

ATATÜRK VE İNKILAP TARİHİ KRONOLOJİSİ

1881 : BİR UMUT, GÜNEŞ GİBİ KARANLIKLARA DOĞUYOR.

4 Ocak 1881 – Türk Ulusunun en büyük evladı Mustafa Kemal Atatürk, Selanik'te dünyaya geldi. Mustafa Kemal'in doğum tarihi; 4 Ocak 1881, salı olmalıdır. (23 aralık, 19 mayıs, 13 mart, 21 mayıs değildir.) (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler) Mustafa adı; Ali Rıza Bey'in kazayla beşiğinden düşürerek ölümüne sebep olduğu kardeşinin adıydı. Atatürk, bu adı sevmez, çok da kullanmazdı. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

19 Mayıs 1881 – Atatürk'ün İngiliz Büyükelçiliğinin kutlama maksadıyla Atatürk'e doğum gününü sorduğunda Mustafa Kemal'in "19 MAYIS" şeklinde cevaplaması mecazi manadadır. (Çünkü 19 Mayıs 1881 tarihi, 1296 değil Rumi 7 Mayıs 1297'ye tekabül eder ki Atatürk'ün doğum tarihi tüm resmi belgelerde 1296 olarak kayıtlıdır.) (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

Atatürk'ün kardeşleri; Fatma İsmet (1871- 1875), Ahmet (1874 – 1883), Ömer (1875-1883), Mustafa (1881-1938), Makbule (1885/1892-18 Ocak 1956) ve Naciye (1886-1901). Fatma 4, Ahmet 9, Ömer 8 yaşında difteri (Kuşpalazı)'ndan öldü. Naciye 14/15 yaşlarında öldü. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

12 Aralık 1883 – Zübeyde hanım (2/3) ve Ali Rıza Bey (1/3) sahip oldukları iki evi, Ali Rıza beyin almak istediği krediye ipotek edebilmesi için mahkeme kararı ile paylaşıp, tapuları ayırdılar. Buna göre bahçedeki su kuyusu ortak, 5 odalı evi Zübeyde hanım ve 9 odalı pembe evi Ali Rıza Bey almıştı.

1 Ocak 1884 – Ali Rıza Bey pembe evi ipotek edip borç para aldı. Tüccar Nuri beyden aldığı 300 Osmanlı lirasına karşılık tapulu evini rehin gösterdi.

1886 : MUSTAFA BABASIZ KALİYOR.

23 Mayıs 1886 – Mustafa Kemal'in babası Ali Rıza Efendi'nin ölümü.

23 Mayıs 1886 – Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendi, ticari faaliyetlerinin iyi gitmemesinden çok etkilenmiş ve hastalığa yakalanarak 23 Mayıs 1886 tarihinde Selanik'te vefat etmiştir. 1871 yılında Zübeyde Hanım ile evlenen Ali Rıza Efendi'nin henüz elli yaşlarında iken ölmesi üzerine, yedi yaşlarında iken yetim kalan küçük Mustafa'nın büyütülmesi ve yetiştirilmesi görevi, büyük Türk kadını Zübeyde Hanım'a düşmüştür. Babaları öldüğü zaman küçük Mustafa yedi, Makbule bir yaşını henüz doldurmuştu; Naciye ise kırk günlüktür.

23 Mayıs 1886 – Ali Rıza Efendi: 1839 Selanik doğumludur. Öğretmen çocuğudur. 3 Mayıs 1870 ile 12 Aralık 1880 tarihleri arası on yıl gümrük memurluğu vazifesi yapmıştır. 1876-1877 yıllarında Selanik taburunda üsteğmen olarak görev yapmıştır. 1881 yılında Cafer efendiyle ortak olarak kereste ticaretine başlamıştır. Zübeyde hanımla evliliği 1870 veya 1871 yılındadır. (Zübeyde hanım 14, Ali Rıza efendi 29-30 yaşlarındadır.) Vefatı bağırsak iltihabı neticesindedir. Selanik'teki Horatacı Sultan (Süleyman) camisi haziresine gömülmüştür. Ali Rıza efendi vefat ettiğinde Zübeyde hanım 29 yaşındadır ve 3 çocukla dul kalmıştır. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

23 Mayıs 1886 – Ali Rıza efendinin vefat tarihi; Mustafa Kemal'e göre "Şemsi efendi mektebine kaydedildim. Az zaman sonra babam vefat etti." Makbule hanıma göre "Naciye 40 günlükken öldü." Faik Reşit Unat'a göre "Maaş bağlanma yazısındaki cetvele göre 28 Kasım 1893'te öldü" Doğrusu: 23 Mayıs 1886 tarihidir. (11 Mayıs 302) Bu tarih hesap cetvelindeki vefat tarihidir. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

1886 – Mustafa Kemal'in ilk öğrenimine başlaması. (Kısa bir süre mahalle mektebine devam etmiş, daha sonra çağdaş eğitim yapan Şemsi Efendi Okuluna geçerek ilkokulu burada bitirmiştir.)

1886 – Mustafa Kemal'in ilk gittiği okul Hafız Mehmet Efendi Mektebinin bazı kaynaklara göre de adı 'Fatma Molla Kadın Okulu'dur. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

13 Nisan 1887 – Ali Rıza Efendiden miras kalan malların şer'i mahkemece tespiti tamamlandı.

17 Ocak 1888 – Tefeci Nuri efendi Ali Rıza Efendi'nin aldığı borcu ödemediği gerekçesiyle açtığı davayı şahitlerin dinlenmesi ve makbuzların ibrazı neticesi kaybetti.

18 Ocak 1888 – Ali Rıza Bey'den kalan pembe evin tapusu Zübeyde hanım'a geçirildi.

18 Ocak 1888 – Zübeyde hanım, pembe evi vekili Edhem efendiye 11.500 kuruşa bir yıllığına sattı. (Evi bir yıl sonra geri alacaktı.)

18 Ocak 1888 – Zübeyde hanım, mülkiyetindeki ikinci evi de Abbas ağa kızı Zehra'ya 20.000 kuruşa sattı.

25 Nisan 1888 – Zübeyde hanım kocasından miras kalan paradan harcama yapabilmek için şer'i mahkemeden izin istedi. (35.015 kuruş değerinde bir ev kalmıştı.)

15 Ağustos 1888 – Ziraat bankası resmen kuruldu. Bankanın "çiftçilere destek olması, kolaylık getirmesi ve tarımın gelişmesine imkan sağlamasına dair yasa se 23 Mart 1916 tarihinde çıkarıldı ve bu tarihten itibaren banka tarım üreticilerine destek sağlamaya başladı.

9 Eylül 1889 – Askeri taşıt araçları sağlama yasası ile halkın elindeki taşıt araçlarını orduya vermesi istendi. (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

1889 – İttihat ve terakki cemiyeti; 1889 yılında Askeri Tıbbiye-i Şahane öğrencileri tarafından kuruldu. İlk kurucuları askeri Tıbbiye öğrencilerinden İbrahim Temo, Abdullah Cevdet, İshak Sukuti, Mehmet Reşit ve Hüseyinzade Ali idi. Mustafa Kemal bu örgüte üye oldu ve zaman içinde yükselip komuta kademelerine kadar geldi. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

3 Haziran 1891 – Müze-i Hümayun'un kurulması ve "eski eserler kanunları"nın çıkarılmasıyla Osmanlı'da arkeoloji ve müzeciliğin temeli atıldı.

27 Ağustos 1893 – Ali Rıza efendinin vefatı üzerine Zübeyde hanımın maaş için müracatı. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

1894 : MUSTAFA ASKERİ RÜŞTİYEDE

1894 – Mustafa Kemal'in Selanik Askerî Rüştiyesine girmesi. (Şemsi Efendi ilkokulundan sonra bir süre Selanik Mülkiye Rüştiyesine devam etti ise de Kaymak Hafız adlı matematik öğretmenin kendisine haksız yere sopa ile vurması üzerine bu okuldan ayrılmış, kendi istek ve kararı ile Askerî Rüştiyeye başvurarak öğrenimine burada devam etmiştir.)

1894 – Servet-i Fünun dergisi yayın hayatına başladı. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

1896 : MUSTAFA ASKERİ İDADİDE.

1896 – Mustafa Kemal, Selanik Askerî Rüştiyesini bitirdikten sonra 1896'da Manastır Askerî İdadisine girdi. Mustafa Kemal'in Manastır Askeri İdadisindeki apolet numarası "7348"dir. Mustafa Kemal, Manastır askeri idadisinde okurken gizlice 2-3 ay Fransız Frerler okulunun özel sınıfına devam etti, Fransızca öğrendi.

6 Ocak 1896 – Vecihi Hürkuş (6 Ocak 1896, İstanbul – 16 Temmuz 1969), Türk pilot, mühendis ve müteşebbistir. Türk havacılık tarihinin en önemli isimlerinden biridir, Türkiye'nin ilk uçak tasarımcısı ve üreticisidir, Türkiye'nin ilk yerli uçağını üretmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün yönlendirmesiyle kurulan Türk Tayyare Cemiyeti'ne (TTC) katılan Hürkuş, 1931 senesinde, kurum adına ilk Türkiye turunu düzenledi. Bunu aynı senenin sonlarında yapılan ve Ankara, Konya, İzmit, İstanbul gibi birçok şehri kapsayan ikinci uçak turu izledi.

31 Ocak 1896 – ABD kongresinin 54ncü oturumunda aldığı "Osmanlı'yı 'Türkiye Birleşik Devletleri'ne getirerek bölmeyi ve yönetmeyi amaçlayan" gizli kararı. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.236.)

31 Ocak 1896 – Sultan Abdülhamid Han, Darülaceze'nin kuruluş masraflarını karşılamak üzere 7.000 altın lira kıymetindeki eşyasını hediye etmiş, 10.000 altın lira da nakit olarak bağışlamıştır. Ayrıca yardım kampanyası düzenlenmiş, geniş bir katılım sağlanmış ve toplanan teberrularla 50.000 altın lira toplanmıştır. Böylelikle temin edilen inşaat parası ile 6 Ekim 1892 tarihinde 21 koyun kesilerek Darülaceze'nin temeli atılmış ve Sultan Abdülhamid Han'ın cülusunun sene-i devriyesi olan 19

Ağustos 1895 tarihinde binaların inşaatı tamamlanarak fotoğraflardan oluşan iki albümle birlikte anahtarları Sultan Abdülhamid Han'a teslim edilmiştir. Darülaceze'nin resmî açılışı 31 Ocak 1896 tarihinde yapılmıştır.

31 Ocak 1896 – Darülaceze Okmeydanı binası resmi açılışı yapıldı. Bina inşası; 6 Nisan 1890 tarihli padişah fermanı ve 11 Nisan 1890 tarihli tebliğ ile kararlaştırıldı. Binanın, 6 Ekim 1892 temeli atıldı, 19 Ağustos 1895'de inşası tamamlandı.

1 Haziran 1896 – I. Van isyanı. Ermeniler Van'da isyan ettiler.

30 Ekim 1896 – İstanbul'da Ermeni eylemi.

1899 : MUSTAFA KEMAL HARP OKULUNDA.

1889 – Ragıp Efendi: Zübeyde hanımın ikinci eşi Ragıp Efendi tekel idaresinde memurdur. Dört çocuklu duldur ve küçük kızı Rukiye ile, Zübeyde hanımla aynı sokakta ikamet etmektedir. Zübeyde hanıma talip olur 1896 veya 1899 yılında evlenirler. Mustafa Kemal bu evliliği onaylamaz ve evi terk eder. Horhor mahallesindeki öz halası Emine'nin evine yerleşir Manastır Askeri İdadisine gidene değin bu evde kalır. Mustafa Kemal sonraları bu dürüst ve saygılı adamı sever. 1915 Martında Zübeyde Hanım (1857 Langaza doğumludur, 15 Ocak 1923'te vefat etmiştir.) ve Makbule Selanik'ten İstanbul'a geldiğinde Ragıp Bey Selanik'te kaldı (Bazı kaynaklara göre boşandılar, bazılarına göre boşanmadan ayrıldılar, bazı kaynaklara göre ise Ragıp bey Selanik'te çocuklarının ve işlerinin başında kaldı ama savaş esnasında öldü.) ve 1915 veya 1918 yılında vefat etti.

13 Mart 1899 – Atatürk'ün Kara Harp Okulu'na öğrenci olarak girişi (13 Mart 1899). Mustafa Kemal'in Harbiye'ye adımını attığı ilk gün. Mustafa Kemal'in Manastır Askeri İdadisi'ni bitirerek, İstanbul'da Harp Okuluna girişi. Atatürk'ün okul numarası: 1283. Atatürk'ün, İstanbul'da Harp Okulu'nun piyade sınıfına yazılışı.

13 Mart 1899 – Genç Mustafa Kemal, Manastır Askerî İdadisi'ni bitirdikten sonra İstanbul'a gelerek Harp Okulu'na girdi ve 3 senelik başarılı bir öğrenimden sonra bu okulu bitirerek Harp Akademisi'ne devam etti. [Kocatürk]

30 Ağustos 1900 – II. Abdülhamit döneminde "Darülfünun-ı Şahane" ismiyle bir üniversite kuruldu. (Bir fakültesi ilahiyattı.) 1914 yılında bu fakülte (şube) "Ali Kısmı" olarak "Darül-Hilafeti-Aliyye Medreselerine" devredildi. Bu Ali kısımları 1924 Tevhid-i Tedrisat kanunu ile İstanbul Darülfünunu bünyesindeki İlahiyat fakültesine devredilmiştir. 21 Nisan 1924 tarihinde bu suretle İlahiyat fakültesi teşkil edildi. 31 Temmuz 1933 tarihinde darülfünun kapatılınca ilahiyat fakültesi de kapandı ve İstanbul Üniversitesinin yeni teşkilinde, edebiyat fakültesi altında "İslam Tetkikleri Enstitüsü" adıyla yer aldı. Bu enstitülerde 1936 yılında kapandı. 21 Kasım 1949 tarihindeyse Ankara'da, Ankara Üniversitesine bağlı "İlahiyat Fakültesi" açıldı. (Atatürk ve İslam, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

1902 : MUSTAFA KEMAL HARP AKADEMİSİNDE.

4 Şubat 1902 – Paris’te Birinci Jön Türk Kongresi yapıldı. Abdülhamit’in yönetimine karşı örgütlenen Jön Türkler, Paris’te I. Jön Türk Kongresi’ni topladı, Terakki ve İttihat Cemiyeti kuruldu. Jön Türklerin, Federatif Osmanlı İmparatorluğu’nu amaçlayan grubu da, Teşebbüs-ü Şahsi ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti’ni kurdular.

10 Şubat 1902 – Atatürk’ün, teğmen rütbesiyle Harp Okulu’nu bitirişi ve öğrenimine Harp Akademisi’nde devam etmesi.

26 Haziran 1902 – Mustafa Kemal, 26 Haziran 1902 Perşembe günü Kuzguncuk’ta Ali Fuat Cebesoy’un babası İsmail Fazıl Paşa’nın Kuzguncuk’taki köşkünde misafir edilmiştir. O gece orada kalmış, ertesi 27 Haziran Cuma günü köşke gelen Osman Nizami Paşa ile tanıştı. Osman Nizami Fransızca ve Almancayı -edebiyatı dâhil- ana dili gibi bilmekte, İngilizceyi de yanlışsız konuşabilmektedir. O gün tanışıp görüşmüşlerdir.

26 Haziran 1902 – Mustafa Kemal, Kuzguncuk’ta Ali Fuat Cebesoy’un babası İsmail Fazıl Paşa’nın köşküne konuk oldu. 27’sinde köşke gelen Osman Nizami Paşa ile de tanıştı. (Bu iki Paşanın siyasi duruma bakışları ve sohbetleri Mustafa Kemal’i etkileyecektir.) (Dehanın kodları, Yrd. Doç.Dr. Ali Güler)

27 Haziran 1902 – Mustafa Kemal, Kuzguncuk’ta Ali Fuat Cebesoy’un babasının köşkünde köşke gelen Osman Nizami Paşa ile tanıştı.

1905 : MUSTAFA KEMAL KURMAY YÜZBAŞI.

18 Ocak 1904 – Mustafa Kemal (Not defterinden); “Kumandanlık çare bulmaktan ibarettir. Bunu da harp tarihi öğretir.”

21 Ekim 1904 – Mustafa Kemal, Kurmay Yüzbaşı olarak yemin etti. (11 Ocak 1905 tarihinde de mezun oldu.) (Dehanın kodları, Yrd. Doç.Dr. Ali Güler)

1904 – Ülkemizde ilk basketbol İstanbul’da Robert Koleji spor salonunda oynandı. Galatasaray basketbol kulübü 1911 yılında ve Fenerbahçe basketbol kulübü 1913 yılında kuruldu.

11 Ocak 1905 – Mustafa Kemal’in Kurmay Yüzbaşı olarak Harp Akademisi’nden üç yıllık notlarının toplamına göre beşinci olarak mezun oluşu ve merkezi Şam’da bulunan 5. Ordu emrine verilmesi. (Mustafa Kemal kurmay yüzbaşı olarak yeminini 08 Teşrinievvel 1320 (Hicrî 11 Şaban 1322, Miladi 21 Ekim 1904) cuma günü etmiştir.)

11 Ocak 1905 – Mustafa Kemal, Kurmay Yüzbaşı olarak Harp Akademisi’nden mezun oldu. “1905 – Tarihinde Erkân-ı Harbiye Yüzbaşılığı ile mektepten neş’et ederek sunuf-u selasede bölük idare ve kumanda etmek üzere atık 5 nci Ordu’ya memur buyrulmuştur.” (Merkezi Şam’da bulunan 5. Ordu emrine verilmesi: 5 Şubat 1905)

11 Ocak 1905 – Mustafa Kemal 29 Kanunuevvel 1320 yani 11 Ocak 1905 Çarşamba günü “Erkânıharbiye yüzbaşılığı ile mektepten neşet ederek sunuf-u selasede bölük idare ve kumanda etmek üzere atık 5’inci Orduya memur buyrulmuştur.”

11 Ocak 1905 – Atatürk, Harp Okulu’nda ve Harp Akademisi’nde de zekâsı, yetenekleri ve üstün kişiliği ile kendisini arkadaşlarına ve hocalarına tanıtmış, onların içten sevgi ve saygısını kazanmıştı. Askerlik derslerine büyük ilgisi yanında matematiğe, edebiyata ve güzel söz söylemeye karşı da merakı ve eğilimi vardı. Harbiye’de ve Harp Akademisi’nde, memleket ve millet davaları ile ilgilenmesi, düşüncelerini cesaretle ifadeden çekinmemesi sebebiyle aydın ve inkılâpçı bir subay olarak tanınmıştı. Devir, istibdat dönemi idi ve bu davranışları aleyhine olabilirdi; ancak çevresince gerçekten çok sevilmesi, düşüncelerinde samimî oluşu, onun herhangi bir tertibe kurban gitmesini önlemişti. Bununla beraber Harp Akademisi’nden mezuniyetini izleyen günlerde, istibdat ve padişahlık rejimi aleyhindeki düşünceleri ve durumu şüphe çekerek kısa bir süre İstanbul’da tutuklu kaldı; sonra Suriye bölgesine, Şam’a atandı. Kâzım Özalp hatıralarında, Atatürk’ün tutuklanma sebebini şöyle açıklamaktadır: “Atatürk, Harp Akademisi’nin üçüncü sınıfında iken arkadaşları arasında bir yardım sandığı kurdular. Arkadaşlarından ihtiyacı olanlara az bir faizle sandıktan para verirlerdi. Sınıflarından bir hafiye, menfaat temin etmek amacıyla Jön Türkler’e yardım için bir sandık kurulduğunu jurnal etmiş. Hemen tahkikat başladı. Sandık dağıtıldı. Bu esnada Atatürk, öğrenimini bitirmiş, kurmay yüzbaşı olmuştu. Bu sandık işinde önyak olduğu zannıyla Harbiye Nezareti’nde Bekir Ağa Bölüğü’ne götürüldü ve oradan 5. Ordu’ya atama ile Şam’a gönderildi.” [Kocatürk]

5 Şubat 1905 – Mustafa Kemal, (30. Süvari Alayında staj yapmak üzere) Şam’da bulunan 5. Orduya atandı. Atatürk’ün kurmaylık stajı için, Şam’da 5. Ordu emrine atanması (Burada 30. Süvari Alayı’nda göreve başlamıştır. (Bazı kaynaklarda Atatürk’ün Şam’a atanma tarihi, Harp Akademisi’ni bitiriş tarihi ile birleştirilerek 11 Ocak 1905 olarak gösterilmiştir. [Kocatürk]

10 Şubat 1905 – Atatürk’ün, Şam’a gitmek üzere İstanbul’dan hareketi.

11 Mart 1905 – Atatürk’ün, Şam’da staj yapmakta olduğu süvari alayıyla beraber Dürzî harekâtını bastırmak üzere Havran’a gidişi (Atatürk burada 4 ay kalarak tekrar Şam’a dönmüştür. [Kocatürk]

21 Temmuz 1905 – Yıldız Camii’nde, Osmanlı Padişahı II. Abdülhamit’e suikast teşebbüsü. Osmanlı Padişahı ve Halifesi II. Abdülhamit, kendisine karşı Ermeni komitecilerinin rol aldığı bombalı suikast girişiminden kurtuldu.

21 Temmuz 1905 – Ermeni fedailerince, Yıldız Hamidiye cami önünde çok şiddetli bir bomba patlatıldı. 26 kişi öldü, 58 kişi yaralandı. Bomba ile öldürülmek istenen II. Abdülhamit camiden birkaç saniye geç çıkınca yara almadan kurtuldu.

25 Aralık 1905 – Mustafa Kemal’e beşinci dereceden mecidiye nişanı verilmesi.

1905 – Mustafa Kemal’in Şam’da bazı arkadaşları ile gizli olarak Vatan ve Hürriyet Cemiyetini kurması.

1906 : MUSTAFA KEMAL ŞAM’DA.

23 Ekim 1906 – Mustafa Kemal’in bazı arkadaşlarıyla birlikte Şam’da gizli “Vatan ve Hürriyet” cemiyetini kurması.

25 Aralık 1906 – Mustafa Kemal'e, Suriye bölgesindeki üstün hizmetlerinden ötürü Beşinci Rütbeden Mecidi nişanı verilmesi.

1907 : MUSTAFA KEMAL KIDEMLİ YÜZBAŞI.

20 Haziran 1907 – Mustafa Kemal'in kolağası (kıdemli yüzbaşı) olması. "Sene-i mezkûre eylülü gagesinde arıza-i vücudiyelerinden naşı atik 3 ncü Ordu'ya nakledilmişlerdir."

15 Temmuz 1907 – Atatürk, Karargahı Şam'da bulunan Beşinci Ordu'daki görevi başında, Beyrut'ta arkadaşlarıyla.

20 Eylül 1907 – Mustafa Kemal, [Selanik](#)'teki 3. Orduya atandı.

27 Eylül 1907 – Selanik'te gizli olarak faaliyette bulunan Osmanlı Hürriyet Cemiyeti'nin, Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti ile birleşme kararı (Doktor Nâzım, 1907 yılı eylülünde Paris'ten gizlice Selânik'e gelerek buradaki Osmanlı Hürriyet Cemiyeti kurucuları ile iki cemiyetin birleşmesi hususunda bir anlaşma yapmıştır, İttihat ve Terakki Cemiyeti, bu tarihten itibaren Rumeli'nin her tarafına yayılarak kuvvetli örgüt oluşturmuştur. [Kocatürk]

6 Ekim 1907 – İstanbul'da ilk otomobil Beyoğlu'nda görüldü.

13 Ekim 1907 – Mustafa Kemal'in Şam'dan, merkezi Manastır'da bulunan 3'üncü Ordu Karargâhına atanması. (Bu karargâhın Selanik'teki şubesinde görev yapmıştır.)

13 Ekim 1907 – Selanik 3ncü Ordu karargâhına görevlendirilen Mustafa Kemal, 7 Mart 1908 tarihinde doğduğu evi satın aldı. [Ailesi](#) ile buraya yerleşti. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

13 Ekim 1907 – Mustafa Kemal'in Selanik'teki III. Orduya atanması. Atatürk'ün Şam'dan, merkezi Manastır'da bulunan 3. Ordu Karargâhı'na atanması. (Bu tarih, bazı kaynaklarda Eylül 1907 olarak gösterilmiştir: Erden, s.9; İ.A., s.721; S.A.A., s.111; K.A., s.687; Borak, s.62, 295; A.Y., s.12; A.A.K., s.52). (Atatürk, söz konusu atama üzerine 3. Ordu Karargâhı'nın Selanik'teki Kurmay Şubesi'nde çalışmak üzere Selânik'e geldi. Bu sıralarda Selanik'teki "Vatan ve Hürriyet Cemiyeti" şubesinin kurucularını da içine almış olan "İttihat ve Terakki Cemiyeti" faaliyet halinde idi. Mustafa Kemal de bu cemiyete dahil olarak Selanik'te hizmet görmeye başladı. Memleketin istibdat idaresinden kurtarılması, yapılacak yenilikler onun da baş düşüncesi idi. Aynı şubede çalışan Fethi [Okyar] Bey ile yakın arkadaşlığı da bu devreye rastladı). [Kocatürk]

29 Ekim 1907 – Atatürk'ün, Selanik'te gizli olarak kurulan İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne üye oluşu. [Kocatürk]

27 Aralık 1907 – Paris'te II. Jön Türk Kongresi yapıldı. Sonuç bildirisinde, Sultan Abdülhamit yönetimi eleştirildi.

1908 : İKİNCİ MEŞRUTİYET.

1908 – Atatürk; “Bir adam ki büyük olmaktan bahseder, benim hoşuma gitmez. Bir adam ki memleketi kurtarmak için önce büyük adam olmak lazımdır der ve bunun için de bir örnek seçer, onun gibi olmayınca memleketin kurtulamayacağı inancında bulunur, bu, adam değildir.” (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.424)

1908 – Mustafa Kemal, Almancadan Osmanlıcaya çevirdiği, Berlin Askeri Üniversitesi eski müdürlerinden General Litzmann’ın, “Takımın Muharebe Talimi” kitabını [Selanik](#)’te yayınladı.

19 Ocak 1908 (Ocak) – Atatürk’ün Selânik civarında Sedes Çiftliği etrafında yapılan askeri manevraya katılması. [Kocatürk]

23 Şubat 1908 – Atatürk’ün, General Litzmann’dan çevirdiği “**Takımın Muharebe Talimi**” adlı -askeri eğitimle ilgili- kitabın Selanik’te yayımlanması. (Bu kitabın basım tarihi bazı kaynaklarda 1909 olarak gösterilmiştir: Erden, s.11; K.A.M.M.T., s.617; İ.A., s.721; A.H.E., s.29; A.Y., s.20). [Kocatürk]

7 Mart 1908 – Selanik 3ncü Ordu karargâhına görevlendirilen Mustafa Kemal, 7 Mart 1908 tarihinde doğduğu evi satın aldı. [Ailesi](#) ile buraya yerleşti. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

22 Haziran 1908 – Mustafa Kemal, 3’üncü Ordu Karargâhındaki görevinin yanı sıra Selanik – Üsküp (şark) Demiryolları müfettişliğine atandı. Atatürk’e, Üçüncü Ordu Karargâhı’nın Selanik şubesindeki görevinin yanı sıra Üsküp-Selânik arasında demiryolu müfettişliği (Doğu Demiryolu Müfettişliği) görevinin devredilmesi. Kaynak: [Kocatürk]

22 Haziran 1908 – Atatürk’e 3ncü Ordu Karargâhının Selanik şubesindeki görevinin yanı sıra yabancılarca yapıp işletilmekte olan Üsküp – Selanik arasındaki “Doğu Demiryolu müfettişliği” de verildi. (Yurdu MİLLİ demir ağlarla örme fikri o günlerde tasavvur edilmeye başlanmıştır.) (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

22 Haziran 1908 – Tarihinde Şark Demiryolu Müfettişliği’ne ve sene-i mezkûre Kânunuevvel gayesinde 3 ncü Ordu Redif 17 nci Selânik Fırkası Erkân-ı; Harbiyesine tayin buyrulmuşlardır.

22 Temmuz 1908 – Atatürk’ün Selanik’ten Üsküp’e gelişi, gece İttihat ve Terakki Cemiyeti Üsküp şubesinin toplantısında bulunuşu. [Kocatürk]

23 Temmuz 1908 – **İkinci Meşrutiyet ilan edildi.**

23 Temmuz 1908 – II. Meşrutiyet’in ilanıyla Osmanlı İmparatorluğu anayasal yönetime geçti.

23 Temmuz 1908 – İkinci Meşrutiyetin ilânı. (Rumeli’de büyük faaliyet gösteren “İttihat ve Terakki Cemiyeti”, aylardan beri Abdülhamit’i, 1876 Anayasası’nı yeniden yürürlüğe koymaya ve kapatılan Meclis-i Mebusan’ı tekrar toplantıya çağırma zorluyordu, “İttihat ve Terakki Cemiyeti”nin bu girişimleri, nihayet II. Meşrutiyetin ilânına uzandı. II. Meşrutiyet ilk defa Manastır’da ilân edilmiş, bunu aynı gün Rumeli’nin diğer şehirlerinde de ilân izlemiştir. Haberlerin İstanbul’a ulaşması üzerine Padişah Abdülhamit de 23/24 Temmuz gecesi Meşrutiyeti resmen ilân mecburiyetinde kaldı, ikinci Meşrutiyet ilân edildiği zaman Mustafa Kemal, bir yandan kolağası rütbesiyle Selanik’te askeri görevini sürdürmekte, bir yandan da “İttihat ve Terakki Cemiyeti” içinde çalışarak İstanbul’daki siyasi

gelişmeleri yakından izlemekte idi. Ancak o, II. Meşrutiyet gibi büyük bir inkılâbı takiben yapılanları kâfi görmüyor, bu fırsattan yararlanılarak memlekette daha büyük ve daha köklü değişikliklerin gerçekleştirilmesi gereğine inanıyordu; fakat kendisinin görüşleri, “İttihat ve Terakki Cemiyeti” ileri gelenlerinin görüş ve düşüncelerine uymadı. Buna rağmen fikirleriyle, onları uyarmaktan da çekinmiyordu).

23 Temmuz 1908 – II. Abdülhamit, İttihat ve Terakki'nin baskısıyla 23 Temmuz 1908'de anayasayı yürürlüğe koyup meclisi açtı. Böylece II. Meşrutiyet ilan edildi. İstibdat yıkıldı. Hürriyet geldi. Osmanlı aydınları, asker-sivil İttihatçılar bu değişimi –II. Abdülhamit'in tahtan indirilmesi, daha demokratik bir anayasanın hazırlanması şartıyla- yeterli görüyorlardı.

23 Temmuz 1908 - II. Meşrutiyet ilan edildi. Milli Mücadele'nin başlarına kadar, tam 10 yıl Türkiye meşrutiyetle yönetildi.

23 Temmuz 1908 – Atatürk'ün, sabah Üsküp'ten hareketle Selânik'e dönüşü

23 Temmuz 1908 – Mustafa Kemal, gece çocukluk arkadaşı Asaf (İlbay)'ın düğünündeydi.

24 Temmuz 1908 – Türk basınında sansür uygulaması kaldırıldı. 24 Temmuz, sonraki yıllarda **Basın Bayramı** olarak kutlanmaya başlandı.

24 Temmuz 1908 – Abdülhamit'in emriyle yayımlanan resmi bildiriyle meşrutiyet ilan edildi. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin baskısıyla şekillenen İkinci Meşrutiyet, aynı gün sansürlü yayımlanan gazetelerde halka duyuruldu.

24 Temmuz 1908 – İttihatçılar 23 Temmuz 1908 sabahı Selanik hükümet konağını işgal ettiler. Ayaklanmanın tüm ülkeye yayılacağından çekinen II. Abdülhamit, aynı gün İkinci Meşrutiyet'i ilan etmek zorunda kaldı.

24 Temmuz 1908 – İkinci Meşrutiyet dönemi ağırlıklı olarak İttihat ve Terakki hükümetlerinin yönetiminde geçti. Devlet yönetiminde İttihat önderleri Enver Paşa, Talat Paşa ve Cemal Paşa etkili oldular. Bu dönemde Osmanlı Devleti, Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya savaşlarına girdi. Üç savaşta da yenilgiyle ve toprak kayıplarıyla çıktı. I. Dünya Savaşı'nın hemen ardından VI. Mehmet, İtilaf Devletleri'nin baskısıyla 21 Aralık 1918'de parlamentoyu kapattı.

30 Temmuz 1908 – Aralarında Cemal ve Talat paşalar ile Cavit Bey'in de bulunduğu Selanik İttihat ve Terakki Cemiyeti sorumluları İstanbul'a geldi.

30 temmuz 1908 – İstanbul Cibali Tütün Fabrikası işçileri greve çıktı.

3 Eylül 1908 – Türkiye'deki ilk haftalık mizah dergisi Kalem yayımlanmaya başlandı.

14 Eylül 1908 – Osmanlı Ahrar Fırkası kuruldu. Osmanlı Ahrar Fırkası (partisi), 1900'lerde Paris'te oluşan Prens Sabahattin akımının 1908'de Osmanlı siyasal hayatına girişi olmuştur, Meşrutiyet'in ilk siyasi partilerindedir. Parti 1908 genel seçimine yalnız İstanbul'da katılmış ve İttihat Terakki Partisi karşısında başarı kazanamamış, tek milletvekili bile çıkaramamıştır. Fakat Meclis'te partinin destekleyicileri, hep bulunmuş, özellikle Arap, Arnavut, Rum ve Ermeni milletvekilleri Ahrar'a yakınlık göstermişlerdir. Partinin savunduğu tezlerin başında, Osmanlı ülkesindeki etnik unsurlara eşitlik tanınması, yerinden yönetme, zamanın deyimiyile, adem – i merkeziyete dayanan bir siyasal düzenin

kurulması gelir... İttihat Terakki ise, bu tezlere sahip çıkan Ahrar'ı bölücülükle, kozmopolitlikle ve Rum Patrikhanesi'yle ağız birliği etmekle suçlamıştır.

20 Eylül 1908 – Atatürk'ün, Trablusgarp'a gitmek üzere Selanik'ten İstanbul'a hareketi (İstanbul'dan da deniz yoluyla Trablusgarp'a geçmiştir). (Atatürk'ün Selanik'ten ayrılış tarihi kesin değildir; olayların seyrine göre bu tarihin 18-20 Eylül 1908 tarihleri arasına düşmesi gerekmektedir). [Kocatürk]

22 Eylül 1908 – Bulgaristan, Osmanlı'dan bağımsızlığını ilan etti.

30 Eylül 1908 (Eylül sonu) – Atatürk'ün, Trablusgarp'a gelişi. (Trablusgarp'ta, II. Meşrutiyet'e karşı halk arasında bazı şeyhlerin önyak olmasıyla ayaklanmaya benzer bir hazırlık olmuştu. Bazı kişiler, tutukluları tahrik ederek genel af çıkarılmasını istiyor, Osmanlı Devleti'nin atadığı idarecilere karşı tepki gösteriyorlardı. Temmuz sonu ve Ağustos ayı bu gösterilerle geçmişti. Atatürk, İttihat ve Terakki Cemiyeti Merkez Komitesi tarafından kendisine verilen görev üzerine Selanik'ten İstanbul'a, buradan da deniz yoluyla Trablusgarp'a geçti. Askerî ve siyasî bazı girişimlerde bulunarak bölgedeki huzursuzluğun giderilmesinde büyük rol oynadı; ordunun ve devlet otoritesinin bölgede hakim olmasını sağladı. Durumun normale dönüşünü takiben tekrar Selânîk'e döndü). (Atatürk'ün Trablusgarp'a geliş tarihinin 1908 yılı Eylül sonuna rastladığı, gerek Trablusgarp'ta bulunan İngiltere, Fransa ve İtalyan konsoloslarının gerekse Bingazi'deki İngiliz konsolosunun, Atatürk'ün temas ve faaliyetleriyle ilgili olarak memleketlerine gönderdikleri raporlarla kesinlik kazanmaktadır. [Kocatürk]

3 Ekim 1908 – Trablusgarp'taki Fransız Konsolosu A. Alrick'in, Fransız Dışişleri Bakanlığı'na raporu: "Muhtemelen Selanik İttihat ve Terakki Komitesi üyesi olan bir Türk subayı, birkaç günden beri bu civarda olup bitenler ve kişiler hakkında soruşturma yapmaktadır. Kendisinin, daha şimdiden birçok yüksek memur ve eşrafı anayasaya ve onun başlıca ilkelerine sadakat yemini yapmaya davet ettiği, hürriyet ilkesi konusunda dindaşlarının menfi davranışıyla veya hiç değilse bazı tereddütleriyle karşılaştığı söylenmektedir." [Kocatürk]

5 Ekim 1908 – Bulgaristan, Osmanlı İmparatorluğu'ndan bağımsızlığını ilan etti.

5 Ekim 1908 – Avusturya imparatorunun ilhak notasını imzalamasıyla Bosna-Hersek, Osmanlı toprağı olmaktan çıktı.

6 Ekim 1908 – Girit Meclisi'nin, Girit adasının Yunanistan'a katıldığını ilân etmesi. [Kocatürk]

6 Ekim 1908 – Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu'nun denetimindeki Bosna-Hersek'i ilhak etti.

7 Ekim 1908 – Osmanlı yönetimine başkaldıran Girit adası Yunanistan ile birleşti.

11 Ekim 1908 – Trablusgarp'taki Fransız Konsolosu A. Alrick'in, Fransa Dışişleri Bakanlığı'na -Atatürk'le görüşmesine dair- raporu: "...Selanik İttihat ve Terakki Komitesi Üyesi Yüzbaşı Kemal Bey İngiliz ve İtalyan meslektaşlarımı olduğu gibi, beni de ziyaret etti. Kendisinin ziyaretini iade ile bir görüşme yaptım." [Kocatürk]

18 Ekim 1908 – Selanik'te, İttihat ve Terakki Cemiyeti 1. Büyük Kongresi'nin toplantısı. İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1911 yılı da dahil olmak üzere yıllık genel kongrelerini Selanik'te yapmış, 1912 yılından itibaren bu kongreler, Genel Merkez'in İstanbul'a alınması sebebiyle İstanbul'da yapılmıştır.

19 Ekim 1908 – Atatürk'ün, Trablusgarp'ta güvenliği temin ettikten sonra buradan Bingazi'ye hareketi. (Atatürk Bingazi'de de bir süre kalmış, bu arada bir kısım kuvvetlerle, II. Meşrutiyet'e isyan halinde olan aşiret reisi Şeyh Mansur'un evini sararak şeyhi teslim olma zorunluğunda bırakmış ve bölgede devlet otoritesini sağlamıştır). [Kocatürk]

29 Ekim 1908 – Atatürk'ün, Bingazi'den, Hanya'da yayımlanan istikbal gazetesine mektubu: "Millet fertleri arasında bölücülüğü değil, birlik ve beraberliği temine; birbirlerine intikam duyguları yaratmaya değil, karanlık istibdat devrinin kiri olan fena hislerin kalplerden atılmasına yarayacak yararlı makaleler yayımlanmasına gayret edilse gazetenizin şerefi yükselir, hizmeti faydalı olur. ..Gazetelerimizde ahlâkımıza yükseklik, hislerimize temizlik ve maneviyatımıza kuvvet verecek makalelere yer verilmesini görmek isteriz." [Kocatürk]

30 Ekim 1908 – **Afet İnan** dünyaya geldi. Selanik'de doğan Afet İnan kadın hakları ve Cumhuriyet'in kültür seferberliği için aralıksız çalıştı. Kırk sekiz kitap yazdı. Sayısız bilimsel, sosyal ve siyasal makale kaleme aldı. Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği Başkanı Dr. Ece Orhon Afet İnan'ı yazdı.

10 Kasım 1908 – Cemiyet-i Hayriye-i Nisvaniye Selanik'te, Zekiye Hanım tarafından kuruldu. Cemiyet, kız çocuklarının eğitimi için çalıştı.

17 Aralık 1908 – İkinci Meşrutiyetin ilanından sonra, Meclis-i Mebusan açıldı. II. Meşrutiyet'i takiben Meclis-i Mebusan'ın İstanbul'da yeniden toplanışı. [Kocatürk] İttihat ve Terakki Cemiyeti, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İttihat ve Terakki Fırkası adını aldı.

25 Aralık 1908 – Türk Derneği kuruldu (Türkçülük hareketinde örgütlenmenin başlangıcıdır).

1909 : MUSTAFA KEMAL HAREKAT ORDUSUNDA.

1909 – Düzenli at yarışları 23 Eylül 1856 tarihinde İzmir'de başladı. İzmir yarış Kulübü (Syrmirna Races Club) kuruldu. 1909'da Osmanlı Jokey Kulübü teşkil edildi.

1909 (Ocak başı) – Atatürk'ün Bingazi'den Selânik'e dönüşü.

13 Ocak 1909 – Mustafa Kemal'in 3'üncü Ordu [Selanik](#) 2'nci Redif Tümeni Kurmay Başkanlığına getirilmesi. (Mustafa Kemal, Selanik 3. Tümen kurmay başkanlığına atandı.)

10 Şubat 1909 – General Litzmann'dan çevirdiği Takımın Muharebe Talimi' adlı kitabının yayımlanması (3. kitap). Kaynak: Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi – Turgut Özakman

26 Şubat 1909 – Osmanlı Devleti'nin, Avusturya ile antlaşma imzalaması. (Bu antlaşma ile Bosna-Hersek, Avusturya'ya bırakılmıştır.) [Kocatürk]

14 Mart 1909 – Kamil Paşa kabinesi düşürüldü.

13 Nisan 1909 – İstanbul'da İkinci Meşrutiyet'e karşı -avcı taburlarının ayaklanmasıyla- büyük isyan çıkması (**31 Mart İsyanı**). İstanbul'da, 31 Mart Olayı olarak anılacak gerici ayaklanma yaşandı. (Avcı taburları, Meşrutiyetin korunması amacıyla Rumeli'den İstanbul'a gönderilmiş birliklerdi. Bunlar, bir

kısım gericiler tarafından aldatılarak 13 Nisan 1909 sabahı “Şeriat isteriz!” sözleriyle Meşrutiyet aleyhine ayaklandılar. Büyüyen isyan, Selanik’ten İstanbul’a gelen Hareket Ordusu ile bastırıldı). [Kocatürk] Rumi takvimle 31 Mart 1325’te (13 Nisan 1909) çıktığı için bu adla anılmıştır. 11 gün devam eden ayaklanma, Selanik’ten gelen, Mustafa Kemal’in Kurmay Başkanı olarak katıldığı, Mahmut Şevket Paşa kumandasındaki Hareket Ordusu tarafından bastırılmıştır. İstanbul’da sıkıyönetim ilan edilmesinden sonra, Sultan II. Abdülhamit tahttan indirilmiş ve yerine Sultan V. Mehmet getirilmiştir.

14 Nisan 1909 – Atatürk’ün, İstanbul’daki olaylar üzerine Selanik II. Redif Tümeni Komutanı Hüseyin Hüsnü Paşa ve III. Ordu Komutanı Mahmut Şevket Paşa ile görüşerek “Yapılacak tek şeyin İstanbul’a kuvvet şevki olduğu”nu söylemesi. [Kocatürk]

14 Nisan 1909 – İsyanı bastırmakla görevli birliklere “Hareket Ordusu” adını Mustafa Kemal teklif etti, kabul oldu.

14 Nisan 1909 – Adana’da Ermeni isyanı.

15 Nisan 1909 – Atatürk’ün Kurmay Başkanı olduğu Hareket Ordusunun, 31 Mart gerici olayını bastırmak üzere İstanbul’a yola çıkması.

15/16 Nisan 1909 – Atatürk’ün, Hüseyin Hüsnü Paşa komutasındaki Hareket Ordusu’yla -bu ordunun Kurmay Başkanı olarak- Selanik’ten İstanbul’a hareketi. Selanik’ten yürüyüşe geçen Hareket Ordusu, Hüseyin Hüsnü Paşa’nın komutasında idi. Ancak, bu ordu İstanbul yakınlarında Hadımköy’e geldiği zaman Mahmut Şevket Paşa, komutayı ele alacağını bildirdi ve Selanik’ten hareketle 22 Nisan 1909 günü Hadımköy’e geldi. Komutadaki bu değişiklikle Kurmay Başkanlığı’na da Binbaşı Enver Bey getirilmişti.

19 Nisan 1909 – Atatürk’ün, Hareket Ordusu’yla beraber Hadımköy’e gelişi. 19 Nisan 1909’da İstanbul’a giren Hareket Ordusu’nda Kurmay Başkanı olarak görev aldı. Bugün, Mahmut Şevket Paşa’nın komutayı ele almak üzere Selanik’ten hareket edeceği bildirilmiş, bu emir üzerine Hareket Ordusu 20.21.22 Nisan günlerini Hadımköy’de geçirmiştir. İstanbul yakınlarında Hadımköy’e gelen Hareket Ordusu’nun, halka bildirgesi: “...Millet, yıllardan beri zulüm yapan istibdat kuvvetlerini parçalayarak meşrutiyet hükümetini kurdu. Bu kansız mutlu inkılâptan zarar gören aşağılık kimseler, kanunsuz bir şekilde çıkarlarının teminine hizmet eden eski durumun geri gelmesi için bin türlü hile ve alçaklığa başvurarak yasal meşrutiyet hükümetini yıkmak istedi ve bütün insanlık âleminin kınadığı İstanbul faciasının oluşmasına sebep vererek masum kanlar döktü” (Bu bildirgeyi Atatürk yazmış, Hareket Ordusu Komutanı Hüseyin Hüsnü Paşa imzalamıştır. [Kocatürk]

21 Nisan 1909 – Hadımköy’de Mahmut Şevket Paşa’nın gelişini bekleyen Hareket Ordusu’nun, Mustafa Kemal imzasıyla mensuplarına 1 sayılı emri: “Hareket Ordusu görevini yalnız askerî yönden yapacaktır. Politik konular ve bu konuda İstanbul ile görüşme yapmak şimdilik görev dışıdır.” [Kocatürk]

22 Nisan 1909 – Hadımköy’e gelen Mahmut Şevket Paşa’nın, Hareket Ordusu Komutanlığı’nı fiilen üzerine alışı. [Kocatürk]

24 Nisan 1909 – İstanbul'a gelen Hareket Ordusu, 31 Mart Ayaklanması'nı bastırdı. Hareket Ordusu'nun Mahmut Şevket Paşa komutasında İstanbul'a girişi ve İstanbul'da sıkıyönetim ilanı. [Kocatürk]

25 Nisan 1909 – Hareket Ordusu Komutanı Mahmut Şevket Paşa'nın, bildirisini: "...Hareket Ordusu'nun İttihat ve Terakki ile bir ilgisi yoktur."

27 Nisan 1909 – Ayan ve Mebusan Meclislerinin müşterek toplantısında alınan karar gereğince fetva ile İkinci Abdülhamit'in tahttan indirilerek yerine V. Mehmet (Reşat)'in padişah yapılması.

27 Nisan 1909 – Osmanlı Padişahı II. Abdülhamit 31 Mart olaylarında sorumluluk taşıdığı gerekçesiyle İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin baskısıyla tahttan indirilip Selanik'e sürülürken, yerine V. Mehmet Reşat geçti.

30 Nisan 1909 – 13 Nisan (31 Mart) isyanı'nın bastırılarak asayişin sağlanması ile askerî harekâtın son bulması ve harekâta katılan birliklerin garnizonlarına ve kırsallarına dönmeye başlaması. [Kocatürk]

10 Mayıs 1909 - Mustafa Kemal, Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın kurmay başkanı olarak, Arnavutluk hareketine katıldı.

15 Mayıs 1909 – Atatürk'ün, rahatsızlığı sebebiyle İstanbul'da Gülhane Hastanesi'ne yatışı (3 günlük bir tedaviyi takiben 18 Mayıs 1909 tarihinde hastaneden çıkmıştır). [Kocatürk]

18 Mayıs 1909 – Atatürk'ün üç gündür yatmakta olduğu Gülhane askeri hastanesinden taburcu olması.

20 Mayıs 1909 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Selânik'e hareketi. [Kocatürk]

22 Mayıs 1909 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Selânik'e dönüşü.

14 Haziran 1909 – Dernek kurma özgürlüğüne ilişkin ilk yasa olan "İçtimaatı Umumiye Kanunu" kabul edildi.

22 Temmuz 1909 – 1879 yılında kurulan Zaptiye Nezareti kapatılarak, İstanbul Vilayeti ve Emniyet Umumiye Müdüriyeti Teşkilatına dair kanun kabul edildi ve Dahiliye nezaretine bağlı Emniyet Umumiye Müdürlüğü kuruldu.

23 Temmuz 1909- Serbesti gazetesinde, İttihat ve Terakki karşıtı yazılarıyla tanınan Gazeteci Hasan Fehmi, Galata Köprüsü'nde kimliği belirlenemeyen bir kişi tarafından tabancayla öldürüldü. Gazeteci Hasan Fehmi, İttihat ve Terakki aleyhindeki yazıları Serbesti Gazetesi'nde yayımlandıktan sonra vuruldu.

30 Ağustos 1909 – Mustafa Kemal'in "Cumalı Ordugâhı" adlı kitabı, 30 Ağustos – 8 Eylül 1909 arasında Cumalı Ordugâhında yapılan askerî manevra esnasında (tutulan not ve krokilerden oluşmuştur) yazması, ay içinde Selanik'te yayınlaması.

30 Ağustos 1909 – Mustafa Kemal'in Cumalı Ordugâhındaki askerî manevraya katılması.

30 Ağustos 1909 – Atatürk'ün, kolağası rütbesiyle, Cumalı Karargâhı'ndaki askerî manevraya katılımı. (Atatürk, tatbikatı denetlemek üzere Selanik'ten gelen 3. Ordu Kurmay Başkanı [Ali Rıza](#) Paşa'nın yanında bulunmuştur). [Kocatürk]

6 Eylül 1909 – Mustafa Kemal'in Selanik'te III. Ordu Piyade Subay Talimhâhı Komutanı olması. (Aynı yıl içinde Kolağası rütbesiyle 38. Piyade Alayı Komutanı olmuştur.)

8 Eylül 1909 – Atatürk'ün, Cumalı Karargâhı'ndaki askerî manevranın sona erişinden sonra, Selânik'e dönmek üzere Cumalı'dan ayrılışı. [Kocatürk]

22 Eylül 1909 – Selanik'te "İttihat ve Terakki Cemiyeti İkinci Büyük Kongresi"nin toplanması. (Mustafa Kemal, bu kongrede bir konuşma yaparak ordunun siyasetten çekilmesi gerektiğini savunmuştur.) (Mustafa Kemal kongreye Trablusgarp delegesi olarak katılır. Bu kongrede ordunun siyasetten arındırılmasını şu sözlerle ifade eder. "Ordu mensupları cemiyet içinde kaldıkça hem parti kuramayacağız hem de ordumuz olmayacaktır. Mensuplarının pek çoğu cemiyet üyesi olan III. Ordu günün manasıyla modern bir ordu sayılamaz. Orduya dayanan cemiyette, millet bünyesinde kök salamamaktadır. Bunun için biran evvel cemiyetin muhtaç olduğu zabitleri veyahut cemiyette kalmak isteyen ordu mensuplarını istifâ suretiyle ordudan çıkaralım ve bundan sonra zabitlerin ve ordu mensuplarının herhangi bir siyasî cemiyete girmelerine mâni olmak için kanunî hükümler koyalım")

22 Eylül 1909 – Selânik'te "İttihat ve Terakki Büyük Kongresi"nin toplanışı. Atatürk'ün 1907'de üye olduğu İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin 2. Büyük Kongresine katılması. Atatürk, bu kongrede bir konuşma yaparak ordunun siyasetten çekilmesi gerektiğini savunmuştur.

22 Eylül 1909 – Selanik'te, İttihat ve Terakki Cemiyeti 2. Büyük Kongresi'nin toplanışı, bu kongre'ye Trablusgarp delegesi olarak katılmış olan Atatürk'ün, bir konuşma yaparak ordunun siyasetten çekilmesi gerektiğini savunması: "...Ordumuzun içinde bulunan Cemiyet arkadaşlarımız, politikada devam etmek istiyorlarsa, ordudan çıkmalı ve Cemiyetimizin halk içindeki teşkilâtı arasına girmelidirler. Bu suretle gün bile kaybına meydan vermeyerek, ordumuz politikadan uzaklaşmalıdır. Ve ordu içinde kalacak dostlarımız da, artık politika ile meşgul olmamalı ve bütün gayretlerini ordumuzun kuvvetlenmesine çevirmelidirler. Cemiyetimiz de, bir an önce, teşkilâtımızı halkın içinde genişleterek milletimize dayanan siyasî bir parti haline gelmelidir." Atatürk, II. Meşrutiyeti takiben ordunun, "İttihat ve Terakki Cemiyeti" ile sıkı alâkasının ve siyasete karışmasının tehlikelerini sezinlemeye başlamış, bu görüşlerini kongrede açıkça dile getirmişti. Fakat Cemiyetin önde gelenleri onun bu görüşlerini paylaşmadılar. Mustafa Kemal de kendisini Cemiyetten uzak tutarak doğrudan doğruya askerî vazifesine verdi, İttihat ve Terakki Cemiyeti ile anlaşmazlığı ve aralarının açılması böyle başladı. [Kocatürk]

22 Eylül 1909 – İttihat ve Terakki derneğinin İkinci kongresinde konuşma yapan Mustafa Kemal; "Ordunun siyasetten uzaklaşması, derneğin parti haline gelmesi, yeteneksiz komutanların uzaklaştırılması ve din-devlet işlerinin ayrılması gerekir" dedi. (Dernek bu önerileri dikkate almadı.) (Komutan Atatürk, Celal Erikan)

4 Kasım 1909 – Bağdat Demiryolları kapsamında yapılan Haydarpaşa Garı törenle açıldı.

5 Kasım 1909 – Mustafa Kemal'in Selanik 2'nci Redif tümeni Kurmay Başkanlığından tekrar 3'üncü Ordu Karargâhına atanması. [Kocatürk]

22 Kasım 1909 – İstanbul’da, tıp fakültesine bağlı olarak ‘dişçilik’ eğitimi veren yüksekokul açıldı.

30 Kasım 1909 – Osmanlı tarihiyle ilgili bilimsel çalışmalar yapmak amacıyla Tarihi Osmani Encümeni kuruldu.

2 Aralık 1909 – Fransız Baron Cathers, Osmanlı’daki ilk uçak gösterisini yaptı. Uçak, Şişli Hürriyeti Ebediye tepesinden Bulgar Hastanesine indi.

2 Aralık 1909 – Osmanlı topraklarında ilk uçakla uçuşu Baron de Catters gerçekleştirdi. Voison isimli uçağıyla İstanbul’a gelen Baron, harbiye nazırı Mahmut Şevket Paşa’yı da ziyaret etti. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

1909 – Mustafa Kemal’in “Cumalı Ordugâhı” adlı kitabının Selanik’te yayımlanması. (Bu küçük kitap, 30 Ağustos – 8 Eylül 1909 arasında Cumalı Ordugâhında yapılan askerî manevra esnasında tutulan not ve krokilerden oluşmuştur.)

1910 : MUSTAFA KEMAL PİCARDİE TATBİKATINDA.

13 Ocak 1910 Mustafa Kemal, [Selanik](#) 3. Tümen kurmay başkanlığına atandı.

18 Ocak 1910 – Çırağan Sarayı yandı.

24 Şubat 1910 – Sanayii Nefise Mektebi’nin (Güzel Sanatlar Okulu) kurucusu ressam ve müzeci Osman Hamdi Bey öldü.

20 Mayıs 1910 (Mayıs) – Mustafa Kemal’in Mahmut Şevket Paşa’nın Kurmay Başkanı olarak Arnavutluk hareketlerinde bulunması.

10 Haziran 1910 – Sadayı Millet gazetesi başyazarı Ahmet Samim, İstanbul’da öldürüldü.

28 Haziran 1910 – Atatürk’ün, Makedonya’da 3. Ordu Kurmay Başkanı [Ali Rıza](#) Paşa idaresinde yapılan kurmay tatbikatına katılması (Bu Manevra 31 Temmuz 1910 gününe kadar devam etmiş; tatbikat sonunda Ali Rıza Paşa adına Atatürk tarafından bir kritik hazırlanmıştır). [Kocatürk]

10 Temmuz 1910 – Cerrahpaşa Hastanesi kuruldu.

23 Temmuz 1910 – Cerrahpaşa Hastanesi, “Cerrahpaşa Belediye Hastanesi olarak” açıldı. Kaynak: Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müzesi

28 Ağustos 1910 – Karadağ, Osmanlı devletinden bağımsızlığını ilan etti.

6 Eylül 1910 – Atatürk’ün, Selanik’te 3. Ordu Subay Talimgahı Komutanlığına atanması. (Bu tarih Erden, s. 11’de 6 Eylül 1909; K.A., s.868’de 4 Eylül 1910; A.H.E., s.47’de 6 Haziran 1910 olarak verilmiştir). (Bu olay esnasında Selanik’te bulunan Behiç Erkin hatıralarında, Atatürk’ün isteği ile olan bu atamanın orduca önerilmesine rağmen, rütbesinin küçüklüğü gerekçe gösterilerek yerine getirilmediğini, komutanlığa bir Alman yarbayının gönderildiğini ifade etmektedir. Kaynak: Kocatürk

6 Eylül 1910 – 6 Eylül 1910 Tarihinde 3 ncü Ordu Zabitan Talimgahı Kumandanlığı'na ve sene-i mezkûre teşrinievvelinde tekrar mezkûr 3 ncü Ordu Erkân-ı Harbiyesine ve bilahara Kânunusâni zarfında 5 nci Kolordu Erkân-ı Harbiyesine tayin buyrulmuştur.

17 Eylül 1910 – Mustafa Kemal Picardie manevralarında ilk kez uçakla tanıştı. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

17-21 Eylül 1910 Mustafa Kemal, Fransa'da yapılan Pikardi (Picardie) manevralarına Türk Ordusu temsilcisi olarak katıldı.

28 Eylül 1910 – Atatürk ve Fethi Bey'in dahil olduğu -Picardie manevralarını izleyen- Türk heyetinin, Fransa'nın St. Etienne şehrinde Top ve Tüfek Fabrikası'nı gezmeleri. [Kocatürk]

1 Kasım 1910 – Atatürk'ün, 3. Ordu Subay Talimgahı Komutanlığı'ndan tekrar 3. Ordu Karargâhı'na atanması. [Kocatürk]

Kasım 1910 – Mustafa Kemal'in Üçüncü Ordu Subay Talimgâhı Komutanlığı'ndan tekrar Üçüncü Ordu Karargâhına atanması.

1911 : MUSTAFA KEMAL TOBRUK BÖLGE KOMUTANI.

1911 – Galatasaray Basketbol kulübü kuruldu.

15 Ocak 1911 – Atatürk'ün, 3. Ordu Karargâhı'ndaki görevinden alınarak, yine [Selanik](#)'te bulunan 38. Piyade Alayı'nda görevlendirilmesi. (Bu tarih bazı kaynaklarda gün belirtmeksizin Ocak 1911 olarak gösterilmiştir: K.A., s.95,868; A.N.M., s.175). (Olayların seyri esnasında Selanik'te bulunan Behiç Erkin ve Cevat Abbas Gürer, hatıralarında Atatürk'ün 38. Piyade Alayı'ndaki görevinin Komutan Vekilliği olduğunu kaydetmektedirler. [Kocatürk]

19 Nisan 1911 – Atatürk'ün, 5. Kolordu'nun Selânîk-Kılıkış arasında yaptığı manevralara -kolağası rütbesiyle- katılması (Manevra 20 Nisan 1911 akşamı sona ermiştir).

19 – 21 Nisan 1911 – Mustafa Kemal'in, "Tâbiye Tatbikat Seyahati" adlı kitabını 5'inci Kolordunun 19-20 Nisan 1911 günleri yaptığı ve Mustafa Kemal'in de katıldığı bir askeri tatbikat esnasında yazması (not ve krokilerinden oluşmuştur.) Daha sonra ay içinde Selanik'te yayımlanması.

16 Mayıs 1911 – Harbiye mektebinin 317. sınıfı subaylarının yüzbaşılığa terfi etmesi nedeniyle Selanik'te İttihat bahçesinde 180 kişilik ziyafet düzenlenmiş, ziyafete çeşitli kurmaylar, ittihat ve terakki cemiyet delegeleri, Selanik basını ve bu arada Mustafa Kemal de katılmıştır. (Mustafa Kemal birde konuşma yapmış, ordu ile siyasetin birbirinden ayrılması gerektiğini vurgulamıştır.) (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

18 Mayıs 1911 – Rumeli Gazetesinin 442nci sayısı; "16 Mayıs 1911 tarihli mezuniyet ziyafetinde konuşmacılardan birisi de Mustafa Kemal'dir. (Erkan-ı Harp Kolağası Mustafa Kemal) Konuşmasında 'orduyla siyasetin birbirinden ayrılmasına' vurgu yapmıştır." (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

24 Mayıs 1911 – 190 Askeri Tıbbiye öğrencisi, dönemin ünlü yazar, bilim adamı ve şair Türkçülerine mektup yazarak milliyetçi bir ocak teşkili için (Türk Ocağı) ilk adımı attı ve 21 kişilik girişimciler kurulu oluşturdu.

1 Haziran 1911 – Türk Hava Kuvvetleri kuruldu. (Kıtaat-ı Fenniye ve Mevaki-i Müstahkame) TÜRK HAVA KUVVETLERİ GÜNÜ. Yurt dışına pilotaj eğitimine seçim için de sınav yapıldı. Fesa Bey ve Yusuf Kenan Fransa'ya gönderildiler. Havacılık işleriyle uğraşmak üzere Genelkurmay'dan Süreyya Bey memur edildi. Harbiye Nazırı (Savaş Bakanı) Mahmut Şevket Paşa'nın, "uçak satın almak, pilot yetiştirmek ve hava tesisleri yaptırmak için görevlendirdiği Kurmay Yarbay Süreyya (İlmen) Bey'in, bu işlerin "Teknik Birlikler ve Müstahkem Mevkiler Müfettişliği"ne bağlı olarak yapılması önerisinin uygun görülmesiyle, söz konusu müfettişliğin 2. şubesinde bir "Tayyare Komisyonu" kuruldu. Bu komisyonun kuruluşu, aynı zamanda Türk Hava Kuvvetlerinin kuruluş tarihi olarak benimsendi.

1 Haziran 1911 – Harbiye Bakanlığı bünyesinde "Fen Kıtaları Müstahkem Genel Müfettişliği" kuruldu ve Türk ordusu içinde Hava Kuvvetlerinin temeli atılmış oldu. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

12 Haziran 1911 – Atatürk'ün, Selanik'ten, İstanbul'da Genelkurmay Birinci Şube Müdürü Albay Pertev (Demirhan) Bey'e mektubu: "Beyefendi Hazretleri, ilişkide arz ve takdim ettiğim 'mesele'nin çözümünde bazı arkadaşlar arasında fikir ayrılığı oluştuğundan, zatiâlinizi rahatsız etme cesaretinde bulundum. Görüşleriniz ve yüksek kararınız, hepimizce inandırıcı olacağından esirgenmemesini rica ederim efendim." ("Beşinci Selanik Kolordusu Erkân-ı Harbiye Birinci Şube İkinci Kısmı'na memur Kolağası Mustafa Kemal" imzasıyla yazılan bu mektuba, Albay Pertev Bey'den gelen cevabın, Atatürk'ün görüşüne uygun olduğu görülmüştür). [Kocatürk]

1 Temmuz 1911 – Kandilli Rasathanesi kuruldu.

3 Temmuz 1911 – Milliyetçi düşüncelerle 24 Mayıs 1911 tarihinde teşkili için adım atılan topluluğun, Dr. Fuat Sabit (Ağacık) başkanlığındaki üyeleri ile ünlü Türkçülerden Mehmed Emin (Yurdakul), Akçuraoğlu Yusuf, M. Ali Tevfik (Yükselen), Emin Bülend (Serdaroğlu) ve Ağaoğlu Ahmed Beğlerin katıldığı 3 Temmuz 1911'de yapılan bir toplantı yapıldı. Türkçülük düşüncesini yayacak ve yaşatacak bir derneğin kurulması ve adının da "Türk Ocağı" olması, bu toplantıda kararlaştırıldı. Bu toplantının yapıldığı tarih, bu yüzden Türk Ocağı'nın "fiili" kuruluş tarihi sayılır. Çünkü o toplantıda kuruluş işlemlerini gerçekleştirecek bir "geçici yönetim kurulu" seçilmiştir. (Derneğin "Esas Nizamname"sinin ve çalışma programının hazırlanması oldukça zaman alır ve gerekli işlemler tamamlanarak Türk Ocağı'nın faaliyete geçmesi 25 Mart 1912'de ancak gerçekleşir.) (Derneğin Şube sayısı 1916'da 25'e, 1919'da 35'e yükselir. Fakat o yıldan başlayarak, Sevr Anlaşması uyarınca Osmanlı yurdunu işgal etmeğe başlayan istilacı güçler, halkı onlara karşı koymaya özendiren, açık hava toplantıları (Fatih ve Sultanahmet mitingleri), vb. düzenleyerek halkın milli duygularını harekete geçirmeğe çalışan Türk Ocaklarını, başta İstanbul'daki merkezi olmak üzere, basmağa ve kapatmağa başlarlar. Bazı üst yöneticilerini Malta'ya sürerler. Zaten Ocağın genç üyelerinin çoğu, istilacılara karşı açılan kurtuluş mücadelesine katılmak üzere kurulan oluşumlara katılmaya başlarlar. Bu yüzden, Türk Ocağı çalışmaları, "Kurtuluş Savaşları" boyunca askıya alınır. 1922'de kazanılan zafere kadar da böyle gider. Zaferden sonra çalışmalar hızlanır ve Ocakların sayısı 1928 yılı başında 141'e ulaşır.)

23 Temmuz 1911 – İstanbul'da, Aksaray Yeşiltulumba'da çıkan büyük yangında yaklaşık 300 ev hasar gördü.

27 Ağustos 1911 – Atatürk'ün, Harbiye Nezareti tarafından -geçici olarak- Trablusgarp Tümeni Kurmay Başkanlığı'na atanması. [Kocatürk]

Eylül 1911 – Mustafa Kemal'in, İstanbul'da Genelkurmay 1'inci Şubeye atanması.

11 Eylül 1911 – İtalyanların Trablus'a saldırmaları.

13 Eylül 1911 – Mustafa Kemal, geçici olarak Trablusgarp Tümeni Kurmay başkanlığına atandı.

13 Eylül 1911 – Atatürk'ün, -geçici olarak Trablusgarp Tümeni Kurmay Başkanlığı'na atanmasını takiben- Harbiye Nezareti tarafından İstanbul'a çağırılması. [Kocatürk]

24 Eylül 1911 – Mustafa Kemal, Genel Kurmay Başkanlığında çalışmaya başladı.

24 Eylül 1911 – Atatürk'ün, İstanbul'dan, Selanik'te bulunan Salih (Bozok) Bey'e mektubu: "Genelkurmay 1. Şube'ye memur edildim. Orduyu, memleketi kurtarmak için çok fedakârane çalışmak lâzım. Başka çare yok! ...İstanbul muhiti pek pis, herkes kişisel çıkarından başka bir şey düşünmüyor!" [Kocatürk]

25 Eylül 1911 – İtalya, Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti.

27 Eylül 1911 – 27 Eylül 1911 Tarihinde muvakkaten Trablusgarp Fırkası Erkân-ı Harbiyesine memur edilmişse de Trablusgarp'a gitmeksizin İstanbul'a cefbi 5 nci Kolordu'ya tebliğ edilerek Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi'ne tayin buyrulmuştur.

29 Eylül 1911 – İtalyanlar, Trablusgarp'ı ele geçirmek için Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti. Trablusgarp topraklarının İtalya'nın eline geçmesiyle sonuçlanan ve İtalya ile Osmanlı Devleti'ni karşı karşıya getiren Trablusgarp Savaşı başladı.

29 Eylül 1911 – İtalyanların, Osmanlı Devleti'ne harp ilânı ve Trablusgarp Harbi'nin başlaması. İtalyanlar 28/29 Eylül 1911 tarihinden itibaren Trablusgarp'a çıkarma yapmaya ve tüm kıyı şehirlerini bombalamaya başlamışlardı. 3 ve 4 Ekim 1911'de Tobruk'a, 5 Ekim 1911'de Trablus'a, 16 Ekim 1911'de Derne'ye, 17 Ekim 1911'de Homs'a ve 19 Ekim 1911'de Bingazi'ye çıkarma yaparak bu şehirleri işgal ettiler. [Kocatürk]

5 Ekim 1911 – Mustafa Kemal, Tobruk'ta ve Derne'de, İtalyanlara karşı savunma ve oyalama [savaşları](#)na katıldı.

5 Ekim 1911 – İtalyan kuvvetleri Gelibolu'yu işgal etti.

5 Ekim 1911 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Selanik'te bulunan Salih (Bozok) Bey'e mektubu: "...Birinci Şube'ye devam ediyorum. Mümkünse annemi görüp müteselli et!" [Kocatürk]

15 Ekim 1911 – Mustafa Kemal gazeteci "Mustafa Şerif" adına düzenlenen sahte bir pasaportla Mısır üzerinden gizli yollarla bölgeye gelip Trablusgarp savaşına katıldı. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

15 Ekim 1911 – Mustafa Kemal'in, Trablusgarp'a gönüllü gitmek üzere gizlice arkadaşlarıyla beraber İstanbul'dan ayrılması. Atatürk'ün, İtalyanlara karşı savaşmak için Trablusgarp'e (Libya) gitmek üzere İstanbul'dan ayrılması. Atatürk'ün, Trablusgarp'a gönüllü gitmek üzere -Gazeteci Mustafa Şerif kimliği ile- bir kısım arkadaşları (Ömer Naci, Sapancalı Hakkı, Yakup Cemil vb.)'yla beraber İstanbul'dan

ayrılışı. [Kocatürk] (Mustafa Kemal, Şerif takma adıyla yanında Ömer Naci, Yakup Cemil ve Sabancı hakkı olduğu halde 15 ekim 1911“de İstanbul“dan Mısır’a hareket eder. Bingazi yolunda rahatsızlanır ve İskenderiye’de hastaneye yatar.)

17 Ekim 1911 – Atatürk’ün, İskenderiye’ye giderken vapurdan -Selanik’te bulunan- Fuat (Bulca) Bey’e mektubu: “15 Ekim’de İstanbul’dan hareket ettim. Lüzum ve fayda görürsem seni ve daha bazı arkadaşları da isteyeceğim. ...Vatanı kurtarmak için şimdiye kadar olduğundan ziyade gayret ve fedakârlık zorunludur.” [Kocatürk]

17 Ekim 1911 – Atatürk Trablusgarp’a giderken Urla karantinasındaki Rus vapurundan Fuat Bulca’ya yazdığı mektubun bir yerinde şöyle diyordu; **“Maksadımız ebedi bir mücadele sahası açmaktır. Muvaffakiyet Allah’tan. (...) Vatanı kurtarmak için şimdiye kadar olduğundan fazla gayret ve fedakarlık lazımdır. Endülüs tarihinin son sayfalarını okuyun...”**(Atatürk’ün bütün eserleri, C.1. s.127., Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı)

17 Ekim 1911 – Atatürk’ün Fuat Balcı’ya Mısır’a giden Rus vapurundan mektubu; (Nerede olduğumu anneme söylemeyin. Adıma İstanbul’dan ona mektup atın. Maaşımdan geri kalanı da anneme gönderin.)

17 Ekim 1911 – Mustafa Kemal’in Fuat Bulca’ya yazdığı mektuptan; “... Allah nasip ederse mücadele sahasında birleşiriz. Cenab-ı Hak takdir etmişse, ahirette kavuşuruz.”

21 Ekim 1911 – Atatürk’ün, İstanbul’dan İskenderiye’ye gelişi. [Kocatürk]

23 Ekim 1911 – Atatürk’ün, İskenderiye’den Trablusgarp’a hareketi. (Atatürk, yolda hastalanması üzerine tekrar İskenderiye’ye dönerek 15 gün kadar hastanede tedavi gördükten sonra 29 Kasım 1911 günü yeniden Trablusgarp’a hareket etmiştir. 15 Ekim 1911’de İstanbul’dan beraber hareket ettiği arkadaşları ise yollarına devam etmişlerdir).[Kocatürk]

7 Kasım 1911 – Nuri (Conker) Bey’in, İstanbul’dan, Selanik’te bulunan Salih (Bozok) Bey’e mektubu: “Pazar günü buraya geldim. Beni Mustafa Kemal yazmış.” [Kocatürk]

12 Kasım 1911 – Nuri (Conker) Bey’in İstanbul’dan vapurla İskenderiye’ye gelişi. [Kocatürk]

14 Kasım 1911 – Fuat (Bulca) Bey’in, İstanbul’dan vapurla İskenderiye’ye gelişi.

15 Kasım 1911 – Atatürk’ün, İskenderiye’den -Şerif takma adıyla- Selanik’te Salih (Bozok) Bey’e mektubu: “...Ben seyahatin bir noktasında tedavi için İskenderiye’ye geldim, iyileşmek üzereyim. Bir kaç gün sonra tekrar yola çıkacağım.”

15 Kasım 1911 – Nuri (Conker) Bey’in İskenderiye’den, Selanik’te Salih (Bozok) Bey’e mektubu: “...Burada bir hemşehri daha bulduk: Bizim Şerif (Mustafa Kemal). Kendisinin evvelce buralara geldiğini biliyordum; fakat burada kalacağını tahmin etmiyordum. Kendisi burada hastalanmış, yolculuğa devama muvaffak olamayarak hastaneye yatmış. Şimdi tedavi olunmaktadır. Kendisini gördüm. Hastalığı ehemmiyetsizdir. Üç, dört güne kadar çıkacaktır. Beraber seyahat edeceğiz.” [Kocatürk]

15 Kasım 1911 – Mustafa Kemal’in, Salih Bozok’a İskenderiye’den mektubu; “Tedavi için İskenderiye’ye geldim. Anneme hastalığımı söylemeyin.”

18 Kasım 1911 – Mustafa Kemal'in İskenderiye'den Şerif takma adıyla Salih Bozok'a gönderdiği mektuptan; "... Bakalım Allah ne gösterecek? İnşallah dönmek nasip olursa size anlatacak hikayelerimiz var..."(Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

21 Kasım 1911 – İstanbul'da Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın kuruluşu. [Kocatürk]

27 Kasım 1911 – Mustafa Kemal'in İtalyan-Osmanlı Trablus Savaşı'nda Tobruk taarruzunu başarıyla idare etmesi.

27 Kasım 1911 – Mustafa Kemal'in binbaşılığa terfi etmesi.

28 Kasım 1911 – Atatürk'ün, İskenderiye'den -Şerif takma adıyla- Selanik'te Salih (Bozok) Bey'e mektubu: "Yolculuğun ilk devresini savdık. Şimdi ikinci yolculuğa çıkıyoruz... Bizim valide acaba ne haldedir?" [Kocatürk]

29 Kasım 1911 – Atatürk ve arkadaşları (Nuri "Conker", Fuat "Bulca" vb.)'nin rahatsızlığının geçmesini takiben İskenderiye'den Trablusgarp'a (Bingazi) hareketi. (Atatürk ve arkadaşları İskenderiye'den trenle Ebülhaccac istasyonuna, oradan da 1 Aralık 1911 günü hareketle 8 günlük bir yolculuktan sonra Bingazi toprağına geçmişlerdir). [Kocatürk]

8 Aralık 1911 – Atatürk ve arkadaşlarının, Mısır sınırını geçerek Bingazi toprağına geçişleri. (Atatürk, burada Tobruk Bölgesi Komutanı Ethem Paşa'nın Kurmay Başkanı olarak göreve başlamıştır. [Kocatürk]

8 Aralık 1911 – Mustafa Kemal, Bingazi-Derne-Tobruk bölgesinde yerli halkı örgütleyerek, İtalyan kuvvetlerine karşı başarılı direnişlerde bulundu. (8 Aralık 1911 – 24 Ekim 1912)

12 Aralık 1911 – Atatürk ve arkadaşlarının, Defne (Resuldefne)'ye gelişi. [Kocatürk]

14 Aralık 1911 – Nuri (Conker) Bey'in Defne'den Selanik'te Salih (Bozok) Bey'e mektubu: "...Mustafa Kemal, Fuat beraber olarak çadırdayız. Mektup hepimizdendir." [Kocatürk]

15 Aralık 1911 – Atatürk ve arkadaşlarının Defne'den Tobruk'a hareketi.

16 Aralık 1911 – Atatürk ve arkadaşlarının Defne'den Tobruk'a gelişi. [Kocatürk]

19 Aralık 1911 – Mustafa Kemal'in, Tobruk Bölgesi Komutanlığı görevini yürüten Ethem Paşa'nın yerine Tobruk Bölgesi Komutanlığına getirilmesi.

22 Aralık 1911 – Atatürk komutasındaki yerel kuvvetlerin, Tobruk bölgesinde İtalyanlara baskın şeklinde taarruzu ve düşmana ağır zayıat verdirilmesi. [Kocatürk]

30 Aralık 1911 – Mustafa Kemal'in Derne'ye gelmesi ve Derne Doğu Kolu Komutanlığını üzerine alması.

1912 : MUSTAFA KEMAL DERNE KAHRAMANI.

1 Ocak 1912 – Tarihinde Bingazi'de bulunan müşarünileyhin Derne karşısındaki Şark Gönülfü Kumandanlığı'nı deruhte etmiştir. (Tobruk dolayları komutanlığına getirilir.)

16 Ocak 1912 – Atatürk komutasındaki yerel kuvvetlerin, Derne’de İtalyanlara karşı baskın şeklinde taarruzu. [Kocatürk]

16/17 Ocak 1912 – Mustafa Kemal’in ilk göz yaralanması Derne’de , komutasındaki yerli kuvvetlerin İtalyanlara karşı baskın tarzındaki taarruzu esnasında olmuştur. Gözüne bir kireç parçası girmiş ve sol gözünde görme problemi yaratmıştır. (Sonsuza Yolculuk, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

17 Ocak 1912 – Atatürk komutasındaki yerel kuvvetlerin, Derne’de İtalyanlara karşı baskın şeklinde taarruzu.

18 Ocak 1912 – Mustafa Kemal göz rahatsızlığı nedeniyle Derne’de Hilal-i Ahmer (Kızılay) hastanesine yattı. Başta Dr. Münir Bey olmak üzere doktorlar yoğun ilgi gösterirler. (Mustafa Kemal bir ay kadar bu hastanede yattı.) (Sonsuza Yolculuk, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

18 Ocak 1912 – Atatürk’ün Derne’de Hilâliahmer (Kızılay) Hastanesi’ne yatışı. (Bu sıralarda Bingazi Bölgesi Komutanlığı’nda Sağlık Başkanı olarak görev yapan İbrahim Tali (Öngören) Bey hatıralarında, Atatürk’ün, kendisini hasta olarak çadırda kabul ettiğini kaydettikten sonra şunları anlatmaktadır: “..Komutan Bey’in bir gözünde kan var. Sık nefes alıyor. Elini sıkarken biraz da ateşli olduğunu hissettim. Kendisine ‘Ne vakitten beri rahatsızsınız? Neden geride, Mısır’dan gelmiş olan Kızılay Hastanesi’nde istirahat etmiyorsunuz?’ dedim. Mustafa Kemal Bey’i ancak, orada bulunan arkadaşların ısrarı ve Enver Bey’in müdahalesiyle hastaneye götürebildim. Orada kıymetli göz hekimi Münir Bey’in titiz bakımı ve hastane hekimlerinin hizmeti ile onbeş yirmi gün içinde Mustafa Kemal Bey iyileşek Derne Komutanlığı’nı ele aldı.” [Kocatürk]

6 Şubat 1912 – Yayınlanan nizamname ile İslam’ın faziletlerini cihana anlatacak kamil insanlar yetiştirmek üzere “Medresetü’l-Vaiz”in kurulmasına karar verildi.

3 Mart 1912 – Derne bölgesindeki yerel kuvvetlerin, İtalyanlara baskın şeklinde taarruzu, şiddetli çarpışmalar olması ve Atatürk’ün komuta ettiği Doğu Kolu’nun taarruzu karşısında düşmanın bozguna uğrayarak ağır kayıplar verışı. [Kocatürk]

4 Mart 1912 – Mustafa Kemal’in gözündeki rahatsızlık tekrar etti. (15 gün yataktan kalkamadı.)

11 Mart 1912 – Atatürk’ün, Derne Komutanlığı’na atanması. 11 Mart 1912 Tarihinde Derne Kumandanlığı’na tayin edilmiştir. (Bazı kaynaklarda 6 Mart gösterilmektedir.)

12 Mart 1912 – Türk Hava Kuvvetleri’nin kuruluşu: 1910 Yılı Ocak ayında harbiye bakanı ve Genel Kurmay başkanı görevine gelen Mahmut Şevket Paşa’nın emri ve genel kurmay 2. Şubesinde görevli Kurmay Yarbay Süreyya Bey’in (İlmen) girişimleri üzerine 1911 yılı içerisinde pilot yetiştirme ve uçak alımı çalışmaları başlatıldı. 29 Haziran 1911 günü yapılan sınav sonucu belirlenen iki subay pilotaj öğrenimi için Fransa’ya gönderildiler. Aralık ayı içerisinde de Deperdussin firmasına iki uçak siparişi verildi. Bu uçaklar 12 Mart 1912 günü İstanbul’a geldiler aynı ay içerisinde Ayastefanos (bu günkü Yeşilköy) kuzeyinde hava meydanı ve uçuş okulu yeri saptanarak hangar yapımına başlandı. Fransız R.E.P firmasına dört uçak sipariş edildi ve yedi pilot adayı ile makinist-marangoz olarak yetiştirilecekler bu fabrikanın okuluna gönderildiler. (Kaynak: hho.edu.tr/muze/turkhavaciligi.htm)

13 Mart 1912 – Bulgar – Sırp anlaşması.

15 Mart 1912 – Osmanlı Genelkurmay’ı sipariş ettiği ilk keşif uçaklarına kavuştu.

25 Mart 1912 – Türk Ocağı, İstanbul’da resmen kuruldu. Türk Ocağı 1912’de kurulup birkaç defa kapanıp açılmasından sonra günümüze kadar gelen dernek.

12 Nisan 1912 – Atatürk’ün, Derne’den, [Selanik](#)’te bulunan Binbaşı Behiç (Erkin) Bey’e -İtalyan kuvvetleri karşısında 3 Mart 1912 günü kazanılan başarı hakkında- mektubu. [Kocatürk]

14 Nisan 1912 – Bir Alman şirketine 1910’da ismarlanan Galata Köprüsü hizmete girdi. Köprüden geçiş 1930’a kadar paralı olarak sağlandı. ‘Müruriye’ denilen geçiş parasını, önlükler giyen tahsildarlar topluyordu.

27 Nisan 1912 – Feza ve Kenan beyler, eğitimlerini tamamlayıp yurda döndükten sonra, Osmanlının ilk keşif uçakları Türk semalarında ilk kez uçtu. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

8/9 Mayıs 1912 – Atatürk’ün, Derne’de Aynımansur Karargâhı’ndan, Selanik’te Salih (Bozok) Bey’e mektubu: “...Biz vatana borçlu olduğumuz fedakârlık derecelerini düşündükçe bugüne kadar yapılan hizmeti pek değersiz buluyoruz. Vicdanımızdan gelen bir ses, bize vatanın bu sıcak ve samimî ufuklarını tamamen temizlemedikçe, gemilerimizin Tobruk, Derne, Bingazi ve Trablusgarp limanlarında tekrar demir atmış olduğu görmedikçe vazifemizi bitirmiş sayılamayacağımızı ihtar ediyor! ...Vatan mutlaka selâmet bulacak, millet mutlaka mesut olacaktır. Çünkü kendi selâmetini, kendi saadetini memleketin ve milletin selâmet ve saadeti için feda edebilen vatan evlâtları çoktur.” [Kocatürk]

8-9 Mayıs 1912 – Mustafa Kemal’in Derne’den Salih Bozok’a mektubu; “Bilirsin ben **askerliğin her şeyden çok sanatkârlığını severim.**”

22 Mayıs 1912 – Atatürk’ün Derne’de Aynımansur Karargâhı’ndan Kerim Bey (Abdülkerim Paşa)’e mektubu: “... İstanbul’dan hareket tarihimiz olan 15 Ekim 1911’den bugüne kadar geçen 7-8 ay içinde size ancak bir iki ve pek kısa mektup göndermiştim. Bunların elinize geçip geçmediğini bilmiyorum.” [Kocatürk]

29 Mayıs 1912 – Yunan – Bulgar anlaşması.

31 Mayıs 1912 – İstanbul’da bir kısım subayların, “Halaskar Zabitan Grubu” adıyla gizli bir örgüt kurmaları. (Bu [tarih](#) İ. ve T., s.181’de Mayıs-Haziran 1912 olarak gösterilmiştir). [Kocatürk]

3 Haziran 1912 – İstanbul’un İshakpaşa semtinde çıkan yangında; 1.111 ev, 118 dükkan, 6 cami, 3 hamam, 5 okul kül oldu. Çıkan yangında 1120 ev kül oldu.

21 Haziran 1912 – Mustafa Kemal gözündeki ağrı ve rahatsızlık nedeniyle yine hastaneye geldi.

2 Temmuz 1912 – Askerlerin siyasetle uğraşmasını yasaklayan kanunun Meclis-i Mebusan’da kabulü. (Atatürk bu görüşü 22 Eylül 1909’da toplanan İttihat ve Terakki Kongresi’nde savunmuş, ancak o zaman bir sonuç alınamamıştı). [Kocatürk]

3 Temmuz 1912 – Yeşilköy Teyyare okulunun açılışı yapıldı. (Okul halkın ve esnafın bağışlarıyla yapılmıştı.) (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

9 Temmuz 1912 – Mahmut Şevket Paşa’nın Harbiye Nazırlığı’ndan istifası. [Kocatürk]

16 Temmuz 1912 – Sait Paşa'nın istifası üzerine Sadrazamlığa [Gazi](#) Ahmet Muhtar Paşa'nın getirilişi. [Kocatürk]

29 Temmuz 1912 – Atatürk'ün, Derne'den, Selanik'te Binbaşı Behiç (Erkin) Bey'e mektubu: "... Askerleri siyasetle uğraşmaktan men için bir kanun maddesi yapmışlar. Ben iki yıl önce tesadüfen bulunduğum bir kongrede, 'Askerleri bırakınız' dediğim için gerici oldum; idama mahkûm edildim. Zaman ve olaylar, her türlü gerçekleri kanıtlar ve meydana çıkarır. Fakat bazen böyle bir öldürücü darbe indirerek!" [Kocatürk]

29 Temmuz 1912 – Atatürk, Trablusgarp savaşının sonlarına doğru Yarbey Behiç Erkin'e Derne'den yazdığı bir mektubunda şöyle diyordu; "İhtiraslar, cehalet ve mantıksızlık yüzünden koca Osmanlı devletini mahvedeceğiz. Kuvvetli bir Osmanlı imparatorluğu vücuda getirmeyi düşünürken, vaktinden evvel esir, sefil ve rezil olacağız. (...) Lakin ne olursa olsun memleket çöküş yoluna terk edilmeyecektir." (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.27)

29 Temmuz 1912 – Atatürk **Osmanlı'nın hastalığını** çok iyi teşhis etmişti. O, Behiç Erkin'e yazdığı mektubun bir yerinde şöyle diyordu; "İhtiraslar, cehalet ve mantıksızlık yüzünden koca Osmanlı devletini mahvedeceğiz. Kuvvetli bir Osmanlı İmparatorluğu yaratmayı düşünürken, vaktinden önce esir, sefil ve rezil olacağız." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.16.)

4 Ağustos 1912 – Atatürk'ün, Deme Komutanı olarak günlük emri: "...Bütün subaylar ve askerî kişiler harbe katıldıkları günden bugüne kadar gözlem ve izlenimlerine dair gayet kısa ve maddî esaslara dayalı birer defter yapacaklardır. Bu defterler bir aya kadar tamamlanmalıdır." [Kocatürk]

11 Eylül 1912 – İtalyanların, General Reissoli komutasında takviyeli kuvvetlerle Deme üzerine üç koldan taarruzu; ancak Atatürk komutasındaki kuvvetlerin karşı taarruzuyla ilerlemelerine imkân verilmemesi. [Kocatürk]

15 Eylül 1912 – Salih (Bozok), Mahmut (Soydan) ve Vasif (Çınay) Beylerin İstanbul'dan, Derne'de bulunan Atatürk'e, Halaskar Zabitan Grubu'nun eylemleri hakkında bilgi veren müşterek mektupları: "...Bizim içimizde ruh ve beyin olacak bazı vücutlar var ki, onların bugün aramızda bulunmamalarını pek şiddetle hissetmekte olduğumuz içindir ki bunları yazıyoruz. Onlar da sizlersiniz. Daha doğrusu sizsiniz!" [Kocatürk]

30 Eylül 1912 – Selanik'te İttihat ve Terakki Cemiyeti 3. Büyük Kongresi'nin toplanişı. [Kocatürk]

8 Ekim 1912 – Birinci Balkan Savaşı başladı (1912-13). (Osmanlılar ile Karadağ, Yunanistan, Bulgaristan ve Sırbistan arasında). Balkan ülkelerinin Osmanlı İmparatorluğu'na karşı açtıkları Balkan Savaşı başladı. Osmanlı yenilgisinin ardından, barış koşullarını saptamak üzere Aralık ayında başlayan Londra Konferansı 1913 Mayıs'ında sonuçlandı. Balkan Savaşı'nı izleyen yıllarda yüzbinlerce Türk İstanbul ve Anadolu'ya sığındı. (Londra Konferansı, 1912 ve 1921 Balkan Savaşı sırasında 1912 Aralık ayının ortalarında aynı anda başlayan iki ayrı uluslararası konferans. Bunlardan birinde Osmanlı ve Balkan ülkelerinin temsilcileri karşı karşıya geliyordu. Diğeri ise, Avrupalı altı büyük devlet temsilcisinden oluşmaktaydı.)

8 Ekim 1912 – Karadağ'ın Osmanlı Devletine harp ilanı ile Balkan Harbi'nin başlaması. Sırbistan, Yunanistan, Bulgaristan ve Karadağ Osmanlı Devleti'ne karşı aralarında bir anlaşma yapmışlardı. Bu anlaşmayı, kısa süre sonra 8 Ekim 1912'de Karadağ'ın, 18 Ekim 1912'de Yunanistan ve Bulgaristan'ın,

20 Ekim 1912’de de Sırp’ların harp ilânı izledi. Osmanlı Devleti de adı geçen Balkan Devletlerine savaş ilân etti. [Kocatürk]

8 Ekim 1912 – Mustafa Kemal, Bolayır’da kurulan kolordunun hareket şubesi müdürlüğüne getirildi.

15 Ekim 1912 – Trablusgarp Savaşı sonunda, Osmanlı Devleti ile İtalya, Uşi Barış Antlaşması’nı imzaladılar. Trablusgarp ve Bingazi, İtalyanlara bırakıldı. Osmanlı Devleti’nin, İtalyanlarla “Ouchy Antlaşması”nı imzalaması (Bu antlaşma sonucu Osmanlı Devleti, Trablusgarp ve Bingazi’yi İtalyanlara bırakmış, buradaki Türk subay ve askerlerini geri çekmiştir.

16 Ekim 1912 – Bingazi Umum Komutanı Binbaşı Enver Bey’in, Atatürk’ün Balkan Harbi’nde görev almak üzere Trablusgarp’tan ayrılma izni istediğine dair Başkomutanlık Kurmay Başkanlığına yazısı. [Kocatürk]

17 Ekim 1912 – Selanik’te Alatini köşkünde sürgün kalan Sultan II. Abdülhamit kaçırılırcasına İstanbul’a getirildi.

18 Ekim 1912 – Trablusgarp Savaşı’nı sona erdiren “Uşi Antlaşması” imzalandı. İtalyanlarla Uşi Antlaşması (Trablus ve Bingazi İtalyanlara bırakılır).

18 Ekim 1912 – Balkan Savaşı’nda Türk Havacılığı: 18 Ekim 1912 günü başlayan Balkan Savaşı’na Türk Havacıları 9 adet harp ve 4 adet eğitim uçağı ile iştirak ettiler. Savaşın ilk döneminde bir başarı elde edilemedi ve 4 uçak kaybedildi. Türk Ordusu Çatalca savunma hattına çekildi. Yapılan savunma muharebeleri ve bunu takip eden ileri hareket sırasında çok başarılı keşif uçuşları gerçekleştirildi. Bu uçuşlara iştirak eden pilotlardan Fesa, Salim, Fethi ve Fazıl Beylerle Rasit Yüzbaşı Kemal Bey özellikle kendilerini gösterdiler.

18 Ekim 1912 – 12 Ada, 1911’deki Trablusgarp Savaşı sonrasında, 18 Ekim 1912’de İtalya ile imzalanan Uşi Antlaşması’yla geçici olarak İtalya’ya bırakıldı, ancak bir daha geri alınamadı. Balkan Savaşı’nda Yunanistan’ın işgal ettiği Ege adalarının geleceğı ise savaştan sonra 30 Mayıs 1913 Londra Antlaşması ve 14 Kasım 1913 Atina Antlaşması’yla “büyük devletlere” bırakıldı. Girit Adası ise Yunanistan’a bağlandı. Şubat 1914’teki Büyükelçilik Konferansı kararlarına göre Meis Adası hariç 12 Ada İtalya’ya, İmroz (Gökçeada) ve Bozcaada dışındaki bütün Ege adaları Yunanistan’a verildi. Osmanlı bu durumu kabul etmeyerek 15 Şubat 1914’te büyük devletlere bir nota verdi. Ancak sonuç alamadı. Bu sırada 1. Dünya Savaşı’nın başlamasıyla Ege adaları Yunanistan’da, 12 Ada İtalya’da kaldı. Türkiye’nin elinde ise fiilen Gökçeada, Bozcaada ve Meis vardı. (Padişah V. Mehmet Reşat, hükümet İttihat Terakki’ydi)

24 Ekim 1912 – Trablusgarp’ten ayrılması. Atatürk’ün, Derne’den İstanbul’a hareketi (Atatürk, Derne’den ayrılışını takiben, Mısır’dan geçerek Avrupa yoluyla Romanya üzerinden İstanbul’a gelmiştir). [Kocatürk] (1912’de iç ticaretle uğraşan 18 bin işyerinin % 49’u Rum, %23’ü Ermeni, % 19’u Levanten (Avrupa kökenli) ve sadece % 15’i Türklere aitti. 6500 imalathanenin sadece %12’si, 5300 serbest meslek sahibinin sadece % 14’ü Türk’tü.) (Türkiye üzerine notlar, Metin Aydoğan)

24 Ekim 1912 – Türk – İtalyan savaşı Mustafa Kemal’in ilk savaş deneyimidir. Çok başarılı geçmiştir. Nitekim Bingazi umum kumandanı yarbey Enver bey, millî savunma bakanlığına 24 Ekim 1912 tarihli yazısında “Mustafa Kemal’in, 18 aralık 1911”de kendi arzusu ile orduya katıldığını, evvela Derne şark kolu kumandanlığında, daha sonra Derne kumandanlığında bulunarak, fevkalade iyi idare ve iktidar

gösterdiği gibi gözlerindeki rahatsızlığa rağmen, son zamanlara kadar başarılı hizmette bulunduğunu” rapor etmiştir. Enver Bey ile Mustafa Kemal ilişkilerinin pek de sıcak olmadığı göz önüne alınırsa yapılan hizmetin değeri daha iyi anlaşılır.

24 Ekim 1912 – 24 Ekim 1912 Tarihinde rahatsızlığına mebni Dersaadet’e hareket etmiştir.

29 Ekim 1912 – Trakya’da Bulgar taarruzu üzerine Osmanlı kuvvetlerinin Çatalca önlerine çekilmesi.

29 Ekim 1912 – Gazi Ahmet Muhtar Paşa’nın istifası üzerine Sadrazamlığa Kâmil Paşa’nın getirilişi.

8 Kasım 1912 - Yunanlılar Selanik’i işgal etti.

8 Kasım 1912 – Selanik’in Yunan kuvvetlerince işgali, Atatürk’ün hocası Şemsi efendinin Selanik’ten İstanbul’a göç etmesi. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

10 Kasım 1912 – Atatürk’ün, Derne’den İstanbul’a dönerken Mısır’a gelişi.

10 Kasım 1912 – Mustafa Kemal, Nuri Conker ile Kahire’de. Mustafa Kemal Selanik’in işgalini Kahire’deki bir Rum kadından öğrendi. Mustafa Kemal o sıralar Derne’de yaralandığı gözünü tedavi ettirmek için Viyana’ya gitmeyi planlıyordu. (Aynı gün Selanik Yunanlılara teslim edildi.) (Selanik’teki 25.000 Osmanlı askerine rağmen, Belediye meclisi komutan Tahsin Paşa’ya “Direnmeme” emri verince Selanik Yunanlılara savaşımadan teslim edildi.)

10 – 17 Kasım 1912 – Mustafa Kemal gözündeki rahatsızlık nedeniyle, Viyana’da zamanın tanınmış göz hekimi Prof. Fuchs tarafından muayene edildi, müdahale geçirdi. (Göz rahatsızlığı nedeniyle hafif şaşılık oluşmuştu ayrıca sinirlendiğinde sol gözünün damarları atmaya başlamıştı.) (Sonsuza Yolculuk, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

17 Kasım 1912 – Bulgarların, İstanbul’a girme amacıyla Çatalca taarruzu, fakat yenilgiye uğramaları.

20 Kasım 1912 – Atatürk’ün, Derne’den İstanbul’a dönüşü ve Genel Karargâh emrine verililişi (Bu tarih, A.K.D.D.A. Y., s. 17’de gün belirtilmeksizin 1912 Kasım sonu olarak gösterilmiştir). [Kocatürk]

21 Kasım 1912 – 21 Kasım 1912 Tarihinde Karargâh-ı Umuroi emrine verilerek mezkûr ay zarfında Bahrü sefit Boğazi Kuvay-i Mürettebesi Erkân-ı Harbiyesi’ne tayin buyrulmuştur.

25 Kasım 1912 – Mustafa Kemal, Çanakkale Boğazi Kuvayı Mürettebesi Harekat Şubesi Müdürlüğü’ne atandı. Akdeniz Kolordusu (Bolayır) Harekât Şubesi Müdürlüğü’ne atanması.

25 Kasım 1912 – Atatürk’ün, Gelibolu’da bulunan Bahr-i Sefid (Çanakkale) Boğazi Kuva-yi Mürettebe Komutanlığı Harekât Şubesi Müdürlüğü’ne atanması. Fahri Paşa’nın komuta ettiği bu kuvvetin Kurmay Başkanı, Binbaşı Fethi (Okyar) Bey idi.

26 Kasım 1912 – Mütareke – 1. Balkan Savaşı. 26 Kasım 1912’de mütareke görüşmeleri başladı (3 Aralık 1912’de taraflarca imza edildi).

28 Kasım 1912 – Arnavutluk bağımsızlığını ilan etti.

1 Aralık 1912 – Mustafa Kemal, Gelibolu’ya gitti.

1 Aralık 1912 – Atatürk’ün, İstanbul’dan Gelibolu’ya hareketi.

3 Aralık 1912 – Mütareke (1. Balkan Savaşı). 26 Kasım 1912’de başlayan mütareke görüşmeleri, 3 Aralık 1912’de taraflarca (Yunanistan hariç) imza edildi. 3 Aralık 1912’de imza edilen ateşkes anlaşması (mütareke) ile silâhli çatışma durmuş oldu. Balkan devletleri ile Osmanlı Devleti arasında antlaşma 30 Mayıs 1913’de Londra’da imzalanmıştır. Londra Antlaşması’na göre: Arnavutluk bağımsızlığını kazandı, Girit Adası Yunanistan’a verildi, Osmanlı Devleti’nin Trakya sınırı Edirne’yi dışarıda bırakacak şekilde Midye-Enez hattı oldu. Balkan Savaşları: Osmanlı Devletinin Balkanlar’daki 4 devlete karşı 1912-1913’de yaptığı savaşlardır.

16 Aralık 1912 – Londra’da barış görüşmelerine başlanması.

1913 : MUSTAFA KEMAL SOFYA’DA.

1913 – Sipahi ocağı binicilik kulübü ile Islah-i nefsi Feres cemiyeti (At soyunu iyileştirme derneği) kuruldu. Veliefendi hipodromu yarış yeri olarak kullanılmaya başlandı.

6 Ocak 1913 – Londra’da barış görüşmelerinin kesilmesi.

23 Ocak 1913 – İttihatçılar tarafından Kâmil Paşa’nın, Sadaret’ten uzaklaştırılarak yerine Mahmut Şevket Paşa’nın getirilmesi (Babiâli Baskını). (Mahmut Şevket Paşa, kurduğu kabinede Harbiye Nazırlığı’nı da kendi üzerine almıştır).

23 Ocak 1913 – Babiali baskını yaşandı. (Hükümet darbes.) Harbiye nazırı Nazım Paşa ve iki yaveri öldürüldü. Mahmut Şevket Paşa sadrazamlığa getirildi.

23 Ocak 1913 – Başkomutan Vekilliğine Ahmet İzzet Paşa’nın atanması.

30 Ocak 1913 – Tekalif-i harbiye kanunu Balkan Harbi esnasında çıkarıldı. (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

3 Şubat 1913 – Bulgarların savaşı yeniden başlatması.

8 Şubat 1913 – Bolayır’a ilerleyen Bulgarlara karşı, Bahr-i Sefid Boğazı Kuva-yi Mürettebe Komutanlığı’na ait kuvvetlerin taarruza geçmesi (Baskın şeklinde geliştirilen bu taarruz, 10. Kolordunun takviyesi geciktiğinden etkisini kaybetmiş, düşman karşısında yalnız kalan Bolayır kuvvetleri ağır kayıplar vererek Bolayır tahkimli hattının gerisine çekilmiştir. Atatürk bu harekâta Mürettep Kuvvet’in Harekât Şubesi Müdürü olarak iştirak etmiştir). [Kocatürk]

16 / 17 Şubat 1913 – Çanakkale cephesinde, bir kısım kuvvetlerin -Bahr-i Sefit Boğazı Kuva-yi Mürettebe Komutanı Fahri Paşa komutasında- Bolayır Kolordusu adı altında birleştirilmesi (Atatürk, kısa süre sonra bu kolordunun Kurmay Başkanlığı’na atanmıştır). [Kocatürk]

17 Şubat 1913 – Atatürk ve Fethi Bey, bugün ayrı birer yazı ile -kuvvetleriyle Gelibolu’ya nakledilen-Hurşit Paşa komutasında çalışamayacakları gerekçesiyle istifalarını da bildirmişlerdir. [Kocatürk]

17 / 18 Şubat 1913 – Atatürk ve Fethi (Okyar) Bey’in, Başkomutan Vekili Ahmet İzzet Paşa’ya, beraber imzalayarak sundukları, Bulgarlara taarruz ile Trakya ve Edirne’nin kurtarılması hakkında harekât plânı önerisi. (Bir sureti de Sadrazam ve Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa’ya sunulan bu plân, gerçekçi

olmasına rağmen Harbiye Nezareti ve Başkomutanlıkça uygulanmamış, sonunda olaylar Edirne'nin düşüşüne uzanmıştır.).

17/18 Şubat 1913 – Atatürk'ün, Sadrazam ve Harbiye nazırı Mahmut Paşa'ya gönderdiği raporunda 'Edirne'yi kurtarmak için bir an önce taarruza geçilmesini' istemesi.

19 Şubat 1913 – Başkomutan Vekili Ahmet İzzet Paşa'nın, Atatürk ve Fethi (Okyar) Bey'in imzalarını taşıyan 17/18 Şubat 1913 tarihli raporu, görüşlerini bildiren bir yazı ile Sadrazam ve Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'ya sunması. [Kocatürk]

20 Şubat 1913 – Vahdettin askeri doyurabilmek için Taksim kışlası ve talimhane meydanını (Taksim meydanı ve kışlasını) 500.000 liraya "İstanbul Emlak Şirket-i Osmaniyesi" isimli Fransız şirkete sattı. Satış mukavelesi 20 Şubat 1913 tarihinde imzalandı. Taksim kışlası satışa çıkarıldığında içinde Mehmetçiğin kullandığı bir de cami vardı. Sözleşmeye cami açık kalacak şartı kondu. Şirket şartlar nedeniyle bu alanı yeterince kullanamadığı için ettiği zarara karşılık 700.000 lira tazminat isteyince sözleşme 23 Ağustos 1922'de yenilendi. (Charles Harington, Atilla Oral)

20 Şubat 1913 – Mahmut Şevket Paşa'nın, Ahmet İzzet Paşa'nın yazısı üzerine durumu yerinde incelemek ve komuta zincirindeki anlaşmazlığı gidermek amacıyla, İstanbul'dan Gelibolu'ya gelişi, burada Hurşit Paşa ve Enver Bey ile, daha sonra Bolayır'a geçerek Fahri Paşa, Fethi Bey ve Atatürk'le görüşmesi. [Kocatürk]

21 Şubat 1913 – Atatürk ve Fethi (Okyar) Bey'in, Mahmut Şevket Paşa'ya müşterek mektupları: "Buradan alınacaksa, Fahri Paşa ile beraber alınmamızın en iyi çare olacağı."

6 Mart 1913 – Bir emirle Türk uçaklarının **kanat altlarına milliyeti göstermek amacıyla ay yıldız çizdirildi.** (BU DÜNYA HAVACILIK TARİHİNDE BİR İLKTİ.) (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

6 Mart 1913 – Yanya'nın Yunan kuvvetlerine teslim olması.

19 Mart 1913 – 15 Haziran 1914 – Osmanlı devletinin siyasi ve ekonomik olarak bölüşülmesine dair ikili veya çok taraflı görüşme ve anlaşmaların sayısı: 13'tür. (Sonucusu 15 Haziran 1914 tarihinde imzalanan İngiliz – Alman anlaşmasıdır.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

22 Mart 1913 – Sabiha Gökçen (d. 22 Mart 1913, Bursa – ö. 22 Mart 2001, Ankara) dünyanın ilk kadın savaş pilotu ve ilk Türk kadın pilot dünyaya geldi. Mustafa Kemal Atatürk'ün sekiz manevi evladından biridir. Sabiha Gökçen 2001 yılında, tam doğum gününde (22 Mart) Gülhane Askerî Tıp Akademisi'nde öldü.

26 Mart 1913 – Edirne'nin Bulgar kuvvetlerine teslim olması. Edirne'nin, Bulgarların eline geçişi.

22 Nisan 1913 – Kazım Karabekir Paşa, I.Balkan savaşı esnasında Bulgarlara esir düştü, II. Balkan savaşı esnasında 29 Eylül 1913'te esaretten kurtuldu.

22 Nisan 1913 – İşkodra'nın Karadağlıların eline geçmesi.

30 Nisan 1913 – Atatürk'ün, Harbiye Nezareti'nde Sadrazam ve Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'yı ziyareti.

28 Mayıs 1913 – Müdafaa-i Hukuk-u Nisvan Cemiyeti (Osmanlı Kadınının Hakkını Savunma Derneği)

28 Mayıs 1913'te kuruldu.

29 Mayıs 1913 – Ulviye Mevlan yönetiminde Kadınlar Dünyası dergisi yayımlanmaya başlandı.

30 Mayıs 1913 – I. Balkan Savaşı sona erdi.

30 Mayıs 1913 – Londra Antlaşması. Osmanlı Devleti'nin, Balkan Devletleri ile Londra Barış Antlaşmasını imzalaması. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti Midye-Enez hattını sınır olarak kabul etmiş, Edirne'yi Bulgaristan'a bırakmıştır. (Midye-Enez çizgisi batısındaki tüm topraklar söz konusu devletlere bırakılır). Kaynak: devletarsivleri.gov.tr

30 Mayıs 1913 – Londra anlaşmasının 5nci maddesi gereği Ege adalarının geleceği büyük devletlerin kararına bırakıldı. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

11 Haziran 1913 – Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'nın suikast sonucu ölümü. 31 Mart isyanını bastıran Harekat Ordusu'nun komutanı, Sadrazam ve Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa öldürüldü. Darbe ile sadrazamlığa getirilen Mahmut Şevket Paşa, ittihat ve terakki muhaliflerinin düzenlediği suikast sonucu öldürüldü.

12 Haziran 1913 – Sait Halim Paşa sadrazam oldu. Yeni Sadrazam olarak Sait Halim Paşa göreve başladı.

29 Haziran 1913 – Balkan Savaşı başladı. Bulgaristan'la öteki Balkan Devletleri arasındaki anlaşmazlığın büyümesi sonucu, 2. Balkan Savaşı'nın başlaması (Bulgaristan ile Sırp-Yunanlılar ve Romanya arasında).

5 Temmuz 1913 – Birinci balkan savaşı galip devletleri arasında ganimetin bölüşülmesinde anlaşmazlıklar çıkar ve **ikinci balkan savaşı** patlak verir. Bulgar ordusu, Sırp, Yunan ve Romen orduları tarafından yenilir. Durumdan yararlanan Türk ordusu, Edirne ve çevresi dahil Meriç'e kadar olan ahalisi Türklerle meskûn yerleri kurtarırlar. Mustafa Kemal, Edirne'nin kurtarılmasını ısrarla savunanların başında olmasına rağmen, orayı kurtarmak şerefi, cemiyetin tuttuğu Enver bey'e bırakılır. Bulgaristan ile (29 eylül 1913'de) **İstanbul**, Yunanistan ile (14 Kasım 1913) **Atina** antlaşmaları yapılarak yeni sınırlar saptanır.

13 Temmuz 1913 – Trakya'daki Türk birliklerinin, Midye-Enez hattını işgal için Çatalca ve Bolayır hatlarından ileri harekâta geçmesi (Bulgarlar, 30 Mayıs 1913'de yapılan Londra Barış Antlaşması'na rağmen Midye-Enez hattını boşaltmayarak işgalleri altında tutuyorlardı. Bu durum üzerine Başkomutanlık Vekâleti, Hükümetten izin alarak ilgili kuvvetlere ileri harekâta başlama emrini vermiştir. [Kocatürk]

15 Temmuz 1913 – 13 Temmuz 1913 günü ileri harekâta geçen Türk birliklerinin, Midye-Enez hattını Bulgarlardan geri alışı.

21 Temmuz 1913 – Atatürk'ün Kurmay Başkanlığına getirildiği Bolayır Kolordusu'nun Edirne'yi geri alması. Mustafa Kemal, Kolordu Kurmay Başkanı olduğu Bolayır Kolordusu ile I. Balkan Savaşları'nda kaybedilen Edirne'yi geri aldı.

21 Temmuz 1913 – Osmanlı Devleti'nin ordusu harekete geçirmesi, Edirne ve Kırklareli'nin geri alınması.

21 Temmuz 1913 – 2. Balkan Savaşı (Bulgaristan ile Sırlar, Yunanlılar ve Romanya arasında).

22 Temmuz 1913 – Bahr-i Sefid Boğazı Kuva-yi Mürettebe Komutanı Fahri Paşa'nın, aynı zamanda komutanlığını üstlendiği Bolayır Kolordusu'nun sevk ve idaresini adına yürütme yetkisini yazılı emirle - kolordunun kurmay başkanı- Atatürk'e bırakması.

22 Temmuz 1913 – Atatürk'ün emriyle Meric'in batısına geçen Bolayır Kolordusu Süvari Bölüğü'nün, Dimetoka'ya girişi.

22 Temmuz 1913 – Mustafa Kemal'in kurmay başkanlığındaki Behri Sefid Boğazı Kuva-yi Mürettebe Komutanlığı Bolayır Kolordusu Edirne'yi Bulgarlardan geri almıştır. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.21)

22 Temmuz 1913 – Gelibolu Kolordusu'yla beraber Bolayır Kolordusu'na ait kuvvetlerin Edirne'ye girişi ve Edirne'nin Bulgarlardan geri alınışı. [Kocatürk]

22 Temmuz 1913 – Sırbistan 2. Balkan savaşından topraklarını genişleterek çıktı. Bükreş Anlaşması ile Osmanlı 1. Balkan savaşında yitirdiği Edirne ve Kırklareli'ni geri aldı.

24 Temmuz 1913 – Atatürk'ün kurmay başkanlığını yaptığı Bolayır Kolordusunun -Bahr-i Sefid Boğazı Kuva-yi Mürettebe Komutanlığının kaldırılması üzerine- doğrudan Başkomutanlık Vekâleti'ne bağlanması.

28 Temmuz 1913 – Bağdat demiryolu açıldı.

7 Ağustos 1913 – Atatürk'ün kurmay başkanlığını yaptığı Bolayır Kolordusu'nun -Başkomutanlık Vekâleti'nin emri ile- Mürettep 9. Kolordu adını alışı.

10 Ağustos 1913 – Balkan Devletleri arasında Bükreş Barış Antlaşması.

10 Ağustos 1913 – Atatürk'ün Edirne'den ayrılışı.

31 Ağustos 1913 – Batı Trakya'da '**Batı Trakya Geçici Hükümeti**' (Garbi Trakya Hükümet-i Muvakkatesi) II: Balkan Savaşının hemen sonrasında Teşkilat-ı Mahsusa'nın (Özellikle Kuşçubaşı Eşref) çalışmaları sonunda kurulmuştur. Hükümetin Başkanlığına Salih Hoca, Genelkurmay Başkanlığına Süleyman Askeri Bey getirilmiştir. (Bu geçici Türk hükümeti 12 Eylül 1913'de bağımsızlığını ilan etmiş, 'Düvel-i Muazzamaya Tebliğ' başlıklı bağımsızlık ilanı Fransızca kaleme alınarak yabancı devletlere duyurulmuştur. (Yönetim şekli cumhuriyettir, sınırları, bayrağı, ordusu, yargısı, bütçesi, pulu, pasaportu vardır.) (Bu Cumhuriyet 30 Ekim 1913 tarihinde (29 Ekim 1913 yılında Bulgarlarla imzalanan İstanbul anlaşması gereği Trakya toprakları Bulgarlara teslim edilince) tamamen işgal edilmiş ve varlığı sonlanmıştır.) (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

29 Eylül 1913 – Osmanlı-Bulgar İstanbul Barış Antlaşması. Osmanlı Devleti'nin, Balkan Savaşı sonunda Bulgaristan'la İstanbul Antlaşması'nı imzalaması. Bu antlaşmaya göre, Edirne Osmanlı Devleti'nde kalıyor, Trakya'daki Türk sınırı, Meriç nehrinin 25-30 km kadar batısından geçiyordu.

29 Eylül 1913 – I. Balkan Harbi süresinde 22 Nisan 1913 tarihinde esir düşen Kazım Karabekir Paşa, II.Balkan savaşı esnasında 29 Eylül 1913'te esaretten kurtuldu.

29 Eylül 1913 – Osmanlı devleti ile Bulgaristan arasında İstanbul anlaşması imzalandı. (Tamamı 20 madde ve 4 ek olan anlaşma ile Türk – Bulgar sınırı yaklaşık olarak belirlendi, azınlıkların durumu netleşti, Kırklareli, Edirne ve Dimetoka geri alındı.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

24 Ekim 1913 – 29 Eylül 1913 tarihinde sona eren Balkan Savaşı'ndan sonra Pilot Tğm. Nuri Bey, Rasit olarak Edirne Telgraf Müfrezesinden Ütğm. Hami Bey'i de alarak 24 Ekim 1913 de Prens Celalettin ismindeki Deperdussin uçağı ile Edirne-İstanbul uçuşunu gerçekleştirdi. Edirne-Babaeski-Çorlu-Çatalca rotasını takip eden uçak 3 saat 5 dakikalık bir uçuştan sonra Yeşilköy'e indi. Bu iki subay gerçekleştirdikleri ilk uzun mesafeli uçuş nedeniyle 10 altınla mükafatlandırıldı.

27 Ekim 1913 - Mustafa Kemal, Sofya Askeri Ateşesi oldu. Aynı gün Fethi Okyar ise Sofya Büyükelçisi olarak atandı.

27 Ekim 1913 – 1915 yılında Çanakkale'de 5nci Ordu Komutanı olarak görev alacak olan Alman General Liman Von Sanders'in danışmanlık görevi ile ilgili sözleşme imzalanması. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

29 Ekim 1913 – Tarihteki ilk Türk Cumhuriyeti olan Batı Trakya Türk Cumhuriyeti sona erer. Batı Trakya Türk Cumhuriyeti'nin toprakları, General Lazarof komutasındaki Bulgar kuvvetlerince 30 Ekim 1913 tarihine kadar tamamen işgal edilir ve bu devlet sona erer.

5 Kasım 1913 – Atatürk'ün Sofya'dan Harbiye Nezareti'ne raporu: “Genelkurmay Başkanı General Fiçef'in, Osmanlı Genelkurmayının planlarını ve bütün stratejik yığınak hesaplarını tümüyle Alman subaylarından öğrenmiş bulunduğunu söylediği; sözü edilen bilgilerin kaynağı Alman subayları, Alman kaynakları ise bu hususun gelecek için dikkatle durulacak bir sorun olarak göz önüne alınması gereği” [Kocatürk]

6 Kasım 1913 – Atatürk'e, Bingazi muharebelerinde gösterdiği liyakat ve kahramanlık nedeniyle iki sene kıdem zammı ve Dördüncü Rütbeden Osmanî Nişanı verilmesi. [Kocatürk] “6 Kasım 1913 Tarihinde Bingazi muharebatında ibraz-ı şecaat ve liyakat etmesine mebni kıdemine iki sene zam, Dördüncü [Rütbe](#)'den Osmani Nişanı ita kılınmıştır.”

14 Kasım 1913 – 2. Balkan Savaşı'ndan sonra, Yunanistan ile Osmanlı Devleti arasında Atina Antlaşması imzalandı.

14 Kasım 1913 – Osmanlı devleti ile Yunanistan arasında Atina anlaşması imzalandı. (Osmanlı devleti Girit'i ve Yunanistan'ın Balkanlarda elde ettiği toprakları Yunanistan'a bıraktı. Azınlıklar durumu kararlandırıldı.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

16 Kasım 1913 – Atatürk'ün Sofya'dan Madam Corinne'e Fransızca mektubu: “...Ekseriya sefarethane'de büromdayım ve çalışıyorum. Fethi Bey de başka bir şey yapmıyor” [Kocatürk]

18 Kasım 1913 – Belkis Şevket Hanım, tek motorlu üstü açık tayyareye binme cesareti gösteren ilk kadın oldu. Belkis Hanım İstanbul üzerinde uçarken aşağı attığı kartlarda Osmanlı Mudafaa-i Hukuk-u Nisvan Derneği üyelerine selam yolluyordu. (Mudafaa-i Hukuk-u Nisvan Cemiyeti -Osmanlı Kadınının Hakkını Savunma Derneği- 28 Mayıs 1913'te kuruldu).

18 Kasım 1913 – Milli Mücadele döneminde kadınlar direnişte erkeklerden geri kalmayacaklarını gösterdiler. Gerçi savaş meydanlarında vuruşan yine erkeklerdi ama Türk kadınları gerek cephe gerisindeki destekleriyle ön safta yer aldılar. Ama bu dönem özellikle yurtiçinde ve yurtdışında ulusal direnişin kitlelere anlatılmasını sağlama ve kamuoyu desteğinin temini konusunda kadınların erkeklerden daha etkili olduğunu gösterdi. Nitekim Halide Edip içeride ve dışarıda Milli Mücadele'nin önderleri kadar tanınıyordu. Şu sözler Mustafa Kemal'in 1923'te Konyalı kadınlara hitabından: "Son senelerin hummalı fedakârlıklarla dolu mücadele hayatında milleti ölümden kurtararak bağımsızlığa götüren yolda her ferdin çalışması, gayreti gerekmiştir. Ama en fazla anılması ve şükran duyulması gereken himmet Anadolu kadınının ortaya koyduğu yüksek fedakârlıktır. Dünyanın hiçbir yerinde hiçbir milletinde Anadolu kadınından daha yüksek gayret gösteren kadınlardan bahsetmenin imkânı yoktur. Dünyada hiçbir milletin kadınları, biz Anadolu kadınlarından daha fazla çalıştık, milletimizi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar hizmet ettik, diyemez."

19 Kasım 1913 – Atatürk'ün, öğleden sonra saat 15.20'de İstanbul'dan trenle Sofya'ya hareketi.

19 Kasım 1913 – Mustafa Kemal'i, yeni görev yeri olan Sofya'ya götüren tren, öğleden sonra saat 15:20'de İstanbul'dan hareket etti.

20 Kasım 1913 – Atatürk'ün, öğleden sonra saat 14.00'de, İstanbul'dan trenle Sofya'ya gelişi, elçiliğe giderek ataşemiliterlik görevine başlaması. Atatürk, Sofya'ya gelişinden kısa süre sonra Bulgaristan içinde Filibe, Plevne, Tırnova, Gabrova, Şumnu, Varna, Kızanlık ve Köstendin içine alan geniş bir gezi yapmıştır. Bir süre sonra manevralar sebebiyle çıktığı ikinci gezisinde de Plevne, Niğbolu ve Vidin'e uğrayarak tekrar Sofya'ya dönmüştür. [Kocatürk]

21 Kasım 1913 – Atatürk'ün, Sofya'dan, İstanbul'da Madam Corinne'e Fransızca mektubu: "..Şehri ve buradaki hayatı daha tanıyamadığım için sana Sofya hakkında ilginç haberler veremeyeceğim." (İstanbul'dan Sofya'ya giderken hissettiklerini anlatıyor.)

21 Kasım 1913 – **Madam Corinne**, İstanbul'da yerleşip Osmanlı vatandaşlığına geçen, İtalyan kökenli bir ailenin kızıdır. Müziğe karşı taşıdığı büyük yetenek nedeniyle, Osmanlı ordusunda doktor olan babası tarafından Fransa'ya gönderilerek Paris Konservatuvarı'nı bitirmiştir, İstanbul'a döndükten sonra Kurmay Yüzbaşı Ömer Lütfü Bey'le evlenmiş; ancak -evliliğinin üçüncü yılı başlarında- Balkan Savaşı'na katılan Ömer Lütfü Bey 1912 yılı sonlarında şehit düşmüştür. Eşinin ölümünden sonra, kendisini müzikle uğraşıya veren Madam Corinne, evinde cumartesi günleri müzik ve edebiyat ağırlıklı sanat toplantıları düzenlemekte, bu yolla avunmaya çalışmaktadır. Atatürk'ün, Madam Corinne ile tanışması bu döneme rastlar; karşılıklı hayranlık ve saygıya dayanan bu dostluk, zaman zaman mektuplaşmalarla 1918 yılı sonlarına kadar devam eder. [Kocatürk]

30 Kasım 1913 – Göklerde ilk Türk kadını: İlk uçan Türk kadını Belkis Şevket Hanım. Uçuran Fethi Bey. Tek motorlu üstü açık tayyareye binme cesareti gösteren ilk kadın.

30 Kasım 1913 – Balkan Harbi'nden sonra Donanma Cemiyeti'nin tayyare ve gemi alma hususunda açtığı büyük bağış kampanyasına Türk milleti geniş çapta iştirak ediyordu. Ata Paşa'nın oğlu Şevket Bey'in kızı Belkis Şevket Hanım, Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan (Kadın Hakları Koruma Derneği) kurucularından olarak bağış kampanyasını hararetle desteklemekteydi. İstanbul üzerinde 15 dakika uçtular ve halkı bağışa çağırarak kartlar atıldılar. İyi derecede İngilizce bilen Belkis Şevket Hanım, özel okullarda müzik, İngilizce ve çocuk bakımı dersleri vermekteydi. Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan, elliyi aşkın

üyeleri bulunan bu dernek, aynı yıl, üyelerinden Bedriye Osman Hanım'ın Telefon Şirketi'ne memur olarak girmesi yolunda çaba harcadı ve başarıya ulaştı.

1 Aralık 1913 – **Belkis Şevket hanım** (Osmanlı Müdafa-i Nisvan Cemiyeti üyesi) Pilot Fethi beyin kullandığı Osmanlı ismindeki uçakla İstanbul üstünde uçtu. (**Uçağa binen ilk Türk kadını oldu.**) (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

3 Aralık 1913 – Atatürk'ün Sofya'dan Madam Corinne'e Fransızca mektubu: "Son mektubunu aldım. ...Ekseriya sefarethane'de büromdayım ve çalışıyorum. Fethi Bey de başka bir şey yapmıyor."

6 Aralık 1913 – Atatürk'ün, Sofya'dan, -Bulgar ordusundaki gelişmeler hakkında- Genelkurmay Başkanlığı'na raporu.

14 Aralık 1913 – General Liman von Sanders başkanlığındaki Alman Askeri Islah Heyeti İstanbul'a geldi. (Bu heyet, Trablusgarp ve Balkan harplerinden sonra Osmanlı ordusunu düzenlemek amacıyla hükümet tarafından davet edildi.)

20 Aralık 1913 – Atatürk'ün, Sofya'dan Madam Corinne'e mektubu: "Son mektupların bana büyük bir memnuniyet verdi. ...Sofya, boş zamanları doldurabilecek hiçbir eğlencesi olmayan tatsız bir şehirdir. Burada çok meşgulüm, günde en az sekiz saat çalışıyorum." [Kocatürk]

22-23 Aralık 1913 – Osmanlı devleti Midilli ve Sakız gibi Anadolu topraklarına çok yakın adaları Yunanistan'a bırakmama kararında olduğunu ve gerekirse her şeyi göze alacağını Avrupa Devletlerine bildirdi. (Sert tepki alınca geri adım attı.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

27 Aralık 1913 – Atatürk'ün, Sofya'dan Madam Corinne'e Fransızca mektubu: "...İstanbul hadiseleri üzerine bana verdiğin malûmat beni çok ilgilendirdi, görüyorum ki her şeyden haberin var. ..Buradaki hayatım tekdüze akışını takip ediyor. Bugüne kadar onu hiçbir olay neşelendirmedim." [Kocatürk]

31 Aralık 1913 – Atatürk'ün, Sofya'dan Madam Corinne'e Fransızca kartı: "Sevimli mektuplarınıza birdenbire ara verdiniz. Benim tembelliğimi mi taklit etmek niyetindesiniz, yoksa bana yazmamanızın başka nedenleri mi var? Bu günlerde elime geçeceğini umduğum bir mektubu almadan bu olayın derinliğine inmek istemiyorum." [Kocatürk]

1914 : YARBAY MUSTAFA KEMAL.

3 Ocak 1914 – Enver Paşa, Ahmet İzzet Paşa'nın yerine Harbiye Nazırı oldu. (Enver bey, Bingazi'deki hizmetlerine karşılık 3 yıl kıdem alarak yarbaylıktan albaylığa; kısa bir süre sonra da balkan savaşı'ndaki hizmetlerine karşılık, 3 yıl daha kıdem alarak generalliğe terfi etmiş (3 ocak 1914), harbiye nazırlığına atanmıştır.)

3 Ocak 1914 – Damad-ı Şehriyari Enver Bey hiçbir askeri başarısı yokken damadı olduğu padişah emriyle bir gecede paşa yapıldı, sonra başkomutanlığa getirildi. Ayrıca Harbîye nazırlığı görevini de üzerine aldı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

11 Ocak 1914 – Atatürk'e, Sofya [Ataşemiliterliği](#)'ne ilâveten Bükreş, Belgrad ve Çetine ataşemiliterliklerini de yürütme görevi verilmesi. [Kocatürk] "11 Ocak 1914 Tarihinde Sofya-Belgrad-Çetine Sefaretleri Ataşemiliterliği'ne tayin buyrulmuştur."

17 Ocak 1914 – Atatürk'ün, Sofya'dan, Bahriye Nazırı Cemal Paşa'ya mektubu: "...Bendeniz şimdilik hakiki bir Osmanlı ataşemiliterine lâyük olabilecek vaziyeti almak için ihtiyaç bulunan hususları değil, burada aç sefil kalmamanın çaresini düşünmek mecburiyetinde olduğum için vaad buyurduğunuz iştigali, kasım ve aralık ödeneklerinin bir an evvel göndertilmesine ve bundan sonra da muntazam olarak verilmesini temine ayırırsanız pek ziyade minnettarınız olurum." [Kocatürk]

23 Ocak 1914 – Atatürk'ün, Sofya'da, Madam Hilda Christianus'a resmini armağanı: "Hakikatli ve pek nazik Madam Hilda'ya."(Hilda Christianus, Atatürk'ün 1914 yılında Sofya'da villâlarının bir odasında pansiyoner olarak kaldığı Avusturyalı bir ailenin, Güstaw Christianus'un kızıdır. Atatürk bu aile ile tanışmış, sık sık sofralarında yemek yemişti. Hilda, 1961 yılında 70 yaşlarında iken Atatürk hakkında şunları söylemişti: "O, bir dâhi idi. Mustafa Kemal gibi bir kimse yeryüzüne bir daha gelmedi. Çok enteresan, çok mühim, büyük bir insandı o!" [Kocatürk]

25 Ocak 1914 – Atatürk'ün, Sofya'dan, Madam Corinne'e Fransızca mektubu: "...Benim ihtiraslarım var, hem de pek büyükleri; fakat bu ihtiraslar, yüksek yerler işgal etmek veya büyük paralar elde etmek gibi maddî emellerin tatminiyle ilgili değil. Ben bu ihtirasların gerçekleşmesini **vatanıma büyük faydaları dokunacak, bana da liyakatle yapılmış bir vazifenin canlı iç rahatlığını verecek büyük bir fikrin başarısında arıyorum**. Bütün hayatımın ilkesi bu olmuştur. Ona çok genç yaşında sahip oldum ve son nefesime kadar da onu korumaktan geri kalmayacağım." [Kocatürk]

8 Şubat 1914 – Enver Paşa, Fransa'da [eğitim](#) görüp gelen Fethi, İsmail Hakkı ve Nuri beylerin 2500 kilometrelik İstanbul- Kahire uçuşu yapmalarını emretti. Bu tarihte uğurlanan uçaklar (Muavenet-i Milliye, Prens Celaledin) yolda düşmüş ve Fethi Bey, Sadık Bey ve Yüzbaşı Nuri **ilk hava şehitlerimiz** olmuştur. (AKI-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

10 Şubat 1914 – Atatürk'ün, Sofya'dan Harbiye Nezareti'ne yazısı: "Sofya'ya gelişim gününden bugüne kadar ödeneklerimin düzensiz ödenmesi yüzünden, her bakımdan büyük güçlükler içinde kaldım."

13 Şubat 1914 – Atatürk'ün -Bulgar ordusundaki gelişmeler hakkında- Genelkurmay Başkanlığı'na sunduğu 6 Aralık 1913 tarihli raporuna ek raporu.

13 Şubat 1914 – Londra'da elçiler konferansında Yunanistan'a Ege adaları ile ilgili kararların bildirilmesi, verilecek adalara karşılık Yunanistan'a, Güney Arnavutluk'tan çekilmesi şartının öne sürülmesi. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

14 Şubat 1914 – Londra'da büyükelçiler konferansında ege adaları ile ilgili alınan kararlar büyük devletlerce Osmanlı Devletine bildirildi. Buna göre Meis hariç on iki ada İtalya'ya veriliyor, İmroz ve Bozcada dışındaki adalar Yunanistan'a veriliyordu. (Bu maddeler bir gün önce Yunanistan'a da tebliğ edilmiş ve adaların kendisine verilmesi için Güney Arnavutluk'tan çekilmesi şart koşulmuştu.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

15 Şubat 1914 – Osmanlı Devleti büyük devletlere nota göndererek 14 Şubat'ta kendisine bildirilen ada paylaşımı kararlarına itiraz etti. Ancak olumlu cevap ve destek alamadı. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

16 Şubat 1914 – Atatürk'ün Sofya'dan Harbiye Nezareti'ne raporu: "Burada, sosyal yaşamımın da bilgi toplamama pek büyük etkisi bulunduğunu açıklamak gereksizdir. Şimdiye kadar ödeneklerimin

gönderilmesindeki düzensizlik, herhangi bir otelin üçüncü katında bir odaya bağlı kalmak, gerekenlerle gerektiği gibi ilişkilerde bulunmaya engel olmaktadır. Bu nedenle önceki isteklerimin göz önüne alınması uygun olur.” [Kocatürk]

20 Şubat 1914 – İstanbul’da ilk elektrikli tramvay sefere başladı.

1 Mart 1914 – Mustafa Kemal’in yarbaylığa terfi etmesi. “1 Mart 1914 Tarihinde Balkan Harbi’ndeki hidemat-ı hasenesinden dolayı kaymakamlığa terfi etmiştir.”

1 Mart 1914 – Mustafa Kemal'e Lejyon Donör Şövalye nişanı verilmesi.

6 Mart 1914 – Atatürk’ün, Sofya’dan -Balkan Devletlerinin siyasi durumu, siyasî amaçları ve ilişkileri hakkında- Genelkurmay Başkanlığına raporu.

11 Mart 1914 – Atatürk’e, Fransız hükümeti tarafından Şövalye Rütbesi’nden “Legion d’honneur” nişanı verilmesi.

13 Mart 1914 Osmanlı – Sırbistan arasında İstanbul anlaşması imzalandı

13 Mart 1914 – Atatürk’ün, Sofya’dan Madam Corinne’e Fransızca mektubu: “Yarbaylığa yükselişim münasebetiyle yolladığımız çok sevimli tebrikler beni derinden derine duygulandırdı. Son zamanlarda Sofya, Belgrad ve Petinya ataşemiliterliklerine atanmam üzerine son derece meşguldüm.” [Kocatürk]

14 Mart 1914 – Osmanlı-Sırbistan İstanbul Barış Antlaşması. Osmanlı Devleti’nin, Balkan Savaşı sonunda Sırbistan’la İstanbul Antlaşması’nı imzalaması.

27 Mart 1914 – Atatürk’ün, Sofya’dan Harbiye Nezareti’ne yazısı: “Bir ataşemiliterin memuriyet şerefine uygun bir yer tutabilmek ve demirbaş eşya alabilmek için Nezaret’çe para gönderilmesi.” (Bu yazı üzerine Harbiye Nezareti tarafından, kiralanacak evin eşya alımında kullanılmak üzere 219 Osmanlı lirası gönderilmiştir). [Kocatürk]

14 Nisan 1914 – Atatürk’ün, Sofya’dan Genelkurmay Başkanlığı’na Osmanlı Devleti ile Bulgaristan ve Yunanistan’ın karşılıklı ilişkileri hakkında raporu.

6 Mayıs 1914 – İstanbul – Kahire uçuşu, başarısız birkaç denemeden sonra başarılı ve 6 Mayıs 1914 tarihinde İstanbul’dan kalkan pilot Salim ve Kemal beylerin kullandığı uçak Kahire’ye indi. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

11/12 Mayıs 1914 – Atatürk’ün Sofya’da Askerî Kulüp’te tertiplenen kıyafet balosu’na katılması (Atatürk bu baloya yeniçeri elbisesiyle gitmiştir).

13 Mayıs 1914 – Mustafa Kemal’in Sofya Splendide otelinden Madam Corinne’ye mektubunun başları; **“DÜNYA İNSANLAR İÇİN BİR SINAV YERİDİR!”** (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

13 Mayıs 1914 – Mustafa Kemal Sofya’dan Madam Corinne’ye gönderdiği mektubun sonundaki Türkçe notu LATİN HARFLERİYLE yazmıştır. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

26 Mayıs 1914 – Atatürk’ün, Sofya’dan, Madam Corinne’e -sonu, Latin harfleriyle Türkçe yazılmış bir paragraf da içeren- Fransızca mektubu: “Dünya insanlar için bir sınav meydanıdır, imtihan edilen

insanın her soruya mutlaka pek uygun cevaplar vermesi mümkün olmayabilir. Fakat düşünmelidir ki, hüküm cevapların tümünden oluşan sonuca göre verilir.” [Kocatürk]

Mayıs 1914 – Mustafa Kemal “Zabit ve Kumandanla Hasbihal” adlı kitabını yazdı Aralık 1918’de İstanbul’da yayımlandı. (Atatürk’ün, Nuri (Conker)’in “Zabit ve Kumandan” adlı konferanslardan oluşan eseri üzerine, -onunla sohbet seklinde- “Zâbit ve Kumandanla Hasbihal” adlı kitabını yazması (Bu kitap, bir süre gecikme ile 1918 Aralık ayında İstanbul’da yayımlanmıştır.))[Kocatürk]

4 Haziran 1914 – 299. sayıdan itibaren Sebilüreşad’ın hükümet tarafından kapatılması. Hiç ara vermeden Sebilünecat (Sayı 300, 301) adıyla yayınına devam etmesi. Sayı 302’den itibaren eski adıyla yayınına devamı.

28 Haziran 1914 – Saraybosna suikasti. **Birinci Dünya Savaşı’nın başlangıcı.** I. Dünya Savaşı, Avusturya Velihtı Arşidük Franz Ferdinand ve karısı Sophia, bir Sırp milliyetçisi tarafından Saraybosna’da öldürülmesi üzerine başladı. (Arşidük Franz Ferdinand Avusturya-Macaristan İmparatorluğu varisiydi. Bu suikast Birinci Dünya Savaşı’nın başlangıcı sayılır).

14 Temmuz 1914 – Atatürk’ün, Sofya’dan Harbiye Nezareti’ne raporu: “Bilgi toplamada para harcama zorunludur. Önemli fırsatların ortaya çıkması halinde gereği kadar paranın yanımda bulunmamış olmasıyla bu fırsat kaçırılacaktır.” [Kocatürk]

22 Temmuz 1914 - Harbiye nazırı (Savaş bakanı) Enver Paşa’nın Almanya’nın İstanbul Büyükelçisi Baron Von Wangenheim’a ittifak teklifinde bulunması. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

27 Temmuz 1914 – II. Dünya savaşı öncesi Almanya ve Osmanlı devleti ittifak (gizli) görüşmelerinin başlaması. (İttifakın anlaşması 2 Ağustos 1914 tarihinde imzalandı.) 20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu

27 Temmuz 1914 – Tekalif-i Harbiye hükümleri yine uygulandı. (Halkın elindeki gıdanın % 25’ine el konuldu.)

28 Temmuz 1914 – Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun Sırbistan’a savaş ilan etmesi. (Arşidük Franz Ferdinand Avusturya-Macaristan İmparatorluğu varisi 28 Haziran 1914’da uğradığı suikast sonucu ölmüştür. Bu suikast Birinci Dünya Savaşı’nın başlangıcı sayılır).

1 Ağustos 1914 – **Birinci Dünya Savaşı’nın fiilen başlaması.** (Almanya’nın Rusya’ya harp ilanı ile I. Dünya Savaşının başlaması. Almanya 3 Ağustos 1914 günü de Fransa’ya harp ilan etmiştir. Bazı kaynaklar, Avusturya-Macaristan Velihtı’nın 28 Haziran 1914’de öldürülüşünü takiben Avusturya-Macaristan’ın Sırbistan’a harp ilanını, I. Dünya Savaşının başlangıcı olarak almaktadırlar.))[Kocatürk]

1 Ağustos 1914 – Düşman gemilerinin Çanakkale boğazı dışındaki gözlem ve keşif faaliyetlerine başlaması. (Bu faaliyet 27 Eylül 1914’e dek sürmüştür. (27 Eylül’de boğaz gemi trafiğine kapatılmıştır.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

2 Ağustos 1914 – İstanbul’da Türk-Alman gizli ittifak anlaşmasının imzası.

2 Ağustos 1914 – Osmanlı Devleti’nin, İtilâf Devletleri’ne karşı Almanya ile gizli anlaşma yapması: “Türk orduları, fiilen Alman komutanların emrinde olarak, Alman Genelkurmayının istediği anda harekâta katılacaktır.”

2/3 Ağustos 1914 – Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'na girmek için seferberlik ilan etti. Osmanlı Devleti'nin genel seferberlik ilan etmesi, Almanya ile gizli anlaşma yapması.

3 Ağustos 1914 – Harbin öncesinde, donanmanın güçlendirilmesi maksadıyla İngiltere'ye sipariş edilerek yapımı tamamlanmış ve son kuruşuna kadar parası ödenmiş olan Sultan Osman ve Reşadiye isimli gemilerimize İngiltere tarafından el konulmuştu

3 Ağustos 1914 – Churchill'in açıklaması ile Sultan Osman ve Reşadiye'ye el konduğu resmi olarak açıklanmıştı

4 Ağustos 1914 – Enver Paşa'nın, Harbiye Nazırlığı da üzerinde kalmak üzere Başkomutan Vekili oluşu.

4 Ağustos 1914 – 4 Ağustos 1914 Tarihinde Sırbistan Ataşemiliterliği'ne tayin kılınmış ise de Sofya Ataşemiliterliği'ne ipka edilmiştir. Kaynak: Atatürk'ün Özlük Dosyası

9 Ağustos 1914 – Kurmay Albay Cevat (Çobanlı) Bey'in, Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığı'na atanması.

10 Ağustos 1914 – Enver Paşa'nın, Sofya'da bulunan Atatürk'e telgrafı: "Talât ve Fethi Beylerle görüşülmüş olduğu gibi gerek Bulgar Harbiye Nazırı'na gerekse öteki önemli askerî yetkililere, Sırbistan'a karşı kesin ve süratli hareketin önem ve gereğinin anlatılması, bu yolda telkin ve teşvikte bulunulması, bizim gerektiğinde harekete hazır olduğumuza inandırılması." [Kocatürk]

10 Ağustos 1914 – Goeben ve Breslau adlı Alman savaş gemilerinin İngiliz Donanması'ndan kaçarak Boğazlar'dan içeri girmesi.

11 Ağustos 1914 – Goeben ve Breslau adlı Alman savaş gemilerinin Çanakkale Boğazı'ndan içeri alınmaları. İngiliz takibinde olan Goeben ve Breslau isimli Alman kruvazörlerinin -Osmanlı Hükûmeti'nin izni ile- Çanakkale Boğazı'ndan geçerek Marmara denizine girişi.

11 Ağustos 1914 – İngiliz filosunun, Çanakkale Boğazı karşısında beklemeye başlaması (Bu tarihten itibaren devamlı gemi takviyesi ile kuvvetlenen İngiliz filosu Boğaz'dan çıkışları da kontrol altına almaya başlamıştır).

12 Ağustos 1914 – Goeben ve Bleslau isimli Alman kruvazörlerinin Osmanlı Hükümeti tarafından satın alınarak bunlara Yavuz ve Midilli isimlerinin verilmesi. [Kocatürk]

16 Ağustos 1914 – 16 Ağustos'ta İstanbul'a ulaşan Goeben ve Breslau gemileri Osmanlı Donanmasına katılarak Yavuz Sultan Selim ve Midilli isimlerini aldılar. Asıl adı SMS Goeben (Yavuz) olan Alman yapımı Moltke Sınıfı ağır kruvazörün ve asıl adı SMS Breslau (Midilli) olan Alman yapımı Magdeburg Sınıfı hafif kruvazörün İngiliz Akdeniz Donanması'ndan kaçarak Çanakkale Boğazı'nı geçerek İstanbul'a sığınması.

21 Ağustos 1914 – Atatürk'ün, Enver Paşa'nın 10 Ağustos 1914 tarihli telgrafına cevabı: "Sırbistan'a hızlı bir hareketin gerekliliği, emrinize göre, telkin edilmektedir. Ancak Bulgarların, hiç olmazsa Alman-Fransız muharebe sonuçları görülmeden, Rusları gücendirmemek ve Rusların istek ve öğütleriyle tarafsızlığı korumak kararında buldukları görülüyor."

21 Ağustos 1914 – Atatürk'ün, Sofya'dan Harbiye Nezareti'ne Bulgaristan, Romanya, Sırbistan ve Yunanistan'ın Osmanlı Devleti ile karşılıklı ilişkileri hakkında raporu. [Kocatürk]

3 Eylül 1914 — 3 Eylül 1914’de Seferberlik ilan edildi. (31 Ekim 1923 tarihinde kaldırıldı.)

4 Eylül 1914 – Osmanlı Devleti’nin kapitülasyonları kaldırdığını ilan etmesi.

17 Eylül 1914 – Atatürk’ün, Sofya’dan Dr. Tevfik Rüştü (Aras) Bey’e I. Dünya Harbi’nin seyri ve geleceği hakkında görüşlerini ve kişisel duygularını yansıtan mektubu: “...Pekâlâ bilirsiniz ki benim bütün hayatımda, bu ana kadar takip ettiğim gaye hiçbir vakit şahsî olmamıştır. Her ne düşünmüş ve her neye teşebbüs etmiş isem daima memleketin, milletin ve ordunun nam ve menfaatine olmuştur. Hiçbir zaman şahsımın sivrilmesini ve üste çıkmasını göz önüne almamışımdır.” [Kocatürk]

17 Eylül 1914 – Atatürk, Tevfik Rüştü Aras’a gönderdiği bir mektupta o güne kadar ki gelişmeleri dikkate alarak Almanların Birinci Dünya savaşında yenileceğini söylemiştir. (Atatürk’ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.20)

27 Eylül 1914 – İngiliz savaş gemilerinin, Çanakkale Boğazı’nı abluka altına alışı.

27 Eylül 1914 – Çanakkale Boğazı’nın kapatılması. Osmanlı’nın 27 Eylül günü Çanakkale Boğazı’ndan bütün gemi geçişlerini yasaklaması.

11 Ekim 1914 – Sultan Mehmet Reşat’ın “**Cihad-ı Ekber**” (Büyük veya Kutsal Cihat) ilan etmesi. (Bu Vatan Böyle Kurtuldu, Erol Mütercimler)

28 Ekim 1914 – Alman subaylar yönetimindeki Türk savaş gemilerinin Karadeniz’de Rus gemi ve limanlarını bombalaması.

29 Ekim 1914 – Osmanlı Devleti’nin Birinci Dünya Savaşı’na girmesi.

29 Ekim 1914 – Amiral Souchon komutasındaki Osmanlı donanmasının Rus limanlarına ve Rus donanmasına ateş açması. Alman subaylar yönetimindeki Türk savaş gemilerinin Karadeniz’de Rus gemi ve limanlarını bombalaması: Amiral Souchon’un Goeben, Breslau ve birkaç Osmanlı savaş gemisinden oluşan bir donanmayla Odessa, Sevastopol ve Tedosya limanlarını bombalaması.

29 Ekim 1914 – (Goeben [Yavuz] ve Breslau [Midilli] adlı Alman kruvazörleri 11 Ağustos günü - hükümetin izni ile- Çanakkale Boğazı’ndan geçerek Marmara denizine girmişlerdi. Ancak 12 Ağustos 1914 günü Osmanlı hükümeti, bu iki kruvazörün satın alınarak donanmaya katıldığını ilân etti. 27 Ekim 1914 günü Alman Amirali Souchon komutasında Karadeniz’e açılan Türk-Alman filosu, 29 Ekim 1914 günü -Hükümetin kararıyla- Sivastopol, Odesa, Kefe ve Novorossisk limanlarını bombaladı ve Rus donanmasına ateş açtı. Bu olay sonucu Osmanlı Devleti de Alman ve Avusturyalıların safında fiilen I. Dünya Savaşı’na girmiş oluyordu. 31 Ekim 1914’te Kafkas sınırını aşarak Türk ordusuna taarruza geçen Rusya da 3 Kasım 1914 tarihinde Osmanlı Devleti’ne harp ilân etti. 11 Kasım 1914’te ise Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı’na katıldığını ilân etti). [Kocatürk]

29-30 Ekim 1914 – Gece Enver Paşa’nın emri ile Amiral Souchon’un Osmanlı donanmasını alarak Karadeniz’e çıkması, Odesa ve Sivastopol gibi Rus limanlarını topa tutması. (Bu olay üzerine İngiltere, Fransa ve Rusya Osmanlı’ya savaş ilan etti.) (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

31 Ekim 1914 – Atatürk’ün, Sofya’dan Fuat (Bulca) Bey’e evliliği nedeniyle tebrik mektubu: “Hayat kısadır. Bunu kutlamak ve taçlandırmak için insanların genellikle makul gördükleri vasıta evliliğidir. ..inkâr edilmez bir gerçektir ki insanlar, hayat kadınsız olamaz.”

31 Ekim 1914 – Atatürk'ün, Sofya'dan Salih (Bozok) Bey'e -Fuat (Bulca) Bey'in evliliği nedeniyle mektubu: “.. Hayatın çeşitli yönlerinden birkaçını görenler evlendikten sonra keşfedilmemiş yönlerini de ister istemez gözlemlerler. Bu gözlem pek tatlı olabileceği gibi, pek acı da olabilir. ..Biz Fuat için lâtif ve saadetli manzaralarla evlilik hayatının taçlanmasına dua edelim.” [Kocatürk]

1 Kasım 1914 – Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na katılması.

3 Kasım 1914 – Rusya, Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti.

3 Kasım 1914 – İngiliz-Fransız donanması'nın Çanakkale'nin dış tabyaları bombalaması. İngiliz ve Fransız harp gemilerinin, Boğaz girişindeki tabyaları topa tutması. Düşmanın, Çanakkale Boğazı'na yönelen ve Ertuğrul, Seddülbahir, Kumkale ve Orhaniye tabyalarını hedef alan bu ilk deniz taarruzu, ilerki aylarda da tekrarlanacaktır.

3 Kasım 1914 – İlk bombardıman ile Çanakkale deniz savaşlarının başlaması.

5 Kasım 1914 – İngiltere ve Fransa, Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti.

6 Kasım 1914 – Atatürk'ün, Sofya'dan Başkomutanlık Vekâleti Genelkurmay Başkanı Yarbay İsmail Hakkı Bey'e mektubu: “Bence, bütün harekâtımızda Bulgaristan'ı hareket etmiş görmedikçe ona karşı gereken önlemleri almakla müsamaha etmek doğru değildir. Ordumuzun Balkan Harbi'nde yüzüne sürülen namus lekelerinin silinmesi mesut zamanının doğuşunu bekleyerek gözlerinizden öperim, kardeşim.” [Kocatürk]

7 Kasım 1914 – Atatürk'ün, Sofya'dan Salih (Bozok) Bey'e mektubu: “...Her defasında sizi (Salih ve Fuat'ı) bütün sıcak ve samimî sevgilerimle gözümün önüne getirir, iç hazzı duyarım.” [Kocatürk]

7 Kasım 1914 – İtilaf Devletlerine karşı cihat ilan edilmesi.

9 Kasım 1914 – Atatürk'ün, Sofya'dan Bahriye Nazırı Cemal Paşa'ya mektubu: “...Bugün zât-ı âlileriniz ve Talât Bey, birçok üyesi eksik bir hükümette, milletin ruhunu ve devletin çıkarlarını büyük bir hassasiyetle takip ederek başarı ihtimalinin güçlenmesini sağlıyor ve çeşitli nezaretlerin işlerini yürütmeye mecbur kalıyorsunuz. Ancak böyle bir anda Fethi Bey'in Sofya Büyükelçiliğinde tutularak ihmal edilmesi, kabul edilemeyecek bir durumdur.” [Kocatürk]

10 Kasım 1914 – Osmanlı devleti I. Dünya savaşına girmeden 1 gün önce **Almanya** ile **5 milyon altın** Osmanlı lirası borç almak üzere anlaşma imzaladı. (Yıllık % 6 faiz ile) (Savaş boyunca Almanya'dan toplam 150 milyon lira borç alınmıştır.) (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan) 1914 yılında 95 doktordan sadece 7'si Türk'tü. **43 eczacı içinde Türk YOKTU.** (Türkiye üzerine notlar, Metin Aydoğan)

11 Kasım 1914 – Osmanlı Devleti'nin, I. Dünya Savaşı'na katıldığını ilan etmesi.

11 Kasım 1914 – Osmanlı Devleti'nin İngiltere, Fransa ve Rusya'ya savaş ilanı. Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'nda İtilaf Devletlerine savaş ilan etti.

14 Kasım 1914 – Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesi üzerine Cihad-ı Ekber ilânı. [Kocatürk]

17 Kasım 1914 – Rus donanmasının, Trabzon'u bombardımanı.

18 Kasım 1914 – Bahriye Nazırı Cemal Paşa'nın -nazırlık görevi üzerinde kalmak üzere- Suriye'de 4. Ordu Komutanlığı'na atanması.

25 Kasım 1914 – Churchill Savaş konseyi toplantısında Çanakkale boğazına ordu ve donanmanın birlikte taarruz etmesini teklif etti. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

29 Kasım 1914 – Mustafa Kemal'e 29 Kasım 1914 Tarihinde iki sene kıdem zammı verilmiştir.

29 Kasım 1914 – Mustafa Kemal'in Enver Bey'den aktif görev istemesi (Yazılı ve sözlü ısrarları) üzerine, 29 Kasım 1914'te 1. Tümen komutanlığına atanır. Ama 2 gün sonra bu atama iptal edilir. Birinci tümene Yarbay Cafer Tayyar atanmıştır.

2 Aralık 1914 – Boğaz'a giren bir İngiliz denizaltısı 750 metreden **Mesudiye zırhlısına** torpil atarak batırdı. Subayların 10'u ve erklerin 24'ü şehit oldu.

13 Aralık 1914 – **Mesudiye zırhlısı**, Çanakkale'de bir İngiliz B-11 Denizaltısı'ndan atılan torpidoyla batırıldı. 1887 Osmanlı-Rus, 1897 Osmanlı-Yunan, 1912 Balkan [savaşları](#)nda başarılarla görev yapan, Çanakkale Deniz Savaşları'nda da Çanakkale Boğazı'na girmek isteyen yabancı gemilere karşı sabit batarya olarak kullanılan Mesudiye Zırhlısı, 13 Aralık 1914'de, İngiliz B-11 Denizaltısı'ndan atılan torpidoyla batırıldı. Sarısığlar mevkinde denizin 20 metre derinliğinde bulunan Mesudiye Zırhlısı battığında, 598 kişilik mürettebatından 10 subay ve 25 er şehit olmuştu.

22 Aralık 1914 –Sarıkamış (Kars) Harekatı başladı. Harbiye Nazırı ve Erkanı Harbiye Umumiye Reisi Enver Paşa'nın, Rus işgali altındaki toprakları kurtarmak ve Rusya içlerine ilerlemek amacıyla planladığı Sarıkamış Harekatı başladı. Harekat yaklaşık 90 bin askerin Allahuekber Dağları'nda şehit olmasıyla sonuçlandı.

1915 : MUSTAFA KEMAL ÇANAKKALE'DE.

3 Ocak 1915 – Churchill, Çanakkale'yi abluka altında bulunduran Amiral Garden'den Boğazın yalnız denizden zorlanmasını mümkün görüp görmediğini sorar.

5 Ocak 1915 – 3 Ocak'ta Churchill, Çanakkale'yi abluka altında bulunduran Amiral Garden'den Boğazın yalnız denizden zorlanmasını mümkün görüp görmediğini sorar (sorusuna bu iş için eski savaş gemilerinin kullanılacağını ve sağlanacak sonuçların, uğranılacak kayıpları haklı göstereceğini de ekler).

5 Ocak 1915 – 5 Ocak'ta Amiral Garden'in cevabı gelir: Bir baskınla Çanakkale Boğazı'nın zorlanabileceğini sanmadığını fakat esaslı bir plana dayanılarak sayısı fazla gemilerle bunun yapılabileceğini bildirir. Bu cevap savaş komitesi üyelerini tatmin eder.

13 Ocak 1915 – İngilizler'in Çanakkale'yi geçme kararı.

13 Ocak 1915 – İngiliz savaş konseyinde Churchill'in oybirliğiyle onaylanan tasarısı; “.... şubat ayında ana amacı İstanbul'un zaptı olmak üzere Çanakkale boğazına yapılacak deniz hücumuna hazırlık...”(Gelibolu, Erol Mütercimler)

15 Ocak 1915 – İngiliz Savaş Konseyi'nin Çanakkale Boğazı'nın denizden zorlanması planını onaylaması.

19 Ocak 1915 – **Sarıkamış hareketi** 60.000 şehit vermemizle acı bir şekilde sonuçlandı. I.Dünya Savaşı sırasında 22 Aralık 1914 tarihinde Osmanlı İmparatorluğu ve Rus İmparatorluğu arasında Sarıkamış'ta başlayan ve Osmanlı İmparatorluğu'nun (Enver Paşa) askeri taktik hatasıyla büyük bir başarısızlıkla sonuçlanan askeri harekatta, Türk Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığına göre Osmanlı zayıfları 60.000 ve Rus zayıfları 30.000'dir. Savaşın en hazin kısmı ise Osmanlı kayıplarının bir çoğunun Ruslar ile yapılan çarpışmalarda değil de ağır soğuk hava koşulları yüzünden ölmesidir. Ruslar; Türklerden 200 subay, 7000 eri esir, 20 makineli tüfekle 30 topu ganimet olarak almışlardır. 5000 kişi civarında esir alınmıştır. Bunlar tahmine göre Kırım'da domuz çiftliğinde çalıştırılarak ve aç bırakılarak ölmüşlerdir.

19 Ocak 1915 – SARIKAMIŞ HAREKÂTI. Kafkasya cephesinde 150.000 kişilik Türk kuvveti, Enver Paşanın 30 Aralık 1914 tarihli emri ile, 22 Aralık 1914 – 19 Ocak 1915 tarihleri arasında taarruz ile 160.000 kişilik Rus ordusunun Allahüekber dağlarından gizlice aşarak gerisine düşmeye teşebbüs etti. İklim, coğrafya ve yanlış karar neticesi bu hareket başarılı olamadı ve Sarıkamış – Ümraniye istikametinde ilerleyen orduda 90.000 kişilik şehit kaybı yaşandı. (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

20 Ocak 1915 – 20 Ocak 1915 Tarihinde 3 ncü Kolordu'da yeni teşekkül eden 19 ncu Fırka Kumandanlığı'na tayin buyrulmuştur. Atatürk'ün, -Esat (Bülkat) Paşa komutasındaki- 3. Kolordu'ya bağlı olarak Tekirdağ'da teşkil edilecek 19. Tümen Komutanlığı'na atanması. [Kocatürk]

25 Ocak 1915 – Atatürk'ün, Sofya'dan İstanbul'a dönüşü ve yeni görevi hakkında Harbiye Nazırı ve Başkomutan Vekili Enver Paşa ile görüşmesi. (Bu görüşme, ocak sonunda olmakla beraber kaynaklarda günü belirtilmemiştir. Olayların akışı muhtemel tarihin 25 Ocak 1915 olabileceğini düşündürmektedir). [Kocatürk]

27 Ocak 1915 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Madam Hilda Christianus'a mektubu: "...Sanıyorum ki size yazmak fırsatını uzun zaman bulamayacağım. Şimdilik size bir adres vermem mümkün değil! Fakat sonradan size yazacağım." [Kocatürk]

1 Şubat 1915 – Atatürk'e, Üçüncü Rütbe'den Osmanî Nişanı verilşi.

2 Şubat 1915 – Atatürk, 19 ncu Piyade Tümenini kurmak üzere Tekirdağ'a geldi. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.21)

2 Şubat 1915 – Atatürk'ün, Tekirdağ'a gelişi ve 19. Tümen'i kurma çalışmalarına başlaması. 25 Şubat 1915'te Tümen'in kuruluşunu tamamlayarak Maydos'a gelmiştir. (Mustafa Kemal atandığı 19. Tümen henüz oluşma halindedir. Onu bir hayli uğraşmadan sonra bulur. 2 Şubat'ta komutayı ele alır. Tümen 57 alay ile 2 depo alayından oluşmuştur. 19. Tümen 25 Şubat'ta Eceabad'a geçer. Orada 72 ve 77 alaylarla yeniden örgütlenerek Eceabad Seddülbahir savunması ile görevlendirilir.)

3 Şubat 1915 – Birinci Kanal Harekatı. Almanların ilk denizaltı savaşını başlatmaları. Fransızlar'ın Champagne'ye saldırmaları.

11 Şubat 1915 – Atatürk yarbaylığa yükseldi.

19 Şubat 1915 – İngiliz ve Fransız harp gemilerinin, Çanakkale Boğazı'nın giriş tabyalarını topa tutması ve karaya asker çıkarma girişimi (bombardıman aralıklarla 17 Mart'a kadar sürecektir).

19 Şubat – 17 Mart 1915 – Birleşik (İngiliz-Fransız) filo, Çanakkale boğazı girişindeki tabyaları tahrip etmek için 14 gündüz ve 21 gece aralıksız bombardıman yaptı. (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

19 Şubat 1915 – Birleşik donanmanın prova maksatlı saldırısı. (Bu prova 3 Kasım 1914 tarihindeki kısa süreli bombardımandan sonra ilk kez yapılmıştır.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

19 Şubat 1915 – Birleşik donanmanın Çanakkale boğazına yapacağı büyük taarruzun planlanan tarihi. (İngiliz filosunun 19 Şubat 1807'de Marmara'ya girişinin yıldönümüdür.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

19 Şubat 1915 – 09.35'te (İngilizlere göre 09.51'de) Kumkale ve Orhaniye tabyalarına ateş başladı. Sonra Ertuğrul ve Seddülbahir tabyalarını da içine aldı. 12.00 – 14.30 arası ateş sustu. 14.30'da yeniden başladı ve 17.30'a dek sürdü. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

24 Şubat 1915 – 19ncu Piyade Tümeni ile birlikte Çanakkale Maydos'a geçmiştir. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.21)

25 Şubat 1915 – 19. Tümenin Maydos (Eceabat)'a nakledilmesi. Tekirdağ'daki 19. Tümen Komutanlığı'nın -görülen lüzum üzerine- Maydos (Eceabat)'a nakli ve Atatürk'ün, 19. Tümen Komutanlığı üzerinde olmak üzere Maydos Bölgesi Komutanı olarak görevini sürdürmesi (19. Tümen'e ilâveten 9. Tümen'in 2 piyade alayı ve bazı topçu birlikleri de Maydos Bölgesi Komutanlığı emrine verilmiştir).

25 Şubat 1915 – Tekirdağ'daki 19 ncu Tümen Maydos'a (Eceabat) nakledildi ve Atatürk 19 ncu Tümen ve Maydos bölge Komutanlığına getirildi. (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

25 Şubat 1915 – İngiliz ve Fransız harp gemilerinden oluşan Birleşik Filo'nun, Çanakkale Boğazı'nın -19 Şubat 1915'te tahrip edilemeyen- bazı giriş tabyalarını yeniden topa tutması, karşı topçu ateşimizle bazı düşman gemilerine ağır kayıplar verdirilmesine rağmen tabyalarımızın da ağır tahribata uğraması. [Kocatürk]

25 Şubat – 18 Mart 1915 – Birleşik filo bu tarihle arası tabyalarımıza toplam 35 bombardıman gerçekleştirdi. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

26 Şubat 1915 – İngiliz ve Fransız harp gemilerinden oluşan Birleşik Filo'nun, sabah, Çanakkale Boğazı giriş tabyalarını topa tutması, Seddülbahir ve Kumkale'ye çıkarma yapma amacıyla torpidoların Seddülbahir-Kumkale çizgisine ulaşmaları, öğleden sonra bir müfrezenin Kumkale'ye, diğer bir müfrezenin Seddülbahir'e çıkarılması (Gerek Kumkale'ye gerekse Seddülbahir'e çıkan düşman müfrezeleri, bazı tabyaların toplarını tahrip etmişlerse de Türk kuvvetlerinin ateşi ve direnişi karşısında ilerleyememiş ve akşam, çıkış yaptıkları gemilere alınmışlardır. Bugünkü harekât esnasında 19. Tümen Komutanı Atatürk, Sağ ve Sol Yan Müfrezeler Komutanlıklarına verdiği emirlerde Hisarlık, Seddülbahir ve Zığındere ağzının önemini belirtmiş, ayrıca Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığı'na yaptığı bazı öneriler, komutanlıkça dikkate alınmıştır. [Kocatürk]

25 Şubat 1915 – Çanakkale giriş tahkimatının tümünün tahrip edilmesi maksadıyla birleşik donanmanın saat 10.13'te başlayan ikinci büyük hazırlık tarruzu. (İlki 19 Şubat tarihindeydi.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

27 Şubat 1915 – Atatürk'ün İngilizlerin Seddülbahir'e asker çıkarma girişimi üzerine o bölge de bulunan 26. Alay Komutanı'na telefon emri: "Bizzat şimdi yanınıza hareket ediyorum. Benim oraya varışına kadar sahile çıkmış olan düşman mutlaka denize dökülecektir!" (A.M.R., s.6-7). (Bu emri takiben Atatürk de Maydos (Eceabat)'dan Kirte'ye, oradan da Seddülbahir'e gelmiş; varışında düşmanın karaya ayak basmış olan küçük bir kuvvetinin oradaki kuvvetlerimizin süngü hücumu ile yok edildiğini ve düşmanın Seddülbahir'den uzaklaşarak Kumkale'ye yöneldiğini görmüştür. Bilâhare Kumkapı'daki çıkarma girişimi de püskürtülmüştür. [Kocatürk]

4 Mart 1915 – İngiliz ve Fransız harp gemilerinden oluşan Birleşik Filo'nun, Seddülbahir ve Kumkale'ye yeniden bir çıkarma girişiminde bulunması (Gerek Kumkale'ye gerekse Seddülbahir'e çıkan İngiliz kuvvetleri, Türklerin piyade ateşi ve süngü hücumlarıyla karşılaştı. İngilizler, Kumkale'de takviye almalarına rağmen şiddetli karşı ateş sonucu ilerleyemeyip kıyıya çekilmek zorunda kaldılar. Seddülbahir'e çıkan İngiliz kuvvetleri de karşı ateş ve süngü hücumlarıyla püskürtüldüler ve kıyıya atıldılar.

4 Mart 1915 – Atatürk'ün, İngilizlerin Seddülbahir'e asker çıkarma girişimi üzerine o bölgede bulunan 26. Alay Komutanı Binbaşı Kadri Bey'e emri: "Bizzat şimdi yanınıza hareket ediyorum. Benim oraya varışına kadar sahile çıkmış olan düşman mutlaka denize dökülecektir!" (Bu emri takiben Atatürk de Maydos [Eceabat'tan Kirte'ye, oradan da Seddülbahir'e gelmiş ve düşmanın karaya ayak basmış olan kuvvetinin, oradaki kuvvetlerimizin süngü hücumu ile yok edildiğini ve Seddülbahir'den uzaklaştığını görmüştür.

4 Mart 1915 – Atatürk'ün, Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığı'na yazdığı raporda, Seddülbahir'e çıkan İngilizlere karşı kahramanca savaşan **Mehmet Çavuş'un** (Mehmetçik kelimesinin isim babasıdır) nişanla ödüllendirilmesini istemesi. [Kocatürk]

4 Mart 1915 – Mustafa Kemal, Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığı'na yazdığı raporda Seddülbahir'e çıkan İngilizlere karşı kahramanca savaşan Mehmet Çavuş'un nişanla ödüllendirilmesini istedi. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

7 Mart 1915 – Dört İngiliz savaş gemisi Karanlık Limana girdi ve Dardanos ile körfezdeki tabyaları şiddetli ateşe tuttu. (Bunlar Çanakkale boğazının İstanbul'a yakın dış tabyalarıydı.) İstanbul hükümeti dahil herkes panikledi ve hükümet İstanbul'u tahliye etme hazırlıklarına girişti. Padişah, saray, hükümet ve idari makamlar Eskişehir'e nakledilecekti. (Evrak ve eşyalar Eskişehir'e, kutsal emanetler Konya'ya gönderildi. Arşivler gönderilmeye başlandı.) Elçilikler Anadolu'da yer aramaya ve hatta taşınmaya başladılar. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

7/8 Mart 1915 – 7 Mart'ı 8 Mart'a bağlayan gece Nusrat mayın gemisi Yüzbaşı Tophaneli Hakkı Bey ve Müstahkem Mevkii Mayın Grup Komutanı Yüzbaşı Hafız Nazmi (Akpınar) Bey komutasında düşman gemilerinin projektörlerine aldirmeden Anadolu yakasındaki Akyarlar'a mayınlarını bıraktı.

7/8 Mart 1915 – Almanya'dan trenle Edirne'ye, oradan güçlükle Çanakkale'ye getirilen 26 su mayını 7/8 Mart gecesi Nusrat mayın gemisine yüklendi. Mayınların o gece boğaza dökülmesi 03.20'de tamamlandı. (Nusrat Mayın gemisi; Almanya'da özel bir şekilde mayın dökme / dökme gemisi olarak

imal edilen Nusrat dar alanda manevra yapabiliyor, az su çektiğinden mayınlı alanlarda güvenle dolaşabiliyordu. Bu gemi 3 Eylül 1914 tarihinde Çanakkale'ye geldi. Geminin mayın subayı Yüzbaşı Nazmi (Akpınar) idi ve 5 Mayıs 1940 tarihinde hayata veda etti. Mezarı Aşiyan'dadır. Nusrat'ın komutanı ise Tophaneli Yüzbaşı Hakkı'dır. Nusrat mayın gemisi 1957 yılında hizmet dışı edildikten sonra maalesef armatörlere satıldı. Koster tipi yük gemisine dönüştürüldü. Sayısız el değiştirdikten sonra 1990 yılında Mersin limanından çıkarken alabora olarak battı.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

12 Mart 1915 – Kitchener'in General Sir Ian Hamilton'a kara kuvvetlerinin kullanılması konusunda yönerge vermesi (Hamilton Fransız ve İngiliz Kara Kuvvetleri başkumandanlığına tayin edildi).

13 Mart 1915 – Atatürk'ün, 19. Tümen birliklerine yazısı: "ilk fırsat çıktığında, bütün subay arkadaşlarımla en büyük taltiflere hak kazanacak kahramanlıklar göstereceklerine inanıyorum."

13 Mart 1915 – Osmanlı Devleti ile Sırbistan arasında İstanbul anlaşması yapıldı. (Ortak sınır bulunmadığından anlaşma daha ziyade orada kalan Türkler ve malları ile ilgiliydi.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

14 Mart 1915 – Atatürk'ün, 19. Tümen Kurmay Başkanlığı'na atanan Binbaşı İzzettin (Çalışlar) Bey'e, Edirne'den gelişini beklediğini bildiren telgrafı.

16 Mart 1915 – Amiral Carden sınırları bozulduğu için görevden ayrıldı yerine Amiral John de Robeck atandı.

17 Mart 1915 – **Nusret mayın gemisi** gece 26 adet Türk yapımı mayını boğaza bıraktı.

18 Mart 1915 – 13.34'de Bouvet ve Suffran savaş gemileri mayına çarptı, Bouvet dönüşte bir mayına daha çarptı ve 13.45'de battı. İngilizlerin Ocean ve İrresistable zırhlıları da sabaha karşı battı. (Ocean gemisi Seyit Onbaşının attığı ve bacasından içeri giren bir mermi ile battı.)

18 Mart 1915 – Üç sıralı 16 adet düşman savaş gemisinden üçü Nusret Mayın gemisinin mayınlarıyla, üçü de topçu atışlarıyla batırıldı. (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

18 Mart 1915 – Deniz zaferinden sonra düşman bu sefer karadan Çanakkale'yi zorlamaya karar verdi.

18 Mart 1915 – Çanakkale Boğazı'nı geçmeye teşebbüs eden İngiliz ve Fransız donanmalarının, ağır zayıflık vererek bu teşebbüslerinde başarısız oluşu, 18 Mart Boğaz Muharebesi Zaferi.(Düşman donanması 7 saat süreyle tüm boğaz tahkimatını atesi sayesinde sonuçsuz kalmıştır. Bugünkü mayınlar düşman donanmasına ağır kayıplar verdirmiştir)

18 Mart 1915 – Atatürk'ün, Maydos (Eceabat)'a gelen Müstahkem Mevki Komutanı Cevat (Çobanlı) Paşa ile –Seddülbahir kıyı bölgesinin korunmasında aldığı önlemleri göstermek üzere –Kirte'ye gidişi, daha sonra tekrar Maydos'a dönüşleri. (Kirte'de iken düşman donanmasının boğaz girişini ateş altına aldığını görmüşlerdir.)

18 Mart 1915 – 13 arkadaşı şehit düşen Seyit Onbaşı 215 okka (275 Kilo) çeken gülleyi tek başına namluya sürmüş ve ateşleyerek Ocean zırhlısını batırmıştır.

18 Mart 1915 – Birleşik düşman donanması saat 10.00'da taarruz düzenini aldı, 11.15'de ilk ateşi Triumph zırhlısı açtı ve taarruz başladı. İlk bombardıman 45 dakika sürdü. Saat 12.00 gibi gemiler Çanakkale'nin 8 mil kadar yakınına geldi ve hız kestiler. Bu kez Türk topçusu yaman ateşine başladı ve

donanma Fransız gemilerini ileri sürdü. Fransız gemileri yanda (kıyıya yakın) , İngiliz gemileri ortada muharebeler devam etti. 12.20'de Türk tabyalarının ateşi yoğunlaştı. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

18 Mart 1915 – Deniz zaferi bilançosu; Tabyalarda toplar hasar gördü, 2250 top mermisi atıldı, 22 şehit ve 52 yaralı (Ayrıca Almanlardan 3 ölü ve 14 yaralı) vardı. İngiliz ve Fransızlarda ise; Bouvet, Ocean ve Irresistable zırhlıları batmış, Agamennon, Inflexible, Caulois ve Suffren savaş dışı kalmıştı. 1273 ölü ve 647 yaralı zayıatları vardı. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

18 Mart 1915 – İngiliz – Fransız ortak donanmasında 18 gemiden 7 adedi savaş dışı kalmış, 44 topları sulara gömülmüştür. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

18 Mart 1915 – Türk keşif uçakları Çanakkale deniz savaşları öncesi başarılı keşif harekâtıyla, düşmanın hareket ve amacını tespit etti. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

19 Mart 1915 – Atatürk'ün sabah, Maydos (Ecebat)'tan 19. Tümen birliklerine emri: "...Türlü kaynaklardan gelen bilgilerde, düşmanın çıkarma için hazırlıklarda bulunduğu anlaşılmaktadır. ...Birlikler, kendi bölgelerinin savunma tertibatını bir an önce bitirmelidir."

22 Mart 1915 – Queen Elizabeth savaş gemisinde İngiliz amiral ve generallerinin toplantısı ve Amiral J. de Robeck'in görüşü: "Kara kuvvetlerinin yardımı olmaksızın Birleşik Filo'nun, Çanakkale Boğazı'ndan geçemeyeceği."

22 Mart 1915 – Atatürk'ün komuta ettiği 19. Tümen'in Kurmay Başkanlığı'na atanan Binbaşı İzzettin (Çalışlar) Bey'in, Maydos (Eceabat)'a gelerek göreve başlaması.

23 Mart 1915 – Gelibolu/Çanakkale'de 5. Ordu'nun kurulması. Gelibolu'da 5. Ordu'nun kurulması kararı ve komutanlığına Alman Generali Liman von Sanders'in atanması. (26 Mart 1915 günü Gelibolu'ya gelmiştir)

23 Mart 1915 – Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığı'nın emriyle Maydos Bölgesi Komutanlığı'nın genişletilerek "Müstahkem Mevki Rumeli Bölgesi Komutanlığı" adını alması ve komutanlığına -9. Tümen Komutanı- Albay Halil Sami Bey'in getirilişi (Bu düzenlemede Atatürk'ün komuta ettiği 19. Tümen, ordu yedeğine alınarak 3. Kolordu Komutanlığı'nın emrinde olmak üzere yine Maydos'ta bırakılmıştır.

23 Mart 1915 – Maydos Bölge Komutanlığı genişletilerek "Müstahkem Mevki Rumeli Bölgesi Komutanlığı" adını aldı ve Komutanlığına Albay Halil Sami Bey getirildi. Atatürk'ün komuta ettiği 19 ncu Tümen ordu yedeğine alınarak, 3 ncü Kolordu emrinde yine Maydos'da bırakıldı. (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

23 Mart 1915 – Mustafa Kemal'e, Bulgaristan San Alexandr nişanının komandör rütbesi verildi. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

24 Mart 1915 – Çanakkale cephesinin önem kazanması üzerine, Genelkurmay Başkanlığı'nca Gelibolu'da 5. Ordu'nun kurulması kararı ve komutanlığına Mareşal Liman von Sanders'in atanması. (Liman von Sanders 26 Mart 1915 günü komutayı ele almak üzere Gelibolu'ya gelmiştir.) Alman General Liman Von Sanders 5. Ordu Komutanlığı'na getirildi (Alman ordusunda general olarak görev yapan Liman von Sanders'e Osmanlı ordusunda mareşal rütbesi verilmiştir). Bu ordunun ihtiyatını oluşturacak 19. Tümen'in komutanlığına ise Kurmay Yarbay Mustafa Kemal getirildi. Liman von

Sanders 24 Mart 1915'te görev alır, 31 Mart'ta görev bölgesine gider. Yanında Kolordu Komutanı Esat Paşa, 9. Tümen Komutanı Albay Halil Sami ve 19. Tümen Komutanı Yarbay Mustafa Kemal olmak üzere Kabatepe ve Alçitepe'den muharebe sahasını görür.

24 Mart 1915 – Atatürk'ün, 25 Şubat 1915 tarihinden beri üstlendiği Maydos Bölgesi Komutanlığını Albay Halil Sami Bey'e devrederek 19. Tümen Komutanlığı'na dönüşü.

24 Mart 1915 – Mustafa Kemal bir aydır devam ettiği Maydos Bölge Komutanlığı görevini Albay Sami'ye bırakıp 19ncu Tümen Komutanlığına geri döndü. (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

25 Mart 1915 – Sanders'in Gelibolu'ya gelmesi, yeni savunma planı yapması, Atatürk'ün komutanı olduğu 19. Tümeni ordu ihtiyat kuvveti olarak kendine bağlaması.

28 Mart 1915 – Tengerdere–Domuzdere Arasında Boğaz'ın Ortasına Doğru 19 Mayından Oluşan Son Mayın Hattının Kurulması.

28 Mart 1915 – Çanakkale'de İngiliz ve Fransız kuvvetlerinin denizden yeni bir çıkartma girişiminde bulunması.

30 Mart 1915 – Mustafa Kemal Paşa'nın Çanakkale'den Madam Corinne'ye yazdığı mektupta Bigalı Mehmet Çavuş'un kahramanlığından bahsetmesi. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

31 Mart 1915 – 5. Ordu Komutanı Mareşal Liman von Sanders'in, 3. Kolordu Komutanı Esat (Bülkat) Paşa'yla beraber Maydos (Eceabat'a) gelişi ve 19. Tümen Komutanı Atatürk ve 9. Tümen Komutanı Albay Halil Sami Bey'i de yanına alarak, Kabatepe ve Alçitepe bölgelerinde savunma düzeni bakımından incelemelerde bulunması.

5 Nisan 1915 – Atatürk'ün, -5. Ordu Komutanlığı aracılığıyla- Sofya elçiliğimize telgrafı: "İstanbul'a seyahat etmekte olan annemi araması için Dedeoğaç'taki Konsolosumuza emir verilmesini rica ederim. Dedeoğaç'tan mektubunu aldığımdan orada olduğunu zannediyorum."

5 Nisan 1915 – Mustafa Kemal'in Sofya elçiliğine telgrafı; "[Zübeyde](#) hanım (eşi Ragıp bey [Selanik](#)'te taşınmaz malların başında kalmıştı.) ve Makbule Selanik'ten İstanbul'a hareket ediyor. (Annesi Dedeoğaç'tan mektup gönderdiği için orada olduğunu bildiğinden) Dedeoğaç konsolosu ilgilensin."

10 Nisan 1915 – İtilaf Devletleri arasında birinci gizli anlaşma (İstanbul Anlaşması).

10 Nisan 1915 – Atatürk'ün, 5. Ordu Komutanlığınca yapılan düzenleme sonucu 19. Tümen'in yeni durumu ve görevlerini, kendisine bağlı birliklere emirle bildirmesi.

13 Nisan 1915 – Atatürk'ün, Maydos'tan Madam Hilda Christianus'a mektubu: "...Şimdi Çanakkale Boğazı üzerinde Maydos'tayım. Türk dostunuzdan pek çok selâmlar."

13 Nisan 1915 – Mustafa Kemal'in Almanca dersleri aldığı, Splendid Palas'da villa sahibinin kızı Madam Hildegard'a (Hilda) mektubu. (Maydos'tan, Almanca.)

15 Nisan 1915 – II. Van İsyanı.

17 Nisan 1915 – 23 Mart 1915'de Mısır'da göreve başlayan "**Asuri Yahudi Mülteci Katır birliği**" 17 Nisan 1915'de Gelibolu'ya getirildi. (Yakalarında sarı renkli Davut yıldızı armaları vardı.)Birliğin yarısı

Seddülbahir'e ve diğer yarısı Arıburnu'na çıkartıldı. Seddülbahir ekibi savaş sonuna kadar İngilizler emrinde görev yaptı. Arıburnu'ndaki grup ise etkin olmadı ve geri çekildi.

18 Nisan 1915 – Atatürk'ün komutasındaki 19. Tümen'in, 5. Ordu'nun yedeğini oluşturmak üzere Bigalı'ya gönderilişi (Liman von Sanders, muhtemel düşman taarruzuna karşı kuvvetlerini üç gruba ayırarak plânını yapmış; Mustafa Kemal'in başında bulunduğu kuvvetleri ordu yedeğine almıştı. Mustafa Kemal, bu plân gereğince Tümeniyle Maydos'tan Bigalı köyü yöresine geçti).

18 Nisan 1915 – Mustafa Kemal komutasındaki 19 ncu Tümen Çanakkale'ye yeni atanan Mareşal Liman Von Sanders'in komutasındaki 5 nci Ordu yedeğine alınarak Bigalı Köyü'ne gönderildi. (Atatürk Maydos'tan Bigalı'ya geçti.) (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

18 Nisan 1915 – Mustafa Kemal, Çamyayla (Bigalı) köyünde bir köy evini Karargah yapmıştı.

18 Nisan 1915 – Atatürk, düşmanın Çanakkale'ye hangi noktalardan saldıracağına dair üstlerini uyarmıştır. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.21)

21 Nisan 1915 – Çanakkale'de, General Hamilton'un, İtilâf birliklerine emri: “...Düşmanlarımızın ele geçirilemez diye adlandırdıkları sahillere denizci arkadaşlarımızla birlikte çıkmak zorundayız (!) Bize verilen büyük harp görevine lââyık olduğumuzu ispat edelim(!)”

22 Nisan 1915 – Müttefikler'in Gelibolu'ya çıkarma yapmaları.

22 Nisan 1915 – Müttefiklerle İtalyanlar arasında Londra anlaşması.

24 Nisan 1915 – Osmanlı Devleti aleyhinde faaliyette bulunan Ermeni komiteleri kapatıldı. Bu komitelerin idarecilerinden 2345 kişi tutuklandı.

24 Nisan 1915 – Rus ve İngiliz kışkırtmaları sonucunda meydana gelen isyan ve katliamlar karşısında Osmanlı hükümeti, herhangi bir önleme başvurmada önce Ermeni Patriği, Ermeni milletvekilleri ve Ermeni cemaatinin ileri gelenlerine “Ermenilerin Müslümanları arkadan vurmaya ve katletmeye devam etmeleri halinde gerekli önlemleri alacağını” bildirmekle yetinmiştir. Ancak, olaylar durmak yerine giderek yoğunlaşınca, ordunun bir çok cephede savaş halinde bulunması nedeniyle cephe gerisinin emniyete alınması ihtiyacı doğmuştur. Bu maksatla, 24 Nisan 1915 tarihinde Ermeni Komiteleri kapatılarak, yöneticilerinden 2345 kişi devlet aleyhine faaliyette bulunmak suçundan tutuklanmıştır. Diaspora Ermenilerinin her yıl sözde “Ermeni soykırımının yıldönümü” diye andıkları **24 Nisan, devlet aleyhine faaliyette bulunan ve masum insanları katleden 2345 komitecinin tutuklandığı tarihtir.**

24/25 Nisan 1915 – Türk keşif uçakları Çanakkale kara savaşları öncesi başarılı keşif hareketiyle, düşmanın hareket ve amacını tespit etti. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

25 Nisan 1915 – 308 savaş ve nakliye gemisi Çanakkale'nin Asya kıyılarına ve Gelibolu civarına 8,5 ay kara taarruzu düzenledi. (8/9 Ocak 1916'da kara taarruzları tamamen durdu.) (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

25 Nisan 1915 – Çanakkale'de İngilizlerin, Fransız kuvvetleri ve ANZAC Kolordusu ile beraber Arıburnu, Seddülbahir ve Kumkale sahilllerinden çıkarma hareketine başlaması; Bu kuvvetlerin, Bigalı'den harekete geçen Mustafa Kemal komutasındaki 19'uncu Tümen kuvvetlerinin taarruzu ile

geri çekilmeye mecbur edilmesi. Mustafa Kemal, tümeniyle düşman birliklerini Conkbayırı'nda durdurdu. (ANZAK günü)

25 Nisan 1915 – İngilizlerin, Çanakkale'de sabaha karşı Fransız kuvvetleri ve ANZAK Kolordusu'yla beraber Arıburnu, Seddülbahir ve Kumkale sahilllerinden çıkarma yapmaya başlaması (Seddülbahir'e çıkarma yapan düşman, kıyı topçusunun yoğun ateşi ve kuvvetlerimizin karşı taarruzu ile durdurulmuş, Kumkale kıyılarından yapılan çıkarma gelişmemiş, takviyeli kuvvetlerle Arıburnu'na çıkan İngilizler ve ANZAK Kolordusu ise Atatürk komutasındaki birliklerimiz tarafından yapılan taarruzla ağır yenilgiye uğratılmıştır).

25 Nisan 1915 – Arıburnu'ndan çıkarma yapan İngiliz birlikleri ve ANZAK Kolordusu'nun, Atatürk komutasındaki 19. Tümen kuvvetleri tarafından Conkbayırı önlerinde durdurulması (Atatürk, çıkarmanın başladığını görür görmez, kuvvetlerinin bir bölümünü süratle Bigalı'dan harekete geçirerek Kocaçimen tepesi üzerinden Conkbayırı'na sevk etmişti. Arıburnu'ndan Conkbayırı'na ilerleyen İngiliz kuvvetleri, bugün, Atatürk'ün komuta ettiği 19. Tümen kuvvetlerinin taarruzu ile geri çekilmeye mecbur edildi. Conkbayırı taarruzunda Türk askeri görülmemiş bir inanç ve cesaretle savaşıyor, tarihin en büyük kahramanlık sahneleri sergileniyordu. Dâhi komutan, kumandanlara verdiği emre şu cümleleri de ilâve etmişti: **“Ben size taarruz emretmiyorum; ölmeyi emrediyorum! Biz ölünceye kadar geçecek zaman zarfında yerimize başka kuvvetler ve kumandanlar geçebilir!”**(Bugünkü çarpışmalarla başlayan ve 16 Mayıs 1915'e kadar uzanan süre içinde Arıburnu cephesinde savaşan 19. Tümen ile bu tümeni takviye etmek üzere gönderilen diğer tümenlere bağlı bazı piyade ve topçu alayları, bu bölgede Atatürk'ün emrinde bir “Arıburun Kuvvetleri Grubu” oluşmasına uzanmıştı ve bu kuvvetler bütünüyle bu adla anılıyordu. Atatürk, 19. Tümen Komutanı olmakla beraber emrindeki tüm kuvvetlere 25 Nisan 1915'ten 16 Mayıs 1915'e kadar “Arıburun Kuvvetleri Komutanı” olarak komuta etti.

25 Nisan 1915 – Atatürk'ün, gece saat 10.00'da 3. Kolordu Komutanlığı'na telgrafı: “Sağ kanatta Alay 57, sol kanatta Alay 77, Alay 27 Arıburnu istikametinde taarruz etmektedir. Düşman mavnalara binip kaçmaya başladı. Umum cephede düşmana taarruz ve takip ediyorum. Sağ kanatta taarruz eden Alay 57'yi, Alay 72'den bir taburla takviye ederek hücum sevk ediyorum.”

25 Nisan 1915 – Sabah Mustafa Kemal Conkbayırı'na geldiğinde 9ncu Tümen 27nci Alayın askerlerinin Conkbayırı'na doğru kaçtığını gördü. Kaçan askerlere emri şudur; **“Cephaneniz yoksa süngünüz var, hücum!”** (Kazanılan bu zamanda 57nci Alay savaş alanına yetişir, hücum geçer ve muharebe kazanılır. Ancak 57nci Alayın tamamı şehit olur.) (Askeri Deha, Kahraman Yusufoglu)

25 Nisan 1915 – İngiliz Kolordusu Komutanı General Birdwood'un, Türk taarruzu karşısında akşam General Hamilton'a önerisi: “Bütün askerlerin geri çekilmesi” (General Birdwood'un bu önerisi, İngiliz Kuvvetleri Komutanlığı'nca, birlikleri çekecek vasıtaların bulunmaması nedeniyle yerine getirilememiş, ancak siper kazılıp içine gömülme tavsiyesinde bulunulmuştur. [Kocatürk])

25 Nisan 1915 – Ertugrul koyu Çıkarması. Ertugrul Koyu Çanakkale deniz muharebeleri sırasında Seddülbahir bölgesinde, 25 Nisan 1915 tarihinde İngilizlerin çıkarma harekâtı düzenledikleri 5 koydan biridir. Yahya çavuş ve askerleri bu koyu korumakla görevlendirilmiştir. İngiliz Generali Nepier, Yahya Çavuş ve askerlerinin yoğun ateşi karşısında, karşılarında bir tümen bulunduğunu sanmıştı. 25 Nisan 1915 günü Gelibolu Yarımadası'nda Ertugrul Koyu'na çıkarma yapan 3000 askerden oluşan İngiliz kuvvetini, komutasındaki 67 askeriyle on saat mavzer atışlarıyla sahilde durduran

26.P.A.3.Tb.10.Bl.1Tk. Komutanı Ezineli Yahya Çavuş'la kahraman askerleri. Günümüzde bu bölgede Yahya Çavuş Anıtı ve sahilde V Beach İngiliz askeri mezarlığı bulunmaktadır.

25 Nisan 1915 – İngiliz-Fransız birleşik donanması Seddülbahir ve Arıburnu sahillerine çıktı. Sabah saat 05.30 civarında Arıburnu sahillerine ayak basan düşman çıkarma birliklerini ilk olarak o bölgeyi savunmakla görevli 27. Alay karşıladı. Onun yardımına, sabah 9.45, 10.00 civarında 19. Tümen Komutanı Yarbay Mustafa Kemal'in komutasındaki 57. Alay yetişti. Mustafa Kemal, komutanlara, "Ben size taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum! Biz ölünceye kadar geçecek zaman zarfında yerimize başka kuvvetler ve komutanlar geçebilir" diyerek 57. Alay'ı düşmanın üzerine sürdü. Conkbayırı sırtlarında gün boyunca devam eden boğaz boğaza çatışma sonunda düşman çıkarması sonuçsuz kaldı. Mustafa Kemal, bu başarısından dolayı "Arıburnu Kuvvetler Komutanlığı"na getirildi ve 25 Nisan 1915'ten 16 Mayıs 1915'e kadar, bölgedeki tüm kuvvetleri komuta etti.

25 Nisan 1915 – Çanakale cephesinde Kara Muharebeleri başladı. Arıburnu Zaferi kazanıldı.

25 Nisan 1915 – İtilaf Devletlerinin Arıburnu, Seddülbahir ve Kumkale'ye çıkarma yapmaları; Atatürk'ün Ordu Komutanı Saros'ta olduğu için inisiyatifini kullanarak Arıburnu'na çıkan ve Kocaçimen tepesine yürüyen İngilizlere tümeniyle taarruz etmesi ve İngilizleri durdurup kıyıya kadar sürmesi (Arıburnu Zaferi). Kaynak: Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi – Turgut Özakman

25 Nisan 1915 – İtilaf Devletleri'nin, Arıburnu'na asker çıkarmaları üzerine Mustafa Kemal'in Tümeniyle düşmanı önleyerek durdurması. 57. ALAY, Çanakkale Savaşları'nda ve Türk toprağı'nın savunulmasında büyük bir öneme sahiptir.

25 Nisan 1915 – Çanakkale Savaşları'nın 27. Alay Komutanı olan Mehmet Şefik Bey düşmanı önleyerek durdurması.

25 Nisan 1915 – İngiliz ve Fransızların Seddülbahir, Arıburnu ve Kumkale'ye asker çıkarmaları, 9 ay sürecek Çanakkale kara savaşlarının başlaması.

25 Nisan 1915 – Çanakkale'de İngilizlerin Seddülbahir ve Arıburnu bölgesinde çıkarma hareketine başlaması; Bigalı'dan gelen Atatürk komutasındaki 19. Tümen kuvvetlerinin taarruzu ile geri çekilmeye mecbur edilişi. (Düşman çıkarması 26 ve 27 Nisan günleri de devam etmiş; ancak Atatürk komutasındaki askerlerimizin kahramanca savunması karşısında başarısız kalmıştır.)

25 Nisan 1915 – Arıburnu'na çıkan düşman kuvvetlerini, Mustafa Kemal'in komuta ettiği 19. Tümen Conkbayırı'nda durdurdu. Mustafa Kemal, bu başarı üzerine albaylığa yükseldi (1 Haziran 1915 – Atatürk'ün albaylığa terfi edişi).

25 Nisan 1915 – Pazar sabahı saat 04.30'da Arıburnu'ndan ve 06.30'dan itibaren Seddülbahir'de başlayan top atışları ile düşmanın deniz çıkarması başladı. (Çıkarmadan önce 02.30 – 04.30 arası iki saat hazırlık ateşi yapmışlardır.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

25 Nisan – 1 Temmuz 1915 – Çanakkale cephesinden, İstanbul ve çevresindeki hastanelere gönderilen yaralı sayısı: 56.394 ve hasta: 2.358) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

25 Nisan 1915 – 9 Ocak 1916 – Çanakkale kara savaşları bu tarihler arası 259 gün devam etti.

25/26 Nisan 1915 – 19. Tümen'e ait bazı alayların, Arıburnu cephesinde düşmana gece taarruzu (57. Alayın taarruzu ile 180 rakımlı tepe zaptedilmiş, 27. Alay tarafından bazı tepeler ele geçirilmiş ise de 77. Alay'ın, taarruz edişine rağmen düşmanın ateş baskısı altında çözülme göstermesi nedeniyle sonuç elde edilememiştir.

26 Nisan 1915 – Çanakkale'deki İngiliz çıkarma ve taarruzunun gündüz ve gece devam edişi; ancak Atatürk komutasındaki kuvvetlerimizin, siperlerini kahramanca savunması ve Conkbayırı üzerinden yeni bir taarruzu karşısında düşmanın başarısız kalışı (Atatürk, bugünkü taarruzu -daha sonra- Kemalyeri adı verilecek olan yerden yönetmiş, Kanlısirt-Kırmızısirt hattındaki düşman ağır kayıplar vererek kıyıya çekilmiştir.

26 Nisan 1915 – İtilaf Devletleri arasında ikinci gizli anlaşma (Londra).

27 Nisan 1915 – 3. Kolordu Komutanı Esat (Bülkat) Paşa'nın Atatürk'e yazısı: "Başarınızı kutlarım. Raporlarınızı Başkomutanlık Vekâleti Yüksek Makamına arz ediyorum. ...Emrinize verilen 33. Alay'la birlikte düşmanı denize dökünüz! Donanmamız, bizi ateşiyle destekleyecektir. Tanrının yardımı bizimledir!"

27 Nisan 1915 – İngiliz birliklerinin, Arıburnu'ndan asker çıkartmaya devam etmeleri, Atatürk'ün emri ile 19. Tümen birliklerinin düşmana yeni bir taarruzu (Bugünkü taarruz ve çarpışmalarda yer yer başarılar kazanılmışsa da fazla subay ve er kaybı, askerlerdeki genel yorgunluk nedeniyle takviye zorunluğu doğmuştur. Atatürk, raporunda, son iki gündeki başarıları sonuçlandırarak olan bugünkü harekâtın bağlı kuvvetlerce iyi değerlendirilememiş olduğunu belirtmektedir. [Kocatürk]

27 Nisan 1915 – İngiliz denizaltı gemilerinin Marmara'da denizaltı savaşına başlamaları ve Barbaros zırhlısının bir denizaltı tarafından batırılması.

28 Nisan 1915 – Seddülbahir'de "1. Kirte Savaşı" olarak bilinen muharebe.

28 Nisan 1915 – Atatürk'ün, Arıburnu cephesindeki 25-27 Nisan günlerindeki büyük başarıları takiben subay ve er kaybı, askerin yorgunluğu, sevk ve idaredeki bazı eksiklikler nedeniyle taarruzları bir süre durdurma ve bulunulan çizgide savunmaya geçme kararı (Yeni taarruza hazırlık için 3. Kolordu'dan kuvvet istemişse de bu takviye bir süre gönderilememiştir. Düşman bugün de çıkarmaya devam ederek ileri hatlarını takviye etmiş, bazı taarruzlarda bulunmuşsa da başarı sağlayamamıştır).

28 Nisan 1915 – "Hilal-i Ahmer" in adı "Kızılay" a çevrildi.

29 Nisan 1915 – İngilizlerin, Arıburnu cephesinde sağ kanadımız üzerine taarruz girişimi; fakat kuvvetlerimizin karşı taarruzu ile püskürtülmesi.

29 Nisan 1915 – Atatürk'ün akşam 19. Tümen birliklerinin komutan ve subaylarına emri: "...İnşallah karşımızdaki düşmana son kesin darbeyi vuracağız. Beş gün ve beş geceden beri takdire değer kahramanlıklarınızın mükâfatını toplamak için bulunduğunuz mevzilerin bu gece tahkimatını artırarak kıtalarınızın bağlantı, düzen, emir ve komutasını bir daha kuvvetlendirmek ve yedek kuvvetinizi lüzumunda hemen kullanacak bir halde bulundurmak hususunda şimdiye kadar gösterdiğiniz gayrete devam etmenizi ve askerlerinizi mümkün olduğu kadar çok istirahat ettirmek ve uyutmak yönlerini göz önünde tutmanızı tavsiye ederim."

30 Nisan 1915 – 19. Tümen Komutanı Mustafa Kemal Atatürk'e, gösterdiği fedakârlık ve kahramanlıklar nedeniyle "Muharebe Gümüş İmtiyaz Madalyası" verilmesi. [Kocatürk]

30 Nisan 1915 – Arıburnu cephesinde düşmanın, sağ kanadımız üzerindeki siperlere taarruzu, fakat birliklerimizin süngü hücumuyla püskürtülmesi.

30 Nisan 1915 – Atatürk'ün, bölge komutanlarını Kemalyeri'nde toplayarak onlara yapılması gerekenler hakkında sözlü emri: "Karşımızda bulunan düşmanı mutlaka ölerik denize dökmek lâzım olduğu kanaatindeyim... İçimizde ve komuta ettiğimiz askerlerde Balkan utancının ikinci bir safhasını görmektense burada ölmeyi tercih etmeyenlerin bulunacağını kesinlikle kabul etmem. ..Bu gece katılacak taze kuvvetlerle Cenab-ı Hakk'ın yüce yardımına sığınarak yarın düşmana taarruz etmek niyetindeyim."

30 Nisan 1915 – 3. Kolordu Komutanı Esat Paşa, 30 Nisan 1915'te Mustafa Kemal'e bir kutlama telgrafı daha çekti: "Geceli gündüzlü devam eden harbi, başarı ile yöneterek her an bir başka surette belirlemekte olan fedakâr hizmetlerinizin devamını bekler, sizi yürekten kutlarım" dedi.

30 Nisan 1915 – Atatürk'ün, 3. Kolordu Komutanı Esat (Bülkat) Paşa'nın kutlama yazısına teşekkürü: "Komutanımızın yerinde emir ve talimatları içinde hareket olundukça, kesin başarının görülmesi için yüksek şahsınızı daha uzun zaman bekletmeyeceğimi kesinlikle umarım."

30 Nisan 1915 – Mustafa Kemal, Çanakkale'deki başarılarından dolayı 30 Nisan 1915'te **Gümüş İmtiyaz** Madalyası aldı, bunu Altın ve Gümüş Liyakat Madalyaları izleyecekti.

1 Mayıs 1915 – Mustafa Kemal, Arıburnu Grubu Komutanlığını üstlendi.19. Tümen'in ilk hazırlıklı taarruzu gerçekleşti.

1 Mayıs 1915 – Türk tarafının Seddülbahir'de kanlı, ancak sonuçsuz gece taarruzları. Atatürk komutasındaki 19. Tümen'in, Arıburnu cephesinde düşmana taarruzu (Sabaha karşı topçu ateşiiyle başlayan bugünkü taarruz gündüz ve gece sürdürülmesine, zaman zaman düşman mevzilerine girilmesine rağmen, kayıplarımız ve taze kuvvet yetersizliği sebebiyle mevziler tümüyle ele geçirilemedi. Bunun üzerine Atatürk, 2 Mayıs 1915 sabahı birliklere, taarruzu durdurarak buldukları hatta savunmaya geçmeleri emrini verdi.

1 Mayıs 1915 – Çanakkale önlerinde Fransız Joule denizaltısı mayına çarparak battı, boğazı geçme girişimi başarısız oldu.

1 Mayıs 1915 – **İngiliz savaş gemileri Eceabat'ta 2500 yaralıyı barındırmakta olan hastaneyi topa tutarak yıktı**, çoğu hasta hayatını kaybetti. (Hayatını kaybedenler arasında iki İngiliz tutsak er de vardı.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

2 Mayıs 1915 – Türk tarafının Seddülbahir'de kanlı, ancak sonuçsuz gece taarruzları.

2 Mayıs 1915 – Kuzey'de Anzak'ların sonuçsuz gece taarruzları.

2 Mayıs 1915 – 3. Kolordu Komutanı Esat (Bülkat) Paşa'nın, Arıburnu cephesindeki durumu yakından görmek üzere, Kemalyeri'ne gelerek Atatürk'le görüşmesi.

2 Mayıs 1915 – Van'ın Rus ve Ermeniler tarafından işgali.

3 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, 19. tümen birliklerine emri: “Bütün muharebelerde, gerek subayların gerekse erlerin gösterdikleri kahramanlık cidden şan ve namus örneği olacaktır. Subaylar ve erlerin karşımızdaki düşmanı, tek kişi kalıncaya kadar denize atabileceğine tam inancım vardır. ...Karşımızdaki düşmanı tümüyle yok etmekten ibaret olan görevimizi yapmak için sahip bulunduğumuz kuvvetlerden başka kuvvet istemek, Kirte bölgesinde ve vatanın diğer sınırlarında yapılan muharebeleri hatırlamamaktan ileri gelebilir. Benimle beraber burada harp eden bütün askerler kesinlikle bilmelidir ki, bize verilen vatan ve namus görevini tam olarak yapmak için, bir adım geri gitmek yoktur. Bu sırada uyku ve istirahat aramanın, bu istihattan yalnız bizim değil, bütün milletimizin ebediyen mahrum kalmasına sebep olabileceğini hepimize hatırlatırım. Bütün arkadaşlarımın benimle aynı düşüncede olduklarına ve düşmanı tamamen denize dökmedikçe yorgunluk işaretleri göstermeyeceklerine şüphe yoktur.”

3 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, Arıburnu'ndan, Harbiye Nazırı ve Başkomutan Vekili Enver Paşa'ya mektubu: “...Maydos bölgesi kuvvetlerine komuta ettiğim zaman aldığım tertibat ile, düşmanın karaya çıkmasına imkân verilmeyebilirdi. Liman von Sanders Paşa, bizim orduları, bizim memleketimizi tanımadığı, gerektiği şekilde incelemede bulunacak kadar da bir zamana sahip olmadığından, sadece, ihraç noktalarını tamamiyle açık bırakacak tertibat almış ve düşmanın karaya çıkmasını kolaylaştırmıştır. ...Vatanımızın savunulmasında kalp ve vicdanları bizim kadar çarpmadığına şüphe olmayan, başta Liman von Sanders olmak üzere bütün Almanların fikrî gücüne de itimat buyurmamanızı kesin olarak temin ederim. Bence, bizzat buraya teşrif ederek, umumi vaziyetimizin gereklerine göre bizzat sevk ve idare etmeniz münasip olur kardeşim.” [Kocatürk]

3 Mayıs 1915 – Ermeniler Van'da büyük bir katliama giriştiler.

4 Mayıs 1915 – İngilizlerin, sabah, Arıburnu cephesinden Kabatepe'ye -topçu ateşi desteğinde- asker çıkarmaya başlaması üzerine Atatürk'ün, Kabatepe'deki 77. Alay Komutanı Binbaşı Saip Bey'e emri: “Kuvvetiniz, karaya çıkan düşmanı def etmeye kâfidir. Taarruz edip uzaklaştırınız!” (Taarruz sonucu, çıkarma yapan düşman ağır kayıp vererek tekrar gemilerine dönmüştür). [Kocatürk]

5 Mayıs 1915 – İngilizlerin, sabah tekrar Kabatepe ve Arıburnu'ndan karaya asker çıkarmaya başlaması (Bu gece 19. Tümen'e bağlı bir kısım kuvvetlerin yaptığı taarruzlarla düşmana ağır kayıplar verdirilmiş, bir siper de zaptedilmiştir. [Kocatürk]

6 Mayıs 1915 – İkinci Kirte muharebesi. 5 Mayıs 1915 günü Kabatepe ve Arıburnu'ndan karaya çıkan İngilizlerin, yerleştikleri siperlerde tahkimatla meşgul olması ve karaya yeni çıkardığı topçuların, Kanlısırt'taki mevzilerimizi dövmeye başlaması üzerine Atatürk'ün Sol Kanat Kuvvetleri Komutanlığı'na emri: “Düşman ihtimal bir taarruz hazırlığı yapmaktadır. Tahkimat yapılarak mevziin hiçbir zayıf kısmı kalmaması ve Sol Kanat Kuvvetleri parçalarının, birbirini himaye edebilecek vaziyetin temini.” [Kocatürk]

7 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, 19. Tümen birliklerine emri: “Subaylar ve küçük subayların, ateş yönetimine pek ziyade önem vermelerini ve hücum sürelerinde, komşu birliklerin daha ziyade dikkat etmelerini kesinlikle isterim.” [Kocatürk]

7/8 Mayıs 1915 – Atatürk'ün emri ile Üsteğmen Safvet komutasındaki Fedai Müfrezesi'nin düşmana Kanlısırt bölgesinde baskın sekinde taarruzu ve bu taarruzu takiben sabah saat 9.00'da sağ kanattaki bir kısım askerlerimizin de taarruzuyla bazı düşman siperlerinin ele geçirilişi; keza düşmanın giriştiği

bir karşı taarruzun Cesaret tepesi'nde Mehmet Çavuş müfrezesi tarafından püskürtülmesi (Bugün büyük kahramanlıklar gösteren 140 kişilik Fedai Müfrezesi, taarruzları sonucu düşman siperleri içine girmiş, onları bozguna uğratmış, ancak kayıplarının ağırlığı, özellikle komutanların Safvet Efendi'nin omzundan yaralanması, takviye kuvvetlerin kendilerine yeterli yardımı sağlayamaması gibi nedenlerle, girişimleri tam bir sonuca ulaşamamıştır. [Kocatürk]

8 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, Kanlısirt'a baskın yapan Fedai Müfrezesi gazilerini Kemalyeri'ne çağırarak -gösterdikleri kahramanlık nedeniyle- kutlaması. Çanakkale cephesini ziyaret eden Alman ve Macar gazetecilerin, 19. Tümen Karargâhı'na gelişleri.

9 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, erlerin yorgun düşmesi nedeniyle başarısızlık gösteren 72. Alay'ın 3. Tabur Komutanı Binbaşı Mahmut Bey'e söyledikleri: "Dün yapılması emrolunan taarruzu sonuna kadar bitirecek ve karşınızdaki düşman siperlerini zaptedeceksin! Göndereceğim taze asker sizinle ancak bu şartla yer değiştirecek! Askerlerinizi, düşman siperlerini zapt ve işgal etmek üzere yönlendirme ve uyardırma başarısızlığınız ve yahut askerinizin bir münasebetsizliği halinde yerinizi alacak yeni kuvvet evvelâ sizi ortadan kaldıracak ve ondan sonra yerinize geçecektir" (Bu tabur, 9/10 Mayıs 1915 günkü düşman taarruzlarını karşılamada büyük yararlık ve fedakârlıklar göstermiştir). [Kocatürk]

9/10 Mayıs 1915 – Arıburnu cephesinin sağ yanından taze kuvvetlerle taarruza geçen İngilizlerin, 19. Tümen'e bağlı birlikler tarafından ağır kayıplar verdirilerek püskürtülmesi. [Kocatürk]

10 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, Arıburnu Kuvvetleri Komutanı olarak muharebeleri idare ettiği tepeye -3. Kolordu Komutanlığının günlük emriyle- "Kemalyeri" adının verilmesi.

10 Mayıs 1915 – Mustafa Kemal'in Arıburnu muharebelerini yönettiği tepeye 3 ncü Kolordu Komutanının günlük emriyle "**Kemalyeri**" adı verildi. (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

10 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, 19. Tümen birliklerine emri: "Bölge komutanları ve alay komutanları, savaşın durum ve gidişini daima yakından izleyerek çıkacak fırsattan faydalanıp, daima zafere doğru yürümeyi asıl amaç edinmelidirler!"

10 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, Arıburnu cephesinin durumu ve geleceği hakkında Kuzey Grubu Komutanlığı'na raporu: "Arıburnu'ndaki düşmanı bir an evvel denize dökmek lâzımdır. Bunun için Arıburnu kuvvetlerini ağır topçu ile ve bir tümen taze kuvvetle takviye etmek gerekir." (Kuzey Grubu Komutanlığı 12 Mayıs 1915 tarihli cevabında bu rapordaki önerileri uygun bulduğunu bildirmiştir).

10 Mayıs 1915 - Başkomutan Enver Paşa, Mustafa Kemal'in bölgesini denetledi ve takdirlerini bildirdi.

11 Mayıs 1915 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, öğleden sonra, 3. Kolordu Komutanı Esat (Bülkat) Paşa'yla Kemalyeri'ndeki "Arıburnu Kuvvetleri Karargâhına gelişi, cephe hakkında Atatürk'le görüşmesi, bütün subay ve erlere gösterdikleri cesaret ve fedakârlık sebebiyle takdir ve tebriklerini bildirmesi.

11 Mayıs 1915 – Başkomutan Vekili Enver paşa öğleden sonra 3 ncü Kolordu Komutanı Esat Paşayla birlikte Kemalyeri'ndeki Arıburnu Karargâhında cephe hakkında Mustafa Kemal ile görüştü.

11 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, 19. Tümen birliklerine emri: "Daima tetikte bulunulacak, açığız ve cesur keşif kolları düzenlenerek düşmanın durumu keşfedilecek ve düşmanın keşif kollarını tutsak almaya ve keşfine engel olmaya pek ziyade önem verilecektir. Düşman yakınında bulunan siperlerin,

çok askerle tutulacak surette bir an önce uzatılıp genişletilmesine olağanüstü önem verilecektir.”
[Kocatürk]

12 Mayıs 1915 – Muavenet-i Milliye torpidobotunun İngiliz Goliath zırhlısını torpilleyerek batırması.

12 Mayıs 1915 – Atatürk’ün, 19. Tümen birliklerine günlük emri: “...Askerlerimizin, yapılacak düşman hücumunu def edeceğine inancım tamdır. Ancak, yalnız düşman hücumlarını def etmek, amaç ve görevimizin güzel bitirilmesi için yeterli olmayıp, tersine düşman hücumu def olduğu anda hemen bölge komutanları, o noktada destek ve yedeklerini birinci hatta sürerek karşı saldırı ve hücumla düşman mevziine girmek gerekir. Bundan başka, düşman hücumunun reddi haberini değil, karşı hücum ile düşman mevziine girilmiş olduğu haberini beklerim!” [Kocatürk]

13 Mayıs 1915 – Çanakkale’de, Binbaşı Ahmet Bey’in komutasındaki “Muaveneti Milliye” muhribi, Golyat zırhlısını torpilleyerek batırdı.

13 Mayıs 1915 – Atatürk’ün Kuzey Grubu Komutanlığı’na raporu: “Kolordu’nun isteği gereğince karşıdaki düşmanı Arıburnu’ndan atmak için canımı fedadan bir an tereddüt etmem. Komuta ettiğim birliği dahi son ere kadar ölüme gönderebileceğime güvenim var. Ancak, fayda verecek sonucu ortaya koyacağına kesin olarak inandığım evvelki raporumda da arz ettiğim üzere, ağır topçunun ateş himayesi altında yeni bir tümenle taarruzun yapılması gerekli olduğunu arz eylerim.”

13 Mayıs 1915 – Atatürk’ün, İngilizlerin günlerdir Arıburnu’ndan devamlı asker çıkarması üzerine - subay ve askerlerimizi maddeten ve manen uyanık ve emirlere hazır bulundurmak üzere- bildirisi: “...Bölge komutanları, son erimize kadar ölmek veyahut karşıımızdaki düşmanı bir fert kalıncaya kadar denize dökmek amacıyla taarruz ve hücumla hazırlanacaktır. Komutanlar bu görüş açısından her türlü tertibat ve incelemelerini bitirip hücumla hazır olduklarını bana bildireceklerdir.”[Kocatürk]

14 Mayıs 1915 – Amiral Fisher istifa etti (Churchill 15 Kasım 1915’da istifa etti).

14 Mayıs 1915 – İngilizlerin, Arıburnu’na yeniden asker çıkarması; gece Bombasirtı’na yaptıkları taarruzun kuvvetlerimiz tarafından süngü ile püskürtülmesi ve düşmana ağır kayıplar verdirilmesi.

14 Mayıs 1915 – Mustafa Kemal Bombasirtı olayını anlatıyor; “... **Çanakkale muharebelerini kazandıran bu ruhtur.**” (Askeri Deha, Kahraman Yusufoglu)

14 Mayıs 1915 – Bombasirtı’ni ele geçirmek isteyen düşman gece 01.30’da şiddetli bir şekilde mevzilerimize saldırdı, kanlı süngü savaşları sonunda Mehmetçik siperlerini korudu. Mustafa Kemal bu geceye dair; “... emin olmalısınız ki Çanakkale muharebelerini kazandıran bu ruhtur.” (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

15 Mayıs 1915 – Atatürk’ün, 19. Tümen birliklerine günlük emri: “...Düşmanın gece saldırı ve hücumlarını ateşlerimizle etkisiz hale getirdikten sonra, karşı hücum yaparak kesin sonucun elde edilmesine kadar izlenmesi halinde, başarı umulduğundan, bu gibi fırsatların kaçırılmamasını bölge alay ve tabur komutanlıklarından ve bütün subay ve erlerden isterim.”[Kocatürk]

16 Mayıs 1915 – Atatürk’ün, 19. Tümen birliklerine günlük emri: “...Düşman tarafında ortaya çıkan önemli hedeflere ateş açılması için, her defasında benim dikkati çekmem veya topçu alay komutanının emir vermesini beklemek doğru değildir!”

16 Mayıs 1915 – Edirne Valisi Hacı Adil Bey, Gelibolu Mutasarrıfı Rifat, Maydos (Eceabat) Kaymakamı Rahmi, Keşan Kaymakamı, Gelibolu Jandarma Komutanı'nın oluşturduğu heyetin, 3. Kolordu Komutanı Esat Paşa'yla beraber Kemalyeri'nde Atatürk'ü ziyaretleri, cephede gösterdiği fedakârlık ve kahramanlık nedeniyle kendisini tebrik edişleri. [Kocatürk]

17 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, Arıburnu Kuvvetleri Komutanlığı'ndan ayrılarak 19. Tümen Komutanlığı görevine geri dönüşü. (Arıburnu Komutanlığı'nı 1 Mayıs'ta durumun gereği olarak üstlenmişti). (Bugün, 3. Kolordu Komutanlığı'nın emriyle Çanakkale'deki kuvvetler yeniden düzenlenmiş ve bölge savunması 4 gruba ayrılmıştır. Bu düzenlemede Atatürk'ün komutasındaki 19. Tümen, "Kuzey Grubu Komutanlığı'na bağlanmış ve bu grup kuvvetlerinin sağ kanadında yer almıştır.

17 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, Kuzey Grubu Komutanlığı'na raporu: "...Kuzey Grubu'nu oluşturan bütün kuvvetlerin hepsine 2. Tümen'in de katılmasıyla tespit edilecek bir taarruz fırsatının, yarından sonra kaçırılmış olmasının ihtimal içerisinde bulunduğunu, havan ve obüslerden fazla bir etki beklemenin gereksiz olduğunu önemle arz ederim."

17 Mayıs 1915 – Atatürk'e, Arıburnu muharebeleri hatırası olmak üzere Padişah adına "Muharebe Altın Liyakat Madalyası" verilmesi.

17 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, Arıburnu Kuvvetleri Komutanlığı'ndan ayrılışı nedeniyle emrindeki birliklere Kemalyeri'nden veda yazısı: "23 gün sevk ve idare etmek mutluluğunu kazandığım siz demir kitlenin, Tanrı'ya sığınarak yaptığı hücum iledir ki, düşmanın 20.000'i aşan kuvveti Arıburnu'da yok edildi. ...Yirmiüç günlük ateşli ve kanlı ortak çabalarımız anısının, samimî ve temiz duyguyla korunacağından eminim." [Kocatürk]

17 Mayıs 1915 – Mustafa Kemal'e, padişah adına "**Muharebe Altın Liyakat Madalyası**" verildi.

17 Mayıs 1915 – Atatürk'ün Maydos (Eceabat)'daki Karargâhından Madam Corinne'e Fransızca mektubu: "...İki aydır Maydos'tayım ve Çanakkale Boğazını, Müttefiklerin çıkarma girişimlerinde bulunan donanmalarına ve kuvvetlerine karşı savunuyorum. Bu ana kadar hep muvaffak oldum ve aynı yerde kalırsam, kuvvetle ümit ediyorum ki, daima da muvaffak olacağım"

18 Mayıs 1915 – Kemalyeri'nden ayrılan Atatürk'ün, 19. Tümen'e ait siperleri dolaşarak subay ve erlerle görüşmesi ve kuvvetlerini yeni bir taarruza hazır hale getirmesi.

19 Mayıs 1915 – Arıburnu'nda Türk tarafının sonuçsuz büyük taarruzu.

19 Mayıs 1915 – Enver Paşanın 11 Mayıs 1915 tarihli gizli direktifi ile Alman Liman Von Sanders "**19 Mayıs Taarruzunu**" planlamış, taarruzda Türk tarafı birkaç saat içinde 3000'i şehit olmak üzere 9.000 kayıp vermiştir. (**Mustafa Kemal o yerden ayrıldıktan iki gün sonra**) (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

19 Mayıs 1915 – Liman Von Sanders emriyle düzenlenen gece taarruzunda bir gecede tam **900** Mehmetçik şehit oldu. (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

19 Mayıs 1915 – Liman Von Sanders'in 42 bin kişilik bir kuvvetle Arıburnu çıkarma noktasındaki Anzaklar'a yönelik başarısız saldırısı. Türkler 10 bin kayıp (900 şehit) vererek geri çekildi. 19 Mayıs 1915 günü Çanakkale Savaşı'nın en kanlı günlerinden biri yaşanmıştır.

19 Mayıs 1915 – Kuzey Grubu Komutanlığı'nın, kendine bağlı tümenlerle Arıburnu doğusundan düşmana, sabaha karşı baskın şeklinde taarruzu (Bugünkü taarruzda Atatürk komutasındaki 19. Tümen birliklerinin, düşmanın sol yanına taarruz ederek birçok mevzileri ele geçirmelerine karşın, cephedeki genel harekâtın tam gelişmemesi nedeniyle büyük bir başarı sağlanamamış; saat 9.00 sıralarında Kuzey Grubu Komutanı'nın emri ile taarruz durdurulmuştur). [Kocatürk]

22 Mayıs 1915 – Atatürk'ün Çanakkale'de Cesarettepesi'nden Fuat (Bulca), Salih (Bozok) ve İbrahim Beylere mektubu: “Telgrafınızı aldım. Duygu ve tebriklerinize teşekkürler ederim. Buralarda bugüne kadar komuta ettiğim kuvvetlerle yaptığım görevlere karşı Kolordu, Ordu ve Başkomutanlık tarafından gösterilen yüksek takdir cidden beni mahcup etmiştir. Savaşı yönettiğim yere “Kemalyeri”, tümenimin düşmandan geri aldığı ve bu dakikada bulunduğum yere “Cesarettepesi” isimlerini verdikleri gibi gümüş savaş madalyasından sonra altın liyakat savaş madalyası da verdiler. Terfiim dahi konu oldu. Tabî ben, terfi için çalışmadığımdan “sıram geldiği zaman” cevabını verdim.”

22 Mayıs 1915 – Mustafa Kemal'in Salih Bozok, İbrahim Paşa ve Fuat paşaya mektubu; “Kumandanların şahsıma gösterdiği takdir, madalya ve iltifatlar beni mahcup etmiştir.”

22 Mayıs 1915 – Atatürk'ün eniştesi (Makbule hanımın eşi) Kuleli Mektebinde katip olan Mustafa Mecdî'den ilk defa söz edişi.

23 Mayıs 1915 – Atatürk'e, Almanya İmparatoru tarafından “**Demir Haç**” nişanı verildiğinin, 5. Ordu Komutanlığınca bildirilmesi (Atatürk'e bu nişanın veriliş tarihi, A.N.M., s. 126,127 ve K.A.B.K.Ö., s. 101'de 10 Ocak 1916 olarak gösterilmiştir. Oysaki Atatürk, Madam Corinne'e gönderdiği 27 Haziran 1915 tarihli kartta “Almanya'nın Demir Haç nişanıyla ödüllendirildiğini” yazmaktadır). [Kocatürk]

23 Mayıs 1915 – Mustafa Kemal, Alman İmparatoru tarafından “Demir Haç” nişanıyla ödüllendirildi.

23 Mayıs 1915 – Çanakkale'deki Türk ordusunun (5nci Ordu) iaşe yoklama mevcudu; 194.000 personel, 40.000 hayvan. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

24 Mayıs 1915 – Çanakkale cephesinde İngilizlerin isteği ile ölü ve yaralıların toplamak üzere sabah 7.30'dan akşam 16.30'a kadar bir ateşkes yapılması. Çanakkale' de bir günlük ateşkes anlaşması yapıldı.

24 Mayıs 1915 – Atatürk'ün Arıburnu'ndan Madam Corinne'e Fransızca kartı: “Arıburnu'nda İngilizlerle savaştayım. Düşmanın esaslı kuvvetini ezdim, arka kalanı da cesur kuvvetlerim tarafından sahilde donanmaları ile himaye edilen bir noktaya sürüldü. Pek ziyade ümit ederim ki, düşmanın tam imhası haberini yakında alacaksınız!” [Kocatürk]

25 Mayıs 1915 – Çanakkale Savaşları: Alman U-21 denizaltı gemisinin İngiliz Triumph zırhlısını batırışı.

27 Mayıs 1915 – Yer Değiştirme (Tehcir) Kanunu çıkarıldı.

29 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, 19. Tümen birliklerine tahkimat hakkında talimatı: “...Herkes ve bütün erler iyi bilmelidirler ki, siperler yalnız savunma için değildir ve saldırıyı sağlamayan siperler, zararlı ve başarısızlığa uğraticıdır. Mevcut siperler iyileştirilip düzenlenecek ve tahkimat yalnız düşman ateşinden korunup az telefata vermek görüşüne dayanmayıp, düşmanı ezecek ve saldırıyı kolaylaştırabilecek mükemmel şekle sokulacaktır.” (Bu talimat Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethettiği güne rast geliyor: 29 Mayıs 1453)

29 Mayıs 1915 – 19. Tümen'e ait bazı birliklerin, düşmana taarruzu; ancak kesin bir sonuç alınamaması. [Kocatürk]

30 Mayıs 1915 – Çanakkale'de, Ağıldere bölgesinde İngilizlerle şiddetli çarpışmalar olması (31 Mart 1915 günü de devam eden Ağıldere muharebesi, Anafartalar Bölgesi Komutanı tarafından başlatılmış, ancak Atatürk tarafından idare edilerek başarı ile sonuçlandırılmıştır).

30 Mayıs 1915 – İngilizlerin, Arıburnu cephesinde 19. Tümen'in sol kanadını oluşturan 27. Alay cephesine taarruzu; ancak ağır kayıplar verdirilerek geri çekilmeye mecbur edilişleri. (Düşman, bu taarruzu Ağıldere muharebesi devam ederken, yedekteki kuvvetlerimizi bu cephede tespit etmek için yapmıştır).

30 Mayıs 1915 – Atatürk'ün, Maydos'taki karargâhından Madam Corinne'e Fransızca mektubu: "...İki aydır buradayım ve Çanakkale Boğazı'nı, Müttefiklerin çıkarma girişimlerinde bulunan donanmalarına ve kuvvetlerine karşı savunuyorum. Bu ana kadar hep muvaffak oldum ve aynı yerde kalırsam, kuvvetle ümit ediyorum ki, daima da muvaffak olacağım. Burada benim isminin duyulmamasına hayret etmemeli; çünkü ben, mühim bir muharebenin kahramanı olarak **Mehmet Çavuş'a** şeref kazandırmayı tercih ettim. Tabî şüphe etmezsiniz ki, muharebeyi idare eden sizin dostunuzdu ve savaş gecesi, muharebe edenlerin saflarında Mehmet Çavuş'u bulan da o idi!"

30 Mayıs 1915 – Tümen (Fırka) Komutanı Mustafa Kemal'in Maydos Çanakkale'den madam Corinne'ye mektubu; (Mehmet Çavuşun şeref ve kahramanlığı)

1 Haziran 1915 – Mustafa Kemal'in harp meydanında **albaylığa** terfi etmesi.

1 Haziran 1915 – Harbiye Nazırı ve Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, albaylığa yükselişi nedeniyle Atatürk'e tebrik telgrafı: "Yeni rütbenizi tebrik ederim. Bu terfi, görmekte olduğunuz büyük ve fedakârane hizmetlerinize karşılık bir mükâfat değil, ancak, memlekete daha mühim ve ordumuza daha kıymetli hizmetler görebilecek mevkilere erişmek için, geçilmesi gereken bir basamaktır."

1 Haziran 1915 – Atatürk'ün, -180 rakımlı tepe üzerindeki- 19. Tümen Karargâhı'na gelen 5. Ordu Kurmay Başkanı Albay Kâzım (inanç) Bey'e -Liman von Sanders'e iletilmek üzere- "Kuzey Grubu" cephesinin düzeni, emir ve komutası hakkında görüşlerini açıklaması. [Kocatürk]

2 Haziran 1915 – Kuzey Grubu Komutanlığı'nca, 5. Tümen'in, Arıburnu cephesinden geriye alınması ile Atatürk'ün komuta ettiği 19. Tümen cephesinin genişletilmesi. (19. Tümen cephesinin genişletilmesi ve yeniden düzenlenmesini takiben, Tümen Karargâhı, 4 Haziran 1915 günü 180 rakımlı tepeden Düztepe'ye nakledilmiştir).

4 Haziran 1915 – Seddülbahir'de 3. Kirte Savaşı. İngilizlerin, Kirte bölgesine yaptıkları taarruz, öğleden sonra 19. Tümen cephesine yöneldi.

4/5 Haziran 1915 – İngilizlerin, Arıburnu cephesinde, gece bazı siperlerimize girmeye muvaffak oluşu, ancak karşı hücumla siperlerin bir bölümünün geri alınışı (Atatürk, bu gece sabaha karşı Düztepe'deki karargâhtan Tümen cephesine gelerek askeri harekâtı yönetmiştir).

4/5 Haziran 1915 – İngilizler gece Arıburnu'na taarruz etti. Savunmayı sabaha karşı Düztepe'deki karargâhından Tümen cephesine gelen Mustafa Kemal yönetti. (19 ncu Tümen birlikleri kaybedilen mevzileri geri almıştır.) (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

5 Haziran 1915 – 19. Tümen birliklerinin, 4/5 Haziran gecesi düşman tarafından işgal edilen siperleri tekrar ele geçirmeleri.

5 Haziran 1915 – Atatürk'ün, akşam, 19. Tümen birliklerine yayınladığı emir: "...Düşmana olan yakınlığımız nedeniyle birinci hatlardaki kıtaların her vakit uyanık bulunmaları, mangaların başında manga, takımların başında takım komutanları ve sırasıyla her kıta komutanının daima hazır ve erlerin heves ve gayretini artırmak suretiyle her durumda örnek olmaya fırsat gözetmelerini kesinlikle isterim."

5 Haziran 1915 – Dahiliye Nazırı Talât Paşa, Edirne Valisi Hacı Adil, Dr. Nâzım, İsmail Canbulat ve Abdülkadir Beylerin, Kemalyeri'nde 3. Kolordu Karargâhı'nı, daha sonra Düztepe'de 19. Tümen Karargâhı'nı ziyaretleri ve Atatürk'le görüşmeleri. [Kocatürk]

6 Haziran 1915 – Atatürk'ün, Maydos'tan Gústav Christianus'un 26 Nisan 1915 tarihli mektubuna cevabı: "İngilizler ağır şekilde mağlup edildiler. Sizin mektubunuzu aldığım dünkü gün de taburlarımın sevindirici zafer günü olmuştur. Bütün düşmanlarımızı yere serdiğimiz gün nazikâne davetinize uyacağım."

6 Haziran 1915 – Atatürk'ün, Maydos'tan Madam Hilda Christianus'a mektubu: "...Sizin bana verdiğiniz Almanca derslerini asla unutmadım. Sizi temin ederim ki top gürültüleri ve mermi yağmuru altındaki mühim muharebe günlerinde dahi hayatımın en güzel hatıraları, bu güzel ve dostane saatlerdi. ...Düşmanlarımızı yere serdikten ve sevgili vatanımızı rahata kavuşturduktan sonra hemen sizi ziyarete koşacağım." "Aldığım madalyaların ilham kaynağısınız."

6 Haziran 1915 – Mustafa Kemal'in Bay Gustav Christianus'a mektubu; "...lütufkâr mektubunuzu aldım. Dostane satırlarınızı müşterek temennimiz olan 'Allah İngiltere'yi cezalandırsın' temennisiyle karşıladım..."(Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

7 Haziran 1915 – Atatürk'ün, Kemalyeri'ne giderek 3. Kolordu Komutanı Esat Paşa ile görüşmesi, tümeni için yeterli miktarda el bombası istemesi.

7 Haziran 1915 – İngilizlerin gece, Bombasirtı'na taarruzu, ancak işgal ettikleri siperlerden kısa zamanda atılarak imha edilmeleri. (Düşman, bu sırttaki siperlerimize 11 Haziran 1915 günü yeni bir taarruz daha yapmışsa da ağır kayıplar vererek çekilmek zorunda kalmıştır). [Kocatürk]

10 Haziran 1915 – Kuzey Grubu ve 3. Kolordu Komutanı Esat (Bülkat) Paşa ile 3. Kolordu Kurmay Başkanı Yarbey Fahrettin (Altay) Bey'in, 19 Tümen Karargâhı'na gelişleri ve Atatürk'le görüşmeleri.

11 Haziran 1915 – İngilizlerin, Bombasirtı siperlerine 7 Haziran'dan sonraki ikinci taarruzu, ancak ağır kayıplar vererek yine çekilmek zorunda kalmaları. [Kocatürk]

15 Haziran 1915 – Atatürk'ün, 19 Tümen Kurmay Başkanı Binbaşı İzzettin (Çalışlar) Bey hakkında, rütbe yükselmesi için öneri yazısı: "Ciddi, geçimli, muktedir, cesur, tecrübe kazanmış. Tümen Komutanlığı'na aday olabilir."

21 Haziran 1915 – Seddülbahir'de Fransızlarla Kerevizdere Muharebesi. Çanakkale savaşları içerisinde Kerevizdere muharebesi başladı.

24 Haziran 1915 – Atatürk'ün, 19. Tümen'e yaptırılması istenilen yeni bir taarruz hakkında 3. Kolordu Komutanlığı'na raporu (Atatürk, bu raporunda tümenin taarruz hazırlıklarının bitirildiğini, ancak düşman elindeki bazı hatların düşürülmesi için topçu hazırlığına gerek olduğunu bildirmektedir.

25 Haziran 1915 – Atatürk'ün, Kemalyeri'nde Kuzey Grubu ve 3. Kolordu Komutanı Esat (Bülkat) Paşa'nın karargâhına giderek kendisiyle görüşmesi.

27 Haziran 1915 – Atatürk'e, Almanya İmparatoru tarafından "Demir Haç" nişanı verilmesi. (Atatürk'e bu nişanın veriliş tarihi, A.N.M., s. 126,127 ve K.A.B.K.Ö., s. 101'de 10 Ocak 1916 olarak gösterilmiştir. Oysaki Atatürk, Madam Corinne'e gönderdiği 27 Haziran 1915 tarihli kartta "Almanya'nın Demir Haç nişanıyla ödüllendirildiğini" yazmaktadır). [Kocatürk]

27 Haziran 1915 – Atatürk'ün, Maydos'tan Madam Corinne'e Fransızca kartı: "İşte haberler... Daima büyük başarılarla savaşıyoruz. Ümit ederim ki, gümüş imtiyaz, altın harp liyakat madalyaları aldığımı, Almanya'nın Demir Haç nişanıyla ödüllendirildiğimi ve son defa da albaylığa yükseldiğimi duyduunuz." [Kocatürk]

28 Haziran 1915 – Seddülbahir'de İngilizlerle Zığindere Muharebesi.

29 Haziran 1915 – Başkomutan Vekili Enver Paşa, Şehzade Ömer Faruk Efendi ve İstanbul Milletvekili Hüseyin Cahit (Yalçın) Bey'in, Gelibolu'da 5. Ordu Karargâhı'nı ve Kemalyeri'nde 3. Ordu Karargâhı'nı ziyaretten sonra Düztepe'de 19. Tümen Karargâhı'nda Atatürk'ü ziyaret edişleri.

29/30 Haziran 1915 – İngilizlerin, akşam baskın şekilde taarruza ve Atatürk'ün emri ile kuvvetlerimizin Yükseksirt'a karşı taarruzu. (Takviye kuvvetlerinin yerinde ve zamanında kullanılmaması, karşı taarruzun başarısını önlemiş ve kayba sebep olmuştur).

1 Temmuz 1915 – İstanbul'dan gelen Ajans Müdürü Hüseyin Tosun ile Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nden Ali Ekrem (Bolayır) Bey'in, 19. Tümen Karargâhı'nda Atatürk'ü ziyareti.

4 Temmuz 1915 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber Cesarettepesi'ndeki 18. Alay'a ait siperleri gezmesi ve buradaki mevzilerin kuvvetlendirilmesi için bazı direktifler vermesi, düşmanın taarruzu halinde uygulanacak hareket hakkında komutanlarla görüşmesi.

5 Temmuz 1915 – Atatürk'ün, Maydos'tan Madam Corinne'e Fransızca mektubu: "Uzun zamandan beri aramızda derin bir sessizlik hüküm sürmektedir. Onu evvela sizin ortadan kaldıracağınızı sanıyordum. Fakat insanın tahayyül ettiği şey nadiren gerçekleşir." [Kocatürk]

6 Temmuz 1915 – Çanakkale'deki hastane yatak sayısı; 11.700 (Ordu mevcudu 250.818) (Karşılama oranı % 4,7) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

10 Temmuz 1915 – Tasvir-i Efkâr gazetesi muhabirlerinden Ferit Bey'in, 19. Tümen Karargâhı'nda Atatürk'ü ziyareti.

12 Temmuz 1915 – Seddülbahir'de İngiliz-Fransızların büyük taarruzu.

13 Temmuz 1915 – İngiliz ve Fransızların, Seddülbahir'e yeni bir taarruzu, ancak yedekteki birliklerin ileri sürülmesiyle önlenebilmesi.

15 Temmuz 1915 – Atatürk'e **Harp Madalyası** verilmesi. Atatürk'e, takfon (nikel, bakır, çinko alaşımı)'dan harp madalyası verilmesi.

16 Temmuz 1915 – Gazeteci, yazar ve şairlerden oluşan bir edebî heyetin, harp alanını ziyaret etmek üzere, İstanbul'dan Çanakkale'ye gelişi (Hamdullah Suphi [Tanrıöver], Ahmet Ağaoğlu, Ali Canip [Yöntem], Ömer Seyfettin, Mehmet Emin [Yurdakul], İbrahim Alâettin [Gövsâ], Hakkı Süha [Gezgin], Enis Behiç [Koryürek]'in de içinde bulunduğu heyet, Çanakkale cephesine gelerek 5. Ordu ve 3. Kolordu Karargâhlarını ziyaret etmiş, Arıburnu ve Seddülbahir harp bölgelerini gezmiştir. Heyet, Cesarettepesi'ne giden yolun düşman kontrolünde ve tehlikeli oluşu nedeniyle Atatürk'ü ziyaret edememiş, ancak telefonla konuşarak başarılarını kutlamıştır. [Kocatürk]

17 Temmuz 1915 – Gelibolu Mutasarrıfı Süreyya (Yiğit) Bey'le Maydos (Eceabat) Kaymakamı Rahmi Bey'in, 19 Tümen Karargâhı'nda Atatürk'ü ziyareti ve geceyi karargâhta geçirmeleri.

19 Temmuz 1915 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber, öğleden sonra, 3. Kolordu Karargâhı'nın bulunduğu Kemalyeri'ne gelerek Velihaht Yusuf İzzettin Efendi'yi karşılama töreninde bulunması, akşam yemeğini Kemalyeri'nde yemesi, tekrar 19. Tümen Karargâhı'na dönüşü.

28 Temmuz 1915 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber 27. ve 57. Alay cephelerini gezmesi. "28 Temmuz 1915 Tarihinde 15 nci Kolordu Kumandanlığı'na ve seneyi mezkûrede (Ağustos) 16 nci Kolordu Komutanlığı'na tayin buyrulmuştur."

28 Temmuz 1915 – Atatürk, 15nci Kolordu Komutanlığına atanmıştır. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.22)

28 Temmuz 1915 – Çanakkale muharebelerinde 5nci Türk Ordusunun mevcudu; 250.818 er, 69.163 canlı hayvan. (Mart 1916'da; 4390 subay ve 252.844 erbaş/er) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

30 Temmuz 1915 – 3. Kolordu Komutanı Esat (Bülkat) Paşa'nın, Kurmay Başkanı Fahrettin (Altay) Bey'le beraber 19. Tümen Karargâhı'na gelerek Atatürk'ü ziyareti.

1 Ağustos 1915 – Atatürk'ün Kuzey Grubu ve 3. Kolordu Komutanı Esat (Bülkat) Paşa'ya -Çanakkale savaşlarındaki yararlıklarından ötürü terfi etmesi nedeniyle- tebrik yazısı ve Esat Paşa'nın cevabı: "Bu yükselişte en büyük iftiharım, 19. Tümen ve onun muhterem girişken komutanıdır." [Kocatürk]

2 Ağustos 1915 – Atatürk'ün, Arıburnu'ndan Madam Corinne'e Fransızca mektubu: "...Burada hayat o kadar sakin değil. Gece gündüz her gün çeşitli toplardan atılan şarapneller ve diğer mermiler başlarımızın üstünde patlamaktan uzak kalmıyor. Kurşunlar vızıldıyor ve bomba gürültüleri toplarinkine karışıyor. Gerçekten bir cehennem hayatı yaşıyoruz. Çok şükür, askerlerim pek cesur ve düşmandan daha dayanıklılar. Bundan başka hususî inançları, çok defa ölüme sevk eden emirlerimi yerine getirmelerini çok kolaylaştırıyor. Gerçekten onlara göre iki semavî netice mümkün: Ya [gazi](#) ya da şehit olmak!" [Kocatürk]

6 Ağustos 1915 – İngilizlerin, Arıburnu cephesine topçu ateşiyle başlayan taarruzu ve 16. Tümen cephesindeki Kanlısirt'i ele geçirmesi (Düşman 19. Tümen'in sol kanadındaki siperlere de hücum etmiş; fakat bu hücumlar kendilerine ağır zayıat verdirilerek püskürtülmüştür.

6 Ağustos 1915 – İngilizlerin Anafartalar çıkarması. Arıburnu'nda Anzak'ların cephenin ortasından büyük taarruzu.

6-22 Ağustos 1915 - Sadece Anafartalar – Arıburnu hattında 1800 şehit verildi. En az 30-40 bin de yaralı vardı. (Gelibolu, Erol Mütercimler)

6 Ağustos 1915 – Conkbayırı-Kocaçimen'e yönelik düşman taarruzu başladı. (İtilâf kuvvetleri 6 Ağustos'ta Arıburnu cephesinde şiddetle saldırıya geçerler, biraz ilerlemeden sonra durdurulurlar. 7 Ağustos'ta 19. Tümen'e yapılan saldırı da arzu edilen neticeyi vermez. Gerçekte bütün bu hareketler, Türk kuvvetlerini ve yedek güçlerini yerlerinde tutmak amacına yöneliktir. Asıl sürpriz saldırısı kuzeye, Mustafa Kemal'in ısrarla söylediği yöne yöneltmiştir. 6/7 Ağustos gecesi iki düşman tümeni Arıburnu kuzeyine çıkar ve Conkbayırı istikametinde saldırıya geçer.)

6/7 Ağustos 1915 – İngilizlerin, gece yarısından hemen sonra Arıburnu cephesinde 19. Tümen'in sol kanadına taarruzu ve bu taarruzun bütün cepheye yayılma eğilimi üzerine Atatürk'ün saat 01.10'da emri: "Umumî vaziyet mühimdir. Komutanlar ve subaylardan her zamandan fazla uyanıklık ve fedakârcasına çalışma isterim!" [Kocatürk] (Bu taarruz, 7 Ağustos 1915 günü de devam etmiş, ancak Atatürk'ün aldığı önlemler sayesinde gelişme imkânı bulamamıştır.)

6/7 Ağustos 1915 – Atatürk, Çanakkale'de; "Asker uyumayacak" diye bir günlük emir yayınlamıştır. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.22)

7 Ağustos 1915 – İngiliz topçusunun, sabaha karşı Anafartalar cephesinde yeniden ateşe başlaması ve bunu takiben Şahinsirt ve Ağıldere'den ilerleyerek Conkbayırı'na doğru 19. Tümen cephesine taarruzu, fakat askerlerimiz tarafından ağır kayıplar verdirilerek püstürtülmesi (Düşman gece de taarruz girişiminde bulunmuş, ancak gece saldırısı da askerlerimizin ateşiyle durdurulmuştur.

7 Ağustos 1915 – Atatürk'ün, Kuzey Grubu Komutanlığı'na saat 05.05'de raporu: "Düşman, gece yarısından başlayarak topçusuyla şiddetli ateş altına aldığı 18. ve 27. Alay cephelerine, saat 04.30'da da hücum etmişse de Tanrı'nın yardımıyla ağır kayıplar verdirilerek hücumunun sonuçsuz bırakılmış olduğu arz olunur." [Kocatürk]

8 Ağustos 1915 – Mustafa Kemal'in -5'inci Ordu Komutanı General Liman von Sanders'in emri ile-Anafartalar Grubu Komutanlığına getirilmesi. 5. Ordu Komutanlığınca "Anafartalar Grubu Komutanlığı" adıyla Anafartalar ve Kocaçimen bölgelerini içine alan bir komutanlık oluşturulması ve komutanlığına -Saros Grubu Komutanı- Albay Feyzi (Onay) Bey'in getirilmesi (Albay Feyzi Bey, 5. Ordu Komutanlığınca bugün yapılması emredilen taarruzu, birliklerin yorgun olduğu gerekçesiyle bir gün sonraya bırakmak düşüncesinde olduğundan atanmasını takiben aynı gün komutadan alınmıştır). [Kocatürk] (Kuzeyde Suvla'ya çıkarılan 3 tümenin amacı, Saros körfezi mıntıkasından gelecek Türk takviye kuvvetlerini önlemek ve Kocaçimen Tepesi kuzeyinden geniş bir çevirme hareketiyle Boğaza inmektir. Durum kritik, her an kıymetlidir. Ordu Komutanı Liman Paşa Anafartalar Grup Komutanına derhal taarruz emri verir. Komutan askerin aşırı yorgunluğu nedeniyle saldırının bir gün ertelenmesini ister. Komutan derhal emekliye sevk isteğiyle görevden alınır. 8/9 Ağustos gecesi Mustafa Kemal Anafartalar Grup Komutanı olmuştur. Henüz 34 yaşındadır.)

8 Ağustos 1915 – İngilizlerin, sabah Conkbayırı'na şiddetli topçu ateşiyle başlayan taarruzu, Conkbayırı tepesinin İngilizlerin eline geçmesi sebebiyle durumun, bölgedeki 9. Tümen'e ait kuvvetler açısından kritik hal alması.

8 Ağustos 1915 – Atatürk'ün, saat 19.00'da Kuzey Grubu Komutanı Esat (Bülkat) Paşa'ya, Conkbayırı bölgesindeki kritik durumu belirterek 5. Ordu Komutanı Liman von Sanders'in ikaz edilmesi için,

telefonla yaptığı öneri: “Conkbayırı’ndaki durumun henüz önemli ve nazik olduğu anlaşılıyor. Bu hususta Ordu Komutanı’nın ciddi surette dikkatini çekmeye aracı olmanızı, memleketin selâmeti adına dilerim.”

8 Ağustos 1915 – Conkbayırı’nda durumun kritikleşmesi üzerine Atatürk’ün, 5. Ordu Komutanı Mareşal Liman von Sanders adına Kurmay Başkanı Albay Kâzım (İnanç) Bey tarafından telefon başına çağrılması ve vaziyeti nasıl gördüğü sorusuna cevabı: “Bütün mevcut kuvvetlerin komutam altına verilmesinden başka çare kalmamıştır!” 5. Ordu Kurmay Başkanı’nın “Çok gelmez mi?” sözüne Atatürk’ün cevabı: “Az gelir!”

8 Ağustos 1915 – Conkbayırı İngilizlerin eline geçti. Durum kritikleşince telefonla arayan 5 nci Ordu Kurmay Başkanı Albay Kazım İnanç’a Mustafa Kemal şöyle dedi; **“Bütün mevcut kuvvetlerin komutam altına verilmesinden başka çare kalmamıştır.”** Şaşırın Kurmay Başkanı sordu; “Çok gelmez mi?” Mustafa Kemal ; **“Az bile gelir!”** (İşte bu kritik aşamada gece saat 21:45’te Liman Von Sanders emriyle Mustafa Kemal Anafartalar Grup Komutanlığına getirildi.) (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

8 Ağustos 1915 – Anafartalar Gurup Komutanlığı’na getirilen Mustafa Kemal’in bu görevi, Çanakkale’den ayrılacağı 10 Aralık 1915’e kadar devam etti. Anafartalar Grup Komutanı olarak emrinde 3 kolordu (2, 15 ve 16. kolordular) vardı. Turgut Özakman’ın da belirttiği gibi, “Çanakkale Savaşı boyunca, Liman Paşa dışında hiçbir komutan, bu kadar uzun zaman, bu kadar çok birliği ve bu kadar geniş bir alanı komuta etmemiştir.”

8 Ağustos 1915 – Atatürk’ün, gece saat 21.45’de -5.Ordu Komutanı Mareşal Liman von Sanders’in emriyle- Anafartalar Grubu Komutanlığı’na getirilişi ve kendisine 9 Ağustos günü fecirle taarruza geçme emrinin verilmesi. (Atatürk’ün Anafartalar Grubu Komutanlığı’na getirilmesiyle 19. Tümen Komutan Vekilliğine 27. Alay Komutanı Yarbay Şefik [Aker] Bey atanmıştır).

8 Ağustos 1915 – Atatürk’ün, saat 01.30’da Anafartalar Grubu Komutanlığı Karargâhı’nın bulunduğu Çamlıtekk’e gelerek Anafartalar Grubu’nun emir ve komutasını üzerine alması. [Kocatürk]

8/9 Ağustos 1915 – Atatürk’ün, Anafartalar Grubu Komutanlığı’na atanması nedeniyle 19. Tümen mensuplarına veda yazısı: “Anafartalar Grubu Komutanlığı’nı üzerime almak üzere şimdi hareket ediyorum. Bugüne kadar bana, gayret ve fedakârlığınızla kazandırdığınız başarıları, şimdi yeni üzerime aldığım vazifede de bana olan sevgi ve güveninizle tamamlayacağıma büyük inanç ile size veda ediyorum.”

8/9 Ağustos 1915 – Mustafa Kemal’in 19 ncu Tümen Komutanlığını teslim edip gece yanındaki Şefik Aker ile birlikte Anafartalar Grup Komutanlığını teslim almaya giderken **“Selamet ve başarı için Allah’a” fısıltı ile niyazda bulunması.** (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

9 Ağustos 1915 – Mustafa Kemal, 7. ve 12. Tümenlerin sabaha karşı başlayan taarruzunu, Anafartalar bölgesindeki bir tepeden başından sonuna kadar yönetti. Sayıca çok daha kalabalık olan düşman bozguna uğrayarak kaçtı. Böylece Birinci Anafartalar Zaferi kazanıldı. (Mustafa Kemal Ortaya çıkan tehlikeli durumu önlemekle görevlendirilmiştir. O zamanki İngiliz Bahriye Nazırı Churchill’in deyimiyle **“kaderin adamı”** 9 Ağustos 1915’te süngü hücumu ile düşmanı Anafartalarda geriletir. 10 Ağustos sabahı “İlahî bir süngü hücumu” ile cephenin kilit noktası Conkbayırında durumu düzeltir. Bu savaşlarda Mustafa Kemal’in göğsüne bir şarapnel parçası isabet eder. Saat parçalanır, kendisine bir

şey olmaz. Bundan sonraki hareketler savaşın gidişini etkilemez. “iyi sevk ve idare edilen, cesaretle, yiğitlikle dövüşen asil Türk ordusu karşısında” itilâf kuvvetleri siperlere gömülürler.)

9 Ağustos 1915 – Mustafa Kemal, Çamlıtekke’ye gitti, Anafartalar Grup Komutanlığı karargâhında komutayı teslim aldı. (Emir saat 21.45’te verilmişti.) Sabah taarruz emri verdi. (Bu göreve 10 Aralık 1915 tarihine kadar devam etti.) (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

9 Ağustos 1915 – Mustafa Kemal komutasındaki kuvvetlerin, Anafartalar bölgesinde İngilizlere taarruzu; düşmanın, tepelerden tekrar çıkarma yaptığı kıyılara itilmesi. Mustafa Kemal, bizzat idare ettiği taarruzla, Anafartalar cephesinde düşmanı geri attı. I. Anafartalar Zaferi kazanıldı.

9 Ağustos 1915 – **Birinci Anafartalar Zaferi.** Atatürk komutasındaki kuvvetlerin, Anafartalar bölgesinde İngilizlere taarruzu; düşmanın tekrar çıkarma yaptığı kıyılara itilmesi. Anafartalar Grubu Komutanı Mustafa Kemal 9-10 Ağustos’ta Anafartalar Zaferini kazandı. Bu zaferi 17 Ağustos’ta Kireçtepe, 21 Ağustos’ta II. Anafartalar zaferleri takip etti.

9 Ağustos 1915 – Atatürk komutasındaki kuvvetlerin, Anafartalar bölgesinde İngilizlere taarruzu; düşmanın tepelerden, tekrar çıkarma yaptığı kıyılara itilmesi (Atatürk. 7. ve 12. Tümenlerin sabaha karşı başlayan taarruzunu, Anafartalar bölgesinin gözleme yeri olan bir tepeden, başından sonuna kadar yönetmiştir. Bugünkü Türk taarruzu ve muharebeler esnasında bozguna uğrayan düşman, durmaksızın karaya çıkarttığı piyade ve topçu birlikleriyle takviye almışsa da sonunda mağlup edilerek geriye atılmıştır).

9 Ağustos 1915 – Atatürk’ün, akşamüzeri Conkbayırı bölgesine hareketi (Atatürk bugünkü taarruzun başarı ile sonuçlanması üzerin, akşam üzeri Anafartalar bölgesindeki gözleme yerinden ayrılarak Conkbayırı bölgesine hareket etmiştir. Yolu üzerinde Çamlıtekke’de -oraya gelmiş bulunan- Liman von Sanders ile görüşükten sonra, akşam Conkbayırı ile Suyatağı arasında bulunan 8. Tümen Karargâhı’na gelmiş, burada bölgedeki son durumu tetkik ederek 10 Ağustos 1915’te, sabah fecirle beraber taarruz için bütün hazırlıkların yapılması emrini vermiştir. [Kocatürk]

9/10 Ağustos 1915 – Türk keşif uçakları Çanakkale kara savaşları öncesi başarılı keşif hareketiyle, düşmanın hareket ve amacını tespit etti. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

10 Ağustos 1915 – Sabah saat 04.30’da Mustafa Kemal’in komutasındaki Türk birlikleri (23, 24 ve 28. Alaylar) Conkbayırı’nda düşmana saldırdı. 4 saat süren kanlı süngü muharebeleri sonunda **Conkbayırı’nın** tamamı ele geçirildi.

10 Ağustos 1915 – Mustafa Kemal, İngilizlerin 8 Ağustos’ta ele geçirdiği Conkbayırı’na taarruz etti, 04.30’daki bu taarruzla Kocaçimentepe-Conkbayırı hattı emniyete alındı. (Mustafa Kemal bu çarpışmalarda göğsündeki saate isabet eden bir şarapnel ile yaralandı. Conkbayırı alınınca öğleden sonra Anafartalar Grup Komutanlığına geri döndü.) (Conkbayırı taarruzunda 20 bin Türk ve 25 bin düşman toplam 45 bin zaiyat vardı.) (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

10 Ağustos 1915 – Atatürk komutasındaki kuvvetlerin, İngilizlerin 8 Ağustos’ta ele geçirdiği Conkbayırı’na sabaha karşı taarruzu ve hücum safının önünde Atatürk’ün askerlere söyledikleri: “Askerler! Karşımızdaki düşmanı mağlup edeceğimize hiç şüphe yoktur. Fakat siz acele etmeyin. Evvelâ ben ileri gideyim. Siz, ben kırbacımla işaret verdiğim zaman hep birden atılırsınız!” 8. Tümen alayları tarafından başlangıçta top ve tüfek ateşi olmaksızın sadece süngü hücumuyla baskın şeklinde

geliştirilen bu taarruz ve süngü muharebeleri sonucu, düşman 4 saat içinde Conkbayırı'ndan tamamen atılmış, ayrıca Şahinsirt'in en yüksek tepesi de ele geçirilmişti. Düşmana asker ve araç bakımından büyük kayıplar verdirilen bugünkü muharebe esnasında Atatürk, kalbini hedef alan bir şarapnel parçasının, göğüs cebindeki saati parçalayarak geri dönmesi sonucu mutlak bir ölümden kurtulmuştur.

10 Ağustos 1915 – Atatürk'ün, Conkbayırı taarruzunun başarı ile sonuçlanması üzerine, saat 12.15'te 8. Tümen Komutanlığı'na emri: "Taarruzu durdurunuz. Conkbayırı ve Şahinsirt'in batıya en hakim noktası daima elde bulundurulacak surette, kitalarınızla tuttuğunuz hattı kuvvetlendiriniz!"

10 Ağustos 1915 – Atatürk'ün, öğleden sonra 8. Tümen'e veda ederek Anafartalar Grubu Karargâhı'na dönüşü.

10 Ağustos 1915 – Çanakkale cephesindeki İngiliz Kuvvetleri Komutanı General Hamilton'un notu: "Türkler ancak bizi Conkbayırı'ndan atmak suretiyle görevlerini yapacaklarını anladılar ve öyle yaptılar!" [Kocatürk]

10 Ağustos 1915 – Mustafa Kemal komutasındaki kuvvetlerin, Conkbayırı'nda İngilizlere taarruzu ve bu taarruzun başarı ile sonuçlanması. (Bu muharebe esnasında, Mustafa Kemal'in kalbini hedef alan bir şarapnel parçasının, göğüs cebindeki saati parçalayarak geri dönmesi sonucu, kendisi mutlak bir ölümden kurtulmuştur.) Mustafa Kemal, Conkbayırı süngü hücumuyla önemli bir zafer daha kazandı.

9-10 Ağustos 1915 – Gelibolu'daki birliklerin başkomutanı General Hamilton 9 – 10 Ağustos 1915 Savaşları için şu kaydı düşmüştür: "... Conkbayırı'nda Türkler en etkili savaşlarını veriyorlar. Mamafih, kayıpları bizden fazla. Çok mükemmel komuta edilen ve cesaretle dövüşen Türk Ordusuna karşı savaşıyoruz."

12 Ağustos 1915 – Norfolk Alayı 12 Ağustos günü öğleden sonra harekete geçti. Ancak ikinci vakti topçu desteğinde başlaması planlanan hareket haberleşme hatası sebebiyle erken başlayınca sonuç tam anlamıyla fiyasko oldu.

14 Ağustos 1915 – 19. Tümen Kurmay Başkanı Binbaşı İzzettin (Çalışlar) Bey'in, Atatürk'ün komutasındaki Anafartalar Grubu Komutanlığı Kurmay Başkanlığı'na atanması.

15 Ağustos 1915 – Kireçtepe Muharebeleri. İngilizlerin, gece taarruzu ve Anafartalar cephesinde Kireç tepe'nin bazı kısımlarını ele geçirmeleri; ancak karşı taarruzumuzla bu mevzilerin tekrar geri alınışı.

15 Ağustos 1915 – İngilizler Kireçtepe yüksekliklerini denizden dövdü. 15.30'da Aslantepe'ye taarruz etti. Kuvvetler az olduğundan Aslantepe düştü. Mustafa Kemal birlik kaydırıp tepeyi geri aldı. (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

16 Ağustos 1915 – İngilizler Kireçtepe'ye yeniden taarruz etti. Mustafa Kemal muharebeyi, 5 nci Tümen Karargâhının olduğu 161 rakımlı tepeden yönetti. (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

16 Ağustos 1915 – İngilizlerin, takviyeli kuvvetlerle Anafartalar cephesinde Kireçtepe'ye yeniden taarruzu; ancak 5. Tümen'e bağlı alayların karşı koyması ile ağır kayıplar verdirilerek ilerlemelerine imkân verilmemesi (Atatürk, bugünkü çarpışmaları da ateş hattında, 5. Tümen Karargâhı'nın bulunduğu 161 râkımlı tepeden yönetmiştir).

16 Ağustos 1915 – Atatürk'ün, 5. Tümen Karargâhı'na gelişinde, Tümen Komutanı Yarbay Wilmer'e, kendisinin muharebe meydanına geldiğinin kıtalara bildirilmesine dair emir yazdırması ve bu emrin kıtalara ulaştırılması.

17 Ağustos 1915 – Mustafa Kemal'in Kireçtepe'de zafer kazanması. Anafartalar Grubu Komutanı Mustafa Kemal 9-10 Ağustos'ta Anafartalar Zaferini kazandı. Bu zaferi 17 Ağustos'ta Kireçtepe, 21 Ağustos'ta II. Anafartalar zaferleri takip etti.

17 Ağustos 1915 – İngiliz Generali Hamilton'un, Londra'ya gönderdiği rapor: "Üzülerek söylemeliyim ki Türkler bizim bazı yeni birliklerimiz üzerinde manevî üstünlük sağlamışlardır. Dolayısıyla eğer Çanakkale seferi çabuk ve başarılı bir sonucu ulaştırılacaksa bana büyük çapta yardımcı kuvvetler gönderilmelidir. ...İyi komuta edilen ve cesaretle savaşan Türk ordusunun karşısındayız!" [Kocatürk]

19 Ağustos 1915 – Mustafa Kemal, 16. Kolordu Komutanı oldu. (Aynı zamanda Anafartalar Grubu Komutanı)

19 Ağustos 1915 – Atatürk'ün, Çamlıtekke'den, Anafartalar Grubu'na bağlı birliklere grup emri: "...Anafartalar Grubu, karşısındaki düşmanı sarsacak, amaç olarak tümünü denize dökmek üzere hareket edecektir. Komutan ve subaylarla erlerin söz götürmez fedakârlıklarıyla bu amacın elde edileceğinden eminim."

19 Ağustos 1915 – Anafartalar Grubu cephesinin, bazı bölgelerin de Grup emrine verilmesi ile genişletilmesi.

20 Ağustos 1915 – Atatürk'ün, Anafartalar Grubu cephesinin genişletilmesi üzerine, gözetleme yerinden cepheyi yeniden tetkik ederek yeni bazı düzenlemeler yapması.

20 Ağustos 1915 – 1. Ordu Komutanı Mareşal von der Goltz'un, karargâhının bulunduğu Gelibolu'dan Anafartalar Grubu Komutanlığı Karargâhı'na gelişi, Atatürk'le görüşmesi, daha sonra onunla birlikte Anafartalar cephesine giderek gözetleme yerine çıkması. [Kocatürk]

21 Ağustos 1915 – Mustafa Kemal, II. Anafartalar Zaferi'ni kazandı. Anafartalar Grubu Komutanı Mustafa Kemal 9-10 Ağustos'ta Anafartalar Zaferini kazandı. Bu zaferi 17 Ağustos'ta Kireçtepe, 21 Ağustos'ta II. Anafartalar zaferleri takip etti.

21 Ağustos 1915 – Mareşal Liman von Sanders'in, sabah, Çamlıtekke'de Anafartalar Grubu Komutanlığı Karargâhı'na gelişi ve Atatürk'le görüşmesi.

21 Ağustos 1915 – İngilizlerin, öğleden sonra Anafartalar bölgesinde 7. ve 12. Tümenler cephesine topçu ateşiyle başlayan taarruzu, ancak topçu ve piyadelerimizin karşı ateşi, askerlerimizin süngü hücumu ile Yusufçuk, İsmailoğlu, Kayacıkaklı tepelerine yönelttikleri taarruzların ağır zayıat verdirilerek püskürtülmesi (Atatürk, bugünkü muharebeleri de yaptığı düzenlemeler, tümen komutanlarına verdiği emirlerle kendisi yönetmiştir).

21 Ağustos 1915 – Albay Mustafa Kemal'in komutasında İkinci Anafartalar Zaferi kazanıldı.

21 Ağustos 1915 – Polonyalı bir gazeteci Mustafa Kemal'i II. Anafartalar zaferinin coşkusunu Kemal'inde Mustafa Kemal ile birlikte yaşadı. (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

22 Ağustos 1915 – Mareşal Liman von Sanders'in, sabah, tekrar Çamlıtekke'de Anafartalar Grubu Komutanlığı Karargâhı'na gelişi ve Atatürk'le görüşmesi.

22 Ağustos 1915 – İngilizlerin, sabah, Kayacıkâğılı dolaylarındaki Türk mevzilerine art arda taarruzu; bu taarruzların, Anafartalar Grubu birlikleri tarafından karşı taarruzlarla ağır kayıplar verdirilerek püskürtülmesi, düşmanın ancak küçük bir mevzi parçasına el geçişi.

22 Ağustos 1915 – Atatürk'ün, 5. Ordu Komutanlığı'na raporu: "...Bugün yaptığım gözlemlere göre İngilizlerin kayıpları çok fazladır. Buradaki İngiliz kuvvetinden bundan sonra etkili olacak bir hareket beklemiyorum."

22 Ağustos 1915 – Atatürk'ün, 7. ve 9. Tümen cephelerinde incelemelerde bulunması. [Kocatürk]

24 Ağustos 1915 – Başkomutan Enver Paşa, Anafartalar Grubu bölgesini denetledi.

24 Ağustos 1915 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, Kocaçimen bölgesinde bazı incelemeler yaptıktan sonra Başkomutanlık Genelkurmay Başkan Vekili Bronzart ve 5. Ordu Komutanı Liman von Sanders'le beraber, Çamlıtekke'deki Anafartalar Grubu Karargâhı'na gelişi ve kendisine harita üzerinde bilgi verilmesi.

27 Ağustos 1915 – Kayacıkâğılı Muharebesi gerçekleşti.

27 Ağustos 1915 – İngilizlerin, Anafartalar cephesinde Kayacıkâğılı bölgesindeki siperlerimize topçu ateşiyle başlayan şiddetli taarruzu ve muharebeler esnasında Atatürk'ün 7. Tümen Komutanı Albay Ali Remzi (Alçıtepe) Bey'e emri: "Ben şu haberi bekliyorum: Siperlere giren düşman mahvedilmiş, düşman siperlerine askerimiz girmiştir. Bundan başka hiçbir haber bence önemli değildir!" (7. Tümen cephesine yönelen bugünkü taarruz sonucu, düşmanın bazı siperlerimize girmeye muvaffak oluşu, Tümen'in yedek kuvvetlerinin tam zamanında siperlere yetiştirilememesi ve düşmanın da işgal ettiği siperlere iyice yerleşmesi nedeniyle karşı taarruzdan tam bir sonuç alınamamıştır). [Kocatürk]

28 Ağustos 1915 – 5. Ordu Komutanlığı'nın emri ile Çanakkale cephesinde yeni düzenleme yapılması ve Atatürk'ün komuta ettiği Anafartalar Grubu Komutanlığı'na yeni tümen ve alayların bağlanması.

28 Ağustos 1915 – Mustafa Kemal, Anafartalar Grubu'nda yeni düzenlemeler yaptı.

29 Ağustos 1915 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın -Gelibolu'da incelemelerde bulunuşunu takiben- İstanbul'a döndükten sonra 5. Ordu Komutanı Mareşal Liman von Sanders'e telgraf emri: "...Anafartalar Grubu'ndaki altı tümenin bir komuta altında sevk ve idaresinin mümkün olmayacağını gördüm. Arıburnu ile Anafarta'nın esasen birbirine bağlı olması nedeniyle bu tümenlerden birbiri yanında iki veya üç kolordu oluşturulmasını ve kolorduların doğrudan size bağlanmalarını tabii ve gerekli görüyorum."

29 Ağustos 1915 – Mareşal Liman von Sanders'in -Enver Paşa'nın isteği üzerine- Anafartalar Grubu'nda yaptığı yeni düzenlemeyi Enver Paşa'nın görüşüne sunması (Bu düzenlemeye göre Anafartalar Grubu'ndaki tümenlerden, 2. ve 15. Kolordular oluşturulmuştur).

29 Ağustos 1915 – Mareşal Liman von Sanders'in, Anafartalar Grubu'ndaki tümenlerden -2. ve 15. Kolordu olmak üzere- iki kolordu oluşturulduğuna dair Anafartalar Grubu Komutanı Atatürk'e yazısı:

“...Her iki kolordu, her iki bölgedeki harekâtın birbiriyle pek ilişkili bulunması sebebiyle sizin emrinize verilmiştir.” [Kocatürk]

31 Ağustos 1915 (Ağustos) – Atatürk’ün, Anafartalar’dan, Madam Corinne’e kartı: “Bana göndermek lütfunda bulduğunuz kitapları ve hediyeleri aldım. Bunun, beni ne kadar sevindirdiğini tasavvur edemezsiniz.” [Kocatürk]

1 Eylül 1915 – Mustafa Kemal’e, Anafartalar Grubu Komutanlığındaki üstün başarıları sebebiyle “**Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası**” verilmesi.

1 Eylül 1915 – Mustafa Kemal’e Gelibolu’daki “üstün başarılarından” dolayı ayrıca **Gümüş İmtiyaz Madalyası** verildi.

2 Eylül 1915 – Atatürk’ün, Gelibolu savaşlarında yaralanan ve sakatlanan Osmanlı askerleri için para toplayarak gönderen -Almanya’nın İstanbul Elçiliği görevlilerinden- Dr. Ernest Jackh’a teşekkür mektubu: “...Kaderin savurduğu her haşin darbeye bizimle katlanmakla kalmayıp bundan doğan ıstırapları da hafifletmek için akla gelen her yardımı esirgemeyen siz sadık dostta, Fevzi (Çakmak) Bey de selâmlarını ve teşekkürlerini yollar.”

2 Eylül 1915 – Atatürk’ün komuta ettiği Anafartalar Grubu Komutanlığı’nın Kurmay Başkanı Binbaşı İzzettin (Çalışlar) Bey’in, 16. Kolordu Kurmay Başkanlığı’na atanması. [Kocatürk]

2 Eylül 1915 – Bir Alman gazeteci Kemal’inde Mustafa Kemal’i ziyaret etti.

4 Eylül 1915 – Atatürk’ün, Anafartalar’da 4. ve 8. Tümen cephelerine giderek incelemelerde bulunması.

4 Eylül 1915 – Başkomutan Vekili Enver Paşa’nın, 5. Ordu Komutanı Liman von Sanders’in -Anafartalar Grubu’ndaki yeni düzenleme ile ilgili- 29 Ağustos 1915 tarihli önerisine cevabı: “Anafartalar Grubu’nun devamını, bu grup içindeki tümenlerin şimdilik yalnız 2. ve 15. Kolorduları oluşturmasını ve Grup Komutanlığı’nın 16. Kolordu Komutanı Mustafa Kemal Bey tarafından yapılmasını, yüksek öneriniz uyarınca uygun gördüm.” [Kocatürk]

6 Eylül 1915 – Bulgaristan, İttifak Devletleri’yle antlaşma imzaladı ve I. Dünya Savaşı’na dahil oldu.

8 Eylül 1915 – Mustafa Kemal’in Fevzi Paşa’ya gönderdiği başsağlığı mesajı; “ ... üzüntünüze bütün saflığım ve kalpten samimiyetimle katılır ve Cenab-ı Hak’tan zatıalilerine ve kederli ailenize iyilik ve sabır buyurması için yalvarır, sevgi ve dostluğumu arz ederim.” (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

8 Eylül 1915 – Türkiye’nin tanınmış filmcilerinden Necati Bey, Mustafa Kemal’i ziyaret etti, 3 gün boyunca mevzilerde çekim yaptı. (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

14 Eylül 1915 – Atatürk’ün, Bulgar Generali Petroff’un eşi Sultane Petroff’a Çanakale’den Fransızca mektubu:” ..Düşman kuvvetlerine karşı kendi istediğimiz şekilde karşı koyduk ve daha önce Arıburnu’nda benim karşımda hezimete uğrayan düşman kuvvetleri, aradan aylar geçtikten sonra bu defa da Anafartalar’da tam anlamıyla felç oldular. Generalimin, muhtemelen bunlardan haberi vardır; ama olan biteni doğrudan benden öğrenmesi, sanırım kendisini çok daha fazla memnun edecektir.

General Hamilton'a ve Lord Kitchener'e [İngiltere Savunma Bakanı] ardı ardına bu başarıları elde etmeme vesile oldukları için teşekkür etmem gerektiğine inanıyorum.”

14 Eylül 1915 – Atatürk'ün, 2. ve 15. Kolordu Komutanlarıyla Abdurrahman Bayırı'na gidişi. [Kocatürk]

15 Eylül 1915 – Sofya Elçisi Fethi (Okyar) ve Doktor Tevfik Rüştü (Aras) Beylerin, Atatürk'ün misafiri olarak Çanakkale Cephesine gelişleri ve Anafartalar Grubu karargâhında misafir edilişleri.

15 Eylül 1915 – Mehmet Emin Yurdakul Tan Sesleri adlı kitabında “Ordunun Destanı” manzumesinin ilk dörtlüğünde “Mustafa Kemal” adını kullandı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

20 Eylül 1915 – Atatürk'ün rahatsızlanması, Mareşal Liman von Sanders'in Anafartalar Grubu Karargâhı'na gelerek, kendisine geçmiş olsun dileğinde bulunması, sonra özel doktorunu gönderişi.

20 Eylül 1915 – Mustafa Kemal rahatsızlanır. (Anafartalar Grup Komutanıdır.) Liman Von Sanders özel doktorunu gönderir. Rahatsızlığı sıtmadır. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

21 Eylül 1915 – Atatürk'ün, -kendisine- rahatsızlığı nedeniyle geçmiş olsun telgrafı çeken Başkomutan Vekili Enver Paşa'yı cevabı ve isteği: “...Bendenizi yakında meydana gelmesi muhtemel olaylar için hazırlanan kuvvetin basında bulundurarak daha büyük hizmetler görülmesine erişirmekle taltif buyuracağınızdan eminim”

22 Eylül 1915 – Atatürk'ün Çanakkale'de Cesaret tepesi'nden Fuat (Bulca) Salih (Bozok) ve İbrahim Beylere mektubu: “Telgrafınızı aldım. Duygu ve tebriklerinize teşekkür ederim. Buralarda bugüne kadar komuta ettiğim kuvvetlerle yaptığım görevlere karşı kolordu, ordu ve başkomutanlıklar tarafından gösterilen yüksek takdir cidden beni mahcup etmiştir. Savaşı yönettiğim yere “Kemalyeri”, tümenimin düşmandan geri aldığı ve bu dakikada bulunduğum yere “Cesaret tepesi” isimlerini verdikleri gibi gümüş savaş madalyasından sonra altın liyakat savaş madalyası da verdiler. Terfim dahi konu oldu. Tabii ben, terfi için çalışmadığımdan sıram geldiği zaman cevabını verdim”

22 Eylül 1915 – Mustafa Kemal günü yatakta dinlenerek geçirir. Rahatsızlığı sıtmadır. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

23 Eylül 1915 – Atatürk'ün, -Almanya'nın İstanbul Elçiliği görevlilerinden Dr. Ernest Jackh'ı çadırında kabulü ve söyledikleri: “Tam manasıyla Ruslar gibi karaya tıklandık. Ruslar çökmeğe mahkûmdurlar; çünkü Boğazları kapayarak onları Karadeniz'e tıkadım. Bu suretle, müttefiklerinden ayrı düşürdüm. Fakat biz de aynı sebep dolayısıyla yıkılmağa mahkûmuz. Gerçekten biz, Akdeniz, Kızıldeniz ve Hint Okyanusu sahillerine yerleşmiş bulunuyoruz; fakat herhangi bir okyanusa çıkmayı göze alamayız. Deniz kuvvetlerine sahip olmayan bir kara kuvveti olmak itibariyle biz, yarımadamızı, kara kuvvetlerini hiçbir tehdiye uğratmaksızın istediği sahile getirebilen deniz kuvvetlerine karşı savunmaya asla muktedir olamayacağız.” (Atatürk, bu görüşmenin yapıldığı günlerde rahatsızlığı nedeniyle çadırında istirahat etmektedir. Ernest Jackh, hatıralarında şu bilgileri vermektedir: “Mustafa Kemal Bey, ağır surette hastaydı ve bu yüzden kendisini ziyaret için çadırına gittim. Malarya [sıtma]'ya tekrar yakalanmıştı. O kadar zayıflamıştı ki, ilkin tanıyamadım. Bununla beraber ateşli tabiatı, evvelce sık sık yaptığımız bütün gece devam eden çok sevdiği görüşmeler gibi, bizi, siyasî bir tartışmaya daldırdı.”)

24 Eylül 1915 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, beraberinde Başkomutanlık Vekâleti Harekât Şubesi Müdürü Yarbay İsmet (İnönü) Bey olduğu halde Gelibolu'ya gelişi.

25 Eylül 1915 – Almanya'nın İstanbul elçiliğinde görevli Dr. Ernest Jachk Mustafa Kemal'i komuta yerinde ziyaret etti. (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

26 Eylül 1915 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, sabahleyin, Kuzey Grubu Karargâhı'na gidişi, daha sonra -Anafartalar Grubu cephesine ait- Conkbayırı'nı gezdikten sonra Gelibolu'da 5. Ordu Karargâhı'na dönüşü (Enver Paşa, bu inceleme gezisinde Anafartalar Grubu Karargâhı'na uğramamıştır).

27 Eylül 1915 – Atatürk'ün, 5. Ordu Komutanı Mareşal Liman von Sanders'e, Anafartalar Grubu Komutanlığı'ndan affını isteyen yazısı: "...Geçenlerde Ekselansları Başkomutan, Kuzey, Güney ve Asya Gruplarını ziyaretiyle gereği gibi onurlandırmıştır; ancak Anafartalar Grubu'nun varlığını tanımak istememekle, bizi ziyaretinin onurundan mahrum kılmıştır. ...Ekselansları Başkomutan'ın şahsına karşı beslediği duygular böylece bilinirken, orduda aynı koşullar altında hizmet vermem benim için imkânsızdır. Siz Ekselanslarından, beni şu andan itibaren Grup Komutanlığından istifa etmiş sayma ve şahsımla ilgili daha sonraki işlemleri tayin etme lütfunda bulunmanızı rica etmek onurunu taşımaktayım." [Kocatürk]

27 Eylül 1915 – Mustafa Kemal, Sanders'e, Anafartalar Grup Komutanlığından istifa edeceğini bildirdi. (Enver Paşa son gelişinde kendisini ziyaret etmedi gerekçesiyle) Ancak istifası kabul görmedi. (Cumhuriyet Tarihi Yalanları, Sinan Meydan)

30 Eylül 1915 – 5. Ordu Komutanı Mareşal Liman von Sanders'in, Başkomutan Vekili Enver Paşa'ya, Atatürk'ün Anafartalar Grubu Komutanlığı'ndan affını isteyen dilekçe vermiş olduğunu, ancak kabul edilmemesini isteyen yazısı: "...Bu dilekçeyi destekleyemem. Çünkü Mustafa Kemal Bey'i, vatanın bu büyük savaşta hizmetlerine muhakkak surette muhtaç olduğu, çok müstesna kabiliyetli, yetkili ve cesur bir subay olarak tanıdım ve takdir ettim. ...Şimdilik ilişikte takdim etmediğim ayrılma dilekçesini, Ekselanslarınızın, güvenini belirtmek suretiyle reddetmek lütfunda bulunmalarını rica ediyorum."

30 Eylül 1915 – Liman Von Sanders'in Atatürk'ün istifasını engellemek için Enver Paşa'ya mektubu; (Atatürk'ün gönlünü almasını ricası)

2 Ekim 1915 – Atatürk'ün, Anafartalar'da, 12 Tümen cephesine gidişi.

4 Ekim 1915 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, Mareşal Liman von Sanders'in -Atatürk'ün Anafartalar Grubu Komutanlığı'ndan affını isteyen dilekçesiyle ilgili- 30 Eylül 1915 tarihli yazısına cevabı: "Yazınızı aldım. Yüksek arzularınıza uygun olarak Mustafa Kemal Bey'e yazdım."

4 Ekim 1915 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, Atatürk'e yazısı: "Rahatsızlığınızı işittim, müteessir oldum. Son defaki Çanakkale'yi ziyaretimde muhtelif mevzileri görmek isteğimden sizi ziyarete vakit kalmamıştı."

4 Ekim 1915 – Enver Paşa'nın Mustafa Kemal'in istifasını kabul etmeyişi bildiren telgrafının Mustafa Kemal'e ulaşması.

4 Ekim 1915 – Atatürk'ün, Enver Paşa'nın 4 Ekim 1915 tarihli yazısına cevabı: "Rahatsızlığımdan dolayı yüksek iltifatlarınıza teşekkür ederim. Bendenizi yakında meydana gelmesi beklenen olayları için

hazırlanan kuvvetin başında da bulundurarak size daha büyük hizmetler yapılmasına erişirmekle taltif edeceğinizden eminim.” [Kocatürk]

6 Ekim 1915 – Atatürk’e, 6. Ordu (Irak Ordusu) Komutanlığı’nın teklif edilmesi, Atatürk’ün de bazı şartlarla kabul edeceğini bildirmesi.

6 Ekim 1915 – Çanakkale cephesinde İngilizlerin, akşama doğru kara ve deniz toplarıyla Kireçtepe’yi bombardıman etmesi. 5. Ordu Komutanı Liman von Sanders’in emri ile Çanakkale cephesinde yeni bir düzenleme yapılması.

7 Ekim 1915 – Atatürk’ün, Gelibolu’ya gidişi, 5. Ordu Karargâhı’nda misafir edilişi.

10 Ekim 1915 – Atatürk’ün, öğleden sonra Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey’le beraber 26. Tümen Karargâhı’na gidişi ve Tümen Komutanı Esat Bey’le görüşmesi.

10 Ekim 1915 – Yenigün gazetesi Mustafa Kemal’in resmini yayınladı. Başlık şöyleydi; **“İstanbul yolunu İngilizlere kapatan Kumandan”**

11 Ekim 1915 – Atatürk’ün, Çanakkale’den, İstanbul’da bulunan Salih (Bozok) Bey’e mektubu: “Karşımızdaki düşman, artık güçsüz bir hale gelmiştir, inşallah yakında tamamen atılır. Herhalde vatanımız bu yönden emindir!”

11 Ekim 1915 – Mustafa Kemal’in Salih Bozok’a mektubu; “...karşımızda düşman artık güçsüz duruma düştü. Tanrı dilerse yakında büsbütün ortadan kaldırır. Zaman gelince kaderde varsa o da olur... Şimdilik **Cenab-ı Hak’kın** büyüklüğüne, himaye ve yardımlarına sığınarak çalışıyorum...”(Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

11 Ekim 1915 – Bulgaristan’ın, Almanya-Avusturya yanında I. Dünya Savaşı’na girişi.

14 Ekim 1915 – 5. Ordu Komutanı Mareşal Liman von Sanders’in, Anafartalar Grubu Karargâhı’na gelişi.

16 Ekim 1915 – İstanbul’dan Atatürk’e gönderilen otomobilin, Anafartalar Grubu Karargâhı’na getirilişi.

16 Ekim 1915 – İngiliz Başkomutanı General Hamilton 16 Ekim 1915’te görevden alınır. Yerine atanan General Monroe “En iyi çözüm; Gelibolu Yarımadası’nı boşaltmak” görüşündedir. İngiliz Millî Savunma Bakanı Kitchener durumu yerinde gördükten sonra boşaltma kararını alır.

17 Ekim 1915 – Çanakkale bölgesinde General Hamilton’un, komutayı General Birdwood’a devrederek cepheden ayrılışı.

21 Ekim 1915 – Atatürk’ün, Anafartalar Grubu Karargâhı’nda Esat Essefit Efendi başkanlığında Suriye edebî heyetini (yazar ve şairler) Kemalyeri’nde kabulü, heyet üyelerinin daha sonra cepheleri dolaşması.

25 Ekim 1915 – Atatürk’ün, 8. Tümen Karargâhı ile 15. Kolordu Karargâhı’nı ziyareti, daha sonra Anafartalar Grubu Karargâhı’na dönüşü.

26 Ekim 1915 – Atatürk'ün, Başkomutanlık Vekâleti'nce 9.,11. ve 12. Tümenlerin birleşmesinden oluşacak 16. Kolordu komutanlığı'na atanması ve Kolordu Komutanı yetkisiyle "Anafartalar Grubu"nu yönetmekle görevlendirilmesi.

27 Ekim 1915 – Donanma mecmuasında Mustafa Kemal'in Anafartalar Komutanı olduktan sonra tahsisli aracı içinde çekilmiş resmi yayınlandı ama resmin altında ismi yer almadı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

29 Ekim 1915 – Çanakkale savaşı sonrası Enver Paşa, Mustafa Kemal'in adının ve resminin gazetelerde yayınlanmasını yasaklamıştır. Ancak Tasvir-i Efkâr gazetesi başyazarı Yunus Nadi ve yazı işleri müdürü Abidin Daver Bey ne pahasına olursa olsun Çanakkale kahramanı Mustafa Kemal Paşa'nın resmini yayınlamak kararındaydılar. Bu ikili sansür zabitlerini atlatarak 29 Ekim 1915 tarihli **Tasvir-i Efkâr gazetesinde Mustafa Kemal Paşa'nın bir resmini** yayınlamışlardı. Bu resim (Ressam Cemal çizmişti) Mustafa Kemal'in İstanbul basınında yayınlanan ilk resmiydi. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.288)

29 Ekim 1915 – Tasvir-i Efkâr gazetesi Mustafa Kemal'in fotoğraflarını sansüre ve Enver Paşa'nın engellemelerine rağmen "Çanakkale kahramanı manşetiyle" paylaştı.

29 Ekim 1915 – Çanakkale kahramanı Mustafa Kemal'in İstanbul basınındaki **ilk fotoğrafı** Tasvir-i Efkâr'da yayınlandı. (Resmi ressam Cemal yapmıştı.) (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

30 Ekim 1915 – General Liman von Sanders'in, Baskomutan Vekili Enver Paşa'ya Atatürk'ün istifa dilekçesi vermiş olduğunu, ancak kabul edilmemesini isteyen mektubu. Liman von Sanders, mektubunda bu istifa'ya gerekçe olarak, -Atatürk'e atfen- Enver Paşa'nın son defa Çanakkale'ye gelişinde, üç grubun komutanlarını ziyaret etmesine rağmen Atatürk'ü ziyaret etmemiş olmasını kaydetmektedir (A.Y., s.74-75). Diğer taraftan kaynaklarda Atatürk'ün istifa tarihi de değişik olarak gösterilmektedir. Bazı kaynaklar bu istifayı Atatürk'ün Çanakkale'den ayrılış günü olan istifanın, Liman von Sanders tarafından kabul edilmeyip hava değişimi iznine çevrildiğini söylemektedirler.

30 Ekim 1915 – Fransa'ya ait 'Turquise' denizaltı gemisi ele geçirildi. (Bu Vatan Böyle Kurtuldu, Erol Mütercimler)

31 Ekim 1915 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, beraberinde Ahmet İzzet Paşa, Yarbay Feldmann ve Başyaver Kâzım (Orbay) Bey olmak üzere Anafartalar Grubu Karargâhı'nı ziyareti, Atatürk'le görüşmesi, daha sonra at üzerinde İsmailoğlu Tepesi'ne gidilmesi.

2 Kasım 1915 – Enver Paşa'nın Atatürk'e yazısı: "Rahatsızlığımı işittim, müteessir oldum. Son defa ki Çanakkale'yi ziyaretimde muhtelif mevzileri görmek istediğimden sizi ziyarete vakit kalmamıştı" (Olayların seyri bu telgrafın 1 veya 2 Kasım 1915 olabileceğini düşündürmektedir.)

3 Kasım 1915 – İstanbul'dan Gelibolu'ya gelen Ayan ve Mebusan Heyeti'nin, Anafartalar Grubu Karargâhı'na giderek Atatürk'ü ziyareti, Atatürk'le beraber cepheyi gezmeleri.

6 Kasım 1915 - Çanakkale'den geçerek Marmara'ya girmiş olan E-20 İngiliz denizaltı gemisinin esir edilmesi.

7 Kasım 1915 – İngiliz Harp Kabinesi, Çanakkale'yi boşaltma kararı aldı.

8 Kasım 1915 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber Kireçtepe'deki kızaklı batarya yanına gitmesi ve incelemelerde bulunması.

10 Kasım 1915 – Mareşal Liman von Sanders'in, Anafartalar Grubu Karargâhı'na gelişi, Atatürk ile - gelmiş ve gelecek toplarla- yapılacak taarruz hakkında görüşmesi.

10 Kasım 1915 Fransız denizaltı gemisi Turquoise'a Enver Paşa'nın katıldığı bir törenle "Müstecip Onbaşı" adının verilmesi.

27 Kasım 1915 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber 12. Tümen gözetleme yerine gitmesi ve Bekârtepe'ye karşı düzenlenen bir topçu ateşini izlemesi.

1 Aralık 1915 – Atatürk'ün, gece Anafartalar Grubu Karargâhı'nda Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) ve Fuat (Bulca) Bey ile evlilik üzerine sohbeti.

5 Aralık 1915 – Mareşal Liman von Sanders'in, Anafartalar Grubu Karargâhı'na gelişi ve Atatürk'e, beraberinde getirdiği hava değişimi izin yazısını vermesi. Liman Von Sanders'in bu tarihte Mustafa Kemal'e sağlık sebebiyle izin vermesi.

8 Aralık 1915 – Fethi (Okyar), Dr. Bahattin Şakir ve Dr.Tevfik Rüştü (Aras) Beyler, Atatürk'ün misafiri olarak Anafartalar Grubu Karargâhı'na geldiler. Atatürk'ün aldığı hava değişimi izni üzerine Anafartalar Grubu Komutan Vekilliğine atanan Fevzi (Çakmak) Paşa, Anafartalar Grubu Karargâhı'na geldi.

9 Aralık 1915 – Atatürk, Anafartalar Grubu Komutan Vekilliğine atanan Fevzi (Çakmak) Paşa'yla beraber cepheyi görmek üzere 7. Tümen'e gitti.

9 Aralık 1915 – Donanma dergisi "Şen Satırlar" sayısında İstanbul'dan Çanakkale'ye gelen Ayan ve Mebusan meclis heyetinin Mustafa Kemal ile çekilmiş 4 resmini yayınladı ama Mustafa Kemal adından yine bahsedilmedi. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

10 Aralık 1915 – Atatürk'ün "Anafartalar Grubu"nun emir ve komutasını -5. Ordu Komutanı- Fevzi (Çakmak) Paşa'ya bırakarak sağlık durumu ve yorgunluğu sebebiyle izinli olarak -İstanbul'a gitmek üzere Çanakkale'den ayrılışı.

10 Aralık 1915 – Harbiye Nezareti emrine giren Mustafa Kemal, Çanakkale Cephesi'nden ayrıldı. Atatürk'ün, Anafartalar Grup Komutanlığından ayrılıp İstanbul'a dönmesi.

10 Aralık 1915 – Atatürk'ün, "Anafartalar Grubu Komutanlığı"ndan istifası. (Bu istifa, 5. Ordu Komutanı General Limon von Sanders tarafından kabul edilmemiş, kendisi izinli olarak İstanbul'a dönmüştür).

10 Aralık 1915 – Atatürk'ün -beraberinde misafirleri Fethi (Okyar), Bahattin Şakir ve Tevfik Rüştü (Araş) Beyler olmak üzere – Çanakkale'den İstanbul'a hareketi. (Atatürk İstanbul'a dönüşünü takiben, Çanakkale'den izinli olarak ayrılış sebebini Salih (Bozok) Bey'e şöyle anlatmıştır: "Ben düşmanın çekileceğini anladığım için bir taarruz yapılmasını teklif etmiştim. Fakat benim bu teklifimi kabul etmediler. Bundan dolayı canım sıkıldı. Çok da yorgun olduğum için izin alarak İstanbul'a geldim. Eğer ben orada iken düşman şimdiki gibi çekilmiş olsaydı, herhalde daha çok sıkılacaktım. Burada bulunmağım benim için bir talih eseridir." [Kocatürk]

11 Aralık 1915 – Mustafa Kemal, İstanbul'a gelirken, Anafartalar Grup Komutanlığı'na Fevzi (çakmak) Paşa atandı.

12 Aralık 1915 – Atatürk'ün, Çanakkale'den İstanbul'a gelişi (Atatürk, Çanakkale'den İstanbul'a döndükten sonra Fethi (Okyar) Bey ve bazı dostlarını ziyaret etmek üzere Ocak 1916 başlarında kısa bir süre için Sofya'ya gitmiştir. Sofya'da iken –muvafakati alınarak- Çanakkale'den Edirne'ye nakledilen 16. Kolordu Komutanlığı görevine atanmıştır. (Atatürk, 10 Aralık 1915'te Çanakkale'den ayrıldığına göre kendisi 12 veya 13 Aralık 1915 günü İstanbul'a gelmiş olmalıdır. 12 Aralık 1915 tarihi, bu varsayım üzerine oturtulmuştur).[Kocatürk]

19 Aralık 1915 – İngilizlerin gece Çanakkale'yi tâhliye etmeleri. (19 – 20 Aralık Arıburnu'nu ve Anafartaları terk ederler. 8 – 9 Ocak 1916'da ise Seddülbahir boşaltılır.)

19 Aralık 1915 – Atatürk'ün, Bahriye Nazırı ve 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa'ya mektubu: "Burada ara sıra samimî dostlarla görüşme, daha ziyade kalp rahatlığı teminine vesile oluyor. Vazife başına dönme için daha epeyce zaman olduğundan, münasip fırsatlarda saygılarımı takdim ile iftihar edeceğim."

19/20 Aralık 1915 – İngilizlerin, işgal ettikleri siperleri boşaltarak gece Anafartalar -Arıburnu bölgesinden gizli olarak çekilmeleri (Bu bölgedeki boşaltma, son günlerde, mevcut sisten de yararlanılarak gizli olarak yapılmakta idi. Ancak birlik ve malzemelerin büyük kısmını kapsayan boşaltma, bu gece gerçekleştirilmiştir. İngilizler 8/9 Ocak 1916 gecesi de Seddülbahir bölgesinden çekilmişlerdir). [Kocatürk]

19/20 Aralık 1915 – İngilizlerin, işgal ettikleri siperleri boşaltarak gece Anafartalar – Arıburnu ve Suvla bölgesinden gizli olarak çekilmeleri. (Savaş 8-9 Ocak 1916'da tamamıyla sona ermiştir)

20 Aralık 1915 – İngilizlerin Arıburnu ve Anafartalar'dan çekilmesi.

20 Aralık 1915 – Çanakkale savaşının fiili bitiş tarihi. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

21 Aralık 1915 – Anafartalar Grubu Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'in, İstanbul'da bulunan Atatürk'e düşmanın Çanakkale'den çekildiğini bildiren mektubu. (Bu mektup, Atatürk'ün, İstanbul'a gelişini takiben İzzettin Bey'e yazdığı bir mektuba cevap olarak yazılmıştır).

28 Aralık 1915 – Alman demir saip nişanı alması. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

30 Aralık 1915 (Aralık sonu) – Atatürk'ün, İstanbul'da Hariciye Nazırı Halil (Menteşe) Bey'i ziyareti ve söyledikleri: "...Ben Türk ordusunun yabancı bir adam değilim. Ben, ordu ile küçük subaylıktan beri derinden temasa gelmiş bir askerim. Ben, olayların şevki ile ordunun içinde subay, nihayet komutan olarak iş görmüş ve zannıma göre muvaffak olmuş bir komutanım. Türk ordusunu, onun faziletini, kıymetini ve bu ordu ile neler yapılabileceğini benim kadar anlayan az olmuştur." [Kocatürk]

31 Aralık 1915 – Atatürk'ün, Bahriye Nazırı ve 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa'ya mektubu:".. Her şeyi yarınlara, harpten sonraya terk etmek görüşünün bütün zihinlere hakim olduğu anlaşılıyor. Biraz fazla gayret ve faaliyetle bu görüşün çürüklüğü ispat olunabilir ümidindeyim. Fakat zannediyorum ki benim burada sahip olabileceğim imkân buna uygun değildir. Her halde kendiliğinden hazırlanmış pek güzel bir zemin mevcuttur."

1916 : MUSTAFA KEMAL ORDU KOMUTANI.

2 Ocak 1916 – Atatürk'ün, İstanbul'dan, Anafartalar Grubu Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'e, mektuplarını aldığı bildirilen telgrafi.

6 Ocak 1916 – Servet-i Fünun dergisi Mustafa Kemal'in fotoğraflarını sansüre ve Enver Paşa'nın engellemelerine rağmen "Çanakkale kahramanı manşetiyle" paylaştı.

8 Ocak 1916 – Sarraill'in [Selanik](#)'teki Fransız-İngiliz kuvvetlerinin başkomutanı olması.

8/9 Ocak 1916 – İngiliz birliklerinin Gelibolu'dan çekilmeleri. İngilizlerin, Seddülbahir bölgesinden çekilmeleri (İngilizler daha önce 19/20 Aralık 1915 gecesi Anafartalar-Arıburnu bölgesinden çekilmişlerdi).

9 Ocak 1916 – Çanakkale savaşının resmi bitiş tarihi

9 Ocak 1916 – İngilizlerin en son Seddülbahir'den çekilmesi ve savaşın son bulması. (Türk ordusunun kara ve deniz savaşlarında subay ve er şehit sayısı 57.263'tür. ATASE arşivine göre yaralı, kayıp, şehit ve esirler dahil toplam zaiyat 211.000 kişidir.) (Gelibolu, Erol Mütercimler)

9 Ocak 1916 – I. Dünya Savaşı, Gelibolu Yarımadası: Mustafa Kemal önderliğindeki Türk Ordusu tüm cephelerde savaşı kazanmış ve 9 Ocak 1916 tarihinde İttifak Devletleri Gelibolu Yarımadası'ndan tamamen çıkartılmıştır.

9 Ocak 1916 – 5. Ordu Komutanı Mareşal Liman von Sanders'in -İngilizlerin Gelibolu yarımadasından çekilip gitmeleri üzerine- sabah 8.45'de Alçıtepe'den Başkomutanlık Vekâleti'ne telgrafi: "Tanrı'ya şükür, Gelibolu yarımadası tamamen düşmandan temizlenmiştir. Diğer ayrıntılar ayrıca sunulacaktır."

9 Ocak 1916 – Atatürk'ün İstanbul'dan Sofya'ya gidişi (Olayların seyri, söz konusu tarihin muhtemelen 9 veya 10 Ocak 1916 olabileceğini düşündürmektedir). Cevat Abbas Gürer hatıralarında Atatürk'ün 16. Kolordu Komutanlığı'na atanmasının Sofya'ya gidişinden birkaç gün sonra gerçekleştiğini ifade etmektedir. Atanma tarihi 14 Ocak 1916 olduğuna göre Sofya'ya gidiş tarihinin de 9 veya 10 Ocak 1916 olması gerekmektedir. [Kocatürk]

10 Ocak 1916 – 5. Ordu Komutanlığınca Anafartalar Grubu Karargâhı'nın kaldırılması.

10 Ocak 1916 – Atatürk'e, I. Dünya Harbi'ndeki, özellikle Çanakkale savaşlarındaki üstün başarıları nedeniyle Alman Devleti tarafından Demir Salıp Nişanı verilmesi.

11 Ocak 1916 – İngiliz ve Fransızların Gelibolu'dan çekileceklerini anlayan Ruslar o bölgedeki güçler doğuya gelmeden sonuç almak amacıyla saldırıya geçmişlerdir. III. Ordunun tuttuğu cephe 11 Ocak 1916'da yarılr.

12 Ocak 1916 – Atatürk'ün, Fethi (Okyar) Bey ve bazı dostlarını ziyaret etmek üzere İstanbul'dan Sofya'ya gidişi (Cevat Abbas Gürer hatıralarında, Atatürk'ün 16. Kolordu Komutanlığı'na atanmasının Sofya'ya gidişinden birkaç gün sonra gerçekleştiğini ifade etmektedir. Atanma tarihi 16 Ocak 1916 olduğuna göre Sofya'ya gidiş tarihinin de 12 veya 13 Ocak 1916 olması gerekmektedir). [Kocatürk]

14 Ocak 1916 – Mustafa Kemal'in Edirne'de XVI. Kolordu Komutanlığına atanması. (Mustafa Kemal Sofya'da eski arkadaşı Fethi Bey'in yanında iken Çanakkale'den Edirne'ye nakledilen 16 Kolordu

Komutanlığına atanır (14 Ocak 1916). Ocak ayı sonlarında görevine başlar. Kolordu'nun Galiçya'ya gitmesi bahis konusudur. Ancak Doğu cephesinde ciddi sıkıntı vardır.)

16-17 Ocak 1916 – 16. Kolordu Komutanlığı'na atanan Atatürk'ün, Sofya'dan İstanbul'a dönüşü. (Cevat Abbas hatıralarında, yeni vazifesini telgrafla bildirmesinden bir gün sonra Atatürk'ün İstanbul'a döndüğünü kaydetmektedir. Söz konusu dönüş tarihi, muhtemelen 16 Ocak 1916 olmalıdır.)[Kocatürk]

17 Ocak 1916 – Atatürk'e, "Anafartalar Grubu Komutanlığı" dönemindeki üstün başarıları nedeniyle "**Muharebe Altın Liyakat Madalyası**" verilmesi.

18 Ocak 1916 – 5. Ordu Karargâhı'nın -İngilizlerin Gelibolu yarımadasını boşaltmaları üzerine- Çanakkale'den Lüleburgaz'a alınması.

26 Ocak 1916 : Atatürk'ün Edirne'ye gitmek üzere İstanbul'dan trenle hareketi. (Atatürk, 27 Ocak 1916 da Edirne'ye geldiğine göre İstanbul'dan hareketinin 25 veya 26 Ocak 1916 olması gerekmektedir.)[Kocatürk]

27 Ocak 1916 – Mustafa Kemal Edirne'deki 16ncı Kolorduya atandı.

27 Ocak 1916 – Atatürk'ün, akşam Edirne'ye gelişi. Edirne'deki bu kolordu, Kafkas Cephesinin önem kazanması üzerine bir süre sonra aynı adla Diyarbakır'a nakledilmiştir. "27 Ocak 1916 Tarihinde tebdil havasının hitamına mebni 16 ncı Kolordu'ya İltihak buyrulmuştur." (Cevat Abbas Gürer hatıralarında, Edirne'deki ikametlerinin 44.günü Baskomutan Vekili Enver Pasa'dan Resülayn'a hareket emrini aldıklarını ifade etmektedir. Söz konusu hareket emrinin tarihi 11 Mart 1916 olduğuna göre, bu tarihten 44 gün evveli –Atatürk'ün Edirne'ye geldiği tarihi göstermek üzere- 27 Mart 1916 gününe rastlamaktadır.)[Kocatürk]

28 Ocak 1916 – Atatürk'ün, Edirne'ye gelişi nedeniyle halkın sabahtan itibaren, onu görmek için hıncahınç yolları doldurması, büyük sevgi gösterilerinde bulunması, üzerinde "Yaşasın Arıburnu ve Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal Bey" yazılı zafer takları yapılması.

28 Ocak 1916 – Atatürk'ün, Edirne Sultan Selim Camii'nde cuma namazı kılışı, öğleden sonra şehirde 16. Kolordu'ya ait birliklerin geçit resmini izlemesi.

29 Ocak 1916 – Atatürk'ün, Edirne'de Kurmay Başkanı İzzettin Beyle beraber öğleden evvel 17. Tümen Karargâhı'na gelişi, tümene ait birlik ve kışlaları gezmesi, daha sonra Edirne Valisi ve Belediye Başkanı'nı ziyareti.

29 Ocak 1916 – 5. Ordu Komutanı Mareşal Liman von Sanders'in, Kurmay Başkanı Kâzım (İnanç) Bey'le beraber öğleden sonra Lüleburgaz'daki karargâhından Edirne'ye gelerek Atatürk'ü ziyareti.

29 Ocak 1916 – Atatürk, Kafkas cephesindeki 16ncı Kolordu Komutanlığına atanmıştır. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.22)

30 Ocak 1916 – Mareşal Liman von Sanders'in, Edirne'de, Atatürk'le beraber 11. Tümeni denetlemesi.

31 Ocak 1916 – Mareşal Liman von Sanders'in, Edirne'de, Atatürk'le beraber 12. Tümen'i denetlemesi, daha sonra trenle Lüleburgaz'a dönüşü.

1 Şubat 1916 – Atatürk'e, Anafartalar Grubu Komutanlığı döneminde gösterdiği üstün başarıları nedeniyle **"Üçüncü Rütbeden Osmanî Nişanı"** verilmesi. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

3 Şubat 1916 – Atatürk'ün, davet üzerine, akşam Edirne İttihat ve Terakki Kulübü'ndeki yemeğe katılması.

4 Şubat 1916 – Atatürk'ün, davet üzerine, Edirne Mevlevî Tekkesi'nde mevlit okunuşunda bulunuşu.

9 Şubat 1916 – Atatürk'e Demir Saip Nişanı verilmesi.

11 Şubat 1916 (Şubat) – 'Tabiye Meselesinin Halline ve Emirlerin Yazılış Şekline Dair Broşür' adlı kitapçığının yayımlanması (6. kitap). Kaynak: Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi – Turgut Özakman

12 Şubat 1916 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber arazide talimleri izlemesi.

12 Şubat 1916 – Mustafa Kemal'e ikinci rütbeden mecidiye nişanı verilmesi.

16 Şubat 1916 – Ruslar, Erzurum'u işgal ettiler. (Ruslar Of – Bayburt – Mamahatun hattına dayanırlar.)

17 Şubat 1916 – Doğu cephesinde, Rusların Muş'u işgali.

18 Şubat 1916 – Atatürk'ün, Edirne Sultan Selim Camii'nde cuma namazı kılışı ve 12. Tümen'in okuttuğu mevlitte bulunuşu.

18 Şubat 1916 – Doğu cephesinde, Erzurum'un Ruslar tarafından işgali. (16 Şubat'ta Erzurum düşer. Ruslar Of – Bayburt – Mamahatun hattına dayanırlar. Cephenin güneyinde Muş ve Bitlis de işgal edilmiştir. Durumu düzeltmek ve Erzurum'u kurtarmak amacıyla II. Ordu Doğuya kaydırılır. 16. Kolordu II. Orduya bağlıdır. Mustafa Kemal bir ay kadar süren bir yolculuktan sonra görev yerine ulaşır.)

21 Şubat 1916 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le harita üzerinde Trakya'daki yeni sınır göz önüne alınarak harekât-ı harbiyenin seyir şekli hakkında görüşmesi.

22 Şubat 1916 – Başkomutanlık Vekâleti'nin, karargâhı Çorlu'da bulunan 2. Ordu'yu, Doğu bölgesine nakletme kararı.

28 Şubat 1916 – Mustafa Kemal'e Anafartalar'daki başarılarından dolayı iki sene kıdem verilmesi.

29 Şubat 1916 – Atatürk'ün, akşamüzeri Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber at üzerinde Meriç Köprüsü'ne kadar bir gezinti yapması.

1 Mart 1916 – Doğu cephesinde, Rusların Bitlis'i işgali.

3 Mart 1916 - Bitlis, Muş, Van ve Hakkari Ruslar tarafından işgal edildi.(Bitlis'in Atatürk komutasındaki kuvvetler tarafından kurtarılışı: 8 Ağustos 1916).

7 Mart 1916 – Atatürk'ün, trenle Lüleburgaz'dan Edirne'ye gelen 5. Ordu Komutanı Mareşal Liman von Sanders'i Karaağaç istasyonunda karşılaması ve otomobille Atatürk'ün konutuna gelişleri.

8 Mart 1916 – Mareşal Liman von Sanders'in, sabah, Atatürk'le beraber 12. Tümen'i denetlemesi.

9 Mart 1916 – Mareşal Liman von Sanders'in, sabah, Atatürk'le beraber 11. Tümen'i denetlemesi, öğleyn Lüleburgaz'a dönmek üzere Edirne'de ayrılışı.

10 Mart 1916 – Atatürk'ün komuta ettiği 16. Kolordu'nun karargâhının -Başkomutanlık Vekâleti'nce-Diyarbakır'a nakledilme kararı ve Atatürk'ün doğu cephesinde aynı isimle kurulan bu kolorduya komutan atanması.

11 Mart 1916 – Başkomutan Vekili Enver Paşa, bugün Atatürk'e telgraf çekerek Kolordu Karargâhıyla Resûlayn (Ceylanpınar) üzerinden hemen Diyarbakır'a hareket etmesini istemiştir.

12 Mart 1916 – Atatürk'ün, -16. Kolordu karargâhının Edirne'den Diyarbakır'a kaydırılması kararı üzerine- beraberinde Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey ve karargâh mensupları olmak üzere saat 11.00'de Edirne'den trenle İstanbul'a hareketi ve akşam İstanbul'a gelişi.

13 Mart 1916 – 13 Mart 1916 Anafartalar'daki hidemat-ı hasenesinden dolayı iki sene seferi kıdem zammı ita kılınmıştır.

14 Mart 1916 – Atatürk'ün, beraberinde Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey olmak üzere, Harbiye Nezareti'nde Doğu cephesindeki yeni göreviyle ilgili temaslarda bulunması, daha sonra Akaretler'deki evine gelişi.

15 Mart 1916 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey ve diğer Karargâh mensuplarıyla beraber, Diyarbakır'daki görevine gitmek üzere saat 16.30'da Haydarpaşa'dan trenle hareketi. Mustafa Kemal'in, Diyarbakır'daki görevine gitmek üzere İstanbul'dan ayrılması. (Atatürk -karargâh erkânıyla beraber- Diyarbakır'daki görevine gitmek üzere trenle İstanbul'dan hareket etmiş, Pozanti'ya kadar yolculuğu trenle yapmış, Pozanti'dan sonra Toros dağlarından otomobil ile geçerek Halep'e gelmiştir. Burada Baron Oteli'nde bir gece kaldıktan sonra trenle Resûlayn (Ceylanpınar)'a gelmiş, buradan da otomobille hareket ederek Mardin üzerinden Diyarbakır'a ulaşmıştır.)

16 Mart 1916 – Diyarbakır'a gitmekte olan Atatürk'ün, trenle öğle üzeri Eskişehir'e gelişi ve öğle yemeğini Kurmay Başkanı İzzettin Bey'le beraber Eskişehir istasyonunda yemesi.

17 Mart 1916 – Diyarbakır'a gitmekte olan Atatürk'ün, trenle öğleyn Konya'ya gelişi, öğle yemeğini Kurmay Başkanı İzzettin Bey'le beraber Konya istasyonundaki Bağdat Oteli'nde yemesi.

18 Mart 1916 – Diyarbakır'a gitmekte olan Atatürk'ün, trenle sabah Pozanti'ya gelişi, trenin saat 11.00'de Pozanti'dan hareketi, saat 17.00'de Gülek istasyonuna gelişi, burada diğer bir trene aktarma yaparak saat 18.20'de Mamure'ye hareketi ve 18/19 Mart gecesi saat 01.00'de Mamure'ye gelişi.

19 Mart 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah saat 9.30'de otomobille Mamure'den İslâhiye'ye hareketi, saat 11.30'da İslâhiye'ye gelişi, İslâhiye'den saat 13.10'de trenle hareketi, akşam saat 21.30'da Halep'e gelişi ve Halep Valisi Abdülhalik (Renda) Bey tarafından karşılanması.

20 Mart 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle yeni Halep çarşısında kısa süre dolaşması.

22 Mart 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah, trenle Halep'ten Resûlayn (Ceylanpınar)'a hareketi, Halep Valisi Abdülhalik (Renda) Bey ve şehir ileri gelenlerinin kendisini istasyonda uğurlaması.

23 Mart 1916 – Atatürk'ün, Halep'ten trenle Resülayn (Ceylanpınar)'a gelişi.

24 Mart 1916 – Atatürk'ün Resülayn (Ceylanpınar)'dan otomobille saat 15.00'de Mardin'e gelişi.

25 Mart 1916 – Atatürk'ün, günü Mardin'de geçişi.

26 Mart 1916 – Atatürk'ün, Mardin'den sabah saat 7.30'da otomobille Diyarbakır'a hareketi.

27 Mart 1916 – Mustafa Kemal'in Diyarbakır'a gelerek 16'ncı Kolordunun komutasını üzerine alması. Atatürk'ün, saat 16.00 sıralarında Diyarbakır'a gelerek göreve başlaması.

27 Mart 1916 – Mustafa Kemal Diyarbakır'a geldi. (12 gün süren yolculuğun ardından Mustafa Kemal, paşa (mirliva) olduğunu da Diyarbakır'da öğrendi.

28 Mart 1916 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) ve Kolordu Baştabibi'yle beraber Diyarbakır Hükümet Konağı'na giderek Vali Vekili Bedri Bey'le, erzak ve taşıma araçları hakkında görüşmesi.

1 Nisan 1916 – Mustafa Kemal'in mirlivalığa (generalliğe) terfi etmesi. "1 Nisan 1916 Tarihinde Hidemat-ı fevkâledesine mebni bir sene kıdem zammı ile Mirlivalığa terfi etmiştir." (27 Mart 1916'da yolda iken şifre telgrafını alır.) (Mustafa Kemal'in tuğgeneralliğe terfi etmesi. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)'da 19 Mart 1916 olarak yer alır .)

3 Nisan 1916 – Atatürk komutasındaki 16. Kolorduya bağlı 15. Tümen'in Bitlis'i kurtarmak üzere Rus kuvvetlerine taarruzu. (5. Tümen'in isteği üzere yapılan bu taarruzun birkaç gün sonra duraksaması üzerine Atatürk 9 Nisan 1916'da Diyarbakır'dan Bitlis Cephesine hareket ederek 10 ve 11 Nisan gecelerini taarruz bölgesinde geçirmiş, Rus birliklerinin bu cepheye yeni kuvvet kaydırmaları üzerine 5. Tümen'in eski mevzilerine çekilmesini emretmiştir.)

6 Nisan 1916 – Atatürk'ün, Sason ve Mutki bölgesindeki milis kuvvetlerinin ne şekilde hareket edeceği hakkında yazılı direktifi: "...Mutki ve Sason bölgesindeki müfrezeler, 5. Tümen Komutanı'nın emrinde olup, her hususta gereken emri kendisinden alacaklardır."

7 Nisan 1916 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber, ordugâh yeri seçmek için otomobille dolaşarak inceleme yapması.

7-25 Nisan 1916 – Mustafa Kemal, Doğu'da Rusların saldırısını püskürttü.

9 Nisan 1916 – Atatürk 9 Nisan 1916'da Diyarbakır'dan Bitlis Cephesine hareket ederek 10 ve 11 Nisan gecelerini taarruz bölgesinde geçirmiş, Rus birliklerinin bu cepheye yeni kuvvet kaydırmaları üzerine 5. Tümen'in eski mevzilerine çekilmesini emretmiştir.

10 Nisan 1916 – Atatürk'ün, 16. Kolordu'nun cephe durumu hakkında 2. Ordu Komutanlığı'na raporu: "Emrimde bulunan cephe aşağıdaki şekilde kısımlara ayrılmıştır."

10 Nisan 1916 – Atatürk'ün, 16. Kolordu birliklerine, cephedeki görevleri hakkında yazılı emri. (Eski mevzilere çekilme emri.)

10 Nisan 1916 – Atatürk'ün, şehir ileri gelenlerinden iki kişiye beraber kendisini ziyarete gelen Diyarbakır Müftüsü'nü kabulü ve görüşmesi.

12 Nisan 1916 – Atatürk'ün, öğleden sonra Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber 17. Alay'ın 3. Taburunu denetlemesi, daha sonra Diyarbakır Hükümet Konağı'na gidip Vali Vekili Bedri Bey'le erzak ve taşıma araçları hakkında görüşmesi.

13 Nisan 1916 – Atatürk'ün, sabah saat 7.00'de Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey ve diğer subaylarla beraber at üzerinde Diyarbakır'dan hareketle saat 16.00'da Sofyan'a gelişi ve geceyi burada geçişi.

14 Nisan 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle Sofyan'dan Silvan'a gelişi.

15 Nisan 1916 – Atatürk'ün, şiddetli yağmur nedeniyle Silvan'da kalışı.

16 Nisan 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle saat 7.15'de at üzerinde Silvan'dan hareketi, akşam Hazbat köyüne gelişi ve geceyi burada, çadırda geçişi.

17 Nisan 1916 – Atatürk'ün, beraberindeki karargâh mensuplarıyla sabah Hazbat köyünden at üzerinde hareketle saat 17.00'de Zok'a gelişi ve geceyi burada geçişi.

18 Nisan 1916 – Atatürk'ün beraberindeki karargâh mensuplarıyla öğleden sonra Zok'tan hareket ederek akşamüzeri Ziyaret (Veysel-karani)'e gelişi, Veysel Karani'nin türbesini ziyaret edişi, geceyi burada, çadırda geçirmesi.

18 Nisan 1916 – Ruslar'ın Trabzon'u alması.

18 Nisan 1916 – İngilizler'in Kut ül-Amere'de teslim olmaları.

19 Nisan 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle Ziyaret (Veyselkarani)'ten at üzerinde hareket ederek saat 17.15'de Bitlis yolu üzerinde Duhan'daki 5. Tümen Karargâhı'na gelişi. Atatürk'ün, 5. Tümen Karargâh'ında çalışması ve tümenin bu cephedeki muharebelerle ilgili verdiği bilgileri değerlendirmesi.

20 Nisan 1916 – Atatürk'ün, Bitlis, Siirt, Silvan bölgesindeki askerî birlikleri denetlendikten sonra tekrar Diyarbakır'a dönüşü.

21 Nisan 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah 15. Alay cephesine hareketi, buradaki kuvvetleri denetlemesi, düşmana 1200 metre uzaklıktaki birinci hattan düşman mevzilerini gözetlemesi (Bu gözetleme esnasında, topluluk, düşmanın dikkatini çektiğinden kısa zamanda Rus askerleri tarafından açılan yayılım ateşine maruz kalmış, bunun üzerine gerekli önlemler alındıktan sonra tekrar 15. Alay Karargâh'na dönmüştür.

22 Nisan 1916 – Atatürk'ün, sabah saat 8.00'de 15. Alay Karargâhı'ndan cepheye hareketi, karlarla örtülü Gampüs dağları üzerindeki ileri birlikleri denetlemesi.

23 Nisan 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle cepheden Duhan'daki 5. Tümen Karargâhı'na dönüşü.

24 Nisan 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah Duhan'daki 5. Tümen Karargâhı'ndan ayrılarak tümenin sağ kanadına hareketi, Kemer dağlarının bir boynuzunu aşip Havanis'e gelişi, daha sonra Berz sırtlarına doğru yürüyüp Güzeldere'nin batı yamacında kurulan ordugâhta geceyi geçirmesi.

25 Nisan 1916 – Rusların, doğu cephesinde şafakla beraber 14. Alay'ın tüm cephesine taarruza başlaması, ancak askerlerimizin kahramanca karşı koyması sonucu geri çekilişi (Atatürk, düşmanın bu sabahki taarruzu üzerine Kemer dağına çıkararak gün boyunca muharebeyi izlemiş, akşam Güzeldere'nin batı yamacındaki ordugâha dönmüştür).

25-27 Nisan 1916 – Atatürk Silvan'da Rus saldırılarını geri püskürtmüştür. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.22)

26 Nisan 1916 – Rusların, doğu cephesinde 14. Alay'ın sağ kanadına taarruzu, fakat kuvvetlerimiz tarafından geri püskürtülmesi.

26 Nisan 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah 14. Alay cephesine hareketi, geceyi Tu köyünde geçirişi.

27 Nisan 1916 – Rusların, iki gündür devam eden taarruzlarının başarısızlığa uğraması üzerine geri çekilmeleri. Atatürk'ün, Rusların geri çekilmeleri üzerine 14. Alay cephesinden ayrılarak Güzeldere'deki ordugâha dönüşü.

28 Nisan 1916 – Irak Cephesindeki savaşlarda, Kutulamare bölgesinde, beş aydır kuşatma altında olan İngiliz birlikleri, teslim oldu.

28 Nisan 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah Güzeldere'den ayrılarak Duhan'a gelişi.

29 Nisan 1916 – 29 Nisan 1916 tarihinde Irak Cephesinde kazanılan Kut'ül-Ammare zaferi.

29 Nisan 1916 – Enver Paşa'nın amcası Halil (Kut) Paşanın "Kutül amare (Kut) zaferi, Atatürk zamanında da milli bayram olarak kutlanmaya devam etmiştir. (Osmanlı'nın Çanakkale'den sonra Birinci Dünya savaşındaki en büyük zaferidir.) (1952 yılında bu milli bayram kaldırılmış, Kutül amare zaferi ders kitaplarından dahi çıkarılmıştır.) (Panzehir, Sinan Meydan)

1 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, sabah Duhan'dan ayrılarak saat 16.00'da Ziyaret (Veyselkarani)'e gelişi ve geceyi burada geçirişi.

2 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah Ziyaret (Veyselkarani)'ten hareket ederek akşamüzeri Siirt'e gelişi, Jandarma Dairesi'nde misafir edilişi, akşam -Vali Vekili, Mutasarrıf, Belediye Başkanı ve Müdafaa-i Milliye Cemiyeti Başkanının da katılımıyla- şerefine yemek verilmesi.

6 Mayıs 1916 – Rusların, sabah Kulp cephesine taarruzu, kuvvetlerimizin ağır kayıplar vermesine rağmen, bu taarruzun merkez ve sol kanatta püskürtülmesi, ancak sağ kanatta düşmanın tepelerde kalması.

6 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, Siirt'ten Madam Corinne'e Fransızca mektubu: "Batıdan doğuya kadar devam eden uzun ve yorucu bir yolda iki ay kadar seyahat ettikten sonra bir istirahat anı bulunabileceğine inanılır, değil mi? Fakat heyhat! Görülüyor ki, bu ancak ölümden sonra mümkün olacak!" [Kocatürk]

6 Mayıs 1916 – Mustafa Kemal'in madam Corinne'ye mektubu. (Diyarbakır'a gelişini ve yaptıklarını anlatan mektubu.)

7 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah Siirt'ten hareket ederek saat 16.00'da Garzan'a gelişi, Hükümet Dairesi'nde misafir edilerek geceyi burada geçişi.

8 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah Garzan'dan at üzerinde hareket ederek saat 16.00'da -Batman üzerinden- Malabadi köyüne gelişi ve geceyi burada geçişi.

8 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, Madam Corinne'e Fransızca mektubu: "Tabî ki şu anda bulunduğum yeri bilmiyorsunuz. Burasını size tanıtamam da; çünkü yerini gösterecek bir harita bile yok. Kısaca, gürül gürül akan sayısız dereler ile sulanan, fevkalâde güzel, yeşil çamlarla örtülü bir dağ silsilesi tasavvur edebilirsiniz. Ormanlarımızda binlerce bülbül var ve dağlarımızın bir kısmı hâlâ tertemiz beyaz örtüsünü koruyor. Hava tertemiz, sular da öyle. Ruslar pek uzakta değiller ama, Çanakkale'deki gibi yakın değil." [Kocatürk]

8 Mayıs 1916 – Mustafa Kemal'in madam Corinne'ye mektubu. (Diyarbakır'ı, kışı anlatan ve Rus cephesi ile Çanakkale cephesini mukayese eden mektubu)

9 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, sabah Malabadi köyünden hareket ederek öğle üzeri Silvan'a gelişi.

10 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, Rusların son zamanlarda destek kuvveti alması nedeniyle 16. Kolordu birliklerine, cephede ne şekilde hareket edileceğini bildiren yazılı emri.

12 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah Silvan'dan hareketle, Kulp suyu üzerindeki Memuk köprüsü geçerek Raşikan köyüne gelişi, geceyi burada, çadırda geçişi.

12 Mayıs 1916 – **İlk idman şenliği** milli bayram havasında Kadıköy'de, "Papazın çayırı" olarak bilinen İttihatspor sahasında, şimdiki FB Saraçoğlu stadı yakınlarında gerçekleştirildi. (Selim Sırrı Tarcan ve Yüksek Öğretmen Okulu Öğrencileriyle) (Dağ Başını duman almış marşı öğrencilerce topluca seslendirilmiştir.) (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

13 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah Raşikan köyünden hareket ederek öğleden sonra saat 13.00'da Kulp merkezi Pasur'a gelişi ve geceyi burada geçişi (Atatürk, Pasur'a 1 saatlik mesafeden Genç Mutasarrıfı Hilmi Bey ve diğer yüksek memurlar tarafından karşılanmıştır).

13 Mayıs 1916 – Karargâhı Diyarbakır'a nakledilen 2. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa'nın İstanbul'dan Diyarbakır'a gelişi. (2. Ordu Komutanlığı'na atanan Ahmet İzzet Paşa'nın İstanbul'dan Diyarbakır'a gelişi.)

14 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah Kulp'tan hareket ederek akşamüzeri saat 17.00'de Şin'e gelişi ve 17. Alay'ın hazırladığı yemeği yiyişi.

14 Mayıs 1916 – Başkomutanlık Vekâleti tarafından, Atatürk'ün komuta ettiği 16. Kolordu'nun, 2. Ordu Komutanlığı emrine verilmesi.

15 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber öğleden sonra Şin'de 17. Alay Karargâhı'na giderek askerinin erzak sıkıntısını görüşmesi.

16 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber cepheyi gezmesi; Rus kuvvetlerinin mevzilerini görmesi.

17 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, sabah 17. Alay'ın bulunduğu Şin cephesinden hareket ederek saat 18.00'de Kulp'a gelişi, geceyi burada kurulan ordugâhta geçişi.

18 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah Kulp'tan Diyarbakır'a hareketi.

19 Mayıs 1916 – Atatürk'ün Siirt'ten Madam Corinne'e Fransızca mektubu: "Batıdan doğuya kadar devam eden uzun ve yorucu bir yolda iki ay kadar seyahat ettikten sonra biri istirahat ânı bulunabileceğine inanılır, değil mi? Fakat heyhât! Görülüyor ki, bu ancak ölümden sonra mümkün olacak!"

20 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle Kulp'tan Diyarbakır'a dönüşü (Dicle köprüsü civarında, 2. Ordu Kurmay Başkanı Albay İsmet (İnönü) Bey tarafından karşılanmıştır.

20 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, Diyarbakır'da 2. Ordu Karargâhı'na giderek Ahmet İzzet Paşa ile görüşmesi.

21 Mayıs 1916 – 2. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa ve Kurmay Başkanı Albay İsmet (İnönü) Bey'in, 16. Kolordu Karargâhı'na gelerek Atatürk'ü ziyareti.

21 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, öğleden sonra 24. Alay'ı denetlemesi.

23 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, öğleden sonra 16. Kolordu Karargâhı'nda Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) ve 2. Ordu Kurmay Başkanı İsmet (İnönü) Beylerle askerî, siyasî ve sosyal konular üzerinde uzun sohbeti.

23 Mayıs 1916 – Birinci Dünya Savaşı sırasında Mekke Emiri Hüseyin Bin Ali, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı bir isyanın hazırlıkları içerisindeydi. Cemal Paşa'nın emri üzerine Fahrettin Paşa 23 Mayıs 1916'da Medine'yi savunmak için harekete geçti. 17 Temmuz 1916'da Hicaz Kuvve-i Seferiyesi komutanı ilan edildi. Özellikle I. Dünya Savaşı sırasında çıkan Şerif Hüseyin İsyanı'nda zor şartlar altında Medine'de yönettiği 2 yıl 7 ay süren Medine Müdafaası ile bilinmektedir. "Medîne Müdâfii", "Türk Kaplani", "Çöl Kaplani", "Medine Kahramanı" lakaplarıyla anılır.

31 Mayıs 1916 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber 2. Ordu Karargâhı'na gidişi, Ahmet İzzet Paşa ve İsmet (İnönü) Bey'le görüşmesi.

1 Haziran 1916 – 2. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa ve Kurmay Başkanı İsmet (İnönü) Bey'in, 16. Kolordu Karargâhı'na gelerek Atatürk'ü ziyareti.

2 Haziran 1916 – Atatürk'ün, Ahmet İzzet Paşa'nın isteği üzerine, yollar hakkında incelemede bulunmak üzere sabah otomobille Diyarbakır'dan Mardin'e gidişi ve gece saat 12.00'de Mardin'den Diyarbakır'a dönüşü.

2 Haziran 1916 – Mekke şerifi Hüseyin'in Osmanlı devletine karşı ayaklanması.

3 Haziran 1916 – 16. Kolordu Karargâhı'nın Diyarbakır'dan Silvan'a nakledilmesi (2. Ordu Karargâhı'nın Diyarbakır'da kurulması üzerine 16. Kolordu Karargâhı Haziran'ın ilk haftasında Silvan'a nakledilmiştir). (Kocatürk)

4 Haziran 1916 – Atatürk'ün, akşama doğru, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber 12. Alay ordugâhına gidişi, cepheye hareket edecek olan alaya gerekli emirler veriş, daha sonra 4. Tümen Karargâhı'na da uğrayarak Tümen Komutanı Aziz Samih (İlter) Bey'i ziyareti.

5 Haziran 1916 – Yavuz Sultan Selim tarafından 1517'de Osmanlı topraklarına katılan Hicaz'da isyan başladı.

5 Haziran 1916 – Atatürk'ün, Muş cephesini denetlemek üzere Silvan'dan hareketi. (Kocatürk)

9 Haziran 1916 – Rus kuvvetlerinin, Çapakçur (Bingöl) cephesinde mevzilerimize taarruzu.

10 Haziran 1916 – Osmanlı yönetimindeki Mekke, Arap isyanı sırasında Arapların eline geçti.

15 Haziran 1916 – Atatürk'ün komuta ettiği 16. Kolordu Karargâhının, Diyarbakır'dan Silvan'a nakli. (2. Ordu Karargâhı'nın Diyarbakır'da kurulması üzerine, 16. Kolordu Karargâhı Silvan'a nakledilmiş, Atatürk de ertesi günü Diyarbakır'dan ayrılarak Silvan'a gelmiştir).

16 Haziran 1916 – Mustafa Kemal'in Diyarbakır'dan Silvan'a gelmesi. Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber sabah otomobile Diyarbakır'dan Silvan'a hareketi, saat 17.00'da Silvan'a gelişi.

21 Haziran 1916 – Atatürk'ün. Kurmay Başkanı İzzettin Bey ve bir kısım karargâh mensuplarıyla akşamüzeri Silvan'da, at üzerinde, kasabanın etrafını dolaşması.

24 Haziran 1916 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin Bey ve bir kısım karargâh mensuplarıyla, akşamüzeri at üzerinde, 16. Kolordu Karargâhı ordugâhına giderek tabanca atışı yapmaları.

27 Haziran 1916 – Hicaz, bağımsızlığını ilan ederek Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrıldı.

5 Temmuz 1916 – Atatürk'ün, öğleden sonra -Çapakçur (Bingöl)'dan gelen- 13. Alay 3. Taburu'nu denetlemesi, subay ve erlere hitaben hizmet ve fedakarlıklarını takdir eden kısa bir konuşma yapması.

7 Temmuz 1916 – Atatürk'ün, sabahın erken saatlerinde Silvan'dan Muş cephesine hareketi. (Atatürk, Muş cephesinde Nuri (Conker) Bey'in komutasındaki 8. Tümen Karargâhı'na gelmiş, cephe vaziyeti hakkında görüşmüş ve geceyi burada geçirmiştir). [Kocatürk]

8 Temmuz 1916 – Atatürk'ün, Kozma dağında Galip (Türker) Bey'in komutasındaki 23. Alay'ı denetlemesi.

12 Temmuz 1916 – Rusların, 8. Tümen cephesi (Muş cephesi)'nde taarruza geçmesi. Atatürk bugün 8. Tümen kesimine giderek muharebeyi yakından izlemiş, 15 Temmuz 1916'da Rus birliklerinin Mus'ta Kozmadağındaki Türk savunma mevzilerini yarmaları üzerine bu kesimdeki 8. Tümeni başarıyla Kulp Boğazı'na çekmiştir.) (Kocatürk)

13 Temmuz 1916 – Rusların, 8. Tümen cephesi (Muş cephesi)'ne taarruzunun devam etmesi; ancak kuvvetlerimizin ağır kayıplar vererek savunma ve karşı taarruzu ile durdurulması.

17 Temmuz 1916 – Atatürk'ün, 2. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa'ya -Kulp muharebesi ve 8. Tümen'in son düşman taarruzunda çekilmesi hakkında bilgi istemesi üzerine makina başında bilgi vermesi: "...Düşman üstün kuvvetlerle taarruz etmiştir. ...Tümenin kaybı yaklaşık olarak 1/3'ten az

değildir. ...Düşmanın eski mevzilerine atılmasını bu kuvvetle sağlamanın mümkün olmadığı kanısındayım.” [Kocatürk]

26 Temmuz 1916 – Atatürk’ün, Muş cephesinden Silvan’a dönüşü.

27 Temmuz 1916 – Atatürk’e, Birinci Dünya Savaşı, özellikle Çanakkale muharebelerindeki üstün başarıları nedeniyle Avusturya-Macaristan Hükûmeti’nce **Üçüncü Rütbe’den Muharebe Liyakat Madalyası** verilmesi.

29 Temmuz 1916 – 2. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa’nın, Kurmay Başkanı Albay İsmet (İnönü) Bey’le beraber Diyarbakır’dan Silvan’a gelerek, ordunun ilerideki harekâtı hakkında Atatürk’le görüşmesi ve geceyi Silvan’da geçişi.

30 Temmuz 1916 – 2. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa’nın, Kurmay Başkanı Albay İsmet (İnönü) Bey’le beraber Diyarbakır’a dönmek üzere, sabah Silvan’dan ayrılışı.

2 Ağustos 1916 – Mustafa Kemal komutasındaki kuvvetler taarruza geçti. 7-8 Ağustos’ta Muş’u ve Bitlis’i aldı. Bu sayede Mustafa Kemal ile Kürt milisler arasında ilişkiler gelişmiş, sıcak bağlar kurulmuştu.

2-3 Ağustos 1916 – Atatürk komutasındaki kuvvetlerin, Bitlis ve Muş yönünde taarruza geçişi. Bugün ve bugünü izleyen günlerde Ruslarla iki tümenimiz arasında taarruz ve karşı taarruz şeklinde şiddetli çarpışmalar olmuştur. [Kocatürk] (Doğu cephesinde Mustafa Kemal’in amacı Bitlis ve Muş’un kurtarılmasıdır. Karşılıklı ilerleme ve gerilemelerden sonra gerekli hazırlıkları yapan Mustafa Kemal 2 Ağustos’ta saldırıya geçer. 7 Ağustos’ta Muş, 8 Ağustos’ta Bitlis kurtarılır. Cephenin bu kısmına nisbî bir istikrar gelir.)

7 Ağustos 1916 – Mustafa Kemal’in Muş’u düşman elinden geri alması.

7 Ağustos 1916 – Atatürk komutasındaki 16. Kolordu’ya bağlı 8. Tümen’in, Muş’u düşman işgalinden kurtarışı. (Muş, 25 Ağustos 1916’da tekrar Rusların eline düşmüştü. Atatürk’ün 2. Ordu Komutanlığı sırasında, 30 Nisan 1917’de bu şehrimiz, ikinci defa Rus işgalinden kurtarıldı). [Kocatürk]

8 Ağustos 1916 – Atatürk komutasındaki 16. Kolordu’ya bağlı 5. Tümen’in, Bitlis’i düşman işgalinden kurtarışı.

8 Ağustos 1916 – Atatürk’ün, 2. Ordu Komutanlığı’na telgrafı: “Muş dün ve Bitlis bugün kolordumuz tarafından zapt ve işgal edilmiştir.”

8 Ağustos 1916 – 2. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa’nın, Muş ve Bitlis’in kuvvetlerimiz tarafından geri alınışı üzerine Atatürk’e tebrik ve teşekkür telgrafı: “Komutanız altındaki askerlerimizi iyi koruyarak gerekli zamanda gösterdiğiniz dâhiyane kudret ve cesaretle yaptığınız kahramanca hizmetten dolayı size tebrik ve teşekkürlerimi bildiririm.” [Kocatürk]

10 Ağustos 1916 – Başkomutan Vekili Enver Paşa ve 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa’nın, Muş ve Bitlis’in kuvvetlerimiz tarafından geri alınışı üzerine Atatürk’e, 16. Kolordunun başarısını tebrik eden telgrafları.

12 Ağustos 1916 – 16. Kolordu’ya bağlı 5. Tümen’in Tatvan’ı düşman işgalinden kurtarışı ve düşmanı Ahlat yönünde geri çekilmeye mecbur edişi.

17/18 Ağustos 1916 – 2. Ordu Komutanlığı'nın, Rusların ileri harekete geçmeleri üzerine 16. Kolordu Komutanlığı'na, 8. Tümen'in gece yürüyüşü ile cepheye hareket etmesini bildiren emri.

18 Ağustos 1916 – Atatürk'ün, askerî harekâtı yakından takip ve idare etmek üzere Silvan'dan cepheye hareketi. (Atatürk 17 Eylül 1916'ya kadar cephede kalmış ve bu süre içinde Çapakçur muharebeleri adını alan savaşları idare etmiştir). [Kocatürk]

19 Ağustos 1916 – Rusların, tüm 2. Ordu cephesinde yeniden taarruza başlaması. (Yaklaşık beş misli üstün durumda olan düşman kuvvetlerinin taarruzu karşısında, 16. ve 3. Kolordu birlikleri 21 Ağustos 1916'da asıl mevzilerine çekilmek durumunda kalmışlardır). [Kocatürk]

19 Ağustos 1916 – Rusların doğu cephesinde yeniden taarruza başlaması (Bu taarruzlar 2. Ordu birlikleri tarafından durdurulmuş, Atatürk 7. ve 87. Tümen kesimlerindeki başarılı yönetimiyle Rus tümenlerinin ilerlemesine imkân vermemiştir.

21 Ağustos 1916 – 19 Ağustos'ta başlayan ve 20 Ağustos'ta da devam eden Rus taarruzu karşısında 3. ve 16. Kolorduların asıl mevzilerine çekilmeleri (16. Kolordu birlikleri, düşmanın bu taarruzu esnasında -7. Tümen ve 20. Alay'ın gerekli savunmayı gösterememesi nedeniyle- Masalla deresi yönünde geri çekilmeye mecbur olmuştur). [Kocatürk]

23 Ağustos 1916 – Rusların, Bitlis ve Muş bölgelerinde 16. Kolordu birliklerine karşı yeniden taarruza başlaması.

24 Ağustos 1916 – Atatürk'ün, Taşlıtepe'ye çıkarak 7. Tümen cephesinde incelemeler yapması, 7. Tümen Komutanı ve 20. Alay Komutanı'nın değiştirilmesi.

25 Ağustos 1916 – Doğu cephesinde 2. Ordu'nun, üç kolordusu ile karşı taarruza geçmesi ve Rus birliklerini geriletmeleri.

27 Ağustos 1916 – Türkiye'nin Romanya'ya savaş açması. Romanya'nın, Avusturya-Macaristan'a savaş açması. Almanya'nın Romanya'ya savaş açması.

28 Ağustos 1916 – Rus taarruzu'nun yenilenmesi, ancak 16. Kolordu'yu hedef alan taarruzların Atatürk komutasındaki kuvvetler tarafından durdurulması.

29 Ağustos 1916 – 16. Kolordu'ya bağlı 7. ve 8. Tümenlerin, sabahleyin Rus kuvvetlerine taarruzu ve düşmanın Buğlan Gediği yönünde çekilmesi. (16. Kolordu'nun taarruzu, 30 Ağustos 1916 günü de devam etmiştir).

30 Ağustos 1916 – Doğu cephesinde 2. Kolordu Komutanı Faik Paşa'nın şehit oluşu.

30 Ağustos 1916 – 2. Ordu Kurmay Başkanı Albay İsmet (İnönü) Bey'in, 2. Kolordu Komutan Vekilliğine atanması.

31 Ağustos 1916 – 2. Ordu Komutanlığı'nın, bağlı kolordulara, yorulan askerin dinlendirilmesi ve birliklerin kendilerine çekidüzen vermeleri amacıyla 31 Ağustos 1916'da, buldukları hatta durmaları emri.

31 Ağustos 1916 – Rusların, sabah 16. Kolordu birliklerine taarruzu, 7. ve 8. Tümenlerin asıl mevzileri olan Masalla deresi batısına çekilişi, burada savunmaya devam edişi, bu mevziye yapılan bir düşman taarruzunun başarıyla püskürtülmesi.

31 Ağustos 1916 – Atatürk'ün. 2. Ordu Komutanlığı'na raporu: "...Masalla deresi batısında asıl mevziin sol nefese kadar savunulacağı!"

4 Eylül 1916 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber öğleden sonra, Sivritepe'de 8. Tümen cephesinde incelemelerde bulunması.

7 Eylül 1916 – İngiliz uçakları Haydarpaşa Garı'nı bombaladı.

13-14 Eylül 1916 – Gece Hisarönü ve Hisaraltı'nda başlayan, 3 gece 2 gün süren ve ermen, mahallesini kül eden **yangın** Ankara'yı kül rengine boyadı. 1030 hane, 935 dükkân, 2 cami, 7 kilise, 2 tevkifhane, 1 polis karakolunun olduğu koca bir bölge yok oldu.

17 Eylül 1916 – Atatürk'ün, sabah, Doğu cephesinden Silvan'a hareketi. (25 Eylül 1916 (Kocatürk))

24 Eylül 1916 – Doğu cephesine gelen Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, cepheden Atatürk'e ve 16. Kolordu mensuplarına tebrik ve selâm telgrafı.

30 Eylül 1916 – Atatürk'ün, Silvan'dan Madam Corinne'e Fransızca mektubu: "...Kıymet verdiğiniz insanlarla birlikte ateşe ve ölüme göğüs germek ne zevk!" (Nuri Bey ile yaşadıkları, muharebelerin cereyanı.)

30 Eylül 1916 – Atatürk'ün, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey ve diğer bazı arkadaşlarıyla ava gidişi. [Kocatürk]

6 Ekim 1916 – Atatürk'ün, akşamüzeri Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey ve yaverleriyle beraber Silvan-Beşiri yolunda atla bir gezinti yapması.

8 Ekim 1916 – Atatürk'ün, Kurban Bayramı nedeniyle sabah, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey ve yüksek rütbeli subaylarla, Silvan'da camiye giderek bayram namazı kılması. Hükümet Dairesi'nde tebrikleri kabul etmesi, öğleden sonra askerin bayramını tebriki.

11 Ekim 1916 – Atatürk'ün, Silvan'a gelen Diyarbakır Vali Vekili Bedri Bey'i karşılamaya gitmesi.

19 Ekim 1916 – Atatürk'ün, beraberindekilerle at üzerinde bir gezinti yapması.

5 Kasım 1916 – Atatürk'ün, öğleden sonra. Silvan'a gelen 5. Tümen Komutanlığı'na yeni atanan Albay Ali Fuat (Cebesoy) Bey'i -Meşekkat köyünde- karşılaması, akşam yemeğini beraber yemeleri.

7 Kasım 1916 – Atatürk'ün, Bitlis cephesini denetleme amacıyla beraberinde 5. Tümen Komutanlığı'na yeni atanan Albay Ali Fuat (Cebesoy) ve 16. Kolordu Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'ler olmak üzere, sabah Silvan'dan Bitlis'e hareketi ve geceyi Hazo'nun güneyinde geçişi.

7 Kasım – 24 Aralık 1916 – Mustafa Kemal'in Silvan ve Diyarbakır günlerini anlatan 15 santimetre boyutlu günlük tutması. (İlk ve son tarihleri)

8 Kasım 1916 – Atatürk'ün, Silvan'dan Ziyaret (Veyselkarani)'e gelişi, geceyi -Fuat (Bulca) Bey'in komuta ettiği- 23. Alay ordugâhı civarında çadırdaki geçişi.

9 Kasım 1916 – Atatürk'ün, sabah saat 8.00'de Ziyaret'ten hareketi, saat 17.00'de Duhan'a gelişi, geceyi Duhan'ın kuzeyinde 13. Alay'ın eski ordugâhında çadırda geçirmesi.

9 Kasım 1916 – Atatürk, I. Dünya Savaşı sırasında Muş ve Bitlis'te Ruslara karşı çarpışırken, 9 Kasım 1916 tarihli hatıra defterine şu satırları yazdı: "Yollarda birçok muhacir gördük. Bitlis'e dönüyorlar. Cümlesi aç sefil, ölüme mahkûm bir halde 4-5 yaşlarında bir çocuğu ebeveyni yol üzerinde terk etmiş, bu da bir karı kocanın peşine takılmış, onları ağlayarak 100 metreden takip ediyor. Kendilerini, çocuğu almadıkları için azarladım. 'Bizim evladımız değildir' dediler." (Şükrü Tezer, Atatürk'ün Hatıra Defteri, s. 66)

10 Kasım 1916 – Atatürk'ün, sabah Duhan'ın kuzeyinden hareketle öğleyin 12.30'da -beraberinde Ali Fuat (Cebesoy) ve İzzettin (Çalışlar) Bey'ler olmak üzere- Bitlis'e gelişi.

11 Kasım 1916 – Atatürk'ün, sabah Bitlis yakınında 15. Alay cephesini denetlemesi, saat 16.00'da tekrar Bitlis'e dönüşü.

12 Kasım 1916 – Atatürk'ün, Bitlis yakınındaki -Yarbay Ali (Çetinkaya) Bey'in komuta ettiği- 14. Alay'ı denetlemesi ve geceyi Alay Karargâhında geçirmesi.

13 Kasım 1916 – Atatürk'ün, 14. Alay Karargâhı'ndan hareketle Keltepe'ye gelişi; tümen, alay ve tabur komutanlarıyla görüşmesi, 11. Alay Karargâhı'na gelerek öğle yemeği yemesi, daha sonra Bitlis'e dönüşü.

14 Kasım 1916 – Atatürk'ün, -öksürükten rahatsızlığı nedeniyle- günü Bitlis'teki Karargâhı'nda geçirmesi.

15 Kasım 1916 – Atatürk'ün, Bitlis'te günün büyük kısmını -öksürükten rahatsızlığı nedeniyle- istirahat ederek geçirmesi, akşama doğru 5. Tümen Baştabipliği ve idare Başkanlığı dairelerini gezerek incelemelerde bulunması.

16 Kasım 1916 – 16. Kolordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa'nın, Bitlis'te 5. Tümen Komutanı Albay Ali Fuat (Cebesoy) Bey'i makamında ziyareti, hastaneleri denetlemesi hastaları ziyaret etmesi, daha sonra Şerefiye Camii'ni gezmesi.

16 Kasım 1916 – Mustafa Kemal, Bitlis'te Ömer isimli 12 yaşındaki bir çocuğu himayesine aldı. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

17 Kasım 1916 – Atatürk'ün, günü Bitlis'te Karargâhı'nda geçirmesi.

17 Kasım 1916 10. Türk Kolordusu, Makedonya Cephesine geldi.

18 Kasım 1916 – Atatürk'ün, Bitlis'te Şeyh Küfrevî'nin türbesini ziyareti, bazı tarihî yerleri gezişi, daha sonra ikametgâhına dönüşü, akşam yemeğini Ali Fuat (Cebesoy) Bey'le beraber yemesi.

18 Kasım 1916 – Atatürk'ün, İstanbul'da bulunan, annesi [Zübeyde](#) Hanım'dan mektup alışı.

19 Kasım 1916 – Atatürk'ün, aralıklı olarak okumakta olduğu, Alphonse Daudet'nin Sapho-Moeurs Parisiennes (Safo – Paris Âdetleri) adlı romanını bitirmesi.

20 Kasım 1916 – Atatürk'ün, 5. Tümen cephesindeki denetlemeleri hakkında 2. Ordu Komutanlığı'na bir rapor yazması.

20 Kasım 1916 – Atatürk'ün, İstanbul'da bulunan annesi Zübeyde Hanım'a, Madam Corinne'e ve bazı tanıdıklarına Bitlis'ten birer kartpostal göndermesi.

21 Kasım 1916 – Atatürk'ün, sabah Silvan'a dönmek üzere Bitlis'ten hareketi, 5. Tümen Komutanı Albay Ali Fuat (Cebesoy) Bey tarafından uğurlanışı, akşam Duhan'ın güneyinde kurulan ordugâhta Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le örtünmenin kaldırılması, sosyal yaşamın düzeltilmesi, kadınların okuması, yetenekli anne yetiştirme, kadınlara serbestlik verme vb. konular üzerinde sohbeti.

22 Kasım 1916 – Atatürk'ün, sabah Duhan'dan hareketi, saat 13.00'te Ziyaret (Veyselkarani)'e gelişi, 23. Alay Komutanı tarafından karşılanması, Veyselkarani türbesini ziyareti, daha sonra Koh köyünde 23. Alay Karargâhı'na gelişi ve geceyi burada geçişi.

23 Kasım 1916 – Atatürk'ün, sabah Kelhük köyünde, 23. Alay'ın I. Tabur'unu denetlemesi, harp oyunu yaptırması, bilâhare tekrar Koh köyüne dönüşü.

24 Kasım 1916 – Atatürk'ün, 23. Alay'ın 2. Tabur'unu denetlemesi, tabura bir tatbikat yaptırılması.

25 Kasım 1916 – Atatürk'ün SAYS köyünde 23. Alay'ın 3. Tabur'unu denetlemesi, tabura bir tatbikat yaptırılması.

26 Kasım 1916 – Atatürk'ün, günü Koh köyünde 23. Alay Karargâhı'nda istirahatle geçirmesi.

27 Kasım 1916 – Atatürk'ün, Koh köyündeki 23. Alay Karargâhı'ndan hareketle Siirt'e gelişi, merasimle karşılanması, geceyi burada geçişi.

28 Kasım 1916 – Atatürk'ün, Siirt'te, günü Vali Memduh Bey'in konağında geçişi.

29 Kasım 1916 – Atatürk'ün, sabah Siirt'ten hareketle Garzan'a gelişi, Hükümet Dairesi'nde misafir edilişi, geceyi burada geçişi.

29 Kasım 1916 – Siirt çevresinin önde gelen aşiret reislerinden Cemil Çeto'nun, Mustafa Kemal'in 4 subay ve 8-10 süvari ile Siirt'ten Garzan'a giderken 100 atlı ile yolunu kesmesi. Mustafa Kemal not defterinde onları affettiğini yazmış ve sonraki yıllarda da ilişkisini sürdürmüştü.

30 Kasım 1916 – Atatürk'ün, sabah Garzan'dan Silvan'a hareketi, öğleden sonra saat 16.30'da Silvan'a dönüşü. (Atatürk'ün Bitlis cephesine yaptığı seyahati tamamlayarak Silvan'a dönüşü.)

1-3 Aralık 1916 – Atatürk'ün Şehbenderzade Ahmet Hilmi'nin "Allah'ı inkar mümkün müdür?" adlı kitabını okuyup bitirmesi. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

2 Aralık 1916 – Atatürk'ün, 2. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa'ya "Van Hareket Müfrezesi'nin gelecekteki hareket plânı hakkında" görüşlerini bildiren bir rapor yazması. (Bu rapor, 3 Aralık 1916 günü 2. Ordu Komutanlığı'na gönderilmiştir.) (Atatürk milislerden ve bir miktar düzenli askerden oluşturduğu "Van Hareket Müfrezesi"ni Van'ın geri alınmasıyla görevlendirmişti.)

3 Aralık 1916 – Atatürk'ün, Arıburnu muharebelerine ait belge ve notlarını rapor halinde yazmaya başlaması.

3 Aralık 1916 – Silvan'da ruh ve beden ilişkisini anlatan “Allah'ı inkar mümkün mü?” kitabını bitirmesi.

4 Aralık 1916 – Atatürk'ün, günü kitap okumak ve Arıburnu Muharebeleri Raporu'nun yazmakla geçirmesi.

5 Aralık 1916 – Atatürk'ün, Arıburnu Muharebeleri Raporu'nu yazmaya devam etmesi.

5 Aralık 1916 – 2. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa'nın, Atatürk'e, Van Hareket Müfrezesi hakkındaki görüş ve tekliflerini kabul ettiğini bildirmesi.

6 Aralık 1916 – Atatürk'ün, Arıburnu Muharebeleri Raporu'nu yazmaya devam etmesi, George L. Fonsgrive'den Ahmet Naim tarafından çevrilen Mebâdî-i Felsefe (Felsefe'ye Giriş) adlı eseri okumaya başlaması.

6 Aralık 1916 – Silvan'da, George L. Fonsgrive'in 1915 yılında Türkçe basılan “Mebadi-i Felsefe (Felsefenin elementleri” kitabını okuması.

7 Aralık 1916 – Atatürk'ün, öğleye kadar kitap okuması, akşamüzeri bir gezinti yapması.

8 Aralık 1916 – Atatürk, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey ve bir kısım subaylarla Silvan'ın güney tarafında tavşan avına gitti ve akşama doğru Silvan'a döndü.

10 Aralık 1916 – Atatürk'ün, okumakta olduğu Namık Kemal'in “Makalât-ı Siyasiye ve Edebiye” adlı eserini bitirmesi ve “Tarih-i Osmanî”sini okumaya başlaması, yazdığı Arıburnu Muharebeleri Raporu'nu okutması, Çapakçur (Bingöl) cephesine ait yazılan muharebe raporunu okutup dinlemesi.

10 Aralık 1916 – Silvan'da, Nezle oluşu. Namık Kemal'in “Malakat-ı Siyasiye ve Ebediye”sini okuması. Kemal Bey'in “Tarih-i Osmanî”sini okumaya başlaması. Bu eseri Tevfik Fikret'in “Rubab-ı Şikeste” eseri ile mukayese etmesi. her ikisini de beğenmesini not defterine not düşmesi.

11 Aralık 1916 – Atatürk'ün, öğleye kadar, Arıburnu Muharebeleri Raporu'nu, daha sonra Çapakçur (Bingöl) cephesine ait raporları okutarak dinlemesi.

11 Aralık 1916 – Manastır, İtilaf Devletleri'nin eline geçti.

12 Aralık 1916 – Mustafa Kemal'in -Ahmet İzzet Paşa'nın izinli olarak bir süre İstanbul'a gitmesi üzerine – 2'nci Ordu Komutan Vekilliğine atanması.

12 Aralık 1916 – Mustafa Kemal'e Muş ve Bitlis cephelerindeki başarıları sebebiyle “İkinci Rütbe'den Mecidî Nişanı” verilmesi. “12 Aralık 1916 Müceddeden İkinci Rütbe'den Mecidi Nişanı ita kılınmıştır.”

12 Aralık 1916 – Atatürk'e Muş ve Bitlis cephelerindeki başarıları nedeniyle “İkinci Rütbe'den Mecidî Nişanı” verilmesi. (Atatürk'e 25 Aralık 1906 tarihinde verilen Beşinci Rütbe'den Mecidî Nişanını takiben, üstün başarıları nedeniyle Dördüncü ve Üçüncü Rütbe'den Nişan süreleri beklenmeksizin, İkinci Rütbe'den Mecidî Nişanı verilmiştir). [Kocatürk]

12 Aralık 1916 – Atatürk'ün, yazmakta olduğu Arıburnu Muharebeleri Raporu'nu, yaverine okutup dinlemesi.

13 Aralık 1916 – Mustafa Kemal Paşa II. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa'nın izinli olduğu 13 Aralık 1916'dan 2 Ocak 1917 tarihine Ordu Komutanına Vekâlet eder. Bu vesile ile ilk defa olarak **İsmet Bey'le (İnönü)** beraber çalışmak ve onu yakından tanımak, tartmak imkânını bulur. Burada ikisi arasında başlayan dostluk hayatlarının sonuna kadar sürüp gider.

14 Aralık 1916 – Atatürk'ün, sabah Silvan'dan otomobille hareket ederek öğleyin Diyarbakır'a gelişi.

15 Aralık 1916 – Atatürk'ün, Diyarbakır'dan hareketle saat 15.30'da Ergani Madeni'ne gelişi ve geceyi burada geçişi.

15 Aralık 1916 – I. Dünya Savaşı'nda belirleyici rol oynayan Verdun (Fransa) çatışmaları başladı. Verdun'u saldıran Almanlara karşı savunan Fransa 362 bin, Almanya ise 336 bin kayıp verirken, 1917'de Fransızlar, Verdun'u Alman işgalinden tümüyle kurtardı.

16 Aralık 1916 – Mustafa Kemal'in, Sekerat (Diyarbakır'ın Palu kazasına bağlı bir bucak merkezi)'ta 2'inci Ordu Karargâhına gelerek komutan vekilliği görevini üzerine alması.

16 Aralık 1916 – Atatürk'ün, 2. Ordu Karargâhı'nda, öğle yemeğinden sonra, Ahmet İzzet Paşa'nın bırakmış olduğu notları okuması ve 2. Ordu Kurmay Başkanı Albay İsmet (İnönü) Bey'le görüşmesi.

16 Aralık 1916 – Atatürk'ün sabah, Ergani Madeni'nden hareketle Sekerat (Diyarbakır'ın Palu kazasına bağlı bir bucak merkezi)'ta 2.Ordu Karargâhı'na gelerek Komutan Vekilliği görevini üzerine alışı. (Atatürk Sekerat'a yaklaşırken, İstanbul'a dönmek üzere karargâhı'ndan ayrılmış olan Ahmet İzzet Pasa ile yolda kısa bir süre görüşmüştür.) (II.Ordu'nun Kurmay Baskanı Albay İsmet (İnönü) Bey'di. Atatürk'ün İnönü ile iş başında tanışması, ilk temasları ve yakın çalışması bu döneme rastlamıştır.)

17 Aralık 1916 – Atatürk'ün, 2. Ordu'ya bağlı kolordulara, ordunun Darahini-Hun-Gökdere dağları-Çille dağı hattına çekilmesi emri .

17 Aralık 1916 – Atatürk'ün, 2. Ordu'nun iâşe sorununu görüşmek üzere Bitlis ve Diyarbakır Valilerini Sekerat'ta 2. Ordu Karargâhı'na daveti.

18 Aralık 1916 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, Ahmet İzzet Paşa'nın izin süresince 2. Ordu Komutanlığı'nın 3. Ordu Komutanı Vehip Paşa'dan direktif alacağı hakkında emri.

19 Aralık 1916 – Atatürk'ün, 2. Ordu Kurmay Başkanı İsmet (İnönü) Bey'le görüşmesi, yapılan yeni düzenleme hakkında Başkomutanlık Vekâleti'ne, 3. Ordu Komutanı Vehip Paşa'ya ve İstanbul'a -izinli olarak- gitmekte bulunan Ahmet İzzet Paşa'ya bilgi vermesi.

19 Aralık 1916 – Atatürk'ün, Sekerat'tan Palu'ya giderek Kaymakamla görüşmesi, yapılacak bir köprünün çabuklaştırılmasını istemesi.

20 Aralık 1916 – Atatürk'ün, öğleye kadar ordu işleri ve yazışmalarla meşgul olması, öğleden sonra bir saat uzaklıkta bulunan 2. Ordu Karargâhı Süvari Bölüğü'ne gidişi, akşam karargâha dönüşü.

21 Aralık 1916 – Atatürk'ün, 2. Ordu'ya bağlı kolordulardan gelen raporları incelemesi, akşamüzeri yaya bir gezinti yapması.

23 Aralık 1916 – Atatürk'ün, Sekerat'tan hareketle, yol boyunca Gökdere dağı-Çille dağı savunma hattını inceleyerek İsa Ağa mezrasına gelişi, geceyi burada geçişi.

23 Aralık 1916 – I. Dünya Savaşı: Magdaba Muharebesi, birleşik kuvvetler Sina yarımadasında bir Türk garnizonunu ele geçirdiler.

24 Aralık 1916 – “24 Aralık 1916 Bitlis havalisindeki hidematına mükâfeten bir sene seferi kıdem zammı ita edilmiştir. Sene-yi mezkûre zarfında Almanya Hükümeti tarafından Birinci ve İkinci Demir Salip ve Avusturya Macaristan Hükümeti tarafından Üçüncü Rütbe’den Muharebe Liyakat Madalyası ile İkinci Rütbeden Harp Alâmeti Liyakat-ı Askeri Madalyası ita kılınmıştır.” Kaynak: Atatürk’ün Özlük Dosyası

24 Aralık 1916 – Atatürk’ün, İsa Ağa mezrasından hareketle Gökdere dağının tepesine çıkışı, tekrar İsa dağı mezrasına inişi, daha sonra Bahçeköy ve Tepeköy’e gidişi.

1917 : MUSTAFA KEMAL ALMANYA’DA.

3 Ocak 1917 – Ardahan Arap Camii’nde 373 Müslüman-Türk Ermeni çeteciler tarafından camiyle birlikte yakıldı.

5 Ocak 1917 – Rus ve Romen kuvvetlerinin Dobruca’yı terk etmeleri.

22 Ocak 1917 – Atatürk’ün, 16. Kolordu Kurmay Başkanı Yarbay İzzettin (Çalışlar) Bey’i, Silvan’dan 2. Ordu Karargâhı’na çağırması.

22 Ocak 1917 – Wilson Senatoya sunduğu söylevinde; **“Türkiye’nin Avrupa’daki varlığına son verilecek!”** (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.237.)

24 Ocak 1917 – Atatürk’ün, Diyarbakır Vali Konağı’nda bölge valileriyle toplantı yapması.

24 Ocak 1917 - 16. Kolordu Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey’in -Atatürk’ün çağrısı üzerine-Silvan’dan Diyarbakır’a gelişi, Atatürk’le görüşmesi.

25 Ocak 1917 – Yarbay İzzettin (Çalışlar) Bey’in, 2. Ordu Karargâhı’nda Kurmay Başkanı olarak göreve başlaması (İsmet Bey’in, 4. Kolordu Komutanlığı’na atanması nedeniyle 2. Ordu Kurmay Başkanlığı boşalmış bulunuyordu).

27 Ocak 1917 – Atatürk’ün, davet üzerine Diyarbakır’a gelmiş bulunan Elaziz (Elazığ) Valisi Sabit Bey’i, daha sonra Bitlis Valisi Memduh Bey’i bölgelerine uğurlayışı.

29 Ocak 1917 – 2. Kolordu Komutanı Cafer Tayyar (Eğilmez) Bey’in, 2. Ordu Karargâhı’na gelişi, gece Atatürk’ün evinde misafir kalışı.

1 Şubat 1917 – Türkler’in Kut-ül Amare’yi kaybetmeleri.

1 Şubat 1917 – Şiddetli denizaltı savaşlarının yeniden başlaması.

1 Şubat 1917 – Alman-Amerikan diplomatik ilişkilerinin kesilmesi.

1 Şubat 1917 – Almanlar’ın Hindenburg hattına çekilmeleri.

4 Şubat 1917 – Atatürk'ün, üşütmeye bağlı rahatsızlığı nedeniyle günü Diyarbakır'da evinde geçirmesi.

4 Şubat 1917 – Talât Paşa'nın, Sait Halim Paşa'nın yerine sadrazam oluşu.

5 Şubat 1917 – Atatürk'ün, rahatsızlığının devam etmesi nedeniyle günü evinde geçişi, İzzettin (Çalışlar) Bey'in kendisini ziyareti.

6 Şubat 1917 – Atatürk'ün, rahatsızlığı bugün de devam etmesi nedeniyle günü evinde geçişi.

7 Şubat 1917 – Atatürk'ün rahatsızlığının düzelmesi.

14 veya 17 Şubat 1917 – Mustafa Kemal'in Hicaz Kuvve-i Seferiye Komutanlığına (Hicaz Seferi Kuvvetler Komutanlığına) atanması.

15 Şubat 1917 – Atatürk'ün, akşam, Avusturyalı subaylar şerefine evinde bir ziyafet vermesi.

17 Şubat 1917 – Atatürk'ün, Başkomutanlık Vekâleti'nce Hicaz Kuvve-i Seferiye Komutanlığı'na atanması ve acele hareketinin emredilmesi. (Atatürk, Arabistan ve Medine cephesinde oluşturulması düşünülen bu kuvvet komutanlığına Ordu Komutanı yetkisiyle, fakat 4. Ordu Komutanlığı emrinde olmak üzere atanmıştı).(Mustafa Kemal 17 Şubat 1917'de Hicaz Kuvve-i Seferiye Komutanlığına, ordu komutanı yetkisi ile IV. Ordu emrinde olmak üzere atandı. Paşa atandığı görevin mahiyetini öğrenmek için Şam'a gelir. Yol boyunca ve Şam'da, IV. Ordu Komutanı ve Bahriye Nazırı olup Suriye'yi kral naibi gibi geniş yetkilerle şaşaalı ve debdebeli bir şekilde yöneten Cemal Paşa'nın misafiri olur.)

17 Şubat 1917 – Atatürk Hicaz Kuvve-i Seferiye Komutanlığı'na atanmış ve Şam'a hareket etmiştir. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.23) (Bu ordunun görevi Mekke'yi, Kabe'yi savunmak, Suriye'yi Medine'ye bağlayan demiryolunu elde tutmaktır.)

18 Şubat 1917 – 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa'nın, Atatürk'e, mümkün olan süratle hareketini ve beraberinde bir Kurmay Başkanı getirmesini tavsiye eden telgrafı.

20 Şubat 1917 – Atatürk'ün, akşam, davet üzerine Avusturyalı subayların düzenlediği yemekte bulunması.

21 Şubat 1917 – Atatürk'ün, Şam'a gitmek üzere sabah saat 10.00'da otomobille Diyarbakır'dan ayrılışı.

24 Şubat 1917 – Atatürk'ün Diyarbakır'dan Halep'e gelişi, Baron Oteli'ne inişi.

26 Şubat 1917 – Atatürk'ün, Halep'ten trenle Şam'a gelişi, istasyonda Şam Valisi Tahsin (Üzer) Bey ve 4. Ordu karargâhına mensup yüksek rütbeli subaylar tarafından karşılanması (Atatürk, Şam'a gelişini takiben bölgedeki incelemeleri sonucu, stratejik açıdan Hicaz'ın savunulması değil, boşaltılması gerektiği görüşüne vardı ve bu görüşünü Cemal Paşa'ya bildirdi. Atatürk'e göre Hicaz bölgesi boşaltılmalı, buradaki kuvvetlerle Suriye cephesi desteklenmeliydi. Enver Paşa da bölgede gelip yaptığı inceleme sonucu aynı karara vardı. Bunun üzerine Atatürk'e verilen Hicaz Kuvve-i Seferiye Komutanlığı görevi kaldırıldı. [Kocatürk]

28 Şubat 1917 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın Şam'a gelişi, burada Cemal Paşa ve Atatürk ile görüşmesi.

3 Mart 1917 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, durumu yerinde inceledikten sonra emri: "Medine'nin boşaltılması ve Hicaz'daki kuvvetlerin, Filistin'de kullanılmak üzere geri çekilmesi.

3 Mart 1917 – 2. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa'nın, -izinli olarak gittiği- İstanbul'dan Diyarbakır'a dönüşü.

5 Mart 1917 – Mustafa Kemal'in -Hicaz Kuvve-i Seferiye Komutanlığının kaldırılması üzerine- 2'nci Ordu Komutanlığına atanması.

7 Mart 1917 – 2. ve 3. Orduları içine almak üzere "Kafkas Orduları Grubu Komutanlığı" kurulması ve komutanlığına 2. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa'nın atanması.

7 Mart 1917 – Atatürk'ün, -Hicaz Kuvve-i Seferiye Komutanlığı'nın kaldırılması üzerine- 2. Ordu Komutan Vekilliği'ne atanması (Bu vekâleten atama, 16 Mart 1917 tarihinde asalete çevrilmiştir). [Kocatürk]

11 Mart 1917 – Irak cephesinde İngiliz birliklerinin, Bağdat'ı ele geçirmeleri.

12 Mart 1917 – Mustafa Kemal'in 2'nci Ordu Komutanı olarak akşam saat 20.00'de Şam'dan Diyarbakır'a dönmesi.

13 Mart 1917 – Atatürk'ün, 2. Ordu birliklerine yazısı: "...Allah'ın yardımı ve beni seven kalplerin sevgi ve güvenine dayanarak başarılı olacağımıza tam bir inançla 2. Ordu'nun emir ve komutasını üzerime aldım. Sayın komutan ve bütün kahraman silâh arkadaşlarımı saygı ve samimiyetle selâmlarım."

13 Mart 1917 – Atatürk'ün, 2. Ordu bölgesindeki vali ve mutasarrıflarla Diyarbakır Posta ve Telgraf Başmüdürlüğü'ne yazısı: "Allah'ın izniyle Diyarbakır'a gelerek 2. Ordu'nun emir ve komutasını üzerime aldım. Öteden beri olduğu gibi ordunun başarısına ait olan yardımlarınızın devamını temenni ile en samimi saygılarımı tekrar ederim." [Kocatürk]

16 Mart 1917 – Mustafa Kemal'in Diyarbakır'daki II. Ordu Komutanlığına asil olarak atanması. Atatürk'ün, asaleten 2. Ordu Komutanlığı'na atanması (Bu tarih. i.A., s.805; A.B.İ.B.T.B.H., s.240'da 18 Mart 1917 olarak gösterilmiştir). [Kocatürk]

19 Mart 1917 – "19 Mart 1917 Tarihinde muharebat-ı vakiadaki hidemat-ı hasanesinden dolayı tebdilen İkinci Rütbeden Osmani Nişanı ita kılınmıştır."

19 Mart 1917 – Mustafa Kemal'e Doğu cephesindeki üstün hizmetlerinden dolayı bir yıl, Bitlis bölgesindeki hizmetlerinden dolayı ayrıca bir yıl olmak üzere toplam iki yıl kıdem verilmesi.

28 Mart 1917 – Atatürk'ün, akşam üzeri, Kurmay Başkanı İzzettin (Çalışlar) Bey'le beraber Dağkapısı dışındaki Süvari Bölüğü'nü denetlemesi.

3 Nisan 1917 – Atatürk'ün, sabah saat 6.00'da Diyarbakır'dan 2. Kolordu cephesine hareketi, geceyi Akviran'da kurulan çadırılı ordugâhta geçişi.

4 Nisan 1917 – Atatürk'ün, sabah, Akviran'dan Hani'ye hareketi, yolda 24. Alay'a ait bir batarya ile iki seyyar hastaneyi denetlemesi, Hani'ye gelişi, kasabadaki ambar, silâh deposu ve hastaneleri gözden geçirmesi.

5 Nisan 1917 – Atatürk'ün, sabah, Hani'den hareketle yöredeki birlikleri denetlemesi, daha sonra Tuzla'ya gelişi, geceyi burada çadırda geçişi.

6 Nisan 1917 – Atatürk'ün, sabah, Tuzla'dan hareketi, yolda Milis Alayı'nı denetlemesi, daha sonra Varedik köyündeki 1. Tümen Karargâhı'na gelişi, öğleden sonra harp oyunu yapılması.

6 Nisan 1917 – ABD, Almanya'ya savaş ilan etti ve Birinci Dünya Savaşı'na müttefiklerin yanında girdiğini açıkladı.

7 Nisan 1917 – Atatürk'ün, sabah Varedik köyündeki 1. Tümen Karargâhından hareketi, yolda bazı alay ve taburları denetleyerek öğleden sonra Arakel'de 71. Alay Karargâhı'na gelişi, geceyi burada geçişi.

8 Nisan 1917 – Atatürk'ün, Murat cephesini gezerek 71. Alay'ın tabur ve bataryalarını denetlemesi, tekrar Arakel'e dönüşü.

9 Nisan 1917 – Atatürk'ün, sabah Arakel'deki 71. Alay Karargâhı'ndan hareketle öğleyin Varedik köyündeki 1. Tümen Karargâhı'na gelişi, geceyi burada geçişi.

9 Nisan 1917 – Atatürk'ün, Başkomutanlık Vekâleti'ne ve Kafkas Ordular Grubu Komutanlığı'na, 2. Kolordu birliklerine yaptığı denetlemeyle ilgili görüşlerini bildiren yazısı: "...Piyade taburları ve topçu birliklerindeki er eksikliğinin tamamlanması zorunluğu vardır."

10 Nisan 1917 – Atatürk'ün, sabah, Varedik'teki 1. Tümen Karargâhı'ndan hareket ederek öğleye doğru Lice yakınında 2. Kolordu Karargâhı'na gelişi, geceyi burada geçişi.

11 Nisan 1917 – Atatürk'ün, sabah, Lice yakınındaki 2. Kolordu Karargâhı'ndan hareketle öğleye doğru Diyarbakır'a dönüşü.

15 Nisan 1917 – Bakü'de kongre toplandı. Kongrede Cumhuriyet ilanı kararlaştırıldı. 28 Mayıs 1917'de deklarasyonla Azerbaycan bağımsızlığını ilan etmiş ve adı "**Azerbaycan Cumhuriyeti Devleti**" olmuştur. Meclis açılana kadar ülkeyi yönetecek şuranın başkanlığına Mehmet Emin Resulzade seçilmiştir. Kasım 1918'de müttefikler Bakü'yü işgal etmiş, 27 Nisan 1920 gecesi Rus ordusunun ani saldırısıyla Azerbaycan Cumhuriyeti sona ermiştir. (AKI-Kemal, c.1, Sinan Meydan)

16 Nisan 1917 – Bolşevik lider Lenin sürgünde bulunduğu İsviçre'den Rusya'ya döndü ve Sosyalist Devrim'in başlatılması çağrısında bulundu.

26 Nisan 1917 (Nisan sonu) – Atatürk'ün, İstanbul'da bulunan Salih (Bozok) Bey'e telgrafı: "Seni başyaverim olarak yanıma almak istiyorum. Kabul ettiğin takdirde bana telgrafla bilgi vermelisin!" (Kaynakta, bu telgrafın tarihi belirtilmemiştir. Olayların seyri, söz konusu tarihin Nisan 1917 sonları olabileceğini düşündürmektedir. Salih Bozok, hemen görevi kabul ettiğini bildiren bir telgraf çekmiş, atanmasını takiben de 9 Mayıs 1917 günü Diyarbakır'a gelmiştir). [Kocatürk]

30 Nisan 1917 – Rus kuvvetlerinin Muş'u boşaltmaları ve 2. Ordu'ya ait keşif kollarının, akşam Muş'u geri alışı.

1 Mayıs 1917 – Atatürk'ün, 2. Ordu Karargâhı'nda Menzil Genel Müfettişi General Back ve Grup Kurmay Başkanı Falkenhausen ile menzil hakkında görüşmesi.

6 Mayıs 1917 – Atatürk'ün, bölge vali ve mutasarrıflarıyla ordunun iaşesiyle ilgili görüşmelerde bulunması.

9 Mayıs 1917 – Atatürk'ün başyaverliğine atanan Salih (Bozok) Bey'in İstanbul'da Diyarbakır'a gelişi.

10 Mayıs 1917 – Atatürk'ün, -4. Kolordu Komutanlığı'ndan 20. Kolordu Komutanlığı'na atanan- Albay İsmet (İnönü) Bey'i, saat 18.00'de Ergani Madeni yolu üzerinde karşılaşması, gece onunla uzun sohbeti.

16 Mayıs 1917 – Atatürk'ün, Başkomutanlık Vekâleti'nin, 2. Ordu cephesindeki düşman konusu hakkında bilgi isteyen şifre emrine, cephedeki düşman birliklerinin ayrıntılı durumunu ve görüşlerini bildiren rapor şeklindeki cevabı: "...2. Ordu, bütün cephesi karşısındaki düşmanın hal ve hareketini büyük bir dikkat ve özel bir önemle izlemektedir."

18 Mayıs 1917 – Başkomutanlık Vekâleti'nin, 2. Ordu Komutanlığı'na, Ruslarla karşılıklı konuşmalar yapılarak ateşkes teklifinde bulunulması hakkında emri.

20 Mayıs 1917 – Atatürk'ün, 4. Kolordu Komutanlığı'ndan 20. Kolordu Komutanlığı'na atanan Albay İsmet (İnönü) Bey hakkında verdiği ayrılış sicili: "Ciddî, faal, gayet zeki, yüksek fikirli, astlarına ve savaş ruhiyatına hâkim ve etkili, iyi bir görüşe ve süratli bir kavrayışa sahip. Kolordu'nun her türlü ihtiyacını düşünmekten ve sağlamaya çalışmaktan bir an uzak kalmaz ve başarır. Askerî bilgisi ve anlayışı güzel ve geniş; doğru, kesin ve tereddütsüz karar sahibi, cesur ve kişisel kararıyla hareket etmek kabiliyetine sahip. Ordu ve memlekette, üzerine alacağı mühim vatanî görevlerde kendisinden büyük hizmetler beklenir." [Kocatürk]

28 Mayıs 1917 – Atatürk'ün, öğleden sonra dağ bataryalarını denetlemesi.

1 Haziran 1917 – Atatürk'ün, akşamüzeri, hasta olan 2. Ordu Sağlık İşleri Başkanı Yarbay Dr. Hüseyin Bey'i evinde ziyareti.

7 Haziran 1917 – İngilizler, Messines harekâtını gerçekleştirdi.

8 Haziran 1917 – Atatürk'ün, sabah, Diyarbakır'dan hareketi, Osmaniye'ye uğrayarak öğleyin Ergani Madeni'ne gelişi, Mutasarrıf Nusret Bey tarafından karşılanması, maden ocaklarını gezmesi, geceyi Ergani Madeni'nde geçişi.

9 Haziran 1917 – Atatürk'ün, sabah, Ergani Madeni'nden hareket ederek Sekerat'a gelişi ve geceyi burada geçişi.

10 Haziran 1917 – Atatürk'ün, Sekerat'tan hareketle 2. Tümen karargâhına gelişi, kısa bir dinlenmeyi takiben 33. ve 127. Alay birliklerini denetlemesi, daha sonra Tümen'e ait esas mevzilerde incelemelerde bulunması, tekrar Sekerat'a dönüşü.

11 Haziran 1917 – Atatürk'ün, Sekerat'tan hareketle Mahmutlu'ya gelişi, cepheye geçerek 126. ve 34. Alayları denetlemesi, bu alaylara ait mevzilerde incelemelerde bulunması, daha sonra -Mahmutlu üzerinden- Sekerat'a dönüşü.

12 Haziran 1917 – Atatürk'ün, sabah, Sekerat'tan hareketle Kumik'e uğrayarak Süphantepe'ye gelişi, buradan Çanakçı'ya giderek Yarbay Mürsel (Baku) komutasındaki 12. Tümen'e ait bazı alayların tabur ve bölüklerini denetlemesi, onlara tatbikat yaptırılması, geceyi Çanakçı'da geçişi.

13 Haziran 1917 – Atatürk'ün, sabah, Çanakçı'dan hareket ederek Uzunmestan yöresine gelişi, buradaki mevzii incelemesi, Süphan Tepesi'ne çıkışı, akşam Sekerat'a dönüşü.

13 Haziran 1917 – Boğazlıyan Kaymakamı Mehmet Kemal Bey (Milli şehit) Boğazlıyan Kaymakamlığı'nda bulunduğu sırada tehcir sırasında ihmali bulunduğu gerekçesiyle Ankara Valiliği İdare Kurulunun Lüzumu Muhakemesi kararı ile görevden alınarak azledilmiştir. Konya'da yargılanmış İstinaf Mahkemesinin kararı üzerine aklanarak azil kararı kaldırılmış ve Tarım Müfettişi olarak görevlendirilmiştir.

14 Haziran 1917 – Atatürk'ün, sabah, Sekerat'tan hareket ederek Yarbay Hamit Fahri komutasındaki 48. Tümen cephesine gidişi, tümeni denetlemesi, Tümen Karargâhı'nda öğle yemeğini yedikten sonra Sekerat'a dönüşü.

15 Haziran 1917 – Atatürk'ün, sabah otomobile Sekerat'tan hareket ederek öğleye doğru Elaziz (Elazığ)'e gelişi, şehre bir saat uzaklıkta Kafkas Ordular Grubu Komutanı Ahmet İzzet Paşa ve Elaziz (Elazığ) Valisi Mithat Bey tarafından karşılanması ve Grup Karargâhı'na gelişi. (Atatürk, Elaziz (Elazığ)'de bulunduğu sırada, Başkomutan Vekili Enver Paşa, Grup Komutanı Ahmet İzzet Paşa'ya bir telgraf çekerek Mustafa Kemal Paşa ile beraber, kendisiyle buluşmak üzere Halep'e hareket etmelerini istemiştir). [Kocatürk]

16 Haziran 1917 – Atatürk'ün, günü Elaziz (Elazığ)'de geçirmesi.

17 Haziran 1917 – Atatürk'ün, sabah, Ahmet İzzet Paşa'ya beraber Elaziz (Elazığ)'den otomobile Diyarbakır'a hareketi, akşamüzeri Diyarbakır'a gelişleri ve büyük törenle karşılanmaları.

19 Haziran 1917 – Atatürk'ün, sabah, Ahmet İzzet Paşa'ya beraber Diyarbakır'dan Halep'e hareketi.

24 Haziran 1917 – Atatürk'ün, Halep'te Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın başkanlığında yapılan komutanlar toplantısına katılması. Bu toplantıda Enver Paşa'nın teklifiyle, Bağdat'ı geri almak üzere bir "Yıldırım Orduları Grubu" oluşturulması ve grubun harekât plânı üzerinde görüşülmüştür. [Kocatürk] (1917 ilkbaharında Rusya'da ihtilâl başlamıştır. Bir süre sonra bunun etkileri Rus askerleri arasında görülmeye başlar. Netice olarak Doğu cephesinde tehlike azalmaya yüz tutar. Buna karşılık Irak Cephesi tehlikeli bir duruma girer. Zira İngilizler 1917 Martında Bağdat'ı almışlardır. Enver Paşa Asya cephesi durumunu görüşmek üzere Kafkas Orduları Grup Kumandanı Ahmet İzzet Paşa, IV. Ordu kumandanı Cemal Paşa, II. Ordu Kumandanı Mustafa Kemal Paşa ve VI. Ordu Kumandanı Halil Paşa ile Halep'te görüşür. Toplantıda Kafkas Cephesi'nin takviye edilerek, savunulmada kalınması, Suriye Cephesi'nde düşünülmekte olan taarruzdan vazgeçilmesi, buna mukabil Irak Cephesi'nde harekete geçilmesi ancak mevcut kuvvetlerle bunun mümkün olup olamayacağı üzerinde durulması kararlaştırılmıştır.)

24 Haziran 1917 – General Falkenhein'in komutanlığında "Yıldırım Orduları Grubu" kurulması kararlaştırıldı.

25 Haziran 1917 – Türkiye'de ilk Matbuat Cemiyeti kuruldu. Cemiyetin ilk başkanı Mahmut Sadık'tı.

26 Haziran 1917 – Atatürk'ün, Halep'ten Diyarbakır'a hareketi (Ahmet İzzet Paşa, Halep'te kalmıştır).

27 Haziran 1917 – Atatürk'ün, saat 16.30'da Halep'ten Diyarbakır'a dönüşü.

27 Haziran 1917 - Yunanistan, İtilaf Devletleri yanında savaşa girdi. Yunanistan, İtilaf Devletleri'ne katıldı.

29 Haziran 1917 – Atatürk'ün, beraberindekilerle Diyarbakır Büyük Camii'nde cuma namazı kılması.

2 Temmuz 1917 – Yunanistan Türkiye'ye savaş ilan etti.

5 Temmuz 1917 – Mustafa Kemal'in, Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığına bağlı 7'nci Ordu Komutanlığına – Halep atanması. (Kurulması kararlaştırılan VII. Ordu Komutanlığı Mustafa Kemal Paşa'ya teklif edilir. Anlaşıldığına göre bu atamanın yapılmasını isteyen Grup Komutanı Falkenhayn'dır. Çünkü Enver Paşa, önce Vehip Paşa'yı teklif eder. Alman Generalinin ısrarı üzerine 1 Temmuz 1917'de Mustafa Kemal Paşa'ya VII. Yıldırım Ordusu Komutanlığını "Hevesle yapmaya hazır mısınız?" diye sorar. Durumunda tuhafılık olduğunu sezen Paşa, derhal verdiği cevapta, teklif edilen VII. Ordu Komutanlığını "Tarafınızdan uygun görülen her görevi vatanın yüksek yararlarına uygun düştüğüne inandığın için bütün heves ve vicdanımla yapacağım" şeklinde cevaplandırır. Ancak olumlu cevap 4 gün sonra alınır. Mustafa Kemal Paşa VII. Ordu Karargâhını oluşturmak üzere yaverleriyle İstanbul'a gelir.)

5 Temmuz 1917 – Mustafa Kemal, Halep'teki 7. Ordu Komutanlığına atandı. Atatürk'ün, General Falkenhein'in komutasındaki Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı'na bağlı olarak Halep'te oluşturulması kararlaştırılan Yedinci Ordu Komutanlığı'na atanması.

5 Temmuz 1917 – Atatürk'ün, Halep toplantısında oluşturulması kararlaştırılan Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı'na bağlı 7. Ordu Komutanlığı'na atanması. (Atatürk'ün 7.Ordu Komutanlığı'na atanmasıyla boşalan 2. Ordu Komutanlığı'na Fevzi (Çakmak) Paşa atanmıştır). [Kocatürk]

5 Temmuz 1917 – Atatürk Halep'teki 7 nci Ordu Komutanlığına atanmıştır. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.23)

6 Temmuz 1917 – Arabistanlı Lawrence, Arap isyancılarla Akabe kentine saldırdı.

10 Temmuz 1917 – Atatürk'ün, 7. Ordu Karargâhı'nı oluşturmak üzere Enver Paşa tarafından çağırılması üzerine Diyarbakır'dan İstanbul'a hareketi.

15 Temmuz 1917 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, Yıldırım Orduları Grubu kurulduğunu bildiren emri: "1- Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı teşkil edilmiştir. Grup Komutanlığı, şimdilik İstanbul'da kalacaktır. 2- Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı'na Mareşal von Falkenhayn, Kurmay Başkanlığı'na Albay von Dommers atanmıştır." (Alman ordusunda general olarak görev yapan Falkenhayn'a Osmanlı ordusunda mareşal rütbesi verilmiştir). [Kocatürk]

16 Temmuz 1917 – Mustafa Kemal'in Diyarbakır'dan İstanbul'a gelmesi.

16 Temmuz 1917 – Atatürk'ün, Diyarbakır'dan Mardin-Halep yoluyla İstanbul'a gelişi (Atatürk, İstanbul'a gelişini takiben Başkomutan Vekili Enver Paşa ve Yıldırım Orduları Grubu Komutanı Mareşal Falkenhayn ile görüşmüş, kısa süre içinde harekete hazır olmak üzere 7. Ordu Karargâhı'nı oluşturmuştur. [Kocatürk]

17 Temmuz 1917 – Rus Çarı, çıkan ayaklanma sonunda iktidardan çekildi. Sosyalistler, Sovyet Hükümetini kurdu.

20 Temmuz 1917 – İzinli olarak İstanbul’da bulunan 2. Ordu Kurmay Başkanı Yarbay İzzettin (Çalışlar) Bey’in, İstanbul’da Atatürk’ü ziyareti ve görüşmesi.

21 Temmuz 1917 – Osmanlı ve Rusya arasında Pasorofça Antlaşması imzalandı.

23 Temmuz 1917 – Atatürk’ün, akşam, İzzettin (Çalışlar) Bey’le beraber İstanbul’da Sipahi Ocağı’na gidişi, gece Akaretler’deki evinde onunla sohbeti.

15 Ağustos 1917 – Mustafa Kemal’in 7’nci Ordu Komutanlığı görevine başlamak üzere İstanbul’dan Halep’e hareketi. (7’nci Ordu Karargâhı Halep’in Aziziye mevkiinde idi.)

15 Ağustos 1917 – Yunan Kralı Konstantin Yunan ordusuna “Ankara’ya” emrini verdi. Sivrihisar Yunanlılar tarafından işgal edildi.

18 Ağustos 1917 – Atatürk’ün, Ulukışla istasyonunda -Suriye’den izinli olarak İstanbul’a dönmekte olan- 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa ile görüşmesi.

18 Ağustos 1917 – Büyük Selanik yangını. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

23 Ağustos 1917 – Atatürk’ün, İstanbul’dan Halep’e gelişi. (Atatürk’ün Halep’ten İstanbul’a ilk yazısı

24 Ağustos 1917 tarihini taşıdığına göre Halep’e geliş tarihinin bundan bir veya birkaç gün önce olması gerekmektedir). [Kocatürk]

24 Ağustos 1917 – Atatürk’ün, Halep’ten İstanbul’da bulunan Yıldırım Orduları Grubu Komutanı Mareşal Falkenhayn’a telgrafı: “Menzil Baş Müfettişi General Kresman’ın, Gazze’nin Fetan aşireti Şeyhi Hacim ile bir sözleşme yaptığını gördüm. Bu anlaşma, amaç ve iç politika itibarıyla doğru olmaktan pek uzaktır” (Atatürk, bu telgrafın bir suretini de Başkomutanlık Vekâleti’ne göndermiştir). [Kocatürk]

27 Ağustos 1917 – Atatürk’ün, Küfrevî Şeyhi Abdülbâki Efendi’ye mektubu.

29 Ağustos 1917 – Başkomutan Vekili Enver Paşa’nın, -Atatürk’ün Mareşal Falkenhayn’a gönderdiği 24.7.1917 tarihli telgrafın bir suretini de kendine göndermesi nedeniyle- Atatürk’e telgrafı: “...Bu konuda gerekenlerden bizzat iyice soruşturma yapılmasıyla bu kişinin gerçek durumunun ne olduğunun ve kendisinin şu suretle ödüllendirilmesi emsallerinin bir çeşit rekabetini davet etmek gibi bir sakınca doğurup doğurmayacağının görüşlerinizle beraber açıkça ve ayrıntılı olarak bildirilmesi rica olunur.”

30 Ağustos 1917 – Yıldırım Orduları Grubu Komutanı Mareşal Falkenhayn’ın, tarihli yazısına cevabı: “Başmüfettişliğin Arap şeyhleriyle yaptığı sözleşmenin, gerçekten politikamıza uymayan bir sonuç verip vermeyeceğini, sizin düşüncelerinizi de dikkate alarak inceleyeceğim. Yıldırım Orduları Grubu’nun bölgesindeki bir meselenin, Başkomutanlık Vekâleti’ne de bildirilmesinin hangi talimata dayandığının bildirilmesi (!)” [Kocatürk]

31 Ağustos 1917 – Atatürk’ün, Mareşal Falkenhayn’ın 30 Ağustos 1917 tarihli telgrafına cevabı: “...Haberleşmede izlenen yolun usule uygun olduğu Genel Karargâh’ça da doğrulanmaktadır. Başkomutanlık, gerekli önlemlerin alınması ve sonucun iletilmesini bildirmiştir. Böylece, ordu dürüst hareket etmiştir. Eğer bu konuda sizin en küçük bir üzüntünüz olmuşsa ben daha çok üzüntü duyarım.” [Kocatürk]

6 Eylül 1917 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, Atatürk'e telgrafı: "...Aşiretler meselesi hakkında 7. Ordu'nun bana bilgi vermesi doğru ve elde mevcut talimata uygun olduğuna herhalde Mareşal Falkenhayn Paşa Hazretleri de kanaat getirmişlerdir. Bu konuda kendisine tebligat yapılmıştır."

9 Eylül 1917 – Atatürk'e, Avusturya-Macaristan hükümeti tarafından ikinci Rütbe'den Harp Alâmeti Askerî Liyakat Madalyası verilmesi. Avusturya Macaristan Hükümeti Mustafa Kemal'e, ikinci rütbe harp alameti Askeri Liyakat madalyası verdi.

9 Eylül 1917 – Yıldırım Orduları Grubu Komutanı Mareşal Falkenhayn'ın, incelemelerde bulunmak üzere İstanbul'dan Sina cephesine gelişi.

18 Eylül 1917 – Atatürk'ün, Halep'ten -İstanbul'da bulunan- Bahriye Nazırı ve 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa'ya telgrafı: "7. Ordu hedefinin değişmesi, memleketin hayatına ilişkin araştırma ve incelemeye değer yeniden bazı hususların söz konusu olmasını gerektirmiş bulunuyor. Yolculuk esnasındaki görüşmemizde aynı fikirde olduğumuz gerçeklerin savunulmasında gerek görürseniz görüşlerimi bildirmeye hazırım." (Belgede tarih bulunmamaktadır; olayların seyri söz konusu telgraf tarihinin, muhtemelen 17 ya da 18 Eylül 1917 olmasını gerektirmektedir). [Kocatürk]

19 Eylül 1917 – Bahriye Nazırı ve 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa'nın, Atatürk'ün 18 Eylül 1917 tarihli telgrafına cevabı: "Sürdürmekte olduğum mücadeleler sırasında pek çok yararlanılacağına emin olduğum görüşlerinizi beklerim."

20 Eylül 1917 – Mustafa Kemal'in, Halep'ten -İstanbul'da bulunan- Bahriye Nazırı ve 4'üncü Ordu Komutanı Cemal Paşa'ya, Sina Cephesi hakkındaki düşünce ve önerilerini bildiren geniş raporu. (7. Ordu Komutanı sıfatıyla, memleketin ve ordunun durumunu açıklayan tarihi raporunu İstanbul'a gönderdi.) (Yıldırım Grubu Irak'ı hedef olarak kurulmuştur. Ancak bunun olumlu sonuç vermesi için önce Sina Cephesinin güven altına alınması gerekçesiyle VIII. Ordu da Mareşal'a bağlanmıştır. Böylece Falkenhayn, bölgenin tek hâkimi durumuna girmiştir. Millî çıkarlar konularında son derecede hassas olan Mustafa Kemal, ülkeyi bir Alman sömürgesi haline getirmeye yönelik bu hareketlere kayıtsız kalamazdı. Falkenhayn'ın almayı düşündüğü siyasî ve askerî tedbirleri ile mutabık değildir. Her zamanki medeni cesareti ve berrak zekâsı ile durumu bütün çıplaklığı ile 20 Eylül 1917'de Başkomandan Vekili Enver Paşa'ya ve Bahriye Nazırı Cemal Paşa'ya bildirir. Raporun bir sureti Sadrazam Talat Paşa'ya, İttihat ve Terakki'nin ileri gelen simalarına bilgi için sunulur.)

20 Eylül 1917 – Mustafa Kemal'in Halep'teki VII. Ordu Komutanı sıfatıyla, memleketin, Ordunun durumunu açıklayan tarihi raporunu göndermesi. Atatürk'ün, Halep'ten genel durum değerlendirmesi ve General Falkenhein ile anlaşmazlığına dair Sadrazam ve Dahiliye Nazırı Talât Paşa ile Başkomutan Vekili ve Harbiye Nazırı Enver Paşa'ya raporu.

20 Eylül 1917 – Atatürk'ün, Halep'ten -İstanbul'da bulunan- Bahriye Nazırı ve 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa'ya, Sina cephesi hakkındaki düşünce ve önerilerini bildiren geniş raporu:".. Elimizde bulunan kuvvetleri iyi kullanmak gereği! ...Sina cephesinin Mareşal Falkenhayn'dan alınarak bir Türk'e ve özellikle 7. Ordu Komutanı olması sebebiyle kendisine verilmesinin uygun olacağı!" (Tüm kaynaklarda, Cemal Paşa'ya -isteği üzerine- yazılan bu raporun, doğrudan Enver Paşa'ya yazıldığı, bir suretinin de Sadrazam Talât Paşa ve 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa'ya gönderildiği kaydedilmektedir. Oysa ki Salih Bozok'un notları içinde yayımlanan belgede, raporun esas muhatabının Cemal Paşa

olduğu, bir suretinin de -İstanbul'a gönderilen- Cevat Abbas (Gürer)'le Sadrazam Talât Paşa ve Başkomutan Vekili Enver Paşa'ya iletildiği kesinlik kazanmaktadır). [Kocatürk]

20 Eylül 1917 – Mustafa Kemal'in Halep'ten Dahiliye nazırı Talat ve Başkomutan vekili Enver Paşalara gönderdiği 2010 kelimelik ünlü ve ilk şifreli raporu. (Bu rapora ayrıca birde şifreli rapor eklenmiştir. Bu ek, Enver ve Cemal Paşalara da gönderilmiştir. Yazı, Zeyl ve Sina cephesinin durumu hakkındadır.) (Bu rapor, Mustafa Kemal'in aklının, cesaret ve kararlılığının, ileri görüşlülüğünün ve büyük liderliğinin en açık kanıtlarından biridir.) (Enver paşa bu görüşleri dikkate almayınca Mustafa Kemal istifa etmiş ve yerini Fevzi Çakmak Paşa'ya bırakıp İstanbul'a gelmiştir. Ancak çok kısa süre sonra Mustafa Kemal'in haklılığı anlaşılmış ve maalesef Kudüs ve Filistin kaybedilmiştir.) (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.33)

20 Eylül 1917 – Mustafa Kemal 7 nci Ordu Komutanlığı sırasında Sadrazam Talat Paşa ve Başkomutan vekili Enver Paşa'ya bir rapor göndererek Osmanlı ordusunun bir yabancı subaya teslim edilmemesini istemişti. İstekleri kabul edilmeyince de istifa etmiş ve İstanbul'a gelmişti.

23 Eylül 1917 – 23 Eylül 1917 Tarihinde Muharebe Altın İmtiyaz Madalyası ile taltif buyrulmuştur. Atatürk'e, Doğu cephesindeki muharebelerde gösterdiği yararlıklar nedeniyle "Muharebe Altın imtiyaz Madalyası" verilmesi.

23 Eylül 1917 – Bahriye Nazırı ve 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa'nın, kendisine gönderilen 20 Eylül 1917 tarihli geniş rapor üzerine Atatürk'e telgrafı: "Görüşlerinizi cidden isabetli telâkki ederim."

24 Eylül 1917 – Atatürk'ün, Halep'ten Cemal Paşa'ya -20 Eylül 1917 tarihli raporuna- ek raporu: "Cephede iki ordu karargâhının bulunmasının lüzumsuz ve hatta savunma için sakıncalı olacağı, cephenin kendi komutası altına verilmesinin uygun olacağı, Falkenhayn'ın Sina cephesinde kullanılmasında ısrar edilecek olursa kendisinin 7. Ordu Komutanlığı'ndan affolunması!" (Tüm kaynaklarda, Cemal Paşa'ya yazılan bu raporun, doğrudan Enver Paşa'ya yazıldığı, bir suretinin de Cemal Paşa'ya gönderildiği kaydedilmektedir. Oysa ki Salih Bozok'un notları içinde yayımlanan belgede, raporun esas muhatabının Cemal Paşa olduğu, bir suretinin de Enver Paşa'ya gönderildiği kesinlik kazanmaktadır). (Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı tarafından Sina cephesi iki bölgeye ayrılmış, bir bölge 7. Ordu Komutanı olarak Atatürk'ün, diğer bölge 8. Ordu Komutanı olarak General von Kress'in komutasına verilmişti. Atatürk, söz konusu raporunda bu noktaya temas ediyor). [Kocatürk]

24 Eylül 1917 – Mustafa kemal'in Halep'ten, Enver ve Cemal paşalara gönderdiği ve Falkenhayn'ı ağır bir dille eleştirdiği ve O'nun görevden alınmasını istediği aksi halde istifa edeceğini bildirdiği raporu. (Bu rapor, Mustafa Kemal'in gelecekte ülkenin askeri ve siyasi sorumluluğunu üzerine alacak bir büyük liderin cesur ve gerçekçi gözlemlerinin bir yansımasıdır.) ((Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.35)

27 Eylül 1917 – Bahriye Nazırı ve 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa'nın -kendisine gönderilen 24 Eylül 1917 tarihli ek rapor üzerine- Atatürk'e telgrafı: "Zatîîlerini görüşlerinde tamamen haklı buldum. Çarşamba günü buradan hareket ediyorum. Zatîîleriyle karşılıklı görüşünceye kadar hiçbir harekette bulunmamanızı gözlerinizden öperek özellikle rica ederim, kardeşim."

29 Eylül 1917 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın -Cemal Paşa'ya yazılıp bir sureti de kendisine iletilen 20 Eylül 1917 tarihli rapor üzerine- Atatürk'e telgrafı: "...Gerek memleket ve gerek ordunun

şimdiki durumunu ben de aynı şekilde görüyor ve biliyorum. ...Zatîîlilerini eskiden beri tanıdığım ve takdir ettiğim için en müşkül zamanda ve en mühim vazifede bulunmanızı vatan menfaatlerine uygun bulmuş ve böylece Padişahın iznini almıştım. ...Sina cephesinde, Kress Paşa'nın 8. Ordusu yanında 7. Ordu Komutanı sıfatıyla başarılı şekilde görev yapacağınıza eminim. ...Düşüncelerimin ayrıntılarını yakında oraya gelecek Cemal Paşa Hazretleri anlatacaktır." [Kocatürk]

30 Eylül 1917 – Atatürk'ün, Enver Paşa'nın 29 Eylül 1917 tarihli telgrafına cevabı: "...Sina cephesine bu kadar çok ordu karargâhı sığmayacağı hakkındaki görüşümün, lütfen dikkate alınmasını rica ederim. ...İstenildiği şekilde Cemal Paşa Hazretlerini bekleyeceğimi bildiririm."

30 Eylül 1917 – Atatürk'ün, Cemal Paşa'nın 27 Eylül 1917 tarihli telgrafına cevabı: "Yazdığınız gibi gelişinizi bekliyorum. Enver Paşa Hazretlerinden de aynı anlamda ve komuta sorunlarının buyurulduğu şekilde çözümlenmesini bildiren bir emir aldım." [Kocatürk]

2 Ekim 1917 – Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın, Atatürk'ün 30 Eylül 1917 tarihli telgrafına cevabı: "Sina cephesinin iki ordu bölgesine ayrılmasını pek tabîî bulurum. ...Bundan başka Sina cephesinde bulunacak kıtaların harekâtını sevk ve idare etmekle görevlendirilmiş olan Mareşal Falkenhayn Paşa'nın, söz konusu harekâtın muvaffakiyetle neticelenmesi için en doğru karar ve önlemleri alacağına eminim. Bu husustaki itimadıma zatîîlinizin de iştirak buyurmanızı rica ederim." (Enver Paşa 2 Ekim 1917 tarihli yazısında, 100 km'lik bir cephenin iki mıntıkaya taksiminin tabîî olduğunu, cephenin idaresine memur edilen Mareşal Falkenhayn'ın isabetli kararlar alacağı kanaatine katılmasını Mustafa Kemal'den rica eder.)

2 Ekim 1917 – Yıldırım Orduları Grubu Komutanı Mareşal Falkenhayn'ın, Atatürk'e yazısı: "...Sina cephesinde görev almakta tereddüt etmekte ısrar buyurup buyurmadığınız hakkında acele cevap verirseniz zat-ı devletlerine pek müteşekkir kalacağım."

3 Ekim 1917 – Atatürk'ün, Yıldırım Orduları Komutanı Falkenhayn'ın 2 Ekim 1917 tarihli yazısına cevabı: "...Şimdiye kadar atandığım vazifelerde ve Umumî Harp'te geçirdiğim hayatta vazife yapmakta hevesizlik göstermiş ve özellikle yanlış karar ve icraat ile vatanıma zarar vermiş bir subay değilim. Bütün kabiliyetimi sarf için hakikî bir orduya komuta etmeye hazır ve böyle hakikî bir ordunun gösterilmesini beklediğimi arz ederim."

3 Ekim 1917 – Atatürk'ün, Enver Paşa'nın 2 Ekim 1917 tarihli yazısına cevabı: "...Asla benim hatam olmaksızın beni resmî sıfat ve yetkimle kullanmaya imkân görmeyen veya niyet etmeyen, içinden hesaplı bir âmir'in [Mareşal Falkenhayn] elinden haysiyet ve şerefi kurtarmak mümkün değildir." (Atatürk bu yazısına, Mareşal Falkenhayn'ın 2 Ekim 1917 tarihli yazısı ile buna verdiği 3 Ekim 1917 tarihli cevabın bir örneğini de eklemiştir). [Kocatürk]

4 Ekim 1917 – Mareşal Falkenhayn'ın, Atatürk'ün 3 Ekim 1917 tarihli yazısına cevabı: "...Vaziyetimiz, son anda bu kadar ehemmiyetli makamların komutanlarında değişiklik yapılmasına müsait olmayacak kadar ciddîdir. Bana kalırsa ben bu husustaki mesuliyeti üzerime alamam zannediyorum."

6 Ekim 1917 – Mustafa Kemal'in 7'nci Ordu Komutanlığından istifa etmesi. (Yazı ile Enver Paşa'ya bildirdi.)

6 Ekim 1917 – Atatürk'ün, Mareşal Falkenhayn'ın 4 Ekim 1917 tarihli yazısına cevabı ve 7. Ordu Komutanlığından istifası: "Komuta vaziyetini en iyi bir surette hal için zat-ı devletlerine imkân

birakmak suretiyle olsun hizmet arz edebilmek maksadıyla ordu komutanlığından kesin şekilde istifa ediyorum.” (Atatürk bu mektubun bir suretini de Başkomutan Vekili Enver Paşa’ya göndermiştir). (Atatürk’ün 7. Ordu Komutanlığı’ndan istifası bazı kaynaklarda 9 Ekim bazı kaynaklarda ise Ekim başı olarak ifade edilmiştir).

6 Ekim 1917 – Başkomutan Vekili Enver Paşa’nın, Atatürk’ün 3 Ekim 1917 tarihli yazısına cevabı: “...Sina cephesinin 7. ve 8. Ordulara ne suretle bölüneceğini ve bu kuvvetleri nasıl kullanacağını Mareşal Falkenhayn Paşa’dan sormuştum. Cevap gelinceye kadar mevcut durumu değiştirmek istemiyorum. Sizden bir süre daha vaziyetin korunmasını rica ederim.”

6 Ekim 1917 – Cemal Paşa’nın, sabah, İstanbul’dan Halep’e gelişi, Atatürk’le görüşmesi, akşam trenle Şam’a hareketi. [Kocatürk]

7 Ekim 1917 – Mareşal Falkenhayn’ın, Atatürk’ün 6 Ekim 1917 tarihli yazısına cevabı: “Dünkü mektubunuzun kapsamı tamamiyle anlayamadığımdan bu sabah saat 11.00’de beni görmeyi rica ederim. Böyle bir mühim meselede harekete geçmeden önce her şeyi açıkça bilmekliğim ve görmekliğim lâzımdır. Sizinle şahsen ve karşı karşıya münakaşada bulunmaksızın neticeye varmaya muvaffak olamayacağımı sanıyorum.”

7 Ekim 1917 – Atatürk’ün, Mareşal Falkenhayn’ın 7 Ekim 1917 tarihli yazısına cevabı: “Dünkü tarihli mektubumla arz ettiğim izahattan başka bir maruzatta bulunamayacağımdan dolayı affımı rica ederim.”

8 Ekim 1917 – Atatürk’ün, öğleye doğru, Halep’e gelen Ahmet İzzet Paşa’yı karşılama, öğleden sonra da uğurlama törenlerinde bulunması.

9 Ekim 1917 – Rusya’da yeni bir ayaklanma çıktı. Sosyalistler Bolşevik Hükümeti’ni devirerek, 1. Dünya Savaşından çekildiler. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği kuruldu.

9 Ekim 1917 – Enver Paşa Mustafa Kemal’in istifasını ancak II. Ordu Komutanı ile becayiş edilmesi şartıyla kabul eder. Ancak Mustafa Kemal bu atamayı kabul etmediğinden işlem fiilen yürürlük kazanmamış ve Paşa II. Ordu komutanı sıfatıyla izinli olarak 15 Ekim 1917’de İstanbul’a gelmiştir. Yerine Fevzi Paşa atanmıştır. (Mustafa Kemal dönüş için yeterli malî güce sahip olmadığını görmüş ve sahip olduğu cins atları satılması için Cemal Paşa’ya 2000 altın mukabili bırakmıştır. Cemal Paşa bunları 5000 altına satıp aradaki 3000 altın farkını da Mustafa Kemal’e gönderir.)

9 Ekim 1917 – Başkomutan Vekili Enver Paşa’nın, Atatürk’ün istifasına cevabı: “Telgrafınızı okudum. Gerçekten bu vaziyette bu vazifeyi yapmanın müşkül olacağını takdir ediyorum. 2. Ordu Komutanı olarak Fevzi Paşa ile karşılıklı yer değiştirmeniz uygun görülerek onaya sunulmuştur.” (Atatürk, bu telgraf üzerine Başkomutan Vekilliği’ne istirahate ihtiyacı olduğunu ifade ile İstanbul’a hareketi için izin istemiş, uygun cevap gelmesi üzerine İstanbul’a hareket etmiştir.)

9 Ekim 1917 – Mustafa Kemal’in tekrar Diyarbakır’da bulunan 2’nci Ordu Komutanlığına atanması. (Mustafa Kemal, bu atamayı kabul etmediğinden işlem yürürlük kazanmamış, kendisi 2’nci Ordu Komutanı sıfatıyla izinli sayılarak Halep’ten İstanbul’a gelmiştir.) (9 Ekim 1917 Tarihinde becayişen 2 nci Ordu Kumandanlığı’na tayin kılınmıştır.)

9 Ekim 1917 – 2. Ordu Komutanı Fevzi (Çakmak) Paşa'nın, Atatürk'ün yerine 7. Ordu Komutan Vekilliğine atanması.

11 Ekim 1917 – 11 Ekim 1917 Tarihinde bir ay müddetle İstanbul'a mezunen gitmişler ve rahatsızlıklarına mebni tedavi edilmek üzere üç ay mezuniyet verilmiştir. (Kaynak: Atatürk'ün Özlük Dosyası)

11 Ekim 1917 – Atatürk'ün, izinli olarak Halep'ten İstanbul'a hareketi.

15 Ekim 1917 – Mustafa Kemal'in, Halep'ten İstanbul'a dönmesi. (7. Ordu Komutanlığı'ndan ayrılan Mustafa Kemal, 2. Ordu komutanı sıfatıyla, izinli olarak İstanbul'a döndü.) (Bazı kaynaklarda Mustafa Kemal'in İstanbul'a dönmesi ekim ortası veya ekim sonu olarak gösterilmektedir.)

15 Ekim 1917 – Alman İmparatoru Kayzer Willhelm, 15 Ekim 1917'de Sultan Mehmet Reşat'ın davetlisi olarak İstanbul'a gelir. (Padişahı Almanya'ya davet eder. Padişah 73 yaşındadır ve rahatsızdır. Siyasi durum icabı ziyaretin iadesi gerekmektedir. Padişahı temsilen Velihtın gitmesi ve orduyu temsilen tanınmış bir generalin heyete katılması kararlaştırılır. Heyette askeri danışman olarak Albay Naci (Eldeniz)"den başka, Başmabeyinci Lütfi Simavi de görevlendirilmiştir. Orduyu temsilen heyete katılması teklifine Mustafa Kemal olumlu cevap verir. Tahta çıkması pek uzak olmayan Veliht ile tanışmak, ona gerçek durumu açıklamak ve güvenini sağlamanın gelecek bakımından yararlı olacağını düşünür. Vahidettin ile Vaniköy'deki sarayında görüşür. Seyahat 15 Aralık 1917'de başlar ve 4 Ocak 1918'de sona erer. Yol boyunca ve Almanya'da ikametleri süresince Mustafa Kemal Vahidettin'i savaşın gidiş yönü, ülke yönetimi, alınması gerekli önlemler konusunda sürekli uyardığına çalışır. Hatta dönüşte bir ordu komutanlığı istemesini önerir. Seyahat süresi içinde Vahdettin'in davranışları yurt içinde olduğundan farklıdır. Mustafa Kemal ile her konuyu konuşmaktan çekinmez.)

25 Ekim 1917 – Halep'in güneyinde kanlı çarpışmalar yaşanmıştır. Asi arap aşiretleri Halep'e girerek sokak muharebeleri başlatmışlardır.

31 Ekim 1917 – İngilizlerin, Sina cephesinde taarruza geçmeleri. İngiliz taarruzunun gelişmesi sonucu Sina cephesindeki Osmanlı ordusu geri çekilmiş, 9 Aralık 1917 günü İngilizler Kudüs'ü ele geçirmişlerdir.

31 Ekim 1917 – Bu tarihte başlayan İngiliz saldırısı başarılı olmuş, Falkenhayn Halep'teyken gafil avlanmış. Nitekim 6 Kasım'da cephe yarılmış ve 8 Kasım'da genel Osmanlı çekilmesi başlamış ve 9 Kasım'da Kudüs İngilizlerin eline geçmiştir. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.37)

2 Kasım 1917 – Siyonizm üzerine Balfour bildirisi.

2 Kasım 1917 – İngilizler'in Gazze'yi alması. Rusya'da Bolşevik'lerin iktidara geçmesi.

7 Kasım 1917 – Mustafa Kemal'in, İstanbul'da Genel Karargâhta görevlendirilmesi.

7 Kasım 1917 – İngiliz kuvvetleri Osmanlı Devleti idaresindeki Gazze'yi ele geçirdi.

7 Kasım 1917 – Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) resmen kuruldu.

7 Kasım 1917 – İttihat ve Terakki partisi “Aile Kararnamesi” ile imam nikâhının tûmden bağlayıcı niteliğini sınırlandırıp kadına da kocasını boşama hakkını tanıdı. (Akl-ı Kemal c.2, Sinan Meydan)

16 Kasım 1917 – Başkomutan Vekili ve Harbiye Nazırı Enver Paşa’nın, Atatürk’e, beraberinde Suriye cephesinden dönen bazı subayların geliş sebebini soran telgrafı.

18 Kasım 1917 – Atatürk’ün, Enver Paşa’nın 16.11.1917 tarihli telgrafına cevabı: “Beraberimde bir kurmay subayı aldığım hakkındaki ifade doğru değildir. Ben yalnız yaverlerimi beraber aldım.”

5 Aralık 1917 – İngilizlerin Anadolu’daki istihbarat subayı İstihbarat Albay Maunsell’in Londra’ya gönderdiği rapor (**İngilizlerin Kürtleri Türklere karşı kullanma planı**); Pantürkizm’e karşı ağırlıklı olarak Kürt milliyetçiliğini çıkarmak gerekir. Coğrafi durum dikkate alındığında (Kürtler) Türk kovanına önemli bir unsur olarak sokulabilir.” (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

7 Aralık 1917 – 7 Aralık 1917 Tarihinde Karargâh-ı Umumi emrine alınarak sene-i meikûre kânunuevvelinde mülga Veliâht-ı Saltanat refakatinde Almanya Karargah-ı Umumisi’ne azimet etmiş.

8 Aralık 1917 – Kudüs, Osmanlı Devleti’nin elinden çıktı.

9 Aralık 1917 - İngilizler, Kudüs’ü kuşattı.

11 Aralık 1917 – Kudüs’ün, İngilizler tarafından işgali.

13 Aralık 1917 – Atatürk’ün, Veliâht Vahdettin ile tanışması. Bu tanışma Almanya seyahatinden 2 gün önce Vahdettin’in Vaniköyü’ndeki köşkünde olmuştur.

14 Aralık 1917 – Atatürk’ün, akşam Yerebatan’daki Sadaret [Evi](#)’nde Sadrazam Talât Paşa ile görüşmesi.

15 Aralık 1917 – Mustafa Kemal’in Veliâht Vahdettin ile Almanya’ya gitmesi. Mustafa Kemal’in, Veliâht Vahdettin Efendi’nin maiyetinde Almanya’ya gitmek üzere İstanbul’dan ayrılması. (4 Ocak’1918’de sona erer.)

15 Aralık 1917 – Atatürk’ün, Veliâht Vahdettin Efendi’nin maiyetinde Almanya’ya gitmek üzere İstanbul’dan trenle hareketi (Alman Genel Karargâhı’nı ve Alman cephelerini ziyaret amacıyla düzenlenen ve 15 Aralık 1917-4 Ocak 1918 arasını kapsayan bu seyahat esnasında Atatürk, Alman askerî çevrelerinde incelemeler yaparak, Alman İmparatoru II. Wilhelm ve devrin tanınmış komutanlarıyla görüştü. Onlara -hoşlanmasalar da- I. Dünya Harbi’nin muhtemel sonuçları hakkındaki görüşlerini belirgin şekilde anlattı.

16 Aralık 1917 – Mustafa Kemal’e, o güne kadarki üstün başarıları sebebiyle “Birinci Rütbe’den Kılıçlı Mecidi Nişanı” verilmesi.

18 Aralık 1917 – Rusya ile Türkiye arasında Erzincan Antlaşması yapıldı.

19 Aralık 1917 – Atatürk’ün, Veliâht Vahdettin Efendi’nin maiyetindeki heyetle beraber Alman Genel Karargâhı’nın bulunduğu Bad Kreuznach kasabasına gelişi ve Karargâhla imparator II. Wilhelm tarafından karşılanışları (Atatürk, bugün Karargâhla imparator II. Wilhelm, Mareşal Hindenburg, General Ludendorff ve diğer Karargâh komutanları ile tanışmıştır.

20 Aralık 1917 – Atatürk'ün, Veliâht Vahdettin Efendi'nin maiyetindeki heyetle beraber Strasburg'a gelişi, öğleden sonra güneybatıdaki Fransız sınırına yakın Alman siperlerini ziyaret edişi, akşam tekrar Strasburg'a dönüşü.

21 Aralık 1917 – Atatürk'ün, Veliâht Vahdettin Efendi'nin maiyetindeki heyetle beraber Colmar'daki Alman Karargâhı'nı ve siperlerini ziyareti. Atatürk, bugün cephede Alman subayları ile konuşarak incelemelerde bulunmuştur.

22 Aralık 1917 – Atatürk'ün, Veliâht Vahdettin Efendi'nin maiyetindeki heyetle beraber Essen'deki ağır silâh yapımıyla ilgili Krupp Fabrikalarını ziyareti.

23 Aralık 1917 – Atatürk'ün, Veliâht Vahdettin Efendi'nin maiyetindeki heyetle beraber Berlin'e gelişi (Heyet, burada 10 gün kalmıştır).

31 Aralık 1917 – Atatürk ve Vahdettin, yılbaşını Berlin'de geçirdiler.

1918 : MONDROS MÜTAREKESİ.

1 Ocak 1918 – Atatürk'ün, Veliâht Vahdettin Efendi'nin maiyetindeki heyetle beraber İstanbul'a dönmek üzere akşam Berlin'den trenle hareketi.

2 Ocak 1918 – Lord Curzon 2 Ocak 1918 tarihli memorandumunda İstanbul'un Türklerden alınmasını ve Ayasofya'nın kilise yapılmasını önermişti. (4 Ocak 1920'de bu önerisini tekrarladı.) (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.151.)

4 Ocak 1918 – Mustafa Kemal'in Almanya gezisinden İstanbul'a dönmesi. (Atatürk'ün, Veliâht Vahdettin Efendi'nin maiyetinde katıldığı Almanya seyahatinden İstanbul'a dönüşü.)

5 Ocak 1918 – Hintli Müslümanların İngilizlerin Anadolu'ya dair isteklerinden rahatsız olan Hintlileri telkin etmek için, İngiliz Başbakanı Llyod George şu açıklamayı yapmak zorunda kaldı; " Biz Türkiye'yi ne başkentinden, ne ünlü ve zengin Anadolu topraklarından ve ne de çoğunluğu Türk olan Trakya'sından yoksun bırakmak amacıyla değiliz. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.41.)

5 Ocak 1918 – Mustafa Kemal, Doktor Rasim Ferit'in Harbiye'deki evinde akşam yemeğine sivil kıyafetle katıldı.

6 Ocak 1918 – Mustafa Kemal'in Akaretler 76 numaralı evinde Ruşen Eşref'e 3 gün boyunca, 12 saat süren görüşmeler ile röportaj vermesi.

8 Ocak 1918 – Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Wilson'un, 14 ilkesini yayımlaması. Wilson İlkeleri (14 Nokta). Bildiri Orta Doğu'da, Türk Kamuoyu'nda olduğu kadar Ermeni, Rum ve Araplar üzerinde de etki yaptı. İtilaf Devletleri'nin verdikleri söze ve Wilson Prensipleri'ne göre kendilerine bağımsız devlet kurma hakkı tanıyacıklarına inanıyorlardı.

Wilson'un 8 Ocak 1918 yılında sunduğu ilkeler olarak adlandırılır. Bu ilkelerin başlıcaları:

1. Açık barış antlaşmaları ve gelecekte de açık diplomasi uygulanacaktır.
2. Karasuları dışında, savaşta ve barışta denizler kesinlikle serbest olacaktır.

3. Ekonomik engeller mümkün olduğunca kaldırılacaktır.
4. Ulusal silahlanmaların azaltılması için gerekli ve yeterli garanti sağlanacaktır.
5. Sömürge isteklerinin, ilgili halkların çıkarları ile yetkileri sonradan belirlenecek olan sömürgeci devletin istekleri aynı derecede göz önüne alınmak sureti ile, kesin bir tarafsızlıkla çözümlenecektir.
6. Osmanlı İmparatorluğu'nun Türk olan kısımlarının egemenliği sağlanacak, fakat Türk olmayan uluslara özgür gelişme imkanları verilecektir. Çanakkale boğazı devamlı olarak bütün ulusların gemilerine açık olacaktır.
7. Büyük ve küçük, bütün devletlerin siyasi bağımsızlıklarını ve toprak bütünlüklerini karşılıklı olarak garanti altına almak olanağı sağlamak amacı ile bir milletler örgütü kurulacaktır.

8 Ocak 1918 – İlk, Brest-Litovsk antlaşması (Orta Avrupa imparatorlukları ve Ukrayna)

8 Ocak 1918 – Alman-Rus görüşmelerinin kesilmesi.

8 Ocak 1918 – Türk ordusunun Doğu Anadolu'da ilerlemeye başlaması.

8 Ocak 1918 – Trabzon'un geri alınması.

20 Ocak 1918 – Midilli Kruvazörü, İmroz açıklarındaki mayınlara çarparak battı.

29 Ocak 1918 – Atatürk'ün, Sina cephesindeki başarıları ve generalliğe yükselişi nedeniyle Ali Fuat (Cebesoy) Paşa'ya kutlama mektubu: “..Büyük hizmetlerinizin generalliğe terfi etmenizle resmen teyit ve ilân edildiğini işitmekle iftihar ettim. Özel olarak tebrik ve bu rütbede vatanımızı kurtarma uğrunda parlak başarılarla erişmenizi temenni ederim.”

1 Şubat 1918 – Ermeni komitacı Arşak, Bayburt'ta katliam yaptı.

10 Şubat 1918 – Osmanlı Sultanı II. Abdülhamit öldü.

19 Şubat 1918 – Mustafa Kemal'e, Alman İmparatoru tarafından “Birinci Rütbeden Kılıçlı Cordon de Prusse Nişanı” verilmesi.

24 Şubat 1918 – Trabzon düşman işgalinden kurtuldu.

25 Şubat 1918 – Mareşal Falkenhayn'ın, Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı'ndan alınarak yerine Mareşal Liman von Sanders'in atanması. Liman von Sanders, İstanbul'dan hareketle 1 Mart 1918 günü Yıldırım Orduları Grubu Karargâhı'nın bulunduğu Nasıra'ya gelerek komutayı ele almıştır.

3 Mart 1918 – Rusya'nın, “Brest-Litovsk Antlaşması'nı imzalayarak I. Dünya Savaşı'ndan çekilmesi.

3 Mart 1918 – Erzurum'un geri alınması.

7 Mart 1918 – Atatürk'ün yaveri Salih (Bozok) Bey'in, Yeni Ses gazetesine -Birinci Dünya Harbi'ne katılmamız, harbin seyri ve sonucu üzerinde- Atatürk'ün görüşlerini yansıtan demeci: “...Paşa, gönderdiği mektuplarda harbin sonucundan ümitli olmadığını uzun uzun ve açık bir dille arkadaşlarına anlatmıştır.” [Kocatürk]

12 Mart 1918 – Erzurum’un Kurtuluşu.

20 Mart 1918 – Türk Kadını Dershanesi açıldı. Dershanede yabancı dil, Türkçe ve müzik dersleri ile konferanslar verildi.

24 Mart 1918 – Ruşen Eşref (Ünaydın) Bey’in, Atatürk’le Anafartalar savaşları üzerine uzun mülakatına başlaması (Atatürk’ün, o zaman annesi ve kız kardeşi ile oturmakta olduğu Akaretler’deki evinde gerçekleşen bu görüşme, 24 Mart 1918 günü başlamış, iki günlük bir aradan sonra 27 ve 28 Mart günleri de devam etmiştir. Bu görüşme, aynı yıl Yeni Mecmua’nın Çanakkale Zaferi için hazırlanan fevkalâde sayısında “Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülakat” başlığı altında yayımlanmıştır. [Kocatürk]

24-28 Mart 1918- Ziya Gökalp’in çıkardığı Yeni Mecmua dergisinin “Çanakkale Özel Sayısı”nda Ruşen Eşref (Ünaydın)’ın, Mustafa kemal Atatürk’le Akaretlerdeki evinde yaptığı uzun bir röportaj yayınlanmıştır. Mustafa kemal o röportajda Çanakkale savaşına ait bir hayli fazla detay vermiştir. (Atatürk’ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.289)

24-28 Mart 1918 – Ruşen Eşref’in yeni mecmuasının “Çanakkale Özel Sayısı” için Mustafa Kemal ile Atatürk’ün Akaretlerdeki 76 numaralı evinde röportajı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

27 Mart 1918 – Mustafa Kemal'e Afganistan Liemir-i Alanişanı verilmesi.

2 Nisan 1918 – Van’ın kurtuluşu.

5 Nisan 1918 – Van’ın , Batum’un, Kars’ın geri alınması.

25 Nisan 1918 – Kars ve Ardahan düşman işgalinden kurtuldu. (Brest Litovsk Antlaşması'ndan sonra, Osmanlı İmparatorluğu 1878'de Ruslar'a kaybettikleri Batum, Kars, Ardahan'ı, plebisit yapılarak elde etme hakkını kazandı. Türk ordusu Nisan-Temmuz 1918 arasında Batum'dan Bakü'ya kadar olan yerlere girdi. Osmanlı Devleti buraları ele geçirir geçirmez Elviye-i Selase'de (Batum, Kars, Ardahan) plebisit yaptırdı. 14 Temmuz'da yapılan plebisitte 87.084 kişiden 84.124'ü Osmanlı Devleti lehinde oy kullandı. Fakat bu topraklar uzun süre elde tutulamadı. Mondros Ateşkesi hükümleri gereğince Türk kuvvetleri 1914 sınırlarına çekilerek buraları terk ettiler.)

25 Nisan 1918 – Ermeni komitacılar, Kars’ın doğusundaki Subatan köyünde 750 Müslüman’ı katletti.

28 Nisan 1918 – İstanbul’da daha önce tutuklanmış bulunan İttihatçılar, devleti savaşa sokmak, çeşitli yolsuzluklarda bulunmak gibi suçlardan dolayı yargılanmaya başladı.

1 Mayıs 1918 – Ermeni komitacılar, Kars’ta, aralarında çocukların da bulunduğu 60 Müslüman’ı katletti.

3 Mayıs 1918 – Atatürk’ün, İstanbul’da Fenerbahçe Kulübü’nü ziyareti ve kulübün hatıra defterine yazdıkları: “Fenerbahçe Kulübü’nün her tarafta takdir edilmiş çalışmalarını iştmiş ve bu gayreti gösterenleri tebrik etmeyi vazife edinmiştim. Bu vazifenin yerine getirilmesi bugün mümkün olabilmıştır. Takdir ve tebriklerimi buraya kaydetmekle övünüyorum.” [Kocatürk]

3 Mayıs 1918 – Kurtuluş Savaşı’nın gizli kurtuluş planlarını yapan Mustafa Kemal Atatürk, Fenerbahçe Spor Kulübünü ziyaret etti, Kulüp yöneticilerinden Mustafa Elkatip Bey’in de aralarında bulunduğu yöneticilerle üç saat süren gizli bir görüşme yaptı. Mustafa Kemal, Fenerbahçe kulübünden

ayrılmadan önce maroken kaplı kulüp defterine şu unutulmaz satırları yazdı:“Fenerbahçe Kulübü’nün her tarafta mahzar-ı takdir olmuş bulunan asar-ı mesaisini işitmiş ve bu kulübü ziyaret ve ebedi hamiyeti tebrik etmeyi vazife etmişim. Bu vazifenin ifası ancak bugün müyesser olabilmıştır. Takdirat ve tebriklerimi buraya kayd ile mübahiyim.3 Mayıs 1334 (1918) Mustafa Kemal” Mustafa Kemal öğleden sonra kulüpten ayrıldı. Ancak ayrılırken bir kayıkla karşıya geçmek istedi. Amacı buradan kıyıları takip ederek Anadolu’ya silah kaçırmanın mümkün olup olmadığını bizzat tecrübe etmekti. Mustafa Kemal, Mustafa Elkatip Bey’in çektiği kayığa binerken geri dönmüş ve Başkan Sabri (Toprak) Bey’e bakarak, “FB’ye ebedi muvaffakiyetler dilerim” demişti. O günkü toplantıda Mustafa Kemal, FB’ye Anadolu’ya silah kaçırma görevi vermişti. O gün o görüşmede konuşulanlar, üç yıl sonra anlaşılacaktı: İşgal Kuvvetleri Komutanı İngiliz General Harrington, “FB’lileri Anadolu’daki milliyetçilere silah kaçırmakla suçlayıp” kulübü kapatacaktı.(Haziran 1920)

7 Mayıs 1918 – Orta Avrupa imparatorlukları ile Romanya arasında Bükreş antlaşması.

11 Mayıs 1918 – Atatürk’e, Harp Madalyası verilmesi.

13 Mayıs 1918 – Mustafa Kemal’in, böbrek rahatsızlığı sebebiyle tedavi için İstanbul’dan Viyana’ya hareketi. (Viyana ve Karlsbad’da 2 ay kadar tedavi görmüştür.) “13 Mayıs 1918 Tarihinde bera-i tedavi Viyana’ya azimet buyurmuştur.”

24 Mayıs 1918 – Mustafa Kemal Atatürk’ün Mondros ateşkes anlaşmasından beş ay önce Ruşen Eşref Bey’e imzalı bir fotoğrafını hediye etmiştir. Bu fotoğraf üzerinde kurtuluşa olan inancı açık bir şekilde görülmektedir; “Her şeye rağmen muhakkak ki bir nura doğru yürümekteyiz. Bende bu imanı yaşatan kuvvet, yalnız aziz memleketim ve milletim hakkındaki payansız muhabbetim değil, bugünün karanlıkları içinde sırf vatan ve hakikat aşkı ile ışık serpmeye ve aramaya çalına bir gençlik gördüğümüdür.” (Atatürk’ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.73)

25 Mayıs 1918 – Atatürk’ün, **böbrek rahatsızlığı sebebiyle** tedavi için İstanbul’dan trenle **Viyana’ya** hareketi (Viyana ve Karlsbad’da 2 ay kadar tedavi görmüştür). (Atatürk, Viyana’dan - Halep’te bulunan- İzzettin (Çalışlar) Bey’e gönderdiği bir mektupta, burada tedavi olmasını Enver Paşa ve Doktor Süleyman Numan Paşa’nın tavsiye ettiğini yazmıştır). [Kocatürk] (Mustafa Kemal Almanya Seyahati dönüşünde sol böbreğindeki bir rahatsızlık nedeniyle bir ay kadar yatakta tedavi gördü. Bir ara iyileşir gibi oldu, tekrar yattı. Neticede doktorlar tedavi için Viyana’ya gitmesinde ısrar ettiler. Yaveri Cevat Abbas işlemleri bakanlıkta takip etti. Konu ile ilgilenen Enver Paşa, öteden beri Mustafa Kemal Paşa’yı kendisine ciddi bir rakip olarak gördüğü için, işlemleri çabuklaştırdı. Mustafa Kemal’e bir emir eri ile birlikte, en üst derece yolluk ve gerekli avans verildi. 25 Mayıs 1918’de Viyana’ya hareket edildi. Viyana’da 3 hafta kadar tedavi gördükten sonra, ilgili profesörün tavsiyesi üzerine, kaplıca tedavisi görmek için Karlsbad’a gider. Mustafa Kemal, 30 Haziran 1918 – 27 Temmuz 1918 tarihleri arasında Karlsbad’da tedavi görür.)

25 Mayıs 1918 – Mustafa Kemal saat 10.00’da trenle Viyana’ya hareket eder. 1 Haziran 1918’de Viyana’ya gelir. Brüksel oteline yerleşir. Tanınmış ürolog Prof. Dr. Zuckerkandl’a böbreklerinden muayene olur. (Koli basili teşhisi konmuştur.)Profesör Mustafa Kemal’i Cottage Sanatoryumuna 3 hafta süre için yatırır. Bu tedaviyi takiben Karlsbad’a kaplıca için gönderilir. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

27 Mayıs 1918 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Viyana'ya gelişi ve Cottage Sanatoryumu'nda tedavi altına alınışı (Atatürk'e burada böbrek rahatsızlığı nedeniyle 3 haftalık bir tedavi uygulanmıştır). (Atatürk'ün İstanbul'dan Viyana'ya geliş tarihi belli değildir; ancak 27 veya 28 Mayıs tarihi olayların akışına uygun düşmektedir). [Kocatürk]

4 Haziran 1918 – Ermeniler'in 1. Dünya Savaşı'nda barış istemesiyle Batum Anlaşması imzalandı.

5 Haziran 1918 – Atatürk'ün, Viyana'dan Dr. Rasim Ferit (Talay) Bey'e mektubu: "Cottage Sanatoryumu'na girdim. Profesör Zuckerkandl bizzat tedavi ediyor."

5 Haziran 1918 – Atatürk'ün Doktor Rasim Ferid beye Viyana'dan mektubu; "Buradaki doktorlar da teşhisinize katılıyorlar. Yalnızca kolibasili sıkıntım var. 3 hafta tedavi ve sonra da 3 hafta hamam tedavisi (Viyana'da Cottage sanatorium'da) öngörüyorlar.

28 Haziran 1918 – Gece Mustafa Kemal trenle Viyana'dan Karlsbad'a hareket eder, 30 Haziran 1918 pazar öğleden sonra Karlsbad'a gelir. Rudolfs Hof adlı pansiyona varırlar. (30 Haziran – 27 Temmuz 1918 arası Mustafa Kemal Karlsbad'da Dr. Vermer'in hazırladığı kürü uygular. Tedavisi bitmeden İstanbul'a döner.) (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

29 Haziran 1918 – Mustafa Kemal'in Nuri Conker'e Viyana'dan mektubu.

30 Haziran 1918 – Atatürk'ün, saat 19.30'da Viyana'dan trenle **Karlsbad'a** gelişi. Atatürk'ün, akşam Dr. Vermer tarafından muayene edilişi ve tedavi programı belirlenmesi. (Mustafa Kemal, 30 Haziran 1918 – 27 Temmuz 1918 tarihleri arasında Karlsbad'da tedavi görür. Bu süre içindeki yaşantısını Türkçe bazı kısımlarını da Fransızca olarak kaleme almıştır. Anılarının bir kısmı Prof. Dr. Afet İnan tarafından yayınlanmıştır. Anılar Mustafa Kemal'in oradaki hayatı hakkında bilgi verdiği için değerlidir. Ancak bunların esas değerleri Mustafa Kemal'in 1919'dan önce, devlet idaresi, sosyal hayat, kadın – erkek ilişkileri, askerî yönetim konularında verdiği bakir bilgiler dolayısıyladır. Keza bu hatıralarda açıkça görülen husus, onun kitaba, okumaya, öğrenmeye karşı olan hudutsuz aşkıdır.)

30 Haziran 1918 – Atatürk'ün, Karlsbad günlük yazmaya başlaması (5 defter halindeki bu günlükler - bazı günler atlanmak suretiyle- 28 Temmuz 1918 tarihine kadar devam etmiştir. Günlüğün bazı bölümleri Fransızca olarak yazılmıştır. [Kocatürk]

3 Temmuz 1918 – Sultan Reşat vefat etti.

4 Temmuz 1918 – VI. Mehmet (Vahdettin) Padişah oldu. Sultan Mehmet Reşat'ın ölümü üzerine, Sultan VI. Mehmet Vahdettin sanı ile padişah oldu. 36. ve son Osmanlı padişahıdır. (Mustafa Kemal Karlsbad'da iken V. Mehmet vefat etmiş, yerine Vahidettin VI. Mehmet adıyla Padişah olmuştur 4 Temmuz 1918. Mustafa Kemal Padişah'ı tebrik eder. Bu önemli değişiklikte İstanbul'da olmadığı için üzgündür. Ama tedaviye devam eder. Yaveri Cevat Abbas ona çabuk dönmesi için tel çeker. O önemli bir sebep olmadıkça dönmeyeceğini bildirir. Ardından yaverinin acele dönmeniz arzu buyruluyor teli üzerine, 27 Temmuz'da Karlsbad'dan Viyana'ya hareket eder. Fakat yakalandığı nezle nedeniyle birkaç gün Viyana'da kaldıktan sonra 2 Ağustos 1918'de İstanbul'a gelir. Onu çağırılan Yaver-i Ekrem Ahmet İzzet Paşa"dır. Sebep, Mustafa Kemal'in Vahidettin ile olan tanışıklığıdır. Ahmet İzzet Paşa onun İstanbul'da bulunmasında ve Padişah ile görüşmesinde yarar görmektedir.)

4 Temmuz 1918 – Padişah V. Mehmet Reşat'ın vefatı. (Veliâht Vahdettin, Sultan VI. Mehmet ünvanıyla tahta oturmuştur.) (Bu esnada Mustafa Kemal, Karlsbad'da tedavi görmektedir.)

5 Temmuz 1918 – Mustafa Kemal'in kadın erkek ilişkisi ve evlilik üzerine hatıra defterine yazdıkları; "Tabiat ve ahlakımıza uygun bir eş arayalım.", "Kadın refakatinden yoksun bulunmak bir noksandır."

7 Temmuz 1918 – Mustafa Kemal, **Karl Marx'ın** (Le Capital) kitabını **eleştiren** bir kitaptan notlar aldı. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

8 Temmuz 1918 – Talât Paşa'nın Sadrazamlığının, hatt-ı hümayun ile yenilenmesi.

9 Temmuz 1918 – Atatürk'ün, Karlsbad'dan, yeni Padişah Vahdettin'in tahta çıkışını ve Ramazan bayramını kutlayan yazısı.

13 Temmuz 1918 – Mustafa Kemal, Karlsbad'da Almancasının yanı sıra 13 Temmuz 1918'den itibaren Fransızca dersleri de aldı. İsviçreli Madam Heinriche (görme özürlüdür) haftalığı 100 krona Mustafa Kemal'e ders verdi. (Dehanın kodları, Yrd. Doç.Dr. Ali Güler)

19 Temmuz 1918 – Atatürk'ün, Karlsbad'dan Lütfi Simavi Bey'e -Başmabeyinciliğe atanması nedeniyle- tebrik mektubu.

27 Temmuz 1918 – Atatürk'ün, Karlsbad'dan hareketle akşam Viyana'ya gelişi. (Atatürk, İstanbul'a acele dönmesinin arzu edildiğine dair yaveri Cevat Abbas'tan aldığı telgraf üzerine Karlsbad'dan ayrılmış, ancak gribe tutulması nedeniyle 4-5 gün Viyana'da kaldıktan sonra İstanbul'a hareket etmiştir). [Kocatürk]

27 Temmuz 1918 – Mustafa Kemal'in Karlsbad'da not defterine yazdıkları; "Şimdilik anılarımda her şeyi yazmıyorum. İleride belki!"

2 Ağustos 1918 – Mustafa Kemal'in Viyana'dan İstanbul'a dönmesi. (Bu tarih bazı kaynaklarda 4 Ağustos 1918 olarak gösterilmiştir.)

2 Ağustos 1918 – Atatürk'ün, Viyana'dan İstanbul'a dönüşü. (K.A., s.231; Borak, s. 163; [Ata](#) ve i., s. 74). (Bu tarih A.A.K., s.61 ve A.H.E., s. 151'de 4 Ağustos 1918 olarak gösterilmiştir). [Kocatürk]

4 Ağustos 1918 – Atatürk'ün, Pera Palas'ta Ahmet İzzet Paşa ile görüşmesi. (A.A.K., s.61;A.H.Y.H., Y.S. 16.5.1941). (Bu tarih, Ata ve i., s.74'te 3 Ağustos 1918 olarak gösterilmiştir). [Kocatürk]

4 Ağustos 1918 – Mustafa Kemal'in Karlsbad'da tedavisi tamamlanmadan apar topar İstanbul'a dönüşü.

5 Ağustos 1918 – Atatürk'ün, -Başyaver Naci (Eldeniz) Bey aracılığıyla randevu isteyerek- Padişah Vahdettin'le görüşmesi (Atatürk, bu görüşmede yeni padişaha Başkomutanlığı üzerine almasını, kendisine Başkomutan Vekili değil, Genelkurmay Başkanı seçmesini tavsiye etmiştir). [Kocatürk]

5 Ağustos 1918 – Mustafa Kemal'in padişah olan Vahdettin'i makamında ziyareti ve Erkanı Harbiye Reisi olmak isteyişini (Almanya seyahatinden sonra ikinci kez) tekrarlaması. (Bu sıralarda Mustafa Kemal, Vahdettin'in fahri yaveri olmuştur.)

7 Ağustos 1918 – Mustafa Kemal'in, Mareşal Falkenhein'in yerine Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı'na getirilmiş olan Mareşal Liman von Sanders'in emrindeki Filistin'deki 7'nci Orduya tekrar komutan olarak atanması.

8 Ağustos 1918 – Padişah Vahdettin'in iradesiyle "Başkomutanlık Vekâleti" unvanının "Başkomutanlık Genelkurmay Başkanlığı"adına çevrilmesi ve bu görevin, yine Harbiye Nazırı Enver Paşa tarafından yürütüleceğinin bildirilmesi.

9 Ağustos 1918 – Atatürk'ün, beraberinde Ahmet İzzet Paşa olduğu halde Padişah Vahdettin ile -ikinci defa- görüşme yapması (Bu görüşme, Padişahın isteği ile Dolmabahçe Valide Camii' ndeki cuma selâmlığından sonra mahfil-i hümayun'da olmuştur). [Kocatürk]

9 Ağustos 1918 – Mustafa Kemal ve Vahdettin'in ikinci buluşması. Cuma selamlığı sonrasında Dolmabahçe Valide cami mahfilinde gerçekleşen ziyarette Mustafa Kemal nazırlık teklifini yinelemiş ve Vahdettin sıcak bakmamıştır.

12 Ağustos 1918 – Atatürk'ün, -randevu isteyerek- Padişah Vahdettin ile -üçüncü defa- görüşme yapması ve Vahdettin'in bir sözü: "Ben gereken şeyleri Talât ve Enver Paşalarla görüşürüm!" (Bu görüşmenin tarihi belli değildir. Olayların akışına 12 ya da 13 Ağustos 1918 tarihi uygun düşmektedir). [Kocatürk]

16 Ağustos 1918 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Valide Camii'ndeki cuma selâmlığından sonra mahfil-i hümayun'da Padişah Vahdettin ile görüşmesi ve Padişah'ın sözleri: "Sizi Suriye'ye komutan tayin ettim. Oradaki vaziyetler önem kazanmış; oraya gitmeniz lâzımdır."

19 Ağustos 1918 – Atatürk'ün, Tevfik Fikret'i anma töreni nedeniyle, şairin Rumelihisarı'ndaki "Aşıyan"ını ziyareti ve ziyaretçi defterini imzalaması.

19 Ağustos 1918 – Mustafa Kemal'in arkadaşları ile Aşıyan'a gittiğinde Tevfik Fikret'in anı defterine yazdıkları; "...Anma ziyaretinde bulunmakla kıvanç duyan Fikret dostları.." (Dehanın kodları, Yrd. Doç.Dr. Ali Güler)

22 Ağustos 1918 – Atatürk'ün, Halep'e gitmek üzere İstanbul'dan trenle hareketi.

26 Ağustos 1918 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Halep'e gelişi. (Mustafa Kemal ile daha önce çatışan Alman Generali Falkenhayn görevden alınmış, yerine General Liman von Sanders atanmış, ordu tam bir savunma havasına girmiştir.)

27 Ağustos 1918 – Atatürk'ün, Halep'ten Dr. Rasim Ferit (Talay) Bey'e mektubu: "Dün akşamüzeri Halep'e geldim ve geceyi burada geçirdim."

27 Ağustos 1918 – Atatürk'ün, öğleden evvel, Halep Valisi Atıf Bey'i ziyareti.

27 Ağustos 1918 – Atatürk, Nablus'a gelmeden önce Yıldırım Orduları Grubu Karargâhı'nın bulunduğu Nasıra'ya uğramıştır.

27 Ağustos 1918 – Atatürk'ün, akşam Halep'ten Nablus'a hareketi. (Atatürk, Nablus'a gelmeden önce Yıldırım Orduları Grubu Karargâhı'nın bulunduğu Nasıra'ya uğramıştır). [Kocatürk]

1 Eylül 1918 – Mustafa Kemal'in, Nablus'taki 7'nci Ordu Karargâhına gelerek komutayı ele alması.

9 Eylül 1918 – Atatürk'ün, 7. Ordu'ya bağlı tümenleri denetlemeye başlaması (Bu denetlemeler 10 ve 11 Eylül günleri de devam etmiştir.)

11 Eylül 1918 – Atatürk'ün, Nablus'tan İstanbul'da bulunan Dr. Rasim Ferit (Talay) Bey'e mektubu: "...İngilizler şimdilik muharebeden ziyade propaganda ile bizi kazanacaklarını zannediyorlar; her gün uçaklarıyla bombadan ziyade beyannameler atıyorlar."

11/21 Eylül 1918 – Atatürk Türk kuvvetlerini İngiliz kışkacından kurtarmıştır. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.23)

12 Eylül 1918 – Bakü'nün İngilizler'den geri alınması. İngilizler'in Filistin'e genel saldırısı. İngilizler'in Şam'ı alması. Bulgarlar'la ateşkeş imzalanması.

19 Eylül 1918 – General Allenby komutasındaki İngiliz birliklerinin, Filistin cephesinde genel taarruza başlaması (Bu sabahki İngiliz taarruzu karşısında 8. Ordu cephesinin yarılması üzerine 4. ve 7. Ordular da düşman tarafından çevrilme tehlikesinde kalmışlardı. Atatürk bu durumda, uygun koşullar altında muharebeye devam için 20 Eylül 1918 günü, birliklerine Şeria nehrinin doğusuna çekilme emrini verdi. Bu karar üzerine 7. Ordu birlikleri düzenini ve savaş gücünü bozmadan Rayak'a, oradan da Halep'e çekildi). [Kocatürk]

19 Eylül 1918 – İngiliz birliklerinin Filistin Cephesi'nde genel taarruza başlaması. Filistin Cephesi'ndeki, Yıldırım Ordular Grubu, İngilizlerin taarruzunu durduramadı. İngilizler Suriye'ye doğru ilerlediler.

19 Eylül 1918 – İngilizlerin Filistin'deki Türk cephesine saldırısı. (Bu cephe Liman Von Sanders komutasındaki Yıldırım ordularınca tutulmaktadır. Yıldırım orduları; Mersinli Cemal paşa komutasındaki 4ncü Ordu, Cevat Paşa komutasındaki 8nci Ordu ve Mustafa Kemal Paşa komutasındaki 7nci Ordudan meydana gelmiştir. Bu üç ordu Yafa'nın 20 Km. kuzeyi ile Lut gölü arasındaki 100 Km. genişliğindeki araziye savunmaktadır. 7nci Ordunun iki kolordusunun başında ise birinde miralay İsmet Paşa ve diğerinde Ali Fuat Paşa vardır. 4 ve 8 nci Ordular daha ilk başta dağılmış, yük 7nci Orduya kalmıştır. General Albeny komutasındaki 500.000 kişilik İngiliz ordusuna karşı Liman Von Sanders'in 100.000 kişilik ordusunun şansı yok denecek kadar azdı. Nitekim Mustafa Kemal, göreve başladığının 19ncü günü başlayan düşman taarruzu neticesi diğer dağılan orduların askerlerini de toplayarak 12 bin mevcuduyla Şam'ın 15 Km. güneyinde Kisve'ye kadar başarılı bir şekilde çekebilmiştir.) (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.38)

19 Eylül 1918 – Nablus yakınlarında saldıran İngilizler, Liman Von Sanders komutasındaki Türk birliklerine (Yıldırım Ordular Grubu) kesin yenilgi tattırdı.

20 Eylül 1918 – Mustafa Kemal'in gelişen İngiliz taarruzu karşısında 7'nci Orduyu Şeria Nehri'nin doğusuna alma kararı. (19 Eylül tarihli İngiliz taarruzu karşısında 8'inci Ordu cephesinin yarılması üzerine 4'üncü ve 7'nci Ordular da düşman tarafından çevrilme tehlikesinde kalmışlardı. Mustafa Kemal bu durumda, uygun koşullar altında muharebeye devam etmek için 20 Eylül'de birliklerine Şeria Nehri'nin doğusuna çekilme emrini vermiştir. Bu karar üzerine, 7'nci Ordu birlikleri düzenini ve savaş gücünü bozmadan Rayak'a, oradan da Halep'e çekilmiştir.) (Mustafa Kemal cepheye geldiğinde, Yıldırım Orduları Grubu Kudüs-Yafa hattının kuzeyinde, deniz ile Şeri'a arasında cephe tutmuştur. VIII. Ordu sağda VII. Ordu soldadır. IV. Ordu Şeri'a doğusundadır. Ordular çok zayıf, cephe yetersiz, erler aç ve yarı çıplak bir vaziyettedir. 19 Eylül'de düşman 8. Ordu cephesine sekiz misli üstün bir güçle saldırır. Ve cepheyi iki saatte yarar. VII. Ordu önce saldırıları püskürtür, fakat İngiliz Süvari

Birlikleri'nin 20 Eylül'de grup karargâhını basmaları ve ordunun gerilerine düşmeleri üzerine, Mustafa Kemal kuvvetlerini Şeri'a Nehri doğusuna geçirir.)

20 Eylül 1918 – Atatürk'ün, gelişen İngiliz taarruzu karşısında 7. Ordu'yu Şeria nehrinin doğusuna alma kararı. İngilizlerin, Nasıra'da bulunan Yıldırım Orduları Grubu Karargâhını esir almak üzere, sabah şehre baskını. (Mareşal Liman von Sanders'in emri ile yapılan üst üste 3 karşı taarruz sonucu İngilizler işgal ettikleri tepeleri bırakıp çekilmek zorunda kalmışlardır. Ancak bu baskından sonra Liman von Sanders, öğleden sonra Nasıra'dan ayrılarak Taberiye'ye, oradan da Şam'a çekilmiştir). [Kocatürk]

20 Eylül 1918 – İngiliz ordularının ilerleyişi Nasıra'daki Yıldırım Orduları karargahına ulaşmıştır. Liman von Sanders kaçarak kendisini kurtarmış, Mustafa Kemal ile olan irtibatını kaybetmiştir. Mustafa Kemal'in 7nci Ordusu 22/23 Eylül'de üzerinde köprü olmayan Şeria nehrini geçerek, Acun dağları üzerinden Der'a demiryolu kavşağına ulaştırabilmiştir. Bu arada düşman hava kuvvetleri de ordunun üzerinde kurşun yağdırmaktadır. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.39)

21 Eylül 1918 – Atatürk komutasındaki 7. Ordu birliklerinin, Şeria nehrinin doğusuna geçmek üzere çekilme hareketine başlaması.

22 Eylül 1918 – Mustafa Kemal'e olağanüstü hizmetleri ve ordusunu imhadan kurtardığı için fahri yaverlik unvanı verilmesi. (Bu tarih, bazı kaynaklarda 21 Eylül, bazı kaynaklarda ise 23 Eylül olarak belirtilmiştir.)

22 Eylül 1918 – Atatürk'e, olağanüstü hizmetleri ve ordusunu imhadan kurtardığı için fahri yaverlik unvanı verilmesi (A.H.E., s.153; Borak, s.165; Ata ve i., s.75). (Bu tarih A.K.D.D.A.Y., s.87'de 21 Eylül 1918; A.Y.A., s.50, K.A.B.K.Ö., s.104 ve A.N.M., s. 179 'da 23 Eylül 1918 olarak gösterilmiştir). [Kocatürk]

22 Eylül 1918 – Mustafa Kemal'e Vahdettin'in fahri yaveri (Yaver-i Fahri- i Hazret-i Şehriyari)ünvanı verilmesi.

23 Eylül 1918 – 7. Ordu birliklerinin, Atatürk'ün sevk ve idaresinde Şeria nehrinin doğusuna gelişi.

23 Eylül 1918 – Mustafa Kemal, cepheden ayrılan Liman Von Sanders yerine vekaleten Yıldırım Ordular Komutanı oldu.

24/29 Eylül 1918 – Şam'ın güneyindeki Kisve hattına gelerek dağınık birlikleri düzene sokmuş ve Ali Fuat Paşa'ya bazı görevler vermiştir. Liman von Sanders ise ortalarda yoktur ve Şam'ı terk edip kuzeye kaçmıştır. Kaçarken de Mustafa Kemal'e Riyak'a gitmesini emretmiştir. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.40)

25/26 Eylül 1918 – Atatürk'ün ve 7. Ordu Karargâhı'nın Dera'ya gelişi. 7. Ordu, Şam doğrultusunda yürüyüşe geçti ve akşama doğru Der'a bölgesinde toplandı.

26 Eylül 1918 – Sina cephesinde 8. Ordu'nun lağvı, emir ve komutanın 7. Ordu Komutanı Atatürk'e devredilmesi.

27 Eylül 1918 – Dera'ya gelmiş olan 7. Ordu birliklerinin, Şam yönünde geri çekilişe devam etmeleri ve Atatürk'ün Dera'dan ayrılışı.

28 Eylül 1918 – Atatürk'ün, Mareşal Liman von Sanders'in emri ile Rayak Bölgesi Komutanlığı'na atanması: "...Mustafa Kemal Paşa'nın mümkün olan çabuklukla Rayak'ta emir ve komutayı eline alması."

28 Eylül 1918 – İlerleyen İngiliz taarruzu karşısında geri alınan 7. ve 4. Ordu birliklerinin Şam-Rayak çizgisine çekilmeleri.

29 Eylül 1918 – 7. Ordu, Şam'ın güneyine çekildi. 7. Ordu birliklerinin Şam'ın güneyinde Kısve'ye gelişi.

29 Eylül 1918 – Bulgaristan, [Selanik](#) Ateşkes Antlaşması ile savaştan çekildi. Bulgarların -savaştan çekilmek üzere- itilâf Devletleri'yle Selanik Ateşkes Antlaşması'nı imzalamaları.

29 Eylül 1918 – Atatürk'ün, Dera'dan Şam'a gelişi ve 4. Ordu Komutanı Mersinli Cemal Paşa ile görüşmesi (Atatürk burada, Mareşal Liman von Sanders'in bıraktığı emir üzerine, 7. Ordu kuvvetlerini Şam'ın savunulması için Mersinli Cemal Paşa'ya teslim ederek, Rayak bölgesindeki dağınık ve komutasız kuvvetleri emrine almak üzere gece, Rayak'a hareket etmiştir).

29 Eylül 1918 – Mustafa Kemal, Başkomutanlığa bir rapor sunarak 'Şam'ın savunulmasını ve ordunun Rayak gerisine çekilmesini' önermiştir. Ancak önerisi dikkate alınmamıştır. Mustafa Kemal bunun üzerine Padişah Vahdettin'e bir yazı yazmıştır. Lakin Padişah'ta yazıya cevap vermemiştir. Böylece Mustafa Kemal tek başına kalmıştır. ((Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.43)

29 Eylül 1918 – Atatürk'ün, ilerleyen düşman taarruzu üzerine, Başkomutanlığa Rayak'ın kuzeyine çekilmenin gerekli olduğunu bildiren raporu: "Şam'ın uzun süre savunulamayacağı, bu nedenle kuzeyden kaydırılacak kuvvetlerle birlikte Rayak kuzeyinde esaslı bir savunma hattının kurulması." (Atatürk, bu gece ayrıca Şam'da 3. Kolordu Komutanı Albay İsmet (İnönü) Bey, Rayak bölgesinde ise 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat (Cebesoy) Paşa komutasında bulunan kuvvetlerin kuzeye hareket ettirilmesi emrini vermiş, bu emrin bir suretini, bilgi edinmek üzere, Mareşal Liman von Sanders'e göndermiştir. Ancak, Yıldırım Orduları Komutanı -Şam'ı savunma düşüncesinde olduğundan- bu emri uygun bulmamıştır). [Kocatürk]

29 Eylül 1918 – Atatürk'ün, Şam'dan gece Rayak'a hareketi.

30 Eylül 1918 – Atatürk'ün, Rayak'ın kuzeyine çekilme emrini uygun bulmadığını ve hareket tarzının kendisi tarafından emredileceğini bildiren Mareşal Liman von Sanders'e raporu: "Bugün, orduya verdiğim talimatın, bu durumda uygulanamayacağı bildiriliyor. ..Emirde ileri sürdüğüm şekilde hareket olunmadığı takdirde, bundan sonra orduya bir şekil vermeye bile olanak kalmayacağını arz ederim."

30 Eylül 1918 – Atatürk'ün, öğleye doğru Şam'dan Rayak'a gelişi ve bölgedeki dağınık kuvvetleri teslim alarak denetlemesi; daha sonra Baalbek'e hareketi.

30 Eylül 1918 – Atatürk'ün, akşam Rayak'tan Baalbek'e gelişi, burada 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat (Cebesoy) Paşa ile görüşmesini takiben -Mareşal Liman von Sanders'le görüşmek üzere- Humus'a hareketi.

30 Eylül 1918 – Atatürk'ün, gece Humus'a gelişi ve Yıldırım Orduları Komutanı Mareşal Liman von Sanders ile görüşmesi (Liman von Sanders, Atatürk'ün verdiği Rayak'ın kuzeyine çekilme emrini tasvip

etmemiş, birliklerin buldukları yerlerde savunmaya devam etmelerini emretmişti. Atatürk bu görüşmede, Yıldırım Orduları Grubu Komutanı'na bu emrin değiştirilerek Şam bölgesinde toplanan kuvvetlerin, imhadan kurtulma amacıyla vakit geçirmeksizin, Halep'e kadar çekilmesi kararının zorunluluğunu anlatmıştır. Bu görüşme sonucu Liman von Sanders, Atatürk'ün görüşünü gerçekçi bulmuş, ancak şunları söylemiştir: "Karar budur. Fakat ben nihayet bir yabancıyım, bu kararı veremem. Bunu ancak memleketin sahipleri verebilir!" Bu görüşmeden sonra çekilme kararı uygulanmış ve birlikler, başarı ile Halep'in güneyine alınarak burada bir savunma hattı kurmaya muvaffak olunmuştur). (Atatürk'ün, Liman von Sanders ile -Baalbek'te olmak üzere- görüşme tarihi ve Mareşal'ın Yıldırım Orduları Grubu'na bağlı birliklere Halep'in güneyine çekilme emrini verdiği tarih, B.D.H.T.H., c. IV, ks. 2, s.708-709'da 3 Ekim 1918 olarak gösterilmiştir). [Kocatürk]

30 Eylül 1918 – 7. Ordu'nun Şam'ın güneyinde Kisve civarında toplanması ve Atatürk'ün Kisve'ye gelişi.

30 Eylül 1918 – Bozguna uğrayan Yıldırım Ordular Grubu, 7. Ordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa'nın gözetiminde derlenip toparlandı.

1 Ekim 1918 – 7. Ordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa, bölge valileri ile danışma toplantısı yaptı.

1 Ekim 1918 – Beyrut bağımsızlığını ilan etti.

1 Ekim 1918 – Şam'ın, Arapların da yardımıyla, İngilizlerin eline geçmesi. [Kocatürk]

3 Ekim 1918 – Halep civarındaki Arap halkı, İngilizlerin kışkırtmasıyla ayaklandı. Bölgedeki Arap halkı, İngilizlerin kışkırtmasıyla ayaklandı.

3 Ekim 1918 – Yıldırım Ordular Grubu, Halep'e doğru çekilmeye başladı.

4 Ekim 1918 – Mustafa Kemal Paşa'nın Karargahı, Halep'e getirildi.

4/5 Ekim 1918 – Almanlar gece ateşkes için başkan Wilson'a başvurmuşlardı.

5 Ekim 1918 – Atatürk'ün gece Halep'e gelişi ve Baron Oteli'ne yerleşmesi.

5 Ekim 1918 – Mustafa Kemal Paşa, 7. Ordu'yu yeniden düzenlemeye başladı.

5 Ekim 1918 – Osmanlı Hükûmeti'nin ateşkes antlaşması isteği ile tıpkı Almanya gibi (Bir gün sonra) Amerika'ya başvurması (4 Ekim 1918'de Almanya, 5 Ekim 1918'de Avusturya-Macaristan da ateşkes isteğinde bulunmuştur).

5 Ekim 1918 – İttihat ve Terakki Partisi'nin iktidardan uzaklaştırılması.

8 Ekim 1918 – Talat Paşa kabinesi görevinden çekildi. Talât Paşa'nın, sadrazamlıktan istifası (Talat Paşa'nın istifası üzerine, kabineyi kurma görevi Tefvik Paşa'ya verilmiş, ancak kendisinin 11 Ekim 1918'de kabineyi kuramayacağını bildirmesi üzerine bu görev Ahmet İzzet Paşa'ya verilmiştir).

8 Ekim 1918 – Mustafa Kemal Paşa, Arapların düşmanca hareket ve propagandalarına karşı yeni tedbirler aldı.

11 Ekim 1918 – Hükümeti kurmakla görevlendirilen Tefvik Paşa, görevden affını istedi. (Esasen Almanlar 4/5 Ekim gecesi ateşkes için başkan Wilson'a başvurmuşlardı. Osmanlı Devleti de 5 Ekim'de

aynı yolu tuttu. itilâf Devletlerinin savaş suçlusu olarak gördükleri ittihat ve Terakki hükümeti ile anlaşma yapmak istemeyecekleri bilindiğinden Sadrazam Talat Paşa, 8 Ekim 1918'de istifa etmişti. Yeni hükümeti kurmaya Tevfik Paşa memur edilmiş, fakat Paşa uzun bir süreden beri aktif politikadan çekildiği ve kabinesine ittihatçı vekil almak istemediği için, hükümet kurmayı başaramaz.)

11 Ekim 1918 – Atatürk'ün, Halep'ten Padişah Vahdettin'e ileilmek üzere Başyaver Naci (Eldeniz) Bey'e telgrafı: "...Vatanımın selâmetinin temini bakımından arz ederim ki, Tevfik Paşa Hazretleri gerçekten müşkülâta tesadüf etmişlerse sadaretin derhal İzzet Paşa Hazretlerine verilmesi ve onun da, esasî Fethi (Okyar), Tahsin (Üzer), Rauf (Orbay), Canbulat, Azmi, Şeyhülislâm Hayri ve âcizlerinden oluşan bir kabine teşkil etmesi zarurîdir. Adı geçen kişilerin oluşturacağı kabinenin vaziyete hâkim olabileceği görüşümdedir. ..Mümkün ise bu kimselerin Padişahımıza arzını rica ederim" (Kaynaklarda bu telgrafın tarihi yoktur. Olayların akışı 11 ya da 12 Ekim 1918 olabileceğini düşündürmektedir). (Atatürk, Ahmet İzzet Paşa'ya da aynı şekilde bir telgraf çekmiş, kabinede Harbiye Nazırlığının kendisine verilmesini istemiştir). [Kocatürk]

13 Ekim 1918 – Atatürk'ün, Halep'te askerî birlikleri denetlemesi.

13 Ekim 1918 – Sina cephesinde 4. Ordu'nun kaldırılması ve bu orduya ait birliklerin emir ve komutasının 7. Ordu Komutanı Atatürk'e devredilmesi.

13 Ekim 1918 – Esasen ordu karargâhı 5 Ekim'de Halep'e gelmiştir. 13 Ekim'de de IV. Ordunun kalan birlikleri VII. Ordu emrine verilir. Kuvvetlerini yeniden düzenleyen VII. Ordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa, bir İngiliz tümenini Halep kuzeyinde Katma'da durdurur. Bu Suriye cephesindeki son ciddi çarpışmadır. Bu çarpışma ile düşman Anadolu kapılarında durmaya mecbur edilmiştir.

13 Ekim 1918 – Talat Paşa hükümeti istifa etti, yerine Ahmet İzzet Paşa hükümeti kuruldu.

13 Ekim 1918 – Talat Paşa liderliğindeki İttihat ve Terakki hükümeti Mondros mütarekesini imzalayarak Osmanlı için I. Dünya Savaşı'nı bitirdi ve istifa etti. (Savaşın Almanya ve müttefiklerinin yenilgisiyle sonuçlanacağını anlaşılmaması ve Almanya'nın İtilaf Devletleri'nden ateşkes istemesi üzerine, Talat Paşa hükümeti de istifa etti. Yeni kurulan Ahmet İzzet Paşa hükümeti savaşı sona erdiren Mondros Mütarekesini 30 Ekim 1918 imzalarken, İttihat ve Terakki Fırkası da 1 Kasım 1918'de son kongresini yaptı.)

14 Ekim 1918 – Hükümeti kurma görevi, Ahmet İzzet Paşa'ya verildi. Ahmet İzzet Paşa'nın kabine kuruşu, Harbiye Nazırlığı ve Başkomutanlık Genelkurmay Başkanlığı'nı kendi üzerine alışı.

14 Ekim 1918 – Fransız savaş gemileri, İskenderun'u bombaladı.

14 Ekim 1918 – Osmanlı Devleti'nin 29 Eylül 1918 tarihinde Bulgaristan'ın İtilaf Devletleri ile mütareke imzalaması üzerine, Almanya ve Avusturya ile bağlantısı kesilmişti. Yeni iktidara gelen İzzet Paşa ise, 12 Ekim 1918'de İspanya hükümeti vasıtasıyla 14 Ekim 1918 de Wilson'dan, Wilson Prensipleri çerçevesinde bir mütareke imzalanmasını, bunu da Wilson'un üstlenmesini istemiştir. Wilson bunu kabul etmiş ve diğer ülkelere bildirmiştir. Ancak Osmanlı Devleti sonucu beklemeden 30 Ekim 1918 de mütarekeyi imzaladı.32 Mütarekeyi takiben ülkenin önemli bir kısmının işgale uğraması üzerine, insanlar ne yapacaklarını bilmez bir duruma gelmişlerdi.

14 Ekim 1918 – Mustafa Kemal daha Adana'dayken Ahmet İzzet Paşa hükümetinde Harbiye Nazırı olmak istemişti. Bu amaçla padişahı bile devreye sokmuştu. Padişahın başyaveri Albay Naci Bey aracılığıyla Vahdettin'e bir telgraf göndermişti. Bu tarihte kurulan Ahmet İzzet Paşa hükümetinde ise Mustafa Kemal'in önerdiği fethi (Okyar) İçişleri bakanı, Rauf (Orbay) Bahriye Bakanı, Hayri Bey şeyhülislam olarak görev almış ancak Mustafa Kemal'e görev verilmemişti. harbiye bakanlığı görevini bizzat Ahmet İzzet Paşa üzerine almıştı.

15 Ekim 1918 – Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'nın, kabineyi kuruluşunu takiben Atatürk'e telgrafı: "...Barıştan sonra Tanrı'nın lütfü ile işbirliği yaparız."

16 Ekim 1918 – Atatürk'ün, Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'nın 15 Ekim 1918 tarihli telgrafına cevabı: "Barış gecikecektir, barışa kadar çok buhranlı anlar geçireceğiz. Bu devrede vatana faydalı olabilsem düşüncesiyle Harbiye Nezareti'ni istemiştim. Yoksa barışa kavuştuktan sonra onun huzur ve sükûnu içinde Harbiye Nazırlığı'nı benden çok mükemmel yapacak kişiler bulunabilir. Buna nazaran barıştan sonra işbirliğimizi hiç de zorunlu, hattâ gerekli görmüyorum."

16 Ekim 1918 – 4. Ordu kaldırıldı. 7. Ordu takviye edildi.

17 Ekim 1918 – İbrahim Refet Bele, Osmanlı Devleti'nin Jandarma Genel Komutanlığına getirilmiştir. Mütarekeden sonra Albay rütbesiyle 3 ncü Ordu Komutanlığına atanan Refet Bele, 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal'le birlikte Samsun'a çıkanlar arasındadır.

20 Ekim 1918 – İngiliz, Fransız ve Amerikan Temsilcileri, Lazkiye'de geçici bir hükümet kurdu.

22 Ekim 1918 – İsmet Paşa'nın Mondros Ateşkes anlaşmasından sonra tıpkı Mustafa kemal Paşa ve Kazım Karabekir Paşa gibi Ahmet İzzet Paşa'nın davetine uyarak İstanbul'a gelmesi.

23 Ekim 1918 – İngilizlerin, yerli Arap kuvvetleriyle beraber Halep güneyinden taarruza başlamaları. (Bu taarruzlar üzerine Atatürk'ün emri ile Halep'te ve güneyinde bulunan kuvvetler Halep'in kuzeyine alınarak burada cephe oluşturuldu). [Kocatürk]

24 Ekim 1918 – İsmet Paşa, harbiye Bakanlığı Müsteşarlığına tayin edilmiştir. (Bu görev 22 kaışm 1918 tarihinde sona ermiştir.)

25 Ekim 1918 – Halep'te, İngilizler ve Araplarla Atatürk yönetimindeki kuvvetler arasında şiddetli sokak muharebeleri olması ve düşmanın püskürtülmesi.

25 Ekim 1918 – 7. Ordu birliklerinin, Halep'in 5 km kuzeyine alınması ve 7. Ordu Karargâhı'nın Halep'ten Katma'ya nakli.

25 Ekim 1918 – İngilizlerle birlikte hareket eden Şerif Faysal'ın kuvvetleri 23 Ekim 1918'de Halep'e saldırdı. Halep halkının bir kısmı da bu isyancı Araplara katıldı. Halep'te Baron Otel'i karargâh olarak kullanan Atatürk, 25 Ekim 1918'de Halep'te sokak savaşlarını yönetti.

26 Ekim 1918 – İngilizlerin Halep'e girmesi. Mustafa Kemal komutasındaki 7'nci Ordu birliklerinin İngiliz taarruzlarını Halep'in kuzeyinde durdurması ve düşmanın bu hattı geçmesine imkan verilmemesi.

26 Ekim 1918 – Mustafa Kemal Paşa Halep'in kuzeyinde, Hatay'ı da içine alan bir cephe kurmuştur. İngilizler bu savunma hattına taarruz etmişler ancak bozguna uğramışlardır. Böylece Birinci dünya

savaşının son muharebesi kazanılmıştır. Bu Mustafa Kemal'in deyimiyle "Türk süngülerinin çizdiği sınır" olacaktır. (Bu hat ileride Misak-ı Milli'nin güney sınırı olacaktır.) (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.44)

26 Ekim 1918 – **KATMA ZAFERİ**. Türk Ordusu'nun geri çekildiğini düşünen İngiliz-Arap kuvvetleri, 26 Ekim 1918'de saldırdılar. Ancak hiç beklemedikleri bir direnişle karşılaştılar, yenilip geri çekildiler. Atatürk, çok güçlü bir İngiliz atlı tümenini geri püskürterek I. Dünya Savaşı'nın son muharebesini kazandı. Böylece 19 Eylül 1918'de Yafa'nın kuzeyinde başlayan İngiliz saldırısını, 500 km'yi aşan bir ilerlemeden sonra, 26 Ekim 1918'de Katma bölgesinde; İskenderun, Beylan, Dir Cemal, Telrifat çizgisinde durdurdu. İki gün sonra Antakya'yı da kontrol etti. (ATASE, Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi, Sina-Filistin Cephesi, C.4, Kısım 2, s. 728 vd). Atatürk, anılarında, Katma Zaferi'yle güneyde "Türk süngüleriyle sınır çizdim" diyor: "İşte orada bu zafer sonucu bir hat belirledim ve kuvvetlerime, 'düşman bu hattın ilerisine geçmeyecektir' diye emir verdim. Gerek Erzurum Kongresi'nde, gerek Sivas Kongre'sinde Türkiye'nin milli sınırlarını belirlemek için ben Türk süngülerinin çizdiği bu hattı ileri sürdüm..." (Atay, s. 70).

26 Ekim 1918 – İngilizlerin Halep'e girmesi. Mustafa Kemal komutasındaki 7'nci Ordu birliklerinin İngiliz taarruzlarını Halep'in kuzeyinde durdurması ve düşmanın bu hattı geçmesine imkân verilmemesi.

26 Ekim 1918 – Atatürk, Halep'in kuzeyindeki işgalcilerin taarruzunu durdurdu. Mustafa Kemal'in komuta ettiği VII. Ordu Birlikleri tarafından düşman taarruzunun Halep'in kuzeyinde bugünkü sınırlarımız üzerinde durdurulması.

26 Ekim 1918 – Atatürk komutasındaki 7. Ordu birliklerinin, 23 Ekim 1918 gününden beri süren İngiliz taarruzlarını Halep'in kuzeyinde durdurması ve düşmanın bu hattı geçmesine imkân verilmemesi (Birliklerimiz İskenderun-Belen-Diricemal-Tellürrifat çizgisinden oluşan ve 28 Ekim 1918'de Antakya'yı da içine alan bu hattı 30 Ekim 1918 Mondros Ateşkes Antlaşması'na kadar korumuşlardır. Bu sebeptendir ki Misak-ı Milli'de bu hat, güney sınırlarımız olarak kabul edilmiştir.

26 Ekim 1918 – Atatürk Katma'da (Atatürk, 30 Ekim 1918 akşamına kadar 7. Ordu Karargâhı'nın nakledildiği bu ilçede kalmıştır).

27 Ekim 1918 – Halep, İngilizler tarafından işgal edildi.

28 Ekim 1918 – Yeniden düzenlenen, Yıldırım Ordular Grubu, Halep'in kuzeyine çekildi.

28 Ekim 1918 – Atatürk'ün, akşam Katma'dan Kilis'e gelerek, İngiliz tehdidine karşı gereken önlemleri alması. (Kilis'e, İngiliz kuvvetlerinin muhtemel bir taarruzuna karşı küçük bir müfreze gönderilmiştir). [Kocatürk]

28 Ekim 1918 – Mustafa Kemal, Katma'dan Kilis'e giderken Kilis girişinde nöbet/devriye tutan Cemaat-i İslamiye örgütüne mensup gençleri gördü, vatanseverliklerini övdü, Kilis Mevlevi tekkesine misafir oldu. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

30 Ekim 1918 – Yıldırım Ordular Grubu Komutanı Mareşal Liman Von Sanders'in veda mektubu yayımlandı.

30 Ekim 1918 – Mustafa Kemal Paşa, -Mareşal Liman von Sanders'in yerine- Yıldırım Orduları Grup Komutanı oldu.

30 Ekim 1918 – 1. Dünya Savaşını, Osmanlı Devleti için, sona erdiren Mondros Mütarekesi Limni adasında imzalandı. (Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanması.) Mondros Ateşkes Antlaşması: Mondros Mütarekesi Limni'nin Mondros Limanı'nda bulunan Agamemnon Zırhlısı'nda, İtilaf Devletleri adına İngiliz Amiral Calthorpe ile Bahriye Nazırı Rauf Bey'in başkanlığındaki Osmanlı Devleti delegeleri arasında yapılan görüşmeler sonucunda imzalandı. (Mondros'ta 4 gün süren tartışmalardan sonra Ateşkes 30 Ekim 1918 günü akşamüstü imzalanmıştır. Daha toplantının başında Ateşkes maddelerinin İngilizler tarafından önceden hazırlandığı ve bunlar üzerinde ufak tefek önemsiz değişiklikler dışında bir şey yapılmayacağı ortaya çıkmıştı. Mütareke 24 maddeden oluşuyordu.)

30 Ekim 1918 – Atatürk'ün, gece -Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı'nı devralmak üzere- Katma'dan Adana'ya hareketi.

30 Ekim 1918 – Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'nın, Mareşal Liman von Sanders'e Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı'nı Atatürk'e devrederek İstanbul'a dönmesi hakkında telgrafi.

31 Ekim 1918 – Mustafa Kemal'in YILDIRIM ORDULARI GRUBU Komutanı olması. Atatürk'ün, Katma'dan "Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı Karargâhı"nın bulunduğu Adana'ya gelmesi.

31 Ekim 1918 – Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından bir gün sonra, 31 Ekim 1918'de Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığına getirildi. Bu ordunun kaldırılması üzerine 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelip Harbiye Nezâreti'nde (Bakanlığında) göreve başladı.

31 Ekim 1918 – Mareşal Liman von Sanders'in, Yıldırım Orduları Grup Komutanlığını (Adana) Mustafa Kemal'e devretmesi ve emir yayınlayarak birliklere vedası.

31 Ekim 1918 – Mustafa Kemal Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığına getirildi. Bu ordunun kaldırılması üzerine 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelip Harbiye Nezâreti'nde (Bakanlığında) göreve başladı.

31 Ekim 1918 – Atatürk, daha 31 Ekim-10 Kasım 1918'de Adana'da Yıldırım Orduları Komutanı olduğu kısa sürede özellikle İskenderun ve civarını savunmak için gerekli emirleri vermiş, asker-sivil ileri gelenlerle gizli görüşmeler yapmış, yurtseverleri uyarmış, halka silah dağıtmış, böylece, Ali Fuat Paşa'nın ifadesiyle "ilk direniş yuvalarını" kurmuştu. Ayrıca Adana'dan, Savaş Bakanlığı'na ve Sadrazamlığa çektiği telgraflarla Anadolu'nun işgal edilmek üzere olduğunu, bir an önce önlem alınması gerektiğini belirterek yetkilileri uyarmıştı.

31 Ekim 1918 – Osmanlı Devleti, 1. Dünya Savaşından mağlup olarak çıktı. Mondros Mütarekesi yürürlüğe girdi.

31 Ekim 1918 – Birinci Kafkas Kolordusu'nun lağvı ve komutanı Kazım Karabekir'e, "İstanbul'a dön" emrinin verilmesi.

31 Ekim 1918 – Atatürk Adana'ya gelerek Von Sanders'ten Yıldırım Orduları Komutanlığı'nı teslim aldı. Bu teslimde Mustafa Kemal Von Sanders'e şöyle demiştir; "Savaş müttefikler için bitmiş olabilir ama

bizi ilgilendiren savaş, istiklal savaşımız şimdi başlıyor.” (Atatürk’ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.51)

31 Ekim 1918 – Atatürk’e, ‘Birinci dünya savaşının bittiğini ve itilaf devletleriyle anlaşma imzalandığını’ bildiren Sadrazam ve Genelkurmay başkanı İzzet Paşa’nın 31 Ekim 1918 tarihli telgrafı.

1 Kasım 1918 – Mustafa Kemal, Fethi Bey (Okyar) ile birlikte, ‘**Minber**’ gazetesini 1 Kasım’da çıkarmaya başladı. (Atatürk, “Minber”, “İrade-i Milliye” ve “Hakimiyet-i Milliye” üç gazete çıkarmıştır. Yaptıklarını ve yapacaklarını halka duyurarak kamuoyu oluşturmak isteyen Atatürk, Kurtuluş Savaşı’nı başlattığı andan itibaren basından destek almış ve basın gücünü en etkili şekilde kullanmıştır.) 1918’de Ahmet İzzet Paşa hükümeti tarafından Mondros Mütarekesi imzalanmıştır. Mustafa Kemal, başında olduğu Yıldırım Orduları Grubu ve 7. Ordu Karargâhı lağvedildiği için Suriye’den İstanbul’a dönmüştür ve ülkenin içinde bulunduğu konular hakkında konuşma ve yazma gereği hissetmektedir. Fethi Okyar, anılarında Minber gazetesinin yayınlanması hakkında şunları söylemiştir: Mustafa Kemal Paşa, ‘memleketi perişan eden ve muhalefet adı altında irtikap eden taarruz ve tahripler daha çok gazeteler vasıtasıyla oluyor. Bunlara karşı milleti uyandırmak için en iyi vasıta aynı yolla karşılık vermek, yani bir gazete çıkarmaktır. Benim maaşımdan biriktirdiğim biraz param var, onu koymaya hazırım. Ben askerim imtiyaz alamam, ama sen alabilirsin. Hakikatleri halka, hatta düşmanlarımıza anlatabilmek için hadi gel beraberce gazete çıkaralım.’ dedi. Gazete çıkarmayı hiç düşünmüyordum ama, mensup olduğum İttihat ve Terakki için öylesine çirkin ve haksız ve dolayısıyla vatan ve devlet için öylesine tehlikeli neşriyat başlamıştı ki, bunları cevapsız bırakmak mümkün değildi.” Kaynak: istanbul.edu.tr/gazeteciler (Gazete 22 Aralık’ta kapandı.)

1 Kasım 1918 – Ateşkesine rağmen Irak’taki İngiliz orduları komutanı Marshall, emrindeki birliklere Musul’un işgal edilmesi emrini verdi.

1 Kasım 1918 – İttihat ve Terakki’nin son kongresi başladı.

1 Kasım 1918 – İstanbul’da Mustafa Kemal’in de ortak olup, yazı yazacağı Minber gazetesi yayın hayatına başladı. (Gazetenin sermaye ortağı Mustafa Kemal o sıra Suriye’deydi.)

1 Kasım 1918 – Mondros’tan dönen Osmanlı murahha heyeti başkanı, Rauf (Orbay) Bey’in, gazetecilere demeci: “... Yaptığımız mütareke umduğumuzun üstündedir. Devletin bağımsızlığı, saltanatın hukuku, milletin onuru tümüyle kurtarılmıştır.”

1 Kasım 1918 – Günlük olarak yayımlanan ve toplam 51 sayı çıkan Minber, 1 Kasım 1918’de yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin başında Fethi Bey, imtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü ise Dr. Rasim Ferit’dir. Minber gazetesinin başyazıları Mustafa Kemal tarafından başka isimler altında ya da isimsiz olarak yazılmaktadır. Hemen hemen bütün sayılarında Mustafa Kemal ile ilgili yazılar çıkmış, hatta kendisi ile 17 Kasım 1918 tarihli gazetede röportaj bile yapılmıştır. Gazete, yaklaşık 50 sayı çıktıktan sonra 22 Aralık 1918 tarihinde kapandı.

1-8 Kasım 1918 – Mustafa Kemal’in Adana’da Sadrazam Ahmet İzzet paşaya gönderdiği raporlar, Anadolu direnişine yönelik **kayda geçmiş ilk ve tek resmi** belgelerdir. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

2 Kasım 1918 – Yunan Başbakanı Venizelos Osmanlı Devleti ile ilgili isteklerini İngiltere başbakanı Lloyd George’a bildirdi.

2 Kasım 1918 – Tasvir-i Efkâr gazetesine, 30 Ekim 1928’de imzaladığı Mondros’u zafer olarak gösteren (!) Rauf Bey’in verdiği demeç; “İmzaladığımız mütareke sonucunda devletimizin bağımsızlığı, saltanatın hakları tamamen kurtarılmıştır.” (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.143.)

2/3 Kasım 1918 – Enver, Talat ve Cemal Paşalar, beraberindekilerle birlikte, bir Alman gemisi ile yurttan kaçarak ayrıldılar. Osmanlı Devleti’nin 1. Dünya Savaşı’ndan yenik çıkması üzerine 1-2 Kasım 1918 gecesi İttihat ve Terakki’nin lider kadrosu Enver Paşa, Talat Paşa, Cemal Paşa ile birlikte Doktor Nazım, Bahaeddin Şakir, Azmi ve Bedri Bey’ler bir Alman denizaltısıyla Odessa’ya, oradan da Berlin’e gitti.

3 Kasım 1918 – İstanbul’da “Karakol Cemiyeti”nin kurulması (Ekim sonları veya Kasım başlarında).

3 Kasım 1918 – Atatürk’ün, Adana’dan Sadrazam Ahmet İzzet Paşa’ya “Mondros Ateşkes Antlaşması”nın bazı maddelerinin açıklanmasını ve ne gibi önlemler alınmasının düşünüldüğünü soran telgrafı: “...Toros tünellerinin müttefikler tarafından işgali hakkındaki maddenin açıklanması lâzımdır. ...İşgalin mahiyeti, tünel işletmesini de kapsamakta mıdır? Yoksa muhafaza tertibatından mı ibaret kalacaktır? Toros tünellerini tutacak işgal kuvvetinin miktarı nedir ve nereden gelecektir?” [Kocatürk]

3 Kasım 1918 – İngilizlerin, İskenderun’a bir heyet göndererek limandaki mayınların temizlenmesini ve bunu takiben karaya asker çıkaracaklarını bildirmeleri. İskenderun’a gelen İngiliz ve Fransız subayları, İskenderun’a kuvvet çıkarılacağını bildirdi. Mustafa Kemal Paşa bunu reddetti.

3 Kasım 1918 – Musul, İngilizler tarafından işgal edildi.

3 Kasım 1918 – Atatürk’e, 31 Ekim tarihli telgraf ile imzalandığı bildirilen 25 maddelik Mondros ateşkes anlaşma kopyasının kısa bir emirle bildirilmesi. (Atatürk’ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.52)

3 Kasım 1918 – Atatürk’ün Adana’daki karargahından, kendisine gönderilen Mondros mütarekesi anlaşma metni kopyasına dair sorularını Genelkurmay Başkanlığı’na yazı ile sorması.

3 Kasım 1918 – Mustafa Kemal’in Genelkurmay Başkanlığına ‘Fransızların İskenderun’a asker çıkarmaya çalıştıklarını ancak buna izin verilmediğini bildiren’ ikinci raporu.

3 Kasım 1918 – Sadrazam İzzet Paşa’nın, Yıldırım Orduları kumandanlığına ‘ işgal güçlerinin işgale hakları olmadığını ama işgal ederlerse, ateş dahi etseler karşılık verilmeden sadece protesto ile yetinilmesini isteyen’ yazısı.

4 Kasım 1918 – Bir Fransız alayı, Uzunköprü – Sirkeci demiryolunu işgal etti.

4 Kasım 1918 – Sadrazam Ahmet İzzet Paşa’nın, Atatürk’ün 3 Kasım 1918 tarihli telgrafına cevabı: “Toros tünellerinin itilâf Devletleri’nce işgali yalnız bir koruma niteliğindedir(!). ..İşgal kuvvetlerinin nereden geleceği ve miktarı İngiliz Komutanlığı tarafından bildirilir (!)”

4 Kasım 1918 – Atatürk’ün 3 Kasım tarihli sorularını içeren yazısına yazı ile verilen cevap. (Amanos tünelleri hariç Toros tünellerinin İngilizlerce işgal edilebileceği ve işgal kuvvetlerinin miktarının İngilizlerce tayin edileceği) (Atatürk’ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.55)

4 Kasım 1918 –Ali Fuat Paşa Mondros anlaşmasının imzalanmasından birkaç gün sonra Adana'ya gelerek Mustafa Kemal'le görüştü.

4 Kasım 1918 – Adana mülakatı. Atatürk'ün güvenip inandığı, çocukluk arkadaşı Ali Fuat Paşa'yı Adana'ya çağırarak Mondros Ateşkes anlaşması hakkında bir görüşme yapması. (Atatürk bu görüşmede birkaç gündür Sadrazam ile yaptığı yazışmaları göstermiş ve Osmanlı saltanatının direnme gücünün olmadığını ve daha önemlisi Anadolu'da direniş teşkilatlanmasına başlama gereğinin zuhur ettiğini anlatmıştır. Bunun için ilk öneri de güney Anadolu'da direniş yuvaları teşkil etmektir. Ali Fuat Paşa'da görüşmede aynı fikirde olduğunu ifade etmiştir. Aynı görüşmede Ali Fuat Paşa'nın komuta ettiği 20nci Kolordunun dağıtılmayacağını ve bu kolordunun Anadolu direnişi için elzem olduğu kanaati görüşülmüştür. Nitekim bu kolordu Kurtuluş savaşının çok büyük işlevli kolordusudur. Nihayet ilk direniş yuvaları Adana'da kurulmuş, Kilikya bölgesinde direniş için çalışmalar yapılmıştır. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.69)

4 Kasım 1918 – 1915 Ermeni tehciri ilk defa meclise getirildi. İki sadrazamın (Said Halim Paşa ve Talat Paşa) yüce divana verilmesi istendi.

5 Kasım 1918 – Kars'ta düşman işgaline meydan vermemek için "Kars Milli İslam Şurası"nın kurulması.

5 Kasım 1918 – İttihat ve Terakki Fırkası kendi kendisini kapattı. İttihat ve Terakki yapılmakta olan kongresinin son oturumunda kendini feshederek tarihe karıştı. Kongrede Teceddüt Partisi adıyla yeni bir parti kurulması kararlaştırıldı.

5 Kasım 1918 – Mustafa Kemal Paşa, Mondros Ateşkes Antlaşması hakkındaki görüşlerini, bir raporla Başkomutanlığa bildirdi.

5 Kasım 1918 – Atatürk'ün, Katma'dan çağırdığı Ali Fuat Paşa ile Adana'da görüşmesi: "...Artık milletin bundan sonra kendi haklarını kendisinin araması ve koruması, bizlerin de mümkün olduğu kadar bu yolu göstermemiz ve bütün ordu ile beraber yardım etmemiz lâzımdır."

5 Kasım 1918 – Atatürk'ün, Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya telgrafı: "...Pek ciddî ve samimî olarak arz ederim ki, mütareke şartları arasında yanlış yorum ve anlamayı ortadan kaldıracak önlemler alınmadıkça, orduları terhis edecek ve İngilizlerin her dediğine boyun eğecek olursak ihtiraslarının önüne geçmeye imkân kalmayacaktır."

5 Kasım 1918 – Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'nın, Atatürk'e "İngilizlerin İskenderun limanından -liman ve şehrin kendilerine terk edilmesi söz konusu olmadığından- faydalanmalarında bir mahzur görmediğini ve bu görüşünün Suriye'deki İngiliz Ordu Kumandanı'na tebliğini" bildiren telgrafı.

5 Kasım 1918 – Atatürk'ün, komutası altındaki kuvvetlere "İskenderun'a asker çıkarılması halinde, gerekirse silâh kullanılarak bu durumun menedileceğini" bildiren emri. [Kocatürk]

5 Kasım 1918 – Harbiye Nezareti'nin 1866-1893 doğumluların terhisinin yapılacağını bildiren emri.

5 Kasım 1918 – Mustafa Kemal Paşa'nın, Genelkurmay Başkanlığına 3 Kasım tarihli 'İngilizlerin İskenderun'a çıkmaya yeltenmeleri durumunda ateşle karşılık vereceğini' bildiren 3. raporu.

5 Kasım 1918 – Sadrazam İzzet Paşa'nın Mustafa Kemal'in 5 Kasım tarihli yazısına ' İngilizlerin işgal ettikleri yerleri konuk olarak kullandıklarını ve Yunanlıların kıpırdanışını da bu suretle engellediklerini, bu yüzden İskenderun'dan faydalanmak istemelerinin uygun karşılanması gerektiğini' bildiren cevabı.

5 Kasım 1918 - Mustafa Kemal, 5 Kasım 1918'de Mersin'e gelmiş burada mutasarrıfla, jandarma bölük yüzbaşısı ile görüşmüş ve depodaki silahların bol cephane ile dağ köylerine dağıtılmasını tavsiye etmiştir.

6 Kasım 1918 – Kurtuluş savaşının **ilk silahlı direnişi** (İskenderun Körfezi saldırısına mukavemet) (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

6 Kasım 1918 – Mustafa Kemal'in, Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'nın düşüncelerini çürüten ve saraya meydan okuyarak 'işgale yeltenen İngilizlere ateş açılacağını' bildiren yazısı.

6 Kasım 1918 – Çanakkale Boğazı, İngiliz ve Fransızlarca işgal edildi.

6 Kasım 1918 – Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı gün, savaş gemilerindeki ve müstahkem mevkiilerdeki Almanlar yerlerini Türk askerlerine bırakırken, Çanakkale Boğazı girişindeki mayınlar da hemen temizlenmiş ve işgal kuvvetlerinin güvenli bir biçimde geçebileceği hale getirilmişti. Boğazların işgali yakındı. Nitekim, bir İngiliz heyeti, 6 Kasım 1918'de Çanakkale'ye gelerek teslim işlemine başladı. Çanakkale Boğazı ve yüzde 10 Türk askeri bırakılan tabyalar, İtilaf devletleri kuvvetleri tarafından işgal edildi.

6 Kasım 1918 – Atatürk'ün, Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya İskenderun'a çıkacak İngilizlere ateş emri verdiğini bildiren telgrafı.

6 Kasım 1918 – Atatürk'ün Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine Urfa, Antep ve Maraş'ın Fransızlar tarafından işgalini protesto amacıyla İtilâf Devletleri temsilcilerine, Avrupa ve Amerika kamuoyuna telgraflar çekilmesini isteyen telgrafı.

6 Kasım 1918 – Bir İngiliz savaş gemisinin İzmir Limanı'na girişi, Rumlar tarafından karşılanması, Aya Fotini kilisesine Yunan bayrağının çekilişi.

6 Kasım 1918 – İzmir'de bazı yurtseverlerin "İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"ni kurmayı kararlaştırmaları ve cemiyetin gayri resmi olarak kuruluşu.

6/7 Kasım 1918 – Ahmet İzzet Paşa'nın, Atatürk'ün 6 Kasım 1918 tarihli telgrafına cevabı: "İskenderun'a çıkacaklara karşı tarafınızdan silâh kullanılmasının emir verilmiş olması, devletin siyasetine ve memleketin menfaatlerine kesinlikle aykırı olduğundan bu yanlış emrin derhal düzeltilmesi tavsiye olunur(!) ...Ateşkes Antlaşması'nda bize bu uygunsuz hükümleri kabul ettiren, gaflet değil kesin mağlubiyetimizdir(!)"

7 Kasım 1918 – Yıldırım Ordular Grubu ve 7 nci Ordu karargahı (lagvedildi) kaldırıldı. Mustafa Kemal Paşa, Harbiye nezareti emrine alındı. Padişah, Yıldırım Orduları Grubu ile 7. Ordu Karargâhı'nı lağvetti. Mustafa Kemal'e Harbiye Nezareti emrine alındığı bildirilerek, İstanbul'a dönmesi söylendi. (Mustafa Kemal'in "Orduları dağıtalım, fakat unvanı muhafaza edelim. En ufak bir müfreze halinde de olsa, bu namla ben onun kumandanlığı ile yetinir ve vatanıma hizmet ederim." yolundaki teklifi de dikkate alınmaz.)

7 Kasım 1918 – Atatürk'ün, Ahmet İzzet Paşa'ya, İskenderun'a çıkacak İngilizlere karşı silâh kullanılması hakkında verdiği 5 Kasım 1918 tarihli gizli emrin gerekçesini açıklayan telgrafı.

7 Kasım 1918 – Mondros'a imza koyan İngiliz Amiral Calthorpe; mütarekenin imzalanmasından 8 gün sonra; "Hükümetimden emir aldığımdan, Yunan gemilerinin İstanbul'a gelmesini engelleyemeyeceğim." diyordu. Nitekim 13 Ekim 1918'de İstanbul, aralarında Yunan Zırhlısı Averof'un da bulunduğu 55 parçalık itilaf donanması tarafından işgal edilecekti. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.143.)

7 Kasım 1918 – Mustafa Kemal'in 6 Kasım tarihli yazısında bahsettiği direnişin neticelerinden korkan sadrazam Ahmet İzzet Paşa sorunu kökten halletmek için 7 Kasım 1918 tarihinde Yıldırım Orduları Grubu ile 7 nci Ordu Komutanlığını kaldırdı.

7 Kasım 1918 – Dört İngiliz subayından oluşan bir heyetin, Basra torpidosuyla İstanbul'a gelişi ve bunları bazı memurlar ile "Yaşasın itilaf" diye bağırarak bir grubun karşılaması. Osmanlı hükümetinin bunlar için Pera Palas ve Tokatlayan otellerinde seksen oda kiralaması.

8 Kasım 1918 – Mondros mütarekesinden sonra ilk resmi işgal İngilizlerin Musul'u işgalidir.

8 Kasım 1918 – Dört Fransız subayından oluşan bir heyetin Arian adlı gemiyle İstanbul'a gelmesi ve Galata rıhtımından yaya olarak Beyoğlu'ndaki Fransız elçiliğine yürümesi. Bu subayların azınlıklarca tezahüratlar ile selamlanması.

8 Kasım 1918 – İngilizler, Yıldırım Orduları Komutanlığının kaldırılmasının ertesi günü İskenderun'un kendilerine teslim edilmesini istedi. (Artık sadrazamın gaflet ve cehaleti nedeniyle ortada karşı koyacak bir ordu da kalmamıştı.)

8 Kasım 1918 – Mustafa Kemal'in Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya '8 Kasım tarihli İskenderun'un teslimine dair telgrafı aldığı, İngilizlerin gerçek niyetini' bildiren son raporu.

8 Kasım 1918 – Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'nın, İskenderun'un teslimiyle ilgili olarak Amiral Calthorpe'tan aldığı yazı üzerine Atatürk'e telgrafı: "...Müracaat vukuunda şehrin tahliye ve teslim olunması hususunda ilgililere acele tebligat yapılması lâzımdır... Gevşeklik göstermemek şartıyla bu aczimizin göz önünde bulundurulması, söz ve hareketlerimizin buna uydurulması memleket selâmeti için gereklidir(!)"

8 Kasım 1918 – Atatürk İngilizlerin her dediklerini yapan Osmanlı hükümetini ağır bir dille uyarıyordu; "Bugün Payas-Kilis hattına kadar olan toprakları isteyen İngilizlerin, yarın Toros'a kadar olan Kilikya mıntıkasını ve daha sonra Konya-İzmir hattının işgali lüzumu teklifinin birbirini kovalayacağı ve sonunda ordumuzun kendileri tarafından sevk ve idaresi hatta Osmanlı Bakanlar Kurulu'nun Britanya Hükümeti tarafından seçilmesi lüzumu gibi tekliflerin karşısında da kalmak uzak bir ihtimal değildir." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.155.)

8 Kasım 1918 – Atatürk'ün, Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya cevabı: "...Acz ve zatımız derecesini pekâlâ bilirim. Bununla beraber devletin yapmaya mecbur olduğu fedakârlığın derecesini de belirleme ve sınırlama gerekeceği kanaatini muhafaza ederim. ...İngilizlerin elde edebilecekleri neticeyi onlara kendi yardımımızla bahşetmek tarihte Osmanlılık için, bilhassa bugünkü hükümetimiz için kara bir sayfa oluşturur. ...Bilhassa yüksek şahsiyetinizce yakinen malûm bulunmuştur ki, âcizleri her ne hal ve

vaziyette bulunursam bulunayım doğru olduğuna kani bulunduğum ve gerekenlere söylemeyi ve ulaştırmayı memleketin selâmeti gereği kabul ettiğim görüşlerime tâbi olmaktan nefsimi menetmeğe gücüm yetmez.” [Kocatürk]

8 Kasım 1918 – Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'nın, öğleden sonra Sadaret'ten istifası. (Yeni kabineyi 11 Kasım 1918 günü Tevfik Paşa kurmuştur).

8 Kasım 1918 – İngilizler, Mondros mütarekesi 7 nci madde ihlali bahanesiyle Musul'u işgal etti.

8 Kasım 1918 – Sadrazam Ahmet İzzet Paşa, Yıldırım Ordularını ve 7 nci Orduyu dağıtarak, İskenderun'u İngilizlere teslim ederek bu tarihte istifa etmiştir.

8 Kasım 1918 – Adana'da 'Anadolu direnişi' toplantısı.

9 Kasım 1918 – İngilizler direnişle karşılaşmadan İskenderun'u işgal ettiler, konsolosluga bayraklarını çektiler.

9 Kasım 1918 – Çanakkale Boğazı'nın iki yakası, İngilizlerce işgal edildi. Çanakkale'ye bir İngiliz Müfrezesi çıktı. Daha sonra 20 Kasım'da, Rumeli Yakası Fransızlara devredildi.

9 Kasım 1918 – İngilizler, İskenderun ve Antakya'ya asker çıkardı.

10 Kasım 1918 – Mustafa Kemal Paşa'ya 'Yıldırım Ordularının kaldırıldığı'nın ve komutanının Harbiye nezareti emrine alındığının' tebliğ edilmesi.

10 Kasım 1918 – Atatürk, Yıldırım Orduları Komutanlığının dağıtılmasını takiben harbiye nezareti emrine girmek üzere trenle Adana'dan İstanbul'a hareket etti.

10 Kasım 1918 – İstanbul'da "Garbi Trakya Cemiyeti" kuruldu.

10 Kasım 1918 – İki İngiliz ve bir Fransız generalin işgal altyapısı için İstanbul'a gelmesi.

10 Kasım 1918 – Darülbedayi'ye ilk kız öğrenciler alındı: Öğrencilerin adları: Bedire, Memduha, Beyza, Refika ve Afife (Jale).

10/11 Kasım 1918 – Ahmet İzzet Paşa'nın, Atatürk'e Sadaret'ten çekildiğini ve onun da İstanbul'a gelmesinin iyi olacağını bildiren telgrafı: "Zât-ı devletleri bir an evvel İstanbul'a gelmelisiniz. Sizinle görüşmeye ihtiyacım var!"

10/11 Kasım 1918 – Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı'nın kaldırılması üzerine Atatürk'ün, akşam Adana'dan trenle İstanbul'a hareketi.

10 – 11 Kasım 1918 – Musul ise Mondros'tan hemen sonra, 10-11 Kasım 1918'de İngilizler tarafından işgal edildi. (Padişah Vahdettin'di) İsmet Paşa Lozan'da Musul konusunda da büyük bir mücadele verdi. Sonuçta görüşmeler tıkanı. Lozan Antlaşması'nın 3. maddesine göre Musul sorununun 9 ay içinde Türkiye-İngiltere arasında ikili görüşmelerle çözülmesine, olmazsa Milletler Cemiyeti'ne gidilmesine karar verildi. 1918'de elimizden çıkan Musul, 1925'teki Şeyh Sait İsyanı'ndan sonra kaybedildi. (1926, Ankara Antlaşması).

10/11 Kasım 1918 – Mustafa Kemal'in Adana'dan trenle İstanbul'a hareketi.

11 Kasım 1918 – Tevfik Paşa hükümeti kuruldu.

11 Kasım 1918 – Birinci Dünya Savaşı sona erdi. Almanya ile Müttefikler, I. Dünya Savaşı'nı bitiren anlaşmayı imzaladı.

11 Kasım 1918 – İngiliz gazeteci Ward Price, Sadrazam Tevfik Paşa ile görüşmüş, Tevfik Paşa Price'a; "Amacımız İngiltere ile eski dostluğu canlandırmaktır."

11 Kasım 1918 – Ahmet İzzet Paşa'nın istifası üzerine Tevfik Paşanın kabine kuruşu.

11 Kasım 1918 – Tevfik Paşa kabinesinin kuruluşu.

11 Kasım 1918 – İngilizlerin Osmanlı hükümetinden Kars, Ardahan ve Batum'un boşaltılmasını istemesi.

11 Kasım 1918 – Aralarında İsmail Canbulat, Tevfik Rüştü (Araş) Yunus Nadi ve Hüseyin Hüsnü Paşa'nın bulunduğu Teceddüt Fırkası resmen kuruldu.

12 Kasım 1918 – Bir Fransız tugayının İstanbul'a girişi.

12 Kasım 1918 – İstanbul'a işgal için bir Fransız Tugayının getirilmesi.

13 Kasım 1918 – Mustafa Kemal Paşa'nın Adana'dan bindiği trenin saat 12.45 itibarıyla Haydarpaşa garına gelmesi, aynı esnada İstanbul'un işgalinin başlaması ve sahillerin azınlık sevinç naraları ile çınlaması. Deniz ulaşımı durdurulan boğazda düzenlenen tören esnasında bir Türk heyetinin işgalci Amiral gemisine giderek 'Osmanlı hükümeti adına hoş geldiniz' demesi. İşgal donanmasından karaya ökan 3500 kişili bir kuvvetin İstanbul'un kritik noktalarına yerleşmesi. (Atatürk bu faaliyetler nedeniyle Haydarpaşa garında 3-4 saat beklemek zorunda kalmış ve bir ara ağzından "hata ettim, İstanbul'a gelmemeliydim. Bir an önce Anadolu'ya dönmenin çaresine bakmal" sözleri dökülmüştür. Kısa süre sonra İstanbul'un her yerinde İngiliz bayrakları dalgalanmaya başlayacaktır.) (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.133)

13 Kasım 1918 – Atatürk'ün saat 15.00 sularında eski, küçük kartal istimbotuyla dev düşman zırhlıları arasından Haydarpaşa'dan Sirkeci'ye geçerken yanındaki Cevat Abbas Bey'e "geldikleri gibi giderler" demesi. (İstimbottan inen Mustafa kemal Paşa yaveriyle beraber Pera Palas oteline 101 nolu odaya yerleşmiştir.)

13 Kasım 1918 – Mustafa Kemal, Suriye cephesinden ayrılarak İstanbul'a geldi. Doğruca annesinin evine gitti. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

13 Kasım 1918 – Müttefik donanmanın İstanbul'a gelişi. I. Dünya Savaşı sonunda; Atatürk'ün "**Geldikleri gibi giderler**" dediği İtilaf Devletleri Donanması, İstanbul Boğazı'na demirledi.

13 Kasım 1918 – İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan gemilerinden oluşan İtilaf filosunun İstanbul'a gelmesi ve karaya kuvvet çıkarması. Adana'dan trenle İstanbul'a gelen Mustafa Kemal limanda gemileri görünce yaveri Cevat Abbas'a "Geldikleri gibi, giderler!" dedi.

13 Kasım 1918 – (13 Kasım 1918-16 Mayıs 1919 arasında) 6 ay kaldığı işgal İstanbul'unda da kimseyi ürkütmeden ve kuşkulandırmadan direniş planları yapmıştı. Bu sırada tüm kapıları zorlamıştı. Girişimleri sonunda sarayın, hükümetin ve siyasi partilerin vatanın kurtuluşunu sağlayamayacağını

görünce güvendiği asker-sivil yurtseverlerle birlikte Anadolu merkezli bir milli direniş hazırlığına başlamıştı. Şişli'deki evinde yaptığı toplantılar sonunda şu kararı vermişti: “Uygun zaman ve fırsatı kollayarak İstanbul'dan ayrılmak, basit bir tertiple Anadolu içlerine geçmek, isimsiz çalışmak, millete felaketi haber vermek...”

13 Kasım 1918 – Mustafa Kemal'in Adana'dan İstanbul'a gelmesi. (Mustafa Kemal 10/11 gecesine yola çıkar 13 Kasım'da Haydarpaşa'ya gelir. Boğaz açılmıştır. Savaş'ı kazanan devletlerin Filosu Haydarpaşa'nın önünden geçmektedir. Düşman filosunun yolunu Çanakkale'de kesmiş olan muzaffer komutan üzüntü içindedir. Dudaklarından “**Geldikleri gibi giderler**” sözleri dökülür. Nitekim yaklaşık 5 sene sonra onlar, Türk sancağını selâmlayarak “geldikleri gibi gidecekler” dir.)

13 Kasım 1918 – Atatürk'ün, İstanbul'a gelişi ve deniz ortasında demirlemiş düşman donanmasını gördüğü zaman yaveri Cevat Abbas (Gürer) Bey'e söylediği söz: “**Geldikleri gibi giderler!**” (Cevat Abbas Gürer, bu sahneyi hatıralarında şöyle anlatmaktadır: “İstanbul'a geldiğimiz günü hiç unutmam. Şehrin çok hazin bir hali vardı. İstanbul, düşman donanmalarının limana girmeleri felâketinin matemini tutuyor, bu büyük matemine Atatürk'ü de ortak ediyordu. Atatürk'le ben, askerî ulaşım için bir köhne motor ile deniz ortasında yaslanan bir çelik ormanın içinden geçiyorduk. Atatürk'ün zarif dudaklarından “Geldikleri gibi giderler!” cümlesini işittiğim zaman, mütarekenin doğurduğu derin ve elemli ümitsizliği derhal unutmuştum. Cevabımda acele ettim: “Size nasip olacak, siz bunları kovacaksınız Paşam!” dedim. Gülümsedi, aziz başının içinde şekillenmeye başlayan vatani kurtarma plânlarını bir an için yeniden geçiriyor gibi daldı, sonra: “Bakalım!” dedi. [Kocatürk]

13 Kasım 1918 – Atatürk'ün, Pera Palas'a yerleşmesi. Atatürk, İstanbul'a gelişi takiben 15 gün kadar Pera Palas'ta kalmış, kısa bir süre de eski dostlarından Salih Fansa'nın evinde misafir edilmiştir. Daha sonra, Aralık ayı başlarında Şişli'de tuttuğu eve yerleşmiştir. (Mustafa Kemal İstanbul'da 13 Kasım 1918'dan 16 Mayıs 1919'a kadar kalır.)

13 Kasım 1918 – Mustafa Kemal'in Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı'nın kaldırılması üzerine, Adana'dan İstanbul'a gelmesi.

13 Kasım 1918 – Mustafa Kemal, Topkapılı Cambaz Mehmet ile Pera Palas'ta ve Şişli'deki evde birer kez görüşmüş, O'na çok önemli görevler vermiş ve tıpkı Çanakkale'de olduğu gibi “Göreyim seni Cambaz Mehmet Bey” demiştir. Atatürk öncelikle ‘Mim Mim Grubunun İstanbul'da iyice örgütlenmesini, sonra da depoladığı silah ve cephane ile birlikte Vatan için savaşacak herkesi Anadolu'ya geçirmesini’ istemiştir. Aynı görüşmelerde ayrıca o sıralar İstanbul'da ikamet eden Mustafa Kemal'in de korunmasına karar verilmiştir. (Topkapılı bilgiye rahat ulaşabilmek için İngiliz Muhipler Cemiyeti'ne üye olmuştur. Hakkında verilen idam kararından da bu sayede kurtulmuştur.)

13 Kasım 1918 – İstanbul itilaf devletlerince fiilen işgal edildi. Aynı tarihte Mustafa Kemal 'de öğlen saatlerinde İstanbul'a geldi.

13 Kasım 1918 – İstanbul'un işgalindeki Müttefik donanması; İstanbul açıklarında İngiliz, İtalyan ev Fransız gemilerinin toplamı **55** (bazı kaynaklarda 61) (Sonradan gelen gemilerle bu sayı **167**'ye çıkmıştır.), İzmir açıklarında (30 Ekimde) **22** gemi (Bunlar arasında İngiliz bayraklı 1-2 Yunan gemisi de vardı.). (Bu Vatan Böyle Kurtuldu, Erol Mütercimler)

14 Kasım 1918 – Atatürk'ün, Pera Palas'ta İngiliz gazetecisi Ward Price ile görüşmesi.

14 Kasım 1918 – Atatürk'ün Pera Palas'ta Rauf (Orbay) Bey ile görüşmesi.

14 Kasım 1918 – Atatürk'ün, Rauf (Orbay) Bey'le beraber Sadrazamlıktan istifa eden Ahmet İzzet Paşa'yı ziyareti ve görüşmesi.

14 Kasım 1918 – Mustafa Kemal'in İstanbul'a gelişinin ertesi günü eski sadrazam Ahmet İzzet Paşayla, arkadaşı Rauf Bey'le ve İngiliz gazeteci Ward Price ile görüşmesi.

14 Kasım 1918 – sadaret konağında Mustafa Kemal, İzzet Paşa, Rauf Bey'in üçlü toplantısı yapıldı. Grup, mecliste kulis yapmayı, Tevfik Paşa hükümetinin güvenoyu almasını engellemeyi, sonrasında İzzet Paşa'nın kuracağı yeni hükümette de Harbiye Nazırlığı görevinin Mustafa Kemal'e verilmesini kararlaştırdı. Mustafa Kemal vekillerden Tevfik Paşa'ya güvenoyu vermeyecekleri sözünü aldıktan sonra oylamayı locadan izlemiştir. Lakin oylama sonucu Tevfik paşa güvenoyu almış ve Mustafa Kemal şaşırmıştır. Bu sayede Mustafa Kemal siyaset ile yakından tanışma imkanı da (!) bulmuş oldu.

14 Kasım 1918 – Mustafa Kemal İngiliz Daily Mail gazetesi yazarı Ward Price ile Beyoğlu Pera Palas'ta konuşmuştur. Mustafa Kemal ; "Bu böyle olmaz, vatani baştan başa değiştirmek lazım, yenileştirmek lazım."

14 Kasım 1918 – 1. Kars Milli İslam Şurası (Geldikleri gibi giderler, Kahraman Yusufoglu)

15 Kasım 1918 – Mustafa Kemal'in Padişah Vahdettin ve sonra İngiliz General William Birdwood ile görüşmesi.

15 Kasım 1918 – İtilaf Devletleri'ne mensup askeri birlikler Boğaz'daki müstahkem mevkiileri işgal etti.

15 Kasım 1918 – Atatürk'ün, cuma selâmlığını takiben mahfil-i hümayun'da Padişah Vahdettin tarafından kabulü. Mustafa Kemal Padişah Vahdettin ile görüştü. Kabinede yer almak isteyen Mustafa Kemal'in bu isteğini Vahdettin soğuk karşıladı.

15 Kasım 1918 – Mustafa Kemal 13 Kasım'da İstanbul'a gelmiş ve iki gün sonra 15 Kasım 1918'de yine bir cuma selamlığında Vahdettin ile buluşmuştur.

16 Kasım 1918 – Bakü, Türk orduları tarafından tahliye edildi.

16 Kasım 1918 – Atatürk'ün, Pera Palas'ta Çanakkale savaşlarına katılmış olan İngiliz Generali William Birdwood ile görüşmesi.

16 Kasım 1918 – Mustafa Kemal'in, Pera Palas'ta Vakit, Minber ve Zaman gazetesi yazarları ile yaptığı görüşmede söyledikleri; "En iyi politika ve en kuvvetli olmakla mümkündür. En kuvvetli olmak demek ise; manen, ilmen, fennen ahlâken kuvvetli olmak demektir: Askerî kuvvet en sonda gelir. Yukarıda sayılan meziyetler bir millette mevcut değilse, bu milletin bütün fertleri en son silahlarla donanmış olması hiçbir şeyi ifade etmez. Bugünkü topluluklar içinde insan olarak yer alabilmek için elbette silah elde olması yeterli değildir".

17 Kasım 1918 – Türk Birliklerinin Bakü'yü boşaltması ve İngilizlerin işgali.

17 Kasım 1918 – Minber gazetesinde Mustafa Kemal Atatürk'ün uzun söyleşi yayımlandı. Söyleşi başına Mustafa Kemal'in bir de fotoğrafı yerleştirilmiş, resmin altına 'ordumuzun en büyük kumandanlarından' yazılmıştı. Yazı Mustafa Kemal'in hayat hikâyesi ile başlamaktaydı. Bu yazının iki

amacı vardı: 1. Tevfik Paşa hükümetinin güvenoyu almasına mani olmak. 2. İngilizlere karşı değilmiş izlenimi vererek Anadolu’da alacağı muhtemel görevlerde hedef olmamak.

17 Kasım 1918 – Atatürk’le yapılan bir görüşmenin, Minber gazetesinde yayımlanması “...Ben en iyi siyasetin, her türlü anlamıyla en çok kuvvetli olmakta bulunduğumu kabul ederim. En çok kuvvetli olmak sözünden amacım, yalnız silâh kuvveti olduğumu zannetmeyiniz. Aksine, asker olmama rağmen bu, bence kuvvet bileşkesini oluşturan etkenlerin sonuncusu dur. Benim belirtmek istediğim moral, bilim, ahlâk ve teknoloji bakımlarından kuvvetli olmaktır. Bu saydığım niteliklerden yoksun olan bir milletin bütün fertlerinin en son silâhlarla donatıldığını farz etsek bile kuvvetli olduğunu kabul etmek doğru olmaz.”

17 Kasım 1918 – Atatürk’ün, Harbiye Nazırı Abdullah Paşa’yı ziyareti.

17 Kasım 1918 – İngiliz gazeteci Ward Price Ayan Meclisi başkanı [Ali Rıza](#) Bey’le görüşmüş, Ali Rıza Paşa Price’a; “İngiltere ile samimi bir ittifakı temenni ederiz.”

18 Kasım 1918 – Atatürk’ün, Meclis-i Mebusan’ın kapatılacağı söylentileri üzerine Vakit gazetesi muhabiri Ahmet Emin (Yalman) Bey’e demeci: “...Her halde millet ve memleketimizin pek ziyade muhtaç olduğu barışı gerçekleştirecek hükümetin bugünkü Meclis-i Mebusan’ımıza dayanması bir zorunluk olmaktadır.”

19 Kasım 1918 – Atatürk’ün, Meclis-i Mebusan locasından Tevfik Paşa Kabinesi’nin güven oylamasını izlemesi (Bu oylamada Atatürk’ün milletvekilleriyle aksi yönde görüşmesine rağmen Tevfik Paşa güven oyu almıştır) (Anlaşıldığına göre bir kısım milletvekili, eğer hükümete güvenoyu verilmezse meclisin kapatılacağı endişesine kapılmışlar ve bu şekilde oy kullanmışlardır.)

19 Kasım 1918 – Atatürk’ün, Padişahla görüşme isteği ve Vahdettin’in 22 Kasım için randevu vermesi.

19 Kasım 1918 – Minber gazetesinde Mustafa Kemal’in ileri görüşlülüğünü kanıtlayan bir makale yayınlamıştır. Ahmet Hulki imzalı övücü bu yazıda, Mustafa Kemal’in 4 Eylül 1914 tarihinde Sofya’dan Salih Bozok’a yazdığı yazdığı bir mektupta, Alman orduları Paris’e yürürken, kendisinin Alman zaferinden şüpheli olduğunu belirtmiştir. Ahmet Hulki yazıyı; “Yurdun geleceği Mustafa Kemal’den büyük hizmetler beklemekte haklıdır” şeklinde bitirmiştir.

20 Kasım 1918 – Çanakkale Boğazı’nın Rumeli yakasındaki İngiliz işgalinin Fransızlara devredilmesi.

20 Kasım 1918 – Mustafa Kemal, İngiliz Generali Sir Birdwood’la Çanakkale savaşı hakkında görüşmüştür.

21 Kasım 1918 – Doğuda 9. Ordu komutanı Yakup Şevki Paşa’nın (Subaşı) Elviyeselase’nin (Kars, Ardahan, Batum) savunulmasını emretmesi.

21 – 22 Kasım 1918 – Mustafa Kemal, Bitlis’te bulunduğu günlerde anı notlarına resmi selamın “merhaba” şeklinde ve el göğse götürülerek yapılmasına dair not düştü. Yine aynı notlarda yemek yendikten sonra dua yapılması da vardı ve arkadaşları ile yenen yemeklerden sonra bu duanın yapılmakta olduğu yazılıydı. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

22 Kasım 1918 – Atatürk’ün, cuma selâmlığını takiben mahfil-i hümayun’da Padişah Vahdettin tarafından kabulü ve Mütareke’den sonraki siyasî durum hakkında görüşmesi (Mütareke’den sonra -

tespit edilen- Atatürk-Vahdettin görüşmeleri 15 Kasım 1918, 22 Kasım 1918, 29 Kasım 1918, 20 Aralık 1918, 15 Mayıs 1919 ve 16 Mayıs 1919 tarihlerini kapsam üzere altıyı bulmaktadır. Bununla beraber 1919 Ocak, Şubat, Mart ve Nisan aylarındaki cuma selâmlıklarında Atatürk'ün de çoğu kez bulunduğu -gazetelerde yer almamış olmasına rağmen- mahfil-i hümayun'da daha birkaç kere kabul olduğu ihtimal dahilindedir. Esasen İstanbul'dan Samsun'a hareket ettiği 16 Mayıs 1919 günü de cuma selâmlığında bulunmuş olması, bu görüşü desteklemektedir. Fakat bütün bu karşılaşmaların bir hal-hatır soruş şeklinde seyrettiği, asıl önemli görüşmelerin ise 22 Kasım 1918 ve 15 Mayıs 1919 günleri yapıldığı anlaşılmaktadır). [Kocatürk]

22 Kasım 1918 – Tefik Paşa Kabinesi'nin güven oylamasını Meclis locasından hayretler içinde izleyen Mustafa Kemal, hemen Meclisi terk ederek evine döner. Başyaver Naci Bey (ELDENİZ) aracılığı ile padişah'tan randevu ister. Amacı Padişah ile durumu açık konuşmak, tedbir olarak düşündüklerini dile getirmek, bu tedbirlerin uygulanması zorunluluğunu açıklamaktır. hayli uzun süren görüşme 22 Kasım 1918'de Cuma selâmlığından sonra gerçekleşir.

22 Kasım 1918 – Mustafa Kemal'in Vahdettin ile ikinci buluşması. (Cuma namazı sonrası cuma selamlığında görüşmüşlerdir.)

22 Kasım 1918 – Mim mim Grubu Topkapılı'nın evinde yapılan gizli bir toplantıda, İsmet Paşa'nın Harbiye Nezareti müsteşarlığına getirilmesini değerlendirmiştir.

23 Kasım 1918 – Fransız generali Franchet d'Esperey, işgal orduları komutanı olarak İstanbul'a girdi. Beyaz ata binen Franchet d'Esperey'e, bir kral gibi tören yapılması tepki çekti.

24 Kasım 1918 – Ümitlerini Allah'tan sonra İngiltere'ye bağladığını belirten **Vahdettin'in** Daily Mail muhabirine verdiği demeç; **“İngiliz milletine karşı beslediğim sevgi ve hayranlık duygularımı, Kırım savaşında İngilizlerin müttefiki olan babam Sultan Abdülmecit'ten miras aldım... Memleketim ile Büyük Britanya arasında öteden beri mevcut dostane ilişkileri yenileyip güçlendirmek için elimden geleni yapacağım.”** (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.144.)

24 Kasım 1918 – İngiliz gazeteci Ward Price Padişah Vahdettin ile görüştü. Vahdettin; “İngiliz milletine kuvvetli sevgi ve hayranlık duygularımı babam Sultan Abdülmecit'ten miras aldım.”(Bu açıklamalar 6 Aralık 1918 tarihinde Daily Mail gazetesinde yayınlanmıştır.)

28 Kasım 1918 – Kazım Karabekir Paşa'nın İstanbul'a dönüşü.

28 Kasım 1918 – Kars'ta Kars Millî İslam Şurası toplandı.

29 Kasım 1918 – Atatürk'ün, cuma selâmlığını takiben mahfil-i hümayun'da Padişah Vahdettin tarafından kabulü.

29 Kasım 1918 – Göz doktoru Esat Paşa ve tarihçi Abdurrahman Şeref Bey'in girişimleri ile partiler üstü bir Millî kongre teşkilatı kuruldu. Yetmiş yakın sivil toplum kuruluşundan ikişer temsilcinin katılımıyla oluşan bu kurulun temel amacı işgallere karşı alınacak tedbirler konusunda fikir alışverişinde bulunmaktır. Bazı kaynaklara göre de bu kurul **Kuvayi Milliye'nin nüvesi** kabul edilir. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.82)

29 Kasım 1918 – Mustafa Kemal ile Vahdettin'in üçüncü buluşması. Bahriye nazırı Ali Rıza Paşayla birlikte ve yine cuma selamlığında gerçekleşmiştir. İçeriğe dair çokça bilgi bulunmamaktadır.

29 Kasım 1918 – İstanbul’da bazı kuruluş ve siyasi parti temsilcilerinin katılımıyla “Milli Kongre” adıyla bir kuruluş oluşturulması. Bağımsızlık düşüncesi etrafında toplanan elli kadar parti ve derneğin oluşturduğu ve öncülüğünü Dr. Esat Paşa’nın yaptığı Milli Kongre oluşturuldu.

29 Kasım 1918 – Milli Kongre, İstanbul’da toplandı.

30 Kasım 1918 – 2. Kars Milli İslam Şurası (Geldikleri gibi giderler, Kahraman Yusufoglu)

30 Kasım 1918 (Kasım sonu) – Atatürk’ün, gazeteci ve yazar Aka Gündüz’e söyledikleri: “Bütün milletin bilmesi lâzımdır ki, memleketin uğradığı bu kaza ancak anayurdun ortasında çalışmakla tamir edilebilir. Bir Mondros Mütarekesi, bu şekilde bir işgal ve bu şekilde iç politika güdültüleri mevcut oldukça İstanbul’da hiçbir şey yapılamaz. Milletin ruhu zindedir; cevheri bozulmamıştır. Onu gene kendi içinden harekete geçirmek lâzımdır. Bunu böyle yapacağım!”

1 Aralık 1918 – Hükümet ilerde ağırlaştırılacak hükümlerle birlikte gazetelere sansür getirdi.

1 Aralık 1918 – Minber gazetesinde İngiliz Gazeteci Price’in demeci; “İngiltere’ye gider gitmez ilk işim Türklerin büyüklüğünü tanıtmak olacaktır.”

1 Aralık 1918 – Trakya-Paşaeli Müdâfaa-i Heyet-i Osmaniye kuruldu. (2 Kasım 1918’de İstanbul’da kararlaştırılan, 30 Kasım 1918’de Edirne’de resmileşen Trakya ve Paşaeli Müdafaa Heyet-i Osmaniyesi’nin amacı; Trakya’nın siyasi birliğini sağlamak ve Doğu Trakya’nın işgalini önlemektir.)

1 Aralık 1918 – İzmir’de Müdafaa-ı Hukuku-ı Osmaniye Cemiyeti kuruldu. (Tehdit altında bulunan İzmir’de 1 Aralık 1918’de İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti oluşmuştu. Cemiyetin amacı bölgenin Türklüğünü savunmak ve yabancı egemenliğine girmesini önlemektir.) (İzmir’de kurulan ikinci vatansever örgüt, İzmir Müdafaa-i Vatan Cemiyetidir. İzmir’in işgali arifesinde Redd-i ilhak Heyet-i Millîyesi adıyla tanınmış, İzmir’in işgalini Anadolu’ya duyurmuştur.)

1 Aralık 1918 – Bir Fransız – Ermeni taburu Dört Yol’u işgal etti.

2 Aralık 1918 – Edirne’de “Trakya-Paşaeli Müdâfaa-i Heyet-i Osmaniye” adlı cemiyetin kuruluşu. Edirne’de Trakya Paşaeli Cemiyeti kuruldu.

2 Aralık 1918 – Ermeniler, Osmanlı devletinden bağımsızlığını ilan etti.

3 Aralık 1918 - Urfa’da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu.

3 Aralık 1918 – İtilaf Devletleri temsilcilerinin Londra’da bir toplantı yaparak, Türkiye’de kendilerine düşen askeri nüfus bölgelerini saptamaları.

4 Aralık 1918 – Vilayet-i Şarkîye Müdafaa-i Hukuk-u Millîye Cemiyeti İstanbul’da kuruldu. İstanbul’da da Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu. (Ateşkesten sonra endişe içinde bulunan yerlerden biri de Doğu Anadolu idi. Mondros Ateşkesi’nin 24. Maddesi 6 Doğu ilinde (İngilizce metinde 6 Ermeni Vilâyeti olarak kayıtlı) karışıklıklar çıkması halinde buraların işgalini öngörüyordu. Bölge halkı kısa zaman önce Ermenilerin acımasız soykırımına maruz kalmıştı. Tekrar aynı acıları yaşamak istemiyordu. Bölgenin Türk olduğunu göstermek ve haklarını savunmak amacıyla Vilayet-i Şarkîye Müdafaa-i Hukuk-i Millîye Cemiyeti 4 Aralık 1918’de İstanbul’da kuruldu.)

4 Aralık 1918 – “Wilson Prensipleri Cemiyeti”nin kurulması: Aralarında Halide Edip (Adivar), Ali Kemal, Refik Halid (Karay), Celal Nuri (İleri), Ali Kemal, Ahmet Emin (Yalman), Necmettin Sadık ve Yunus Nadi gibi isimlerin de bulunduğu Wilson Prensipleri Cemiyeti kuruldu. Cemiyet ABD başkam Wilson’a gönderdiği mektupta, ABD’nin yapılacak reformlara önderlik ve rehberlik etmesi istendi.

6 Aralık 1918 – İngilizler, Kilis’i işgal etti.

6 Aralık 1918 – Vatanın müdafası ve bütünlüğü için gayret gösteren faydalı bölgesel derneklerin yanı sıra yurt bütününe yönelik faaliyet gösteren kuruluşlar da oluşmuştur. Bunların önemli olanlarından biri **Millî Kongredir**. Öncülüğünü Dr. Esat Işık yapmıştır. 50’yi aşkın dernek ve bazı siyasî parti temsilcilerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Millî Kongre 6 Aralık 1918’de yaptığı toplantıda, bütün Kuva-yi Millîye’yi birleştirmek, vatanın hukukunu ve çıkarlarını koruyacak ve gerçekleştirecek yolları ve amaçları sağlamak gayesi güttüğünü açıklamıştır. Tutuklamalar ve particilik tartışmaları dolayısıyla kuruluşun etkinliği sınırlı kalmıştır.

7 Aralık 1918 – Fransızlar, Antakya’yı işgal etti.

10 Aralık 1918 – Trabzon’da Milli Mücadeleyi destekleyen İstikbal Gazetesi yayın hayatına başladı. Trabzon’da, Faik Ahmet (Barutçu) tarafından yayınlanan “İstikbal” gazetesinin ilk sayısı çıktı.

11 Aralık 1918 – Yerli Ermeni’lerden kurulu bir Fransız taburunun Dört Yol’a girişi ve işgali. Fransızlar, bu işgalde dört yüz Ermeni’den oluşan bir Fransız taburundan faydalanmışlardı.

11 Aralık 1918 – Hatay ise Lozan’da değil, daha önce kaybedildi. 11 Aralık 1918’de Fransız kuvvetleri Hatay’ı işgal etti. (Padişah Vahdettin’di). Atatürk, Misakı Milli’de Hatay’a da yer verdi. 20 Ekim 1921’de Fransa ile yapılan Ankara Antlaşması’yla Hatay Türkiye’ye bağlanamadı, ancak Atatürk’ün çabalarıyla 1938’de bağımsız oldu, 1939’da Türkiye’ye bağlandı.

11 Aralık 1918 – İngilizlerin baskısı sonucu İstanbul hükümeti sözde tehcir suçu sanıklarının Anadolu’nun çeşitli yerlerinde kurulan Divan-ı Harplerde yargılanmasına başlamıştır. Bu çerçevede 7 Ocak 1919 ‘da yine İngilizlerin isteğiyle Bogazlıyan Kaymakamı Kemal Bey tutuklanmış, yargılanmış ve 10 Nisan 1919’da Beyazıt Meydanında idam edilmiştir.

16 Aralık 1918 – Giresun’da “Işık” adlı milli gazete çıkmaya başladı.

16 Aralık 1918 – Mustafa Kemal’in (Otel ücretini Halep’ten İstanbul’a gelmek için sattığı atlarına ait 5000 lira ile ödemiştir. Hatta bu paranın 3000 lirasını İzmir’li bir tüccara kaptırmışlardır. Kalan 2000 liranın bir kısmıyla da Minber gazetesine ortak olmuştur.) işgal kuvveti komutanlarını yakından tanımak için kaldığı Pera Palas otel odasından (13 Kasım 1918’den itibaren orada kalmıştır.) Akaretlerdeki evine taşınması.

16 Aralık 1918 – İstanbul’da Divan-ı Harb-i örfi mahkemesi kuruldu. (30 Ocak 1919’da baskınla 34 ittihatçı tutuklandı.)

17 Aralık 1918 – Fransız askerleri, denizden Mersin’e çıkarma yapmaya başladı.

17 Aralık 1918 – Mersin, Tarsus, Adana, Ceyhan, Misis ve Toprakkale’nin Fransızlar tarafından işgali. Tarsus, Ceyhan ve Adana, Fransızlar tarafından işgal edildi.

17 Aralık 1918 – Mersin’in İngilizlerce (Ordunun çoğu Hintli askerlerden oluşmaktadır) işgali.

18 Aralık 1918 – Tarsus ve Adana’da Yumurtalık Fransızlar tarafından işgal edildi.

19 Aralık 1918 – Dört Yol bölgesinde Fransız ve Ermeniler’le Kuvay-i Milliye arasında çarpışma ve on beş Fransız’ın öldürülmesi. İşgalcilere karşı ilk direniş, Hatay Dört Yol’da başladı.

19 Aralık 1918 – Bahçe, İslahiye, Hassa, Mamure, Osmaniye (Cebelibereket) Fransızlar tarafından işgal edildi.

19 Aralık 1918 – Hatay Dört Yol Karakese Köyü halkı Fransız işgaline karşı direndi. Bu ilk sivil direnişti.

19 Aralık 1918 – harp Tarihi Dairesi Arşiv belgelerine göre Adana Dört Yol Karakese köy halkının 19 Aralık 1918 ‘de Fransız işgaline karşı koyması, **“Anadolu’da düşmana karşı ilk silahlı direniş”tir.** (Köylüler bu direnişte 10 şehit vererek geri çekilmek zorunda kalsalar da direniş ateşini yakmışlardır. Sonrasında karısı zorla elinden alınan Kara Hasan adlı bir kişinin kardeşini de öldürdüler ve Kara Hasan dağa çıktı. Bu ilk mukavemetti. Kısa zamanda 300 kişiye ulaşan Kara Hasan çetesi Nur dağlarında gizleniyor ve zaman zaman Fransızlara pusu kurarak büyük kayıplar verdiriyordu.) (Atatürk’ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.22) (Harp tarihi dairesi arşivi, No: 5/7723, dosya no: 229)

20 Aralık 1918 – Adana’nın İşgali. Fransızlarla Ermeniler tarafından Mondros barışının 7nci maddesine göre Adana’yı işgal etmeleri. Bu işgal 5 Ocak 1922 tarihine kadar 3 yıl sürmüştür.

20 Aralık 1918 – Atatürk’ün, cuma selâmlığını takiben mahfil-i hümayun’da Padişah Vahdettin tarafından kabulü.

20 Aralık 1918 – Katma’dan İstanbul’a dönen Ali Fuat Paşa’nın, akşam Atatürk’ü Şişli’deki evinde ziyareti ve beraber memleket durumunu gözden geçirmeleri.

20 Aralık 1918 – Ali Fuat Paşa, sıtma hastalığı tekrarlayınca İstanbul’a gelir ve sınıf arkadaşı Mustafa Kemal’le Şişli’deki evde görüşür. O gece (Kurtuluş savaşının ilk gizli planlarından) Milli Direniş Kararı alınır. (Bu kararlar şunlardır; 1. Ordunun terhisini derhal durdurmak.2. Yurdun savunulması için gereken silah, cephane ve teçizatı düşmana vermemek.3. Genç ve kuvvetli komutanları kıtaların başında bulundurmamak, İstanbul’dakileri Anadolu’ya yollamak.4. Milli direnişe taraftar idare amirlerinin yerlerinde bırakılmasını sağlamak. 5. İllerde particilik adı altında yapılan kardeş mücadelesine mani olmak. 6. halkın maneviyatını yükseltmek.)

20 Aralık 1918 – Mustafa Kemal ile Vahdettin’in dördüncü buluşması. (Meclis-i Mebusan’ın kapatılmasından bir gün önce gerçekleşmiştir.)

20 Aralık 1918 – Minber gazetesi son sayısını çıkartarak (Bir ay, yirmi günlük, toplam elli günlük) yayın hayatına son vermiştir.

21 Aralık 1918 – İstanbul’da, “Kilikyalılar Cemiyeti” kuruldu. (Adana ve çevresinin işgali üzerine 21 Aralık 1918’de Adana Müdafaa-i Hukuk-i Millîye daha sonraki adıyla Kilikyalılar Cemiyeti kuruldu. Amacı bölge halkının % 90 Türk olduğunu göstermektir.)

21 Aralık 1918 – Meclis-i Mebusan padişah tarafından feshedildi. Padişah Sultan Vahdettin, Meclisi Mebusan’ı feshetti. Kararda özellikle İngilizlerin padişah üzerinde kurduğu baskılar önemli bir rol oynadı.

21 Aralık 1918 – Adana’ya giren Fransız ve gönüllü Ermeni birlikleri şehri işgal ederek, askeri binaları ele geçirdi.

21 Aralık 1918 – Osmanlı Meclis-i Mebusanı’nın kapatılması hakkında Padişah fermanının Meclis’te okunması.

21 Aralık 1918 – İşgalin ilk günlerinde Rauf Bey’e, “Ortada bir millet var koyun sürüsü, ona bir çoban lazım, o da benim” diyen Padişah VI. Mehmet Vahdettin, 21 Aralık 1918’de meclisi dağıttı. Bir daha seçim çağrısı yapmadı. Dahası, 4 Ocak 1919’da seçimlerin, barış yapılıncaya kadar ertelendiğini açıkladı. Böylece Padişah Vahdettin, II. Meşrutiyet’e son vermiş oldu.

22 Aralık 1918 (Aralık) – Atatürk’ün, -1914 yılı Mayıs’ında Sofya’da yazdığı- Zabıt ve Kumandan ile Hasbıhâl” adlı eserinin İstanbul’da yayımlanması. (Ruşen Eşref Üneydin, bu eserin İstanbul’da Mütareke başlarında yayımlandığını bildirmektedir).

22 Aralık 1918 – Atatürk’ün, Şişli’deki evinde “Anafartalar Muharebatı’na Ait Tarihçe” adlı eserini yazmaya başlaması.

22 Aralık 1918 – Minber gazetesi kapandı. (1 Kasım 1918’de yayın hayatına başlamıştı, 51 sayı sonra kapandı.)

23 Aralık 1918 – İslahiye, Çebelibereket (Osmani) Bahçe, Hassa, Mamure’nin işgali.

23 Aralık 1918 – Kazım Karabekir Paşa, Tekirdağ’daki 14 ncü Kolordu Komutanlığına atandı.

24 Aralık 1918 – Daha önce 7. Ordu komutanı olan Ferik Fevzi Paşa (Çakmak) Genelkurmay Başkanı oluşu. Ferik Fevzi Paşa erkân-ı harp reisliğine (genel kurmay başkanlığı) getirildi.

24 Aralık 1918 – İngilizler Batum’u işgal etti.

24 Aralık 1918 – İlk Yunan savaş gemisi, İzmir açıklarında görüldü.

26 Aralık 1918 – 2. Ordu birlikleri, Pozantı’ya değin Adana’yı boşaltdı.

27 Aralık 1918 – Pozantı’nın Fransızlar tarafından işgali.

28 Aralık 1918 – İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu. Anadolu’nun daha pek çok yerinde Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kuruldu. Bu cemiyetler, iki yıl içinde tam 28 yerel kongre toplayacaktı. (Bülent Tanör, Kurtuluş Üzerine 10 Konferans, s. 98).

29 Aralık 1918 – İstanbul’da çıkan Söz gazetesinde, Atatürk’ün Teceddüt Fırkası’na girdiği haberinin yayımlanması.

29 Aralık 1918 – İsmet Paşa’nın ‘Barış Sağlama Komisyonu Başkanlığı’na tayin edilmesi.

30 Aralık 1918 – Atatürk’ün, Söz gazetesinde, Teceddüt Fırkası’na girdiği söylentilerini yalanlaması: “Ben askerî sıfat ve makamımla nispet ve alâkâmı muhafaza etmekteyim. Gerçek olmayan haberin tezkibini rica ederim.”

1919 : MUSTAFA KEMAL SAMSUN’DA.

1 Ocak 1919 – İngilizlerin Antep’i işgali.

1 Ocak 1919 - 1 Ocak 1919’da Fransızlar da (17 Aralık 1918’de başlayan İngiliz işgali gibi) Mersin’i işgale ortak olmuşlardır. Böylece Mersin, iki müttefik devlet tarafından işgal edilmiş duruma gelmiştir.

2 Ocak 1919 – Lord Curzon’un, “Doğu Trakya’daki Türkler ile Batı Anadolu’daki Rumlar mübadele edilmelidir” yolundaki muhtırası açıklandı.

3 Ocak 1919 – İngilizlerin Cerablus’u işgal etmeleri.

3 Ocak 1919 – Ardahan’da düşman işgaline mani olunmak üzere bir kongre toplanması.

4 Ocak 1919 – Hükümet tarafından alınan ve Meclis-i Mebusan seçimlerinin barış antlaşmasından sonraya ertelenmesini düzenleyen karar Vahdettin tarafından imzalandı.

4 Ocak 1919 – İzmir’de Hasan Tahsin tarafından çıkarılan ve sıkıyönetim tarafından kapatılan Hukuk-ı Beşer’in yerine Sulh ve Selamet gazetesi yayına başladı.

7 Ocak 1919 – Konya istasyonunun düşman tarafından işgal edilmesi.

7 Ocak 1919 – İngilizler, Kars, Ardahan ve Batum’un boşaltılmasını istedi.

9 Ocak 1919 – Osmanlı İmparatorluğu’nun Birinci Dünya Savaşı’nda yenilgiye uğratılması ile beraber 30 Ekim 1918’de Osmanlı ve İtilaf Devletleri arasında Mondros Mütarekesi imzalandı. Fakat **Fahrettin Paşa**, Osmanlı İmparatorluğu’nun imza attığı Mondros Mütarekesi’ni tanımadı ve reddetti. Osmanlı’nın hezimetini ve Peygamber emanetlerinin terkini içine sindiremeyen Fahrettin Paşa, **Medine Kuşatması** sırasında korumasındaki birçok önemli tarihi eseri, kutsal değerleri ve yazınları trenle gizlice İstanbul’a gönderdi. Birinci Dünya Savaşı’nın sona erdiği günden sonraki **72 gün** boyunca Medine’yi savunmaya devam etti. Osmanlı İmparatoru 6. Mehmed, Fahrettin Paşa’yı emirlere itaat etmemesi sebebiyle ordudan attı. Fahrettin Paşa, daha fazla şehit verilmemesi için kutsal eserlerin sevkini takiben kendi askerleri tarafından Maverai Ürdün Emirliği’nin Kralı I. Abdullah’a teslim edildi ve 9 Ocak 1919’da tutuklandı. Tutuklanmasının ardından savaş esiri olarak önce 27 Ocak 1919 tarihinde Mısır’a daha sonra da 5 Ağustos 1919 tarihinde Malta’ya sürgün edildi.

10 Ocak 1919 – Türk birlikleri, Medine’yi teslim etti. Medine’de direnen Fahrettin Paşa sonunda Vahdettin’in emiri üzerine şehri İngilizlere teslim etti.

10 Ocak 1919 – Padişah Vahdettin’in İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe’a bütün umudunu İngiltere’ye bağladığını bildirdiği mesajı.

10 Ocak 1919 – İngiliz taraftarı Hürriyet ve İtilaf Partisi Nuri Paşa, Rıza Tevfik, Refik Halid, Ali Kemal gibi isimlerin yönetiminde tekrar çalışmaya başladı.

12 Ocak 1919 – İngilizlerin Ermeni amaçlarına hizmet etmek üzere Kars’a yerleşmeleri.

12 Ocak 1919 – İngilizler, Kars’a girerek bazı mevkiilere yerleşti.

13 Ocak 1919 – Tevfik Paşa'nın, bazı değişikliklerle yeni bir kabine kuruşu (Tevfik Paşa 12 Ocak 1919 günü Sadaret'ten istifa etmiş; yeni kabineyi kurma görevi yine kendisine verilmiştir). İstanbul'da ikinci Tevfik (Okday) Paşa Hükümeti kuruldu. (3 Mart'ta istifa etti. İlk kabinesi : 11.11.1918'de kurulmuştu.)

14 Ocak 1919 – İstanbul'da Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası kuruldu.

14 Ocak 1919 – Bir Yunan birliğinin Hadımköyünden Lüleburgaz'a kadar demiryolunu işgali. Hadımköy – Kuleliburgaz demiryolu istasyonları, Yunanlılarca işgal edildi. (Daha sonra Şark Demiryolları Müdürlüğü Fransızlarca işgal edildi).

14 Ocak 1919 – Mondros Mütarekesinin umutsuz ortamı içinde çıkış yolunu güçlü bir devletin desteğiyle ülke bütünlüğünü korumak şartıyla, mümkün olduğu kadar az ödülle sağlamak isteyen kuruluşlar da ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri Wilson Prensipleri Derneğidir. Dernek ateşkes uygulamalarının yarattığı ümitsiz ortamda Halide Edip'in öncülük ettiği bir kısım aydınlar tarafından kurulmuştur (14 Ocak 1919). Amaç Amerikan himayesi veya mandası yoluyla bir çözüme ulaşmaktır.

15 Ocak 1919 – Atatürk, İsmet Paşayı Şişli'deki evine çağırılmış, birlikte "Anadolu'ya geçmek ve orada direnmekle ilgili en uygun zaman, araç ve yeri" mütala etmişlerdir. İsmet İnönü'nün, Şişli'deki evinde Mustafa Kemal'i ziyaret etmesi. (İlk ziyareti)

15 Ocak 1919 – İngilizlerin Haydarpaşa İstasyonu'nu, Fransızların Şark demiryollarını işgal etmeleri.

15 Ocak 1919 – Atatürk'ün, Şişli'deki evinde -davet ettiği- Albay İsmet (İnönü) Bey'le görüşmesi ve söyledikleri: "Hiçbir sıfat ve salâhiyet sahibi olmaksızın Anadolu'ya geçmek ve orada milleti uyandırarak kurtuluş çarelerini aramak için en uygun mıntika ve beni o mıntıkaya götürececek en kolay yol hangisi olabilir?" (Kaynaklarda bu görüşmenin tarihi belirtilmemiştir. Biz, 15 Ocak 1919 tarihini olayların akışına uygun bulmaktayız). [Kocatürk]

15 Ocak 1919 – Gaziantep'in işgali. Kenti ilk önce İngilizler işgal ettiler. 5.11.1919 'da işgali Fransızlara bıraktılar. 1.4.1920-7.2.1921 tarihleri arasında Fransızlara karşı halk tarafından büyük Ayıntab savunması yapılmıştır. Fransız işgali 2 yıl sürdükten sonra 20.10.1921 tarihli Ankara Anlaşması (İtilâfnamesi) kararlarına göre 25.12.1921 tarihinde son bulmuştur. 1919 – 1921 yılları arasında iki yıl süren İngiliz, sonra Fransız işgalinde kalmıştır. 23 Nisan 1920 tarihinde ilk meclise seçilen Gaziantep Milletvekilleri Kılıç Ali, Yasin Kutlu, Abdurrahman Lâmi, Ali Cenani, Hafız Şahin, Ragıp Beylerdir. Fransızlara karşı kahramanca savaştan Ayıntab'a 6.2.1921 tarih ve 93 sayılı yasa ile "Gaziayıntab" adı verilmiştir. 1923 yılında il olmuştur, ilk valisi Hüsnü Çakır, ilk Belediye Başkanı M. Ali Kayaalp'tır. Ancak 1928 yılında adı "Gaziantep" şeklini almıştır.

17/18 Ocak 1919 – Kars'ta bir kongre toplanması (Büyük Kars Kongresi) ve "Cenubi garbi Kafkas Hükümeti Muvakkatesi Milliyesi" adıyla yönetim kurması. Cenubigarbi Kafkas Hükümeti 25 Mart 1919 tarihinden başlayarak, "Cenubigarbi Kafkas Hükümeti Cumhuriyesi" adını kullanmaya başlamıştır.

17/18 Ocak 1919 – 3. Kars Milli İslam Şurası

17/18 Ocak 1919 – Doktor Esat Oktay bey başkanlığında Kars'ta Kongre toplandı. Bu kongrede Kars Milli İslam Şurası hükümetinin adı "**Güneybatı Kafkasya Geçici Milli Hükümeti**" olarak değiştirildi. Başkanlığına Cihangiroğlu İbrahim Bey seçildi. 18 Maddelik anayasası, yeşil-kırmızı bayrağı, oyla seçilen 131 vekilli meclisi ve 12 bakanı vardı. Bu hükümet 25 Mart 1919 tarihinde tam bağımsızlığını

ilan etti. **“Güneybatı Kafkasya Cumhuriyeti”** adını aldı. 12 Nisan 1919’da İngilizler hükümet merkezi Kars’a girip Cumhurbaşkanı Cihangiroğlu İbrahim Bey dahil 8 meclis üyesini tutuklayıp Malta’ya sürdü. İngilizler bölgeyi Ermeni ve Gürcülere bırakıp daha sonra Kars’tan çekildi. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

18 Ocak 1919 – Paris Barış Konferansı toplandı. İtilaf Devletleri temsilcilerinin toplandığı Paris Barış Konferansı’nın açılışı (Versaille Sarayı’nda).

18 Ocak 1919 – 30 Ekim 1918 tarihli Mondros ateşkes anlaşmasından sonra, barış şartlarının tespiti ayrıca toplanacak barış konferansına bırakılmıştı. 18 Ocak 1919 tarihinde Paris’te 32 devletin katılımıyla toplanan konferansta; İngiltere, ABD, Fransa, İtalya, Japonya başbakan ve dışişleri bakanlarından teşkil **“ONLAR KONSEYİ”** kuruldu. (Bu Vatan Böyle Kurtuldu, Erol Mütercimler)

22 Ocak 1919 – Hürriyet ve İtilaf Fırkası, yeniden çalışmaya başladı.

22 Ocak 1919 – Hürriyetperveran Avam Partisi başkanı Fethi Bey (Okyar) diğer partileri ortak hareket etmek üzere bir toplantıya çağırdı.

22 Ocak 1919 – Trakya-Paşaeli Müdafaa-ı Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti Trakya’daki Yunan işgalinin kaldırılmasını istedi.

22 Ocak 1919 – Türk Kuvvetleri’nin Batum’u boşaltması.

22 Ocak 1919 – Konya İstasyonu’nun İngilizler tarafından işgal edilmesi. Bir İngiliz birliği, Konya’ya girdi.

26 Ocak 1919 - Nurettin Paşa, İzmir Valisi olarak göreve başladı.

30 Ocak 1919 – İstanbul’da kurulan Divan Harbi mahkemesi kararıyla 34 ittihatçının tutuklanması.

30 Ocak 1919 - İttihat ve Terakki Fırkası’nın 27 üyesi, Divan-ı Harbe verildi.

30 Ocak 1919 – Paris Barış Konferansında Osmanlı İmparatorluğu’nun parçalanmasının kararlaştırılması.

30 Ocak 1919 – İstanbul Darülfünun’da dersler veren Ziya Gökalp hayata gözlerini yumdu.

31 Ocak 1919 – Atatürk’ün, gece Ayan Dairesi’nde Ayan Reisi Ahmet Rıza Bey’le görüşmesi (Ahmet Rıza Bey’in isteği üzerine gerçekleşen bu görüşmede, Ahmet Rıza Bey, Tevfik Paşa’nın yaşlı olması nedeniyle devlet işlerinin gerektiği şekilde görülemediğini, sadaretin kendisine teklif edileceğini muhtemel gördüğünü, Harbiye Nazırlığı için de Cevat (Çobanlı) Paşa’yı düşündüğünü ifade ederek, sadaret teklifi gerçekleştiği takdirde başarılı olup olamayacağı hakkında Atatürk’ün görüşlerini almak istemiştir). (Kaynaklarda bu görüşmelerin tarihi belirtilmemiştir). [Kocatürk]

1 Şubat 1919 – Kasaba (Turgutlu) Aydın Demiryolu’nun İngilizler ve Fransızlar tarafından işgali.

2 Şubat 1919 – Hükümet feshedilmiş olan İttihat ve Terakki’nin bütün mallarına el koydu.

2 Şubat 1919 – Venizelos, Paris Barış Konferansı’nda Ege Adalarının, Trakya’nın ve Batı Anadolu’nun Yunanistan’a bırakılmasını istedi.

2 Şubat 1919 – Osmanlı çiftçiler derneği kuruldu. (Nizamnamesine göre bir meslek örgütü olan bu derneğin başkanı Milli kongre başkanı Esat Paşa'dır. Mustafa Kemal bu derneği "ittihatçı" olmakla itham etmişti.) (Misak-ı Milli, Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

3 Şubat 1919 – Fransızların Pozantı'nın güneyindeki Akköprü ve Çiftahan'ı işgal etmesi.

3 Şubat 1919 – Venizelos'un, Paris Barış Konferansı'nda Yunan görüşünü savunması : (Bütün adaları, Trakya'yı ve Batı Anadolu'yu Yunanistan için istemesi).

4 Şubat 1919 – Dönemin gazeteleri düşüncelerine değer verdikleri kişilerle söyleşiler yapmakta, görüşlerini alarak yayınlamaktadır. Bu çerçevede Alemdar gazetesinin yazarlarından Refii Cevat (ULUNAY) 4 Şubat 1919 tarihinde Mustafa Kemal Paşa ile Şişli'deki evinde bir görüşme yapar. Görüşmenin bir bölümünde Paşa, vatanın kurtuluşu için: "Bugün herhangi bir teşkilâtçı Anadolu'ya geçer de milleti silâhlı bir direnişe hazırlarsa bu yurt kurtarılabilir" saptamasında bulunur. Refii Cevat'ın "Paşam millî direniş, güzel ama neyle? Hangi askerle, hangi silâhla, hangi parayla? Maalesef Paşam, kupkuru bir çölden farksız oldu bu güzel vatanımız" demesi üzerine Mustafa Kemal Paşa: "Çölden bir hayat çıkarmak lâzımdır. Çöl sanılan bu âlemde saklı ve kuvvetli hayat vardır. O, Türk milletidir. Eksik olan şey teşkilâttir. Bu teşkilât organize edilebilirse vatan da, millet de kurtulur" cevabını verecektir. Refii Cevat, matbaaya dönerken bu düşünceleri "deli saçması" olarak nitelendirecektir. Gazeteci arkadaşlarının neler konuştuklarını sorması üzerine Paşanın söylediklerini ileticek ve "Bu deli değil zır deliymiş" diyecektir. Çok sonraları anılarını gazeteci Sadi BORAK'a anlatırken "O günlerde, o şartlar içinde istiklâl mücadelesine atılıp Türkiye'yi kurtarmaktan söz edenlere karşı herkes benim gibi düşünürdü. O günlerde böyle düşünen TEK ADAM oydu; TEK ADAM" değerlendirmesini yapacaktır. Mustafa Kemal Paşa, bu düşüncelerini uygulamaya geçirebilmek için Şişli'deki evinde bazı arkadaşlarıyla görüşmüş ve tasarılarını onlara aktarmıştır. Bu arkadaşları çok güvendiği kişilerdir ve hemen tamamı Şişli'deki evde detaylarını dinledikleri bu tasarıları yaşama geçirebilmek için daha sonra bu mücadelenin içinde fiilen yer almışlardır.

5 Şubat 1919 – Basına getirilen sansür ağırlaştırıldı. Her türlü gazete, dergi, kitap, broşür vb. yayınlar daha önce izin alınmak koşuluna bağlandı. Meşrutiyetin ilanı üzerine, 24.7.1908'de kaldırılmış olan sansür, yeniden İstanbul'da yürürlüğe kondu. (Kaldırılışı : 4 Ekim 1922)

7 Şubat 1919 – Trakya Paşaeli Cemiyeti yetkililerinin Mustafa Kemal'i ikinci ziyareti ve "Başımıza geç, Trakya'da bağımsızlık hareketi başlatalım" teklifi. (Atatürk cevaben bölgesel değil tüm Anayurdu kurtarmak gereğini söylemiş, kendisi Anadolu'da kalmasına rağmen Trakya'nın direnişini sürekli takip etmiş ve özellikle Trakya'daki birinci kolordu komutanı Cafer Tayyar Paşa vasıtasıyla desteklemiştir.) (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.89)

7 Şubat 1919 – İngiliz Mareşali Allenby, İstanbul'a geldi.

7 Şubat 1919 – Alemdar gazetesine 6 gün yayın yasağı getirildi.

8 Şubat 1919 – Fransız işgal orduları başkomutanı General Franchet d'Esperay'ın Sirkeci'den Beyoğlu'na kadar beyaz at üzerinde top atışları ve bando eşliğinde, ve Rum tezahüratı ile yürüyüşü. 23.11.1918'de, İstanbul'a vapurla gelmiş olan, Doğu Orduları Başkomutanı General Franchet D'Esperey, görkemli bir törenle İstanbul'a girdi.

9 Şubat 1919 Mareşal Allenby, İstanbul Hükümeti'ne muhtıra verdi.

9 Şubat 1919 – Süleyman Nazif'in kaleme aldığı "Kara Bir Gün" başlıklı makale... Hadisat Gazetesi'nde Süleyman Nazif'in Fransız generalinin davranışını yeren ünlü yazısı. Süleyman Nazif'in "Kara Bir Gün"ü yayınladığı sırada, İstanbul basını işgalcilerin sansürü altındaydı. "Hadisat" gazetesi ne yapıp etti ve yazıyı sansürün gözünde kaçırarak gizlice basmayı başardı. "Kara Bir Gün", sonradan hem basın hem de İstiklâl Savaşı tarihimizin en meşhur makalelerinden biri olacaktı. İşte, "Hadisat" gazetesinde 9 Şubat 1919 günü yayınlanan makalenin günümüz Türkçesiyle tam metni:

"Fransız generalinin dün şehrimize gelişi dolayısıyla bir kısım vatandaşlarımız tarafından yapılan gösteriler, Türk'ün ve İslam'ın kalbinde ve tarihinde sonsuza kadar kanayacak bir yara açtı. Aradan asırlar geçse ve bugünkü hüznümüz ve bahtsızlığımız sevince ve mutlu bir talihe dönse bile, yine bu acıyı hissedecek ve bu hüznle üzüntüyü çocuklarımıza ve soyumuzdan gelecek olanlara nesilden nesile ağılanacak bir miras olarak terkedeceğiz. Almanya orduları 1871 senesinde Paris'e girdikleri sırada, Büyük Napolyon'un zaferlerini kutlamak için dikilmiş olan zafer tákının altından geçerlerken bile Fransızlar bizim kadar hakaret görmemişti. Ve bizim dün sabah saat dokuzdan on bire kadar hissettiğimiz üzüntüyü ve azabı duymamıştı. Çünkü "Fransız" nâmını taşıyan her kişi, çünkü yalnız Hristiyanlar değil, Yahudi Fransızlarla Cezayirli Müslümanlar, o millî matem karşısında aynı keder ve utanç ile ağlamış ve kızarmışlardı. Biz ise millî varlıklarının ve dillerinin devamını bizim âlîcenaplığımıza borçlu olan bir kısım halkın hay-huy şamatasıyla bu aziz matemimize en acı hakaretlerin birer tokat şeklinde atıldığını gördük. "Buna müstehak değildik" diyemeyiz. Müstehak olmasaydık, bu felâkete düşmezdik. Her milletin hayat sayfalarında birçok talihler ve bahtsızlıklar vardır. Fransa Kralı Birinci Fransuva'yı Şarlken'in zindanından kurtarmış ve koca Viyana şehrini defalarca kuşatmış bir ümmetin kader defterinde böyle bir kederli satır da gizli imiş. Araplar'ın güzel bir sözü var: 'İsbir feinne'd-dehre lá yesbır' (Sen sabret, çünkü zaman sabretmez) derler'.

12 Şubat 1919 – Çerkez Ethem eski İzmir Valisi Rahmi Bey'in oğlunu fidye karşılığı kaçırdı.

12 Şubat 1919 – Trabzon'da "Trabzon Müdafaa-i Hukuku Milliye Cemiyeti"nin (Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti) kuruluşu.

14 Şubat 1919 - Nurettin Paşa, 17. Kolordu Komutanlığına atandı.

15 Şubat 1919 – Albay Refet (Bele) Bey'in, Atatürk'ü, Şişli'deki evinde ziyareti, görüşmeleri ve Atatürk'ün bir sözü: "Eğer atına binip Anadolu içlerine girmek istiyorsan, ben bir gün senin bu arzunu tatmin ederim." (Kaynaklarda bu görüşmenin tarihi belirtilmemiştir). [Kocatürk]

19 Şubat 1919 İstanbul'da "Teali-i İslam Cemiyeti" kuruldu.

19 Şubat 1919 – 1869 Tokat doğumlu din adamı Mustafa Sabri, Ocak 1919'da Hürriyet ve İtilaf Fırkası'ndan Tokat mebusu seçildi. Milli Mücadele'nin başlarında 19 Şubat 1919'da İskilipli Atıf, Tahirül Mevlevi, Bediüzzaman Said-i Kürdi gibi arkadaşlarıyla "Müderrisler Cemiyeti"ni kurdu. Müderrisler Cemiyeti, 24 Aralık 1919'da "Teali İslam Cemiyeti" adını aldı. Bu cemiyetin başkanı İskilipli Atıf, ikinci başkanı Mustafa Sabri'ydi. Cemiyet, Damat Ferit'in Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın paralelinde, ona bağlı bir yan kuruluş gibi çalışıyordu. İttihatçılara ve Müdafaa-i Hukukçulara düşmandı. İstanbul Hükümeti'nin ve Padişah Vahdettin'in "İngilizlerin merhametine sığınma" politikasına uygun hareket ediyordu.

19 Şubat 1919 – Karadeniz Bölgesindeki Rum faaliyetlerine karşı Samsun'da, "Karadeniz Türkleri Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"nin kuruluşu.

19 Şubat 1919 – Hükümet almış olduğu bir kararla kapatılan gazetelerin yerine yenilerinin çıkmasını yasakladı.

20 Şubat 1919 – 20. Kolordu Komutanlığı'na atanan Ali Fuat Paşa'nın, -Anadolu'ya hareketinden önce- Atatürk'ü Şişli'deki evinde ziyareti (Kaynaklarda bu ziyaretin tarihi belirtilmemiştir. 20 Şubat 1919 tarihi, olayların seyrine uygun düşmektedir). [Kocatürk]

20 Şubat 1919 – Ali Fuat Paşa, Mustafa Kemal'i İstanbul'da son kez ziyaret etti. Ziyaret esnasında Rauf Orbay'da oradaydı. (Sonrasında Ankara'ya hareket etti.)

22 Şubat 1919 - Maraş, İngilizler tarafından işgal edildi.

25 Şubat 1919 – Ali Fuat Paşa, 25 Şubat 1919'da Konya'daki 20 nci Kolordunun başına geçti, kolordusunu Ankara'ya taşıdı ve Mustafa Kemal'i beklemeye başladı.

27 Şubat 1919 – Rauf Orbay, 20 Şubat 1919 tarihinde Atatürk'ün Şişli'deki evinde yapılan görüşme neticesi 27 Şubat 1919 tarihinde askerlik mesleğinden istifa etti (İstifası hemen kabul edilmedi) ve milli mücadeleye o zamandan sonra sivil olarak devam etti. (Atatürk İstanbul'dan ayrılana kadar İstanbul'da kalmaya devam etti.)

23 Şubat 1919 – Samsun'da Rum tehlikesine karşı faaliyete geçen "Karadeniz Türkleri Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"nin Tokat şubesinin kuruluşu.

23 Şubat 1919 – XX. Kolordu Komutanlığına atanan Ali Fuat Paşa'nın İstanbul'dan Konya'ya hareketi.

24 Şubat 1919 – Harbiye Nazırı Ömer Yaver Paşa'nın, Atatürk'e, hazerî kadroda ordu komutanı olması sebebiyle yaverlerinin alındığını bildiren yazısı.

26 Şubat 1919 – Paris Barış Konferansı'nda, Aharonyan ile Nubar Paşa'nın Ermeni isteklerini açıklamaları.

26 Şubat 1919 – Osmanlı donanmasından kalan Aydın Reis ve Preveze gambotları Karadeniz'de kaçakçılığı önlemek ve kıyılara çıkan Rum ve ermeni çetelerin hareketlerini engellemek amacıyla, müttefik filoları komutanı Amiral Callthrope'un onayıyla, 26 Şubat 1919'da İstanbul'dan hareketle Samsun Liman başkanlığı emrine girdiler. (Aydın Reis Trabzon ve Preveze Sinop üssüne bağlı olarak devriyelere başladı. Ancak kömür zaafiyeti nedeniyle bu iki gemi asla tam görev icra edemedi.) (Bu Vatan Böyle Kurtuldu, Erol Mütercimler)

27 Şubat 1919 – İngilizlerin Birecik'i işgal etmeleri.

27 Şubat 1919 – Rauf Beyin (Orbay) askerlikten istifası.

27 Şubat 1919 – Bir gazetede Mustafa Kemal Paşa'nın Genelkurmay Başkanlığı'na atandığına dair haber çıkar ama haber gerçekleşmez.

28 Şubat 1919 – İngiliz Haber alma Teşkilatı İstanbul'daki merkezine gönderdiği bir raporda, içinde Mustafa Kemal Paşa'nın da bulunduğu bazı kişilerin İstanbul'dan sürülmesini ister.

28 Şubat 1919 – Atatürk ve bazı kişilerin, İstanbul'dan uzaklaştırılması gerektiği hakkında İngiliz haber alma subayı Yüzbaşı Hoyland'ın, İstanbul İngiliz istihbarat Merkezi'ne raporu (Raporda geçen diğer

isimler: Fevzi (Çakmak) Paşa, Kâzım Karabekir, Halil (Kut) Paşa, İsmet (İnönü) Bey vb. İ.B.A.İ., s.3-4; M.S., s.60-61). (Bu liste, gereği için Londra'ya gönderilmiştir. M.S., s.60-61). [Kocatürk]

28 Şubat 1919 – İngiliz gizli servis elemanı Yüzbaşı Hoyland'ın İngiliz Gizli servis başkanlığına verdiği rapor doğrultusunda Mustafa Kemal'in tutuklanıp İstanbul dışına sürgün edilmesi istenmiştir. Bu konudaki rapor 28 Şubat 1919 'da İstanbul'daki İngiliz İstihbarat Başkanlığına verilmiş, 12 Nisan 1919'da Londra'ya gönderilmiştir.(Lakin Mustafa Kemal'in İngilizleri ürkütmeyen stratejik hareket tarzı sayesinde bundan vazgeçilmiştir.) (İngilizler Mustafa Kemal ve arkadaşlarına "Kemal ve çetesi" anlamında 'Kemalist' diyordu.)

28 Şubat 1919 – İngiliz haberalma subayı Hoyland'ın bu tarihli raporuna göre İstanbul'dan sürülecek ya da görevden alınacaklara arsında Mustafa Kemal'in de adı vardı. H.C. Armstrong, Mustafa Kemal'i listeden Damat Ferit'in çıkardığını ve İngiliz temsilcileri ikna ettiğini yazıyor.

1 Mart 1919 – Paris Konferansı'nda, İngiliz ve Fransız delegeleri, Anadolu'da Yunanlılara arazi verilmesini önerdi.

2 Mart 1919 – Nusaybin'den dönen Ali İhsan Paşa'nın (Sabis) Haydarpaşa istasyonunda İngilizler tarafından tutuklanması.

2 Mart 1919 – Kazım Karabekir Paşa merkezi Erzurum'da olan 15 nci Kolordu Komutanlığına atandı.(3 Mayıs 1919'da göreve başladı.)

3 Mart 1919 – Sadrazam Tevfik Paşa hükümeti istifa etti.

3 Mart 1919 – Vilayat-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye cemiyetinin bir kurucu heyet teşkil ederek oluşturduğu Erzurum şubesinin, Trabzon ile da anlaşmalı olarak 10 Temmuz 1919'da Erzurum'da Vilayat-ı şarkiye Kongresi (Doğu İlleri kongresi) toplamaya teşebbüsü. (Nutuk)

3 Mart 1919 – "Vilayat-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk Milliye Cemiyeti"nin Erzurum şubesinin kuruluşu.

3 Mart 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Ömer Yaver Paşa'nın 24 Şubat 1919 tarihli yazısına cevabı: "...Herhalde ordu komutanlığından istifa etmedim, adı geçen komutanlıktan uzaklaştırılmadım veya emekli edilmedim. Yaver Paşa Hazretleri'nin bana emsal göstermek istediği kişilerin hiçbiri emsalim değildir. Kanun ve kazanılmış hakkım göz önüne alınarak gereken işlemin yapılması."

4 Mart 1919 – Bir gün önce istifa eden Tevfik (Okday) Paşa Hükümeti yerine, Damat Ferid Paşa'nın ilk Hükümeti geldi. (İstifa eden Tevfik Paşa'nın yerine Sadrazam olan Damat Ferit Paşa ilk kabinesini kurdu.)

4 Mart 1919 – İstanbul'da "Pontus" adıyla yayınlanmaya başlayan bir gazetenin baş makalesinde "Trabzon ilinde Rum Cumhuriyeti'nin kurulmasına çalışmak maksadıyla yayımlandığının" ilan edilmesi. (Nutuk)

6 Mart 1919 – İstanbul Rumları, bazı taşkınlıklar yaparak saldırılar gerçekleştirdi.

6 Mart 1919 – Mütareke döneminde birleştirici girişimlere yönelenlerden biri olan Ahmet Rıza Bey, partiler arası veya partiler üstü bir topluluk oluşturmuştur. Amaç barış davası ve dış politika meselelerinde millî bir program saptamak, "Siyasal hayat hakkımızı muhafaza için" önlemler almaktır. Bu girişime Vahdet-i Millîye (Millî Birlik) Heyeti adı verilmiştir (6 Mart 1919). Heyet o dönemin seçkin

isimlerini toplamakla beraber Anadolu'da başlayan Müdafaa-i Hukuk hareketine ayak uyduramadığından etkinliğini kaybetmiştir.

7 Mart 1919 – Fransızlar, Kozan'ı işgal etti.

8 Mart 1919 – Zonguldak ve Ereğli, Fransızlar tarafından işgal edildi. (Kurtuluşu:20-21.6.1921)

9 Mart 1919 – Aralarında Sait Halim Paşa, Fethi Bey (Okyar), Halil Bey (Menteşe), şeyhülislâm Musa Kazım Efendi'nin bulunduğu bazı İttihatçılar tutuklandı.

9 Mart 1919 – İngilizler, 9 Mart 1919'da Samsun'a 200 kişilik küçük bir birlik çıkarmışlar, 50 kişilik bir müfrezeyi de Merzifon'a göndermişlerdi. (Rumlar bölgedeki nüfus dengesini etkilemek için Rusya'dan Kuzey Anadolu'ya Rum göçmenleri getirmektedirler. Türk tarafı bunu önleme gayretlerine girişince, Rumlar bu durumdan şikâyetçi olmuşlardı. Onların şikayeti üzerine, İngilizler, Samsun ve Çevredeki asayişsizliğinin önlenmesini, aksi halde kendilerinin önlem almaya mecbur olacaklarını belirtmişlerdi. Nitekim 9 Mart 1919'da Samsun 200 kişilik bir müfrezeye ile İngilizlerce kontrol altına alınmıştır. 30 Mart'ta Merzifon işgal edilmişti. İngiliz işgal kuvvetlerinden moral bulan Rum çeteleri saldırılarını daha da artırırlar. Öyle ki olaylardan etkilenen bir Türk teğmeni 17 Mart'ta dağa çıkarak direnişe geçer.)

10 Mart 1919 – İstanbul'da İngilizlerin isteği ile bazı tanınmış kişilerin tutuklanması.

11 Mart 1919 – Atatürk'ün, resmî elbisesiyle Sanasaryen Hanı'nın taraçasında -bir gün evvel tutuklanan- Fethi (Okyar) ve diğer bazı kişileri ziyareti.

11 Mart 1919 – Mustafa Kemal, 11 Mart 1919 tarihinde Polis müdürlüğüne giderek arkadaşı Fethi (Okyar) Bey'i ziyaret etmiştir. (Bu ziyaret esnasında Yeni Gün gazetesi Yunus Nadi'de Bekirağa'da tutuklu bulunuyordu.) Fethi Bey bu ziyaretten sonra Bekirağa Bölüğüne gönderilmiştir. Atatürk, fethi bey'i burada da iki kere ziyaret etmiştir. (9 Mayıs veya 15 Mayıs) (Ziyaretten sonra Fethi Okyar 9 Nisan 1919 da serbest bırakılmış, 17 Nisan 1919'da yeniden tutuklanmıştır.)

11 Mart 1919 – Atatürk'ün, Bahriye Nazırı Avni Paşa'yı makamında ziyareti (Bu ziyarette Atatürk, Avni Paşa'dan kendisini hükümeti oluşturan kişilerle tanıştırmasını istemiş, Avni Paşa "Elbette, tabii!" cevabını vermiştir). (Kaynaklarda bu ziyaretin tarihi belirtilmemiştir). [Kocatürk]

11 Mart 1919 – İzmir valiliğine, Nurettin Paşa yerine, Kuvayı Milliye düşmanı olarak bilinen Kambur İzzet Beyin atanması. (25 Aralık 1919 tarihinde İkdâm gazetesinde yayınlanan röportajında bu Kambur İzzet Bey Kuvayı Milliye'yi arseniğe benzeterek azının iyi, çoğunun kötü olduğunu ifade etmiştir.)

12 Mart 1919 – Bahriye Nazırı Avni Paşa'nın, Dahiliye Nazırı Mehmet Ali Bey'le beraber Atatürk'ü Şişli'deki evinde ziyareti (Görüşme esnasında Mehmet Ali Bey'in, "Paşa Hazretleri, bizimle işbirliği yapar mısınız?" sorusuna Atatürk'ün cevabı: "Niçin etmeyeyim; eğer siz memleketi bugün içine düşmüş olduğu badireden kurtarmaya azmetmiş insanlar iseniz..." Mehmet Ali Bey ayrılırken, ertesi gün için Atatürk'ü Cercle d'Orient'a öğle yemeğine davet etmiştir). (Kaynaklarda bu ziyaretin tarihi belirtilmemiştir. [Ata](#) ve i., s. 159'da bu tarih 23 Nisan 1919 olarak düşünülmüştür). [Kocatürk]

13 Mart 1919 – Dahiliye Nazırı Mehmet Ali Bey'in, Cercle d'Orient'da Atatürk'e öğle yemeği vermesi (Bu yemekte Bahriye Nazırı Avni Paşa da bulunmuştur). [Kocatürk]

14 Mart 1919 – Atatürk'ün, Hukuk-u Beşer gazetesinde ordu kumandanlarını suçlayan bir yazı yayımlanması sebebiyle Harbiye Nezareti'ne yazısı: "...Vatan ve millet için temiz ve masum duygularla ve her türlü mahrumiyet ve müşkilât içinde namus vazifesini hakkıyla yapan Osmanlı ordularını haydut ve aynı mahrumiyet ve müşkilâta maruz ve yegâne dayanağı namus ve haysiyetinden ibaret olan adı geçen ordular komutanlarını sefil ve haydutbaşılıkla nitelemek ve teşhir etmek ne büyük ahlâksızlık ve ne sefil vicdansızlıktır. Osmanlı ordularını, onun namuslu komutanlarını bu suretle teşhir edebilmek kabiliyeti, ancak vatan ve milletin çöküşünü ve yok olmasını arzu eden bir alçakta bulunabilir."

14 Mart 1919 – Yeni gazete, Mustafa Kemal'in tutuklandığını yazmıştır. İstanbul'da İngilizlerin isteğiyle eski ittihatçıların ve ulusçuların tutuklandığı bir ortamda ileri sürülen bu iddiayı 15 mart 1919 tarihli 'İleri' gazetesi yalanlamıştır.

14 Mart 1919 – Yunanlıların çıkarma planını, İngiltere Başkanı Lloyd George, Fransa Başkanı Clemenceau, İtalya Başkanı Orlando, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Wilson, Paris'te kabul ettiler.

14 Mart 1919 – Bir gazetede, Mustafa Kemal Paşa'nın tutuklandığına dair bir haber çıkar, ama sonra haberin doğru olmadığı anlaşılır. İstanbul'da kalmanın giderek tehlikeli durum yarattığını gören Mustafa Kemal Paşa, Genelkurmay'daki arkadaşlarının yardımıyla, kendisini 9. Ordu Birlikleri Müfettişi unvanı ve geniş yetkileriyle Anadolu'ya tayin ettirir. İlk durak Samsun'dur.

15 Mart 1919 - İstanbul'da, Arnavut Teavün Cemiyeti kuruldu.

17 – 19 Mart 1919 – İzmir'de Müdafaa-ı Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti'nin kongresi.

17/18 Mart 1919 – İngilizlerin Samsun'a asker çıkarmaları bölge halkının tepkisini çekmiş; 17-18 Mart 1919 gecesi Teğmen Hamdi Bey askerleriyle birlikte dağa çıkmıştı.

19 Mart 1919 - İzmirli bir heyet, padişahla görüştü.

19 Mart 1919 - İzmir Müdafa-i Hukuk kongresi toplandı.

19 Mart 1919 - Mustafa Kemal Erzurum'a, örgütlenmeyi anlatan bir mektup gönderdi.

24 Mart 1919 - İngilizler, Urfa'yı işgal etti.

24 Mart 1919 – Hukuk-i Beşer adlı gazetede Mevlanzade Rifat, I. Dünya savaşına katılan komutanlara ittihatçıların vagon vagon altın dağıttıklarını iddia ederek komutanlara "büyük alçaklar ve haydut başları" diye hakaret edince Mustafa Kemal, harbiye nezaretine bir dilekçeyle başvurarak bu yazıyı kaleme alan kişinin cezalandırılmasını istemiştir. Mustafa Kemal'in "O sefil iftiracı" diye hitap ettiği Mevlanzade Rifat'ın cezalandırılmasına yönelik dilekçesi 25 Mart 1919 tarihli Vakit, Alemdar ve Yeni Gün gazetelerinde yayınlanmıştır. (Mustafa Kemal'in bu karşı duruşuna rağmen diğer komutan ve yöneticilerden yazık ki ses çıkmamıştır.)

28 Mart 1919 – İtalyanlar, Antalya'yı işgal etti.

30 Mart 1919 – İngilizler, Merzifon'u işgal etti.

30 Mart 1919 – Boğazlayan kaymakamı Kemal Bey'in Ermeni tehciri dolayısıyla, Divanı Harp kararıyla, İstanbul'da idamı ve ertesi gün halkın olayı büyük gösterilerle protesto etmesi. (Bazı kaynaklarda idam tarihi 10 Nisan geçmektedir.)

30 Mart 1919 – Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey'in **vasiyetini** yazdığı mektup; "... Küçük yaşta rahmete kavuşan oğlum Adnan'ın gömülü bulunduğu Kadıköy Kuşdili Çayırı'ndaki kabristanda yavrumun yanına gömülmemi diliyorum. kabir taşım hamiyetli Türk ve Müslüman kardeşlerim tarafından dikilmeli ve üstüne şöyle yazılmalıdır; "Millet ve memleket uğruna şehit olan Boğazlıyan Kaymakamı Kemal'in ruhuna Fatiha!.." Perişan zevcem Hatice'ye, yavrularım Müzehher ve Müşerref'e yardım edilmesini, yavrularımın tahsil ve terbiyesine ihtimam buyurulmasını vatandaşlarımdan beklerim. Babam Karamürsel Aşar memuru sabıkı Arif Bey de acizdir. Kardeşim Münir'de kimsesizdir. Bunlara da yardım olunursa memnun olurum. Türk Milleti ebediyen yaşayacak, Müslümanlık asla zeval bulmayacaktır. Allah millet ve memlekete zeval vermesin. **Fertler ölür, millet yaşar. İnşallah Türk milleti ebediyete kadar yaşayacaktır."**

30 Mart 1919 – Damat Ferid Paşa, İngiltere'nin himayesini sağlamak üzere, Amiral Calthorpe'a bir proje verdi.

30 Mart 1919 – Damat Ferit, İngiliz Yüksek komiserine, Padişah vahdettin ile birlikte hazırladığı bir anlaşma taslağı sundu. Bu taslağa göre Türkiye'nin yönetimi 15 yıllığına İngiltere'ye bırakılmak isteniyordu. İngiliz Amiral Webb bu öneriyi geri çevirdi. (Damat Ferit, İngilizleri bile şaşırtan bu önerisini 8 Eylül 1919'da yeniledi. Sonuçta İngilizlerle 12 Eylül 1919 tarihinde gizli bir anlaşma imzalandı.) (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.145.)

7 Nisan 1919 – Atatürk Koltuk tepesini Ruslardan geri almıştır. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.22)

7 Nisan 1919 – Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanma günü olan 7 Nisan'da her yerde ve özellikle Samsun'da gösteriler yapılması. (Nutuk)

8 Nisan 1919 – Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey'in idama mahkum edilmesi

9 Nisan 1919 – Padişahın, Boğazlıyan kaymakamı Kemal Bey'in idamını acele şekilde onaylaması.

9 Nisan 1919 – Antalya'nın işgali sona ermiştir. İtalyan birliklerinin iki yıl kadar süren işgal 9.7.1921 tarihinde sona ermiştir.

10 Nisan 1919 – Boğazlıyan Kaymakamı, İstanbul'da idam edildi.

10 Nisan 1919 – Boğazlıyan Kaymakamı Mehmet Kemal Bey (Milli şehit) Görevini yaparken Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin kararı ile aynı konuda hiçbir gerekçe gösterilmeden yargılanmak üzere 7 Ocak 1919 da gözaltına alınmış ve 30 Ocak 1919'da İstanbul'a getirilmiştir. Mahkeme bu şekilde devam ederken, İngilizler ve Ermeniler Kemal Bey'in asılması için Mahkeme Başkanı Hayret Paşa'ya baskı yaptıklarından, Hayret Paşa istifa etmiş yerine "Nemrut" lakabıyla anılan Mustafa Paşa getirilmiştir. Mahkeme sonradan bu hakimin adı ile özdeşleşecek ve "Nemrut Mustafa Divanı" veya "Kürt Mustafa Divanı" şeklinde hafızalarda kalacaktır. Nemrut Mustafa önceden verilmiş bir emri yerine getiren bir memur tavrıyla mahkemeyi sonuçlandırarak 8 Nisan 1919'da Kemal Bey'i idama mahkum eder. 10 Nisan 1919 Perşembe günü akşam üzeri toprağa verilir.

10 Nisan 1919 - Mustafa Sabri, şeyhülislamken, Atatürk'ün yanında vatan ve namus mücadelesi veren Kuvvacı müftüleri görevden aldı.10 Nisan 1919'da idam edilen, "milli şehit" Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey'in idam fetvasını imzaladı.

11 Nisan 1919 – İleri gazetesinin **Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey**'in dün idam edildiğini bildiren haberi; "Yozgat mutasarrıf vekil Kemal Bey, hakkında sadır olan hüküm mucibince dün akşam (10 Nisan 1919) zevali saat 07.30'da Beyazıt meydanında asılarak idam edilmiştir."

11 Nisan 1919 – 15. Kolordu Komutanlığı'na atanan Kâzım Karabekir'in veda ziyareti, Atatürk'ü Şişli'deki evinde ziyareti ve görüşmeleri.

11 Nisan 1919 – XV. Kolordu Komutanlığına atanan Kazım Karabekir'in İstanbul'da Mustafa Kemal Paşa'ya (Şişli'deki evinde) veda ziyareti ve görüşmeleri. Erzurum'da ordu komutanlığına atanan Kazım Karabekir, görev yerine gitmeden Mustafa Kemal'le görüşerek onun da Anadolu'ya geçmesini istedi.

11 Nisan 1919 – Kazım Karabekir paşa, İstanbul'dan Ankara'ya hareket etmeden bir gün önce 11 Nisan 1919 cuma günü Mustafa Kemal'i Şişli'deki evinde ziyaret etmiştir. (O sırada Mustafa Kemal geçirdiği kulak ameliyatı nedeniyle iyileşme sürecinde dinlenmektedir.)

12 Nisan 1919 – Albay Fahrettin Bey'in (Altay), III. Kolordu Komutanlığına atanması.

13 Nisan 1919 – İngilizlerin Kars'ı işgal edip Cenubigarbi Kafkas Hükümeti'nin dağıtması.

15 Nisan 1919 – İngiliz temsilcisi Ryan'ı ziyaret eden Kürt liderlerinden Seyit Abdülkadir, İngiliz mandasında özerk bir Kürdistan kurulmasını talep etti. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

16 Nisan 1919 - Fransızlar, Afyonkarahisar'ı işgal etti.

17 Nisan 1919 – Rauf Orbay 17 Nisan 1919 tarihinde Mustafa Kemal'i Şişli'deki evinde ziyaret etmiştir. Atatürk görüşmede Rauf Orbay'a artık İstanbul'da kalmasına gerek kalmadığını anlatmış ve kendisine "kardeşim Rauf Bey'e" ithafli bir resim hediye etmiştir.

17 Nisan 1919 – Rauf Bey'in, Atatürk'ü Şişli'deki evinde ziyareti (Atatürk bugün, Rauf Bey'e "Kardeşim Rauf Bey'e" ithafıyla bir resmini armağan etmiştir). İstanbul'da Mustafa Kemal ile Rauf Bey (Orbay) bir görüşme yaptı.

17 Nisan 1919 – İkdam gazetesi, Hareket Ordusu 1909 yılında 31 Mart olayını bastırmak için İstanbul'a geldiğinde Yıldız sarayındaki mücevherlerin subaylar tarafından yağmalandığını ve bu arada Mustafa Kemal'in de elmaslı-incili bir kürdanlığı aldığını yazdı. Mustafa Kemal, İleri gazetesine verdiği demecinde ertesi gün "bu iftirayı gülünç ve feci bulduğunu, namusa saygı kalmadığını görmekten üzüntü duyduğunu" ifade etmiştir.

17 Nisan 1919 – Kazım Karabekir Samsun'a vardı.

17 Nisan 1919 – İzmir'de bulunan Averof zırhlısına mensup bir Yunan birliği gemiden Kordon'a çıkarak, halkı tahrik etmek istedi.

19 Nisan 1919 – Hareket ordusu komutanı Hüseyin Hüsnü Paşa Mustafa Kemal'in kaleme aldığı bildiriye yayınladı.

20 Nisan 1919 – Gürcü ordusunun, milli şura kuvvetlerini bozarak Ardahan'ı işgali.

20 Nisan 1919 – Adana'da "Kilikyalılar Cemiyeti"nin kuruluşu.

21 Nisan 1919 – İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe, 21 Nisan 1919'da Osmanlı Harbiye Nazırlığı'na şu notayı vermişti: 1- Erzurum, Erzincan, Bayburt ve Sivas yörelerindeki ordunun terhis ve silahlarının toplanması işi çok yavaş gitmektedir. 2- Bu yörelerde, Kars'ta olduğu gibi baştan başa şuralar kurulmuştur. Bu şuralar ordunun denetimi altında asker toplamaktadır. 3- Bu olaylar, Ermenistan hakkında verilecek karara karşı koymak için İttihatçı Jöntürklerce örgütlenmektedir. Bu İngiliz notası sonunda Amiral Calthorpe, "Gereken her türlü önlemin derhal alınmasını, ilgililere emir ve talimat verilmesini, yoksa işin ciddiyet kazanacağını" bildirmişti. Amiral Calthorpe, Sadrazam Damat Ferit'e gönderdiği resmi yazıyla da yetinmemiş, Padişah Vahdettin'le de görüşerek özellikle "Karadeniz'deki karışıklıkların bastırılması" konusunda ona da kesin uyarılarda bulunmuştu. Calthorpe, Vahdettin'e, "Yüksek yetkilere sahip askeri bir kurulun, başlarında yetenekli bir generalle derhal görev yerine giderek o bölgedeki 9. Ordu'yu disiplin altına almasını" söylemişti. İngilizlerin isteği üzerine Damat Ferit Hükümeti, hiç zaman kaybetmeden Karadeniz'de ve Doğu Anadolu'da asayiş sağlamak için harekete geçti. Hükümet, bu işin üstesinden gelecek; Anadolu'ya gidip yer yer başlayan direnişe son verecek güçlü bir komutan aramaya başladı. Damat Ferit Hükümeti, bu zor görevi aynı zamanda padişahın yaveri olan Atatürk'e verdi. 29 Nisan 1919 Salı günü Atatürk'e, 9. Ordu Müfettişliği görevi verilmişti.

24 Nisan 1919 - İtalyan askerleri, Konya'ya girdi.

27 Nisan 1919 – Mustafa Kemal ile Damat Ferit'in ikinci kez görüşmesi. (Sadarette)

28 Nisan 1919 – Divan-ı Harb-i Örfi'nin İstanbul'da duruşmalara başlaması.

29 Nisan 1919 – **Nusret mayın gemisi**, İzmir, Yenikale, Ayvalık, Eski Foça ve Saroz körfezindeki mayınların kaldırılması göreviyle 23 Nisan 1919'da İzmir'e yola çıktı ve 29 Nisan 1919'da İzmir'e vardı. (**Gemi 1915'de döşediği mayınları şimdi saray emriyle kaldırmak durumundaydı.**) (Bu Vatan Böyle Kurtuldu, Erol Mütercimler)

29 Nisan 1919 – Mustafa Kemal'in bakanlığa çağrılarak, harbiye Bakanı Şakir Paşa tarafından kendisine "9 ncu Ordu Müfettişliğine" atandığının tebliğ edilmesi. (30 Nisan'da tayin Padişaha arz edilmiş ve irade alınmıştır. Bu iradenin yan imzaları Damat Ferit'e ve Şakir Paşa'ya aittir. Atama kararnamesi Meclis-i Vükela'da (Bakanlar Kurulunda) 4 Mayıs pazar günü görüşülüp kabul edilmiştir. (Bu esnada Mustafa Kemal Sadarette beklemektedir.) Bakanlar kurulu toplantısından sonra Şakir Paşa Mustafa Kemal'i makamına çağırıp onayı sözlü olarak tebliğ etmiş, "Cenab-ı Hak yardımcınız olsun" demiştir. Harbiye bakanlığı kararı resmi olarak Mustafa Kemal'e 5 Mayıs 1919 tarihinde yazılı olarak tebliğ etmiştir. İrade 5 Mayıs 1919 tarihli Takvim-i Vakayı gazetesinde yayınlanmış, 6 Mayıs tarihinde tebliğ basına verilmiştir. Harbiye bakanlığı iradeyi 7 Mayıs'ta Kolordulara, 8 Mayıs'ta Bakanlığa bağlı tüm birimlere tebliğ etmiştir.)

29 Nisan 1919 – Antalya'nın işgali. İtalyan birliklerinin Mondros barışı uyarınca Antalya'yı işgali. Bölgede güvenliğini sağlamak amacı ile aniden yapıldı. Halka baskı yapmaktan kaçındılar. Şehzade Abdülrahim başkanlığındaki bir kurul Antalya'ya gelerek Hürriyet ve İtilâf partisinin Antalya şubesini kurdular. İtalyanlar halkla çatışmadılar ve Millî Mücadele ile ters düşmediler. Hatta İtalyan istihbarat

örgütü Batı cephesindeki gelişmeler hakkında bilgiler aktardı. İki yıl kadar süren işgal 9.7.1921 tarihinde sona ermiştir. Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Sözlüğü 1918-2000

29 Nisan 1919 – Harbiye Nazırı Şakir Paşa'nın, Atatürk'ü Nezaret'e davet ederek "Türklerin Rumlarla yaptığı baskıyı yerinde incelemek ve önlemek üzere Karadeniz bölgesine müfettiş olarak gönderilmesi"nin kararlaştırıldığını bildirmesi.

29 Nisan 1919 – Atatürk'e 9. Ordu Müfettişliği görevi verildi. Damat Ferit Hükümeti, halkı örgütleyip düşmana karşı direnmesi için değil, yer yer başlamış olan direnişleri sonlandırması için Atatürk'ü Samsun'a gönderdi. Vahdettin de bu kararı onayladı. Amaç İngilizlere yaranmaktı. Çünkü direnerek değil, emperyalizmin merhametine sığınarak kurtulacaklarını düşünüyorlardı. **(ATATÜRK'ÜN GÖREV VE YETKİLERİ.** Hükümet, Anadolu'ya göndereceği Atatürk'e şu görevleri verdi: 1- Bölgede asayişin sağlanması, 2- Silah ve cephanenin toplanıp koruma altına alınması, 3- Şuralar varsa ve asker toplanıyorsa bunların derhal engellenmesi, 4- Şuraların kapatılması.

29 Nisan 1919 – Atatürk görevin detaylarını öğrenmek için Genelkurmay'a çağrıldığında Genelkurmay İkinci Başkanı Kazım İnanç Paşa'yla görüşerek yetkilerini biraz daha genişletmeyi başarmıştı. Yetki belgesini cebine koyup Kazım İnanç Paşa'nın yanından çıkarken hissettiklerini 1926'da Falih Rıfkı Atay'a şöyle anlatmıştı: "Tarih bana öyle müsait şartlar hazırlamış ki kendimi onların kucağında hissettiğim zaman ne kadar bahtiyarlık duydum tarif edemem. Bakanlıktan çıkarken heyecanımdan dudaklarımı ısırığımı hatırlıyorum. Kafes açılmış, önümde geniş bir âlem, kanatlarını çırparak uçmaya hazırlanan bir kuş gibi idim."

30 Nisan 1919 – Savaş Bakanlığı, Atatürk'ün Anadolu'ya atanması kararını 30 Nisan 1919'da Padişah Vahdettin'e arz etti. Padişah onayı aynı gün saraydan çıktı. (Mustafa Kemal'in 9. Ordu Müfettişliğine atama iradesi, 30 Nisan 1919'da Padişahça onaylanır. 5 Mayıs'ta Bakanlar Kurulunda tartışılan talimat, 6 Mayıs'ta görev yerine acele hareket etmesi için kendisine, 7 Mayıs'ta da kolordulara duyurulur.)

30 Nisan 1919 – Mustafa Kemal'in 9'uncu Ordu Kıtaatı Müfettişliğine atanması. (9. Ordu Müfettişi oldu.)

30 Nisan 1919 – Atatürk'ün, 9. Ordu Kıtaatı Müfettişliği'ne atanmasının Vahdettin tarafından onaylanması. "30 Nisan 1919 Tarihinde 9 ncu Ordu Kıtaatı Müfettişliği'ne tayin edilmiş ve seneyi mezkûre Temmuz'un beşinde İstanbul Hükümet-i sakıtasınca memuriyetine hitam verilmiştir."

30 Nisan 1919 – Harbiye Nezareti'nin, Sadaret'e yazısı: "...Mustafa Kemal Paşa tarafından yapılacak tebligatı emri altında bulunacak olan vilâyet mülkî memurlarının yerine getirmelerinin genelge ile duyurulması."

30 Nisan 1919 – İngilizlerin Kars'ın yönetimini Ermenilere devretmesi.

1 Mayıs 1919 – Sadrazam Damat Ferit Paşa, Mustafa Kemal için bir çay düzenledi.

1 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal, Kurmay Başkanı olarak yanına almayı tasarladığı Albay Kazım Bey'in (Dirik) evine uğrayıp O'na, kendisiyle birlikte Anadolu'ya gelip gelmeyeceğini sormuştur. Kazım bey teklifi büyük bir coşku ve sevnçle kabul etmiştir.

1 Mayıs 1919 – Harbiye Nazırı Şakir Paşa'nın, Atatürk'ü -9.Ordu Müfettişliği'ne atanma işlemlerinin tamamlanmasını takiben- makamına daveti ve kendisini aynı gün Babiâli'de Sadrazam Damat Ferit Paşa ile tanıştırması: "...Efendimiz, yeni vazife ile Anadolu'ya giden Mustafa Kemal Bey'i zat-ı devletinize takdim ederim." (Kaynaklarda bu olayın tarihi belirtilmemiştir).

1 Mayıs 1919 – Harbiye Nazırı Şakir Paşa'nın, Atatürk'ü Dahiliye Nazırı Mehmet Ali Bey'in makamına götürüşü ve Harbiye Nezareti'nce kendisine verilen vazifeyi, Mehmet Ali Bey'e bildirmesi. (Kaynaklarda tarih belirtilmemiş, bu olayın, Atatürk'ün Damat Ferit Paşa ile tanışma günü gerçekleştiği ifade edilmiştir). [Kocatürk]

1 Mayıs 1919 – Almanya'da eğitim görmekte olan gençler Kurtuluş adlı bir sosyalist bir dergi yayınlamaya başladı.

2 Mayıs 1919 – Sevres Barış Anlaşmasını imzalayacak İstanbul Hükümet temsilcileri İstanbul'dan hareket etti.

3 Mayıs 1919 – XV. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir'in Erzurum'a gelişi.

4 Mayıs 1919 – Atatürk'ün Samsun'a gönderilmesiyle ilgili kararname 4 Mayıs 1919 Pazar günü Bakanlar Kurulu'nda da görüşülüp kabul edildi.

5 Mayıs 1919 – Harbiye Nezareti'nin, 9. Ordu Kıtaatı Müfettişliğine atanmasının Atatürk'e resmen bildirildiği hakkında Genelkurmay Başkanlığı'na yazısı.

5 Mayıs 1919 – Atatürk'ün 9. Ordu Kıtaatı Müfettişliği'ne atanma kararının, Takvim-i Vakayi'de yayımlanması. Mustafa Kemal'in Samsun'a atanma emri, Takvimi Vekayi'de yayımlandı.

5/6 Mayıs 1919 – Paris Konferansı görüşmelerinde, Lloyd George'un Yunanlıların İzmir'e çıkarılmasını önermesi. İngiltere Başkanı Lloyd George, Paris'te Barış Konferansı'nda Yunanlıların İzmir'e çıkarma yapmasını istedi. (Lloyd George Yunanlıları Anadolu'ya göndermeye kararlıydı. Kıbrıs ve İstanbul'u içine alan, Boğazlara egemen, Korfu Adasından Anadolu içlerine uzanan büyük bir Yunanistan'ı aklına koymuştu. Dolayısıyla buna karşı olan hiçbir fikri dinlemek istemiyordu. Paris'te Venizelos'un becerikliliği, Lloyd George ile Clemenceau'nun Grek hayranlığı, Wilson'un zaafı, İtalya'nın beceriksiz davranışı, Yunan tezine elverişli bir hava yarattı. İtalyanların 28 Mart 1919'da Antalya'yı işgal etmiş olmaları, 29 Nisan'da bir İtalyan zırhlısının İzmir'e gelmesi Lloyd George'nin aradığı fırsatı yarattı ve İzmir'e İtalyan çıkarmasına meydan vermemek ve bölgedeki Hristiyan ahalinin can güvenliğini sağlamak gerekçesiyle, Yunanistan'ın İzmir'i işgal etmesine izin verilmesini istedi.)

5/6 Mayıs 1919 – İngiltere Başkanı Lloyd George, Paris'te Barış Konferansı'nda Yunanlıların İzmir'e çıkarma yapmasını istedi.

6 Mayıs 1919 – Harbiye Nezareti tarafından Atatürk'e, müfettişlik vazifesiyle ilgili yetkilerini belirten talimatın verilmesi ve acele hareketinin istenmesi.

6 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nezareti'ne "İtilâf Devletleri'yle yapılan antlaşma ve alınan kararların Hariciye Nezareti'nden, görev sahasına giren vilâyetleri gösteren bir krokinin de Dahiliye Nezareti'nden alınarak kendisine verilmesi" hakkında yazısı. [Kocatürk]

7 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nezareti'ne, 9. Ordu Müfettişliği karargâh mensuplarının 3 aylık ödeneklerinin şimdiden ve İstanbul'dan verilmesini isteyen yazısı. [Kocatürk]

7 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal'in, 9 ncu Ordu Karargâhını oluşturan görevlilerin üç aylık maaşlarının peşin olarak ödenmesini Harbiye Bakanlığından istemesi.

7 Mayıs 1919 – İtilaf Devletleri'ne mensup gemiler İzmir limanına gelmeye başladı.

7 Mayıs 1919 – Harbiye Nezareti tarafından Yıldırım Kıtaatı Müfettişliği'ne, 13., 3. ve 15. Kolordu Komutanlıklarına, Atatürk'ün 9. Ordu Müfettişliği'ne atandığının bildirilmesi ve yetkilerini gösteren talimatın birlikte gönderilmesi.

8 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, 9. Ordu Kıtaatı Müfettişliği'ne atandığının Harbiye Nezareti tarafından bütün kolordulara bildirilmesi.

9 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal ve İsmet İnönü'nün, İsmet İnönü'nün Süleymaniye'deki evinde buluşması. (Atatürk bu görüşmede kendisinin Anadolu'ya geçmesinden sonra İnönü'nün gelmesini istemiştir. Bunda İsmet Paşa'nın Genelkurmay'daki vazifesinin kritikliğinin ve Atatürk'ün bundan istifade etmeyi düşünmesinin etkisi vardır.)

9 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Süleymaniye'de İsmet (İnönü) Bey'i evinde ziyareti ve kendisine söyledikleri: "...Ben yerleşinceye kadar sen de bana yardım edeceksin ve iş başladığı vakit yanıma geleceksin!" (Kaynaklarda bu ziyaretin tarihi belirtilmemiştir. Biz, bu tarihin, Atatürk'ün Samsun'a hareketinden önceki günlere rastlaması gerektiğini düşünüyoruz). [Kocatürk]

10 Mayıs 1919 – İtilaf Devletleri temsilcileri, Paris'te, Yunanlıların İzmir'i işgali konusunda karar aldı.

10 Mayıs 1919 – Paris'te İtalya'nın katılmadığı görüşmelerde İzmir'in nasıl işgal edileceği tartışıldı. Venizelos Osmanlı hükümetine sadece 12 saat önceden haber verilmesini ve tabyaların Müttetiklerin eline geçmesinden sonra Yunan komutanlığına teslim edilmesini istedi.

11 Mayıs 1919 – Dışişleri bakanı Bekir Sami bey başkanlığında bir delegasyonun dostluk anlaşması ve silah temini amacıyla Moskova'ya hareketi. (Delegasyon sınırlar, yol durumu ve araç kabiliyetleri nedeniyle ancak 19 Temmuzda Moskova'ya ulaşabildi.) (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

11 Mayıs-18 Haziran 1919 – Mardin bölgesinde Ali Batı isyanı. (100 isyancı 11 Mayıs tarihinde Nusaybin'e girdi. 9 Haziran'da kuşatıldılar. 18 Haziran'da ölü ele geçirildi.) (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

11 Mayıs 1919 – İtalyanlar Marmaris, Fethiye ve Bodrum'u işgal etti.

11 Mayıs 1919 – Bir kısım Amerikan savaş gemilerinin İzmir'e gelişi.

11 Mayıs 1919 – 9. Ordu Kıtaatı Müfettişliği'ne atanan Atatürk'ün, İstanbul'dan Sivas Vilâyeti'ne, Canik Müstakil Mutasarrıflığı'na ve Sivas'ta 3. Kolordu Komutanlığı'na, bölgede faaliyette bulunan eşkiyaların miktarı ve mahiyetleri hakkında bilgi isteyen telgrafı: "...Bu bilgi mülkî makamlarla askerî makamların yazışmaları ile tespit edilecek ve Kolordu Komutanı Albay Selâhattin Bey bu bilgiyi Samsun'da bana verecektir." (Bu telgraf, Atatürk'ün müfettişlik vazifesine daha İstanbul'da iken başladığını göstermektedir). [Kocatürk]

12 Mayıs 1919 – Paris görüşmelerinde İzmir'in işgal kararının alındığı toplantıya katılmayan İtalyanlara işgal onaylatıldı. Buna karşılık İtalyanların Güney'de yaptığı işgaller de diğer devletler tarafından onaylandı.

12 Mayıs 1919 – Paris Barış konferansında Yunanlıların İzmir'i işgaline onay çıktı.

12 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, 9. Ordu Müfettişliği Karargâhı'nın "seferi karargâh" sayılması hakkında Harbiye Nezareti'ne yazısı. (Mustafa Kemal'in Harbiye Bakanlığına, 9 ncu Ordu Karargâhının "Seferi (Gezici savaş karargahı) karargah" sayılması gerektiğini bildiren yazısı.)

13 Mayıs 1919 – İzmir'in işgal edileceğine ilişkin Venizelos'un beyannamesi, Aya Fotini Kilisesi'nde Yunan Albayı Mavrudis tarafından yerli Rumlara okundu.

13 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nezareti'ne "9. Ordu Müfettişliği karargâh mensuplarının 3 aylık ödenekleri ile fevkalâde masraflar için bir miktar para verilmesi ve karargâhın seferî sayılması hakkında evvelce yaptığı müracaatların acele sonuçlandırılmasını isteyen ve bunları takiben 3 gün sonra İstanbul'dan hareket edileceğini" bildiren yazısı.

13 Mayıs 1919 – Paris görüşmelerinde Lloyd George, Osmanlı Devleti'nin İtilaf devletleri arasında bütünüyle bölüşülmesini istedi.

14 Mayıs 1919 – Amiral Calthorpe, İzmir'in işgali için nota verdi. (Harekâtı idare eden İngiliz Amirali Calthorpe, 14 Mayıs 1919'da Mütareke'nin 7. maddesi gereğince, İzmir istihkâmalarının müttefiklerce işgal edileceğini, saat 9'da Ali Nadir Paşa ve valiye bildirdi. İstanbul'da da Damat Ferit Paşa'ya aynı tebligat yapıldı. Kolordu Komutanı İstanbul'dan talimat istediğinde, Harbiye Nazırı, mütareke hükümlerine uygun isteğin yerine getirilmesi cevabını verdi. Komutan birliklere işgal hareketine karşı konulmamasını emretti.)

14 Mayıs 1919 – İzmir Limanı'nda bulunan İtilaf Devletleri donanması kumandanı Amiral Calthorpe, Türk ordusuna İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edileceğini bildirdi. (Akşam verilen ikinci bir nota ile İzmir'in 15 Mayıs 1919'da Yunan kıtalarınca işgal edileceği, istenmeyen bir vakaya meydan verilmemesi için, askerlerin garnizonlarda toplu olarak bulundurulması, dışarı ile haberleşmeyi engellemek için telgraf merkezinin İngiliz kıtaları tarafından işgal edileceği, sükûn ve asayişin temininde limandaki müttefik donanmasının etken olacağı tebliğ ediliyordu.)

14 Mayıs 1919 – İzmirli yurtseverler, gece Yahudi Maşatlığı'nda toplanarak, "Reddi İlhak" ilkesini kabul ettiler. (Kolordu Komutanı Harbiye Nezareti'nden talimat istedi. Şakir Paşa'dan "Vukuat mütareke ahkamı çerçevesinde cereyan ettiğine nazaran hareketinizi ona göre telif ve tatbik ediniz." şeklinde bir cevap aldı. Vali ise bütün gayretine rağmen, Damat Ferit'den Meclis-i Vükela'dan bir karar almadıkça talimat veremeyeceği cevabını aldı. Vali kendi insiyatifiyle işgalin tercihen müttefik kuvvetlerince yapılmasını beyhude yere talep etti. 15 Mayıs erken saatlerde de Babıali'den şimdikiye kadar hiçbir talimat almadığını belirterek işgali protesto etti ve bu durumu bir askeri tedbir olarak telâkki ettiğini bildirdi. İzmir'in ertesi günü işgal edileceğini anlayan halk, heyecan içindeydi.)

14 Mayıs 1919 – İzmir Redd-i İlhak Cemiyeti halkı işgale karşı direnmeye çağırdı. Camilerden selâ verilerek bütün İzmir halkı Yahudi maşatlığına (Yahudi mezarlığı) çağrıldı. Kırkbin kişi sabaha kadar ateşler yakarak işgali protesto etti. İzmir yurtseverleri, gece Yahudi Maşatlığı (şimdi park)ında

toplansak “Redd-i İlhak” ilkesini kabul ettiler. Kurulan Redd-i İlhak Heyet-i Milliyesi” halka bir bildiri yayınladı. (Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin oluşturduğu Redd-i ilhak Heyet-i Milliyesi yayınladığı el ilânıyla, halkı maşatlıkta toplanmaya, İzmir’in Türk olduğunu göstermeye, çağırdı. Aynı zamanda çevre illere, “İzmir elden gidiyor. Bütün ümidimiz sizdedir. Vatan ordusuna katılmaya hazırlanınız.” telgrafi çekildi.)

14 Mayıs 1919 – Genelkurmay başkanlığına Cevat Paşa’nın (ÇOBANLI) ikinci kez atanması.

14 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal Paşa’nın, Sadrazam Damat Ferit ile yeni görevi hakkında görüşmesi.

14 Mayıs 1919 – İtalyanların Kuşadası’na çıkarma yapması ve Selçuk İstasyonu’nun işgali.

14 Mayıs 1919 – İzmir civarındaki Foça, Karaburun, Urla ve Yenikale istihkamlarının İngiliz, Fransız ve Yunan birliklerince işgali.

14 Mayıs 1919 – Atatürk’ün, Sadrazam Damat Ferit Paşa’nın Nişantaşı’ndaki evine, akşam yemeğine davet edilmesi ve yemekten sonra, Cevat (Çobanlı) Paşa da olduğu halde, Sadrazam’la yeni vazifesi hakkında görüşmesi.

14 Mayıs 1919 – Paris Barış Konferansı: 14 Mayıs 1919 günü yapılan görüşmelerde Anadolu’nun İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan devletlerince ne şekilde bölüneceğine dâir plan son şeklini almıştı.Paris görüşmelerinde Lloyd George, Osmanlı Devleti’nin İtilaf devletleri arasında bütünüyle bölüşülmesini istedi.

14 Mayıs 1919 – Amiral Calthorpe, 14 Mayıs’ta İzmir Valisi İzzet’e ve 17. Kolordu Komutanı Ali Nadir Paşa’ya 15 Mayıs’ta İzmir’in işgal edileceğini bildirdi.

14 Mayıs 1919 – Gece İzmir Reddi İlhak Cemiyeti Maşatlık’ta bir miting yaparak işgale direnilmesini istedi. Ancak Vali İzzet Bey, “Sükûnetinizi koruyunuz” diyerek direnişe izin vermedi.

14 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal’in öğleden sonra 3 ncü Kolorduya telgrafla, 16 Mayıs’ta yola çıkacağını bildirmesi ve beraberindeki 23 subay için geçici bir karargah yeri hazırlanmasını istemesi.

14 Mayıs 1919 – Sadrazam Damat Ferit, Mustafa Kemal’i Nişantaşı’ndaki sadrazamlık konağına akşam yemeğine davet etmesi. (Yemeğe yeni atanan Genelkurmay Başkanı Cevat Çobanlı Paşa’da davetlidir. Cevat Paşa Milli hareketi sürekli desteklemiş, 15 Mart 1920’de İngilizlerce tutuklanıp Malta’ya sürülmüş, Ekim 1921’de serbest kalınca Ankara’ya geçmiş ve 9 Şubat 1921’de Elcezire Cephesi kumandanlığına atanmıştır.)

14/15 Mayıs 1919 – İzmirli vatansever gençlerin İzmir’in işgalinin ilhakla sonuçlanmasına mani olmak düşüncesiyle gece Yahudi maşatlığına toplanması ve Redd-i İlhak (Yunan hakimiyetini red) kararıyla gösteri toplantısı yapması.

15 Mayıs 1919 – 16 Yunan gemisinin taşıdığı, 4 İngiliz ve 2 Yunan muhribinin refakat ettiği işgal donanması İzmir’e çıktı. İşgal başladığı sırada İzmir limanında ayrıca İngiltere, ABD, Fransa, İtalya ve Yunanistan’a ait 30’dan fazla savaş gemisi vardı.

15 Mayıs 1919 – Yunanlıların İzmir’e çıkması. Elefterios Venizelos’un devamlı gayretleri ve diğer büyük devletlerin desteklemesi sonucunda İzmir’e Yunan askeri çıkarılması 15 Mayıs 1919 tarihinde uygulamaya konuldu.

15 Mayıs 1919 – İzmir, İtilaf Devletlerinin desteği ile Yunanlılar tarafından işgal edildi ve ilk silahlı direniş başladı.

15 Mayıs 1919 – İzmir'in işgalinden 4 saat 10 dakika sonra, Denizli Müftüsü Ahmed Hulusi Efendinin başkanlığında, "Denizli Heyeti Milliyesi" kuruldu.

15 Mayıs 1919 – Sabahtan itibaren yaklaşık onikibin kişiyi bulan Yunan kuvvetleri İzmir'e çıkmaya başladı. Kadifekale'ye Yunan topları yerleştirildi.

15 Mayıs 1919 – Hukuk-ı Beşer gazetesinde günlerdir direniş çağrıları yapan gazeteci Hasan Tahsin (Osman Nevres) şehir içinde zafer yürüyüşü yapan işgalcilerin bayraktarını tabancasıyla vurdu. Bunun üzerine işgalciler Hasan Tahsin'e kurşun yağdırarak, şehit etti. Yunan güçlerine ilk kurşunu atan Hukuku Beşer gazetesi Başyazarı Hasan Tahsin (Osman Nevres) ile Askerlik Şube Başkanı Albay Süleyman Fethi şehit edildiler. (15 Mayıs sabahı saat 8'den itibaren müttefik donanmasının şehre dönük toplarının himayesinde, Yunan birlikleri İzmir'i işgale başladılar. Karaya çıkan birlikler, yerli Rumların taşkın ve coşkun gösterileri ortasında, İzmir Metropolitisi Hrisostomos tarafından takdis edildikten sonra, Konak istikametinde yürüyüşe geçtiler. Efzon alayı "Zito Venizelos" naraları arasında Kemeraltı köşesini dönerken atılan bir kurşunla Yunan bayraktarı yerlere yuvarlandı. Rumlar panik halinde kaçışmaya başladılar. İlk şaşkınlığı attıktan sonra, Efzonlar silâha sarılıp etrafı taramaya başladılar. Özellikle Sarıkışla yarım saat tarandı. Sonra Kolordu Komutanı Ali Nadir Paşa, elinde beyaz teslim bayrağı olduğu halde, subay ve askerleriyle dışarı çıkarıldı ve ağır hakaretlere maruz kaldı. Türk askerleri "Zito Venizelos" diye bağırmaya zorlandı. Bağırmayanlar süngülendiler.)

15 Mayıs 1919 – Yağma ve katliama başlayan Yunan askerleri şehirde terör estirdi.

15 Mayıs 1919 – Şehirdeki telgrafçılar işgali bütün Anadolu'ya bildirmeye başladı.

15 Mayıs 1919 – Muğla'da, İzmir'in işgalini protesto amacıyla miting. Denizli'de, Aydın'da, Muğla'da, Konya'da ve Burdur'da işgale karşı mitingler yapıldı.

15 Mayıs 1919 – Türk Kurtuluş Savaşı 15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'i işgali sırasında düşmana ilk kurşunun atılmasıyla başladı.

15 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, sabah Genelkurmay Başkanlığı'na giderek Cevat (Çobanlı) ve Fevzi (Çakmak) Paşalara veda etmesi.

15 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Babiâli'ye giderek Hükûmet üyelerine veda etmesi (Atatürk Babiâli'ye geldiği zaman Kabine toplantı halinde idi ve Yunanlıların İzmir'e çıkışını görüşüyordu. Atatürk Sadaret bekleme salonunda Dahiliye, Hariciye ve diğer bir kısım nazırlarla görüşerek onlara veda etti.

15 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal, Yıldız Sarayı Küçük Mabeyn Köşkü'nde Padişah Vahdettin ile görüştü.

15 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal, vahdettin ile görüştü. Padişah yaveri Naci (İldeniz) Paşa beyanına göre Vahdettin o görüşmede adının ilk harfleri yazılı bir saati Mustafa Kemal'e armağan etti.

15 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Bandırma vapuru kaptanı İsmail Hakkı (Durusu) Bey'i Şişli'deki evine çağırarak hareket şekline dair bilgi alması.

15 Mayıs 1919 – İzmir'in işgali esnasında görevli olan Mümin, kendisini ordudan attırarak, işbirlikçi rolüne başladı. Oysa Mustafa Kemal'in istihbarat elamanıydı. Deşifre olup Yunan ordusunca tutuklanınca idama mahkum edildi. 1923'de Atatürk'ün özel takibiyle esir edilen Trikopis'e karşılık takas edildi ve orduya geri döndü. İstiklal Madalyası aldı, Aksoy soyadını aldı. Albay rütbesinden emekli oldu. 1948'de vefat etti. İzmir Balçova mezarlığında yatıyor.

15 Mayıs 1919 – Atatürk, Samsun'a hareket etmeden bir gün önce, 15 Mayıs 1919'da Padişah Vahdettin'le son bir görüşme yapmıştı. Atatürk'ün anlattığına göre Vahdettin o görüşmenin bir yerine, "Paşa, paşa! Devleti kurtarabilirsiniz!" demişti. Vahdettin'in ne demek istediğini Atatürk sonraları şöyle anlatacaktı: "Vahdettin demek istiyordu ki hiçbir kuvvetimiz yoktur. Tek dayanak noktamız İstanbul'a hâkim olanların siyasetine uymaktır. Benim memuriyetim onların şikâyet ettikleri meseleleri halletmektir. Eğer onları memnun edebilirsem, memleketi ve halkı bu siyasetin doğruluğuna inandırabilirsem ve bu siyasete karşı gelen Türkleri tutuklarsam Vahdettin'in arzularını yerine getirmiş olacaktım."

15 Mayıs 1919 -Yunan ordusu çok kanlı bir şekilde İzmir'i işgal etti. O gün Gazeteci Hasan Tahsin, Yunan Efzon alayının iri yarı sancaktarını vurdu. İşte Hasan Tahsin'in tabancasından çıkan o ilk kurşunla başladı Kuvayı Milliye...

15 Mayıs 1919 – Fevzi çakmak Paşa'nın genelkurmay Başkanlığı görevini Cevat Çobanlı Paşa'ya devri. (Fevzi Paşa İzmir'de işgal güçlerine silahla direnme emri verdiği için bu görevden alınmış ve 1 nci ordu birlikleri müfettişliğine atanmıştır.)

15 Mayıs 1919 – Kurtuluş savaşını destekleyeceğini bildiren Genelkurmay Başkanı Cevat Paşa'nın Mustafa Kemal'e "Şifre anahtarını" teslim etmesi. (Şifre anahtarları telgraf haberleşmeleri istihbaratı için kritik değerdedir.)

15 Mayıs 1919 – İzmir'in işgalinden sadece dört saat gibi kısa bir süre sonra düzenlediği mitingde "işgal edilen memleket halkının silaha sarılması dini bir görevdir." diyen Müftü Ahmet Hulusi Efendi'nin etrafında Denizlililer hemen birleşmişlerdir.

15 Mayıs 1919 – Harbiye Bakanlığı Mustafa Kemal ve kuruluna, Karadeniz'e çıkış vizesi almak için İngiliz İstihbarat Bürosuna başvurmuştur. Heyetin listesi İngiliz Binbaşı Milligan tarafından 15 Mayıs 1919 tarihinde onaylanmıştır. 9 ncu Ordu Müfettişliği kıtasının vizesini ise İngiliz istihbarat subayı Yüzbaşı Bennet imzalamıştır. Listenin arka sayfasında Yüzbaşı Bennet tarafından imzalanıp mühürlenmiş vize bölümüne "Müttefik Pasaport kontrol bürosu, İngiliz bölümü Samsun için 16.5.1919 tarihinde geçerlidir" yazılıdır.(Yüzbaşı Bennet, işgal İstanbul'unun işkenceci İngiliz subayıdır.)

15 Mayıs 1919 – Kordonboyu'nda yerli rumların sevgi gösterileriyle karşıladığı işgalci Yunan askerlerine, Osman Recep Nevres (Hasan Tahsin) adlı bir gazetecinin sıktığı ilk kurşun, Kuvayı Milliye hareketinin sembolik başlangıcıdır. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.80)

15-16 Mayıs 1919 – Damat Ferid Paşa Hükümeti, yeniden kuruldu.

16 Mayıs 1919 – İstanbul Galata Rıhtımı'nda olağanüstü bir kalabalık vardı. Seyyar satıcılardan, ayakkabı boyacılarından, polislerden, jandarmalardan ve hamallardan geçilmiyordu. Bunlar, gizli örgüt MM Grubu'nun tepeden tırnağa silahlı adamlarıydı. Görevleri, Mustafa Kemal Paşa ile 19 kişilik maiyetinin Bandırma Vapuruna sağ salim binmesini sağlamaktı. Operasyonu rıhtımda yöneten

Topkapılı Cambaz Mehmet, iyi yüzme bilen, iyi silah kullanan 50 İnebolulu fedai genci de Bandırma Vapuru'nun içine yerleştirmiş, bunlara gerekli talimatı vermiş ve Samsun'a kadar sürecek yolculuğun tüm güvenlik önlemlerini almıştı.

16 Mayıs 1919 – Öğleden sonra Rum çetelerle destekli Yunan birlikleri, Urla'daki askeri birliğe ve Türk mahallelerine saldırdı. Urla'da Yarbay Kazım Bey'in elinde 173. Alay'a mensup sadece 18 er vardı. 120 kadar gönüllü, bu 18 kişilik birliğin yardımına geldi. Urla'da asker-sivil birlikte bir gün boyunca düşmana direndi. 17 Mayıs'ta Urla Yunan işgaline girdi. Halk ve ordu tarafından yapılan ilk kurşun savaşı buydu.

16 Mayıs 1919 – Telgraflar çekilmeye, mitingler yapılmaya, direniş için örgütlenilmeye başlandı.

16 Mayıs 1919 – İzmir'in işgali bütün Anadolu'da protesto edilmeye başladı.

16 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Yıldız'da Hamidiye Camii'ndeki cuma selâmlığından sonra mahfil-i hümayun'da Padişah Vahdettin tarafından kabulü ve veda etmesi. (Mustafa Kemal Paşa, müfettişlik karargahının seferi karargâh sayılmasını ve personelin 3 aylık maaşlarının önceden verilmesini ister. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra sadrazam ve Padişaha veda eder. Veda esnasında Padişahın sözleri anlamlıdır: "Paşa, paşa şimdiye kadar devlete çok hizmet ettin. Bunların hepsi artık bu kitaba geçmiştir. Bunları unutun. Asıl şimdi yapacağın hizmet hepsinden önemlidir. Paşa, Paşa devleti kurtarabilirsin." Güven ve ümit ifade eden bu sözlere, Paşa saygı ve teşekkür ifade eden cümlelerle karşılık verir.)

16 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, cuma selâmlığını takiben Şişli'deki evine dönüşü, annesi ve kız kardeşine veda etmesi.

16 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a hareketinden hemen önce Genelkurmay Başkanı Cevat Paşa ile gizli ve özel bir şifre kararlaştırması.

16 Mayıs 1919 – Denizli, Tavas, Kastamonu'da İzmir'in işgalini protesto mitingleri.

16 Mayıs 1919 – Seferihisar'ın Yunanlılar tarafından işgali.

16 Mayıs 1919 – Güllük'ün İtalyanlar tarafından işgali.

16 Mayıs 1919 – Sarayköy Müftüsü Ahmet Şükrü Efendi, 16 Mayıs 1919 tarihinde düzenlediği mitingde halka İzmir'in kafir Yunanlılar tarafından işgal edildiğini, bu kafirlerin bulunduğu yerde Cuma namazı kılınamayacağını ve kılınmasının da caiz olmadığını bildirerek, düşmana karşı konmasını istemiştir.

16 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal, 9 uncu Ordu Müfettişi olarak Anadolu'ya geçmek ve milli mücadeleyi başlatmak üzere, Bandırma Vapuru ile İstanbul'dan Samsun'a 16.30'da yola çıktı. (**Bandırma Vapuru**; Küçük bir yolcu vapuruydu. 1878 yılında İskoçya'nın Paisley kentinde yapılmıştı. Kardeş gemisi yoktu. Demir uskurlu ve buharlıydı. Boyu 47,97 metre, eni ve derinliği 8,5 metreydi. 1891'de Marmara denizinde Erdek'te batan bu gemi daha sonra kurtarılarak yüzdürüldü ve İdare-i Mahsusa gemiyi satın aldı. Adı 'Panderama' olarak değiştirildi. 1910 yılında ismi bu kez 'Bandırma' yapıldı. 28 Ekim 1909'dan itibaren gemi posta vapuru olarak kullanılıyordu. (Samsun'a çıkıştan sonra gemi İstanbul'a döndü ve 1923 sonuna kadar posta vapuru olarak kullanıldı. Bu tarihten sonra

Tekirdağ – Mürefte posta vapuru görevine başladı. 1925 yılında arızalanınca onarılamadı, gemi hurdacısı İlhami Söker'e satıldı ve dört ayda söküldü, jilet olmaktan kurtulamadı.)

16 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, 9. Ordu Kıtaatı Müfettişliği karargâh mensuplarıyla beraber akşamüzeri, Bandırma vapuru ile İstanbul'dan ayrılışı. (Atatürk, Galata rıhtımından bir motorla Kızkulesi açıklığında demirli bulunan Bandırma vapuruna geçmiş, vapur buradan hareket etmiştir).

16 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Bandırma vapurunun Kız kulesi açıklarında aranmasını takiben düşman zırhlıları arasından geçerek İstanbul'u terk ederken, güvertede arkadaşlarına söyledikleri: "Bunlar işte böyle yalnız demire, çeliğe, silâh kuvvetine dayanırlar. Bildikleri şey yalnız madde! Bunlar hürriyet uğruna ölmeye karar verenlerin kuvvetini anlayamazlar. Biz, Anadolu'ya ne silah, ne cephanе götürüyoruz; biz ideali ve imanı götürüyoruz!"

16 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, gece Bandırma vapuru kaptanına direktifi: "Düşman devletlerinin herhangi bir vasıtasının gadrine uğramamak için sahile yakın bir rota tutunuz! Şayet kesin tehlike görürseniz gemiyi karaya, en yakın sahile oturtunuz!" [Kocatürk]

16 Mayıs 1919 - Balıkesirliler, işgali protesto ve silahlı mücadele kararı aldı.

16 Mayıs 1919 - Yunanlılar, Urla ve Seferihisar'ı işgal etti.

16 Mayıs 1919 – Samsun'a gitmek için İstanbul'dan yola çıktığında İngilizlerin, Kız Kulesi açıklarında Bandırma Vapurunu durdurup silah ve cephanе aramaları üzerine Atatürk şöyle demişti: "Sersem herifler! Cephanе ve silah değil, kafa götürüyoruz." Milli Mücadele işte o kafayla, o kafanın yaptığı akıllı hesaplarla kazanılacaktı.

17 Mayıs 1919 – Denizli-Çal Müftüsü Ahmet İzzet (Çalgüner) Efendi de ilçesinde ve çevresinde halkın ulusal harekete katılmaları için çalışmalarında bulunan din adamlarının ilklerindedir. O, 17 Mayıs 1919 günü Çal halkını Çarşı Camii'nde toplayarak onlara düşman istilasına karşı seyirci kalınmamasını ve silahla karşı konulmasının gerekli olduğunu anlatmıştır. Daha sonraki günlerde de aynı camide yapılan toplantılarla halkı düşmana direnme konusunda bilinçlendirmeye ve örgütlemeye çalışmıştır. Bu amaçla, ilçenin nüfuzlu kişileri ile toplantı yapmıştır. Böyle bir toplantıda; "Allahımız bir, kitabımız bir, vatanımız bir olduğuna göre korumaya da mecburuz. Kutsal değerlerimizi savunmak için Allah'ın ve Peygamberin emirlerine uymak gereklidir.

17 Mayıs 1919 – İstanbul Darülfünunu'nun hocaları ve öğrencileri, üniversitede İzmir'in işgalini kınadılar.

17 Mayıs 1919 - Refet Bey (Bele), Sivas'ta 3. Kolordu komutanlığına atandı.

17 Mayıs 1919 – Albay Refet Bey'in (BELE) III. Kolordu komutanlığına atanması.

17 Mayıs 1919 – İtalyanların Söke'yi işgali.

17 Mayıs 1919 – Yunanlıların Urla ve Çemş'e'yi işgali.

17 Mayıs 1919 – Bandırma vapurunun, gece saat 23.00 sıralarında İnebolu'ya gelişi (Şiddetli fırtına sebebiyle Atatürk ve arkadaşları karaya çıkmaksızın yolculuğa devam etmişlerdir.

17 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Ömer Sezai (Madra) Bey'e mektubu: "Azizim Sezai Bey, vazifeli olarak Anadolu'ya hareket ediyorum. Sizde korunan emanete ait senedi, anneme bıraktım. Dönüşünüzde, emanetle senedin değiştirilmesi için Vasıf Bey biraderimize rica ettim. Gözlerinizden öperim." [Kocatürk]

17 Mayıs 1919 – Atatürk'e verilen müfettişlikle ilgili talimatın, Vükelâ Meclisi'nde kabulü.

18 Mayıs 1919 – Balıkesirliler, Alacamescid toplantısını düzenledi. Kuvayı Milliye hareketi ve kongre toplanması kararı alındı.

18 Mayıs 1919 – İşgale karşı tüm Anadolu'da protesto mitingleri yapılıyor. Erzurum'da yapılan gösteride Dursunzade Cevat (Dursunoğlu), tek çarenin silahlanıp, düşmana karşı koymak olduğunu dile getirdi.

18 Mayıs 1919 – İstanbul'da Ömer Besim Paşa'nın yönetiminde toplanan binlerce Darülfünun öğrencisi işgali lanetledi. İstanbul Dar-ül fünunu, (Üniversite) işgali protesto için ilk toplantıyı düzenledi.

18 Mayıs 1919 – Bandırma vapuru ile yola çıkan Mustafa Kemal Sinop'a geldi.

18 Mayıs 1919 – Bandırma vapurunun, saat 12.00 sıralarında Sinop limanına girişi (Şiddetli fırtına sebebiyle Atatürk karaya çıkmamış, ancak, Üsteğmen Hikmet (Gerçekçi) Bey'i, vapuru yanaşan bir sandal aracılığıyla kıyıya göndererek, Samsun'daki Tümen Komutanlığı'na, -gelmekte olduklarını bildiren- bir telgraf çekti, sonra yola devam edilmiştir.

18 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, kendisini karaya davet eden Sinop Mutasarrıfı Mazhar Tevfik Bey'e Bandırma vapurundan gönderdiği kart: "Sinopluların hakkımda gösterdikleri duygulara teşekkür ederim. Rahatsızlığım dolayısıyla davetlerine uyamadığımdan üzgünüm. Kendilerine selâm ve sevgilerimin iletilmesini rica ederim." [Kocatürk]

19 – 25 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal Paşa Samsun'da. (Nutuk)

19 Mayıs 1919 – Atatürk'ün sabah Samsun'a çıkışı. Bandırma vapuru, sabah saat 6:00 sıralarında Samsun limanına girmiş, sandallar aracılığıyla arkadaşlarıyla beraber karaya çıkan Atatürk, askeri bando eşliğinde halk tarafından sevgi ile karşılanmıştır.

19 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Samsun'dan, emrindeki vilayetler mülki amirleri ile 15. ve 20. Kolordu Komutanlıklarına bölgelerindeki asayiş durumunu belirten bir rapor göndermeleri hakkında telgrafı.

19 Mayıs 1919 – **Mustafa Kemal Paşa, karargahıyla beraber 07:00 sularında Samsun'a çıkararak Milli Mücadele'yi başlattı**

19 Mayıs 1919 – Damat Ferid Paşa, ikinci hükümetini kurdu. (Damat Ferit Paşa'nın ikinci defa kabine kuruşu (Damat Ferit, 15/16 Mayıs 1919'da Sadaret'ten istifa etmiş, aynı gün yeni kabineyi kurma görevi yine kendisine verilmiştir.)

19 Mayıs 1919 – Fenerbahçe, Kurtuluş Savaşı'nın gizli örgütlerinden Mim Mim Grubu gibi örgütlerde koordineli bir şekilde çalışarak Kurtuluş Savaşı'nın en önemli ayaklarından birini oluşturmuştur. Nitekim Mustafa Kemal'in Samsun'a çıktığı 19 Mayıs 1919 tarihinde FB'nin Altıyol'daki kulüp binasında çok özel bir toplantı yapılmıştır. FB'nin önde gelen yöneticilerinden Ali Naci Karacan ve bazı

arkadaşları bir yıl kadar önce Mustafa Kemal'in de oturduğu o masanın etrafında oturarak, işgal boyunca FB'nin izleyeceği politikayı tartışmışlardır. O toplantının sonunda alınan kararlar, FB'nin işgal İstanbul'unda toprak sahalarda yapacağı maçların artık "ulusal çıkarlara" hizmet edeceğini göstermektedir. Ali Naci Karacan, o gün aldıkları kararları sonradan şöyle açıklamıştır: "1. FB'yi Mütareke döneminin İstanbul'a döktüğü işgal kuvvetlerine mensup takımlarla çarpıştırarak, mümkün olduğu kadar galibiyetlere sevk etmek. 2. İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar ve bilhassa Rumlar, Ermeniler ve bunların muhtelifleriyle yapılacak maçları gazetelerde mümkün olduğu kadar anlatarak, FB'yi milli bir mücadele bayrağı haline koymak ve halka sevdirmek 3. Bir taraftan ve mütemadiyen maçlar ve diğer taraftan bu maçların gazetelerde propagandasını yaparak büyük kitlelerin futbola karşı alakasını hareketlendirmek...." FB, Kurtuluş Savaşı yıllarında, adeta üzerine ölü toprağı serilen, işgal altındaki İstanbul'un tek gurur ve neşe kaynağı haline gelmişti..Çünkü FB, işgal İstanbul'unda İngiliz-Fransız işgal takımlarıyla 50 maç yapmış, bunların 41'ini kazanıp 4'ünde berabere kalırken sadece 5'ini kaybetmiştir. Bu maçlarda düşman filelerine 193 gol atan FB sadece 37 gol yemiştir. FB, ayrıca Ermeni ve Rum takımlarıyla yaptığı 16 maçın da tamamını kazanmıştır. Toplam 66 maç yapan FB, bunların 57'sini kazanmış, sadece 5'ini kaybetmiştir.Bazı FB'lilerin gizlice Anadolu'ya gizlice silah kaçırdıkları, bazılarının elde silah cepheden cepheye koştukları dikkate alınacak olursa FB'nin yetersiz kadrosuyla işgal takımlarına karşı elde ettiği başarının boyutları çok daha iyi anlaşılacaktır.

19 Mayıs 1919 – Aydın ve İstanbul'da İzmir'in işgalini protesto mitingleri. (İşgal bütün yurttaki protestolara, mitinglere yol açtı. Özellikle İstanbul'da 17,19 ve 23 Mayıs tarihlerinde düzenlenen mitinglerde Türkün hak ve adalet isteyen sesi heyecanla, coşku ile dile getirildi. Özellikle Halide Edip Hanım'ın şu unutulmaz sözleri toplu bir and içmeye dönüştü: "**Türk'ün büyük ve şanlı tarihine ağlayan şu minareler altında beraber yemin ediniz ve benimle birlikte tekrar ediniz. Bayrağımızı, ecdadımızın namusuna, ataların emanetlerine, vatanın tek taşına ve bir karış toprağına hiyanet etmeyeceğiz.**" Yüz bini aşkın kalabalık yemini coşku ve heyecan içinde tekrarladı.)

19 Mayıs 1919 – İngiliz Karadeniz orduları kumandanı General Milne 19 Mayıs 1919 tarihinde Türk Harbiye bakanlığına gönderdiği nota ile Mustafa Kemal ve yanındakilerin Samsun'a gidiş sebebinin bildirilmesini istemiştir. (Bu soruya beş gün sonra 24 Mayıs 1919'da verilen cevapta; Mustafa Kemal'in İngilizlerin isteğı üzerine ateşkes hükümlerini denetlemek amacıyla Samsun'a gönderildiğı bildirilmiştir.

19 Mayıs 1919 – Daha Mustafa Kemal'in Samsun'a vardığı 19 Mayıs günü, İngiliz Karadeniz Orduları Kumandanı General Milne, Türk Harbiye Nezareti'ne gönderdiği notada Mustafa Kemal ve yanındakilerin Samsun'a gönderilmesinin nedenini sorar. Yani, Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıktığı gün İngilizler bu işten kuşkulananmaya başlamışlardır.

20 Mayıs 1919 – Milne Hattı. İtilâf devletleri tarafından Ege bölgesinde Yunanlıların işgal etmelerini öngördükleri bölge. İngiliz generalinin adı ile tanınır. Küçük Menderes nehri ağzından Aydın doğusu, Marmara gölü batısı, Soma doğusu, Ayvalık. kuzeyinde Edremit körfezine kadar çizilen hattın batısıdır. Yunanlılar bu hatta kadar Mondros barışına göre işgal edeceklerdi. Bu böyle olmadı. Yunanlılar 13 ay sonra bu hattı aştılar. Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Sözlüğü 1918-2000, M. Orhan Bayrak

20 Mayıs 1919 – Yunan kuvvetlerinin Torbalı'yı işgali.

20 Mayıs 1919 – İstanbul'da, Üsküdar Doğancılar'da İzmir'in işgalini protesto mitingi.

20 Mayıs 1919 – İngiliz Muhipleri Cemiyeti İstanbul’da kuruldu. (Yabancı himayesiyle çözüm arayan derneklerin en önemlisi İngiliz Muhipleri Cemiyetidir. Cemiyetin başında İngiliz haber alma örgütünün etkin görevlilerinden Rahip Frew ile Adalet Bakanlığı müsteşarı Sait Molla vardır. Resmen 20 Mayıs 1919’da kurulan cemiyete saray, Hürriyet ve itilâf Fırkası mensupları özel bir ilgi göstermişlerdir. Cemiyetin amacı İngiliz mandasını sağlamak, İngiltere lehine kamuoyu yaratmaktır.)

20 Mayıs 1919 – Albay Bekir Sami, 17. Kolordu komutanlığına atandı.

20 Mayıs 1919 – Seydiköy Yunanlılarca işgal edildi.

20 Mayıs 1919 – Atatürk’ün, Samsun’dan Sadrazam Damat Ferit Paşa’ya telgrafı: “İzmir’in Yunan askerleri tarafından işgali hadisesi, yakından temasta bulunduğum milleti ve orduyu tasavvur ve tasvir edilemeyecek derecede üzmüştür. Ne millet ve ne ordu, mevcudiyetine karşı yapılan bu haksız tecavüzü kabul etmeyecektir!”

20 Mayıs 1919 – Atatürk’ün, İngilizlerin Samsun’a bir kısım asker çıkarmaları sebebiyle, bu gibi tecavüzlerin men’i ile siyasî vaziyetten gerektilçe haberdar edilmesi hakkında, Harbiye Nezareti’ne telgrafı.

20 Mayıs 1919 – Samsun’da görevli İngiliz askerî temsilci Yüzbaşı Hurst’un, Atatürk ile bölgedeki umumî durum hakkında görüşmesi. (Bu görüşmenin 19 veya 21 Mayısla yapılmış olması ihtimali de vardır). [Kocatürk]

21 Mayıs 1919 – Atatürk’ün, Samsun’dan Genelkurmay Başkanlığı’na, Samsun ve çevresindeki asayişsizliğin sebeplerini açıklayan telgrafı: “Mütareke’den sonra bütün Rumlar, Yunanlılık millî emelleriyle her tarafta şımarıldığı gibi, bu havalide de Pontus hükümetinin kurulması gibi bir safсата etrafında toplanmış ve bütün Rum çeteleri, düzenli bir program altında hemen tamamen siyasî bir şekle dönüşmüştür.” (Aynı telgraf 22.5.1919 tarihi ile Sadaret Makamı’na da çekilmiştir). [Kocatürk]

21 Mayıs 1919 – Atatürk’ün, Samsun’dan Erzurum’da 15. Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir Paşa’ya şifreli bir telgraf göndererek görüşmek istediğini bildirdi: “Umumî durumumuzun almakta olduğu vahim şekilden pek elemli ve müteessirim. Millet ve memlekete borçlu olduğumuz en son vicdanî vazifeyi yakından müşterek çalışma ile en iyi yerine getirmek mümkün olacağı kanaatiyle bu son memuriyeti kabul ettim. Bir an evvel zat-ı âlinize kavuşmak arzusundayım...”

21 Mayıs 1919 – Samsun’da bulunan İngiliz askerî temsilci Yüzbaşı Hurst’un, İstanbul’da İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe’a raporu: “Kemal Paşa 19 Mayıs’ta buraya ulaştı. İlçedeki umumî durum hakkında kendisiyle görüştüm.”

21 Mayıs 1919 – Sadrazam Damat Ferit Paşa’nın, Samsun’a çıkışı sebebiyle Atatürk’e başarı dileyen telgrafı.

21 Mayıs 1919 – Menemen ve Seydiköy’ün işgali.

21 Mayıs 1919 – İstanbul’da Darülfünûn’da görevli hocalar bir protesto mitingi düzenledi. Mitingde Halide Edip (Adivar), Nakiye Hanım (Elgün) konuştu.

21 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal, Erzurum’da 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa’ya şifre ile düşüncelerini bildirdi.

21 Mayıs 1919 - 16 Nisan'da, Fransızlar tarafından işgal edilen Afyonkarahisar, İtalyanların eline geçti.

22 Mayıs 1919 – İstanbul'da gösteriler devam ediyor. Tıbbiye öğrencilerinin çağrısına koşan binlerce kişi işgali lanetleyerek, tüm halkı direniş için örgütlenmeye çağırıldı. Mitingde Halide Edip (Adivar), Münevver Saime ve Hayriye Melek konuştu.

22 Mayıs 1919 – Diyarbakır'da, İzmir'in işgalini ve Doğu'da bir Ermeni devleti kurulması tasarısını protesto mitingi.

22 Mayıs 1919 – Genelkurmay Başkanı Cevat Paşa'nın (ÇOBANLI), Yunanlıların bazı yerlerde silah teslim almaları üzerine İzmir ve civarına genelgesi: "Devletin Yunanlılara kaptıracak ne bir silahı, ne de fişegi vardır. Silah teslimi gibi zilletlere meydan bırakılmamasını ehemmiyetle ilave ederim."

22 Mayıs 1919 – Kadıköy Mitingi düzenlendi ve Halide Edip, konuşma yaptı.

22 Mayıs 1919 – Balıkesir'de "Doğru Söz" adlı işgallere karşı gazetelerin yayıma başlaması.

22 Mayıs 1919 – Yunanlıların Selçuk'u işgali.

22 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal Paşa, Sadaret'e raporunda "Millet tek vücut olup hâkimiyet esasını ve Türklük duygusunu hedef kabul etmiştir." dedi.

22 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, İngilizlerin Hükümetin varlığına önem vermeksizin memleket içerisine kuvvetlerini sevk ettiklerine dair Genelkurmay Başkanlığı'na telgrafi: "...Bir gün, her tarafta oldubittiler karşısında kalınmasının pek ziyade muhtemel olduğunu arz eylerim."

22 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, yanındaki birkaç kurmay subayı, Samsun'da görevli bazı İngiliz subaylarıyla bölge asayiş hakkında görüşürmesi.

22 Mayıs 1919 – Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın, Samsun bölgesindeki asayiş ile ilgili raporlar hakkında Atatürk'e teşekkür telgrafi. [Kocatürk]

22 Mayıs 1919 – Damat Ferit İngiliz, Fransız, İtalyan ve ABD komiserlerine verdiği notada şöyle diyordu; "**Yunan gitsin, siz gelin!**" (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.142.)

23 Mayıs 1919 (23 Mayıs 1919 – 13 Ocak 1920) – Sultanahmet Mitingleri. İzmir'in işgal edildiğinin duyulmasıyla birlikte, başta İstanbul olmak üzere tüm yurttaki derin infial uyandı. Bunun üzerine İstanbul Sultanahmet Meydanı'nda bir dizi protesto mitingi yapıldı. Mitingleri "Karakol Cemiyeti" ve "Türk Ocakları" organize ediyordu. Bu mitinglerde Şair Mehmet Emin Yurdakul, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Halide Edip Adivar, Şüküfe Nihal gibi hatipler konuşmuştur. Sultanahmet mitingleri Anadolu direnişinin moral ve kadro kaynağı olmuşlardır.

23 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Ankara'da bulunan 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa'ya Samsun'a geldiğini, kendisiyle daha sıkı temasta bulunmak istediğini ve İzmir bölgesine dair alabileceği bilgilerden haberdar edilmesini bildiren telgrafi.

23 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal'in Ankara'daki 20. Kolordu Komutanına "Samsun'a geldiğini, kendisi ile daha sıkı ilişki kurmak istediğini ve İzmir dolaylarına dair daha kolay alabileceği bilgilerden haberdar olmak istediğini" bildiren telgrafi. (20nci Kolordunun karargâhı ve bir tümeni Ankara'da, bir tümeni Niğde'dedir.)

23 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir Paşa'ya mitingler yapılarak İzmir'in işgalinin protesto edilmesini isteyen telgrafı.

23 Mayıs 1919 - Sivas'ta mitingler düzenlendi.

23 Mayıs 1919 - Mustafa Kemal Paşa'nın bir telgraf çekerek, 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa (Cebesoy) ile ilk kez temas kurdu.

23 Mayıs 1919 – İngiliz Muhipleri Cemiyeti İngiliz gizli servisinin haini Sait Molla tarafından kuruldu.

23 Mayıs 1919 - Sait Molla, "İngiliz Muhipleri Cemiyeti"nin kurulduğunu belediye başkanlarına bildirdi.

24 Mayıs 1919 – Rauf Orbay, 24 Mayıs 1919 sabahı, birkaç arkadaşıyla deniz yoluyla Bandırma'ya geçmiş, oradan Akhisar, Uşak, Salihli üzerinden Bozdağları aşarak Ödemiş'e gelmiştir. Yerel liderlerle buluşup Nazilli'ye geçmiş, Demirci Mehmet Efe ile görüşmüş, daha sonra da Sandıklı Afyonkarahisar yoluyla önce Ankara'ya, oradan da Mustafa Kemal'le buluşmak üzere Amasya'ya geçmiştir.

24 Mayıs 1919 – Rauf Bey'in (ORBAY) Anadolu'ya geçmek üzere İstanbul'dan ayrılışı.

24 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Samsun'dan Harbiye Nezareti'ne telgrafı: "...Bazı şikâyetleri yerinde tetkik ve önlem almak üzere karargâhımı yarın geçici olarak Havza'ya nakledeceğim."

24 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Samsun'dan Genelkurmay Başkanlığı'na, orduda jandarma kuvvetlerinin takviyesi için itilâf temsilcileri katında teşebbüste bulunulmasını isteyen telgrafı.

24 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Samsun'dan Genelkurmay Başkanlığı'na, Ermeni tecavüzlerine karşı 15. Kolordu'nun mevcudunun gerekirse artırılması hakkında raporu.

24 Mayıs 1919 – Harbiye Nazırlığı'nın, İngiliz Generali Milne'nin 19 Mayıs 1919 tarihli yazısına cevabı. (Bu cevapta, Atatürk'ün atandığı 9. Ordu Müfettişliği'nin, Harbiye Nezareti adına verilen emirlerin ne derece uygulandığını araştırma ve vazife bölgesindeki silâhların toplanması ile asayişsizliği ortadan kaldırma amacıyla oluşturulduğu bildirilmiştir. [Kocatürk])

25 Mayıs – 12 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa Havza'da. (Nutuk)

25 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, öğleden sonra otomobille Samsun'dan Havza'ya gelişi. Mustafa Kemal ve arkadaşları Samsun'dan Havza'ya geçti. Yolda giderken söylemiş oldukları "Dağ Başını Duman Almış" marşı, daha sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin en çok sevilen ve söylenen marşı oldu.

25 Mayıs 1919 – Atatürk Havza'da. 25 Mayıs 1919 akşam üstü (Mustafa Kemal Paşa) Havza'ya geldi. Ertesi günü, başlarında ulemadan Hacı Mustafa Efendi'nin bulunduğu bir heyet kendisini ziyaret ederek memleket meseleleri hakkında görüşmelerde bulundular. Bu zâtlar diğer bir gece Belediye Reisi'nin evinde toplanarak Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni teşkil ettiler.

25 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal Havza'ya gelir. Mesudiye oteline yerleşir. 12 Haziran 1919'a dek Havza'da kalır kaplıcalardan yararlanır. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

25 Mayıs 1919 – Damat Ferit Hükümeti, 25 Mayıs 1919'da bütün gösterileri yasaklar.

25 Mayıs 1919 – Bayındır ve Karabağ'ın Yunanlılar tarafından işgali.

26 Mayıs 1919 – Yıldız Sarayında “Şura-yı Saltanat” toplantısı (Vahdettin’in açış konuşması, Sadrazam Damat Ferit Paşa’nın konuşmasından sonra üyelerin son siyasi durum hakkında görüşlerini bildirmesi.)

26 Mayıs 1919 - İstanbul’da Şuray-ı Saltanat, İngiliz mandasını kabule karar verdi.

26 Mayıs 1919 – 20nci Kolordu Komutanının Atatürk’ün 23 Mayıs tarihli telgrafına cevabı; “İzmir’den düzenli bilgi alınamamaktadır. Manisa da işgal edilmiştir. Kayseri ve Kastamonu civarında güvenlik bozucu olayların haberi gelmektedir.”

26 Mayıs 1919 – Edirne’de Selimiye Camii’nin avlusunda toplanan binlerce kişi İzmir’in işgalini protesto etti.

26 Mayıs 1919 – Yunanlıların Germencik İstasyonu’nu da ele geçirmeleri.

26 Mayıs 1919 Yunanlılar, Manisa’yı işgal etti.

26 Mayıs 1919 – Havza ileri gelenlerinin, Atatürk’ü ziyareti ve Atatürk’ün sözleri: “Hiçbir zaman ümitsiz olmayacağız, çalışacağız, memleketi kurtaracağız! Bizi öldürmek değil, canlı mezara atmak istiyorlar. Şimdi çukurun kenarındayız. Son bir cüret belki bizi kurtarabilir; zaten başka türlü de dönüş imkânı yoktur.”

26 Mayıs 1919 – Atatürk’ün, Sait Molla imzasıyla bütün belediye başkanlıklarına gönderilen ve “milletin İngiltere yardımını istediğini bildiren” yazı nedeniyle, vilâyetlere ve mutasarrıflıklara tamimi: “Millî ve siyâsî bağımsızlığımızın kurtarılması ancak milletin yekvücut olarak müdafaası ile mümkün olacaktır.”

27 Mayıs 1919 – Atatürk’ün, Yıldırım Kıtaatı Müfettişliği’ne “İzmir Müdafaa-i Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyeti Merkez Heyeti’nin halen nerede bulunduğu”nu soran telgrafı.

27 Mayıs 1919 – Yunan kuvvetleri bir gün önce işgal ettikleri Manisa’dan sonra bugün de Aydın’a girdi.

27 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal Paşa’nın Havza’dan gönderdiği telgrafla 20nci Kolordu Komutanına ve bu kolordunun Konya’daki Ordu müfettişliğine “Afyon’daki tümeninin durumunu ve Konya’da vatan ordusu adıyla teşkil edilen kuvvetin mahiyetini” sorması.

27 Mayıs 1919 – Atatürk’ün Havza kaymakamlığına gönderdiği gizli ve özel kayıtlı yazısıyla ‘**Havza’daki İngiliz ve Amerikan görevlilerin kimlerle görüştiklerinin, amaçlarının belirlenmesini** istemesi.” (Nitekim Atatürk 5 Haziran 1919’da Başbakanlığa gönderdiği telgrafında bu kişi ve eylemleri listeleyerek bildirmiştir.) (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.221.)

27 Mayıs 1919 – Sultanahmet meydanında İzmir’in işgalini protesto etmek için miting düzenlendi. (Halide Edip Adıvar, Türk ocakları reisi Hamdullah Suphi Tanrıöver, şair Mehmet Akif Ersoy konuşmacıydı.) (Bu Vatan Böyle Kurtuldu, Erol Mütercimler)

27 Mayıs 1919 – Reuter ajansının “Toplanan saltanat şurasında Türkiye’nin bir büyük devlet himayesine girmek istediğine dair ortak kanaat vardır” haberi. (Nutuk)

28 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal Havza'dan, sivil ve asker yüksek memur ve komutanlıklara, işgaller üzerine mitingler düzenlenmesini bildirdi.

28 Mayıs 1919 – Ödemiş dolaylarında Yunanlılarla çatışmalar başladı.

28 Mayıs 1919 – İngilizler, İstanbul'da tutukladıkları 67 Türk politika adamını Malta'ya sürdü. İngilizlerin İstanbul'da Bekirağa Bölüğü'nde tutulan 67 siyasi tutukluyu Malta'ya sürmesi.

28 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Havza'dan, 3., 15. ve 20. Kolordu Komutanlıklarına yazısı: "...Milletin esaretten kurtuluşu, hâkim ve müstakil olarak topraklarımızda yaşayabilmesi ancak azimkar ve namuslu ellerin milleti kısa ve doğru yoldan hukukunu ve bağımsızlığını savunmaya sevk ile mümkün olacaktır. Mülkiye memurlarının itimat edilir zevat ile el ele vererek bağımsızlığımızın savunulması yolunda gereken örgütü -şüphesiz mahrem- kurmalarını zorunlu sayıyorum. Bu husus, ihtisası dolayısıyla biz askerlerin vatanseverlik görevini gerektiriyor."

28 Mayıs 1919 – 20nci Kolordu Komutanının Mustafa Kemal'e cevaben "Afyon'daki 23ncü Tümenin her türlü işgale karşı koyacağını ve Konya'da orduya yardımcı olabilecek bir kuvvetin hazırlanmaya çalışıldığını ancak bu kuvvetin adının ve ünvanının olmadığını" bildirmesi. (Nutuk)

28 Mayıs 1919 – Yunanlılar Ayvalık'a asker çıkarınca Ali Bey direnişe geçti, silahla karşı koydu. (Bu tarihe kadar Yunanlılar hiç ateşle karşılık görmemişti.) Ali Bey'in bu direnişi sonrası Soma, Akhisar, Salihli'de de milli cepheler oluşmaya başladı. (Nutuk)

28 Mayıs 1919 – Ayvalık'ta 600 kişilik bir Türk kuvvetinin, Yunan alayını ateşle karşılaması, Yunanlıların Anayurdu işgaline karşı Türk Milleti tarafından bu olayla silahla müdafa hareketinin ilk kez başlatılması. (Bu saldırı Yarbay Ali (Çetinkaya) ve Albay Bekir Sami Bey komutasında örgütlü bir kuvvet olarak gerçekleştirilmiştir. Kuvayi millie kavramı ilk kez bu birlikler için kullanılmaktadır.) (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.80)

28 Mayıs 1919 – Ayvalık sahillerine çıkarma yapan Yunan kuvvetlerine 172. Piyade Alay Komutanı Yarbay Ali Beyin (Çetinkaya) silahla karşı koyması.

28 Mayıs 1919 – Atatürk'ün İzmir, Manisa ve Aydın'ın işgali üzerine Havza'dan valilere, müstakil mutasarrıflıklara ve bazı kolordu komutanlıklarıyla Konya'da Ordu Müfettişliği'ne bildiri: "Siyasî bütünlüğümüzün muhafazası için, millî gösterilerin daha canlı olarak belirtilmesi ve devamı gereklidir. ...Büyük ve heyecanlı mitingler yapılmasıyla millî gösterilerde bulunulması ve bunun tüm memleketi kapsaması ve bütün Büyük Devletler mümessilleriyle Babîâli'ye etkili telgraflar verilmesi ve ecnebi olan yerlerde ecnebilere de tesir yapılmakla beraber millî gösterilerde âdap ve sükûnetin fevkalâde korunması ve Hristiyan halka karşı bir taarruz ve nümayiş ve düşmanlık gibi tavır alınmaması zorunludur."

28 Mayıs 1919 – Yunanlıların Tire'yi işgal etmesi.

28 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal'in Havza'dan 3, 15 ve 20 nci kolordu komutanlarına 'doğuda işgallere karşı koyacak birlikler teşkilini ve gerekli hazırlıkların yapılmasını' emreden yazısı.

28 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın valiliklere ve mutasarrıflıklara, Erzurum'daki 15nci Kolorduya, Ankara'daki 20nci Kolorduya ve Diyarbakır'daki 13ncü Kolordu Komutanlıklarına, Konya'da Ordu müfettişliğine genelgesi; "...Yurt bütünlüğümüzün korunması için milletçe gösterilen tepkinin

daha canlı ve sürekli olması gerekir. Önümüzdeki hafta büyük ve heyecanlı mitingler yapılmalıdır. Terbiye ve ağırbaşlılıkla gösteriler köylere dek yaygınlaşmalı, Babıali'ye telgraflar çekilmeli, Hristiyan halka zarar verilmemelidir." (Nutuk)

29 Mayıs 1919 – Ayvalık ve Turgutlu'nun Yunanlılar tarafından işgal edilmesi. Tire'den sonra, ilerleyen Yunan kuvvetleri Ayvalık'ı işgal etti.

29 Mayıs 1919 – Ankara'da Hükümet Konağı Meydanı'nda İzmir'in işgalini protesto amacıyla büyük bir miting yapıldı.

29 Mayıs 1919 – Havzalıların, 28/29 Mayıs gecesi kurdukları Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni Atatürk'e haber vermeleri ve Atatürk'ün, bu olayın, uzak yakın, her yere bildirilmesini istemesi.

29 Mayıs 1919 – Atatürk'ün, Havza'dan 15. Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir'e telgrafı: "İtilâf Devletleri'nin milletimize haksız bir siyaset uygulaması ve millî bağımsızlığımızı ve devletimizi idama mahkûm etmekte oldukları gerçekleşmiştir. ...Silâh ve cephanenin ve iâşe tarzının zamanında kararlaştırılması ve birliklerin mevcutlarının artırılması ve birlikler elinde bulunan silâhların mümkün ölçüde birleştirilmesi, levazım, iâşe işlerinin güvenliği ve cephanenin tamamlanma tarzı, mühim yol üstlerindeki büyük yapıların, gerektiğinde tahrip edilmek üzere, hazırlıklı bulunması gibi hususların şimdiden düşünülmesiyle son derece mahrem bir şekilde yerine getirilmesi lâzımdır."

29 Mayıs 1919 Ayvalık'ta, Ali Bey (Çetinkaya) komutasında, Yunanlılara karşı direniş başladı.

29 Mayıs 1919 – Mustafa Kemal'in, Samsun'a vardıktan on gün sonra, "iç asayişte sarf edilmek üzere bin Osmanlı lirasının alındığını gösterir makbuzdur, ordu müfettişi mirliya Mustafa Kemal" yazılı telgrafla saraya bildirmesi.

29 Mayıs 1919 – AYVALIK DİRENİŞİ. 26 Mayıs 1919'da bir İngiliz ve bir Yunan gemisi Ayvalık limanına geldi. 29 Mayıs'ta Ayvalık işgal edildi. Ancak Ayvalık'ta 172. Alay Komutanı Yarbay Ali (Çetinkaya) komutasındaki 24 subay ve 15 kadar er, Ayvalık sırtlarına yaslanarak düşmana karşı direndi. Bu direniş sırasında bir subay ve birkaç er şehit oldu. Ordunun ilk kurşun direniş buydu. Mondros'a rağmen askeri birliğiyle düşmana karşı direnen ilk komutan da Yarbay Ali Çetinkaya'dı.

29 Mayıs 1919 – ÖDEMiŞ DİRENİŞİ. Yunan ordusu 29 Mayıs 1919'dan itibaren Ödemiş'i kuşatmaya başladı. 56. Tümen Komutanı ve 17. Kolordu Komutan Vekili Albay Bekir Sami (Günsav) ve Ödemiş Jandarma Komutanı Yüzbaşı Tahir Fethi (Özerk) direniş hazırlıkları yaptılar. Ödemiş'te 29 Mayıs 1919 gecesi bir direniş hükümeti kuruldu. Alınan kararlara göre "Yiğit Ordusu" adıyla milli bir örgüt ve Hacııyas Tepesi'nde de milli bir cephe kurulmasına karar verildi. Yüzbaşı Tahir Bey, Ödemiş Kuvayı Milliye Komutanlığı'na getirildi. Ödemiş Kaymakamı Bekir Sami (Baran), İzmir ve İstanbul'daki işgalci temsilcilerine gönderdiği bildiride şöyle diyordu: "Yunan işgal kuvvetleri İzmir'den çekilmediği takdirde dökülecek kanın sorumluluğu sizin ve temsil ettiğiniz milletlerin olacaktır... Artık bilin ki kalem değil silah ötecektir." O gece silah deposu açılarak halka 1200 silah ve yeterli miktarda cephane verildi. 30 Mayıs'ta Yunan ordusu Ödemiş'e saldırdı. Tepeleri tutan Ödemişli Kuvayı Milliyeciler ve 13 yedek subay Martin tüfeklerini ateşlediler. Toplam 120 kişi civarındaki Kuvayı Milliyeciye karşı 2000 kişi civarındaki düşman, hafif ve ağır makineli tüfeklerle cevap verdi. Direniş yarım gün sürdü. Ödemişli Kuvayı Milliyeciler 2 şehit 10 yaralı verdiler. Düşmanın kaybı daha fazlaydı. Sonunda Ödemiş düştü. Yunan ordusu Ödemiş'e girmeden bazı köyleri yaktı. İşte Milli Mücadele'de halkın ilk kurşun direniş buydu. (Alev Coşkun, Kuvayı Milliye'nin Kuruluşu, s. 231-28).

30 Mayıs 1919 – Sultanahmet mitinglerinin ikincisi yapıldı.

30 Mayıs 1919 – Damat Ferit Hükümeti, 25 Mayıs 1919’da bütün gösterileri yasaklar. Halk, dua etmek amacıyla 30 Mayıs 1919 Cuma günü, Sultanahmet Camii’nde toplanır. İzmir şehitleri için mevlüt okutulur. Halkın katıldığı tören, gösteriye dönüşür.

30 Mayıs 1919 – İstanbul’da miting ve gösterilerin yasaklanması üzerine Sultanahmet’te halk dua etmek amacıyla bir araya geldi. Toplantıda Hamdullah Suphi (Tanrıöver), İsmail Hakkı Bey ve Şükûfe Nihal konuştu.

30 Mayıs 1919 – Atatürk’ün, işgalleri protesto amacıyla mitingler yapılması ve Büyük Devletler mümessilleriyle Babiâli’ye etkili telgraflar çekilmesi emri üzerine, beliren millî faaliyetin mahiyeti ve genişliği hakkında bilgi edinmek isteyen Harbiye Nezaretî’ne Havza’dan cevabı: “...İstanbul’a çekilen telgrafların tamamen milletin sinesinde fıskıran teessüratın birer aksi olduğunu arz eylerim. Bu heyecan memleketin en ıssız köşesine kadar şâmildir, umumîdir.”

30 Mayıs 1919 – Atatürk’ün, Havza’dan Kâzım Karabekir’e, “Ermenilerin Kars ve Sarıkamış’ta asker yığdıkları haberlerinin kaynağı ve doğruluğu” hakkında bilgi isteyen telgrafı: “İtilâf hükümetleri, atadan kalma meşru hakkımız olan toprakları çiğnemeyi Hristiyanlık adına bir hizmet addediyorlar. Bu cümleden olarak Ermenilere vilâyetlerimizi peşkeş çekmeleri de ihtimal dahilinde bulunuyor. Kanaatimce böyle bir hali biz, çarpışmaya başlangıç saymaya, meşru topraklarımızı ve millî bağımsızlığımızı kurtarmak için mecburuz!”

31 Mayıs 1919 – İngiliz Yüzbaşı Hurst’un, Havza’da Atatürk’le görüşmesi ve kendisine vazifesi hakkında şüphesi olduğunu söylemesi.

31 Mayıs 1919 – 17. Kolordu Komutan Vekili Albay Bekir Sami Bey’in Alaşehir’den Atatürk’e, bölgesindeki durumu bildiren telgrafı.

31 Mayıs 1919 – Sivil milis güçlerden oluşan ilk silahlı direniş 31 Mayıs 1919 tarihinde İzmir Ödemiş’te Yüzbaşı Tahir Bey komutasında gerçekleştirilmiştir. (Atatürk’ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.80)

31 Mayıs 1919 – Harbiye Nazırlığının Mustafa Kemal’e İngilizlerce verilen notayı içeren telgrafı; “3ncü Kolordu Komutanlığı bölgesinde (Sivas) sözde meydana gelen haydutluk olayları nedeniyle ermeni mültecilerin güvenliğinin tesisi, zarar görmemelerinin sağlanması, aksi halde ilgili komutanların doğrudan sorumlu tutulacağı bilinmesi” (Nutuk)

1 Haziran 1919 – Türkiye-Havas-Reuter Ajansı’nın, “İstanbul’da toplanan Saltanat Şûrası’nda, heyet-i umumiyenin fikri, Türkiye’nin Büyük Devletler’den birinin yardımını temin merkezindedir” şeklinde haberinin Anadolu’ya tamimi üzerine, Atatürk’ün Havza’dan Sadrazam’a yazısı: “Milletin, millî bağımsızlığı korumaya kararlı olduğu ve bütün meşum sonuçlara karşı en son fedakârlığı göze aldığı ve millî vicdanı temsil etmeyen haberlerin endişe verici akisler doğurduğu.”

1 Haziran 1919 – Damat Ferit hükümeti Paris Barış Konferansı’na davet edilmesi.

1 Haziran 1919 – Ödemiş’in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi.

1 Haziran 1919 – Mebuslar meclisinde Mustafa Kemal ve müfettişlik karargahına maaşlarının yarısı kadar zam yapılması ve hak ettikleri tahsisatın yarısı kadar ödeme yapılması karara bağlandı. (57.269 kuruş)

1 Haziran 1919 – Mustafa Kemal'in müfettişlik bölgesindeki valiliklere ve mutasarrıflıklara ' Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti faaliyet ve teşkilatlanmasına dair rapor isteyen' yazısı.

1 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Erzurum'daki 15nci Kolordu, Samsun'daki 3ncü Kolordu ve Diyarbakır'daki 13ncü Kolordu Komutanlıklarına, Konya'daki 20nci Kolordu Komutanından edindiği bilgileri ve durumu bildiren telgrafı. (Nutuk)

1 Haziran 1919 – Mustafa Kemal'in Trabzon valiliğine ' Trabzon Ademi Merkezîyet Cemiyeti'nin teşkilat ve faaliyetlerinin bildirilmesini isteyen' yazısı.

1 Haziran 1919 – İtalyanların Milas'ı işgali.

1 Haziran 1919 – Albay Kazım Bey'in (Özalp) Balıkesir'deki 61. Fırka Komutanlığı görevine başlaması.

2 Haziran 1919 Kazım Özalp, 61. Tümen'de göreve başladı.

2 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Harbiye nazırlığınca iletilen 31 Mayıs 1919 tarihli İngiliz notasına cevabi telgrafı; "Sivas ve çevresinde Ermeniler ve diğer mültecileri yıldırmaya düşürecek bir olay yaşanmamıştır. Ülke içinde zulüm yaşanmadıkça azınlıklara dokunulmayacaktır. (Bu cevabi nota aynı zamanda tüm valilik, mutasarrıflık ve komutanlıklara da ayrıca bildirilmiştir.) (Nutuk)

2 Haziran 1919 – İstanbul'da gözümlüne alınarak, Bekirağa Bölüğü'nde tutulan İttihat ve Terakki Fırkası'nın önde gelenleri ile çeşitli kabinelerde görev almış kişiler ile gazetece ve yazarlardan oluşan 67 kişi bir İngiliz gemisiyle Malta Adası'na getirildi.

2 Haziran 1919 – Atatürk'ün, İstanbul'da toplanan Saltanat Şûrası'nın çalışmaları hakkında Kâzım Karabekir'e telgrafı: "...Anılan Şûra'da kesin bir karar alınamamıştır. Halen hükümetin yine eski hükümet olduğu, fazla olarak zaafa uğradığı ve İstanbul'da yeniden bir inkılâp ruhu uyandırdığı anlaşılmaktadır."

3 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın mitinglerle ilgili Harbiye Nezareti'ne (Bakanlığa) cevabında: "Milletin heyecanını ve tezahürat-ı milliyeyi (milli gösterileri) men ve tevkif için (durdurmak için) hiç kimsede kudret ve takat göremem" ifadeleri yer aldı.

3 Haziran 1919 – Atatürk'ün, İngiliz Yüksek Komiserliği'nden aldığı nota suretini ileten Harbiye Nezareti'nin telgrafına cevabı: "Bağımsızlık ve millî mevcudiyeti imha ve hayatın devamını tehlikeye sokan işgal, suikast ve tecavüz gibi İzmir havalisinde görülmekte olan olayların benzerlerinin meydana gelmesine karşı ne milletin heyecan ve vicdanî teessürlerini ve ne de buna dayanan millî gösterileri önleme ve durdurma için nefsimde ve hiç kimsede kudret ve kuvvet göremeyeceğim gibi bu yüzden doğacak vakaların ve hadiselerin karşısında da mesuliyet kabul edebilecek ne komutan ne de idareci ve ne de hükümet tasavvur ederim."

3 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Paris'te toplanacak bir konferansta Osmanlı Devleti'nin hukukunun savunulmasının düşünüldüğünü bildiren resmî bildiri ve ajans yayını üzerine bazı kolordu, valilik ve mutasarrıflıklara yazısı: "Sadrazam Paşa Hazretleri'nin, konferans huzurunda Osmanlı Devleti'nin

hukukunu savunmak için çaba gösterecekleri tabiidir. Ancak milletçe kesinlikle savunulması istenilen ve gerekli görülen hukuk, bilhassa iki noktada incelik gösterir. Birincisi, mutlaka devlet ve milletin tam bağımsızlığı, ikincisi de ana vatan parçalarında çoğunluğun azınlığa feda edilmemesidir. ...Sadrazam Paşa Hazretleri'yle beraberinde hareket edecek olan heyetin, milletin hukukunu savunmada izleyeceği esaslar ve program milletçe bilinmedikçe yukarıda ifade edilen noktalarda endişelenmekten uzak durulamaz!"

3 Haziran 1919 – Havza'da Büyük Cami'de, Atatürk'ün de hazır bulunduğu mevlit okutturulması, daha sonra Belediye önünde büyük bir miting düzenlenerek halkın mücadeleye için yemin etmesi.

3 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Havza'dan Sadaret'e Ege bölgesindeki işgaller üzerine siyasî ve umumî durum hakkında bilgi isteyen telgrafi. [Kocatürk]

4 Haziran 1919 - Nazilli, Yunanlılar tarafından işgal edildi.

5 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Sivas, Amasya, Merzifon, Trabzon, Erzurum ve Erzincan ile bağlantı kuruşu sonucu asayiş hakkında edindiği bilgileri Sadaret'e bildiren telgrafi.

5 Haziran 1919 – Atatürk 5 Haziran 1919'da Başbakanlığa gönderdiği telgrafında Havza'da İngiliz ve Amerikalılarla görüşen kişi ve eylemleri listeleyerek bildirmiştir. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.221.)

5 Haziran 1919 – Yunanlıların Akhisar ile Nif'i işgali.

5 Haziran 1919 – İtalyanların Çine ile Yatağan'ı işgali.

6 Haziran 1919 – General Milne'nin, Atatürk'ün İstanbul'a çağırılması için Harbiye Nezareti'ne yazısı. Müttefik komutanlardan General Milne, Mustafa Kemal Paşa hakkında İstanbul Hükümeti'ne ültimatı verdi.

6 Haziran 1919 - Damat Ferit ve yanındakiler, Paris Konferansı'na katılmak üzere yola çıktı.

7 Haziran 1919 – Mustafa Kemal'in, Samsun yoluyla İstanbul'a gönderilen 10.000 tüfek süngü kolu ile 12 top kamasına el koyması. Ayrıca Havza silah deposundaki silahları halka dağıtıp evlere taşıması, halkı silahlandırması. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.95)

8 Haziran 1919 – Amiral Calthorpe, 8 Haziran notasıyla Mustafa Kemal'in geri çağırılması talebini yineledi: "Samsun ilinde bazı kötü eğilimli kimseler karışıklık yaratmak istemekte olup bunların başında Mustafa Kemal gelmektedir... Karadeniz Orduları Başkomutanı General Milne tarafından Mustafa Kemal'in görevinden alınması için Harbiye Nezaretine emir verilmiştir. İçteki karışıklıklar ırklar arası dinî bir hal alırsa ciddi sonuçlar doğuracaktır. Dolayısıyla bütün sivil memurlara bölgelerindeki karışıklıklardan şahsen sorumlu tutulacakları duyurulmalı ve Samsun ilindeki durumdan bana sürekli bilgi verilmelidir."

8 Haziran 1919 – Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'nın, Atatürk'e telgrafi: "Beraberinizdeki istibotlardan biriyle İstanbul'a gelmeniz rica olunur." (Atatürk bu çağrı üzerine, kimler tarafından ne için istenildiğini gizli olarak Genelkurmay Başkanı Cevat (Çobanlı) Paşa'dan sormuştur. Cevat Paşa'nın cevabı: 11 Haziran 1919). [Kocatürk]

8 Haziran 1919 – Sadrazam Vekili Mustafa Sabri, Mustafa Kemal'in sadarete gönderdiği bir yazıyı İngiliz Ataşesine okuyor ve onun geri çağırılmasını istedikleri için Ataşeye teşekkür ediyor ve Anadolu hareketinin arkasında Harbiye Nezareti'nin bulunduğunu söylüyordu.

8 Haziran 1919 - Harbiye Nazırı, Mustafa Kemal Paşa'yı İstanbul'a geri çağırdı. (İngiliz baskısı üzerine, Harbiye Nezareti, 8 Haziran 1919'da Mustafa Kemal'den İstanbul'a dönmesini rica etti. Mustafa Kemal Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'dan "davet sebebinin lütfen açıklanmasını istedi." Bakanlıkça hazırlanan cevapta "... O bölgedeki memuriyetlerini uygun görmeyen İngilizler İstanbul'a çağrılmanızı istediler. Memleketin geçirmekte olduğu hal, Nezareti bu İngiliz isteğini yerine getirmek zorunda bıraktı." denilmekteydi. Fakat Bakan bu ifadeyi onaylamadı. Mustafa Kemal'e 15 Haziran tarihinde "İstanbul'a davetiniz Hükümet-i Seniyye'nin kararı neticesidir." şeklinde cevap verdi. Ancak aynı soruya muhatap olan Genel Kurmay Başkanı Cevat Paşa, aralarındaki özel şifreyle "Zatıaliniz gibi değerli bir generalin halen Anadolu vilâyetlerinde dolaşmasının kamuoyu üzerinde iyi tesir bırakmayacağı gerekçesiyle İngilizler istedi." şeklinde cevaplandırdı.)

8 Haziran 1919 – Anadolu'ya geçen Rauf Bey'in (Orbay) Ankara'ya gelişi ve Ali Fuat Paşa tarafından karşılanması.

9 Haziran 1919 – Aydın Cephesinde, Kuvay-i Milliye birliği kuruldu. Hacı Şükrü Bey tarafından Aydın cephesinde "Kuvay-i Milliye" teşkil edilmesi.

9 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Havza'dan, 17. Kolordu Komutan Vekili Albay Bekir Sami (Günsav) Bey'in 31.5.1919 tarihli telgrafına cevabı: "...Kısa sürede ülkeyi düzenli ve güçlü bir örgüte kavuşturmak zorundayız. Başaracağımıza da itimat edebiliriz. ...İzmir'in akıbeti tüm ülkeyi yasa boğdu; ancak bağımsızlık için yeni bir azim ve iradenin doğmasını da sağladı. ...Vaziyetinizden ve o taraflar millî teşkilâtından sık sık bilgi vermenizi rica ederim." [Kocatürk]

10 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın tamimi (genelgesi): "İstiklâl-i millîmiz (millî bağımsızlığımız) uğrunda bütün mevcudiyetle... milletle beraber nihayetine kadar çalışacağıma mukaddesatım namına söz veririm".

10 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Ankara'da bulunan Ali Fuat Paşa'ya telgrafı: "Rauf Bey ve sizinle görüşmekliğimiz fevkalâde mühim ve gereklidir. Havza'ya ne zaman ulaşacağınız hakkında bilgiyi makina başında bekliyorum." (Bu telgraf, Ali Fuat Paşa'nın, Rauf Bey'in İstanbul'dan Anadolu'ya geçerek Ankara'ya geldiğini bildirmesi üzerine çekilmiştir). [Kocatürk]

11 Haziran 1919 – Mustafa Kemal, kendisini İstanbul'a geri çağıran Vahdettin'e geri dönmeyeceğini bildirdi. (Mustafa Kemal Anadolu'daki durumu ve çağrılmada ısrar edilmesi halinde, sine-i millete döneceğini padişaha 11 Haziran tarihli bir telle özetle şu şekilde bildirdi: "... Bugünkü tehlikeli durumdan, ülkenin bölünmesi ve yabancı baskılarından ancak millî ve kutsal kudretin haykırışı kurtarabilir. Her taraf bu görüşte birleşmiştir. İstanbul'dan ayrılırken, üzücü İzmir olayları ertesinde, saraya çevrilmiş düşman gemilerinin toplarını göstererek "milletin bu durumdan hem kendini ve hem de sizi kurtarabileceğini" söylemişsiniz. Bu gönül dileğinizden doğan ilham ile görevime devam ediyorum... Bu bir aylık dönemde Anadolu'nun bütün vilâyet ve kazalarını, bütün kumandan ve memurları "Hissiyat ve icraatına vukuf ve nüfuz hasıl ettim ve anladım ki millet baştan aşağı uyanıktır. Devlet ve milletin bağımsızlığını, Saltanat ve Hilafetin haklarını teyit için azimli ve inançlıdır." dedikten sonra İstanbul çevresinin kokuşmaya elverişli ahlakından yararlanmasını bilen yabancıların devlete

hizmet edenleri ortadan kaldırmaya çalıştıklarını belirterek kendisinin geri çağrıldığını, ancak Ali İhsan ve Y. Şevki Paşaların akıbetine uğramamak için dönmeyeceğini, zorlanırsa istifa ederek, sine-i millet'e kalarak vatani görevine daha açık bir şekilde, millet bağımsızlığına kavuşuncaya kadar devam edeceğini, bildirdi.)

11 Haziran 1919 – Genelkurmay Başkanı Cevat Paşa'nın, neden İstanbul'a çağrıldığını -gizli olarak- soran Atatürk'e cevabı: "Kıymetli bir generalin Anadolu'da seyahati kamuoyuna iyi bir tesir yapmayacağı cihetle İngilizlerin kendisini istediği..."

11 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Havza'dan Kâzım Karabekir Paşa'ya telgrafı: "...Hükümet, aldatarak İstanbul'a getirmek plânını izlediğinden ben de mümkün olduğu kadar zaman kazanmak ve karargâhımı memleket içerisine sokmak için aynı usulde mukabele ve yazışma yapmaktayım." (11 Haziran'da 4 tümenli 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir'e amacının "Milletin hukuk ve istiklâlini sağlama yolunda milletle beraber çalışmak" olduğunu, bu gayeyle "milletin sinesine iltica" edeceğini, bunun aynı fikir ve kanaatte bulunan arkadaşların desteğiyle mümkün olabileceğini belirterek, bu konuda görüşlerinin bildirilmesini istedi. Kâzım Karabekir 16 Haziran tarihli cevabında, Mustafa Kemal'in görüşlerine katıldığını, lüzumlu gördüğünde mıntıkasına gelmesinden memnun olacağını bildirdi.)

11 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'nın kendisini İstanbul'a çağırın 8.6.1919 tarihli telgrafına cevabı: "...Davet sebebinin lütfen açıklanmasını rica ederim." [Kocatürk]

11 Haziran 1919 – Damat Ferid Paşa, Paris Barış Konferansına katılmak üzere, İstanbul'dan Paris'e gitti.

12 – 25 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa Amasya'da. (Nutuk)

12 Haziran 1919 – Atatürk'ün, sabah Havza'dan hareketle öğleden sonra karargahı ile birlikte Amasya'ya gelişi ve Hükümet Konağı salonunda konuşması: "Hep beraber aziz vatanımızı ve bağımsızlığımızı kurtarmak için bütün gücümüzle çalışacağız!" (Havza gerisinde İngiliz birlikleri olması ve Amasyalıların davetini dikkate alan Paşa, Havza'yı 12 Haziran'da terk ederken millî hareketi düzenleme faaliyetlerine açık bir şekilde devam etmek kararındadır. Havzadan sivil kıyafetle ayrılırken "Bu gün artık bir üniforma sahibi değilim. Size evvelce bildirdiğim gibi bir millet adamıyım." demiştir.)

12 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Amasya'dan, annesi [Zübeyde](#) Hanım'a kartı (Elden gönderilen ve Amasya fotoğrafını içeren bu kartın arkasında "Validem Zübeyde Hanım'a" yazılıdır; kartta tarih yoktur). (Söz konusu kart, [Selanik](#)'te Atatürk'ün doğduğu evin bir odasının duvarında sergilenmektedir).

12 Haziran 1919 – İngiliz Yüzbaşı Hurst'un İstanbul'da bulunan İngiliz Yüksek Komiseri Calthorpe'a raporu: "Mustafa Kemal Trabzon ve Erzurum bölgelerini ziyaret etmek istediğini bildirdi." [Kocatürk]

12 Haziran 1919 – Yunanlıların Bergama'yı işgali.

12 Haziran 1919 – Alaşehir'de oluşturulan gönüllü müfreze ile Yunan kuvvetleri çarpıştı.

12 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa, Havza'dan Amasya'ya geçti. Mustafa Kemal Paşa'nın karargahı ile beraber Amasya'ya gelişi. 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'da başlayan Kurtuluş Savaşı'nın (Milli Mücadele)'nin ilk adımı, 12 Haziran 1919 tarihinde Mustafa Kemal'in Amasya'ya

gelmesiyle devam etmiştir. Kurtuluş mücadelesinin planları hazırlanmış, Erzurum Kongresi ve Sivas Kongresi'nin toplanmasına burada karar verilmiş, 22 Haziran 1919 tarihinde yayınlanan "Amasya Genelgesi" ile "Milletin İstiklâlini Yine Milletın Azim ve Kararı Kurtaracaktır" denilerek Milli Mücadele burada fiiliyata geçirilmiştir. Atatürk Amasya'ya ilk kez 12.6.1919 tarihinde gelmiş ve Millî mücadelenin ilk Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni burada kurmuştur. Amasya kararları burada alınmıştır. Bu görüşmelerin yapıldığı binanın yıkılmış olması nedeniyle yerine Atatürk anıtı dikilmiştir. Amasya protokolü burada imzalanmıştır.

12 Haziran 1919 – Sıcak bir ramazan günü... Şafak sökmek üzere... O alacakaranlıkta Havza'da Ali Baba Otelinin önünde ufak bir kalabalık... Şehrin dışındaki köprüde, Samsun'dan gelirken kullandığı otomobil Atatürk'ü bekliyor... Atatürk, Belediye Başkanı'na son talimatları verirken Merzifon Amerikan Koleji'ndeki Amerikalıları taşıyan iki otomobil yanlarında durdu. Başkan sesini alçalttı. Atatürk'e de alçak sesle konuşmasını söyledi. Ama o inadına, meydan okur gibi yüksek sesle, "Saklayacak bir şeyimiz yok! Varsın duysunlar! Bu işte o kadar ileri gittik ki artık dönemeyiz" dedi. Amasyalılar Gezirlik'te toplanmışlar Atatürk'ü bekliyorlardı. Akşam karanlığı çökmek üzereydi. Eski Benz otomobilin kendinden önce motor homurtusu duyuldu. Jandarma Çavuşu Ziya'nın "Geliyorlar..." diye bağırmasıyla heyecan içindeki halk arasından "Çanakkale kahramanı geliyor..." sesi yükseldi. Amasya Mektebi Sultanisi öğrencileri yolun iki yanına dizilmişler, Atatürk'ü çılgınca alkışlıyorlardı. Atatürk otomobilden indi. Kendisini bekleyen kalabalığa "Merhaba Amasyalılar..." diye seslendi. Halk hep bir ağızdan "Sağol... Çok yaşa Paşam..." diye karşılık verdi. Atatürk, kendisini karşılamaya gelen vaiz Abdurrahman Kamil Efendi'nin elini öpmek için uzandığında yaşlı vaiz, "Estağfurullah paşa oğlum..." diyerek ona sarıldı. Bu sırada Amasya Müftüsü Hacı Hafız Tevfik Efendi Atatürk'ün elini tutarak "Paşam, gazanız mübarek olsun!" dedi, sonra halka dönerek şunları söyledi: "Çanakkale'den sonra şimdi de vatani ikinci defa kurtarmaya ahdedtiniz. Her anı endişelerle dolu vatanın kurtuluşunu sağlayacak bir işe giriştiniz. Hoş geldiniz, safalar getirdiniz. Amasyalılar çıktığınız yolda emrinizde ve yanınızda olacaktır..." Atatürk önde, arkadaşları arkada, kalabalık eşliğinde hükümet konağına gittiler.

12 Haziran 1919 – Atatürk Amasyalılara şöyle seslendi: "Aziz Amasyalılar! Padişah ve hükümet, itilaf devletlerinin elinde esir durumdadır. Memleket elden gitmek üzeredir. Bu kötü duruma çare bulmak için sizlerle çalışmaya geldim. Hep beraber aziz vatanımızın kurtuluşu için gayret sarf etmeliyiz. (...) Amasyalılar! Düşmanların... herhangi bir saldırısına karşı ayaklarımıza çarıklarımızı çekerek vatani en son kayasına kadar savunacağız. Allah milletimize yenilgiyi gösterirse bütün evlerimizi, mallarımızı, ateşe vererek ve vatani bir harabeye çevirerek boş bir çöl halinde düşmana bırakacağız. Amasyalılar buna hep beraber yemin edelim..." Bütün Amasyalılar, ellerini havaya kaldırarak "Yemin ederiz paşam!" diye bağırıyorlardı. Atatürk sözlerini, "İttihatçılık, itilafçılık bitmiştir. El ele vereceğiz ve vatanımızı kurtaracağız" diye bitirdi.

12 Haziran 1919 – Amasya'da ilk gece hükümet konağında kalan Atatürk, sonraki günlerde 5. Kafkas Tümeni'nin karargâhı Saraydüzü Kışlasında ikamet etti. Atatürk'ün Amasya'daki ilk işi Amasya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni kurdurmak oldu.

12 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarının Amasya'da Saraydüzü kışlasında vatan için aldıkları 6 maddelik kararname. Sivas'ta ve Erzurum'da Kongreler toplanmasına, temsilcilerin seçim ile gelmesine, bu kararları M. Kemal Paşa, Rauf Orbay ve Kâzım Karabekir'in de içinde bulunduğu bir kurulun uygulamasına, cemiyetlerin serbestçe konuşmalarına, askeri ve mülki teşkilâtın devamına, savunmaya geçilmesine karar alındı. Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Sözlüğü 1918-2000

13 Haziran 1919 – Havza'dan Amasya'ya geçen Mustafa Kemal, burada yaptığı konuşmada "Memleket elden gidiyor, çarığımızı giyip dağlara çıkmamız gerekecek" dedi.

13 Haziran 1919 – Mustafa Kemal, Amasya'dan bir heyeti kabul etti. Atatürk'ün, sabah, kendisini ziyaret eden Amasya heyetine söyledikleri: "Ortada ittihatçılık, itilâfçılık yoktur; memleket meselesi vardır!"

13 Haziran 1919 – Kamil Efendi Sultan Beyazıt Caminde vaaz verip cemaate Milli Mücadeleye ve milli egemenliğe işaret etti. **(Bu vaaz Milli mücadelenin ilk vaazıydı.)** (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

13 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Amasya'dan, 17. Kolordu Komutan Vekili Albay Bekir Sami (Günsav) Bey'e telgrafi: "...Bütün Anadolu halkı, bağımsızlığı için tek vücut olmuştur. Tüm komutanlar, valiler ve mutasarrıflar kutsal amacımız için işbirliği yapmaya karar vermişlerdir. ...Sivas'ta bir kongre yapılması, kongreye tüm vilâyetlerin delegelerinin katılımı ile kuvvetli bir millî merkez oluşturulması kararlaştırılmıştır."

13 Haziran 1919 – Amasya Sultan Beyazıt Camii'nde Müftü Abdurrahman Kâmil Efendi'nin vaazı: "Yegâne kurtuluş çaresi halkın doğrudan doğruya egemenliği eline alması ve iradesini kullanmasıdır. Hep beraber Mustafa Kemal Paşa'nın etrafında toplanarak vatani kurtaracağız!" [Kocatürk]

13 Haziran 1919 – Dikili'nin Yunanlılar tarafından işgali.

13 Haziran 1919 – Vaiz Abdurrahman Kamil Efendi, Amasya'da cemaate seslendi; "Mademki milletimizin şerefi, haysiyeti, istiklali tehlikeye düşmüştür. Artık bu hükümetten iyilik ummak abestir. (...) Hep beraber Mustafa Kemal Paşa'nın etrafında toplanarak vatani kurtaracağız..."

14 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Amasya'dan Padişah'a telgrafi: "...İstanbul'da iken, milletin bu kadar kuvvetli ve az vakitte felâketlerden bu derece uyanık olduğunu tahayyül edemezdim. ...**Eğer zorlanırsam görevimden istifa ederek önceden olduğu gibi Anadolu'da ve milletin sinesinde kalacağım** ve vatanî görevime bu kez daha açık adımlarla devam edeceğim."

14 Haziran 1919 – Mustafa Kemal'in 15 nci Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa'ya telgrafi; "**Ben Kürtleri ve hatta öz bir kardeş olarak tekmil milleti, bir nokta etrafında birleştirmek ve cihana Müdafa-i Hukuk –u Milliye Cemiyetleri vasıtasıyla göstermek karar ve azmindeyim.**" (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

14 Haziran 1919 – Mustafa Kemal padişaha gerekirse görevinden istifa edebileceğini bildirdi.

15 Haziran 1919 – 9. Ordu Kıtaatı Müfettişliği adının yeni hazırlanan bir talimata göre **3. Ordu Müfettişliği** adını alması.

15 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Amasya'dan, Kâzım Karabekir'e telgrafi: "13. Kolordu'ya kaldırma emri verilse bile bunu uygulama ve yerine getirmenin geciktirilmesi lüzumunu Cevat Paşa'ya yazdım. Hükümetin her teklif ve müdahale karşısında, direnme gösteremeyişi cidden üzüntü verici ve şaşırtıcıdır."

15 Haziran 1919 – Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'nın, Atatürk'e İstanbul'a davet sebebini açıklayan telgrafi: "...İngilizler, İstanbul'a getirilmeniz hakkında istekte bulundular." (Ayrıca, aynı gün

Atatürk'e çekilen ikinci bir telgrafla İstanbul'a davetin Hükümet kararı olduğu bildirilmiştir). [Kocatürk]

15 Haziran 1919 – Bergama'nın milli kuvvetler tarafından geri alınışı.

15/16 Haziran 1919 – Ali Bey'in Ayvalık'tan gönderdiği kuvvetler Bergama'daki Yunan işgal kuvvetlerini bir baskınla perişan etti. (Baskına kısmen Balıkesir ve Bandırma'dan gelen kuvvetlerde katıldı.) Yunanlılar geri çekildi. Nazilli'yi de boşalttı. Aydın'da hazırlanan Yunanlılara karşı bu kez halk ayaklandı ve Yunanlılar çaresiz Aydın'ı da boşalttılar. Böylece 1919 Haziran ayı ortalarında Aydın cephesi kurulmuş oldu. Demirci Mehmet Efe Aydın cephesi Komutanlığını üzerine aldı. (Nutuk)

16 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Genelkurmay Başkanlığından şifreli telgrafla Edirne ve Edirne'deki Kolordu Komutanına dair bilgi istemesi, Cafer Tayyar Bey'in yerini sorması. (Nutuk)

16 Haziran 1919 – Yörük Ali Efe Müfrezesi'nin Malkoç köprüsüne baskını ve Yunan müfrezesinin imha edilişi.

16 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Konya'da 2. Ordu Müfettişi Cemal (Mersinli) Paşa'ya, İstanbul'da kurulan Kilikyalılar Cemiyeti hakkında bilgi isteyen telgrafı: "Bu heyetin merkezi nerede ve üyeleri kimlerdir? Ne surette ilişki kuralım?"

16 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Amasya'dan Kâzım Karabekir'e, Konya'da Ordu müfettişi Cemal Paşa ile yazışmasına dair bilgi veren telgrafı: "...Cemal Paşa'ya verdiğim cevapta olupbittileri beklemek taraftarı olmadığımı ve fakat hazırlığımızı iyi yapabilmek için biraz zaman kazanmayı uygun gördüğümü bildirdim." [Kocatürk]

17 Haziran 1919 –Genelkurmay Başkanının telgrafla Mustafa Kemal Paşa'ya "Cafer Tayyar Bey'in 1nci Kolordu Komutanı olarak Edirne'de bulunduğunu" bildirmesi. (Nutuk)

17 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Amasya'dan Kâzım Karabekir'e millî birlik gereğine dair telgrafı: "...Anadolu'ya geçişimden şimdiye kadar en çok önem verdiğim taraf, milletin geleceğinin ve hayat hakkımızın ancak millî birlikle kurtarılacağını anlamak ve bunun için her çeşit siyasî ve kişisel ihtiraslardan uzak ve yalnız milleti hür ve müstakil yaşatmaya yönelik örgütün, yani Müdafaa-i Hukuk-u Milliye'nin her bucağa varıncaya kadar yayılması esaslarını hazırlamak oldu. Övmeye değer ki, her tarafta gerek askerî gerek mülkî, sizin gibi aynı fikir ve düşüncede arkadaşlarımızın çalışma ve önderlikleriyle her taraftan aldığım telgraflar milletin bu ihtiyacı duyduğunu ve birlik halinde bu işe eylemli olarak başladığını ispat ediyor."

17 Haziran 1919 – İstanbul'da İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe'un, Atatürk'ün geri çağırılması için Hariciye Nezareti'ne müracaatı (Amiral Calthorpe, bu isteğini 6 Haziran 1919'da Harbiye Nezareti'ne bildirmişti. Hariciye Nezareti'ne bugünkü başvurusunu 2 Temmuz 1919'da bir kere daha yineleyecektir). [Kocatürk]

17 Haziran 1919 – Yunan kuvvetlerinin Menemen'de katliam yapmaları.

17 Haziran 1919 – Damat Ferit Paşa'nın Paris Barış Konferansı'na, Osmanlı Devleti'nin barış isteklerini bildiren muhtırası.

17 Haziran 1919 – Erzurum İl Kongresi toplandı.

17 Haziran 1919 – Yunan ordusu Menemen’de kıyım yaptı. 100 kadar sivil Türk öldürüldü.

17 Haziran 1919 – İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe, Atatürk’ün geri çağrılmasını istedi. (Amasya toplantılarının (Genelgesinin) sonuçlarından biri de Mustafa Kemal’i İstanbul’a getirme faaliyetlerinin yoğunluk kazanması oldu. Zaten İngilizler 6 Haziran’dan beri Mustafa Kemal’in görevden alınması için devamlı baskı yapıyorlardı. İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe, 17 Haziran 1919’da, Anadolu’nun 10 askeri bölgeye ayrılarak her birinin başına bir general atama projesini kabul etmeyeceklerini, Mustafa Kemal’in Samsun’a gönderilmesinin üzücü sonuçlar verdiğini ifade ederek onun ve arkadaşlarının biran önce İstanbul’a çağrılmalarını istedi.)

17 Haziran 1919 – Atatürk, K. Karabekir’e çektiği telgrafta, ülkenin “ancak milli birlikle kurtarılacağını anlatmak ve bunun için her çeşit siyasi ve kişisel ihtiraslardan uzak ve yalnız milleti özgür ve bağımsız yaşatmaya yönelik örgütün, yani Müdafaayı Hukukun her bucağa varıncaya kadar yayılmasını sağlamaya” çalıştığını belirtti.

18 Haziran 1919 – İçişleri Bakanlığı, Müdafaayı Hukuk Cemiyetleri kurulmasını ve telgraflarının çekilmesini yasakladı; milli kuvvetlerin dağıtılmasını istedi. Bunun üzerine Atatürk 20 Haziran’da postanelere el konulmasını emretti.

18 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa, Anadolu ve Rumeli milli teşkilatının birleştirilmesi hakkında bir genelge yayınladı.

18 Haziran 1919 – Atatürk’ün, Amasya’dan, Edirne’de bulunan I. Kolordu Komutanı Albay Cafer Tayyar Bey’e telgrafı: “...Bağımsızlık gayesinin elde edilmesine kadar tamamiyle milletle birlikte, fedakârane çalışacağıma mukaddesatım namına yemin ettim. Artık benim için Anadolu’dan hiçbir yere gitmemek kesindir.” (Anadolu’da askerî ve mülkî erkânın büyük kısmını arkasına alan Mustafa Kemal, Trakya’nın da bu oluşuma katılması için 18 Haziran’da I. Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Bey’e durumu izah ile bütün millî cemiyetlerin Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuki Millîye ismi altında birleştirileceğini bu maksatla Sivas’ta bir kongre toplanacağını, buraya Trakya’yı temsilen delege gönderilmesini istedi. Mustafa Kemal, bağımsızlık elde edilinceye kadar bütün milletle fedakarca çalışacağına mukaddesatı üzerine and içtiğini, bunu yurdun her tarafına genelge ile bildirdiğini, kararının Anadolu’dan hiçbir yere gitmemek olduğunu, bu kararının bütün arkadaşlarının kararı ve görüşlerine tümüyle uyduğunu ilan etti.)

18 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa’nın Amasya’dan Edirne’de 1nci Kolordu Komutanı olan Cafer Tayyar Bey’e şifreli telgrafla direktifi; “Trakya ve Anadolu’daki milli teşkilatların birleştirilmesi ve milletin sesinin dünyaya duyurulabilmesi için güvenli bir yer olan Sivas’ta ortak ve güçlü bir heyet kurulması kararlaştırılmıştır. Teşkilatlanmaya başlayıp, Sivas’a temsilci gönderiniz. Temsilciler ulaşana dek bana yetki verdiğinizizi bildiren şifreli bir telgraf gönderiniz.” (Aynı telgrafta Mustafa Kemal Paşa’nın söyledikleri; İstiklalimizi kazanana kadar bütün milletle fedakârca çalışacağıma mukaddesatım üzerine yemin ettim. Artık benim için Anadolu’dan başka bir yere gitmemek kararı kesindir... Anadolu’daki milli teşkilat bucaklara kadar genişledi. İngiliz propagandaları ortadan kaldırıldı ve Kürtler Türklerle birleşti....”(Nutuk)

18 Haziran 1919 – Atatürk’ün, Erzurum Valisi Münir (Akkaya) Bey’in görevinden alınması üzerine Dahiliye Nezareti’ne -Vali’nin yerinde bırakılmasının uygun olacağını ve istifa etmiş dahi olsa kabul edilmemesini isteyen- telgrafı. [Kocatürk]

18 Haziran 1919 – İstanbul hükümeti Redd-i İlhak ve benzeri derneklerin faaliyetlerini yasakladı.

18 Haziran 1919 – 11 Mayıs tarihinde Midyat'ta başlayan Ali Batı isyanının bastırılması. (100 isyancı 11 Mayıs tarihinde Nusaybin'e girdi. 9 Haziran'da kuşatıldılar. 18 Haziran'da ölü ele geçirildi.) (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

18 Haziran 1919 – Mustafa Kemal, Trakya'da bulunan kolordu komutanı Cafer Tayyar'a (Eğilmez) şifre ile düşüncelerini bildirdi.

18 Haziran 1919 – Osmanlı hükümetinin 18 Haziran 1919'da yayınladığı bir genelge ile Kuvayı Milliye Hareketini yasaklaması. (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.98)

18 Haziran 1919 – Atatürk'ün Trakya'daki birinci Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Paşa'dan Trakya'daki duruma dair rapor isteyen telgrafı.

19 Haziran 1919 – Ali Fuat Paşa ve Hüseyin Rauf Bey, Mustafa Kemal Paşa ile buluşmak üzere Amasya'ya geldi. (Rauf Bey, İstanbul – Bandırma – Batı Anadolu – Ankara üzerinden XX. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa ile birlikte 19 Haziran'da Amasya'ya geldi. Onlara 3. Kolordu Komutanı Refet (Bele) Bey'in de katılmasıyla, Mustafa Kemal'in hazırladığı bir metin görüşülerek 21/22 Haziran'da karara bağlandı.)

19 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Ankara'dan Amasya'ya gelen Ali Fuat Paşa ve Rauf Bey'le görüşmesi. Onları karşılayan Atatürk, "Sizleri zahmete soktuk, fakat buluşmamız çok iyi oldu" dedi.

19 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'e, Rauf (Orbay) Bey ve Ali Fuat Paşa'nın Amasya'ya bugün geldiklerini bildiren telgrafı.

19 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Amasya'dan, 17. Kolordu Komutan Vekili Albay Bekir Sami (Günsav) Bey'e telgrafı: "Pontus Cumhuriyeti kurmak amacıyla yapılmakta olan haince çalışmalar zararsız hale getirildi. ...Dünyadaki genel gidişat ve durum, Türk ulusunun bağımsızlık ve kurtuluşunun lehinedir."

19 Haziran 1919 – Milli kuvvetlerin Bergama'yı boşaltarak çekilmesi.

20 Haziran 1919 – Atatürk postanelere el konulmasını emretti. (İçişleri Bakanlığının telgraf yasağı nedeniyle)

20 Haziran 1919 – Atatürk'ün isteği ile Amasya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından, yaklaşık 30.000 kişinin katıldığı büyük bir miting yapıldı. Mitingde konuşan Atatürk, milleti yine direnişe çağırdı.

20 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Posta ve Telgraf Umum Müdürlüğü'nün, Redd-i İlhak ve Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyetlerinin telgraflarının çekilmemesi emri üzerine Amasya'dan Sadaret'e, Harbiye Nezareti'ne, valiliklere, kolordulara, Posta ve Telgraf Başmüdürlüklerine genelgesi: "...Milletin sesini boğarak yasal hakkını istemekten menetmeye ve vatanın mahvına sebep olmaya yönelik bu emri hiçbir namuslu telgraf memurunun yerine getireceğini ümit etmem; fakat böyle bir namussuzluğa cüret edecek olanlar olursa derhal divan-ı harplere gönderilmesini ve durumdan bilgi verilmesini emrederim."

20 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Amasya'dan Posta ve Telgraf Umum Müdürlüğü'ne telgrafı: "Posta ve Telgraf Umum Müdürlüğü'nün telgrafhanelere Müdafaa-i Hukuk-u Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyetleri tarafından verilecek telgrafların çekilmemesi hakkında bir emir verdiğini haber aldım. Bu emrin

hemen geri alınarak milletin itimat ve güvenine zerre kadar zarar getirilmemesi gereğini arz etmeyi vicdan vazifesi kabul ettiğimi bildiririm.” [Kocatürk]

20 Haziran 1919 – Milli kuvvetlerin Nazillî'yi geri almaları.

20 Haziran 1919 – Yunan kuvvetlerinin Bergama'yı ikinci kez işgali.

20 Haziran 1919 – Amasya'da askeri komutanların Kemal Paşa Başkanlığında toplanması. Amasya'da başlayan görüşmelere Ali Fuat Paşa (Cebesoy), Rauf Bey (Orbay) ve Refet Bey (Bele) de katıldı. Üç gün devam eden Amasya görüşmeler sonunda vatanın tehlikede olduğuna dair dikkate çekilen Amasya Tamimi yayınlandı. Buna göre Sivas'ta bir milli kongre toplanması yolunda karar alındı. Kurtuluş mücadelesinin planları hazırlanmış, Erzurum Kongresi ve Sivas Kongresi'nin toplanmasına burada karar verilmiş, 22 Haziran 1919 tarihinde yayınlanan “Amasya Genelgesi” ile “Milletin İstiklâlini Yine Milletın Azim ve Kararı Kurtaracaktır” denilerek Milli Mücadele burada fiiliyata geçirilmiştir.

20 Haziran 1919 – Mustafa Kemal'in, Amasya'dan gönderdiği genelge ile milli kuvvetleri bir gaye ve bir teşkilat çevresinde toplamak amacıyla Sivas Kongresi'ni toplamaya çağırması.

21 Haziran 1919 – İçişleri Bakanı Ali Kemal, İngiliz yetkililere, “Mustafa Kemal'in emirlerine uyan memur veya subayların Divan-ı Harp tarafından cezalandırılacağı” söyledi.

21 Haziran 1919 – Mustafa Kemal, İstanbul'da bulunan tanınmış kişilere (Abdurrahman Şeref, Reşit Akif Paşa, Seyit Bey, Halide Edip (Adivar), Kara Vasıf, Nafia Nazırı Ferit Paşa, Sulh ve Selamet Fırkası Başkanı Ferit Paşa, Cami (Baykut), Ahmet (Rıza)) gönderdiği mektupta “Artık İstanbul Anadolu'ya hakim değil, tabi olmak mecburiyetindedir” dedi.

21 Haziran 1919 – Atatürk'ün, İstanbul'da bulunan bazı tanınmış kimselere (Abdurrahman Şeref, Reşit Akif Paşa, Ahmet İzzet Paşa, Halide Edip, Kara Vasıf, Ahmet Rıza, Seyit Bey, Ferit (Tek) Bey, Ferit Paşa, Cami Bey) Amasya'dan mektup göndererek, onları Millî Mücadele'ye davet etmesi: “Artık İstanbul Anadolu'ya hâkim değil, tâbi olmak mecburiyetindedir!” “Size düşen fedakârlık pek büyüktür!” “Millî gaye elde edilinceye kadar âcizleri Anadolu'dan ve milletin sinesinden ayrılmayacağım ve bu noktada sonuna kadar bir millet ferdi gibi çalışacağımı millete karşı mukaddesatım namına söz verdim ve hiçbir kuvvet bu millî azme mani olamayacaktır!” (Mustafa Kemal'in, İstanbul'da bulunan bazı tanınmış kimselere Amasya'dan mektup göndererek onları Millî Mücadele'ye davet etmesi.)

21 Haziran 1919 – Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'nın, 15. Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir'e - Mustafa Kemal Paşa'nın yerine- 3. Ordu Müfettişliği'ne vekâleten atanma teklifi. (Harbiye Nazırı 21 Haziran'da Kâzım Karabekir'e 3. Ordu Müfettişlik Vekaletini teklif etmekteydi. Karabekir Erzurum'dan ayrılmasının telâfi edilmez vahamete yol açacağını, kolorduya vekâlet edecek uygun bir kimsenin bulunmadığını, büyük kumandanların sırasıyla ve birer bahaneyle ortadan kaldırılması suretiyle, daha kolay mahvedileceğimiz kanaati umumu sarmış olduğundan “Eğer sağlık durumu görevini yapmasına mani olmasından başka bir sebep yoksa Mustafa Kemal Paşa'nın müfettişlikten ayrılması tehlikeli olacaktır.” yorumuyla görevi kabul etmedi.)

21 Haziran 1919 – [Amasya Tamimi](#) hazırlandı, yayınlandı. (Bu kararlarda özetle vatanın bütünlüğü ve istiklâlinin tehlikede olduğu, hükümetin görevini gereğince yapmadığı, milletin istiklâlini yine milletin kararının kurtaracağı, millî hakları dünyaya duyurmak için her türlü etkinin dışında bir millî kurula ihtiyaç olduğu, bu maksatla Sivas'ta bir kongre toplanacağı, kongreye katılmak üzere bütün illerin her

sancağından parti farkı gözetilmeden muktedir ve milletin güvenini kazanmış üçer delege gönderilmesi, askerî ve sivil teşkilatın hiçbir suretle dağıtılmaması, kumandanın hiçbir şekilde terk edilmemesi veya başkasına devredilmemesi, vatanın herhangi bir tarafına yeniden olacak bir düşman hareketi halinde komutanların birlikte hareket edecekleri, silâh ve mühimmatın katiyen elden çıkarılmayacağı öngörülmekteydi.)

21 Haziran 1919 – Amasya’da askeri komutanların Kemal Paşa Başkanlığında toplanması. Üç gün devam eden Amasya görüşmeleri tamamlandı. Sonunda vatanın tehlikede olduğuna dair dikkate çekilen Amasya Tamimi yayınlandı. Buna göre Sivas’ta bir milli kongre toplanması yolunda karar alındı. Kurtuluş mücadelesinin planları hazırlanmış, Erzurum Kongresi ve Sivas Kongresi’nin toplanmasına burada karar verilmiş, 22 Haziran 1919 tarihinde yayınlanan “Amasya Genelgesi” ile “Milletin İstiklâlini Yine Milletın Azim ve Kararı Kurtaracaktır” denilerek Milli Mücadele burada fiiliyata geçirilmiştir.

21/22 Haziran 1919 – Atatürk’ün, yaveri Cevat Abbas (Gürer) Bey’e Amasya Genelgesi’ni dikte etmesi ve gece, Ali Fuat Paşa, Rauf Bey ve Samsun’dan gelen Refet (Bele) Bey ile görüşerek genelgeyi onlara da imza ettirmesi. [Kocatürk]

21/22 Haziran 1919 – Gece Amasya Genelgesi hazırlandı. Atatürk’ün hazırladığı Amasya Genelgesi’nin esası şöyleydi: 1- Vatanın bütünlüğü milletin bağımsızlığı tehlikededir. 2- İstanbul Hükümeti üzerine aldığı sorumluluğun gereğini yerine getirememektedir. Bu durum milletimizi yok olmuş gibi gösteriyor. 3- Milletın bağımsızlığını, yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır. Genelgede ayrıca, milletin sesini dünyaya duyuracak bağımsız “milli bir heyetten”, halkın katılımıyla toplanacak Sivas ve Erzurum kongrelerinden söz ediliyordu. Genelgede bir de “Mahrem (Gizli) madde” vardı. Açıklanmayan bu 6. madde şuydu: Askerî ve millî örgütlenme hiçbir surette kaldırılmayacaktır. Komuta hiçbir surette ve hiçbir kimseye terk edilmeyecektir. Silâh ve mühimmat kesinlikle elden çıkarılmayacaktır. Bu kararlar, 21/22 Haziran’da Atatürk, Ali Fuat Paşa, Hüseyin Rauf Bey, Albay Refet Bey ile Albay Kâzım, görevli memurlar Hüsrev Bey, Muzaffer Bey ve başka bir memur tarafından imzalandı. Daha sonra da asker, sivil yetkililere gönderildi.

21/22 Haziran 1919 – Mustafa Kemal’in yaveri Cevat Abbas’a Amasya’da yazdırdığı genelge; “Sivas’ta genel bir milli kongre toplayarak Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerini birleştirmek kararı.”(Amasya Tamimi/Genelgesi) (Anılan belgeye: Mustafa Kemal, Rauf Bey, Fuat Paşa, Kurmay Başkanı Kazım Özalp, memur Hüsrev Bey, askeri şifreci Muzaffer Bey, sivil şifreci ayrıca bir memur ve birkaç kişi daha imza koymuştur. Refet Bey imzadan imtina etmiş ancak ısrarlar sonucu evrakın bir yerine zor görülen kendisine has gizli bir işaret koymuştur.) (Nutuk)

22 Haziran 1919 – Amasya Genelgesi Amasya Saraydüzü Kışlasında kaleme alındı.

22 Haziran 1919 – Amasya Genelgesi: “Vatanın bütünlüğü, ulusun bağımsızlığı tehlikededir.” Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarının Amasya’da aldıkları kararların askeri ve mülki makamlara bildirmek için gönderdikleri tamim (genelge). Kurtuluş savaşının başladığını açıklayan ilk resmi bildiridir.

22 Haziran 1919 – Mustafa Kemal’in Amasya’dan Anadolu’da mülkî ve askerî makamlara genelgesi: “Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığı tehlikededir. Milletın bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır. Sivas’ta milli bir kongrenin acele toplanması kararlaştırılmıştır. Bunun için tekmili vilayetlerin her livasından milletin itimatına mazhar üç murahhasın mümkün olan süratle yetişmek

üzere hemen yola çıkartılması icap etmektedir. Her ihtimale karşı keyfiyetin bir milli sır haline tutulması lazımdır.” (Mustafa Kemal, Amasya Genelgesiyle, milli kuvvetleri bir gaye ve bir teşkilat çevresinde toplamak amacıyla, Sivas’ta bir kongre toplanması gerektiğini duyurdu.)

22 Haziran 1919 – Mustafa Kemal’in, Amasya’dan gönderdiği genelge ile, milli kuvvetleri bir gaye ve bir teşkilat çevresinde toplamak amacıyla Sivas Kongresi’ni toplamaya çağırması. Amasya’da yayımladığı genelgeyle “Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararının kurtaracağını ” ilan edip Sivas Kongresi’ni toplantıya çağırırdı.

22 Haziran 1919 – Atatürk’ün, Amasya’dan, Anadolu’da mülkî ve askerî makamlara genelgesi: “Vatanın tamamıyeti, milletin bağımsızlığı tehlikededir. Milletın bağımsızlığını, yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır. Sivas’ta millî bir kongrenin acele toplanması kararlaştırılmıştır. Bunun için bütün vilâyetlerin her livasından milletin itimadını kazanmış üç delegenin, mümkün olan süratle yetişmek üzere, hemen yola çıkarılması gerekmektedir. Her ihtimale karşı, durumun bir millî sır halinde tutulması lâzımdır.”

22 Haziran 1919 – 22 Haziran’da İngiliz yetkililer (İngiliz ateşesi Deeds ile siyasi danışman ve Baştercüman Ryan) sadrazam vekilinden 3. Ordu müfettişinin görevden alınması isteğini tekrarladılar.

22 Haziran 1919 – Kâzım Karabekir’in, Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa’nın 21 Haziran 1919 tarihli telgrafına cevabı: “...Mustafa Kemal Paşa’nın müfettişlikten alınması tehlikeli olacaktır.”

22 Haziran 1919 – Atatürk’ün, Amasya’dan, Konya’da 2. Ordu Müfettişi Cemal (Mersinli) Paşa’ya mektubu: “...Millî gücü bozmaya çalışacak olanlara kesinlikle karşı koymak ve kötü etkilerini gidermek, bizim için zorunludur.” [Kocatürk]

22 Haziran 1919 – Yunanlıların Akhisar’ı yeniden işgali.

22 Haziran 1919 – Erzurum İl Kongresi kapandı.

23 Haziran 1919 – (84 Sayılı Genelge) Dahiliye nazırı Ali Kemal Bey’in, Mustafa Kemal’in görevden alındığını ve kendisiyle hiçbir şekilde resmi muamele yapılmamasını bildiren genelgesi. (Nutuk)

23 Haziran 1919 – Mustafa Kemal, İstanbul Hükümeti tarafından görevinden alındı. (23 Haziran’daki toplantısında Bakanlar Kurulu, Harbiye Nezaretinin emrine rağmen İstanbul’a dönmediği ve halkı hükümete karşı kıskırttığı gerekçesiyle Mustafa Kemal’in hemen görevden alınmasına; yerine Hurşit Paşa’nın atanması için gerekli işlemin yapılmasına karar verdi. Artık resmî sıfatı kalmayan Mustafa Kemal’in bildiri ve emirlerinin geçerliliği bulunmadığının icap eden illere Dahiliye Bakanlığınca bildirilmesi uygun görüldü.)

23 Haziran 1919 – Vükelâ Meclisi’nin, Atatürk hakkında kararı: “...Mustafa Kemal Paşa’nın, azledilerek hiçbir resmî sıfatı kalmamış olduğundan bildiri ve emirlerinin resmî nitelik taşımadığının icap eden vilâyetlere duyurulmasının Dahiliye Nezareti’ne bildirilmesi.” (Mustafa kemal paşa hakkında hükümet kararı: “Mustafa Kemal Paşa’nın azledilerek hiçbir resmi sıfatı kalmamış olduğundan tebligat ve işarların resmi mahiyeti haiz olmadığına icap eden vilayetlere tebliğinin Dahiliye nezaretine bildirilmesi.”)

23 Haziran 1919 – Dahiliye Nazırı Ali Kemal’in, Atatürk’ün azledilmesi sebebiyle emirlerinin dinlenmemesi hakkında vilâyetlere gizli genelgesi: “Dahiliye Nezareti’nin size kesin emri, artık o zatın

azledilmiş olduğunu bilmek, kendisiyle hiçbir resmî muameleye girişmemek, hükümet işlerine ait hiçbir isteğini yerine getirmemektir(!)” (Mustafa Kemal’in müfettişlik görevinden azledilmesi kararı üzerine İçişleri Bakanı hemen harekete geçti. 23 Haziran’da illere Mustafa Kemal’in görevden alındığını, kimsenin onun emirlerini yerine getirmemesini istedi. 26 Haziran’da da millî ordu teşkil etmenin ve millî savunma girişimlerinin bir felâket olduğunu belirterek askerlerin verecekleri emirlere uyulmamasını, uyanların sorumlu tutulacaklarını, bildirdi. İçişleri Bakanının, bazı çevrelerce desteklenen bu davranışı, hükümette ciddi tartışmalara yol açtı. Sert bir şekilde tartışan içişleri ve Millî Savunma Bakanları istifa etmek zorunda kalıyorlardı. Ancak Mustafa Kemal’i görevden almak kararı, Millî Savunma Bakanlığınca usulüne uygun bir şekilde sadarete (başbakanlık) bildirilmediği için, yürürlüğe konulamadı.)

23 Haziran 1919 – İstanbul’da İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe’un, Lord Curzon’a: “...Mustafa Kemal Paşa’nın Samsun’a varışından beri kendisini milliyetçi akımın merkezi haline getirdiği. Bu diğer tehlikeli kişinin de Rauf Bey olduğu.” [Kocatürk]

23 Haziran 1919 – Atatürk’ün, Amasya’dan Kâzım Karabekir Paşa’ya telgrafı: “...İstanbul’da millî bağımsızlığın zevkinden mahrum bazılarının İngiliz esaretine girmekte sakınca görmedikleri anlaşılıyor. Bu sebeple Anadolu’dan çıkacak sesin etrafında olan bizler için bu millî vazifenin pek mukaddes olduğu kanaati bir kere daha doğrulanıyor. Merkezî hükümet millî girişimlerimize karşı her ne şekilde tecavüz elini uzatırsa uygun surette hemen karşı harekete girişilerek millî gayenin gerçekleştirilmesi zorunludur.”

23 Haziran 1919 – İstanbul hükümeti Mustafa Kemal’i, emirlere uymadığı için görevden alarak yerine Hürşit Paşa’yı atadı. Ali Kemal vilayetlere gönderdiği yazıda Mustafa Kemal’in emirlerine uyulmamasını istedi.

23 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa hakkında hükümet kararı: “Mustafa Kemal Paşa’nın azledilerek hiçbir resmi sıfatı kalmamış olduğundan tebligat ve işarların resmi mahiyeti haiz olmadığının icap eden vilayetlere tebliğinin Dahiliye nezaretine bildirilmesi.”

23 Haziran 1919 - Sarayın Elazığ valisi yaptığı Kurmay Albay Ali Galip Bey ve on adamının Sivas’ta dört yana Mustafa Kemal’in vatan haini olduğunu bildiren 84 sayılı genelgeyi afişler halinde astırması, halka duyurması, Sivas valisi Reşit Paşa’ya Mustafa Kemal Sivas’a geldiğinde yakalaması için telkinde bulunması. (Nutuk)

24 Haziran 1919 – Atatürk’ün, Dahiliye Nazırı Ali Kemal’in 18 Haziran 1919 tarihli genelgesi nedeniyle Padişah Vahdettin’e telgrafı: “Böyle bir zihniyetin hiçbir yerde kabul ve uygulama noktası bulmadığını şükranla arz eylerim.”

24 Haziran 1919 – Atatürk’ün, Yunanlıların ve yerli Rumların Samsun’daki faaliyetleri hakkında 15. Kolordu Komutanlığı’na telgrafı.

24 Haziran 1919 – Atatürk’ün, İtalyanların Antalya yöresindeki kuvvetlerini artırdıkları, bu girişimin protesto edilmesi hakkında 15. Kolordu Komutanlığı’na telgrafı.

24 Haziran 1919 – Posta ve Telgraf Umum Müdürü Refik Halit (Karay)’in, telgrafhanelere, Mustafa Kemal’in azledildiğini, bu sebeple telgraflarının kabul edilmemesini bildiren telgrafı.

24/25 Haziran 1919 – Atatürk'ün, valiliklere, müstakil mutasarrıflıklara, kolordulara ve 2. Ordu Müfettişi Cemal Paşa'ya, "Dahiliye Nazırı Ali Kemal'in -Osmanlı hükümetinin yeni bir savaşa giremeyeceği hakkında- 18 Haziran 1919 tarihli genelgesini protesto eden" yazısı: "..Bağımsızlığını emin görmek isteyen milletin önüne hiçbir haksız set çekilemez!" [Kocatürk]

25 Haziran 1919 – İbrahim Tali (Öngören) Bey'in, Dahiliye Nazırı Ali Kemal'in 23.6.1919 tarihli genelgesini, Sivas'tan şifre ile Amasya'da bulunan Atatürk'e bildirmesi.

25 Haziran 1919 – Çerkez Ethem ve Demirci Mehmet Efe kuvvetleri, Yunanlılarla çarpışmaya başladı.

25 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa, Amasya'dan Sivas'a hareket etti.

25/26 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın yaveri Cevat Abbas'ı çağırarak sabah erkenden Amasya'ya gidileceğini, bu gidişin gizli kalmasını istemesi. (Nutuk)

26 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın sabah erkenden ve gizlice Amasya'dan Tokat'a doğru yola çıkması. (Nutuk)

26 Haziran 1919 – Mustafa Kemal'in bugünü ve geceyi Tokat'ta geçirmesi. (Sabah gelişi hiçbir yere bildirilmemiştir.) (Nutuk)

26 Haziran 1919 – 1. Dünya Savaşı sonunda, İtilaf Devletleri ile Almanya arasında Versay Barış Anlaşması imzalandı.

26 Haziran 1919 – Atatürk'ün, otomobile sabah Amasya'dan Tokat'a sabah 08.00'de hareketi, günü ve geceyi Tokat'ta geçirmesi. [Atatürk, beraberinde Rauf (Orbay), Refik (Saydam), Kâzım (Dirik), Hüsrev (Gerede), İbrahim Süreyya (Yiğit), Cevat Abbas (Gürer) vb. olmak üzere üç otomobile yola çıkmıştır].

26 Haziran 1919 – Dahiliye Nazırı Ali Kemal istifa etti.

26 Haziran 1919 – Dahiliye Nazırı Ali Kemal'in: "Milli ordu teşkil etmenin ve müdafaa-i milliye hazırlamak gibi faaliyetlerin felaket olduğunu.." ilan eden beyannamesi.

26 Haziran 1919 – Atatürk, 26 Haziran 1919 sabahı karanlıkta, sessiz sedasız Amasya'dan ayrılıp Tokat'a gitti. Amasya'da kaldığı 14 günde Türk Devrimi'nin temellerini attı. (Mustafa Kemal 26 Haziran'da Amasya'dan Tokat'a gelmiştir. Amacı Karabekir'in ısrarla davet ettiği Erzurum'a gitmek ve Erzurum kongresine katılmaktır. Geceyi Tokat'ta geçirir. Fakat Sivas'ta birtakım olumsuz hazırlıklar yapıldığını duyar ve gerekli tertibatı aldıktan sonra, 27 Haziran'da adeta baskın şeklinde Sivas'a ulaşır. Elâzığ'a özel görevle vali atanan Emekli Kurmay Albay Ali Galip ve Hürriyet ve itilâf mensupları, Vali Reşit Paşa'yı, Mustafa Kemal'i tutuklaması için sıkıştırmaktadırlar.)

26 Haziran 1919 – Ali Kemal Bey 84 sayılı genelgesinden üç gün sonra bugün, hükümetten çekildi. (Nutuk)

27 Haziran 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Tokat'tan Sivas'a hareketi. (Yol yaklaşık altı saat sürmektedir. Mustafa Kemal Paşa'nın yola çıkmadan evvel Sivas Valisine hareket ettiğini bildiren Ordu müfettişi imzalı telgrafi. NOT: Telgrafta hareket saati tamamen doğrudur ancak telgraf kasıtlı olarak Mustafa Kemal Paşa'nın emriyle altı saat gecikmeli çektirilmiştir.) (Nutuk)

27 Haziran 1919 – Mustafa Kemal'in Sivas'a gelişi, burada yoğun sevgiyle karşılanması. (Nutuk)

27 Haziran 1919 – Atatürk'ün, 09.15'te Tokat'tan ayrılarak akşama doğru Sivas'a gelişi ve şehir girişinde Vali Reşit Paşa tarafından karşılanması.

27 Haziran 1919 – Atatürk'ün vilâyetlere, mutasarrıflıklara ve kolordulara Dahiliye Nazırı Ali Kemal'in 23 Haziran 1919 tarihli genelgesi nedeniyle karşı genelgesi: "...Azlime dair bu ana kadar hiç bir emir almadım!" (Mustafa Kemal, eski içişleri Bakanının 23 Haziran tarihli genelgesini yolda öğrenince, kendisini bu göreve Padişahın atadığını, ne padişahlık makamından ne de Sadaret ve Millî Savunmadan azline dair bir emir almadığını hatırlattı. Bu durumda Ali Kemal'in bu gizli genelgesinin devlet ileri gelenleri arasında ikilik yaratacağını, millet arasında anarşiye yol açacağını belirtti. Memuriyetine padişahlık makamınca son verilmesi halinde, bu durumu başkalarından önce bizzat açıklayacağını böyle bir durumda dahi vatanın kurtuluşu için "sine-i millete bir ferdi millet olarak" hizmet edeceğini ilâve ederek, resmî sıfatı üzerinde bulunduğu sürece vereceği emirlere herkesin uyması gerektiğini, bütün askerî ve sivil yetkililere duyurdu.)

27 Haziran 1919 – İçişleri Bakanının millî direnmeye karşı olan davranışları, onu istifaya sürüklerken Anadolu'da sert tepkilere yol açtı. XX. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa, millî direnmeye mani olmayı hedefleyen bu tutumu etkisizleştirmek ve Anadolu'da oluşturulan düşmana karşı direnme azmini berkitmek için, 27 Haziran'da bir genelge yayınladı. Bu genelge ile kolordu mıntıkası (Ankara, Kastamonu illeri ile Kütahya, Afyonkarahisar bağımsız sancakları, Konya ilinin Isparta ve Burdur livaları) üç bölgeye ayrılıyor ve her birinin başına sorumlu bir askerî yetkili atanıyordu. Bunlar asayişî korumak, Müdafaa-i Hukuk ve Redd-i ilhak cemiyetleri ile vatani savunulara yardım etmek, içeride fesat hareketlerine ve dışarıdan gelecek işgallere karşı koymak görevini üstleniyorlardı. Bu açıkça merkezi hükümete karşı bir başkaldırma hareketiydi.

27 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Elaziz (Elazığ)'e geçmek üzere Sivas'ta bulunan Ali Galip Bey'i gece Kolordu Kumandanlık Dairesi'ne çağırıp konuşması: "...Askerler mert olur. Türk askeri ise mertlerden mert ve pek civanmert olur. Siz cihanın kabul ettiği bu kurala istisna mı teşkil ediyorsunuz?"

27 Haziran 1919 – Konya'da bulunan 2. Ordu Müfettişi Cemal Paşa'nın, Atatürk'ün 22.6.1919 tarihli mektubu'na cevabı: "...Bütün tertibat ve düşüncelerinize katılıyorum." [Kocatürk]

27 Haziran 1919 – Mustafa Kemal'in 23 Haziran tarihli genelgeden haberdar olması. (Görevden alındığına dair genelge) (Nutuk)

28 Haziran 1919 – Mustafa Kemal'in Sivas'tan Erzurum'a hareketi. (Nutuk)

28 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Elaziz (Elazığ)'e geçmek üzere Sivas'ta bulunan Ali Galip Bey'i gece Kolordu Kumandanlık Dairesi'ne çağırıp konuşması: "...Askerler mert olur. Türk askeri ise mertlerden mert ve pek civanmert olur. Siz cihanın kabul ettiği bu kurala istisna mı teşkil ediyorsunuz?"

28 Haziran 1919 – Mustafa Kemal, Sivas'tan Erzurum'a doğru yola çıktı.

28 Haziran 1919 – 1. Balıkesir Kongresi toplandı.

28 Haziran 1919 – İlk Balıkesir (Millî) Kongresi toplandı. Balıkesir'de civar vilayetlerin murahhaslarından mürekkep, Kuvay-ı Milliye Kongresi'nin toplanması.

28 Haziran 1919 – Atatürk'ün, sabah Sivas'tan Erzurum yönüne hareketi ve geceyi Refahiye'de geçişi.

28 Haziran 1919 – Atatürk'ün, Dahiliye Nazırı Ali Kemal'in mülkî âmirlere 23.6.1919 tarihli genelgesi nedeniyle Harbiye Nezareti'ne telgrafı: "...Bu tehlikeli ve mesuliyeti ciddi ağır düşüncelerin millet ve memleketin gelecekteki kurtuluşu için ne büyük zararlar doğurabileceğini tekrar arza mecburum."

28 Haziran 1919 – Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'nın, Atatürk'e telgrafı: "Bizden bir heyetin Paris'e gitmesine Dörtler Meclisi müsaade etti. ...Hemen Dersaadet'e teşrifinizi rica ederim." [Kocatürk]

28 Haziran 1919 – İtalyanların Burdur'u işgali.

28 Haziran 1919 – Versailles Antlaşması imzalandı (Versay Antlaşması). I. Dünya Savaşı sonunda, İtilaf Devletleri ile Almanya arasında Versay Barış Antlaşması imzalandı. Almanya sömürgelerini kaybediyor, ordusu sınırlandırılıyor, savaş tazminatı ödemeye mahkum ediliyordu.

29 Haziran 1919 – 56ncı Tümen Komutanı Bekir Sami Bey'in Mustafa Kemal'e; "56ncı Tümenin İzmir'deki iki alayının hemen hepsinin Yunanlılarca esir alınarak Mudanya'ya gönderildiğini, milli gayeleri gerçekleştirecek milli mücadelenin kaçınılmaz olduğu düşüncesini dört yana yaydığını, Mustafa Kemal'e sonuna dek güvendiğini" bildiren şifreli telgrafı. (Nutuk)

29 Haziran 1919 – Aydın'da silahlı çeteler, halkla birlikte Yunan kuvvetlerine karşı amansız bir mücadeleye girdi.

29 Haziran 1919 – Posta ve Telgraf İdaresi Mustafa Kemal tarafından verilen telgrafların kabul edilmemesini bütün teşkilâtına duyurdu.

29 Haziran 1919 – Atatürk'ün, sabah saat 5.00'de Sivas'tan Erzurum yönüne hareketi, Suşehri'ne gelişi ve geceyi burada geçişi.

30 Haziran 1919 – Milli kuvvetlerin Aydın'ı geri alışı. Aydın, üç gün süren şiddetli çatışmalardan sonra Yunanlılardan geri alındı. Yunanlılar bazı Türk köylerini ateşe verdi.

30 Haziran 1919 – Atatürk'ün, sabah saat 9.00'da Suşehri'nden Erzincan'a hareketi, akşam Refahiye'ye gelişi, geceyi Çardak Boğazı'nda toprak üstüne battaniye sererek geçirmesi.

30 Haziran 1919 – 30 Haziran'da ise İngiliz Karadeniz Orduları Başkumandanı Milne, Mustafa Kemal'in azledilmesini, 6 Haziran'da Harbiye Nezareti'nden istediklerini, 8 Haziran'da verilen dönüş emrine rağmen Mustafa Kemal'in görevden alınmadığını belirterek Anadolu'daki direniş hareketlerinin önlenmesi için Mustafa Kemal ve Cemal Paşaların çekilmeleri konusunda Osmanlı Dışişleri nezdinde girişimde bulunulmasını Amiral Calthorpe'den istedi.)

30 Haziran 1919 – General Milne'in, Harbiye Nazırı Ali Ferit Paşa'ya, "Sivas'ta bulunan Atatürk ile Konya'da bulunan Cemal Paşa'nın derhal İstanbul'a çağrılmaları için Osmanlı hükümeti ile temasa geçilmesini isteyen" yazısı.

30 Haziran 1919 – Yeni Harbiye Nazırı (Milli Savunma Bakanı) Ali Ferit Paşa'nın Atatürk'e, Padişah'ın kendisine hava değişimi almasını, arzu edeceği bir şehir veya kasabada istirahat etmesi tavsiyesini bildiren telgrafı (Atatürk bu telgrafı 2/3 Temmuz gecesi Erzurum yolunda almıştır). [Kocatürk]

30 Haziran 1919 – İngilizlerin dayatması ile harbiye nazırı Ali Ferit paşa Mustafa Kemal'e 30 Haziran günü mektup gönderdi; "İstanbul'a dön yahut hava değişimi al ki İngilizleri ikna edebilelim!"

1 Temmuz 1919 – Atatürk'ün, öğleden sonra Erzincan'a gelişi ve geceyi burada geçişi.

1 Temmuz 1919 - Atatürk, Erzincan'a ilk olarak 1 Temmuz 1919'da geldi. Erzurum kongresi'nde bulunmak üzere, 28 Haziran 1919'da otomobille Sivas'tan Erzurum'a hareket eden Mustafa Kemal Paşa, yolu üzerindeki köy ve kasabalara uğrayarak 1 Temmuz 1919 günü Erzincan'a gelmiş, geceyi Erzincan da geçirdikten sonra ertesi gün Erzurum'a hareket etmiştir.

1 Temmuz 1919 – 30 Ekim 1915 tarihinde Çanakkale'de ele geçirilen Fransız Turquoise (Müstecip Onbaşı) denizaltı gemisi 1 Temmuz'da Fransızlara geri verildi.

2 Temmuz 1919 – Atatürk'ün Erzurum'a gitmek üzere 09.30'da Erzincan'dan hareketi, öğlen Tercan'a gelişi ve geceyi Tercan'da geçişi.

2 Temmuz 1919 – İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe'un, Osmanlı Hariciye Nezareti'ne yazısı: "Mustafa Kemal ve Cemal Paşaların kayıtsız şartsız ve süresiz olarak geri çağrılmalarının âcil zarureti üzerine bir kere daha dikkatinizi çekmek vazifem icabındandır." [Kocatürk] (Amiral Calthorpe, 2 Temmuz 1919 tarihli nota ile, Sivas ve Konya'da itilâf çıkarlarına karşı kıskırtmalarda bulunan, Mustafa Kemal ve Cemal Paşaların derhal ve kayıtsız, şartsız İstanbul'a çağrılmalarını ve bir sureti İngiliz hükümetine sunulan bu nota hakkında ne gibi işlem yapıldığını derhal bildirilmesini talep etti.)

3 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal Paşa Erzurum'da. Mustafa Kemal'in kongre için Erzurum'a ilk gelişi. Atatürk'ün, Rauf Bey ve beraberindekilerle Erzurum'a gelişi, halk ve asker tarafından sevgi gösterileriyle karşılanması. (Ordu Müfettişi İstanbul'la görüşmeleri yürütürken bir taraftan da yoluna devam etmekteydi. Mustafa Kemal, Rauf beyle birlikte bir hafta süren meşakkatli bir yolculuktan sonra, 3 Temmuz'da Erzurum'a ulaştı. Halk, askerî ve mülkî erkân tarafından törenle coşku ile karşılandı.)

3 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal, Şark İlleri Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kongresine katılmak üzere, Erzurum'a geldi. Mustafa Kemal'in, halk ve asker tarafından sevgi gösterileriyle karşılanması.

3 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın bir haftalık yorucu yolculuktan sonra Erzurum'a yoğun sevgi gösterileri ile gelişi. (Sivas'tan 28 Haziran tarihinde yola çıkmıştır.) (Nutuk)

3 Temmuz 1919 – Yunan kuvvetleri Aydın'ı bir kez daha ele geçirdi.

3 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal'in Diyarbakır'daki 13ncü Kolordu Komutanına, Kurmay başkanı Halit Bey'e ve Canik (Samsun) mutasarrıfına "Celadet ve Kamuran Ali isimli yabancılarca satın alınan iki kişinin" doğu illerinde ayrımcılık ve kıskırtmacılık yapacaklarını bildiren ve anılan şahısların yakalanmasını isteyen emri. (Nutuk)

4 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal gelişinin ertesi günü (4 Temmuz 1919) hemen Vilâyat-i şarkıye Müdafaa-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti'nin Erzurum şubesiyle temasa geçti. Doğu Anadolu ve özellikle Erzurum çevresinde Ermeni mezaliminin hatıraları henüz çok tazeydi. Halk bölgenin Ermenistan'a bırakılması korkusu içindeydi. Hükümetin Doğu illerine geniş özerklik tanınabileceği yolundaki beyanları endişeleri artırmıştı. Buna karşı alınacak tedbirleri saptamak için Vilâyet-i şarkıye Müdafaa-i Hukuk-ı Millîye Cemiyetinin Erzurum şubesi, 6 Doğu ilinin katılacağı Erzurum Kongresine hazırlık

olmak üzere 17 Haziran 1919'da Erzurum il Kongresini toplamış, alınacak önlemleri kararlaştırmıştı. Buna göre özetle: Ermeni saldırılarına şiddetle karşı konulması, halkın göç etmemesi, içeride düzeni ve savunmayı sağlayabilmek için bekçi teşkilâtı kurulması öngörülmüştür.

4 Temmuz 1919 – Atatürk'ün, Erzurum Valisi'ne yazısı: "...Telgraflarım Erzurum merkezinde alıkonulmak ve çekilmemek gibi kanunsuz hareketlerin ortağı ve uygulama aracı olan Erzurum Posta Başmüdürü ile Merkez Müdürü verdikleri izahat ve belgeler üzerine, üzerimdeki devlet vekar ve haysiyetini kuvvetlendirme ve koruma amacıyla tutuklanarak Divanıharp'e verilmiştir. Her tarafta ve bilhassa son günlerde yüksek makamlarla da resmî yazışmalarım kendilerince malûm olduğu halde anlamazlık ve bilmezlikten gelmeleri sorumluluklarını artırmıştır. Bilgi için bildirilir." [Kocatürk]

5 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal'in Erzurum'dan bütün komutanlıklara İstanbul hükümetince verilecek menfi/moral bozucu ve saptırıcı emirleri önlemek üzere emri. (Nutuk)

5 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal'in Konya'da bulunan 2nci Ordu Müfettişi Cemal Paşa'nın on gün izin alarak İstanbul'a gitmesi üzerine, bu tarihte, Konya'daki 12nci Kolordu Komutanı Selahattin Bey'e bu hareketin maksadını soran ve Selahattin Bey'in Fuat Paşa ile koordineli bir şekilde görevinin başında kalmasını bildiren telgrafı. (Aynı şifre Fuat Paşa'ya da çekilmiştir.) (Cemal Paşa İstanbul'dan dönmemiş, çok sonraları Ali Rıza Paşa kabinesinde harbiye Nazırı olmuştur. Selahattin Bey de bir süre sonra İstanbul'a gitmiştir.) (Nutuk)

5 Temmuz 1919 – Mustafa kemal Paşa, Kongre hazırlıkları için Erzurum'da.

5 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal, Rauf Bey (Orbay), Mazhar Müfit (Kansu) ve Erzurum Valisi Münir Bey bir toplantı yaparak Mustafa Kemal'i hareketin lideri olarak seçti.

5 Temmuz 1919 – Harbiye Nazırı Ali Ferit Paşa'nın, Atatürk'ü tekrar Padişah adına İstanbul'a çağırması. (2 Temmuz'da Amiral Calthorpe'nin Mustafa Kemal ve Cemal Paşaların derhal ve kayıtsız şartsız İstanbul'a çağrılmalarını isteyen notası üzerine, bu defa Saray devreye giriyordu. Mabeyn Başkatibi Ali Fuat Bey (Türkgeldi), Padişah adına çektiği telgrafta: "...Vatanseverliğiniz sebebiyle, o bölgede bazı hazırlıklara girişmeniz, İngilizlerin dikkatini çekmiş ve hükümeti zorlamaya başlamışlardır... Konferans halen Şark meselesiyle meşgul olmaktadır. Dolayısıyla bu sırada Osmanlı ülkesinde asayiş bozucu bir durum, onarılması mümkün olmayan zararlar doğurabilir... Bizim için yapılacak en akıllıca hareket, ülkede sükûnet ve güvenliğin muhafazasına gayret etmektir. Bu sebeple millî duygulardan doğan heyecanla teşebbüs edilen bu gibi hareketlerden sakınılması zarureti vardır. Kaldı ki şu sıralar zatiâlinizin istifa ederek İstanbul'a dönmeniz, belki yabancıların hükümeti zorlayarak hakkınızda onur kırıcı bir işlem yapılmasına sebep olabilir düşüncesiyle tavsiye edilmediği gibi, Harbiyece görevden alınmaları da Padişahça uygun görülmediğinden bir iki ay müddetle hava değişimi istenilerek durum açıklık kazanıp barış yapılıncaya kadar tercih edeceğimiz bir şehir veya kasabada istirahat etmeniz en uygun şekil olarak düşünülmektedir...")

5 Temmuz 1919 – Atatürk'ün, Erzurum'dan bütün komutanlara, Babrâli'nin muhtemel menfi genelgelerini kontrol altına alma gayesiyle, haberleşme merkezlerinde önlem alınmasını isteyen emri.

6 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal, Dahiliye Nazırı Ali Ferit Paşa'ya telgraf çekerek İstanbul'a dönmeyeceğini bildirdi.

6 Temmuz 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Ali Ferit Paşa'nın kendisini İstanbul'a çağırın telgrafına cevabı: "...Doğu illeri halkı arasından çıkıp gelmek hususundaki yüksek tekliflerinizi yerine getirmede şahsî irademi kullanmaktan manen ve maddeten memnu bulunuyorum."

6 Temmuz 1919 – Mustafa Sabri'nin başkanlığındaki hükümet, padişahın iradesi olmadan asker ve bağış toplayan kumandanların görevden alınıp yargılanmalarına karar verdi. Nitekim 7/8 Temmuz 1919'da Atatürk'ün görevden alınması kararını imzalayan üç kişiden biri Mustafa Sabri'ydı. (Diğer iki kişi, Padişah ve Harbiye Nazırı'ydı).

7 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu ve Rumeli'ndeki tüm ordu ve kolordu komutanlıklarına bildirisini; "Ordu milletin emrindedir, başsız bırakılmaz, lağvedilemez, sivil toplum örgütlerinin milli faaliyetlerine müdahaleye göz yumamaz, tüm sivil teşkillerde aynen ordu gibi Müdafaa-i Hukuk türü cemiyetlerin yardımcısıdır, vatanın bir yerinde bir saldırı olursa tüm teşkil ve birlikler derhal harekete hazır olacak ve işbirliği sürekli olarak muhafaza edilecektir." (Nutuk)

7 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal'in, Anadolu ve Trakya'daki tüm askeri ve sivil makamlara gönderdiği bildirisinde, 'Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinin korunacağını bildiren ve tüm devlet ve ordu teşkillerinin bu cemiyetleri desteklemesini isteyen' yazısı.

7 Temmuz 1919 – Atatürk'ün, Konya'da bulunan 2. Ordu Müfettişi Cemal (Mersinli) Paşa'nın kendi arzusuyla izinli olarak İstanbul'a gitmesi üzerine bütün ordu ve kolordu komutanlarına bildirisini: "Müfettiş ve komutanlar herhangi bir sebeple, komutadan alındıkları takdirde kendilerinin yerine geçecek zevat, birlikte çalışılabilecek evsafa malik bulunursa komutayı bırakacak ve fakat nüfuz bölgelerinde kalarak millî vazifelerini yapmaya devam edeceklerdir."

7 Temmuz 1919 – Atatürk'ün, müfettişlik sınırları içine giren vilâyetlere ve kolordu komutanlıklarına yazısı: "Memleket asayiş ve savunmasının gereği gibi temin ve korunması için kolordu komutanları kendi bölgelerinden kesin şekilde sorumludurlar. Vali ve mutasarrıflar, müfettişlik makamına vermekte oldukları asayiş raporlarını bundan böyle doğrudan doğruya bölgelerinde bulunan kolordu komutanlarına verecekler, kolordu komutanları da birleştirerek müfettişlik makamına bildireceklerdir." [Kocatürk]

8 Temmuz 1919 – Vükelâ Meclisi'nin, Atatürk'ün 3. Ordu Müfettişliği'nden alınması gerektiğine dair karar tutanağı. [Kocatürk]

8 Temmuz 1919 – Kemal Paşa'nın resmi görevine Osmanlı Hükümetince son verilmesi ve ordudan istifa etmesi. (Bakanlar Kurulu 8 Temmuz 1919 tarihli bir tutanak ile Mustafa Kemal'in memuriyetine son verilmesine, padişahın onayına sunmaktaydı. Tutanağa göre: "Mustafa Kemal görevli olduğu bölgede İslam halkını, diğer unsurlar ve yabancılar aleyhine kışkırttığından, İstanbul'a getirilmesi İngiltere fevkalâde komiserliğince ısrarla istenmiş ve güvenliğin bozulacağı yerlere asker gönderilme zorunluluğu hasıl olacağı önemle bildirilmiştir. Durumun önemi ve nezaketi Harbiye Nezaretince defalarca telgrafla açıklanmış ve görevinden istifa ile dönmesi istenmiştir... Nitekim 8 Temmuz gece 10:30 civarlarında Mustafa Kemal Paşa telgrafhaneye çağırılmış, Padişahın bugünkü telini alıp almadığı sorulmuş, şifrenin çözülmekte olduğu cevabı alması üzerine, "Yüksek memuriyetinize durum icabı son verilmiş olduğundan vakit geçirmeksizin İstanbul'a dönmeleri Padişah hazretlerinin kesin emirleri gereğidir." tebligatı yapılmıştır.)

8 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın resmi memuriyetine son verdiği hakkında Padişah iradesi. **Mustafa Kemal Paşa'nın, göreviyle beraber askerlik mesleğinden istifası.** (Bu iradenin alınması üzerine Mustafa Kemal sine-i millette bir ferdi mücahit olarak hizmet etmek amacıyla sadece görevinden değil, pek sevdiği askerlik mesleğinden de istifa ettiği karşılığını vermiştir.)

8 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal'in ordudan istifası. Mustafa Kemal, resmi görevinden ve askerlikten çekildi.

8/9 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal'in Harbiye Nezaretine ve Padişaha resmî vazifesiyle beraber askerlik mesleğinden istifa ettiğini bildiren telgrafı. (Mustafa Kemal resmi görevinden ve askerlikten çekildi.)

8/9 Temmuz 1919 – gece saat 22.50'de Mustafa Kemal'in Harbiye nezaretine 23.00'te padişaha telgrafla "resmi göreviyle birlikte askerlik mesleğinden de ayrıldığını" bildirmesi. (Durum ayrıca ve derhal ordulara da bildirilmiştir.) (Nutuk)

9 Temmuz 1919 – Atatürk'ün orduya, vilâyetlere ve millete resmî göreviyle beraber askerlik mesleğinden istifasını bildiren genelgesi: "Mübarek vatan ve milleti parçalanmak tehlikesinden kurtarmak ve Yunan ve Ermeni isteklerine kurban etmemek için açılan millî savaş uğrunda milletle beraber, serbest surette çalışmaya resmî ve askerî sıfatım artık engel olmaya başladı. Bu mukaddes gaye için milletle beraber sonuna kadar çalışmaya mukaddesatım adına söz vermiş olduğumdan pek âşıkı bulunduğum yüksek askerlik mesleğinden bugün veda ve istifa ettim. Bundan sonra mukaddes millî gayemiz için her türlü fedakârlıkla çalışmak üzere milletin sinesinde birferd-i mücahit suretiyle bulunmakta olduğumu arz ve ilân ederim."

9 Temmuz 1919 – İngiliz Yarbayı Rawlinson'un, Erzurum Kongresi'nin 10 Temmuz'da toplanacağını haber alması üzerine Atatürk'ü ziyareti ve görüşme: Rawlinson – İşittiğime göre, burada yarın bir kongre açacak imişsiniz? Atatürk – Evet milletçe açılması kararlaştırılmıştır. Rawlinson – Açılmaması daha münasip olacaktır. Atatürk – Kongre muhakkak toplanacak ve gününde açılacaktır. Millet buna karar vermiştir. Açılmamasını tavsiye eden düşüncenize hâkim olan sebepleri bile sormayı lüzumlu görmüyorum. Rawlinson – Kongreden vazgeçmezseniz zor kullanarak toplantının dağıtılmasına mecburiyet hasıl olacak. Atatürk – O halde biz de, mecburî ve zarurî olarak kuvvete kuvvetle karşı koyar ve her halde milletin kararını yerine getiririz. Ne pahasına olursa olsun kongreyi açacağız. Görüşmemiz bitmiştir! (Erzurum Kongresi'nin açılışı için ilk kararlaştırılan tarih, 10 Temmuz 1919 idi; ancak delegelerin büyük çoğunluğun vilâyetlerden Erzurum'a gelişleri geciktiği için, kongrenin açılışı 23 Temmuz 1919'a ertelenmiştir).

9 Temmuz 1919 – Rauf Bey'in, eski Bahriye Nazırı sıfatıyla, Erzurum'dan vilâyetlere bildirge niteliğinde telgrafı: "Hakkını, toprağını, bağımsızlığını savunma ve korumaya kesinlikle karar ve ren millî irade uğrunda bir ferd-i âciz sıfatıyla çalışmak için Dersaadet'ten çıktım. Aydın yoluyla gelerek Mustafa Kemal Paşa Hazretleriyle bütün arkadaşlarının millî savaşına iştirak ettim. ...Mustafa Kemal Paşa ile beraber nihayete kadar çalışmaya mukaddesatımız üzerine yemin ettiğimizi arz ve ilân ederim."

9 Temmuz 1919 – **15. Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir'in, Atatürk'ü ziyareti ve 'hazır ol' vaziyetinde selâmla söyledikleri: "Ben ve Kolordum emrinizdeyim! Bundan sonra dahi ne emirleriniz varsa ifayî bir şeref bilirim!"**

9 Temmuz 1919 – Atatürk'ün, Erzurum'da -Münir (Akkaya) Bey'in ayrılması üzerine- "Vali Konağı" adı verilen eve yerleşmesi (Bazı arkadaşlarıyla beraber 52 gün bu evde kalmıştır).

9 Temmuz 1919 – Harbiye Nazırı Ali Ferit Paşa'nın, 15. ve 3. Kolordu Komutanlıklarına, Mustafa Kemal Paşa'nın vazifesine Padişah iradesi ile son verildiğini ve yerine atama yapılıncaya kadar doğrudan doğruya Nezaretle temasta bulunacaklarını bildiren telgrafi.

9 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın resmi göreviyle beraber askerlik mesleğinden istifasını, Orduya, Vilayetlere ve millete duyurması: "...Bundan sonra mukaddes milli gayemiz için her türlü fedakarlıkla çalışmak üzere sine-i millette bir ferd-i mücahit sıfatıyla bulunmakta olduğumu..."

9 Temmuz 1919 – Kazım Karabekir'in Mustafa Kemal Paşa'yı ziyareti: "..Ben ve kolordum emrinizdeyiz. Bundan sonra dahi ne emirleriniz varsa ifayı bir şeref bilirim.."

9 Temmuz 1919 – Erzurum'da, Atatürk'ün gece, Saray'la telgraf görüşmesi ve kendisine resmî memuriyetine son verildiğinin bildirilmesi.

9 Temmuz 1919 – Atatürk'ün, gece saat 22.50'de Harbiye Nezareti'ne ve 23.00'de Padişah'a, resmî vazifesiyle beraber askerlik mesleğinden istifa ettiğini bildiren telgrafi: "...Büyük bir aşk ile bağlı bulunduğum yüce askerlik mesleğimden de istifamı sunarak veda ettiğimi arz ederim."

9 Temmuz 1919 – İstanbul'da İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe'un, Sadrazam Damat Ferit Paşa'ya yazısı: "Mustafa Kemal Paşa'nın ya İstanbul'a dönmesinin temini veya aleyhinde ilgili önlemlerin alınması." [Kocatürk]

9 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın görevine son verildiği hakkında, Harbiye Nazırı genelge yayınladı.

9 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal'in orduya, vilayetlere ve millete resmî göreviyle beraber askerlik mesleğinden istifa ettiğini bildiren genelgesi: "... Bundan sonra mukaddes millî gayemiz için her türlü fedakârlıkla çalışmak üzere sine-i millette bir ferd-i mücahit suretiyle bulunmakta olduğumu arz ve ilan ederim."

10 Temmuz 1919 – Vilayat-ı Şarkıye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye cemiyeti Erzurum şubesinin Mustafa Kemal'e yazı ile Cemiyetin başına geçmesini teklif etmesi. (Cemiyetin ayrıca Mustafa Kemal Paşanın Erzurum kongresine katılabilmesi için emekli asker iki temsilciyi (Binbaşı Kazım ve Dursun Beyzade Cevat Beyler) temsilcilikten istifa ettirmesi. (Nutuk)

10 Temmuz 1919 – Trakya – Paşaeli Kongresi başladı.

10 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal Paşa, TBMM'nin açılışında önemi büyük olan Erzurum Kongresi üyeliği ve daha sonra da kongrenin başkanlığına Hoca Raif Efendi'nin gayret ve yardımlarıyla seçilmiştir. Raif Efendi, Vilayat-ı Şarkıye Muhafazaa-i Hukuku Milliye Erzurum Şubesi Başkanı olarak kaleme aldığı 10 Temmuz 1919 tarihli yazısıyla, Mustafa Kemal Paşa'nın cemiyetin başına geçerek yönetim kurulu başkanlığını kabul etmesini istemiştir. Aynı yazıda Rauf Bey (Orbay)'in de yönetim kurulu ikinci başkanlığına seçildiği bildiriliyordu. Mustafa Kemal Paşa, Raif Efendi'nin anılan yazısını Nutuk'un 36. Belgesi olarak sunduğu gibi duyduğu memnuniyeti de,"Efendiler, askerlikten ayrıldıktan sonra bütün Erzurum halkının ve Vilayat-ı Şarkıye Muhafazaa-i Hukuku Milliye Cemiyeti'nin Erzurum

şubesinin bana karşı pek açık olarak gösterdikleri güven ve yakınlığın bende bıraktığı unutulmaz hatırayı burada açıkça belirtmeyi görev sayarım.” ifadeleriyle anlatmaktadır.

10 Temmuz 1919 – Daha önce bugün açılması kararlaştırılan Erzurum Kongresi, delege heyetlerinin henüz gelmemesi nedeniyle 23 Temmuz 1919’a ertelendi. (Mustafa Kemal, 10 Temmuz’da yapılacak Erzurum kongresi öncesi İstanbul basınını kendi yanına çekmeye çalışıyordu. Bu maksatla 24 ayrı telgraf çekmişti.)

10 Temmuz 1919 – Vilâyat-ı Şarkîye Müdafaa-i Hukuk-u Millîye Cemiyeti Erzurum Şubesi’nin, Atatürk’e, Cemiyet Şubesi’nin başına geçmesini ve Yürütme Kurulu Başkanlığı’nı kabul etmesini teklif eden yazısı: “...Tarihimize kıymetli sayfalar ekleyen askerlik hayatından çekilmek yolundaki fedakârlığı minnet ve şükranla karşıladık. Erzurumluların, vatansever yüksek kişiliğinize karşı beslemekte olduğu güven ve saygıyı bu vesile ile de arzı bir borç saydık. Yürütme Kurulu Başkanlığımın kabul buyurulmasını dileriz.” (İstifadan sonra, ilk halk desteği Erzurum’dan geldi. 10 Temmuz’da Vilâyat-ı Şarkîye Müdafaa-i Hukuk-u Millîye Cemiyeti Erzurum şubesi “Vatanı parçalanmaktan millî hâkları ve saltanat ve hilâfeti çiğnenmekten kurtarmak emeliyle açılan Millî Mücadele’ye bir ferd-i mücahit sıfatıyla katılmaları” nı gösteren yazının alındığını bildiriyor, Yönetim Kurulu adına Faal Heyeti Başkanlığını Mustafa Kemal’in, ikinci Başkanlığı da Rauf Bey’in kabul etmelerini istiyordu. Böylece Mustafa Kemal ile Rauf Bey’in kongre çalışmalarına şahsen katılmaları sağlanıyordu.)

10 Temmuz 1919 – Atatürk’ün, öğleden sonra saat 16.00’da Vilâyat-ı Şarkîye Müdafaa-i Hukuk-u Millîye Cemiyeti Erzurum Şubesi Yürütme Kurulu ile ilk toplantısını yapması ve o günkü siyasî ve askerî durumu açıklaması. [Kocatürk]

11 Temmuz 1919 – Demirci Mehmet Efe, Kuvay-i Millîye saflarına katıldı.

13 Temmuz 1919 – 3ncü Kolordu Komutanı Refet Bey’in Kavak’tan Mustafa Kemal Paşa’ya “İstanbul hükümetince yerine harbiye dairesi başkanı Albay Salahattin Bey’in atandığını, kendisinin de İstanbul’a dönmek için emredildiğini, komutayı devrettiğini ve görevden ayrıldığını Harbiye nezaretine bildirdiğini, ancak İstanbul yerine Sivas’a hareket ettiğini bildiren şifreli telgrafi. (Nutuk)

13 Temmuz 1919 – Refet Bele Bey, İstanbul hükümeti tarafından görevinden (3. Kolordu Komutanlığı’ndan) alındı.

13 Temmuz 1919 – Talat, Enver ve Cevat Paşalarla, Doktor Nazım Bey’in İstanbul Divan-ı Harbi tarafından gıyaben idama mahkum edilmeleri.

13 Temmuz 1919 – Atatürk’ün askerlikten istifası üzerine, 15. Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir’in kendisine telgrafi: “Hizmetleri ve fedakârlığı bütün cihanca kabul edilmiş olan ve ordu ve milletin övünme sebebi bulunan zat-ı samilerinin istifaya mecburiyetlerinden dolayı şahsım ve kolordum son derece üzgündür. Yalnız mukaddes millî gayemiz için savaşmaktan hiçbir an geri durulmayacağı hakkındaki yüksek vaatleriyle teselli bulduğumuzu arz ile vatan ve milletimiz için her türlü çalışmada Cenab-ı Hakk’ın muvaffakiyetfer ihsan buyurmasını diler ve Kolordumun özel yüksek saygılarını takdim ederim efendim.” (Bu hassas dönemde Rauf (ORBAY) Bey ve bilhassa Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir Paşa’nın desteği tereddütleri ortadan kaldırdı. Kâzım Karabekir “Kolordum ve ben bundan önce olduğu gibi emrinizdeyiz Paşam” sözleriyle Mustafa Kemal’e desteğini dile getirmiş. 13 Temmuz tarihli bir yazıyla bunu pekiştirmişti. Birinci Kolordu Komutanı Ali Fuat (CEBESÖY) Paşa da istifadan dolayı üzüntülerini belirtmiş, Millî Mücadelede kendisinin izinde olacakları teminatını vermiştir. II.

Ordu Müfettişliğine vekâlet eden Albay Selahattin de istifâ dolayısıyla üzüntülerini bildirmiş, başarı dileklerini ulaştırmıştır. Amasya'dan itibaren Mustafa Kemal ile beraber olan Hamidiye Kahramanı, Bahriye Eski Bakanı Rauf (ORBAY) Bey de ayrı bir beyanname yayınlarak “Vatan ve milletin istiklâli ve kurtuluşu, saltanat ve hilâfet makamının masuniyeti sağlanıncaya kadar, Mustafa Kemal ile beraber çalışmaya and içtiğini” açıkladı. Bu genelgeler her tarafa ulaştırıldı.)

13 Temmuz 1919 – Yarbay Ian Smith'in, Samsun ve Amasya illeriyle ilgili raporu: “Mustafa Kemal ve Refet'in buradan alınması, Hristiyan halk arasında güvenin iadesine oldukça yardım edecek. Mustafa Kemal, buraya varışından sonra, halka memleketin tehlikede olduğunu, şimdiki hükûmetin Türklerin hak ve önemli çıkarlarını savunmadığını söyleyerek vakti gelince herkesin çarpışmaya hazır olması gerektiğine dair Müslümanlar arasında propagandaya başlamıştır.”

14 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Komutanlıklara “görevlerini terk etme emri aldıklarında acele etmemelerini, teslimi müteakip İstanbul'a dönmemelerini” bildiren mesajı. (Nutuk)

14 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Refet Bey'e “3ncü Kolordu Komutanlığını devrettiği Salahattin Bey'in milli kararları aynen uygulayacak olmasından dolayı duyduğu mutluluğu” bildiren şifreli telgrafı. (Nutuk)

14 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın 3ncü Kolordu Komutanlığına Refet Bey yerine atandırılan Salahattin Bey'e “göreve başlamasından dolayı tebrik eden ve milli davaya katkılarını umut eden” telgrafı. (Nutuk)

14 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal'in askerlikten istifası ve Doğu İlleri Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyetinin Erzurum Şubesinin başına geçmesinin Erzurum'da yayımlanan Albayrak Gazetesi'nde halka ilanı: “... Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin istifanamesi bir azim ve iman vesikasıdır. Millette, henüz eski kanın sönmemiş olduğunu gösterir muazzam delildir. Anafartalar'da, millî şerefi, tarihin bugünkü nesilden beklemekte olduğu mukaddes vazifeyi yükselten ve yücelten bu muhterem komutanı bugün de Millî Mücadele'nin başında görmek mutlu bir görüntüdür... Millet Mustafa Kemal Paşa'nın etrafında parlak bir hale teşkil ediyor. Böyle temiz ve fedakâr ruhların birleşmesinden milletin hamiyet ve istiklâl gibi iki mukaddes nurunun doğacağı şüphesizdir.”

14 Temmuz 1919 – Zamanının en ateşli yandaş gazetesi **Alemdar'ın** 14 Temmuz 1919 nüshasında şöyle deniyordu; “**İslam kilidinin anahtarını İngiltere'nin ellerine teslim etmekle, İslam aalemi için hiçbir tehlike yoktur.**” (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.148.)

14 Temmuz 1919 – Türkiye komünist partisi kuruldu.

15 Temmuz 1919 – Paris'te bulunan Damat Ferit Paşa ve heyeti döndü.

17 Temmuz 1919 – İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe'un, Lord Curzon'a: “İtilâf Devletleri'nin çıkarlarına karşı bir cereyan başlatan Mustafa Kemal Paşa ve Konya'da Cemal Paşa'nın vazifelerinden uzaklaştırılmaları için 2 Temmuz'da, Osmanlı Dışişleri Bakanlığı'na nota verilmiştir.”

18 Temmuz 1919 – Müttefik Yüksek Konseyi, işgal bölgeleri hakkında anlaşamayan İtalya ve Yunanistan arasında bölüşürme yaptı ve Aydın'ın İtalyanlara verilmesi kararlaştırıldı.

19 Temmuz 1919 – Atatürk'ün, Erzurum'dan 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa'ya -İstanbul'da Kara Vasıf Bey'e iletilmek üzere- Amerikan mandası ile ilgili görüşlerini bildiren telgrafı: “...Millî arzuya tâbi

ve uygun olmayan kararlar hiçbir zaman millet nazarında bir değer ifade etmeyeceği cihetle millî arzunun toplantısını beklemeden hiçbir meselede yetkili görünmemiz uygun değildir.”

20 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal Paşa , Mazhar Müfit’e (Kansu) ileride Cumhuriyet’in kurulacağını söyledi.

20 Temmuz 1919 – Atatürk, Mazhar Müfit (Kansu) Bey’in “Başarı takdirinde, hükümet şekli ne olacak?” sorusuna Erzurum’da cevap veriyor: “Açıkça söyleyeyim: Hükümet şekli, zamanı gelince cumhuriyet olacaktır.”

20 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal Paşa, daha Milli Mücadele’nin başında ”cumhuriyet” kavramını dile getirdi. Mazhar Müfit (Kansu) Bey’in, Erzurum’da iken, ”Başarı takdirinde hükümet şekli ne olacak?” sorusuna, ”Açıkça söyleyeyim: Hükümet şekli, zamanı gelince cumhuriyet olacaktır” yanıtını verdi.

20 Temmuz 1919 – Anadolu’da yaratılan karışıklık için üzgün olduğunu söyleyen Damat Ferit Paşa, Erzurum Kongresi’nin yasaklandığını bildirdi. Ayrıca Mustafa Kemal’in tutuklanmasını emreden Damat Ferit’in bu talebine Vali vekili Hurşit Efendi “Gücünüz yetiyorsa, gelin siz tutuklayın” cevabını verdi.

20 Temmuz 1919 – Erzurum’da Cevat (Dursunoğlu) ve emekli Binbaşı Kâzım (Yurdalan) Beylerin, Vilâyat-ı Şarkıye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti’ne, Umumî Kongre Erzurum Temsilciliği’nden istifa ettiklerini bildiren yazısı: “...Evelce görüşüldüğü üzere yerlerimize Mustafa Kemal Paşa ve Rauf Beyefendi Hazretleri seçilmek üzere Umumî Kongre Erzurum Mümessilliği’nden istifa ettiğimizi arz eyeriz.” (Erzurum Kongre Salonu’nda asılı belge; M.K.P.E.E., s.190). [Kocatürk]

20 Temmuz 1919 – Kazım Karabekir Paşa, 3. Ordu (eski adı 9. Ordu) Müfettişliği’ne Vekil olarak atandı. Kâzım Karabekir’in, 15. Kolordu Komutanlığı üzerinde kalmak üzere -ek görevle- 3. Ordu Müfettiş Vekilliği’ne atanması.

21 Temmuz 1919 – Damat Ferit Paşa, 3. kez hükümeti kurdu.

21 Temmuz 1919 – Atatürk ve Rauf Bey’in 9.7.1919 tarihli bildirelerinin komutanlıklara iletilmesi üzerine, Dahiliye Nazırı Adil Bey’in, askerî bakımdan da önlem alınmasını isteyen yazısı Damat Ferit Paşa’nın üçüncü defa kabine kuruluşu (Damat Ferit, 20 Temmuz 1919’da Sadaret’ten istifa etmiş, ancak yeni kabineyi kurma görevi yine kendisine verilmiştir). [Kocatürk]

22 Temmuz 1919 – Erzurum Kongresi toplandı.

22 Temmuz 1919 – Atatürk’ün, Erzurum’dan, Harbiye Nazırı Nâzım Paşa’nın kendisi İstanbul’a davet telgrafına cevabı: “...Hali, mazisi kirli şeylerle bulaşmış olanların satılmış vicdan ve mevcudiyetleri ancak kahredilmeye ve yok edilmeye lâyıktır. Siz ve arkadaşlarınız mevkilerinizi ne kadar çabuk namus sahiplerine bırakırsanız, belki o nispette milletin affına mazhar olursunuz.”

23 Temmuz 1919 – Erzurum kongresi toplandı. Mustafa Kemal başkan seçildi. Mustafa Kemal konuşmasında; “Milli iradenin ancak Anadolu’dan doğabileceğini belirterek milli iradeye dayalı meclis ve milli hükümet teşkilinin Erzurum kongresinin ilk hedefi olduğunu” bildirmesi. (Kongre 14 gün sürmüş, 7 Ağustos tarihinde sona ermiştir.) (Nutuk)

23 Temmuz 1919 – Basında Sadrazam Ferit Paşa'nın demeçlerine istinaden çıkan haber; "Anadolu'da karışıklık çıktı. Kanuni Esasiye aykırı olarak Meclis adı altında toplantılar yapılıyor. Bu hareketin sivil ve askeri memurlarca önlenmesi gerekir." (Nutuk)

23 Temmuz 1919 – Erzurum kongresi 63 delegeyle toplandı. Kazım Karabekir paşa askerlerine delegeleri selamlattı. (Mustafa Kemal ve Rauf Bey seçilmiş delege değillerdi. Bu yüzden iki delege istifa ettirildi, Mustafa Kemal ve Rauf Orbay onların yerine delege oldular.)

23 Temmuz 1919 – [Erzurum Kongresi'nin](#) açılması ve Mustafa Kemal'in Kongre'ye Başkan seçilmesi. (23 Temmuz – 7 Ağustos 1919) (Erzurum Kongresi 23 Temmuz 1919'da Erzurum'da Doğu illeri ve Trabzon delegelerinin katılımıyla "mütevazı" bir okulun salonunda toplandı. Bazılarının olumsuz görüşlerine rağmen, Mustafa Kemal büyük çoğunlukla başkan seçildi. Başkanın açış konuşmasından sonra 7 Ağustos'a kadar süren çalışmalarda padişah, sadrazam, valilikler ve belediyelere gönderilecek telgraf metinleri kaleme alındı. Çalışmaların ağırlığı cemiyetin nizamnamesi etrafında odaklandı. Bir kısım delegeler merkeziyetçi bir teşkilât yerine çok merkezli bir teşkilât öneriyorlardı. Hatta bunlar düzenli ordu yerine milis teşkilatı kurulmasını ve teşkilâta yeni bir parti kimliği verilmesini istiyorlardı.)

23 Temmuz 1919 – Erzurum Kongresi başladı. Başkan seçilen Mustafa Kemal Paşa, uzun konuşmasında özetle, "...tarih bir milletin kanını, hakkını, varlığını hiçbir zaman inkar edemez. Bu nedenle böyle bir batıl örtünün arkasından vatanımız ve milletimiz aleyhinde verilen hükümler, kanaatler muhakkak iflasa mahkumdur" dedi. Kongre, 7 ağustosa kadar sürdü.

23 Temmuz 1919 – Erzurum Kongresi'nin açılışı, Atatürk'ün başkan seçilişi ve konuşması: "...Bilinen gerçeklerdendir ki, tarih bir milletin kanını, hakkını, varlığını hiçbir zaman inkâr edemez. Bu nedenle böyle bir bâtil örtünün arkasından vatanımız ve milletimiz aleyhinde verilen hükümler, kanaatlar muhakkak iflâsa mahkûmdur. Ve işte bütün bu iğrenç zulümlerden ve bu bedbaht acizlerden, tarihimize karşı reva görülen haksızlıklardan müteessir olan millî vicdan, nihayet uyanış haykırışını yükseltmiş ve Müdafaa-i Hukuk-u Millîye ve Muhafaza-i Hukuk-u Millîye ve Müdafaa-i Vatan ve Redd-i İlhak gibi çeşitli isimlerle, fakat aynı mukaddesatın korunmasını temin için beliren milli cereyan, bütün vatanımızda artık bir elektrik şebekesi haline girmiş bulunuyor, işte bu kararlı şebekenin oluşturduğu yiğitlik ruhudur ki, mübarek vatan ve milletin mukaddesatını kurtarma ve himayeye dayanan son sözü söyleyecek ve kararını uygulattıracaktır. Bütün bu amaçları elde etmek için her şeyini buna bağlayan soylu milletimiz içinde bir millî fert gibi çalışmaktan doğan zevk ve övüncü burada şükran ve iftiharla arz eylerim."

23 Temmuz 1919 – Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın, Erzurum Kongresi'nin toplanışı nedeniyle ajansa demeci: "Anadolu'da karışıklık zuhur etti. Kanun-u Esasiye aykırı olarak Meclis-i Mebusan adı altında toplantılar vuku buluyor. Bu hareketin, mülkî ve askerî memurlar tarafından önlenmesi gerekir!" [Kocatürk]

23 Temmuz 1919 – Erzurum Kongresinin açılışı. "Milli sınırlar içinde vatan bölünmez bir bütündür. Manda ve himaye kabul edilemez. Atatürk milli birlik ve bağımsızlık hareketinin temelini atıldığı kongreyi 23 Temmuz'da burada toplamıştır.

23 Temmuz 1919 – Erzurum Kongresi, Vilayat-ı Şarkîye Müdafaa-ı Hukuk Cemiyet reisi Hoca Raif Efendi tarafından açıldı. Kongreye Erzurum'dan 24, Trabzon'dan 17, Sivas'tan 10, Bitlis'te 3 ve Van'dan 2 olmak üzere toplam 56 delege katıldı.

23 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal yapılan oylama sonucunda 3 red, 4 çekimsiz oya karşılık 38 oyla kongre başkanlığına getirildi.

23 Temmuz 1919 – Mustafa Kemal, milli iradenin Anadolu’da gerçekleşeceğini söyledi.

23 Temmuz 1919 – Mimar Muzaffer Bey’in eseri olan “Hürriyeti Ebediye” tepesi açıldı.

23 Temmuz 1919 – Atatürk, 23 Temmuz 1919’da Erzurum Kongresi’ndeki nutkunda Hindistan, Afganistan, Mısır, Suriye, Irak ve Sovyet Rusya’nın emperyalizme karşı başkaldırdığını belirtti.

24 Temmuz 1919 – Erzurum Kongresi, Damat Ferit Paşa’nın iddialarına cevap verdi.

24 Temmuz 1919 – Kongre aynı zamanda Meclis-i Mebusan’ın toplanmasını istedi.

24 Temmuz 1919 – Erzurum Kongresi’nin, Sadrazam Damat Ferit Paşa’nın 23 Temmuz 1919 tarihli ajans demecini, Padişah’a, Sadrazam’a, belediye reislerine, cemiyetlere, mülkî memurlara ve bütün komutanlara gönderdiği telgrafla cevaplaması: “Kongreyi, Meclis-i Mebusan niteliğinde göstererek esasen bir seneye yakın zamandan beri her defa Kanun-u Esas’ın ilgili maddesine aykırı hareket eden Hükümet’in, milleti haksız yere suçlaması gerçeğin ne derecelerde tahrif edildiğine bariz bir örnektir. Askerî ve mülkî memurların, vatanın yüksek menfaatlerini muhafazaya hizmet eden heyetlerden ibaret olması itibarıyla de aynı gayeyi temine yönelmiş olan millî amaçlar için ellerinden gelen kolaylığı ve yardımı göstermeleri icap ederken önleme ve durdurma ile ihtar buyurulmaları insan zihninin iyiye yormaya güç bulamayacağı işlerdendir.”

25 Temmuz 1919 – Dahiliye Nazırı Adil Bey’in, Sivas Valisi Reşit Paşa’ya yazısı: “Gerek Mustafa Kemal Paşa’nın ve gerek Rauf Bey’in girişimleri, her ne fikre ve niyete dayanırsa dayansın, memleketin yüksek menfaatlerine her halde aykırı ve zararlıdır(!).. Görevli olmayanların -her kim olursa olsun- devlet işleri ve devlet işlemlerine aslı hiçbir vesile ile karıştırılmaması ve müdahalede ısrar edenlerin aynı şekilde -her kim olursa olsun- yakalanarak kanunun pençesine teslimiyle, haklarında kanunen gerekecek işlemin yapılması (!)... ” (Reşit Paşa, hâtıralarında der ki: “..İstanbul, Mustafa Kemal Paşa’ya karşı açtığı harbi şiddetlendirmiş ve bir hamlede bitirmeye azmetmiş olacak ki bize bu telgrafları birbiri ardınca yolluyordu; fakat bu hamlelerde alıklık, şaşkınlık izleri de yine belli idi. Çünkü Paşa’nın Erzurum’da olduğunu unutup tutuklama emrini bana veriyordu). [Kocatürk]

25/26 Temmuz 1919 – Manda tartışmaları, Erzurum Kongresi günlerinde de devam etmişti. Örneğin Bekir Sami Bey, 25/26 Temmuz 1919’da, Atatürk’e gönderdiği uzun mektupta, Amerikan mandasını savunmuştu. Halide Edip (Adivar) mektubunda, “Onurumuzdan epey taviz verecek olsak da”

26 Temmuz 1919 – Erzurum Kongresi’nde delegeler Damat Ferit Paşa aleyhine sert konuşmalar yaptı.

26-30 Temmuz 1919 – 2. Balıkesir Kongresi toplandı. Balıkesir’de ikinci bir Milli Kongre toplanması. Balıkesir Hareket-i Milliye ve Redd-i İlhak Kongresi adıyla toplanan İkinci Balıkesir Kongresi toplandı. (48 delegenin 13’ü mahalli müftü ve müderristi.) (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

27 Temmuz 1919 – İstanbul’daki İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe’un, Lord Curzon’a teli: “...Meclisin İstanbul’da toplanmasına engel olursa dahi, bunun dahilinde herhangi bir yerde toplanmasına kimse mâni olamayacak! Esasen, Mustafa Kemal halen Erzurum’da bir kongre toplamakla meşgul!” [Kocatürk]

28 Temmuz 1919 – İngiliz Yüksek Komiser yardımcısı Amiral Webb Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği raporunda; “**İzmir çıkarmasına kadar** Türk halkını sakin tutmakta başarılı oluyorduk. (...)Fakat İzmir'in işgali her şeyi altüst etti.” (Keza **İstanbul'un işgali de** benzer etkiyi yapmıştır.)(Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.208.)

29 Temmuz 1919 – Vükelâ Meclisi'nin, Atatürk ve Rauf Bey'in derhal yakalanarak İstanbul'a gönderilmelerinin mülki memurluklara bildirilmesi kararı. (Mustafa kemal Paşa ve Rauf Bey'in derhal yakalanarak, İstanbul'a gönderilmelerinin mülki memurlara bildirilmesi hakkında hükümet kararı.)

29 Temmuz 1919 – Mustafa kemal Paşa ve Rauf Bey'in derhal yakalanarak, İstanbul'a gönderilmelerinin mülki memurlara bildirilmesi hakkında hükümet kararı. İstanbul'da Meclis-i Vükelâ (Bakanlar Kurulu) Mustafa Kemal ile Rauf Bey'in hemen İstanbul'a getirilmesini istedi.

30 Temmuz 1919 – İstanbul hükümeti Kazım Karabekir'den Mustafa Kemal ile Rauf Bey'in tutuklanmaları için yardım istedi.

30 Temmuz 1919 – Harbiye Nazırı Nâzım Paşa'nın, Kâzım Karabekir Paşa'ya telgrafı: “Mustafa Kemal Paşa ile Rauf Bey'in, hükümetin aldığı kararlara aykırı iş ve hareketlerinden dolayı, hemen yakalanmaları ile Dersaadet'e gönderilmeleri Babiâli'ce uygun görülerek bölgedeki memurlara gerekli emirler verildiğinden Kolordu'ca da ciddi yardımda bulunulması ve neticesinden bilgi verilmesi rica olunur.”

30 Temmuz 1919 – Erzurum kongresi sonrası Ferit Paşa'dan 15nci Kolordu Komutanlığına gelen emir; “Mustafa Kemal Paşa ve Refet Bey'in derhal yakalanarak İstanbul'a gönderilmesi, emrin bölgedeki tüm memurlara verildiği, Kolordu komutanlığının bu maksatla talep geldiğinde her türlü yardımı yapması.” (Kolordu komutanlıklarınca Damat Ferit Paşa'ya hak ettiği cevap kolordu bazında müstakil olarak verilmiştir.) (Nutuk)

1 Ağustos 1919 – Erzurum Kongresi, ABD başkanı Wilson'a telgraf çekerek, kendi ilan ettiği ilkelere aykırı olarak işgal edilen İzmir'in bu konumunu kabullenmesini kınadı.

1 Ağustos 1919 – Kâzım Karabekir Paşa'nın, Harbiye Nazırı Nâzım Paşa'nın 30.7.1919 tarihli emrine cevap telgrafı: “...Mustafa Kemal Paşa gibi memlekette namusu ile ve güzide askerî hizmetleri ve vatanseverliği ile tanınmış ve bütün askerlerin de pek ziyade, bilhassa hürmetini kazanmış ve özellikle henüz yirmi gün evvel memleketin yarısına komuta etmiş olan ve hal ve hareketlerinde vatanî ve millî menfaatlara aykırı bir şey olmayan ve görülemeyen bir zatın tutuklanmasına bir kanunî sebep olmayacağını ve yukarıda arz ettiğim durum dolayısıyla halk ve ordu nazarında da iyi bir hareket olarak telâkki edilmeyeceği cihetle Mustafa Kemal Paşa'nın tutuklanmasına ve Kolordu'ca da bunun için yardımda bulunulmasına hal ve vaziyetin asla müsait olmadığını arz eylerim.”

2 Ağustos 1919 – Milli Mücadele aleyhine yazılar yazan Peyam adlı gazete yayın hayatına başladı.

3 Ağustos 1919 – Atatürk'ün, Erzurum'dan Ali Fuat Paşa'ya -İstanbul'daki, millî harekete taraftar olan kişilere ve Amerikan temsilcilerine bildirilmek üzere- telgrafı: “...Millî hareketin gerçek ve kesin gerekçesi İzmir olaylarından, Ermeni istilâsı tehlikelerinden doğmuş olup Erzurum Kongresi'nin bütün ruh ve gayesi ittihatçılığın, itilâfçılığın, sonuç olarak particilikle her türlü siyasî cereyanların üstündedir. Birkaç güne kadar Kongre'nin faaliyet ve çalışması bunu tamamıyla gösterecek ve ispat edecektir.”

4 Ağustos 1919 3. Kafkas Tümeni Komutanı Yarbay Halit (General Karsıalan), Mustafa Kemal Paşa'ya bağlılık telgrafı çekti.

4 Ağustos 1919 İsmet Bey Askeri Şûra üyeliğine getirildi.

5 Ağustos 1920 – Birinci Pozantı Kongresi, 5 Ağustos 1920 tarihinde Pozantı'da büyük bir toplantı yapılmıştır. TBMM'nin var olduğu bir dönemde gerçekleştirilen bu toplantıda, Pozantı Adana'nın vilayet merkezi ilan edilmekle kalınmamış, aynı zamanda vali ve mülki amirleri de seçimle işbaşına getirilmiştir. Daha sonra seçimle yönetime gelen idareciler, Ankara Hükümeti tarafından bizzat onaylanmıştır. İşte böyle bir toplantı; alınan bu kararlardan dolayı kongre olarak değerlendirilebilir.

6-9 Ağustos 1919 - 1. Nazilli Kongresi toplandı. "Nazilli'de bir Milli Kongre" toplanması. Nazilli'de direnişi örgütlemek üzere bir kongre toplandı. İngiltere adına denetlemelerde bulunan Rawlinson, Kazım Karabekir, Mustafa Kemal ve Rauf Bey'le birer görüşme yaptı.

6 Ağustos 1919 – Erzurum Kongresi'nde Alınan Kararlar; " Milli sınırlar içinde Vatan bir bütündür, ayrılık kabul etmez-1.Mad., Yabancı işgal ve müdahalesine karşı ve Osmanlı Hükümeti'nin çökmesi halinde, millet birlik olarak yurdunu koruyacak ve kurtaracaktır-2.Mad., Vatanın bağımsızlığını korumaya Osmanlı Hükümeti muktedir olamadığı takdirde, gayeyi/amacı elde etmek için bir geçici hükümet kurulacak ve bu hükümet heyeti, milli kongre tarafından seçilecektir. Eğer kongre toplantı halinde değilse bu seçimi Temsil Heyeti yapacaktır-3.Mad., Kuva-yı Milliyeyi amil/etkili ve millet iradesini hakim/egemen kılmak esastır-4.Mad., Hıristiyan halka siyasi hakimiyet ve sosyal düzeni bozacak ayrıcalıklar verilemez-5.Mad., Manda ve himaye kabul edilemez-6.Mad. (Aralık 1918 tarihinde Vahdettin tarafından tatil edilen Osmanlı Parlamentosunun) Milli Meclis'in derhal toplanması ve hükümet işlerinin bu yolda denetlenmesini sağlamak için çalışılacaktır.

7 Ağustos 1919 – Erzurum kongresi çalışmalarını tamamladı. **(Kongre şu kararları aldı: 1) Doğu Anadolu ve Trabzon illeri ile Canik Sancağı hiçbir bahane ile birbirinden ve Osmanlı toplumundan ayrılmaz bir bütündür. 2) Osmanlı vatanının bütünlüğü millî istiklâlimizin elde edilmesi, saltanat ve hilâfetin korunması için kuva-yı millîyeyi güçlendirmek ve millî iradeyi hâkim kılmak esastır. 3) Her türlü işgal ve müdahale, Rumluk ve Ermenilik teşkili gayesine yönelik bir hareket olarak kabul edileceğinden topluca savunmaya geçilmesi esası kabul edilmiştir. Siyasî hâkimiyet ve sosyal dengeyi bozacak şekilde, Hristiyan unsurlara yeni bir takım imtiyazlar verilmesi kabul edilmeyecektir. 4) Merkezî hükümetin, devletlerin baskısı üzerine, buraları terk etme ihtimaline karşı hilâfet ve saltanat makamına bağlılığı ve millî hakları koruyacak tedbirler ve kararlar alınmıştır. 5) Vatanımızda öteden beri birlikte yaşadığımız Müslüman olmayan vatandaşların, Osmanlı Devleti yasalarıyla güvence altına alınan haklarına riayetkâriz. Mal, can ve namuslarının korunması zaten dinimizin ve millî geleneklerimizin ve kanunlarımızın esaslarından olduğu kongrenin genel kanaatıyla teyit edilmiştir. 6) Mütarekenin imzalandığı 30 Ekim 1918 tarihindeki sınırlarımız içinde kalan her mıntıkasında olduğu gibi, Doğu Anadolu illerinde de ezici ekseriyeti İslamların oluşturduğu kültür ve iktisadî üstünlüğü Müslümanlara ait olan birbirinden ayrılmaz öz kardeş olan dindaş ve ırkdaşlarımızın yerleşmiş olduğu ülkemizin taksim edilmesi görüşünden tamamen vazgeçilerek, varlığımıza tarihî haklarımıza, geleneklerimize dinimize riayet edilmesine, aykırı teşebbüslerin desteklenmemesine, bu suretle tamamıyla hak ve adalete dayalı bir karar çıkarılması beklenir. 7) Milletimiz insanî gayeleri saygıyla karşılar. Teknik ve ekonomik ihtiyacımızı dikkate alır, devlet ve milletimizin iç ve dış istiklâli ve vatanımızın bütünlüğü saklı kalmak şartıyla, 6. Maddede kayıtlı sınırlar içinde, millîyet esaslarına saygılı ve ülkemizi istilâ emeli beslemeyen herhangi devletin teknik ekonomik yardımını**

memnuniyetle karşılarız. Bu âdil ve insanî şartları içeren bir barışın âcilen kararlaştırılması insanlığın kurtuluşu ve umumun huzuru adına en başta gelen millî emellerimizdendir. 8) Milletlerin kendi kaderlerini bizzat tayin ettiği bu tarihî devirde, merkezî hükümetimizin de millî iradeye tabî olması zaruridir... Bunun için milletin içinde bulunduğu sıkıntı ve endişeden kurtulması çarelerine hacet kalmadan merkezî hükümetimizin hemen vakit kaybetmeden meclisi toplaması ve bu suretle millet ve memleketin kaderi hakkında alacağı bütün kararları Millî Meclisin denetimine sunması mecburidir. 9) Vatanımızın karşılaştığı elem verici olaylarla aynı maksatla millî vicdanın oluşturduğu derneklerin birleşmesinden meydana gelen kitle, Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adıyla isimlendirilmiştir. Bu dernek her türlü particiliğin tamamıyla dışındadır. Bütün Müslüman vatandaşlar cemiyetin tabîi üyesidirler. 10) Kongre tarafından seçilen bir Temsil Heyeti kabul edilmiş, köylerden başlayarak il merkezine kadar varolan örgütler birleştirilmiştir. Kongrece kabul edilen nizamnameye göre Temsil Heyeti'nin izni olmaksızın göç edilmesi yasaklanmış, ve Doğu Anadolu illerinin Osmanlı Devletince terk edilmesi halinde, bölgede derhal bir geçici idarenin kurulması öngörülmüştür.

7 Ağustos 1919 Mustafa Kemal Paşa, Yarbay Halit'in telgrafına karşılık verdi.

7 Ağustos 1919 – Erzurum Kongresi'nin Mustafa Kemal'in kısa bir konuşmasıyla son bulması: "Milletimizin kurtuluş ümidi ile çırpındığı en heyecanlı bir zamanda fedakâr muhterem heyetiniz her türlü eziyetlere katlanarak burada, Erzurum'da toplandı. Hassas ve soylu bir ruh ve pek sağlam bir iman ile vatan ve milletimizin kurtuluşuna ait esaslı kararlar aldı. Bilhassa bütün cihana karşı milletimizin mevcudiyetini ve birliğini gösterdi. Tarih bu kongremizi şüphesiz ender ve büyük bir eser olarak kaydedecektir."

7 Ağustos 1919 – Mustafa Kemal'in Heyeti Temsiliye Başkanlığı'na seçilmesi, Misak-ı Milli (Ulusal And'ın) kabulü. (7 Ağustos'ta yapılan seçimlerde Kongre kararlarını yürütmek üzere 9 kişiden oluşan Temsil Heyeti seçimleri yapıldı. En çok oyu Mustafa Kemal ve Rauf Bey aldılar. Heyet Başkanlığına Mustafa Kemal seçildi.)

7 Ağustos 1919 – Erzurum Kongresi, aralarında Mustafa Kemal ve Rauf Bey'in de bulunduğu, 9 kişilik bir Heyet-i Temsiliye seçerek çalışmalarını tamamladı. Mustafa Kemal heyetin başkanlığına getirildi. Kapanış konuşmasını yapan Mustafa Kemal, "Tarih bu kongreyi büyük bir eser olarak kaydedecektir" dedi. (Kongre ulusal toprakların bütünlüğünü, devletin iç ve dış politika bakımından bağımsızlığını, gücünü millî iradede alan bir parlâmento toplanmasını öngörmüş, millî hudutlar ve azınlıklarla ilgili politikanın esaslarını koymuş, düşman işgali ve baskısı altında ülkeyi gereği gibi koruyamayan hükümetin bıraktığı boşluğu doldurmak maksadıyla millî bir teşkilât kurmuştur. Bu teşkilât 7 Ağustos ile 4 Eylül 1919 tarihleri arasında, millî hakların sözcüsü oldu ve resmî hiçbir sıfatı olmayan Mustafa Kemal'i Temsil Heyeti Başkanlığına getirdi. Bu bakımdan Erzurum Kongresi'nin en önemli sonucu, bağımsızlık mücadelesini yıkılmaz bir azimle yürütecek olan lideri isabetle tayin etmesidir. Böylece Mustafa Kemal'e halk liderliği yolu açılmıştır.)

7 Ağustos 1919 – Atatürk'ün, Erzurum Kongresi'nin sonunda Yarbay Rawlinson ile uzun görüşmesi ve "Misak-ı Millî"den söz etmesi. [Kocatürk]

7 Ağustos 1919 – Erzurum kongresi sona erdi. Mustafa Kemal Paşa'nın; "Kongrede önemli kararlar alındığını, tüm dünyaya milletin varlık ve birliğinin gösterildiğini, tarihin bu kongreyi ender görülen büyük bir eser olarak kaydedeceğini vurgulayan kapanış konuşması. (Nutuk)

7/8 Ağustos 1919 – Atatürk'ün, Mazhar Müfit (Kansu) Bey'in hâtıra defterine yazdırdıkları: “Zaferden sonra hükümet şekli cumhuriyet olacaktır. Bunu size daha önce bir sorunuz nedeniyle söylemişim. Bu bir. İki: Padişah ve hanedan hakkında zamanı gelince gereken işlem yapılacaktır. Üç: Örtünme kalkacaktır. Dört: Fes kalkacak, uygar milletler gibi şapka giyilecektir.”

8 Ağustos 1919 – Atatürk, Erzurum kongresi ertesinde **Mazhar Müfit Kansu'ya** (İbrahim Süreyya Yiğit'te oradadır) 5 madde ile gelecekte yapacaklarını yazdırdı, bunları şimdilik açıklamamasını istedi. (1. Zaferden sonra hükümet şekli Cumhuriyet olacaktır. 2. Padişah ve hanedan hakkında zamanı gelince icap eden muamele yapılacaktır.3. Tesettür kalkacaktır. 4. fes kalkacak, medeni milletler gibi şapka giyilecektir. 5. Latin harfleri kabul edilecektir.) (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

9 Ağustos 1919 – Atatürk'ün, askerlik mesleğinden çıkarılmasına, sahip olduğu madalya ve nişanların geri alınmasına ve fahrî yaverlik unvanının kaldırılmasına dair irade-i seniye çıkması. Kaynak: Atatürk'ün Özlük Dosyası

9 Ağustos 1919 – 3. Ordu Müfettişliği'ne, Müşir Abdullah Paşa'nın atanması (Abdullah Paşa önce bu vazifeyi kabul etmişse de daha sonra istifa etmiştir).

9 Ağustos 1919 – Atatürk'ün, Erzurum Kongresi'nin açılışında okuduğu dua nedeniyle Şiran Müftüsü Hasan Fahri Efendi'ye teşekkür yazısı.Erzurum Kongresi Şiran Müftüsü Hasan Fahri Efendi'nin yaptığı dualarla açılıp kapanmıştır. Bundan dolayı Mustafa Kemal Paşa ona 9 Ağustos 1335/1919 tarihli telgafi ile teşekkür etmiştir.

9 Ağustos 1919 – 1. Nazilli Kongresi çalışmalarını tamamladı.

10 Ağustos 1919 – Halide Edip (Adivar) Hanım'ın, Atatürk'e mektubu: “...Davamızda yardımcı olabilmesi için, bu fırsat dakikalarını kaybetmeden, taksim ve yok olma korkusu karşısında, kendimizi Amerika'ya müracaata mecbur görüyoruz(!)”

10 Ağustos 1919 – Kara Vasıf Bey ve Halide Edip (Adivar) 10 Ağustos 1919'da Atatürk'e gönderdikleri uzun mektuplarda, Amerikan mandasını savunmuşlardı. Halide Edip (Adivar) mektubunda, “Onurumuzdan epey taviz verecek olsak da” Amerikan mandasını kabul etmekten başka çere olmadığını belirtmişti.

10 Ağustos 1919 – Halide Edip (Adivar)'in Mustafa Kemal Paşa'ya hitaben yazdığı Amerikan Mandasını telkin eden mektubu. (Nutuk)

10 – 13 Ağustos 1919 – Atatürk'ün Erzurum kongresinden sonra Kürt aşiret reislerine çok sayıda mektup ve telgraf göndermesi. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

11 Ağustos 1919 – Erzurum'da bulunan Yarbay Rawlinson'un, İngiltere Harbiye Bakanlığı'na raporu: “Konferansın son günü Mustafa Kemal'le iki saatten fazla görüşüm. Sonuç olarak görüşüm şu: Bu hareketin büyük başarı sağlaması için fırsat var (!)”

13 Ağustos 1919 – Atatürk'ün. Diyarbakır ve Bitlis bölgesinde bazı kimselere mektup yazarak, onları Millî Mücadele'yi desteklemeye çağırması.

13 Ağustos 1919 – İleri gazetesinin haberi; “Üçüncü Ordu müfettişliğinden azledilen ve askerlikten istifa eden Mustafa Kemal Bey askeriye den çıkarılmış ve sahip olduğu nişanlar çıkarılıp, sorumlu olduğu fahri yaverlik rütbesi geri alınmıştır.”

13 Ağustos 1919 – Atatürk’ün 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa’ya telgrafı: “Kara Vasıf Bey Amerikan mandası ile çok uğraşiyor. Anadolu’daki milletin gerçek duygularını anlatmaya muvaffak olamıyor muyuz? Acaba yazdıklarımız ulaşmıyor mu? Bildirge’nin 7. maddesi amacı üstlenmektedir, sanırım.” [Kocatürk]

13 Ağustos 1919 – 1919 yılı Ağustos başında, İstanbul’daki çeşitli partiler birleşerek Amerikan heyetine verilmek üzere bazı kararlar almıştı. 13 Ağustos 1919’da 12. Kolordu Komutanı Selahattin imzasıyla Atatürk’e bildirilen bu karardan biri kan donduran cinstendi. Amerika’yı memnun etmek için, vatan topraklarının bir bölümünü, belli şartlarda Ermenistan’a vermekten söz ediliyordu. Atatürk, 13 Ağustos 1919 tarihli cevabında, bu kararı “son derece üzüntüyle ve esefle karşıladığını” belirtip “Bir karış toprağın bile Ermenilere verilemeyeceğini” belirtmişti. “Bu gibi dernekler yetkilerini bilmeli...” diye de eklemişti.

14 Ağustos 1919 – Heyet-i Temsiliye’nin ilk toplantısı gerçekleştirildi.

15 Ağustos 1919 – Atatürk’ün, İngilizlerin tutuklayarak götürmek istediği bazı kimseleri onlara teslim etmeyen Sinop Mutasarrıfı Mazhar Tevfik Bey’e telgrafı: “Gösterdiğiniz millî cesaret takdiri gerektirmektedir. Yerinden olma, vatanseverler için hiç söz konusu olamaz. Her ne zaman zaruret karşısında kalınırsa milletin sinesi fedakâr evlâtlarına açıktır.”

16 Ağustos 1919 – Alaşehir Kongresi başladı. Mustafa Kemal Paşa Damat Ferit’e bir telgraf daha çekerek, meclisin toplanarak, milli iradeye uymasını istedi.

16 Ağustos 1919 – Mustafa Kemal Paşa, Sadrazam Ferit’e gönderdiği şifrede ‘Türk milletinin hiçbir suretle kendi varlığını başkalarına teslim etmeyeceğine olan inancını’ **Allah’a yemin ederek** dile getirdi. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

16 Ağustos 1919 – Atatürk’ün, Sadrazam Damat Ferit Paşa’ya telgrafı: “...Muhakkaktır ki vatan ve milletin mukadderatı için içeride ve dışarıda kabul ve söz sahibi olmak mutlaka millî iradeye dayanmaya bağlıdır. ...Gayet samimî olarak arz ederim ki, millet her türlü iradesini gerçekleştirmeye muktedirdir. Girişimlerinin önüne geçebilecek hiçbir kuvvet mevcut değildir. Millet çizdiği program içinde gayet kesin ve açık adımlarla amacına yürümektedir.”

16-25 Ağustos 1919 – Alaşehir kongresi (45 delegenin 9’u müftü ve müderrisi.) (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

17 Ağustos 1919 – Kara Vasıf Bey -Ali Fuat (Cebesoy) aracılığıyla- Atatürk’e ilettiği manda mektubunda, özetle İstanbul’daki aydınların Amerika sayesinde diğer işgalcilerin ülkeden çıkarılacağını düşündüklerini, Atatürk’ün Sivas Kongresi’nde, Amerikan mandasının kabulü konusunda emir vermesini, aksi halde İstanbul’daki aydınların “Amerikan mandası” için çalışmalarına devam edeceklerini belirtmişti. Atatürk bu manda mektubuna da 19 Ağustos 1919’da 4 maddelik bir cevap vermişti. Atatürk cevap telgrafını şöyle bitirmişti: “Yakında kongre kararlarını öğreneceksiniz. Gözlerinizden öperim!”

18 Ağustos 1919 – Atatürk'ün, Şarkî Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine gizli yazısı: “..Telgraf ve posta haberleşmesini temin etmek, Cemiyetimiz için hayat veya ölüm meselesidir. Bu maksadın elde edilmesi için, tereddüt etmeksizin en etkili çareye başvurulması gerekir.” [Kocatürk]

18 Ağustos 1919 – Muğla kongresi.

20 Ağustos 1919 – Sivas Valisi Reşit Paşa'nın Atatürk'e, Sivas'ta bulunan Fransız Jandarma Müfettişi Brunot ile yaptığı görüşmeye dayanarak, kongrenin Sivas'ta toplanması hakkındaki endişelerini bildiren telgrafı: “Kongrenin mutlaka toplanmasına kesin gerek yoksa vazgeçilsin. Var ise, dört taraftan işgali pek kolay olan Sivas'ın toplantı merkezi olmasından vazgeçilerek işgal ihtimali pek uzak olan Erzurum'da veyahut uygun görülürse Erzincan'da toplanması girişiminde bulunulmasını, memleketin selâmeti namına rica ederim.”

20 Ağustos 1919 – Atatürk'ün, Sivas Valisi Reşit Paşa'nın 20.8.1919 tarihli telgrafına cevabı: “Bendeniz ne Fransızların ve ne de herhangi bir yabancı devletin korumasına tenezzül eden şahsiyetlerden değilim. Benim için en büyük korunma noktası ve şefaath kaynağı milletimin sinesidir. Mösyö Brunot bilmelidir ki, Fransızların Sivas'ı işgale karar vermeleri kendilerine pek pahalıya mal olabilecek yeni kuvvetlerle ve çok paralarla yeni bir harbe karar vermelerine bağlıdır.”

20 Ağustos 1919 – Sivas Valisi Reşit Paşa'nın, Atatürk'le telgraf görüşmesinden sonra Dahiliye Nazırı Adil Bey'e cevabı: “...Mustafa Kemal ve Rauf Beylerin yakalanmaları ve kongrenin açılışını men için girişimlerde bulunmanın imkânsız derecede müşkül ve zamansız olduğuna inanıyorum.” [Kocatürk]

20 Ağustos 1919 – Atatürk'ün Sivas valisi Reşit Paşa'ya çektiği telgraf; “Ben ne Fransızların ne de herhangi bir yabancı devletin yardımına tenezzül edecek değilim. **Benim için barınma yeri ve yardım kaynağı milletimin sinesidir.**” (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.253.)

20 Ağustos 1919 – Sivas kongresi toplanacağı sırada Brunot adlı bir Fransız subayı Reşit Paşa'dan kongreye engel olmasını istemiş, eğer kongre toplanırsa şehrin işgal edileceğini bildirmiştir. Reşit Paşa durumu Mustafa Kemal'e bildirmiş, Mustafa Kemal bunu “kuru sıkı” olarak nitelendirmiştir.

20 Ağustos 1919 – Sivas valisi Reşit Paşa'nın telgraf başındaki Mustafa Kemal Paşa'ya ; “Cizvit papazlarıyla 19 Ağustos tarihinde Sivas'a gelerek, kendisini ziyaret eden Fransız Binbaşı (Jandarma müfettişi) Mösyö Brunot'un Sivas'ta kongre yapılması durumunda buraların 5-10 gün içinde işgal edileceğini bildirdiğini, keza 20 Ağustos 1919 günü sabah ikinci görüşmede itilaf devletleri aleyhine kışkırtma içermemek kaydıyla Sivas'ta kongreye müsaade edeceklerini söylediğini” bildirmesi. (Nutuk)

20 Ağustos 1919 – (Saat 13.00) Reşit Paşa'nın az evvelki telgrafına Mustafa Kemal Paşa'nın cevabi telgrafı; “... bendeniz ne Fransızların ve ne de herhangi bir yabancı devletin yardımına tenezzül eden şahsiyetlerden değilim. Benim için en büyük korunma yeri ve yardım kaynağı milletimin bağıdır. Sivas kongresinin toplanma yer ve zamanı milletin kararıdır. Ve varsa değişiklik yetkisi sadece Heyet-i Temsiliye'de dir.” (Nutuk)

20 Ağustos 1919 – Mustafa Kemal'in 13ncü Kolordu Komutanına “3 Temmuz emri ile bildirilen iki şahsın (Celadet ve Kamuran Ali) İstanbul'dan hareket ettiklerini bildiren, Mardin istasyonunda sıkı kontrol yapılmasını isteyen mesajı. (Nutuk)

22 Ağustos 1919 – Atatürk'ün, Erzurum'dan, İstanbul Rum Patrikhanesi'nde kurulan "Mavri Mira Heyeti" ve memleketteki menfi faaliyetleri hakkında genelgesi.

23 Ağustos 1919 – İstanbul hükümetinin dahiliye nazırı Adil Bey, Sivas valisi Reşit Bey'den kongrenin engellenmesini istedi.

23 Ağustos 1919 – Ferit Paşa kabinesinin Kuvayi milliyeye ile Yunan birlikleri arasında, Osmanlı birliklerinden oluşan bir tampon bölge oluşturulması teklifi. (Nutuk)

24 Ağustos 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Sivas'a gitmek üzere Erzurum'dan ayrılışı.

24 Ağustos 1919 – "Şarkî Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" tüzüğünün, resmî işlemin tamamlanması için, Mustafa Kemal imzasıyla Erzurum Vilâyet Makamı'na verilmesi. (Şarkî Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin resmen kuruluşu).

24 Ağustos 1919 – Atatürk'ün, Erzurum'dan, Alaşehir Kongresi Başkanlığı'na telgrafı: "Alaşehir'deki toplantı, bütün doğu illeri halkı üzerinde pek samimî bir tesir uyandırmaktadır. Esasan İzmir için kalbi kan ağlayan bura halkı, bu girişime bütün ruh ve mevcudiyetiyle yardımcıdır. Hissiyatımızın adı geçen heyete iletilmesine yüksek aracılığınızı rica ederiz." [Kocatürk]

24 Ağustos 1919 – Şarkî Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu.

24 Ağustos 1919 – Erzurum kongresince tüzük gereği seçilen Heyet-i Temsiliye teşkili. (Dernekler kanununa göre dilekçe yerine geçmek üzere Erzurum Valiliğine verilen bu tarihli yazı ile) Heyet;

Mustafa Kemal: Eski 3ncü Ordu Müfettişi, askerlikten ayrılmış.

Rauf Bey: Eski Bahriye Nazırı

Raif Efendi: Eski Erzurum milletvekili.

İzzet Bey: Eski Trabzon Milletvekili.

Servet Bey: Eski Trabzon milletvekili.

Şeyh Fevzi Efendi: Erzincan'da nakşi şeyhi.

Bekir Sami Bey: Eski Beyrut valisi.

Sadullah Efendi: Eski Bitlis Milletvekili.

Hacı Musa Bey: Mutki aşiret Bey'i.

(NOT: Heyet-i Temsiliye'den; İzzet, Servet, Hacı Musa Beyler ile Sadullah Efendi hiç gelmemiş, Raif ve Şeyh Fevzi efendiler Sivas kongresine katılmışlar ama ondan sonra biri Erzurum diğeri Erzincan'a dönerek Heyet-i Temsiliye'de bulunmamışlardır. Rauf Bey ve Sivas kongresinde katılan Bekir Sami Bey ise İstanbul'da Meclis-i Mebusan'a gidinceye kadar bu heyetle olmuştur.

AYRICA: Düşman casusu olduğu halde her nasılsa Trabzon ilinde kendisi kongre temsilcisi seçtirerek gelen Ömer Fevzi Bey ve arkadaşlarının hainliği Trabzon'da ve oradan kaçıp gittikleri İstanbul'da sabit olmuştur.) (Nutuk)

25 Ağustos 1919 – Alaşehir Millî Kongresi çalışmalarını tamamladı. (16-25 Ağustos)

25 Ağustos 1919 – Yunan işgaline karşı Türk topraklarında millî direnmeyi kurmak, işgali protesto etmek, kurulmuş olan Redd-i İlhak ve Redd-i İşgal heyetlerini birleştirmek için Batı Anadolu kasabalarından gelen delegelerin katılmasıyla Alaşehir’de toplanan bir millî kongre. Karesi (Balıkesir) delegesi Hacim Muhiddin Çarıklı’nın başkanlığında toplanan kongrede padişah, sadrazam ve düşman temsilcilerine telgraflar çekilerek beyannameler yayımlandı. Sivas kongresine katılma, Millî Kuvvetler kadro ve ikmalleri kararlan alındı. Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Sözlüğü 1918-2000

26 Ağustos 1919 – Şarkî Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Erzurum Merkez Heyeti’nin, Atatürk’e Erzurum hemşeriliğini teklif yazısı: “Bu ülkenin tarihinde şehrimizin nasıl nurlu bir yeri varsa, Erzurum tarihinde de yüksek vatansever şahsınız öyle bir özel yer almıştır. Doğum yeriniz istilâ altında bulunduğundan, burada yerleşmekle hemşehriliğimizi kabul buyurmanızı rica ederiz.”

27 Ağustos 1919 – Mustafa Kemal’e “Erzurum hemşehriliği” payesi verildi.

27 Ağustos 1919 – Atatürk’ün, teklif edilen Erzurum hemşeriliğini kabul ettiğini bildiren mektubu: “Tarihî olan Erzurum’un, bu erler yatağının hemşehrileri arasında bulunmak âcizleri için en büyük saadettir.”

27 Ağustos 1919 – Mustafa Kemal, Müdafa-i Hukuk derneğine gönderdiği yazıda Erzurum fahri hemşeriliğini kabul ettiğini bildirdi ve Erzurum nüfusuna kaydının yapılması için gereken işlemlere başvurduğunu bildirdi. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

27 Ağustos 1919 – Atatürk’ün, Erzurum’da gece, arkadaşlarına söyledikleri: “...İstanbul, bir Amerikan mandasıdır tutturmuş gidiyor. Bu olmayacaktır. Türkiye bağımsızlık bütünlüğüne sahip olacaktır. Bunu istemekte devam edeceğiz. ...Manda yok! Ya bağımsızlık ya ölüm var! Amerikan mandası diye çırpınanlar, düşman işgali altında bulunan sınırları ve zaafı ile bu millete ve bize inanmayanlardır. Bizim hayal ve macera peşinde koştuğumuzu sananlardır. Eğer, bunlar Anadolu’nun ve Türk milletinin gerçek hissiyatını bilseler, bizim çalışmamızın hedefini kavrayabilseler, Erzurum Kongresi’nin kararlarının nasıl bir millî vicdan ürünü olduğunu takdir edebilseler, bu yanlış fikirlerinden dolayı utanç duyarlar. Bunlar, ümitsizlik ve bozgunluk içinde, gerçeklerden uzak olarak yaşayan ve ne yapacaklarını, ne yapılmakta olduğunu bilmeyen insanlardır. Kongre, hissiyatını açıkça belirtmiştir. Heyet-i Temsiliye kararını vermiştir. Millî irade, bilinç ve yönünü bulmuştur. Davamız yürümektedir ve yürüyecektir. Muvaffak olmamak için hiçbir sebep yoktur. Hiçbir olumsuz kararı tanımayacağız. Millî egemenlik esasını ve Millî Meclis kararını ifadelendirmeyen hiçbir anlaşmayı, hiçbir sözleşmeyi kabul etmeyecek ve tanımayacağız.”

27 Ağustos 1919 – Atatürk’ün, Erzurum’dan, İstanbul’da bulunan annesi Zübeyde Hanım’a mektubu: “Bu mektubumu getirecek olan kişi, size benim hakkımda istediğiniz kadar bilgi verecektir. Kendisi ile bana bazı elbiselerimi gönderiniz. Hemşiremin sağlığı nasıldır? Eve herhangi bir taraftan saldırıda bulunuldu mu? Hâlâ orada mısınız? Çocuklar ne yapıyor, büyüdüler mi? Ben birkaç güne kadar bir kongre için Sivas’a gideceğim. Her işittiğinize önem vermeyiniz. Pekâlâ bilirsiniz ki, ben yaptığımı bilirim. Netice görmeseydim, başlamazdım. Saygıyla ellerinizden, hemşiremin gözlerinden öperim.” (Atatürk bu mektubu, bir adamı vasıtasıyla elden göndermiştir). [Kocatürk]

27 Ağustos 1919 – Atatürk’ün, Sinop mutasarrıfı Mazhar Tefvik Bey’e teşekkür telgrafı: “Vatanî ve millî durumumuzda sizin gibi kıymetli arkadaşlara sahip olmakla iftihar ediyorum.”

29 Ağustos 1919 – Atatürk'ün, Sivas'a gitmek üzere Erzurum'dan ayrılışı. Mustafa Kemal ve arkadaşları Sivas Kongresi'ne katılmak üzere Erzurum'dan yola çıktı.

29 Ağustos 1919 – Mustafa Kemal ve heyeti eski otomobillerle Erzurum'dan uğurlandı. Konaklanan ilk köyde Mustafa Kemal'in ateşi çıktı.

29 Ağustos 1919 – Mustafa Kemal Paşa, 29 Ağustos 1919 sabahı, büyük bir coşkuyla Erzurum'dan Sivas'a uğurlandı. Kafile, 3 otomobil ve 3 atlı arabadan oluşuyordu. Otomobiller hurda haldeydi. Yemekleri peynir, zeytin ve kuru ekmekten ibaretti. Subaşında rastladıkları köylüler de birkaç baş kuru soğan ikram etmişti.

29 Ağustos 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Erzurum'dan ayrılışı. (Nutuk)

30 Ağustos 1919 – Atatürk'ün, Erzurum'dan Erzincan'a gelişi ve Mutasarrıfın Belediye'de şerefine akşam yemeği vermesi.

30 Ağustos 1919 – Sivas'ta yapılacak kongreyi dağıtmak üzere İstanbul hükümeti Elazığ valisi Ali Galip Bey'i Sivas valiliği ile 3. Kolordu Kumandanlığına atadı. Ali Galip Bey bunun için rütbesinin yükseltilmesini ve tazminat ödenmesini istedi.

30 Ağustos 1919 – Mustafa Sabri, Elazığ Valisi Ali Galip'ten, Sivas Kongresi'ni dağıtıp Atatürk'ü tutuklamasını isteyenlerden biriydi.

30 Ağustos 1919 – Mustafa Kemal ve heyeti Erzincan boğazını geçecekken jandarma Komutanının ihbar ve ikazı; "Erzincan Boğazını silahlı Dersim çeteleri işgal etti." Mustafa Kemal buna rağmen yola devam emri verdi. Alevi Kürt aşiretlerinin sevdiği Nakşi Şeyhi Fevzi Efendi de heyetteydi.

30 Ağustos 1919 – Erzurum'dan yola çıkan Mustafa Kemal ve heyeti, 30 Ağustos'ta (1919) akşam karanlığında Erzincan'a vardılar. Erzincan sokaklarında, "Vatan için canımızı vermeye hazırız" diyenleri duydukça Paşa'nın cesareti, umudu arttı.

30 Ağustos 1919 - Atatürk, Erzurum kongresi dönüşünde, 30 Ağustos 1919 günü öğleden sonra, Erzincan'a yakın Gazlısu'ya (Ekşisu) geldi. Burada, Erzincan Mutasammlı, Ahz-ı Asker Kalemî Reisi, Erzincan ileri gelenlerinden bir heyet, Atatürk'ü karşıladılar. Kısa bir süre, subaşında dinlenen kafile, Ekşi sudan içtikten sonra birlikte Erzincan'a hareket ettiler. Atatürk, ikinci kez geldiği Erzincan'da Erzurum kongresine katılan Şeyh Fevzi Efendi ile buluştu. Şeyh Fevzi Efendi, Atatürk'ü yürekten destekliyordu. O akşam Erzincanlılar adına, Erzincan Mutasarrıfı, Belediye'de bir yemek verdi. Mutasarrıfın evinde konaklayan Atatürk, sabahleyin Mutasarrıflığa resmi bir ziyaret yaptı. Buradan belediyeye geldi ve halkla görüştü. Aynı gün Sivas'a hareket etti.

31 Ağustos 1919 – Atatürk'ün, Erzincan'dan Sivas'a hareketi.

1 Eylül 1919 – 13ncü Kolordu Komutanı (Diyarbakır) imzasıyla (namına) kurmay başkanına gönderilen kişiye özel şifre ile, Harput Valisi Ali Galip, Malatya mutasarrıfı Halil, Kamuran, Celadet ve Ekrem beylerle birlikte İngiliz binbaşının mutlaka yakalanıp Sivas'a getirilmesi için Elazığ'da bulunan 15nci Alay Komutanı İlyas Bey'in Harput'tan Malatya'ya en geç 9 Eylül 1919 tarihinde hareketinin emredildiğinin ve müfrezenin hemen hareketinin sağlanmasının istendiğinin bildirilmesi. (Nutuk)

2 Eylül 1919 – Mustafa Kemal Paşa, Kongre için akşam saatlerinde Sivas'a geldi. Paşa, Kongre sonrası da bu kentte kalarak çalışmalarını 18 Aralık 1919 tarihine kadar buradan sürdürdü. Bu tarihte, Mustafa Kemal Paşa, Rauf (Orbay), Büyükelçi Ahmet Rasim, Vali Mazhar Müfit (Kansu), Hakkı Behiç Beyler ve diğer çalışma arkadaşlarından oluşan Heyet-i Temsiliye, Ankara'ya gitmek üzere şehirden ayrıldı.

2 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Sivas'a gelişi, candan gösterilerle karşılanması. Erzurum'dan kongre için hareket eden Mustafa Kemal ve arkadaşları halkın sevgi gösterileri arasında Sivas'a vardı.

2 Eylül 1919 – Mustafa Kemal ve arkadaşları Refahiye-Suşehri üzerinden sabah Sivas'a vardılar. Bağımsızlık savaşımızın ve Cumhuriyetimizin temelleri Sivas'ta atıldı. Mustafa Kemal Paşa, tam 108 gün Milli Mücadele'yi Sivas'tan yönetti. Milli Mücadele'nin Ankara'dan önceki karargâhı Sivas'tı.

2 Eylül 1919 – Mustafa Kemal Paşa ve Heyet-i Temsiliye'nin Sivas'a gelişi. (Nutuk)

3 Eylül 1919 – İstanbul Hükümeti, Sivas Kongresi'ni önlemeye çalıştı.

3 Eylül 1919 – Mustafa Kemal'in, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi Başkanlığına seçilmesi.

3 Eylül 1919 – Dahiliye Nazırı Adil Bey ile Harbiye Nazırı Süleyman Şefik Paşa'nın, Elazığ Valisi Ali Galip'e, Mustafa Kemal Paşa'nın tutuklanması ve Sivas Kongresi'nin engellenmesi hakkında emri.

3 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nezareti tarafından görevinden alınan Ali Fuat Paşa'ya Sivas'tan telgrafi: "Komutayı asla terk etmeyiniz!"

3 Eylül 1919 – Dahiliye Nazırı Adil Bey'le Harbiye Nazırı Süleyman Şefik Paşa'nın, Ali Galip'e "Derhal Elaziz (Elazığ)'den Sivas'a hareketle Atatürk'ün tutuklanması ve Sivas Kongresi'ne mani olunması hakkında" telgrafi.

3 Eylül 1919 – İstanbul hükümeti Ali Galip Bey'den aşiretlerden oluşacak bir silahlı birlik kurarak kongreyi basıp, dağıtmasını ve orada bulunanları tutuklayıp, İstanbul'a göndermesini istedi. Ancak bu emri ihtiva eden telgraf Sivas'ta Mustafa Kemal tarafından öğrenildi.

3 Eylül 1919 – İçişleri Bakanı Adil ve Harbiye Nazırı Süleyman Şefik paşalar, Elazığ Valisi Ali Galip'e Kürt aşiretlerinden bir çeteyle Sivas'ı basıp Mustafa Kemal Paşa'yı tutuklamasını ve Sivas Kongresi'ni dağıtmasını emrettiler. ([Ali Galip olayı](#): Damat Ferit Paşa hükümeti, Mustafa Kemal'i tutuklamak için ve Sivas Kongresini toplatmamak için yaptığı girişimler başarısızlığa uğrayınca, kongreyi dağıtmak maksadıyla yeniden harekete geçer. Bu maksatla üçlü bir düzenlemeye gidildi. Önce Harput Valisi Ali Galip'den Sivas Valiliği ve 3. Kolordu Komutanlığına atanmayı kabul edip etmeyeceği soruldu. Ali Galip teklifi generalliğe yükseltilmesi ve kendisine harcırahtan gayri tazminat verilmesi şartıyla kabul eder. Kendisine 3 Eylül'de verilen talimatın özeti şudur: "Bölgedeki Kürtlerden güvenilir yüz elli kadar atlı ile kimseye sezdirilmeden, beklenmedik bir anda Sivas'a gidilecek, kongre dağıtılacak, katılanlar yakalanıp İstanbul'a gönderilecek, vali ve komutanlık görevlerine başlanacaktır." Ali Galip gerekli hazırlıkları yapmak için Malatya'ya geçer. Malatya Mutasarrıfı Halil Rami Bedirhan ailesindedir. Aynı aileden olan Celâdet ve Kâmuran ile Cemil Paşazade Ekrem de orada bulunmaktadırlar. Daha ilgi çekici olan İngiliz istihbarat subayı olup, Kürt sempaticanlığı ile tanınan Binbaşı Noel de oradadır. Bölgedeki nüfus dağılımını etnik açıdan incelemek amacıyla geldiğini iddia etmektedir. Böylece Damat

Ferit Hükümeti, Ali Galip ve yöredeki Kürt aşiret ileri gelenleri vasıtası ve İngiliz desteğiyle Sivas Kongresini dağıtmak, millî harekâtı ezme kararındadır. Ancak Ali Galip ile İstanbul arasındaki haberleşmeler. Mustafa Kemal tarafından öğrenilmiştir. Bedirhaniler ve İngiliz Binbaşısı Noel'in hareketleri takip edilmektedir. Mustafa Kemal, gevşek davranılması halinde büyük bir gâile halini alabilecek olan duruma derhal el koyar. Gerçekçi ve atılgan karakterine uygun olarak, bölgedeki askerî birlikleri harekete zorlar. Bölge, 13. Kolordu mıntikasıdır. Kolordu Komutanı hareket için İstanbul'un onayını beklemektedir! Mustafa Kemal ısrarlı ve enerjik müdahalelerle, civardaki askerî birlikleri hareket için ikna eder. Mustafa Kemal'in dört bir yandan yürüttüğü faaliyet neticesinde bahis konusu kişiler Urfa'ya oradan Halep'e kaçmak zorunda kalırlar.)

4 Eylül 1919 – [Sivas Kongresi'nin](#) açılması ve Mustafa Kemal'in Sivas Kongresi başkanlığına seçilmesi. (Sivas Kongresi 4 Eylül 1919 Perşembe günü saat 14:00'de Sivas Lisesi'nde çalışmaya başladı. Temsil Heyeti Başkanı ve davet sahibi sıfatıyla ilk konuşmayı Mustafa Kemal yaptı. Temsil Heyeti Başkanı mütarekeden beri meydana gelen ve vatan topraklarını parçalamayı hedefleyen işgalleri, Batı'da Yunan, Doğu'da Ermeni zulümlerini dile getirdi. İstanbul Hükümeti'nin millî haklara sahip çıkmadan âciz kaldığını gören halkın yurt topraklarını korumak için teşekküller oluşturduğunu belirtti. İstanbul Hükümeti'nin milletin hak isteyen sesini boğmak istediğini vurgulayarak kongreden vatanın yekpare, milletin yek vücut olduğunu gösterir bir karar alınmasını istedi. Ardından gizli oyla yapılan kongre başkanlığı seçimini 3 olumsuz oya karşılık büyük ekseriyetle Mustafa Kemal seçildi. Kongre 12 Eylül günü halka açık bir toplantı ile kapandı.)

4 Eylül 1919 – Milletin ve önyak olan kararlığı bütün dünyaya yüksek sesle ilan edilir: "Ya istiklal, ya ölüm."

4 Eylül 1919 – Sivas kongresi mekteb-i Sultani diye bilinen iki katlı binada başladı. Mustafa Kemal ilk konuşmayı yaptı. Gergindi. Salona girerken Rauf Orbay ile tartışmışlardı. tartışma konusu Mustafa Kemal'in heyet başkanıydı.) Heyette Mustafa Kemal dahil toplam 38 kişi vardı.

4 Eylül 1919 – Sivas Kongresi'nin, Atatürk'ün konuşması ile açılışı: "...Vatan ve milletin kurtuluşunu amaçlayan zorlayıcı sebepler, sizleri bunca zahmet ve engel karşısında Sivas'ta topladı. Yiğitçesine azminizi tebrik ve hoş geldiniz demekle bahtiyarlığımı sunarım. Millî Meclisin henüz toplanmamış olduğu bir sırada baskı altına alınmış ve bağımsızlığını kaybetmiş olan Hükümet Merkezi'nin kendi başına kanunsuz bir kararı veyahut millî emellere aykırı bazı dış tekliflere boyun eğme gibi olupbittilerin ihtimaline karşı Erzurum ve Sivas Kongrelerinin millî ruhu temsilen ve birbirini izleyerek toplanması, şüphesiz ki, kurtuluşa götüren iyi bir işarettir."

4 Eylül 1919 – Sivas kongresinde bir Amerikan tetkik heyeti ve Chicago Daily News muhabiri Louis Edgar Browne da vardı. Browne Sivas kararlarını dünyaya duyuran isimdi. Kongredeki tek yabancıydı.

4 Eylül 1919 – İlk gün 28 delegenin bulunduğu toplantıda kongre reisliğine seçilen Mustafa Kemal, işgallere karşı çıkmayan hükümeti kınayarak milli güçlerin biraraya gelmesini istedi. 4-11 Eylül tarihleri arasında Sivas Kongresi vatanın kurtuluşu için izlenecek yolun belirlenmesini sağladı.

4 Eylül 1919 – Kongre ile ilgili haberler sansür nedeniyle İstanbul basınında yer almadı.

4 Eylül 1919 – Demirci Mehmet Efe'nin Aydın ve havalisinin Kuvay-ı Milliye kumandanı oluşu.

4 Eylül 1919 – Sivas Kongresi’nde, ulusun kurtuluş ve bağımsızlık mücadelesinde Anadolu’nun çeşitli yörelerinde kurulmuş bulunan dernekler “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti” adı altında birleştiler. Amaç, kurtuluş savaşını örgütlemek ve yönetmektir. Mustafa Kemal başkanlığında 16 kişilik bir “Heyet-i Temsiliye” oluşturuldu. Türkiye Cumhuriyeti’nin temellerinin atıldığı Sivas Kongresi, aynı zamanda CHP’nin de ilk kongresi olarak kabul edilmektedir. CHP’nin kuruluşu, bu kongre ile filizlenmişti. Bu nedenle, CHP için “Devlet kuran parti” tanımlaması yapılmaktadır.

4 Eylül 1919 – Perşembe günü öğleden sonra saat 14.00’da Sivas kongresi açıldı. Mustafa Kemal Paşa kongreyi açarken yaptığı konuşmada “Tarih bir milletin varlığını, hakkını hiçbir zaman inkâr edemez. (...) Vatan ve milletimiz aleyhinde verilen hükümler, ortaya sürülen kanaatler muhakkak ki iflasa mahkûmdur” dedi. Milletimizin “namus” ve “istiklalini” kurtarmak için silaha sarıldığını söyledi.

4 Eylül 1919 – Perşembe günü saat: 14.00’de Sivas kongresinin açılışı. (Rauf Bey’in, kongre başkanlığına Mustafa Kemal Paşa’yı uygun görmemesine Mustafa Kemal Paşa’nın üzülüğü ancak Mustafa Kemal Paşa’nın 3 olumsuz oya karşılık, oybirliğiyle Başkan seçilmesi.) (Nutuk)

4-6 Eylül 1919 – Sivas kongresi ilk üç gün padişaha sunulacak yazı ve yemini hazırlamakla, gelen telgraflara cevap vermekle, siyaset konusuna girip girmemekle meşgul oldu. (Nutuk)

4-11 Eylül 1919 – 36 kişilik Amerikan heyeti de Amiral Harbord emrinde Sivas’taydı. Asıl işleri Ermenilerle alakalı hususları takip etmek ve Ermenilerin durumunu izlemektir. Harbord ayrıca 2,5 saat kadar Mustafa Kemal’le de görüştü. Görüşlerini daha sonra World’s Work dergisinde paylaştı.

5 Eylül 1919 – Sivas kongresinin partilerle, özellikle İttihat ve Terakki’yle alakalı olmadığını göstermek için bir yemin hazırlandı. 5 Eylül 1919 Cuma günü birinci celse sonunda delegeler toplantı salonunun kapısında tek tek şu yemini okudu: “Saadet ve selameti vatan ve milletten başka hiçbir şahsi amaç takip etmeyeceğime; İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin ihyasına çalışmayacağıma ve mevcut siyasi partilerden hiçbirinin siyasi emellerine hizmetkâr olmayacağıma vallahi, billahi...”

5 Eylül 1919 – Sivas kongresinde Padişaha sadakat bildirildi. Mustafa Kemal Paşa, strateji gereği, mümkün mertebe, halife/padişahı karşısına almayıp Damat Ferit Hükümeti’ne cephe alıyordu.

5 Eylül 1919 – HALİFEYE İSYAN EDEN MÜFTÜ. Ankara’nın ileri gelenleri Padişah Vahdettin’e telgraf çekip hem Kurban Bayramı’nı tebrik etmek, hem de Ankara Valisi Muhittin Paşa’yı şikâyet etmek istemişlerdi. Ancak Sadrazam Damat Ferit, “Padişahla doğrudan doğruya görüşülemeyeceği” gerekçesiyle telgrafı kabul etmemişti. Buna çok kızan Müftü Rifat Efendi ve Ankaralılar, İstanbul’a çıktıkları başka bir telgrafla “Padişah ve onun hükümetini tanımadıklarını” bildirmişlerdi. (Sarikoyuncu, age, s. 168. Enver Behnan Şapolyo, Kemal Atatürk ve Milli Mücadele Tarihi, s. 352.) Bu olaydan sonra Rifat Efendi, bir anlamda padişaha isyan edip tamamen Kuvayı Milliye saflarına geçmişti. Nitekim 29 Ekim 1919’da kurulan Ankara Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin başkanı seçilmişti. Ayrıca Ankara’da bir gönüllü alay kurulmasına öncülük etmişti.

6 Eylül 1919 – Kurban Bayramı’nın ilk günüydü. Başta Camii Kebir olmak üzere Sivas’ın bütün camilerinde vatanın düşman işgalinden kurtulması için dualar edildi. Ülke işgal altında olduğu için diğer şehirler gibi Sivas’ta da bayram sevincinden eser yoktu. O gün kongre toplanmadı. Sivas Belediyesi’nden bir kurul kongre binasına gelerek Mustafa Kemal Paşa ve delegelerle bayramlaştı.

6 Eylül 1919 – Ali Galip, Elazığ'dan Malatya'ya gelip Sivas'a doğru ilerledi. Bu sırada Mustafa Kemal Paşa olaydan haberdar olup gerekli önlemleri aldı. 9 Eylül'de bu konuda kongreye bilgi verdi. Olaya bir de İngiliz Binbaşı Noel karışmıştı. Üzerine asker gönderilen Ali Galip, adamlarıyla birlikte Malatya'ya kaçtı. Oradan Urfa'ya, Urfa'dan da Halep'e geçti.

6 Eylül 1919 – 13ncü Kolordu Komutanlığınca Mustafa Kemal Paşa'ya; "Celadet ve Kamuran Ali ile Diyarbakırlı Cemil Paşazade Ekrem adında 3 şahsın bir yabancı subayla silahlı kurtler himayesinde Elbistan ve Akçadağ üzerinden Malatya'ya geldiğinin ve burada mutasarrıf ve belediye başkanınca karşılandıklarının" bildirilmesi. (Bu şahıslar 15nci Kor.K. Fevzi Paşanın verdiği bilgiye göre bölgede kurt, Türk ve ermeni nüfusunu incelemek üzere İstanbul hükümetinin izniyle dolaşmaktadır) (Nutuk)

7 Eylül 1919 – Refet Bey'in Mustafa Kemal Paşa emriyle, Ali Fuat Paşa'ya verilen talimatla, Sivas'a gelişi ve Heyet-i Temsiliye üyesi olarak kongreye takdimi. (Nutuk)

7 Eylül 1919 – Sivas kongresinin dördüncü günü, Erzurum kongresi tüzüğü'nün metni görüşüldü ve sonuca bağlandı. (Derneğin adı 'Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk cemiyeti oldu., Hyet-i Temsiliye'nin tüm vatanı temsil ettiği kayıt altına alındı, tüm işgal ve müdahalelere karşı topyekun direnme ilkesi kabul edildi. Nihayet Osmanlı'nın doğu illerini savunmada acizliği olursa tedbirlerin tayin ve tespiti için geçici bir idare kurma konusu zapta geçirildi.) (Nutuk)

7 Eylül 1919 – Erzurum Kongresi'nin bölgesel kararları tüm yurdu kapsayacak biçimde değiştirilip genelleştirildi. Özellikle Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin adının Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti olarak değiştirilmesi önemliydi. Böylece dağınık haldeki cemiyetler birleştirilip tek bir çatı altında toplandı.

7 Eylül 1919 – Sivas kongresine destek mesajları gelmeye başladı. Balıkesir'den Hacim Muhittin Bey (Çarıklı), Ali Fuat Bey (Cebesoy) ve Kazım Karabekir birer telgrafla desteklerini bildirdi. Kongrede manda tartışmaları devam etti.

7 Eylül 1919 – Atatürk'ün, akşam arkadaşlarına, sohbet esnasında söyledikleri: "...Her şey bize gösteriyor ve anlatıyor ki, İstanbul'daki devlet ve siyaset adamları vatanın kurtuluşunu tek ümit halinde "Amerikan Mandası" fikrini kabule bağlı görüyorlar. Çünkü bunlar bizim hedef ve gayelerimizden, Türk milletinin uyanışından, millî irade ve eğilimin gelişim yönlerinden tamamiyle habersiz bulunuyorlar. Onlar bizi, üç beş adamın bir araya gelip hayal peşinden koşması kabilinden kimseler farz ediyorlar. Ve gafletlerinin derecesini bir türlü ölçemiyorlar. İtilâf Devletleri'nin baskısı ve hıyanet şebekelerinin propagandası altında belki de şaşırılmış ve bunalmış bulunuyorlar. Şimdilik bunlara "biçareler!" demekten başka yapacağımız bir şey yoktur!"

7/8 Eylül 1919 – 13ncü Kolordu Kurmay Başkanı Halit'in 1 Eylül tarihli emre cevaben gönderdiği şifresi; "Kolordu Komutanının bu konuda emri yoktur. Tarafımdan tebligat ise kafi değildir. Hareket tarzının bildirilmesi." (Nutuk)

7/8 Eylül 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın 15nci Alay Komutanı İlyas Bey'e cevabı ; "Tutuklanması ve Sivas'a getirilmesi istenen şahısların alçaklığı ortadadır. Oyalanmak düşmana fırsat vermektir." (Nutuk)

7/8 Eylül 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın anılan şahısların tutuklanmasına dair Malatya'daki 12nci süvari Alay Komutanı Cemal Bey ile telgrafla görüşmesi ve anılan şahısların sayısının 15-20 olduğunu

öğrenmesi, müdahaleyi emretmesi. (Ancak Alay Komutanının yakın zaman önce Kolordu Komutanınca verilen aksi emri bildirerek yeni emir istemesi.) (Nutuk)

8 Eylül 1919 – Sivas kongresinde beşinci günde Amerikan mandası görüşüldü. (Nutuk)

8 Eylül 1919 – Manda önerileri Kongre’de kabul edilmedi.

8 Eylül 1919 – Amerikan mandasının kabulü yolunda verilen önerge tartışıldı. Daha sonra bu önerge geri alındı.

8 Eylül 1919 – Elazığ’daki 15nci Alay komutanı İlyas Bey’in 1 Eylül 1919 tarihli hareket emrine cevaben telgrafı; “Hareketim Kolordu komutanlığınca geri bıraktırılmıştır.” (Nutuk)

8 Eylül 1919 – 13ncü Kolordu Kurmay Başkanı Halit Bey’in nihayet cevabı; “Elazığ’daki İlyas Albay’a emir verilmiştir.” (Nutuk)

8 Eylül 1919 – Trakya’nın Türklüğünü müdafaa eden Ahali adlı gazete, Mehmet Behçet (Perim) tarafından Edirne’de yayınlanmaya başladı.

8 Eylül 1919 – Sivas kongresi açılır açılmaz, İsmail Hami Bey (Danışment), 25 kişinin imzasıyla kongreye Amerikan mandasının kabul edilmesini isteyen bir komisyon raporu sundu.

8 Eylül 1919 – Sivas Kongresi’nde 8 Eylül 1919’da Amerikan mandası tartışması başladı. Tartışmalar iki gün sürdü. Tartışmalara Atatürk dışında 13 delege katıldı. Delegelerin önemli bir bölümü “ehven-i şer” olarak Amerikan mandasının kabul edilmesini savundu.

8 Eylül 1919 – **Damat Ferit**, İngiliz Amiral Webb’in 30 Mart 1919 tarihinde reddettiği, Padişah vahdettin ile birlikte hazırladığı bir anlaşma taslağını yeniden sunması. (Bu taslağa göre **Türkiye’nin yönetimi 15 yıllığına İngiltere’ye bırakılmak isteniyordu.**) (Atatürk, Padişahça da onaylandığı iddia edilen ve Fransızlarca ele geçirilip yayınladığı 12 Eylül 1919 tarihli bu anlaşmanın, ilk olarak 22 Ocak 1920 tarihli The New York Herald Tribune adlı Amerikan gazetesinde çıktığını nutkunda belirtiyordu.) (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.145.)

8 Eylül 1919 – Ali Galip’in tavsiyesi ile İstanbul hükümetince Dersim’e mutasarrıflığa atanan ve Sivas’a gelen Osman Bey’in Sivas’ta alıkonulması. (Nutuk)

8/9 Eylül 1919 – Gece Mustafa Kemal Paşa odasında bir toplantı yaptı. Mandacıların, yabancı işgali altında “cesaret” ve “ümitlerini” kaybetmiş olmanın verdiği üzüntüyle “hastalıklı bir ruh haliyle” hareket ettiklerini söyledi. “Şerefsiz, istiklalsiz, esir bir millet çocukları olarak yaşamak yerine, efendice ve kahramanca ölmek elbette ki tercih edilir. Bunu anlayamamak ne garip mantıktır?” dedi.

8-10 Eylül 1919 – Sivas kongresinde üç gün Amerikan mandası tartışıldı; manda düşüncesi ustaca reddedildi.

9 Eylül 1919 – 13ncü Kolordu Komutanı Cevdet Bey’in Diyarbakır’dan telgrafı; Albay İlyas Bey ve müfrezesi bu sabah Malatya’ya yola çıkmıştır. 10 Eylül günü Malatya’da olacaktır.” (Nutuk)

9 Eylül 1919 – Sivas kongresinde altıncı günde Amerikan Mandası konusu ve Halide Edip’in mektubu görüşüldü. (Amerika’dan manda konusunun yerinde incelenmesi maksadıyla bir heyet istenmesi

teklifi oybirliğiyle kabul edildi. Amerikan Kongresine iletmek üzere bir mektup hazırlandı. (Gönderilip gönderilmediği meçhuldür.) (Nutuk)

9 Eylül 1919 – “İşgal güçlerine karşı koymaktan çekinen komutan ve makam sahipleri yerine yüksek rütbeli subaylardan milli komutanlar tayin edilmesi ve millet adına yetkilendirilmesi” kararının Sivas kongresince onaylanması. (Nutuk)

9 Eylül 1919 – Rauf Bey, Amerikan Senatosu’ndan ülkemizi inceleyecek bir heyet çağırma teklif etti. Mandacıları susturmak için bundan daha iyi bir fırsat olamazdı. Mustafa Kemal Paşa, hiç zaman kaybetmeden Rauf Bey’in bu teklifini oya sundu. Böylece oy birliğiyle ABD Senatosu’na başvurmaya karar verildi. Senato’ya sunulmak üzere bir mektup hazırlandı. Falih Rıfkı Atay “gönderilmemiştir, sudan bir karara bağlanıp kalmıştır” dese de mektup ABD Senatosu’na gönderildi. Mektupta özetle “tarafsız bir devlet” olarak ABD’den “Osmanlı İmparatorluğu’ndaki durumları olduğu gibi incelemek amacıyla bir komite göndermesi” isteniyordu. Yani ABD’den “manda” değil, sadece “bir inceleme komitesi” isteniyordu. Mustafa Kemal Paşa’nın, Nutuk’ta, “özel bir önem vermiş değilim” dediği bu mektupla Sivas Kongresi’ndeki manda tartışmaları bitirildi. ABD o sırada Anadolu’da manda fikrinden çoktan vazgeçmişti. Mustafa Kemal Paşa bunun farkındaydı. Nitekim ABD Senatosu bu mektuba hiçbir cevap vermedi. Sonuçta, Erzurum Kongresi’nde reddedilen “manda”, [Sivas Kongresi’nde](#) de kabul edilmeyerek gündemden düşürüldü.

9 Eylül 1919 – Sivas Kongresi’nin karar – tatbik yetkileri verdiği Heyet-i Temsiliye, Ali Fuat Paşa’yı Anadolu Umum Kuvay-ı Milliye Kumandanlığına tayin etti.

9 Eylül 1919 – Sivas Kongresin’de ABD’den bir inceleme heyeti istenmesine karar verildi. Mustafa Kemal, Ali Galip olayı ile ilgili bilgi verdi. Kongre bundan dolayı İstanbul hükümetini protesto etti.

9 Eylül 1919 – Atatürk’ün, Sivas Kongresi’nin beşinci umumî toplantısında, Ali Galip’in faaliyetleri hakkında açıklamalarda bulunması.

9 Eylül 1919 – Atatürk’ün, Sivas Kongresi adına -kongrede alınan karar gereğince- Amerikan Senatosu’na mektubu: “...Üyelerinizden oluşan bir heyeti, Osmanlı İmparatorluğu’nun her köşesine göndermenizi diliyoruz. Bu heyet hususî menfaat ve alâkaları olmayanlara ve bir millete has olan berrak görüşle, Osmanlı İmparatorluğu’nda gerçek şekilde hüküm süren hal ve şartları tetkikten geçirmelidir. Böyle bir tetkik Osmanlı İmparatorluğu’na ait nüfusun ve arazinin mukadderatı hakkında bir barış antlaşması için keyfi kararlar verilmesine meydan bırakılmazdan evvel yapılmalıdır.”

9 Eylül 1919 – Atatürk’ün, Ali Fuat Paşa’ya Sivas Kongresi kararınca “Anadolu Umum Kuva-yi Milliye Komutanlığı’na atandığı bildiren telgrafı: “...Hareketleriniz ve girişimlerinizde Heyet-i Temsiliye ile ilişkinizin korunması rica olunur.”

9 Eylül 1919 – Atatürk’ün, 13. Kolordu Kurmay Başkanı Halit (Akmansü) Bey’e Sivas Kongresi adına teşekkür yazısı. [Kocatürk]

10 Eylül 1919 – Ali Galip ve arkadaşlarının birkaç jandarma ve silahlı asi ile birlikte hükümet dairesi kasasını açtırıp 6000 lira almaya çalışmaları ve ukala bir tavırla kasaya not bırakmaları; Mustafa Kemal Paşa ve adamlarının ortadan kaldırılması masraflarını karşılamak üzere, bunula ilgili sarayın verdiği emre istinaden 6000 lira alınmıştır.10.09.1919. Halil Rahmi, Ali Galip.”(Lakin vali ve adamları Albay İlyas Bey müfrezesi yaklaşınca korkmuş ve telaşla para ve notu bırakıp atla kaçmışlardır.) (Nutuk)

10 Eylül 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Albay İlyas Bey'e talimatı; "Kaçakların süratle yakalanması, kürtlük akımına asla izin verilmemesi, kaçaklara yardıçılık edenlerin cezalandırılması, halkın bilgilendirilmesi, yabancı askerlere de karşı müdahale edilmesi." (Nutuk)

10 Eylül 1919 – Sivas kongresi kararı gereği Ali Fuat (Cebesoy) Paşa Batı Cephesi Kuvayı Milliye Genel Komutanlığı'na atandı.

10 Eylül 1919 – Ali Galip'in üzerine asker gönderilmesi sonucu yakınındakilerle Malatya'dan kaçışı, (Kahta yolu ile Urfa'dan, Halep'e kaçmıştır.)

10 Eylül 1919 – Sivas Valisi Reşit Paşa'nın, Dahiliye Nazırı Adil Bey'e telgrafı: "...Verdiğiniz emir, Ali Galip Bey'in üzerine aldığı vazife doğrusu şaşkınlık ve hayretime sebep oldu. ..Maksadınız Mustafa Kemal Paşa ile Rauf Bey'i tutmak ve Kongre'yi dağıtmak ise, buna imkân olmadığını evvelce arz etmiştim."

10 Eylül 1919 – İtilaf Devletleri ile Avusturya arasında, Sen Jermen (Saint German) barış anlaşması imzalandı.

10/11 Eylül 1919 – Mustafa Kemal'in dahiliye nazırı Adil Bey'e telgrafı; "Düşmanla birlikte haince tertiplere girişiyorsunuz. Galip Bey gibi aptalların ve Mister Nowil gibi zararlı yabancılara vicdanını satarak alçaklık yapanların elbet hesabı sorulacaktır." (Nutuk)

11 Eylül 1919 – Padişaha, doğuda cereyan eden ihanetlerin ve hükümetin (Damat Ferit Paşa) yanlış işler yaptığının iletilmesi için Mustafa Kemal Paşa tarafından hazırlanan ortak telgrafın 12/13 Eylül 1919 gecesi 3, 15, 20, 12, 13 ve 15nci Kolordu komutanlıklarınca aynı anda padişaha çekilmeye çalışılması. (Damat Ferit'in telgrafları kabul etmemek için hatta engel olması.) (Nutuk)

11 Eylül 1919 – Sivas kongresi sona erdi. (Kongre tutanakları, Başkanlık Divan kâtipliğinde bulunan Afyon temsilcisi Şükrü ve manda lehindeki konuşmaları dinlenen Hami Bey'ler tarafından tutulmuş, Hami Bey'in yazısıyla düzgün bir deftere temize çekilmiştir.) (Nutuk)

11 Eylül 1919 – Sivas Kongresi'nin kapanışı. Sivas Kongresi bir bildiri yayınlayarak çalışmalarını tamamladı.

11 Eylül 1919 – Sivas Kongresi'nin 8.Umumi Toplantısında 'İrade-i Milliye' adıyla bir gazetenin çıkarılmasına karar verildi.

11 Eylül 1919 – Yabancı devletlerin İstanbul temsilciliklerine telgraf çekilerek, Damat Ferit hükümetinin millet meclisini toplamadığını ve milleti temsil etmediğini bildirdi.

11 Eylül 1919 – Heyet-i Temsiliye reisi Mustafa Kemal, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kuruluş bildirisini Sivas valiliğine verdi. Artık cemiyet Anadolu'daki milli güçlerin hareketini yönetecektir.

11 Eylül 1919 – "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" teşkil edildiğine dair yazının Atatürk'ün imzası ile Sivas Vilâyeti'ne verilmesi: "İdare merkezi şimdilik Sivas'ta bulunmak ve Rumeli ve Anadolu'nun her tarafında şubeler açılmak üzere bir cemiyet kurulmuştur."

11 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Ali Galip'in faaliyetleriyle ilgili olarak Dahiliye Nazırı Adil Bey'e telgrafı: "Alçaklar, caniler! Düşmanlarla millet aleyhinde haincesine tertiplerde bulunuyorsunuz. Milleti

kudret ve iradesini takdirden aciz olduğunuza şüphe etmiyordum. Fakat vatan ve millete karşı haincesine ve bıçaklarcasına harekette bulunacağınıza inanmak istemiyordum. Aklınızı başınıza toplayın! Galip Bey ve yandaşları gibi akılsızların ahmakça olan boş vaatlerine kapılarak ve Mr. Nowill gibi milletimiz ve vatanımız için zararlı olan yabancılara vicdanını satarak yaptığınız alçaklıkların milletçe tatbik olunacak mesuliyetini göz önünde tutunuz! Güvendiğiniz kişiler ve kuvvetin akıbetini öğrendiğiniz zaman kendi akıbetinizle mukayeseyi unutmayınız!” [Kocatürk]

11 Eylül 1919 – CHP’nin temelini oluşturan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Sivas Kongresi’nin son günü kuruldu.

11 Eylül 1919 – Mustafa Kemal, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi Başkanlığına seçildi.

11 Eylül 1919 – Sivas kongresinde, Temsil Heyeti üyeleri belirlendi. Erzurum’da seçilen 9 kişilik heyete, sonra 1 kişi, Sivas’ta da 6 kişi eklendi. Böylece üye sayısı 16’ya çıktı.

11 Eylül 1919 – Mustafa Kemal Paşa, İçişleri Bakanı Adil’e gönderdiği telgrafta, “Alçaklar, caniler, düşmanlarla millet aleyhinde tertiplerde bulunuyorsunuz. Aklınızı başınıza toplayın!” dedi.

11/12 Eylül 1919 – Saat 04.00’de Sivas’tan Sadrazam Ferit Paşa’ya nihai bir telgraf çekilerek bir saat içinde cevap vermesi ve irtibatı açması istendi. Aksi halde hattın süresiz olarak iptal edileceği bildirildi. (Nutuk)

11/12 Eylül 1919 – Sivas’tan 20, 15, 13 ve 3ncü Kolordu Komutanlıklarına telgrafla İstanbul hükümeti ile telgraf haberleşmesinin kesildiğinin, İstanbul’dan gelen ve İstanbul’a giden hiçbir mesajın (Kongre ile ilgili haber ve bildirimler hariç) kabul edilmemesinin, kabul edenlerin divan-ı harpte yargılanacağını bildirilmesi. (Ayrıca sabaha dek durum netleşene kadar telgraf başından ayrılmamaları emredilmiştir.) (Nutuk)

12 Eylül 1919 – Sultan Vahdettin’in İngilizler’le gizli bir antlaşması yapması. Padişah Mehmet Vahideddin, İngiltere ile manda anlaşmasını tasdik etti.

12 Eylül 1919 – Anadolu ve İstanbul irtibatlarının kesilmesi. (Mustafa Kemal’e ait telgrafların İstanbul Telgraf Başmüdürlüğüne engellenmesi üzerine, Kongre Heyeti imzası ile gönderilen bir telgrafta Padişah’a gönderilen teline bir saat içinde çekilmesine izin verilmemesi halinde, İstanbul ile bütün haberleşmelerin kesileceği ihtar edildi. Olumlu cevap alınamayınca “meşru bir hükümet işbaşına gelinceye kadar “ kaydıyla 12 Eylül’de İstanbul ile haberleşme kesildi.)

12 Eylül 1919 – Sivas kongresi tamamlandı. (Mustafa Kemal 9 Temmuz 1919’dan itibaren Millî Mücadele” ye bir halk adamı, bir mücahit olarak katılmıştı. 7 Ağustos’tan beri Doğu Anadolu halkı adına konuşma yetkisine haizdi. 12 Eylül’den itibaren artık Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı sıfatıyla Türkiye adına konuşma ve faaliyette bulunma imkânını elde etmiştir. O artık bir halk lideridir. Bu yeni görev onu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığına kadar götürecektir.)

12 Eylül 1919 – Sivas Kongre üyeleri halkla birlikte bir toplantı yaparak, alınan kararları anlattı.

12 Eylül 1919 – Sivas kongresi kararları hakkında katıldığı açık bir toplantı ile duyuruldu. (Nutuk)

12 Eylül 1919 – Sivas Kongre Heyetinin İstanbul ile ve her türlü resmi haberleşmenin kesildiğine ilişkin vilayetlere ve komutanlara bildirisi.

12 Eylül 1919 – Atatürk'ün, İngiliz Albayı P. Peel'in Halep'ten Malatya'ya gelişi nedeniyle Malatya'daki 15. Alay Komutanlığı'na emri: "...Kim olursa olsun vesikasız bir yabancı subayının Osmanlı ülkesi içinde işi yoktur. Kendisine incelikle fakat askerce, kesin şekilde durumu bildirme ile geldiği yere hemen dönmesini ihtar ediniz."

12 Eylül 1919 – Sivas Kongresi'nce seçilen Heyet-i Temsiliye'nin akşam, Atatürk'ün başkanlığında ilk toplantısını yapması.

12 Eylül 1919 – Cuma namazının ardından Ulu Camii'de halka Sivas kongresi hakkında bilgi verildi.

12 Eylül 1919 – Sivas kongresi kararıyla Anadolu ile İstanbul arasında telgraf haberleşmesi kesildi.

12 Eylül 1919 – **Padişah Vahdettin ve Damat Ferit Paşa, İngiliz Yüksek Komiserliği ile 12 Eylül'de Osmanlı Devletini İngiliz mandasına koyacak resmî olmayan bir anlaşma yaptı.** Buna göre, İngiltere, kendi mandası altında Türkiye'nin tamamıyet ve istiklâlini üstleniyordu. İstanbul Saltanat ve Halifelik merkezi olarak kalacak, fakat Boğazlar İngiltere denetiminde bulunacaktı. Osmanlı Devleti bağımsız bir Kürdistan kurulmasına karşı çıkmayacaktı. Osmanlı Devleti İngiltere'nin Suriye ve Elcezire'de hâkimiyetine yardımcı olacaktı. Millî cereyanın önüne geçebilmek için idareye karşı olabilecek tepkileri teskin için İngiltere'ye bir zabıta kuvveti tahsis edilecekti. Türkiye, Mısır ve Kıbrıs üzerindeki bütün haklarından vazgeçecekti. Bu anlaşma gayrı resmî nitelikteydi. İngiliz Hükümeti, Osmanlı delegelerinin yukarıdaki esaslara uygun taleplerini destekleyeceklerdi.

12 Eylül 1919 – Padişah Vahdettin ve Damat Ferit'in İngilizlerle teslimiyet ve himayeye dair gizli anlaşmaya varması. (Mustafa Kemal bu anlaşma metnini 13 Aralık 1919 tarihinde ele geçirdi ve 20 nci Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa'ya bildirdi. (Anlaşmanın metni dış basında 22 Ocak 1920 tarihinde yayınlandı.)

12 Eylül 1919 – Sivas kongre heyetince tüm komutanlıklara yapılan duyuru ile sabah 05.00 itibarıyla gönderilen telgraf metninin komutanlıklarca aynen sadrazamlığa çekilmesi istenmiştir. "İstanbul hükümeti ile olan posta, telgraf, haberleşme ve ulaştırma kesilmiştir." (Nutuk)

13 Eylül 1919 – Sivas'ta İrade-i Milliye Gazetesi yayımlanmaya başladı.

13 Eylül 1919 – İstanbul'la bütün resmi yazışmaların kesilmesi ile birlikte Sivas'ta adeta bir geçici hükümet gibi çalışmalarına başlayan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliye'si vilayetlere, sancaklara ve askeri makamlara telgraflar çekerek meclis-i mebusan seçimlerinin yapılmasını istedi.

13 Eylül 1919 – Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın, İngiliz Yüksek Komiseri Amiral J. de Robeck'e demeci: "...Mustafa Kemal'in ezilmesi için İtilâf Devletlerinin müsaadesini dilerim. Taraftarları hem delilik hem de hamiyetsizlik edip harbin devamını isterler(!)"

13 Eylül 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın, mebus (milletvekili) seçimi hazırlıkları hakkındaki genelgesi yayınlandı.

13 Eylül 1919 – Temsil heyetinin, askeri ve sivil mercilere gönderdiği, milli meclisin seçilerek ivedi toplanmasını amaçlayan tebligatı. (Nutuk)

13 Eylül 1919 – Milli akıma karşı haince hareketlerde bulunan Ankara valisi Muhittin Paşa'nın gezi için gittiği Çorum'da yakalanıp Sivas'a getirilmesi için Ankara'da Kolordu Komutanına ve Samsun'da 5nci Kafkas Tümen Komutanına emir verilmesi. (Muhittin Paşa tutuklu olarak Sivas'a getirilmiş, Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edilmiş, yaşına hürmeten cezalandırılmayıp ama görevine de iade edilmeyip İstanbul'a gönderilmiştir.) (Nutuk)

14 Eylül 1919 – Sivas'ta "İrade-i Milliye" gazetesi yayına başladı.

14 Eylül 1919 – Sivas Kongre Heyeti adına Mustafa Kemal Paşa'nın Padişah Vahdettin'e Damat Ferit Paşa'nın ihanetlerini belirten muhtırası. Kongre sonunda Mustafa Kemal Paşa'nın yaptığı baskıyla Damat Ferit Hükümeti istifa etti. Yerine ılımlı Ali Rıza Paşa Hükümeti kuruldu. Böylece Anadolu hareketi, İstanbul'a karşı ilk önemli başarısını elde etti.

14 Eylül 1919 – Sivas'ta Atatürk'ün direktifiyle kurulan "İrade-i Milliye" gazetesinin ilk sayısı.

14 Eylül 1919 – Sivas Kongresi'nde alınan karara göre yayınlanan İrade-i Milliye gazetesinin birinci sayısı çıktı. Dört sayfa çıkan gazetenin ilk sayısında Mustafa Kemal'in kongreyi açış konuşması, kongre bildirisi, padişaha çekilen telgraflar yer aldı. İsmail Hami Bey (Danişmend) yazdığı yazıda Damat Ferit Paşa için "hain" deyimini kullandı.

14 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Sivas Kongresi Heyeti adına Padişah Vahdettin'e Damat Ferit Paşa'nın ihanetlerini belirten uyan yazısı: "...Kötü maksatlarında muvaffak olmak için milletin ruhundan doğan millî örgütü dağıtmak, devletin egemenlik hakkını yabancı ihtiraslarına oyuncak etmek, ordunun kuvvetini azaltmak için muktedir subaylarımızı görevden almak ve düşmana teslim etmek, şifreli askerî haberleşmelerin çaldırılmasına Posta ve Telgraf Umum Müdürlüğü'nü yetkili kılmak, birtakım düşman subaylarının memleket dahilinde dolaşarak ülke bütünlüğümüzü bozacak siyasî tahriklerde bulunmalarına yardım etmek, memleketi ihtilâl içinde gösterip yabancı müdahalesini davet eylemek cüretinde bulunmak gibi her biri belli başlı bir millî cinayet teşkil eden yasa dışı durumlara girişmekten de bir türlü vazgeçemiyorlar."

14 Eylül 1919 – **Ankara Valisi Muhittin Paşa**, Hürriyet ve İtilâf Fırkası yanlısı olması sebebiyle 1915 yılında emekli edilmiş, mütarekeden sonra 15 Mart 1919'da tekrar valiliğe atanarak göreve başlamıştır. Oğlu Refî Cevat (ULUNAY) da İstanbul „da kalemle hükümeti hararetle desteklemekteydi. Paşa çevresine, hükümetin İngiliz mandasını kabul ettiğini söylüyor, memurları İngiliz Muhipleri Cemiyetine girmeye zorluyordu. Ancak Ali Fuat Paşa'nın Kolordu Komutanlığı dolayısıyla şehir içinde yeterince etkin olamıyordu. Ankara halkı tarafından görevden alınması istenen Vali, Sivas Kongresi devam etmekte iken Ankara'ya bağlı sancaklar da teftiş bahanesi ile bir geziye çıkmıştı. Önce Kırşehir" e gitmiş Hacıbektaş" daki Bektaşî dedesini kazanmak istemiş. Bunu başaramamıştı. Ancak Çorum Mutasarrıfının ve 58. Alay Komutanı'nın desteğine güvenerek 14 Eylül 1919 da İstanbul'a gönderdiği telgrafta, Ankara merkezi müstesna, vaziyetin kendilerine pek müsait olduğunu, Sivas, Amasya veya Ankara taraflarından Ankara'ya kuvvetler sekinin faydalı olacağını, bu işin az kuvvetle yapılabileceğini bildirmiştir. İçişleri Bakanı istenilen miktarda jandarma celbedilerek hükümet nüfuzunun gerekirse silâh kullanılarak her yerde tesisini istemekteydi. Ancak vali gözetim altındaydı. Çorum" da bulunan valinin Sivas'a getirilmesi için askeri birliklere ve Kuvayı millîye

müfrezelerine gerekli emirler verildi. Vali, Kuva-yi Millîye reislerinden Keskinli Rıza Bey müfrezesi tarafından Kılıçlar Belinde yakalanarak Sivas'a gönderildi. Muhittin Paşa, Sivas" da Temsil Heyeti tarafından sorgulandı. Paşa hatalı hareket etmiş olduğunu kabul ve pişmanlığını ifade etti. Temsil Heyeti üyesi Mazhar Müfit'in kefâleti ve millî hareket aleyhine çalışmayacağına yemin etmesi şartıyla, İstanbul'a dönmesine müsaade edildi. Bu suretle millî hareketi bastırmak, Mustafa Kemal ve arkadaşlarını tutuklamak için girişilen bu teşebbüs de başarısızlığa uğruyordu.)

15 Eylül 1919 – Suriye ve Kilikya'daki işgal kuvvetlerinin değiştirilmesi hakkında İngiliz-Fransız Anlaşması.

15 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Sivas'tan Heyet-i Temsiliye'nin, milletin yetkili makamı olduğunu ilân etmesi.

15 Eylül 1919 – Mustafa Kemal, Kürt aşiret reislerinden Hacı Kaya Ağa ve Şatzade Mustafa Ağa'ya gönderdiği telgrafta; "Kürt kardeşlerimizin gösterdiği vatanperverane hizmetleri için müteşekkirim." (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

15 Eylül 1919 – Mustafa Kemal, Kürt liderlerinden Hacı Kaya ve Şatzade Mustafa ağalara telgraf gönderip, Türklerin ve Kürtlerin işgalci düşmana karşı yanyana hareket etmesi gerektiğini söyledi. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

16 Eylül 1919 – "Üçünü Balıkesir Kongresi"nin açılışı.

16 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk örgütüne, Heyet-i Temsiliye tarafından verilmiş ve verilecek tüm kararların en küçük idare heyetlerine kadar ulaştırılması hakkında bildirisini.

16 Eylül 1919 – İlk adı Cemiyet-i Müderrisin (Medrese Öğretmenleri Derneği) olan Teâli-i İslâm Cemiyeti'nin yönetim kurulunda, Mustafa Sabri (Başkan), İskilipli Mehmet Atıf (İkinci Başkan), Said-i Kürdi (Nursi) (İttihat ve Muhammediye Cemiyeti önderlerinden) bulunuyordu. Teâli-i İslâm Cemiyeti, Kuva-yı Milliye aleyhinde bildirimler yayımlamıştır. Bildirimlerden 16 Eylül 1919 tarihli İkdâm gazetesinde yayımlananı çok etkili olmuş; Anadolu'da yer yer isyanlar çıkmıştır. Bu bildiri incelendiğinde, Teâli-i İslâm Cemiyeti'nin milli varlığa ne denli düşman olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

16 Eylül 1919 – Milli mücadeleye karşı olduğu anlaşılan Niğde mutasarrıfı, muhasebecisi ve komiserinin korumalı olarak Sivas'a getirilmesine dair Niğde Tümen Komutanlığına emir verilmesi. (Nutuk)

17 Eylül 1919 – Atatürk'ün, İstanbul hükümetini destekleyen Eskişehir Mutasarrıfı Hilmi Bey'e telgrafı: "...Milletin mukadderatı söz konusu olduğu şu nazik ve mühim zamanda yanlış düşünmesi nedeniyle her ferdinin içi kan ağlayan milletin, mevcut hükümeti tanımamasında, hâlâ ne için muhalefet ediyorsunuz? Bir millet ferdi olduğunuzu unutuyor musunuz? Bu telgrafı alır almaz sizin de bir millet ferdi olmak üzere, hemen millî arzuya uymanızı ve millî kongre bildirisine bağlı kalarak mevcut hükümet ile ilişkinizi keserek bütün işlerinizde Heyet-i Temsiliye'ye başvurmanızı ihtar ederiz; aksi takdirde millî arzuya az bir zaman bile karşı koyamayacaksınız. Sizden millî arzuya uymanızı rica ederiz."

17 Eylül 1919 – İngiliz Yüksek Komiseri Amiral J. de Robeck'in, Lord Curzon'a raporu: "...Hükümet ve İtilâf Devletleri kuvvetsizdir. Mustafa Kemal'in hareketi Anadolu'da müstakil bir cumhuriyete doğru geliyor!" (İngilizler tutumlarını değiştirmişler, Anadolu'da yer işgal etmemek ve Millîcilerle açıktan silahlı çatışmaya girmemek politikasına yönelmişlerdi. İstanbul'daki İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Sir J.de Robeck daha 17 Eylül'de Mustafa Kemal hareketinin gittikçe yayıldığını bunun bağımsız bir Anadolu Cumhuriyet'ine doğru hızla geliştiğini, hareketin Millî Savunma Bakanlığınca da desteklendiğini; barış antlaşması Hükümetce kabul edilse bile bunu milliyetçilere kabul ettirmek için silâh kullanmak gerektiğini; Yunanlılar ve İtalyanlar Anadolu'da kaldıkça bunun sürüp gideceğini belirterek âcilen barış yapılmasını istemişti. Millîcilerle bir çatışmaya girmek istemeyen İngilizler Merzifon, Samsun, Kütahya'yı boşalttılar. Eskişehir halkı İngiliz birliklerinin varlığına rağmen, 3 Ekim'de İstanbul yanlısı mutasarrıfı görevden uzaklaştırdı. İstanbul'un çok güvendiği, İngiliz Muhipler Derneği üyesi Cemal Bey de Refet Bey'in bölgede görevlendirilmesi üzerine, işgalci İtalyanların desteğiyle İstanbul'a kaçtı.)

17 Eylül 1919 – İngiliz Yüksek Komiseri Robeck, Sivas Kongresi sonrasında, 17 Eylül 1919'da Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a gönderdiği bir telgrafta, "Atatürk'ün önderliğindeki milliyetçiler, Anadolu'da özerk bir cumhuriyet kurma yolundadır" demişti. (Erol Ulubelen, İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye, s. 190)

17 Eylül 1919 – Kazım Karabekir Paşa'nın Mustafa Kemal Paşa'ya kişiye özel şifresi; "Gönderilen telgraflarda kongre heyeti yazmasının, Mustafa Kemal adının kullanılmamasının yerinde olacağı" (Nutuk)

18 Eylül 1919 – Atatürk'ün, vilâyetlere İstanbul hükümetinin demeçlerine inanılmaması gereğini hatırlatan genelgesi: "İktidar mevkiine meşru bir kabine geçinceye kadar İstanbul'la resmî ilişkiler kesilmiş olduğundan, oradan gelebilecek her türlü demecin gerçek dışı sayılacağı şüphesizdir."

19 Eylül 1919 – 2. Nazilli Kongresi toplandı.

19 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'in 17 Eylül 1919 tarihli "...Heyet-i Temsiliye ve Kongre kararlarının daima imzasız, sadece 'Heyet-i Temsiliye' diye neşrini rica ederim. ..Yüksek şahsiyetinizin herhalde ortada tek bir şekilde görülmemesi memleket yararı gereğidir" şeklindeki görüşü üzerine cevabı: "...Böyle umumî bir tabirin işaret ettiği şahsiyetler ve kuvvet gizli kalıyor. Ortada mesul kimdir? Bazı taraflardan, bilhassa Kastamonu, Ankara, Malatya, Niğde, Canik gibi yerlerden, doğrudan doğruya şahsen makine başına çağrılmaya başladım. Âdeta "Heyet-i Temsiliye" unvanı altında gizlenen şahıslarla, şahsî beraberliğim olup olmadığına dair tereddüt işareti hissoldu. ...Bütün cihan, benim bu işin içinde bulunduğumu bilir!"

19 Eylül 1919 – Atatürk'ün, "Heyet-i Temsiliye'nin ve Sivas Kongresi'nin faaliyetlerinin İngiliz hükümetince İtilâf Devletleri'ne karşı taarruz şeklinde sayıldığını belirten ve İstanbul hükümetiyle anlaşma teklifinde bulunan" Urfa mutasarrıfı Ali Rıza Bey'e cevabı: "Zat-ı âlileri gibi hamiyet sahiplerinin vazifesi, millî istekler ve millî irade dairesinde milletin işlerini yürütmektir." [Kocatürk]

20 Eylül 1919 – Padişah Vahdettin'in İstanbul Hükümetine yardımcı olunmasını "İtidal ve sükunetin muhafazasını..." isteyen beyannamesi. Vahidettin, İstanbul Hükümeti'ne yardımcı olunmasına ilişkin bir beyanname yayınladı.

20 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Amerikan Heyeti Başkanı General Harbord ile Sivas'ta görüşmesi. Harbord'un "Millet düşünülmesi mümkün her türlü girişim ve fedakârlıkta bulunduktan sonra dahi muvaffak olunamazsa ne yapacaksınız?" sorusuna Atatürk'ün verdiği cevap: "Bir millet varlığını ve bağımsızlığını temin için düşünülen girişim ve fedakârlığı yaptıktan sonra muvaffak olur. Ya muvaffak olamazsa demek, o milletin ölmüş olduğuna hükmetmek demektir. Bu sebeple millet yaşadıkça, fedakârane girişimlerine devam ettikçe başarısızlık söz konusu olamaz!"

20 Eylül 1919 – İngiliz askerlerinin 20 Eylül'de Merzifon ve daha sonra Samsun'dan çekilmesi.

20 Eylül 1919 – Atatürk'ün, vilâyetlere, Mutasarrıf Samih Fethi Bey başta olmak üzere Çorumluların millî mücadele saflarında yer aldığını bildiren telgrafı. [Kocatürk]

21 Eylül 1919 – Balıkesir mutasarrıflığına atanmış olan Ahmet Anzavur, topladığı kuvvetlerle Kuva-yı Milliyecilere karşı harekât başlattı.

21 Eylül 1919 – Balıkesir kuzeyinde başlayan birinci anzavur ayaklanması. (Askeri güçler ve millî müfrezelerle bastırılmıştır.) (Nutuk)

21 Eylül 1919 – Heyet-i Temsiliye adına Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti örgütüne Damat Ferit Kabinesi'nin iktidardan çekilmesini temin için Padişah'a yazı yazılmasını bildiren genelgesi: "...Ferit Paşa kabinesi vatan hıyanetine devam etmektedir. Kabine'nin bu devam ve ısrarı memleket için her dakika ayrı bir zarar doğuruyor. Bunların iktidar mevkiinden çekilmelerine çalışmak, en büyük bir vatan vazifesidir. Bunun için Zat-ı Şahane'ye gereken maruzatta bulunulması gereği bildirilir."

21 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Damat Ferit Paşa'nın Anadolu hareketini bolşevizm propagandası olarak göstermesi üzerine, Erzurum Vilâyeti'ne bildirgesi: "...Kalp ve vicdanını yabancı çıkarlarına satan birtakım kişilerin, ne olduğu milletimizce meçhul bir isim ve sebep uydurarak milletin bağımsızlık ülküsünü boğmaya ve milletin çok şükür kendi kuvvetiyle şimdiye kadar oluşturduğu hayırlı tesirleri bozmaya çalıştığı açıkça anlaşılıyor. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi, milletin kendi istekleri ve kendi görüşüne bütün kuvvetiyle ısrarlı ve bağlı kalacağını bütün uygarlık âlemine ilân eder."

22 Eylül 1919 – Mustafa Kemal, General Harbord ile görüştü. (Mustafa Kemal Paşa'nın Amerikan heyetinin başkanı General Harbord ile Sivas'ta görüşmesi.)

22 Eylül 1919 – Atatürk'ün, General Harbord'la Sivas'ta yaptığı görüşme hakkında Kâzım Karabekir'e yazısı: "...General, bütün millî hareket ve girişimlerimizi takdir ve 'Bir Türk olsaydım ben de ancak bu şekilde hareket ederdim' demiş ve pek samimî ve lehimizde ümit verici fikir ve görüşler de söylemiştir."

22 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Vahdettin'in İstanbul hükümetine yardımcı olunmasını isteyen 20 Eylül 1919 tarihli bildirgesini cevaplaması ve Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin derhal düşürülmesini istemesi.

22 Eylül 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Amerikan heyetinin başkanı General Harbord ile Sivas'ta görüşmesi. General Harbord Hey'eti ve General'e Verdiğim Cevap (Nutuk) ; Efendiler, hatırlarınızda olsa gerektir ki, memleketimizde ve Kafkasya'da incelemeler yapmak üzere Amerikan Hükümeti General Harbord'un başkanlığında bir hey'et göndermişti. Bu hey'et Sivas'a geldi. 22 Eylül 1919 günü

General Harbord ile uzun uzadıya görüştük. General'e, Millî Mücadele'nin maksat ve gayesi, millî teşkilât ve birliğin ortaya çıkış sebebi, müslüman olmayan azınlıklara karşı gösterilen duygular, yabancıların memleketimizdeki yıkıcı propaganda ve eylemleri üzerinde ayrıntılı ve belgelere dayanan açıklamalarda bulundum. General'in bazı garip soruları ile de karşılaştım. Söz gelişi: «millet, tasarlanıp yapılabilecek her türlü teşebbüs ve fedakârlığa başvurduktan sonra da başarı sağlanamazsa ne yapacaksın?» gibi. Yanlış hatırlamıyorsam, verdiğim cevapta demiştim ki: Bir millet varlığını ve istiklâlini kurtarabilmek için düşünülebilen her türlü teşebbüs ve fedakârlığı yaptıktan sonra başarıya ulaşır. Ya başaramazsa demek, o milletin ölmüş olduğu hükmüne varmak demektir. Öyle ise, millet yaşadıkça ve fedakârca teşebbüslerine devam ettikçe başarısızlık da söz konusu olamaz. General'in bu sorusunun altında yatan asıl maksadın ne olabileceğini araştırmak istemedim. Ancak, verdiğim cevabın kendisince takdirle karşılandığını bugün yeri gelmişken belirtmek isterim. Kaynak atam.gov.tr

22 Eylül 1919 – İngiliz Times Gazetesi de 22 Eylül 1919 tarihli sayısında Sivas Kongresi'nden "Sivas'taki Anadolu Cumhuriyeti" diye söz etmişti.

22 Eylül 1919 – Mustafa Kemal'in memleket içinde ve Kafkasya'da incelemeler yapmak üzere Amerikan Hükümetince görevlendirilen General Harbord ile uzun bir görüşme yapması. O'na milli mücadelenin gaye ve esaslarını bildirmesi, azınlıkların durumu, yabancıların zararlı faaliyetleri hakkında bilgilendirmesi. (Nutuk)

23 Eylül 1919 – Mustafa Kemal, İzmir valisi Kambur İzzet Bey'e iki mektup yazmıştır. Bu tarihli ilk mektubunda İzmir'deki seçim hazırlıklarını sormuş ama cevap alamamıştır. (Daha sonra Mustafa Kemal bir mektup daha yazarak Valiye neden cevap vermediğini sormuş ama vali yine cevap vermek yerine her iki mektubu da İstanbul hükümetine göndermiştir.) (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.99)

23 Eylül 1919 - İkdam gazetesinin 8123 sayılı nüshasında gayri resmi Askeri Nigehban Cemiyeti'nin kendisini vatan ve milletin bekçisi süsü verdiğiine dair bildiri yayınlaması. (Nutuk)

24 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Millî Mücadele ve Kuva-yi Milliye'nin amaçları hakkında General Harbord'a yazısı: "...Eğer memleketimiz yabancıların entrika ve müdahalelerinin kâbusundan kurtarılırsa ve memleketin meseleleri, millî irade ve arzulara hürmet eden muktedir bir hükümet tarafından idare edilirse, memleketin bütün dünya için memnuniyet kaynağı olacak bir duruma geleceğine dair en kesin teminatları verebiliriz."(Bu yazı 9 Ekim 1919 günü Batum'dan Samsun'a dönen Harbord'a iletilmiştir). [Kocatürk]

24 Eylül 1919 – Atatürk'ün Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya Yüksek Komiserleri ile Flemenk, İspanya, İsveç ve Danimarka Elçiliklerine telgrafı: "...Bütün Osmanlı vatanında tam sükûn ve ayırım yapılmaksızın cins ve mezhep hürriyetinin korunması hüküm sürdüğü halde, bazı kötü amaçlı kişiler, millî vicdandan doğan cereyanı Müslüman olmayan unsurlar aleyhinde göstermek istedikleri haber alındığından bütün tebaanın aynı hakka sahip ve memleketimizdeki yabancıların da vatan ve milletimiz aleyhinde bulunmamak şartıyla Osmanlı misafirperverliğini görmekte devam edecekleri 16.9.1919 tarihi ile bildirilmiştir. Bu sebeple memleketimiz dahilinde mevcut olan asayişin devamının ve Müslüman olmayan vatandaşlarımızın her türlü korunmasının güven altında bulunduğunu ifade etmekle şeref kazanırız."

24 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Millî Mücadele aleyhinde faaliyetleri görülen Eskişehir Mutasarrıfı Hilmi Bey hakkında bildirgesi.

25 Eylül 1919 – İngiliz general Solly Flood'ın, Fuat Paşa'ya, bir kurmay binbaşı ve Eskişehir İngiliz kontrol subayını göndererek 'İngilizlerin iç işlerimize ve milli mücadelemize asla karışmayacaklarına' dair söz vermeleri. (Sonrasında İngilizler Merzifon'daki tüm kuvvetlerini önce Samsun'a ve daha sonra İstanbul'a çekmişlerdir.) (Nutuk)

26 Eylül 1919 – Konya valisi Cemal Bey'in, yerine atanan Refet Bey'in Konya'ya hareketini duyunca hapisanedeki azılı haydut ve katilleri çıkartıp silahlandırarak kendisine bir kuvvet yaratmak istemesi ancak Konya halkının vatansever tepkisi sonucu 26 Eylül'de İstanbul'a kaçması. (Halk Hoca Vehbi Efendi'yi vali vekilliğine getirmiştir.) (Nutuk)

27 Eylül 1919 – Birinci Bozkır ayaklanması (Bastırılışı 4 Ekim 1919)

27 Eylül 1919 – Mustafa Kemal Paşanın Padişah ve Damat Ferit Hükümetiyle Heyeti Temsiliye arasında aracı oynayan Abdülkerim Paşa ile telgraf görüşmesi.

27 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Konya halkına bildirgesi: "...Vali Cemal Bey'in hareketlerindeki hıyanet, orada bulunan yabancıların dahi nefretini gerektirdiğinden kendisi milletle karşı karşıya bırakılmıştır."

27 Eylül – 2 Kasım 1919 – 3. Konya Bozkır (Zeynelabidin) ayaklanması.

27/28 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Padişah ve Damat Ferit Hükümeti'yle Heyet-i Temsiliye arasında aracı rol oynayan Abdülkerim Paşa ile telgraf görüşmesi. (Bu görüşme, telgraf makinesi başında 27.9.1919 gecesi saat 23.00'de başlamış ve sabah 7.30'a kadar devam etmiştir. Abdülkerim Paşa, Damat Ferit Paşa'nın hıyanetlerini sergileyen bu görüşme tutanaklarını aynen Padişah'a göstermiş ve 3 gün sonra Damat Ferit Paşa Kabinesi istifa etmiştir). [Kocatürk]

27-28 Eylül 1919 – Konya Valisi Cemal, İstanbul'a kaçtı.

28 Eylül 1919 – Mustafa Kemal Paşanın Padişah ve Damat Ferit Hükümetiyle Heyeti Temsiliye arasında aracı oynayan Abdülkerim Paşa ile telgraf görüşmesi.

28 Eylül 1919 – Atatürk'ün, Sivas'tan vilâyetlere yazısı: "...Bölgeniz dahilindeki seçim hazırlıklarının derecesini ve belirlenmiş ise adaylarınızı ve kimin milletvekili olmak istediklerini iki gün içinde bildirmenizi, Heyet-i Temsiliye özellikle rica eder."

30 Eylül 1919 – Damat Ferid Paşa, sadrazamlıktan istifa etti. Damat Ferit Paşa'nın sadarettten istifası.

30 Eylül 1919 – İngiliz Yüksek Komiseri Amiral J. de Robeck'in, Lord Curzon'a yazısı: "...Mustafa Kemal'in tesiri gittikçe artıyor."

30 Eylül 1919 – İstanbul hükümetince Kolordu Komutanı olarak Konya'ya gönderilen Sait Paşa'nın Heyet-i Temsiliye emriyle İstanbul'a geri gönderilmesi. (Nutuk)

1 Ekim 1919 – Heyet-i Temsiliye Ankara'ya gideceğini açıkladı.

1 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Sivas'tan Kâzım Karabekir'e telgrafı: "Vaziyet inşallah lehimize mesut gelişmesine devam ettikçe aynı zamanda Heyet-i Temsiliye Karargâhı'nın Ankara'ya ve daha batıya

nakil suretiyle İstanbul'a yaklaşmak hususunda da etkili olabileceğini düşünüyoruz. Bu yoldaki görüşlerinizi anlamak istiyoruz.”

2 Ekim 1919 – Damat Ferit Paşa'nın istifası üzerine Ali Rıza Paşa'nın kabine kurusu. (Bu kabinede Harbiye Nazırlığı'na Cemal (Mersinli) Paşa getirilmiştir).

2 Ekim 1919 – Ali Rıza Paşa kabinesinin, Ferit Paşa kabinesinden sonra iş başına geçmesi. (Nutuk)

2 Ekim 1919 – Mustafa Kemal, İstanbul Belediyesine mektup yazarak, İstanbul ahalisini Anadolu'daki mücadeleye çağırın beyannamesini yayınladı.

2 Ekim 1919 – Atatürk'ün, İstanbul Belediyesi'ne yazısı ve Anadolu hareketinin manasını izah ile İstanbul'u da bu mücadeleye katılmaya çağırması: “Şimdiye kadar bütün mukadderatımızı payitaht idare ediyor ve millet ve memleketimizi kurtaracak girişimler Anadolu'dan değil, hemen daima İstanbul'dan çıkıyordu. Payitahtın bugün maruz olduğu tehlikeleri göz önüne alan Anadolu, mevcut şartlar altında İstanbul'dan kurtuluşu ümit etmek imkânı olmadığını gördüğünden yasal hukukumuzun savunulmasının kendi üzerine düştüğünü takdir edip vazifesini yapmaya başlamıştır. ...Anadolu, bugün İstanbul'un da bir millî vazifesi bulunduğu kanaatindedir. Ve bu vazife de payitahtın her tarafında millî örgüt merkezleri kurarak maddeten ve manen Anadolu millî hareketine katılmak ve baykuş edasıyla milletin mukadderatı üstünde durmakta olan mevcut hükümeti artık bu milletin başından gitmeye her surette davet etmektir.”

2 Ekim 1919 – Atatürk'ün, İzmit Mutasarrıfı Ali Suat ile telgraf görüşmesi: (Mutasarrıfın “Bendeniz, her kim ve her ne için olursa olsun neticesi meçhul bir maceraya başkalarını sevk etmeyi doğru görmem. Hükmüm bu hususta yalnız kendime geçer. Bu sebeple ileriye görerek yavaş ve tedbirli davranılması taraftarı olduğumu tecrübem üzerine arz ederim(!)” görüşüne Atatürk'ün cevabı: “Zatîâlinize pek içtenlikle ve fakat, bütün kesinliği ile şunu arz ederim ki, zatîâliniz şu anda Ferit Paşa Kabinesi'ne itimat beslemiyorsanız bunu. Dahiliye Nezareti'ne resmen bildirmelisiniz. Eğer milletin hükmü ve arzusuna aykırı olarak Ferit Paşa Kabinesi'ne itimadınız mevcut ise, İzmit'in muhterem halkını millî, yasal hareketinde serbest bırakmak üzere derhal yerinizi terk ile İstanbul'a hareket ediniz!” [Kocatürk]

2 Ekim 1919 – İstanbul'da tersane işçileri greve başladı.

2 Ekim 1919 – Ankara telgrafçılarının Mustafa Kemal Paşa'ya 15.40'da Damat Ferit Paşa'nın sağlık (!) durumu nedeniyle istifa ettiğini, kabineyi kurma görevinin Tevfik Paşa'ya verileceğinin haber alındığını bildiren telgrafları. (İstifa haberi doğrudur ancak kabine kurma görevi Tevfik Paşaya değil Orgeneral (Birinci Ferik) Ali Rıza Paşa'ya verilmiştir.) (Nutuk)

2/3 Ekim 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Damat Ferit Hükümetinin düştüğünü, Ali Rıza Paşa hükümetinin kurulmakta olduğunu millete duyurması. (Nutuk)

3 Ekim 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın, Ali Rıza Paşa'ya, “milli davaya dair müteakip tutum ve kararlarını açıklamasını isteyen” telgrafı. (Nutuk)

3 Ekim 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın kolordu komutanlıklarına, valilik ve vekillerine, bağımsız mutasarrıflıklara gönderdiği telgraf ile “hainlerin cezalandırılmasını isteyen ekli metni, Harbiye ve

dâhiliye nazırlarına çekilmek üzere göndermesi, onlardan telgrafı kendilerinin ayrı ayrı çekmesini istemesi.” (Nutuk)

3 Ekim 1919 – Mustafa Kemal, yeni sadrazama (Ali Rıza Paşa) çektiği telgrafta, hükümet, Erzurum ve Sivas kongreleri amaçlarına uyduğu takdirde, ulusal örgütlerin hükümete yardımcı olacağını belirtti. “...Yeni kabine, Erzurum ve Sivas Kongreleri’nde tayin ve tespit edilen millî örgüt ve amaçlara saygı gösterdiği takdirde Kuva-yi Milliye ona yardımcı olacaktır.”

4 Ekim 1919 – Mustafa Kemal Paşa’nın, kabine kurmakla görevli Ali Rıza Paşa tarafından müteakip siyaset için bilinmesine ihtiyaç duyulan ‘Erzurum ve Sivas kongre kararlarını’ telgraf ile bildirmesi. (Nutuk)

4 Ekim 1919 – 1. Bozkır Ayaklanması bastırıldı. Aynı tarihte Mustafa Kemal, çektiği bir telgrafla, Yahya Kaptan adlı milis komutandan İzmit yöresinde güçlü bir örgüt kurmasını istedi.

4 Ekim 1919 – Atatürk’ün, Sadrazam Ali Rıza Paşa’ya bir yazı ile Sivas Kongresi Bildirgesi’ni göndermesi.

4 Ekim 1919 – Yahya Kaptan’ın, Kuşçalı’dan Atatürk’e telgrafı: “...Size, İzmit’ten tavsiye edilen Yahya’yım. Telgraf başında emirlerinizi almaya geldim!”

4 Ekim 1919 – Atatürk’ün, Yahya Kaptan’ın telgrafına cevabı: “Bulduğunuz bölgede kuvvetli bir örgüt yapınız. Adapazarı Kaymakamı Tahir Bey aracılığıyla bizimle ilişki kurunuz. Şimdilik hazır bulununuz.”

5 Ekim 1919 – Mustafa Kemal Paşa’nın Sadrazam Ali Rıza Paşa’ya telgrafı; “Millî davayı desteklediğinizi gösteriniz, hainleri yargılatınız, emekli edilen subaylara haklarını geri veriniz, ordu atamalarında liyakati esas alınız, hainlikte aşırı giden eski nazırların yargılamasını yapınız, millî kahramanlar için yapılan yargılamalara son verdiriniz, basını yabancı sansürden kurtarınız.”(NOT: Bu şartlar sağlanana değin milletçe alınan tedbirlere (telgraflaşma yasağı dahil) devam edileceğinin bilinmesi.) (Nutuk)

5 Ekim 1919 – Atatürk’ün, Balıkesir’de Kuva-yi Milliye Reisi Hacim Muhittin (Çarıklı) Bey’e telgrafı: “...Aydın vilâyetimizin mukaddes topraklarını kirleten Yunanlıları kesinlikle kovup uzaklaştıracağımıza kesin güvenimiz mevcuttur. Bu kanaatleri orada bulunan bütün, aynı millî imanı taşıyan kahraman arkadaşlarımıza iletmenizi.”

5 Ekim 1919 – 12 Eylül’de saray hükümetinin koyduğu telgraf boykotu, 22 Ekim 1919 Amasya Protokolü neticesi bitti. Anadolu hareketi artık isyan değil millî mücadele olarak anılmaya başlandı. Telgraflar bu tarihten itibaren tekrar işlemeye başladı.

6 Ekim 1919 – Harbiye nazırı Cemal Paşa’nın, Yunus Nadi Bey’e heyet-i temsiliye ile hükümet arasında arabuluculuk yapmasını teklif etmesi. (Yunus Bey’in teklifi sevinerek kabulü.) (Nutuk)

6 Ekim 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa tarafından Nezaret’e davet edilen Yunus Nadi Bey’in, Atatürk’le telgraf görüşmesi. (Bu görüşme Harbiye Nazırı’nın direktifiyle, Ali Rıza Kabinesi ile Heyet-i Temsiliye arasında anlaşma zemini yaratmak için yapılmıştır). [Kocatürk]

6 Ekim 1919 – III. Nazilli kongresi.

6 Ekim 1919 – Yunus Nadi Bey'in yanında Cevat Paşa'nın yaveri Cevat Rifat Bey olmak üzere hükümet ve Heyet-i Temsiliye arasında arabuluculuk yapmak maksadıyla harbiye Nazırı Cemal Paşa ile yaptığı görüşmeyi telgraf başında Mustafa Kemal Paşa'ya bildirmesi. (Nutuk)

6 Ekim 1919 – Mustafa Kemal'in Yunus Nadi Bey'e telgraf başında cevabı; "Millet, egemenliğini bütün anlamıyla tüm dünyaya tanıttırmaya kesin olarak karar vermiştir. Bunun için her tedbir alınmıştır. Bugünkü iktidarın bu milli dava ve istekleri olumlu karşılmasını bekleriz. Çünkü başka türlü iktidarda kalmaz. Cemal Paşa'dan milli teşkilatımızın temsilcisi olmaktan başka bir şey beklemeyiz." (Nutuk)

7 Ekim 1919 – Harbiye nazırı Cemal Paşa'nın Mustafa Kemal Paşa'ya telgrafı; "Kabine milli iradenin hakimiyetini kabul eder, ordunun itibarını iadeyi öngörür, haksızlıkları düzeltmeyi vadeder, devleti milli irade ve Heyet-i Temsiliye'ye dayandırır. Heyet-i Temsiliye'nin bir üyesi olarak milli iradeye aykırı davranışlardan kaçınılacağını bildiririm." (Bu telgrafa Mustafa Kemal Paşa'nın derhal ve olumlu cevap vermesi.) (Nutuk)

7 Ekim 1919 – Heyet-i Temsiliye'nin millete bildirişi; "Heyet-i temsiliye, tutulan yolun isabetli ve başarılı olduğu, bu yolda milli birliği koruyarak bugüne kadar olduğu gibi devam edilmesi konusunda Milleti aydınlatmaya, uyardırmaya ve milletin manevi gücünü kuvvetlendirmeye yardımcı olmak maksatlarını dile getirmeye devam edecektir." (Nutuk)

7 Ekim 1919 – Trakya Paşaeli Müdafaa Heyet-i Osmaniyesi, Anadolu ve Rumeli Mudafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne katıldı.

7 Ekim 1919 – Yunanlıların yaptıkları zulümleri incelemek üzere kurulmuş olan, Uluslararası İnceleme Komisyonu, hazırladığı raporu Paris'te Barış Konferansı'na verdi.

7 Ekim 1919 – Mustafa Kemal'in Heyet-i Temsiliye adına millete beyannamesi: "En ağır tarihî şartlar altında bile millî vakarından ve herkesin hukukuna saygı göstermedeki mazisinden gelen hasletlerinden zerre kadar ayrılmamış olan milletimizin bundan sonra da aynı tarz ve harekette sabit kalacağından ve bu suretle bu mübarek topraklara sahip olmaktadır uygarlık yeteneğini bütün cihana onaylayacağından şüphe yoktur."

7 Ekim 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın, Kabine adına Atatürk'e cevabi telgrafı: "Kabine, sizinle aynı fikirdedir ve millî iradenin egemenliğini kabul eder. Devletin dışarıya karşı şeref ve haysiyetini iade için millî iradeye ve Heyet-i Temsiliye'ye dayanacaktır."

7 Ekim 1919 – Mustafa Kemal, Heyet-i Temsiliye adına padişah Vahdettin'e bir telgraf çekerek yeni hükümetin kurulmasından dolayı teşekkür etti. Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya, yeni kabine'ye başarı temenni eden telgrafı: "Kabinenin bizimle beraber ve bir olarak, milli iradenin hâkimiyeti esasını kabul etmesine millet adına teşekkür ederiz. ...Sizin ve dahil bulunduğunuz kabinenin başarı saylamasına ve bu sayede vatanın kurtuluşuna yönelik amacın bir an evvel gerçekleşmesine bütün varlığımızla çalışacağımıza güvenmenizi arz ile burada hazır bulunan bütün arkadaşlarımla selâm ve hürmetlerini takdim ederim."

7 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Ali Rıza Paşa Kabinesi'nin Heyet-i Temsiliye ile aynı fikirde olduğunu belirtmesi üzerine vilâyetlere, kazalara ve basına bildirişi: "...Hükümetle millî istekler arasında tam anlaşma meydana geldiğini memnuniyetle müjdelere. Bu sebeple Ferit Paşa Kabinesi'ne karşı resmî

yazışmaların kesilmesi hususunda telgrafhanelerce zorunlu olarak alınmış olan önlemler derhal kaldırılacaktır.”

7 Ekim 1919 – Ali Rıza Paşa hükümetinin milli meclisin toplanması için seçim yapılacağını ilan etmesi. (Seçimler 15 Ekimde başladı, Aralık sonunda tamamlandı.) (Misak-ı Milli, Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

7 Ekim 1919 – Atatürk’ün, Heyet-i Temsiliye adına millete bildirgesi: “En ağır tarihî şartlar altında bile millî vakarından ve herkesin hukukuna saygı göstermedeki mazisinden gelen hasletlerinden zerre kadar ayrılmamış olan milletimizin, bundan sonra da aynı tarz ve harekette sabit kalacağından ve bu suretle bu mübarek topraklara sahip olmaksızın uygarlık yeteneğini bütün cihana onaylatacağından şüphe yoktur.” [Kocatürk]

7 Ekim 1919 – Atatürk’ün, Damat Ferit kabinenin millî müracaat ve şikâyet üzerine düşürülmesiyle yerine millî istekler dairesinde işleri yürütecek yeni bir kabine kurulması nedeniyle Padişah Vahdettin’e teşekkür telgrafı.

7 Ekim 1919 – Atatürk’ün, 56. Tümen Komutanı Bekir Sami Bey’e telgrafı: “Bursa halkının vatanperver tavrına ve samimî hissiyatına teşekkür ediyorum.”

7 Ekim 1919 – Osmanlı Mebusan Meclisi için mebus seçimlerinin başlayacağını ilanı.

7 Ekim 1919 – Yunan zulmünü incelemek için kurulan “milletlerarası tahkik komisyonu”nun hazırladığı raporu Paris Konferansına sunması.

7 Ekim 1919 – Heyeti Temsiliye’nin millete bildirisinin yanı sıra Padişaha da millet adına milli davanın ve iradenin hükümet vasıtasıyla esas alınması yolundaki isteği nedeniyle teşekkür telgrafı yollaması. (Nutuk)

7/8 Ekim 1919 – Ahmet İzzet Paşa’nın, şifre içinde kalan imzasıyla harbiye Nazırı Cemal Paşa’nın, Mustafa Kemal Paşa’ya telgrafı; “Memlekette birliğin sağlanmasını ve temel kanunlar çerçevesinde hükümetle bağlantı kurulmasını içtenlikle tavsiye ve rica ederim.” (Nutuk)

7/8 Ekim 1919 – Mustafa Kemal Paşa’nın Ahmet İzzet Paşa’nın telgrafına, aynı hislerin paylaşıldığına dair cevabi telgrafı. (Nutuk)

7/8 Ekim 1919 – Ahmet İzzet Paşa’nın, Atatürk’e telgrafı: “Yeni kabinede ekseriyetle mevcut olan eski ve samimi arkadaşlarımı ziyaret ederek durum değerlendirmesi ve fikir alış verişi yapmışım. Öğrendiğim bazı durumlar üzerine, vatan ve milletin hayatî menfaatleri endişesiyle ve aramızdaki dostluk ve askerî kardeşliğe güvenerek görüşlerimi iletiyorum.”

8 Ekim 1919 – Atatürk’ün, tüm telgraf memurlarına teşekkürü: “...Telgraf memurlarının her türlü güç şartlara rağmen yasal isteklerimizi desteklemesi, millî birliğin pek kıymetli bir etkeni olduğundan bütün millet adına hepinizi tebrik ile teşekkür ederim.”

8 Ekim 1919 – Harbiye nazırı Cemal Paşa Mustafa Kemal’e çektiği telgrafta seçimleri en kısa zamanda yapacaklarını bildirdi. Ali Rıza Paşa ise Mustafa Kemal’e çektiği telgrafta memnuniyetlerini dile getirdi.

9 Ekim 1919 – Heyeti Temsiliye’nin, İstanbul’da basın mensuplarının kurduğu derneğe (Tasvir-i Efkâr, Vakit, Akşam, Türk Dünyası ve İstiklal gazeteleri adına) sordukları sorulara atfen, milli davanın gidişatına dair açıklama yapması. (Nutuk)

9 Ekim 1919 – Cemal Paşa'nın heyet-i Temsiliye ile yakından görüşmek üzere bahriye Nazırı Salih Paşa'yı yola çıkaracağını bildiren, Heyet-i Temsiliye adına görevlendirilecek heyetin kimliğini, buluşma yer ve zamanının bildirilmesini isteyen telgrafı. (Nutuk)

9 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Teke Mutasarrıfı Celâl Bey'e telgrafı: "Bölgemiz dahilindeki yabancıların hareket ve demeçlerine dair muntazam bilgi verilmesi, bilhassa İtalyanların vaziyetinin dikkatle izlenmesi."

9 Ekim 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın, Atatürk'e Heyet-i Temsiliye ile görüşmek üzere İstanbul hükümetince Bahriye Nazırı Salih Paşa'nın Anadolu'ya hareketinin uygun görüldüğünü bildiren ve görüşme yerini soran telgrafı.

9 Ekim 1919 – General Harbord'un, Amerika'ya gitmek üzere bindiği Martha Washington gemisinden, Samsun'da iken Atatürk'e mektubu: "...Başkanı olduğunuz Cemiyet'in siyasal amaçlarını belirten mektubunuzu Samsun'da aldım."

9 Ekim 1919 – İngiltere Savunma Bakanı Winston Churchill'in, İngiliz Genelkurmay Başkanlığı tarafından hazırlanan bir raporu ilgililere göndermesi: "Mustafa Kemal'in liderliğindeki millî hareketin gayesi. Türk topraklarının Yunan, İtalyan ve Ermeniler arasında paylaşılmasına engel olmaktır." [Kocatürk]

9 Ekim 1919 –Atatürk, Suriye halkına yönelik bir beyanname yayımlayarak Suriyelileri işgalci emperyalistlere karşı mücadeleye çağırdı.

10 Ekim 1919 – Heyet-i Temsiliye'nin Cemal Paşa'ya, 'görüşme yeri olarak Amasya'nın seçildiğini, temsil heyetinde Mustafa Kemal Paşa ile Rauf ve Bekir Sami Bey'lerin olacağını' bildiren telgrafı. (Bahriye Nazırı Salih Paşa'nın İstanbul'dan hareket ve Amasya'ya geliş tarih ve saatinin bildirilmesinin istenmesi.) (Nutuk)

10 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya "Salih Paşa ile görüşme yeri olarak Amasya'yı tespit ettiklerini ve Heyet-i Temsiliye adına kendisi ile Rauf (Orbay) ve Bekir Sami (Kunduh) Beylerin bulunacağını" bildiren cevap telgrafı.

10 Ekim 1919 – Atatürk'ün, İstanbul gazetelerinde yayımlanan duyurusu: "...Ferit Paşa Kabinesi'ne karşı resmî haberleşmelerin kesilmesi hususunda zorunlu olarak alınmış önlemler derhal kaldırılacaktır!"

10 Ekim 1919 – Atatürk'ün, İstanbul Matbuat Cemiyeti Reisi Velit (Ebüzziya) Bey'in Tasvir-i Efkâr, Vakit, Akşam, Türk Dünyası ve İstiklâl gazeteleri adına 9 Ekim 1919 tarihli telgrafla sorduğu sorulara cevapları: "...Bugünkü hükümetin iç ve dış siyasetimizi iyi idareye muktedir olup olmadığı hakkında şimdilik kesin bir şey söyleyemeyiz; bunu uygulama gösterecektir."

10 Ekim 1919 – İstanbul'da İngiliz Yüksek Komiseri Amiral J. de Robeck'in, İngiltere Dışişleri Başkanı Lord Curzon'a gizli raporu: "...Anadolu'daki millî hareketin baskısıyla Ferit Paşa Hükümeti'nin istifa ettiği. Mustafa Kemal'in karşısında İngiliz Arslanı'nın prestijinin sarsıldığı. Mütarekeyi imzalayan Türkiye'nin yerine bugün bambaşka bir Türkiye'nin doğduğu ve bu yeni Türkiye'ye barış şartlarını zorla kabul ettirmenin kolay olmayacağı." [Kocatürk]

10 Ekim 1919 – Sultanahmet mitinglerinin üçüncüsü yapıldı.

10 Ekim 1919 – Redd-i İlhak cemiyetlerinin (Heyet-i Temsiliye'den habersiz) kendi adlarına cemiyet Başkanı imzasıyla '20 Ekim 1919 tarihinde büyük bir kongre toplanacağını ve illerden ikişer temsilci gönderilmesini isteyen' tebligatı. (Nutuk)

11 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Yenigün gazetesinin Sivas'ta bulunan muhabirine millî örgüt hakkında demeci: "...Ben sırf vatan ve milletime böyle bir tarihî dakikada tamamiyle kendimi verebilmek gayesiyle mukaddes mesleğimden ayrılp milletin sinesine katıldım. Bu sebeple tamamiyle milletimin umumî iradesine boyun eğmiş durumdayım."

12 Ekim 1919 – Trakya'daki birinci kolordu komutanı Cafer Tayyar Paşa'nın 'Trakya'daki Yunan emellerini ve milli örgütlenme faaliyetlerini' içeren raporu Atatürk'e göndermesi.

12 Ekim 1919 – Atatürk'ün, "Askerî Nigehban Cemiyeti"nin ortadan kaldırılması hakkında Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya telgrafı: "...Bu fesat kaynağının hemen kökünden sökülüp atılmasını, mensuplarının diğerlerine ibret olacak surette cezalandırılmasını ve bu icraat ve takibattan ordunun resmî genelgeler ile haberdar edilmesini fedakâr ve namuslu subaylarımızın zihinlerinin rahatlaması, ordunun disiplininin temini açısından hayatî bir mesele saydığımızdan arzını ödev kabul ederiz."

12 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya Aydın cephesinin desteklenmesi ve alınması gereken tedbirler hakkında yazısı. (Cemal Paşa'nın cevabı: 14.10.1919). [Kocatürk]

12 Ekim 1919 – İstanbul'daki Müttefikler arası komisyonun, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali için vermiş olduğu rapor şöyle bitiyordu; "Onun için bu işgalin hiçbir şekilde haklı olmadığı ve Türkiye ile müttefikler arasında imzalanmış bulunan mütarekenin şartlarını ihlal ettiği muhakkaktır." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.99.)

12 Ekim 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın Cemal Paşa'dan, telgraf ile 'hükümetin kendi başarısı bakımından fesat yuvası Askeri Nigehban Cemiyeti grubunun sökülüp atılmasını, mensuplarının cezalandırılmasını' istemesi. (Cemal Paşa telgrafla bunu uygun gördüyse de bu konuda adım atmamıştır.) (Nutuk)

12 Ekim 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın harbiye nazırı Cemal Paşa'ya telgrafı; "Hükümetin yapması gereken, Milletin işgallere karşı protestosunu kınamak yerine, ateşkes anlaşması hilafına davranan işgal güçlerini protesto etmektir." (Nutuk)

13 Ekim 1919 – "Tasviri Efkar" gazetesi başyazarı Velit'in (Ebüzziya) Mustafa Kemal'e sorduğu sorulara Mustafa Kemal yanıt verdi.

13 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk örgütüne genelgesi: "...Millî varlığımızı dost ve düşman nazarında gösteren ve ispat den örgütün, tüzük gereğince şekillendirilmesi ve bilhassa küçük, büyük bütün merkezlerin birbirleriyle ve merkezî heyet ile sıkı bir bağ kurmaları bugünün en mühim hayatî ve millî ve vatanî bir vazifesidir."

13 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine cemiyet tüzüğünün esas maddelerinin önemli kısımlarını belirten genelgesi: "...Tüzüğün elinize ulaşmasına kadar bu esaslar içinde örgüte başlanması ve örgütün bir an evvel kurulmasına gayret gösterilmesi."

13 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tüzüğünün onbirinci maddesi hakkında görüşünü isteyen telgrafı: "Mebuslar Meclisi'nin açılışından sonra cemiyetin ne gibi bir siyasî durum alması lâzım geleceği hakkındaki yüksek düşüncelerinizin bildirilmesi."

13 Ekim 1919 – Tasvir-i Efkâr gazetesi sahibi Velit (Ebüzziya) Bey'in, Atatürk'e Kuva-yi Milliye'nin vaziyeti hakkında telgrafla soruları ve Atatürk'ün cevapları: "Millî örgütün ileri gelenleri, vatanın müdafaası ve bağımsızlığı için kalpleri çırpınan milletin umum güzide evlâtlarıdır. Ana maksat, vatanın bütünlüğünü ve milletin bağımsızlığını temin etmektir."

13 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Sivas'ta halkın "kahrolsun işgal!" diye gösteride bulunması üzerine, "Kahrolsun işgal tarzındaki yazılar, hükümetin bugünkü siyasetine uygun değildir" şeklinde Sivas vilâyetine uyarıda bulunan Dahiliye Nazırı Mehmet Şerif Paşa'nın bu davranışı sebebiyle Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya telgrafı: "Milletin gerçek hissiyatına dayanarak hükümetin bu haksız işgalleri, siyasî, resmî dille ret ve mütareke hükümlerine aykırı bugüne kadar vuku bulmuş müdahaleleri protesto edeceğini beklemekteyiz!"

13 Ekim 1919 – 56. Tümen Komutanı Albay Bekir Sami Bey'in, Atatürk'e -Bursa bölgesindeki çalışmalarını bildiren- telgrafı: "Bilecik'te Ali Fuat Paşa Hazretleriyle görüşüp durum değerlendirmesi yaptık. Fikir birliği sağladık." [Kocatürk]

14 Ekim 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın, Atatürk'ün 12.10.1919 tarihli telgrafına cevabı: "Yüksek takdirleri gereği hükümetin, Kuva-yi Milliye'nin harekâtı ile açıkça alâkadar gözükmesi siyasete uygun değildir. Fakat herhalde Aydın cephesinin takviyesi ve düzenlenmesi lâzımdır" (Cemal Paşa bu yazısında alınmasını düşündüğü önlemleri bildirmiştir). [Kocatürk]

14/15 Ekim 1919 – Mustafa Kemal'in bizzat yazdığı özgeçmişi Tasvir-i Efkâr gazetesinde yayınlandı. (Gazete başyazarı Velid Ebüzziya 13 Ekim 1919 tarihinde Mustafa Kemal'e telgrafla 21 soru sormuş, Mustafa Kemal ertesi gün yaveri Cevat Abbas ile cevap vermişti.)

15 Ekim 1919 – Meclis-i Mebusan seçimleri başladı. Amasya'da Heyet-i Temsiliye ile yapacakları görüşmeye katılmak için görevlendirilen Bahriye Nazırı Salih Paşa ve yanındaki heyet Samsun'a hareket etti.

15 Ekim 1919 – Ankara Vali Vekili Yahya Galip (Kargı) Bey'in, İstanbul hükümetinin Ankara Valiliği'ne -sabık Bitlis Valisi- Ziya Paşa'yı ataması nedeniyle Atatürk'e telgrafı: "Mademki bugünkü hükümet, buraya yeniden vali göndermeye kalkmıştır, şu halde buradaki millî hareketin söndürülmesi gerekli görülüyor demektir. Nasıl ki zat-ı âlileri askerlikten istifa ederek bir millet ferdi gibi çalışmaya karar verdiniz; bendeniz de buradan çekilerek aynı suretle milletimin vazifesini yerine getirmeye karar verdim!"

15 Ekim 1919 – Bahriye Nazırı Salih Paşa, Amasya'ya hareket etti.

15 Ekim 1919 – Bahriye nazırı Salih Paşa'nın İstanbul'dan Amasya'ya hareketi. (Amasya görüşmeleri 20-22 Ekim 1919 tarihleri arasında gerçekleşmiştir.) (Nutuk)

16 Ekim 1919 – 1. Edirne Konferansı başladı.

16 Ekim 1919 – Mustafa Kemal ve arkadaşları Sivas'tan, Amasya'ya doğru yola çıktılar.

16 Ekim 1919 – Atatürk'ün, -İstanbul'dan gelecek olan Salih Paşa ile görüşmek üzere- Sivas'tan Amasya'ya hareketi.

16 Ekim 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın, Atatürk'e telgrafı: "Mebuslar Meclisi'nin İstanbul'da açılması gereğini arz ederim; aksi halde İstanbul'un hükümsüz olduğunu gösterecektir."

16 Ekim 1919 – Temsil heyetinden Mustafa Kemal Paşa dahil üç temsilcinin Salih Paşa ile görüşmek üzere Sivas'tan Amasya'ya hareketi.(18 Ekim günü Amasya'ya gelişleri.) (Nutuk)

17 Ekim 1919 – Atatürk'ün, 56. Tümen Komutanı Albay Bekir Sami Bey'e telgrafı: "13 ekim 1919 tarihli telgrafınızdaki vatanperver düşünce ve çalışmalarınıza teşekkür ederim."

17 Ekim 1919 – Batı Trakya'daki İskeçe kasabası, Yunanlılar tarafından işgal edildi.

18 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Sivas'tan Amasya'ya gelişi.

18 Ekim 1919 – Salih Paşa ile Heyet-i Temsiliye adına görüşecek olan Mustafa Kemal, Rauf Bey ve Bekir Sami Bey Amasya'ya geldiler.

18 Ekim 1919 – Atatürk'ün Amasya'dan, Edirne'de I. Kolordu,Komutanı Albay Cafer Tayyar Bey'e telgrafı: "...Trakya'daki umumî örgütün genişletilmesinde mümkün olduğu kadar Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin tüzüğünü esas tutmak ve bu suretle görünüşte de umumî birliğimizde bir fark olmadığını göstermek mühimdir."

18 Ekim 1919 – Mustafa Kemal'in Cafer Tayyar Paşa'ya, Trakya'da yapılacak teşkilat için Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Sivas kongresinde kararlaştırılan tüzüğü esas almasını isteyen yazısı.

18 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Ahmet İzzet Paşa'nın 7/8.10.1919 tarihli telgrafına cevabı: "Görüşleriniz lâıyk olduğu ehemmiyetle göz önüne alındı. Milli hareketin etkileri hakkındaki olumlu görüşlerinize teşekkür olunur." [Kocatürk]

18 Ekim 1919 – Mustafa Kemal ve arkadaşları Amasya'ya geldiler.

18 Ekim 1919 – Harbiye nazırı Cemal Paşa'nın Mustafa Kemal Paşa'nın 12 Ekim tarihli telgrafına cevabı; "İstanbul hükümeti siyasi mecburiyetleri kollamak, yabancılara karşı daha konuksever ve yumuşak (!) hareket etmek zorundadır." (Nutuk)

19 Ekim 1919 – Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Erzurum Merkezi'nin Atatürk'e, kendisini İstanbul Mebuslar Meclisi'ne Erzurum'dan aday gösterdiğini bildiren telgrafı.

20 Ekim 1919 – Amasya Mülakatı başladı. Atatürk'ün, Amasya'da, beraberinde Rauf (Orbay) ve Bekir Sami (Kunduh) Beyler olmak üzere İstanbul hükümetinin Bahriye Nazırı Salih Paşa ile görüşmelere başlaması (Amasya Mülakatı).

20 Ekim 1919 – General Milne'in raporu: "...Millî liderler silâhlı mukavemete iyiden iyiye kendilerini kaptırmışlardır... Mustafa Kemal'in başkanlığındaki millî bir parti, çetin bir cevize benzer!"

20 Ekim 1919 – Tasvir-i Efkar gazetesini temsilen Ruşen Eşref ve foto muhabiri Kenan bey Sivas ve Amasya'ya da geldiler. Ruşen Eşref 23 Ekim 1919 'da görüşmelerini ve anılarını gazetede yayınladı.

20 Ekim 1919 – Sivas Valisi Reşit Paşa'nın, Şeyh Recep olayı hakkında Amasya'da bulunan Atatürk'e telgrafı.

20 Ekim 1919 – 2. Bozkır Ayaklanması başladı.

20 Ekim 1919 – İstanbul'da Hürriyet ve İtilaf partisi, Askeri Nıgehban Cemiyeti ve Muhipler cemiyetinin blok kurması, kuvvetlerini birleştirmesi. (Ali Kemal ve Sait Molla bu blok ile azınlıkları Kuvayi Milliye aleyhine kışkırttılar.) (Nutuk)

20-22 Ekim 1919 – Heyet-i Temsiliye heyeti ile Salih Paşa'nın Amasya buluşması. Üç gün süren görüşmeler sonunda ikişer nüsha toplan beş protokol hazırlanmış, ilk üçü imza edilmiş, son ikisi gizli olduğu için imzalanmamıştır. (Nutuk)

20 – 22 Ekim 1919 – Ali Rıza Paşa hükümeti temsilcisi Salih Paşa ile Heyet-i Temsiliye arasında Amasya görüşmesi yapılması ve bir an önce seçim yapılarak Meclis-i Mebusan'ın toplanmasına karar verilmesi. (Misak-ı Milli, Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

20-22 Ekim 1919 – Mustafa Kemal, İstanbul'dan gelen Bahriye Nazırı (Bakan) Salih Paşa ile Amasya'da görüştü. Amasya Protokolü imzalandı.(Mustafa Kemal'in, Amasya'da beraberinde Rauf ve Bekir Sami Beyler olmak üzere İstanbul Hükümetinin Bahriye Nazırı Salih Paşa ile görüşmelere başlaması (Amasya Mülakatı)).

21 Ekim 1919 – Mustafa Kemal'in, İstanbul'dan gelen Bahriye Nazırı Salih Paşa ile Amasya'da görüşmesi (Amasya Mülakatı).

21 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Ermeni Patriği Vekili Zaven Efendi'nin Neologos gazetesinde "Ermeni ailelerinin göçe başladıklarını söyleyen ve millî hareketi bir azınlık aleyhtarlığı şeklinde gösteren" mektubu üzerine Amasya'dan basına gönderdiği cevabın gazetelerde yayımlanması: "Patrik Vekili Zaven Efendi'nin Neologos gazetesinde ne amaçla yayımladığı bizce bilinen mektubun içeriğine gereğinden fazla önem vermeyi lüzumsuz görürüz." [Kocatürk]

21 Ekim 1919 – Atatürk'ün, millî örgüte hizmetleri ve halkı aydınlatmadaki yardımları nedeniyle Eskişehir Mutasarrıfı Sabri Bey'e teşekkür telgrafı.

21 Ekim 1919 – Amasya Görüşmelerinde beş protokolden birinci protokolün tanzimi. (Birinci protokol, bütünüyle hükümetin tekliflerinden uygun/sakıncasız görülenlere aitti.) (Nutuk)

22 Ekim 1919 – Amasya Görüşmeleri (Amasya Mülakatı)'nin sona ermesi. (Amasya görüşmelerinin sona ermesi ve 5 adet protokol düzenlenerek imzalanması.)

22 Ekim 1919 – Amasya görüşmelerinin (Amasya Mülakatı) gizli olan 4 ve 5nci protokollerinin hazırlanması. (Dördüncü (imzasız) protokol; ordudan atılan subaylar, Malta'ya sürülenler, Ermeni zulmüne ortak olanlar, üst düzey bazı yetersiz müdürler, İngiliz Muhipler cemiyetinin zararlı faaliyet ve yayınları, Kuvayi Millî Aydın yapılanmasının maddi olarak desteklenmesi, millî davaya katılan kamu görevlilerinin yerlerinden ayrılmaması, tayin ettirilmemesi, Batı Trakya'da göçmenlerin taşınmalarının sağlanması, Acemi Sadun Paşa ve adamlarının desteklenmesi konularını kapsıyordu. Beşinci protokol ise; barış Konferansına gidebilecek şahıs isimlerinden ibaretti.) (Nutuk)

22 Ekim 1919 – Amasya görüşmeleri ikinci protokolün teşkil ve tespiti. (İkinci protokol; her iki tarafın saltanat ve hilafet hakkındaki güvencelerini ve Sivas kongresi kararlarının irdelenmesini esas alan protokoldür.) (Nutuk)

22 Ekim 1919 – Amasya görüşmeleri üçüncü protokol tanzimi. (Üçüncü protokol; Heyet-i temsiliye'nin yeni vekil seçilecek isimleri belirlemede sakıncalı olanların tespitinde yetkili kılınması ve heyeti temsiliye'nin her türlü yardım sağlaması konularına aitti.) (Nutuk)

23 Ekim 1919 – Mustafa Kemal'in Cafer Tayyar Paşa'ya; 'Trakya'da tampon bölge teşkilinin doğru olmayacağını' bildiren yazısı.

23 Ekim 1919 – Ruşen Eşref (Ünaydın) Beyin Tasvir-i Efkâr gazetesinde "Mustafa Kemal Paşa ve Rauf Bey'le mülakat" adlı üç sayı süren yazı dizisinin başlaması.

23 Ekim 1919 - Pontus Hareketi (ve Doğu Trakya) için, İstanbul Rumlarca merkez kabul edildi.

23 Ekim 1919 – Yunanlılarca Doğu Trakya ve Pontus için merkez şehri olarak İstanbul'un kabul edilmesi. (Nutuk)

24 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Ankara Valiliği'ne Ziya Paşa'nın atanması ne eniyle Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya bu atamanın durdurulmasını isteyen telgrafı.

24 Ekim 1919 – Sait Molla'nın Rahip Frew'a mektubu. (Nutuk)

24/25 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Amasya'da Tasvir-i Efkâr muhabiri Ruşen Eşref (Ünaydın) Bey'e, millî hareketin karakteri hakkında demeci: "...Dünya, milletimizin hayatına ya hürmet edip onun birlik ve bağımsızlığını onaylayacaktır, ya da son topraklarımızı son insanlarımızın kanyla suladıktan sonra bütün bir milletin ölüsü üstünde reddolunmuş istilâ hırsını tatmin etmek mecburiyetinde kalacaktır!"

25 Ekim 1919 – Manyas bölgesinde başlayan ve Susurluk – Gönen – Ulubat'ı içine alan bölgeye yayılan Birinci Anzavur Ayaklanması. (Bastırılması 30 Kasım 1919)

25 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Anzavur isyanı üzerine 61. Tümen Komutanı Albay Kâzım (Özalp) ve 56. Tümen Komutanı Albay Bekir Sami (Günsav) Beylere bölgelerinde fevkalâde yetkiler verildiğini bildiren bildirgesi.

25 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Amasya'da Le Temps gazetesi muhabirine Kuva-yi Milliye hakkında demeci: "...Millî örgütün her husustaki görüş noktalarını, Sivas Kongresi'nde tespit olunup Eylül 1919 tarihinde yayımlanan bildirge tamamen kapsamaktadır."

25 Ekim 1919 – Konya'ya gelerek göreve başlayan 12. Kolordu Komutanı Albay Fahrettin (Altay) Bey'in, Atatürk'e bağlılık telgrafı.

25 Ekim 1919 – 1. Anzavur isyanı başladı.

26 Ekim 1919 – Bayburt'un Hart kasabasında, Şeyh Eşref ayaklanması başladı (26 Ekim – 25 Aralık 1919).

26 Ekim 1919 – İskilipli Atıf ve Mustafa Sabri'nin Teali İslam Cemiyeti, İngiliz ajanları Sait Molla ve Papaz Fru'nun "İngiliz Muhipleri Cemiyeti"yle çok sıkı bir işbirliği içindeydi. Öyle ki Teali İslam

Cemiyeti'nin üyesi ve ikinci başkanı Mustafa Sabri, aynı zamanda İngiliz Muhipleri Cemiyeti'nin de fahri başkanıydı. İngiliz Muhipleri Cemiyeti Başkanı Sait Molla, Rahip Frew'e gönderdiği 26 Ekim 1919 tarihli 8. mektupta Teali İslam Cemiyeti'nin en etkili isimlerinden Mustafa Sabri ile görüşüp anlaşacağını belirtiyordu. (Fethi Tevetoğlu, Milli Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar, s.87, 130).

26 Ekim 1919 – Mustafa Sabri'nin başkanlığındaki Müderrisler Cemiyeti, 26 Eylül 1919'da Atatürk'e ve Milli Mücadele'ye yönelik ağır ithamlarla ve hakaretlerle dolu bir bildiri yayımladı. Bildiride Kuvayı Milliyecilere “adi eşkıya” ve “kudurmuş haydutlar” deniliyor ve “devamlı delilik ve cinayetleri” yüzünden milletin varlığı ve yüceliğinin sarsıldığı belirtiliyordu. (Zeki Sarıhan, Kurtuluş Savaşı Günlüğü, C.2, s. 131,132). İkdam gazetesinde de yayımlanan bu bildiri, Anadolu'da Milli Mücadele karşıtı isyanlara neden oldu. (Ali Sarıkoyuncu, “Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nda Milli Varlığa Düşman Cemiyetlerden Teali İslam'ın Bir Bildirisi, Tarih ve Toplum, S.102, s.19-22).

26/27 Ekim 1919 – Atatürk'ün 13. Kolordu'ya direktifi: “Urfa, Maraş ve Antep'in İngilizler tarafından Fransızlara devredileceği Avrupa basınının yayınlarından anlaşılıyor. ...Urfa, Maraş ve Antep'i Fransızlara işgal ettirmemek ve işgal etseler bile, onları, orada barındırmamak için her tedbire hemen başvurmak gerekmektedir.”

27 Ekim 1919 – Atatürk'ün, sabah Amasya'dan hareketle akşama doğru Tokat'a gelişi.

27 Ekim 1919 – Mustafa Kemal Paşa, Tokat'ta şehrin ileri gelenleriyle.

27/28 Ekim 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın, Atatürk'e “Meclis'in İstanbul dışında toplanmasının tehlikeli görüldüğünü” bildiren telgrafı: “Meclisi Mebusan'ın İstanbul dışında toplanması imkansız ve devlet ve memleket için büyük mahzurları davet etmiş olacağından bugünkü hükümet görüşünde sabittir.”

28 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Tokat'ta “İhtiyat Zabıtları Teavün Cemiyeti”ni ziyareti ve gençlerle konuşması. Mustafa Kemal gizli bir genelgeyle milli müfrezelerin kurulmasını ve eli silah tutan gençlerin askere alınmasını istedi.

28 Ekim 1919 – Heyet-i Temsiliye, Ali Rıza Paşa kabinesini destekleme kararı aldı.

28 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Tokat'tan sabah hareketle öğleden sonra Sivas'a dönüşü.

28 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Tokat-Sivas yolunda, otomobilde arkadaşlarına söyledikleri: “...İstanbuldakiler, rütbelerimi, nişanlarımı geri alacaklarmış! Hakları yok ya! Çünkü ben onların her birini bir harp meydanında, bir hizmet karşılığı kazanmıştım. Salonlarda, saraylarda değil! Haydi kordonumu alsınlar; o sarayındı. Fakat her ne ise... Zaten ben, o kimselerden önce davranarak istifamı verdim. Varsın alsınlar! Ancak (göğsündeki altın harp imtiyaz madalyasını göstererek) bunu vermem! Bunu benden kimse alamaz! Bunu, Anafartalar'da harp meydanında, ateşin karşısında benim göğsüme taktılar!”

28 Ekim 1919 – Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tüzüğüne ek olarak hazırlanan yönetmeliğin Atatürk'ün imzası ve gizli kaydıyla örgüte duyurulması.

29 Ekim 1919 - Fransızlar, Güneydoğuda İngiliz işgal kuvvetlerinin yerini aldı ve Fransızlar Antep'e girdi.

29 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın 27/28 Ekim 1919 tarihli telgrafına cevabı: "...Kabinenin düşüncesi, Millî Meclis'in toplantı yeri hakkındaki görüşümüzü değiştirecek güveni henüz vermemektedir."

29 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Sivas'ta Heyet-i Temsiliye üyelerine Amasya görüşmeleri hakkında açıklamaları.

29 Ekim 1919 – Amasya mülakatı dönüşü Mustafa Kemal Paşa'nın Sivas'ta heyet-i Temsiliye'ye bilgi vermesi ve alınan kararlar sayfasına "İstanbul Ali Rıza Paşa Hükümetinin milli meseleleri çözmede aciz olduğu ancak yeni seçim ve hükümet teşkiline dek anılan kabinenin desteklenmesinin vatan ve millet için hayırlı olduğu" ibaresinin yazılması. (Nutuk)

29 Ekim 1919 – Heyet-i Temsiliye Mustafa Kemal'in imzasıyla Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya gönderdiği telgrafta Meclis-i Mebusan'ın mutlaka Anadolu'da toplanması gerektiğini söyledi. Cemal Paşa buna karşı çıkarak İstanbul'da ısrar etti.

29 Ekim 1919 – Atatürk'ün, 15., 20., 13., 12. ve 3. Kolordu Komutanlarını Sivas'ta yapılacak toplantıya daveti.

29 Ekim 1919 – İngilizlerin Kilis'i boşaltmaları, Kilis'in Fransızlar tarafından işgali.

29 Ekim 1919 – İngilizlerin Antep'i tahliye etmeleri ve Fransızların şehre girmeleri.

29 Ekim 1919 – Türk düşmanı Lloyd George, 29 Ekim 1919'da Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmada "Türkiye'yi fethettiklerini" söyleyerek şöyle demişti: "Dünyanın en zengin topraklarından biri olan geniş bir ülkeyi (Türkiye'yi) Türk'ün mahvedici nüfuzundan azad eyledik. Medeniyet yüzlerce yıl bu yolda başarısızlığa uğradıktan sonra İngiltere bunu gerçekleştirdi." (Taha Akyol, Bilinmeyen Lozan, İstanbul, 2014, s. 23).

29 Ekim 1919 – Mustafa Kemal Paşa'nın 15, 20, 12 ve 3ncü Kolordu Komutanlıklarını Sivas'a "Açılacak Osmanlı Mebusan meclisinin yeri hakkında (İstanbul veya Ankara) görüşmek üzere" toplantıya çağırması. (Uzak komutanlar çağırılmamış, sonuçlar duyurulmuştur.) (Toplantı fiilen 16 Kasım 1919 tarihinde başlamıştır.) (Nutuk)

29/30 Ekim 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın, Atatürk'e, Meclis-i Mebusan'ın İstanbul dışında toplanmasının imkânsızlığı ve devlet ve memleket için büyük mahzurları davet edeceği gerekçesiyle İstanbul Hükümeti'nin, görüşünde ısrarlı olduğunu bildiren telgrafı.

30 Ekim 1919 – Urfa'nın Fransızlar tarafından işgali.

30 Ekim 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın 29/30 Ekim 1919 tarihli telgrafına cevabı: "...İstanbul işgal altında ve gerçekten tehlike mevcuttur. Millî Meclis'in toplanmasının ise mutlak güven içinde olması ilk ve esaslı şarttır. Bu sebeple taşrada tam bir güven mevcut olan bir yerde toplanması kesin zaruret halinde görülmektedir."

31 Ekim 1919 – Ayan meclisi üyesi Çürüksulu Mahmut Paşa'nın demecinin Tasvir-i Efkâr gazetesinde yayınlanması. "Ermenilerin aşırı isteklerine hak vermemekle birlikte, sınırlarda bazı düzeltmeler yapmaya razı olabiliriz." (Nutuk)

31 Ekim 1919 – Sütçü İmam, Kahramanmaraş'ta Fransız işgalcilere ilk kurşunu attı.

31 Ekim 1919 – Genelkurmay Başkanı Cevat (Çobanlı) Paşa'nın, Atatürk'e telgrafı: "Meclis-i Mebusan'ımızın başkentimizden başka yerde toplanmasını, genel siyasetimiz bakımından sakıncalı görüyorum."

31 Ekim 1919 – Ahmet İzzet Paşa'nın Atatürk'e telgrafı: "Heyet-i Temsiliye'nin şimdi öğrendiğim bir teklifine karşı aşağıdaki düşünceleri bildirmeyi vatanseverlik vazifesi sayarım: Meclis-i Mebusan'ın taşrada açılışının birinci sakıncası, İstanbul'un kaybına yer verebilmesidir."

1 Kasım 1919 – İngilizlerin Maraş'ın işgalini, Fransızlara devretmesi.

1 Kasım 1919 – Mustafa Kemal'in Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya bir yazı göndererek, İzmir valisi Kambur İzzet Bey'in kötülüklerine engel olunmasını istemesi.

3 Kasım 1919 – "Karakol Cemiyeti" adlı direniş örgütü kuruldu.

3 Kasım 1919 – General Milne, İzmir Cephesindeki Milli kuvvetlerin, 3 km. geri alınması gerektiğini, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya bildirdi. İzmir cephesinde Türklerle Yunanlılar arasında tespit edilen hattın (**Milne hattı**) General Milne tarafından Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya bildirilmesi.

3 Kasım 1919 – Millî Kongre Başkanı Esat (Işık) Paşa'nın, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetleri tarafından milletvekili seçimlerine müdahale edildiği hakkında, Atatürk'e telgrafı.

4 Kasım 1919 – Atatürk'ün, İstanbul'da bulunan Kara Vasıf'a telgrafı: "...Bir kere daha arz edelim ki, Meclis-i Mebusan'ın her açıdan güven verici bir yerde toplanması ilk şarttır."

4 Kasım 1919 – İcra Vekilleri Heyeti'nin seçim yönteminde değişiklik yapıldı. O güne kadar Meclis'teki gizli oylamayla seçilen bakanların, bundan böyle TBMM Başkanlığı'nca gösterilen adaylar arasından seçilmesi kararlaştırıldı.

4 Kasım 1919 – 3. Bozkır Ayaklanması bastırıldı.

4/5 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'e Millî Meclis'in nerede toplanması gerekeceği hakkında görüş isteyen telgrafı.

4/5 Kasım 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın, Atatürk'e telgrafı: "...Seçimlerin tarafsızlık içinde yapılmadığına dair şikâyet ve söylentiler kesilmeksizin devam ederek yabancı basın ve çevrelere kadar yansımıştır. Meclis-i Mebusan, milletin çeşitli kesimlerini temsil etmediği ve özellikle Kuva-yi Milliye'nin etkisi ile olduğu takdirde, bunun dünya kamuoyunda nasıl karşılanacağı izaha muhtaç değildir. Bu nedenle, milletvekillerinin seçiminde baskı yapılmasına meydan verilmemesi elzemdir." [Kocatürk]

5 Kasım 1919 – Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti kuruldu. Sivas'ta kadınlar Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'ni kurarak, daha sonra oluşturulacak benzeri kuruluşlara önderlik etti.

5 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın 4/5 Kasım 1919 tarihli telgrafına cevabı: "...Yaygara koparan siyasî partilere gelince, bunlar plan söylüyorlar. Çünkü her yerde seçimlere katılmışlardır. Ancak, beşer onar kişiden ibaret olan bu partilerin millet gözünde bir mevkileri olmadığından ve millet bu defa İstanbul'daki politikacılardan değil, kendi bağrındaki öz

vatandaşlardan milletvekillerini seçmekte olduğundan, kendilerinin başarı sağlayamayacaklarını anlayarak telâş ediyorlar. Buna karşı bizim elimizden ne gelebilir? Bu noktadaki gerçekte, kabinenin kararsızlık içinde oluşu gariptir. Sözü edilen baskı nerede, kimin tarafından ve nasıl yapılmıştır? Lütfen açıklanmalıdır ki, Heyet-i Temsiliye vazifesini yapabilsin.”

5 Kasım 1919 – Mustafa Kemal’in Cafer Tayyar Paşa’dan telgraf başında ‘Trakya’da Hürriyet ve itilaf partisi ile Nigeşban derneği’ne karşı önlem alınmasını’ istemesi.

5 Kasım 1919 – Atatürk’ün, Millî Kongre Başkanı Esat (Işık) Paşa’nın 3 Kasım 1919 tarihli telgrafına cevabı: “...Bu haberi verenlerin amacı, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’ne mensup herhangi bir kişi veya kişilerin milletvekili seçiminde kanunen kendilerine tanınmış hakkı ve vazifeyi her millet ferdi gibi yapmaları ise, bu pek tabiidir. ...Milletvekili seçiminde millet aydınlatmak için bütün siyasî partilere faaliyet alanı açıktır.” [Kocatürk]

5 Kasım 1919 – Gaziantep, Fransızlar tarafından işgal edildi.

6 Kasım 1919 – Atatürk’ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa’ya telgrafı: “Milletvekillerinin şahısları her türlü yabancı müdahale ve tesirinden uzak, Meclis-i Mebusan güven içinde iş görecektir bir halde bulunmadıkça, hatıra gelen mahsurlara rağmen İstanbul’da toplanmasının uygun ve doğru olmayacağına inanıyorum.”

6 Kasım 1919 – Atatürk’ün Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine Urfa, Antep ve Maraş’ın Fransızlar tarafından işgalini protesto amacıyla İtilâf Devletleri temsilcilerine, Avrupa ve Amerika kamuoyuna telgraflar çekilmesini isteyen telgrafı. [Kocatürk]

7 Kasım 1919 – Atatürk’ün, yeniden toplanması kararlaştırılan Osmanlı Meclis-i Mebusanı için yapılan seçimlerde Erzurum milletvekilliğine seçilmesi. Mustafa Kemal’in İstanbul’da toplanması kararlaştırılan Osmanlı Meclisi için Erzurum’dan milletvekili seçilmesi. (TBMM’nin Birinci Dönemi için yapılacak seçimde ve ondan sonraki seçimlerde Ankara’dan milletvekili seçilmiştir).

7 Kasım 1919 – 56. Tümen Komutanı Bekir Sami Bey’in Bursa’dan Atatürk’e telgrafı: “Millî Meclisin burada toplanması kesinlikle gereklidir, ilk başkent olması dolayısıyla tarihî bir önemi bulunan Bursa hatıra gelmektedir. Bu şehir, Millî Meclisin toplanması için gerekli bütün şartları kendisinde toplamıştır.”

7 Kasım 1919 - Mustafa Kemal, Erzurum'dan milletvekili seçildi.

8 Kasım 1919 – Cafer Tayyar paşanın Mustafa Kemal’e, ‘ Trakya’da direniş teşkilatlanmasını parasızlık nedeniyle gerçekleştiremediğini’ bildiren yazısı.

8 Kasım 1919 – Atatürk’ün, 56. Tümen Komutanı Albay Bekir Sami Bey’e telgrafı: “Bursa vilâyetinin emniyet ve asayişinin temini konusundaki çalışmalarınızı, şükran ve saygılarımızla görüştük. Heyet-i Temsiliye, sizin gibi fazilet ve ahlâk sahibi, soğukkanlı ve tedbirli bir komutanın Bursa gibi nazik ve önemli bir mevkide bulunmasını, vatanın selâmeti ve millet için hayırlı bir olay olarak kabul ediyoruz.”

8 Kasım 1919 – Delhi’de toplanan İslam Kongresi’nde Anadolu’daki milli hareketin desteklenmesi yolunda karar alındı.

8 Kasım 1919 – İngiliz muhipler cemiyeti başkanı Sait Molla'nın, Mister Frew adındaki rahibe gönderdiği 12 mektubun nüshalarının gizlice alındığını anlaması üzerine Türkçe İstanbul gazetesinde bu mektuplardan bahisle uzun ve sert bir tekzip yayınlaması.(Sait Molla; 11 Ekim, 12 Ekim, 19 Ekim (iki adet), 21 Ekim, 23/24 Ekim, 24 Ekim, 26 Ekim, 27/28 Ekim, 29/30 Ekim, 4 Kasım ve 5 Kasım tarihlerinde ihanet içeren on iki mektup göndermiştir. (Akabinde Mustafa Kemal Paşa rahip Frew'a kendisi bir mektup yazmış ve Sait Molla ve yapageldikleri zararlı faaliyetler hakkında ikaz etmiştir.) (Nutuk)

9 Kasım 1919 – Atatürk'ün, güney bölgelerinin İngilizlerin çekilmesinden sonra Fransızlar tarafından işgali üzerine Antep, Adana, Sis, Mersin, Cebelbereket Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine telgrafı: "...Türk hükümeti parçalarından olan bu yerlerin Fransızlar tarafından işgalinin bütün hükümet memurlarıyla Müdafaa-i Hukuk Merkez Heyetleri ve Belediye Başkanları tarafından kamuoyu ve Amerika katında protesto edilmesi ve bu haksızlığın düzeltilmesinin istenmesi bildirilir."

9 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine, Bahriye Nazırı Salih Paşa'nın Amasya görüşmelerinde Millî Meclisin Anadolu'da toplanmasını kabul ettiğini bildiren yazısı.

9 Kasım 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın, Atatürk'e telgrafı: "...Millî örgüt adına hükümet işlerine müdahale edilmemesi hakkında hükümetin tarafınıza başlangıçtan beri yapılmış olan bildirisi kesindir. ...Şimdiki hal bir müddetçik daha devam edecek olursa, Heyet-i Vükelâ'nın çekileceği muhakkaktır(!)"

10 Kasım 1919 – Atatürk'ün, 56. Tümen Komutanı Albay Bekir Sami Bey'e dış siyaset hakkında cevabı: "Bugün dostumuz yoktur; ancak dostumuz millî bütünlüğümüz, örgütümüzdür."

10 Kasım 1919 – Atatürk'ün, İstanbul'daki Milli Kongre bildirgesine ve bu kuruluşun Heyet-i Temsiliye'ye başvurusuna verdiği cevabın İstanbul gazetelerinde yayımlanması.

10 Kasım 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın Atatürk'e mektubu: "...Kabine esaslı bir teşebbüs için dayandığı kuvvetin ciddiyetine hâlâ inanamadı(!)"

11 Kasım 1919 – Mustafa Kemal'in, Cafer Tayyar Paşa'ya 'Trakya direniş örgütlenmesi için lazım olan paranın yine Trakya'dan temin edilme zorunluluğunu' bildiren yazısı.

11 Kasım 1919 – Amiral de Robeck'ten Lord Curzon'a; "Şimdi her tarafta milliyetçi adı altında çeteler türedi. Mustafa Kemal ve adamları bütün yabancıların ve özellikle İngilizlerin gitmesini istiyorlar." (Charles Harington, Atilla Oral)

12 Kasım 1919 – Edirne'de bulunan I. Kolordu Komutanı Albay Cafer Tayyar Bey'in, Atatürk'e, Sivas'ta Heyet-i Temsiliye üyeleriyle komutanların yapacağı toplantıya durumu gereği gelemeyeceğini, hakkında gösterilen yakınlığa teşekkür ettiğini bildiren telgrafı.

12/13 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın 9 Kasım 1919 tarihli telgrafına cevabı: "...Millî örgüte karşıt düşüncede bulunanlar ancak memleket ve millete düşman olanlardır! ...Bildirdiklerinizden anladığımıza göre, İstanbul Hükümeti, millî örgütün varlığını ihtimal ki, gereksiz görüyor. Gerçekten durum bu merkezde olup millî örgüte ihtiyaç olmaksızın memleketi kurtaracak kuvvete sahip bulunuyorsa, ona göre gerekenlerin yapılmak üzere açıkça bildirilmesini, aradaki her türlü yanlış anlamının giderilmesi için arz ve rica ederiz."

14 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Suriye ve Kilikya'daki işgal kuvvetlerinin değiştirilmesi hakkında İngiliz-Fransız anlaşması nedeniyle, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine ve basına genelgesi: "İngilizler, Fransızlarla 1916 yılında imzaladıkları antlaşmayı esas kabul ederek bu yıl Eylül'ün onbeşinci günü "Suriye Anlaşması" adıyla milletin tarihine yeni bir zulüm ve tecavüz sayfası daha ilâve ettiler. Milletimiz Erzurum ve Sivas Kongreleriyle mukaddes ve meşru hukukunu savunma hususundaki azim ve kararını cihana ilân etmişti. Bu sebeple bu ve bu gibi varlığımıza ve meşru bağımsızlığımıza kasteden caniyane kararlara asla boyun eğmeyecektir!"

15 Kasım 1919 – Anzavur kuvvetleri Albay Kazım (Orbay) ve Bekir Sami Bey tarafından çevrildi ve Susurluk'a kaçmak zorunda kaldı.

15 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine, itilâf temsilcileri katında İzmir'in boşaltılmasına dair müracaatta bulunulması hakkında genelgesi.

15 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Erzurum Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyeti Başkanlığı'na telgrafı: "...Kabine'nin âciz tavrı bizi de düşündürüyor. Fakat yeniden kabine buhranı çıkarmak, belki bunlardan da fenalarının gelmesine sebep olabileceğinden şimdilik uygun görülüyor. İzlediğimiz esas, zaman kazanmak, Millî Meclisin toplanmasını temin etmek, millî örgütü memleketin her tarafına yaymaktır."

16 Kasım 1919 – Mustafa Kemal Paşa, batıdaki milli kuvvetlerin örgütlenmesi ve ordu tarafından desteklenmesi için bazı kolordu ve tümen komutanlarına önerilerde bulundu.

16 Kasım 1919 – Batı Anadolu'daki kuvvetlerin, üç cephe üzerinde tertiplenmesi hakkında, Mustafa Kemal Paşa, Heyeti Temsiliye adına Harbiye Nezareti'ne öneri sundu.

16 Kasım 1919 – Balıkesir'de, Mustafa Necati ile Vasıf ve Esat (Çınar) kardeşler "İzmir'e Doğru" gazetesini yayınlamaya başladılar.

16 Kasım 1919 – Gümölcine'de halk temsilcilerinin katılımıyla bir kongre toplanması ve Batı Trakya'nın gelecekteki durumunun görüşülmesi, (Gümölcine Kongresi).

16 Kasım 1919 – **Atatürk'ün başkanlığında**, Heyet-i Temsiliye üyeleriyle bir kısım **komutanların Sivas'ta toplanmaları**. (Bu görüşmeler 28 Kasım 1919'a kadar devam etmiştir). Atatürk'ün, Heyet-i Temsiliye üyeleriyle bir kısım komutanların Sivas'taki müşterek toplantısının birinci birleşiminde söyledikleri: "...Millî Meclisin her türlü güvenlik şartlarını taşıyan bir yerde toplanması gerekir." (Komutanlar toplantısındaki ağırlıklı konu Milli Meclisin toplanacağı yer ve seçimler hakkında görüş birliğini sağlamaktı. Bunun için Temsilciler Kurulu Anadolu hareketini destekleyen kolordu ve tümen komutanlarını Sivas'ta toplantıya davet etti. 16 Kasım-28 Kasım arasında yapılan komutanlar toplantısına XV. Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir Paşa, XX. Kolordu komutanı Ali Fuat Paşa, III. Kolordu komutanı Salâhattin Bey bizzat katıldılar. XII. Kolordu Komutanı bir temsilci gönderdi. Diyarbakır, Edirne, Bursa ve Balıkesir'de bulunan komutanlara mesafenin uzaklığı ve özel durumları sebebiyle çağrılmadıkları bildirildi. Alınacak kararın kendilerine iletileceği Mustafa Kemal imzası ile bildirildi. Toplantıya komutanlar dışında ekseriyeti Temsil Heyeti üyesi olmak üzere 14 kişi katıldı. Mustafa Kemal'in Başkanlık ettiği toplantının gündemi üç noktada toplanmaktaydı: a. Millî Meclisin nerede toplanacağı, b. Meclis açıldıktan sonra Temsil Heyeti ve Millî Teşkilatın alacağı şekil ve çalışma durumu, c. Paris Barış Konferansı'nın hakkımızda olumlu veya olumsuz bir tavır alması halinde, nasıl hareket edileceği.)

16 Kasım 1919 – Mustafa Kemal Paşa, Heyeti Temsiliye adına Harbiye Nezareti'ne sunduğu öneride; Batı Anadolu'daki kuvvetlerin üç cephe üzerinde tertiplenmesi ve ordu tarafından desteklenmesi gerektiğini bildirdi.

16 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Antep, Maraş ve Urfa'nın İngiliz işgalinden Fransız işgaline devredilmesi nedeniyle İtilâf Devletleri temsilcilerine protestosu: "...Yunanlılara işgal ettirilen Aydın vilâyetindeki öldürme ve imha facialarının şimdi de Ermenileri âlet eden Fransızların işgal ettiği Adana vilâyetinde, Maraş, Urfa ve Antep'te aynen işlenmesi, bütün bu siyasî haksızlıklara bir ilâve teşkil ediyor. İtilâf Devletleri'nin yapmış ve yapmakta olduğu haksız davranışları şiddetle protesto eder ve onların memleketimiz ve milletimiz için daha insanî ve daha adaletli duygulara, arzularıyla dönmelerini temenni ederiz. Milletimiz, topraklarının ayrılması ve taksimine ve esarete düşmeye razı olmaktansa bütün maddî ve manevî kuvvetleriyle varlığını ve meşru hukukunu korumada kararlılıkla devam ve ısrar edecektir. Bu meşru ve kutsal kararda milletimizin bütün anlamıyla beraber olduğunu İtilâf Devletleri'ne haber vermek isteriz. Bu hususta milletimizin yükselen meşru sesini duymak istemeyerek tutulan insanlık dışı yolda devamın verebileceği sonuç, pek acı olabilir!"

16 Kasım 1919 – Mustafa Kemal, Antep, Maraş ve Urfa'nın Fransızlarca işgali üzerine yayınladığı protestoda "Allah'ın yardımıyla düşmanın işgal ettiği yerlerden bir gün mutlaka çıkarılacağını" söyledi. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

16 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya, Kuva-yi Milliye erlerinin yedirilme, giydirilme, donatım ve gereken silâhlarının Nezaret'çe teminini isteyen telgrafı. (Cemal Paşa'nın cevabı: 24.11.1919). [Kocatürk]

16 Kasım 1919 – Balıkesir'de İzmir'in Doğru Gazetesinin yayına başlaması.

16 Kasım 1919 – Mustafa Necati ile Vasıf ve Esat (Çınar) kardeşlerin çıkardığı "İzmir'e Doğru" adlı gazete, Balıkesir'de yayımlanmaya başladı.

16-29 Kasım 1919 – Açılacak Osmanlı Mebusan Meclisinin yerinin İstanbul veya Ankara olmasına dair Mustafa Kemal Paşa'nın civar Kolordu Komutanları ile Sivas'ta toplantı yaparak hareket tarzı belirlemesi.(Gündem; mebusan meclisinin toplanma yerinin belirlenmesi, Heyet-i temsiliye'nin hareket tarzı, Paris Barış Konferansı hazırlık ve etkileri konularıdır. (29 Ekim 1919 tarihinde alınan karar ise; mebusan meclisinin toplanma yerinin sakınca ve mahsurlarına rağmen İstanbul olması ancak ilave tedbir alınması şeklindedir. Ayrıca Heyet-i temsiliye vatan kurtulana kadar Mebusan meclisi açılrsa dahi çalışmaya devam edecektir, Paris Barış konferansı olumsuz sonuçlanırsa Heyet-i Temsiliye daha tekin rol üstlenecek ve milli iradeye müracat edilecektir.) (Nutuk)

17 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Heyet-i Temsiliye üyeleri ile bir kısım komutanların müşterek toplantısının ikinci birleşiminde söyledikleri: "Eğer uygun görürseniz, milletvekilleri İstanbul'a gitmeden önce onları aydınlatmak ve bazı temel ilkelerimizi kendilerine anlatmak, bu amaçla toplanacakları yerleri belirtmek üzere şimdiden bir yönetmeliğin esaslarını kararlaştıralım."

17 Kasım 1919 – Çürüksulu Mahmut Paşa'nın 31 Ekim tarihinde Tasvir-i Efkâr gazetesinde yayınlanan demecini okuyan Mustafa Kemal Paşa'nın Mahmut Paşa'ya telgrafı; "Ermenistan'a bir karış toprak terk edilmeyecektir. Hükümet acze düşerse millet kendi haklarını bizzat savunacaktır." (Nutuk)

18 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Heyet-i Temsiliye üyeleri ile bir kısım komutanların müşterek toplantısının üçüncü birleşiminde söyledikleri: “Millî Meclis İstanbul'da toplanacağına göre Mebusan Meclisi'nde, millet ve memleketin haklarını tüzük ve bildirimlerimizdeki temel ilkelere uygun bir tarzda savunabilmek için bir grup oluşturmamız gerekiyor.”

19 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Heyet-i Temsiliye üyeleri ile bir kısım komutanların müşterek toplantısının dördüncü birleşiminde söyledikleri: “Bağımsızlığımız sağlanıncaya kadar, yani barışa kadar şimdikinden daha çok örgütlenmek, Merkez Heyetleri ile Heyet-i Temsiliye arasındaki bağlantıları daha hassas hale getirmek için bazı tedbirlerin alınması gereklidir.”

19 Kasım 1919 – 4. Balıkesir Kongresi toplandı.

19 Kasım 1919 – Silvan'da iken Alphonse Daudet'in “Paris adetleri” kitabını bitirmesi. (Not defterindeki notlardan)

19 Kasım 1919 – Amerikan Senatosu 19 Kasım 1919 tarihinde yaptığı oylamada, Birleşik Devletlerin kendi kıtası dışındaki meselelerle meşgul olmasını kabul etmemiştir. Dolayısıyla Osmanlı Devleti ile yapılacak barış anlaşmasını (Sèvres) hazırlamak üç büyüklere, yani İngiltere, Fransa ve İtalya'ya kalmıştı.

20 Kasım 1919 – Osmanlı bürokrasisinde üst düzeyde görev yapan Bogos Nubar Paşa ve Şerif Paşa, Ermeni-Kürt bağımsızlık belgesini imzaladılar.

21 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine yazısı: “...Amerika resmî çevreleri, itilâf hükümetlerinin, işgal bölgelerinde seçimlere engel olma ve diğer bölgelerde karışıklık çıkarma, asayiş bozma ve eşkıyalığı teşvik suretiyle yaptıkları tahriklere ait belgeleri, büyük bir önem ve ilgi ile istemektedirler. Bu sebeple, bu gibi belge ve delillerin elde edilerek toplanılması ve Heyet-i Temsiliye'ye bilgi verilmesi rica olunur.”

21 Kasım 1919 – Gökçen Efe şehit oldu.

22 Kasım 1919 – Çerkez Ethem'e bağlı kuvvetler tarafından kovalanan Anzavur, Gönen'e gelerek burayı ayaklanmasının merkezi haline getirdi.

23 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Heyet-i Temsiliye üyeleri ile bir kısım komutanların müşterek toplantısının yedinci birleşiminde söyledikleri: “...Mütareke tarihindeki topraklarımız anavattan ayrılamaz. Düşmanlarımız bu şartlar altında barış yapmamakta direnirlerse, biz de onların isteklerini hiçbir zaman hükümete (Meclis'e) tasdik ettirmeyiz. O halde, ilke olarak Millî Meclisin ve onunla beraber yürüyecek olan hükümetin, daha başlangıçta böyle bir teklifi reddetmesi gerekir.” [Kocatürk]

24 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk örgütüne ve komutanlara, millî örgütün mahalle ve köylere kadar yayılmasını isteyen telgrafı “...Bu pek hayati ve mühim meseleye ivedi çare bulmak, vatanın geleceğiyle ilgili olan millî örgütü, sağlam esasa dayandırmak amacıyla kolordu ve tümen komutanlarının ve askerlik dairesi başkanlarının bu mukaddes vazife ile doğrudan meşgul olmaları, bu yolda temasta buldukları başkanlar ve mülkiye memurlarının vatansever yardımlarından azamî istifade etmeleri gereği, karar altına alınmıştır.”

24 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya yazısı: "...Kuva-yi Milliye direnmesinin esası paraya bağlı olduğundan, Amasya'da Salih Paşa ile de görüşüldüğü üzere, Donanma Cemiyeti'nin 400.000 lirasının bu cepheye -Aydın cephesine- ayrılması zorunludur."

24 Kasım 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın, milli örgütün bazı istek ve önerileri nedeniyle Atatürk'e telgrafı: "...gibi olaylar hükümete karışmaktan başka anlam taşımaz. Millet'in iç işleri ve siyasî işleri kesinlikle ortaklık kabul etmez."

24 Kasım 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın, Atatürk'ün 16 Kasım 1919 tarihli yazısına cevabı: "...Nezaret, Kuva-yi Milliye'ye giydirme, donatım, silâh gibi elinden gelen her türlü yardımı yapıyor ve yapacaktır."

26 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Heyet-i Temsiliye üyeleri ile bir kısım komutanların müşterek toplantısının sekizinci birleşiminde söyledikleri: "...Bu hükümet yahut bir başkası, bizimle anlaşmaya yanaşmazsa bizim işimiz, örgütümüzü daha da güçlendirerek devam ettirmekten ibaret kalacaktır."

27 Kasım 1919 – İtilaf Devletleri ile Bulgaristan arasında, Nöyyi (Neuilly) Barış Antlaşması imzalandı.

27 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Cemal Paşa'nın 24 Kasım 1919 tarihli telgrafına cevabı: "...Devletin iç işleri ve siyasî işlerinin ortaklık kabul etmediği bir gerçek olmakla beraber, benzeri görülmemiş bugünkü durumda, vatan ve millet'in mukadderatını temin edecek olan millî örgütü bozacak hiçbir muameleye millet'in razı olmayacağı da pek meşru ve tabiidir. ...Heyetimiz, imzası altındaki üstlendiği hususlara tamamiyle sadıktır. Ancak, üstlenmelerin karşılıklı olması gerekir. Halbuki hükümet, Salih Paşa'nın imzası altındaki üstlenme ve notların henüz hiçbirini yerine getirmemiş ve varsa engelleyici nedenleri de bildirmemiştir." [Kocatürk]

27 Kasım 1919 – Kara Vasıf Sivas'a gitti.

27 Kasım 1919 – Mustafa Kemal'in Erzurum Heyet-i Merkeziyesine 'acele olarak mahalle ve köylerde milli teşkilatın kurulmasını emreden' yazısı.

28 Kasım 1919 – Düşmana karşı Maraş mücadelesi başladı.

28 Kasım 1919 – Lord Curzon; "Türkiye için bir İngiliz mandası söz konusu değildir." direktifini verdi. (Çünkü İngiltere Türkiye'yi korumak veya manda altına almak değil parçalayarak yok etmek niyetindeydi.) (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.151.)

28 Kasım 1919 – Fransızlar Maraş'ta kaledeki Türk bayrağını indirerek yerine Fransız bayrağı çekti. Bu hareket halk arasında büyük bir infial yarattı. Halk direnişi örgütlemeye başladı. Maraş kalesin Fransız bayrağı çekilmesi üzerine, Maraş halkının direnişi, (Maraş halkının kale duvarlarına tırmanması ve Fransız bayrağının indirilerek yerine Türk bayrağının çekilmesi.)

28 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın 10 Kasım 1919 tarihli mektubuna cevabı: "Saltanat hükümetinin, esaslı bir teşebbüs için dayandığı kuvvetin ciddiyetine güvenemediği gibi hususları ciddî görmüyoruz."

28 Kasım 1919 – Harbiye nazırı Cemal Paşa'nın kendi yazısıyla Mustafa Kemal Paşa'ya 10 Kasım tarihli mektubu. (Cemal Bey, şu ana değin hükümet ve Heyet-i temsiliye arasında görüşülen tüm konulara maddeler halinde açıklamalar yapıyordu.) (Nutuk)

29 Kasım 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya telgrafı: "Millî Meclisin İstanbul'da toplanması gereği hakkında hükümetin görüşüne uygun karara, Mebuslar Meclisi'nin her türlü dokunulmazlığını sağlama zorunluğunu kabineye bırakarak, mecburiyet karşısında uyulmuştur."

29 Kasım 1919 – Mîsak-ı Millî ilan edildi.

29 Kasım 1919 - Maraş'da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu.

30 Kasım 1919 - 1. Anzavur İsyanı'nda, Anzavur kuvvetleri yok edildi.

3 Aralık 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya, Adana'da Ferda adıyla yayımlanan Kuva-yi Milliye aleyhindeki gazetenin Anadolu'ya girmemesi hususunda telgrafı.

3 Aralık 1919 – Demirci Mehmet Efe'nin, Nazilli'den Atatürk'e, yörede bulunan İngiliz Albayı ile görüşmesini bildiren telgrafı: "İzmir ve Aydın vilâyetinde bir tek Yunan askeri kalmayınca kadar mücadeleye karar verdiğimiz, araya İngiliz ve Fransız kuvvetleri girmiş olsa bile silâh kullanmaya mecbur olacağımız evvelce kesin bir dille bildirildi. Karşımıza her kim çıkarsa çıksın vatani kurtarmak için bundan başka sözümüz olmadığını, olamayacağını arz ederim."

4 Aralık 1919 – Trabzon ve Havalisi Adem-i Merkezîyet Cemiyeti kuruldu. Aralık 1919'da İstanbul'da kurulan bu dernek, Trabzon ve yöresi için bölgesel ve özerk bir yönetim taraftarıydı. Kurtuluş Savaşı'na karşı bir kuruluş özelliğindedi. 15 Eylül 1919 günü, Hürriyet ve İtilaf Partisi'yle birleşme kararı aldı.

7 Aralık 1919 – Atatürk'ün, Sivas'ta, Fransız hükümetinin Suriye temsilcisi Picot'u kabulü ve görüşmesi.

7 Aralık 1919 – Atatürk'ün, Demirci Mehmet Efe'nin 3 Aralık 1919 tarihli telgrafına cevabı: "İngiliz Albayı'na evvelce söylediğiniz sözler ve daha sonra gönderilen cevap son derece iftihara değerdir." [Kocatürk]

8 Aralık 1919 Batı Anadolu hareketinin yönetimi, Ali Fuat Paşa'ya verildi.

8 Aralık 1919 – Atatürk'ün, Salihli Cephesi Komutanlığı'na telgrafı: "Batı Anadolu millî hareketinin birleşik yönetimi 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa'ya verilmiştir."

9 Aralık 1919 – Atatürk'ün, Konya'da 12. Kolordu Komutanı Fahrettin (Altay) Bey'e, memleketin içinde bulunduğu durum hakkında mektubu: "...Memnuniyet vericidir ki, bugün istisnasız bütün kolordu komutanları arkadaşlarımız büyük bir iyi niyetle vatanın kuruluşu noktasında görüşlerini birleştirmiştir."

9 Aralık 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın, Atatürk'e telgrafı: "...Mümessillere, Heyet-i Temsiliye adına telgraflar çekilmesi, memlekette iki hükümetin varlığını gösterdiği, Fransa Mümessili tarafından açıkça ifade olunmuştur. Hele bunlardan herhangi birine karşı aşağılayıcı sözler kullanılması, doğuştan sahip olduğumuz ahlâk temizliği, sağduyu ve uzak görüşlülükle bağdaştırılmaz. ...Kabinenin fikrini arz ederim." [Kocatürk]

10 Aralık 1919 – Kastamonu'da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kadınlar kolu Maraş'taki Fransız işgaliyle birlikte halka yönelik baskıları ve zulmü protesto için bir miting düzenledi.

10 Aralık 1919 - 3. Kolordu komutanı Albay Refet (Bele), Nazilli'ye gelerek, Aydın Kuvay-ı Milliye komutanlığını üzerine aldı.

11 Aralık 1919 – İngiliz Yüksek Komiseri J. Robeck'in raporu: "Mustafa Kemal başlıca düşmanımızdır."

11 Aralık 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın 10 Aralık 1919 tarihli telgrafına cevabı: "...Millet, kutsal ve meşru haklarına karşı yapılan müdahaleleri, kesin lüzum hasıl olursa, silâhla dahi önlemeye karar vermiştir. Heyet-i Temsiliye'nin, Mümessillere telgraf çekmesi konusuna gelince, bu ancak protestoları içine almaktadır ki, kabinenin onayına da sunulmuştur. Esasen, milli birliğin temsilcisi olmak sıfatıyla Heyet-i Temsiliye'nin millet adına bu gibi müracaatlarda bulunması meşru bir haktır. Eğer hükümet de aynı duyarlılığı gösterir ve milletle aynı fikirde olduğunu bu gibi fırsatlarda açıkça ortaya koymaktan çekinmezse, siyasete zarar şöyle dursun, çok büyük faydalar sağlanacağı aşikârdır. ...Bu gibi hususlarda, temsilcimiz olmak itibarıyla sizin, hükümeti aydınlatmanız gereğini, memleketin selâmeti adına arz ederim."

11 Aralık 1919 – İngiltere ile Fransa, Amerikan senatosunun kıta dışındaki işlere karışmama kararı neticesinde Sevres anlaşması metni üzerinde kendi aralarında görüş birliğini sağlamak amacıyla 11 Aralık 1919'dan 21 Ocak 1920'ye kadar devam eden görüşmelerde, hükümetlerinin meseleye bakış açısını belirlediler.

12 Aralık 1919 – Atatürk'ün, Osmanlı Padişahı adına Damat Ferit Paşa'nın İngiltere temsilcileriyle Türkiye'nin İngiliz mandasını kabul ettiğine dair 12.9.1919 tarihinde imzaladığı gizli anlaşma metniyle ilgili Kâzım Karabekir'e telgrafı.

12 Aralık 1919 – Sivas'ta kurulan "Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti" Yönetim Kurulu'nun, Atatürk'e telgrafı: "Sizleri kendimize rehber kabul ederek Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti adıyla bir dernek kurduk. Amaç, vatan müdafaasıdır. Biz, hemşireleriniz de siz muhterem kardeşlerimizle beraber olacağız, yahut beraber yaşamak hakkını kazanacağız. Bugünden itibaren derneğimiz muhterem kardeşlerimizin vatanî her emirlerini yapmaya hazırdır." [Kocatürk]

13 Aralık 1919 – Galibler Yüksek komiserleri, Yunanlıların İzmir'i işgalini kabul etmedi.

13 Aralık 1919 – Atatürk'ün, "Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti" Yönetim Kurulu'nun 12 Aralık 1919 tarihli telgrafına cevabı: "...Anadolu'nun bilhassa pek büyük inkılâplara muhtaç olan kadınlık hayatında, gelecek için pek büyük ilerleme ve uyanış vaat eden bu takdire değer girişim, memleketin her türlü iyiliğini ve mutluluğunu amaç edinmiş olan Cemiyetimizin gerçekten teşekkürünü gerektirdi. Türk kadınlarının nezaket ve ciddiyeti, şefkat ve cömertlik ile karışmış fedakârlıkları, bu gibi toplumsal vesilelerle belirdikçe bütün cihan nazarında özellikle Avrupa'nın bize karşıt olan kamuoyu karşısında geleceğin çağdaş bir Türkiyesini kuracak millî yeteneğimizi ispat edeceğinden, millî ve vatanî menfaatlerde hanımefendilerin de fikrî ve ruhî ortaklığı memleket adına iftihar gerektiren durumdur." [Kocatürk]

13/14 Aralık 1919 – Demirci Mehmet Efe'nin, Atatürk'e bağlılık telgrafı: "...Bu cephe ile ilgili her türlü emirlerinizi tereddütsüz yaptıracağımı arz ve temin ile bence çok kıymetli olan yardımlarınızın devamını rica eylerim." [Kocatürk]

15 Aralık 1919 – Atatürk'ün, Urfa Mutasarrıfı Ali Rıza Bey'e telgrafı: "...Mütareke'ye, milletlerarası hukuka aykırı en ufak bir hareketi bile protesto etmekten çekinmeyiniz. Millî örgütün

kuvvetlenmesine dikkat gösteriniz. Fransızlar Müslüman halka asla zulüm ve yolsuzluk yapmayacaklarına, Ermeni çetelerini işgal bölgelerinden geri çekeceklerine dair söz vermiş olduklarından Müslüman halk ve millî örgüt tarafından silâhlı olarak bir tecavüz vaki olmamalıdır. Fakat, Fransızlar veya Ermeniler sebebiyet verirse, her türlü karşılık meşru ve vatanseverlik gereğidir.”

16 Aralık 1919 – İstanbul’da bazı müntehib-i saniler (ikinci seçmenler) Darülfünun’da bir toplantı yaparak, seçimlerle ilgili bazı sorunları tartıştı.

17 Aralık 1919 – Atatürk’ün, “Osmanlı Meclis-i Mebusanı’na seçilen milletvekillerinin, Meclis’in açılışından evvel Heyet-i Temsiliye ile görüşmelerinin önemini ve Heyet-i Temsiliye’nin yakında İstanbul’a yakın bir yere nakledileceğini” duyuran bildirisi. [Kocatürk]

18 Aralık 1919 – Mustafa Kemal Paşa, Sivas’tan ayrıldı.

18 Aralık 1919 – Mustafa Kemal başkanlığında Heyet-i Temsiliye Ankara’ya hareket etti. Heyet adına Mustafa Kemal, ayrılırken Sivas valisi Reşit Paşa’ya teşekkür etti. (Atatürk’ün Sivas il sınırı geçerken Sivas Valisi Reşit Paşa’ya telgrafı: “Vilâyetiniz sınırını geçerken Sivas’ta hakkımızda gösterdiğiniz misafirsevenliğe ve kıymetli yardımlarınıza bir kere daha teşekkür etmeyi bir vazife sayarak cümleten saygılar sunarız.”)

18 Aralık 1919 – Mustafa Kemal (Rauf Orbay ve temsil heyeti dahil) Ankara’ya gitmek için Sivas’tan yola çıktılar. (2 gün Kayseri’de ve 3 gün Hacıbekaş’ta ağırlandılar.) 27 Aralık 1919’da Ankara’ya vardılar.

18 Aralık 1919 – Karadeniz bölgesi Rumları tarafından Batum’da “Pontus Rum Hükümeti” adıyla bir hükümet kurulması.

18 Aralık 1919 – Batum’da Pontus Rum Hükümeti adıyla bir hükümet kurulması ve teşkilatlanmaya başlaması. (Nutuk)

19 Aralık 1919 – Sivas’tan Ankara’ya yola çıkan Atatürk ve beraberindeki heyet, 19 Aralık 1919 günü akşam üzeri Kayseri’ye ulaştı. Kayseri’ye girişinde Mustafa Kemal ve arkadaşlarını, Müdafaa-i Milliye Hukuk Cemiyeti Başkanı Müftü Remzi Efendi başta olmak üzere cemiyetin tüm üyeleri, ihtiyat zabitan üyeleri, Devlet memurları, Kayseri’nin seçkin ulemasından Kızıklı Hacı Kasım Efendi, okul öğrencileri ve hocaları karşılamıştır.

19 Aralık 1919 – Atatürk’ün, Sivas’tan Kayseri’ye gelişi.

19 Aralık 1919 – Mustafa Kemal ve Heyeti Temsiliye’nin Sivas’tan Ankara’ya hareketi.

19 Aralık 1919 – İstanbul seçimleri yapıldı. Aralarında Celalettin Arif Bey, Dr. Adnan Bey (Adivar), Lütfi Fikri Bey’in bulunduğu bazı isimler mebus seçildi.

20 Aralık 1919 – Atatürk’ün, Kayseri’de Hükümet ve Belediye’yi ziyareti; Raşit Efendi Kitaplığı’nda şehir ileri gelenleri, tüccar ve esnaftan bazıları ile bir toplantı yapması.

20 Aralık 1919 – Atatürk’ün Kayseri’de Mektep (Okul) Ziyaretleri.

21 Aralık 1919 – Atatürk’ün, Kayseri’den ayrılırken, Heyet-i Temsiliye’nin candan karşılanışı nedeniyle şehir halkına bildirdesi: “...Anadolu’nun kalpten gelen heyecanına bu yolculuğumuzun ilk

konak yeri Kayseri’de temas ettik. Bu temasın bıraktığı hürmet ve bağlılık hatırasını, dostluk ve nezaket izlerinin doğurduğu şükran hissini ömrümüz oldukça koruyacağız.”

21 Aralık 1919 – Atatürk’ün Kayseri’den Mucur’a gelişi ve geceyi Mucur’da geçirmesi.

22 Aralık 1919 – Atatürk’ün, Mucur’dan hareketle Hacıbektaş’a gelişi ve geceyi, Çelebi Cemalettin Efendi’nin misafiri olarak, Hacıbektaş’ta geçirmesi.

22 Aralık 1919 – Talât Paşa’nın, Berlin’den Atatürk’e memleketin geleceğine ait düşüncelerini açıklayan mektubu.

22 Aralık 1919 – Osmanlının o sıra Berlin’de bulunan eski sadrazamı Talat Paşa Mustafa Kemal’e ilk mektubunu yazdı; (Mektup elden gönderilmişti. 15 Şubat’ta Mustafa Kemal’e teslim edildi.) Talat paşa mektubunda güç birliği öneriyor, Enver paşanın İslam âlemi içerisindeki yerini hatırlatıyor, Mustafa Kemal’in önderliğini onaylıyor, Anadolu hareketine hiç karışılmayacağını duyuruyordu.

23 Aralık 1919 – İtalyanlar Antalya’dan sonra, Konya’ya kadar geldi.

23 Aralık 1919 – Atatürk’ün, Hacıbektaş Türbesi’ni ziyareti, akşamüzeri Hacıbektaş’tan Mucur’a hareketi ve geceyi Mucur’da geçirmesi.

23/24 Aralık 1919 – Mustafa Kemal Paşa ve beraberindeki heyet Sivas’tan Ankara’ya giderken, 21 Aralık günü habersiz ve geç saatlerde Mucur’a geldiğinden halktan karşılayan olmamıştı. Bu defa “Ankara yolunda Mustafa Kemal Paşa’yı Mucur’da başlarında Müftü İsmail Hakkı Efendi’nin olduğu kalabalık karşılıyor. Müftü Efendi evvela bir dua okuyor, cemaatin amin sesleri arasında zafer niyaz ediyor. Heyet-i Temsiliye 23/24 Aralık 1919 gecesini Mucur’da geçirmiş ve Müftü Efendi’nin başkanlığında Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Mucur Merkezi kurulmuştur.”

24 Aralık 1919 – Atatürk’ün, Mucur’dan hareketle Kırşehir’e gelişi, ziyaret ettiği Gençler Derneği’nde konuşması ve derneğin hatıra defterine yazdıkları: “Kırşehir gençlerinin, vatanımızda gençliğin kıymetli bir örneği olduklarını ispat edecek sağlam ve yanılmaz fikirlerle donanmış buldukları inancıyla imza ederiz.”

24 Aralık 1919 – Atatürk’ün Kırşehir İdadisi (Lisesi)’ni Ziyareti

24 Aralık 1919 – 19 Şubat 1919 yılında kurulan Müderrisler Cemiyeti’nin adı, Teali İslam Cemiyeti olarak değiştirildi.

24 Aralık 1919 – 24 Aralık günü Mucur’dan ayrılan Heyet-i Temsiliye aynı gün Kırşehir’e geldi. Kırşehirliler büyük bir törenle Ankara yolcularını karşıladı. Kentin girişinde kurbanlar kesildi. Kırşehir’de kaldıkları süre içerisinde heyet, Kırşehir Gençler Derneği’ni de ziyaret etti.

24 Aralık 1919 – Kırşehir’den 24 Aralık günü ayrılan Heyet-i Temsiliye, Kaman, Çiçekdağı ve Beynam’dan sonra 27 Aralık 1919 günü Ankara’ya ulaştı. Her geçtikleri yerleşim yerlerinde olduğu gibi, buralarda da Mustafa Kemal ve arkadaşları coşkuyla karşılandılar. Bu karşılamalarda din adamları ön saflarda yer aldı. Bunlardan biri de Çiçekdağı Müftüsü Hayrullah (Alp) Efendi’dir. Hayrullah Efendi, Yozgat isyanı sırasında beldenin güvenliğini sağlamak yolunda önemli hizmetlerde bulunmuştur. Bu arada TBMM, Müftü Efendi’den asker toplamasını istemiş ve kasabanın güvenliğini şahsına emanet etmiştir.

25 Aralık 1919 – İngiliz baştercümanı Ryan; “Biz, **gerçek ideali din imiş gibi davranacak çıkarıcı bir grubu** (Osmanlıya) **yönetici** olarak sunmaya çalışacağız.” (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.202.)

25 Aralık 1919 – Atatürk’ün Kırşehir’den hareketle Kaman’a gelişi ve geceyi burada geçirmesi.

26 Aralık 1919 – Atatürk’ün, Kaman’dan hareketle Beynam köyüne gelişi, buradan da Ankara yönüne hareketi, ancak yolların karla kapalı oluşu nedeniyle geceyi, geri dönerek Beynam’da geçirmesi.

26 Aralık 1919 – İngiliz Yüksek Komiseri Amiral J. de Robeck’in General Milne’e söyledikleri: “Mustafa Kemal hareketinin bastırılması, şüphesiz pek çok istenir; fakat çok büyük bir kuvvet gerekmektedir. İğneleme politikası büsbütün akılsızlık olur.” [Kocatürk]

27 Aralık 1919 – Mustafa Kemal Paşa’nın Heyet-i Temsiliye üyeleri ile Ankara’ya geldiği 27 Aralık 1919 günü kendisini karşılayanların başında yine bir din adamı bulunmaktaydı.

27 Aralık 1919 – Mustafa Kemal’in Heyet-i Temsiliye üyeleriyle birlikte Ankara’ya gelmesi ve büyük törenle karşılanması. (Mustafa Kemal, şehre girdikten sonra vali odasında bir müddet istirahat ederek çay içmiş, daha sonra 20’nci Kolorduyu ziyaret etmiş, buradan da kendisine ve arkadaşlarına ayrılan Ziraat Mektebine gelmiştir.) Mustafa Kemal’in bütün teşkilata, “Ankara’ya geldiğini ve Heyet-i Temsiliye Merkezinin Ankara olduğunu” bildiren telgrafı.

27 Aralık 1919 – Samsun’da ateşlediği kurtuluş mücadelesinin ardından Erzurum ve Sivas kongrelerini toplayan Mustafa Kemal Paşa, Heyeti Temsiliye üyeleriyle Sivas’tan Ankara’ya geldi.

27 Aralık 1919 – Mustafa Kemal bir genelge yayınlarak Ankara’nın bir merkez olduğunu belirtti. Ankara (il merkezi ve Türkiye’nin başkenti): Millî Mücadelede Kurtuluş Savaşının yönetim merkezidir. Atatürk Ankara’ya ilk kez 27 Aralık 1919’da gelmiştir. 23 Nisan 1920’de Ulus’taki meclis binasında 120 üye ile açılan ilk meclisimize seçilen Ankara Milletvekilleri M. Kemal Atatürk, Ali Fuad Cebesoy, Hacı Atıf, Hacı Mustafa, Ömer Mümtaz, Hilmi, Rüstem, Şakir ve Şemseddin Beylerdir. 13 Ekim 1923’de Türkiye’nin başkenti olmuştur. 29.10.1923’de Cumhuriyet Ankara’da ilân edilmiştir. Cumhuriyet’in ilk Ankara Valisi Murad Bey, ilk Belediye Başkanı Ali Haydar Bey’dir.

27 Aralık 1919 – Atatürk’ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk örgütüne, “Ankara’ya geldiğini ve Heyet-i Temsiliye Merkezi’nin Ankara olduğunu” bildiren telgrafı.

27 Aralık 1919 – Mustafa Kemal’in, Heyeti Temsiliye (Temsilciler Kurulu Karargâhı) ile birlikte Ankara’ya gelmesi. Atatürk’ün, Heyet-i Temsiliye üyeleriyle beraber sabah Beynam köyünden otomobille hareket ederek öğleden sonra Ankara’ya gelişi ve büyük törenle karşılanması (Atatürk, şehre girdikten sonra vali odasında bir müddet istirahat ederek çay içmiş, daha sonra 20. Kolorduyu ziyaret etmiş, buradan da kendisine ve arkadaşlarına ayrılan Ziraat Mektebi’ne gelmiştir). [Kocatürk]

27 Aralık 1919 – Atatürk Ankara’ya gitmeden önce, Rifat Efendi’ye haber vermişti. 27 Aralık 1919’da Atatürk Ankara’ya geldiğinde Rifat Efendi, “Hoş geldiniz, safa geldiniz. Kademler getirdiniz. Memleketimizi aydınlattınız. Canla başla sizinle beraberiz” diyerek Atatürk’ü karşılamıştı. (Şapolyo, age, s. 353, 371, 372 Kansu, age. C.2, s. 498).

27 Aralık 1919 – Sivas’tan yola çıkan Heyet-i Temsiliye Ankara’ya girerken, seymenler, dervişler, esnaf, okullardaki öğrenciler ve kalabalık bir halk topluluğu tarafından karşılandı.

27 Aralık 1919 – Atatürk'ün Ankara Ziraat Mektebi (Tarım Okulu) ziyareti.

27 Aralık 1919 – İngiltere'nin kontrol subayı Rawlinson yeniden Erzurum'a gelerek Kazım Karabekir'le bir görüşme yaptı.

28 Aralık 1919 – Mustafa Kemal Ankara'daki faaliyetlerine başladı. Ziraat Mektebi'nde yaptığı toplantıda şehrin ileri gelenlerine amaçlarını ve Milli Hareket'in programını anlattı.

28 Aralık 1919 – Atatürk'ün, Ziraat Mektebi salonunda Ankara halkına, memleketin içinde bulunduğu durumu anlatan uzun konuşması: "Efendiler! Millî örgütümüzün bugün izlediği amaç, vatanın parçalanmaktan ve milletin esaretten kurtarılmasına yöneliktir!" [Kocatürk]

28 Aralık 1919 – Mustafa Kemal, Ankaralılarla bir konuşma yaparak durumu anlattı.

28 Aralık 1919 – Atatürk Ankara'da ileri gelenlerle yaptığı bir konuşmada; " Teşkilatımızda milli güçlerin etkin ve milli iradenin egemen olması kabul edilmiştir. Bugün bütün cihanın milletleri yalnız bir egemenlik tanırırlar; milli egemenlik." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.351)

28 Aralık 1919 - Mustafa Kemal Paşa'nın Ankaralılarla yaptığı konuşması: "Vatanı düşman istilâsından mutlaka kurtaracağız. Fakat vazifemiz bununla bitmeyecektir. Medenî milletler arasında yerimizi alacağız."

29 Aralık 1919 – Urfa'da Kuvayı Milliye kuruldu.

29 Aralık 1919 Mustafa Kemal Paşa'nın, Heyet-i Temsiliye ile görüşmek üzere milletvekillerinin Ankara'ya gelmesi hususundaki genelgesi yayınlandı.

29 Aralık 1919 Mustafa Kemal'in ordudan atılmadığı, istifa ettiği, alınan nişan ve madalyalarının geri verilmesi üzerinde Meclis-i Vükela (bakanlar kurulu) kararı alındı.

29 Aralık 1919 – Mustafa Kemal seçilmiş olan bütün mebuslara çağrı yaparak Ankara'ya gelmelerini istedi.

29 Aralık 1919 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Merkeziyelerine bildiri: "...Görüşme yeri olarak Ankara seçilmiştir. Muhterem milletvekillerinin Ocak'ın beşinden itibaren Ankara'ya ulaşmaları beklenir."

29 Aralık 1919 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın, Atatürk'e telgrafı: "...Birçok yüksek rütbeli subay açıktadır. Tutulan yol, kolordulara general ve korgeneral ve daha yukarısı, tümenlere albay rütbesindeki subayların tayini imkânını aramaktır. Nezaretin görüş noktasının yüksek niyetlerinize karşı bulunmasını uygun görmediğim gibi, Anadolu'ya büyük rütbeli çokça subay göndermiş olmak, açıkta kalmış muktadir yüksek rütbeli subayların terfilerini temin gibi düşüncelerin, sizin gayenizi kolaylaştıracağını ümit etmek hakkını, önemle ve hararetle muhafaza etmekte olduğumu arz ederim."

29 Aralık 1919 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın 29 Aralık 1919 tarihli telgrafına cevabı: "Barışın gerçekleşmesinden önce, tasarlanan ve uygun bulunan prensibin uygulanması çok büyük sakıncalar doğurur. Harpte yararlık göstererek makam ve mevki kazanmış kimseleri ast durumuna sokmak doğru olamaz. Bu zamansız girişimler, milli örgüt için çalışmakta olan kimselerin iş başından ayrılmalarını ve bu suretle millî birliğin zarar görmesine sebep olur. ...Küçük rütbeli subayların ve doktorların ise bir an evvel gönderilmesi lâzımdır."

29 Aralık 1919 – Vükelâ Meclisi’de, Atatürk hakkındaki 9.8.1919 tarihli askerlik mesleğinden çıkarılması ve madalyalarının geri alınması kararının düzeltilmesi ve kendisinin askerlikten çıkarılma değil, istifa etmiş olduğunun kabulü ile alınan nişan ve madalyalarının iadesi hakkında yeni karar alınması. (Bu kararın Vahdettin tarafından onayı: 4 Şubat 1920). [Kocatürk]

30 Aralık 1919 – Mustafa Kemal Misak-ı Milli metni üzerinde çalışmaya başladı.

30 Aralık 1919 – Atatürk’ün, Epoka gazetesi İstanbul muhabirinin yazılı sorularına cevapları: “Milletin arzuları Sivas Kongresi’nin resmî bildirgesinde açıkça gösterilmiştir. Örgüt, milletin bu arzusu yerine gelinceye kadar vazifesini yapmada, hatta genişlemede devam edecektir.”

30 Aralık 1919 – Atatürk’ün Sivas Valisi Reşit Paşa’ya telgrafı: “...Asayişin tam korunması ve her fırsattan yararlanarak Kuva-yi Milliye’nin büyüklük ve kuvvetinin dost ve düşmana gösterilmesi önemle tavsiye olunur.”

30 Aralık 1919 – Kâzım Karabekir’in, Atatürk’e İngiliz Yarbayı Rawinson’la yaptığı görüşmeyi ve yarbayın Mustafa Kemal’le görüşme arzusunu bildiren telgrafı. [Kocatürk]

30 Aralık 1919 – Atatürk’ün Ankara Sultanîsi (Erkek Lisesi) ziyareti.

31 Aralık 1919 – Cafer Tayyar Paşa’nın, temsil heyetine gönderdiği raporunda, General Milne’nin kolordusunun Yunan faaliyetlerini önlemek için alacağı tedbirlere izin vermediğini bildirmesi.

31 Aralık 1919 – Trakya’daki 1nci Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Bey’in Heyet-i Temsiliye’ye Trakya ve özellikle batı Trakya’da Yunanlıların yaptığı işleri açıklayan ve kendisinin gerektiği gibi tedbir alamadığını bildiren raporu. (Nutuk)

31 Aralık 1919 – Atatürk’ün, Yunanlıların İzmir’i ilhaka karar vermeleri karşısında izlenecek hareket bakımından komutanlara yazısı: “..Böyle bir hale karşı bütün kuvvet ve araçlarımızla Yunanlıları vatanımızdan kovmak zarureti karşısında kalacağız.”

31 Aralık 1919 (Aralık sonu) – Atatürk’ün, rahip Frew’a Fransızca mektubu: “...İstanbul muhitinde sizinle bağlantı kuran bazı gafil ve menfaat düşkünü kimselerin, sizi yanlış yönlere sevk ettiklerini pek büyük teessüfle anlıyorum. Özellikle Sait Molla ile tertipleyip uygulamasına başladığınız, güvenilir kaynaklardan haber alınan plânın, İngiliz milletinin cidden kınanmasını gerektirecek bir nitelikte olduğunu söylememe müsaadenizi rica ederim. Milletimiz, Sait Molla’nın değil, fakat gerçek vatanseverlerimiz gözüyle görüldüğü takdirde, böyle plânların artık memleketimizde ve milletimiz üzerinde uygulama imkânı kalmadığına kolaylıkla hükümlenir. ...Ancak bu hususta garipliği itibariyle şunu da söylemek mecburiyetindeyim ki, siz bir din adamı iken siyaset oyunlarında ve özellikle kanlı çatışmalarla sonuçlanacak vaziyetlerde rol almak sevdasında bulunmamalıydınız!” [Kocatürk]

1919 – Türkiye’de voleybola ilgi 1919 yılında başladı. Selim Sırrı Tarcan sporun alt yapısını okullarda kuran isimdir. 1924-1948 yılları arasında yapılan voleybol müsabakaları bölgesel mahiyetteydi.

1920 : T.B.M.M. AÇILIYOR.

1 Ocak 1920 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa’nın, Atatürk’e, bir grup milletvekilinin yazılı isteklerini bildiren telgrafı: “...Şu sırada bazı milletvekillerinin Ankara’ya davet edilmeleri, Meclisin süratle

açılmasına engel olacaktır. ...Davet edilme yanlış yoruma meydan verecek, içeride ve dışarıda itimatsızlık doğuracaktır. ...Ankara'da toplanan kişilerin hemen İstanbul'a dönmeleri için duyuru yapılması beklenilmektedir.”

1 Ocak 1920 – Bayburt'a 4 saat mesafede Hart Kayresi (ihtiyar heyeti bulunmayan köy)'nde Şiilik telkinlerinde bulunan, Sahip-i Şeriat (Şeriat sahibi-koyucusu) ve Mehdi-i Muntazar (Beklenen Mehdi) iddiasında bulunan ve tüm diyaloglara rağmen iddia ve faaliyetlerinden dönmeyen Eşref adında şeyhin (sahte peygamberin) 9ncu Tümen Komutanı Halit Bey komutasında 25 Aralık 1919 tarihinde Bayburt'tan hareket eden kuvvetlerce ölü ele geçirilmesi, hartın teslim alınması. (Mustafa Kemal Paşa birlik komutanını aynı gece telgrafla kutlamıştır.) (Nutuk)

2 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Ankara'dan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti örgütüne telgrafı: “...Mukaddes birlik, karar ve imanımıza dayanarak meşru isteklerimizin temini gününe kadar son derece ısrarla çalışılması ve bu demecimizden, köylere kadar milletin de haberdar kılınması rica olunur.”

2 Ocak 1920 – Mustafa Kemal Paşa ve Heyet-i temsiliye'nin Ankara'ya gelişinin, 27 Aralık tarihli genel tebliğden ayrı olarak, cemiyet merkezlerine, merkez heyetlerine, Hacibektaş'ta çelebi Cemalettin Bey'e, Mutki'de Hacı Musa Bey'e bildirilmesi. (Nutuk)

3 Ocak 1920 – Milletvekilleri Mustafa Kemal ile görüşmeye başladı. Osmanlı Mebusan Meclisi'ne katılacak olan milletvekillerinin, gruplar halinde Ankara'ya gelmeye ve Atatürk ile görüşmeye başlamaları.

3 Ocak 1920 – Meclis-i Mebusan'a katılacak mebusların bazısı Ankara'ya gelmeye başladı. Aralarında Dr. Adnan (Adivar), Cami Bey (Baykurt) ve A. Azmi Bey gibi isimlerin bulunduğu mebuslar Misak-ı Milli'nin ilk taslağı ile Mustafa Kemal'in meclis başkanlığına getirilmesi konusunu tartıştı.

3 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Trakya'da Yunan faaliyetleri üzerine Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya telgrafı: “...Hükümetçe kesin girişimlerde bulunularak Yunanlıların Doğu Trakya'da olsun tahriklerine karşı durulması önemle arz olunur.”

4 Ocak 1920 – Atatürk'ün Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya yazısı: “...Meclis'te kuvvetli milliyetperver bir grubun oluşturulması zorunluğu vardır. Bu çoğunluk grubunun Kuva-yi Milliye ile yakından anlaşması ve ancak bu suretle mecliste milleti temsil etmesi en önemli bir noktadır. Aksi halde Meclis-i Mebusan yabancılar gözünde milleti temsil edemez.”

4 Ocak 1920 – Atatürk'ün, -Fransızların Adana ve Kilis'te yaptıkları zulümleri İtil İtilâf Devletleri temsilcileri katında protesto ettiklerini bildiren- Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin telgrafına cevabı: “Türk kadınına, Müslüman kadınına has olan yüksek şefkatin yayılış kaynağı olan derneğimize, Heyet-i Temsiliyemiz teşekkürlerini ve minnetlerini sunar. Millet, böyle kız kardeşlerini mukaddes bütünlüğümüzün öncüsü görmekle meşru mücadelesinde azim ve imanın bir kat kuvvet bulduğunu görmekle mesuttur.”

4 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Kilis'teki Fransız zulümleri hakkında Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine telgrafı: “Vahşi kavimlere bile bu asırda uygulanmasına beşer vicdanının kabul etmeyeceği bu zalimane tedbirlerin, bütün Merkez Heyetlerince protesto olunması tavsiye olunur.” [Kocatürk]

4 Ocak 1920 – Lord Curzon İngiliz Kabinesine sunduğu bir muhtıradan “İstanbul’un Türklerden mutlaka geri alınması gerektiğini” söylemiş ancak kabine İstanbul’u ‘Uysal bir Türk hükümetine bırakarak’ Anadolu ve çevresindeki stratejik bölgeleri kontrol etmeyi kabul etmiştir.

6 Ocak 1920 – Erzurum’da, Atatürk’ün Erzurum milletvekili seçildiğine dair mazbatanın düzenlenerek imzalanması (Atatürk’e verilmek üzere Ankara’ya gönderilmiştir).

7 Ocak 1920 – İzmir’in Yunanistan’a bağlanacağı yolundaki haberler üzerine Balıkesir’de örgütlenmiş milli güçler İtilaf Devletleri’nin temsilcilerine mektuplar göndererek, durumu protesto etti.

7 Ocak 1920 – Mustafa Kemal, böyle bir durum karşısında çok büyük protesto ve direnişlerde bulunulmasını istedi.

7 Ocak 1920 – Yahya Kaptan’ın işbirlikçi İstanbul hükümetinin adamlarınca tuzağa düşürülerek şehit edilmesi. (Yahya Kaptan, Adapazarı civarında Mustafa Kemal’den doğrudan emir alarak (Adapazarı Kaymakamı Tahir Bey üzerinden haberleşerek) teşkil ettiği ekibiyle Milli mücadele için çalışmış, güvenilir bir Kuvvacıdır. Atatürk Cevat Abbas’ı iki kere Yahya Kaptan’ın yanına göndererek durumu hakkında bilgi almıştır. Yahya Kaptan’ın başarıları hükümeti, işgal güçlerini ve hatta Milli harekete destek veren Karakol cemiyetini dahi rahatsız etmiştir. Kaptan’ın tek dostu ise kilometrelerce uzaktaki Mustafa Kemal’dir.

7 Ocak 1920 – Atatürk’ün, İzmir’i Yunanistan’a katma hazırlıkları üzerine, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine, bu durumun İtilâf Devletleri temsilcileri katında protesto edilmesini bildiren telgrafı: “Protestonamede, Anadolu’da ikinci bir Madekonya kurulmasına asla müsaade etmeyeceğimizin, bu sebeple, bu haksızlığın bir an evvel düzeltilmesi ile işgalin hemen kaldırılması gibi esasların yer alması tavsiyeye değer görülmektedir.” [Kocatürk]

7 Ocak 1920 – Atatürk’ün, siyasî vaziyet ve yapılması gereken hususlar hakkında Ali Fuat Paşa’ya yazısı.

8 Ocak 1920 – Mustafa Kemal bazı mebuslardan Meclis-i Mebusan’da güçlü bir Müdafaa-i Hukuk Grubu oluşturmalarını istedi.

8 Ocak 1920 – Atatürk’ün, millî emeller aleyhinde yazılara yer veren gazetelerin İstanbul Basın Cemiyeti’ne bildirilerek protesto edilmesi hakkında Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine genelgesi.

8 Ocak 1920 – Atatürk’ün, Kâzım Karabekir’in 30 Aralık 1919 tarihli telgrafına cevabı: “Eğer Rawlinson, hükümeti tarafından Heyet-i Temsiliye ile görüşmeye yetki sahibi bir vaziyette bulunuyorsa, bir an evvel Ankara’ya gelmesi faydalı görülmektedir. Yetki sahibi olmadığı takdirde buraya kadar gelmesine lüzum yoktur.” [Kocatürk]

8 Ocak 1920 – Enver Paşa’nın, Moskova’dan -Rusya’daki faaliyetleri hakkında- Atatürk’e mektubu

8 Ocak 1920 – Kuvay-i Milliye’ci Yahya Kaptan Gebze’de, İstanbul Hükümetinin adamlarınca öldürüldü.

8 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Yunanlıların resmî veya gayriresmî, Aydın Vilâyeti'nin kendilerine bağladığını ilân ihtimaline karşı “Yunanlıları memleketten çıkarmak için uygulanacak plan” hakkında komutanlara gizli telgrafı.

8 Ocak 1920 – Atatürk'ün, İstanbul'da toplanacak meclis için milletvekillerinin, görüşmek üzere Ankara'ya gitmelerinin tehirini isteyen bir grup milletvekiline, Harbiye Nazın Cemal Paşa aracılığıyla cevap telgrafı: “Ankara'ya gelmenin yanlış yorumlara uğrayacağına dair, Harbiye Nazırı Paşa aracılığıyla bildirilen görüşlerinizi öğrendik. Mesele vatan ve milletin hayatıyla ilgilidir. Millî Meclisle, millî örgüte dayalı kuvvetli bir grup oluşturulmaz ve Sivas Kongresi'yle milletin cihana ilhan ettiği kararlar, Meclisin büyük çoğunluğu tarafından bir inanç ve ilke olarak kabul edilmezse, millî hizmetimizin temin edeceği başarı boşa gider. Memleket bir felâkete maruz kalabilir. Bu nedenle bir takım vatansız ve dinsizlerin propagandaları, bizim için uyulacak bir kural olamaz. Gaye, milletin ve vatanın kurtuluşudur. Bir iki gün için Ankara'ya gelişleriyle karşılıklı görüşme ve işbirliği yapılması bizce pek önemlidir.”

8 Ocak 1920 – Atatürk'ün Erzurum'dan milletvekili seçilmesi nedeniyle Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Erzurum Merkez Heyeti'ne teşekkür telgrafı: “Erzurum halkı muhterem hemşehrilerim tarafından gösterilen yakınlık, sevgi ve güvene teşekkürü görev sayarım.”

8 Ocak 1920 – İsmet Paşa'nın (İnönü) Ankara'ya geçerek Mustafa Kemal'le buluşması. Bu görüşmeden sonra Kurtuluş savaşının gereklerinden dolayı İsmet Paşa yeniden İstanbul'a dönmüştür. İkinci geliş: 9 Nisan 1920'dir.) (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.458)

9 Ocak 1920 – Kuvay-i Milliye'ci Yahya Kaptan Gebze'de, İstanbul Hükümetinin adamlarınca öldürüldü.

9 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Yunanlıların resmî veya gayriresmî, Aydın Vilâyeti'nin kendilerine bağladığını ilân ihtimaline karşı “Yunanlıları memleketten çıkarmak için uygulanacak plan” hakkında komutanlara gizli telgrafı.

9 Ocak 1920 – Atatürk'ün, İstanbul'da toplanacak meclis için milletvekillerinin, görüşmek üzere Ankara'ya gitmelerinin tehirini isteyen bir grup milletvekiline, Harbiye Nazın Cemal Paşa aracılığıyla cevap telgrafı: “Ankara'ya gelmenin yanlış yorumlara uğrayacağına dair, Harbiye Nazırı Paşa aracılığıyla bildirilen görüşlerinizi öğrendik. Mesele vatan ve milletin hayatıyla ilgilidir. Millî Meclisle, millî örgüte dayalı kuvvetli bir grup oluşturulmaz ve Sivas Kongresi'yle milletin cihana ilhan ettiği kararlar, Meclisin büyük çoğunluğu tarafından bir inanç ve ilke olarak kabul edilmezse, millî hizmetimizin temin edeceği başarı boşa gider. Memleket bir felâkete maruz kalabilir. Bu nedenle bir takım vatansız ve dinsizlerin propagandaları, bizim için uyulacak bir kural olamaz. Gaye, milletin ve vatanın kurtuluşudur. Bir iki gün için Ankara'ya gelişleriyle karşılıklı görüşme ve işbirliği yapılması bizce pek önemlidir.”

9 Ocak 1920 – Atatürk'ün Erzurum'dan milletvekili seçilmesi nedeniyle Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Erzurum Merkez Heyeti'ne teşekkür telgrafı: “Erzurum halkı muhterem hemşehrilerim tarafından gösterilen yakınlık, sevgi ve güvene teşekkürü görev sayarım.”

9 Ocak 1920 – Kuleliburgaz – Hadımköy demiryolu hattı, Mondros anlaşması gereği Fransızlara verilmişti. Fransız generali Franchet d'Esperey ile Yunan Başbakanı arasında imzalanan anlaşma ile bu hat Yunan ordusunun işgaline terk edilmişti. Bunun üzerine Mustafa Kemal'in isteği ve 1. Kolordu

Komutanı Cafer tayyar Eğilmez Paşa'nın emriyle tüm Edirne vilayetinde sıkıyönetim ve seferberlik ilan edildi. (Geldikleri gibi giderler, Kahraman Yusufoglu)

9/10 Ocak 1920 – İngiliz ve Fransızlarca desteklenen Rumlar ile İstanbul Hükümetine bağlı kuvvetlerce 4 Ekim tarihinden beri Rumların ve hain çetelerin Adapazarı'nda zulüm ve faaliyetlerine engel olan Kuvayi Milliye Komutanı Yahya Kaptan'ın, baskın neticesi Tavşancıl'da kuşatılması ve alınan talimat gereği Gebze jandarma yüzbaşısı Nail ve üsteğmen Abdurrahman tarafından teslim olduktan sonra bıçaklanarak kasten şehit edilmesi. (Nutuk)

10 Ocak 1920 – Ankara'da Hâkimiyet-i Milliye gazetesi kuruldu. Ankara'da "Anadolu Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"nin organı olarak Hakimiye-i Milliye gazetesinin çıkarılmaya başlaması. Mustafa Kemal'in himayesinde, Heyet-i Temsiliye'nin sözcülüğünü yapacak olan Hakimiyet-i Milliye gazetesinin birinci sayısı çıktı.

10 Ocak 1920 – 27 Aralık 1919 günü Atatürk Ankara'daydı. Artık Ankara günleri başlamıştı. O, ulusal savaşın merkezi olarak Ankara'yı seçmişti. Keçiören'deki Ziraat Mektebi'nde kalıyordu. Ankara vilayet matbaasında o tarihlerde bir gazete çıkıyordu; ancak bu resmi gazete düzensizdi; ne zaman çıkacağı belli bile olmuyordu. Çıktığı zamanlarda da vilayet haberleri ile bir iki resmi haber yayınlanıyordu. Ankara'ya gelişinin ikinci gününde, bu kentte yeni bir gazete yayınlamaya karar verdi. Önce gazetenin adının ne olacağını düşündü. Çevresindekilerin kimi önerileri üzerine önce yeni çıkacak gazeteye "Anadolu'nun Sesi" adı verilsin istendi. Ardından bu karardan vazgeçildi. Bu karar doğrultusunda, 10 Ocak 1920 tarihinde Hâkimiyet-i Milliye gazetesi kurulmuş oldu. Başlangıçta haftada iki gün yayınlanan gazete 18 Temmuz 1920'den sonra haftada üç gün, 6 Şubat 1921'den sonra da günlük olarak çıkarılmıştır. Gazetenin adı 28 Kasım 1934 tarihinde "Ulus"a, 29 Temmuz 1971 tarihinde "Barış"a değiştirilmiştir. Gazete 1974-1981 yıllarında "Yeni Ulus" adıyla hizmet vermiş ve 1983 yılında Haldun Simavi tarafından alınıp yeniden basılana kadar iki yıl durdurulmuştur. 2008 itibariye gerçek adına geri dönmüş, Ulus adıyla yayınlarını sürdürmeye başlamıştır. Bugün de aynı isimle yayın hayatına devam etmektedir. Halen haftalık baskı yapan gazete, günlük baskı çalışmalarına devam etmektedir.

10 Ocak 1920 – Ankara'da, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin yayın organı olarak yayımlanmaya başlanan Hâkimiyet-i Milliye gazetesinin ilk sayısı (Hâkimiyet-i Milliye gazetesi, başlangıçta haftada 2 defa, 18 Temmuz 1920'den itibaren haftada 3 defa yayımlanmış, 6 Şubat 1921 tarihinden itibaren günlük olmuştur). [Kocatürk]

10 Ocak 1920 – General Milne'in raporu: "...Şartları ağır bir barış, Mustafa Kemal'i kuvvetlendirir."

10 Ocak 1920 – Mimar Sinan'ın eseri **Haseki Sultan hamamı Vahdettin ve menfaatçilerince yıktırıldı.** (Diyanet İslam ansiklopedisinde bu olay kasten 1930 tarihiyle anılmaktadır.) (Charles Harington, Atilla Oral)

11 Ocak 1920 – Konya'da miting yapıldı. Konya'da Alaaddin Tepesi'nde toplanan 15 bin kişi işgallere son verilmesini, özgürlük ve adalet özlerylerini dile getiren bir gösteri yaptı.

11 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti örgütüne ve basına, İngiltere Başbakanı Lloyd George'un İstanbul ve Boğazlarla ilgili düşüncelerini protesto eden telgrafı.

11 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine, Heyet-i Temsiliye'nin gözetimi altında yayımlanmaya başlayan Hâkimiyet-i Milliye gazetesine abone kaydedilmeleri hakkında genelgesi. [Kocatürk]

12 Ocak 1920 – İstanbul'da son "Osmanlı Meclis-i Mebusanı"nın açılması. (İstanbul'un işgali üzerine Meclis, 18 Mart 1920 günü son toplantısını yaparak çalışmalarına ara verme kararı almış, 11 Nisan 1920'de de Padişah iradesiyle kapatılmıştır.) (Meclis-i Mebusan, 168 mebusan 72'sinin katılımıyla açıldı.) Meclis-i Ayân'da ise Damat Ferit Paşa, meclise kendi adamlarını doldurduğu gerekçesiyle şiddetle eleştirildi. Damat Ferit ise atamaların padişah tarafından yapıldığını söyleyerek, kendini aklamaya çalıştı.

12 Ocak 1920 – Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı seçimlerden sonra Sultan Vahdettin'in yayınladığı "İrade-i Seniyye" doğrultusunda Fındıklı sarayında açıldı. (Açılış oturumu en yaşlı üye Bursa Mebusu Hacı İlyas Efendi başkanlığında gerçekleşti. Vekil sayısı 140'tı.)

12 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Konya'da bulunan Albay Fahrettin (Altay) ve Trakya'da bulunan Albay Cafer Tayyar (Eğilmez) Beylere telgrafı: "İstanbul'da Prens Sabahattin Bey'le görüşülmüştür. ...Kendisi, Kuva-yi Milliye'den yanadır, İzmir harekâtını pek meşru telâkki etmektedir. Kuva-yi Milliye ileri gelenleriyle İstanbul'da işbirliğine hazırdır." [Kocatürk]

12 Ocak 1920 – 450 kişilik Ermeni süvari birliği, Antep'in Arapdar köyünde Müslümanlar'a işkence yaptı.

12 Ocak 1920 – Padişah Vahdettin, Osmanlı Mebusan Meclisi'ni açtı. Böylece bir anlamda III. Meşruiyet ilan edilmiş oldu. Vahdettin, hasta olduğunu belirtip meclisin açılışına gitmedi.

13 Ocak 1920 – Maraş bölgesinde yerel kuvvetlerle Fransızlar arasında "Araplar çarpışması."

13 Ocak 1920 – Sultanahmet meydanında Türk İstanbul için bir miting (Dördüncü Sultanahmet mitingi) yapılması. İstanbul'da Sultanahmet'te 160 bin kişiyi bir araya getiren büyük bir miting yapıldı. Nakiye Hanım'm (Elgün), Hamdullah Suphi Bey (Tanrıöver) ile Rıza Nur'un birer konuşma yaptıkları mitingi Halife Abdülmecid Efendi de izledi;

(23 Mayıs 1919 – 13 Ocak 1920) – Sultanahmet Mitingleri: "Türk Ocağı" ve "Karakol Cemiyeti" tarafından düzenlenen mitinglerdir. İzmir'in işgal edildiğinin duyulmasıyla birlikte, başta İstanbul olmak üzere tüm yurttaki derin infial uyandı. Bunun üzerine İstanbul Sultanahmet Meydanı'nda bir dizi protesto mitingi yapıldı. Sultanahmet Mitingleri, 23 Mayıs 1919, 30 Mayıs 1919, 10 Ekim 1919, 13 Ocak 1920 tarihlerinde dört kez yapıldı. Her birine yaklaşık 150-200 bin kişinin katıldığı mitinglerde Şair Mehmet Emin Yurdakul, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Halide Edip Adivar, Şükufe Nihal gibi hatipler konuşmuştur. Sultanahmet mitingleri Anadolu direnişinin moral ve kadro kaynağı olmuşlardır. Bundan önce yine İstanbul'da işgali kınamak ve direnişi yaymak için Fatih, Üsküdar–Doğancılar, Kadıköy mitingleri yapılmıştı.

14 Ocak 1920 – Mustafa Kemal Meclis-i Mebusan reisliğine bir kutlama telgrafı gönderdi. Atatürk'ün, İstanbul'da Meclis-i Mebusan'ın açılışı nedeniyle Heyet-i Temsiliye adına Meclis Başkanlığı'na tebrik telgrafı: "...Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk örgütü altında kuvvetlerini, emellerini ve ruhlarını birleştirmiş olan millet, bugünden itibaren yalnız kendi iradesini temsil ve bilfiil hâkim kılacak olan

Meclisin koruyucusu vaziyetindedir ve bağımsızlık ve varlığının sonuna kadar savunulması yolunda onun en fedakâr bir dayanağıdır.” [Kocatürk]

14 Ocak 1920 – İngiltere’nin kontrol subayı Rawlinson, Kazım Karabekir’den fazla silahları isteyince, Karabekir bir kez daha bu isteği reddetti.

15 Ocak 1920 – 2. Edirne Kongresi toplandı.

15 Ocak 1920 – Mustafa Kemal’in Cafer Tayyar Paşa’ya ‘ Subayların kılık değiştirerek Trakya’da silahlı teşkilat kurmalarını’ isteyen yazısı.

17 Ocak 1920 – Urfa’da Fransızlara karşı direniş başladı.

18 Ocak 1920 – Soma ve Salihli cephelerinde “Milne Hattı”nı işgal ettiği için başlayan Yunan saldırılarının ağır kayıplar verdirilerek püskürtülmesi.

19 Ocak 1920 – **Mustafa Kemal Paşa’nın Misak-ı Milli ile ilgili olarak (İlk belge mahiyetinde) 19 Ocak 1920 tarihli ilk taslağı kaleme alması.** (Bu metin Mustafa Kemal’in Ankara’da ikamet ettiği Ziraat mektebinde 5, 7, 8 ve 18 Ocak 1920 tarihlerinde gerçekleştirilen görüşmelerden sonra Meclis-i Mebusan’da teşkil edilecek “Müdafa-i Hukuk Grubunun” programı olarak da hazırlanan taslaktır. Bu taslakta kararlar yedi maddedir. Taslakta Mustafa Kemal’in imzası ve başlık yoktur.)

20 Ocak 1920 – Maraş’ta kurtuluş mücadelesi başladı. Maraş’ta da direniş başladı, Fransız birliklerine yapılan saldırılar sonunda mühimmat ele geçirildi.

20 Ocak 1920 – Amacı savaşı önlemek olan Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti) İsviçre’nin Cenevre şehrinde kuruldu.

20 Ocak 1920 – Albay İsmet (İnönü) Bey’in (birinci defa) İstanbul’dan Ankara’ya gelişi ve Atatürk’le beraber Erzurum’da bulunan Kâzım Karabekir’e gönderdikleri telgraf: “Ankara’dan samimî selâmlar göndererek gözlerinizden öperiz.” İsmet Bey, 10 Şubat 1920 günü İstanbul’a hareket etmiştir. [Kocatürk]

20 Ocak 1920 – İstanbul’da İtilâf Devletleri Yüksek Komiserlerinin, Ali Rıza Paşa Hükûmeti’ne “Harbiye Nazırı Cemal Paşa ile Genelkurmay Başkanı Cevat (Çobanlı) Paşa’nın 48 saat içinde görevlerinden çekilmelerini bildiren” ortak notası. (Cemal Paşa, söz konusu notayı bir gün sonra Atatürk’e bildirirken, yanlış olarak “İngilizlerin notası” şeklinde ifade etmiştir. [Kocatürk] Esasen İngilizler, Meclisin açılmasından ve Ali Rıza Paşa Hükûmeti’nin icraatından memnun değillerdi. Çok istedikleri halde, Damat Ferit Paşa’yı iş başına getirememişlerdi. Özellikle Harbiye Bakanı ve Genel Kurmay Başkanını Anadolu harekâtının destekçileri olarak görmekteydiler. Dolayısıyla 20 Ocak’ta Cemal Paşa ile Cevat Paşa’nın Kuvayı Millîye’yi destekledikleri gerekçesiyle, yirmi dört saat içinde istifalarını istediler. Adı geçen paşalar, kabinenin kalmasını tercih ile istifa ettiler.

21 Ocak 1920 – Atatürk’ün, Kâzım Karabekir’e telgrafı: “İsmet Bey en nazik ve mühim bir devreye girdiğimizi göz önüne alarak bizi kıymetli çalışmasından yararlandırmak ve bu devrenin gelişmesine kadar Heyet-i Temsiliye’de bulunmak üzere gelmiştir. Hep beraber gözlerinizden öperiz.”

21 Ocak 1920 – Atatürk’ün, çalışmaları hakkında bilgi sunan Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti’ne telgrafı: “...Vatanperver girişimlerinizi takdir ve tebrik ediyoruz.”

21 Ocak 1920 – Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın, Atatürk'e telgrafı: "İngilizler, hükümete verdikleri bir notada, benim ile Cevat Paşa Hazretlerinin vazifeden çekilmekliğimizi istediler. ...Vaziyet benim ile Cevat Paşa'nın çekilmemizi gerektirdi. Kabinayı müşkül duruma sokacak bir harekette bulunulmamasını rica ederim. Aksi halde vaziyet, tasavvur ettiğimizden daha tehlikeli olur." [Kocatürk]

22 Ocak 1920 – Atatürk'ün, kolordu komutanlarına direktifi: "İngilizler İstanbul'da nazır veya mebuslardan bazılarını tutuklarsa, karşılık olarak Anadolu'da bulunan İngiliz subaylar İngiliz subayları tutuklanacaktır." [Kocatürk]

22 Ocak 1920 – Damat Ferit'in hazırladığı ve Padişahın da onayladığı, ülkeyi 15 yıllığına İngiltere'ye teslim eden 12 Eylül 1919 tarihli gizli anlaşmanın Amerika'da New York Herald Tribune gazetesinde yayınlanması.

22 Ocak 1920 – Atatürk'ün (İşgalcilerin bakan yahut vekilleri tutuklamaları durumuna tedbir olmak üzere) Ankara, Konya, Sivas ve Erzurum kolordu Komutanlıklarına telgraf ile Anadolu'da bulunan bazı İngiliz subaylarının tutuklanmasını istemesi. (22 İngiliz subay tutuklanmış, bunlar Malta'ya sürgün edilen Vatanseverler ile takas edilmiştir.) (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.159.)

22 Ocak 1920 – Misak-ı Milli, Felah-ı Vatan grubunun gizli oturumunda kabul edildi.

22 Ocak 1920 – Meclis-i Mebusan'da Mustafa Kemal'in kutlama telgrafına teşekkür edilmesi kararlaştırıldı.

22 Ocak 1920 – Trabzon'da ve Denizli'de işgale karşı mitingler yapıldı. Trabzon'daki mitingde Faik Ahmet Bey (Barutçu) konuştu.

22 Ocak 1920 – Atatürk'ün, İngilizlerin verdiği nota üzerine nazırlıktan istifa ettiğini bildiren Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya telgrafı: "...Heyet-i Temsiliye'nin bir temsilcisi olan zat-ı devletlerinin, Heyet-i Temsiliye'nin haberi olmaksızın ve hatta onun görüşüne rağmen çekilmeniz kabul edilemez. İngilizlerin, sizi zorla vazifeden ayırmaları ihtimali bile bizim hesabımızdadır ve süratle önlemleri alınmıştır. Metanetle mevkiinizi korumanız kesin isteğimizdir." [Kocatürk]

22 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Sadrazam Ali Rıza Paşa'ya telgrafı: "İngilizlerin, Harbiye Nazırı'nın ve Genelkurmay Başkanı'nın değiştirilmesini istemeleri, devletin siyasî bağımsızlığına kesin bir tecavüzdür. ...Siyasî bağımsızlığımıza yapılan bu açık tecavüzü, devletçe kabul eder ve milletçe sessiz kalırsak, siyasî varlığımız aleyhinde en kötü karar ve uygulamalara kendi tarafımızdan yol vermiş olacağımıza şüphemiz yoktur. Bu nedenle İngilizlerin İstanbul'da muhtemel tecavüzleri ne şekil ve ne dereceye varacak olursa olsun, içeride ve dışarıda Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne dayandığı bilinen hükümetin, bu teklifi şiddetle reddetmesi ve Harbiye Nazırı ile Genelkurmay Başkanı'nın yerlerinde bırakılması kesin isteğimizdir." [Kocatürk]

22 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya telgrafı: "İngilizlerin emri sonucu olarak Harbiye Nezareti'ni terk ettiğiniz anlaşılıyor. ...Eğer görev başına gelmemekte ısrar ederseniz, İngilizlerin, milletin bağımsızlığını bozduğunu ilân ederken, Harbiye Nazırı'nın da vatanî vazifesini yerine getirmemekten sorumlu olduğunu ağır bir şekilde ilâve etmek mecburiyetindeyiz." [Kocatürk]

22 Ocak 1920 – Atatürk'ün, İngilizlerin İstanbul'da Harbiye Nazırı ile Genelkurmay Başkanı'nın görevden uzaklaştırılmalarını istemeleri üzerine milletvekillerine bildiri: "...İngilizlerin tecavüzü geri alınmadığı takdirde Meclisin vazifesi, Anadolu'ya geçmek ve milletin idaresini üzerine almaktır. Bu hareket, bütün milletin kuvvetlerini kendisinde toplamış olan Kuva-yi Milliye tarafından her yönüyle desteklenecektir." [Kocatürk]

22 Ocak 1920 – İşgal güçlerinin İstanbul'da saldırılarını artırarak nazır veya vekillerden bazılarını tutuklamaları ihtimaline karşı Mustafa Kemal Paşa tarafından "Anadolu'da bulunan yabancı subayların tutuklanması" emrinin Ankara, Konya, Sivas ve Erzurum'daki kolordu komutanlıklarına kişiye özel ve şifreli olarak bildirilmesi. (Nutuk)

23/24 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti şubelerine, "Merkez Heyetlerinin çekeceği telgraflardan ücret alınmayacağına dair Posta ve Telgraf Başmüdürlüklerine talimat verildiğini" bildiren yazısı: "Aksine harekete cüret edecek memurların isimlerinin Heyet-i Temsiliye'ye bildirilmesi." [Kocatürk]

24 Ocak 1920 – Atatürk ve Ali Fuat Paşa'nın imzası ile "Güney cephesindeki hareketler ve yapılması gereken hususlar" hakkında ilgililere genelge yayımlanması: "...Kolorduların bu direktife ve evvelce verilen plâna göre millî kuvvetleri hemen teşkil ve harekete hazır bulundurmaları lâzımdır."

24 Ocak 1920 – Atatürk'ün, İstanbul'da bulunan Rauf (Orbay) Bey'e telgrafı: "Hâkimiyet-i Milliye gazetesinin, İstanbul'da güvenle dağıtımının sağlanması için gerekli önlemlerin alınması, nereye ne kadar verildiğinin bildirilmesi." [Kocatürk]

24 Ocak 1920 – Kastamonu'da "Gençler Kulübü" açıldı.

24 Ocak 1920 – Mustafa Kemal, milletin haklarını koruyamayan hükümetin, güvensizlik oyu verilerek düşürülmesini, yeni hükümetin Ahmet İzzet Paşa tarafından kurulmasını istemekteydi. Meclisteki Temsil Heyeti mebusları, Meclis Başkanını seçip çalışma dönemine girdikten sonra, bu olay nedeniyle hükümetin kendiliğinden çekileceğini, dolayısıyla Sadrazamla görüşüp tehlikeyi kendisine anlatacaklarını belirterek beklenilmesini önerdiler. Nispeten yumuşatılan bu havada, Harbiye Bakanlığına, Temsil Heyetince de uygun görülen Mustafa Fevzi (ÇAKMAK) Paşa atandı. Dahiliye Bakanlığında, Anadolu'nun tepkisini çeken Damat Şerif Paşa'nın yerine, Bursa Valisi Ebubekir Hâzım (TEPEYRAN) Hariciye Bakanlığında Safa Bey getirildi. Genel Kurmay Başkanlığına ise daha sonra 16 Şubatta Şevket Turgut Paşa atandı.

26 Ocak 1920 – Celalettin Arif Bey, geçici olarak Mebusan Meclisi başkanlığına seçildi.

26 Ocak 1920 – Mim Mim Grubunun milli harekete en önemli katkısı İstanbul'dan Anadolu'ya yüklü miktarda silah ve cephane kaçırmaları olmuştur. 26 Ocak 1920'de Gelibolu'da Fransızların kontrolündeki Türk Cephaneliğine düzenlenen baskında 8500 tüfek, 33 makineli tüfek ve 500.000'den fazla cephanelik ele geçirilmiş ve Anadolu'ya gönderilmiştir.

26/27 Ocak 1920 – Akbaş cephanelik baskını. (Rumeli sahilinde Gelibolu yakınlarındaki bu cephane deposunda Fransızların kontrolünde Osmanlı'ya ait bol miktarda silah ve mühimmat vardı. Hükümet bu cephanenin bir kısmını itilaf devletlerine vermeyi taahhüt ettiğinden Wrangel ordusuna (Rusya'ya) nakli için bir Rus vapuru da Gelibolu'da hazır bekliyordu. Köprülü Hamdi Bey ile Kuvayi Milliye'den bir müfreze 26/27 Ocak gecesi cephaneliği ele geçirdi, depo bekçileri olan Fransızları tutukladı,

haberleşmeyi kesti, silahların hepsini ve mühimmatın bir kısmını Lâpseki'ye nakletti. Silah ve cephaneyi Ankara'ya gönderdikten sonra Fransız erleri serbest bıraktı. (Akbaş cephaneliğinde 8000 Rus tüfeği, 40 Rus makineli tüfeği, 20.000 sandık cephane vardı.) (Nutuk)

26/27 Ocak 1920 – Köprülü Hamdi Bey, Kuvay-i Milliyecilerle, Fransızların koruduğu Akbaş cephaneliğini basmak için, Rumeli yakasına geçti. Akbaş mevkiindeki cephane deposuna Kuvay-ı Milliye kahramanlarından Köprülülü Hamdi ve arkadaşlarının baskını.

27 Ocak 1920 – Akbaş cephaneliğinin basılarak silahların Kuvayi Milliye tarafından ele geçirilmesi.

26 / 27 Ocak 1920 – **Akbaş Cephaneliği Baskını:** Edremit Kaymakamı Köprülülü Hamdi ile Dramalı Rıza Beylerin komutasındaki bir Kuvay-ı Millîye Müfrezesinin Gelibolu yakınlarındaki Fransız kuvvetlerine ait Akbaş silâh deposuna yaptığı baskın. Depodaki 8 bin Rus tüfeği, 40 Rus makineli tüfeği, 20 bin sandık cephane Lapseki'nin Umurbey iskelesine Bolayır motoru ile taşındı. Fakat sarayın emri ile Gönen'in Yenice Köyü'nde depolanan silâhları ele geçirmek isteyen eşkiya Anzavur gelince Dramalı Rıza Bey tarafından depo havaya uçuruldu. Köprülülü Hamdi Bey burada şehit oldu. İstanbul'da yakalanan Rıza Bey ise idam edildi. (Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Sözlüğü 1918-2000)

28 Ocak 1920 – Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nın gizli toplantısında Misâk-ı Millî kabul edildi. 17 Şubat 1920'de, Misak-ı Millî'nin yabancı parlâmentolara ve basına bildirilme kararı alınmıştır). [Kocatürk] Erzurum ve Sivas kongrelerinde alınan kararların son Osmanlı meclisinde kabul edildiğini bildiren karar. "Millî yemin, sözleşme" anlamına gelmektedir.

28 Ocak 1920 – Maraş'ta çatışmalar devam ediyor.

29 Ocak 1920 – Atatürk'ün, İstanbul'da düzenlenen "Pierre Loti"ye anma törenine telgrafı: "Pierre Loti, hakkı temsil eden ve mazlumlar adına haykıran ilk ve son Avrupalıdır. Avrupa'dan en ziyade ümitsiz olduğum şu günlerde, Avrupa'dan yükselen bu yegâne hak sesinin sahibini kutlarım."

29 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Balıkesir'de 61. Tümen Komutanı Albay Kâzım (Özalp) Bey'e -Akbaş baskını nedeniyle- telgrafı: "Köprülülü Hamdi Bey'in fedakârane ve cesurane hareketle elde ettiği imrenilecek başarı nedeniyle teşekkürlerimizin kendisine bildirilmesine aracı olmanızı rica eder, böyle büyük bir başarıya neden olan sizi tebrik ederiz."

29 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Maraş'ta Fransız ve Ermenilerin yaptıkları katliamlar sebebiyle Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti şubelerine telgrafı: "...Her tarafta mitingler yapılarak Hükümet Merkezi ve yabancı temsilcilerine bu zulümlere bir son verilmesi için müracaat olunması."

28/29 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Öğüt gazetesinin İtalyanlar tarafından kapatıldığını bildiren Konya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanlığı'na telgrafı: "...Diğer bir gazete imtiyazı alarak onu yayımlamak uygun olur. İstanbul katında şikâyetinize devam ediniz. Biz de girişimlerinizi takip eder ve sonucu bildiririz." [Kocatürk]

29/30 Ocak 1920 – Atatürk'ün, İstanbul milletvekili Reşat Hikmet Bey'in İngilizler tarafından tutuklandığını bildiren Rauf (Orbay) Bey'e cevabı: "...Bir milletvekilinin tutuklanması Meclis-i Mebusan'ın güvenliğini bozma olup ve bu tutuklamaya sessiz kalma bütün milletvekillerinin tutuklanması hakkını onaylamak demektir. Bu sebeple Meclis'çe kesin girişimlerin yapılması lâzımdır.

Girişimlerin sonucuna göre milletvekillerinin vereceği karar, her bakımdan yerine getirilecektir. Cevabı bekliyoruz.”

30 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Meclis-i Mebusan'a katılan Rauf (Orbay) Bey'e telgrafı: "...Nazırların zorla düşürülmesi, milletvekillerinin tutuklanması ve buna benzer olaylardan, Kuva-yi Milliye aleyhtarlığı, Meclisin kapatılması ihtimali ve millî müdafaa'ya girişme zamanının yakın olduğunu zannediyoruz.” [Kocatürk]

31 Ocak 1920 – Mebusan Meclisi başkanlığına Reşat Hikmet Bey seçildi. Mebuslar Meclis'inin önündeki en önemli sorun, başkan seçimi idi. Seçim 31 Ocak'ta yapıldı. Başkanlığa 3. Tur oylamada İstanbul Milletvekili Reşat Hikmet seçildi. Hüseyin Kâzım Kadri, Birinci Başkan Vekili, Hoca Abdülaziz Mecdi de İkinci Başkan Vekili seçildiler.

31 Ocak 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti örgütüne, -İngilizler tarafından tutuklanan – Reşat Hikmet Bey'in, yapılan girişimler sonucu serbest bırakıldığını bildiren telgrafı.

1 Şubat 1920 – Maraş'ta Fransızlar, çarşıları yakmaya başladı ve çok şiddetli sokak savaşları başladı.

1 Şubat 1920 – Maraş'ı işgal eden Fransızlar, Ermenilerle işbirliği yaparak kaleye Fransız bayrağı çekti. Halk ayaklandı. Sütçü İmam (Şeyh Ali Sezai (Kurtaran) Efendi) halkı coşturdu. Maraşlılar kaleye yöneldi, kaledeki Fransız bayrağı indirildi. İşgale karşı halkın mücadelesi 11 Şubat 1920'de Fransızların bozguna uğrayıp şehirden çekilmesiyle son buldu. TBMM şehrin adını "Kahramanmaraş" olarak değiştirdi. Ayrıca şehre İstiklal madalyası ve beratı verildi. (Geldikleri gibi giderler, Kahraman Yusufoglu)

2 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Maraş'ta Bitlis Defterdarı'nın eşinin gösterdiği kahramanlıklar nedeniyle, bütün Müdafaa-i Hukuk şubelerine yazısı: "...Milletimizin fedakârlığı sayesinde varlığını ve bağımsızlığını kurtarmayı hedef edinen, savaş alanlarında bile kadınları erkekleriyle yarışan milletimizin millî gayede başarıya ulaşacağı hakkındaki ölmez inancımız bu fedakârlık örneğiyle de takviye edilmektedir.”

3 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Akbaş cephaneliğinin Kuva-yi Milliye kahramanlarından Köprülülü Hamdi ve arkadaşları tarafından basılmasından sonra İngilizlerin Bandırma'ya 200 kişilik bir kuvvet çıkarmaları üzerine kolordu komutanlarına emri: "Cephedeki millî kuvvetlerimizin direnişini azaltabilecek ve lüzumu halinde bağımsızlığımızı savunma esnasında bizi zayıf düşürmek amacıyla yabancıların yeniden meydana gelecek işgal ve tecavüzlerine karşı, bütün komutanlarımızın son derece kararlılıkla hareket etmelerini bilhassa rica ederim.”

3 Şubat 1920 – Fevzi Paşa, Osmanlı Hükümeti'nin Harbiye Nazırı oldu.

3 Şubat 1920 – Cemal Paşa'nın (Mersinli) istifasından sonra vekaleten Salih Hulusi Paşa'nın baktığı Harbiye Nazırlığı'na Fevzi Paşa (Çakmak) getirildi.

3 Şubat 1920 – İngilizlerin Bandırma'ya 200 kişilik kuvvet çıkarmaları.

4 Şubat 1920 – Atatürk hakkında, aldığı madalya ve nişanların tekrar kendisine iadesini öngören 29 Aralık 1919 tarihli Vükelâ Meclisi kararının Padişah Vahdettin tarafından onaylanması. (Bazı kaynaklarda 3 Şubat) Hükümetçe 30 Aralık 1919'da hazırlanıp Padişahın onayına sunulan Mustafa

Kemal'in askerlik mesleğinden çıkarılması nişan ve madalyalarının geri verilmesi ile ilgili işlem, bir mahkeme kararına dayanmadığı gerekçesiyle iptal edilmiş, adı geçen askerlikten ayrıldığı, fakat uzaklaştırılmadığı için nişan ve madalyalarının iade edilmesi Vahidettin tarafından 3 (veya 4) Şubat 1920'de onaylanmıştı. Ancak Takvim-i Vekayi'de yayımlanması gereken irade, İngilizleri tahrik etmemek gerekçesiyle yayınlanmamış, durumun gizli tutulması, Mustafa Kemal Paşa'dan rica edilmişti.

4 Şubat 1920 – Rauf Bey'in, İstanbul'dan Atatürk'e telgrafı: "Grup için uğraşyoruz. Mebuslar arasında mevki ve rütbe düşkün olanların varlığı, fikirlerde sertlik ve hemen her mebusu ayrı ayrı kazanmak gibi bir zorunluk doğurmaktadır. Durum o derece naziktir ki, Müdafaa-i Hukuk'tan olan mebuslardan söz verenlerin büyük bir bölümü bile, bu isim etrafında toplanmaktan kaçınmışlardır." [Kocatürk]

5 Şubat 1920 – Atatürk'ün, bazı komutanlara ve İstanbul'da Rauf Bey'e genel siyasî durum ve izlenecek yol bakımından görüşlerini bildiren yazısı: "...Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti için ivedi bir vazife, siyasî durumun gereklerine uygun önlemleri, hükümetle fikir uyumu içinde düşünmeye imkân olup olmadığını bir an evvel kestirmektir. Eğer böyle bir hükümet kurmaya imkân yoksa ne yazık ki, ümitli olmaya sebep görülüyor. Aldanmayarak bu vaziyeti şimdiden görmeli ve kabul etmeliyiz."

5 Şubat 1920 – Rauf Bey'in, İstanbul'dan Atatürk'e telgrafı: "Şu kadar var ki, mebusların tümünde büyük bir fikir sertliği ve duraksama seziliyor. Çok içten ve açık davrandığımız halde, ne yazık ki, zorluklar karşısında çalışıyoruz. Bizden olanlar bile üzücü bir durumda bulunuyorlar. Bununla birlikte kuvvetli bir grup oluşacağına kuşumuz yoktur." [Kocatürk]

6 Şubat 1920 – Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nde, Mondros Mütarekesi'ne karşı direnme yanlısı Felah-ı Vatan Grubu kuruldu. Rauf Bey'in, İstanbul'dan Atatürk'e Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda 70 kişilik "**Felâh-ı Vatan Grubu**" oluşturulduğunu bildiren telgrafı. [Kocatürk] Rauf Bey ve arkadaşları, Ankara'daki görüşmelerde kararlaştırılan Müdafaa-i Hukuk Grubu yerine, bu adı kullanmaktan çekinerek Felâh-ı Vatan Grubu'nu kurdu. Grupta Celalettin Arif, Rauf Bey, Vasıf Bey, Cami Bey (Baykurt) gibi isimler var.

6 Şubat 1920 – 28 Ocak 1920'de kabul edilen Misak-ı Milli'nin Rauf (Orbay) tarafından Mustafa Kemal Paşa'ya gönderilmesi.

7 Şubat 1920 – Meclis-i Mebusan'da, "**Felah-ı Vatan Grubu**"nun Rauf Orbay Başkanlığında kurulması. (Mustafa Kemal Grubunun adının "Müdafaa-i Hukuk Grubu" olmasını emretmişti.)

7 Şubat 1920 – Atatürk'ün, 15. Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir'e telgrafı: "İstanbul'dan Rauf Bey'in bildirdiğine göre... Müdafaa-i Hukuk'tan olan mebuslardan söz verenlerin büyük kısmının bile, bu isim etrafında toplanmaktan kaçınıp mecburen gruba "Felâh-ı Vatan" adının verildiği."

8 Şubat 1920 – Urfa ve Maraş'ta direnişler devam ediyor. Urfa'da Ali Saip Bey'in önderlik ettiği kuvvetler Fransızlara büyük kayıplar verdirdi.

8/9 Şubat 1920 – Kuvay-ı Milliye'nin Fransız işgalindeki Urfa'yı kuşatması.

9 Şubat 1920 – Kuvay-i Milliye birlikleri, Urfa'ya girdi.

9 Şubat 1920 – 9 Şubat'ta Ali Rıza Paşa Hükümeti, Meclisten güvenoyu istedi. Hükümet programında, Anadolu ile iletişimin sağlandığı, Meclisin açılmasının başarıldığı vurgulanıyor, iç işlerinde öteden beri

islahata ihtiyaç olduğu, bunun için yerel yönetim yetkilerinin arttırılacağı, yabancı uzmanlar denetiminden yararlanılacağı, Barış Konferansında Wilson İlkelerinin savunulacağı belirtiliyordu. Oldukça coşkulu görüşmelerden sonra hükümete büyük çoğunlukla güvenoyu veriliyordu.

9 Şubat 1920 – Fransızlar, Maraş'tan çekilmeye ve Adana bölgesini boşaltmaya başladı. Kuvay-ı Milliye'nin Fransız işgalindeki Urfa'yı kuşatması.

9 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Heyet-i Temsiliye bildirimlerinin en uzak köylere kadar ulaştırılması hakkında Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti şubelerine telgrafi: "...Memleketin hayat ve devamlılığının söz konusu olduğu bugünlerde Heyet-i Temsiliye tarafından yayımlanan her türlü bildirin Merkez Heyetleri tarafından köylere kadar yayılması bir vatan vazifesi olduğundan buna son derece önem verilmesi özellikle tavsiye olunur." [Kocatürk]

9-10 Şubat 1920 – Urfa ve havalisi Kuvay-ı Milliye komutanı Namık takma adlı Yzb. ALi Saip Bey (Ursavaş)'ın komutasında 3000 kişilik kuvvet baskınla Urfa'yı kısmen kurtardı. Nisan 1920'de Fransız askerleri uzun ve çetin mücadeleler sonunda Urfa'yı boşalttı. (Geldikleri gibi giderler, Kahraman Yusufoglu)

10 Şubat 1920 – İstanbul Meclis-i Mebusanan'ın "Felahi Vatan" Grubunun teşekkülü.

10 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Maraş'taki mahallî kuvvetlere para yardımında bulunan Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'ne övgü ve teşekkür yazısı: "Feci katliamlarla tecavüzlere maruz kalan Maraşlı kardeşlerimizin imdadına koşan fedakâr Kuva-yi Milliye efradı hakkında, Sivas hanımlarının yaptıkları yardımlara ve gösterilen hamiyet ve şefkat eserlerine teşekkürlerimizi sunarız." [Kocatürk]

11 Şubat 1920 – Maraş'ın Fransızlar tarafından tahliyesi.

11 Şubat 1920 Mustafa Kemal, Fevzi Paşa ile görüştü.

11 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti şubelerine çeşitli cephelerde seyreden olaylar hakkında bilgi veren telgrafi.

12 Şubat 1920 – Maraş, Fransız işgalinden kurtuldu. Maraş'tan çekilen Fransızlar, bir gece önce şehri terkederken top ateşine tutarak yangın ve yıkıma sebebiyet verdi. Şehirdeki Ermenilerin bir bölümü Fransızlarla birlikte Maraş'ı terketti.

12 Şubat 1920 – Batum'u boşaltmaya başlayan İngilizler, buradaki kuvvetlerini İstanbul'a getirmeye başladı. Bu İstanbul'da yapılacak bir işgalin habercisiydi.

12 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine Maraş'ta Fransızlara karşı kazanılan başarıyı ve düşmanın şehirden çekildiğini bildiren telgrafi.

12 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti şubelerine Urfa şehrinin 8/9 Şubat 1920 gecesini Fransızlar mağlup edilerek Kuva-yi Milliye tarafından işgal edildiğini bildiren telgrafi.

12 Şubat 1920 – Rauf Bey'in, İstanbul'dan, Atatürk'ün 5 Şubat 1920 tarihli yazısına cevabı: "...Hepimiz aynı fikirdeyiz. ...Harbiye Nazırı Fevzi Paşa'ya, bu görüşe göre izahatta buldum."

12 Şubat 1920 – Teali İslam Cemiyeti'nin vatana, millete zararlı olduğunu fark eden Atatürk, 12 Şubat 1920'de 12. Kolordu Komutanlığı'na, Konya Valiliği'ne ve Merkez Kurulu'na gönderdiği yazıda Teali İslam Cemiyeti'nin yok edilmesini istemişti.

13 Şubat 1920 – Atatürk'ün, çalışma raporlarını sunan Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'ne teşekkür yazısı: “Vatanın kurtuluşu uğrunda yapılan yüksek çalışmalarınızın yararlı olmasını ve bizlere büyük bir cesaret ümidi veren mücadelelerinizin art arda başarıya ulaşmasını temenni ederiz.”

13 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti şubelerine Maraş'taki Fransız ve Ermeni zulümlerini protesto etmelerini isteyen telgrafı: “...İnsanlık tarihinin sayfalarını lekeleyecek olan bu zulümlere süratle bir son verilmesi, hainane bir şekilde zorla girilen sevgili memleketimizden işgalin kaldırılması için büyük mitingler yapılmasıyla, ilgili Osmanlı makamlarına ve İstanbul'da bulunan tarafsız hükümetler elçilerine ve itilâf temsilcilerine, barış konferansına telgraflarla birbiri ardınca müracaatta bulunulması önemle rica olunur.” [Kocatürk]

14 Şubat 1920 – Yenihan isyanı başladı.

14 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti şubelerine Kafkas bölgesindeki Ermeni ve Gürcü faaliyetleri hakkında bilgi veren telgrafı.

14 Şubat 1920 – Sadrazam Ali Rıza Paşa'nın, vilâyetlere Kuva-yi Milliye ve Heyet-i Temsiliye aleyhine genelgesi. (Mustafa Kemal bu hükümetten şikâyetçiydi. Özellikle hükümetin 14 şubat 1920 tarihli genelgesi onu sınırlandırmıştı. Bu genelgede, Meclis toplandığına göre, Meclisten başka yerde millî irade adına konuşmaya imkân kalmadığı belirtilerek, hükümet işlerine müdahale şeklindeki her hareketin cezalandırılacağı belirtiliyordu.)

14 Şubat 1920 – 14 Şubat 1920'de toplanan Londra Konferansında üç devletin başbakanları bir araya geldiler. Bu arada Fransa'da Clemenceau düşmüş, yerine Millerand geçmiş, İtalya'da da Nitti iktidara gelmişti. Tartışmalı konulardan, Padişah'ın İstanbul'da kalması, bazı şartlarla benimsenmişti. İzmir konusunda ise, şehir ve yörenin sembolik olarak Osmanlı egemenliğinde kalması, ama yönetimin Yunanistan tarafından yürütülmesi, iki yıl sonra Enosis için Milletler Cemiyetine başvurulmasını öngörmüşlerdi. Bu arada millî kuvvetlerin Fransızlardan Maraş'ı almış olduklarını haberi üzerine, Millî hareketi sindirmek için İstanbul'u resmen işgal etmeye karar veriyorlardı. Konferans 21 Mart'ta çalışmalarını bitirdiğinde, İstanbul, Boğazlar, İzmir, borçlar ve malî denetim ile azınlık hakları konularını kesin karara bağlamıştı.

14 Şubat 1920 – Ali Rıza Paşa kabinesinin güvenoyu aldıktan kısa süre sonra valilik ve müstakil sancaklara genelgesi; “Hükümetimize güvenoyu verilmesini sağlayan programın en temel dayanağı milli davaların sadece bu mecliste (Meclis-i Mebusan) görülme esasıdır. Bu cihetle bu meclisten başka yerlerde (!) milli irade adına konuşmaya imkan yoktur ve bu nedenle hükümet işlerine müdahaleler cezalandırılacaktır.” (Nutuk)

15 Şubat 1920 – Atatürk'ün, güney bölgesinde yeni bir düşman taarruzuna karşı alınacak önlemler hakkında ilgili komutanlara yazısı: “...Gelecekte siyasî vaziyet ne olursa olsun Fransızlarla Ermenilerin Maraş civarındaki mağlubiyetlerini tamire çalışacakları şüphesizdir. ...Kuvvetli millî müfrezeler oluşturularak bunların başına en yetenekli arkadaşların atanması.”

15 Şubat 1920 – Atatürk'ün, sağlık durumunun yolculuğa imkân vermemesi nedeniyle İstanbul Meclis-i Mebusanı'na katılamayacağına dair Doktor Refik (Saydam) Bey tarafından rapor düzenlenmesi. [Kocatürk]

16 Şubat 1920 - 2. Anzavur Ayaklanması başladı. Kuvayı Milliye karşıtı Anzavur, yeniden isyan etti. Anzavur Biga ve yöresinde ikinci kez ayaklanmaya kalkıştı. Eski Edremit Kaymakamı Köprülü Hamdi Bey, hapisanede yatan Anzavur'un adamı olan Kara Hasan'ın çetesini yok edince, misillemeye girişen Anzavur Biga'da katliama girişti.

16 Şubat 1920 – Balıkesir kuzeyinde ikinci kez baş gösteren ikinci anzavur ayaklanması. (Askeri güçler ve milli müfrezelerle bastırılmıştır.) (Nutuk)

16 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Burdur Askerlik Şubesi Başkanı'na telgrafı: “Sık sık temasa gelindiği anlaşılan İtalyanlara karşı Kuvayı Milliye'nin hareket ve girişimleri hakkında gerçek bir ağız sıklığı izlenmesi.” [Kocatürk]

16 Şubat 1920 – Maraş'ın kurtuluşundan sonra şehirde kalan Ermeniler, Dahiliye Nezareti'ne telgraf çekerek Fransızlardan yakınlık, kendilerine baskı yaparak Türklere karşı saldırılarını istediklerini belirttiler.

17 Şubat 1920 – İstanbul Osmanlı Mebuslar Meclisi, kabul ettiği Misak-ı Millî Beyannamesi'nin, basında yayınlanmasını ve bütün yabancı parlamentolara bildirilmesini kararlaştırdı. Misak-ı Millî Beyannamesi, 17 Şubat 1920 tarihinde, Edirne Milletvekili Mehmet Şeref (Aykut) Bey'in bir önergesinin kabulü ile Mecliste okunmuş, oybirliği ile benimsenmiştir. Ayrıca kabul edilen nihai metin basına dağıtılacak ve dünya parlamentolarına bildirilecekti.

17 Şubat 1920 – Misak-ı Milli Meclis-i Mebusan'ın gayri resmi oturumunda 28 Ocak 1920 tarihinde kabul edilmesine rağmen hemen ilan edilmedi. (Felah-ı Vatan grubunun (Başkanı Rauf Orbay) 7 Şubat 1920'de kurulması ve ardından 9 Şubat'ta güven oyu almasından sonra Misak-ı Milli'nin ilanına 17 Şubat 1920 tarihli toplantının ikinci oturumunda karar verildi. Karar bir gün sonra 18 Şubat 1920'de uygulamaya girdi.)

17 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Sadrazam Ali Rıza Paşa'nın millî örgüt aleyhindeki 14.2.1920 tarihli genelgesi nedeniyle Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti örgütüne genelgesi: “...Yaşam ve varlığını sürdürme esasından ibaret olan millî teşkilâtın vatanın her köşesinde, geniş ve kapsamlı bir şekilde örgütlenmesine önceki gibi devam edilmesini bütün Merkez Heyetlerinden bir kere daha rica ederiz.” (Mustafa Kemal 17 Şubat 1920 tarihli bir genelge ile Cemiyetin millî iradenin tecelli ettiği Mebuslar Meclisi'nin açılmasını sağladığını, millî davaya uygun ilkeler çerçevesinde bir barış yapılıncaya kadar millî birliği koruyacağını, bu bakımdan milletin hür yaşama temeline dayanan millî teşkilâtın vatanın her köşesinde kökleşmesine devam edilmesini istedi.)

17 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Osmanlı Meclis-i Mebusan Başkanlığı'na, sağlık durumunun elverişsizliği sebebiyle İstanbul'a gelemediğini bildiren telgrafı: “Hastalığım sebebiyle bugünlerde hareketime imkân yoktur, izinli sayılmamı rica ederim.” (Bu telgrafın İstanbul'a ulaşmasını takiben Meclis Umumî Heyeti'nce izinli olduğu kabul edilmiştir). [Kocatürk]

17 Şubat 1920 – Ali Rıza Paşa'nın 14 Şubat tarihli genelgesine cevaben Mustafa Kemal Paşa tarafından yayınlanan genelge; “Meclis-i Mebusan'ı açabilen bu milletin esas davası milli davaya uygun birliktelik

sergilemek ve uygun bir barış yapılana kadar vatani korumaktır. Bu nedenle milli teşkilatın vatanın her köşesinde kökleşmesine eskisi gibi aynen devam edilecektir.” (Nutuk)

18 Şubat 1920 – Anzavur’a bağlı kuvvetler eski Edremit kaymakamı Hamdi Bey’i yakalayıp öldürüp cesedini Biga’da teşhir ettiler.

18 Şubat 1920 – Milli Misak, İstanbul Meclisi’nce yayımlandı.

19 Şubat 1920 – Müttefiklerin tehdit ultimatoları, İstanbul Hükümeti’nce yayımlandı.

19 Şubat 1920 – Erzurum mebusu Ziya Bey’in Meclis-i Mebusan’a bir önerge vererek Misak-ı Milli metnine; “Birinci Dünya savaşından itibaren meclisin açılışına kadarki dönemde görevli hükümetlerden basiretsiz ve kötü olanlarının araştırılması ve cezalandırılması” maddesinin eklenmesi talebi için önerge vermesi. (Bu ek madde ancak 11 Mart 1920 tarihinde kabul edilecekti.)

19 Şubat 1920 – Sadrazam Ali Rıza Paşa ile Dahiliye ve Bahriye nazırlarının İstanbul’da “Felah-ı Vatan Grubu” toplantısına gelmeleri ve sadrazamın Kuvay-ı Milliye aleyhine konuşması. (Ali Rıza Paşa 19 Şubatta Felah-ı Vatan grubuna gelerek Kuva-yı Millîye’nin hükümet işlerine karışmamasını, Maraş’ta çatışmaların durdurulmasını, İstanbul’ca atanan şahsiyetlerin serbestçe iş görmelerine karışılmamasını istemektedir.)

19 Şubat 1920 – Harbiye Nazırı Fevzi (Çakmak) Paşa’nın, kolordu komutanlarına gönderdiği “İtilâf Devletleri’nin hoşnutsuzluğunu doğuracak hareketlerden kaçınılmasıyla ilgili” genelgesinin bir suretini telgrafla Atatürk’e gönderişi: “...Sadrazam Paşa Hazretleriyle görüşerek şu önemli anımızda mevcudiyetimizden memnun olmayan düşmanlarımıza memleketimizin dahilinde şikâyetler doğuracak vesileler bırakmış olmamak için siz kardeşimize de, esasen daima esirgememekte bulunduğunuz kıymetli yardımlarını ricaya karar verdik.” [Kocatürk]

20 Şubat 1920 – Atatürk’ün, Talât Paşa’nın Berlin’den gönderdiği 22 Aralık 1919 tarihli mektubuna cevabı.

20 Şubat 1920 – Atatürk’ün Harbiye Nazırı Fevzi (Çakmak) Paşa’nın 19.2. 1920 tarihli telgrafına cevabı: “...Millî mevcudiyetimizin korunması ve hayat ve bağımsızlığımızın kurtarılması zaruretlerinden doğan Kilikya, İzmir millî cephelelerinde milletimizin şimdiye kadar döktüğü kan, yaşamak hususundaki tarihî kararının büyüklük derecesini ispata kâfi olduğundan millî emellere uygun bir barışa kuvuşacağımızı ümit ettirmektedir. Memlekette tabî huzurun meydana gelişi, ancak böyle bir barışa kavuşmakla mümkün olacaktır.” [Kocatürk]

21 Şubat 1920 – Atatürk’ün, İstanbul’da bulunan Rauf (Orbay) Bey’e yazısı: “...Hükümete karşı kesin bir vaziyet almak zamanı gelmiştir. Sadrazam’a ve Dahiliye Nazırı’na açıkça söylemek gerekir ki, Kuva-yı Milliye, sonuca kadar faaliyetine devam edecektir!”

21 Şubat 1920 – Atatürk’ün Sadrazam Ali Rıza Paşa’nın millî örgüt aleyhindeki 14.2.1920 tarihli genelgesi nedeniyle, Harbiye Nazırı Fevzi (Çakmak) Paşa’ya telgrafı: “...Memleketimizin işgal edilmiş parçalarından düşmanların çekildiğini görmeden veya hiç olmazsa çekileceğine tam kanaat hasıl olmadan, yerine getirilmeyen vaatlere gereğinden fazla önem vererek memleket talihinin yegâne dayanak noktası bulunan Kuva-yı Milliye’yi dağıtmaya yönelik girişimlerin tarihî sorumluluk derecesini Sadrazam Paşa Hazretlerinin lütfen etraflıca düşünmelerini rica ederim. Hükümetin Kuva-yı Milliye’yi

ortadan kaldırma taraftarı olduğunu bir an bile hatırımıza getirmek istemediğimizden, siyaset gereğidir diye uygulanacak tedbirlerde her şeyden evvel Kuva-yi Milliye'nin dokunulmazlığını düşünmenin, vatanın yüksek menfaatleri gereği olduğu görüşündeyiz." [Kocatürk]

21 Şubat 1920 – Atatürk Rauf Bey'e gönderdiği telgrafta, Akbaş cephaneliğinin bir kısmının İngilizlere verilmesinden duyduğu memnuniyetsizliği dile getirerek; "Boş bir fişek kovanının dahi İngilizlere verilmemesi daha uygun olur düşüncesindeyiz." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.152.)

22 Şubat 1920 – Müttefik ultiimatlarına karşılık olmak üzere, Mustafa Kemal Paşa, İstanbul Hükümeti'ne cevap verdi.

22 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti örgütüne, bağımsızlık savaşı uğrunda gösterilen birlik ve beraberliğin sonuna kadar sürdürülmesini isteyen genelgesi.

23 Şubat 1920 – Atatürk'ün İstanbul hükümetinin Kuva-yi Milliye aleyhindeki hareket ve girişimleri hakkında Kâzım Karabekir'e telgrafı.

23 Şubat 1920 – İngiliz Yüksek Komiseri Amiral J. de Robeck'in, Lord Curzon'a yazısı: "...Anadolu'daki bütün hareketler, Mustafa Kemal Paşa tarafından millî hareketin parçaları olarak tertiplenmektedir. ...Bizim aldığımız kararlara hürmet etmeyen yegâne halk, Türk halkıdır."

24 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti örgütüne, kuruluşun önemi ve gereği üzerinde köylülerin uyarılmasını isteyen genelgesi.

25 Şubat 1920 – Atatürk'ün, bazı komutanlarla İstanbul'da Rauf (Orbay) ve İsmet (İnönü) Beylere, iç ve dış siyaset hakkında düşüncelerini açıklayan ve onlardan da görüş isteyen yazısı: "Hükümet Merkezi, milleti her vesile ile kuvvetten düşürecek yabancı tekliflerini derhal kabul ve gereğine girişmektedir. Muhaliflerin eylemli girişimlerine mâni olmak şöyle dursun, Kuva-yi Milliye'nin dağılmasına sebep olacak genelgeler yaymaktadır. ...İtilâf Devletleri'nin kuvvete dayanarak yapmaları hatıra gelen menfi teklifleri karşısında Millî Meclis ile Hükümetin ne gibi tedbirler ve tertibat hazırladıklarını öğrenmeyi, davranış şeklini belirleme için gerekli görmekteyiz." [Kocatürk]

27/28 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyeti'ne telgrafı: "Maraşlı kahraman kardeşlerimizin her çeşit isteklerinin süratle yerine getirilmesi, gerekenlere ve Maraş Kuva-yi Milliye Komutanlığı'na yazılmıştır."

28 Şubat 1920 - Yunan 1. Kolordusu Başkomutanlık Karargâhı, [Selanik](#)'ten İzmir'e taşındı.

29 Şubat 1920 – Atatürk'ün, Anzavur isyanı ve Ahmediye Cemiyeti hakkında komutanlıklara geniş bilgi veren telgrafı.

29 Şubat 1920 – Atatürk'ün, 14. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa'ya telgrafı: "...İngilizlerin kanunsuz ve maksatlı olan istekleri gerçekleşse ve Kolordu Komutanı unvanınız alınsa bile, Ali Fuat Paşa'nın yaptığı gibi bölgenizde kalarak hizmete devam etmeniz gerekir. Görüşünüzün bildirilmesini rica ederim."

29 Şubat 1920 – Mustafa Kemal'in, Talat Paşa'nın 22 Aralık 1919 tarihli mektubuna cevabı; (Mustafa Kemal mektup ve destekten memnun olduğunu bildirip, sarayı tenkit etmiş, Ali Rıza Paşa kabinesine

güvenemediğini yazmıştı. Ayrıca Mustafa Kemal 50.000 lira istemiş, ilişkilerinin gizli tutulmasını önermişti.)

1 Mart 1920 – Kürt Şerif Paşa'nın Paris'te Nubar Paşa ile imzaladığı Kürt-Ermeni Antlaşması'na karşı tepkiler büyüyor. Siverek, Kahta, Silvan, Van, Hakkari ve Derik'ten çekilen telgraflarda Kürt Şerif Paşa'nın Kürtleri temsil etmediği bildirildi.

1 Mart 1920 – Atatürk'ün, İstanbul'da bulunan İtilâf Devletleri temsilcilerine ve Amerika Yüksek Komiseri Amiral Bristol'e, Anadolu'da Ermenilerin öldürüldüğüne dair gerçek dışı haberleri yalanlayan yazısı: "...Bu uydurma Ermeni kırım meselesi ve tüm dünyayı aldatmak için yaratılan bu kin ve hırs ürünü propagandaların niteliği hakkında uygarlık ve insanlık dünyasının bir kere daha aydınlatılması ve bu suretle haksızlığa uğramış Türk milletinin iğrenç ve alçakça bir suçlamadan arındırılması için İtilâf Devletleri ile Amerika hükümetinin adaletseverlik duygularına müracaat ediyoruz."

1 Mart 1920 – Albay İsmet (İnönü) Bey'in Atatürk'ün 25.2.1920 tarihli yazısına İstanbul'dan cevabı: "...İtilâf Devletleri gene iç anlaşmazlığı artırma ve Kuva-yi Milliye aleyhtarlığını cesaretlendirme ve kuvvetlendirme için pek ziyade faaliyete başlamışlardır. Bizim karşı önlemlerimiz silâh ve cephaneden başka subay, paraca Anadolu'yu destekleme, Kuva-yi Milliye aleyhtarlığını gizli ve açık şekilde takip ve ortadan kaldırma, Rusya'dan hiç olmazsa doğru bilgi elde edilmesini temin etmektir."

1 / 2 Mart 1920 – Mustafa Kemal Paşa'nın, I. Kolordu Komutanlığına, İngilizlere silah teslim edilmemesi ve silah depolarının i bölgelere taşınmasına ilişkin telgrafı. [Kocatürk]

2 Mart 1920 – Atatürk'ün, Cemiyet-i Ahmediye hakkında Kâzım Karabekir'e telgrafı: "...Ahmediye teşkilâtını yapanların yeni bir Derviş Vahdetî faciası doğurmak istediklerine şüphe yoktur."

3 Mart 1920 – Yunanlılar'ın ileri harekate başlaması. Yunanlılar, Gölcük Yaylası ile Bozdağ'ı işgal etti.

3 Mart 1920 – İngiltere'nin baskıları karşısında Ali Rıza Paşa kabinesi istifa etti. (Müttefikler Yunan ilerlemesini kolaylaştırmak amacıyla Kuva-yi Millîye'nin 3 km geriye çekilmesini istediler. Ali Rıza Paşa Hükümeti bu teklifin niçin yerine getirilmesinin mümkün olmadığını açıkladı ise de bunun bir faydası olmadı. Yunan birlikleri saldırıya geçerek Gölcük yaylası ve Bozdağ'ı işgal ettiler. Ali Rıza Paşa hükümeti, daha öncede ifade edildiği gibi Sarayın güvenine sahip değildi. İşgal kuvvetlerinin ağır baskısı altındaydı. Meclis'de tabanı olmadığı gibi, izlediği politika dolayısıyla Mustafa Kemal ile de çatışma halindeydi. Çaresiz istifa etti.)

3 Mart 1920 – Yeşilordu Cemiyeti kuruldu. (Bazı kaynaklar bu konuda farkı tarihler vermektedir.)

3 Mart 1920 – İsmet (İnönü) Bey'in, İstanbul'daki durum ve Kuva-yi Milliye aleyhindeki faaliyetler hakkında Atatürk'e telgrafı.

3 Mart 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti örgütüne, merkez şubelerin resmî işlemlerinin tamamlanmasını isteyen genelgesi.

3 Mart 1920 – Atatürk'ün, Kara Vasıf ve Baha Sait Beylerin girişimlerinin Heyet-i Temsiliye tarafından uygun görülmediğine dair Kâzım Karabekir'e telgrafı: "İçeride ve dışarıda siyasî ve icraî tedbirlerden millete karşı, dünyaya karşı, tarihe karşı Heyet-i Temsiliye'nin sorumlu olduğunu açıkça bildirdik. Baha Sait Bey'in Bakû'de bulunduğu anlaşılıyor. Oradaki kişilere bu adamın Cemiyetimiz ve memleketimiz adına hiçbir sıfat ve yetkiye sahip olmadığının tarafınızdan bildirilmesi." [Kocatürk]

3 Mart 1920 – Yunanlıların taarruza geçmeleri, Gölcük yaylası ile Bozdoğan'ı işgal etmeleri. (Nutuk)

3 Mart 1920 – Ali Rıza Paşa hükümetinin istifası. (Nutuk)

3 / 4 Mart 1920 – Atatürk'ün, Manyas ve Gönen bölgelerinde ikinci defa isyan çıkaran Ahmet Anzavur'un milletçe kınanması hakkında vilâyetlere telgrafı: “...Vatanımızın bütünlüğü ve bağımsızlığı ve milletimizin dayanışma düzeninin aleyhinde çalışan Ahmet Anzavur ve yandaşlarını bütün milletçe kınama ve lanetleme suretiyle mukaddes millî birliğimizin bozulmaz olduğunu göstermek üzere Belediye ve Merkez Heyetleri tarafından İstanbul basınına telgraflar çekilmesine aracılığınızı rica ederiz.” [Kocatürk]

4 Mart 1920 – Celalettin Arif Bey, Mebusan Meclisi başkanlığına seçildi.

4 Mart 1920 – Atatürk'ün, Reşat Hikmet Bey'in ölümü ile boşalan Osmanlı Meclis-i Mebusanı'na başkan seçilmesi nedeniyle Celâlettin Arif Bey'e tebrik telgrafı. [Kocatürk]

4 Mart 1920 – Mustafa Kemal Vahdettin'e bir telgraf çekerek, milli istekleri kollayıp, yerine getirecek bir hükümet kurulmasını istedi.

4 Mart 1920 – Atatürk'ün, Padişah Vahdettin'e telgrafı: “...İç ve dış bin türlü ihtirasın köpürmesiyle huzur ve kurtuluşu tehdit altında bulunan memleketimizin, millî vicdana güven veremeyecek bir kabine başkanına hiçbir dakika tahammül edemeyeceğini arz etmeyi vatan vazifesi sayarız!”

4 Mart 1920 – Atatürk'ün, Ali Rıza Paşa Kabinesinin istifası üzerine Meclis-i Mebusan Başkanlığı'na telgrafı: “Bütün millet bu tarihî günlerde, millî iradesinin mutlak vekâletine sahip mebusların kesin kararlarını sabırsızlıkla beklemektedir!”

4 Mart 1920 – Atatürk'ün komutanlara, valilere, mutasarrıflara, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti merkez şubelerine genelgesi: “...Derhal, millî emelleri tatmin edemeyecek bir kabine başkanına, milletin tahammül edemeyeceğini gayet sert bir dille Padişah'a, Meclis-i Mebusan Başkanlığı'na ve basına bildirmek lâzımdır!”

4 Mart 1920 – Atatürk'ün, Kuva-yi Milliye'yi destekleyen basın dikkate alacağı hususlar hakkında Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine telgrafı: “...İslâm âlemi hakkındaki yayınlarda Turanizm ve Panislâmizm propagandasından sakınarak Asya'daki hareketlerin, Müslüman milletler tarafından kendi sınırları ve milliyetleri dahilinde bağımsızlığa kavuşmak davasından ibaret bulunduğunu ilân etmek. Avrupa'da daima emperyalizm kurulmasına hücum etmek. Anadolu ve Rumeli'nin sıkı ve samimî bir millî birlikle varlığını korumaya kararlı olduğunu ispat etmek!”

4 Mart 1920 – Atatürk'ün, Konya'da 12. Kolordu Komutanı Albay Fahrettin (Altay) Bey'e telgrafı: “Her türlü ümit ve bekleyişin tersine olarak Ferit Paşa iktidara gelirse Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin, İstanbul'a karşı kesin ve belli uygulamalara girişmekten ibaret olan esası yerine getirmesi tabîdir”

5 Mart 1920 – Londra Konferansı'nda Lloyd George, Maraş'ın Türklerin eline geçmesinden sonra İstanbul'un işgal edilmesini önerdi.

5 Mart 1920 – Kuvayı Milliye birlikleri, Fransızlara karşı saldırıya geçti. Urfa bölgesinde Kuvayı Milliye'nin Fransız Kuvvetlerine taarruzu ve şiddetli çarpışmalar.

6 Mart 1920 – Erzurum’da 10 bin kişinin katıldığı büyük bir miting yapılarak, kurulacak hükümetin milli amaçlara uygun bir hükümet olması istendi.

6 Mart 1920 – Atatürk’ün, Ahmet Anzavur’un ihaneti ve basın yoluyla alınacak önlemler hakkında Kastamonu Valiliği’ne telgrafı: “...Böyle vatansızları, bütün varlığımızla basın âlemi katında protesto ederek bir an evvel ortadan kaldırılmaları ve kanunun pençesine teslim edilmeleri için acele tedbirler alınması hususundaki yazıları basın sütunlarında görmek için halk adına belediyelerden, Müdafaa-i Hukuklardan İstanbul’daki namuslu basına yazılmalıdır.” [Kocatürk]

6 Mart 1920 – Bahriye nazırı Salih Paşa’nın sadrazamlığa getirilişi. (kabineyi kurma görevi) (Anılan Salih Paşa Amasya protokollerini imza eden kimsedir.) (Nutuk)

7 Mart 1920 – Atatürk’ün, İstanbul’da İtilâf Devletleri temsilcileri ve Amerika Yüksek Komiseri Amiral Bristol’e, Kilikya ve dolaylarında Ermenilerin katledildiklerine dair çıkarılan söylentileri yalanlayan telgrafı. [Kocatürk]

8 Mart 1920 – Ali Rıza Paşa’nın istifası üzerine Salih Hulusi (Kezrak) Paşa’nın kabine kuruşu. Bu kabinede Harbiye Nazırlığına yine Fevzi Paşa (Çakmak) getirilmiştir. (Vahidettin eniştesi Damat Ferit’i işbaşına tekrar getirmeyi istemekle beraber, Anadolu’nun ağır baskısı altında bunu gerçekleştiremedi. Meclis’ten bakan almaması kaydıyla, hem Anadolu’ya ve hem de Meclis’e ters gelmeyecek birini, Salih Paşa’yı sadrazam olarak atadı. Paşa bu görevi istemeye istemeye kabul etti.)

9 Mart 1920 – Atatürk’ün, 3., 12., 13. ve 20 Kolordu Komutanlıklarına telgrafı: “Kilikya bölgesinde beliren Ermeni zulümlerinin bir an evvel bastırılması lâzımdır. Yalnız şu aralık her türlü İslâm harekâtını Ermeni kırımını şeklinde göstermek istenildiği anlaşıldığından harekâtın herhalde bu gibi yanlış söylenti ve suçlamalara yer bırakmayacak şekilde idaresi.”

9 Mart 1920 – Atatürk’ün, Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti’ne yazısı: “Anadolu kadınlarının vatan hizmetlerine iştiraklerinin devam etmekte olduğunu görmekte pek ziyade duygulandık. Özel takdirlerimizi ve teşekkürlerimizi sunar, kıymetli çalışmalarınızda başarı kazanmanıza dualar ederek hürmetlerimizi takdim ederiz.” [Kocatürk]

10-23 Mart 1920 – Beşinci Balıkesir kongresi (60 delegenin yarısı vaiz, müftü veya müderristi.) (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

10 Mart 1920 – 5. Balıkesir Kongresi toplandı.

10 Mart 1920 – Londra’da biraraya gelen İtilaf Devletlerinin dışişleri bakanları İstanbul’un geçici olarak işgal edilmesine karar verdi. Londra’da İtilaf Devletleri Dışişleri Bakanlarının Yunan Başbakanı Venizelos’un da katılımıyla bir toplantı yaparak İstanbul’un işgaline resmen karar vermeleri.

11 Mart 1920 – Rauf (Orbay) Bey’in, İstanbul’dan Atatürk’e, Londra’da alınan karar gereğince İtilâf Devletleri temsilcileri tarafından, İstanbul’daki Kuva-yi Milliye ileri gelenlerinin tutuklanması veya Meclisin kapatılması ihtimalini bildiren telgrafı: “...Tabii her ihtimale karşı da buradan hiçbir yere gidilmeyecek, işin sonuna kadar namus vazifesi yerine getirilecektir!”

11 Mart 1920 – Atatürk’ün, Rauf Bey’in 11 Mart 1920 tarihli telgrafına cevabı: “İngilizlerin tutuklama kararına, muhaliflerin yaygaralarına karşı Meclis’in cesurane nihayete kadar vazifesine devamı pek yararlı ve parlaktır. Ancak sizinle beraber vücutları ilerki girişim ve hareketlerimiz için gerekli olan

arkadaşların, neticede bize katılmaları hususu mutlaka sağlanmış olmalıdır! ...Sizlerin hemen buraya gelmeleri çok gereklidir!”

11 / 12 Mart 1920 – Atatürk’ün, Kâzım Karabekir’e telgrafı: “...Yeni kabinenin Meclis’çe itimata erişip erişmemesi hususunda ekseriyet grubunda hiçbir görüş ileri sürmeyerek serbest bırakmayı tercih ediyoruz.” [Kocatürk]

12 Mart 1920 – Mustafa Kemal, İstanbul’un işgal edileceği yolunda alınan haberlere karşılık tutuklanmalar olabileceğini, buna direnilmesini, mebusların Ankara’ya gelmesini istedi.

13 Mart 1920 – Mustafa Kemal’in kolordulara yayınladığı emirle direnme derecesinin ölçülebilmesi için mevcut silah ve mühimmat sayılarının bildirilmesini isteyen yazısı.

13 Mart 1920 – Milli direnişin genişletilmesinde (Kuvayi Milliye birliklerince) kullanılmak üzere Mustafa Kemal’in 13 ncü Kolorduya ‘ihtiyaç fazlası silah ve mühimmatın miktarının bildirilmesini’ isteyen yazısı.

15 Mart 1920 – İtilaf Devletleri’nin İstanbul’da sivil ve asker 150 Türk aydınını tutuklamaları.

15 Mart 1920 – Türkiye’deki genel durum hakkında İtilaf Devletlerinin gizli raporu: “...Bütün politik kuvvet, milliyetçi liderdedir. Halkın çoğunluğu savaşlardan yorgundur. Bununla birlikte vatanlarını korumak için müthiş bir şekilde savaşacaklardır. Bütün ordu birlikleri milliyetçilerle birleşmişlerdir.”

15 Mart 1920 – İtilaf Kuvvetleri komutanı general Winson’un İstanbul’daki durum hakkında raporu: “Meclis-i Milli’nin Anadolu’ya kaçması beklenebilir.”

15 Mart 1920 – Cevat Çobanlı Paşa’nın İngilizlerce tutuklanarak Malta’ya sürülmesi. (Ekim 1921’de serbest kalınca Ankara’ya geçmiş ve 9 Şubat 1921’de Elcezire Cephesi kumandanlığına atanmıştır.)

15 Mart 1920 – İngilizler, İstanbul’da yüz elli Türk aydınını tutukladı.

16 Mart 1920 – İngiliz yüksek komiserliğinden Andrew Ryan sabah 09:40’da Sadrazam Halil Paşa’ya İstanbul’un işgaline gerekçeleri içeren notayı teslim etti. Notada baş sorumlu Mustafa Kemal Paşa anılıyordu.

16 Mart 1920 – Vahdettin İstanbul işgal edildiği sırada işgal güçlerince kendisine verilen notaya cevaben şöyle diyordu (**İhanetin belgesi**); “ Bağlaşık (Müttefik) devletler ile her zaman iyi ilişkiler içinde bulunmak istiyorum... İşlerin bu raddeye gelmesinden dolayı üzüntü duyuyorum.” (Bu Vatan Böyle Kurtuldu, Erol Mütercimler)

16 Mart 1920 – İstanbul, İtilaf Devletleri tarafından işgal edildi. Meclis basıldı, bazı milletvekilleri tutuklandı ve Malta Adası’na sürüldü. Mustafa Kemal, durumu bütün devletler ve Millet Meclisleri nezdinde protesto etti. Ankara’da yeni bir Millet Meclisi toplama teşebbüsüne geçildi.

16 Mart 1920 – Manastırlı Hamdi Efendi isimli bir telgraf memurunun İstanbul’un işgal edildiğini Mustafa Kemal Paşa’ya bildirmesi. İstanbul’un işgali dolayısıyla Mustafa Kemal Paşa’nın millete beyannamesi: “...Bugün İstanbul’u zorla işgal etmek suretiyle, Osmanlı Devleti’nin 700 senelik hayat ve hakimiyetine son verildi. Yani, bugün Türk Milleti medeni kabiliyetinin, hayat ve istiklal hakkının ve bütün istikbalinin müdafaasına davet edildi.”

16 Mart 1920 – Mustafa Kemal'in İstanbul'un işgali nedeniyle millete beyannamesi: “.... Bugün, İstanbul'u zorla işgal etmek suretiyle Osmanlı Devleti'nin yedi yüz senelik hayat ve egemenliğine son verildi. Yani bugün Türk milleti, medenî kabiliyetinin, yaşama ve bağımsızlık hakkının ve bütün geleceğinin savunmasına davet edildi.”

16 Mart 1920 – İstanbul'un işgalinden sonra Atatürk ve temsil heyeti Anadolu'dan **İstanbul'a vergi gönderilmesini yasakladı**. (Eylül 1920'de Rusya'dan ilk ekonomik yardım olarak 500 kilo altın ve sonra yine Rusya'dan 10 milyon altın ruble alınarak subay maaşları ödenmiştir.) (1920 bütçesi tamamen bağışlar, yardım ve hibeler ile halktan alınan cüzi vergilerle oluşturuldu.) (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

16 Mart 1920 – İngilizlerin İstanbul'da Şehzadebaşı karakolunu basarak, 6 Türk erini uyurken şehit etmeleri.

16 Mart 1920 – Meclisi Mebusan'ın akşam oturumunda, İngiliz askerlerinin Rauf ve Kara Vasıf beyleri tutuklamaları.

16 Mart 1920 – İngilizler, İstanbul'un işgalinden sonra tüm devlet dairesine el koydu, Müslüman Türklerin görevlerine son verildi. (1920 yılında İstanbul'da **175 genelevi** vardı. Bunların 164'ünün işletmecisi gayri müslim, 11'inin işletmecisi Türk'tü. Polis raporlarına göre kayıtlı 2745 hayat kadını vardı ki bunların tamamına yakını açlık çeken Müslüman kadınlar ve kız çocuklarıydı. (Charles Harington, Atilla Oral))

16 Mart 1920 – O günlerde Avusturya ve Macaristan birer cumhuriyete dönüşmüş, yeni kurulan Polonya ve Çekoslovakya da cumhuriyet biçiminde örgütlenmişlerdi. Atatürk, Milli Mücadele ortamında dünyadaki bu gelişmeleri de yakından takip ediyordu. 16 Mart 1920'de İngilizlerin İstanbul'u işgal edip Meclisi Mebusan'ı dağıtmaları üzerine hemen harekete geçen Atatürk, Ankara'da bir “kurucu meclis” toplamak istedi, ancak bunun yanlış anlaşılacağını düşünerek “olağanüstü bir meclis” için hazırlıklara başladı.

16 Mart 1920 – Türk havacıları İstanbul'un işgalinden hemen sonra Maltepe meydanındaki 45 uçaktan uçabilecek durumdaki 20 tanesini Anadolu'ya kaçırmaya teşebbüs etti ancak başaramadı. (İngilizler alanı işgal edip uçakları ve malzemeleri tahrip etti.) (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

16 Mart 1920 – İstanbul'un işgali üzerine Mustafa Kemal Paşa'nın heyet-i temsiliye adına, işgal kuvvetleri siyasilerine, bakanlık ve meclislerine gönderdiği protesto. (Aynı gün bütün vali ve komutanlıklara da ayrı bir genelge yayınlanarak halkın mitinglere ve teşkillerin protesto telgraflarına yönlendirilmesi istenmiştir.) (Nutuk)

16 Mart 1920 – Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'un işgali üzerine halka açık bildirisi; “.... vatanımızı ve istiklalimizi kurtarmak için giriştiğimiz kutsal mücadelede Tanrı'nın yardım ve koruyuculuğu bizimledir....”(İslam dünyasına da ayrıca bir bildiri yayınlanarak işgalin protesto edilmesi istenmiştir.) (Nutuk)

16/17 Mart 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine bildirisi: “İçinde bulunduğumuz olağanüstü durumun ne derecelerde sağduyu ve birliği gerektirdiği açıktır. Merkez Heyetlerimizin bir taraftan milleti düşünce ve amaç birliğine yönelterek en alt düzeydeki insanlara kadar, giriştiğimiz mücadelenin kutsallığını ve haklılığını duyurmaları, diğer

yandan buldukları yerlerin askerî ve sivil yöneticileriyle bütün işlerde birlikte hareket etmeleri kesinlikle gereklidir.”

17 Mart 1920 – Atatürk’ün, İstanbul’un işgali nedeniyle İslâm âlemine bildirgesi: “...Bu onur kırma ve tecavüz darbesinin düşmanlar tarafından tahmin edildiği gibi maneviyatı bozmak değil, belki bütün şiddetiyle mucizeler gösterecek bir kabiliyeti geliştirmek neticesini doğuracağına şüphemiz yoktur!”

17 Mart 1920 – Mustafa Kemal, tüm devletlere ve Millet Meclislerine, ve İslâm dünyasına bir bildiri yayınlayarak, milli hareketin desteklenmesini istedi. (Yabancı Devletlere Yaptığım Protesto – Nutuk)

17 Mart 1920 – Atatürk’ün, İstanbul ile resmî ve hususî bütün telgraf haberleşmelerinin ve telgraf memurlarının kendiliklerinden gizli yazışmalarının yasaklandığına dair bütün illere, kolordu komutanlıklarına, müstakil livalara, Posta ve Telgraf Başmüdürlüklerine genelgesi: “...Özellikle İstanbul’dan düşman bildirimlerini alıp Anadolu içine yayanlar ve Anadolu haberleşmelerini İstanbul’a verenler casus kabul edilerek, bu hareketlerinin gerçekleşmesi halinde derhal ve şiddetle cezalandırılacaklardır.”

17 Mart 1920 – Mustafa Kemal, bir taraftan işgal kuvvetleri ile işbirliği yaparak Kuvayı Millîye’yi dağıtmaya çalışan Damat Ferit Hükümeti’nin yıkıcı faaliyetini önlemeye çalışıyor, diğer taraftan da Anadolu hareketini meşru zemine oturtacak “olağanüstü yetkileri haiz” bir Meclis toplanması için hazırlıklar yapıyordu. Bu maksatla İstanbul’un işgalinden bir gün sonra 17 Martta bir genelge yayınladı: Genelgede özetle Meb’usan Meclisine ve hükümet merkezine İtilâf Devletlerince resmen ve zor kullanılarak el konulduğunu, Osmanlı Devleti’nin hâkimiyetine son verildiği, devletin temel fonksiyonlarının işlemez hale geldiği belirtilerek on beş gün zarfında yeni bir Kurucu Meclis’in toplanmasını öneriyor ve bu Meclis’e seçilme şartları açıklanarak komutanların bu konudaki görüşlerini bildirmeleri isteniyordu. Komutanlarla ve bazı valilerle olan yazışmalardan sonra, 19 Mart’ta karar kesinleşerek vali ve komutanlara tebliğ edildi. Buna göre, eleştiriler dikkate alınarak Meclis’in adı “**Olağanüstü Yetkiler Taşıyan Meclis**”olarak benimsenmekteydi. Daha sonra bu isim yerine, **Türkiye Büyük Millet Meclisi** adı tercih edilmiştir.

17 Mart 1920 – Kastamonu Valisi Cemal Bey’in Atatürk’e telgrafı: “...Bugünden itibaren Kastamonu Vilâyeti’nin, Heyet-i Temsiliye’yi hükümet merkezi sayarak emirlerine girdiğini ve alacağı her emri tereddütsüz yapacağını arz ederim!” [Kocatürk]

17 Mart 1920 – İngilizler, Eskişehir ve Afyon’dan çekildiler. (24 Nisan’da Şile’ye asker çıkardılar)

18 Mart 1920 – Balıkesir’de, Kastamonu’da, İstanbul’un işgalini protesto mitingleri yapıldı.

18 Mart 1920 – Meclis-i Mebusan, bir kapanış toplantısı yaparak ebediyen faaliyetlerine son verdi.

18 Mart 1920 – Meclis-i Mebusan reisi Celalettin Arif, Halide Edip (Adivar), Dr. Adnan (Adivar) ve Çerkez Reşit gibi kişiler ise kılık değiştirerek, Anadolu’ya kaçmaya başladı.

18 Mart 1920 – Atatürk’ün, komutanlara Ankara’da bir meclis toplanması hakkında acele görüş isteyen telgrafı: “...Görüşünüzü makine başında bekliyoruz. Bu konuda acele karar vermek ve hemen gereğine başlamak zorunluğunu hissediyoruz.” [Kocatürk]

18 Mart 1920 – İngilizler tarafından tutuklanan 30 kadar Türkün İstanbul’dan Malta’ya gönderilmesi.

18 Mart 1920 – İngilizler aralarında Rauf Bey, eski Harbiye nazırı Mersinli Cemal Paşa, Çürüksulu Mahmut Paşa, Esat Paşa, Galatalı Şevket, Vasıf Bey ve Numan Usta gibi kişilerin olduğu mebusları bir gemi ile Malta'ya götürdü.

19 Mart 1920 – Mustafa Kemal tarafından Ankara'da üstün yetkiyi taşıyan bir Millet Meclisi toplanması hakkında illere duyuruda bulunuldu. Ankara'da fevkalade selahiyeti haiz bir Millet meclisi'nin toplanması hakkında Vilayetlere tebliğ.

19 Mart 1920 – Mustafa Kemal, Ankara'da toplanacak Meclis için seçim yapılmasını bir yazı ile illere ve komutanlıklara bildirdi. Mustafa Kemal Paşa'nın vilayetlere, livada ve kolordu komutanlarına genelgesi: "Ankara'da toplanacak fevkalade selahiyete haiz bir meclis için acele seçim yapılması."

19 Mart 1920 – Atatürk'ün, Ankara'da bir meclis toplanması amacıyla acele seçim yapılması için vilâyetlere, mutasarrıflıklara ve kolordu komutanlarına bildirisini: "Ankara'da olağanüstü yetkiye sahip bir meclis, millet işlerini yönetmek ve denetlemek üzere toplanacaktır!" [Kocatürk]

19 Mart 1920 – Harbiye Nazırı Fevzi Paşa (Çakmak), yayınladığı bir bildiri ile işgalin antlaşmalara uygun olduğunu söyleyerek Anadolu'daki birliklerin Yusuf İzzet Paşa'ya bağlı olduğunu, ancak ondan emir alabileceğini dile getirdi.

19 Mart 1920 – İsmet Bey (İnönü) Ankara'ya geçmek için hareket etti.

19 Mart 1920 – Ankara'ya gelen, dağıtılan mebusan meclisi meclis başkanı Celaleddin Arif Bey için Ankara'da büyük bir karşılama düzenlendi. (İsmet İnönü'de gelen heyet içerisindeydi.)

19 Mart 1920 – Mustafa Kemal'in seçim bildirgesi yayınlandı. (Her sancaktan beşer mebus seçilecek, dağıtılan eski mebuslar meclisinin mebusları doğal üye sayılacaktı.)

19 Mart 1920 – Mustafa Kemal Paşa'nın Heyet-i Temsiliye adına 'Olağanüstü yetkiler taşıyan bir meclisin Ankara'da toplanmasını sağlama konusunda milli ve vatani göreve ait' kararı ve bunun uygulanmasına dair esasları içeren bildiri yayınlaması; "Ankara'da olağanüstü yetkilere sahip bir meclis toplanacak, her sancaktan beşer temsilci gönderilecek, vekil seçimine dileyen herkes aday olabilecek, seçim tutanaklarının bir sureti meclise gönderilecek, seçimler, vekiller 15 gün içinde Ankara'da olacak şekilde süratle tamamlanacak, seçilen üyeler emir beklemeksizin yola çıkacaktır..."(Nutuk)

19/20 Mart 1920 – Atatürk'ün, Bandırma'da 14. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa'ya telgrafı: "...Mümkünse İngilizlerden birkaç rehin subay almamız lâzımdır." [Kocatürk]

20 Mart 1920 – İstanbul'un İtilaf Devletleri tarafından ele geçirilmesi, Mustafa Kemal'in protestosu, Ankara'da yeni bir Millet Meclisi toplama girişimi.

21 Mart 1920 – Yunus Nadi, Cami Bey (Baykurt) ve İzmit mebusu Sırrı Bey Anadolu'ya geçti.

22 Mart 1920 – Atatürk'ün, yabancı devlet temsilciliklerine, Ermenilerin doğu bölgesinde halka yaptıkları zulüm ve işkenceleri protesto eden telgrafı: "...Bu hareketleri şiddetle protesto ettiğimiz ve bu tecavüzlerin önü alınmazsa cihanın pek büyük facialar doğmasına tanık olacağının bağlı olduğunuz hükümetlere süratle ulaştırılmasını rica ederiz." [Kocatürk]

23 Mart 1920 – Atatürk'ün, vilâyetlere, bağımsız livalara ve kolordulara düşman lehine çalışanlar hakkında telgrafı: “Düşman lehinde propaganda yapanlar, herhangi şekilde düşmanla haberleşenler ve millî uygulama ve kararlara karşı koyarak düşmanların amaçların gerçekleşmesine yardım ve herhangi şekilde casusluk yapanlar derhal tutuklanarak o husustaki kanun maddelerine dayanarak süratle cezalandırılacaklardır.”

23 Mart 1920 – Mustafa Kemal, Ankara'da Kolordulara ve Refet Bey'e çektiği telgraftadüşman hesabına çalışan “Peyam-ı Sabah, Serbesti, Alemdar, Bosfor, Entanet gazeteleri ile Ermenice ve Rumca yayın yapan gazetelerin” Anadolu'ya sokulmamasını, girenlerin toplatılmasını emretmiştir.

23 Mart 1920 – Atatürk'ün, kolordulara telgrafı: “...Millî emeller aleyhinde propaganda yapan Peyam-ı Sabah, Serbesti, Alemdar, Bosfor, Entanet gazeteleriyle aynı nitelikte olan bütün Rumca ve Ermenice gazetelerin Anadolu'ya sokulmaması uygun görülmüştür. Postanelerde sansür vazifesiyle görevlendirilenler tarafından bu hususun temin ettirilmesini arz ederiz.”

23 Mart 1920 – Atatürk'ün, İstanbul hükümeti ile ilişkiyi sürdürmenin ülke için yararlı olacağını bildiren 14. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa'nın telgrafına cevabı: “...İstanbul'daki Nezaretlerle bu koşullar altında haberleşmek, İngilizlerle haberleşmekten başka bir şey değildir!” [Kocatürk]

24 Mart 1920 – Atatürk'ün, İstanbul'un işgali üzerine Anadolu'ya kaçan milletvekillerini İngilizlerin izlemesi üzerine Bandırma'da 14. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa'ya telgrafı: “İngilizler, milletvekillerinin İzmit üzerinden Anadolu'ya kaçmakta olduklarını haber almışlardır. Verilen bilgiye nazaran bundan sonra İzmit üzerinden kaçış imkânsız gösterilmektedir. ...Önlemlere girişilmiştir.” [Kocatürk]

25 Mart 1920 – 20nci Kolordu Anadolu demiryollarına el koydu. Böylece Cumhuriyet'in demiryolları tarihi de başlamış oldu. (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

26 Mart 1920 – Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanı Wilson, Büyük Ermenistan kurulması hakkında nota verdi.

27 Mart 1920 – Mustafa Kemal, Anadolu'ya geçmekte olan Celalettin Arife, bulunduğu Düzce'ye telgraf çekerek, Ankara'da toplanacak yeni meclis konusunda destek istedi. Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya gelmekte olup o esnada Düzce'de bulunan son Osmanlı Meclis-i Mebusan Başkanı Celâlettin Arif Bey'e telgrafı: “...19 Mart 1919 tarihli bildiriye inceledikten sonra yer alan esasları destekleme ve seçimlerin hızlandırılmasıyla toplantının bir an evvel temini için bu görüşümüzün sizin tarafınızdan da kısa bir bildiri şeklinde kamuoyuna şimdiden bildirilmesi ve ilânını faydalı görüyoruz.”

27 Mart 1920 – Atatürk'ün, 14. Kolordu Komutan Vekili Albay Bekir Sami (Günsav) Bey'e telgrafı: “Yusuf İzzet Paşa Hazretlerinin dahi İstanbul'la haberleşmesine müsaade edilmemesi, vatan menfaatlerinin gereğidir. Paşa'ya, vaziyetin önemini tekrar izaha çalıştık. Ümit ederiz ki, kendileri de bu noktanın nezaket ve önemini takdir edeceklerdir.”

27 Mart 1920 – Celâlettin Arif Bey'in, Atatürk'ün 27 Mart 1920 tarihli telgrafına cevabı: “Yazınızda bildirilen 19 Mart 1920 tarihli bildiriye görmedim. Bir olağanüstü meclisin toplanması ne kadar isabetli ise de böyle bir meclisin elden geldiği kadar kanuna uygun olması lâzımdır. ...Ankara'ya varışında danıştıktan sonra bir bildiri yazmak görüşümdedir(!)” [Kocatürk]

28 Mart 1920 – Antep'te Fransızlara karşı direnişiyile ünlenen Şahin Bey şehit oldu. Fransız kuvvetlerinin Kilis, Antep yolunu kapatan Teğmen Şahin komutasındaki milli kuvvetlerle çarpışması ve Şahin Bey'in şehit oluşu.

28 Mart 1920 – İngilizlerin elinde bulunan Geyve Boğazı'nın milli müfrezeler tarafından geri alınması.

28 Mart 1920 – Atatürk'ün, yabancı millet temsilciliklerine doğu vilâyetlerindeki Ermeni zulümlerini protesto eden telgrafı.

28 Mart 1920 – Atatürk'ün, İstanbul ile haberleşmenin kesilmesini gerektirecek bir vaziyetin doğmadığı görüşünü ifade eden Yusuf İzzet Paşa ve Albay Fahrettin (Altay) Bey hakkında, Kâzım Karabekir'e telgrafı: "...Yusuf İzzet Paşa ile Fahrettin Bey'in vaziyetlerini millî esaslarımız açısından hoş göremediğimizi arz eyleriz." [Kocatürk]

29 Mart 1920 – Yarbay Rahmi Bey, Anzavur'a bağlı askerler tarafından öldürüldü.

29 Mart 1920 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'in Kafkasya'da Bolşevik ordularına karşı hazır olunması teklifine cevabı: "15. Kolordu'nun, Bolşevik orduları karşısında Kafkaslarda hakim bir vaziyette varlığını göstermesi ve bunun için hareket imkânı oluşunca faaliyete geçmesi hakkındaki görüşünüze tamamen iştirak ediyorum." [Kocatürk]

31 Mart 1920 – Lüleburgaz Kongresi toplandı.

31 Mart 1920 – Trakya Paşaeli Müdafâ Heyet-i Osmaniyesi Lüleburgaz'da ilk kongresini yaptı.

Mart sonu 1919 – Atatürk'ün, İstanbul'da, İtalya Yüksek Komiseri Kont Sforza ile görüşmesi. (Kont Sforza'nın isteği ile gerçekleşen bu görüşmenin tarihi belli değildir. Olayların seyrine göre, muhtemelen Mart sonu veya Nisan başı 1919'da gerçekleşmiştir. Atatürk'ün yaveri Cevat Abbas (Gürer), hatıralarında, bu görüşme için şunları söylemektedir: "Atatürk, İstanbul'da bulunduğu ayların sonlarına doğru İtalya Mümessili Kont Sforza ve Papaz Mister Frew ile de ayrı ayrı ve fasılalı tarihlerde görüşmüştü. Aldığı kanaat acı idi; ağırdı."

Mart sonu 1919 – Atatürk'ün, İstanbul'da, Rahip Frew ile görüşmesi. (Rahip Frew'un isteği ile gerçekleşen bu görüşmenin tarihi belli değildir. Olayların seyrine göre, muhtemelen Mart sonu veya Nisan başı 1919'da gerçekleşmiştir).

1 Nisan 1920 – Trakya Kongresi toplandı.

1 Nisan 1920 – Antep'te, Kızılhisar Baskını ve şehir içi muharebeleri.

2 Nisan 1920 – İstanbul'da Salih Hulusi Paşa Hükümeti, İngilizlerin baskısıyla istifa etti. (İstanbul'un işgalinden sonra, Anadolu ile olan yollar tamamen kapanmıştı. Mustafa Kemal 19 Mart'tan beri, yeni bir Meclisin oluşması çalışmasına girmişti. Bu durumda hiçbir dayanağı kalmayan Salih Paşa Hükümeti istifa etmek zorunda kaldı.)

2 Nisan 1920 – Yeni kabine için yine Damat Ferit Paşa'nın adı geçmeye başladı.

2 Nisan 1920 – İstanbul Mebuslar Meclisi'nden ilk grup Ankara'ya geldi.

2 Nisan 1920 – Atatürk'ün, İstanbul'dan kaçarak Ankara'ya gelen Halide Edip, Dr. Adnan (Adıvar), Hüsrev (Gerede), Yunus Nadi, Yusuf Kemal (Tengirşenk), Rıza Nur, Cami (Baykut) ve diğer bir kısım kimseleri istasyonda karşılaması. [Kocatürk]

3 Nisan 1920 – İsmet (İnönü), Celalettin Arif, Saffet (Arıkan), ve daha birçok kimsenin İstanbul'dan Ankara'ya gelişi ve milli mücadeleye katılımı.

3 Nisan 1920 – Atatürk'ün, İstanbul'dan çıkarak Ankara'ya gelen Albay İsmet (İnönü), Celâlettin Arif, Saffet (Arıkan) ve diğer bir kısım kimseleri karşılaması. [Kocatürk]

3 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Lüleburgaz Kongre Başkanlığı'na telgrafı: "...Kongre'nin toplanmasını tebrik ve vatanın karşı karşıya kaldığı felâkete çare bulmak üzere, Edirne Vilayeti'nin gösterdiği vatansever gayreti takdir ederiz. Fevkalâde Millî Meclis için Edirne ilinden seçilecek üyenin süratle gönderilmelerini temenni ederiz." [Kocatürk]

3 Nisan 1920 – Atatürk, Ankara Türk Ocağı merkezinde.

3 Nisan 1920 – Doğu cephesinde Ermeni kuvvetlerinin Vadi'ye taarruzları ve milli kuvvetlerce püskürtülmesi.

4 Nisan 1920 – Anzavur Ahmed, Gönen'i ele geçirdi.

4 Nisan 1920 – 12. Kolordu komutanı Fahrettin (Altay) Ankara'ya gelerek, Mustafa Kemal ile görüştü. (Ankara'ya katılmış oldu).

4 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Konya heyetiyle beraber Ankara'ya gelen 12. Kolordu Komutanı Albay Fahrettin (Altay) Bey'le görüşmesi. [Kocatürk]

4 Nisan 1920 – Atatürk'ün, akşam Ankara'da, Anadolu'ya geçen gazeteci Yunus Nadi'yi kabulü ve görüşmesi: "...Milletimiz çok büyüktür. Hiç korkmayalım. O esir olmayı ve hor görülmeyi kabul etmez! Milletin bağımsızlığını vatanın son kaya parçası üzerinde savunacağız; kurtaracağız veya eğer mukadderse öleceğiz! Fakat eminiz ki ölmeyeceğiz ve kurtaracağız!" [Kocatürk]

4/5 Nisan 1920 – Milli Mücadele'de Ankara'ya geldiğinde Ziraat Mektebi'ni karargâh olarak kullandı. İşte Türkçülük konusunu ilk olarak o Ziraat Mektebi'ndeki arkadaşlarıyla konuştu. Ziraat Mektebi'nde 4-5 Nisan 1920 akşamı yemekten sonra Yunus Nadi, Halide Edip Hanım, Adnan (Adıvar) ve Cami (Baykurt) beylerin olduğu bir toplantıda Atatürk en çok Türkçülük üzerinde durdu. O gece Türkçülüğün enine boyuna tartışılması için bazı itirazlar ileri sürerek muhataplarını sıkıştırdı. (Sabahattin Özel, Mustafa Kemal Atatürk, Yeni Gerçekler Yeni Düşünceler, s. 132)

5 Nisan 1920 – Salih Paşa'nın istifası üzerine Damat Ferit Paşa'nın yeniden kabine kuruşu. (4. Damat Ferit Kabinesi). Damat Ferit Paşa'nın dördüncü kez hükümeti kurdu. Damat Ferit, 4. Kabinesini kurarken Hariciye Nazırlığını da üstlendi.

5 Nisan 1920 – Dördüncü kez sadrazam olan Damat Ferit İngilizlerden, "Ulusal harekete karşı" yardım istedi.

6 Nisan 1920 – Fahrettin Paşa (Altay) 15. Kolordu komutam olarak Heyet-i Temsiliye'nin emrine girdiğini açıkladı.

6 Nisan 1920 – Ankara’da Anadolu Ajansı kuruldu.

6 Nisan 1920 – Mustafa Kemal, hem milli hem de uluslararası kamuoyuna seslenebilmek, ülkenin haklılığını duyurmak, kurtuluş mücadelesi ile ilgili haberlerin dünyaya doğru bir biçimde ve zamanında tarafsız olarak duyurulmasını sağlamak amacıyla 6 Nisan 1920 tarihinde de Anadolu Ajansı’nı kurmuştur. Anadolu Ajansı’nın tarihi, Türkiye Cumhuriyeti’nin tarihi ile adeta özdeştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmadan 17 gün önce 6 Nisan 1920’de kurulan Anadolu Ajansı, TBMM’nin çıkardığı ilk yasaları duyurdu; Milli Mücadele’nin ve Kurtuluş Savaşı’nın her aşamasına, Cumhuriyet devrimlerine tanıklık etti.

7 Nisan 1920 – Atatürk’ün, 14. Kolordu Komutan Vekili Albay Bekir Sami Bey’e telgrafı: “...Yusuf İzzet Paşa’nın hemen Ankara’ya gelmesini kendisine yazmıştık. Son durum nedeniyle bir an önce Ankara’ya gelmesi zorunlu hale gelmiştir. Hastalığı nedeniyle Kolordu Komutanlığı Vekâleti’ni zaten size bırakmıştı. Bu nedenle resmen ve Heyet-i Temsiliye katında Kolordu Komutanı sizsiniz. Ankara’ya hareket etme hususunda direniş gösterirse zorla gönderiniz ve bunun için de önceden tedbirlerinizi alınız.” [Kocatürk]

8 Nisan 1920 – Salih Paşa’nın istifası ile kurulan Damat Ferit Paşa kabinesinin tanınmayacağı yolunda, Heyeti Temsiliye genelgesi yayınlandı.

8 Nisan 1920 – Atatürk’ün, Ankara’da “Anadolu Ajansı’nın kurulduğunu bildiren genelgesi: “Vatan ve milletimizin en büyük tehlikeyle karşı karşıya kalması sonucu olarak bütün Rumeli ve Anadolu’nun giriştiği millî ve mukaddes savaş esnasında halkın iç ve dış en doğru haberlerle aydınlatılması ivedi ihtiyacı dikkate alınmış ve sonucunda Ankara’da “Anadolu Ajansı” adı altında bir kurum oluşturulmuştur.”

8 Nisan 1920 – Salih Paşa’nın istifası ile kurulan Damat Ferit Paşa kabinesinin tanınmayacağı yolunda, Heyeti Temsiliye genelgesi yayınlandı.

8 Nisan 1920 – Atatürk’ün, Salih Paşa’nın yerine yeni kabineyi kuran Damat Ferit paşa ve heyetinin tanınmayacağına dair vilâyetlere genelgesi: “...Vatana ihaneti ispatlanmış olan ve düşman süngüsü ile görev verilen Damat Ferit Paşa ve kabinesinin hiçbir şekilde tanınmayacağını bildiririz.” [Kocatürk]

8 Nisan 1920 – Damat Ferit, Kuva-yı Milliye’ye karşı ayaklanan Anzavur’a paşalık unvanı verdi.

8 Nisan 1920 – Fransızlar, ateşkes istedi.

9 Nisan 1920 – Atatürk’ün, 14. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa’ya kendisini Ankara’ya çağırın telgrafı: “Siyasî ve askerî en önemli kararların verilmesi günlerindeyiz. Sizin de bu görüşmelerde hazır bulunmanız faydalı olacaktır. Ankara’ya teşrifinizi rica ve hürmetler ederim.” (Yusuf İzzet Paşa, bu telgraf üzerine 10 Nisan 1920 günü Ankara’ya hareket etmiştir). [Kocatürk]

9 Nisan 1920 – İsmet İnönü’nün 16 Mart 1920’de İstanbul’un işgalinden sonra zorlu ve çileli bir yolculukla Ankara’ya ikinci gelişi ve Mustafa Kemal’le buluşması.

10 Nisan 1920 – Şeyhülislam Dürriade Abdullah’ın Kuvay-ı Milliye aleyhine fetvası. Şeyhülislâm Dürriade Abdullah’ın, Anadolu’daki millî kuvvetleri kâfir ve katlinin gerekli olacağını bildiren fetvası. Şeyhülislâm Dürriade Abdullah yayınladığı fetva ile Kuva-yı Milliyecilerin kafir olduğunu ve öldürülmeleri gerektiğini ilan etti. (Sadrazam ilk iş olarak Kuva-yı Millîye mensuplarının âsi ve

öldürülmesinin farz olduğuna dair bir fetva yayınlattı ve bunu İngilizlerin de yardımıyla Anadolu'da duyurmaya çalıştı. Ayrıca Padişah da Anadolu hareketini kınayan bir ferman yayınladı. Buna göre, siyasi durum düzelmeye giderken Anadolu hareketi olayları aleyhimize çevirmiştir. Bunlar hakkında kanunî işlem yapılacağını bildiren Vahidettin bütün milleti kendi etrafında toplanmaya davet ediyor ve Meclis'i kapattığını bildiriyor ve dört ay içinde yeni seçimlerin yapılacağını ilân ediyordu. Böylece İstanbul, Ankara'da Meclis'in açılmasını önlemek istiyordu.)

10 Nisan 1920 – Celalettin Arif bir bildiriyle başkanı olduğu son Meclis-i Mebusan'ın tüm üyelerini Ankara'ya çağırırdı.

10 Nisan 1920 – Atatürk'ün, 12. Kolordu Komutanı Albay Fahrettin (Altay) Bey'e Konya'dan milletvekili seçilmesinin uygun olacağını bildiren telgrafı: "...Konya'dan milletvekili seçilmeniz uygun olacaktır. Milletvekili seçilmekle Kolordu Komutanlığı'ndan ayrılmanız gerekmeyecektir. Cevabınızı bekliyoruz."

11 Nisan 1920 – Şeyhülislâm Dürrizâde Abdullah'ın, "Padişah ve Halife kuvvetleri dışındaki millî kuvvetleri kâfir ilan eden ve katlinin vacip (gerekli)" olduğunu bildiren fetvası "Takvim-i Vekayi"de yayınlandı.

11 Nisan 1920 – Fransızlar, anlaşma gereği Urfa'dan çekildi.

11 Nisan 1920 – Peyam-ı Sabah gazetesi, Ali Kemal, Mustafa Kemal'in idam kararı üzerine; "yalancı milliyet davası şer'i şerife aykırıdır."

11 Nisan 1920 – Damat Ferid, Kuvayi Milliye aleyhinde bildiri yayınladı. "Kuvay-ı Milliye dene teşekkül, hem Anadolu'yu korkunç bir istila tehdidine ve hem de devletin başını gövdesinden ayırmaya sebep oluyor."

11 Nisan 1920 – Mebusan Meclisi Padişah tarafından feshedildi.(İşgalci güçler önde gelen milliyetçi kişileri tutuklamışlardı. Tutuklanması gerekenler arasında milletvekili olan Rauf ve Kara Vasıf Meclis'den İngilizlerce zorla alındılar. M. Kemal'in aylarca önce söylediği gerçekleşmişti. İşgalci güçlerin süngülerinin baskısı altında Meclis'in iradesini hür olarak kullanamayacağı ortaya çıkmıştı. Meclis olayı protesto etti ve süngü altında hürriyet olmaz gerekçesi ile geçici ve süresiz olarak tatile girdi. Esasen kısa bir süre sonra Meclis Padişah tarafından resmen kapatılmıştır.)

11 Nisan 1920 – Mustafa Sabri, Sadrazam Damat Ferit'i, Kuvayı Milliye'ye karşı yeterince sert olmamakla eleştiriyordu. Anadolu hareketini bastırmak için "silahın" ve "dinin" kullanılmasını istiyordu. Sonunda bu düşünceleri karşılıklı buldu: Damat Ferit Hükümeti, 18 Nisan 1920'de Kuvayı Milliye'ye karşı Kuvayı İnzibatiye'yi (Halifelik Ordusu)'nu kurdu ve bir hafta önce de 11 Nisan fetvasını yayımladı. Yani bu ihanet fetvasının fikir babalarından biri Mustafa Sabri'ydi.

11 Nisan 1920 – İngilizlerin baskısı, Sadrazam Damat Ferit'in isteği ve Padişah Vahdettin'in onayıyla Atatürk ve silah arkadaşlarının öldürülmelerinin "dinen caiz" olduğunu belirten (5 parçalık) ihanet fetvası, 11 Nisan 1920'de o zamanki Şeyhülislam Dürrizade Abdullah imzasıyla yayımlandı. (Takvim-i Vakayi, 11 Nisan 1920).

11 Nisan 1920 – J. de Robeck'in Lord Curzon'a Damat Ferit Paşa ile yaptığı 7.4.1920 tarihli görüşme hakkındaki yazısı: "Ben milliyetçileri ezmek için yeni hükümete her türlü yardımı yapacağımı söyledim."

12 Nisan 1920 – Urfa, Fransız işgalinden kurtuldu.

12 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Bursa'da 56. Tümen Komutanlığı'na telgrafı: "İstanbul basınının gerek posta ile ve gerek satıcılar için elden Bursa'ya gelenlerinin askerî kontrolden geçilerek sakıncalı olanların girişinin önlenmesi."

12 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Bursa'da 56. Tümen Komutanlığı'na telgrafı: "Orada ele geçirilebilecek İstanbul ve yabancı basınından birer nüshanın Heyet-i Temsiliye'ye gönderilmesi." [Kocatürk]

12/13 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Anzavur ve Gâvur imam'ın Manyas yöresinde 2. defa başlattıkları isyanı bastırmak üzere Bursa ve Balıkesir'deki komutanlara olağanüstü yetkiler verildiğini bildiren beyannamesi: "İşgale karşı, tüm Anadolu ve Rumeli elbirliğiyle, imanla ve vicdanla haykırıp bağımsızlık uğruna çırpınırken, düşman en etkili silâh olan iç isyanları kışkırtmaktadır. Anzavur ve Gâvur imam'ın, Manyas yöresine gönderiliş sebebi budur. Olağanüstü Meclis için Ankara'ya gelenler ve Heyet-i Temsiliye'nin müşterek toplantısında alınan ortak kararlar 61. Tümen Komutanı Kâzım Bey e Balıkesir livasında, 56. Tümen Komutanı Bekir Sami Bey'e Bursa vilâyeti dahilinde tüm Kuva-yi Milliye, askeriye ve diğer ilgililere karşı kargaşaları önlemek üzere azletme, hapsetme ve idam etme dahil her türlü cezayı tatbik etmek için olağanüstü yetki verilmiştir." [Kocatürk]

13 Nisan 1920 – Tarsus bölgesinde Fransız kuvvetleriyle milli müfrezeler arasında Birinci Kavaklıhan savaşı (2 gün süren savaş sonu düşmanın Tarsus'a çekilmesi).

13 Nisan 1920 – 1. Düzce Ayaklanması başladı. Düzce'de milli harekete karşı ayaklanma başladı. (Bastırılışı: 31 Mayıs 1920) (Bolu-Düzce Ayaklanmaları: Bölge sakinlerinden Çerkez ve Abazaların sarayla öteden beri ilişkileri vardı. Meşrutiyetin ilânı üzerine bunlar İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne karşı tavır almışlardı. Millî Mücadeleyi bir İttihatçı hareketi olarak değerlendirmekte Saraya ve Damat Ferit hükümetine sempati beslemekteydiler. Damat Ferit 5 Nisan 1920'de tekrar iş başına geldikten sonra, hükümetin ve İngilizlerin destek ve teşvikleriyle silâha sarılıp 13 Nisan'da Düzce'yi işgal ettiler.)

13 Nisan 1920 – Tarsus bölgesinde Fransız kuvvetleriyle milli müfrezeler arasında Birinci Kavaklıhan savaşı (2 gün süren savaş sonu düşmanın Tarsus'a çekilmesi)

13 Nisan 1920 – Atatürk'ün kolordulara telgrafı: "Gerek askerî birlikler ve gerekse Kuva-yi Milliye tarafından esir edilen düşman askerlerinin hayatlarının korunmasına olağanüstü itina edilmesi."

14 Nisan 1920 – Ayaklanmacılar "padişahın yanındayız" diyerek, Düzce'yi ele geçirdi, subayları öldürdü ve askeri mühimmat depolarını yağma etti.

14 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Afyonkarahisar'da bulunan Albay Refet (Bele) Bey'e telgrafı: "Bölgeniz içindeki İtalyan Ajansı bildirilerinin düzenli olarak buraya iletilmesi."

14 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Bursa'da 14. Kolordu Komutan Vekili Bekir Sami Bey'e telgrafı: "Hâkimiyet-i Milliye gazetesi için İstanbul'da kâğıt hazırlattırılmıştır. İstanbul'a bir özel memur gönderilerek teslim alınacak kâğıtların Bursa'ya getirilmesinin temini ile neticenin bildirilmesini rica ederim." [Kocatürk]

15 Nisan 1920 – 2. Anzavur İsyanı bastırıldı.

15 Nisan 1920 – Çerkez Ethem kuvvetlerinin Susurluk ve Kirmasti arasında Anzavur kuvvetlerini tamamen dağıtışı.

15 Nisan 1920 – Alemdar gazetesinin, Mustafa Kemal'in idam kararı üzerine manşeti; Mustafa Kemal layık olduğu cezayı gördü.

16 Nisan 1920 – Dürrizade'nin fetvasına karşılık Ankara müftüsü Rifat Efendi (Börekçi) ve 153 müftü ile din adamı halktan milli direnişe sahip çıkmasını istedi. Ankara Müftüsü Rifat (Börekçi) Efendi'nin, Şeyhülislâm Dürrizade Abdullah'ın fetvasının dinen geçerli olmadığını ilân eden fetvası. Ankara Müftü'sü Rifat Efendinin (Börekçi) Şeyhülislam Dürrizade Abdullah'ın fetvasına karşı: "...Vakıa ve hakikate gayrı muvafık olarak sadır olan fetvaların şer'an mutla olmayacağını" bildiren fetvası. (Rifat Efendinin fetvası Anadolu'da yüzlerce müftü ve din adamı tarafından onaylanarak imzalanmış ve 22 Nisan 1920 tarihinden başlayarak Anadolu'nun çeşitli gazetelerinde yayımlanmıştır.)

16 Nisan 1920 – İstanbul Hükümeti'nin, 11 Nisan 1920'de Şeyhülislam Dürrizade Abdullah imzasıyla yayımladığı ihanet fetvası türlü yollarla; örneğin Yunan ve İngiliz uçaklarıyla yurda dağıtıldı. Fetva etkisiyle Anadolu'nun pek çok yerine Kuvayı Milliye'ye karşı isyanlar çıktı. Bunun üzerine Atatürk, bir an önce karşı fetva hazırlanmasını istedi. Ankara Müftüsü Rifat Efendi başkanlığında 5 müftü, 9 müderris ve 1 medrese müdürü ile 6 kişilik din bilgini heyetinden oluşan toplam 21 kişilik bir kurul, Ankara'nın "direniş fetvasını" hazırladı. Bu fetva, Milli Mücadele yanlısı 155 müftü ve din bilgini tarafından da onaylandı. Fetva, 16 Nisan 1920'de bütün müftülüklere tebliğ edildi. Kuvvacı gazetelerde yayımlandı.

16 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Edirne'de 1. Kolordu Komutanlığı'na telgrafı: "Bulgar gazetelerinde millî harekete aykırı olarak yayımlanan bilgi ve haberlerin uygun şekilde yalanlanması ve Bulgar basınının millî hareket hakkında doğru bilgiler alarak yayın yapmasının sağlanması."

16 Nisan 1920 – Alemdar gazetesi, Refi Cevat; "İngilizleri bekliyoruz. Türkler kendi güçleriyle adam olmaz. İngilizler elimizden tutarak bizi kurtaracak."

16 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'e Baha Sait Bey'in Sovyetlerle yaptığı anlaşmayı imza etmediğini bildiren telgrafı. [Kocatürk]

17 Nisan 1920 - Fevzi Paşa, Kurtuluş Savaşı'na katılmak üzere İstanbul'dan ayrıldı.

18 Nisan 1920 – Milli Kuvvetleri bastırmak amacı ile, İstanbul Hükümeti "Kuvve-i İnzibatiye" adlı bir örgüt kurulmasına ilişkin kararname çıkardı. (Hilafet Ordusu adını taşıyan bu örgüt 25.6.1920'de kaldırıldı) İstanbul'da Hilafet Ordusu teşkiline başlanması. Anadolu'da milli mücadeleye karşı savaştıkları **Kuvayı İnzibatiye'nin**, "Hilafet Ordusu" ünvanıyla teşkilatlandırılması için İstanbul Hükümeti karar aldı. Damat Ferit Paşa hükümeti tarafından Kuvayı Milliye'ye karşı Kuvayı İnzibatiye kurulması için karar alındı. İstanbul hükümetinin Kuvayı Milliye'yi ortadan kaldırmak üzere, Kuvayı İnzibatiye'nin kurulduğunu bildiren kararnamesi.

18 Nisan 1920 – İtalya'da San Remo kentinde Türkiye ile İtilaf devletleri arasında imzalanacak barışın koşullarını kararlaştıracak bir konferans başladı. (Yüksek Barış Konseyi San Remo'da 18 Nisan

1920’de, Ermenistan, Kürdistan ve ekonomik nüfuz bölgeleri konularını karara bağlamak için toplandı ve çalışmalarını 26 Nisan 1920’de tamamlayarak anlaşma metnine son şeklini verdi.)

18 Nisan 1920 – Atatürk’ün, Düzce isyanının şiddetlenmesi üzerine 24. Tümen Komutanı Yarbay Mahmut Bey’e telgrafı: “Düzce isyanı şiddetli bir safhaya girmiştir. Beraberinizdeki bütün kuvvetlerle vakit geçirmeksizin Düzce’ye hareketle isyanı ortadan kaldırırsınız!” [Kocatürk]

18 Nisan 1920 – Atatürk’ün, Konya Posta ve Telgraf Başmüdürlüğü’ne telgrafı: “Anadolu Ajansı haberlerinin günü gününe gereken merkezlere ulaştırılmasında gecikmeye sebep olan, bu konuda müsamaha gösteren memurların isimlerinin bildirilmesi.” [Kocatürk]

18 Nisan 1920 – Atatürk’ün, Anadolu’da tüm telgraf merkezlerine bildirisini: “Anadolu Ajansı bildirimlerinin bazı yerlere ulaştırılmadığı yolunda şikâyetler alıyoruz. Milletin havadissiz kalmaması amacıyla yürütülen bu hizmetin bütün telgrafçılarımızca da destekleneceğini şüphesiz kabul eder, bununla beraber bu yolda meydana gelebilecek kusurların vatan ihaneti oluşturacağını bildiririz.” [Kocatürk]

18 Nisan 1920 – Associated Press haberi; “... Çevredeki Müslümanların kafasına yeni (11 Nisan 1920 tarihli fetva ile) şeyhülislam Dürrizade Abdullah Efendi aracılığıyla Sultan’ı desteklemeyenlerin “Tanrının gazabına uğrayıp, cehennem azabına katlanacakları, Allah’ın milliyetçileri öldüren tüm Müslümanları kutsayacağı, isyancılarla çarpışarak ölenlerin de sonsuz bir övgü kazanacakları” düşüncesi yerleştiriliyor.”

18/19 Nisan 1920 – Atatürk’ün, Kâzım Karabekir’e, Ankara’ya bir miktar kuvvet gönderilmesini isteyen telgrafı: “...Disiplinine, gayretine, imanına tamamen itimat edilecek ve herhangi bir yerde patlayacak bir ayaklanmayı anında tepeleyebilmek üzere güçlü bir yumruk gibi güvenilebilecek seyyar yedeklere ihtiyaç görülmektedir. Bu amacı temin etmek ve millî yedek birliğini oluşturmak üzere emrinizdeki tümenlerden seçilecek beş yüz ilâ bin mevcutlu seçkin bir birliğin veya birliklerin bütünlüğü bozulmadan ayrıca gönüllü olarak bu tarzda oluşturulacak bir müfrezenin Ankara’ya yollanmasını gerekli görmekteyiz.” [Kocatürk]

19 Nisan 1920 – Bolu, Düzce isyanı Beypazarı’na dek yayıldı. (Nutuk)

19 Nisan 1920 – Anzavur Ahmed’un yaralı olarak Karabiga’dan İstanbul’a kaçıışı.

19 Nisan 1920 – Beypazarı, Nallıhan isyanları başladı.

19-26 Nisan 1920 – İtilaf Devletleri temsilcileri, Türkiye ile yapılacak anlaşmanın esaslarını kararlaştırmak üzere, San Remo’da Mareşal Foch’un başkanlığında toplandı. (Bitiş tarihi: 26 Nisan 1920)

20 Nisan 1920 – Kuva-yı İnzibatiye’nin ilk alayı gemiyle İzmit’e gönderildi.

20 Nisan 1920 – Eski Harbiye nazırı Fevzi Paşa (Çakmak) Anadolu’ya geçmek istediğini Mustafa Kemal’e bildirdi.

20 Nisan 1920 – İstanbul’dan Anadolu’ya geçmekte olan Fevzi (Çakmak) Paşa’nın, Kuşçalı’ya gelişi ve makine başında Atatürk’le konuşması (Bu konuşmada Atatürk, Adapazarı’nda 24. Tümen Komutanı

Yarbay Mahmut Bey'in kendisini karşılayacağını ve trenle Ankara'ya hareketine yardım edeceğini bildirmiştir.

20 Nisan 1920 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Anadolu'ya geçmek üzere Kuşçalı'ya gelen Fevzi (Çakmak) Paşa'ya telgrafı: "...Milleti seçkin hizmetlerinize eriştireceğinizden ötürü hepimiz çok mutluyuz. Mümkün olan çabuklukla Ankara'yı şereflendirmenizi bekleriz!"

20 Nisan 1920 – Fevzi (Çakmak) Paşa'nın, Kuşçalı'dan kendisine gösterilen ilgi sebebiyle Atatürk'e teşekkür telgrafı: "...İstanbul'da vatanıma edemediğim hizmeti Anadolu'da telâfi edebilirsem, benim için en büyük saadettir."

20 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'e yazısı: "...Harbiye eski Nazırı Fevzi Paşa, davetimiz üzerine beraberinde bazı kıymetli subaylarla birlikte hayatını kurtararak İstanbul'dan çıkmıştır. Ankara'ya gelişi hususu güven altına alınmıştır. Kendisinden manen ve maddeten azamî istifade için Büyük Millî Meclis'in kararı ile kurulacak icra Heyeti'nde Millî Müdafaa Vekili olmasını münasip zannediyoruz."

20 Nisan 1920 – Atatürk'ün, İnebolu'da kurulan Gençler Mahfili'nin Millî Mücadele ile ilgili haberlerin kendilerine de ulaştırılmasını isteyen 4 Nisan 1920 tarihli yazısına cevabı: "Anadolu'nun muhtaç olduğu havadis ihtiyacını Anadolu Ajansı tatmin ediyor. Vazifenin sizlerce de takdir edildiğinin memnuniyetle görülmesi sebebiyle, Ajans bildirimlerinin mümkün olduğu kadar geniş bir sahada, hatta köylere varıncaya kadar ulaştırılmasına yardımcı olmanızı rica ederiz."

20 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Samsun Mutasarrıflığına telgrafı: "Vatanın şu ölüm kalım savaşında, İstanbul'da düşman elinde ve emrinde olan İstanbul basınına karşı pek ciddi bir kontrol uygulanması zorunludur. Gerekli önlemlerin alınması." [Kocatürk]

21 Nisan 1920 – İstanbul Mebuslar Meclisi'nden ilk grup Ankara'ya geldi.

21 Nisan 1920 – Mustafa Kemal Paşa'nın, "Büyük Millet Meclisi"nin 23 Nisan 1920'de açılması hakkındaki tamimi yayınlandı. Mustafa Kemal Paşa'nın vilayetlere, Meclisin 23 Nisan 1920 tarihinde açılacağını bildiren genelgesi.

21 Nisan 1920 – Atatürk'ün, vilâyetlere Meclis'in 23 Nisan 1920 günü açılacağını bildiren genelgesi: "Nisanın 23'üncü Cuma günü Ankara'da Büyük Millet Meclisi açılacaktır." [Kocatürk]

21 Nisan 1920 – Olağanüstü yetkilere sahip meclisin 23 Nisan 1920 tarihinde cuma namazından sonra Ankara'da açılacağını ve açılış esaslarının memleketin dört yanına tebligatı. (Nutuk)

21 Nisan 1920 – Mustafa Kemal meclisin 23 Nisan'da açılacağını, Anadolu'da her tarafta dini törenler yapılmasını, mevlid okunmasını istedi. (Mustafa Kemal meclis üyelerine davetiyeleri tek tek imzaladı. Davette kılınacak namazlar, kesilecek kurbanlar, kürsüdeki sakal-ı Şerif ve okunacak dualar dahi yazılıydı.)

21 Nisan 1920 – Bursa'da bazı din adamları, Milli Mücadelenin meşruiyetine dair fetva verdi.

21 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Balıkesir'de 61. Tümen Komutanlığı'na telgrafı: "Büyük Millet Meclisi'nin açılışından sonra Anadolu vaziyetinin alacağı fevkalâde önem sebebiyle İstanbul halkının burada seyredecek olaylardan uzak kalmamaları için Anadolu Ajansı günlük bildirimlerinin, Bandırma'dan emin

kayıkcılar ve vapur kaptanlarıyla düzenli olarak İstanbul'a ulaştırılması." (Aynı yazı Mudanya Kaymakamlığı'na da yazılmıştır). [Kocatürk]

21 Nisan 1920 – (Bolu – Düzce Ayaklanması: Ayaklanmayı bastırmak için Refet Beyin Ankara'ya gönderdiği 120 kişilik bir süvari birliği Mustafa Kemal ve İsmet Bey tarafından coşku ile karşılanmış ve Ziraat Mektebi etrafında savunma önlemleri almakla görevlendirilmişti. Asilere nasihat için gönderilen Hüsrev (GEREDE) heyeti esir alınmış ve her an ölüm tehdidi altında bulunmaktaydı. Ayaklanmayı bastırmakla 24. Tümen Komutanı Kur.Yrb. Mahmut Bey görevlendirilir. Mahmut Bey mert ve cesur bölgeyi iyi tanıyan Çerkez asıllı bir subaydır. İyi niyetlidir. Olayı kan dökmeden halletmek ister. Fakat Hendek civarında asilerin tuzağına düşer ve şehitlik mertebesine ulaşır (21 Nisan 1920).

22 Nisan 1920 – 24. Tümen komutanı Yarbay Mahmut, Hendek'ten Düzce üzerine yürürken, ayaklananlar tarafından şehit edildi.

22 Nisan 1920 – İstanbul Mebuslar Meclisi'nden ilk grup Ankara'ya geldi.

22 Nisan 1920 – Atatürk'ün, bütün vilâyetlere genelgesi: "23 Nisan'dan itibaren bütün mülkî ve askerî makamların ve umum milletin başvuru yerinin, adı geçen Meclis olacağı arz olunur."

22 Nisan 1920 – Tüm yurda ve tüm mülki amirlere tebliğ; "23 Nisan 1920 tarihinden itibaren askeri ve sivil tüm makamlarla münasebette, bütün milletin tek mercii Büyük Millet Meclisi olacaktır." (Nutuk)

22 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Feke Kaymakamı Şerafettin Bey'e telgrafı: "Millî hareketi fırsat sayarak çapulculuğa kalkışacak zorbalar aleyhine Kuva-yi Milliye Komutanları ve Niğde 11. Tümen Komutanı Yarbay Arif Bey'le ilişki kurarak en şiddetli önlemleri uygulayınız. Düşmandan kurtarılan memlekette hükümetin görevi intizam ve asayiş temin etmektir." [Kocatürk]

22 Nisan 1920 – İtilaf Devletleri'nin Osmanlı Hükümeti'ni Paris'te toplanacak Barış Konferansı'na davet edişi.

22 Nisan 1920 – Meclis binasının elektriği için Konya'dan ermeni bir elektrikçi getirildi. Ancak motor başarılı olamadı. Bu nedenle salondaki avize kullanılmadı, süs olarak kaldı. Gece toplantıları gaz lambası ile yapıldı.

23 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Albay Cafer Tayyar Bey'e telgrafı: "...Trakya, kesin olarak Anadolu ile beraber Osmanlı Devleti'nin bir parçasıdır."

23 Nisan 1920 – Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılması.

23 Nisan 1920 – TBMM'nin açılışında Türkçe dua edildi. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

23 Nisan 1920 – Atatürk, akşam arkadaşlarıyla bir sohbet toplantısı yaptı. O toplantıda Atatürk, "TBMM'nin Osmanlı'nın hükümet ve meclisi yanında çocuk kalacak toylukta olduğunu, bu nedenle bu günün adına 'Çocuk bayramı' denmesini" istedi. (Çocuk bayramı kelimesi ve fikri ilk kez bu gün dillendirildi.) (23 Nisan ilk defa 1921'de çıkarılan bir kanunla "Hâkimiyet-i Milliye Bayramı" ilan edildi. 1922 yılında öğrencilerin kutlamalara katılması ve Himaye-i Eftal cemiyetine gelir getiren rozet satışlarının çocuklar eliyle yapılması neticesinde bu tarih çocuklarla özdeş hale geldi. (Panzehir, Sinan Meydan)

23 Nisan 1920 – TBMM’nde (Açılışında) 390 vekil vardır. Bunların % 28’i memur ve öğretmen, % 15’i asker, % 13’ü hukukçu, %9’u serbest meslek ve % 6’sı çiftçidir. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

23 Nisan 1920 – Kazım Karabekir’in TBMM’ne başarı ve bağlılık telgrafı: “XV. Kolordunun bu milli meclisimizin emrine amade olduğunu kemal-i hürmetle arz olunur.”

23 Nisan 1920 – Ankara’da toplanan ilk meclis (TBMM); 115 memur ve emekli, 61 hoca, 51 asker, 26 çiftçi, 37 tüccar, 49 avukat, 51 hekim, 8 şeyh, 6 gazeteci, 5 ağa, 5 aşiret reisi ve 2 mühendisten kurulu idi. (Çankaya, Atay,s.295; 1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.287)

23 Nisan 1920 – Hacı bayram caminde 1500 kişi toplanınca Mustafa Kemal ve heyeti zor yer buldu. Günlerden cumaydı. Kutsal emanetler sergilendi, hatimler indirildi. Cuma namazı kılındı. Meclisin önünde 3 kurban kesildi. Bursa mebusu Fehim Hoca dua okudu. Meclis kapısındaki kurdeleyi smokin tarzda kıyafetli Mustafa Kemal kesti. Başında kalpak vardı.

23 Nisan 1920 – Meclis duvarlarında; **“Müslümanların hayat illeri ehil olanların arasında istişare edilir”** yazısı vardı. Kürsüye Hacı bayram Veli’nin sancağı, Kur’an ve sakal-ı Şerif kondu. Hoca olan mebuslar bir ağızdan dua etti, Buhari-i Şerif okudular.

23 Nisan 1920 – En yaşlı üye Sinop vekili Şerif bey ilk sözü aldı; sonra Mustafa Kemal konuştu. Vekiller mazbatalar dağıtıldı.

23 Nisan 1920 – Edirne milletvekili İsmet İnönü TBMM açılınca ilk hükümette yer aldı ve Genelkurmay başkanı seçildi. (Oysa İsmet paşa o tarihte Albay’dır ve Refet (Bele) Albay ve Ali Fuat (Cebesoy) Paşa O’ndan kıdemlidir. Üstelik İsmet Paşa Anadolu’ya çok sonradan gelmiştir. Bu nedenle Refet ve Ali Fuat bu görevlendirmeye itiraz etmiştir. Mustafa kemal itirazları sustursa da bu iki komutan İsmet Paşa’yı kabullenmekte zorlanmışlardır.) (Atatürk’ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.460)

23 Nisan 1920 – Düzce isyanı. (Abaza ve Çerkezlerden oluşan 4000 kişilik kalabalık Düzce’yi basarak hapisaneyi boşalttı ve oradaki müfrezeyi silahlarını alıp hapsetti. 24ncü Tümen Geyve’den Düzce’ye hareket etti. Bu arada Hendek de isyan etti, Adapazarı isyancıların eline geçti. 24ncü Tümen komutanı Mahmut Bey Hendek Düzce yolunda pusuya düşürülerek kurmay başkanı Sami Bey, yaveri ve birkaç subayı ile birlikte şehit edildi. Tümen muharebe edemedi esir edildi. Silahları alındı. Ağırlıkları yağmalandı. İzmit mutasarrıfı Çerkez İbrahim Padişah emriyle İstanbul’dan Adapazarı’na geldi. 150 lira maaşla gönüllü asi toplamaya başladı. Asiler tüm yöreye hâkim oldu. Geyve boğazındaki milli kuvvetlere saldırmaya başladılar. Ali Fuat Paşa komutasındaki kuvvetlerin müdahalesine rağmen isyan 4 Haziran 1920 tarihine dek sürdü. 29 Temmuz tarihinde bölgede bir isyan daha çıktı. Asiler bir kez daha bozguna uğratıldı, elebaşları TBMM kanunlarına teslim edildi. (Nutuk)

24 Nisan 1920 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı’na seçilmesi. (Böylece Mustafa Kemal bin bir engele rağmen, vatanın bütünlüğünü, devletin bağımsızlığını sağlamak ve istilâcı güçleri yurt dışına atmak amacına yönelik olarak 19 Mayıs 1919’dan bu yana yürütmüş olduğu mücadeleyi, Büyük Millet Meclisi’nin Başkanı olarak noktalıyordu. 8 Temmuz 1919’dan itibaren, bir “Ferd-i millet” olarak başladığı, 23 Temmuz 1919’da Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Heyeti Başkanı olarak devam eden Millî Mücadele liderliği, 24 Nisan 1920’de Büyük Millet Meclisi Başkanlığı sıfatıyla pekişiyordu. Adı henüz resmen konulmasa da o artık yeni bir devletin kurucusu, Millî Mücadeleyi yıkılmaz azim ve iradesiyle yürüten tartışmasız lideriydi. Bundan sonra hiç güç, onun

onayı olmadan, ülkenin geleceği ile ilgili bir karar alamaz, alsa bile uygulama imkânı bulamazdı. Artık devletin geleceği, onun iradesine bağlıydı.)

24 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na seçildikten sonra teşekkür konuşması: "...Bugün muhterem heyetinizin umumî oylarında belirmiş olan millî itimadı, liyakatimin çok üstünde görmekle beraber şahsım için bir amaç olarak değil, beraber giriştiğimiz kutsal mücadelenin yöneldiği amaçları elde etmek için milletin bahsettiği bir dayanak olarak kabul ediyorum. Gerek askerî gerekse siyasî hayatımın bütün dönemlerini işgal eden mücadelelerimde daima hareket kuralım, millî iradeye dayanarak milletin ve vatanın muhtaç olduğu amaçlara yürümek olmuştur." [Kocatürk]

24 Nisan 1920 – Mustafa Kemal ilk Meclis konuşmasını yaparak, Erzurum ve Sivas kongrelerinden beri süregelen gelişmeleri anlattı. Mustafa Kemal'in başkan seçilmesinden sonra Celalettin Arif ikinci başkanlığa başkan vekilliğine ise Abdülhalim Efendi getirildi.

24 Nisan 1920 – Mustafa Kemal meclisteki konuşmasında son bir yılda yaşananları vekillere anlattı.

24 Nisan 1920 – Mustafa Kemal'in Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanlığına seçilmesi ve teşekkür konuşması: "... Gerek askerî gerekse siyasî hayatımın bütün dönemlerini işgal eden mücadelelerimde daima hareket kuralım, millî iradeye dayanarak milletin ve vatanın muhtaç olduğu amaçlara yürümek olmuştur. ..."

24 Nisan 1920 – Mustafa Kemal, İstanbul Hükümeti'nce ölüm cezasına çarptırıldı. (Bu karar 24 Mayıs 1920'de Padişah tarafından onaylanmıştır.)

24 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, Mütareke'den Meclis'in açıldığı güne kadarki siyasî olayları özetleyen uzun konuşması: "...Millî egemenliğin her şeyden evvel belirmesi amacıyla Yüksek Meclisiniz olağanüstü yetki ile toplanmıştır. Seçimlerin ivedilikle ve coşku ile yapılması hukukî durumumuzun bütün milletçe de aynı görüşler içinde kavranıp anlaşıldığını ve yüksek Meclisinizin şekil ve niteliğinin millî iradeye samimiyetle, kuvvetle dayandığını göstermiştir." [Kocatürk]

24 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde hükümet kuruluşu hakkında konuşması ve önergesi: "Hükümet kurulması zorunludur!"

24 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, yaptığı geniş açıklamalar nedeniyle Meclis'in teşekkürlerini bildirmesi üzerine konuşması: "...Benim için dünyada en büyük mükâfat, milletin en ufak bir takdir ve iltifatıdır. Yüksek Meclisinizi teşkil eden sayın üyeler bütün milletin mümessili olmak itibarıyla, yakınlıklarını umum milletin yakınlığı gibi sayarım." [Kocatürk]

24 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Devlet vazife ve sorumluluğunun Heyet-i Temsiliye'den Meclis'e alınmasına dair Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "...Bu dakikadan itibaren teklif ediyorum: Derhal memleketin mukadderatını üzerinize alın! Bütün bu Meclis, bütün manasıyla sorumlu olmak lâzım gelir. Millet bizi ancak bunun için gönderdi; bizi buraya beş kişinin eline milleti terk edelim diye göndermemiştir." [Kocatürk]

24 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ilk gizli oturumunda memleket durumu hakkında konuşması: "...Yalnız ve yalnız bir şey düşünmeye mecburuz; o da memleketin kurtuluşudur.

Bu sebeple bütün gerçekleri açıklığıyla bilerek isabetli kararlarınızı vermenizi, geçen konuşmamda işaret ettiğim gibi, memleketin menfaatleri adına temenni ederim. Millete bağımsızlık temin edileceği güne kadar bir fert olarak bütün varlığımla çalışmaya mukaddesatım adına söz vermişimdir. Bu sözü burada tekrar etmekle şeref kazanırım.” [Kocatürk]

24 Nisan 1920 – Atatürk; “ İşte memleketimizin şimdiye kadar geçirdiği buhrandan, felaketlerden, kah Avrupa’yı taklit etmek, kah devletin işlerinin yönetimini şahsi düşüncelere göre düzenlemeye ve düzeltmeye çalışmak, kah anayasayı bile şahsi tutkulara oyuncak etmek gibi basiretsizliklere tanık olduğumuz inancıyla, şu zor ve buhranlı tarih devrinin mücadelelerini bu yolda düzeltmek taraftarıyız.” (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.428)

24 Nisan 1920 – Ana hatları 24 Nisan 1920’de San Remo Kanferansı’nda metni kararlaştırılan Sevr Antlaşması, 11 Mayıs 1920’de incelenmek üzere Osmanlı Hükümeti’ne verilmişti. (Bitiş tarihi: 26 Nisan 1920)

24 Nisan 1920 – İlk Kanun özelliğini taşıyan Ağnam Resmi Kanunu, TBMM’de kabul edildi.

24 Nisan 1920 – İngilizlerin Şile’ye asker çıkararak kasabayı işgali.

24 Nisan 1920 – Ankara müftüsü Rifat Efendinin İstanbul Hükümeti tarafından görevinden azledilmesi. (Aynı gün Heyet-i Temsiliye tarafından bu göreve yeniden atanmıştır).

24 Nisan 1920 – 24 Nisan 1920’de yapılan Meclis Başkanlığı seçimine 120 milletvekili katıldı. Seçimde elle yazılan müşterek oy pusulası kullanıldı. Başkanlık için Atatürk’ten başka aday gösterilmedi. Atatürk, 110 oyla 1. başkan seçildi. Celalettin Arif Bey ise 109 oyla 2. başkan seçildi. (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 1, Cilt 1, İçtima 1, 24. 4. 1336). Yani iki ayrı seçim yapıldı. Atatürk, 1 oy farkla değil, yüzde 91’le seçildi. 1 oy farkla seçilmiş olması için birden fazla aday olmalıydı ve oylamaya 110+109= 219 milletvekili katılmalıydı. Ancak 1. başkanlık için Atatürk tek adaydı ve 120 oyun 110’unu aldı.

24 Nisan 1920 – Atatürk, TBMM gizli oturumunda yaptığı konuşmada ise Emir Faysal’la ilişkilerini anlattı. Atatürk konuşmasında, Müslümanların dayanışmasına verdiği önemden ve I. Dünya Savaşı sırasındaki Arap ihanetinden söz etti. Arapların Osmanlı’dan ayrılırken İngilizlerin ve Fransızların “eteklerine sarıldıklarını”, fakat I. Dünya Savaşı sonrasında Irak’ta ve Suriye’de İngilizlerin ve Fransızların, Arapları aşağılayan yönetim biçimini gördükten sonra, “pek büyük bir hataya düştüklerini” takdir ettiklerini” ve bir şekilde yeniden “Osmanlı camiası içinde bulunmak istediklerini” belirtti. Özellikle Suriye’deki Müslümanların bu amaçla gelip kendileriyle temas kurduklarını anlattı. O zor koşullarda, Türkiye-Suriye dayanışmasını artırmak için olsa gerek, Türkiye’nin ve Suriye’nin bağımsız olmaları halinde, “federatif veya konfederatif bir birleşmenin mümkün olabileceğini” söyledi. Ancak konuşmasının devamında, Suriye’nin Fransızları kovup bağımsız olma konusunda samimi olmadığını da belirtti. Daha sonra Suriyeli Müslümanlar gibi Iraklı Müslümanlarla da iyi ilişkiler kurduklarını ve onların da bağımsız olmalarını istediklerini söyledi.

25 Nisan 1920 – İsmet Bey (İnönü), Genelkurmay Başkanlığına getirildi.

25 Nisan 1920 – İsmet Bey’in genelkurmay başkanlığı görevinin onaylanarak, bu göreve Muvakkat İcra Encümeni içinde çalışması hakkında TBMM kararı.

25 Nisan 1920 – Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 6 kişilik "Geçici icra Encümeni seçilmesi. (Atatürk, Meclis Başkanı olması nedeniyle -3 Mayıs 1920'e kadar görev yapan- bu encümenin de başkanlığını yapmıştır). [Kocatürk] T.B.M.M.'de "Muvakkat İcra Encümeni" kuruldu.

25 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, Albay İsmet (İnönü) Bey'in Genelkurmay Başkanlığı görevini yürütmesini ve bu sıfatla "Geçici İcra Encümeni" içinde çalışmasını Meclis'in onayına sunan konuşması. [Kocatürk]

25 Nisan 1920 – Peyam-ı Sabah gazetesi, Ali Kemal, Mustafa Kemal'in idam kararı üzerine; "İdam, idam, idam! Mustafa Kemal cezasını bulacak."

25 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi adına milleti birlik ve beraberliğe çağıran ve düşman yalanlarına inanılmamasını isteyen bildirgesi: "Anadolu'nun her köşesinden gelen vekillerimizin oluşturduğu Büyük Millet Meclisi, olanı biteni dinleyip anladıktan sonra millete gerçeği söylemeyi gerekli gördü. Kutsal vatanımızı kurtarmak için, İngiliz casuslarının sizi aldatmak üzere uydurdukları yalanlara inanmayın!" [Kocatürk]

25 Nisan 1920 – Meclis ilk işlerden biri olarak Meclis Başkanı Mustafa Kemal imzası ile metni daha önce özetlenen bir beyanname yayınladı (25 Nisan 1920). Bu beyanname ile Büyük Millet Meclisinin Padişah ve Halifeye isyan için değil, aksine onu düşman baskısından kurtarmak, başkenti ana vatana tekrar bağlamak için çalıştığı belirtilerek düşman yalanlarına inanılmaması isteniyor ve millet kurtuluş için birlik ve beraberliğe çağrılıyordu.

26 Nisan 1920 – Mustafa Kemal, Sovyet Hükümeti'nden savaş malzemesi istedi.

26 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Sovyet Hükümeti'ne (Lenin'e) harp malzemesi yardımı isteyen mektubu. (Bu mektuba, 3 Haziran 1920'de Sovyet Dışişleri Komiseri Çiçerin cevap vermiştir). [Kocatürk]

26 Nisan 1920 – Atatürk'ün, kolordulara, "Genelkurmay Başkanlığı'na, Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla Albay İsmet (İnönü) Bey'in seçildiğini ve göreve başladığını" bildiren genelgesi. [Kocatürk]

26 Nisan 1920 – San Remo'daki konferans sona erdi. Buradaki kararlar Sevr Antlaşması'nın temelini oluşturacaktır.

26 Nisan 1920 – Atatürk, Lenin'e gönderdiği mesajda; Türkiye ve Sovyet Rusya'nın emperyalist düşmanlara karşı birlikte hareket etmesi gerektiğini belirtti. (Lenin cevaben; "Sovyet hükümeti, Türk halkının bağımsızlık ve egemenlik yolunda verdiği kahramanca savaşı canlı bir ilgiyle izliyor ve Türkiye'nin zor günler yaşadığı şu sıralarda Türk ve Rus halkını birleştirecek anlaşmanın dayanıklı bir temelini atmaktan mutluluk duyuyor.") (Nitekim Türk – Sovyet dostluk anlaşması 24 Ağustos 1920'de imza edildi.) (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.75.)

26 Nisan 1920 – Mustafa Kemal, Lenin'e gönderdiği mektupta Ankara ve Moskova arasında normal münasebetlerin kurulmasını, askeri ve siyasi ittifak ile emperyalist yabancı güçlere karşı birlikte mücadele edilmesini istemiş ve Ankara'nın Misak-ı Milli'ye dayanan politikasını açıkladı.

27 Nisan 1920 – Fevzi Paşa'nın Ankara'ya gelişi. Atatürk'ün, öğleden sonra Ankara'ya gelen Fevzi (Çakmak) Paşa'yı istasyonda karşılaması.

27 Nisan 1920 – Fevzi Paşa (Mareşal Çakmak), TBMM'de bir konuşma yaptı.

27 Nisan 1920 – TBMM adına Padişah Vahdettin'e telgraf çekilmesi. Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Padişah Vahdettin'e telgrafı: "Millî savunmamızı, düşmanların bayrakları babalarımızın ocakları üstünden çekilinceye kadar terk edemeyiz, İstanbul mabetleri etrafında düşman askerleri gezdikçe, özvatan toprakları üstünden yabancı adamların ayakları çekilmedikçe, biz mücadelemizde devam etmeye mecburuz. Kendi hükümetimizin idaresi altında bedbaht ve fakir yaşamak, yabancı esareti karşılığı kavuşacağımız huzur ve mutluluğa bin kere üstündür."

27 Nisan 1920 – Meclis Başkanlık Divanı, çoğunluğun eğilimini dikkate alarak ve Padişahın Meclis'e karşı tepkisini azaltmak maksadıyla, 27 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi emriyle Mustafa Kemal imzasıyla Padişaha hitaben bir telgraf gönderdi. Telgraf "İstanbul'un işgali ve bunu takip eden facialar üzerine, saltanat hukukunu, millî bağımsızlığımızı sağlamak amacıyla Ankara'da Büyük Millet Meclisi halinde toplandık" cümlesiyle başlıyor, Anadolu'nun o zamana kadar devlet için yaptığı fedakârlıklar belirtiliyor, isyan iddiası reddediliyordu.

27 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Fevzi (Çakmak) Paşa'nın Ankara'ya geldiğini bildiren genelgesi: "Sabık Harbiye Nazırı Fevzi Paşa, milletin varlığını kurtarma yolundaki mücadelesine bundan sonra Anadolu'da katılmak üzere İstanbul'dan Ankara'ya gelmiştir."

27 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışını kutlayan Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'ne teşekkür telgrafı. [Kocatürk]

27 Nisan 1920 – Harbiye nazırı Fevzi Paşa Ankara'ya geldi. Mustafa Kemal istasyonda karşıladı. Fevzi paşanın Anadolu hareketine katıldığı kolordulara tamim ile bildirildi.

27 Nisan 1920 – Fevzi (çakmak) Paşa'nın Anadolu'ya geçerek Kurtuluş savaşına katılması.

28 Nisan 1920 – İstanbul Hükümeti, Anadolu'da Padişah Hükümeti'nin yönetimini kurmak amacı ile "Anadolu Fevkalade Müfettiş-i Umumiliği'ni oluşturan kararnameyi yayınladı. (Bu örgüt, 3 Kasım 1920'de kaldırıldı).

28 Nisan 1920 – Anadolu'da Padişahın ve onun hükümetinin yönetimini kurmak amacı ile Anadolu fevkalade Müfettiş-i Umumiliği kurulduğunda ve müfettişliğe Müşir Zeki Paşa'nın atandığına dair İstanbul Hükümeti'nin kararnamesi.

29 Nisan 1920 – Hıyanet-i Vatan Kanunu'nun TBMM'de kabulü. Hıyanet-i Vataniye Kanunu çıkarıldı. (Şeyhülislam fetvası, Padişah'ın beyannamesi, Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin Anadolu'da ayaklanma çıkarmaya yönelik faaliyetleri Ankara'da ciddi sıkıntılar yaratmaktaydı. Meclisin yasallığı tartışma konusuydu. Bu çabaları yok etmek ve Büyük Millet Meclisini tartışma konusu olmaktan çıkarmak, düşmanla işbirliği yapanları etkisiz hale getirmek gerekiyordu. Bunu sağlamak için 29 Nisan 1920'de "Hıyanet-i Vataniye Kanunu" çıkarıldı.)

29 Nisan 1920 – Meclis 29 Nisan 1920'de "Hıyanet-i Vataniye Kanunu"nu kabul etti: TBMM, kuruluşunun hemen sonrasında 2 numaralı Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nu çıkarmak suretiyle içerde güvenliği sağlamaya çalıştı. Ancak bu kanunun dört aylık uygulama süresinde beklenen sonuç alınamadı.

29 Nisan 1920 – Atatürk'ün, Konya'da 12. Kolordu Komutanı Fahrettin (Altay) Bey'e, şair Mehmet Akif'in Burdur'dan milletvekili seçilmesinin teminini isteyen telgrafı.

29 Nisan 1920 – Atatürk'ün, yeni kurulan Orenburg İslâm Hükûmeti'ne tebrik telgrafı.

29 Nisan 1920 – Sultan Vahdettin'in kızı Sabiha sultan ile Veliâht Abdülmecit'in oğlu Ömer Faruk efendinin düğünü yapıldı.

30 Nisan 1920 - Mustafa Kemal, TBMM'nin açıldığını Avrupa devletleri dışişleri bakanlıklarına, bir yazı ile bildirdi.

30 Nisan 1920 – Trakya'daki direniş hareketini teşkil ettiği gerekçesiyle İstanbul'a çağrılarak kolordu komutanlığından alınan Cafer Tayyar Paşa'nın Edirne'ye geri dönmesi ve asker olarak değil ama Trakya Paşaeli cemiyeti bünyesinde çalışmalarını sürdürmesi. (Cafer Tayyar Paşa bu çalışmalar esnasında Yunanlılara esir düşmüştür.) (Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.92)

1 Mayıs 1920 – İşçi Bayramı sol rüzgârların etkisiyle kutlandı.

1 Mayıs 1920 – İşçi Bayramı İstanbul'da ve Trabzon'da yapılan mitinglerle kutlandı.

1 Mayıs 1920 – Atatürk'ün, Genelkurmay Başkanı'nın da icra Vekilleri Heyeti arasında bulunmasına dair Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması.

1 Mayıs 1920 – Tefvik Paşa başkanlığında bir heyet, San Remo'daki barış görüşmelerinin sonuçları için Paris'e gitti.

1 Mayıs 1920 – Mustafa Kemal'in mecliste yaptığı konuşma ile Kürtler dahil etnik unsurları İSLAM DİNİ ÇEMBERİNDE bir arada olmaya çağırırdı.

2 Mayıs 1920 – TBMM'nce Bakanların seçimine dair kanunun kabulü. TBMM'nde "Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin Suret-i İntihabına Dair Kanun" kabul edildi.

2 Mayıs 1920 – 3 sayılı "TBMM İcra Vekillerinin seçilmesine Dair Kanun" ile Genelkurmay Başkanlığı işlerini görmek için ayrı bir vekâlet (bakanlık) kuruldu. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

2 Mayıs 1920 – Büyük Millet Meclisi Bakanlarının seçimi ile ilgili kanunla, Genelkurmay işlerini de yürütmek üzere Mecliste 11 bakanlı bir bakanlar kurulunun meydana getirilmesi. (İsmet İnönü Paşa Genelkurmay işlerini de üstlendi, Milli Savunma Bakanlığına da Fevzi çakmak Paşa getirildi.) (Nutuk)

2 Mayıs 1920 – "Büyük Millet Meclisi icra vekillerinin sureti intihabına dair" kanunun 1nci maddesince sosyal hizmetlerden sorumlu "Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı" kuruldu.

2 Mayıs 1920 – "Sihhat ve İctimai Muavenet vekaleti" kuruldu. (Sağlıkla ilgili bakanlık düzeyinde ilk örgüt buydu.) Bu yasa TBMM'nin çıkardığı ilk üç yasadandı. İlk sağlık bakanı Dr. Adnan Adıvar'dı. (Türkiye üzerine notlar, Metin Aydoğan)

3 Mayıs 1920 – TBMM'de meclis başkanlığında çalışacak ilk Bakanlar Kurulu olan "İcra Heyeti Vekillerinin" seçilmesi. Ankara'da ilk Bakanlar Kurulu olan İcra Vekilleri Heyeti kuruldu.

3 Mayıs 1920 – TBMM icra vekillerinin seçimi hakkında kanunu kabul ederek 11 kişilik "icra vekilleri" heyetini seçti. (Mustafa Kemal Teşkilat-ı esasiye kanunu (anayasa) çıkana kadar bu heyetin başkanlığını yaptı.

3 Mayıs 1920 – İcra Vekilleri Heyeti, 5 Mayıs'ta Mustafa Kemal başkanlığında ilk toplantısını yaptı (24 Ocak 1921'e kadar Atatürk'ün başkanlığında görev yapmıştır). (Dahiliye Vekaletine Cami bey, Adliye Vekaletine Celaleddin Arif Bey, Nafiah vekaletine İsmail Fazıl Paşa, Hariciye Vekaletine Bekir Sami Bey, Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimai Vekaletine Dr. Adnan Bey, İktisat Vekaletine Yusuf Bey, Müdafaa-i Milliye Vekaletine Fevzi Paşa, Erkan-i Harbiye-i Umumiye'ye İsmet Bey)

3 Mayıs 1920 – Düzce'de ayaklanmacılar Bolu'yu da ele geçirdi. Katliama girişen isyancılar, Bolu mutasarrıf vekili ile birlikte 13 kişiyi vahşice parçaladı, subaylara işkence yaptı, evleri yağmaladı.

3 Mayıs 1920 – Sağlık Bakanlığının Kuruluşu. Mustafa Kemal'in 19 Mayıs 1919'da, Samsun'a çıkışı ile başlayan Milli Kurtuluş Savaşı'mızın dönüm tarihi, Ankara'da Meclis'in açıldığı 23 Nisan 1920'dir. Bu tarih Cumhuriyet'e giden yoldaki en önemli aşamadır. Yüce Meclis, 2 Mayıs 1920'de 3 sayılı Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin Suret-i İntihabına Dair Kanun'u çıkararak, bu Kanun'un 1. maddesi ile içerisinde Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekaletinin (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı) de bulunduğu Bakanlar Kurulunu oluşturmuştur. İcra Vekilleri Heyeti Reisliğine (Başbakan) Mustafa Kemal getirilirken Dr. Adnan Bey de Ankara Hükümetinin ilk Sağlık Bakanı olmuştur. Sağlık Bakanlığı olarak Ankara Vilayet Konağı'nın bir odası kullanılmıştır. Bakanlığın kurulması ülkemiz sağlık hizmetlerinin ülkeyi yönetenlerin asli görevi olduğu bilincinin ortaya konulması açısından çok önemlidir.

3 Mayıs 1920 – Mustafa Kemal'in Kazım Karabekir'e telgrafı: "Elde beş para bulunmadığı malumdur. Şimdilik içerde bir kaynakta bulunmuyor. Başka taraftan sağlanana dek Azerbaycan'dan en geniş ölçüde borç alma olanağının düşünülmesini ve sağlanmasını rica ederim." (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

4 Mayıs 1920 – Atatürk'ün, "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilen esasları ve İcra Vekilleri Heyeti'nde görev alan kişileri bildiren" genelgesi: "Millî iradenin fiilen vatanın mukadderatına el koymuş tanınması, esas ilke olarak kabul edilmiştir."

4 Mayıs 1920 – Maarif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanlığı) kuruldu.

4 Mayıs 1920 – Maliye Vekilliğine Hakkı Behiç Bey'in, Maarif Vekilliğine Rıza Nur Bey'in seçilmeleri.

4 Mayıs 1920 – Mustafa Kemal'in Lenin'e mektubu. (Mustafa Kemal, silah, erzak ve para karşılığı işbirliği öneriyordu.)(Sivas kongresinde bir büyük devletten yardım alınabilir kararı vardı lakin bu büyük devlet ABD olarak tasarlanmıştı. Oysa şimdi Rusya'dan yardım alınacaktı.)

5 Mayıs 1920 – Şeyhülislam Dürizzade Abdullah'ın fetvasına karşılık, Ankara Müftüsü Rifat (Börekçi) ile Anadolu din adamlarının, 251 imzalı fetvası yayınlandı. (Hakimiyeti Milliye'de)

5 Mayıs 1920 – Konya'da ayaklanma çıktı.

5 Mayıs 1920 – Konya'da bir fesat derneği keşfedildi. Tutuklamalar başladı ancak bir süre sonra liderleri halkı da kıskırttı ve Konya içinde silahlı toplantı yapmaya kalktılar. İsyancılar, Konya'daki askeri birlik tarafından dağıtıldı, ön ayak olanlar tutuklandı. (Nutuk)

5 Mayıs 1920 – Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce seçilen "İcra Vekilleri Heyeti"nin, Atatürk'ün başkanlığında ilk toplantısını yapması. TBMM tarafından seçilen ilk Bakanlar Kurulu, Mustafa Kemal

Paşa'nın başkanlığında toplandı. (4 Mayıs'ta İcra Vekilleri heyeti seçiminin tamamlanması üzerine, kabine 5 Mayıs 1920'de ilk toplantısını Mustafa Kemal'in başkanlığında gerçekleştirdi.)

6 Mayıs 1920 – Atatürk'ün, Milli Mücadele'ye hizmeti geçenlere Büyük Millet Meclisi adına teşekkürü: "Mütarekeyi izleyen günlerde haksız yabancı işgaliyle karşılaşan bütün memleket parçalarında ırz ve vatanın korunması için hizmet veren bütün idareciler ve komutanlarla subaylar ve memurlar ve halk ile millî kahramanlara, Büyük Millet Meclisi'nin özel teşekkürlerini sunmaya Meclis tarafından görevlendirildim. Bu görevi yaparken yüksek bir ruh hazzı ile uygulandığımı ilâveten ifade ederim.

6 Mayıs 1920 – TBMM İcra Vekilleri kararnamesi ile İstanbul basınının Anadolu'ya girmesinin yasaklanması. (6 Mayıs tarihli bir kararname ile İstanbul basınının Anadolu'ya girmesi yasaklandı. Bu suretle Damat Ferit taraftarı basınını Anadolu'yu karıştırmayı önlenmiş oluyordu.)

6 Mayıs 1920 – TBMM'nde "İstanbul Hükümeti ile Resmi Muharebenin Memnuniyeti Hakkında" 12 sayılı karar çıkarıldı.

6 Mayıs 1920 – TBMM, İstanbul'daki zararlı yayınların Anadolu'ya sokulmasını kesin olarak önlemek isteyen Mustafa Kemal'in isteğiyle, 6 Mayıs 1920'de bir "**sansür talimatnamesi**" çıkarmıştır. 19 Maddelik bu sansür talimatnamesi anılan taraflı – yandaş gazeteleri bu karara rağmen geri göndermeyen yetkililerin vatana ihanetle suçlanacağını duyurmaktadır.

8 Mayıs 1920 – Atatürk'ün Geyve'de bulunan Ali Fuat Paşa'ya, Ankara'yı tehdit eden isyanlar sebebiyle telgrafı: "...Bugün, Ankara, yani bütün millî varlık tehlike altında saymak lâzımdır. Bu sebeple her şeyden evvel Ankara'da tam anlamıyla güvenlik sağlamak için, bir fesat sahasını çevreleyen Safranbolu, Çerkeş, Kızılcahamam, Beypazarı, Mudurnu, Geyve hattında savunma ile ilgili bir vaziyet muhafazasına çalışılmak gereklidir." [Kocatürk]

9 Mayıs 1920 – TBMM, İslam dünyasına bir bildiri yayınladı. (9 Mayıs'ta ise, İslâm âlemine hitaben Mustafa Kemal imzalı bir beyanname yayınlanarak manevî destekleri istendi.)

9 Mayıs 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Anadolu Ajansı aracılığıyla İslâm âlemine bildirgesi: "...İşte biz, bir taraftan müstevlileri geldikleri yerlere kovmak diğer taraftan aldatılan ve karışıklığa itilenleri yola getirmekle meşgul olduğumuz bir zamanda sizi hakikatten haberdar etmek istedik! ...Orduyu terhis etmek, köylülere Kuva-yi Milliye'yi asi tanıtmak, milleti kendine şeref veren en asil ve civanmert evlâdına karşı şüphe ve tereddüde düşürmek, barışı hazırlamak için İngiliz emri altında çalışan vatansızların ilk işi oldu!" [Kocatürk]

9 Mayıs 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda askerî ve siyasî vaziyet hakkında konuşması. [Kocatürk]

9 Mayıs 1920 – Büyük Edirne Kongresi gerçekleştirildi.

9 Mayıs 1920 – Atatürk, Milli Mücadele'nin başlarında, Suriye Müslümanlarının lideri Emir Faysal'la bazı görüşmeler yaptı. Emir Faysal, Atatürk'le işbirliği konusunu görüşmek için Binbaşı Bedi ve Sait Haydar beyleri gizlice Ankara'ya gönderdi. Atatürk, 9 Mayıs 1920'de TBMM gizli oturumundaki konuşmasında Emir Faysal'la bir antlaşma yapıldığını, ancak imzalanmadığını söyleyecekti.

9 Mayıs 1920 – Sovyet hükümetinin 3 Aralık 1917 tarihli “Rusya ve Doğu Müslümanlarına” yayınladığı demeç, TBMM’nin 9 Mayıs 1920 günkü oturumunda alkışlarla okundu. Sovyet Rusya, Müslüman halkları Bolşevik rejimini desteklemeye ve Avrupa Emperyalizmine karşı ayaklanmaya davet eden demeç ile; Çarlık Rusyası’nın tanıdığı Türkiye’yi parçalayan anlaşmayı, Bolşevik hükümetinin tanımadığı ve özellikle İstanbul’un Müslümanların elinde kalması gerektiğini belirtiliyordu.

9 Mayıs 1920 – Trakya Paşaeli Müdafa Heyet-i Osmaniyesi Edirne’de ikinci kongresini yaptı. (İsmi Trakya Paşaeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti’ne dönüştürüldü.) (Geldikleri gibi giderler, Kahraman Yusufoglu)

10 Mayıs 1920 – Anzavur Ahmed’e bağlı kuvvetler, Adapazarı’nı ele geçirdi.

10 Mayıs 1920 – Mustafa Kemal, Chicago Tribune gazetesi muhabiri Williams ile konuştu.

10 Mayıs 1920 – Atatürk’ün, “Chicago Tribün” muhabirine demeci: “...Milliyetçilerin görüşü şudur: Türkiye, Türkler içindir ve Türkiye bağımsız olmalıdır. Mütareke imza edildiği zamanki sınırı esas sayıyoruz. Bu sebeple antlaşma şartlarının bu görüşe uymayan kısımlarına karşı mücadele edilecektir!”

11 Mayıs 1920 – Hariciye Vekili Bekir Sami başkanlığında bir kurul Sovyetler Birliği ile ilişki kurmak üzere Moskova’ya doğru yola çıktı. (İktisat Vekili Yusuf Kemal (Tengirşenk) ile Hariciye Vekili Bekir Sami (Kunduh) Sovyetler Birliği ile anlaşma yapmak üzere Moskova’ya hareket etti.)

11 Mayıs 1920 – Moskova’ya gönderilen dışişleri bakanı Bekir Sami Bey başkanlığındaki heyetin Ankara’dan hareketi. (Heyetin asıl görevi Rusya ile ilişki kurmaktır. 24 Ağustos 1920’de Ruslar, anlaşmayı paraf etmesine karşılık, hala imzalamamıştı. Bu imza (Moskova anlaşması) ancak 16 Mart 1921 tarihinde atılmıştı.) (Nutuk)

11 Mayıs 1920 – İstanbul Hükümeti temsilcisi Tefik (Oktay) Paşa’ya, San Remo’da saptanan barış antlaşması taslağı bildirildi; Tefik Paşa bunu bağımsız devlet anlayışına uygun görmedi. (Anlaşma taslağı 11 Mayıs 1920’de Paris’te Osmanlı delegesi Tefik Paşaya verildi. İmzalanması için de bir aylık bir süre tanındı. Türk heyeti anlaşma metninin kabul edilmesinin mümkün olmadığı görüşündeydi. Durumdan bilgilendirilen Vükelâ Meclisi üyelerinden bazıları, böyle bir anlaşmayı kabul etmektense istifa edeceklerini söylemekteydiler. Bu durum karşısında Damat Ferit Paşa, verilen süreyi uzatmak ve bazı hükümlerin hafifletilmesini sağlamak için Fransa’ya gitti. Kendisine barış şartlarını tartışmaya imkân olmadığı, düşünme süresinin bir defaya mahsus olmak üzere 27 Temmuz’a kadar uzatıldığı cevabı verildi.)

11 Mayıs 1920 – Fransa Dışişleri Bakanlığı’nın saatli salonunda barış koşulları (Sevr) Osmanlı heyetine sunuldu.

11 Mayıs 1920 – Mustafa Kemal Paşa, İstanbul’da toplanan bir Divan-ı Harp tarafından idama mahkum edildi. (Padişah 24 Mayıs’ta onayladı)

11 Mayıs 1920 – Nemrut diye adlandırılan Mustafa Paşa başkanlığındaki Divan-ı Harp, başta Mustafa Kemal olmak üzere Vasıf Bey (Kara), Ali Fuat Paşa (Cebesoy), Alfred Rüstem Bey, Dr. Adnan Bey (Adivar) ve Halide Edip (Adivar) gibi isimleri Kuva-yı Milliye adlı kuruluştaki “bozgunculuk” yaparak,

halkı zorla askere almak, İttihatçılarla işbirliği yapmak vb. suçlardan dolayı gıyaplarında idama mahkum etti.

11 Mayıs 1920 – Ana hatları 24 Nisan 1920’de San Remo Konferansı’nda kararlaştırılan Sevr Antlaşması, 11 Mayıs 1920’de incelenmek üzere Osmanlı Hükümeti’ne verilmişti.

11 Mayıs 1920 – Atatürk’ün, Kılıç Ali’nin ayrılışı nedeniyle kendisine telgraf çeken Antep Müdafaa-i Hukuk Merkez Heyeti’ne cevabı: “Pek kıymetli olsa bile, vatanın müdafaasını bir tek şahsa bağlı bulundurmak uygun değildir. Orada Kılıç Ali Bey’le beraber yetişmiş büyük vatanperverler vardır. Ve sizlerin her birinizden Kılıç Ali Beyin önüne geçecek hizmetler bekleriz. Metin olunuz, telâş etmeyiniz; birliklerinizi emniyetle muhafaza ediniz.” [Kocatürk]

11 Mayıs 1920 – Üçüncü Anzavur ayaklanması. Anzavur top ve makineli tüfeklerle donatılmış 500 kişilik bir kuvvetle, Adapazarı ve Geyve dolaylarında zayıf bir müfrezeyle saldırarak yine sahneye çıktı. Anzavur gönderilen askeri birlik ve milli müfrezelere durmadan saldırdı ancak 20 Mayıs 1920’de Geyve boğazı yakınlarında yenildi ve kaçmak zorunda kaldı. (Nutuk)

13 Mayıs 1920 - Cafer Tayyar Bey, Trakya kuvvetlerinin komutanı oldu.

14 Mayıs 1920 – Birinci Yozgat (Yenihan) ayaklanması. (Pastacı Nâzım isimli eski bir sabıkalı hesap, vermekten kurtulabilmek için etrafına topladığı adamlarından oluşan topluluğa “Gönüllü Halife Ordusu” adını vermiş ve 13 Mayıs’da Yenihan (Yıldızeli)“da isyan bayrağını açmıştı. Ahaliye yayınladığı bildiri de şöyle diyor: “Sevgili Padişahımızla, Kongreciler harp ediyorlar. Ahaliyi İslamiye, Padişaha yardım için silâha sarılıyor. Halife Ordusu namıyla bir ordu teşkil ediyorlar. Sizi babalarınızla kardeşlerinize karşı silâh atmaya icbar ediyorlar.... Zabitlerin emrini tutarak Padişaha asi olmayınız. Yaşasın sevgili Padişahımız, kahrolsun Kongre”. Asiler Yıldızeli Kaymakamına, Padişah ile hemen uzlaşmasını vatan hainliği kanunun uygulanmamasını, aksi halde halka vergi verdirtmeyip Samsun’a gelen Halife ordusuna katılacakları tehdidinde bulundular. Kaymakamın gevşek tutumundan da yararlanarak teşkilatlandılar. Asiler 27/28 Mayıs gecesi Çamlıbel’de bulunan bir müfrezeyi esir aldıkları gibi, Tokat civarında yürüyüş halinde bir tabur da asilerin hücumuyla dağıldı. Bu başarıdan cür’etleri artan asiler, 6/7 Haziran gecesi Zile’yi işgal ettiler de, 3. Kolordu birlikleri 12 Haziran’da Zile’yi geri aldılar. Ayaklanma bastırıldı ve de elebaşları askerî mahkeme kararıyla cezalandırıldılar.)

14 Mayıs 1920 – Atatürk’ün, 9-13 Mayıs günleri arasında toplanan Edirne Kongresi’nin aldığı kararlar hakkında Trakya Müdafaa-i Hukuk Merkez Heyeti Başkanlığı’na telgrafı: “Edirne Fevkalâde Meclisi’nin Yunan işgali ihtimaline karşı, Trakya’nın savunma esası dahilinde verdiği karar uygundur. Paris’teki Osmanlı delege heyeti, milletin hiçbir şekilde vekâletine sahip değildir.”

14 Mayıs 1920 – Postacı Nazım ve Çerkez Kara Mustafa adındaki şahıslar 30-40 kişiyle Yenihan’a bağlı Kaman köyünde isyan etti. Asiler 27/28 Mayıs gecesi Çamlıbel’deki müfrezeyle saldırıp askerleri esir etti. 28 Mayıs’ta da Tokat yakınlarında yürüyüş halindeki bir tabura saldırıp bir kısmını esir ettiler. Cüretleri artan asiler 6/7 Haziran gecesi Zile’yi işgal etti. Oradaki askerler Zile kalesine çekildi ancak erzakları tükenince üç gün sonra teslim oldular. Asiler 23/24 Haziran 1920’de Boğazlıyan’a baskın yaptılar. Bu müfrezeyi dağıttılar. Amasya’daki Cemil Cahit Bey komutasındaki 5nci Kafkas tümeni ve Antep’te bulunan Kılıç Ali Bey bölgeye sevk edildi. 1920 yılı Temmuz ortasına kadar asilerle uğraşıldı. Nihayet bastırıldı. (Nutuk)

15 Mayıs 1920 – Kuvay-ı İnzibatiye, Kuvay-ı Milliye tarafından yenilgiye uğratıldı.

15 Mayıs 1920 – Anzavur kuvvetleri ile Kuva-yı Milliye arasında Geyve’de şiddetli çatışmalar oldu. Anzavur kuvvetleri yenilerek, geri çekildi. Kuvay-ı Milliye’yi oluşturan Ahmet Anzavur kuvvetlerinin Geyve Boğazı yakınlarındaki şiddetli çarpışmalar sonucunda dağıtılması.

15 Mayıs 1920 – Atatürk’ün, Kâzım Karabekir’e iç isyanların yayılma eğilimine karşı doğu bölgelerinde gereken önlemlerin alınmasını isteyen telgrafı: “...Biz her şeyden evvel bütün kuvvetimizle memleketimizin iç dayanışmasını korumayı başarılırsak, sınırlarımızı kurtarmaya muvaffak olacağımız görüşündeyiz. Bu sebeple kolordunuz birlikleriyle her şeyden evvel gericiliği ortadan kaldıracak şekilde batıya doğru harekât ve tertibat düşünmek mecburiyetindeyiz. Bundan başka bütün iç karışıklıkların kuvvetlerimizi içerde işlemez hale getirerek sınırlarımızı yabancılara teslim için maksatlı olarak çıkarıldığına eğer Erzurum halkı gerçekten inanıyorlarsa, bunlar yakındaki, hatta uzaktaki halk ve bilginlere devamlı mektuplar ve telgraflar yazarak mühim uyarma görevi yapabilirler.” [Kocatürk]

15 Mayıs 1920 – 1. Yozgat İsyanı başladı.

17 Mayıs 1920 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin gizli oturumunda siyasî durum hakkında konuşması: “...Millî amaçlarımızın temin ve elde edilişi amacıyla her türlü girişimde bulunmamız için icra Heyeti’ne yetki vermişsiniz. Biz o yetkiye dayanarak tabîi her tarafta girişimlerde bulunmaktayız. Ancak bu girişimlerin eylem haline dönüşmesi için tarihe karşı, millete karşı çok düşünmek mecburiyetindeyiz ve bu düşünceler son eylemin yaklaştığını anlattığı zaman zannediyorum ki, Yüksek Heyetinizde gereken kanaat ve güven oluşacaktır.” [Kocatürk]

18 veya 19 Mayıs 1920 - T.B.M.M.’nde Damat Ferit ile arkadaşlarının yurttaşlıktan çıkarılmasına karar verildi.

20 Mayıs 1920 – Atatürk’ün, vatana ihaneti ispatlanmış bulunan Damat Ferit Paşa ve arkadaşlarının vatandaşlık hukukundan ve milletimiz arasından çıkarılmasına dair 19.5.1920 tarihli Büyük Millet Meclisi kararını bildiren genelgesi. [Kocatürk]

20 Mayıs 1920 – Damat Ferit Ertuğrul yatının direğine Sadaret forsu çektirdi. İstanbul’dan İzmit’e geldi. Kendisi gibi hainler tarafından törenle karşılandı. Milli hareketi yok etmek için kurduğunu Hilafet Ordusunu teftiş etti. Türklere yapılan vahşeti yerinde izledi. (Damat Ferit bu orduyla sözde Türk’ü Türk’e kırdırarak, Ankara’yı basacak ve milli hareketin öncülerini de kurşuna dizdirecekti. Bu amaçla saray altınlarını cömertçe dağıttı. Kayınbiraderi Vahdettin de, kardeş kanı döken bu çapulculara madalya ve nişanlar verdi.)

20 Mayıs 1920 – Cemil Çeto kürt ayaklanması başladı. Bahtiyar aşireti lideri Cemil Çeto, diğer aşiretleri de kışkırtıp Garzan bölgesinde isyan başlattı ancak başarılı olamayarak 7 Haziran’da kendisi ve dört oğlu teslim oldu.

21 Mayıs 1920 – Ahmet Anzavur’un Adapazarı’ndan İstanbul’a kaçıışı.

21 Mayıs 1920 – Sultanahmet Meydanı’ndaki mitingde Hürriyet ve İtilaf Fırkası mensupları Rıza Tevfik, Şeyhülislâm Mustafa Efendi imzalanacak olan barış antlaşmasının ağır olduğunu ve kabul edilemeyeceğini dile getirdi.

22 Mayıs 1920 – Sevr taslağı, 22 Mayıs 1920’de TBMM’de görüşüldü. Milletvekilleri antlaşma taslağını çok ağır sözlerle eleştirdiler.

23 Mayıs 1920 – TBMM ile Fransız Hükümeti arasında 20 günlük ateşkes anlaşması.

23 Mayıs 1920 – Çerkez Ethem, Sapanca ve Adapazarı'nı, Anzavur Ahmed'e bağlı kuvvetlerden geri aldı. Çerkez Ethem'e bağlı birlikler Kuvayı İnzibatiye'ye karşı zafer kazanarak önce Sapanca'yı ve Adapazarı'nı kurtardı.

23 Mayıs 1920 – Ankara'da, Atatürk'le Fransa'nın Suriye Yüksek Komiserliği Genel Sekreteri Robert de Caix başkanlığındaki heyet arasındaki görüşmelerin tamamlanması ve 29/30 Mayıs 1920 gece yarısından başlamak üzere güney bölgesinde 20 günlük ateşkes anlaşması yapılmasının karar altına alınması. [Kocatürk]

24 Mayıs 1920 – **Mustafa Kemal'in idam kararını padişah onayladı. Mustafa Kemal, İstanbul Hükümeti'nce ölüm cezasına çarptırıldı.** Atatürk hakkında İstanbul Divan-ı Harbi'nin verdiği 11 Mayıs 1920 tarihli idam kararının, Padişah Vahdettin tarafından onaylanması. [Kocatürk] Vahdettin, Nemrut Mustafa Paşa Divanı'nın vermiş olduğu idam kararlarını onayladı. 11 Mayıs 1920'de Mustafa Kemal'in Osmanlı Hükümeti tarafından ölüme mahkûm edilmişti. (Bu karar 24 Mayıs 1920'de Padişah tarafından onaylanmıştır.)

24 Mayıs 1920 – İstanbul'da kürt nemrut Mustafa Başkanlığındaki Divan-ı harp Mustafa Kemal, Halide Edip, Ali Fuad Paşa, Dr. Adnan hakkında idam kararı verdi. Sultan kararı onayladı. Suçlama; Kuvayı milliyeye kurmak, fitneyle halktan para toplamak, tehcir ile masumları öldürmek, gasp, Osmanlıyı aşığılama, devlet gelirlerine el koymak idi.

24 Mayıs 1920 – İstanbul'da Divan-ı Harp'in Fevzi (Çakmak) Paşayı idama mahkum etmesi. (Onaylanması 27 Mayıs)

24 Mayıs 1920 – İstanbul Hükümetince yapılacak her türlü subay terfi ve taltiflerinin kabul edilmeyeceğine dair TBMM kararı.

24 Mayıs 1920 – Atatürk'ün, Adapazarı, Düzce ve Bolu yörelerindeki isyanlar ve alınan önlemler hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bilgi sunması. [Kocatürk]

25 Mayıs 1920 – Çerkez Ethem kuvvetleri, Hendek'e girdi.

26 Mayıs 1920 – Düzce ayaklanması bastırıldı. Düzce'ye giren Çerkez Ethem 53 kişiyi idam ettirdi.

27 Mayıs 1920 – Batı Trakya Hükümeti kuruldu.

27 Mayıs 1920 - Bolu, isyancıların elinden alındı.

27 Mayıs 1920 – New York Times; "İstanbul limanında gizli bir el tarafından, milliyetçilere karşı yüklenen gemiler batırılıyor, direniş aleyhine emirler kayboluyor, devlet dairelerinde yangınlar çıkıyor... Pek çok insan Mustafa kemal etrafında toplandı, hala toplanıyor."

28 Mayıs 1920 – Taşnak Ermeni Hükümetinin Türkiye'nin doğu illerini ilhak edeceğine dair bildiri yayınlaması.

28 Mayıs 1920 – Osmaniye, Fransızlarca işgal edildi.

29 Mayıs 1920 – Atatürk'ün, askerî, siyasî ve dış durum hakkında verilen bir gensoru nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda konuşması: "...Kendi kuvvetimizi göz önüne almaksızın dışardan, şuradan buradan gelecek kuvvetlere dayanarak emel izlersek ve o kuvvetten ve o imdattan yardım da gelmezse hayal kırıklığına uğrarız. Bunun için her şeyden önce kendi kuvvetimize önem veriyoruz." [Kocatürk]

29/30 Mayıs 1920 – Ankara hükümeti ile Fransa arasında imzalanan 20 günlük ateşkesin yürürlüğe girmesi.

30 Mayıs 1920 – Kazım Karabekir Paşa'nın, Ankara hükümetine Ermenilere karşı harekete geçme önerisinde bulunması.

30 Mayıs 1920 – Fransa ile Ankara'da imzalanan mütareke (Ateşkes Anlaşması) yürürlüğe girdi. (20 gün için)

30-31 Mayıs 1920 – Cafer Tayyar'a (Eğilmez), Edirne Müdafaa-i Hukuk Merkez Heyeti'nce Trakya Müdafaa-i Milliye Kumandanı sanı verildi.

31 Mayıs 1920 – 1. Düzce Ayaklanması bastırıldı.

1 Haziran 1920 Başkan W. Wilson'un, Ermeni mandası önerisini Amerikan senatosu reddetti.

1 Haziran 1920 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'e telgrafı: "Doğu harekâtı hakkındaki 30.5.1920 tarihli telgrafınız Vekiller Heyeti'nde görüşülmüş, gerekçesi tetkik edilmiş ve askerî birliklerimizle harekete geçmek suretiyle Ermenistan seferine başlama zamanının gelmemiş olduğuna karar verilmiştir."

1 Haziran 1920 – Atatürk'ün, Samsun Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanlığı'na, milletvekili seçiminin bu derece gecikmesi sebeplerinin ve sorumlularının isimlerinin bildirilmesini isteyen telgrafı. [Kocatürk]

1 Haziran – 8 Eylül 1920 – Milli aşireti isyanı. (Viranşehir yakınlarında Cibranlı Halit Bey Kürt aşiretlerini isyana çağırdı. Fransızlarla görüşüp Siverek'e ilerledi. 19 Haziran'da kuşatıldılar. İsyanlılar Suriye'ye kaçtı. Bir ay sonra yine Viranşehir'e saldırdılar. Karakeçili aşireti ileri gelenlerini katlettiler. İsyan 8 Eylül tarihinde bastırıldı.)

2 Haziran 1920 – Kozan, düşman işgalinden kurtuldu.

3 Haziran 1920 – Sovyet Hükümeti, Mustafa Kemal'in mektubunu yanıtladı. Sovyet Hükümeti adına Dışişleri Komiseri Çiçerin'in, Atatürk'ün 26 Nisan 1920 tarihli mektubuna cevabı.

3 Haziran 1920 –26 Nisan 1920'de Mustafa Kemal'in Lenin'e yazdığı mektuba, Lenin adına Sovyet Dışişleri Bakanı 3 Haziran 1920 tarihinde cevap verdi. Bu mektupla Sovyet hükümeti TBMM'ni resmen tanımış, iki hükümet arası diplomatik münasebetler resmen kurulmuştur. Ancak mektupta Mustafa Kemal'in teklif ettiği olası bir ittifaktan söz edilmiyordu.

3 Haziran 1920 – Cemal Paşa'nın, Moskova'dan Atatürk'e mektubu: "...Mustafa Kemal! Emin ol ki memleket kurtulacak ve kurtuluş özellikle kahramanlığı ve esarete karşı nefreti her türlü şüpheden uzak olan Türk unsuruna, senin telkin ettiğin aşk ve iman sayesinde kabil olacağı için Mustafa Kemal adı, Doğu ve Türk dostları arasında en büyük bir yeri işgal edecek!" [Kocatürk]

4 Haziran 1920 – İtilaf Devletleri Macarlarla, Trianon Barış anlaşmasını imzaladı.

5 Mart 1920 - Yeşilay, Birinci Dünya Savaşı sırası ve sonrasında işgal güçlerinin toplumumuzda alkol ve uyuşturucu maddeleri yaygınlaştırmasını ve işgale karşı mücadele ruhunun yıkılmasını önlemek amacıyla dönemin Şeyhülislam'ı İbrahim Haydarizade'nin himayesinde, Dr. Mazhar Osman Uzman ve arkadaşları tarafından 5 Mart 1920'de İstanbul'da "Hilal-i Ahdar" adıyla kurulmuştur. Yeşilay'ın kurulduğu 1 - 7 Mart tarihleri ülkemizde Yeşilay haftası olarak kutlanmaktadır."Hilal-i Ahdar" ismi daha sonra "Yeşil Hilal" ve "Yeşilay" olarak değiştirilmiş, 1934 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün Cumhurbaşkanlığı, İsmet İnönü'nün Başbakanlığında, Bakanlar Kurulu kararıyla Yeşilay'a "kamuya yararlı dernek statüsü" verilmiştir.

5 Haziran 1920 – Yozgat'ta tanınmış derebeylerinden Çapanoğulları Ankara'ya karşı başkaldırdı.

5 Haziran 1920 – Yenik düşen Kuva-yı İnzibatiye mensuplarının çoğu silahlarıyla birlikte Kuva-yı Milliye'ye katılmaya başladı.

5 Haziran 1920 – Atatürk'ün, Roma'da bulunan Osmanlı Elçisi Galip Kemali (Söylemezoğlu) Bey'e Ankara hükümetinin Dışişleri örgütünün yeniden düzenlenmesi, dış temsilcilerin seçilmesi hususlarında görüşmek üzere Ankara'ya davet mektubu.

5 Haziran 1920 – İstanbul'daki İngiliz genel karargâhı Anadolu'da tutuklanan 22 İngiliz subayının durumunu görüşmek üzere buluşma talep etti.

5 Haziran 1920 – Ahmet İzzet Paşa'nın, Anadolu'da tutsak bulunan İngiliz asker ve subayları hakkında Atatürk'e mektubu. [Kocatürk]

6 Haziran 1920 – TBMM hükümetinin Ermeniler'e karşı yapılacak bir askeri harekat için hazırlık emri.

6 Haziran 1920 – İstanbul'da Divan-ı Harp'in İsmet Paşa ve Milli Mücadeleye katılan çeşitli kişiler için idama mahkum etme kararı. İstanbul'da Divan-ı Harp, aralarında İsmet Bey (İnönü), Bekir Sami (Kunduh), Yusuf Kemal Bey (Tengirşenk), Ankara Müftüsü Rifat Efendi (Börekçi), Celalettin Arif Bey, Hamdullah Suphi Bey (Tanrıöver), Fahrettin Altay, Rıza Nur Bey gibi isimlerin de bulunduğu Kuva-yı Milliyecileri idama mahkum etti.

6-7 Haziran 1920 – Zile Ayaklanması başladı.

7 Haziran 1920 – 20 Mayıs'ta başlayan Cemil Çeto isyanı bastırıldı. (Bahtiyar aşireti lideri Cemil Çeto, diğer aşiretleri de kışkırtıp Garzan bölgesinde isyan başlattı ancak başarılı olamayarak 7 Haziran'da kendisi ve dört oğlu teslim oldu.)

7 Haziran 1920 – Atatürk'ün, iç ve dış siyaset hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması.

7 Haziran 1920 – "Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi" (Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü) kuruldu. Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü Teşkiline Dair Kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edildi.

7 Haziran 1920 – "16 Mart 1920 Tarihinden itibaren İstanbul Hükümeti'nce aktedilen Bilcümle Mukavelat, Uhdat vesairenin Keelemyekun Addi Hakkında Kanun" T.B.M.M.'nde kabul edildi. (İstanbul Hükümeti'nin İstanbul'un işgali gününden sonra yaptığı ve yapacağı tüm anlaşmaların

hükümsüz sayılacağı) İstanbul hükümetinin 16 Mart 1920 tarihinden başlayarak yaptığı ve yapacağı antlaşmaların verdiği ve vereceği imtiyazların hükümsüz sayılacağına ilişkin TBMM kararı.

7 Haziran 1920 – TBMM, 7 Haziran 1920’de, İstanbul’un işgal edildiği 16 Mart 1920’den itibaren İstanbul hükümetince yapılan bütün antlaşmaların geçersiz sayılacağına karar vermişti. Bu doğrultuda Sevr Antlaşması’nı da geçersiz saydı.

8 -26 Haziran 1920 – Doğuda Milli Aşireti ayaklanması çıktı. Viranşehir ve Siverek bölgesinde Milli Aşireti ayaklanması. (Ayaklanmanın bastırılması : 26 Haziran 1920)

8 Haziran 1920 – İstanbul Hükümeti’ne göre Rifat Hoca da artık (Anadolu fetvası nedeniyle) bir asiydi ve katledilmesi caizdi. 8 Haziran 1920’de İstanbul Birinci İdare-i Örfiye Divani Harbi, Ankara Müftüsü Rifat Efendi’yi idama mahkûm etti ve mallarının müsadere edilmesine karar verdi. Rifat Hoca’yla birlikte aralarında İsmet Paşa’nın da olduğu 16 kişi daha idama mahkûm edildi. Aynı mahkeme, daha önce de Atatürk ve arkadaşlarını idama mahkûm etmişti. Bu idam kararlarını Padişah Vahdettin, 15 Haziran 1920’de onayladı. (Şapolyo, age, s. 353, Sarıkoyuncu, age, s. 190, 191). İlk kez bir Osmanlı halife/padişahı (Vahdettin), bir müftü hakkında ölüm fermanı veriyordu. (Kutay, age, s. 189-190, Sarıkoyuncu, age, s. 191).

8 Haziran 1920 – Doğu bölgesinde seferberlik ilan edildi.

8 Haziran 1920 – Fransızların 200 asker çıkararak Karadeniz Ereğlisi’ni işgali. (Gördükleri direniş üzerine 19 Haziran 1920’de boşaltılmıştır)

9 Haziran 1920 – Mustafa Kemal Paşa, Ermenilerin bölgede ilerlemesini durdurmak için 15 nci Kolordu Komutanı Kazım Karabekir paşayı, Doğu cephesi komutanlığına atadı. Doğu illerinde seferberlik ilan edilerek kuvvetli bir ordu meydana getirildi.

9 Haziran 1920 – Doğu bölgesinde geçici seferberlik ilan edildi. (Ermenilerce yapılan zulümler dayanılmaz hale geldi ve Ermenistan seferine karar verildi.) 15nci Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa, Doğu cephesi komutanı olarak atandı. 1920 Haziranında Ermeniler Oltu’daki mahalli Türk yönetimini ele geçirdi. Dışişleri 7 Temmuzda Ermenilere ultimatome verdi. Ermeniler bunu ciddiye almayınca seferberlik ilanından 3,5-4 ay sonra Ermenilerin Kötek, Bardiz bölgelerindeki birliklerimize taarruzları ile savaş başladı. (Nutuk)

10 Haziran 1920 – Atatürk’ün, Anadolu’ya geçmek üzere İstanbul’dan Mudanya’ya gelen Nurettin (Sakallı) ve Nihat (Anılmış) Paşalara, hoş geldiniz mesajı göndermesi.

11 Haziran 1920 – Atatürk’ün, Bolu-Düzce isyanını bastırmak üzere gönderdiği efelerin dönüşü nedeniyle Demirci Mehmet Efe’ye teşekkür mektubu: “Kahraman efelerinizi size gönderiyorum. Aydın’ın bu doğru özlü ve fedakâr evlâtları Bolu-Düzce yöresinde memleketimizi düşmanların esaretine düşürmeye çalışan hainleri pek kahramanca, fedakârane ortadan kaldırdılar ve vatanımıza büyük hizmetler yaptılar. Allah iki cihanda aziz etsin!”

11 Haziran 1920 – Cemal Paşa’nın, Moskova’dan Atatürk’e mektubu: “Benim Türkistan, Afganistan ve Hindistan dahilinde faaliyet göstermem Rusya hükümeti tarafından derhal kabul olundu. Ben o taraflarda, Halil (Kut) Paşa da İran taraflarında faaliyet göstererek zulüm ve istibdat altında asırlardan

beri yaşamakta olan doğu milletlerini İngiliz istibdadından ve zulmünden kurtarmaya çalışacağız.”
[Kocatürk]

13 Haziran 1920 – Yozgat'ta Çapanoğulları ayaklanması çıktı. İsyancılar, Köhne kasabasını bastı.

13 Haziran 1920 – Yenihan isyanından cesaret alan Çapanoğullarından Celal, Edip, Salih ve Halit Bey'ler, Aynacıoğulları ve Deli Ömer çeteleri gibi eşkiyayı toplayıp 13 Haziran'da Yozgat civarındaki Köhne (Sorgun) bucak merkezini, 14 Haziran'da da Yozgat'ı işgal etti. Sivas'taki 3ncü Kolordu yeterli değildi. Eskişehir ve Bolu'dan takviye alındı. İsyan bastırıldı. (Nutuk)

13 Haziran 1920 – İstiklal Harbi'nde düzenli ordunun kurulması süresinde ilk kurulan teşkilatlardan biri Hava Kuvvetleri olmuştur. 13 Haziran 1920 tarih ve MSB.İğinin 328 sayılı emri ile ilk hava birlikleri teşkil edilmiştir.

13 Haziran 1920 – Türk hava gücü yeniden teşkilatlandırıldı. (Birinci sınıf hava istasyonu Eskişehir'de, ikinci sınıf hava istasyonu Erzincan'da kuruldu.) (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

14 Haziran 1920 – Emirle Batı cephesinde kullanılmak üzere Eskişehir'de 1. Uçak Bölüğü ve Uşak'ta 2. Uçak Bölüğü teşkil edildi. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

14 Haziran 1920 – Doğuda Milli Aşireti ayaklanması çıktı.

14 Haziran 1920 – İzmit bölgesinde Kuvay-ı İnzibatiye'nin yenilgisi ve bazı birliklerin milli kuvvetlere katılması.

14 Haziran 1920 – Yozgat şehri Çapanoğullarının eline geçti. Şehrin eşrafından bazıları isyancılarla birlikte olmayı reddetti. Ayaklanmacılar İstanbul hükümetine bağlılıklarını bildirerek, Dürrizade'nin fetvasını hükümet binası önünde toplanan halka okuyarak, taraftar bulmaya çalıştı. (Tokat çevresindeki ayaklanmalar Yozgat çevresindeki gayri memnunları harekete geçirdi. Kuva-yı Millîye hareketi, Yozgat bölgesinde pek olumlu karşılanmamıştı. Çerkez köylerindeki hoşnutsuzluğun yanı sıra bölgede öteden beri etkin olan Çapanoğullarının Saltanat, Hürriyet ve İtilâf Fırkasından yana oluşları, Kuvayı Millîyecilere sempatiyle bakmamalarına yol açmaktaydı. Mutasarrıfın da bu tutumu benimsemesi sebebiyle, Ankara'da açılacak Meclis için milletvekili seçimi yapılamamıştı. Mayıs ortalarında Çapanoğullarının ayaklanma hazırlıkları yaptıkları duyuldu. Ankara onları gözaltında tutmak için önlemler aldı. Ancak durumdan haberdar olan Çapanoğulları, Mutasarrıfın göz yumması sonucu şehri terk ettiler. Yörenin azgın eşkiyalarından Aynacıoğulları ve Deli Ömer'le beraber 14 Haziran'da Yozgat'ı işgal ettiler. Halka Şeyhülislâm Dürrizade Abdullah'ın fetvası ile Padişah ve Damat Ferit'in ferman ve bildirimlerini okudular. Kendilerine karşı olan bazı kimseleri astılar. İsyan hızla Akdağmadeni, Alaca, Boğazlıyan'ı içine alarak Kayseri, Çorum ve Sivas'ı tehdit edici bir duruma girdi. Düzce-Bolu gaillesinden yeni kurtulmuş olan genç Ankara Hükümeti, bu defa da doğudan ciddi bir şekilde tehlike içindeydi. Bu durumda, Çerkeş'de bulunan Albay Refet (BELE) Çankırı istikametinde harekete geçirildi. Çevredeki askeri birlikler yetersiz olduğundan, Çerkez Ethem de acele Ankara'ya çağrıldı. Ethem önce itiraz etti ama ağabeyinin araya girmesiyle, 2100 kadar mevcuduyla Ankara'ya geldi. 21 Haziran'da Yozgat istikametinde harekete başladı. 23 Haziran'da Yozgat önüne gelen Ethem, şehri hücumla ele geçirdi. Ele geçirilen on iki elebaşiyı derhal idam etti. Çapanoğlu kuvvetlerini Arapseyfi'nde dağıttı. Bu sırada Albay Refet ve Çolak İbrahim kuvvetleri de yetiştiler. Ethem bölgenin temizlenmesini onlara bırakıp Batı cephesine hareket etti. Çünkü Batı Cephesinde 22 Haziran 1920'de Sèvres Anlaşmasını kabul ettirmek amacıyla Yunan saldırısı başlamıştı ve hızla geliyordu. Bununla

beraber bölge tamamen huzura kavuşmadı. Yunan saldırısı yeni kıpırdamalara yol açtı. İlk isyanda af dileyen âsilerden kurulu Akdağmadeni Alayı cepheye gönderilmek istenince, alay mensuplarının bir kısmı birlikte kaçtılar ve bölge de ayaklanma başlattılar. Ayaklanma Çerkez Ethem'e bağlı İkinci Kuva-yi Seyare Komutanı Çolak İbrahim tarafından bastırıldı. Sükûnet ancak 1920 yılı sonunda sağlanabildi.)

15 Haziran 1920 – 15. Kolordu Komutanlığı "Doğu Cephesi Komutanlığı" olarak adlandırıldı ve Kazım Karabekir Paşa komutanlığa atandı.

15 Haziran 1920 – Atatürk, Dolmabahçe sarayında okula başlayan Çoban Mustafa ile görüştü.

15 Haziran 1920 – İsmet Paşa'nın idam kararını padişah onayladı.

15 Haziran 1920 – İstanbul Düridzade fetvası ile Mustafa Kemal, Ali Fuat (Cebesoy), Adnan (Adivar), Halide Edip (Adivar)'ın idamı isteniyordu. 15 Haziran 1920 tarihli ikinci fetvada ise Miralay İsmet (İnönü) ve Ankara Müftüsü Rifat (Börekçi)'nin de aralarında olduğu toplam dokuz kişinin idamı istendi.

15 Haziran 1920 – Mustafa Suphi'nin, Bakû'den Atatürk'e mektubu.

16 Haziran 1920 – Mustafa Kemal Paşa'nın ilgililere ve Rus Sovyet Cumhuriyetine tebliğ edilmek üzere Kazım Karabekir'e yazısı: "...Talat, Cemal, Enver Paşaların Türkiye Büyük Millet Meclisi namına hiç bir siyasi teşebbüse girişmeye selahiyetleri olmadığı ve bizimle hiç bir mihabere ve münasebetlerinin bulunmadığının kendilerine tebliği heyeti vekile kararı gereğidir"

16 Haziran 1920 – Yunanlıların Batı Cephesinde Köşke taarruzu ve cephenin düşmesi.

16 Haziran 1920 – Ermenilerin Oltu'yu işgali.

17 Haziran 1920 – İngiliz Yüksek Komiseri Amiral J. de Robeck'in, Lord Curzon'a yazısı: "...Mustafa Kemal'in askerleri Gebze'ye kadar geldi. Haydarpaşa ve Üsküdar'ı, Kemalistlerin basmasından korkuyoruz."

18 Haziran 1920 – Fransızlar, Zonguldak'ı işgal etti ve 20 günlük mütareke sona erdi.

18 Haziran 1920 – Ali Fuat Paşa'nın Batı Cephesi Komutanı olarak görevlendirilmesi. (Nurettin Paşa'nın da Konya Valisi göreviyle ve Konya yöresi komutanı ünvanıyla Yunan cephesinin güneyindeki bölgenin komutanı yapılışı.) (Nutuk)

19 Haziran 1920 – Doğu cephesi Kumandanlığına tayin edilen Kâzım Karabekir, Erzurum'dan ayrıldı.

19 Haziran 1920 - Milli aşireti düşmanlarla bağıntılı olarak Siirt'ten Dersim dolaylarına kadar bütün aşiret beyleri sıfatı ile bölgeye egemen olmak hevesine düştü. Fransızlar 1920 Haziran başında Urfa'ya ikinci kez taarruz ederken Milli aşireti de Siverek'e ilerledi. Görevlendirilen 5nci Tümenin baskısı sonucu aşiret 19 Haziran 1920'de güneydoğu bölgesinde düşman bölgesine kaçtı. (Nutuk)

20 Haziran 1920 – Çerkez Ethem kuvvetleri Yozgat Ayaklanması'nı bastırmak üzere Ankara'dan yola çıktı.

20 Haziran 1920 – Atatürk'ün, Sovyet Rusya Dışişleri Komiseri Çiçerin'in 3.6.1920 tarihli mektubuna cevabı: "...Biz batı emperyalistlerine karşı yalnız kurtuluş ve bağımsızlığımızı korumakla

yetinmiyoruz. Aynı zamanda batı emperyalistlerinin kuvvetleri ve malûm olan her vasıtalarıyla Türk milletini emperyalizme vasıta olarak görmek istemelerine mâni oluyoruz. Bu suretle bütün insanlığa hizmet ettiğimize inanıyoruz.”

20 Haziran 1920 – Atatürk’ün, ilgililere ve Sovyet Hükûmeti’ne bildirilmek üzere Kâzım Karabekir’e yazısı: “...Talât, Cemal, Enver Paşaların Büyük Millet Meclisi adına hiçbir siyasî girişimde bulunmaya yetkileri olmadığı ve bizimle hiçbir haberleşme ve ilişkileri bulunmadığının kendilerine bildirilmesi, Vekiller Heyeti kararı gereğidir.”

20 Haziran 1920 – Atatürk’ün, Batı cephesini denetlemek üzere akşam, Ankara’dan Eskişehir’e hareketi. [Kocatürk]

20 Haziran 1920 – Yunan ordusuna taarruz emri verildi.

21 Haziran 1920 – Atatürk’ün, Ankara’dan Eskişehir’e gelişi, cephede temasları, Ali Fuat (Cebesoy) Paşa ve İstanbul’dan Ankara’ya gelmekte olan Albay Selâhattin Adil Bey’le görüşmesi.

21 Haziran 1920 – Yunan Başbakanı Venizelos’un demeci: “Yunanlıların ilerlemesi, Mustafa Kemal’i itibardan düşürecektir(!)”

21 Haziran 1920 – Bugün tarihli Kuvayi Umumiye Cetveline göre, Kuvayi milliye birliklerinin sayısı 15 bine ulaşmıştır. (Atatürk’ün Gizli Kurtuluş Planları, Sinan Meydan, 7. Baskı, s.83)

21 Haziran 1920 – Afyon’da Çopur Mustafa adında bir adam topladığı asilerle, askerleri ordudan kaçmak için ayartıyor, askere gitmemeyi öğütüyordu. Çopur Musa 21 Haziran 1920 günü Çivril’i bastı. Askerlerin taarruzu sonucu kaçtı ve Yunan ordusuna sığındı. (Nutuk)

21-22 Haziran 1920 – Boulogne Konferansı toplandı.

22 Haziran 1920 – Yunanlılar Milne Hattı’nı geçerek, genel taarruza başladı. Doğu’dan da Ermeniler taarruza başladı.

22 Haziran 1920 – Yunanlılar Milne hattından altı tümenle taarruza geçti. (3 Tümen Akhisar-Soma yönünden, 2 tümen Salihli yönünden ve 1 tümen Aydın cephesinden.) (Nutuk)

22 Haziran 1920 – Yunan kuvvetlerinin Akhisar’ı ikinci kez işgali. Yunan kuvvetleri San Remo’dan sonra İtilaf Devletleri’nden aldıkları güçle Uşak’tan Bursa istikametine doğru ilerlerken girdikleri şehir ve kasabaları işgal etmeye başladı. Akhisar ve Sarıgöl Yunanlıların eline geçti.

22 Haziran 1920 – Hayta Konferansı kararı gereğince Yunanlılar, Milne Hattı’nı geçerek Uşak ve Bursa doğrultusunda ilerlemeye başladılar: 22 Haziran’da Akhisar, 23 Haziran’da Salihli, 24 Haziran’da Alaşehir, Kırkağaç ve Soma Yunanlılarca işgal edildi. 25 Haziran’da İngilizler Bandırma’ya asker çıkardı. 28 Haziran’da Kula, 30 Haziran’da Eşme, Sındırgı, 1 Temmuz’da Nazilli, Edremit Yunanlılarca işgal edildi. 6 Temmuz’da bir İngiliz filosu 3 saat Mudanya’yı bombaladı. 7 Temmuz’da Mudanya, 8 Temmuz’da Bursa Yunanlılarca işgal edildi. 10 Temmuz’da bir Ermeni Lejyonu Adana’ya geldi.

22 Haziran 1920 – Atatürk, İngiliz belgelerine göre, Irak’ta İngiliz karşıtı hareketleri körüklemek için 22 Haziran 1920’de özel bir komite kurup Arap liderlerine gönderdi.

22/23 Haziran 1920 – Atatürk'ün, Ali Fuat Paşa ve Albay Selâhattin Adil Bey'le beraber trenle Eskişehir'den Ankara'ya hareketi.

23 Haziran 1920 – Yunan kuvvetleri Karaağaç ve Salihli kasabalarını işgal etti.

23 Haziran 1920 – Yozgat ayaklanmasını bastırmakla görevli Çerkez Ethem kuvvetlerinin askerlerle çarpışarak Yozgat'a girişi. Çerkez Ethem komutasında Yozgat üzerine yürüyen Kuva-yı Seyyare, şehri kuşattı. Çapanoğlu kardeşler kaçtı, 50'den fazla isyancı öldürüldü, 12 isyancı idam edildi.

23 Haziran 1920 – Atatürk'ün, Ali Fuat Paşa ve Albay Selâhattin Adil Bey'le beraber Eskişehir'den Ankara'ya gelişi.

24 Haziran 1920 – Yunanlılar, Alaşehir'i işgal etti.

24 Haziran 1920 – Salihli yönüne ilerleyen Yunan tümeni, 24 Haziran'da Alaşehir'e girdi. 29 Ağustos'ta Uşak'ı zapt etti ve Dumlupınar'a (sırtlar bizde kalacak şekilde) kadar ilerledi. (23ncü Tümen çok kayıp verdi.) (Aydın yönündeki Yunan kuvvetleri de Nazilli'ye kadar geldi.) (Nutuk)

24-25 Haziran 1920 – Batı Cephesi Kumandanlığı kuruldu. Kumandanlığa da Ali Fuat (Cebesoy) Paşa atandı.

25 Haziran 1920 – İngiltere ve Fransa savaş gemileriyle Mudanya'ya asker çıkarttı ve kısa sürede ayrıldılar.

25 Haziran 1920 – İngilizler Mudanya'ya bir müfreze çıkardı. (Nutuk)

25 Haziran 1920 – Bigadiç'inin Yunanlılar tarafından işgali.

25 Haziran 1920 – Karamürsel'in İngilizler tarafından işgali.

26 Haziran 1920 – Doğuda Milli Aşireti ayaklanması bastırıldı.

26 Haziran 1920 – Bakanlar Kurulu (Vekiller heyeti) Kararı ile "Elcazire" ve "Adana Cephesi" komutanlıkları kuruldu.

26 Haziran 1920 – "İdare-i Örfiye Divan-ı Harblerinin Suret-i Teşekkülü Hakkında, Heyet-i Umumiye Kararı" çıktı.

27 Haziran 1920 – Adana Cephesi Komutanlığı'na Albay Selahattin Adil Bey'in atanması.

27 Haziran 1920 – Çapanoğulları ayaklanması bastırıldı.

27 Haziran 1920 – Kula Olayı çıktı. (Bozguncular askeri dağıttılar)

29 Haziran 1920 – Savaştepe, Burhaniye, Eşme ve Sındırgı'nın Yunanlılar tarafından işgali.

29 Haziran 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti merkez heyetlerine genelgesi: "Büyük Millet Meclisi, aynı zamanda Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kongresi yetkisine de sahip bulunmakta olduğundan Heyet-i Temsiliye ile olan ilişkinin Büyük Meclis Başkanlığı'yla sürdürülmesi." [Kocatürk]

29 Haziran 1920 – İngilizler İzmit körfezinde Derince limanında bulunan cephaneleri havaya uçurdu.

30 Haziran 1920 – Yunanlılar, Balıkesir ve Edremit bölgelerini işgal etti. Yunan kuvvetleri Balıkesir, Bigadiç, Burhaniye ve Susurluk'u işgal etti.

30 Haziran 1920 – Yunanlıların kuzey kolu 30 Haziran 1920'de Balıkesir'e girdi ve süvarileri 2 Temmuz'da Kirmastı ve Karacabey'i işgal etti. (56ncı ve 61nci Tümenlerimiz Ulubat köprüsünü tahrip edip Bursa'ya çekildi.) Yunanlılar takiple Bursa'yı da işgal etti. (Tümenlerimiz bu kez Eskişehir'e çekildi.) (Nutuk)

1 Temmuz 1920 – Edremit'in Yunanlılar tarafından işgali.

1 Temmuz 1920 – Ankara'da subay yetiştirilmek üzere Sunuf-u Muhtelif Zabit Namzetleri Talimhahı açıldı.

1 Temmuz 1920 – Atatürk, Ankara Zabit Namzetleri Talimhahı (Subay Adayları Okulu)'nın Açılış Töreninde.

2 Temmuz 1920 – İngilizler, Mudanya'ya kuvvet çıkarma girişiminde bulundu ve Yunanlılar, Kemal Paşa ve Gönen ilçelerini işgal etti.

2 Temmuz 1920 – İngilizlerin Mudanya'ya asker çıkarması. Kıydan ateşle karşılık verilmesi üzerine bu girişimden vazgeçmeleri.

2 Temmuz 1920 – Yunan kuvvetlerinin Erdek ve Bandırma'ya asker çıkarmaları.

2 Temmuz 1920 – İngilizler Bandırma'ya bir müfreze çıkardı. (Nutuk)

2 Temmuz 1920 – Yunan kuvvetlerinin Kirmastı (Mustafa Kemal Paşa) ve Karacabey'i işgali.

2 Temmuz 1920 – Susurluk'un Yunanlılar tarafından işgali.

2 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, milleti bağımsızlık için birleşmeye ve Yunanlılarla kesin savaşa çağırın bildirgesi: "...Düşmanın istilâsı ne kadar genişlerse, yıkılışı da o kadar süratli ve kesin olacaktır. Yaşamak isteyen milletimizin isteği, basit bir kelimedede saklı ve gayet haklıdır: Bağımsızlık!" [Kocatürk]

2 Temmuz 1920 – Cemal Paşa'nın, Bakû'den Atatürk'e mektubu.

2 Temmuz 1920 – Sovyet Rusya Dışişleri Komiseri Çiçerin'in, Atatürk'e mektubu

3 Temmuz 1920 – Hıyanet-i Vataniye kanununa dayanarak İstiklal Mahkemesi, Damat Ferit Paşa'yı idama mahkûm etti.

3 Temmuz 1920 – Yunan kuvvetlerinin Nazilli'yi ikinci kez işgali.

3 Temmuz 1920 – Haçin (Saimbeyli) Fransızlarca işgal edildi.

3 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, askerî, siyasî ve dahilî durumla ilgili bir gensoru nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda konuşması:".. Felâketler başımıza geldikten sonra müdafaa çareleri vesaire düşünülmez. Bunlar felâket gelmeden evvel düşünülür." [Kocatürk]

4 Temmuz 1920 – Ayvacık, Biga, Lapseki, Ezine ve Bayramiç'in Yunanlılar tarafından işgali.

4 Temmuz 1920 – Yunan işgali devam ediyor: Manyas, Karacabey, Ayvacık, Gönen, Ezine, Bayramiç ve Kirmastı'den sonra bugün de Biga ve Lapseki Yunan kuvvetlerinin eline geçti.

4 Temmuz 1920 – İngilizlerin Batum'u terk etmeleri.

4 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, İcra Vekilleri'ne ve resmî makamlara gönderilecek bütün yazıların sansürden istisnasına dair önerge nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "...Sansürü devam ettirmek gereğine inanıyorsanız kendimizi ayrı tutmamalıyız!" [Kocatürk]

5 Temmuz 1920 – Yunanlıların Buldan'ı işgali.

5 Temmuz 1920 – İstanbul'da yayınlanan İkdam ve Vakit gazeteleri kapatıldı.

6 Temmuz 1920 – İzmit'in İngilizler tarafından işgali.

6 Temmuz 1920 – Gönen'in Yunanlılar tarafından işgali.

6 Temmuz 1920 – İngilizler, Mudanya bölgesine kuvvet çıkardı.

7 Temmuz 1920 – Balya'nın Yunanlılar tarafından işgali.

7 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, Yunanlıların Bursa'ya yaklaşması üzerine Albay Bekir Sami Bey'e telgrafı: "...Şehir millî kuvvetlerden, askerî kurumlardan, hemen şimdiden boşaltılmalıdır. Fakat, düşman karşısındaki küçük ve büyük kuvvetlerin çekilmesi, mutlaka askerî lüzum ve harp zaruretleri üzerine olmalıdır!"

7 Temmuz 1920 – Yunanistan Başbakanı Venizelos'un, bir toplantıda söyledikleri: "..Türkleri akıllandıracak en iyi yol, Mustafa Kemal'i her cephede mağlup etmektir(!)" [Kocatürk]

8 Temmuz 1920 – Yunanlılar, Bursa'yı işgali etti.

8 Temmuz 1920 – Ankara Hariciye Vekaletinin Taşnak Ermeni Hükümeti'ne Oltu'nun acele boşaltılmasını isteyen ultimatomu.

8 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, "Genelkurmay Başkanı İsmet Bey'in umumî durum hakkındaki demeci" nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "...Efendiler! Biz bir amaç izliyoruz. Bu amacımız öteden beri çeşitli vesilelerle ifade edilmiştir. Ben şimdi onu tekrar ediyorum: Millet, devletin bağımsızlığını korumak! Bunun için muharebe ediyoruz. Memleketimizin ellide biri değil bütünü tahrip edilse, bütünü ateşler içinde bırakılsa, biz bu toprakların üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız!" [Kocatürk]

8 Temmuz 1920 – İzmir'den sonra en önemli şehirlerden biri olan Bursa da, Yunan kuvvetlerinin eline geçti. Bazı Bursa'lı zenginler Yunanlılara yardımcı oldu. Bu arada Vali Hacim Muhittin Bey (Çarıklı) ile Bekir Sami Bey'in şehri, direnmeden boşaltması Ankara'da mecliste tartışmalar doğurdu. Mustafa Kemal'in, boşaltma kararının hükümet tarafından alınmış olduğunu söylemesi de mebusları yatıştırmadı. Bekir Sami Bey görevden alındı. Meclis kürsüsüne Bursa'nın kurtuluşuna kadar kaldırılmayacak bir siyah örtü konuldu.

8 Temmuz 1920 – Paris'te bulunan Osmanlı delegasyonu dönmek üzere ayrıldı.

8 Temmuz 1920 – Mustafa Kemal'in Türkiye Büyük Millet Meclisinde konuşması: "... Memleketimizin ellide biri değil bütünü tahrip edilse, bütünü ateşler içinde bırakılsa, biz bu toprakların üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız!..."

9 Temmuz 1920 – Doğudaki katliamı protesto için, Ermenistan'a ultimatoma verildi. Ankara Hariciye Vekaletinin Taşnak Ermeni Hükümeti'ne doğudaki katliamları protesto eden ultimatoma.

10 Temmuz 1920 – Bursa'nın, 8 Temmuz'da Yunanlılarca işgali üzerine, TBMM 'de başkanlık kürsüsüne siyah örtü ile örtülmesi kararı.

10 Temmuz 1920 – Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin yemin etmeleri. (Milletvekillerinin bir bölümü bugün, diğer bir bölümü ise Meclis'in 15 Temmuz 1920 günkü oturumunda yemin etmişlerdir). [Kocatürk]

10 Temmuz 1920 – Orhaneli'nin Yunanlılar tarafından işgali.

10 Temmuz 1920 – Bursa'nın, 8 Temmuz'da Yunanlılarca işgali üzerine, TBMM kürsüsüne siyah örtü konuldu.

10 Temmuz 1920 – Bilecik kurtuldu.

10 Temmuz 1920 – TBMM Başkanlık kürsüsü siyah bir örtüyle örtüldü.

10 Temmuz 1920 – Vapur-u Bahriye Müdürlüğü 5 küçük rütbeli subay ile kuruldu. Başına Kıdemli Yüzbaşı Trabzonlu Şevket (Dorukeyer) getirildi. (1 Ocak 1921 tarihinde bu müdürlük artan görevler nedeniyle genişledi ve daire seviyesine çıkarıldı, Bahriye Dairesi oldu.) (Umur Bahriye Müdürlüğü'nün Ankara'daki karargâhı, Samanpazarı'nda kiralanmış küçük bir binadaydı.) (Bu Vatan Böyle Kurtuldu, Erol Mütercimler)

11 Temmuz 1920 – Cemal Paşa'nın, Moskova'dan Atatürk'e mektubu: "...Resmî bildirinizi okudum. Bu resmî bildirinizde benim, Talât ve Enver Paşaların Büyük Millet Meclisi adına hiçbir siyasî girişimde bulunmaya yetkimiz olmadığını ihtar ediyorsunuz. ...Sizin ve Büyük Millet Meclisi'nin adına hiçbir siyasî girişimde bulunmadım."

12 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, "Millî Müdafaa örgütünün kuvvetlendirilmesi hususunda alınacak tedbirlerin bir gizli oturumda görüşülmesine dair önerge" nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "...Efendiler kesinlikle söylerim ki, ordumuzun örgütü pek mükemmeldir ve dünyada bizim ordumuzun örgütünden muntazam bir ordu örgütü yoktur!"

12 Temmuz 1920 – İznik, Yunanlılar tarafından işgal edildi.

12 Temmuz 1920 – Osmanlı Adliye Nazırı Ali Rüştü Efendi, Yunan taarruzunun "İstanbul hükümetinin programına uygun olduğunu" açıkladı ve "Yunan ordusunun başarısı için dua edilmesini" istedi. (Turgut Özakman, 1881-1938 Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi, 3. bas, Ankara, 2009, s.96).

13 Temmuz 1920 – Gebze'nin işgali.

13 Temmuz 1920 – TBMM 41inci toplantısında kusurlarından dolayı Bursa komutanı ve valisi ile Alaşehir komutanlarının neden divan-ı harbe verilmediğine dair gensoru görüşüldü. Gensoru kabul

edildi, görüşmeler yapıldı. 14 Ağustos günü Genelkurmay Başkanı soruları cevapladı. Vekiller yine tatmin olmadı. Sükûnet ancak Mustafa Kemal Paşa'nın izahı ve konuşması ile sağlanabildi. (Nutuk)

14 Temmuz 1920 – Doğu cephesinde Ermenilerin Dehne Boğazı'nı ele geçirmeleri.

14 Temmuz 1920 – Gördes'in Yunanlılar tarafından işgali.

14 Temmuz 1920 – İstanbul Divan-ı Harbi, Mustafa Kemal'e katılan subayları idama mahkum etti.(Padişah 25 Temmuz'da onayladı)

14 Temmuz 1920 – Gizli Türkiye Komünist Fırkası kuruldu.

14 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, "Subay birlikleri kurulması hakkında verilen önerge" nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "...Efendiler, zannettiğiniz gibi subaylarımızın mevcudu israf edilecek kadar değildir. Aksine her biri ayrı ayrı pek güzide birer cevher olarak korunması gereken miktardadır." [Kocatürk]

14/15 Temmuz 1920 – İngiliz savaş uçakları İzmit körfezindeki İzmit askeri kumaş fabrikasını bombardıman ederek yok etti.

15 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, Ankara milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yemin etmesi.

15 Temmuz 1920 – Bursa'nın Yunanlılar tarafından işgal edilmesi üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin isteği ile 20. Kolordu Komutanlığı görevinden alınan Bekir Sami Bey'in, Atatürk'e telgrafı: "...Arzına çalıştığım durumlara rağmen, Büyük Millet Meclisi'nin bunca seneden beri gösterdiğim sadakat ve akılcı tavrımı dikkate almayarak vermiş olduğu güvensizlik kararını, bir telâşın eseri sayıyorum. Bu karar, ulusumuzun bağımsızlığı için sarf etmekte olduğumuz mesaiden beni alıkoyamayacaktır. Fakat bu karar ile en tehlikeli zamanda boş oturmaya mahkûm olmakla, bu zamana kadar yaptığım mücadelelerin hazin bir karşılığını almış sayıyorum." [Kocatürk]

16 Temmuz 1920 – Dağılan Spa Konferansı'nda İstanbul hükümetinin, barış şartlarının yumuşatılması önerisi, İtilaf devletlerince reddedildi. Osmanlı'ya Sevr'i imza için 10 gün süre tanındı. (Spa'da 16 Temmuz 1920'de toplanan Yüksek Konsey, barış şartlarının hemen kabulünü ultimatom havası içinde istedi. Reşit Bey bunu anlamayı imzalamazsak İstanbul'u elimizden alacaklar ve Yunan yönetimine verecekler şeklinde hükümete bildirdi. Hükümet, 20 Temmuz'da "yok olmaktansa, İstanbul ve Anadolu'da küçük fakat yine bir Devlet halinde bulunmak evladır" gerekçesi ile anlaşmanın imzalanmasını tavsiye etti. Saray ve Sadrazam anlaşma taslağını imzalamaya karar vermişlerdi. Ama sorumluluğu paylaşmak için bir Saltanat şurası topladılar. Devletin ileri gelenlerinin katıldığı bu toplantıda, Vahidettin anlaşmayı kabul edenlerin ayağa kalkmasını istemiş, topçu feriki Rıza Paşa hariç, diğerleri bu isteği yerine getirmişlerdi. Anlaşmayı imzalamak için Fransa'ya gönderilen Osmanlı delegeleri "Türkiye'nin millî varlığına derin bir darbe vuran" şartlardan bazılarının hafifletilmesini bir kere daha rica ettilerse de, bu istek kabul edilmedi. Osmanlı Delegeleri, 10 Ağustos 1920 Salı günü saat 16.00 da, Osmanlı İmparatorluğunun ölüm fermanı olan Sèvres Anlaşmasını imza ettiler.)

18 Temmuz 1920 – İlk Meclisin milletvekilleri "Misak-ı Milli" üzerine yemin etti.

18 Temmuz 1920 – Atatürk'ü korumak üzere Ankara'da Muhafız Takımı'nın kurulması (27 Aralık 1920'de tabur haline getirilmiştir).

18 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda milletvekillerinin yolluk ve ödenekleriyle ilgili görüşmeler esnasında konuşması.

18 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, Albay Bekir Sami Bey'in 15.7.1920 tarihli telgrafına cevabı: "Kutsal vatanımıza olan hizmetlerinizi takdir ediyorum. Yapılan işlemde üzüntü duymamanızı ve alıngan davranmamanızı özellikle rica ediyorum. 19.7.1920 akşamı cepheye gitmek üzere Ankara'dan trenle hareket ediyorum. Bu hususta sizinle beraberce görüşeceğim." [Kocatürk]

18 Temmuz 1920 – Büyük Millet Meclisi'nde, Milli Misak üzerine and içildi.

18 Temmuz 1920 – Hürriyet ve İtilaf Fırkası lideri Sadık Bey, Sevr Antlaşması'nın imzalanmasında sakınca olmadığını belirtti.

18 Temmuz 1920 – "Muhafızgücü", Atatürk'ün talimatıyla, Teğmen İsmail Hakkı (Tekçe) tarafından kuruldu. Tekçe, 5 Eylül 1940 tarihine kadar 20 yıl bu kulübe başkanlık yaptı. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

19 Temmuz 1920 – Hariciye Vekili Bekir Sami başkanlığındaki kurul Moskova'ya vardı.

19 Temmuz 1920 – 2. Düzce Ayaklanması çıktı.

19 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, akşam, cepheye gitmek üzere trenle Ankara'dan ayrılışı.

19 Temmuz 1920 – Batum'da Karadeniz, Kafkas ve Güney Rusya Rumlarının Pontus meselesi ile ilgili bir kongre toplaması. (Nutuk)

19 Temmuz / 7 ağustos 1920 – Türkiye komünist partisi Komünist Enternasyonal'in ikinci kongresini düzenledi. Kongrede TKP'nin merkez komitesi seçildi ve komünist Mustafa Suphi başkanlığa atandı. (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.324)

20 Temmuz 1920 – Damat Ferit'in İngilizlere "Mustafa Kemal'e karşı Kürtleri kullanma teklifi" (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

20 Temmuz 1920 – Doğu Trakya'da Yunan taarruzunun başlaması ve Tekirdağ'ın denizden çıkarma yapan Yunanlılar tarafından işgali.

20 Temmuz 1920 – Yunan ordusu Trakya'da taarruza başladı. 24 Eylül 1920'de Edirne düştü. (Geldikleri gibi giderler, Kahraman Yusufoglu)

20 Temmuz 1920 – Mürefte ve Çorlu'nun Yunanlılar tarafından işgali.

20 Temmuz 1920 – Yunanlılar Bandırma'dan gelen kuvvetlerle, Tekirdağ bölgesini işgal etti.

20 Temmuz 1920 – Tekirdağ, bir İngiliz filosunun koruması altındaki Yunan birliğince işgal edildi. Aynı gün Sevr Antlaşması, Osmanlı Bakanlar Kurulu'nda görüşülüp kabul edildi.

20 Temmuz 1920 – Yunanlılar batı cephesinde başarı sağlayınca Tekirdağ'a bir tümen çıkardılar. 55nci Tümen dağılık durumdaydı ve toparlanana kadar Yunanlılar Edirne'ye doğru ilerlemeye başladı. Batı Trakya'dan Meriç'i geçerek ilerlemek isteyen düşman güçleri ise durduruldu. 1nci Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Bey, KOLORDUSUNU KULLANAMADAN namertçe Havza yakınlarında ata binerken esir edildi. Başsız kalan 1nci kolordu tamamen dağıldı. Bir kısmı esir oldu. Bir kısmı ise Bulgaristan'a

şığındı. (Bu durum sınırdan ilerlerken durdurulan Yunan kuvvetlerine de imkân sağladı.) Trakya'nın tamamı Yunanlıların eline geçti. (Nutuk)

20-25 Temmuz 1920 – Doğu Trakya Savaşları başladı.

21 Temmuz 1920 – Demirci'nin Yunanlılar tarafından işgali.

22 Temmuz 1920 – Padişah Vahdettin'in başkanlığında toplanan Saltanat Şurası'nda Sevr Antlaşması kabul edildi. İstanbul'da, Padişah Vahdettin'in de iştirakiyle toplanan Saltanat Şûrası'nda İtilâf Devletlerinin Barış Antlaşması Taslağı (Sèvres Projesi)'nin kabul edilmesi. (22 Temmuz 1920 günü devlet erkanı meseleyi görüşmek üzere toplandı. Yalnız Topçu Feriki Rıza Paşa kabul etmemiştir). [Kocatürk]

22 Temmuz 1920 – Yıldız Sarayı'nda Padişah Vahdettin'in başkanlığında bir Saltanat Şurası toplandı. 50'ye yakın devlet adamı, komutan ve ulama mensubunun katıldığı toplantıda Sevr Antlaşması'nın kabulü için bulunan gerekçe İstanbul'un elden çıkmasını ve daha ağır şartları önlemektir. Damat Ferit'e göre "var olabilmek için" Sevr'i imzalamaktan başka çare yoktu; "Yokluğa varlığı yeğleyenler varsa söz aldıktan sonra görüşlerini sözlü veya yazılı kısaca belirterek tutanağı imzalayacaklar" dedi. Hadi Paşa'ya göre ise Sevr Antlaşması'nı imzalamamak demek "ölmek daha iyidir" demektir. Bu da "intihtar" demektir. İntihtar da günah! Konuşmalardan sonra Vahdettin, "Kabul edenler ayağa kalksın, kabul etmeyenler otursun" dedi. Herkes ayağa kalktı. Sadece Topçu Feriki Rıza Paşa, ayakta olduğu halde "çekimser" olduğunu söyledi. (Akşin, age, s. 184-185). Böylece, Sevr Antlaşması, bizzat padişah Vahdettin'in huzurunda, Saltanat Şurası'na davet edilen 43 kişinin 42'si tarafından kabul edildi.

23 Temmuz 1920 – Yunan kuvvetleri dört koldan taarruza geçti. Lüleburgaz, Babaeski, Hayrabolu, Çerkezköy işgal altına alındı.

23 Temmuz 1920 – Lüleburgaz, Babaeski ve Hayrabolu'nun Yunanlılar tarafından işgali.

23 Temmuz 1920 – Albay Cafer Tayyar (Eğilmez), Havsa-Bostanlı'da Yunanlılara esir düştü.

23/24 Temmuz 1920 – Albay Cafer Tayyar Bey'in (Eğilmez) Yunanlılara tutsak düşüşü.

24 Temmuz 1920 – Fransızlar Halep'i işgal etti.

24 Temmuz 1920 – Babaeski düşman istilasına uğradı.

24 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, Bakû'de bulunan Halil (Kut) Paşa'ya mektubu.

24 Temmuz 1920 – I. Dünya savaşında silah deposuna dönen Dersim'de tüm aşiretler silahlanmıştı. 24 Temmuz'da bir askeri kafilenin önü kesildi ve gerginlik çatışmaya dönüştü. Çatışmalar 1921 Temmuzuna kadar sürdü.

25 Temmuz 1920 – Padişah Vahdettin, İstanbul Divan-ı Harbi tarafından Mustafa Kemal'e katılan subaylara verilen idam cezasını onayladı. (Karar 14 Temmuz'da verilmişti.)

25 Temmuz 1920 – Yunanlıların Edirne'yi işgali. Yunan kuvvetleri Doğu Trakya'nın tamamını ellerine geçiriyor ve Edirne Yunanlılar tarafından işgal edildi.

25 Temmuz 1920 – Havsa ve Pınarhisar'ın Yunanlılar tarafından işgali.

25 Temmuz 1920 – İngilizler tarafından boşaltılan Batum’u Gürcülerin işgali üzerine Ankara Hükümetinin protestosu.

25 Temmuz 1920 – Kırklareli, Malkara ve Lalapaşa’nın Yunanlılar tarafından işgali.

25 Temmuz 1920 – Uzunköprü’nün Yunanlılar tarafından işgali.

25 Temmuz 1920 – Şile’nin işgali.

25 Temmuz 1920 – Halep’in Fransızlar tarafından işgali.

25 Temmuz 1920 – İngilizler Batum’u boşaltınca Gürcüler hemen işgal etmiştir. Bu durum Brest-Litowsk ve Trabzon anlaşmalarına da aykırıydı ve 25 Temmuz 1920 tarihinde protesto edildi. (Nutuk)

26 Temmuz 1920 – (Hâkimiyet-i Milliye, 26 Temmuz 1920) “Aynı emperyalist devletler aynı derecede şiddetle Türk’ün de, Arap’ın da, Irak’ın da, Anadolu’nun da, Suriye’nin de düşmanlarıdır. (...) Şu halde, Anadolu’nun, Irak’ın, Suriye’nin hayatı ve menfaatleri pek sıkı bir tarzda birleşmiş bulunuyor. Demek oluyor ki, Türklerle Iraklılar ve Suriyeliler arasında sıkı bir dostluk ve uyum siyaseti gerekir.”

26 Temmuz 1920 – Atatürk Hâkimiyet-i Milliye gazetesine verdiği demeçte Türkiye, Irak ve Suriye’nin, İngiliz ve Fransız emperyalizmine karşı ortak mücadele etmesini şöyle ifade ediyordu; “Türklerle Araplar çok kuvvetli menfaatler zincirleriyle birbirlerine bağlanmış din kardeşleridir. Aynı emperyalist devletler aynı derecede şiddetle Türk’ün de, Arap’ın da, Irak’ın da, Anadolu’nun da, Suriye’nin de düşmanlarıdır. (...) **Şu halde Anadolu’nun, Irak’ın, Suriye’nin hayatı , menfaatleri pek sıkı bir tarzda birleşmiş bulunuyor.** Demek oluyor ki Türklerle, Suriyeliler ve Iraklılar arasında (...) bir dostluk ve uyum siyaseti gerekir.” (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.72.)

26 Temmuz 1920 – Atatürk’ün 24 Nisan 1920 tarihli konuşmasından üç ay kadar sonra, 26 Temmuz 1920 tarihli Hâkimiyet-i Milliye Gazetesinde Türkiye, Irak ve Suriye’nin İngiliz ve Fransız emperyalizmine karşı ortak bir cephe oluşturmaları gerektiğini belirten şöyle bir yazı yayımlandı: “Türklerle Araplar, pek kuvvetli menfaatler zinciriyle birbirine bağlanmış din kardeşleridir. Aynı emperyalist devletler aynı derecede şiddetle Türk’ün de, Arap’ın da, Irak’ın da, Anadolu’nun da, Suriye’nin de düşmanlarıdır. Irak’ta İngilizler, bütün zulümleriyle Irak Araplarını ezmeye çalışıyor. Aynı zalim, Anadolu hakkında da aynı siyaseti takip ediyor. Fransızlar ise Suriye’de aynı siyasetin takibi için uğraşıyorlar. Şu halde, Anadolu’nun, Irak’ın, Suriye’nin hayatı ve menfaatleri pek sıkı bir tarzda birleşmiş bulunuyor. Demek oluyor ki, Türklerle Iraklılar ve Suriyeliler arasında sıkı bir dostluk ve uyum siyaseti gerekir. (...) Biz pekiyi biliyoruz ki, Adana’dan düşmanın uzaklaştırılması ve bir daha oraya basmaması Suriye’nin yardımıyla mümkün olduğu gibi, Suriyeliler de takdir ediyorlar ki, Beyrut ve Şam’ın en sağlam savunmaları Adana’dadır...”

26 Temmuz 1920 – Batı cephesinde yaşanan yenilgi ve üzüntü nedeniyle Bakanlar kurulu gizli oturumda sorumlu tutulmaya çalışılıyordu. Mustafa Kemal Paşa burada yaptığı konuşmada özetle; “yenilgiye tedbir önceden alınır, bu mağlubiyetin mesulü Saray hükümetidir” dedi. (Nutuk)

27 Temmuz 1920 – İpsala, Şarköy, Vize, Demirköy’ün Yunanlılar tarafından işgali.

27 Temmuz 1920 – Yunan Kralı Aleksandros’un Edirne’ye gelişi.

27 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, milletvekillerinden oluşan bir heyetle Ankara'dan akşam Batı cephesine hareketi.

27/28 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile mülkî ve askerî makamlar arasındaki ilişki ve görevleri düzenleyen Bakanlar Kurulu kararlarını valiliklere, cephe komutanlıklarına ve Müdafaa-i Hukuk Merkez Heyetlerine bildiren genelgesi: "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez ve idare Heyetleri, bölgenin en büyük mülkiye memurunun emri altındadır. ..Müdafaa-i Hukuk heyetlerinin hükümet idaresine müdahale etmesi, kendi emirlerinde silâhlı kuvvet bulundurması hiçbir kayıt ve şarta bağlı olmaksızın kesin şekilde yasaktır." [Kocatürk]

28 Temmuz 1920 – Taşnak Ermeni Hükümeti'nin Ankara Hükümetinin 8.7.1920 tarihli ultiatomuna Oltu'nun kendilerine ait olduğunu bildiren yanıtı.

28 Temmuz 1920 – Enez'in Yunanlılar tarafından işgali.

28 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, Ankara'dan Eskişehir'e gelişi, Batı Cephesi Komutanı Ali Fuat Paşa ile görüşmesi ve Bilecik'e hareketi (Geceyi Bilecik'te geçirmiştir).

29 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, Bilecik çevresindeki kuvvetleri teftişi, akşam Pazarcık'a gelişi (Geceyi burada geçirmiştir). [Kocatürk]

30 Temmuz 1920 – İstanbul'da bir gün önce istifa eden Damat Ferit Paşa, 5. kez hükümeti kurmakla görevlendirildi.

30 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, Batı cephesinde teftişleri.

30 Temmuz 1920 – Yunanlılar, Balıkesir ve Edremit bölgelerini işgal etti.

31 Temmuz 1920 – Çerkez Ethem kuvvetlerinin Demirci önlerinde Yunanlılara taarruzu.

31 Temmuz 1920 – Kandıra'nın İngilizler tarafından işgali.

31 Temmuz 1920 – Atatürk'ün, Uşak ve Afyon'da askerî teftişleri ve Afyon Kolordu Dairesi'nde subaylara hitaben konuşması: "...Millet, bağımsızlığının korunmasından ibaret olan hayatî amacının teminini ordudan, ordunun ruhunu oluşturan subaylardan bekler, işte subayların yüce olan görevi budur." [Kocatürk]

31 Temmuz 1920 – İstanbul'da, Damat Ferit Paşa'nın yeniden kabine kuruşu (Damat Ferit Paşa, 30 Temmuz 1920'de Sadaret'ten istifa etmiş, yeni kabineyi kurma görevi Vahdettin tarafından yine kendisine verilmiştir. 17 Ekim 1920 tarihine kadar görevde kalan bu kabine, Damat Ferit'in 5. ve son kabinesidir).

31 Temmuz 1920 – Atatürk, Afyon'da subaylara yaptığı konuşmada; "Dünyada hayat için, insanca yaşamak için, bağımsızlık lazımdır. Bağımsızlık sahibi olmak için kuvvet sahibi olmak ve bunun için varlığını kanıtlamak gerekir. **Kuvvet ordudur.** Ordunun hayat ve mutluluk kaynağı, bağımsızlığı takdir eden milletin, kuvvetin gerekliliğine olan vicdani imanındır." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.296)

1 Ağustos 1920 Çerkez Ethem kuvvetleri Demirci kasabasına girdi.

1 Ağustos 1920 – Mustafa Kemal'in annesine mektubundan; "... Elhamdülillah başarılı oluyorum... yoksa ne olursa olsun Elhamdülillah önemi yoktur...."

3 Ağustos 1920 – Atatürk'ün, Fevzi (Çakmak) Paşa ve Albay Fahrettin (Altay) Bey'le Konya'ya gelişi ve Hükümet Konağı'nda vatanseverlerle görüşmesi "...Elbirliği ile bu vatani kurtaracağız!"

3 Ağustos 1920 – Mustafa Kemal yine (Sıtma nedeniyle) rahatsızlanır. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

4 Ağustos 1920 – Gelibolu'nun işgali.

4 Ağustos 1920 – Atatürk'ün Konya'da Hastane'yi ve Lise'yi ziyareti, öğleden sonra Hükümet Alanı'nda konuşması.

4 Ağustos 1920 – Atatürk Konya Sultanî Mektebi (Erkek Lisesi)'nde.

4 Ağustos 1920 – Atatürk'ün, akşam trenle Konya'dan Pozantı'ya hareketi.

5 Ağustos 1920 – Cepheleri denetlemek üzere Konya'ya giden Mustafa Kemal, buradan Pozantı'ya geçti. Beraberinde Fevzi Paşa (Çakmak) ve Fahrettin Bey'le (Altay) Pozantı'da "Pozantı Kongresi" adıyla bir toplantı yaptı.

5 Ağustos 1920 – Atatürk Pozantı kongresinde; " Şeref ve bağımsızlık davasında yararlanacağımız başarı araçlarının feyiz kaynağı yalnız Anadolu değildir. Avrupa'nın bin türlü zulüm ve haksızlığına uğramak suretiyle esaret hayatının türlü türlü ızdıraplarını çekmiş olan Mısır, Hindistan, Rusya ve Afrika'daki Müslüman kardeşlerimiz bakışlarını Cenabı Hakk'ın rahmet eşliğine ve yumruklarını İslamiyet nurunu söndürmek üzere her türlü kötülüğü yapmaya cüret eden düşmanlara çevirmiş ve bizlere bütün mevcudiyetiyle maddi ve manevi yardıma karar vermiş bulunuyorlar." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.66.)

5 Ağustos 1920 – Atatürk'ün, Fevzi (Çakmak) Paşa ve diğer bazı arkadaşlarıyla Konya'dan Pozantı'ya gelişi.

5 Ağustos 1920 – Atatürk'ün, Çukurova ileri gelenlerinin oluşturduğu "Pozantı Kongresi"nde bir konuşma yapması.

5 Ağustos 1920 – Atatürk'ün, akşam trenle Pozantı'dan tekrar Konya'ya hareketi.

5 Ağustos 1920 – Atatürk Pozantı Kongresi'nde de ise açıkça emperyalizme karşı bir "mazlum milletler cephesi"nden söz etti.

6 Ağustos 1920 – Çapanoğulları Ayaklanması önderlerinden, Halit Bey yakalandı.

6 Ağustos 1920 – Atatürk'ün, Konya'dan Afyon'a gelişi, buradan da Kütahya'ya hareketi.

6 Ağustos 1920 – Atatürk'ün, beraberindeki Meclis heyetiyle Afyon'dan Kütahya'ya gelişi, istasyonda yeni oluşturulan "Birinci Tabur"u denetlemesi ve ayrılırken Mutasarrıf Sait Bey'e telgrafı: "...Kütahya'yı ziyaret eden heyetimiz burada gördüğü iftihar ve güven verici samimî ve yüksek gösterilerden dolayı fevkalâde memnuniyet ve kıvanç duymaktadır. Hissettiğimiz teşekkürü Büyük

Millet Meclisi adına bildirmekle veda eder, bu izlenimimizin bütün halka duyurulmasını rica ederiz.”
[Kocatürk]

6 Ağustos 1920 – Saray’ın Yunanlılar tarafından işgali.

8 Ağustos 1920 – Düzce’de ikinci kez ayaklanma. Düzce ve Bolu bölgesinde İkinci Düzce Ayaklanması’nın başlaması. (Bastırılışı: 23 Eylül 1920) İsyan eden bir kısım Abaza, Düzce’yi basarak ateşe verdi. Ankara isyanı bastırmak üzere askeri birlikler gönderdi.

9 Ağustos 1920 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin gizli oturumunda cephedeki seyahat izlenimleri hakkında konuşması.

10 Ağustos 1920 – Yunus Nadi Bey tarafından yayımlanmakta olan Yeni Gün gazetesinin Ankara’da yayımlanması.

10 Ağustos 1920 – İstanbul Hükûmeti ile İtilaf devletleri arasında Osmanlı Devleti’nin parçalanmasını öngören **“Sevr Antlaşması”nın imzalanması**. Sevr Antlaşması, Birinci Dünya Savaşı sonrasında İtilâf Devletleri ile savaşta yenilmiş kabul edilen Osmanlı Devleti arasında 10 Ağustos 1920’de imzalanan barış antlaşmasıdır. Hiç uygulamaya girememiştir. Antlaşmayı İstanbul hükümeti adına Rıza Tevfik (Bölükbaşı), Hadi Bey ve Reşat Halis Bey imzaladı. *SEVR Barış Anlaşması bir önsözle 13 bölüme ayrılan 433 maddeden oluşuyordu. İlk 26 maddesi Milletler Cemiyeti misakıydı.*

10 Ağustos 1920 – İtilaf devletleri tarafından Yunan Başvekili Mösyö Venizelos’un da katılımıyla düzenlenmiş Sevres taslağının vahdettin Hükümeti tarafından imza edilmesi. (Bu taslak TBMM tarafından tartışılmaya değer dahi bulunmamıştır.) (Nutuk)

10 Ağustos 1920 – İngiltere, Fransa ve İtalya arasında, Sevr ile aynı gün imzalanan **“Anadolu’ya dair Britanya imparatorluğu, Fransa ve İtalya arasında üç taraflı anlaşma”** ile Sevr hükümleri daha da ağırlaştırılmış, işgal paylaşımı yapılmıştır. Buna göre İngiltere, Musul dahil Irak ve Filistin’e yerleşiyor, Fransız bölgesi, Çukurova, Güneydoğu Anadolu’nun bir kısmı ile Suriye’yi, İtalyan bölgesi, İzmir hariç Antalya ve Konya ile Edremit’e kadar olan yerleri içine alıyordu. Ereğli kömür havzası da İtalyanlara verilmişti. (Bu Vatan Böyle Kurtuldu, Erol Mütercimler)

10 Ağustos 1920 – Hadi Paşa, Rıza Tevfik ve Reşat Halis beylerden oluşan Osmanlı heyeti, 10 Ağustos 1920’de Fransa’da Paris’in banliyösündeki Sevr kentinde, namılı porselen fabrikasının çinili salonunda Sevr Antlaşması’nı imzaladı.

10 Ağustos 1920 – Der Saadet gazetesinin Sevres anlaşmasının imzalandığı günkü resimli manşeti; **“Saban süren baba ve oğul”** resmin altında tarlayı süren baba evladına şöyle diyor; **“Oğul! Bugün yeni bir devre giriyoruz. Artık geçmiş günleri unutmak ve yüreğin acılarını dağlamak için sabanı sürmeye başla ve her gecenin bir sabahı olduğunu unutma!”** Resmin geri planında ise büyük bir güneş vardır ki o güneş Mustafa Kemal ve Milli Harektir. (Gazetenin mütareke sansürcülerine karşı geliştirdiği bu deha yöntem kurtuluş savaşının en ilginç, zeki ve yaratıcı olaylarından birisidir.)

10 Ağustos 1920 – Sevr Antlaşması’nın 84. ve 122. maddelerine göre Türkiye, Gökçeada (İmroz), Bozcaada dahil Ege adalarını Yunanistan’a, 12 Ada’yı İtalya’ya bırakacaktı. (Padişah Vahdettin’di). Türkiye Lozan’da bu oyunu bozdu; fiilen elindeki adalardan Meis dışında hiçbirini kaybetmedi. Lozan’ın adalarla ilgili maddelerinin malumun ilamından başka bir anlamı yoktur.

12 Ağustos 1920 – Sevr Antlaşması İstanbul’da büyük bir üzüntü yarattı. Müslüman esnaf dükkanlarını kapattı. İstanbul’da çıkan Türk gazetelerinden, Der saadet: “Bugün Türklerin matem günüdür”, Alemdar: “Kara Gün”, Akşam: “Git vatan Kabe’de siyaha burun” biçiminde başlıklar atarken; Yunan gazetelerinden Politiya: “Esir kalmış milyonlarca kardeşimizi kurtarmalıydık” şeklinde başlıklar attı.

12 Ağustos 1920 – Atatürk’ün, -İngiltere’nin Karadeniz Ordusu kurmaylarından Binbaşı Wey’in mektubunu ileten- Ahmet İzzet Paşa’ya cevabı: “Malta’dan İstanbul’a nakledilen ve edilecek olan tutuklulardan herhangi birinin suskun İstanbul hükûmeti eliyle olsa dahi idamı halinde -Erzurum’da hükümümüz altında bulunan Yarbay Rawlinson dahil olmak üzere- elimizde mevcut subay, er bütün esir İngilizlerin karşılık olarak derhal idam edilmelerinin kesin şekilde kararlaştırılmış olduğunun bu vesile ile adı geçen karargâha bildirilmesine yardımcı olmanızı bilhassa rica ederim.” [Kocatürk]

12 Ağustos 1920 – Şeyhülislam Mustafa Sabri, Yunan işgali altındaki Edirne’ye atadığı Müftü Hilmi Efendi Edirne Selimiye caminde dualar eşliğinde “Venizelos’a şükran ayini” düzenliyordu. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.203.)

12 Ağustos 1920 – Atatürk, İstanbul’daki İngiliz genel karargâhının, **Anadolu’da tutuklanan 22 İngiliz subayının** durumunu görüşmek üzere 5 Haziran 1920’de buluşma talep etmesine cevaben; “Türk söz konusu olunca İngilizler, insan hayatına zerrece değer vermiyorlar. Türkiye’ye karşı bin türlü suikastta bulunmaktan zevk alıyorlar. Ama Anadolu’da birkaç İngiliz’in yakalandığını duyunca telaşlanıyorlar. Bunları kurtarmak için harekete geçiyorlar. Bunu yaparken bile Türkiye devletini hor görmekten kendilerini kurtaramıyorlar. Ama milli egemenliğe dayanan yeni Türkiye devleti, kendisini İngilizlere kabul ettirmekte gecikmeyecektir.” (Atatürk mektubunda ayrıca haber aldığı şekilde Malta’da esir tutulan vatansever Türklerden on beşinin idamı durumunda, esir alınan İngiliz subayları da idam edeceğini eklemişti.) (Bu mektup sayesinde İngilizler veya Saray Türkleri idam edemedi.) (Esir değişimi 30 Ekim 1921 tarihinde İnebolu’da yapıldı.) (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.161.)

12 Ağustos 1920 – Yunanlılar Sevr’de ifade edildiği biçimde, İzmir’in yönetimini resmen devraldılar. İzmir’de Yunan yasaları kabul edilip Yunan mahkemeleri kuruldu.

13 Ağustos 1920 – Cemal Paşa’nın, Taşkent’ten Atatürk’e mektubu (Cemal Paşa bu mektubunda daha evvel 4 mektup yazdığını; fakat hiçbirine cevap alamadığını kaydetmekte ve “...Sizden iki satırlık bir mektuba gerçekten muhtacım. Sizin iki satırlık yazınız bana gelecekteki hareket şeklimin tespiti için rehber olacaktır!” demektedir. [Kocatürk]

13 Ağustos 1920 – Mustafa Kemal’in 20 Ocak 1921 anayasasının ilk tasarısını hazırlayıp meclise sunması. (Atatürk ve demokratik Türkiye, Halil İnalcık)

14 Ağustos 1920 – Yüzbaşı Şeref Bey, Bolu’ya girdi.

14 Ağustos 1920 – Mustafa Kemal’in **halkçılık tarifi**; “Kuvvetin, kudretin, idarenin doğrudan doğruya halka verilmesi”

14 Ağustos 1920 – Atatürk’ün, Doğu cephesi kuvvetlerinin faaliyetleriyle ilgili bir gensoru nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde konuşması: “...Biz, memleket ve milletimizin varlığını ve bağımsızlığını kurtarmak için karar verdiğimiz zaman kendi görüşlerimize bağlı bulunuyorduk ve kendi kuvvetimize dayanıyorduk. Hiçbir kimseden ders almadık, hiç kimsenin kandırıcı vaatlerine aldanarak

işe girişmedik. Bizim görüşlerimiz, bizim ilkelerimiz herkesçe malûmdur ki, Bolşevik ilkeleri değildir ve Bolşevik ilkelerini milletimize kabul ettirmek için de şimdiye kadar hiç düşünmedik ve girişimde bulunmadık!”

14 Ağustos 1920 – Atatürk’ün, Trakya’daki durum hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde konuşması: “...Bu milletin akıbeti, bu Meclisle kararlaştırılacaktır ve bu Meclis de koca Anadolu’ya, büyük millete dayanıyor! Neticede, İstanbul’u olduğu gibi, Trakya’yı da yine burası kurtaracaktır!”

14 Ağustos 1920 – Atatürk’ün, Afyonkarahisar Mebusu Mehmet Şükrü (Koç) Bey’in -Bekir Sami, Hacim Muhittin ve Aşir Beylerle ilgili- Genelkurmay Başkanlığı ve İçişleri Bakanlığı’ndan gensorusu nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde konuşması: “...İnsanları, harekâtı değerlendirirken, harekâtı yapan komutanların, subayların içinde bulunduğu durumu ve sahip olduğu vasıtaları, karşısında bulunduğu baskıyı, karşılaştığı müşkülleri o anda tetkik etmek lâzımgelir. Yoksa, Yüksek Meclisle ve aradan bu kadar zaman geçtikten sonra, sükûnetle düşünüp yapılacak değerlendirmeler, orada düşünülmüş değerlendirmelere uymayabilir. Bir askerî harekete uzaktan bakmak ve bakanın kendisinin bulunduğu şartlar içinde onu düşünmek, onu hiçbir vakit doğru sonuçlara ulaştırmaz!” [Kocatürk]

14 Ağustos 1920 – Mustafa Kemal Paşa’nın Demiralay Komutanı (Kütahya) Hafız İbrahim’e gönderdiği 14 Ağustos 1920 tarihli telgraf: “Isparta livasının Müdafaa-i vatan hususunda gösterdiği fedakârlık teşekküre şayandır. Bütün alay zevatı ve kendinize Millet Meclisi’nin takdirlerini ve teşekkürlerini takdim ederim.”

16 Ağustos 1920 – Atatürk’ün, Yörük Ali Efe’ye telgrafi: “...Gönderdiğiniz özel memurla Afyonkarahisar’da görüştüm. ...Vatanperverane çalışmalarınızda başarılar dilerim.”

17 Ağustos 1920 – Moskova’da Türk ve Sovyet heyetleri arasında görüşmelerin başlaması. Bekir Sami başkanlığındaki Türk Heyeti ile Sovyet Heyeti arasında Moskova’da görüşmeler başladı.

17/18 Ağustos 1920 – Çerkez Ethem kuvvetlerinin Demirci civarında Yunanlılara baskını ve düşmanın Demirci’nin güneyine atılması.

18 Ağustos 1920 – Atatürk, Afgan emiri Amanullah Han’a bir mektup göndererek İngilizlere karşı birlikte mücadele etmek çağrısında bulundu. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.66.)

18/19 Ağustos 1920 – Kuvayı Milliye birlikleri Antep’e girdi. Antep’te Milli Kuvvetler’in Fransızları kuşatma altına alması, Fransız cephesinin yenilerek Milli Kuvvetlerin başarı kazanması.

19 Ağustos 1920 – Saltanat Şur’a’sında Sevr Anlaşmasının imzalanması için oy verenlerle anlaşmayı imza edenlerin vatan hainleri ilan edilmeleri hakkında TBMM kararı.

19 Ağustos 1920 – Sevr Barış Antlaşması’nı imzalayanlar ve Saltanat Şûrası’nda olumlu oy kullananlar TBMM’nce vatan haini ilân edildi.

19 Ağustos 1920 – TBMM, Sevr Antlaşması’nı kabul edenlerle, antlaşmayı imzalayanları “vatan haini” ilan etti.

20 Ağustos 1920 – Atatürk ün, Antep halkının düşmanla sonuna kadar savaşmaya karar verdiğini bildiren Antep Mutasarrıfı Sabri Bey’e cevabı: “...Antep halkının gösterdikleri kahramanlık ve

vatanseverliğin son derece teşekküre değer bulunduğu halka bildirilmesi ve söz konusu kararın yayın ve ilanı rica olunur.”

21 Ağustos 1920 – Atatürk’ün, Batı cephesindeki askerî faaliyetlerle Antep cephesindeki millî mukavemetler hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde konuşması: “...Ayıntap ve havalisi halkının vatan müdafaasında, onur ve namus ve bağımsızlık müdafaasında gösterdikleri hareket şekli cidden takdire değer ve örnek alınacak niteliktedir.” [Kocatürk]

21 Ağustos 1920 – Yüksek Komiserler ilk kez Vahdettin’i ayrı ayrı ziyaret ederek Milli Hareket’in bastırılmasını istediler. O gün Vahdettin’le bizzat görüşen İngiliz Amiral de Robeck, İngiliz Dışişleri’ne şu bilgileri vermişti: “Vahdettin, Türkiye’nin ölüm fermanı demek olan Sevr Antlaşması’nın imzalanması için emir verirken gelecekte İngiltere’nin yardımına dayanacağı ümidi beslediğini... yaşayacak olduğu taktirde bir dost yardımına ihtiyacı olduğunu... belirtmiştir.” (Gotthard Jaeschke, Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri, Ankara, 1991, s. 7.)

21 Ağustos 1920 – Padişah “Sèvres”in Türkiye’nin ölüm fermanı olduğunun bilincindeydi. 21 Ağustos’ta İngiliz Yüksek komitesi ile olan görüşmesinde bu düşüncesini ifade ederken Kemalistleri “serüven peşinde koşan bir şebeke” olarak nitelendiriyor; İngiliz yardımına güvenilebilir ümidiyle anlaşmanın imzalanmasını istediğini ifade ediyordu.

23 Ağustos 1920 – Atatürk’ün, Kastamonu Valisi Cemal Bey’e, İnebolu’da emekli topçu yüzbaşı, tüccarlardan Saffet Harun Bey’e -İnebolu Kaymakamı aracılığıyla- makine başında ulaştırılmasını istediği telgrafı: “Saffet Harun Beye, validemin ve kız kardeşimle eşinin emin bir şekilde İstanbul’dan kurtarılması ile Anadolu’ya geçirilmesini rica ederim.”

23 Ağustos 1920 – Kastamonu Valisi Cemal Bey’in, Atatürk’ün telgrafına cevabı: “Yüksek emirlerinizi Saffet Harun Bey’e bildirdim. Yanımdadır. Muhterem annelerini, İnebolu’ya mı yoksa Samsun’a mı çıkarmak uygun olduğunu soruyorlar efendim.”

23 Ağustos 1920 – Atatürk’ün, Kastamonu Valisi Cemal Bey’in telgrafına cevabı: “Annemin, kız kardeşimle eşinin İnebolu’ya çıkarılarak buraya bilgi verilmesinin, Saffet Harun Bey’e bildirilmesini rica ederim.” (Bu girişim, ya [Zübeyde](#) Hanım’ın yolculuğa imkân vermeyecek derecede rahatsızlığı ya da diğer bir sebeple gerçekleşmemiştir. Zübeyde Hanımla kızı Makbule Hanım, ancak 13 Haziran 1922 günü İstanbul’dan Adapazarı’na gelebilmiş ve 14 Haziran günü burada Atatürk’le görüşmüşlerdir. Zübeyde Hanım, Atatürk’le beraber 24 Haziran 1922 günü Ankara’ya gelmiş, Makbule Hanım ise İstanbul’a dönmüştür). [Kocatürk]

24 Ağustos 1920 – 2. Milli Aşiret Ayaklanması çıktı. (Bastırılması 8 Eylül 1920)

24 Ağustos 1920 - 24 Ağustos 1920’de yeniden topraklarımıza geçen Milli aşireti, 3000 atlı ve 1000 yaya asi ile Viranşehir’e geldi. Yalan yere aman dilemek için geldiğini söyleyerek asiler, dağınık haldeki müfrezemizi yendiler, 26 Ağustos’ta Viranşehir’i işgal ettiler., telgraf bağlantılarını kestiler. Asilerin etkisiz jale getirilmesi takviye edilen 5nci Tümen ile ancak 15 gün sonra başarılabilirdi. Aşiret yine güneye kaçtı. (Nutuk)

24 Ağustos 1920 – Ulusal harekete yardım etmek üzere İstanbul’da gizli olarak kurulan **Hamza Grubunun** faaliyete geçmesi.

24 Ağustos 1920 – Atatürk'ün, Bitlis'te Küfrevîzade Şeyh Abdülbaki Efendi'ye. girişilen mücadele hakkında halkı aydınlatmada yardımcı olmasını isteyen mektubu: "...Yakında Müslümanların, Avrupalı müstevililerden kurtuluşu hususundaki başarı haberlerini size inşallah bildiririm." [Kocatürk]

24 Ağustos 1920 – Türk – Sovyet Rusya dostluk anlaşması metni Moskova'da paraf edildi. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.75.)

25 Ağustos 1920 – İskilipli Atıf ve Mustafa Sabri'nin başkanlığındaki Teali İslam Cemiyeti'nin bu ihanet bildirimleri, Yunan uçaklarıyla Anadolu'ya atıldı. (Harp Tarihi Vesikaları Dergisi, S. 51, s.1181, Zeki Sarıhan, Kurtuluş Savaşı Günlüğü, C. 3, s. 187, 191, Akşin, age, s. 205).

26 Ağustos 1920 – Enver Paşa'nın, Moskova'dan Atatürk'e mektubu. (Atatürk'ün cevabı: 4 Ekim 1920).

27 Ağustos 1920 – Atatürk'ün, bayramlaşmak ve Batı cephesini denetlemek üzere Fevzi (Çakmak) Paşa ve Albay İsmet (İnönü) Bey'le beraber Ankara'dan Eskişehir'e gelişi.

27 Ağustos 1920 – Atatürk'ün, Eskişehir'den bayram nedeniyle ordu mensuplarına genelgesi: "...Tedbirli ve kararlı çalışmanın teşekküre değer bir sonucu olmak üzere meydana getirilen bu ordunun, şimdiye kadar en olağanüstü fedakârlıklar ve zaferlerle dolu olan tarih ve geleneklerine lâyük fedakârcasına ve gayretle vuruşması çok gereklidir." [Kocatürk]

28 Ağustos 1920 – Yunan kuvvetlerinin Elvan bölgesinde taarruzu.

28 Ağustos 1920 – Atatürk'ün, Fevzi (Çakmak) Paşa, İsmet (İnönü) ve Salih (Omurtak) Beylerle Eskişehir'den Afyon'a gelişi, Uşak cephesinin durumu hakkında Fahrettin (Altay) Bey'le görüşmesi ve Yunan taarruzuna karşı strateji tespiti. [Kocatürk]

29 Ağustos 1920 – Yunanlılar Uşak'ı işgal etti. Yunan kuvvetleri şiddetli çatışmalardan sonra Uşak'ı ele geçirdi.

29 Ağustos 1920 – Demirci Mehmet Efe Yunan birliklerine karşı başarılı saldırılar düzenledi.

29 Ağustos 1920 – Cemal Paşa'nın, Taşkent'ten Atatürk'e mektubu: "...Bugün Afganistan'a gitmek üzere hareket ediyorum."

30 Ağustos 1920 – Düzce ayaklanması bastırıldı. Meclis Adapazarı ve Düzce'de ayaklanmaya katılanlar için af ilan etti.

30 Ağustos 1920 – Ayaklanmaya katılan Adapazarı ve Düzce halkı TBMM 'nde affedildi.

30 Ağustos 1920 – İskilipli Atıf ve Mustafa Sabri'nin başkanlığındaki Teali İslam Cemiyeti'nin bu ihanet bildirimleri, Yunan uçaklarıyla Anadolu'ya atıldı. (Harp Tarihi Vesikaları Dergisi, S. 51, s.1181, Zeki Sarıhan, Kurtuluş Savaşı Günlüğü, C. 3, s. 187, 191, Akşin, age, s. 205).

1 Eylül 1920 – Bakü'de Doğu Hakları Kurultayının toplanması. (Sona erişi: 7 Eylül 1920)

1 Eylül 1920 – Doğu Milletleri Kurultayı Azerbaycan'ın Baku kentinde başladı. Ankara hükümeti adına İbrahim Tali Bey'in temsilci olarak katıldığı kurultayda Üçüncü Enternasyonal'in sekreteri Zinovyev

konusmasında, emperyalistlere karşı savaştığı için Mustafa Kemal'e ve Ankara hükümetine yardım edeceklerini söyledi.

1 – 8 Eylül 1920 – Sovyetler Bakü'de “Doğu Milletleri Kongresi” topladı. 1891 kişinin katıldığı kongrede en kalabalık grup Anadolu'dan giden 25 kişilik gruptu. (TBMM bu kongreye resmi temsilci göndermedi, gözlemci göndermekle yetindi.)

1-9 Eylül 1920 – Bakü'de toplanan Doğu Halkları Birinci kongresine Türkiye'yi (Ulusal hareketi) temsilen Atatürk'ün görevlendirdiği İbrahim Tali (Öngören) katıldı. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.75.)

2 Eylül 1920 – Nizip'in Fransızlar tarafından işgali.

2-3 Eylül 1920 – Simav, Yunanlılar tarafından işgal edildi.

3 Eylül 1920 – Nizip işgal edildi.

4 Eylül 1920 – Cami Bey'in (Baykut) Ankara Hükümeti'nin Roma temsilciliğine atanması (1922 yılında ayrılmıştır)

4 Eylül 1920 – Dahiliye vekilliğine Tokat mebusu Nazım Bey seçildi. Bakü'deki Doğu Halkları Kurultayı'nda Ankara'nın temsilcisi İbrahim Tali Bey bir konuşma yaparak Anadolu'daki milli hareketin bir burjuva hareketi olmadığını belirtti. Kurultayda Enver Paşa'nın bildirisi de okundu.

4 Eylül 1920 – Tokat milletvekili Nazım Bey, 89 oya karşılık 98 oyla Meclise içişleri bakanı olarak seçildi. (kendisi tutarsız, davaya çokça iştirakçi olmayan birisiydi ve Halk İştirakiyyun Fırkası (Halk Komünist Fırkası) diye gayri ciddi bir de parti kurmaya teşebbüs etmişti. Nitekim sonraları casusluğu, İstiklal mahkemesi ile tespit olmuştu.) Mustafa Kemal Paşa, O'nun bakanlığını bu durumu nedeniyle kabul etmedi ve istifaya zorladı. (Nutuk)

5 Eylül 1920 – TBMM 'nde “Nisab-ı Müzakere Kanunu” kabul edildi.

5 Eylül 1920 – İkinci Yozgat Ayaklanması. (Bastırılması 30 Aralık 1920)

5 Eylül 1920 – Gediz'in Yunanlılar tarafından işgali.

5 Eylül 1920 – Yalova'nın işgali.

5 Eylül 1920 – Kandıra'nın kurtuluşu.

5 Eylül 1920 – Galip Kemali (Söylemezoglu) Bey'in, Roma'dan Atatürk'e mektubu.

5 Eylül 1920 – 18 sayılı “Nisab-ı Müzakere kanunu” ile bu kanunun 4ncü maddesi gereği **'Kolordu altındaki askeri birliklerin siyasetle ilgilenmesi'** hukuken engellenmiştir. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

6 Eylül 1920 – Refet Bey İçişleri Bakanı oldu.

7 Eylül 1920 – “Takvimi Vekayi” Gazetesinde, rütbeleri indirilen subaylar arasında Mustafa Kemal'in rütbesinin yarbaylığa indirildiği yazıldı.

7 Eylül 1920 – Bakü’de 1 Eylülde toplanan Doğu Hakları Kurultayının sona erışı.

7 Eylül 1920 – Küçük Ağa, deli Hacı, Aynacıoğulları denen serseriler Zile yakınlarında, Kara Nazım, Çopur Yusuf gibi adamlar ise Erbaa yakınlarında isyana kalkıştılar. Aynacıoğulları 300 atlıydı. Bu nedenle Eskişehir’den süvari birliği getirildi. 3 aydan fazla süren mücadele neticesi asiler ortadan kaldırıldı. (Nutuk)

8 Eylül 1920 – Külçe altın halinde ilk parti Sovyet yardımının Erzurum’a gelişi ve teslim alınışı : Bu altınlar Türkistan eski Cumhurbaşkanı, rahmetli Osman Kocaoğlu’nun ifadesine göre: “Kurtuluş Savaşı günlerinde, biz Türklerin en son kalan bir yarımada Anadolu’dan başka gidecek yerimiz yok. O da düşman tarafından basılmıştır. Türk kardeşlerimize askeri bir yardımda bulunamıyoruz. Kısa bir zamanda biz de Bolşeviklerce devlet olarak dağıtılacağız. Hazinemizdeki külçe altınların Atatürk Hükümetine verilmesini sizlerden ağlayarak rica etmekteyim.” demiştir. Bu vesile ile Rusların gönderdiği külçe altınların Türkistanlı kardeşlerimize ait olduğunu açıklamaktadır.

8 Eylül 1920 – Atatürk’ün, İtalya Dışişleri Bakanı Kont Sforza’ya, Cami (Baykut) Bey’in Roma temsilciliğine gönderilmesi nedeniyle mektubu.

8 Eylül 1920 – 1 Haziran’da başlayan Milli aşireti isyanı bastırıldı. (Viranşehir yakınlarında Cibranlı Halit Bey Kürt aşiretlerini isyana çağırdı. Fransızlarla görüşüp Siverek’e ilerledi. 19 Haziran’da kuşatıldılar. İsyancılar Suriye’ye kaçtı. Bir ay sonra yine Viranşehir’e saldırdılar. Karakeçili aşireti ileri gelenlerini katlettiler. İsyan 8 Eylül tarihinde bastırıldı.)

10 Eylül 1920 – Türkiye Komünist Partisi (TKP) Bakü’de kuruldu. Bakü’de Mustafa Suphi tarafından Türkiye Komünist Partisi’nin kuruluşu ve kongresi. Türkiye Komünist Fırkası’nın kongresi Bakü’de Mustafa Suphi’nin konuşmasıyla açıldı.

10 Eylül 1920 – Bakü’de Türkiye Komünist partisinin birinci kongresi yapıldı. (74 delegeden 51’ni Anadolu’daki komünist gruplar göndermişti.)

11 Eylül 1920 – “Firariler hakkındaki Kanun”un TBMM’de kabulü. (Bu kanunla askerlik hizmetinden kaçanları yargılamak ve cezalandırmak üzere TBMM üyelerinden oluşan üçer kişilik İstiklal Mahkemeleri kurulması özel hükme bağlanmıştır)

11 Eylül 1920 – TBMM’nde İstiklal Mahkemelerinin kurulmasına karar verildi.

11 Eylül 1920 – Olağanüstü mahkemelerin varlığına ihtiyaç duyulduğundan, 11 Eylül 1920 tarihinde 21 numaralı Firariler Hakkında Kanun çıkarıldı. Çıkarılan bu kanuna dayanılarak İstiklal Mahkemelerinin kurulmasına, kurulacak olan mahkemelerin firar eden askerlerle ilgilenmesine ve bu konuda verecekleri kararların da temyizinin olmayacağına karar verildi. Bu kanundan bir hafta sonra 18 Eylül 1920’de Heyet-i Vekile’nin verdiği teklifle 14 yerde İstiklal Mahkemesi kurulması istendi ve aynı gün 45 numaralı Meclis Kararı ile Ankara, Eskişehir, Konya, Isparta, Sivas, Kastamonu, Kayseri olmak üzere yedi bölgede İstiklal Mahkemesinin acilen kurulması kararlaştırıldı. (“Firariler hakkındaki Kanun”un TBMM’de kabulü. (Bu kanunla askerlik hizmetinden kaçanları yargılamak ve cezalandırmak üzere TBMM üyelerinden oluşan üçer kişilik İstiklal Mahkemeleri kurulması özel hükme bağlanmıştır)

12 Eylül 1920 – Doğu Cephesi birlikleri Ermenilere karşı saldırıya geçti.

13 Eylül 1920 – Mustafa Kemal, İstanbul'dan gelen Osmanlı delegeleri, Ahmet İzzet ve Salih Paşa'larla, Bilecik tren istasyonunda görüştü.

13 Eylül 1920 – Atatürk'ün, Mustafa Suphi'nin 15 Haziran 1920 tarihli mektubuna cevabı.

13 Eylül 1920 – Mustafa Kemal'in "**Halkçılık Programı**" adı altında bir broşür yayımlaması, bu broşürün Türkiye Büyük Millet Meclisine takdimi ve üyelere dağıtılması. (Mustafa Kemal'in "Halkçılık Programı" T.B.M.M. 'ne sunuldu.) (18 Eylül'de T.B.M.M. 'nde okundu)

13 Eylül 1920 – 13 Eylül 1920'de TBMM'ye bir "Halkçılık Beyannamesi" sundu. 18 Kasım 1920'de TBMM'de kabul edilen bu Halkçılık Beyannamesi'nde geçen "Türkiye halkını (...) irade ve hâkimiyetinin sahibi kılmak" ifadesi 1921 Anayasası'nın (Teşkilat-ı Esasiye Kanunu) 1. maddesine "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" şeklinde yansdı.

13 Eylül 1920 – Mustafa Kemal, İstanbul'dan gelen Osmanlı delegeleri, Ahmet İzzet ve Salih Paşa'larla, Bilecik tren istasyonunda görüştü.

14 Eylül 1920 – Cemal Paşa'nın, Afganistan'dan Atatürk'e mektubu: "...Emir Hazretleri sizden Afganistan için bir Osmanlı subay heyeti gönderilmesini rica ediyor. ...Fikrime göre bu heyet vasıtasıyla Afganistan'da mükemmel bir ordu vücuda getirirsek ileride buralarda yapmayı tasarladığım harekât için fevkalâde bir vasıta elde etmiş oluruz. ...Doğuda yapmak istediğim işlerde muvaffak olabilirsem İngiliz dostlarımızın başına belâ olacağıma ve sizin yükünüzü hafifleteceğime eminim."

14 Eylül 1920 – Kâzım Karabekir'in, Atatürk'e, Celâlettin Arifin Vilâyat-ı Şarkiye ya da Erzurum Valiliği'ne atanmasını teklif eden telgrafı. [Kocatürk]

14 Eylül 1920 – TBMM 'nde "Men-i Müskirat Kanunu" kabul edildi. (28 Şubat 1921'de yayınlandı) (Sarhoş eden şeylerin yasaklanması) İçki yasağı kanunu kabul edildi.

16 Eylül 1920 – Mustafa Kemal Paşa'nın memleketteki Bolşevik faaliyetleri hakkında Ali Fuat Paşaya telgrafı: "Gizli komünizm teşkilatını her surette durdurmak ve uzaklaştırmak isteyen bir takım kimseler hilekarane bir suretle komünizm vs. teşkilatına taraftar olduğumu daima yayıyorlar. Fakat yanlıştır."

16 Eylül 1920 – Atatürk'ün, memleketteki gizli Bolşevik faaliyetleri hakkında Batı Cephesi Komutanı Ali Fuat Paşa'ya telgrafı: "...Kayıtsız şartsız Rus bağımlılığı demek olan içerdeki komünizm örgütü, gaye itibarıyla tamamen bizim aleyhimizdedir. Gizli komünizm örgütünü her surette durdurmak ve uzaklaştırmak mecburiyetindeyiz. ...Kendi arzularını kolaylıkla desteklemek isteyen birtakım kimseler, hilekârane bir surette komünizm vesaire örgütüne taraftar olduğumu daima yayıyorlar; fakat yanlıştır!" [Kocatürk]

18 Eylül 1920 – Halkçılık programı mecliste okundu. Programa karşı eleştiriler yoğunlaştı.

18 Eylül 1920 – 7 bölgede en kısa sürede İstiklal Mahkemesi kurulması hakkında TBMM kararı.

18 Eylül 1920 – Birinci dönem İstiklal mahkemeleri; 18 Eylül 1920 ile 17 Şubat 1921 tarihleri arasında görev yaptı. İstiklal mahkemeleri yasınının kabulünden sonra Genelkurmay Başkanı İsmet Paşa 14 İstiklal Mahkemesi kurulması için öneride bulundu. Fakat sayı çok görüldüğü için 7 mahkeme bölgesi

saptandı. Bir ay sonra Diyarbakır'a da bir mahkeme kurulması kabul edilince sayı 8'e yükseldi: Ankara, Eskişehir, Konya, Isparta, Sivas, Kastamonu, Pozantı, Diyarbakır.

18 Eylül 1920 – Atatürk'ün, 13 Eylül 1920'de Meclis'e sunduğu "Halkçılık Programı'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde okunması. (Bu program, incelenmek üzere özel bir komisyona gönderilmiş, daha sonra 20 Ocak 1921 tarihli ilk Anayasa bu programdan doğmuştur). [Kocatürk]

20 Eylül 1920 – Ermeni harekâtının başlaması.

20 Eylül 1920 – Sarıkamış'ın kurtarılışı.

20 Eylül 1920 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'in 14 Eylül 1920 tarihli teklifine cevabı: "...Celâlettin Arif Bey'in Erzurum Valiliği'ne atanması mümkün değildir. Milletvekilliğinden istifa ettiği takdirde adı geçen vilâyete atanması Vekiller Heyeti'ne teklif olunabilir." [Kocatürk]

21 Eylül 1920 – Trabzon Kaçakçı Müfrezesi kuruldu. Müfrezenin görevi Rus limanlarından Trabzon'a ve buradan Karadeniz'in diğer limanlarına yapılan silah ve cephane taşımacılığını yürütmektir. (Bu Vatan Böyle Kurtuldu, Erol Mütercimler)

23 Eylül 1920 – İlk Sovyet Savaş malzemeleri geldi. İlk Rus savaş malzemesi getiren motorun Tuapse'den Trabzon'a gelişi.

24 Eylül 1920 – Doğu Cephesinde Ermeniler, Bardız ve Kötek'te saldırıya geçti.

24 Eylül 1920 – Ermeniler Bardız cephesinden baskın tarzında taarruzla başarı sağladılar. Sonrasında geri püskürtüldüler. Ordumuz 28 Eylül 1920 sabahı ileri hareketle 29 Eylül'de Sarıkamış'ı, 30 Eylül'de Merdenek'i (Göle) geri aldı. 28 Ekim tarihine kadar bir ay Sarıkamış- Laloğlu hattında bekledi. (Nutuk)

25 Eylül 1920 – Mustafa Kemal meclis gizli oturumunda padişahı hain ve bön bir adam olarak tanımladı.

26 Eylül 1920 – Çıkarılan 28 numaralı Kanunla İstiklal Mahkemelerinin yetkileri genişletildi. Bu kararlar mahkemelere askerlikten firar suçunun yanısıra, Hıyanet-i Vataniye Kanunu kapsamında bulunan askeri ve siyasi casusluk suçlarına bakma yetkisi de verildi. Askerlikten firar, gasp, soygun, iç güvenliği ihlal, bozgunculuk, casusluk davalarına baktı

28 Eylül 1920 – Hıyanet-i Vataniye Kanununa göre açılan davalarda İstiklal Mahkemelerinin yetkili kılınması hakkında kanun.

28 Eylül 1920 – Doğu Cephesinde milli kuvvetlerin Ermeniler'e taarruzu.

28 Eylül 1920 – Kazım Karabekir komutasındaki Türk ordusu, doğuda Ermenileri yendi.

28 Eylül 1920 – Atatürk'ün, Matbuat ve İstihbarat Genel Müdürlüğü'nün çalışmaları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "...Bugün gerçekten Anadolu'da basın vardır ve bu basın, yine Anadolu'da vuku bulan çalışmaların sonucudur. Hemen hemen önemli bir merkezimiz yoktur ki orada bir gazete çıkmamış olsun. Demek ki Anadolu'da basın vardır; bu nedenle basın ihmal edilmemiştir." [Kocatürk]

29 Eylül 1920 – Sarıkamış, Ermenilerden geri alındı. Milli kuvvetlerin Kazım Karabekir komutasında Sarıkamış'a girişi.

29 Eylül 1920 – Doğu'da 9. Tümen Çatak bölgesini ele geçirdi. Doğu ordusuna başlı birlikler Ermenilerin terkettiği Erzurum'a girdi.

29 Eylül 1920 – Yeşilordu dağıtıldı. Bu kuruluş üyesi olanlardan bir bölümü; Nazım Bey ve arkadaşları Türkiye Halk İştirakiyûn Fırkası'nı kurarken bir kısmı da Mustafa Kemal'in emriyle resmi Türkiye Komünist Fırkası'na girdi.

29 Eylül 1920 – Cemal Paşa'nın, Herat'tan Atatürk'e mektubu: "Ben Afganistan'a geldim. 15 günden beri Herat'ta bulunuyorum. Bizim melun İstanbul hükümetinin barış antlaşmasını imza ettiğini tiksinti ve lanetle okudum." [Kocatürk]

30 Eylül 1920 – Doğu Cephesinde Merdinik'in milli kuvvetler tarafından ele geçirilişi.

30 Eylül 1920 – İznik'in milli kuvvetler tarafından Yunan işgalinden kurtarılışı.

30 Eylül 1920 – Kazım Karabekir kumandasındaki birlikler kürt aşiret alaylarıyla birlikte Sarıkamış'ı geri aldı.

1 Ekim 1920 – Milli Kuvvetler, Kağızman'ı geri aldı.

1 Ekim 1920 – Koçkiri aşiretinden Alişir'in başlattığı isyan Kemah ve köyelerine yayıldı.

1 Ekim 1920 – Koçgiri isyanı başladığında Türkiye topraklarında 200.000 kişilik işgal ordusu vardı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

2 Ekim 1920 – Yunanlıların İznik'i işgali.

2 Ekim 1920 – Konya'da Delibaş Mehmet Ayaklanması çıktı. Konya'da Delibaş Mehmet'in önderliğindeki ayaklanmacılar, Çumra'yı ele geçirdi. (Düzce ve Yozgat ayaklanmalarının tamamen bastırılmasından kısa bir süre sonra, Konya bölgesi isyan etti. İsyana için gerekli zemin Vali Cemal Bey zamanında, Sait Molla, Zeynelabidin ve Rahip Frew tarafından hazırlanmış, fakat Refet Bey'in bölgeye gelmesi ve Bozkır isyanının önlenmesi ile nisbi bir sükûna kavuşmuştu. Ancak Teali-i İslâm ve İngiliz Muhipleri Dernekleri ile Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın bölgede millî hareket karşıtı faaliyeti el altından devam etmekteydi. Bunun sonucunda, isyan 2 Ekim 1920'de patlak verdi. Ayaklanmanın başında daha önceki Bozkır isyanına katılan Delibaş Mehmet vardı. Delibaş çoğu asker kaçağı Türkmenlerden beş yüz kişi ile belirtilen tarihte Çumra'yı bastı. Durumu öğrenen gözü pek bir kimse olan Vali Haydar Bey, bir taraftan acele yardım isterken, diğer taraftan Alaaddin Tepesi çevresinde, savunma önlemleri aldı. Padişah yanlılarının yoğun propagandası etkisinde kalan bölgede ayaklanma hızla gelişti. Asiler 3 Ekim'de Konya'yı ele geçirdiler ve hükümete el koydular. 4 Ekim'de Vali teslim olmak zorunda kaldı. İsyana Koçhisar, Karapınar, Karaman, Ilgın, Akşehir, Seydişehir, Beyşehir, Akseki, Manavgat ve Alanya'ya kadar yayıldı. Mustafa Kemal, Albay Refet Bey'i isyanı bastırmakla görevlendirdi. Refet Bey 6 Ekim'de Konya'yı Delibaşından kurtardı ve hızlı bir takip hareketi ile Çumra, Bozkır, Seydişehir, Beyşehir'i asilerden temizledi. Bu arada Yarbay Osman (Kasap) birlikleri Ilgın, Akşehir, Yalvaç dolaylarını, Pozanti'dan gelen, kuvvetler Karaman dolaylarını Demirci Mehmet Efe kuvvetleri de, Eğridir, Karaağaç, Akseki üzerinden Antalya'ya kadar olan bölgeyi tarayarak sükûneti sağladılar. Refet Bey'in takip ettiği Delibaş Mehmet kaçmaya muvaffak olarak Silifke'de Fransızlara teslim oldu.)

2/3 Ekim 1920 – Delibaş isyanı. Delibaş adında bir eşkiya, 500 kadar asker kaçağı toplayıp 2/3 Ekim gecesi Çumra'yı bastı. 3 Ekim sabahı da Konya'ya girdi., idareyi ele geçirdi. Vali Haydar Bey ve Komutan Avni Bey, az sayıdaki asker ve jandarma ile Alaettin tepesinde kahramanca savundu. Lakin sayıları azdı ve esir düştüler. Aynı günlerde Beyşehir ve Akşehir ilçelerinde de, Ilgın ilçesi Çekil köyünde de, Karaman ilçesinde de eylem ve ayaklanmalar vardı. Sultaniye asilerin eline geçti. Afyon ve Kütahya'dan gelen Kolordu Komutanı Derviş Paşa kuvvetleri, Konya kuzeyinde asilerle karşılaştı. Ankara'dan Refet Paşa komutasında gönderilen kuvvet ile Derviş Paşa kuvvetleri birleşti. Adana'dan da bir kuvvet Karaman'a gönderildi. Konya 6 Ekim 1920'de asilerden kurtarıldı. Kaçan asiler Koçhisar, Akseki, Bozkır ve Manavgat'a doğru dağıldılar. Bir kısım asilerde Afyon-Konya arasındaki Kadınhan ve Ilgın'ı işgal etti. Yarbay Osman komutasındaki kuvvet Ilgın, Kadınhan, Çekil ve Yalvaç isyanlarını bastırdı. Adana'dan gelen kuvvetimiz de Karaman'ı kurtardı. Yapılan takiple Bozkır, Seydişehir, Beyşehir'de isyancılardan temizlendi. Asilerin bir kısmı millî orduya katıldı, bazıları Antalya ve Mersin'e kaçtı. Delibaş ise Mersin'de Fransızlara sığındı. (Nutuk)

3 Ekim 1920 – Çumra'dan sonra Konya'ya giren ayaklanmacılar şehre hakim oldu. Vali Haydar Bey, 12. Kolordu komutanı Fahrettin Bey'den (Altay) yardım istedi.

3 Ekim 1920 – Delibaş isyanı.

4 Ekim 1920 – Sovyet elçilik heyetinin Ankara'ya gelişi.

4 Ekim 1920 – Atatürk'ün, diğer komutanlarla beraber fedakâr çalışmaları nedeniyle Kâzım Karabekir'e telgrafı: “Millî emellerin elde edilişi, milletimizin birlik oluşu uğrunda harcanan çalışmanın teşekküre değer olduğunu arz eylerim.” [Kocatürk]

4 Ekim 1920 – Atatürk'ün, Enver Paşa'nın Moskova'dan yazdığı 26 Ağustos 1920 tarihli mektubuna cevabı.

5 Ekim 1920 – Venizelos'un, Lloyd George'a yazısı: “...Türk hükümetinin Mustafa Kemal'i ortadan kaldıramayacağına kanaat getirdim. Sultan'ın daha fazla asker göndermesi milliyetçileri kuvvetlendiriyor. Mustafa Kemal'e karşı tedbir olarak: 1- “Bütün Türkleri İstanbul'dan atalım (!)” 2- “Karadeniz'de Pontus Rum Devleti'ni kuralım (!)”

6 Ekim 1920 – Atatürk'ün, kendisine bağlılık duygularını bildiren 9.Tümen Komutanı Halit (Akmansü) Bey'e cevabı: “...Kurtuluşa ermek için yegâne millî dayanak, sizin gibi memleketin büyük komutanlarının vefa ve samimiyetidir. Telgrafınızdan cidden duygulandım, teşekkür ediyorum. Erzurum'un kuvvet ve gayreti ve ordunun disiplin ve bağlılığı bütün memleketin gözünü diktiği bir hedeftir.” [Kocatürk]

6 Ekim 1920 – Kuvayı Milliye Konya'ya girdi. Refet Bey (Bele) komutasındaki kuvvetler, Konya'ya gelerek şehri Delibaş'ın isyancılarından kurtardı.

7 Ekim 1920 – Ankara İstiklal Mahkemesi, Sevr'i kabul eden Damat Ferit ile imzalayan Hadi Paşa, Rıza Tevfik ve Reşat Halis'i idama mahkûm etti.

7 Ekim 1920 – “Ceridei Resmîye” (Resmî Gazete) kuruldu. (Çıkışı; 7.2.1921)

7 Ekim 1920 – Ankara İstiklâl Mahkemesi'nin, Damat Ferit Paşa, Hadi Paşa, Rıza Tevfik ve Reşat Halis hakkında -Sevres Antlaşması'nı, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin izni olmaksızın düşmanlarla müzakere ve imza etmeleri gerekçesiyle- gıyaben idam kararı. [Kocatürk]

8 Ekim 1920 –2. Pozantı kongresi

10 Ekim 1920 – Yüksek Komiserler, Vahdettin'i ziyaret edip Sevr'in kabulü için Ankara'yı ikna etmek üzere Anadolu'ya bir heyet göndermesini istediler.

11 Ekim 1920 – İki gün süren şiddetli çarpışmalardan sonra Fransızlar Kovancıbaşı savaşını kaybetti ve Osmaniye Toprakkale'den Adana'ya doğru çekildi. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

11 Ekim 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda, Rusya'ya elçilik heyeti ile beraber gidecek olan "İlmî Tetkikat Heyeti"nin izinli sayılması hakkında konuşması.

15 Ekim 1920 – Güney cephesinde Saimbeyli kurtarıldı.

15 Ekim 1920 – Haçin'de Ermenilerin Türk kuşatmasını yarmak istemesiyle birlikte şehir işgal edildi.

15 Ekim 1920 – Demirci Mehmet Efe'nin, -Konya'da Delibaş isyanını bastırmak üzere Albay Şefik (Aker) Bey'le beraber isyan bölgesine hareketini bildiren- Atatürk'e telgrafı: "Yüce emrinizi saygı ile aldım. Şükranlarımı arz ederim. Bütün mücahit arkadaşlarım ellerinizden öperler. Millî maksatlar için çalışan mücahitlerin önderi, en sadık hizmet edeni olduğumu teyiden arz ederim."

15 Ekim 1920 – Atatürk'ün, Demirci Mehmet Efe'nin 15 Ekim 1920 tarihli telgrafına cevabı: "Hissiyatınıza teşekkür ve milletimizin birliğini amaç edinen bugünkü vatanî çalışmalarınızda başarılar diler, bütün arkadaşlara selâm ederim." [Kocatürk]

16 Ekim 1920 – Atatürk'ün, Sovyet Rusya'nın antlaşma için Van ve Bitlis'in Ermenilere bırakılması teklifi üzerine Moskova'da bulunan Bekir Sami (Kunduh) Bey'e talimatı: "...Gerek Büyük Millet Meclisi'nin ve gerek onun güven ve itimadına sahip bulunan Bakanlar Kurulu'nun, coğrafî, askerî ve iktisadî hiçbir ilke ile izahı ve bağdaştırılması mümkün olmayan söz konusu teklifi her ne pahasına olursa olsun kabul edemeyeceği." [Kocatürk]

17 Ekim 1920 – Damat Ferid Paşa sadrazamlıktan (sadaretten) istifa etti.

17 Ekim 1920 – Misak-ı Milli esaslarına aykırı Sovyet önerileri, TBMM 'nde reddedildi.

18 Ekim 1920 – Resmi Türkiye Komünist Fırkası kuruldu. Türkiye Komünist Fırkası, Ankara'da resmen kuruldu. "Türkiye Komünist Fırkası" adlı örgütün Ankara'da resmen kuruluşu (bu fırka Mustafa Kemal Paşa'nın direktifi ve bilgisi dahilinde yakın arkadaşlarına kurdurulmuş danışıklı bir örgüttü).

18 Ekim 1920 – Türkiye Komünist partisi (TKP) Atatürk'ün isteğiyle 18 Ekim 1920 tarihinde Ankara'da Taşhan'ın karşısındaki binada kuruldu. İleri gelenleri Refik Koraltan, Kılıç Ali, Yunus Nadi, Tevfik Rüştü gibi Mustafa Kemal'e yakın isimlerdi. (Parti 1921 ortalarında görevini tamamlayarak kapatıldı.)

18 Ekim 1920 – Atatürk, Ankara'da hem Çerkez Ethem'i hem de komünistleri kontrol etmek için Türkiye Komünist Fırkası (TKF) kurdurdu. Atatürk bu girişimini Çerkez Ethem'e duyurdu. Çerkez Ethem'in parti yönetim kuruluna alındığını belirterek, 'Yeni Dünya' gazetesinin Ankara'ya naklini istedi. Gazete Ankara'ya getirildi ve burada 'Türkiye Komünist Gazetesi' başlığı altında yayınlandı.

Partinin ileri gelenleri arasında Refik Koraltan, Kılıç Ali, Yunus Nadi, Tevfik Rüştü gibi Atatürk'ün yakın çevresindeki isimler vardı. Partinin tüm dizginleri Atatürk'ün elindeydi. (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.325)

21 Ekim 1920 – Tevfik Paşa başkanlığında İstanbul'da son Osmanlı Hükümeti kuruldu.

21 Ekim 1920 – Tevfik Paşa Osmanlı sadrazamı oldu. Tevfik Paşa'nın kabine kurması.(Tevfik Paşa başkanlığında İstanbul'da son Osmanlı Hükümeti kuruldu). Damat Ferit'in istifasıyla boşalan sadaret mevkiine dördüncü kez Tevfik Paşa getirildi. Damat Ferit Paşa'nın istifası üzerine Tevfik Paşa'nın kabine kuruşu (bu kabine, son Osmanlı kabinesi olup 4 Kasım 1922 tarihinde istifa etmiştir).

22 Ekim 1920 – Atatürk'ün, Çiçerin'in 2 Temmuz 1920 tarihli mektubuna cevabı.

22 Ekim 1920 – Fransızlar Antep'i bombalamaya devam etti. Antep direndi. Ancak açlık vardı. Kadınlar hayvan leşlerinden yemek yapmak zorunda kaldı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

23 Ekim 1920 – Der Saadet gazetesi, İstanbul'da, Tevfik Paşa Hükümetinin iktidara gelmesini haber yaparken yine resim kullanmış (36 x 17 santimetre) resimde boğazın iki yakasından uzanan ellerin, boğazın ortasında tokalaşmasını göstermiştir. Eller İstanbul ve Anadolu'yu ifade etmekte, resmin arkasındaki güneş ise yine Mustafa Kemal ve milli hareketi temsil etmektedir. (Sansür heyeti resimden işkillenmemiş ancak doğal olarak ve yok yere yazının 120 satırlık bölümünü sansürlemiş, gazete manşet resmiyle ama o satırlar olmadan yayınlanmıştır.)

24 Ekim 1920 – İngiliz, Fransız ve İtalyan Yüksek Komiserlerinin barış anlaşmasının (Sevr) onaylanması hakkında Tevfik Paşa'ya ortak notası.

24 Ekim 1920 – Batı Cephesi'nde Yunanlılara karşı Gediz taarruzu yapıldı, başarı sağlanamadı. (Başarısızlık üzerine Ali Fuat Paşa Moskova'ya elçi gönderildi.)

24 Ekim 1920 – Batı cephesinde 61 ve 11nci tümenlerin seyyar kuvvetlerle birlikte Gediz'deki Yunan tümenine taarruzu ve yenilgiye uğraması. (Çerkez Ethem'in yenilgiden milli kuvvetleri (düzenli orduyu) sorumlu tutması.) (Nutuk)

25 Ekim 1920 – Yunan ordusunun Bursa cephesinden taarruzu, Yenişehir ve İnegöl'ü işgali. (Nutuk)

25 Ekim 1920 – Ali Fuat Paşa'ya (Cebesoy) bağlı birliklerle Çerkez Ethem'in komutanlık ettiği Kuva-yı Seyyare kuvvetleri Gediz'i Yunanlılardan geri aldı.

25 Ekim 1920 – Atatürk'ün, Berlin'de bulunan Talât Paşa'ya yurt dışında yapacağı girişimlerden Ankara'nın haberdar edilmesini bildiren mektubu: "...Batı'da yapacağınız çalışma ve işlerden buraya kısım kısım bilgi verildiği takdirde karar ve eylemlerde tam ahenk meydana gelerek amaca erişmek kolaylaşır." [Kocatürk]

27 Ekim 1920 – Yunanlılar İnegöl ve Yenişehir'i işgali etti.

27 Ekim 1920 – Yunanlıların Bursa cephesinden ilerlemeye başlaması.

27 Ekim 1920 – T.B.M.M., bundan böyle İstanbul Meclisinden başka milletvekili kabul edilmemesine karar verdi.

27 Ekim 1920 – Gediz'e giren milli kuvvetlerin, Yunanlılara taarruzu ile başlayan "Hamidiye Hanı Muharebesi" ve Türk birliklerinin geri çekilmesi.

27 Ekim 1920 – Doğu cephesinde milli kuvvetlerin Kars üzerine harekate başlaması.

27 Ekim 1920 – T.B.M.M., bundan böyle İstanbul Meclisinden başka milletvekili kabul edilmemesine karar verdi.

27 Ekim 1920 – Atatürk'ün, Taşkent'te bulunan Cemal Paşa'nın 11 Haziran ve 2 Temmuz 1920 tarihli iki mektubuna cevabı.

27 Ekim 1920 – Karakol Cemiyeti adlı direniş örgütü kuruldu. Mütareke döneminin ilk gizli direniş grubu, İstanbul'da kurulan Karakol Cemiyeti'dir. 1918 Ekim sonları veya Kasım başlarında Talat Paşa'nın direktifi ile kurulan Cemiyet'in kurucuları arasında, Kurmay Albay Kara Vasıf, Emekli Yüzbaşı Baha Said, Albay Galatalı Şevket ve Yenibahçeli Şükrü Bey'ler gibi İttihadçı şahıslar bulunmakta idi. Kısa zamanda örgütlenme çalışmalarını tamamlayan Karakol Cemiyet'in Millî Mücadele'yi yaptığı en büyük hizmet, İstanbul'dan Anadolu'ya silah ve cephane ile subayların kaçırılmasını sağlaması, İngiliz Muhibleri Cemiyeti gibi kuruluşların planlarına ve faaliyetlerini Mustafa Kemal Paşa'ya haber vermesi olmuştur. Karakol Cemiyeti'nin davamı olan Zabitan Grubu, 27 Ekim 1920 tarihinde yeniden yapılandırılmıştır. Kaynak: mit.gov.tr/tarihce

27 Ekim 1920 – Çıkarılan Meclis tezkeresiyle Kayseri İstiklal Mahkemesinin kurulmasına gerek olmadığına karar verildi.

28 Ekim 1920 – Ordumuz bu tarihte Kars üzerinden harekete başladı. Ermeniler direnmeksizin Kars'ı terk etti. Kars 30 Ekim'de ele geçirildi. 7 Kasım tarihinde birliklerimiz Arpaçay'a kadar olan bölgeyi ve Gümrü'yü ele geçirdi. (Nutuk)

30 Ekim 1920 – Türk ordusunun Kars'a girişi. Kars Ermenilerden geri alındı.

30 Ekim 1920 – Mondros Antlaşmasından sonra İngilizler tarafından Ermenilere devredilen Kars, Doğu Ordusu'nun askeri hareketiyle Ermenilerden geri alındı.

30 Ekim 1920 – Atatürk'ün, Kars Kalesi'nin millî kuvvetler tarafından alınması üzerine Kâzım Karabekir Paşa'ya tebrik telgrafı: "...Kars gibi bir kalenin zaptı, milletin tarihinde nadir olan fevkalâde bir askerî başarıdır!"

30 Ekim 1920 – Kars 30 ekim 1920'de kurtarıldı. Kars halkının milli mücadelede gösterdiği fedakarlıktan ötürü şehre [Gazi](#) ünvanı verildi. 1921 yılında yapılan Moskova ve Kars Antlaşmaları ile sınırlarına kavuşan Kars, Cumhuriyet'in ilanından sonra il yapıldı.

31 Ekim 1920 – Yunan kuvvetleri Gediz'i tekrar geri aldılar.

31 Ekim 1920 – Doğu cephesi komutanı Kazım Karabekir Paşa'nın Ferik (Orgeneral) rütbesine yükselişi.

31 Ekim 1920 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'e telgrafı: "... Dışarda bulunan kişilerin yurt içindeki yakın taraftarları, onların memleket ve milletin kurtuluşu uğrunda hizmette bulduklarını propaganda etmek suretiyle eski kabahatlerini millete affettirmek ve memlekete girmeleri ortamını hazırlamak için çalışmakta oldukları anlaşılmıştır. Bu gayretkeşler içinde bazı anlayışsızlar da vardır." [Kocatürk]

31 Ekim 1920 – Atatürk'ün, Ali Fuat Paşa'ya, danışıklı Komünist Partisi kurduruşunun sebeplerini açıklayan telgrafi.

1 Kasım 1920 – Ankara'daki "Zabit Namzetleri Talimhahı" ilk mezunlarını verdi. Atatürk'ün, subay yetiştirmek üzere Ankara'da açılan "Zabit Namzetleri Talimğâhı"nın ilk mezunlarını vermesi münasebetiyle yapılan törende konuşması: "Ordumuz, hayat ve haysiyet mücadelesinde milletin ve milletin amaçlarının yegâne dayanağıdır"

1 Kasım 1920 – Atatürk'ün, "Zabit Namzetleri Talimhahının ilk mezunlarını vermesi nedeniyle Okul'un hatıra defterine yazdıkları: "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, ya bağımsızlık ya ölüm andıyla yetişen ilk bağımsızlık subaylarının ordu ve milletimize takdim ve emanet olduğunu görmekte bahtiyardır!"

2 Kasım 1920 - İkinci parti Sovyet savaş malzemeleri geldi.

3 Kasım 1920 – Doğu cephesinde milli kuvvetlerin Gümrü yönünde harekâta geçmesi.

3 Kasım 1920 – Simav'ın Yunanlılar tarafından ikinci kez işgali.

4 Kasım 1920 – Gümrü yönünde harekâta geçen milli kuvvetlerin Şahnalar hattını işgal etmesi.

4 Kasım 1920 – İcra Vekilleri Heyeti'nin seçim yönteminde değişiklik yapıldı. (Şimdiye değin bakanları Meclis gizli oyla seçiyordu. Bundan böyle bakanlar, T.B.M.M. Başkanınca gösterilen adaylar arasından seçilecekti.)

4 Kasım 1920 – TBMM kuruluşu sırasında ortaya konan esaslara göre "İcra heyeti" (Bakanlar kurulu) adı verilen hükümet üyeleri doğrudan ve ayrı ayrı Meclis tarafından seçiliyordu. Bu kanun 4 Kasım 1920 tarihine kadar uygulandı. Bu tarihte ise kanun; "Bakanlar, TBMM başkanının meclis üyelerinden göstereceği adaylar arasından salt çoğunlukla seçilir" şeklinde değiştirildi. (Nutuk)

4 Kasım 1920 – Tefik Paşa Hükümeti, Anadolu'ya gidecek heyete, "Hükümet Sevr Antlaşması'na uymakla yükümlüdür. Ankara Sevr'i kabul etmelidir" talimatını verdi.

5 Kasım 1920 – **Mehmet Akif Ersoy** Kastamonu Nasrullah caminde verdiği vaazlarla Müslüman halkı Atatürk'ün yanında düşmana karşı direnişe çağırıyordu. 5 Kasım tarihli vaazında şöyle diyordu; "Ey cemaat-i müslimin! Milletler topla, tüfekte, zırhlı ordularla, teyyareler ile yıkılmıyor, yıkılmaz; milletler ancak aralarındaki rabitalar (bağlar) çözülerek herkes kendi başının derdine, kendi havasına, kendi menfaatini temin etmek sevdasına düştüğü zaman yıkılır. (...) İslam tarihini şöyle bir göümüzdn geçirecek olursak cenupta, şarkta, şimalde, garpte yetişen ne kadar Müslüman hükümetleri varsa hepsinin tefrika (ayrılık) yüzünden , aralarındaki fitneler, fesatlar, nifaklar, şikaklar yüzünden istiklallerine veda ettiklerini, başka milletlerin esareti altına girdiklerini görürüz. Emeviler, Abbasiler, Fatimiler, Endülüslüler. (...) Ağyar eline düşen Müslüman yurtlarının hali bizim için en müessir bir levha-i ibrettir. Endülüs diyarını gözünüzün önüne getirin. O cihanın en mamur, en medeni, en mütefennin iklimi vaktiyle sinesinde on beş milyon Müslüman barındırırken bugün baştanbaşa dolaşsanız tek bir dindaşa rast gelemezsiniz..." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.13.)

5 Kasım 1920 – Batı Cephesi Komutanı Ali Fuat Paşa, Mustafa Kemal Paşa ile buluşmak için müracaat etti.

5 Kasım 1920 – Sadrazam Tefvik Paşa barış antlaşmasının onaylanması için Ankara hükümeti ile ilişki kurulmasının zorunlu olduğunu söyledi.

5 Kasım 1920 – Mehmet Akif, Kastamonu’da bir camide yaptığı konuşmada Sevr Antlaşmasından korkulmaması gerektiğini, süregelen iç isyanlar karşısında birlik ve beraberlik içinde mücadeleye girilmesi gerektiğini öne sürdü.

6 Kasım 1920 – Doğu cephesinde Ermeniler mütareke istedi.

6 Kasım 1920 – Ermeniler ateşkes ve barış için müracat etti. Hazırlanan anlaşma maddeleri 8 Kasım’da Ermeni ordusuna bildirildi. 26 Kasım’da başlayan görüşmeler, 2 Ocak’ta son buldu. 2/3 Ocak 1921 gecesi Gümrü anlaşması imzalandı. (Bu anlaşma Milli hükümetin yaptığı ilk anlaşmadır.) Bu anlaşma ile Harşit vadisine kadar uzanan Ermeni hayalleri sönmüş, 1877 seferiyle kaybedilen topraklar geri alınmıştır. (Bu anlaşmadan sonra imzalanan 16 Mart 1921 tarihli Moskova anlaşması ve 13 Kasım 1921 tarihli Kars anlaşması, doğu sınırlarının ve bölgedeki halkın durumunun belirlenmesinde daha etkili ve geçerli olmuştur.) (Nutuk)

6 Kasım 1920 – Mustafa Kemal Paşa’nın Gediz muharebesini ve itibarını kaybeden Fuat Paşa’yı Ankara’ya çağırması. (7 Ekim’de davet ivedileştirilerek tekrarlandı.) (Gelişinde Fuat Paşa Moskova Büyükelçiliğine atandı. Refet Bey de Fuat Paşa’nın yerine Konya’ya görevlendirildi. Batı cephesi ikiye ayrılarak, asıl batı cephesi İsmet (İnönü) Paşa’ya ve güney kesim (Konya civarı) Refet Paşa’ya verildi. Her iki cephe de doğrudan Genelkurmay Başkanlığına bağlandı. Genelkurmay Başkanlığına da halen Milli Savunma Bakanı olan Fevzi Çakmak Paşa ikiz görevli olarak vekâleten atandı. Geri bölge (menzil Komutanlığı) da Milli savunma bakanlığına bağlandı. (Nutuk)

7 Kasım 1920 – Doğu Ordusunun Arpaçay’a uzanan bölgeyi ve Gümrü’yü işgali. Kurtuluş Savaşı sırasında Doğu Cephesi birlikleri Gümrü’yü işgal etti. Gümrü’nün kurtarılışı.

7 Kasım 1920 – Ermenilerle geçici mütareke.

7 Kasım 1920 – Atatürk’ün, Batı Cephesi Komutanı Ali Fuat Paşa’yı acele Ankara’ya çağırması.

8 Kasım 1920 – Savaşın, düzenli ordu ile yürütülmesine karar verildi. Orduyu kurumsallaştırmak isteyen Mustafa Kemal, İsmet Bey (İnönü) ve Refet Bey (Bele) düzensiz kuvvetlerin orduya bağlanması yolunda karar aldı.

8 Kasım 1920 – Ali Fuat Paşa, Moskova Büyükelçiliği’ne atandı.

8 Kasım 1920 – Fuat Paşa Ankara’ya geldi. İstasyonda bizzat Atatürk tarafından karşılandı. Yeni görevi kendisine tebliğ edildi. (Moskova Büyükelçiliği). Fuat Paşa memnuniyetle kabul etti. Aynı gece İsmet ve Refet Paşa’lara da görevleri tebliğ edildi. Kendilerine verilen ilk görev “süratle düzenli ordu ve süvari birliği teşkil etmek”ti. Böylece bu tarihte ‘düzensiz teşkilat fikir ve siyasetini yıkma kararı’ uygulamaya konmuş oldu. (Nutuk)

8 Kasım 1920 – Atatürk’ün, Eskişehir’den Ankara’ya gelen Ali Fuat Paşa ile görüşmesi. (Bu görüşmede Ali Fuat Paşa’ya Moskova Büyükelçiliği teklif edilmiş, kabulü üzerine resmî işlemler tamamlanarak bu atama 21 Kasım 1920’de kendisine resmen bildirilmiştir). [Kocatürk]

8 Kasım 1920 – Atatürk'ün, Moskova'da bulunan Bekir Sami (Kunduh) Bey'e Sovyet teklifleriyle ilgili görüşlerini bildiren telgrafı.

8 Kasım 1920 – Ermeniler, T.B.M.M. 'nin barış koşullarını kabul etmedi.

9 Kasım 1920 – Batı Cephesi iki bölüme ayrıldı.(kuzey cephesi, güney cephesi) İsmet Bey'in (İnönü) Batı Cephesi, Refet Bey'in (Bele) Güney Cephesi Komutanlıklarına tayini.

9 Kasım 1920 – 68 numaralı Meclis Kararı ile anılan (İstiklal) mahkemelerin yanında Diyarbakir'de mahkeme kurulması kararlaştırıldı.

10 Kasım 1920 – Doğu Cephesi Komutanlığının Ermenilerin mütareke koşullarını kabul etmemesi nedeniyle, birliklerine harekate devam emri vermesi.

10 Kasım 1920 – Atatürk'ün, Ankara Erkek Öğretmen Okulu'nun "Zabit Namzetleri Talimgâhı"nın ilk mezunları şerefine verdiği yemekte bulunması.

10/11 Kasım 1920 – Doğu Cephesi Komutanlığının Ermenilerin mütareke koşullarını kabul etmemesi nedeniyle, birliklerine harekate devam emri vermesi.

11 Kasım 1920 – Doğu Cephesi Karargâhı, Gümrü'ye taşındı.

11 Kasım 1920 – Fikriye Hanım'ın, İstanbul'dan vapurla Karadeniz Ereğlisi'ne gelişi, ilçe kaymakamı Naci Bey'in, durumu telgrafla Atatürk'e bildirmesi: "Fikriye Hanımefendi, bugün İstanbul'dan gelmiştir. ...Oraya ne suretle ve hangi yolla hareketi uygun görülürse, yüksek emrinizin beklendiği arz olunur." (Fikriye Hanım, Atatürk'ün üvey babası Ragıp Bey'in kardeşi Albay Hüsamettin Bey'in kızıdır. Bu yakınlık nedeniyle Atatürk'ü tanımış, onun da sevgisini kazanmıştı. Atatürk'ün iznini alarak Anadolu'ya geçtiği günlerde 23-24 yaşlarında olan Fikriye Hanım'ın, Atatürk'e karşı açığa vuramadığı bir sevgi ve aşk beslediği anlaşılmaktadır). [Kocatürk]

11 Kasım 1920 – Başyaver Salih (Bozok) Bey'in, -Karadeniz Ereğlisi Kaymakamı Naci Bey aracılığıyla-Fikriye Hanım'a telgrafı: "Varışınızı şimdi haber alarak Ankara'ya hareket etmeniz, arkadaşlarımdan olup birkaç gün evvel buraya gelmek üzere Ereğli'ye geldiğini haber aldığım Mithat Beyle birlikte gelmeniz Kaymakamlığa yazılmıştır. ...Hareketinizin bildirilmesi Paşa Hazretlerinin arzuları gereğidir. Sizin de buna göre hareket etmeniz uygundur." (Fikriye Hanım, Mithat Bey'le beraber 13 Kasım 1920 gecesi Karadeniz Ereğlisi'nden vapurla İnebolu'ya, oradan da kara yoluyla -Kastamonu üzerinden-Ankara'ya gelmiştir. [Kocatürk]

12 Kasım 1920 – Doğu cephesi kuvvetlerinin Arpaçay'ın doğusuna geçmeleri. Ermenilerin Iğdır'ı boşaltarak Aras'ın kuzeyine çekilmeleri ve Iğdır'ın kurtuluşu.

12 Kasım 1920 – Ermeniler'in boşalttığı Iğdır'a, Türk birlikleri girdi. (Ermenilerin Iğdır'ı boşaltarak Aras'ın kuzeyine çekilmeleri ve Iğdır'ın kurtuluşu.)

13 Kasım 1920 – Albay Kazım Bey başkanlığındaki diplomatik heyetin Tiflis'e varışı.

14 Kasım 1920 – Doğu Cephesindeki milli kuvvetlerin Ermenileri yenerek Dahne sırtlarına çıkışı.

15 Kasım 1920 – 73 numaralı Meclis Kararı ile anılan (İstiklal) mahkemelerin yanında Pozantı'da mahkeme kurulması kararlaştırıldı.

15 Kasım 1920 – TBMM’ne “Dersim aşiretleri” adına yazılmış bir muhtıra teslim edildi.

15 Kasım 1920 – Libyalı Şeyh Sünüsü (Seyid Ahmet Şerif Sünüsü) Ankara’ya geldi. Mustafa Kemal, şeyh onuruna 23 Kasım’da mecliste yemek verdi. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

15 Kasım 1920 – Şeyh Sunusi (Libya) Ankara’ya geldi.

15 Kasım 1920 – İslahiye kurtuldu.

17 Kasım 1920 – Ermenilerin kendilerine daha önce bildirilen mütareke koşullarını kabul etmeleri. Ermeniler ateşkes için önerilen bütün koşulları kabul etti.

18 Kasım 1920 - Ermenistan’la Ateşkes Anlaşması imzalandı.

18 Kasım 1920 – Kürtlerin 15 ve 20 Kasım 1920 tarihli muhtıraları dikkate alınarak 1921 anayasası içerisine bazı hükümler kondu ve 18 Kasım 1920’de “yerinden yönetim ilkesi” gereği Kürtlerle görüşmeler başladı.

18 Kasım 1920 - T.B.M.M., Emperyalizme karşı bildirisini (beyanname) yayınladı.

18 Kasım 1920 – Atatürk’ün 13 Eylül 1920’de TBMM’ne sunduğu, 18 Eylül 1920’de okunan halkçılık programı, 18 Kasım 1920’de TBMM’nde Halkçılık beyannamesi olarak kabul edildi. (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.354)

20 Kasım 1920 General Papulas, Türkiye’deki Yunan orduları başkomutanlığına atandı.

20 Kasım 1920 – Atatürk, Elcezire cephesi Komutanlığı’na gönderdiği telgrafta; “Dinimizin ve bağımsızlığımızın **haini** olan İngilizler” diyordu. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.158.)

21 Kasım 1920 - Ali Fuat Paşa, Moskova Büyükelçisi oldu.

22 Kasım 1920 - Yunan Başkomutanı General Papulas İzmir’e geldi.

23 Kasım 1920 – Batı Cephesi Komutanlığının emri ile Simav ve Havalisi Bölge Komutanlığı’nın kurulması ve Eskişehir’de Kuvay-ı Seyyare komutanlığına bu komutanlığa bağlı olduklarının bildirilmesi.

23 Kasım 1920 – Demirci Mehmet Efe, Konya’ya atandı.

23 Kasım 1920 – Atatürk’ün, Ermenilerle yapılacak barış görüşmelerine Ankara hükümetinin delegeleri olarak katılacak olan Hamit ve Necati Beylere talimatı: “...Ermenilere vekâlet ve onları himaye amacıyla işe karışmak isteyenlere karşı aracılık kabul etmediğimizi ifade edebilirsiniz. Hukukumuzdan zerre kadar fedakârlığa razı olunamayacağı muhakkaktır. Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri’ne Dışişleri’nden bu konuda gerekli talimat verilmiştir.” [Kocatürk]

24 Kasım 1920 – Çerkez Ethem’in kardeşi Tevfik’in Eskişehir’den Batı cephesi komutanlığına telgrafı: “Seyyar kuvvetler, ne bir tümen ne de muntazam bir kuvvet haline çevrilemez. Bendeniz bir daha bunun dışında bir işi kabul edemem.”

25 Kasım 1920 – T.B.M.M. ‘nde “Düğünlerde Men’i İsrifat Kanunu” kabul edildi. (Düğünlerde gereksiz harcamanın önlenmesi)

25 Kasım 1920 – **İsrafı engelleme** kanunu kabul edildi.

25 Kasım 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Şeyh Sunusî şerefine verdiği yemekte konuşması.

25 Kasım 1920 – TBMM'ne aşiretlerce hazırlanan ikinci Dersim Muhtırası teslim edildi. (Talepleri Sevr'de yazıldığı şekilde Diyarbakır, Elazığ, Van ve Bitlis'te Kürt özerk yönetiminin hayata geçirilmesiydi.)

26 Kasım 1920 – Fransızlar Nizip'i ele geçirdi.

27 Kasım 1920 Çerkes Ethem birliklerinin itaatsizlikleri, Ethem'in kardeşi Tefrik'in Batı cephesi komutanına ve Mustafa Kemal'e yazdığı mektuplarla ortaya çıktı.

27 Kasım 1920 – Umum Seyyar Kuvvetler Komutan Vekili -Çerkes Ethem'in kardeşi- Tefrik Bey'in, Atatürk'e telgrafı: "...Seyyar Kuvvetler ..bu noktalar halledilinceye kadar Batı Ordusu'nu âmir tanıyamayacaklardır ve Batı Ordusu'nun gönderdiği Simav ve Havalisi Komutanı'nın Eskişehir'e dönmesi için emir verilmiştir(!)" [Kocatürk]

28 Kasım 1920 – Mehmet Akif (Ersoy) ve Eşref Edip "Sebilü'r-Reşad" dergisini Kastamonu'da çıkarmaya başladılar.

29 Kasım 1920 – Mustafa Kemal Sovyet Dışişleri Bakanı Çeçerin'e bir telgraf gönderip emperyalizme karşı ortak mücadele çağrısını yineledi.

29 Kasım 1920 – "İstiklal Madalyası" ihdası hakkındaki kanunun TBMM'de kabulü. TBMM savaşta yararlılık gösterenler için İstiklal madalyası ihdası hakkında kanun çıkardı.

29 Kasım 1920 – Atatürk, 29 Kasım 1920'de Irak'taki Necef Arap Hükümeti'ne bir mektup yazarak iki Müslüman milletin, ortak düşman İngilizlere karşı birlikte hareket etmesini önerdi.İngiliz belgelerine göre, Irak'ta İngiliz karşıtı hareketleri körüklemek için 22 Haziran 1920'de özel bir komite kurup Arap liderlerine gönderdi. 9 Ekim 1919'da Suriye halkına yönelik bir beyanname yayımlayarak Suriyelileri işgalci emperyalistlere karşı mücadeleye çağırdı.

30 Kasım 1920 – Atatürk'ün, Türk-Sovyet ilişkilerini bozmaya yönelik İngiliz propagandaları hakkında Doğu Cephesi Komutanlığı'na talimatı: "...Türk milletinin, kendi hayatına kastetmiş olan emperyalistlerle müştereken hareket edebileceği zannını birçok kere telkine muvaffak olan İngiliz oyunlarına hayret etmemek elden gelmez." [Kocatürk]

1 Aralık 1920 – Demirci Mehmet Efe'nin ayaklanması.

1 Aralık 1920 – Başyazarı Yakup Kadri Karaosmanoğlu olan İkdam gazetesi milli harekete duyarsız kalamayan İstanbul gazetesidir. Gazete 1 Aralık 1920 tarihli "Anadolu'nun iç yüzü" adlı yazısında Milli hareketi ve nedenlerini özetlemiş, 15 Aralık 1920 tarihli "Zavallı İstanbul" adlı yazısında da işgal altındaki İstanbul'un içler acısı halini gözler önüne sermiştir.

1 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Türk-Sovyet ilişkilerine dair esaslar konusunda Moskova Büyükelçisi Ali Fuat Paşa'ya talimatı. (Talimatın bir özeti de Baku ve Tiflis mümessillerimize iletmek üzere Doğu Cephesi Komutanlığı'na gönderilmiştir). [Kocatürk]

1 Aralık 1920 – Atatürk Moskova Sefiri Ali Fuat Paşa'ya verdiği talimatnamenin 15nci maddesinde; düşmanların **'Türk Milletinin emperyalizme karşı mücadelesinde başarılı olması halinde diğer mazlum milletler de örnek olması'ndan korktuklarını belirtiyor ve Sovyet yetkililere ve sosyal her türlü platformda 'Türk Kurtuluş savaşına yapılacak her türlü yardımın dünya emperyalizmini yıkmak konusundaki öneminin vurgulanmasını'** istiyordu. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.79.)

2/3 Aralık 1920 Türkiye – Ermenistan arasındaki sınırı çizen Gümrü Antlaşması imzalandı. 93 Harbi diye anılan savaşla birlikte Osmanlı Devleti'nin kaybettiği yerlerin -Batum hariç- iadesini sağlayan Gümrü Antlaşması imzalandı. Kars Ermenistan'dan alındı.

3 Aralık 1920 – Mamure kurtuldu.

3 Aralık 1920 – Ankara'da üç aydır maaş alamayan öğretmenler boykot yaptı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

3 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Ahmet İzzet Paşa başkanlığındaki İstanbul Heyeti ile Bilecik'te görüşmek üzere, akşam Ankara'dan trenle Eskişehir'e hareketi.

3 Aralık 1920 – İngiltere Başbakanı Lloyd George'un demeci: "...Mustafa Kemal, Yunanlıları İzmir'den atabilir; bu sebeple Yunanlılara her türlü yardımı yapmalıyız(!)"

3 Aralık 1920 – Mustafa Kemal'in Cafer Tayyar Paşa'ya, yunan faaliyetlerine karşı mukabil teşkilat yapılmasını, silahlı müfrezeler kurulmasını, birinci kolordunun buna mümkün mertebe destek sağlamasını isteyen yazısı.

3 Aralık 1920 – Mustafa Kemal Paşa'nın özel bir trenle Ethem, Ethem'in kardeşi vekil Reşit Bey ile birlikte, İsmet Paşa ile buluşup Batı cephesi komuta sıkıntılarını çözmek üzere Eskişehir'e hareketi. (Nutuk)

4 Aralık 1920 – TBMM'de Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu kuruldu ve Mustafa Kemal Grup Başkanlığı'na seçildi.

4 Aralık 1920 – Atatürk'ün, beraberindekilerle sabah Ankara'dan Eskişehir'e gelişi.

4 Aralık 1920 – Mustafa Kemal Paşa, Çerkez Ethem ve kardeşi Reşit Bey ile bazı komutanları taşıyan trenin sabaha karşı Eskişehir'e varması. (İsmet Paşa Bilecik'te olduğundan ekibin Eskişehir'de beklemek yerine Bilecik'e devam kararı alması ancak Ethem'in trenden inip habersiz ve izinsiz bir şekilde birliğinin başına gitmesi sebebiyle İsmet Paşa'nın Eskişehir'e gelmesinin beklenmesine karar verilmesi.)Nihayet 4 Aralık akşamı Ethem olmadan görüşmenin gerçekleşmesi. Görüşmede Reşit Bey'in kardeşini fütursuzca ve nezaketsizce savunması, millî hükümeti adeta tehdit etmesi. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa'nın sertleşmesi ve İsmet Paşa'nın tedbir alacağını ifade etmesi. Reşit Bey'in bunun üzerine yumuşayıp, kardeşi Ethem'le bir kez daha konuşmak istemesi. Kazım Paşa ile beraber Reşit Bey'in Ethem'in yanına gitmek üzere ayrılması. (Nutuk)

4 Aralık 1920 – Mustafa Kemal, İsmet İnönü ile Çerkez Ethem'in kardeşi milletvekili Çerkez Reşit, Eskişehir'de bir araya geldi. Görüşmede Çerkez Ethem birliklerinin takındığı tavır konuşuldu.

4 Aralık 1920 – Ankara'da maaşlarını alamayan öğretmenler ilk kez grev yaptı.

5 Aralık 1920 – T.B.M.M.’de Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu kuruldu ve Mustafa Kemal Grup Başkanlığına seçildi.

5 Aralık 1920 – İstanbul’dan gelen İzzet (Furgaç) ve Salih (Hulusi Kezrak) Paşalarla Mustafa Kemal arasında görüşmeler yapıldı. Bilecik Görüşmesi yapıldı (Bilecik Mülakatı).

5 Aralık 1920 – Mustafa Kemal Paşa’nın Bilecik’te Ahmet İzzet Paşa başkanlığındaki İstanbul heyeti ile görüşmesi. Atatürk’ün, Bilecik’e gelişi; burada Dahiliye Nazırı Ahmet İzzet Paşa başkanlığında Bahriye Nazırı Salih Paşa, Ziraat Nazırı Hüseyin Kâzım Bey, Rasathane Müdürü Fatin (Gökmen) ve Dışişleri memurlarından Münir (Ertegün) Bey’in dahil olduğu İstanbul heyeti ile görüşmesi ve heyetin İstanbul’a dönmesine müsaade etmeyeceğini, beraber Ankara’ya gidileceğini bildirmesi. Görüşme sonucu heyetin İstanbul’a dönmesine izin verilemeyeceğini ve birlikte Ankara’ya gidileceğini bildirmesi. (Bilecik Mülakatı).

5 Aralık 1920 – Mustafa Kemal’in Bilecik’e gelmesi, burada Dahiliye Nazırı Ahmet İzzet Paşa başkanlığındaki İstanbul Heyeti ile görüşmesi ve heyetin İstanbul’a dönmesine müsaade etmeyeceğini, beraber Ankara’ya gidileceğini bildirmesi (Bilecik Mülakatı). (İstanbul’dan gelen İzzet (Furgaç) ve Salih (Hulusi Kezrak) Paşalarla Mustafa Kemal arasında Bilecik görüşmesi yapıldı.)

5 Aralık 1920 – Atatürk, Vahdettin’in Anadolu’ya gönderdiği heyet ile Bilecik’te buluştu. Ancak heyetin İstanbul’a dönmesine izin vermeyip Ankara’ya götürdü.

5 Aralık 1920 – Bilecik buluşması. İzzet ve Salih Paşaların zorunlu olarak Ankara’ya götürülmesi. 6 Aralık sabahı trenin Ankara’ya varması. (Bu eylem hükümet ve basından gizli tutulmuştur. Bunun yerine işbirliği ve koordine duyurusu yapılmıştır.) (Nutuk)

5 Aralık 1920 – İzzet ve Salih Paşa’lar ile Bilecik buluşması. (Nutuk)

5/6 Aralık 1920 – Ethem’in kardeşi Reşit Bey’in Kütahya’ya varışı. (Ethem’in zaman kazanma gayretleri.) (Nutuk)

6 Aralık 1920 - Bilecik Görüşmesine katılanlar, Ankara’ya götürüldü.

6 Aralık 1920 – Atatürk ve beraberindekilerin, İstanbul Heyeti ile beraber trenle Ankara’ya gelişi. (Bu heyetteki kişilerin, Millî Hükümet hizmetinde çalışmak istemedikleri anlaşıldığından, bir süre Ankara’da kalışlarını takiben 7.3.1921’de İstanbul’a dönmelerine izin verilmiştir). [Kocatürk]

7 Aralık 1920 – Türkiye Halk İstirakiyun Fırkası kuruldu. (14 Temmuz 1920 de gizli olarak Türkiye Komünist Partisi, 7 Aralık 1920’den sonra resmen bu isim altında faaliyet göstermişti).

8 Aralık 1920 – Çerkez Ethem ile Ankara arasında anlaşmazlıklar artıyor.

9 Aralık 1920 – İç ayaklanmaları bastırmak üzere, Merkez Ordusu kuruldu. Komutanlığa Nurettin Paşa getirildi.

9 Aralık 1920 – Sivas’taki 3ncü Kolordunun kaldırılması ve onun görevinin yeni kurulan Merkez ordusuna verilmesi. Ordunun komutanlığına Nurettin Paşa’nın getirilmesi. (Nurettin Paşa Kasım 1921 başında Meclisin isteği ile görevden alınmıştır.) (Nutuk)

9 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumlarında, Diyarbakır Milletvekili Hacı Şükrü Bey'le ilgili görüşmeler esnasında konuşması. TBMM'nin gizli oturumunda cephelerdeki askeri durum ve düzenli ordu oluşturulması için bazı milis kuvvetlerinin tasfiyesi hakkında görüşmeler.

9 Aralık 1920 – Çerkez Ethem, ihtilafların büyümesi üzerine İsmet Bey'i (İnönü) Mustafa Kemal'e, Kuva-yı Seyyare'nin ödeneklerini ödemediği gerekçesiyle şikayet etti. Çerkez Ethem'in, Kütahya'dan Atatürk'e şikâyetlerini bildiren telgrafı: "...Her yerde bol bulunan kimselerin karıştıracılığıyla, bilhassa zât-ı devletlerinin de evham getirecek dereceye sevk edildiğini dolayısıyla haber alıyorum. ...Yüksek düşüncelerinizin bildirilmesine emirlerinizi..."

9 Aralık 1920 – TBMM'nin gizli oturumunda cephelerdeki askeri durum ve düzenli ordu oluşturulması için bazı milis kuvvetlerinin tasfiyesi hakkında görüşmeler.

9 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Arnavutluk Harbiye Nazırlığı'na seçilen emekli Kurmay Albay Selâhattin (Kip) Bey'e hükümetin memnuniyetini bildiren mektubu. [Kocatürk]

11 Aralık 1920 – Demirci Mehmet Efe ayaklanması. Demirci Mehmet Efe üzerine, birlik gönderildi.

12 Aralık 1920 – Anlaşmazlık büyüyor. Çerkez Ethem, Ankara hükümetini suçladı. (9 Aralık 1920 Çerkez Ethem, ihtilafların büyümesi üzerine İsmet Bey'i (İnönü) Mustafa Kemal'e, Kuva-yı Seyyare'nin ödeneklerini ödemediği gerekçesiyle şikayet etti).

13 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla Anadolu'nun özlem ve selâmlarını bildirmek üzere Trakya'ya gönderilen Cevat Abbas (Gürer) ve Galip Bahtiyar Beyler aracılığıyla Trakya ve Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne mesajı: "...Trakya davası Anadolu davası ile eşitir. Türk milletinin fedakârlığı, gayreti sayesinde her iki dava da kurtarılacaktır. Başarı temenni ve en samimî selâmlarımı sunarım."

13 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Çerkez Ethem'in 9 Aralık 1920 tarihli telgrafına cevabı: "...Benim sözlerimi ve teminatımı bütün samimiyet ve ciddiyetimle kabul ederek, her türlü müşkülleri, başka makamlarla halletmekte zorluğa uğradıkça, doğrudan doğruya hususî ve gizli olarak bana bildirmekle halledilebileceğine inanmalısın!" [Kocatürk]

13 Aralık 1920 – Doğu Cephesi Karargâhı, Kars'a taşındı.

14 Aralık 1920 – Yusuf Kemal Bey başkanlığında bir kurulun Sovyetler Birliğine gitmek üzere Ankara'dan ayrılışı.

15/16 Aralık 1920 – Demirci Efe'nin Ethem'le haberleştikten sonra tavır alması, Güney cephesindeki Refet Bey süvarilerinin üzerine gönderilmesi ile 15/16 Aralık gecesi Dinar yakınlarında İğdecik köyünde gece baskınıyla kuvvetlerinin dağıtılması. (Kendisi 5-10 kişilik grupla kaçmış çok sonra milli hükümete sığınarak affedilmiştir. (Nutuk)

15/16 Aralık 1920 – Güney Cephesi komutanı Refet Bey'in, Demirci Mehmet Efe kuvvetlerini dağıtması ve Demirci Mehmet Efe'nin kaçıışı. Demirci Mehmet Efe yenildi. Demirci Mehmet Efe'nin kuvvetleri dağıtıldı.

16 Aralık 1920 – Mustafa Kemal ayrılmış olan Batı ve Güney cephelerine telgraf çekerek, Kuva-yı Seyyare'ye karşı tavır alınmasını istedi.

19 Aralık 1920 – 5 Aralık'ta yapılan plesibit üzerine, Konstantin yeniden Yunanistan Kralı olarak Atina'ya geldi.

19 Aralık 1920 – Milli Mücadele'yi destekleyen "Antalya'da Anadolu" gazetesi yayınlanmaya başladı.

20 Aralık 1920 – Kuva-yı Seyyare komutan vekili, Çerkez Ethem'in kardeşi Tevkif Bey, Batı Cephesi Komutanlığı'nı tanımadığını ve emirlerini dinlemeyeceğini ilan etti.

21 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Anadolu'ya geçenlere verilen seyahat belgeleri hakkındaki bir soru nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "...Kayıt ve şarta bağlamaktan vazgeçmeyelim, düşmanlarımız pek alçaktır."

21 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Afgan ordusunu modernleştirme çalışmalarını yürütmek üzere Afganistan'a bir askerî heyet gönderilmesi konusunda Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa'ya talimatı. [Kocatürk]

22 Aralık 1920 – Atatürk'ün başkanlığında bir kısım hükümet üyeleri ve milletvekilleriyle yapılan toplantı sonunda, Çerkez Ethem'le Kütahya'da görüşmek üzere bir mebus heyeti oluşturulması kararı.

22 Aralık 1920 – Mustafa Kemal Paşa'nın Reşit Bey'i makam odasına çağırıp konuşması ve Reşit Bey'in, Ethem'le son bir şans (nihai nasihat) olmak üzere konuşma isteğini kabul etmesi. (Reşit Bey'in 23 Aralık öğlen Ankara'dan çıkıp 24 Aralık 16.45'te Kütahya'ya varması.) (Nutuk)

22/23 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Seyyar Kuvvetler Komutanı Çerkez Ethem'e telgrafı: "Sizinle görüşmek ve vaziyeti izah etmek üzere Celâl (Bayar), Reşit, Kılıç Ali, Eyüp Sabri ve Vehbi Beylerle Emir Paşa yarın (23.12.1920) saat 12'de hareket ettirilecek trenle Kütahya'ya geleceklerdir!"

23 Aralık 1920 – Kuvay-ı Seyyare komutanı, Çerkez Ethem'e "nasihat vermek" üzere bir mebus heyetinin Ankara'dan Kütahya'yı hareketi.

23 Aralık 1920 – Mustafa Kemal Çerkez Ethem'e telgraf çekerek anlaşmazlığın çözülmesini istediğini ve bir grup mebusun bunu çözmek için yola çıktığını bildirdi.

24 Aralık 1920 – Çerkez Ethem'i yola getirmek için, bir öğüt kurulu, Kütahya'ya gönderildi.

24 Aralık 1920 – Yunan Kralı Aleksandr'ın ölümü. Konstantin tahta çıkışı.

25/26 Aralık 1920 – Atatürk'ün, -Vekiller Heyeti kararıyla gelişigüzel gönüllü er toplanmasının yasaklanması üzerine- askerî ve mülkî memurlara, belediyelere ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti şubelerine bildirgesi: "Hiçbir kimse hiçbir sebep ve suretle hükümet merkezinin bilgisi olmaksızın kuvvet toplamaya yetkili değildir. Bu bildirgenin bildirilişi tarihinden evvel bu yolda girişimde bulunmuş olanlar varsa derhal kendilerini ve girişim amaçlarını doğrudan doğruya bana haber vereceklerdir." [Kocatürk]

25 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Çerkez Ethem'in Batı Cephesi Komutanı İsmet (İnönü) Bey'in bilgisi olmaksızın Kuvve-i Seyyare'den bir kısım kuvvetleri Gediz ve Kütahya'da toplaması üzerine, Kütahya'da bulunan milletvekili heyetine durumun aydınlatılmasını isteyen telgrafı.

25 Aralık 1920 – TBMM, ermeni kıyımı iddiasıyla idam edilen Bayburt eski kaymakamı Nusret Bey'in ailesine maaş bağlanmasını kararlaştırdı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

25 Aralık 1920 - Mustafa Kemal Paşa; "Hiçbir kimse, hiçbir neden ve sebeple Ankara'daki Hükümet'in bilgisi olmadan kuvvet toplamaya yetkili değildir, "bildirisini yayınladı.

26 Aralık 1920 – İstanbul'da İngilizlerin denetimi altındaki Büyük postane altında Ankara ve Anadolu ile bağlantıyı sağlamak üzere gizli telgraf merkezi kurulması.

26 Aralık 1920 – Ankara'dan Kütahya'ya gelen milletvekili heyetinin, Çerkez Ethem ve kardeşi Tevfik'le görüşmesi ve 26/27 Aralık'ta görüşme sonucunu telgrafla Atatürk'e bildirmeleri (Çerkez Ethem ve kardeşleri bu görüşmede bazı şartlar ileri sürmüşler, özellikle Albay Fahrettin (Altay) ve Refet (Bele) Beylerin cepheden uzaklaştırılmalarını istemişlerdir(!) [Kocatürk]

26 Aralık 1920 – Mebus heyetinin Kütahya'da Çerkez Ethem ve kardeşi Tevfik ile görüşmesi. (Çerkez Ethem ve kardeşleri bu görüşmede bazı koşullar ileri sürmüşler, özellikle de Albay Fahrettin Bey ve Refet Paşa'nın cepheden uzaklaştırılmalarını istemişlerdir.)

26 Aralık 1920 – Mustafa Kemal Paşa'nın Reşit Bey ile Ethem'e gönderdiği heyetin Ethem kuvvetlerince tutuklanması. (Mustafa Kemal Paşa bunu sezmiş ancak duyurmamıştır.) (Tutuklular Ankara'ya dönüp mecliste kamuoyu oluşturmak vaadiyle Ethem'den kurtulmuşlardır. Reşit Bey ise kardeşi Ethem ile kalmıştır.) (Nutuk)

27 Aralık 1920 – Çerkez Ethem Ayaklanması başladı.

27 Aralık 1920 – Kütahya'da Çerkez Ethem'le görüşen milletvekili heyetinin Atatürk'e gönderdiği telgrafın, Vekiller Heyeti'nde görüşülmesi, Kuvve-i Seyyare'nin Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin emrinde olduğu kararının alınması ve Atatürk'ün, telgrafla bu kararı bildirerek Kütahya'daki heyeti Ankara'ya çağırması.

27 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Batı ve Güney Cepheleri Komutanlarına Çerkez Ethem'e karşı hazırlıklı bulunmaları hakkında yazısı: "Kütahya'daki heyetin cevabı, Kuvve-i Seyyare işinin artık barış yoluyla ve siyasetle çözümünün olanak dışı olduğunu kanıtlamış ve sorunun kuvvet zoruyla çözülmesi gerektiği anlaşılmıştır!" [Kocatürk]

28 Aralık 1920 – Mustafa Kemal'in izniyle Rusya'dan gelmekte olan Mustafa Suphi ve arkadaşları Kars'ta törenlerle karşılandı.

28 Aralık 1920 – Çerkez Ethem'e karşı harekât başladı.

28 Aralık 1920 – Mustafa Kemal Paşa'nın Batı Cephesinin komutanlarına asi Ethem ve kardeşlerine karşı fiili harekâta geçme emri vermesi. (Nutuk)

28 Aralık 1920 – Mustafa Kemal; Bir millet yalnız kendi gücüne dayanarak varlığını ve bağımsızlığını sağlayamazsa şunun bunun oyuncuğu olmaktan kurtulamaz." (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

29 Aralık 1920 – Kütahya, T.B.M.M. Kuvvetlerince Ethem kuvvetlerinden temizlendi.

29 Aralık 1920 – Kuvay-ı Seyyare komutanı Çerkez Ethem'in Kütahya'dan TBMM'nin meşruluğuna tecavüz eden telgrafı: "Batı cephesine bağlı bazı kuvvetlerin Çerkez Ethem ve kuvvetlerini ortadan

kaldırmak için harekate geçerek Kütahya'yı işgal etmeleri ve Ethem kuvvetlerinin Gediz'e doğru çekilmeleri.”

29 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Türkiye Millet Meclisi'nin gizli oturumunda Çerkeş Ethem meselesi hakkında konuşması: “...Efendiler, Allaha şükür hükümetiniz kuvvetlidir. Ordumuz güven vericidir. Şüphesiz ki Büyük Millet Meclisi'nin meşruiyetine taarruz edenler, tecavüz edenler hakkında yüksek heyetinizin kanunları uygulanır ve Hükümetimiz bu kanunları uygulamaya muktedirdir.” [Kocatürk]

29 Aralık 1920 – Düzenli orduya katılmak istemeyen Çerkez Ethem güçleriyle çatışmalar başladı. Ethem güçleri Gediz'e çekildi. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

29 Aralık 1920 – Ethem'in üzerine yürüyen milli kuvvetler 29 Aralık'ta Kütahya'yı ele geçirdi. Ethem kuvvetleri Gediz üzerine çekildi. 5 Ocak'ta milli kuvvetler Gediz'i ele geçirdi. Ethem ve kardeşleri de Yunanlılara sığındı. (Nutuk)

29-30 Aralık 1920 – Mecliste vekillerin Mustafa Kemal Paşa'ya ısrarla ve adeta savunarak Ethem'e yapılan harekâtı sorması. (Nutuk)

29-30 Aralık 1920 – Mustafa Kemal, Çerkez Ethem ve kardeşlerinin yanlış tutumlarını meclis gizli oturumunda dile getirdi.

30 Aralık 1920 – Çerkez Ethem Gediz taraflarına çekilip, Yunanlılarla ateşkes yaparken hükümete bağlı kuvvetler Kütahya'ya girdi.

30 Aralık 1920 – Demirci Mehmet Efe, Ankara hükümetinden güvence alarak maiyeti ile birlikte teslim oldu.

30 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Çerkeş Ethem meselesi ile ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda konuşması: “...Herhalde memleketin her tarafında hükümet kurulmalıdır. Ve yine gayemizin elde edilişi ve memleketin müdafası için muntazam ordu meydana gelmelidir. Bu esaslara aykırı olan, muzır olan her türlü görüşler imha edilmelidir.”

30 Aralık 1920 – Atatürk'ün, Albay İsmet ve Albay Refet Beylere telgrafı: “...Ethem Beyle kardeşlerine kesin şekilde, kuvvet başından ayrılarak hükümete sığınmaları için son bir teklif yapılması...” [Kocatürk]

31 Aralık 1920 – Batı Cephesi Komutanı İsmet Bey'in Kütahya'dan Çerkez Ethem'e emri: “I. Seyyar kuvvetler kumandanlığını, sizden ve kardeşiniz Tefik Bey'den sonra en kıdemli müfreze kumandanına teslim edip bırakınız.”

1921 : BAŞKOMUTAN MUSTAFA KEMAL.

3 Ocak 1921 – Türkiye, Ermenistan'la barış anlaşması yaptı.

3 Ocak 1921 – Atatürk; “Bütün mazlum milletler zalimleri bir gün yok edecektir.” (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.91.)

3 Ocak 1921 – Atatürk'ün, -Dışişleri Bakan Vekili Ahmet Muhtar Bey'in dış siyasetle ilgili beyanati münasebetiyle- Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "Hükümetin siyaseti, gayet belirgin ve açık bir siyasettir ve bu siyasette ekseriyetimize veya heyet-i umumiyemize değil, milletin heyet-i umumiyesini dayanmakta olduğuna tam kanaati vardır." [Kocatürk]

4 Ocak 1921 – Atatürk'ün, "Daily Express" muhabirine demeci: "Türkiye Türklerindir."

5 Ocak 1921 – Çerkez Ethem ve kardeşleri, işgal kuvvetleri tarafına geçtiler.

5 Ocak 1921 – Kral Konstantin, Yunan Parlamentosu'nda ordunun Yunanistan'ın milli amaçları için mücadele ettiğini, bu nedenle halkın destek ve yardımda bulunmasını söyledi.

5 Ocak 1921 – Atatürk'ün, Dağıstan'ın bağımsızlığının, Sovyet Rusya tarafından tanınması münasebetiyle Lenin'etelgrafı.

6 Ocak 1921 – Yunanlılar, Eskişehir'e doğru ilerlemeye başladı. Yunan Ordusunun Eskişehir, Bursa ve Uşak cephelerinden geniş bir hat boyunca taarruza geçmeleri.

6 Ocak 1921 – Ethem ve çetesinin Yunanlılara sığınmasının ertesi günü Yunanlıların tüm cephede her noktada taarruza geçmesi. (Nutuk)

6-10 Ocak 1921 – Birinci İnönü Muharebesi

6 Ocak 1921 – TBMM düzenli ordusu Yunan ordusu ile ilk kez karşı karşıya geldi. (Birinci İnönü) Beş gün süren savaş zaferle sonuçlandı.

7 Ocak 1921 – Lenin'in, Dağıstan'ın bağımsızlığının ilânı vesilesiyle 5 Ocak 1921'de bir mesaj gönderen Atatürk'e cevap telgrafı.

7 Ocak 1921 – Batı cephesi birlikleri Çerkez Ethem'le çarpıştı.

8 Ocak 1921 – Çerkez Ethem'e bağlı kuvvetler yeniden saldırıya geçerek Gediz'i ele geçirdi ve ardından Kütahya yönüne doğru ilerlemeye başladı.

8 Ocak 1921 – Çerkez Ethem 1000 kişilik çetesiyle Kütahya'ya girdi.

8 Ocak 1921 – Mustafa Kemal mecliste bir konuşma yaparak Çerkez Ethem'le birlikte konünistleri suçladı.

8 Ocak 1921 – Ethem'in ağabeyi Çerkez Reşit'in mebusluğu düşürüldü.

8 Ocak 1921 – Ethem'in kardeşi Reşit'in (Manisa vekili) milletvekilliğinin kaldırılması meclis genel kurulunda kabul edildi. (Nutuk)

8 Ocak 1921 – Atatürk'ün, Çerkez Ethem ve kardeşlerinin isyanına dair Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "...Efendiler, maksadımız meşrudur, başarı imanımız sarsılmazdır. Bu sebeple dahilde ve hariçteki düşmanlarımız ister çok ister az olsun, teşebbüslerinin genişliği ne olursa olsun kesin başarı, son başarı meşru bir maksat izleyenlerde kalacaktır." [Kocatürk]

8 Ocak 1921 – Yunanlıların İnönü mevzilerinde taarruza başlaması ve Batı cephesi ordularıyla şiddetli çatışmalar olması.

8 Ocak 1921 – Yunan kuvvetleri ilerlemeye devam ederek Bozöyük önlerinden İnönü'ye kadar geldi. Bilecik ve Bozöyük'ün Yunanlılar tarafından işgali.

10 Ocak 1921 – İnönü mevzilerinde Yunanlılarla şiddetli çarpışmalar olması ve **Birinci İnönü Zaferi**.

10 Ocak 1921 – Birinci İnönü zaferi (Türklerin 8.500, Yunanlıların 15.816 askeri vardı.)

10 Ocak 1921 – Harp durumu hakkında Meclis'e bilgi verilmesine dair önerge münasebetiyle Atatürk'ün, son askerî hareketleri izah eden konuşması: "...Dün düşman İnönü civarındaki mevzilerimize temas etti. Cepheden taarruz durduruldu. Bugün aynı mevzilerde muharebe cereyan etmektedir." [Kocatürk]

10 Ocak 1921 – 1920 yıl sonuna doğru Eskişehir ve Ankara'da silah ve cephane yapan fabrikalar bir merkez altına alınmaya başlandı. 10 Ocak 1921'de Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı "İmalat-ı Harbiye Genel Müdürlüğü" kuruldu. Eski tren ve ray parçaları eritilerek kılıç, süngü, top kaması yapıldı. (Geldikleri gibi giderler, Kahraman Yusufoglu)

11 Ocak 1921 – Batı cephesinde Yunanlıların geri çekilme kararını uygulamaya başlamaları.

11 Ocak 1921 – Yunan birlikleri, saldırının bittiğine karar verip, geri çekilmeye başladı. Takipten kurtulan Yunanlılar İnönü mevzilerinin gerilerine çekildi.

11 Ocak 1921 – Atatürk'ün, I. İnönü Zaferi münasebetiyle Batı Cephesi Komutanı İsmet (İnönü) Bey'e tebrik telgrafı: "...Bu muvaffakiyetin, mukaddes topraklarımızı düşman istilâsından tamamen kurtaracak olan kesin zafere bir hayırlı başlangıç olmasını Allah'tan diler ve bu kutlamanın umum Batı Ordusu er ve subaylarına iletilmesini rica ederim." [Kocatürk]

11-13 Ocak 1921 – İzzettin Paşa'nın düşmanla savaşıp akşam gün batarken karşı taarruzla asileri yenmesi ve fakat Reşit Paşa'nın seyirci kalmak (takip ettirmemek, takibi bir sonraki güne bırakmak) suretiyle Yunan safında savaştan hain Ethem ve kuvvetlerinin çekilmesine elverişli durum yaratması. (Refet Paşa süvarilere takip emrini bir gün sonra 14 Ocak tarihinde verdi. Tüm süvariler Derviş Bey (kolordu Komutanı) emrinde 22 Ocak'a kadar Ethem'e sayısız darbe indirdi. Sonunda Ethem kuvvetleri teslim alındı ancak Ethem, kardeşleri reşit ve Tefik yine kaçıp Yunanlılara sığınmayı başardı.) (Nutuk)

12 Ocak 1921 – Çekilen Yunan kuvvetlerini takip harekâtı başladı. Bozöyük ve Söğüt işgalden kurtarıldı.

12 Ocak 1921 – Ayaklanan Çerkez Ethem kuvvetlerinin Kütahya bölgesindeki mevkilere taarruzu ve Batı cephesi kuvvetleri tarafından püskürtülmesi.

12 Ocak 1921 – Batı Cephesi Komutanı Albay İsmet Bey'in, Atatürk'ün tebrik telgrafına cevabı: "...Mukadderatımızı tam bağımsızlık ile üzerine almış olan Büyük Millet Meclisi'ne kayıtsız şart sız bağlılıktan aldığı manevî ve kutsî feyz ile mukaddes topraklarımızın kurtarılması vazifesini yerine getireceğine ordunun, kesin kanaatle emin bulunduğunu arz ve temin ederim." [Kocatürk]

13 Ocak 1921 – Bilecik ve Domaniç de Yunanlılardan kurtarıldı.

13 Ocak 1921 – Çerkez Ethem'e bağlı birliklerle Kütahya'da çatışmalar oldu.

13 Ocak 1921 – Atatürk'ün, Birinci İnönü Muharebesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "...Düşmana oranla az olan kuvvetlerimiz İnönü'de toplanmıştı. Burada vuku bulan meydan muharebesinde düşman, büyük kayıplarla mağlubiyeti his ve idrak etti ve hızlı bir şekilde geri çekilmeye başladı." [Kocatürk]

14 Ocak 1921 – Refet Bey (Bele) komutasındaki kuvvetler Çerkez Ethem'i Gediz'e doğru takibe başladı.

14 Ocak 1921 – Birinci İnönü'deki başarı Konya'da zafer alayları ile kutlandı.

16 Ocak 1921 – Atatürk, United Telgraf'ın sorularına verdiği bir cevapta Antep'te birçok kadın ve çocuğun Fransız askerlerince katledildiğini belirtti.

17 Ocak 1921 – Çerkez Ethem'e bağlı birliklerden bazıları teslim olmaya başladı. Ethem teslim olmayı reddetti.

17 Ocak 1921 - Büyük Millet Meclisi, asi Ethem hakkında bir bildiri yayınladı.

17 Ocak 1921 - Türk Heyeti görüşmelerde bulunmak üzere Tiflis'e gitti.

17 Ocak 1921 – Atatürk'ün, "United Telegraph" gazetesi muhabirine Türk Bağımsızlık Savaşı'nın amaçlarını açıklayan demeci: "...Siyasî, adlî, iktisadî ve malî bağımsızlığımızı imhaya ve neticede yaşama hakkımızı inkâra ve kaldırmaya yöneltilmiş olan Sevres Antlaşması bizce mevcut değildir. Bağımsızlık ve egemenliğimizin gereklerini temin edecek bir barışın yapılması son emelimizdir." [Kocatürk]

20 Ocak 1921 – Teşkilât-ı Esasiye Kanunu (Anayasa)'nın TBMM'de kabulü. TBMM'nin oluşumunun ardından, 23 maddelik ilk anayasa kabul edildi. Mecliste bazı çevreler tarafından şiddetli eleştirilere maruz kalan Halkçılık Bildirisi ile benzeşen bir çok yanı olan Teşkilât-ı Esasiye Kanunu 1924' e kadar yürürlükte olacaktır.

20 Ocak 1921 – Teşkilat-ı Esasiye kanunu mecliste kabul olundu. (Bu kanun meclisin ve milli hükümetin durum ve yetkisini, şekil ve niteliğini tespit ve ifade eden ilk kanundur.) (Nutuk)

20 Ocak 1921 – Çerkez Ethem, eski arkadaşı Binbaşı Derviş Bey'in çağrısına rağmen yine teslim olmadı.

20 Ocak 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Anayasa görüşmeleri esnasında konuşması: "...Antlaşma ve barış yapma, vatan müdafaası ilânı, yani harp ilânı gibi yetkilerin, mevcut olan Kanun-i Esasî'de kime ait olduğu yüksek bilginiz içindedir. Halbuki zannediyorum ki milletin gerçek vekillerinden oluşan yüksek Meclis, artık bu yetkileri bir şahsa bırakmak istemiyor; kendi yapmak ve tamamen üzerine almak istiyor." [Kocatürk]

21 Ocak 1921 – Ethem'in kardeşi Tefik Bey Yunanlılarla bir teslim anlaşması imzaladı.

22 Ocak 1921 – Çerkez Ethem birlikleri tamamıyla yenildi.

22 Ocak 1921 – Ethem kendisine bağlı birlikleri serbest bıraktı. Kendisine bağlı Parti Pehlivan Refet Bey'in kuvvetlerine teslim olmayı reddederek, Yunanlıların hâkim olduğu bölgede gerilla biçimi eylemler yapmaya başladı.

22 Ocak 1921 – Çerkez Ethem kuvvetlerinin bir bölümü dağılır, ya da yeniden milli kuvvetlere katılırken, küçük bir bölümünün Yunanlılara sığınması. Çerkez Ethem yenildi. 700 askeriyle Yunanlılara sığındı.

22 Ocak 1921 – Kars'tan Erzurum'a gelen Mustafa Suphi ve arkadaşları burada saldırı ve hakaretlere uğradı.

22 Ocak 1921 – Mustafa Suphi'nin ölümünden altı gün önce mecliste uzun komünizm ve Mustafa Suphi tartışıldı. (Komünizmle işbirliği bazı üyeleri tedirgin etmişti. Mustafa Kemal bu tedirginliği bertaraf etmiş, konuşmasında Bolşevik desteğine neden ihtiyaç duyulduğunu açıklamıştı.)

22 Ocak 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda bolşeviklik propagandası yapanlarla ilgili görüşmeler esnasında konuşması: "...Şüphe etmiyorum ve hiç kimsenin şüphe etmeyeceğini zannediyorum ki, Büyük Millet Meclisi ve onun hükümetinin bugüne kadar izlediği siyaset, tamamen millî emellere uygundur. Bu siyasetin ne olduğunu tekrara lüzum görmem." [Kocatürk]

23 Ocak 1921 – "Alemdar" gemisi, Milli Mücadele'ye katılmak üzere İstanbul'dan Karadeniz'e açıldı. (Arada Fransızların eline geçen gemi 28 Ocak günü silahsız mürettebatınca yeniden kurtarılmıştır.)

24 Ocak 1921 – Asi Ethem ayaklanması bastırıldı.

24 Ocak 1921 – Fevzi Paşa, İcra Vekilleri başkanlığına getirildi. (9 Temmuz 1922'ye kadar bu görevde kaldı.) Fevzi (Çakmak) Paşa'nın, İcra Vekilleri Heyeti Başkanlığı'na seçilmesi (3 Mayıs 1920 günü seçilen icra Vekilleri Heyeti, 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa'nın 9. maddesi gereğince, Fevzi Paşa'yı Başkan seçmişlerdir).

24 Ocak 1921 – Mustafa Kemal'in Sovyet misyonu sekreteri Upmal ile komünizm üzerine görüşmesi.

25 Ocak 1921 – Paris'te İtilaf Devletleri temsilcilerinin toplantısı ve Sevr anlaşmasını değiştirmek için Türk ve Yunan hükümetlerini 21 Şubat 1921'de Londra'da toplanacak bir konferansa davet kararı alması.

25 Ocak 1921 – İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon'un, Paris toplantısında demeci: "...İstanbul hükümeti felç halinde ve Mustafa Kemal Türkiye'nin gerçek hâkimidir."

26 Ocak 1921 – İtilaf Devletleri, Sadrazam Tevfik Paşa'dan Londra Konferansı'na delege göndermesini istedi. İtilaf Devletleri İstanbul temsilcilerinin Londra Barış Konferansı'na delege gönderilmesini, Sadrazam Tevfik Paşa'ya bildirmeleri. (İtilaf Temsilcileri, Osmanlı Heyeti içinde, Ankara hükümeti temsilcilerinin de bulunmasını istemişlerdir).

26 Ocak 1921 – Yunan Ordusunun cephe boyunca taarruzu.

27 Ocak 1921 – Türkiye Halk İştirakiyûn Fırkası'nın yayın organı Emek yasaklandı. Bazı komünistler tutuklanmaya başladı.

27 Ocak 1921 – Sadrazam Tevfik Paşa'nın, Atatürk'e "Londra'da toplanacak barış konferansı için Osmanlı heyetine katılmak üzere Büyük Millet Meclisi'nden üye isteyen" telgrafi.

28 Ocak 1921 – Çerkez Ethem Yunanlılara teslim oldu.

28 Ocak 1921 – Türkiye Komünist Fırkası kurucusu Mustafa Suphi ve 14 arkadaşı Trabzon açıklarında Batum'a geri dönmek üzere bindirildikleri bir motorda Yahya Kaptan ve arkadaşlarının saldırısına uğradı. Öldürülen komünistlerin cesetleri Karadeniz'e atıldı. Türkiye'ye geldikten sonra, denize açılarak Rusya'ya dönmekte olan Mustafa Suphi ve arkadaşları, Yahya Kahya'nın adamlarınca denizde öldürüldü. (Bu olay, zaman zaman Mustafa Kemal ve Kazım Karabekir aleyhinde propaganda için kullanılmıştır.) (Bu haber Sovyetlerden ilişkiler etkilenmesin diye Haziran'a kadar gizlendi.)

28 Ocak 1921 – Atatürk'ün, Sadrazam Tevfik Paşa'nın 27 Ocak 1921 tarihli telgrafına cevabı: "Millî iradeye dayanarak Türkiye'nin mukadderatına el koyan yegâne meşru ve müstakil hâkim kuvvet, Ankara'da aralıksız toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir. Türkiye'ye ait bütün meselelerin halline memur ve her türlü haricî münasebetlere muhatap, ancak bu Meclisin hükümetidir. ...İtilâf Devletleri, Londra'da yapacakları konferansta, Doğu meselesini adalet ve hukuk dairesinde halletmeye karar vermişlerse davetlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetine doğrudan doğruya yöneltmelidirler." [Kocatürk]

28 Ocak 1921 – Atatürk'ün, Sadrazam Tevfik Paşa'ya ikinci telgrafı ve istekleri: "Zat-ı Şahane, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni tanıdığını kısa bir hatt-ı hümayun ile ilân buyuracaklardır."

29 Ocak 1921 – Türk Heyeti, Tiflis'den Bakü'ye geçti.

29 Ocak 1921 – Atatürk'ün, Londra Konferansı'na gönderilecek delege heyeti vesilesiyle, Sadrazam Tevfik Paşa ile yapılan yazışmalara dair Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "...Millet ve memleket nam ve hesabına yegâne başvurulacak yer burasıdır, yani Meclis-i Âli'nizdir. Bu meşru hakkı, bu millî hakkı, bu tabîî hakkı hiçbir sebep ve bahane ile ve hiçbir mütalâa ile hiçbir şahsa hiçbir heyete terk edemeyiz."

29 Ocak 1921 – Atatürk TBMM'de yaptığı konuşmada: "Milletimiz asırlardan beri iki baskıcı kuvvetin, iki yok edici kuvvetin baskısı altında üzülmekte ve acı duymakta idi. O kuvvetlerden birisi doğrudan doğruya memleket ve milleti yönetmek iddiasında bulunan baskıcılar (sultanlar); ikincisi bütün bir emperyalist ve kapitalist âlemdir. Asırlardır bu iki kuvvetin baskısı altında kalmış olan millet tabii ki gayet zayıf bir haldedir." dedi.

29 Ocak 1921 – Atatürk TBMM'nde yaptığı konuşmada; "Anadolu'da bir taraftan batı emperyalizminin saldırısından, diğer taraftan yüzyıllardır süren baskıcı saltanat rejiminin yapmış olduğu yıkımdan başka bir şey yoktur." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.349)

29 Ocak 1921 – Atatürk TBMM görüşmelerinde; "İngilizler esaretleri altında bulundurdıkları İslam âlemine karşı, daima baskılarını kolayca kurabilmek için, değerli bir alete, bir araca muhtaçtırlar. ... İngilizler için bu değerli araç halifelik makamına oturtacakları kişidir." (Panzehir, Sinan Meydan)

30 Ocak 1921 – Londra Konferansı'nda hükümeti kimin temsil edeceği tartışılıyor. Sadrazam Tevfik Paşa, Ankara'da TBMM'de kabul edilen anayasanın geçersiz olduğunu savundu.

30 Ocak 1921 – İcra vekilleri heyeti reisi Fevzi Paşa'nın Tevfik Paşa'ya telgrafı: "Londra konferansına gidecek Türkiye delege heyeti yalnız TBMM tarafından seçilip gönderilecektir."

30 Ocak 1921 – Antep'te Fransızların Musullu cephesine taarruzları ve milli kuvvetlerce geri püskürtülmeleri.

30 Ocak 1921 – Atatürk'ün, Sadrazam Tevfik Paşa'ya Büyük Millet Meclisi'nin kabul ettiği Anayasa'nın bir suretini göndermesi: "...Bizce, saydığım esas maddelere aykırı hareket etmeye imkân ve salâhiyet olmadığını yüksek dikkatlerinize sunarım."

30/31 Ocak 1921 – Fransız kuşatmasındaki Antep'te şehir içindeki milli kuvvetlerin huruç hareketi, düşmanla şiddetli çarpışmalar ve bazı bölgelerde düşman cephesinin yenilmesi.

31 Ocak 1921 – Bekir Sami Kurulu, Moskova'dan Ankara'ya döndü.

31 Ocak 1921 – Atatürk'ün, Londra Konferansı'na iştirak edecek heyet münasebetiyle Sadrazam Tevfik Paşa ile yazışmaları hakkında Türkiye Büyük Meclisi'nde konuşması: "...Gerek İstanbul gerek Londra bilmelidir ki, Meclis'in her görüş açısından emniyet ve itimadına sahip insanlar bu işi yönetmektedir. Eğer bunun aksi bir kanaati, düşmanlarımızın eline verirse bunu bizim aleyhimize ve bütün girişimlerimizin aleyhinde, çok fena olarak kullanırlar." [Kocatürk]

1 Şubat 1921 – Tevfik Paşa konferansa birlikte gidilmesini önerdi, böyle olmadığı takdirde Boğazların elden gidebileceğini savundu.

1 Şubat 1921 – Bekir Sami Bey konferansa katılmak için yapılan çalışmalar hakkında meclise bilgi verdi.

1 Şubat 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda, gizli celselerdeki konuşmaların dışarıya sızdırılmasını araştırmak üzere bir komisyon kurulması teklifi ve konuşması: "...Bu insanları meydana çıkarmak hepimize ait müşterek bir vatan ve vicdan görevidir. Yalnız bana ait değildir; umumî heyetimize aittir." [Kocatürk]

1 Şubat 1921 – Sivas'ta, Şeyh Sünüsü tarikatının şeyhi Libyalı Ahmet Sünüsü başkanlığında İslam Kongresi toplandı.

4 Şubat 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda, Londra Konferansı'na iştirak edecek delege heyeti hakkındaki Vekiller Heyeti tezkeresi üzerinde konuşması: "Bütün arkadaşlar, Başkanlık Divanı aracılığıyla ne gibi niteliklere sahip kişileri istiyorsa onları Başkanlığa bildirirler ve Başkanlık Divanı, Vekiller Heyeti de aydınlanır. Bu suretle gerek delegeler ve gerek o delegeleri kuvvetlendirecek danışma heyeti daha isabetle tayin edilebilir." [Kocatürk]

5 Şubat 1921 – TBMM, gizli oturumunda Londra Konferansı'na Ankara Hükümeti adına bir heyet gönderilmesini ve heyetin meclis üyelerinden oluşmasını karar altına alması.

5 Şubat 1921 – Kardinal Gasparri'nin, Papa 15. Benoit adına Roma'dan Atatürk'e telgrafı: "...Papa Hazretleri adına Kafkasya ve Anadolu Hristiyanlarının hayat, mal ve eşyalarının güven altına alınması hususunda gerekli emrin verilmesini rica ve niyaz ederim." [Kocatürk]

6 Şubat 1921 – Londra Konferansı'na gitmek üzere Bekir Sami Bey başkanlığında Türk Heyeti'nin Ankara'dan hareketi. Londra Konferansı'na katılmak üzere seçilen ve Hariciye Vekili Bekir Sami Bey'in (Kunduh) başkanlığını yaptığı kurulda Yunus Nadi (Abalıoğlu), Cami Bey (Baykurt), Hüsrev Bey ve Zekai Bey gibi isimler yer aldı.

6 Şubat 1921 - "Hakimiyeti Milliye" günlük çıkmaya başladı. (Bir süre Pazar günleri çıkmamış, savaşın kızıştığı günlerde ek yayınlamış, sonra tamamı ile günlük olmuştur.)

6 Şubat 1921 – Atatürk'ün, Hâkimiyet-i Milliye gazetesi muhabiri Ruşen Eşref (Ünaydın) Bey'in sorularına verdiği cevapların gazetede yayımlanması: "Komünizm içtimaî bir meseledir. Memleketimizin hali, memletimizin sosyal şartları, dinî ve millî ananelerinin kuvveti, Rusya'daki komünizmin bizce uygulanmasına müsait olmadığı kanaatini doğrular mahiyettedir."

6 Şubat 1921 – Mustafa Kemal, "Hakimiyeti Milliye" muhabirine: "Kominizm içtimai bir meseledir" dedi.

7 Şubat 1921 – Fransızlar tarafından kuşatma altında olan Antep, top atışına tutuldu. Antep'te yiyecek kalmadı. Teslim olmaktan başka çaresi olmayan şehirden yapılan huruç (yarma) eyleminde 150 savaşı daha kaçmayı başardı.

8 Şubat 1921 – T.B.M.M. Ayıntap'a (Antep) kahramanca direnişinden dolayı "Gazi" sanı veren kanunu kabul etti. Kuşatma sırasındaki savaşta 6 binden fazla şehit veren Antep'in adının başına "Gazi" unvanının konulması T.B.M.M.'de tartışmasız kabul edildi.

8 Şubat 1921 – Antep'in düşmesi. Günlerce süren başarılı direnişten sonra Antep düştü. (11 ay 8 günlük direnişte 63417 şehit verildi.)

8 Şubat 1921 – Ankara'da itaatnamesini sunan Gürcü elçisiyle Türkiye – Gürcistan anlaşması için görüşmeler başladı. (Nutuk)

8 Şubat 1921 – Atatürk'ün, Gürcistan Elçisi Simeon Medivani'nin güven mektubunu kabulü ve elçinin söylevine cevap konuşması.

8 Şubat 1921 – 200 kişilik mahiyetle tantanalı bir şekilde Ankara'ya gelen Rus Büyükelçisi Medivani Mustafa Kemal'e itaatnamesini sundu.

8 Şubat 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda, Londra Konferansı'na katılacak heyet konusunda Sadrazam Tevfik Paşa'ya verilecek cevap hakkında konuşması: "...Efendiler! Bu Meclis meşrudur ve bunun meşruiyetini kimseye tasdik ettirmek lâzım değildir, ikincisi, bu meşru Meclis, meşru ve yetkili olan delegelerini göndermiştir. Bu heyetin Avrupa'ca tanınması için Tevfik Paşa'ya ricaya ihtiyacımız yoktur." [Kocatürk]

9 Şubat 1921 – Gaziyıntap, bir anlaşma imzalanarak Fransızlara teslim oldu.

9 Şubat 1921 – **Antep** teslim olmak zorunda kaldı. (Önce İngilizler ve daha sonra Fransızlar tarafından işgal edilen Antep'te Fransızlar Antep'te Ermeni azınlığı kullanarak korku ve endişe sardı. Annesini korurken şehit olan 12 yaşındaki çocuk (Şehit Kamil) olayı ile Antep teşkilatlandı. Kuvayi Milliye Kılıç Ali Bey komutasında 3 ve 18 Şubat 1920'de ilerleyen Fransız taburlarına karşı direnildi. Teğmen Sait Bey'in (Şahin lakaplı) şehit olmasıyla direniş arttı. 1 Nisan 1920'de tüm şehir ayaklandı. 9 Nisan 1921'de Antep 6000 şehidiyle açlık yüzünden teslim oldu. Buna rağmen kahramanca mücadelesinden ötürü şehre **GAZİ** ünvanı verildi. (Geldikleri gibi giderler, Kahraman Yusufoglu)

10 Şubat 1921 – Mustafa Kemal, akşam batı cephesine doğru yola çıktı.(15 Şubat'ta döndü).

11 Şubat 1921 – İngilizler, işgal altındaki İstanbul sokaklarında siyasi içerikli şarkılar söylenmesini daha doğrusu herkesçe bilinen ve okunan 'İzmir Marşı'nın söylenmesini' yasakladı. Miralay Ballard imzalı bu talimat 11 Şubat 1921 tarihli İleri gazetesinde Türkçe olarak ve 2 Nisan 1921 tarihinde İngiliz işgal

kuvvetlerinin yayın organı 'The Orient News'da İngilizce olarak yayınlandı. (Türklerin sokaklarda söylediği şarkılar çok fazla değildi. Bu şarkıların ilki her Türk'ün ezbere bildiği ve söylediği "İzmir'in Dağlarında Çiçekler Açar" diye başlayan ve "Yaşa Mustafa Kemal Paşa" diye biten ünlü eserdir.)

15 Şubat 1921 – Atatürk'ün, Batı cephesinden Ankara'ya dönüşü.

17 Şubat 1921 – Bekir Sami Bey başkanlığındaki T.B.M.M. heyetinin Roma'ya varışı ve Bekir Sami Bey'in İtalya Dışişleri Bakanı Kont Sforza ile görüşmesi.

17 Şubat 1921 – Ankara dışındaki İstiklal Mahkemeleri kaldırıldı.

17 Şubat 1921 – Kurulan (İstiklal) Mahkemelerin dört aylık görevi sonrasında beklenen sonucun alınması üzerine, Ankara İstiklal Mahkemesi hariç, bu dönem İstiklal Mahkemeleri 17 Şubat 1921 tarihli 97 numaralı Meclis kararıyla kapatıldı. Ankara İstiklal Mahkemesi ise 31 Temmuz 1922 tarihine kadar görevine devam etti. Ankara İstiklal Mahkemesi dışındaki mahkemelerin kaldırılmasından sonra firar, casusluk, gasp ve soygunculuğun yeniden arttığı, iç güvenliğin yeniden bozulmaya başladığı gerekçesiyle 23 Temmuz 1921 tarihli 140 numaralı Meclis Kararıyla Konya, Kastamonu ve Samsun'da birer İstiklal Mahkemesinin kurulmasına karar verildi. Daha sonra, 5 Ağustos 1921 tarihinde çıkarılan 144 numaralı Başkumandanlık Kanunu ile Meclis, yetkilerini Mustafa Kemal Paşa'ya devretti ve böylece kurulmuş olan mahkemeler de doğrudan Mustafa Kemal Paşa'ya bağlandı.

18 Şubat 1921 – Ali Fuat Paşa'nın Moskova'ya varışı. Yusuf Kemal Bey (Tengirşenk) ile Rıza Nur Bey'in bulunduğu Türk delegasyonu yardım anlaşması için Moskova'ya vardı. Siyasal anlaşma müzakereleri 26 Şubat tarihinde başladı.

18 Şubat 1921 – Sovyet elçisi Budu Minivani'nin Ankara'ya gelişi.

18 Şubat 1921 – Londra'ya giden Türk heyeti Roma'da eski Maliye Nazırı Cavit Bey ile görüştü.

21 Şubat 1921 – (21 Şubat – 2 Mart) **İkinci Londra Konferansı'nın açılışı** (Sona erişi 12 Mart 1921). Sevr Antlaşmasından bazı tavizler verip, antlaşmayı onaylatmak amacıyla düzenlenen Londra Konferansı başladı.

21 Şubat 1921 – Atatürk'ün, Anayasa'nın 7. maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi münasebetiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "Efendiler, Anayasamız, milletin tamamıyla arzularını ve Meclis'in mahiyetini ve gerçek şeklini gösterir bir kanundur. Bu kanun mevcut olmasaydı, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin esas mahiyeti hakkında dünyaca hiçbir kesin fikir edinilmemiş bulunacaktı ve düşmanlarımız buna çalışmışlardır."

21 Şubat 1921 – Atatürk'ün, Gürcistan ve Ermenistan arasında başgösteren harp ve Kafkasya durumu hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumundaki görüşmeler esnasında konuşması. [Kocatürk]

22 Şubat 1921 - Moskova'da Türk-Sovyet görüşmeleri başladı.

23 Şubat 1921 - T.B.M.M. Hükümeti, Ardahan, Artvin ve Batum'un boşaltılması için Gürcistan'a ultimatı verdi.

23 Şubat 1921 – Sevr Antlaşması'nın değiştirilmesi için Londra'da toplanan konferans, bir anlaşmaya varamadan dağıldı.

23 Şubat 1921 – Londra Konferansı'nda Osmanlı Delegatesi Sadrazam Tevfik Paşa'nın söz hakkını T.B.M.M. delegelerine bıraktığını ifadesi.

23 Şubat 1921 – Sadrazam Tevfik Paşa, devletin tek temsilcisinin Ankara delegasyonu olduğunu söyleyerek sözü Bekir Sami Bey'e bıraktı. Bekir Sami Bey'in tek temsilcinin kendilerinin olduğunu söylemesine rağmen Llyod George her iki tarafı da dinleyeceklerini söyledi.

23 Şubat 1921 – Gürcülerin çekilmesi ve onayıyla Ardahan ve Artvin'in Doğu Cephesi kuvvetleri tarafından geri alınışı.

23 Şubat 1921 – Ardahan, Artvin ve Batum bizde kalacak şekilde Gürcüler anlaşmaya razı oldular. On beş gün sonra Türk birlikleri Batum'a alkışlarla girdi. (Batum daha sonra Moskova anlaşması ile boşaltıldı fakat diğer illerin bizde kalması temin edilmiş oldu.) (Nutuk)

25 Şubat 1921 – Kızıl Ordu Tiflis'e girdi.

26 Şubat 1921 – Türk-Sovyet görüşmeleri başladı.

26 Şubat 1921 – Atatürk'ün, Philadelphia'da yayımlanan "Public Ledger" gazetesini muhabiri Clarence K. Streit'in sorularına cevabı: "Biz milletlerin kendi mukadderatlarını bizzat tayin etmeleri ilkesinin Müslümanlar dahil bütün milletlere samimî bir şekilde tatbik edilmesi halinde, insanlığı harbin felâketlerinden kurtarabileceğine inanıyoruz. Türkiye'nin bugünkü ve gelecekteki rejimi "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" esasına dayalıdır ve dayalı olacaktır."

26 Şubat 1921 – L'illustration dergisi; (4069 ncu sayısı) Mustafa Kemal'i şöyle tanımladı; "Kararlı, sert ama iman etmiş olan Mustafa Kemal Paşa dünyaya başkaldırmıştır. Meslekten askerdir. Çanakkale'de İngilizler karşısında kazandığı zafer anılmaya değerdir." (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

26 Şubat 1921 – Bekir Sami (Kunduh) Bey'in, Londra'dan -Konferans görüşmeleri hakkında- Atatürk'e telgrafı: "...Tevfik Paşa, kısa birkaç sözden sonra sözün milleti temsil eden heyete ait olduğunu ifade etti."

26 Şubat 1921 – Atatürk'ün, Bekir Sami Bey'den gelen Londra Konferansı'yla ilgili telgraf hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bilgi sunması.

27 Şubat - 12 Mart 1921 – Sonuçsuz kalan Londra konferansı. (Millet Meclisi hükümeti (Saray hükümetinden ayrı olarak) bu konferansa İtalya Dışişleri Bakanı Kont Sforza vasıtasıyla davet edilmiş ve katılmıştır.) (Nutuk)

28 Şubat 1921 – T.B.M.M.'nde ilk bütçe kabul edildi. (1920 yılı bütçesi: 630,149,58 TL idi. 11,9.1920'de "Altı Aylık Muvakkat Bütçe Kanunu" çıkarılmıştı.

1 Mart 1921 – Albay İsmet İnönü, 1. İnönü zaferi sonrası generalliğe yükseltildi.

1 Mart 1921 – Afganistan Ankara hükümetini tanıyan ilk ülke oldu. Ankara ile Afgan hükümeti arasında ittifak antlaşması imzalandı. Moskova'da Yusuf Kemal Bey başkanlığındaki TBMM Hükümeti temsilcileriyle Afganistan Temsilcisi arasında bir anlaşma imzası. Afganistan Barışı. TBMM hükümetini Rusya'dan sonra tanıyan Afganistan ile yapılan barış. Moskova'da yapılan bu barışa göre doğu uluslarının kurtuluşlarını tanımaya, emperyalist bir devletin tecavüzünü defetmeye, Afganistan'ı tam

manası ile tanımaya, kültürel yardım olarak Afganistan'a subay ve öğretmen göndermeyi Türkiye kabul etmiştir.

1 Mart 1921 – İsmet İnönü'nün Mirliva (General) rütbesine yükseltilmesi.

1 Mart 1921 – Mustafa Kemal, 1 Mart 1922 tarihinde Meclis'in 3. toplanma yılını açarken yaptığı konuşmada, 1920 senesinde 260 olan hekim sayısının 312 ye yükseltildiğini belirttikten sonra, sağlık ve sosyal yardım hususunda takip edilen hedefi; milletimizin sıhhatinin korunması ve güçlendirilmesi, ölümlerin azaltılması, nüfusun arttırılması, toplumsal ve bulaşıcı hastalıkların tesirsiz hale getirilmesi ve bu suretle millet fertlerinin dinç ve çalışmaya kabiliyetli sağlam bir bedene sahip olarak yetiştirilmesi şeklinde açıklamıştır.

1 Mart 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin birinci devre ikinci toplantı yılını açış konuşması: "...Bugün anlaşılmıştır ki, Sevr Antlaşması hükümleri Türkiye'ye zorla uygulanamaz. Efendiler, mağlup sıfatıyla 1918 ateşkes antlaşmalarını imzalamış olan milletler arasında bu neticeye ancak Türkiye, izlediği siyasetinin uzak görürlüğü ve silâhlarının kuvveti sayesinde erişmiştir." [Kocatürk]

1 Mart 1921 – Atatürk'ün, Londra'da bulunan Ankara Heyeti Başkanı Bekir Sami Bey'e, İngiltere'ye ödün verilmemesi hususunda gizli telgrafı: "...Ekselansınıza ve başkanlığınızdaki kurula verilen yetkiler, Misak-ı Millî'nin saptadığı sınırları aşamaz."

1 Mart 1921 – Türk – Afgan dostluk anlaşması Moskova'da bulunan Afgan heyetiyle imzalandı.

1 Mart 1921 – Türk – Afgan anlaşmasıyla bu iki mazlum millet birbirini tanıdı. Böylece Türkiye'yi ilk tanıyan devlet Afganistan oldu. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.66.)

1 Mart 1921 – Mustafa Kemal'in Türkiye Büyük Millet Meclisinin birinci devre ikinci toplantı yılını açış konuşması: "... Bugün anlaşılmıştır ki Sevr Anlaşması hükümleri Türkiye'ye zorla uygulanamaz. ..."

2 Mart 1921 (21 Şubat-2 Mart) – Londra Konferansı devam ediyor (Sevr Antlaşmasından bazı tavizler verip, antlaşmayı onaylatmak amacıyla düzenlenmiş).

2 Mart 1921 – Atatürk'ün, Büyük Millet Meclisi'nin ikinci toplantı yılına başlaması nedeniyle Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetlerine genelgesi: "...İkinci millî yılda, vatanın kurtuluşunun sağlanmış olması için orduyla beraber her sınıftan bütün ahali ve memurların aynı fedakârlık hissi ile dolu olarak vatan vazifelerine devam etmelerini temenni eder ve bu bildirim bütünü ilgililere ulaştırılmasını rica ederim. İnşallah Büyük Meclis, pek uzak olmayan bir zamanda bütün memleketin kurtuluşunu tebrik ve müjdelemekle mutlu olacaktır." [Kocatürk]

2 Mart 1921 – Dr. Adnan Bey Meclis ikinci başkanı oldu.

3 Mart 1921 – Atatürk'ün, Afganistan'ın kurtuluş günü münasebetiyle Afgan Elçiliği'nde verilen ziyafette Afganistan Elçisi'nin söylevine cevap konuşması.

3 Mart 1921 – Mustafa Kemal Amerikalı gazeteci Clarence Streit'i istasyon binasındaki odasında kabul etti. (Türk devleti ile ABD ve Rusya ilişkilerini, İslam'ı ve tehcir konularını anlattı.)

4 Mart 1921 – Enver Paşa'nın, Moskova'dan Atatürk'e mektubu.

5 Mart 1921 – Koçkiri Ayaklanması. İmranlı'da Koçkiri Aşireti'ne bağlı kişiler kasabayı bastı. Köyleri işgal etti.

5 Mart 1921 – Atatürk'ün, Çankaya'da Sovyet Elçisi Budu Medivani'nin güven mektubunu kabulü.

6 Mart 1921 – Mustafa Kemal Paşa Ankara Gölbaşı'nda, Tuz gölünden Ankara'ya tuz taşıyan köylülerle sohbet etti.

6 Mart 1921 – Koçgir Ayaklanması başladı. (Bastırılması 17 Haziran 1921.)

7 Mart 1921 – Ahmet İzzet ve Salih Paşalar serbest bırakıldı.

9 Mart 1921 – Londra Konferansı'nda Türk ve Yunan delegasyonunun bulunmadığı toplantıda Yunanistan askeri harekâtına izin verildi.

10 Mart 1921 – Koçgiri isyanı büyüyünce TBMM Elazığ, Divriği ve Zara'da sıkıyönetim ilanına, Sivas'ta sıkıyönetim mahkemesi kurulmasına karar verdi.

11 Mart 1921 – **Fransa İtilafnâmesi.** Güneydeki çarpışmalara son vermek için Londra'da imzalanan Fransa ile uzlaşma görüşmesi. Türkiye Dışişleri Bakanı Bekir Sami Kunduh ile Fransa delegesi Briand arasında imzalanmıştır. Çarpışmaya son vermek, genel af, Suriye hududu, ekonomide Fransa'nın katılması gibi konular ele alındı. TBMM bunları kabul etmedi.

11 Mart 1921 – Batum, Doğu Cephesi'ne bağlı milli kuvvetler tarafından geri alındı.

11 Mart 1921 – Dışişleri Bakanı Bekir Sami Bey'in Londra konferansı esnasında Fransa Başbakanı Mösyö Briand ile 11 Mart 1921 tarihinde sözleşme imzalaması. (Meclis bu sözleşmeyi onaylamamıştır.) (Nutuk)

12 Mart 1921 – Dışişleri Bakanı Bekir Sami Bey'in Londra konferansı esnasında İtalya Dışişleri Bakanı Kont Fronza ile bir sözleşme imzalaması. (Meclis bu sözleşmeyi de onaylamamıştır.) (Bekir Sami Bey'in isabetsiz görüşleri ve yanlış siyasi manevraları sebebiyle konferans dönüşü istifası istenmiş, kendisi de bunu kabul edip istifa etmiştir.) (Nutuk)

12 Mart 1921 – Ankara'da TBMM'de güftesini Mehmet Akif'in yazdığı ve daha sonra bestelenecek olan İstiklal Marşı kürsüden Hamdullah Suphi tarafından ayakta dinlendi ve alkışlar arasında kabul edildi.

12 Mart 1921 – Londra Konferansı'nın sona erışı ve İtilaf Devletleri'nin barış önerisi. Londra Konferansı sonuçsuz kalarak dağıldı.

12 Mart 1921 – İstiklal Marşı'nın TBMM'de kabulü.

12 Mart 1921 – Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin millî marşı olan İstiklal marşımız, Mehmet Âkif Ersoy tarafından kaleme alındı, 12 Mart 1921'de Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından İstiklâl Marşı olarak kabul edildi.

12 Mart 1921 – Bekir Sami Bey'le İtalyan Dışişleri Bakanı Sforza arasında Londra'da anlaşma imzalanması (TBMM tarafından kabul edilmemiştir.)

12 Mart 1921 – Atatürk'ün, Papa 15. Benoit'in -Kardinal Gasparri aracılığıyla gönderdiği- 5 Şubat 1921 tarihli telgrafına cevabı:“.. .Kardinal Gasparri, Kafkasya ve Anadolu Hristiyanları lehine isteklerinizi bana bildirdi. Cins ve mezhep ayırımı yapmaksızın bütün memleketimiz sakinlerinin güven ve refahını temin zorunluğu, insanlık hislerimizin ve yüce İslâm dininin bize emrettiği bir borçtur. Bu nedenle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin nüfuz ve hâkimiyetinin kapsadığı bölgelerin tümündeki Hristiyanların, tam bir huzurdan nimetlenmeleri için dün olduğu gibi bugün de her türlü önlem alınmıştır. Sınırlarımız içinde herhangi bir yabancı ordusunun kıyım ve yıkım yapmadığı yerlerde geçerli olan barış ve güvenlik, bu sözlerimizin reddedilemez bir delilidir.” [Kocatürk]

13 Mart 1921 – Bakanlar kurulu kararıyla merkez ordusu Komutanı Nurettin Paşa'ya Koçgiri isyanını bastırma görevi verildi.

14 Mart 1921 – Koçkiri Ayaklanması büyüdü. İsyanı bastırmak için görevlendirilen Nurettin Paşa, fesat çıkarıcıların şiddetle cezalandırılacağını bildirdi.

14 Mart 1921 – Doğu Cephesi'nde milli kuvvetlerin Ahılkelek'i ele geçirmesi.

14 Mart 1921 – Atatürk'ün, “Seferberlik ve cephe zamları hakkındaki kanun” münasebetiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: “...Umumî Karargâhtan başlayarak ta süngüsünü düşmana yöneltmiş erlere kadar cephe zammı vermek lâzımdır.”

15 Mart 1921 – Talât Paşa'nın, Berlin'de sabah yürüyüşü sırasında bir Ermeni tarafından kafasından kurşunla vurularak öldürülmesi. İttihat ve Terakki'nin önderlerinde Talat Paşa Berlin'de Ermeni bir genç tarafından öldürüldü.

16 Mart 1921 – Moskova Anlaşması. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Sovyet Rusya arasında “Moskova Antlaşması”nın imzalanması. Sovyetler bu antlaşmaya göre Misak-ı Milli'yi tanıyarak, Ankara'daki hükümete her yıl 10 milyon ruble altın vermeyi taahhüt etti.

16 Mart 1921 – Batum Lozan'da görüşme konularından biri değildi. 16 Mart 1921 Moskova Antlaşması'yla Gürcistan'a bırakılmıştı.

16 Mart 1921 – Moskova'da **Türk –Sovyet Dostluk ve Kardeşlik Anlaşması** imza edildi. 16 Maddeden oluşan anlaşmanın başlangıç kısmında tarafların “Ulusların kardeşliği” ilkesini ve her milletin kendi geleceğini özgürce belirleme hakkına sahip olmasını kabul ettikleri vurgulanmıştı. Bu anlaşmayla Rusya Misak-ı Milli'yi de tanımış oldu. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.75.) (İttifak bahsi bu metinde de yoktu.)

16 Mart 1921 – Türk – Sovyet dostluk anlaşmasına göre Sovyetler Sevres anlaşmasını tanımıyor, Misak-ı Milli sınırları tanınmıyor, ideolojilere kısıtlama getirmiyor, boğazlardaki Türk egemenliği tanınıyordu. Türkiye ise Boğazlar statüsünün sadece Karadeniz'e kıyıda devletler tarafından tespitini kabul ediyordu. (Sovyetler aynı gün İngilizlerle de bir ticaret anlaşması imzaladı.)

16 Mart 1921 – Bekir Sami Bey'in, Londra Konferansı'nın 12 Mart 1921 tarihli son toplantısında İtilâf Devletleri temsilcilerinin Türk heyetine sundukları teklifler hakkında, Londra'dan Atatürk'e raporu.

17 / 18 Mart 1921 – Gürcü Hükümeti'nin Batum'u terk etmesi ve Albay Kazım Bey'in Batum Mutasarrıfı olarak göreve başlaması.

18 Mart 1921 – Diyarbakır'a gelen Şeyh Sunusi'nin, Atatürk'e teşekkür telgrafı: "Salimen Diyarbakır'a vardım."

18 Mart 1921 – Ermeni Misak Torlakyan, Azerbaycan İçişleri Bakanı Cevanşir Han'ı, Tepebaşı'ndaki Pera Palas Oteli önünde öldürdü.

20 Mart 1921 – Karadeniz'de Pontus çetelerine karşı başarılar elde eden **Topal Osman**'da Koçgiri isyanını bastırmak için yapılan harekâta katıldı. (Giresun Alayı, Nurettin Paşa'nın emrine girdi.)

21 Mart 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda konuşması: "...Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, bugünkü şartlara göre Misak-ı Millî'ye aykırı bir barışa imza koyamaz. Bunda mahzurlar vardır."

21 Mart 1921 - Yeşil Ordu adlı sol kuruluşla ilgileri dolayısıyla TBMM'nin gizli oturumunda Tokat Milletvekili Nazım (Resmor), Afyon Milletvekili Mehmet Şükrü (Koç), Bursa Milletvekili Servet'in dokunulmazlıkları kaldırıldı.

22 mart 1921 – Atatürk, Ankara'da Diyar ağa ile birlikte.

22 Mart 1921 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti merkezlerine seçilecek kişilerde aranacak nitelikler hakkında Kâzım Karabekir'e telgrafı: "Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti merkezlerinin vatansever ve gayretli, namuslu ve halkın hürmet ve itimadını kazanmış kişilerden seçilmeleri ve bu merkez aracılığıyla halkı düzenli bir şekilde uyarmak gerekli görüldü. Bölgenizdeki örgütün siyasî emellere ve kişisel çıkarlara âlet olmaması ve zararlı akımlara mâni olacak faziletli kişilerden oluşturulması için gereken aracılığın esirgenmemesini rica ederim."

22 Mart 1921 – İtilaf devletleri Türkiye ve Yunanistan hükümetlerine ateşkes teklifinde bulundu. (Yunanlılar hemen kabul ettiler. Milli hükümet ise konuyu mecliste tartışıp ateşkesi reddeden taraf olmamak için 5 Nisan'da onurlu ama aslında ateşkesi arzulamayan bir cevap verdi. Cevapta; ateşkesin dört ay olmasını, bu sürede işgallerin son bulmasını, barış için sonra masaya oturulabileceğini önerdi. Elbette bu öneri kabul olmadı. Cevabı 15 Nisan'da olumsuz olarak geldi.)22 Nisan'da Mustafa Kemal Paşa ateşkes olmasa bile barışın geciktirilmemesini, İzmit'te bir konferans toplanmasını teklif etti. (Bu teklifte kabul görmedi.) (Beykoz veya Venedik'te konferans yapılması düşünüldüyse de gerçekleşmedi.) (Nutuk)

23 Mart 1921 – Yunan ordusunun Bursa ve Uşak Gruplarının ileri harekâta geçmesi. (26 Mart akşamı düşman Türk mevzilerine yanaşmış ve sağ kanattan 28'nde taarruz etmiştir. 29'nda da sağ ve soldan birlikte taarruz gerçekleştirmiştir. 30 Mart muharebeleri de Yunanlılar lehine olmuştur. 31 Mart günü ise Türk birlikleri karşı taarruza geçmiş ve düşmanı yenerek 31 mart/1 Nisan gecesi geri çekilmeye mecbur etmiştir.) (İkinci İnönü Zaferi.) (Nutuk)

23 Mart 1921 – İkinci İnönü Savaşı ve zaferi. (23 Mart-1 Nisan 1921)

23 Mart 1921 – Yunan kuvvetleri Bursa ve Uşak yönlerinde, iki ayrı koldan ileri bir saldırıya başladı.

25 Mart 1921 – Yunan kuvvetleri Bozöyük, Bilecik, Dumlupınar ve Sapanca'yı ele geçirdi.

25 Mart 1921 – Rum çetelerin Sapanca'da 325 ev, 170 dükkan, 17 değirmen yakması, 24 Türk'ü şehit etmesi.

26 Mart 1921 - Yunanlılar Adapazarı ve Söğüt'ü işgal etti. Bu işgal 21 Haziran 1921 tarihine kadar 3 ay sürmüştür.

27 Mart 1921 – Yunanlıların İnönü mevzilerine taarruza başlaması. Afyonkarahisar'ın Yunanlılar tarafından işgali. Afyon cephesindeki göğüs göğüse çarpışmalardan sonra Türk birlikleri geri çekildi.

28 Mart 1921 – Batı Cephesinde Kanlısirt ve Metristepe mevzilerinin Yunanlıların eline geçmesi.

28 Mart 1921 – Doğu Cephesi kuvvetlerinin Moskova Anlaşması gereğince Batum, Ahıska ve Ahılkelek'i boşaltması (TBMM Hükümeti ile Sovyetler Birliği arasında "Moskova Anlaşması": 16 Mart 1921).

28 Mart 1921 – Yunanlılar tarafından Kurtuluş Savaşında Afyonkarahisar'ın işgal edilmesi. 28.3.1921 - 7.4.1921 ile 13.7.1921 – 27.8.1922 tarihleri arasında iki kez Yunan işgalinde kalmıştır. Yunanlılar kaçarken kenti yakıp yıkmışlardır. Başkomutanlık Savaşı ile Türklerin eline geçmesi nedeniyle şimdi 26-30 Ağustos günleri arasında 5 gün süren tören ve eğlencelerle Zafer Haftası kutlanmaktadır.

29 Mart 1921 – Yunanlılar Metristepe'den tekrar saldırıya geçerek, Söğüt'ü ele geçirdi. Ancak büyük kayıplar vermelerine rağmen geri çekilmeyen Yunanlılar, Çeşme, Sakız ve Nazilli'de Rumları silah altına aldı.

29 Mart 1921 – Fevzi Paşa (Çakmak) bütün harekâtın İsmet Paşa (İnönü) tarafından yönetilmesini emretti.

31 Mart 1921 – Türk karşı taarruzu ve Yunanlıların geri çekilmeye başlaması. Metristepe'de Yunanlılar tarafında püskürtülen Türk saldırısı, İsmet Paşa tarafından tekrar başlatıldı. Yunanlılar süngü saldırısıyla mevzilerinden atıldı.

1 Nisan 1921 – **İkinci İnönü Zaferi.** (23 Mart-1 Nisan 1921)

1 Nisan 1921 – Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'nın, Metristepe'den Atatürk'e telgrafı: "...Düşman, binlerce ölüleriyle doldurduğu muharebe meydanını silâhlarımıza terk etmiştir."

1 Nisan 1921 – Mustafa Kemal Paşa'nın, İsmet Paşa'ya telgrafı: "**Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makus talihini de yendiniz.** İstila altındaki bedbaht topraklarımızla beraber bütün vatan bugün en uzak köşelerine kadar zaferinizi kutluyor. Düşmanın istila hırsı, azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak paramparça oldu."

1 Nisan 1921 – Yunan kuvvetlerini takibe alan Türk atlı birlikleri Bozöyük ve Söğüt'ü geri aldı. Türk kuvvetleri önünde geri çekilmek zorunda kalan Yunanlılar 23 Mart'tan beri süregelen savaşı kaybetti.

1 Nisan 1921 – Atatürk'ün, İstanbul'dan İnebolu'ya gelen millî şairimiz Mehmet Emin (Yurdakul) Bey'e, Anadolu'ya geçişinden büyük memnuniyet duyduğunu bildiren telgrafı: "...Türk milliyetperverliğinin ilâhî müjdecisi olan şiirleriniz, bugünkü mücadelemizin kahramanlık ruhuna doğuş ufku olmuştur. Gelişinizden duyduğum memnuniyeti bildirmekle sizi milletimizin mübarek babası olarak selâmlarım." [Kocatürk]

1 Nisan 1921 – Çivril'in Yunanlılar tarafından işgali.

2 Nisan 1921 – Boldavin'in Yunanlılar tarafından işgali.

3 Nisan 1921 – [Zübeyde](#) Hanım'ın, elden, Atatürk'e mektubu: "Bana şimdiye kadar pek iyi hizmetlerinden memnun olduğum bizim Şakir'in (Şakir Zümre) amcazadesi Şevket Efendi'ye lâzım gelen yardım hususunda gerekenlere emir ve himayenizin esirgenmemesi."

3 Nisan 1921 – İkinci İnönü savaşında 156 subay, 4790 erin şehit olması. **Metristepe'ye şehitlerin koyun koyuna gömülmesi.**

4 Nisan 1921 – Ülkemizde ilk ciddi basketbol müsabakası Cağaloğlu Öğretmen okulu bahçesinde ABD ile Türkiye arasında oynandı. ABD maçtan 18-14 galip ayrıldı. 1933 yılında ülkemizde basketbol ligi kuruldu. 1934 yılında kurulan Spor Oyunları bünyesinde Türkiye Basketbol federasyonu teşkil edildi.

(7-8) Nisan 1921 – Aslıhan bölgesinde Yunan kuvvetleriyle milli kuvvetler arasında **Aslıhanlılar muharebesi** (3 gün sürmüş ve Yunanlıların çekilmesiyle sonuçlanmıştır).

7-8 Nisan 1921 – Afyon Yunanlılardan geri alındı.

8 Nisan 1921 – Yunanlılar Bilecik'te 1618 evi yaktı.

10 Nisan 1921 – Atatürk'ün, Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem (Bolayır) Bey'in II. İnönü Zaferi'ni tebrik eden telgrafına cevabı: "Anadolu'nun ruhu, bütün direnme feyzini tarihindeki büyüklerden almıştır. Bize bu mukaddes feyzi veren ecdat ruhları arasında muhterem babanızın pek büyük yeri vardır. Yaralı vatanın kurtuluş ve bağımsızlığı için ölmek yolunda bugünkü kuşağa fedakârlığı öğreten büyük Kemal hakkında saygıların tekrarına vesile olan telgrafınıza özel teşekkürlerimi arz eylerim."

12 Nisan 1921 – Mustafa Kemal Paşa'nın Yunan ordusunun Anadolu'daki mezalimine karşı "**İnsanlık alemine beyanname**si." Atatürk'ün, Yunan ordusunun Anadolu'daki zulümlerini protesto etmek üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisi adına insanlık âlemine bildiri: "...Türkiye Büyük Millet Meclisi adına, bu faciaları bütün insanlığın ders alıcı bilgisine arz eder ve bedbaht vatan parçalarımıza ve namus ve bağımsızlığını savunma gibi mukaddes bir görevi yerine getirmekte olan milletimize lâyük görülen bu zulümleri uygarlık âlemi önünde üzüntü ile protesto ederim."

12 Nisan 1921 – Atatürk'ün, 12. Kolordu Komutanı Albay Fahrettin (Altay) Bey'e II. İnönü Zaferi'nden sonra düşmanı takipte gösterdiği başarı dolayısıyla tebrik telgrafı.

12 Nisan 1921 – II. İnönü muharebesinden sonra Yunan ordusunun Uşak grubu geri çekilmeye başladı. Refet Paşa 7 Nisan'da düşmanın Aslıhanlar mevkiindeki bir alayına, 3 piyade tümeni ve bir taburla taarruz etti. Ancak Yunanlılar taarruzu durdurdu ve kazandığı zamanda takviye aldı. 12 Nisan günü Türk ordusu başarı sağlayamadı ve çokça zaiyat verdi. Düşman Dumlupınar mevzilerine yerleşti. Türk kuvvetleri ise Dumlupınar'ın 10 kilometre kuzeydoğusunda Aydemir-Çalköy-Selkisaray hattına çekildi. (Güvenini yitiren Refet Paşa'nın güney cephesi birlikleri de bu andan sonra Batı cephesine bağlandı ve İsmet İnönü Paşa komutasına geçti. (Refet Paşa da Ankara'ya döndürüldü.) (Nutuk)

12 Nisan 1921 – Atatürk'ün, II. İnönü Zaferi'nden sonra düşmanı takipte gösterdiği başarı sebebiyle Güney Cephesi Komutanı Refet Paşa'ya tebrik telgrafı.

12 Nisan 1921 – Anadolu'daki Yunan mezalimi karşısında Mustafa Kemal Paşa, 12 Nisan 1921'de "İnsanlık ve Medeniyet Âlemine" bir bildiri yayımlayarak bu vahşeti kınadı.

12 Nisan 1921 – Atatürk'ün, Sovyet Hükûmeti'nin Yunanlıların yaptığı katliamlardan kurtulabilenlere verilmek üzere Hilâiahmer (Kızılay)'e otuz bin altın ruble bağışta bulunması nedeniyle Sovyet Elçisi Budu Medivani'ye teşekkür yazısı: "...Ana toprağını savunan milletimizin idare ettiği bu harbe gösterdiğiniz ilgiden dolayı bilhassa pek bahtiyarım. Yunanlıların kaçarak geri çekilmeleri esnasında yaptıkları hasar ve zulümler, insanlığın vicdanını isyan ettirecek niteliktedir."

12 Nisan 1921 – Atatürk'ün, II. İnönü Zaferi'ni kutlayan Afgan Elçisi Ahmet Han'ın telgrafına teşekkür cevabı. [Kocatürk]

12 Nisan 1921 - Mehmet Emin (Yurdakul) ile Yusuf Akçura Ankara'ya geldi.

13 Nisan 1921 – İkinci İnönü Savaşı'nda, Türk ordusunun karşı taarruzu başladı. Dumlupınar mevzilerinde Yunan kuvvetleriyle milli kuvvetler arasında çarpışmalar.

13-15 Nisan 1921 - Dumlupınar savaşı

14 Nisan 1921 – Fransız kadın gazeteci Berthe Georges-Gaulis'in, Burdur'dan Atatürk'e, hayranlık ve sempati duygularını ileten telgrafı.

15 Nisan 1921 - Ahmet Anzavur Bandırma yakınlarında öldürüldü. (Padişah kendisine Paşalık vermişti.)

15 Nisan 1921 – Ayasofya caminde İnönü şehitleri için mevlit okundu.

16 Nisan 1921 – Yunanlılar Gemlik'i yaktı.

16 Nisan 1921 – Atatürk'ün, II. İnönü Zaferi'ni kutlayan Mareşal Fuat, Korgeneral Rıza Paşa ve Ayan Meclisi eski Başkanı Rifat Bey'in tebrik telgraflarına cevabı: "Yaşama hakkı yok edilmek istenilen milletimizin savunma ve bağımsızlık yolunda gösterdiği kahramanlıklar, pek çok yerden tebrik edildi. Yüksek tebriklerinizi, halen yabancı baskısı altında bulunan başkentimizden yazılmış olmak itibariyle bunlar arasında en kıymetlilerden sayıyorum."

17 Nisan 1921 – Atatürk'ün, Fransız kadın gazeteci Berthe Georges-Gaulis'in 14.4.1921 tarihli telgrafına cevabı.

18 Nisan 1921 – Fransız kadın gazeteci Berthe Georges-Gaulis'in, Eskişehir'den Atatürk'e, Ankara'ya geleceğini bildiren telgrafı: "Uzun zamandır sizinle ve sizin davanız üzerine konuşmak arzusundayım."

18 Nisan 1921 – Şeyh Sunusî'nin, Diyarbakır'dan Atatürk'e, II. İnönü Zaferi'ni kutlayan telgrafı: "...Başarılarınızı taçlandırın son zaferden dolayı ne kadar memnun olduğumu tarif ve izah edemem. Sevincimden secde-i şükranı kapandım." [Kocatürk]

18 Nisan 1921 İsmal Fazıl Paşa öldü. (Ali Fuat Cebesoy'un babası, Nafia Vekili.)

21 Nisan 1921 – Atatürk, 21 Nisan 1921'de Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi'ne verdiği bir röportajda, o günlerde İstanbul'da halkın yaklaşan büyük tehlikeyi göremediğini belirterek şöyle demişti: "Koca İstanbul içinde padişahından, hükümet ileri gelenlerinden, kumandanlarından, subaylarından en son askerine kadar bir buçuk milyon can, toplu tüfekli, zırhlı, kırılması müşkül ve kalın zincirlerle sınıksız bağlandıklarını anlamaksızın şaşkınlık ve tevekkül içinde duruyordu." Atatürk, şaşkınlık ve tevekkül içindeki halk arasında felaketi hissedip ona çare arayanlar olduğunu, ancak bunların da soruna yine

“İstanbul surları içinde” çözüm aradıklarını belirtmişti. Atatürk, kurtuluş için her şeyden önce “İstanbul surlarının dışına çıkmak gerektiğini” görmüştü. (Atatürk’ün Bütün Eserleri, C. 11, s. 144).

22 Nisan 1921 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışının 1. yıldönümü münasebetiyle Hâkimiyet-i Milliye gazetesi muhabirinin sorularına cevapları: “...**Hürriyet ve bağımsızlık benim karakterimdir**. Ben milletimin ve büyük ecdadımın en kıymetli mirasından olan bağımsızlık aşkı ile yaratılmış bir adamım. Bence bir millette şeref, haysiyetin, namusun ve insanlığın oluşması ve yaşayabilmesi mutlak o milletin hürriyet ve bağımsızlığına sahip olmasıyla mümkündür. Ben şahsen bu saydığım evsafa çok ehemmiyet veririm ve bu evsafın kendimde mevcudiyetini iddia edebilmek için milletimin de aynı nitelikleri taşımasını şart ve esas bilirim.” [Kocatürk]

22 Nisan 1921 – Atatürk, Hâkimiyet-i Milliye gazetesi; “En aydın sanılan insanların manda tutkunluğu ile adeta milletin bağımsızlık ruhunu yıkmak için gafilce çalıştıklarını ve devamlı çabaladıklarını hayretle görüyordum...”

22 Nisan 1921 – Atatürk mandacılara “hayret” ediyordu. 22 Nisan 1921’de Hâkimiyet-i Milliye’ye verdiği demeçte şöyle demişti. “En aydın sanılan insanların manda tutkunluğu ile adeta milletin bağımsızlık ruhunu yıkmak için gafilce çalıştıklarını ve devamlı çabaladıklarını hayretle görüyordum. Ben artık şu noktayı gayet açık değerlendirebiliyorum: Düşmanlar bağımsızlığımızı imhaya karar vermişlerdir. Bu gerçeği millet henüz tamamıyla keşfetmemiştir. Çünkü İstanbul karanlık sisler içinde boğulmuştur. Oradaki zekâlar, oradaki vicdanlar, bir taraftan doğrudan doğruya düşmanın baskısı, diğer taraftan dolaylı olarak düşmanın aldatmasıyla bunalmış ve bunaltılmış bir halde idi.” (Atatürk’ün Bütün Eserleri, C. 11, s. 145)

23 Nisan 1921 – Atatürk’ün, Büyük Millet Meclisi’nin açılışının 1. yıldönümü nedeniyle Meclis binası balkonundan söylevi: “...Eğer Yunanlılar gerçekten barış arzu ediyorlarsa İzmir ve Trakya’dan gitmelidirler. Biz bunu şimdiye kadar hakkımıza ve adalete güvenerek istiyorduk. Bundan sonra galibiyet hakkı ile istiyoruz!”

23 Nisan 1921 – “23 Nisan’ın Milli Bayram Addine Dair Kanun” TBMM’nde kabul edildi.

23 Nisan 1921 – Saruhan Milletvekili Refik Şevket Bey ve arkadaşları ile İçel Milletvekili Şevki Bey, 23 Nisan’ın “milli bayram ilan edilmesi” hakkında Meclis’e bir kanun teklifi verdiler. Şevki Bey teklifinde, “23 Nisan 1920 gününde Büyük Millet Meclisi kurularak milletin yazgısıyla ilgili işlere el koyduğu mutlu bir gün olduğundan, (bugünü) halkın yüreğinde yüceltmek için, bu tarihin resmi bayram olmasını” öneriyordu. Sonra görüşmelere başlandı. Böylece, “23 Nisan’ın millî bayram kabulüne dair” 112 sayılı kanun çıkarıldı.

23 Nisan 1921 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışının millî bayram olarak kabulü nedeniyle Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti örgütüne telgrafı: “...Yeni ve yüce bir tarihe başlangıç olan bu kutlu günü, milletin hâtırasında ebediyen yaşatmak üzere Meclisimiz, bugün 23 Nisan tarihinin millî bayram sayılmasını bir özel kanunla kabul etmiştir. Bu mukaddes tarihi oluşturan millî mücadelenin en canlı ve fedakâr etkeni bulunan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk heyetlerini coşkuyla tebrik ederim.” [Kocatürk]

24 Nisan 1921 – Yalova Çınarcık’ta köyün okulu ve camisi bombalarla yıkılıyor. 13 Nisan 1921’de Yalova Orta Burun Köyü’ne saldıran Rum çeteleri köy halkını camiye doldurup camiye yakıyor, kaçmak isteyenleri ise kurşunluyor. Yunan orduları Yenişehir civarındaki Perhisar Camii’ni bombalarla yerle

bir ediyor. Yunan orduları, Beykoz'da Hüseyinli Köyü'ndeki tüm evlerle birlikte camiyi de yakıyor. Kasım 1920'de Şile civarındaki Hıdıız Köyü'ne gelen bir Yunan müfrezesi, Kuran'ı ayakları altına alıp çiğniyor, sayfalarını yırtıyor. Mayıs 1921'de Ağva'ya bağlı Göksu Köyü'ne gelen bir Yunan müfrezesi ise halkı camiye toplayıp orada işkence ediyor. (Türkiye'de Yunan Vahşeti, s.31-172).

25 Nisan 1921 – Atatürk'ün, Londra Konferansından dönen Bekir Sami (Kunduh) Bey başkanlığındaki heyeti Ankara istasyonunda karşılayışı.

25 Nisan 1921 – Atatürk'ün, Çankaya'da Afgan Elçisi Ahmet Han'ın güven mektubunu kabulü.

27 Nisan 1921 – İzmit, Yunanlılar tarafından işgal edildi.

27 Nisan 1921 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Anadolu'ya geçmek üzere İnebolu'ya gelen Şehzade Ömer Faruk Efendi'ye, Anadolu'ya geçmesinin sakıncalı olacağını bildiren telgrafı.

28 Nisan 1921 – İngilizlerin Malta'dan serbest bıraktıkları Ziya Gökalp ile 39 arkadaşı İstanbul'a geldi. İngilizler Malta'da tutuklu bulunan sürgünlerden kırk kişiyi serbest bıraktı.

28 Nisan 1921 – İzmit'in, İngilizlerin ayrılışı üzerine Yunanlılar tarafından işgali.

28 Nisan 1921 – 114 sayılı "Zonguldak ve Ereğli Havza-i fahiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafii Umumiyesine olarak Furuhtuna dair" kanun ile bu madenlerdeki fazlalık kömür tozlarının açık artırma ile satılarak, tutarının işçilere kullanılması temin edilmiştir.

30 Nisan 1921 – Malta'dan 33 kişi daha serbest bırakıldı. Ancak İngilizler, Milli Mücadele'de görev alabilecekleri tahmin edilen bazı tutukluları salıvermedi.

30 Nisan 1921 – Fransız kadın gazeteci Geoges Berthe-Gaulis Ankara'ya geldi. (Mustafa Kemal ile görüştü. Lehimizde yazı ve kitaplar yazdı.)

1 Mayıs 1921 – Atatürk'ün, trenle Ankara'dan Eskişehir'e hareketi.

1 Mayıs 1921 – 1 Mayıs 1921 tarihli bir rapora göre Şile'de bazı kadınlar ırzlarına geçildikten sonra ağaçlara asıldı. (Ayrıntılar için bkz. Zeki Sarıhan, Kurtuluş Savaşı Kadınları, Ankara, 2006, s. 59-69. Türkiye'de Yunan Vahşeti, Antalya, 2006).

2 Mayıs 1921 – Atatürk'ün, trenle Ankara'dan Eskişehir'e hareketi. Mustafa Kemal, Batı Cephesi'ne gitmek üzere Ankara'dan ayrıldı.

2 Mayıs 1921 – Atatürk'ün, Eskişehir'den Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'yla beraber Alayunt'a hareketi.

2 Mayıs 1921 – Atatürk'ün, beraberinde Fevzi ve İsmet Paşalar olduğu halde Refet Paşa'nın karargâhına gelişi.

3 Mayıs 1921 – Mustafa Kemal, Fevzi ve İsmet paşalar arasında yapılan görüşmeler sonunda, Refet Paşa komutasındaki Güney Cephesi'nin lağvedilerek bütün birliklerin Batı Cephesi'nin emrine verilmesi kararlaştırıldı.

3 Mayıs 1921 – Batı Cephesi yeniden birleştirildi.

3 Mayıs 1921 – Güney ve Batı cephelerinin birleştirilerek İsmet Paşa'ya verilmesi.

3 Mayıs 1921 – İstanbul'da gizli olarak kurulan "Müdafaa-i Milliye" teşkilatının Ankara Hükümeti tarafından resmen tanınması.

7 Mayıs 1921 – Atatürk'ün, Moskova dönüşü Kars'tan Erzurum'a gelen Yusuf Kemal (Tengirşenk) Bey'e tebrik telgrafi ve kendisini Ankara'ya çağırması.

8 Mayıs 1921 – Bekir Sami Bey hariciye vekilliğinden ayrıldı.

9 Mayıs 1921 – Ankara'da İstiklal Mahkemesi Türkiye Halk İştiraki-yûn Partisi kurucuları Tokat mebusu, bir ara dahiliye vekili seçilen Nazım Bey ile Ziyetullah Nuşirevan'ı ve arkadaşlarını mahkum etti.

9 Mayıs 1921 – Mahkeme Yunan birliklerine sığınan Çerkez Ethem ile kardeşleri gıyaplarında idam cezasına çarptırdı. Çerkez Ethem, idama mahkum edildi.

9 Mayıs 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki odasında Mısırlı Prenses Kadriye ve eşini kabulü.

10 Mayıs 1921 – Mustafa Kemal Paşa, TBMM'de "**Müdafaayı Hukuk Grubu**"nu kurdu. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde "Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Grubu"nun kuruluşu. Büyük Millet Meclisi'nde "**Birinci Grup**" diye adlandırılacak (İkinci Grup" ise, muhaliflerden oluşmuştur.) ve daha sonra Cumhuriyet Halk Fırkası'nın da biçimlenmesini sağlayacak olan, Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Grubu kuruldu. Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Grubu: İlk TBMM'de Mustafa Kemal Paşa etrafında toplanan cemiyetin eski üyeleri olan parlamenterlerin kurdukları grup. Adını Sivas'ta kurulan bu addaki cemiyetten almıştır. 20.10.1923 tarihine kadar (Halk Fırkasının kuruluşuna kadar) görevde olan bu grup Halk partisine temel olmuştur. Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Sözlüğü 1918-2000

10 Mayıs 1921 – General Harington'un, İngiliz Savunma Bakanlığı'na telgrafi: "...Kanaatimce, Mustafa Kemal tamamen haşindir. Bizim içerdeki ve dışardaki güçlerimizi pek iyi bilmektedir. Tarafsızlık çabalarımıza inanmamaktadır. Yunanlıları tekrar yeneceğinden ve sonra bizi önüne katacağından muhtemelen emindir..." [Kocatürk]

10 Mayıs 1921 – Fransızların Albay Dibuffer komutasında Hatay'a saldırıları püskürtüldü.

11 Mayıs 1921 – Atatürk'ün, "Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Grubu" umumî heyet toplantısında Grup Başkanlığı'na seçilmesi.

12 Mayıs 1921 – Uluslararası Kızılhaç temsilcisi İsviçreli Maurice Gehri Yunan zulmünü araştırmak için Gemlik'e geldi. Raporunda 16 köyün yakıldığını, 6000 Türk'ün öldürüldüğünü yazdı.

12 Mayıs 1921 – Londra Konferansı'na katılan heyete başkanlık eden Hariciye Vekili Bekir Sami Bey (Kunduh), imzalamış olduğu anlaşmaların kabul edilmemesi ve hükümetle derinleşen görüş ayrılığı nedeniyle istifa etti.

12 Mayıs 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda Bekir Sami Bey'in Fransızlarla yaptığı antlaşmayla ilgili görüşmeler esnasında konuşması: "...Meclisimizin millete karşı yerine getirmesini üstlendiği görev, öteden beri ilân ettiğimiz, hepimizce bilinen bir esasta saklıdır. O

esas bir daha tekrar etmek isterim: “Millî sınırlarımız içinde memleketin bütünlüğünü ve milletin tam bağımsızlığını temin etmek. Bizim millete karşı üzerimize aldığımız görev, bunu temin edecektir.” [Kocatürk]

12 Mayıs 1921 – Atatürk’ün, Çankaya’da Mısırlı Prenses Kadriye ve eşini kabulü, görüşme esnasında söyledikleri: “...Biz şüphesiz, barış istiyoruz, şerefli bir barış! Fakat onlar bizi mahvetmek istiyorlar. Ben, bunun sebebini biliyorum.”

13 Mayıs 1921 – İstanbul’daki İtilaf Devletleri yüksek komiserleri (Pell, Rumbold, Garroni) boğazları “tarafsız bölge” ilan etti. İstanbul’da İtilaf Devletleri’nin üç yüksek komiserinin “**Boğazların tarafsızlığı**” hakkındaki kararı.

14 Mayıs 1921 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin gizli oturumunda 1921 yılı bütçesi ve malî durum hakkında konuşması: “...Söz konusu olan, mevcut kaynaklarımızın bize temin edeceği para ile amaçlarımızı temin edebilmektir.”

14 Mayıs 1921 – Atatürk’ün, II. İnönü Zaferi ile ilgili bir tablo takdim eden Ankara Erkek Öğretmen Okulu resim öğretmeni Tahsin Bey’e teşekkür mektubu: “İkinci İnönü Muharebesi’nden duyduğunuz duyguları ifade eden ve sanatkârlık liyakatinizin örneği bulunan tabloyu kabul ettim. Teşekkürler ederim.” [Kocatürk]

14 Mayıs 1921 – Hamidiye Köyü’nde Yunanlılarca, kızlarımızın ırzına geçildi, çocuklar katledildi.

14 Mayıs 1921 – Muratoba Köyü’nde köy camisine doldurulan kadınların Yunanlılarca ırzına geçildi.

15 Mayıs 1921 – Atatürk’ün, askerî durum hakkında Hâkimiyet-i Milliye gazetesi muhabirine demeci: “...Millî ordunun hazırlığı mükemmel, manevî kuvveti yüksek ve azmi her zamankinden sağlamdır.”

16 Mayıs 1921 – Yusuf Kemal, Hariciye vekili oldu.

17 Mayıs 1921 – Atatürk’ün, Kâzım Karabekir’e telgrafı: “...Enver Paşa ve arkadaşlarının amacı tamamiyle anlaşılmıştır. Bunların memleket dahiline girmemeleri için bölgenizde tedbir alınmasını rica ederim.”

18 Mayıs 1921 – Fransız edibi Pierre Loti’nin, Atatürk’e mektubu.

19 Mayıs 1921 – Türkiye Büyük Millet Meclisinde, Fevzi (Çakmak) Paşa başkanlığında yeni icra Vekilleri Heyeti’nin seçilmesi. Fevzi Paşa başkanlığında yeni bir kabine kuruldu.

22 Mayıs 1921 – Mustafa Kemal Paşa’nın Doğu cephesi Komutanı Kazım Karabekir Paşa’ya telgrafı: “Enver Paşa’nın karşınıza gelmesi veyahut isim ve kıyafet değiştirerek Anadolu’ya girmeye teşebbüsü mümkündür. Bölgenizde müessir önlem alınması uygun olur.”

24 Mayıs 1921 – İngiliz casusu Mustafa Sagir’in Ankara’da idamı. Mustafa Kemal Paşa’ya suikast için Ankara’ya geldiği kanıtlanan İngiliz casusu Mustafa Sagir idam edildi. Ankara’ya, Hint müslümanların temsilcisi gibi gelmiş, fakat Mustafa Kemal’i öldürmekle görevli bir casus olduğu anlaşılacak yargılanmış olan Mustafa Sagir, idam edildi.

25 Mayıs 1921 – İtalyanlar Marmaris’ten çekildi.

27 Mayıs 1921 – Ahmet İzzet Paşa'nın, Atatürk'e telgrafı: "Fransa eski nazırlarından Franklin Bouillon bazı görüşmelerde bulunmak üzere Ankara'ya gelmek arzusundadır."

30 Mayıs 1921 – Çankaya Köşkü, Mustafa Kemal'e armağan edildi.

30 Mayıs 1921 – Atatürk, köşkü bir yazı ile orduya bağışladı.

30 Mayıs 1921 – Ankara halkının, Çankaya'daki köşkü sahibinden satın alarak Atatürk'e hediye edişi; ancak Atatürk'ün bu hediyeyi, vatani koruyan millî orduya bağışlaması (Atatürk, bu kararını, bugün Millî Savunma Bakanlığı'na bildirmiş ve tapu tescilini yaptırmıştır). [Kocatürk]

30 Mayıs 1921 – Çankaya'daki bağ evi (Cumhurbaşkanlığı resmi sitesine göre) Ankara belediyesi tarafından Mustafa Kemal'e hediye edildi.

1 Haziran 1921 – İtalyanların Antalya dolaylarını boşaltmaları. İtalyanlar askerlerini çekmeye devam ediyor. Antalya ve çevresini boşaltılmaya başladı.

1 Haziran 1921 – İnegöl'de Sovyetler Birliği'nden gelen silah ve cephane, Yunanlıların baskınından çekinildiği için elden ele taşınarak, saklandı.

4 Haziran 1921 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'e telgrafı: "...Enver hakkında açık yayına karar verdik. Gerektiğinde yayınlayacağız. Enver'in temsil ettiği cereyana karşı gerektiğinde pek açık uygulamada bulunmak kararındayız."

4 Haziran 1921 – Mustafa Kemal, İsmet Paşa'yla Çankaya'da görüştü.

6 Haziran 1921 – Mustafa Kemal ve İsmet Paşa, Ankara Antlaşması görüşmeleri için gelen Fransız Bakan Franklin Bouillon ve Bnb. Sarou ile Eskişehirde.

6 Haziran 1921 – Talat Paşa'nın katili ermeni terörist Berlin'de yargılandığı mahkemece beraat ettirildi.

9 Haziran 1921 – Franklin Bouillon başkanlığında bir Fransız heyetinin Ankara'ya gelişi. Fransa temsilcisi Franklin-Bovillon Ankara'ya geldi. Fransa'nın Ankara hükümetiyle gayri resmi bir temas kurmak üzere Senato Dışişleri Komisyonu Başkanı Franklin Bouillon'u Ankara'ya yolladı. Ankara'da iki hafata kalan Bouillon'a Misak-ı Milli'yi Mustafa Kemal paşa uzun uzun anlatmıştır.

9 Haziran 1921 – İnebolu'ya indirilen savaş malzemesinin kendilerine teslim edilmesini isteyen Yunan devriye gemileri, teslim etmeyen halka zarar vermek için İnebolu'yu bombaladı.

9 Haziran 1921 – İnebolu halkı, bir fişeği dahi Yunanlılara kaptırmamak için ayaklanmış ve depolardaki tüm silah ve cephaneyi iki saat içinde tepelerin ardındaki İkiçay'a taşımıştı. (Kayıkçılar başlarında kahyaları İlyas Reis olmak üzere fedakarca çalışmış, meclis **İnebolu Kayıkçılar Birliğine İSTİKAL MADALYASI** vermişti.)

10 Haziran 1921 – Atatürk'ün, bayram nedeniyle Hacıbayram Camii'nde bayram namazına katılması, Antalya milletvekili Hoca Rasih (Kaplan) Bey'in mev'izesini dinlemesi, saat 8.30'da T.B.M.M. önünde yapılan Türkçe duada bulunması, daha sonra Meclis'in Başbakanlık odasında tebrikleri kabulü.

10 Haziran 1921 – Atatürk'ün, bayram nedeniyle Ankara Belediyesi'ne kutlama yazısı: "Vatanın bağımsızlığı için ayağa kalkan Anadolu'nun tuttuğu mukaddes kurtuluş yolunda eriştiği üçüncü bayram münasebetiyle, en samimî tebriklerimi takdim eder ve millî çalışmada başarı temenni ederek, bu tebrikimin halka ulaştırılmasını rica ederim." [Kocatürk]

10 Haziran 1921 – Atatürk'ün, Afgan Elçiliği'ndeki bayrak çekme töreninde Elçi Ahmet Han'ın söylevine cevap konuşması.

10 Haziran 1921 – Ankara'da Afgan elçiliği açıldı. Sultan Ahmet Han **ilk Afgan elçisi** oldu ve **Ankara'ya gelen ilk yabancı elçi** ünvanını aldı. Atatürk, bayrak çekme töreninde; "Asırlardan beri Türkiye İslamiyet için yalnız mücadele ediyordu. Bundan sonra yanında Afganistan gibi bir arkadaşla beraber çalışacaktır." (Türkiye ise bir yıl sonra, 1922 yılında Afganistan'a '**Medine Savunması'nın şanlı kahramanı Fahrettin Paşa'yı (Türkkan)** Türk elçisi olarak **Afganistan'a** gönderdi.) (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.67.)

12 Haziran 1921 – Yunanistan Kralı Konstantin, İzmir'e geldi. Yunan taarruzu öncesinde, Yunan Kralı, Başbakanı ve Genelkurmay Başkanı İzmir'e geldi. Atina'dan "İstanbul'a" sesleri arasında uğurlanan Kral Konstantin İzmir'e geldi. Yunan Kralı Konstantin'in İzmir'e gelişi ve Anadolu'daki Yunan ordusuna bildirisi: "Askerler! Vatanın sesi beni yeniden sizin komutanınız olmaya çağırıyor. Elen ülküsü için çarpışıyoruz. İleri!"

12 Haziran 1921 – Atatürk'ün, Diyarbakır'da bulunan Şeyh Sunusi'nin gönderdiği bayram tebrikine teşekkür cevabı. (Mustafa Kemal'in daha önce görüştüğü Şeyh Sünüsü'den üç isteği; **1. İslam aleminde antiemperyalistlere karşı bilgilendirme, 2. Ortadoğu'yu İngiliz ve Fransızlara karşı harekete geçirme, 3. Kürtleri Milli mücadeleye katmak**) (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

13 Haziran 1921 – Mustafa Kemal, Ankara'ya gelen Fransa Temsilcisi Franklin Bouillon ile görüştü.

13 Haziran 1921 – Atatürk'ün başkanlığındaki Türk Heyeti ile Franklin Bouillon başkanlığındaki Fransız Heyeti arasında Ankara'da görüşmelerin başlaması.

13 Haziran 1921 – Mustafa Kemal Paşa ile Fransız Bouillon'un ilk tanışma toplantısından sonra Ankara istasyonunda Mustafa Kemal Paşa'ya ait dairede ilk toplantıyı yapması, milli cephe için asıl olanın Misak-ı Milli olduğunun izahı. (Mustafa Kemal Paşa Bouillon ile iki hafta kadar görüştü.) (Nutuk)

13 Haziran 1921 – Atatürk'ün silah arkadaşlarından olan Refet Paşa'da İngilizlere sıcak bakıyordu. 13 Haziran, 27 Kasım ve 5 Aralık 1921 tarihlerinde General Harrington'ın temsilcisi Binbaşı Henry ile yaptığı görüşmelerde; "Ankara'nın İngiltere ile bir ittifak yapmayı düşündüğünü", 'Boğazlar üzerinde Türk-İngiliz ortak kontrolünü kabul edebileceklerini', 'Ankara hükümeti ile İngiltere'nin bir uyuşmaya varabileceğini' belirtiyordu. "(Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.144.)

13 Haziran 1921 – Büyük Millet Meclisi tarafından Mustafa Kemal'e, Başkomutanlık görevi verildi.

13 Haziran 1921 – Çapanoğlu Halit Bey, Amasya'da idam edildi.

13 Haziran 1921 – İtilaf devletleri başkomutanı General Harrington'ın yakınlarından Binbaşı Henry ve Sturton isimli iki subayın İnebolu'ya gelmesi, Harrington'ın Mustafa Kemal Paşa'yı İstanbul boğazdaki yalıya davet ettiğini bildirmeleri. (Mustafa Kemal Paşa'nın karşı teklif olarak General Harrington'ın

İnebolu'ya gelip orada Refet Paşa ile görüşmesi şeklindedir.) Görüşmeye esas konu işgal güçleri komutanları ile Mustafa Kemal Paşa'yı buluşturmadır. (Nutuk)

15 Haziran 1921 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'e telgrafı: "...Teklifiniz üzerine Enver Paşa'nın bulunduğu yer ve faaliyetinden daima haberdar olmamızın temini Ali Fuat Paşa'ya yazılmıştır."

15 Haziran 1921 – TBMM'nce "Sosyal Yardım Komisyonu" oluşturuldu.

16 Haziran 1921 – Pontus çetelerinin baskılarından bıkan Samsun'lular kendilerini korumak için silahlanıp askeri talime başladılar.

17 Haziran 1921 – Koçgiri Ayaklanması bastırıldı. Liderlerden Alişan ve arkadaşları teslim oldu. Sivas, Erzincan ve Tunceli yöresinde, adını ayaklanan Koçgiri aşiretinden alan ve 3.5 ay süren ayaklanma, Türk ordusu tarafından bastırıldı.

17 Haziran 1921 – Ahmet İzzet Paşa'nın, Atatürk'e, Harbiye Nazırlığı'nı kabul ettiğini bildiren telgrafı.

18-19 Haziran 1921 – Paris Görüşmeleri başladı. (Üç büyük devlet, Yunanistan'a, arabuluculuk önerisinde bulundu.)

21 Haziran 1921 – Fransızlar, Zonguldak'ı boşalttı. Zonguldak'ın kurtuluşu.

21 Haziran 1921 – Zonguldak Fransızlardan boşaltılırken, Adapazarı da Yunan kuvvetlerinden geri alındı.

21 Haziran 1921 – Yunanlılar, Adapazarı'ndan çekildi. Adapazarı'nın Kurtuluşu. Adapazarı'nın Kuvayı Milliyeciler tarafından Yunanlıların elinden alınışı.

27 Haziran 1921 – Atatürk'ün, Sovyet Elçisi Nazeranuz'un güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

27 Haziran 1921 – İzmir'de Yunan Savaş Meclisi toplandı. Toplantıda, Yunan ordusunun Afyon, Kütahya ve Eskişehir'e yürütmesine karar verildi.

27 Haziran 1921 – Atatürk TBMM'nde şöyle diyordu; "Hükümetin siyaseti, yüksek meclisinizin kuruluş amacıdır. O da milli sınırlar içinde tüm milletin bağımsızlığını sağlamaktır. Bu esas incelenirse, komünizmle karşıt olduğu anlaşılır." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.331)

28 Haziran 1921 – İzmit'in Kurtuluşu. Milli kuvvetlerin İzmit'e girişi.

28 Haziran 1921 – Yunanlıların büyük taarruzları. Yunan kuvvetlerinin boşalttığı İzmit'e Türk birlikleri hakim oldu.

28 Haziran 1921 – Albay Doktor Salih Bey'in, İstanbul'dan, Atatürk'e mektubu: "Birkaç hafta önce, gözlerinden rahatsız olan anneniz hanımefendiye muayene ettim. Gözlerinde görme sinirine bağlı görme yetersizliği ile katarakt mevcut olduğunu teşhis ettim ve ameliyatın başarılı bir sonuç vermesi mümkün olmadığını söyledim. Buna rağmen doktorlar, ameliyatın iyi netice verebileceğine bu sabah karar vermişler." [Kocatürk]

29 Haziran 1921 – Yunanlılar çekilirken İzmit, Adapazarı, Karamürsel, Kandıra, Yalova ve İznik civarında tahribat, yıkım, yangın ve toplu öldürme olayları düzenledi.

29 Haziran 1921 – Atatürk'ün, Ankara Hükûmeti'nin telkiniyle istifa etmiş olmasına rağmen bir süre sonra yeniden nazırlık kabul eden Ahmet İzzet Paşa'nın 17 Haziran 1921 tarihli telgrafına cevabı: "...Vaziyetinizi, Salih Paşa Hazretleriyle beraber vermiş olduğunuz söze aykırı gördüm. ...Vaziyet-i umumiyeye ve zât-ı devletinize telkin edilmiş fikirlere nazaran evvelce olduğu gibi bu defa da aldatılmış olmaktan, korkuyorum."

30 Haziran 1921 – Mustafa Kemal'in öncülüğünde Çocuk Esirgeme Kurumu kuruldu.

30 Haziran 1921 – Çocuk Esirgeme Kurumu'nun temeli sayılan "Himaye-i Eftal Cemiyeti" 30 Haziran 1921'de kuruldu. (Daha önce 1917'de de Himaye-i Eftal derneği açılmış ancak derneğin çalışmaları savaşlar nedeniyle kesintiye uğramıştı.)

30 Haziran 1921 – Atatürk'ün, Ankara'da kurulan Himaye-i Eftal Cemiyeti (Çocuk Esirgeme Kurumu)'nin, himayesi altında çalışmasını kabul ettiği.

30 Haziran 1921 – Milli Mücadele'nin en zor günlerinde, 30 Haziran 1921'de Ankara'da, Hâkimiyet-i Milliye Matbaası'nın küçük bir odasında Himaye-i Eftal Cemiyeti kuruldu. Kurucularının büyük çoğunluğu Fevzi Paşa, Dr. Adnan Bey, Dr. Fuat Bey, İbrahim Süreyya Bey, Mustafa Necati Bey, Yunus Nadi Bey gibi Atatürk'ün yanındaki yakınındaki milletvekilleri idi. Cemiyetin kuruluş amacı, önce şehit çocuklarının, sonra kimsesiz ve muhtaç çocukların, sonra da tüm ülke çocuklarının korunmasıydı.

1 Temmuz 1921 – Atatürk, Ankara Zabıt Namzetleri Talimhahı (Subay Adayları Okulu)'nin Yıl Dönümü Töreninde.

2 Temmuz 1921 – Atatürk'ün, beraberinde Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal (Tengirşenk) Bey olmak üzere Sovyet Elçisi Nazeranz'un ziyaretini iade ettiği.

2 Temmuz 1921 – İngiltere Savunma Bakanlığı'nın, İstanbul'da İngiliz Orduları Başkomutanı General Harrington'a, Mustafa Kemal Paşa ile yapacağı görüşme hakkında talimatı.

2 Temmuz 1921 – İkdâm gazetesi baş yazarı Yakup Kadri Karaosmanoğlu, 2 Temmuz'da Ankara'ya giderek Mustafa Kemal Paşa ile görüşmüş, 17 Temmuz 1921 tarihli İkdâm'da yayınlanan mülakatın büyük bölümü sansüre uğramıştır.

3 Temmuz 1921 – Celâlettin Arif Bey'in, Paris'ten Atatürk'e, Fransa'daki siyasî temaslarını bildiren mektubu.

4 Temmuz 1921 – Karamürsel'in milli kuvvetler tarafından kurtuluşu.

4 Temmuz 1921 – General Harrington'un, Atatürk'e yazısı: "Zât-ı devletlerinin görüşlerini dinlemek ve bunları incelemek üzere İngiltere hükümetine rapor vermek için bana yetki verildi. Sizce de uygun ise gerekli hazırlığın yapılabilmesi için size uygun olacak gün ve saati lütfen telleyiniz."

5 Temmuz 1921 – Zonguldak'a gelen bir İngiliz torpidosunun General Harrington'dan Mustafa Kemal Paşa'ya bir mektup getirmesi. (Mektubun tercümesi yapılarak telgrafla Ankara'ya bildirilmiştir.) (Mektupta General Harrington, Mustafa Kemal Paşa'ya üst düzey yabancı generallerle konuşurma veya gayri resmi aracılık teklif etmekteydi. Görüşme zırhlı gemide olmalıydı.) (Mustafa Kemal Paşa da cevabi mektupta General'e zırhlıda değil karada ve İnebolu'da görüşme yapılabileceğini, görüşme

teklifinin generalin kendisinden geldiğini, mesele sadece bilgi almak ise arkadaşlardan birini gönderebileceğini yazmıştır.) (Nutuk)

5 Temmuz 1921 – Menteşe Sancağı (Muğla) İtalyan işgalinden kurtuluşu.

5 Temmuz 1921 – Antalya'yı işgal eden İtalyan güçlerinin son birliği de kentten ayrıldı. İtalyanlar Antalya'dan tamamen çekildi.

5 Temmuz 1921 – Yunan Kralı Konstantin, taarruz emri verdi.

5 Temmuz 1921 – Yunan donanması Samsun'u bombaladı.

6 Temmuz 1921 – Atatürk'ün, General Harington'un, 4.7.1921 tarihli yazısına cevabı: "...Bizim millî isteklerimiz Ekselânslarınca bilinir. Millî toprağımızın tam kurtuluşu ile millî sınırlarımız içinde siyasî, malî, iktisadî, askerî, hukukî ve kültürel tam bağımsızlığımız ilkesi kabul edildiği takdirde, görüşmeye başlamaya hazır olacağımızı bildiririm."

6 Temmuz 1921 – Ahmet İzzet Paşa'nın, Atatürk'ün 29 Haziran 1921 tarihli telgrafına cevabı: "...İsnat buyurulan gafleti itiraf şöyle dursun şimdiki gibi siyasî durumu inceden inceye takdir etmiş olduğumu görmekle nefsim, fikir ve görüşlerime itimadım artmıştır(!)"

7 Temmuz 1921 – Yunan Kralı Konstantin cepheye gitti.

7 Temmuz 1921 – Atatürk, İngilizlerin İstanbul'daki işgal kuvvetleri komutanına mesajı; "Millî sınırlarımız içinde ekonomik, politik, kültürel, mali, askeri, hukuki tam bağımsızlık istiyoruz." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.130.)

8 Temmuz 1921 – Kütahya-Eskişehir Muharebesi başladı.

8-10 Temmuz 1921 – Karaçi'de 5000 kişinin katılımıyla toplanan Bütün Hindistan Hilafet Konferansı'nda alınan kararlardan biri de şuydu; "Şayet İngiliz hükümeti, Ankara hükümetine karşı doğrudan ya da dolaylı, açık ya da gizli herhangi bir askeri tedbir almaya kalkarsa, o takdirde Hindistan Müslümanları kongrenin de desteğiyle bütün kanunları çiğnemeye, Hindistan'ın tam bağımsızlığını istemeye ve yeni bir Hindistan Cumhuriyeti kurmaya zorunluluk duyacaklardır." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.45.)

9 Temmuz 1921 – Antalya: Türk kurtuluş savaşı başında (1919) başlayan İtalya işgali 9.7.1921'de sona ermiştir. Atatürk Antalya'ya 6.3.1930, 10.2.1931 ve 18.2.1935 tarihlerinde olmak üzere üç kez gelmiştir.

10-25 Temmuz 1921 –Türk ordusu 15 gün süren Kütahya-Eskişehir Savaşları'nda yenilip Sakarya'nın doğusuna çekildi. Düşman, Ankara yakınlarına gelmişti. Bu nedenle Meclis'in Kayseri'ye taşınması için hazırlıklar yapılıyordu.

10 Temmuz 1921 – Yunan ordusunun taarruzuyla **Kütahya-Eskişehir muharebeleri** başladı.

10 Temmuz 1921 – Yunanistan genel bir saldırıya başladı. Altı koldan saldırıya geçen Yunanlılar, Yenişehir, İnegöl, Orhaniye ve Domaniç'i ele geçirdi. Yunan ordusunun, takviyeli kuvvetlerle umumî taarruzu ve Kütahya-Eskişehir muharebelerinin başlaması.

10 Temmuz 1921 – Yunan ordusunun genel taarruzu. (Başlangıçta Ordumuz Eskişehir ve kuzeybatısındaki İnönü mevzileri ile Kütahya-Altıntaş dolaylarında yığınak yapmıştı. Afyon dolaylarında da 2 tümenimiz vardı. Geyve ve Menderes'te de birer tümen vardı. Yunanlıların ise Bursa'da 1, Uşak doğusunda 2 kolordusu toplu vaziyette duruyordu. Menderes'te de bir tümenleri vardı.) (Nutuk)

10 Temmuz 1921 – Yunanlıların İnegöl'ü ikinci kez işgali .

10 Temmuz 1921 – Yunanlıların Yenice'yi işgali.

10 Temmuz 1921 – Atatürk'ün, Afganistan'da bulunan Cemal Paşa'ya, faaliyetlerinin Heyet-i Vekile katında takdir görmüş olduğunu bildiren mektubu.

11 Temmuz 1921 – Yunanlıların Köprühisar'ı işgali.

11 Temmuz 1921 – Atatürk, kuruluşundan bir ay kadar sonra, 11 Temmuz 1921'de Himaye-i Etfal Cemiyeti'ni kendi himayesine aldı. Her fırsatta cemiyetin öneminden söz edip halkı cemiyete yardıma çağırırdı. Atatürk ve İsmet İnönü başta olmak üzere bakanlar ve milletvekilleri cemiyetin kongrelerine ve balolarına katıldılar, cemiyete para yardımında bulundular. Hükümet, cemiyete pek çok kolaylıklar sağladı. Atatürk'ün isteğiyle 1935'te cemiyetin adı Çocuk Esirgeme Kurumu olarak değiştirildi. Kurum, 1937'de Bakanlar Kurulu kararıyla "kamu yararına çalışan dernek" statüsü kazandı.

12 Temmuz 1921 – Yunan kuvvetleri Gediz'e girdi. Gediz'in Yunanlıların eline geçmesi.

12 Temmuz 1921 – Türk birlikleri geri çekilmeye başladı.

12 Temmuz 1921 – Atatürk'ün, Fransız edibi Pierre Loti'nin 18.5.1921 tarihli mektubuna cevabı: "Tarihimizin en karanlık günlerinde, yenilgi ve iftiranın bizi ebediyen yok edecek gibi görüldüğü bir zamanda bize güvenini bir an bile yitirmemiş olan dostu beslediğimiz ebedî minnettarlığın teminatını, talihin Türk milletine yeniden gülümsemeye başladığı şu sırada yenilemekten pek mutluluk duymaktayım."

13 Temmuz 1921 – Afyon-Altıntaş Muharebesi.

13 Temmuz 1921 – Afyonkarahisar'ın Yunanlılar tarafından ikinci kez işgal edilmesi.

13 Temmuz 1921 – Afyon ve Bilecik Yunanlılarca işgal edildi.

13 Temmuz 1921 – Yunanlıların Pazaryeri'ni işgali,

13 Temmuz 1921 – İstanbul Darülfünun hocalarından İsmail Hakkı ve Mehmet Emin Bey Ankara'ya geldi.

13 Temmuz 1921 – Afganistan Kralı Amanullah Han'ın, Afgan ordusunu düzenleme amacıyla Afganistan'a bir Türk askerî heyeti gönderilmesi konusunda Atatürk'e mektubu.

14 Temmuz 1921 – Tavşanlı'nın Yunanlılar tarafından işgali. Karşı karşıya kalan Yunan ve Türk kuvvetleri arasında şiddetli çarpışmalar oldu. Türk kuvvetleri savunmadan sonra geri çekilmeye başladı.

15 Temmuz 1921 – Türk ordusu, Batı Cephesi Komutanının emri ile geriye çekildi.

15 Temmuz 1921 – Ankara’da Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey’in (Tanrıöver) başkanlığında Maarif Kongresi toplandı.

15 Temmuz 1921 – Batı Cephesi’nde **Yumruçal ve Nasuhçal muharebeleri** ve 4. Tümen Komutanı Yarbay Nazım Beyin şehit oluşu.

15 Temmuz 1921 – Bozüyük’ün Yunanlılar tarafından işgali.

15 Temmuz 1921 – Şimdiye kadar takibolunan tahsil ve terbiye usullerinin milletimizin gerilemesinde en mühim etken olduğu kanaatindeyim. Onun için millî terbiye programından bahsederken eski devrin hurafatından ve yaradılışımızla hiç de münasebetli olmayan yabancı fikirlerden, Doğudan ve Batıdan gelen tesirlerden tamamen uzak millî seciye ve tarihimizle mütenasip bir kültür kastediyorum. Çünkü millî dâvamızın inkişafı ancak böyle bir kültür ile temin olunabilir. Lâlettayin bir yabancı kültürü şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin neticelerini tekrar ettirebilir. Kültür zeminle mütenasiptir. O zemin milletin seciyesidir.”

16 Temmuz 1921 – Enver paşa bu tarihte Batum’a geldi ve Mustafa Kemal’e tehdit dolu bir mektup yazdı.

16 Temmuz 1921 – Köprühisar’ın milli kuvvetler tarafından işgali.

16 Temmuz 1921 – Ankara’da Maarif Kongresi açıldı ve Mustafa Kemal Paşa açılış konuşması yaptı. (Maarif Kongresi 16-21 Temmuz 1921’de yapıldı)

16 Temmuz 1921 – Atatürk’ün, Ankara’da toplanan ve 21 Temmuz 1921’e kadar çalışmalarına devam eden Maarif Kongresi’ni açış konuşması: “...Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara bilhassa varlığı ile, hakkı ile, birliği ile çelişen bütün yabancı unsurlarla mücadele lüzumunu ve millî düşünceleri tam bir imanla her karşı fikre karşı şiddetle ve fedakârane savunma gereği telkin edilmelidir.”

16 Temmuz 1921 – Enver Paşa’nın, Moskova’dan Atatürk’e uzun mektubu “...Dışarda kalmanın, umumî maksadımız olan başta Türkiye olmak üzere kurtarmaya çalıştığımız İslâm âlemi için faydasız ve belki de tehlikeli olduğunu hissettiğimiz anda memlekete geleceğiz. İşte o kadar (!)” [Kocatürk]

17 Temmuz 1921 – Kütahya, Emet, Simav (3.kez), Demirci ve Seyitgazi Yunanlılar tarafından ele geçirildi.

17 Temmuz 1921 – Kütahya Yunanlılarca işgal edildi. Türk ordusu Eskişehir-Seyitgazi hattına çekildi.

17 Temmuz 1921 – Mustafa Kemal, Batı Cephesi Karargâhı’na gitmek üzere hareket etti.

17 Temmuz 1921 – Mustafa Kemal Paşa cepheyi denetledi.

17 Temmuz 1921 – İkdâm gazetesinde Ruşen Eşref ve Yakup Kadri’nin Çankaya köşkü anıları ve Mustafa Kemal ile görüşmeleri (sansürlenerek) yayınlandı.

17 Temmuz 1921 – United Telgraph Muhabiri’nin “İsktikbalde ne gibi bir siyaset takip edeceksiniz?” sorusuna Mustafa Kemal’in cevabı; “Memleketimiz haraptır, milletimiz fakirdir, maarifimiz dundur, iktisadîyatımız zayıftır. Memleketimizi imar ve milletimizi tenvir ve terfih yegâne katî emelimizdir”

18 Temmuz 1921 – Mustafa Kemal Paşa tarafından Türk Ordusunun Sakarya'nın doğusuna kadar çekilmesi emrinin verilmesi. Atatürk'ün Batı Cephesi Karargâhı'nda İsmet Paşa'ya direktifi: "Orduyu, Eskişehir'in kuzey ve güneyinde topladıktan sonra, düşman ordusuyla araya büyük bir mesafe koymak lâzımdır ki, ordunun düzenlenmesi ve takviyesi mümkün olabilsin. Bunun için Sakarya doğusuna kadar çekilmek uygundur."

18 Temmuz 1921 – Atatürk'ün, Ankara'dan Karacahisar'daki Batı Cephesi Karargâhı'na gelişi.

18 Temmuz 1921 – Atatürk, İsmet Paşa'nın Eskişehir'in güneybatısında Karacahisar'daki karargâhına gitti. En zor anda Hızır gibi yetişmişti. Cephede durum çok kötüydü.

18 Temmuz 1921 – Mustafa Kemal Paşa'nın Eskişehir'in güneybatısında (Karacahisar) İsmet Paşa'ya direktifi; "Orduyu Eskişehir kuzey ve güneyinde topladıktan sonra düşmanla aramızda büyük açıklık bırakmak lazım gelir ki orduyu toparlamak ve güçlendirmek mümkün olsun. Bunun için Sakarya'nın doğusuna çekilmek yerinde bir karardır. Düşman takip ederse menzilden uzaklaşır ve zayıflar, bizse toplu ve güçlü oluruz. En büyük sakınca kamuoyundaki manevi sarsıntıdır. Fakat kısa sürede alınacak başarılı sonuçlarla sakıncalar kalkacaktır. Kararsızlık yapmadan askerliğin gereğini uygulayalım." (Nutuk)

18 Temmuz 1921 – Kütahya'nın ele geçirilişi Yunan parlamentosunda büyük sevinç yarattı.

18 Temmuz 1921 – İsmail Habip (Sevük), 18 Temmuz 1921'de Açıksöz'deki bir yazısında "Yunan'ın işgal ettiği yerlerde ne namaz kılacak bir cami, ne namaz kılacak bir cemaat bıraktıklarını" belirterek şöyle diyor: "Eğer silaha sarılıp ayağa kalkmasaydık. (...) otuz kırk sene geçmeden Anadolu'da ne İslam'dan bir numune, ne İslamiyetten bir nişane kalacaktı."

19 Temmuz 1921 – Eskişehir Yunan güçlerinin eline geçti. Yunanlıların Eskişehir yönünde ilerlemeleri ve akşam Eskişehir'i girişleri. (Eskişehir'in işgali) Türk birlikleri şehri boşalttı. Türk ordusu Seyitgazi hattı üzerinden Sakarya nehrinin doğusunu tutarak, savunmaya geçti. Türk orduları Eskişehir'i boşalttı. Şehir, Yunanlarca işgal edildi.

19 Temmuz 1921 – Milli Kuvvetlerin Yalova'ya girişleri. (Yalova'nın kurtuluşu)

19 Temmuz 1921 – Yunan Kralı Konstantin'in Uşak'a gelişi.

19-20 Temmuz 1921 – Karadeniz'deki Yunan donanması Trabzon'u bombaladı.

20 Temmuz 1921 – Batı Cephesi'nde Yunanlılarla **Kanlıpınar (Sultaniye) ve Çamtepe muharebeleri**.

21 Temmuz 1921 – Batı Cephesi kuvvetlerinin Eskişehir doğusunda karşı taarruzu ve Yunanlılar tarafında karşı konulması. (**Eskişehir muharebesi**). Eskişehir'in doğusunda saldırıya geçen Türk birlikleri ile Yunan kuvvetleri arasında şiddetli çarpışmalar oldu. Eskişehir Muharebesi diye anılan bu çarpışmaların sonunda Eskişehir yine Yunanlılarda kaldı.

21 Temmuz 1921 – Yunan Dışişleri Bakanı Baltazzi, Yunanistan'ın dış temsilciliklerine gönderdiği raporda şöyle diyordu: "Kemalist sürülerden kurtarılan Hristiyan, Musevi ve hatta Müslüman halk sevinç içindedir." Eskişehir'in düşmesinden sonra Yunanistan artık Sevr Antlaşması'yla yetinmiyor İstanbul'u da istiyordu. (Şimşir, s. 169, 170).

21 Temmuz 1921 – TBMM'ne gizli oturumda ihtiyaç halinde Kayseri'ye taşınma yetkisi verildi.

21 Temmuz 1921 – Cemal Paşa ve iki yaverinin Tiflis'te ermeni teröristlerce katledilmesi.

22 Temmuz 1921 – Yunan Kralı Konstantin'in Eskişehir'e gelişi ve başkomutanlığı üzerine alışı.

22 Temmuz 1921 – Yunan donanması Sinop'u bombaladı.

22 Temmuz 1921 – Türk orduları, Atatürk'ün plan ve programı doğrultusunda, arkada artçılar bırakarak Sakarya'nın doğusuna çekildi.

23 Temmuz 1921 – Batı Cephesi birliklerinin Sakarya'nın doğusuna doğru çekilme yürüyüşüne devam etmeleri. Türk birlikleri Sakarya'nın doğusuna doğru çekilmeye devam ediyor. Karargâh Polatlı'ya alındı.

23 Temmuz 1921 – Meclisin gizli oturumunda hükümet merkezinin Kayseri'ye alınması tartışıldı, ancak Ankara'nın savunulmasında karar kılındı. TBMM'nin gizli oturumunda icra vekiller heyeti reisi Fevzi Paşa'nın hükümet merkezinin Kayseri'ye taşınmasına ilişkin Heyet-i Vekile kararını bildiren demeci. (TBMM'de sert tartışmalar. Hatiplerin Ankara'nın savaşız teslimini kabul etmemeleri. Ankara'nın savunulmasına ve ayrıca cephedeki durumu öğrenmek üzere bir heyet gönderilmesine ilişkin kararı)

23 Temmuz 1921 – 140 numaralı meclis kararıyla Konya, Kastamonu ve Samsun'da birer İstiklal mahkemesi kuruldu.

23 Temmuz 1921 – Yunan Kralı Konstantin'in Kütahya'ya gelişi.

23 Temmuz 1921 – Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda, icra Vekilleri Heyeti Reisi Fevzi (Çakmak) Paşa'nın "Hükümet Merkezi'nin Kayseri'ye nakline dair" Heyet-i Vekile kararını bildiren demeci. (Fevzi Paşa'nın Ankara'nın tahliyesi gerektiğini bildiren demeci üzerine, Büyük Millet Meclisi'nde çok sert tartışmalar olmuş, konuşma yapan milletvekilleri, Ankara'dan harpsiz ayrılmayı kabul etmemişlerdir. Bu oturumda, Ankara'nın savunulmasına, ayrıca cephedeki durumu öğrenmek üzere bir heyet gönderilmesine karar verilmiştir. [Kocatürk])

24 Temmuz 1921 – Köprühisar ve Kavaklı'nın Yunanlılar tarafında işgali.

24 Temmuz 1921 – Fevzi Paşa, Ankara'nın boşaltılmasına ilişkin kararı açıkladı

24 Temmuz 1921 – Batı Cephesi Karargâhı Polatlı'ya taşındı.

25 Temmuz 1921 – Batı Cephesi'nde Türk ordusunun **Sakarya Nehri'nin doğusuna** çekilmesi.

25 Temmuz 1921 – Türk ordusunun Sakarya doğusuna çekilme hareketi tamamlandı. İsmet Paşa, Polatlı'da karargâh kurdu. Kütahya Eskişehir Savaşı'nda Türk orduları 1643 şehit, 4981 yaralı verdiler. Çekilme sırasında 30.120 silahlı, 687 silahsız Türk askeri firar etti. Çekilme yine de başarılı oldu. Yunan Genelkurmay Başkanı Dusmanis, "Türkler o derece rahat ve düzenli çekilmiştir ki, ne esir alabildik ne de elimize silah ve cephane geçti" diyordu.

25 Temmuz 1921 – Türk ordusu büyük güçlükler altında geri çekilmesini tamamlayarak, Sakarya'nın doğusunda mevzilendi. Batı Cephesi'nde Türk ordusunun geri çekilme yürüyüşünü tamamlayarak Sakarya nehrinin doğusuna çekilmesi.

25 Temmuz 1921 – Ordumuzun büyük kısmıyla Sakarya'nın doğusuna çekilmesi. (Zorunlu sebepler şunlardı; İkinci İnönü Muharebesinden sonra geniş bir seferberlik yapmış olan Yunan ordusu silah ve teçhizat yönünden çok üstündü ve Temmuz ayı ordumuzun toparlanarak genel bir karşı taarruza geçmesi için çok erken bir tarihi.) (Nutuk)

25 Temmuz 1921 – Yunanlıların Yenişehir'i üçüncü kez işgali.

25 Temmuz 1921 – Batı Cephesi'nde Türk Ordusunun -geri yürüyüşünü tamamlayarak- tamamen Sakarya nehrinin doğusuna çekilmesi.

25 Temmuz 1921 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'in, Meclisle kabul edilen Anayasa ve kurulan Müdafaa-i Hukuk Grubu hakkında aydınlatılmasını isteyen 11.7.1921 tarihli telgrafına cevabı: "Bugünkü Büyük Millet Meclisi, Müdafaa-i Hukuk örgütünün esas ilke olarak tespit etmiş olduğu görüşler üzerinde ısrarla ve azimle yürümektedir. Müdafaa-i Hukuk Grubu, bu grubun programını teşkil eden esas maddede izah olunduğu şekilde, memleketin tam bir bağımsızlık içinde barışa kavuşmasını temin gibi kısa ve kesin bir gaye ile kurulmuştur." [Kocatürk]

26 Temmuz 1921 – Atatürk'ün, Ankara'dan hareketle Polatlı'da Batı Cephesi Karargâhı'na gelişi ve ordunun durumu hakkında bilgi alışı.

26 Temmuz 1921 – Atatürk'ün, Batı Cephesi Karargâhı'ndan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne telgrafı: "...Askerî vaziyetimiz her suretle güven vericidir."

26 Temmuz 1921 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'e 25.7.1921 günkü telgrafına ek telgrafı: "...İlerlemek yolunda vuku bulacak her önemli girişimin, kendisine göre mühim sakıncaları vardır. Bu sakıncaların asgari düzeye indirilmesi için gerekli önlem ve girişimlerde kusur etmemek lâzımdır." [Kocatürk]

28 Temmuz 1921 – Kütahya'da toplanan Yunan Savaş Meclisi, Ankara'ya yürüme kararı aldı.

28 Temmuz 1921 – Kütahya'da Yunan Kralı Konstantin başkanlığında Yunan Savaş Meclisi toplandı. Toplantıda Ankara'nın işgaline karar verildi.

29 Temmuz 1921 – Cemal Paşa'nın, Kabil'den Atatürk'e mektubu: "...İlâhî bir nurun kalbinizde doğurduğu ışıkla, milletin ruhundaki yiğitlik âbidesini aydınlattınız. Şimdi bütün zindeliği ile ayağa kalkmış milletin başına geçtiniz. Dünyaya harikalar gösteriyorsunuz. Allah yolunuzu açık, kılıcınızı keskin etsin! Benden sizlere, maiyetinizde Türklüğün, Müslümanlığın hayrı için can veren kahramanlara kardeşçe binlerce selâmlar ve hürmetler!"

30 Temmuz 1921 – TBMM gizli oturumunda, "Hükümet ve Meclisin mümkün olduğu kadar Ankara'da faaliyetine devamına, hakiki lüzum ve zaruret hasıl olduğu takdirde, yeni bir karar alınmasına ilişkin" önerinin kabulü.

30 Temmuz 1921 – Yunan Kralı Konstantin yanında başbakan Gunaris ve bakanlar olmak üzere Eskişehir'e geldi.

31 Temmuz 1921 – Yunan Kralı Konstantin, Eskişehir'e geldi. Yunan Kralı Eskişehir'e gelip karargâh kurdu.

31 Temmuz 1921 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'e 25.7.1921 tarihli telgrafa ek telgrafı: "...Anayasa'nın yapılmasında acele sayılan hareket tarzının gerekçesi, bütün dünyada ve memleketimizde hissedilen

halkçılık cereyanını esaslı şekil üzerinde tespit ile bu husustan başka, karışıklığa da yer verilmemek, aynı zamanda asırlardan beri devamlı olarak yetkisi olmayanlar elinde kötüye kullanılan millî hukuku korumak için bu hukukun esas sahibi olan millete de söz hakkı tanımak ve bu yüksek fikrin gelişmesi için bugünkü mevcut şartlardan yararlanmaktır.” [Kocatürk]

1 Ağustos 1921 – Fransız Elçisi Franklin Bouillon’un Paris’e dönüşü.

1 Ağustos 1921 – Atatürk’ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti şubelerine genelgesi ve Genelkurmay Başkanlığı’na yazısı: “..Pek uzak olmayan bir gelecekte karşımızdaki hain ve tükenen Yunan ordusunun da imhası imkân altına girecektir. Büyük memleketimiz ve fedakâr milletimiz, neticenin elde edilmesini tamamen üstüne almış bulunmaktadır.”

1 Ağustos 1921 – Atatürk’ün, Meclis’teki gruplardan herhangi birine girmemesini öneren Kâzım Karabekir’e cevabı: “...Esas yapısı içinde bütün hüviyetiyle karışmış bulunduğum Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nden ayrılmaklığıma imkân olmadığından, cemiyetin çalışma sahası bulunan Meclis’te yine o cemiyeti temsil eden grubun içinde bulunmak zorunluluğundayım. Esasen grup, hemen Meclis’in tümüne yakın bir çoğunluğu içine almaktadır.” [Kocatürk]

4 Ağustos 1921 – Atatürk’ün Başkomutanlığı kabulü.

4 Ağustos 1921 – Mustafa Kemal Paşa’nın “Meclisin hakkındaki Başkomutanlık teklifini 3 aylık süre için kabul ettiğine dair” meclis başkanlığına önerge vermesi. (Nutuk)

5 Ağustos 1921 – Refet Paşa’nın Milli Müdafaa vekilliğine seçilmesi. (Dahiliye vekilliği de vekaleten üzerinde bırakılmıştır)

5 Ağustos 1921 – Mustafa Kemal’e, geniş yetkilerle ve üç ay süre ile Başkomutanlık yetkisi veren Kanun’un Büyük Millet Meclisinde kabulü. Mustafa Kemal’in başkomutan olmasından sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinde konuşması: “... Milletimizi esir etmek isteyen düşmanları, Allah’ın yardımıyla ne olursa olsun mağlup edeceğimize dair olan güven ve itimadım bir dakika olsun sarsılmamıştır. Bu dakikada bu kesin inancımı yüksek heyetinize karşı, bütün millete karşı ve bütün âleme karşı ilân ederim.”

5 Ağustos 1921 –Çıkarılan 144 numaralı Başkomutanlık Kanunu ile Meclis, İstiklal mahkemelerine dair yetkilerini Mustafa Kemal Paşa’ya devretti ve böylece kurulmuş olan mahkemeler de doğrudan Mustafa Kemal Paşa’ya bağlandı.

5 Ağustos 1921 – 184 milletvekilinin oy birliğiyle “Başkomutanlık Kanunu” kabul edildi. Kanunun 2. maddesinde başkomutanın ordunun maddi ve manevi kuvvetini artırmak için “TBMM’nin buna ait yetkilerini meclis adına fiili olarak kullanacağı”, kanunun 3. maddesinde ise verilen sıfat ve yetkilerin üç ayla sınırlı olduğu ve “Meclisin gerek gördüğü takdirde bu sürenin bitmesinden önce de bu sıfat ve yetkileri kaldırabileceği” ifade ediliyordu.

5 Ağustos 1921 – Başkomutan Atatürk; “Milletimizi esir etmek isteyen düşmanları mutlaka yeneceğimize güven ve inancım bir an olsun sarsılmamıştır. Şu dakikada bu kesin inancımı yüksek topluluğunuza karşı, bütün millete karşı, bütün dünyaya karşı ilan ederim”

5 Ağustos 1921 – TBMM, Sakarya Zaferi'nden tam 40 gün önce -5 Ağustos 1921'de- tüm yetkilerini -3 ay süreyle- 40 yaşında bir adama; Atatürk'e devretmişti. Başkomutan Atatürk, bir varlık yokluk savaşının hemen öncesinde Türk milletinin tüm sorumluluğunu üzerine alarak çalışmaya başlamıştı.

5 Ağustos 1921 – Çıkarılan başkomutanlık kanunu ile Mustafa kemal üç aylık süre için Başkomutan oldu. (Kanun-i Esasiye göre Başkomutanlık Padişaha aitti. Bu kanunla ise yetki Mustafa Kemal'de, nihai yetki TBMM'nde idi.)

5 Ağustos 1921 – Mustafa kemal Paşa'nın 3 ay süreli başkomutanlık teklifini kabul ettiğini bildiren önergeyi gelen endişeler üzerine değiştirip tasarı teklifi haline çevirmesi ve tasarının 5 Ağustos 1921 tarihinde mecliste görüşülerek kanunlaşması. (Nutuk)

5 Ağustos 1921 – Mustafa Kemal Paşa'nın başkomutanlığı 3 ay için meclis genel kurulunda onaylandı. (31 Ekim 1921'de ilk defa, 4 Şubat 1922'de ikinci defa, 6 Mayıs 1922'de üçüncü defa uzatıldı.) (Nutuk)

6 Ağustos 1921 – Atatürk, tüm halka ve orduya duyurduğu bildirisinde şöyle demişti: “Yunan ordusunu Anadolu'nun harim-i ismetinde (girilmesi yasak, temiz yerinde) boğarak kurtuluşa ve bağımsızlığa kavuşacağız.”

7 Ağustos 1921 – Sandıklı'nın Yunanlılar tarafından işgali.

7 Ağustos 1921 – Malta'dan dönen Fethi Bey'in Ankara'ya gelişi.

7-8 Ağustos 1921 – Mustafa Kemal Paşa, Başkomutanlık Kanunu'nun verdiği yetkiye dayanarak **Tekalif-i Milliye emirlerini** (Milli Yükümlülük Emirleri) yayınlamak, ordu için halkın vereceği malzemeyi bildirdi.

7/8 Ağustos 1921 - Tekalif-i Milliye emri (Milli vergiler emri)'nin yayınlanması. (Her ilçede milli vergiler komisyonu kurulması, emirlerin ve tebliğlerin yerine getirilebilmesi için İstiklal mahkemelerinin Eskişehir, Samsun, Konya ve Kastamonu'ya gönderilmesi, bir tanesinin Ankara'da bırakılması. (Nutuk)

8 Ağustos 1921 – Tekâlif-i Milliye Emirleri (Milli Yükümlülükler). Atatürk'ün bu “10 emrine” göre halk buğdaydan bulgura, etten zeytin tanesine, çarıktan çoraba, naldan mıha kadar adeta neyi var neyi yok yüzde 40'ını -savaş sonrasında geri ödenmek koşuluyla- orduya verecekti. Türk milleti, Atatürk'ü yüz üstü bırakmadı. Tüm yoksulluğuna rağmen elinde avucunda ne varsa orduya verdi. Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü yeniden yapılandırıldı. Konya'ya ek olarak, Çorum, Yozgat, Kırşehir, Sivas ve Kayseri'de ambarlar kuruldu. Silah ve cephe nakli organize edildi. Cephenin ekmek ihtiyacı için uygun yerlerde fırınlar inşa edildi. El-cezire Cephesi'nden ve Doğu Cephesi'nden batıya silah, cephane, araç, gereç getirildi. İstanbul'dan -özellikle Felah Grubu'nun çabalarıyla- Anadolu'ya silah, cephane ve araç gereç kaçırıldı. Sovyet Rusya'dan alınan silah ve cephenin bir kısmı da Sakarya Savaşı öncesinde Ankara'ya getirildi. Ordu mevcutları artırıldı. Bu hiç kolay olmadı. Çünkü Kütahya-Eskişehir Savaşları ve Sakarya Savaşı başlarında toplam 48.335 asker firar etmişti. (Türk İstiklal Harbi, “İdari Faaliyetler”, C.7, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, s. 331-382). Bu nedenle Hıyaneti Vataniye Kanunu kapsamında soruşturmalar yoğunlaştırıldı.

8 Ağustos 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda askerî vaziyet hakkında konuşması: “...Millet, namusunu, bağımsızlığını kurtarmak için acaba karşı koyabiliyoruz,

koyamaz mıyız muhakemesini düşünmedi. Millet, yalnız bir şey düşündü: Namuslu olarak yaşarım! Bu sebeple bu yasal hakkımızı kabul edenlerle dost olurum; bana bu hakkı vermeyecek olanlarla ölünceye kadar dövüşerek ölürüm!" [Kocatürk]

8 Ağustos 1921 – Celâlettin Arif Bey'in, Paris'ten Atatürk'e mektubu.

8 Ağustos 1921 - Ali Fethi (Okyar), Malta'dan Ankara'ya döndü.

9 Ağustos 1921 – 42. Alay Ankara'ya geldi.

11 Ağustos 1921 – Atatürk'ün, Ankara'da Amerikalı gazeteci Lawrence Shaw Moore ile görüşmesi ve söyledikleri: "...Biz Türkiye'nin bağımsızlığını ve bütünlüğünü kurtarmaya çalışıyoruz. Allah'ın yardımı ve Türk milletinin yenilmez kuvveti sayesinde amacımıza erişeceğiz!"

11 Ağustos 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda, cepheye ve cephe gerisine üçer kişilik teftiş heyetleri gönderilmesi hakkındaki önerge nedeniyle konuşması: "...Ben görev yaparken şöyle böyle heyetlerle görevime müdahale ettiremem efendiler! Bunda ordu için, memleket için fenalıktan başka bir şey yoktur."

11 Ağustos 1921 – Atatürk'ün, Başkomutan oluşunu kutlayan Afganistan Elçisi Ahmet Han'ın tebrik telgrafına teşekkürü.

12 Ağustos 1921 – Atatürk, Polatlı'da Başkomutan sıfatıyla ordunun başına geçti.

12 Ağustos 1921 – Atatürk'ün, Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'yla Ankara'dan Polatlı'daki Cephe Karargâhı'na gelişi. Bugün Atatürk cepheyi inceledikten sonra geri dönerken atına bineceği sırada atın ani ürkmesi sebebiyle- yere düşerek bir kaburga kemiği kırılmıştır. Tedavisi için 16 Ağustos'ta Ankara'ya gitmişse de 17 Ağustos'ta tekrar cepheye dönmüştür.

12 Ağustos 1921 – Mustafa Kemal Polatlı'da attan düştü. (Polatlı'ya gelen Doktor Adnan bey ve doktor Refik bey ilk muayeneyi yaptı, paşayı otomobille Ankara'ya getirdi. Cebeci hastanesinde röntgeni çekilen paşanın kaburgasında üç kırık tespit edildi. Kırıklardan birisi ciğere batmıştı. 20 gün istirahat verildi.)

12 Ağustos 1921 – Atatürk'ün, Başkomutan oluşu sebebiyle kendisini kutlayan Genelkurmay Başkanlığı'na teşekkür telgrafı: "Milletin ve ordunun, bu azim, iman ve kahramanlığı ile millî sınırlarımız içinde tam bağımsızlık temininden ibaret meşru amacımıza mutlaka erişeceğine itimadım tamdır."

12 Ağustos 1921 – Mustafa Kemal Paşa Alagöz karargahına gitti.

12 Ağustos 1921 – Mustafa Kemal ile Fevzi (Çakmak) Paşa, Polatlı'da cephe karargâhına geldiler. (Mustafa Kemal bu sırada attan düşerek yaralanmış, Ankara'ya dönerek tedaviden sonra 17.8.1921'de yeniden cepheye gelmiştir.)

12 Ağustos 1921 – Başkomutan Atatürk, Fevzi Paşa'yla birlikte Polatlı'daki cepheye gitti. 16 Ağustos 1921'de İnkılapçı yakında atından düşerek yaralandı. İki kaburgası kırılmıştı. O gece Ankara'da kaldı. Ertesi gün, 17 Ağustos 1921'de Malıköy yakınlarında Alagöz'deki karargâha gitti. 20 Ağustos 1921'den itibaren savaşı Alagöz'den yönetecekti.

13 Ağustos 1921 – Yunanlıların Sakarya'daki Türk mevzilerine doğru ileri harekate başlaması.

13 Ağustos 1921 – Sakarya Meydan Savaşı'nın sonuçlanması ve Yunan kuvvetlerinin Sakarya nehrinin doğusunda imhasıyla zaferin kazanılması

13 Ağustos 1921 – Fahrettin (Altay) ve Kazım (Özalp) Beylerin General rütbesine yükseltilmeleri.

14 Ağustos 1921 – Yunanlılar Sivrihisar'ı işgal etti.

14 Ağustos 1921 – Yunan ordusu üç koldan genel saldırıya geçti. Türk birlikleri savunma mevzilerinde beklemeye koyuldu.

14 Ağustos 1921 – Atatürk'ün, Millî Müdafaa Vekili Refet Paşa'ya telgrafı: “Düşman ileri yürüyüşe başlamıştır. Üç, dört gün sonra meydan muharebesinin başlamasını bekliyoruz. Buna göre, bu müddet içinde ordunun istifadesine verilebilecek ne varsa hemen verilmesini rica ederim.”

14 Ağustos 1921 – Yunan orduları Ankara'ya doğru yürümeye başladı... Yunan basını, bu saldırının Büyük İskender'in Asya Seferi'ne benzediğini ileri sürüyor; Kral Konstantin'in “Gordion Düğümünü keserek” Anadolu'yu Yunan Krallığı'na bağlayacağını yazıyordu. Sakarya'ya ilerleyen Yunan ordusunun sayısı şöyleydi: 120.000 er, 3.780 subay, 57.000 tüfek, 2.768 makineli tüfek, 1.350 kılıç, 386 top, 3.800 hayvan, 600 adet 3 tonluk kamyon, 200 adet 1 tonluk kamyon ve 18 uçak. Buna karşın Sakarya'da Türk ordusunun sayısı şöyleydi: 96.326 er, 5.401 subay, 54.572 tüfek, 825 makineli tüfek, 1.309 kılıç, 196 top, 32.137 hayvan ve 2 uçak. (Türk İstiklal Harbi, C.7, s. 331). Yunan ordusu, Türk ordusundan sayıca daha fazlaydı. Türk ordusunda kamyon yoktu. Uçak da yok denecek kadar azdı: Yunan ordusundaki 18 uçağa karşılık Türk ordusunda biri bozuk sadece 2 uçak vardı. Adları “Nafız” ve “İsmet”ti. Franklin Bouillon, Sakarya Savaşı'nda kullanılan, bez kanatları patates püresiyle emayelenmiş o garip, toplama uçağı görünce “Ne delice kahramanlık! Elbette kazanırsınız!” demekten kendini alamamıştı.

14-23 Ağustos 1921 – Yunan orduları doğuya doğru yavaş yavaş ilerledi. Türk orduları ise Başkomutan Atatürk'ün planı dahilinde küçük çarpışmalarla geri çekildi.

15 Ağustos 1921 – Yunan Kralı Konstantin “Ankara'ya Doğru” emrini verdi.

15 Ağustos 1921 – Yunanlıların Sivrihisar'ı işgali.

16 Ağustos 1921 – İngiltere Başkanı Lloyd George'un Avam Kamarası'nda konuşması: “Kemalist ayaklanmayı bastırmak için Anadolu içlerine kadar İngiliz askerleri gönderilemediğine göre, tek bir şık vardır. O da her iki tarafı sonuna kadar vuruşturmaktır (!)”

16 Ağustos 1921 – Atatürk'ün, Polatlı'dan Ankara'ya dönüşü.

16 Ağustos 1921 – Sakarya Savaşı arifesinde Polatlı'da ayağı üzengideyken atı ürktü, sırtüstü düştü, sol kaburga kemiklerinden üçü kırıldı. Ciğerine baskı yapıyor, nefes almasını güçleştiriyordu. Yaveri Muzaffer Kılıç göğüs kafesini tahta parçalarıyla sardı. İple bağladı. Cebeci Hastanesi'ne gitti, röntgen çekildi. Kırık bölgesinde kan birikmişti. Hastanede yatmayı kabul etmedi, bandaj yaptırdı. 17 Ağustos sabahı cepheye hareket etti.(Kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

16 Ağustos 1921 – Mustafa Kemal Polatlı'dan Ankara'ya döndü. Çankaya'da Dr. Mim Kemal Öke ve Dr. Murat Cankat tarafından muayene edildi. Atatürk'ün, Ankara'da yapılan muayenesinde -12 Ağustos 1921 günkü kaza sebebiyle- kaburga kemiklerinden birinde kırık bulunduğunun tespiti.

16 Ağustos 1921 – Halide Edip Hanım'ın, Atatürk'e orduda gönüllü çalışmak istediğini bildiren telgrafı.

16/17 Ağustos 1921 – Mustafa Kemal'in 21 sayfalık mektubundan; “ tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşkırtan bir hal alabilir. **SİZ BUNA RAZI MISINIZ?**” (Bu söz Türk Tarih Kurumunun girişindeki mermer levhada da yazılıdır ama büyük harfle bahsedilen son bölümü konulmamıştır.) (Panzehir, Sinan Meydan)

17 Ağustos 1921 – Meclisin muhafaza taburu da yardım için cepheye gönderildi.

17 Ağustos 1921 – Atatürk'ün, Ankara'dan tekrar cepheye hareketi. Mustafa Kemal **kırık kaburga kemiklerine rağmen** istirahat etmek yerine yeniden cepheye gitti. **(Sakarya savaşını bu halde idare etti.)**

17 Ağustos 1921 – Llyod George, Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmada Anadolu'ya asker göndermenin mümkün olmadığını, yapılacak tek şeyin Türk ve Yunan taraflarının sonuna kadar çarpışmasını beklemek olduğunu söyledi.

18 Ağustos 1921 – Halide Edip'in, cephede görev isteği Mustafa Kemal tarafından kabul edildi.

18 Ağustos 1921 – Atatürk'ün, ordu saflarında gönüllü çalışmak isteyen Halide Edip (Adivar) Hanım'a cevap telgrafı: “...Askerî hizmete kabul ve Batı cephesinde görevlendirildiğinizi bildiririm, ilk vasıta ile cephe karargâhına müracaat ve oradan vazifenizin öğrenilmesi rica olunur.” (Halide Edip, 20.8.1921 'de cepheye hareket etmiştir). [Kocatürk]

19 Ağustos 1921 – Sakarya Meydan Muharebesi. Yunan birlikleri ilerlemeye devam etti. İki ordu artık karşı karşıya gelmeye başladı.

20 Ağustos 1921 – Türk ordusunun gizli savaş emirleri, İngiliz istihbaratının eline geçti.

20 Ağustos 1921 – Bolvadin'in Yunanlılar tarafından işgali.

20 Ağustos 1921 – Sakarya Meydan Muharebesi. İlk küçük çarpışmalar. Yunan süvari birlikleri Türk süvarilerinin saldırılarından yılmaya başladı.

20 Ağustos 1921 – Salih Paşa'nın, Roma'dan Atatürk'e telgrafı: “...En elverişli barış şartlarını elde etmek için Avrupa'ya gönderildim, İngiltere'ye karşı direnip durmak gereksiz ve tehlikelidir. Rusya'ya yaklaşmak ve Batı'yı ihmal etmek ise felâket olabilir. Vakit geçirmeden barış arayalım. Bu amaçla Avrupa'dayım. Bir temsilcinizi bana gönderiniz, işbirliği yapalım.” [Kocatürk]

21 Ağustos 1921 – Çay'ın Yunanlılar tarafından işgali.

21 Ağustos 1921 – Atatürk'ün, cepheden Kâzım Karabekir'e telgrafı: “...Bir dağ ve bir fedakâr kalsa bile bağımsızlık davamızın devam edeceği hakkındaki sarsılmaz kanaatin, Yunan ordusu ile meydan muharebesine tuttuğumuz bir anda, tarafınızdan tekrarı ve doğrulanması büyük kalp huzuruna sebep oldu. Askerî harekât plânımız, düşündüğünüz gibi düşünülmektedir. Yalnız Ankara batısında

ciddî bir muharebe vermeyi umumî düşünceye göre gerekli görmekteyiz. Fevzi, İsmet Paşalarla beraber Batı Cephesi Karargâhı'ndan selâmlarımızı sunarız." [Kocatürk]

22 Ağustos 1921 – Yunanlılar saldırıya geçmek üzere hazırlık yaptı. Türk ordusu yarma hareketini engellemek için cephe savaşı konumunu koruyor.

22 Ağustos 1921 – Ankara herşeyi cephenin emrine vermek için var-gücüyle çalışıyor. Cepheye her taraftan erzak ve malzeme taşıyor.

22 Ağustos 1921 – Anadolu'da birçok şehir ve kasabada yapılan mitinglerde ordu için dualar edildi.

23 Ağustos 1921 – Yunan ordusunun taarruzu ve **Sakarya Meydan Muharebesi'nin** başlaması. (22 gün 22 gece devam etmiştir.)

23 Ağustos 1921 – Yunanlılar Papulas komutasında, Sakarya'nın doğusunda konuşlanmış Türk mevzilerine karşı genel saldırıya geçti. Kötü hava koşulları savaşın kaderini değiştirdi. Mangal Dağı düştü, ordunun Üçüncü Grubu'nun ileri mevzileri Yunanlıların eline geçti. Top sesleri Ankara'dan duyulmaya başladı.

23 Ağustos 1921 – Yunan ordusu cephemize karşı ilerlemeye başladı ve taarruza geçti. Savunmamız birkaç yerden kırıldı. Tedbir alındı, birlikler kaydırıldı. Meydan muharebesi 100 kilometrelik cephede cereyan etti. Sol kanat Ankara'nın 50 kilometre yakınına değin çekildi. Ordunun yönü batıya iken güneye döndü. (Nutuk)

23 Ağustos 1921 – Yunan Bakan Theotakis, kendisinden randevu isteyen İngiliz [Ataşesi](#) Albay Narine'e 5 Eylül'de Ankara'da randevu verdi. Ancak evdeki hesap çarşıya uymayacaktı.

23 Ağustos 1921 – Sakarya Savaşı başladı. 23 Ağustos'ta Mangal Dağı, 26 Ağustos'ta Türbetepe Yunan ordularının eline geçti. Bunun üzerine Başkomutan Atatürk, 27 Ağustos'ta Milli Savunma Bakanı'na, TBMM'nin önce Keskin'e, gerekirse Kayseri'ye taşınması için emir verdi. Ancak Yunan taarruzu önlenince bu emri iptal etti. 100 km'lik bir hat üzerinde devam eden bu meydan muharebesinde yer yer Türk savunma hatları çözüldü. Sol kanattaki Türk kuvvetleri Ankara'nın 50 km güneyine kadar çekildi. Türk ordularının yönü değişti. 27 Ağustos'ta Yusuf İzzet Paşa'nın "Bu hat da giderse hangi hattı savunacağız?" demesi üzerine Başkomutan Atatürk, şu formülü geliştirdi: "Hattı müdafaa yoktur, satı müdafaa vardır o satı bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla sulanmadıkça terk olunamaz. Onun için küçük büyük her birlik bulunduğu mevziden atılabilir. Fakat küçük büyük her birlik ilk durabildiği noktada yeniden düşmana cephe kurup savaşa devam eder..." Bunu, ordulara emir olarak da verdi. Orgeneral Ali Fuat Erden'in değişiyile, "Sakarya muharebesi, saha savunmasıdır. Mustafa Kemal bunu 'satı müdafaası' diye ifade etti." (Ali Fuat Erden, Atatürk, s. 93). Atatürk, bu geri çekilişlerle hem düşmanı fiziksel ve zihinsel olarak yıprattı. Hem düşman ordusunun ikmalini zorlaştırdı, hem de istediği yerde düşmanı karşılayabildi. Ayrıca düşmanı, 100 km'lik bir alanda savaşmak zorunda bıraktı.

24 Ağustos 1921 – Mangal Dağı'nı koruyamayan yarbay Kenan Bey görevden alındı. Türk ordusu kayıplar vererek geri çekildi.

24 Ağustos 1921 – Trabzon'da bir miting yapılarak, bütün milletin savaşımaya hazır olduğu dile getirildi.

25 Ağustos 1921 – Yunan Kralı Konstantin’in, Eskişehir’de “Daily Telegraph”; gazetesi muhabirine demeci: “...Mustafa Kemal bu defa savaşı kabul ederse, ordusunu yok edeceğiz ya da ordusunun büyük kısmını esir edeceğiz(!) Ankara’ya girmeyi umuyoruz(!)”

26 Ağustos 1921 – Başkomutan Mustafa Kemal’in birliklere emri: **“Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O satih bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kaniyla islanmadıkça terk olunamaz!”**

26 Ağustos 1921 – Atatürk’ün, birliklere emri: “Savunma hattı yoktur, savunma yüzeyi vardır. O yüzey bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kaniyla islanmadıkça terk olunamaz!”

26 Ağustos 1921 – Afyon cephesinde Büyük Taarruzun başlaması.

26 Ağustos 1921 – Şiddetli çarpışmalar sonucunda Kara İlyas tepeleri Yunanlıların eline geçti. Türk cephesinde bozulmalar başladı. Yunanlılar bazı mevzileri ellerine geçirdi. Süngü çatışmaları başladı.

26 Ağustos 1921 – Mustafa Kemal; **“Hattı Müdafa yoktur, sathı Müdafa vardır...”**

26/27 Ağustos 1921 – Atatürk’ün, bir kısım mevzilerin terke mecbur kalmışı üzerine Ankara’da bulunan Millî Müdafaa Vekili Refet Paşa’ya telgrafi: “Meydan muharebesinin Ankara’ya kadar uzanması ihtimal dahiline girmiştir. ...Meclis ve hükümetin ilk aşama olarak Keskin’e, ondan sonra zorunluluk halinde Kayseri’ye nakli lâzımdır. Nakil 29 Ağustos akşamına kadar sonlanmalıdır.” [Kocatürk]

27 Ağustos 1921 – Sakarya’da çarpışmalar bütün şiddetiyle devam etti. Yunanlılar bazı mevzileri ele geçirdi. Türk süvari birlikleri Yunan başkomutanı Papulas’ın karargâhını bastı, Papulas zor kurtuldu.

27 Ağustos 1921 – Mustafa Kemal, karargâhtan yayınladığı emirde “Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır” diyerek herkesi vatan için savaşmaya çağırıldı.

28 Ağustos 1921 – Delibaş Mehmet öldürüldü.

29 Ağustos 1921 – Atatürk’ün emriyle, ordumuzda cephe değişikliği yapıldı.

29 Ağustos 1921 – Akşam saatlerinde meclise Kayseri’ye taşınmaya hazır olun talimatı verildi.

30 – 31 Ağustos 1921 – Yunan orduları, 30-31 Ağustos 1921’de şiddetli hücumlarını sürdürdüler. Başkomutan Atatürk’ün, “Kaybedilmesi halinde Ankara’nın tehlikeye düşeceğini” söylediği Çal Dağı, 2 Eylül’de Yunan ordularının eline geçti. Atatürk son durumu inceleyip karar vermeye çalışırken, Fevzi Paşa, telefonda, Yunan ordularının kötü durumda olduklarını ve geri çekileceklerini söyledi. Durumu değerlendiren Atatürk, birliklere, bu sefer “çekilme” değil, “direnme” emri verdi.

31 Ağustos 1921 – Tevhid-i Efkâr gazetesi; “Çanakkale’de iki defa İstanbul’u kurtarmış olan Mustafa Kemal bu defa da vatani kurtaracaktır.”

1 Eylül 1921 – Türk birlikleri Çaldağı’nı ele geçirdi ama Yunanlılar karşı saldırıyla kaybettikleri mevzileri geri aldı. Türk kuvvetleri Polatlı yakınlarına doğru çekildi.

1 Eylül 1921 – Mustafa Kemal hükümet merkezinin Kayseri’ye taşınmasını emretti.

1 Eylül 1921 – Urfa'nın Suruç ilçesinde yapılan mitingde Kürtlerin ordunun zaferi için herşeyi yapabilecekleri dile getirildi.

1 Eylül 1921 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'nın, Atatürk'e, Meclis'in orduya güvenini ve teşekkürlerini bildiren telgrafı. [Kocatürk]

1 Eylül 1921 – Atatürk'ün, Sakarya cephesinden Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne telgrafı: "...En yüksek azim ve imanla muharebe eden ordunun, bağımsızlığımızın savunulması uğrunda namus gereğini yerine getireceğini temin ederim."

1 Eylül 1921 – Atatürk, **Yunan ordusunun kaçarken kadın ve kızlara saldırılacağını tahmin ederek** halkın ve bilhassa kadın ve çocukların dağlara yahut emin yerlere saklanmasını istedi.

2 Eylül 1921 – Sakarya Meydan Muharebesi (Sakarya Zaferi 23 Ağustos-13 Eylül 1921).

2 Eylül 1921 – Ahmet İzzet Paşa'nın, Atatürk'e telgrafı: "Görüşlerinizi bize anlatmak üzere yetkili bir temsilcinizi İstanbul'a göndermenizi rica ederim."

3 Eylül 1921 – Sakarya Savaşı'nda sessiz bir gün. Yunanlılar ilk günden beri 15 kilometre ilerleyebildi. Yer yer süngü savaşları yapıldı.

3-5 Eylül 1921 – Yunan ordularının 3-5 Eylül arasındaki taarruzları sonuçsuz kaldı. 5 Eylül'de bir Yunan uçağı Ankara istasyonunu bombaladı.

5 Eylül 1921 – Haymana ve Eski Polatlı arasından başlayan Yunan saldırısı püskürtüldü. Başkomutan Papulas, Türklerin yenildiğini ilan etti.

5 Eylül 1921 – Atatürk'ün, cepheden Fransız kadın gazeteci Berthe Georges-Gaulis'e mektubu: "...Askerlerimizin kahramanlığı ve bütün milletin hayranlığa değer bir bağlılıkla bana tam destek olması sayesinde, Yunan istilâcılarını sonunda yurdumdan kovacağımı kuvvetle umuyorum." [Kocatürk]

5 Eylül 1921 – Mustafa Kemal savaşın en hararetli günlerinde duygularını Fransız gazeteci Berthe Georges Gaulis'le paylaştı.

5 Eylül 1921 – Enver paşa Batum'da halk şuralar fırkası (İttihat ve Terakki yerine kurulan fırka) genel kongresini yaptı.

6 Eylül 1921 – Atatürk'ün, "İttihat ve Terakki Kongresi" adıyla Batum'da bir toplantı yapılmasına ön ayak olanlardan Halil (Kut) Paşa hakkında Kâzım Karabekir'e telgrafı: "Halil Paşa hakkında uygun gördüğünüz işlemi uygulayınız. Bu işlemin sorumluluğuna ben de Vekiller Heyeti ve Meclis'e karşı katılıyorum."

6 Eylül 1921 – Türk orduları Sakarya savaşında üstün duruma geçtiler.

8 Eylül 1921 – Türk birlikleri saldırı hazırlıklarına başladı.

8 Eylül 1921 – Başkomutan Papulas, Atina'dan Ankara'yı almaktan vazgeçmelerini ve ateşkes sağlanmasını istedi.

8 Eylül 1921 – Mustafa Kemal Paşa'nın gördüğü lüzum üzerine 8 Eylül 1921 tarihli Başkumandanlık tezkeresiyle Yozgat İstiklal Mahkemesi kuruldu ve Tekalif-i Milliye Emirleri'ni uygulamayanların cezalandırılması konusu da İstiklal Mahkemelerinin görevleri arasına alındı. Buna ilaveten bu tarihten sonra istifa eden İstiklal Mahkemeleri üyelerinin yerine yeni üyelerin atanması da bizzat Başkumandan tarafından yapıldı.

8 Eylül 1921 – Kral Konstantin'in "Gordion Düğümünü" kesmeden geri döneceği anlaşıldı.

9 Eylül 1921 – Başkomutan Atatürk, bazı silah arkadaşlarıyla birlikte Polatlı'nın kuzeyindeki Zafertepe'ye geldi. Yunan ordularının durumunu inceledi. Savaş planlarına son şeklini verdi. O gece gerekli hazırlıklar yapıldı. 10 Eylül 1921'de de Türk karşı taarruzu başladı ve Duatepe geri alındı. 12 Eylül 1921'de Çal Dağı ve Mangal Dağı kurtarıldı.

9 Eylül 1921 – Atatürk'ün, komutanlarla Zafertepe'ye gelişi ve düşmanın durumunu dürbünle tetkik edişi.

9 Eylül 1921 – Sakarya Savaşı'nda Mustafa Kemal Paşa, bazı komutanlarla düşmanın mukavemetinin kırıldığı Polatlı'nın kuzeyindeki Zafertepe'ye gelerek, Yunan Ordusunun durumunu inceledi.

9 Eylül 1921 – Cuma günü Anadolu'da savaşan ordumuz için Ayasofya caminde mevlit okundu. Mevlide 10.000 kişi katıldı.

10 Eylül 1921 – Atatürk'ün, Zafertepe'den de daha ileri hatta geçişi (Kâzım Özalp hatıralarında der ki: "Başkumandan, İsmet Paşa ile beraber taarruz hareketini yakından takip ediyordu. Bu sırada topçu ateşinin daha tesirli bir şekilde düzenlenmesi için, 15. Tümenin yanına gitmeye karar verdi. Benim, bulunduğum yerden ayrılmamaklıgımı ve muharebeyi Zafertepe'den idare etmemi uygun görerek, daha ileri hatta geçti. Başkumandanın böyle önemli bir durumda, en ileri hatta taarruz eden kitaların yanında görülmesi ve muharebeyi fiilî harekât hattında takip etmesi, subay ve erlerin maneviyatları üzerinde büyük tesir yaptı." [Kocatürk])

10 Eylül 1921 – Bu tarih 22 gün 22 gecelik Sakarya (Yunanlılarca Sangarios) Savaşı'nın "kırılma" günüydü. O gün, Başkomutan Atatürk, günlerdir savunmada olan Türk ordularına "taarruz" emri vermişti. 10 Eylül 1921'de başlayan Türk taarruzu, 13 Eylül 1921'de Sakarya Meydan Muharebesi'nin kazanılmasıyla sona erecekti.

10 Eylül 1921 – Yer: Zafertepe. Sabahın ilk ışıklarıyla "üç Mustafa"; Mustafa Kemal (Atatürk), Mustafa Fevzi (Çakmak) ve Mustafa İsmet (İnönü) karargâh subaylarıyla birlikte Zafertepe'ye geldiler. Ünlü kadın yazar Halide Edip (Adivar) de yanlarındaydı. Üzerindeki er üniformasının kollarında "onbaşı" rütbesi vardı. Başkomutan Atatürk, hemen batarya dürbününün başına geçti. Yunan hatlarına baktı. Sonra hemen yanındaki Albay Kazım (Özalp)'a taarruz emri verdi.

10 Eylül 1921 – 151 sayılı "Ereğli Havza-i Fahmiye Maden Ameledinin Hukukuna Müteallik kanun" ile işveren ve işçi ilişkileri düzenlendi, sermayeye karşı emek korundu. Bu kanunla; **zorla çalıştırma yasaklandı, çalışma süresi 8 saat ile sınırlandırıldı, asgari ücret ve çalışma yaşı (18) belirlendi, işçi eğitim esasları tespit edildi, fazla çalışma işçinin isteğine bırakıldı.**)

11 Eylül 1921 – Yunan kuvvetleri geri çekilmeye başladı.

11 Eylül 1922 – Mudanya Mütarekesi'nin imzalanması.

11 Eylül 1922 – Bursa'nın kurtuluşu mecliste büyük bir coşkuyla karşılandı.

11 Eylül 1922- Mudanya, Havran, Edremit, Orhaneli kurtarıldı.

11 Eylül 1922 – İtilaf Devletleri (İngilizlerin, Fransızların ve İtalyanların) Çanakkale Boğazı'nın Anadolu yakasına asker gönderdi.

11 Eylül 1922 – Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, İzmir ve Bursa'nın kurtuluşu nedeniyle orduya ve Başkomutan Atatürk'e, milletin ebedî şükran ve minnetinin bildirilmesi kararı. [Kocatürk]

11 Eylül 1922 – Atatürk'ün, Göztepe'de Uşakîzade Muammer Bey'in köşkünü gezmesi, burada Lâtife Hanımla tanışması, Lâtife Hanım'ın Atatürk'ün elini öpmesi (Lâtife Hanım, Türk ordusunun İzmir'e girişini takiben "İzmir Mevki Komutanlığı"na getirilen 8. Tümen Komutanı Kâzım (Sevüktekin) Paşa'ya -adına işlerini yürüten- Osman Efendi'yi göndermiş ve "Göztepe'deki evlerini Mustafa Kemal Paşa ikametgâh olarak düşünürse, kendileri için büyük şeref olacağını ve böyle bir şerefin bir Türk ailesinden esirgenmemesini" rica etmişti. Atatürk, durumun kendisine iletilmesi üzerine, söz konusu evi görmek üzere Göztepe'ye gitmiş ve köşkü gezmişti. İngiliz subay ve yazarı Armstrong'un 1932 yılında yayımlanan "Bozkurt" adlı kitabında yer alan "Lâtife Hanım'ın, Atatürk'ün karargâhına gelerek yanına girdiği şeklindeki sahne", Atatürk'ün aynı yıl Akşam gazetesi başyazarı Necmeddin Sadık (Sadak) Bey'e dikte ettiği -yine Necmettin Sadık imzasıyla- 7.12.1932 tarihli Akşam gazetesinde yayımlanan cevapla yalanlanmış bulunmaktadır. [Kocatürk]

11 Eylül 1922 – Atatürk'ün, geceyi İzmir-Karşıyaka'da İplikçizade Köşkü'nde geçişi.

12 Eylül 1921 – Türk Ordusu saldırıları şiddetlendirdi. Yunanlılar önemli mevzilerini terkederek, Sakarya'nın batısına doğru çekilmeye başladı.

12 Eylül 1921 – Savaş alanında kazanılmaya başlanan başarılar, Anadolu'nun birçok kentini sevince boğdu. Trabzon'da şenlikler yapıldı, minareler ışıklandırıldı; Ankara'da fener alayları düzenlendi.

12 Eylül 1921 – Yunan Kralı Konstantin'in, İstanbul'da yayımlanan Fransızca Revlille gazetesinde - Milletler Cemiyeti delegesi- General Gork'a demeci: "...Mustafa Kemal harbi kabul edecek olursa, ancak 50.000 kişiden ibaret olan ordusunu imha edeceğiz (!) Ankara'ya herhalde gireceğiz (!)" [Kocatürk]

13 Eylül 1921 – **Sakarya Meydan Muharebesi'nin zaferle sonuçlanması.**

13 Eylül 1921 – Yunan ordusu geçtiği yerleri yakıp yıkarak Sakarya'nın batısına çekildi. Türk ordusu 100 km boyunca Yunan ordusunu takip etti. 1683 Viyana bozgunundan beri Batı karşısında devam eden Türk geri çekilişi, 238 yıl sonra, 1921'de Sakarya Savaşı'nda Ankara önlerinde; Polatlı'da-Haymana'da durduruldu. Sakarya'da 3.713 şehit, 18.480 yaralı verdik. Türk ordusunda şehitlerin 277'si, yaralıların ise 1058'i subaydı. Bu nedenle Sakarya Savaşı "Subay Savaşı" olarak da bilinir. Yunan ordusu ise resmi rakamlara göre 3.958 ölü, 18.955 yaralı verdi. (Celal Erkan, Kurtuluş Savaşı Tarihi, s. 267). Ancak bazı kaynaklara göre Yunan ordusu, en az 30.000 kişiyi savaş meydanında bıraktı. Mesela İngiliz raporları, Yunan kaybının 31.000 kişi olduğunu yazıyor. (Şimşir, s. 231).

13 Eylül 1921 – 23 Ağustostan beri devam eden (tam 22 gün 22 gece süren) Sakarya Savaşı kazanıldı.

13 Eylül 1921 – Sakarya Meydan Muharebesi'nin sonuçlanması ve düşmanın Sakarya nehrinin doğusunda imha ile zaferin kazanılması. Yunanlıların 23 Ağustos'ta başlattıkları savaş, 22 gün 22 gece sürdü. Sonunda Türk cephesi büyük bir zafer kazandı. Türk Ordusu birçok koldan ilerledi. Bütün mevzileri boşaltarak geri çekilen Yunan birlikleri köprüleri tahrip ederek Sakarya'nın batısında mevzilendi.

13 Eylül 1921 – Sakarya ırmağının doğusunda düşmandan eser kalmadı. Böylece 22 gün ve 22 gece süren büyük ve kanlı Sakarya Meydan Muharebesi (Sakarya Melhame-i Kübrası) Türk devletinin tarihine, dünya tarihinde eşine çok az rastlanan büyük bir meydan muharebesi örneği kaydetti. (Nutuk)

13 Eylül 1921 – Sakarya Zaferi üzerine Başkomutan Atatürk'ün, Batı Cephesi Komutanlığı'na emri: "...Düşman batıya geri çekilmeye devam etmektedir. Düşmanın geride herhangi bir hatta durmasına ve eski düzenini almasına mani olmak ve geri çekilişini yenilgiye uğratmak lâzımdır."

13 Eylül 1921 – Atatürk'ün, Başkomutanlık işlemlerinin daha basit şekilde seyretmesi için Başkomutanlık Kalemî'nin kaldırıldığını ve Başkomutan'ın gerek Millî Savunma Bakanlığı gerekse Genelkurmay Başkanlığı ile doğrudan temasta bulunarak çalışacağı hakkında ilgililere yazısı.

13 Eylül 1921 – Başkomutanlığın, Batı cephesinin yeniden kurulup düzenlenmesi emri (Mevcut tümenlerden 5 kolordu oluşturulmuştur).

13 Eylül 1921 – Atatürk tarafından hazırlanan "Meclis takdirnamesiyle taltif hakkında Kanun"un, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabulü: "Muharebelerde bilfiil ateş altında fevkalâde yararlıklar gösterenler, Türkiye Büyük Millet Meclisi takdirnamesiyle mükâfatlandırılır." [Kocatürk]

13 Eylül 1921 – Mustafa Kemal Paşa'nın Meclise siyasi, sosyal, idari ve askeri görüşleri özetleyen ve idari teşkilat ile ilgili kararları içine alan bir tasarı sunması. (Tasarı 18 Eylül'de görüşülmüştür.) (4 ay sonraki ilk Teşkilat-ı Esasiye kanunu bu tasarıdan çıkmıştır.) (Nutuk)

13 Eylül 1921 – 13 Eylül 1683'te Viyana'da başlayan kesintisiz geri çekilmenin, 238 yıl sonra 13 Eylül 1921'de nihayet durdurulması.

13 Eylül 1921 – Fahrettin (Altay) ve Kazım (Özalp) Beylerin General rütbesine yükseltilmeleri.

14 Eylül 1921 – Seferberlik ilan edildi. Grup teşkilatı kaldırıldı ve kolordu halinde örgütlenme başladı.

14 Eylül 1921 – Yunanlıları kovalayan Türk kuvvetlerinin Sakarya'nın batısına geçmesi.

14 Eylül 1921 – Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın "Genel seferberlik" ilanını bildiren emri.

14 Eylül 1921 – Atatürk'ün, Sakarya Zaferi'ni takiben cepheden millete bildirgesi: "...Avrupa'nın en mükemmel araçlarıyla donatılmış olan Konstantin ordusundan, ordumuzun donatım itibariyle de geri kalmaması ve hatta ona üste çıkabilmesi gibi inanılmaz mucizeyi, Anadolu halkının fedakârlığına borçluyuz."

14 Eylül 1921 – Atatürk'ün, "genel seferberlik ilânı" nı bildiren emri: "14/15 Eylül 1921 gece yarısından itibaren bütün vatanda umumî seferberlik ilân edilmiştir. Mağlup düşmanı Anadolu içerisinde en son neferine kadar imha için ilân edilen bu seferberlikte amaçlanan gayeye varıncaya

kadar, gerek duyuldukça silâh altında bulunan sınıflardan başka askerlik yaşındakiler de silâh altına çağrılacaktır.”

14 Eylül 1921 – İsmet ve Fevzi Paşaların, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na, Başkomutan Atatürk'e Mareşal rütbesi ve Gazilik unvanı verilmesini teklif eden telgrafı.

17 Eylül 1921 – Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, cephede bulunan Başkomutan Atatürk'e Sakarya Zaferi'ni kutlayan telgrafı: “Türkiye Büyük Millet Meclisi, millî ordunun müstesna fedakârlıklarıyla kazanılan Sakarya Meydan Muharebesi'nin kahramanlarını kutlamış ve bütün milletin hislerine tercüman olarak, pek derin olan minnet ve şükranını yüksek aracılığınızla bütün ordu mensuplarına sunmaya karar vermiştir.”

18 Eylül 1921 – Yunan birlikleri Eskişehir'e doğru çekilmeye başladı.

18 Eylül 1921 – Atatürk'ün, Sakarya Zaferi'ni takiben cepheden Ankara'ya dönüşü.

18 Eylül 1921 – Atatürk'ün, Sakarya Zaferi nedeniyle Batum halkının tebriklerini sunan Batum Başşehbenderi Aziz Samih (İlter) Bey'e teşekkür telgrafı.

19 Eylül 1921 – Mustafa Kemal'e Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kanunla **“mareşal” rütbesi ve “gazi” unvanı verilmesi.**

19 Eylül 1921 – Büyük Millet Meclisi'nin Mustafa Kemal'in rütbesi ve Gazi unvanı ile ödüllendirmesi. Mustafa Kemal'e mecliste gazilik ve mareşallik veren kanun teklifi tartışmasız ve alkışlar arasında kabul edildi.

19 Eylül 1921 – Atatürk; “Hukumumuzu sağlayıncaya kadar silahımızı elden bırakmayız.” (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.107.)

19 Eylül 1921 – Atatürk'e, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kanunla “Mareşal” rütbesi ve “Gazi” unvanı verilişi. Atatürk'ün, kendisine “Gazi” unvanı ve “Mareşal” rütbesi verililişi münasebetiyle Meclisle teşekkür konuşması: “...Kazanılan bu başarı, Yüksek Heyetinizin iradesiyle kuvvet bulan ordumuzun iradesi sayesinde, düşman ordusunun iradesinin kırılması suretiyle belirmiştir. Bu sebeple ödüllendirişinizin gerçek muhatabı yine ordumuzdur.”

19 Eylül 1921 – Atatürk Sakarya zaferinden sonra mecliste yaptığı konuşmada; “Sovyet halkının bugün, yarın ve her zaman Türkiye'nin dostluğuna güvenebileceğini” belirtti. (Sonrasında Frunze Türkiye'ye geldi. Aralık 1921 ve Ocak 1922 arasında Türkiye'de kalıp cepheleri gezdi ve dönüşünde Sovyetler, Türkiye'ye ordu ihtiyaçlarının karşılanması için 1.1 milyon Ruble verdi.) (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.76.)

19 Eylül 1921 – Atatürk'ün, Sakarya Meydan Muharebesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: “...Efendiler! Türkiye Büyük Millet Meclisi ordusunun Sakarya'da kazanmış olduğu meydan muharebesi, pek büyük bir meydan muharebesidir. Harp tarihinde misli belki olmayan bir meydan muharebesidir. ...Bizi imha etmek görüşü karşısında varlığımızı silâhla korumak ve savunmak pek tabiidir. Bundan daha tabii ve daha haklı bir hareket olamaz.”

20 Eylül 1921 – Atatürk'ün, “Gazi” unvanı ve “Mareşal” rütbesinin verililişi nedeniyle orduya bildirgesi: “...Zaferden dolayı sizin kahramanlıklarınızla, sizin gösterdiğiniz nihayetsiz fedakârlıklar pahasına

kazanılan bu büyük muzafferiyetlerin millet tarafından takdirini gösteren bu rütbe ve unvanı, ancak size mal ederek bütün askerlik hayatımın en büyük iftihar sermayesi olarak taşıyacağım.”

20 Eylül 1921 – Atatürk, Sakarya Zaferi nedeniyle orduya yayınladığı beyannamede bu zaferin ‘**Mazlum** milletimizi tarihin en tehlikeli bir zamanında yeniden ışığa ve kurtuluşa kavuşturduğunu’ belirtiyordu. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.86.)

20 Eylül 1921 – Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin, Sakarya Zaferi sebebiyle Başkomutan Atatürk’e telgrafı: “Meclis, yüce ve saygıdeğer Başkanlarının, düşman ordusunu bozguna uğratan dahiyane karar ve önlemleri sayesinde kazanılan bu büyük zaferle kıvanç duymaktadır.” [Kocatürk]

21 Eylül 1921 – Atatürk’ün, Sakarya Zaferi nedeniyle kendisini kutlayan Ankaralıların telgrafına cevabı: “Soylu milletimizin hayat ve bağımsızlığını yok etmek isteyen Yunan ordusunu yirmibir günlük meydan muharebesinden sonra bozguna uğratan ordumuz ve şahsım hakkındaki tebriklerinize teşekkür ederim.”

21 Eylül 1921 - Türk ordusu Sakarya Nehri batısına geçti.

21 Eylül 1921 – Franklin-Bouillon 21 Eylül’de Ankara’ya geldi.

24 Eylül 1921 – Franklin-Bouillon 21 Eylül’de Ankara’ya geldi, Gazi Mustafa Kemal ile görüşmeler başladı. Mustafa Kemal ile Fransız Meclisi Harici İşler Komisyon başkanı Franklin Bouillon arasında Türk-Fransız barış görüşmelerinin yeniden başlaması.

24 Eylül 1921 – Bolvadin ve Çay Yunan kuvvetlerinden geri alındı.

25 Eylül 1921 – Malta’dan kaçarak Kuşadası’na gelen Ali İhsan (Sabis) Paşa’nın, Söke’den Başkomutan Atatürk’e Anadolu’da vazife isteyen telgrafı.

25 Eylül 1921 – Mustafa Kemal Paşa’nın mecliste konuşması; “... Yüce meclisin vatanın ve milletin istiklalini, hayatını kurtarmaya çalışırken, hilafet ve saltanatla, halife ve sultanla bu kadar çok meşgul olması sakıncalıdır.” (Nutuk)

26 Eylül 1921 – Yunan Kralı Konstantin’in Atina’ya dönmek üzere Bursa’dan ayrılışı.

26 Eylül 1921 – Bursa’da bulunan Yunanistan kralı Konstantin kentten ayrılırken, “Türkleri kalbinden vurduk” dedi. Kars Konferansı başladı.

26 Eylül 1921 – Atatürk’ün, Ali İhsan Paşa’nın 25.9.1921 tarihli telgrafına “Ankara’ya gelmesini bildiren” cevabı.

26 Eylül 1921 – Kars’ta Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan ve Sovyet Rusya temsilcileri ile Kazım Karabekir arasında görüşmeler başladı.

27 Eylül 1921 – İstanbul’da bulunan Zübeyde Hanım’ın, Atatürk’e Mareşal rütbesi ve Gazi unvanı verilmesi nedeniyle tebrik telgrafı: “Size “Mareşallik” yüce rütbesi ile “Gazilik” şeref unvanının verildiğini müjdelediler. Milletin hakkınızdaki bu sevgi ve itimadı, benim kadar kimseyi duygulandıramaz. Kız kardeşinle beraber alnından öperek ve bağrımıza basarak seni tebrik ederiz.”

29 Eylül 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda, İngilizlerin esir değişimi istekleriyle ilgili görüşmeler esnasında konuşması: "...Son zaferi takiben, hemen onun belirlediği günlerde İngilizler bir yakınlaşma zemini aradılar ve bunu oluşturmak için derhal bize hiç sormaksızın Malta'da bulunan tutukularımızı bütünüyle bırakmaya karar verdiler."

29 Eylül 1921 – Atatürk'ün, annesi Zübeyde Hanım'ın 27.9.1921 tarihli tebrik telgrafına cevabı: "Benim için dünyevî mükâfatların en yücesi olan tebrikâtınızla mesut oldum. Sizi görmek hususundaki isteğimin derecesini ifade imkânsızdır. İlk fırsatta sizleri buraya getirmeye çalışacağım. Bunu bildirişimi bekleyerek memleketimizin kurtuluşuna yönelik dualara devam etmenizi rica ile ellerinizden ve kız kardeşimin gözlerinden öperim."

29 Eylül 1921 – Atatürk'ün, Sakarya Zaferi'ni tebrik eden Azerbaycan Elçisi Abilof'un telgrafına cevabı. [Kocatürk]

5 Ekim 1921 – Malta'dan dönen Ali İhsan (Sabis) Paşa Ankara'ya geldi.

6 Ekim 1921 – Atatürk'ün, Ankara'ya gelen Ali İhsan Paşa ile görüşmesi.

7 Ekim 1921 – Atatürk'ün, Batı Cephesi Komutanlığı emrinde olmak üzere I. Ordu Komutanlığı'na Ali İhsan Paşa'nın atandığını bildiren yazısı.

7 Ekim 1921 – Batı Cephesine bağlı 1. Ordu kuruldu.

13 Ekim 1921 – TBMM Hükümeti ile Kafkas Cumhuriyetleri (Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan) arasında **Kars anlaşması** imzalandı.

14 Ekim 1921 – Atatürk'ün, Ankara'da Azerbaycan Elçisi Abilof'un güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

16 Ekim 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda, Fransızlarla yapılacak antlaşmayla ilgili görüşmeler esnasında konuşması: "...Şimdi bendeniz için olduğu gibi, bütün arkadaşlarımız için de ölçü, Misak-ı Millî'dir. Misak-ı Millî'yi darbeleyen bir antlaşmayı kabulde mazuruz."

18 Ekim 1921 – Atatürk'ün, Ankara'da Azerbaycan Elçiliği'ne bayrak çekme töreninde Elçi'nin konuşmasına cevap söylevi.

19 Ekim 1921 – TBMM ile Fransa arasında Ankara'da anlaşma imzalanması.

19 Ekim 1921 – 19 Ekim 1921 tarihli bir rapora göre Cihanköy'de 5 yaşından küçük çocuklar evlerinden alınıp annelerinin gözleri önünde süngüye takılıp diri diri ateşe atıldı.

19 Ekim 1921 – Vahdettin, halkın maneviyatına güç katan ayet ve hadis meallerinin gazetelerde yayınlanmasını yasakladı. (Bu emir resmi gazetede (Takvim-i Vakayi) 23 Ekim tarihinde yayınlandı.

20 Ekim 1921 – TBMM Hükümeti ile Fransa Hükümeti arasında **Ankara Anlaşması** imzalandı. Türkiye ile Fransa arasında Ankara'da yapılan barış (Franklin-Bouillon Antlaşması). Ankara hükümeti ile Fransa arasında bir süredir devam eden toplantılar sonuçlandı. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Fransa Hükümeti arasında "Ankara Antlaşması"nın imzalanması. Fransa adına Franklin Bouillon'un

sürdüdüğü görüşmeler sonrasında Fransa işgal ettiği Anadolu topraklarından çekildi. İmzalanan antlaşma ile Ankara hükümeti ilk kez Batılı bir ülke tarafından tanınmış oldu.

20 Ekim 1921 - 20 Ekim 1921'de Türkiye Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal Tengirşenk ile Franklin Bouillon (Buyyon) arasında geçen 2 haftalık müzakereden sonra 13 madde halinde düzenlenen (Accord Franco-Turc), "Ankara Antlaşması" imzalanmıştır. Bu antlaşmaya göre Suriye sınırimız Hatay dışında bugünkü şekliyle çizilmiş ve Fransızlar 20 Aralık 1921 tarihine kadar bu sınırın kuzeyinde kalan askerlerini çekmeyi kabul etmişlerdir. Ayrıca Fransızlara bu antlaşmayla bazı maden ocaklarıyla, Adana'da bir pamuk fabrikasının işletme hakkı ve Anadolu'daki bazı okulların varlıklarını sürdürmelerine olanak tanınmıştır. Fransızlar da Anadolu'ya getirdikleri silah ve malzemelerinin bir kısmını Türklere bırakmışlardır. Ankara Antlaşması Güneydoğu Anadolu ile Çukurova'da süregelen savaflara son veriyor, işgal altındaki yörelerin kurtarılmasını sağlıyordu. Bölgede, 5 Ocak 1922 tarihine kadar devir ve teslim işlemleri de sona ermiştir.

20 Ekim 1921 – Fransızlarla "Ankara İtilafnamesi" imzalandı. Buna göre savaş bitiyor, güney sınırimız şekilleniyordu. (İskenderun Suriye sınırları içinde bırakılıyor, ancak 7. maddeye göre burada özel bir idare kuruluyordu. Buradaki Türkler korunacak ve resmi dil Türkçe olacaktı.)

20 Ekim 1921 – Ankara anlaşması. (Bu anlaşma ile siyasi, iktisadi, askeri vb. hiçbir alanda bağımsızlığımızdan hiçbir şey feda etmeksizin, vatan topraklarımızın değerli parçalarını işgalden kurtarmış olduk. Ayrıca milli davamız ilk defa olarak batılı devletlerden biri tarafından onaylanmış ve açıklanmış oldu.) (Nutuk)

20 Ekim 1921 – Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanı Çiçerin, Yunan ordusunun Anadolu'da yapmış olduğu zulme karşı çıkararak protestoda bulundu.

20/21 Ekim 1921 – İşgal edilen Türk toprakları üzerinde başarı kazanamayacağını anlayan Fransız hükümeti, TBMM ile Ankara Antlaşması'nı imzaladı. Fransa adına Franklin Bouillon'un sürdürdüğü görüşmeler sonrasında Fransa işgal ettiği bölgelerden çekildi.

23 Ekim 1921 – Malta'da tutuklu olan Türkler ile Ankara'nın esir aldığı İngilizlerin karşılıklı olarak serbest bırakılmasının öngören anlaşma imzalandı.

23 Ekim 1921 – Kızılay İkinci Başkanı (Hilal-i Ahmer İkinci Reisi) Hamit Bey ile İstanbul'daki İngiliz komiseri arasında yapılan anlaşma üzerine Malta'da tutuklu bulunan Türkler ile Anadolu'da tutuklanan bütün İngiliz tutukluların karşılıklı olarak serbest bırakılması kararlaştırıldı ve uygulandı. (Nutuk)

23 Ekim 1921 – İstanbul'da Ankara Hükümetinin siyasi temsilcisi Hamit Bey ile, İngilizler arasında Anadolu'daki İngiliz esirleriyle Malta'daki Türk esirlerinin değiştirilmesi hakkında anlaşma imzalanması.

23 Ekim 1921 – İstanbul'daki Ankara temsilcisi Hamit Bey ile İngiliz temsilcisi Sir H. Rumbold arasında, İngiliz esirleriyle Malta'daki Türk tutukluların değiştirilmesi konusunda anlaşma imzalandı. (Serbest bırakılan Malta tutukluları 31 Ekim'de İnebolu'ya çıktılar.)

28 Ekim 1921 – Atatürk'ün, ordu komutanlarına, üzerinde bulunan Başkomutanlık görevinin 5 Kasım 1921'den itibaren biteceğini Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne arz ettiğini bildiren genelgesi.

28 Ekim 1921 – Zübeyde hanım oğlunun ve memleketin sevincini yetimlerle paylaşmak için Darüşşafaka Cemiyetine 20.000 kuruş bağış yaptı. (O zaman için bu miktar beş mebus maaşına eşitti.)

29 Ekim 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda, asayiş ve iç güven hakkındaki gensoru ile Merkez Kumandanı Nurettin Paşa hakkındaki gensorunun birleştirilerek görüşülmesi sırasında konuşması: "...Pek nazik zamanlara tesadüf eden bazı olaylardan dolayı ordu komutanlarının değiştirilmesine dair bende kanaat hasil olmamıştır."

30 Ekim 1921 – İkinci dönem İstiklal mahkemeleri; 30 Temmuz 1921 tarihi ile 1923 Ekim ayı arasında çalışmıştır. İlk olarak 19 Ağustos 1921 tarihinde Kastamonu'da, 12 Ağustos 1921 tarihinde Konya'da, 17 ağustos 1921 Samsun, 22 Eylül 1921 tarihinde Yozgat'da kuruldu. İkinci İstiklal Mahkemelerinde asker kaçakları, Kurtuluş Savaşında düşmana yardım edenler ve isyan çıkaranlar yargılandı.

30 Ekim 1921 – Sakarya savaşının kazanılmasını takiben İngilizlerle eşit koşullarda İnebolu'da esir değiş-tokuşu yapıldı. (Malta'da sürgünde bulunan vatanseverler ile Anadolu'da esir alınan İngiliz subayları) Atatürk bu sayede **Malta sürgünlerini** kurtardı. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.161.)

30 Ekim 1921 – Ankara Clair Price adını New York Times'ın 30 Ekim 1921 tarihli Mustafa Kemal'e destek makalesiyle duydu. Yazının görünme kaynağı Columbia üniversitesinde gazetecilik okuyan Zekeriya (Sertel) idi. Price 20 gün sonra Türkiye'ye geldi.

31 Ekim 1921 – Mustafa Kemal'in Başkomutanlık süresinin 5 Kasım 1921'den itibaren 3 ay daha uzatılmasına dair Kanun'un Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabulü.

31 Ekim 1921 – 161 sayılı "Düşmandan kurtarılan ve kurtarılacak olan yerler halkına yardım hakkında" kanun çıkarıldı.

1 Kasım 1921 – Türk davasını destekleyen Pierre Loti'ye Meclis adına armağan gönderilmesi kararı alındı.

1 Kasım 1921 – İnebolu'da 23 Ekim 1921 anlaşmasına göre Türklerle İngilizler arasında tutsak değişimi. Malta'dan İngiliz gemisiyle getirilen 59 Türk, Anadolu'daki 4 İngilizle İnebolu'da değiş-tokuş edildi. Malta'dan getirilen Türkler arasında Kara Vasıf, Mithat Şükrü (Bleda), Rauf Bey (Orbay), Celal Nuri Bey (İleri) gibi isimler de var.

2 Kasım 1921 – Atatürk'ün, Meclis'teki odasında Hataylılar adına gelen Tayfur (Sökmen) ve Faruk (Cengiz) Beyleri kabulü ve görüşmesi. [Kocatürk]

3 Kasım 1921 – Atatürk'ün, Fransız edibi ve Türk dostu Pierre Loti'ye halı gönderilişi nedeniyle mektubu: "Tarihin en karanlık günlerinde sihirli kalemiyle daima Türk milletinin hakkını doğrulamış ve savunmuş olan büyük üstat için Türk milletinin beslediği derin ve sarsılmaz sevgi hislerine, bağımsızlık mücadelesinde şehit düşen erkeklerimizin yetim bıraktığı kızlarımız tarafından gözyaşları arasında dokunan bu halı şahitlik edecektir." [Kocatürk]

5 Kasım 1921 – Mustafa Kemal'in Başkomutanlık süresinin üç ay uzatılması. "5 Kasım 1921 Tarihinden itibaren müşarünileyhin Başkumandanlık müddeti üç ay daha temdit edilmiştir."

9 Kasım 1921 – Medine Fatihî Fahrettin paşa, Kurtuluş Savaşı'nın ardından (Fransızlarla Ankara Antlaşması'nın imzalanmasıyla güneyde savaş sona erince) 9 Kasım 1921 tarihinde TBMM tarafından

Türkiye Cumhuriyeti'nin Afganistan'daki ilk Kabil Büyükelçisi olarak atandı. Kabil'de 1922 ve 1926 yılları arası görev yaptı. Türk-Afgan dostluğunun gelişmesinde önemli rol oynadı.

11 Kasım 1921 – General Harington'un, İstanbul'dan İngiltere Savunma Bakanlığı'na raporu: "...İstanbul hükümeti aracılığıyla Mustafa Kemal'e yaklaşmak konusunda iyimser değilim. Tek kaygım şu ki, Mustafa Kemal Yunanlıların Anadolu'yu boşaltmaları ve Misak-ı Millî esasları gibi aşırı istekler ileri sürebilir."

12 Kasım 1921 – Cemal Paşa'nın, Moskova'dan Atatürk'e telgrafı: "...Enver ve Halil Paşaların Anadolu'da teşebbüs etmekte oldukları hususları öğrendim. Bu teşebbüslere son verdirmek için bütün mevcudiyetimle çalışıyorum."

12 Kasım 1921 Hamdullah Suphi Maarif vekilliğinden istifa etti.

13 Kasım 1921 – Atatürk'ün, Meclisle oluşan ikinci Grup'un faaliyetleri hakkında Kâzım Karabekir'e telgrafı: "...Bir kısım üye vardır ki, her vesile ile millî davaya önder olanların nüfuzunu ortadan kaldırmak, yetenekli ve namuslu askerî liderleri görevlerinden uzaklaştırmak ve sonuç olarak maddî ve manevî kuvvetleri kendilerine hizmet edecek bir yöne yöneltmek istiyorlar. Bugünkü güçlü liderlerinden ilgisini kesecek ordunun, herhangi bir vatanî görevi yapmaya elverişli nitelik ve niceliği kaybedeceğinin farkına varmaksızın ve yalnız hayale dayanan bir kötü niyetle çalışan bu ikinci grubun faaliyeti, kendilerince istenilen neticeyi verirse doğacak vaziyet, ordunun tamamen dağılması ve sonucunda vatanın mahvı demek olacağından bütün kuvvet ve kudretimizle bu fikir ile mücadele edilmektedir. Bu mücadeleye şiddetle devam edilecek, memleketin harap ve perişan olmasına uzanacak bu cereyanı durdurmak için gereken her şey yapılacaktır. Bununla beraber söz konusu azınlığın Meclis'te tehlikeyi gerektirecek bir kuvvet oluşturması şimdilik muhtemel değildir." [Kocatürk]

14 Kasım 1921 – Ankara'da, Afgan Elçiliğinde Azerbaycan Elçisi Abilof şerefine verilen ziyafette, Abilof'un söylevine Atatürk'ün cevap konuşması.

15 Kasım 1921 – Türk birlikleri Yunanlılardan geri aldıkları Menderes nehrinin Batı dirseğinde mevzilendi.

15 Kasım 1921 – Sürgünden (Malta'dan) dönen Rauf Bey'in TBMM'ne katılışı.

15 Kasım 1921 – Malta'dan dönen Kara Vasıf meclise takdim edildi. "Malta Sürgünleri" meclisin doğal üyesi sayıldı.

16 Kasım 1921 – Cemal Paşa'nın, Moskova'dan Atatürk'e mektubu: "...Enver Paşa'yı Buhara'dan geri alamazsam bütün birbuçuk senelik çalışmamı mahvetmiş olacağım. Buna muvaffak olmak için olanca şiddetimle çalışıyorum."

17 Kasım 1921 – Rauf Bey'in Nafia Vekilliğine seçilişi.

17 Kasım 1921 – Rauf Bey'in Bayındırlık Bakanlığına seçilmesi. (Nutuk)

20 Kasım 1921 – Atatürk'ün, Rus siyasetimizin esasları ve amaçları konusunda Moskova Elçiliğimize şifre talimatı.

21 Kasım 1921 – TBMM, Fransız kadın yazarı G.B. Gaulis'e teşekkür kararı aldı.

24 Kasım 1921 – Fransızlar Çukurova'yı boşaltmaya başladı.

26 Kasım 1921 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'e telgrafı: "...Durumunuzun, kuvvetinizin en ufak bir kusura uğraması aynen şahsım hakkında ve mukaddes amacımız hakkında en büyük darbeye uğramış olması kadar gözümde önemlidir. Bozgunculara karşı gerekli tutumu göstermekte asla tereddüt edilmeyecektir, kardeşim." [Kocatürk]

26 Kasım 1921 – Atatürk'ün Moskova Elçisi Ali Fuat Paşa'ya telgrafı: "...Cemal Paşa şimdiye kadar gösterdiği dürüst harekette devam ederse kendisini destekleyeceğiz. Her halde Enver Paşa ve diğerleri ile alâkasını kesmelidir."

26 Kasım 1921 – Himaye-i Eftal cemiyeti nizamname-i esasisi TBMM'nce kabul edildi. Cemiyetin adı 1935 yılında Atatürk tarafından çocuk esirgeme kurumu olarak değiştirildi. Cemiyet 1937 yılında bakanlar kurulu kararıyla kamu yararına çalışan kurumlar arasına alındı.

28 Kasım 1921 – Zübeyde hanımın Darüşşafaka'ya 20 bin kuruş yardım yapması. (Vaktin beş vekil maaşı kadardır.)

30 Kasım 1921 – Cemal Paşa'nın, Münih'ten Atatürk'e mektubu: "Bence bugünün en önemli meselesi, Enver'in son girişimleridir. Bu mecnunu, Anadolu'da sizin başınıza belâ olmaktan meneden talihe teşekkür borçlu olduğum halde ondan sonra giriştiği işten dolayı son derecelerde hayretteyim."

1 Aralık 1921 – Atatürk, cumhuriyet kavramıyla Fransız aydınlarının eserleriyle tanıştı. Montesquieu'yü, J. J. Rousseau'yu okudu. J.J. Rousseau'nun tüm eserlerini okuduğunu 1 Aralık 1921'de TBMM kürsüsünden bile açıkladı. Hatta "Toplum Sözleşmesi"ndeki egemenlik kavramını yeterli bulmayarak gerçek egemenliğin "milli egemenlik" olduğunu söyledi. Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurarken Fransız modelinden esinlendiğini söylüyordu. Ancak bizim cumhuriyetimizin taklit, kopya bir cumhuriyet olmadığını, hatta Fransız modelini aştığını da ekliyordu: Örneğin TBMM'de yaptığı bir konuşmada, "Kayıtsız şartsız millet egemenliğine" dayanan Türk Devrimi'nin, hükümdarla-millet arasında "kayıt ve şartlar" ile denge arayan Fransız Devrimi'ni aştığını belirtmişti. "Türk demokrasisi (cumhuriyeti), Fransa ihtilalinin açtığı yolu takip etmiş fakat kendisine has seçkin niteliği ile gelişmiştir" demişti.

1 Aralık 1921 – Fransızlar, Adana ve Mersin'i Türklere teslim etti. Adana hükümet konağına Türk bayrağı çekildi.

1 Aralık 1921 – Meclis oturumlarına davetli olarak izleyen ilk kadın olan Berthe Georges Gaulis oturumu meclis locasından izledi, kaleme aldı. (Sonradan Meclis Gaulis için 2 kez teşekkür önergesi verdi.)

1 Aralık 1921 – Atatürk; "Biz hayatını, bağımsızlığını kurtarmak için çalışan ve emek veren zavallı bir halkız. (...) Biz bu hakkımızı koruyabilmek, bağımsızlığımızı güvence altında bulundurabilmek için genel kurulumuzca, ulusal kurullarımızla bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı savaşmayı uygun gören bir mesleği izleyen insanlarız." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.62.)

1 Aralık 1921 – Cumhuriyetin “Birinci Adana Serisi pulları”, Adana ve çevresinin Fransızlar tarafından tahliyesi üzerine elde bulunan Osmanlı pulları “Adana 1 Kânunuevvel 1337 ” (1 Aralık 1921) şeklinde sürşarj edilmek suretiyle tedâvüle çıkarılmıştır. 13 parça puldan meydana gelmektedir.

1 Aralık 1921 – Vekiller Heyeti’nin, yetki ve vazifesine dair kanun teklifi münasebetiyle Atatürk’ün Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde konuşması: “...Anayasamızın maddelerini düşünecek olursak, bu kanun, doğrudan doğruya yalnız bizim kafalarımızdan çıkmış bir kanun değildir. Bu kanun, doğrudan doğruya her millet ferdinin kalp ve vicdanında kendiliğinden doğmuş, toplumumuzun yüksek vicdanında belirmiş ve ondan sonra yürürlüğe girmiştir. Zaten, bu münasebetle demin arz etmişim, kanun, hakikî kanun yalnız böyle olur. Taklit ile kanun olmaz.” [Kocatürk]

1 Aralık 1921 – Atatürk, TBMM’de yaptığı konuşmada; “ Efendiler, bu milleti bugün idam sehvası karşısında bulunduran fiillerin ve hareketlerin kaynağı hayaldir, duygusallıktır”. (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.264)

3 Aralık 1921 – Atatürk’ün Fransız kadın gazeteci Berthe Georges-Gaulis ile görüşmesi ve söyledikleri: “...Bugün ordu, bağımsızlık uğruna savaşıyor. Türk milleti aldatılmak istemiyor. Onun olumlu gerçekleştirmelere ihtiyacı var; boş hayaller bize çok pahalıya mal olmuştur. ...Ben Panislâmist değilim. Biz Türküz; hepsi o kadar. İyi Müslümanlar olarak kalmak bize yeter. Asya için olduğu gibi, Avrupa için de töremiz aynıdır. Dostlarımız olacaktır, tam bağımsızlığımızı koruyacağız, her şeyi Türk olma noktasından göreceğiz. Bu, gerçekçi bir düşüncüdür; imparatorluğu yıkan ideolojiye karşı bir düşünüş, ittifaklar, iktidar için birer engel olmayacak, onu ufaltmayacak. Bunların birini diğerine karşı kullanmayacağız, onlara karşı da her zaman toprak ve siyaset bütünlüğümüzü saklı tutacağız. Devamlı dostluklar kurmanın tek yolu bu değil midir?” [Kocatürk]

4 Aralık 1921 – Yabancı ülke temsilcileri ve Fevzi Paşa ile birlikte Ankara’da at yarışlarını izledi.

5 Aralık 1921 – Mustafa Kemal’in Hıristiyanlara kötü davranılmayacağı ve bir af çıkartılacağı yolundaki bildirisine inanmayan Ermeniler, Fransızlarla birlikte şehri terketmeye başladı.

5 Aralık 1921 – Adana, Ankara Hükümeti’nin denetimine girdi.

5 Aralık 1921 – Atatürk’ün, Ankara Antlaşması gereğince Adana’nın tekrar anavatana katılımı münasebetiyle Adanalılara bildirisini: “Asırlardan beri Türkiye’nin ayrılmaz bir parçası iken Büyük Harp sonunda işgal altına girmiş, bu defa Fransa hükümetiyle imzalanan antlaşma gereğince yönetimimize dönmüş olan Adana’da hükümetimiz tekrar kuruluyor.” [Kocatürk]

5 Aralık 1921 – Kâzım Karabekir’in, Atatürk’e “Başkomandanım Kemal Paşa Hazretlerine” ithafını taşıyan imzalı resmini vermesi.

6 Aralık 1921 – Sait Halim Paşa Roma’da bir Ermeni tarafından öldürüldü. İttihat ve Terakki’nin önemli isimlerinden, bir dönemin sadrazamı Sait Halim Paşa, Roma’da Ermeni çeteciler tarafından öldürüldü.

6 Aralık 1921 – İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold’un, İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon’a yazısı: “...Mustafa Kemal, Misak-ı Millî’yi kabul ettirmeye çalışıyor. Misak-ı Millî’yi kabul ettirirse kurtarıcı olarak yıldızı parlayacak ve ilerde de Türkiye’nin kaderinde rol oynayacak!” [Kocatürk]

7 Aralık 1921 – Fransızlar, Kilis’ten çekilmeye başladı.

8 Aralık 1921 – İstanbul Fener Patrikliğine, IV. Meletios seçildi.

8 Aralık 1921 – Atatürk'ün, Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyle Ankara'dan Batı Cephesi'ne hareketi.

9 Aralık 1921 – Atatürk'ün, Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey'le Bolvadin'e gelişi, Ali İhsan ve Yakup Şevki Paşalarla görüşmesi.

11 Aralık 1921 – İstanbul'da oluşan Anadolu hareketini durdurmayı amaç edinen "Anadolu Cemiyeti" Yunanistan Yüksek Komiserliği'ne, Yunan işgal bölgelerinde padişah adına geçici bir hükümet kurulmasını önerdi.

13 Aralık 1921 – General Frunze başkanlığında, Ukrayna Kurulu Ankara'ya geldi.

13 Aralık 1921 – Atatürk'ün, Konya Akşehir'de -Adana'dan gelen- Franklin Bouillon ile görüşmesi.

15 Aralık 1921 – General Frunze'nin başkanlığında gelen Ukranya heyeti meclisi ziyaret etti.

16 Aralık 1921 – Atatürk, Çay – Afyonkarahisar'da.

16 Aralık 1921 – Atatürk'ün, Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey'le beraber Akşehir'den Çay istasyonuna gelişi ve Ali İhsan Paşa ile kısa bir görüşmeyi takiben Ankara'ya hareketi.

18 Aralık 1921 – Atatürk'ün, cepheden Ankara'ya dönüşü.

18 Aralık 1921 – Atatürk'ün, akşam Azerbaycan Elçiliği'nde verilen yemeğe katılması ve konuşması: "...Ne ezen, ne de ezilen vardır; sadece zulme izin verenler vardır, o kadar!"

19 Aralık 1921 – Atatürk'ün, Ukrayna Fevkalâde Temsilcisi General Frunze'nin güven mektubunu kabulü ve Temsilci'nin söylevine cevap konuşması.

20 Aralık 1921 – Atatürk'ün, Ukrayna Şûralar Başkanı Petrovski ve Umum Rus Şûraları ve Müttefik Devletler Kongresi Başkanı Kalinin'e, General Frunze'nin T.B.M.M.'nde okunan demecinin olumlu karşılandığını bildiren mektubu.

20 Aralık 1921 – Adana'da Kolordu binasına Türk bayrağı çekildi.

20 Aralık 1921 – Atatürk'ün, Mayıs 1914 tarihinde Sofya Orduevi'nde Kültür Bayramı vesilesiyle düzenlenen kıyafet balosuna İstanbul Askeri Müze'den getirttiği "uçbeyi" kıyafeti ile katılımını gösteren ve o gece İspanya Elçiliği'nde çekilen resim, 20 Aralık 1921'de İstanbul'da, Tevhid-i Efkâr gazetesinin birinci sayfasında yayınlandı.

23 Aralık 1921 – Atatürk'ün, Fransız Mareşali Lyautey'e Millî Mücadele'de Türk davasına hizmet ettiğinden dolayı teşekkür mektubu: "...Her iki tarafın karşılıklı olarak sarf ettiği gayretlerin Ankara Antlaşması'nı'nın imzasıyla meyvelerini vermiş olduğunu görmekle bahtiyarız."

24 Aralık 1921 – Fransızlar Osmaniye'yi (Cebelibereket) boşalttı. Osmaniye'nin kurtuluşu.

24 Aralık 1921 – TBMM'nin gizli oturumunda Veliht Abdülmecit Efendinin Meclis Başkanlığına gönderdiği **TBMM'ni tanıyan** mektubun okunması.

24 Aralık 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda, Velihaht Abdülmecit Efendi'nin Meclis Başkanlığı'na gönderdiği -T.B.M.M.'ni tanıyan- mektubun okunması nedeniyle konuşması: "...iki yıllık olaylar ve yüksek Meclisinizin kuruluşu artık millete anlattı ki, Meclisin sahip olduğu yüksek kuvvetten, yüksek iradeden başka bir kuvvet mevcut değildir." [Kocatürk]

24 Aralık 1921 – Padişah Vahdettin doğrudan TBMM'ne bir mektup yazarak meclisi tanıdığını Ankara'ya bildirdi.

24 Aralık 1921 – Gaulis Noel gecesi Çankaya köşküne yemeğe davetliydi. (Gaulis Atatürk ve Milli mücadele hakkında birden çok kitap yazdı.)

25 Aralık 1921 – Gaziantep'in kurtuluşu. Antep ve Nizip'i de terkeden Fransızlardan sonra buralara Türk güçleri yerleşmeye başladı.

25 Aralık 1921 – Meclisin gizli oturumunda veliaht Abdülmecit Efendi'nin Anadolu'daki hareketi destekleyen ve başarı dileyen mektubu okundu.

26 Aralık 1921 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumlarında, ordunun kuvvetlenmesi, muhtaç olduğu araç ve gereçlerin tamamlanması hakkında soru ve gensorular sebebiyle açıklamaları: "...Amacımız mutlaka, karşımızda bulunan Yunan ordusunu mağlup edecek derecede kuvvetli ve donanmış ordu meydana getirmektir." [Kocatürk]

26 Aralık 1921 – Atatürk'ün, Refik (Saydam) Bey'in yerine Sıhhiye Vekilliği'ne seçilen Rıza Nur'a, Sinop'a telgrafı: "Hastalığınızdan pek müteessirim. Vekiller Heyeti'nde göreceğiniz vazifeyi önemli ve bugünkü vaziyetimizde hizmet ve yardımınızı gerekli gördüğümünden, Ankara'da mümkün olan her türlü tedavi ve istirahatinize, kabinece yardım edilmek üzere, hareketinizin makine başında bildirilmesi."

26 Aralık 1921 – 12 Ağustos 1922 – Bu tarihler arası **Hindistan'dan gelen yardım parası** 14 seferde ve farklı miktarlarda olmak üzere toplam 106 bin İngiliz lirası veya 675 bin Türk lirasıdır. (Bu para Atatürk'ün emrinde, hazine dışında tutuldu ve Osmanlı bankasında saklandı.(Bu paranın 220 bini orduya, 45 bin lirası muhtaçlara verildi. Bu paradan Atatürk'ün elinde kalan sadece 445 bin liraydı ve kalan bu parada ülke imarı için harcanmıştı.) **(Mısır eski hıdivi Abbas Hilmi Paşa'nın** CHP'ne bağışladığı 900 bin lira ile Hindistan'dan gelen paradan kalanların (445 bin lira) (harcananlar çıkılınca) toplamı 1 milyon 345 bin liraydı. Bu para İş bankasında 2 numaralı hesapta tutuldu. Kişisel harcama yapılmadı.(445 bin lira; 120 bin lira örnek çiftlikler, 250 bin lira İş bankası, 75 bin İşbank ve Maden TAŞ hisse senedi için kullanıldı.) (900 bin lira; İş bankası 2 numaralı hesabındaydı ve hisse senedi alımında kullanıldı.)

27 Aralık 1921 – Fransızlar Tarsus'tan çekildi. Tarsus'un kurtuluşu. Tarsus da Türk birlikleri tarafından teslim alındı.

27 Aralık 1921 – Hindistan Ulusal kongresi Gandhi Başkanlığında Ahmedabad'da toplanarak Hint Ulusu adına Mustafa Kemal'i Sakarya zaferinden dolayı kutladı. Toplantıda alınan kararda şöyle deniyordu; "Mustafa Kemal Paşa ve Türkleri büyük başarılarından ötürü kutlar, Hint halkının sevgilerini sunar, Türkiye'nin bağımsızlığının korunması konusunda yardımlarını sürdüreceğini belirtir." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.46.)

29 Aralık 1921 – Atatürk'ün, Cemal Paşa'nın Ankara hükümetinin [anlayışıyla](#) uyuşmayan bazı tavsiyeleri nedeniyle Moskova Elçisi Ali Fuat Paşa'ya mektubu: “Ben, milleti ittihat ve Terakki bayrağı altına davet edemem. Ankara'ya öğüt vermek değil, Ankara'nın tamamen görüşü ve talimatı dairesinde hareket etmekle yararlı olabileceğini ve bu sebeple fikrini düzeltinceye kadar kendisiyle münasebeti sürdürmekte mazur bulunduğumu bildirmenizi rica ederim.”[Kocatürk]

29 Aralık 1921 – İsmet Paşa'nın komutası altına girmeyi kabul etmeyen Çerkez Ethem, Kütahya'da Milli Kuvvetlere karşı saldırıya geçti.

30 Aralık 1921 – Atatürk'ün, Ukrayna Fevkalâde Temsilcisi General Frunze şerefine Dışişleri Bakanlığı'nın verdiği ziyafette konuşması.

30 Aralık 1921 – Atatürk; “ Mazlumların ahı, zalimlerde kalmaz.” (Türk bağımsızlık savaşı tarih sahnesinden silinmek istenen mazlum bir milletin ahıydı. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.62.)

31 Aralık 1921 – Mustafa Kemal, Çerkez Ethem güçlerinin dağıtılması için Batı Cephesi Komutanlığı'na talimat verdi.

31 Aralık 1921 – Atatürk'ün, “Batı cephesi, Adana ve Maraş bölgesinde seyahat edecek olan Vakit gazetesi başmuharriri Ahmet Emin (Yalman) Bey'e silâh verilmesi” hakkında yazısı.

1922 : İZMİR'İN DAĞLARINDA ÇİÇEKLER AÇAR.

2 Ocak 1922 – Ankara Hükümeti ile Ukrayna Hükümeti arasında dostluk antlaşması Ankara'da imzalandı.

2 Ocak 1922 – Atatürk'ün, Ukrayna Fevkalâde Temsilcisi General Frunze'nin veda ziyafetinde konuşması.

2 Ocak 1922 İzmir'de Fransız Konsolosluğu'nun önünde toplanan Yunan denizciler, konsolosluk binasını taşa tuttu.

2 Ocak 1922 – Atatürk'ün, Cemal Paşa'ya mektubu: “...Paşam, Türkiye'de tahmin edemeyeceğiniz derecede bir inkılâp olmuştur. Bütün manasıyla bir halk hükümeti teşekkül etmiştir Yasama ve yürütme yetkilerini kendinde toplayan Türkiye Büyük Millet Meclisi, bütün devlet işlerine el koymuştur. Hiçbirimiz, bu Meclis'in onayını kazanamayacak çalışmalarda bulunamayız. Şüphesiz bu, takdir ve iftihara değer bir haldir. Şunun veya bunun pazı kuvvetiyle ve zorbalıkla vaziyete hâkim olmasına ihtimal yoktur.” [Kocatürk]

3 Ocak 1922 – Mersin'in Fransız işgalinden kurtuluşu.

3 Ocak 1922 – Fransız kadın gazeteci Berthe Georges-Gaulis'in, Adana'dan Atatürk'e mektubu: “...Avrupa'daki şahsî nüfuzunuz günden güne artmaktadır. Daima iddia ettiğim gibi, bu nüfuzunuz şahsınıza dayanacak olan gelecek barışın en önemli etkeni olacaktır.” [Kocatürk]

3 Ocak 1922 – Atatürk'ün, Anadolu'da yetimhaneler, numune çiftlikleri vb. hayır kurumları kurma teklifinde bulunan Amerikan Yakın Şark Yardım Heyeti'ne verilecek cevabın esasları hakkında Dahiliye Vekilliği'ne yazısı: “...Ancak bu hususta gerek uzak gerek pek yakın bir mazide bize gayet pahalıya mal

olan elim tecrübelerine dayanarak bazı göz önüne alınacak kayıtların ifadesine kesin lüzum vardır.”
[Kocatürk]

4 Ocak 1922 – Adana boşaltıldı. (Türk ordusu 5 Ocak'ta Adana'ya girdi.) Mersin ve Dört Yol kurtuldu. (Adana'nın Kurtuluş Günü 1973'te 20 Aralık'a alındı.)

4 Ocak 1922 – Dört Yol'un kurtuluşu (bazı kaynaklarda 9 Ocak 1922 olarak ifade ediliyor).

4 Ocak 1922 – Atatürk'ün, Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda tenkitleri cevaplandırması: “...Orduya ait yaptığımız işleri kontrol için Meclis'in bir encümen teşkil etmesinde bir mahzur görmem. Fakat bu encümen benim başkanlığım altında olur.”

4 Ocak 1922 – Mustafa Kemal; “Türkiye'nin hala açık ve kapalı olarak çalgınca saldırılara hedef olmasının nedeni, bütün **mazlum milletlere kurtuluş yolunu göstermiş olmasıdır.**”

4 Ocak 1922 – Atatürk'ün, Ukrayna Fevkalâde Temsilcisi Frunze'nin Ankara'dan ayrılışı nedeniyle Lenin'e mektubu.

4 Ocak 1922 – Atatürk , Lenin'e gönderdiği mektubunda; “ Türkiye hala büyük devletlerin ve onların uydularının açık veya gizli azgın saldırılarına hedef olmaya devam ediyorsa bunun nedeni, her şeyden önce mazlum sömürge halklarına örnek olarak kurtuluşa giden yolu göstermesidir.” (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.88.)

5 Ocak 1922 – Adana'nın kurtuluşu.

5 Ocak 1922 - Fransızların çekilmesiyle Türk Ordusu'nun Adana'ya girişi.

5 Ocak 1922 – Türk Ordusu, Fransızların terk ettiği Adana ve Ceyhan'a girdi. Halk bayram sevinci ile sokaklara döküldü.

5 Ocak 1922 – 178 sayılı kanunla cephe ve gerisindeki orduya ait bütün çelimsiz ve zayıf hayvanların ve fazla kağınların bedelsiz olarak muhtaç çiftçilere verilmesi kararlaştırıldı.

7 Ocak 1922 – Atatürk'ün, Buhara'dan gelen Nazari başkanlığındaki siyasî heyeti Türkiye Büyük Millet Meclisi binasında kabulü ve törende konuşması. [Kocatürk]

7 Ocak 1922 – İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold'un, İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a Ankara ile ilgili elde ettiği bilgileri sunan raporu: “...Mustafa Kemal, her zamankinden daha güçlü durumda. Ankara hükümeti, Türkiye'nin başkentini Anadolu'ya kaydırma niyetinde. Türkler “Anadolu Türklerindir” düşüncesinde. Kemalistlerle anlaşmaya varılamaz; çünkü Anadolu'nun tam bağımsızlığını istiyorlar.”

7 Ocak 1922 – İngiliz yüksek komiseri H.Rumbold'un Lord Curzon'a 7 Ocak 1922 tarihli raporu; “Kemalistler ile anlaşmaya varılamaz çünkü Anadolu'nun tam bağımsızlığını istiyorlar” diyordu. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.129.)

8 Ocak 1922 – Atatürk'ün, Fevkalâde Harp Encümeni kurulmasıyla ilgili kanun teklifi nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda konuşması: “...Şunu açıkça söylemek istiyorum ki, gerçekten böyle bir fevkalâde encümenin sizin arzu ettiğiniz şeyleri yapacağına ben emin değilim. Yapılmış ve yapılacak olan işleri görmek için bunun kurulmasına taraftarım. Bu encümen de görecek tir

ki, azamî derecede yapılacak iş, ancak yapılabilen işlerden ibarettir. Bunu görecekler ve Yüksek Heyetinizi bu suretle tatmin edeceklerdir.”

9 Ocak 1922 – Atatürk’ün, “New York Times” muhabiri Clair Price’ı Ankara’da kabulü. [Kocatürk]

9 Ocak 1922 – Gazeteci Price Mustafa Kemal tarafından kabul edildi. (American Current Opinion dergisi ve New York Times yazarı Price, Atatürk ile ilgili makalelerini sonradan “The Rebirth of Turkey” (Türkiye’nin yeniden doğuşu) isimli kitabında topladı.

10 Ocak 1922 – Gazi Mustafa Kemal, Vakit Gazetesi için, yaşamına, anılarına değinen uzun bir demeç verdi. Atatürk’ün, gazeteci Ahmet Emin (Yalman) Bey’le yaptığı -hayatına ait- uzun görüşmenin Vakit gazetesinde yayımlanması: “...Her tarafta çeşitli isimler altında birtakım örgütler başlamıştı. Bunları aynı program ve aynı ad altında birleştirerek bütün milleti ilgilendirmek ve bütün orduyu da bu amaca hizmet ettirmek gerekiyordu. Anadolu’ya girdiğim zaman daha ordu müfettişi görevi ve yetkisi üzerimde iken bu noktadan işe başladım ve bu amaç az zamanda belirdi, izlediğim çalışma şekli İstanbul’ca anlaşılınca beni İstanbul’a getirmek istediler. Gitmedim; neticede istifa ettim.”

11 Ocak 1922 – Atatürk’ün, Ankara’da “Entransigeant” gazetesi muhabirine demeci: “Türk barış şartları, Misak-ı Millî’nin ilân günü olan 28 Ocak 1920 tarihinden beri bütün cihana malûmdur.”

12 Ocak 1922 – Fransız edibi Pierre Loti’nin sekreteri G. Janberger’in, Loti’ye gönderilen harp yetimlerinin işlediği halı nedeniyle Atatürk’e teşekkür mektubu: “Pierre Loti, göz yaşartıcı bu yüksek iltifata nasıl teşekkür edeceğini bilemiyor. Hiç olmazsa bu teşekkürlerini kendi elleriyle yazmalıydı. Ne yazık ki bu sevinçten de mahrumdur.” (P.Loti’nin ağır hasta oluşu nedeniyle mektubu kâtabi yazıp imzalamıştır). [Kocatürk]

14 Ocak 1922 – Kazım Paşa’nın (Özalp) Milli Müdafaa vekilliğine seçilmesi. Refet Paşa’nın istifasıyla boşalan Milli Müdafaa Vekilliği’ne Kazım Paşa (Özalp), Rauf Bey’in (Orbay) istifasıyla boşalan Nafia Vekilliği’ne Fevzi Bey, Celal Bey’den (Bayar) sonra da İktisat Vekilliği’ne Sırrı Bey seçildi.

14 Ocak 1922 – Başkomutan Atatürk’ün başkanlığında, Meclis İkinci Reisi ve Maliye ve Millî Müdafaa Vekilleriyle Genelkurmay Başkanı ve Millî Müdafaa ve Maliye Encümenleri Reislerinden oluşmak üzere “Harp Encümeni” kurulması (Başkomutan’ın bu hususu bildiren 16 Ocak 1922 tarihli tezkeresi Meclis’in 19 Ocak 1922 günkü oturumunda okunmuş, Encümenin ilk toplantısını 22 Ocak 1922 günü yapacağı kaydedilmiştir. [Kocatürk]

14 Ocak 1922 – Associated Press haber ajansı yalan haberle Mustafa Kemal’in suikaste kurban gittiğini duyurdu.

15 Ocak 1922 – Ukrayna Fevkalâde Temsilcisi General Frunze’nin, Trabzon’dan memleketine hareketi esnasında Atatürk’e teşekkür telgrafi.

15 Ocak 1922 – İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold’un, İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon’a telgrafi: “...Yeni barış önerilerini Mustafa Kemal reddedecektir. Bunlar Padişah’a kabul ettirilebilir”

16 Ocak 1922 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin gizli oturumunda, yargılanmasına karar verilen sabık Merkez Ordusu Komutanı Nurettin Paşa’dan gelen -savunma niteliğindeki- raporun görüşülmesi sırasında konuşması: “...Bendenizde oluşan kanaat şudur ki, Nurettin Paşa hakkında

Yüksek Heyetinizce verilmiş olan karar biraz ağır bir karar olmuştur. Bununla beraber bunu, adalete uygun olarak düzeltmek yine Yüksek Heyetinizin elindedir.” [Kocatürk]

21 Ocak 1922 – Atatürk’ün, Ankara’da “İzmir Yurdu Cemiyeti”nin tertiplelediği çayda, Yurt’un fahri başkanlığını kabul edişi nedeniyle konuşması: “...Yurt’un, İzmir’in içinde vazife göreceği güne kavuşacağız. O gün uzak değildir!”

21 Ocak 1922 – İzmir-Atina kaynaklı bir haberde Hüseyin isimli bir havacı yüzbaşının Mustafa Kemal’e üç el ateş ettiği ancak suikastın başarısız olduğu yer aldı. (Yalan haber)

22 Ocak 1922 – Ankara’da “Harp Encümeni”nin, Atatürk’ün başkanlığında ilk toplantısını yapması.

22 Ocak 1922 – İstanbul Robert kolejinin Amerikalı müdürü Lawrence Moore’ın demeci; “Mustafa Kemal öldürülürse yeri doldurulamaz.”

23 Ocak 1922 – Atatürk’ün, “Petit Parisien” muhbirine demeci: “...Büyük Millet Meclisi Hükümeti veya ben, Türk milletine her şeyden evvel, millî emellerinin elde edileceği hakkında teminat vermeye mecburuz. Türk milleti, Yunanlıları kovmaya her ne pahasına olursa olsun, karar vermiştir.” [Kocatürk]

25 Ocak 1922 – Atatürk’ün annesi [Zübeyde](#) Hanım’ın, İstanbul’da vasiyetname yazdırması. (Zübeyde Hanım, iki nüsha olarak hazırlanan bu vasiyetnamenin aslını bir yazı ile Atatürk’e göndermiştir). [Kocatürk]

25 Ocak 1922 – Zübeyde hanım vasiyetnamesini yazdırmak için Cemal Beyi (Bolayır) çağırdı. Şahitler önünde vasiyeti düzenlendi. Mal varlıklarını Mustafa Kemal’e ve Makbule’ye bırakmıştı.

27 Ocak 1922 – Sovyetler Birliği’nin yeni büyükelçisi Aralof, Ankara’ya geldi. Aralof büyük bir törenle karşılandığı Ankara İstasyonu’nda halkı Türkçe selamladı.

28 Ocak 1922 – Sovyet elçisi Aralov’un Ankara’ya gelişi.

30 Ocak 1922 – Atatürk’ün, Sovyet Elçisi Aralof’un güven mektubunu kabulü ve Elçi söylevine cevap konuşması. [Kocatürk]

1 Şubat 1922 – Mustafa Kemal, İngilizlerin Musul’daki faaliyetlerini engellemek için Irak’ın Revandiz bölgesine kuvvet gönderilmesini emretti. Musul’un kurtarılması kararı alındı.

1 Şubat 1922 – Atatürk’ün, Millî Savunma Bakanlığı’na (Milli Müdafaa Vekaleti) emri : “...Misak-Millî sınırları içinde kalan Musul ilinin kurtarılması amacıyla Revandiz bölgesine bir kısım kuvvet gönderilmesi...”

4 Şubat 1922 – Atatürk’ün Başkomutanlık süresinin, 5 Şubat 1922 tarihinden itibaren ikinci defa üç ay uzatılmasına dair Kanun’un Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kabulü.

4 Şubat 1922 – Meclis’te Ankara hükümetine destek bulmak ve maksadın (Milli Misak) işgal kuvvetleri siyasilerine anlatılabilmesi için Paris ve Londra’ya gidilmesi ve orada gerekli kişi ve kurumlarla görüşülmesi teklifi kabul edildi. (Buna göre Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal başkanlığında teşkil edilen heyet 7 Şubat 1922 tarihinde Ankara’dan hareket etti. Önce İstanbul’a ve oradan Avrupa’ya gidecekti.)

5 Şubat 1922 – 5 Şubat 1922 Tarihinden itibaren Başkumandanlık müddeti üç ay daha temdit edilmiştir.

5 Şubat 1922 – Harp Encümeni'nin, Atatürk'ün başkanlığında Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık odasında toplantı yapışı.

5 Şubat 1922 – Atatürk'ün, öğleden sonra Vekiller Heyeti toplantısına başkanlık edişi.

7 Şubat 1922 – Hariciye vekili Yusuf Kenan Bey Başkanlığındaki heyetin Avrupa'ya gitmek üzere Ankara'dan hareketi.

7 Şubat 1922 – Ankara hükümetinin haklı mücadelesini Avrupa'ya duyurmak için Paris ve Londra'da görüşmeler yapacak olan heyet Ankara'dan yola çıktı. Heyette dışişleri bakanı Yusuf Kemal, hukuk uzmanı Münir, Dışişleri siyasi daire müdürü Yusuf Hikmet Bayur, özel kalem müdürü Ferit, katip Kemal ve İstanbul'dan katılacak katip Hamit vardı. Batı cephesi hareket şube müdürü binbaşı Tevfik'te heyete yolda katıldı. Heyet 15 Şubat'ta İstanbul'a otomobille geldi. (Çünkü Demiryolları işgal altındaydı.)

7 Şubat 1922 – İngiliz Baştercüman Ryan'ın Londra'ya sunduğu Atatürk'ü devirme planına göre Mustafa Kemal dışarıdan müttefikler, içeriden saltanat güçleriyle devrilecekti. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.151.)

16 Şubat 1922 – Başkomutan Atatürk'ün, 1901 doğumluların hemen muayeneleri yapılarak silâh altına alınmaları hakkında emri.

16 Şubat 1922 - Merkez Ordusu kaldırıldı.

18 Şubat 1922 – Kâzım Karabekir'in Atatürk'e, uzmanlardan kurulu ikinci bir meclis teklif eden telgrafı.

19 Şubat 1922 - Kazım Karabekir, uzmanlardan oluşan üçüncü bir Meclisin kurulmasını önerdi.

20 Şubat 1922 – Tevfik ve İzzet paşalar, Ankara hükümetinin Paris ve Londra ziyaretlerinde amaçladığı gayeyi sabote etmek için heyet başkanı Yusuf Kemal'i hazırlıksız vaziyette padişah Vahdettin'in huzuruna çıkarttı. Vahdettin yapılmak isteneni anlamadı ve engellemediyse de desteklemedi. Dahası Vahdettin çabalar ile alay etti ve milli hükümeti tanımayacağını bir kez daha belirtti. Yetmezmiş gibi Yusuf Kemal'in konakladığı evde şahsi eşyaları arasındaki gizli altı belgenin fotoğraflarını çekip İngilizlere (Yüksek komiserliğe) haber verdi.

22 Şubat 1922 – Batı cephesi menzil müfettişi Kazım Bey'in; "Süvari Birliklerinin şiddetle kılıca ihtiyacı vardır ve fakat ordunun kılıcı kalmadı" mesajı üzerine Behiç (Erkin) Bey kullanılmayan vagon raylarını Konya silah tamirhanesine vererek kılıç yapılmasını sağlamıştır. (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

23 Şubat 1922 – Yunanistan başbakanı Gunaris, Türklerin silahlandığını, kendilerinin ekonomik açmazlara düşebileceğini, bu nedenle yardıma ihtiyaçları olduğunu Lord Curzon'a bildirdi.

24 Şubat 1922 – Elazığ'da, Milli Mücadele yanlısı "Satveti Milliye" adlı gazete çıkmaya başladı.

25 Şubat 1922 – Zübeyde hanımın vasiyetini yazdırması.

1 Mart 1922 - T.B.M.M. 3'üncü toplantı yılına başladı.

1 Mart 1922 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin birinci devre üçüncü toplantı yılını açış konuşması: "...Efendiler! Büyük Millet Meclisi Hükümeti, Türkiye ve Türkiye halkının devamını ve bağımsızlığını temine çalışıyor. Çünkü Türkiye'nin asıl sahibi, meşru ve gerçek sahibi olan Türkiye halkının kesin arzu ve iradesi bu yoldadır."

1 Mart 1922 – Rauf Bey, Meclis ikinci başkanı oldu.

1 Mart 1922 – Kamutay'ın (Büyük Millet Meclisi'nin) üçüncü toplantı yılını açarken bu konuda şunları söylemiştir : "Bugünkü mücadelelerimizin hedefi tam bağımsızlıktır. Bağımsızlığın bütünlüğüne ancak mali bağımsızlıkla olanaklıdır. Bir devletin maliyesi bağımsızlıktan yoksun olunca o devletin bütün yaşam kollarında bağımsızlık felce uğramıştır. Çünkü her devlet organı ancak maliye gücüyle yaşar. Mali bağımsızlığın korunması için ilk koşul, bütçenin ekonomik bünyeye orantılı ve denk olmasıdır. Dolayısıyla, devlet bünyesini yaşatmak için dışarıya başvurmaksızın ülkenin gelir kaynaklarıyla yönetimi sağlamak çare ve önlemini bulmak gerekli ve olanaklıdır."

1 Mart 1922 – Atatürk Meclis açış konuşmasında; "Bugünkü mücadelemizin amacı **tam bağımsızlıktır**. Tam bağımsızlık ise ancak ekonomik bağımsızlık ile mümkündür. Bir devletin maliyesi bağımsızlıktan yoksun olunca bütün hayati bölümlerinde bağımsızlık felç olur. Çünkü her devlet organı ancak maliye ile yaşar." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.300)

2 Mart 1922 – Atatürk'ün, Afganistan'ın bağımsızlığa kavuşmasının 4. yıldönümü münasebetiyle Afgan Elçiliği'nde yapılan törende Elçi Ahmet Han'ın söylevine cevap konuşması.

3 Mart 1922 – Ankara'da, Sovyet Elçisi Aralof'un, Elçilik binasında, Atatürk şerefine öğle yemeği vermesi ve Aralof'un söylevine Atatürk'ün cevap konuşması: "..Devletlerin başlı başına ayrı ayrı kuvvetli olması, ayrı ayrı bağımsızlık fikriyle duygulanmış ve hazırlanmış bulunması lâzımdır."

4 Mart 1922 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'in, Meclisin üstünde uzmanlardan oluşacak ikinci bir meclis bulunmasını teklif eden 18 Şubat 1922 tarihli yazısına bu görüşü uygun bulmadığını bildiren cevabı.

4 Mart 1922 – Gazi Mustafa Kemal, cepheyi denetlemek üzere Ankara'dan ayrıldı.

4 Mart 1922 – Atatürk'ün, Bitlis'te Küfrevîzade Şeyh Abdülbaki Efendi'ye, bölücü faaliyetlere karşı halkın uyarılması ve dikkatli olunması hususunda mektubu. [Kocatürk]

5 Mart 1922 – Atatürk'ün, annesi Zübeyde Hanım'a mektubu: "...Benim mektup yazmak hususundaki tembelliğimi eskiden beri bilirsiniz. Sağlığım çok iyidir, işler, Allaha şükür fevkalâde memnuniyet verici bir halde seyrediyor. Buraya gelmekte acele etmeye lüzum yoktur, inşallah yakında ben oraya geleceğim."

5 Mart 1922 – Mustafa Kemal'in annesinin Şubat 1922 tarihli mektubuna cevabı; "Sağlığım iyi, işler iyi gidiyor. Gelmekte acele etmeyin. İnşallah yakında ben oraya geleceğim."

6 Mart 1922 – Meclisin gizli oturumunda bazı üyeler İstanbul'da Yusuf Kemal Bey'in Vahdettin'le görüşmesini eleştirdi.

6 Mart 1922 – Mustafa Kemal gizli oturumda ordunun esas amacının taarruz olduğunu dile getirdi.

6 Mart 1922 – TBMM'nin gizli oturumlarında Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın askeri durum hakkında konuşması: "Ordumuzun kararı taarruzdur. Fakat, bu taarruzu tehir ediyoruz. Sebebi hazırlığımızı tamamen ikmale biraz daha zaman lazımdır."

6 Mart 1922 – Mustafa Kemal'in meclis gizli oturumunda konuşması; "Ordunun kararı taarruzdur. Lakin tehir ediyoruz. İkmal için zaman lazımdır. Yarım hazırlıkla taarruz hiç taarruz etmemekten daha fenadır."

6 Mart 1922 – Mustafa Kemal'in Avrupa hakkındaki meclis konuşması; " ... hepiniz bilirsiniz ki Avrupa'nın en önemli devletleri Türkiye'nin zararıyla, Türkiye'nin gerilemesiyle ortaya çıkmışlardır..."

6 Mart 1922 – Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumlarında Başkomutan Atatürk'ün askerî vaziyet hakkında konuşması ve "Nereye gidiyoruz? Bizi kim, nereye sevk ediyor? meçhûlâta?..." sözleriyle ortalığı bulandıran muhaliflere cevabı: "Ordumuzun kararı, taarruzdur. Fakat, bu taarruzu tehir ediyoruz. Sebebi, hazırlığımızı tamamen tamamlamaya biraz daha zaman lâzımdır. Yarım hazırlıkla, yarım tedbirle yapılacak taarruz, hiç taarruz etmemekten daha çok fenadır. ...Meclisle, bir veya birkaç üyenin kötümserlik telkin eden sözlerinden bile aleyhimizde istifade çareleri aranılmakta olduğuna şüphe edilmemelidir." [Kocatürk]

6 Mart 1922 – Atatürk'ün, gece saat 23.00'te Ankara'dan Batı cephesine hareketi.

6 Mart 1922 – Atatürk'ün sözü: "Tarihte hangi millet vardır ki ecnebilerin nasihatlarıyla yükselebilmıştır."

6 Mart 1922 – Atatürk TBMM'de yaptığı konuşmada "savunma araçlarını" şöyle sıralıyordu:

1. Milletın Bütünü
2. Milletın Kalp ve Vicdanındaki Sağlamlık ve Kuvvet
3. Meclisin Azim ve Kahramanlığı
4. Ordu.

7 Mart 1922 – Atatürk'ün, sabah Biçer'e gelişi, bir saat sonra Biçer'den hareketle öğleyin Sivrihisar'a gelişi, askerî tetkik ve teftişleri.

8 Mart 1922 – Atatürk'ün, sabah Sivrihisar'dan hareketle öğleyin Karakaya'ya gelişi, askerî tetkik ve teftişleri; akşam tekrar Sivrihisar'a dönüşü.

9 Mart 1922 – Özdemir Bey'in Musul bölgesine takviye etmek üzere, Revandiz'e hareketi.

9 Mart 1922 – Atatürk'ün, sabah Sivrihisar'dan hareketle saat 10.00'da Aktaş'a, saat 12.00'de Belpınar'a, saat 14.00'te Batık'a gelişi, buralardaki askerî kuvvetleri teftişi, saat 16.00'da Aziziye'ye gelişi.

9 Mart 1922 – Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'nın, saat 20.00'de Akşehir'den Aziziye'ye gelişi ve Başkomutan Atatürk ile buluşması.

9 Mart 1922 – Atatürk'ün 19 numaralı not defterinden; "Saat 8'e doğru İsmet Paşa geldi. Evvela yemek. Yemekten sonra 10 Mart için sureti hareket kararlaştırıldı. Ondan sonra **hafıza KUR'AN okuttuk.**"

10 Mart 1922 – Atatürk'ün, sabah Aziziye'den hareketle Hüsrevpaşa'da ileri karakol (emniyet hattı) mevzilerine gelişi, araziye tetkiki, saat 15.00'te buradan hareketle saat 17.00'de tekrar Aziziye'ye dönüşü; akşam İsmet, Yakup Şevki ve Selâhattin Adil Paşalarla yemek yemesi.

11 Mart 1922 – Atatürk'ün, sabah Aziziye'den hareketle saat 11.00'de 3. Tümen'i teftişi ve subaylara kısa söylevi: "...Bugünkü Türkiye ordusu, eski ordulardan faziletçe daha yüksektir. ...Muvaffak olacaksınız. Geleceğin ilk şerefli subayları olacaksınız!"

11 Mart 1922 – Atatürk'ün, 3. ve 7. Tümenleri teftiştten sonra tekrar Aziziye'ye dönüşü.

11 Mart 1922 – Cemal Paşa'nın, Paris'ten Atatürk'e mektubu: "...Bütün dışardaki girişimlerimde Ankara'dan ilham almayı ve her teşkilâtımı Ankara'ya bağlamayı öteden beri meslek edindiğim gibi gelecekte de ruhen ve cismen Ankara'ya bağlı olarak çalışacağımı bildiririm."

12 Mart 1922 – Atatürk'ün, Yakup Şevki Paşa ve Albay Kemalettin Sami Bey'le beraber sabah Aziziye'den hareketle Afyonkarahisar'ın kuzeyinde Derben köyüne gelişi, askerî kuvvetleri teftişini takiben Bolvadin'e gelişi ve geceyi burada geçişi.

12 Mart 1922 – Mustafa Kemal sağ böbrek rahatsızlığı nedeniyle yatarak tedavi gördü. (Doktor Hulusi) Ayrıca kalbinde az miktarda ritm bozukluğu tespit edildi.

13 Mart 1922 – Mustafa Kemal yatakta dinlenmeye (tedavisine) devam etti.

14 Mart 1922 – Atatürk'ün, saat 11.00'de trenle Bolvadin'den Akşehir'e hareketi, Çay istasyonunda trende Ali İhsan Paşa ile görüşmesi, saat 14.20'de Akşehir'e gelişi.

14 Mart 1922 – Mustafa Kemal trenle Akşehir'e hareket etti. Trende İhsan Paşa ile görüştü. 14:20'de Akşehir'e vardı.

15 Mart 1922 – Atatürk'ün, Akşehir'de Batı Cephesi Karargâhı'na gidişi, öğle ve akşam yemeklerini İsmet Paşa ile yemesi.

15 Mart 1922 – Mustafa Kemal, İsmet Paşanın karargâhını ziyaret etti. Dişi ağrıyordu. Orada çekildi. Akşam İsmet paşa ile birlikte yemek yediler. Gece yarısı saat 01:30'a kadar görüştüler.

15 Mart 1922 – Bulgaristan Savunma eski Bakanlarından General Kleman Boyacıyef'in, Viyana yakınlarında Baden'den Atatürk'e mektubu: "Elde edeceğiniz başarılar sayesinde zulüm görmüş bütün milletlerin zorla alınmış haklarının geri verileceği zamanın geleceğini ümit ediyorum. Galibiyet taciyla taçlanacak olan kahraman ordunuz, böylece yalnız vatanınıza değil, ortak düşmanlarımızın her gün artan zulümleri altında inlemekte olan Doğu'ya, barış ve kurtuluş nimetlerini geri vermiş ve temin etmiş olacaktır."

16 Mart 1922 – İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon Londra'da önce İstanbul hükümetinin temsilcisi Ahmet İzzet Paşa ve ardından Ankara hükümetinin Hariciye Nazırı Yusuf Kemal Bey'le ayrı ayrı görüştü.

16 ve 18 Mart 1922 – Yusuf Kemal başkanlığındaki Ankara hükümeti temsilcileri bu iki tarihte Londra’da Lord Curzon ile görüştülse de çalınan evraklar nedeniyle planlarından haberdar olan Curzon’a haklılıklarını anlatamadılar. (İstanbul hükümeti heyeti de Tevfik Paşa başkanlığında 16 ve 19 Mart tarihlerinde, Ankara heyetinden hemen sonra Lord Curzon ile görüşmüş ve İngiltere Ankara hükümetinin haklı sesine kulak vermemiştir.)

17 Mart 1922 – Mustafa Kemal evin tanzimi ile meşgul oldu. Saat 16:00’den sonra teyyare bölümünü teftiş etti. Akşam saatlerinde İsmet Paşayı ve Konya valisini evinde kabul etti.

17 Mart 1922 – Atatürk’ün, beraberinde İsmet Paşa olduğu halde Tayyare Bölüğü’nü teftişi, Fazıl Bey ve diğer bir pilotun uçuşlarını izlemesi.

17 Mart 1922 –Türkiye’de ilk Türkçe hutbe Ankara’da Hacı Bayram Veli caminde İstanbul Meclis-i Mebusan ve TBMM imamı İstanbullu Hacı Hafız Sabri Efendi tarafından okundu. Hutbe, İstanbul’daki sansüre rağmen 22 Nisan 1922 tarihinde İleri gazetesinde yayınlandı. (Charles Harington, Atilla Oral)

18 Mart 1922 – İsmet Paşa Atatürk’ü evinde ziyaret etti. İstanbul ve ANKara gazetelerini inceledi. 01:30 sularında İsmet Paşa evden ayrıldı.

20 Mart 1922 – Vahdettin ile görüşen Ankara hükümetinin hariciye vekili Yusuf Kemal Bey (Tengirşenk), padişahın Ankara’daki millet meclisini tanımamasını istedi.

20 Mart 1922 – Mustafa Kemal’i Müdafai Hukuk heyetinden İhsan ve Fahreddin paşaların ziyareti. Mustafa Kemal’in daha sonra İsmet İnönü’nün yanına gidişi. Birlikte Mustafa Kemal’in evine dönüşleri. Fahreddin Paşa ve Kurmay subayı ile akşam yemeği yenmesi. (Bir hafızın Kur’an okuması.)

20 Mart 1922 – Akşehir’de, Müdafaa-i Hukuk Heyeti, Ali İhsan (Sabis) ve Fahrettin (Altay) Paşaların Atatürk’ü ziyareti.

20 Mart 1922 – Fransız Mareşali Lyautey’in, Atatürk’ün 23 Aralık 1921 tarihli mektubuna cevabı.

22 Mart 1922 – Paris’te toplanan İtilaf Devletleri Dışişleri bakanlarının İstanbul – Ankara ve Yunan hükümetlerine mütareke önerisi. Paris’te toplanan İtilaf devletlerinin temsilcileri Yunanistan, İstanbul ve Ankara hükümetlerine üç ay süreli ateşkes önerisi yaptı.

22 Mart 1922 – Yusuf Kemal Bey Londra’dan Paris’e geldi. Burada kendisine yapılan İzzet Paşa ile görüşme önerisini reddetti.

22 Mart 1922 – Atatürk’ün, Akşehir’de medreseyi ve mektepleri dolaşması, Kazak köyüne gidişi, tekrar Akşehir’e dönüşü.

22 Mart 1922 – Atatürk Akşehir Medresesi ve Akşehir İdadisi (Lisesi)’nde.

22 Mart 1922 – Mustafa Kemal’in medrese ve mektepleri ziyareti. Geç vakit Kazak köyüne gitmesi, gece yarısı dönmesi.

22-26 Mart 1922 – Paris Konferansı. İtilaf devletleri, 22 Mart’ta Türklere ve Yunanlılara mütareke önerisinde bulundu.

23 Mart 1922 – Antalya vekili Mustafa ve Tahsin beylerin Mustafa Kemal’i ziyareti.

24 Mart 1922 – Akşehir’de bulunan Mustafa Kemal, ateşkes önerilerini olumlu buldu. Ancak buna karşı sunulacak tezlerin ve önerilerin güçlü olmasını istedi.

24 Mart 1922 – Celal beyin mütareke teklifini bildirmesi. Cuma namazında hafızın Ulucami’de mevlit okuması. 24.00-04.00 saatleri arası Mustafa Kemal’in Ankara’dan giden heyetle haberleşmesi.

24 Mart 1922 – Atatürk’ün, cepheden, Vekiller Heyeti Başkanlığı’na direktifi: “Mütareke teklifini iyi karşılamak lâzımdır. Biz yalnız, onların teklif ettiği şartları kabul edemeyeceğimizden karşı şartları öne süreceğiz.”

24 Mart 1922 – İtilaf Devletlerinin Paris’teki toplantılarında ateşkes sorunu görüşüldü. Lord Curzon ile Fransız Poincare arasında görüş ayrılıkları ortaya çıktı.

24 Mart 1922 – Dışişleri Bakan Vekili Celâl (Bayar) Bey’in, İtilâf Devletleri’nin mütareke teklifi notasını Akşehir’de bulunan Atatürk’e bildirmesi. [Kocatürk]

24 Mart 1922 – Cemal Paşa’nın, Paris’ten Atatürk’e mektubu: “Sizi temin ederim ki, Enver gerek Anadolu’nun zararını ve gerek Rusya ile Anadolu arasındaki ilişkilerin bozulmasını gerektirecek hareketlerde bulunmak istedikçe ona şiddetle karşı koyarak onunla katiyen işbirliği yapmayacağım. Bütün kudret ve kuvvetimle onun hareketlerine mâni olacağım! Son söz: Bütün ruhumla ve varlığımla sizinle beraber çalışmaktan başka bir fikrim yok!” [Kocatürk]

25 Mart 1922 – Franklin Bouillon’un, Paristen -Yusuf Kemal Bey aracılığıyla- Atatürk’e mektubu.

26 Mart 1922 – Paris’te toplanan İtilaf Devletleri Dışişleri bakanlarının, İstanbul – Ankara ve Atina hükümetlerine mütareke koşullarını içeren ikinci notası. Müttetikler, Sevr Antlaşması’nda bazı değişiklikler önerdi. İtilaf Devletlerinin barış önerisine göre; Anadolu Yunanlılar tarafından boşaltılacak, İstanbul Türklerin elinde kalacak ama silahsızlandırılacak, Doğu’da bir Ermeni Devleti kurulacak, kapitülasyonlarda belirli bir yumuşama gerçekleştirilecek, Türkler İtilaf devletlerine tazminat ödeyecek ve belirli sayıda asker besleyebilecektir.

26 Mart 1922 – Atatürk’ün, saat 16.00’da Akşehir’den hareketle saat 20.00’de Sivrihisar’a gelişi, Heyet-i Vekile, halk ve asker tarafından karşılanması.

26 Mart 1922 – 21.00’de trenle hareket etmesi. Rusya [ata](#)şemiliteri ile istasyonda görüşmesi. Trende İsmet paşa ile eğitim ve ekonomi üzerine görüşmeleri.

27 Mart 1922 – Atatürk’ün, Sivrihisar (Eskişehir)’de Vekiller Heyeti ile, İtilâf Devletleri temsilcilerine verilecek cevabî notayı tespit etmesi.

27 Mart 1922 – Sabah Sovyet elçisi Aralov ve Azarbaycan elçisi Abilov’un özel vagonla Ankara’dan yola çıkması. (Konya’ya teftişe gelen Atatürk ile buluşacaklardı.)

28 Mart 1922 – Atatürk’ün, Sivrihisar’dan Akşehir’e hareketi.

28 Mart 1922 – T.B.M.M. Başkanlığı Özel Kalem Müdürü Hayati Bey’in, cephede bulunan Atatürk’e - Fikriye Hanımın sağlığı ile ilgili- telgrafı: “Fikriye Hanımefendi, yataktan kalkmıştır.” [Kocatürk]

28 – 30 Mart 1922 – Batı cephesindeki hazırlıkları denetlemek için (Sovyet heyeti, Sovyet ve Azerbaycan elçileriyle) Akşehir, Konya’da.

29 Mart 1922 – Atatürk'ün, İkinci İnönü Zaferi'nin yıldönümü nedeniyle ordulara genelgesi: "...Zalim dünyaya karşı milletimizi baştan başa boğazlayabileceğini ilân ve üstlenen istilâcı ve mağrur bir düşman, geçen senenin 30 Mart günü yerlere serilerek hakkın galibiyetine boyun eğmişti. Tarihimizin en şerefli kahramanları arasına giren İkinci İnönü şehitlerine fatihalar, gazilerine minnet ve teşekkürler sunmaya, bütün cephedeki arkadaşlarımı davet ediyorum."

30 Mart 1922 – Darülfunun'da öğrenciler Rıza Tevfik'in (Bölükbaşı) konferansında olay çıkararak, filozofu protesto etti. Rıza Tevfik'le birlikte Cenab Sahabettin, Barsamyan, Hüseyin Daniş ve Ali Kemal'in derslerine girmeme kararı alındı.

30 Mart 1922 – Atatürk'ün, beraberinde İsmet Paşa olduğu halde Akşehir'den Çay'a gelişi ve öğleden sonra Çay yöresinde 1. Ordu birliklerinin geçit resmini izlemesi.

30 Mart 1922 – Atatürk'ün, cephede komutanlarla görüşmesi ve II. İnönü Zaferi'nin yıldönümü nedeniyle söyledikleri: "...Arzu ediyorum ki, bütün askerlere kazandıkları bu zafer gününün yüceliğini hatırlatırken Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ve fedakâr Türkiye halkının, kahraman ordumuzun yakında düşmanı mukaddes ana topraklarımızdan çıkaracağını da kesin güven ve imanla beklediklerini söyleyesiniz!"

30 /31 Mart 1922 – Gazi Mustafa Kemal, İsmet (İnönü) Paşa ile birlikte Akşehir'den Çay'a döndü.

31 Mart 1922 – Atatürk'ün. II. İnönü Zaferi'nin yıldönümü nedeniyle Azerbaycan Elçisi Abilof'un tebrik telgrafına cevabı: "...Ben eminim ki, milletlerin hak ve bağımsızlığına hürmet etmeyen ve bütün insanlığı zulüm ve zorla hükmü altında ezmek isteyenler, şu mukaddes savaşta er geç mağlup olacaklardır." [Kocatürk]

31 Mart 1922 – Atatürk, Çay Darüleytamı (Öksüzler Okulu)'nu ziyaret etti.

1 Nisan 1922 – Atatürk'ün, beraberinde Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa olduğu halde Ilgın (Konya) yöresinde Süvari Kolordusu'nu teftişi, harp uygulaması ve geçit resmini izlemesi.

1 Nisan 1922 – Atatürk'ün, akşam Ilgın'dan Konya'ya gelişi.

1 Nisan 1922 – Atatürk, Konya Darülhilafetülâliyye Medresesinde.

2 Nisan 1922 – Atatürk'ün, Konya'da resmî daireleri ve bazı kuruluşları ziyareti, Askerî Nalbant Okulu'nda yapılan diploma töreninde konuşması: "Sanatın en basiti, en şerefliisidir."

2 Nisan 1922 – Atatürk, Konya Askerî Nalbant Mektebi (Okulu)'nde.

2 Nisan 1922 – Atatürk'ün, II. İnönü Zaferi'nin yıldönümü nedeniyle Sovyet Elçisi Aralof'un tebrik telgrafına cevabı: "...Giriştiğimiz şu mücadelenin gayesi, tabii hukukumuzun kurtarılmasıdır."

2 Nisan 1922 – Fransız kadın gazeteci Berthe Georges-Gaulis'in, Paris'ten Atatürk'e mektubu: "Burada vaziyet, günden güne lehinizde değişikliğe uğruyor gibidir."

3 Nisan 1922 – Atatürk'ün, Konya'da bulunan Demiryolları Umum Müdürlüğü'ne yazısı: "...Demiryolları idaresinde çalıştırılacak memurların seçim ve atanmasında göz önüne alınacak en önemli nokta, şüphesiz uzmanlık ve tecrübe meselesidir. Bununla beraber bu memurların bugünkü

mücadelemizin gerektirdiği tam güven şartına sahip bulunmaları lâzımdır. Bu görüş açısından Türk memur kullanılması esas olacaktır.”

3 Nisan 1922 – Atatürk, Konya Darüleytamı (Öksüzler Okulu), Konya Mektebi Sanayi (Sanat Okulu), Konya Darülmuallimatı (Kız Öğretmen Okulu), Konya Sultanîsi (Konya Lisesi), Konya Darülmuallimini (Erkek Öğretmen Okulu) ve Konya Topçu Talimhahı (Okulu)’nda.

4 Nisan 1922 – Atatürk’e, Konya Darülmuallimatı (Kız Öğretmen Okulu)’nın Armağanı.

5 Nisan 1922 – Ankara hükümeti İtilaf Devletlerinin önerilerine cevap verdi. Ateşkes önerisini kabul eden Ankara, Anadolu’nun hemen boşaltılmasını, ilk 15 gün içinde Kütahya, Afyon ve Eskişehir çevresinin dört ay içinde de İzmir ve diğer işgal edilmiş bölgelerin tamamen terkedilmesini, ancak bunun kabul edilmesi halinde barış görüşmelerine oturulabileceğini ilettili.

5 Nisan 1922 – İtilaf Devletleri Dışişleri bakanlarının, 22 Mart 1922 tarihli notasına, TBMM Hükümetinin cevabı: “Mütareke ile birlikte Anadolu’nun boşaltılmasına başlanması ve dört ay içinde tamamlanması.”

7 Nisan 1922 – İngiltere Savaş Bakanlığı Ankara hükümetinin iletmiş olduğu önerilerin kabul edilmemesini istedi. Lord Curzon oyalama taktiği güderek, zaman kazanmak istiyor.

10 Nisan 1922 – **Cenova Konferansı** başladı. Konferansa Ankara hükümeti adına Celalettin Arif Bey ile Bekir Sami Bey gözlemci olarak katıldı.

10 Nisan 1922 – İtalya’da İtilaf Devletleri Dışişleri Bakanlarının katılımıyla, “Cenova Konferansı” (9 Mayıs 1922’de son bulmuştur).

10 Nisan 1922 – Atatürk’ün, 2 Ocak 1922’de Ankara’da imzalanan Türkiye-Ukranya Dostluk Antlaşması’nın T.B.M.M.’nde onaylanması nedeniyle Lenin’e mektubu: “...Rus dostluğu geçmişte olduğu gibi her zaman Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti’nin temel politikası olacaktır.”

11 Nisan 1922 – Atatürk’ün, süvari manevralarında bulunmak üzere Akşehir’den Ilgın’a hareketi.

12 Nisan 1922 – Atatürk’ün, Ilgın’da süvari manevralarını izlemesi.

12 Nisan 1922 – Cemal Paşa’nın, Münih’ten Atatürk’e mektubu: “...Enver’in iki sene içinde işlediği iki büyük ve affedilmez hata, bundan sonra onunla hiçbir noktada işbirliği yapmama imkân bırakmamıştır. ...Beni bir gün memlekette ve milletin bağrında görmek hususunda belirttiğiniz arzuyla, yaralı kalbe bilseniz ne kadar çare bulucu oldunuz. Size çok, pek çok teşekkür ederim kardeşim.”

12 Nisan 1922 - İstanbul Darülfünunu, öğrencilerin, milliyet duygularını inciten kimi müderrislerin değiştirilmesini istemeleri üzerine, geçici olarak kapatıldı.

13 Nisan 1922 – İtalyanların Söke bölgesini boşaltmaya karar vermeleri.

13 Nisan 1922 – Meclis mali sorunlara çözüm arıyor. Mebus maaşları 200 liradan 100 liraya indirildi.

14 Nisan 1922 - Yusuf İzzet Paşa öldü.

15 Nisan 1922 – İtilaf Devletleri Dışişleri bakanlarının TBMM Hükümetinin 5 Nisan 1922 tarihli notasına olumsuz cevapları. Müttefikler Ankara Hükümeti'nin ileri sürdüğü şartları kabul edemeyeceklerini bildirdi.

15 Nisan 1922 – Mecliste kabul edilen bazı yasalarla vergi artırımlarına gidildi. Şeker, çay ve kahveden alınan vergiler arttırıldı.

15 Nisan 1922 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyetleri'ne, örgüt yönetmeliğinin ciddiyetle uygulanmasını isteyen genelgesi: "...Bütün Merkez Heyetleri ve idare Heyetleri'nin bu yönetmelik içeriğini ciddiyet ve süratle uygulamaları, millet ve memleketin yüksek menfaatleri gereğidir." [Kocatürk]

17 Nisan 1922 - Mustafa Kemal, Batı Cephesi karargâhından Ankara'ya döndü.

18 Nisan 1922 – Atatürk'ün, İtilâf Devletleri'nin mütareke önerilerine hükümetçe verilen cevaplar ve ordumuzun durumu hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "...Emin olabilirsiniz ki, ordumuzun hiçbir eri müstesna olmamak üzere tümü izlediğimiz mukaddes davayı tamamen kavramıştır."

19 Nisan 1922 – Atatürk'ün, merhum Yusuf İzzet Paşa'nın eşine başsağlığı telgrafı: "Bütün hizmet hayatında namus ve liyakatle kendisini göstermiş bulunan ve Millî Mücadele'nin ilk günlerinden itibaren vatanın bağımsızlığı için yorulmak bilmeyen bir imanla çalışan Yusuf İzzet Paşa'nın acı ölüm haberini cephede aldım. Fevkalâde üzüntülerle başsağlığı dileklerimi arz eder, saygılarımı takdim ederim."

21 Nisan 1922 – İtalyanların Söke'yi boşaltması ve aynı gün Yunanlıların işgali. İtalyanların Söke'yi boşaltmaları üzerine Yunan kuvvetleri Söke'ye girerek, kasaba ve çevresini işgal etti.

22 Nisan 1922 – TBMM Hükümetinin, İtilaf Devletleri Dışişleri bakanlarının 15 Nisan 1922 tarihli notasına cevabı ve İzmit'te bir barış konferansı toplanmasını önermesi.

22 Nisan 1922 – Ankara Hükümeti, İtilaf devletleri dışişleri bakanlarının sunduğu notaya verdiği cevap Meclis'te okunarak tartışıldı, hazırlanan metin küçük değişikliklerle kabul edildi.

22 Nisan 1922 – Atatürk'ün, Franklin Bouillon'un 25.3.1922 tarihli mektubuna cevabı.

22 Nisan 1922 – Moskova'daki Türk askeri ateşeliği Rus gizli polisi (ÇEKA) tarafından basıldı, bazı belgelere el konuldu, bir takım personel casusluk iddiasıyla sınırışı edildi.

23 Nisan 1922 – Ankara'daki 23 Nisan kutlamalarına öğrencilerin de katılması ayrı bir coşku yarattı. Atatürk'ün desteğini alan Himaye-i Etfal Cemiyeti, sonraki yıl, 23 Nisan 1923'te yetim ve öksüz çocuklar için yardım toplamaya başladı. Bu sırada yardım amaçlı rozetler çocuklar tarafından satıldı. Böylece 23 Nisan'da çocuklar ön plana çıktı. 23 Nisan'ın çocuk bayramı olmasını isteyen Atatürk'ün de bu faaliyetlere destek olmasıyla 1925'te, 23 Nisan aynı zamanda "Çocuk Günü", 1926'dan itibaren ise "[Çocuk Bayramı](#)" olarak kutlandı. İlk kapsamlı "Çocuk Bayramı" kutlamaları Atatürk'ün himayesinde 1927'de yapıldı. 23 Nisanlar, 1929'dan itibaren "Çocuk Haftası" olarak kutlandı.

23 Nisan 1922 – Büyük Millet Meclisi'nin açılışının ikinci yıldönümü, bir yıl önce çıkartılan kanun gereği ilk kez bayram olarak kutlandı.

23 Nisan 1922 – Bu ilk bayram konusunda Yenigün gazetesine demeç veren Mustafa Kemal, “23 Nisan Türkiye milli tarihinin başlangıcı ve bir dönüm noktasıdır,” dedi.

23 Nisan 1922 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin 2. açılış yıldönümü nedeniyle “Yenigün” gazetesi muhabirine demeci: “23 Nisan, bütün bir düşmanlık cihanına karşı ayağa kalkan Türkiye halkının, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ni kurmak hususunda gösterdiği harikayı ifade eder.”

24 Nisan 1922 – Atatürk’ün, Sovyet Elçisi Aralof’u ziyareti. (Ziyaret esnasında Azerbaycan Elçisi Abilof da bulunmuştur). [Kocatürk]

25 Nisan 1922 - İstanbul’da, Garbi Trakya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu.

26 Nisan 1922 - Yunan şilebini, Türk denizcileri ele geçirdi.

1 Mayıs 1922 – İşçi Bayramı, Ankara’da İmalat-ı Harbiye ve Şimendifer işçilerinin düzenledikleri bir törenle kutlandı. Törene Sovyet elçilik mensupları da katıldı.

1 Mayıs 1922 – Ankara’daki Sovyet elçiliğinde Aralov tarafından “ Çiçek Bayramı – Amele Bayramı” resepsiyonu verilmesi.

1 Mayıs 1922 – İstanbul’da da Kağıthane’de Amele Sosyalist Partisi’nin düzenlediği törene katılan işçiler ve halk, işgale karşı çıktı.

5 Mayıs 1922 – Mustafa Kemal Paşa’nın başkomutanlık süresinin uzatılması kanun teklifinin kendisinin de rahatsızlığı nedeniyle bulunamadığı mecliste çoğunluk sağlanamadığı için reddolunması. (Ordunun başkomutansız kalması.) (Mustafa Kemal Paşa’nın Başkomutanlığa devam kararı alıp bunu bakanlar kuruluna bildirmesi.) (Nutuk)

5 Mayıs 1922 – Atatürk’ün, Başkomutanlık Kanunu’nda mevcut yetkilerin kaldırılmasını isteyen muhalifler hakkında Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa’ya gizli telgrafı ve İsmet Paşa’nın Başkomutan’a düşüncelerini bildiren cevabı.

6 Mayıs 1922 – Meclis gizli oturumunda Mustafa Kemal Paşa’nın başkomutanlık meselesinin önemini açıklaması, itirazları çürütmesi, açıklamalarda bulunması. (Meclisin oylamayı yenilemesi, 11 red, 15 çekimsere karşılık 177 oyla başkomutanlık kanununun süresinin uzatılması.) (Nutuk)

6 Mayıs 1922 – Başkomutanlık Kanunu’nun, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde üçüncü defa 3 ay süre ile uzatılması. Mustafa Kemal’in Başkomutanlık süresinin ikinci defa üç ay süre ile uzatılmasına dair Kanun’un Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabulü.

6 Mayıs 1922 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin gizli oturumunda, Başkomutanlık Kanunu’nun uzatılmasını istemeyen muhaliflere karşı konuşması: “...En büyük vazifemiz siyaset yapmak değil, en büyük vazifemiz topraklarımızda bulunan düşmanı çıkarmaktır.” [Kocatürk]

9 Mayıs 1922 – Atatürk’ün, “Orduya Armağan” ve “Orta Anadolu’da Yunan Faciaları” adlı iki kitabını gönderen Zonguldak istihbarat Müdürü Tahir (Karağuz) Bey’e teşekkür mektubu. [Kocatürk]

9 Mayıs 1922 – İtalya’da İtilaf Devletleri Dışişleri Bakanlarının katılımıyla yapılan “Cenova Konferansı” 9 Mayıs 1922’de son bulmuştur.

10 Mayıs 1922 – Moskova Büyükelçisi olan Ali Fuat Paşa (Cebesoy), Sovyet görevlilerin “içinde casusluk belgeleri var” diyerek iade etmedikleri çanta yüzünden 15 elçilik görevlisi ile birlikte Moskova’yı terk etti.

10 Mayıs 1922 – Atatürk’ün, Ankara’da Ziraat Mektebi’ni ziyareti, derslere girişi ve okulun faaliyetleri hakkında bilgi alışı.

11 Mayıs 1922 - Hasan Bey, iktisat vekili oldu.

22 Mayıs 1922 - San Remo Konferansı kararları, TBMM’de reddedildi.

24 Mayıs 1922 – Atatürk’ün, Fransız kadın gazeteci Berthe Georges-Gaulis’in 2.4.1922 tarihli mektubuna cevabı: “...Eski Fransız -Türk dostluğunun kuvvetlenmesini, her iki tarafın gözden uzak tutmaması gerektiğini düşünüyorum.” [Kocatürk]

25 Mayıs 1922 – Franklin Bouillon’un, Paris’ten Atatürk’e mektubu: “...Emin olabilirsiniz ki dostlarım ve ben, müşküller ve engeller ne olursa olsun, adaletli barışa ulaşmayı müdafaa etmekten vazgeçmeyeceğiz.” [Kocatürk]

2 Haziran 1922 - Moskova’dan dönen Ali Fuat Paşa, Ankara’da Mustafa Kemal ile görüştü.

3 Haziran 1922 - T.B.M.M. Yunan zulmünü dünyaya duyurma kararı aldı.

3 Haziran 1922 – Yunanlıların işgal ettikleri bölgelerde yaptıkları zulümlerin bütün dünya parlamentolarına bildirilmesi hakkında TBMM kararı.

4 Haziran 1922 - Yunanistan’ın Anadolu Orduları Başkomutanlığına, General Hacıanesti atandı. Yunan Küçük Asya Ordusu Başkomutanlığına General Hacıanesti’nin getirilişi.

7 Haziran 1922 - Averof gemisi ile iki Yunan gemisi, Samsun’u bombaladı. Samsun’da limanda bulunan Averof ve Kılış adlı savaş gemileri Samsun’u bombaladı. Olay büyük tepkiler doğururken, şehirde yangın çıktı, hükümet şehirde sıkıyönetim ilan etti.

11 Haziran 1922 – Yunan ordusu başkomutanı General Hacıanesti, Afyon’a geldi.

13 Haziran 1922 – Atatürk’ün, Millî Müdafaa Vekili Kâzım (Özalp) Paşa ile beraber Sarıköy istasyonuna gelişi ve vagona Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa ile görüşmesi. (Atatürk, bu görüşmeyi takiben otomobille Adapazarı’na hareket etmiştir).

13 Haziran 1922 – Atatürk’ün annesi Zübeyde Hanım ve kız kardeşi Makbule Hanım’ın İstanbul’dan Adapazarı’na gelişi. [Kocatürk] Zübeyde hanım ve Makbule hanım Atatürk’le buluşmak üzere Adapazarı’na geldiler. Gece Binbaşı Baha Bey’in evinde kaldılar.

14 Haziran 1922 – Atatürk’ün, Adapazarı’na gelişi. Mustafa Kemal Adapazarı’nda, annesi Zübeyde Hanım ile görüştü. (Atatürk burada İstanbul’dan gelmiş olan annesi Zübeyde Hanım ve kız kardeşi Makbule Hanım ile görüşmüştür).

14 Haziran 1922 – Atatürk Adapazarı’na geldi. Annesi ve Makbule ile buluştu. Gece Binbaşı Baha Bey’in evinde kaldılar. Makbule Hanım sabah eşinin yanına İstanbul’a döndü. Mustafa Kemal

annesiyile otomobil ile Ankara'ya doğru yola çıktı. 24 Haziran 1922'de saat 20.00 sularında Ankara'ya vardılar. Doğruca Çankaya Köşkü'ne gittiler.

16 Haziran 1922 – Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, Büyük Taarruz'a karar verdi. Bu kararını Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak), Batı Cephesi Komutanı İsmet (İnönü) ve Milli Savunma Bakanı Kazım (Özalp) paşalarla paylaştı. Taarruz planı, büyük bölümü Afyonkarahisar'da bulunan Yunan Ordusu'nun sağ kanadına saldırıp güneyden kuzeye doğru ilerleyerek düşmanın İzmir'le bağlantısını kesmek biçimindeydi. Taarruz, bir baskın şeklinde yapılacaktı.

17 Haziran 1922 – Atatürk'ün, Adapazarı'ndan İzmit'e gelişi.

17 Haziran 1922 – İsmet Paşa, Ali İhsan Paşa'nın görevden alınmasını istedi.

18 Haziran 1922 – "Küçük Mecmua" adlı dergi, Ziya Gökalp tarafından Diyarbakır'da çıkarılmaya başlandı. (33 sayı çıkan dergi, 5 Mart 1923'e kadar yayımına devam etti).

18 Haziran 1922 – Mustafa Kemal İzmit'e trenle geldi. Mustafa Kemal burada Fransız yazar Claude Farrere ile uzun bir görüşme yaptı.

18 Haziran 1922 – İzmit'te askeri birlikleri denetledi.

18 Haziran 1922 – Atatürk'ün, İzmit'te Claude Farrere ile görüşmesi ve Fransız edibi şerefine verilen çay ziyafetinde konuşması: "...Türkiye halkı, asırlardan beri hür ve müstakil yaşamış ve bağımsızlığı hayat gereği saymış bir milletin kahraman evlâtlarıdır. Bu millet bağımsızlıktan uzak yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır."

18 Haziran 1922 – Gazi Mustafa Kemal İzmit'te, Fransız yazarı Claude Farere ile görüştü. (T.B.M.M. Türkleri destekleyen yazara, 21 Ocak 1922 günlü toplantıda teşekkür kararı almıştı)

18 Haziran 1922 – Atatürk'ün, İzmit'te Vakit gazetesi muhabirine umumî vaziyet hakkında demeci: "...Geçen sene İnebolu'yu bombardıman etmişlerdi; bu sene de Samsun'u. Bu gibi canavarca hareketler, milletin vatanını ve bağımsızlığını savunma yolundaki azim ve imanını kuvvetlendirmeden başka bir netice hasil etmez." [Kocatürk]

18 Haziran 1922 – Mustafa Kemal; "Dünyada bağımsız bir devlet düşünülebilir mi ki içişlerine dostlarının dahi karışmasını hoş görsün?"

18 Haziran 1922 – Mustafa Kemal Paşa'nın Malta'dan gelen 1nci Ordu Komutanı Ali İhsan Paşa'nın disiplinsiz, bilgisiz, zararlı ve kompleksli davranışları sebebiyle komutanlığına son vererek hakkında kanuni işleme devam edilmek üzere Milli Savunma Bakanlığı emrine verilmesini onaylaması. (Nutuk)

19 Haziran 1922 – Atatürk'ün, Claude Farrere'le beraber İzmit'ten Adapazarı'na hareketi ve istasyonda konuşması: "...Bu yürüyüşümüzle memleketi gerçek neticeye kavuşturacağımıza şüpheniz olmasın!"

19 Haziran 1922 – Atatürk'ün, İzmit'ten ayrılırken mutasarrıfa veda telgrafı: "...Kurtuluş ve bağımsızlık mücadelemizde önemli bir yer işgal eden İzmit'ten pek duygulu olarak dönüyorum."

19 Haziran 1922 – Atatürk'ün Claude Farrere ile Adapazarı'na gelişi, ziyaretleri ve öğle yemeğini burada yemeleri.

19 Haziran 1922 – Atatürk, Adapazarı, Sabiha hanım kız okulunu ziyaret etti.

19 Haziran 1922 – Atatürk'ün İzmit-Adapazarı yolunda Vakit gazetesi Başmuharriri Ahmet Emin (Yalman)'e umumî vaziyet hakkında demeci:".. .Orduda mevcut pek yüksek manevî kuvvet, dayanışma, azim ve iman, şevk ve neşe çok defalar gözlerimi sevinç yaşlarıyla dolduracak derecede tesir bırakmaktadır."

19 Haziran 1922 – Atatürk'ün, Ömer Sezai (Madra) Bey'e mektubu: "Annemle gönderdiğiniz mektubu ve zarf içindeki hesap pusulasını aldım. Üç sene içinde anneme gösterdiğiniz yüksek insanlık ve yardımı ayrıntılarıyla öğrendim. Çok teşekkür ederim. Sizde korunan ikibin liradan bir müddet daha İstanbul'da kalmak mecburiyetinde bulunan kız kardeşim Makbule Hanım'la halam ve diğer akrabaların geçinmelerini sağlamak üzere, temmuz başından itibaren kız kardeşim Makbule Hanım'a aylık yüz lira vermenizi rica ederim." [Kocatürk]

19 Haziran 1922 – Mustafa Kemal bir mektubunda; 3 sene zarfında annesi Zübeyde hanıma yaptığı maddi yardımlardan dolayı Sezai Bey'e teşekkür ederek, O'ndan o sırada İstanbul'da bulunan halası ve bazı akrabalarının geçimlerini sağlayabilmesi için kız kardeşi Makbule hanıma her ay 100 lira vermesini rica etmiştir. (Sezai Öner bu yardımı Atatürk'ün bıraktığı 2000 liradan yapacaktır.) (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

20 Haziran 1922 – Claude Farrere'in, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na İzmit'ten telgrafı: "Fransa'ya pek acele dönmek mecburiyetinde bulunduğumdan hür İzmit toprağından Büyük Millet Meclisi'ne ve onun Reisine en içten saygılarımı sunarken acele ve şerefli bir barış dilediğimi arz eylerim." [Kocatürk]

20 Haziran 1922 – Fahrettin Paşa, Ali İhsan Paşa'nın yerine vekaleten 1. Ordu komutanlığına atandı.

20 Haziran 1922 – Adapazarı Kız Numune Mektebi (Adapazarı Kız İlkokulu)'nde.

21 Haziran 1922 – Atatürk'ün isteği ile mecliste milli mücadeleye katkıda bulunan din adamlarından eski Uşak müftüsü İbrahim ile Eşme müftüsü Hacı Nafiz beylere günlük birer lira maaş verilmesi kararlaştırıldı.

22 Haziran 1922 – Mareşal Sir Henry Wilson 22 Haziranda Londra'daki evinin önünde suikast sonucu öldürüldü. (Wilson, Harington'dan önce 2,5 yıl İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanlığı yapmıştı ve İngilizlerin Türkiye'den çekilmesini ve Türklerle dost olunmasını savunuyordu. Lloyd George ile de bu konuda anlaşmazlıkları vardı.) (Charles Harington, Atilla Oral)

24 Haziran 1922 – Atatürk'ün, annesiyle beraber Adapazarı'ndan Ankara'ya dönüşü.

28 Haziran 1922 – Cemal Paşa'nın, Moskova'da yayımlanan İzvestiya gazetesine verdiği mülakatta "Mustafa Kemal Paşa'ya karşı vaziyetiniz nasıldır?" sorusuna verdiği cevap: "Mustafa Kemal Paşa ile pek eskiden beri birbirimizi kardeş gibi severiz. Bu sevgimiz bugün de eski şiddetiyle devam ediyor ve her zaman birbirimizle yazışmada bulunuyoruz."

29 Haziran 1922 – Atatürk'ün, Mersin Gençler Yurdu Başkanlığı'na telgrafı: "...Mersin Gençler Yurdu'nun arzunuz üzerine fahrî başkanlığını kabul ediyorum. Milletimizin ilerleme ve yükselmesine yönelik hizmetlerinizde başarıya erişmenizi temenni ederim."

29 Haziran 1922 – Nurettin Paşa, 1. Ordu komutanlığına atandı.

1 Temmuz 1922 – Meclis toplantısında Mustafa Kemal Paşa'nın uzunca konuşması, İslam ve Türk tarihinden örnekler vererek hilafet ve saltanatın ayrılabilceğini tarihi olaylarla açıklaması. (Nutuk)

3 Temmuz 1922 – Ali İhsan Paşa yargılanmak üzere, İstiklal Mahkemesine sevk edildi.

5 Temmuz 1922 – Fethi Bey'in vekiller heyeti kararıyla, Avrupa'ya hareketi (Paris ve Londra'ya giderek bazı temaslarda bulunmuştur).

5 Temmuz 1922 – Savaş hazırlıkları tamamlanmasına karşın Mustafa Kemal Paşa son bir barış teşebbüsünde bulunmak istedi. 5 Temmuz 1922'de İçişleri Bakanı Fethi (Okyar)'ı Avrupa'ya gönderdi. Bir ay kadar Avrupa'da temaslarda bulunan Fethi Bey, Londra'da ve Paris'te çok soğuk karşılandı. Ağustos ortalarında hükümete verdiği raporda "Milli amaçlarımıza ulaşılması ancak askeri faaliyetlerle gerçekleşecektir, başka incelemeye ve yoruma gerek yoktur" dedi.

7 Temmuz 1922 – Atatürk'ün, Sovyet Elçisi Aralof'un İran Elçisi Mümtazüddeve İsmail Han şerefine verdiği ziyafette konuşması.

7 Temmuz 1922 – Hindistan Merkez Hilâfet Komitesi Başkanı Chotani'nin, Bombay'dan Atatürk'e mektubu.

8 Temmuz 1922 – T.B.M.M.'nde İcra Vekilleri Heyeti'nin, Meclis başkanınca aday gösterilmeksizin, gizli oyla seçilmesi kabul edildi.

8 Temmuz 1922 – Bu tarihli kanunla (muhaliflerin baskısıyla) Bakanların ve bakanlar kurulu başkanının meclisçe ve gizli oyla seçilmesi sağlandığından Mustafa Kemal Paşa Bakanlar kurulu başkanlığından uzaklaştırıldı ve bakanların Mustafa Kemal Paşa'nın göstereceği adaylar arasından seçilmesi ile ilgili hüküm de ortadan kalkmış oldu. (Nutuk)

9 Temmuz 1922 – Cemal Paşa'nın, Bakû-Tiflis yolunda trenden Atatürk'e mektubu: "...Enver, maceracıların yapabilecekleri en son işi de yaptı. Kendisini Buhara Emiri ilân etti."

12 Temmuz 1922 – Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, Rauf (Orbay) Bey'in, İcra Vekilleri Heyeti Başkanlığı'na seçilmesi.

12 Temmuz 1922 – 4 Ağustos 1923 – Rauf Bey'in (Orbay) Bakanlar Kurulu Başkanlığını yürütmesi. (Nutuk)

13 Temmuz 1922 – Köşkte, Salih yaverin oğlunun (Cemil) sünneti vardı. Atatürk, Salih Bozok'un oğlu Cemil'in sünnet düğününe katıldı. (Davetiyeler Hakimiyet-i Milliye matbaasında basıldı.) Zübeyde Hanım da teşrif etti ve saat hediye etti.

13 Temmuz 1922 – Dr. Adnan Bey, T.B.M.M. ikinci başkanı oldu.

14 Temmuz 1922 – Fransız milli bayramı dolayısı ile Ankara'da Albay Mougun'in evinde verilen şölende, Gazi M. Kemal uzun bir konuşma yaptı.

14 Temmuz 1922 – Atatürk'ün, Fransız Millî Bayramı münasebetiyle Ankara'da Fransız Elçiliği'nde verilen ziyafette konuşması: "Efendiler! Yeryüzündeki uzak görüşlü devlet adamları için her zaman

göz önünde tutulması gereken bir gerçek vardır: Fikirler zorla ve şiddetle, top ve tüfekte asla öldürülemez. Hassas bir millete karşı uygulanan zalimane muamelelerin, onu daha ziyade güçlendirdiği denenmiştir. Hürriyet ve bağımsızlık aşkı ile coşan ve şahlanan bir milletin ne harikalar yaratabileceğini Fransız Büyük Devrimi, bundan 130 yıl önce pek güzel ispat etmiştir. ...İzmir'in işgali üzerine aynı heyecan ile çarpan kalplerden oluşan millî ordumuzun, neler yapabileceğini kolaylıkla tahmin edebilirler!" [Kocatürk]

16 Temmuz 1922 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu toplantısında Tabîî Başkanlığa seçilmesi.

16 Temmuz 1922 – Gazi Mustafa Kemal, Anadolu ve Müdafaa-i Hukuk Grubu toplantısında doğal başkan, Ali Fuat (Cebesoy) Paşa ise Grup Başkanı oldu. "Misakı Milli" temel ilke kabul edildi.

17 Temmuz 1922 – Atatürk'ün, Meclis'teki başkanlık odasında Fransız Albayı Mougins, daha sonra Sovyet Elçisi Aralof'un ziyaretini kabulü.

20 Temmuz 1922 – Mustafa Kemal'in Başkomutanlığı, süresiz olarak uzatıldı. (Bu dördüncü ve son uzatma oldu.)

20 Temmuz 1922 – Başkomutanlığın süresiz olarak Mustafa Kemal Paşa'nın üzerinde kalmasının TBMM'de kabulü. Büyük Millet Meclisi'nde yapılan oylama sonunda Mustafa Kemal'in başkomutanlığı süresiz olarak kabul edildi.

20 Temmuz 1922 – Atatürk'ün, Başkomutanlık süresinin 4 Ağustos 1922 tarihinden itibaren üç ay daha uzatılmasına dair Kanun nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "...Bugün ordumuzun manevî kuvveti en yüksek derecededir Ordumuzun maddî kuvveti de fevkalâde bir önleme ihtiyaç hissetmeksizin millî emelleri tam bir güvenle elde edecek seviyeye ulaşmıştır. Bu sebeple artık böyle bir yetkiyi sürdürmeye lüzum ve ihtiyaç kalmadığı kanaatindeyim." [Kocatürk]

20 Temmuz 1922 – Başkomutanlık kanunu uzatma görüşmelerinde Mustafa Kemal Paşa'nın meclis konuşması; "Ordu gerekli güce ulaştığı için olağanüstü yetkilerin devamına gerek yoktur." (Meclis Mustafa Kemal Paşa'nın bu konuşması üzerine etkilenmiş ve milli irade ve bağımsızlık sürecinin devamı için başkomutanlık yetkisini süresiz olarak uzatmaya karar vermiştir.) (Nutuk)

20 Temmuz 1922 – Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın Akşehir'de Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa ve Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa ile yapılacak taarruz hakkında görüşmesi.

20 Temmuz 1922 – Atatürk'ün, Türkiye Öğretmen Dernekleri Birliği'nin fahrî başkanlığını kabulü ve derneğe 100 lira bağışta bulunması.

21 Temmuz 1922 – Başkomutan Mustafa Kemal, Batı cephesine gitmek üzere Ankara'dan ayrıldı.

21 Temmuz 1922 – Cemal Paşa'nın, Tiflis'te bir Ermeni tarafından vurularak şehit edilmesi.

21 Temmuz 1922 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık odasında İspanya Kralı'nın kardeşi Prens Louis de Bourbon'u kabulü ve görüşmesi.

21 Temmuz 1922 – Cemal Paşa Tiflis'te öldürüldü. (Paşa 9 Temmuz 1922'de Mustafa Kemal'e mektup yazarak Anadolu'ya dönmek niyetini bildirmişti.)

22 Temmuz 1922 – İttihat Terakki önderlerinden Cemal Paşa, Tiflis'te Ermeniler tarafından öldürüldü. İttihat ve Terakki liderlerinden Cemal Paşa, Gürcistan'da uğradığı suikastta öldü.

22 Temmuz 1922 – Akşehir'de 1 nci ve 2 nci Ordu takımları arasında futbol final maçı oynandı.

23 Temmuz 1922 – Mustafa Kemal, Ankara'dan Konya'ya yola çıktı.

23 Temmuz 1922 – Akşam Mustafa Kemal Paşa'nın Konya'ya gelmiş olan General Townshend'in kendisiyle görüşmek isteği üzerine, Ankara'dan Batı Cephesi Karargâhının bulunduğu Alaşehir'e hareket etmesi. (Nutuk)

23 Temmuz 1922 – Atatürk'ün, Batı Cephesi Karargâhı'nın bulunduğu Akşehir'e gelişi.

24 Temmuz 1922 – Atatürk'ün, Akşehir'den Konya'ya gelişi, burada General Townshend'i kabulü ve görüşmesi: "...Evet, karşımızdaki düşmanın çok kuvvetli olduğunu biliyorum. Fakat insaniyeti savunanlar ölümle tehdit edilmelerine rağmen ölmezler ve ebediyen yaşarlar!"

24 Temmuz 1922 – Atatürk'ün, Konya'da Karargâh binası balkonundan Konyalılara hitabı: "Gayelerimiz, kesinlikle gerçekleşecektir!"

24 Temmuz 1922 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'e telgrafı: "...Büyük Millet Meclisi'nin fevkalâde vaziyeti sebebiyle diğer meclislerle karşılaştırma yapılamayacak derecede gizli oturumlar yapılmış ve şimdiye kadar vuku bulan gizli oturum miktarı 197'ye ulaşmıştır." [Kocatürk]

25 Temmuz 1922 – Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa, Batı Cephesinin bulunduğu Akşehir'e ulaştı.

25 Temmuz 1922 – Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, orduyu son defa teftiş etmek istiyordu. Konya'ya gelip kendisiyle görüşmek isteyen İngiliz generali Townshend'i görmek bahanesiyle 23 Temmuz'da Ankara'dan ayrıldı. 25 Temmuz gecesi Konya'da Townshend'le görüştü.

25 – 28 Temmuz 1922 – Mustafa Kemal, Genelkurmay başkanı Fevzi Paşa ve Batı cephesi komutanı İsmet Paşa ile büyük taarruz planını görüştü. (Hazırlıklar 15 Ağustos'a bitirilecekti.)

26/27 Temmuz 1922 – Mustafa Kemal, Fevzi ve İsmet paşalar 26/27 Temmuz 1922 gecesi Akşehir'de bir toplantı yaparak 15 Ağustos'a kadar taarruz hazırlıklarının tamamlanmasına karar verdiler. Ertesi gün, 28 Temmuz'da Akşehir'de ordu takımları arasında düzenlenen futbol maçını seyretme bahanesiyle başka komutanlar da Akşehir'e davet edildi.

27 Temmuz 1922 – Mustafa Kemal Paşa, Büyük Taarruz'a hazırlanma emrini verdi.

27 Temmuz 1922 – Mustafa Kemal, Konya'dan ordu karargâhının olduğu Akşehir'e döndü. Burada, büyük bir taarruz için hazırlıkların tamamlanmasını istedi.

27 Temmuz 1922 – Samsun İstiklal Mahkemesinin kaldırılmasından sonra, Rum çetelerinin faaliyetlerine yeniden başlaması ve bölgede asayişin bozulması sebebiyle 27 Temmuz 1922 tarihinde Amasya İstiklal Mahkemesi kuruldu. Mahkeme göreve başlamakla birlikte, üyelerinin görevlerinden istifa etmesi, yeni üye seçimlerinin uzun zaman alması ve sonuçsuz kalması üzerine 27 Kasım 1922'de fiilen kaldırıldı.

27 Temmuz 1922 – General Townshend’in, İngiltere’ye raporu: “Türk millî ordusu güçlü ve etkindir, İngiltere hükümeti bunu kavrayabilmiş değildir. Yepyeni bir Türkiye doğmuştur. Bu da İngiltere’de henüz anlaşılmiş değildir. Türk’ü Avrupa dışına, Anadolu’ya itmeye çalışmak çılgınlıktır.” [Kocatürk]

27 Temmuz 1922 – Atatürk, Batı Cephesi karargâhının bulunduğu Akşehir’e geçti.

27/28 Temmuz 1922 – Atatürk’ün, Akşehir’e çağrılan ordu komutanlarına gece Büyük Taarruz plânını açıklaması ve bu plân üzerinde umumî görüşmeler yapılması. [Kocatürk]

27/28 Temmuz 1922 – Akşehir’e çağrılan ordu komutanlarına gece, Mustafa Kemal Paşa tarafından Büyük Taarruz Planı açıklanarak görüşmeler yapılması.

27/28 Temmuz 1922 – Mustafa Kemal Paşa, batı cephesi komutanı İsmet Paşa, Genelkurmay Başkanı Fevzi paşa ile görüşmesi, taarruz etmek üzere 15 Ağustos’a kadar bütün hazırlıkların tamamlanmasının kararlaştırılması. (Nutuk)

28 Temmuz 1922 – Anadolu Ajansı, Mustafa Kemal’e bağlı ordu birliklerinin Akşehir’de futbol maçı yapacağını duyurdu. Saha hıncahınç doldu. Mustafa Kemal Paşa, İsmet Paşa, Fevzi Paşa, Nurettin Paşa, Yakup Şevki Paşa seyirciler arasındaydı. Gelişmeleri saat saat takip eden İngiliz ve Yunan istihbaratı “moral maçı” olduğu zannetti. Bütün komutanlar orada olduğuna göre, Türklerin daha uzun süre taarruza kalkışmayacağı anlaşılıyordu. Halbuki maç kamuflajdı... (kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

28 Temmuz 1922 – Mustafa Kemal, 1. ve 2. ordu arasında oynanacak final maçını izlemek için Akşehir’e geldi.

28 Temmuz 1922 – Ordu komutanları ile bazı kolordu komutanlarının öğleden sonra yapılan futbol maçını izlemek bahanesiyle Akşehir’e çağırılması. (Nutuk)

28/29 Temmuz 1922 – Gece Mustafa Kemal Paşa, Büyük Taarruz’un ayrıntıları konusunda komutanlarla görüş alışverişinde bulundu. Bu toplantıda Nurettin Paşa hariç diğer komutanlar, özellikle Yakup Şevki Paşa, planı uygun bulmadı. Falih Rifki Atay’ın ifadesiyle Mustafa Kemal Paşa, “tarihe karşı bütün sorumluluğu ben kendi üzerime alıyorum” diyerek toplantıyı bitirdi. (Ayrıntılar için bkz. Selahattin Tansel, Mondros’tan Mudanya’ya Kadar, C. 4, s. 153, 154.)

29 Temmuz 1922 – Yunanistan’ın İtilaf Devletleri’ne “Milli Türk Hükümeti’ni barışa zorlayacak tek çarenin, İstanbul’un kendileri tarafından işgali olacağını” bildiren notası.

29 Temmuz 1922 – İtilaf Devletleri’nin Yunanistan’a İstanbul’u, işgal etmelerine izin vermeyeceklerini bildiren notası.

29 Temmuz 1922 – İtilaf Devletleri, Yunanistan’a nota göndererek, İstanbul’u işgal etmelerine izin vermeyeceklerini bildirdiler.

29 Temmuz 1922 – İstanbul Darülfünunu’ndan, milliyet duygularına aykırı söz ve davranışları dolayısı ile bir bölük müderris çıkarıldı.

30 Temmuz 1922 – Başkomutan Mustafa Kemal, Genelkurmay Başkanı Fevzi ve Garp Cephesi Komutanı İsmet Paşalar, Akşehir’de “Büyük Taarruz”un ayrıntılarını görüştüler.

30 Temmuz 1922 – Yunanlılar İzmir’de yaptıkları mitingde İyonya Devleti’nin temelini burada oluşturulan özerk bölge olduğunu ilan etti.

30 Temmuz 1922 – Planların son şeklini alması ve taarruz günü hakkında Başkomutan’ın karar vermesi. (26 Ağustos 1922)

30 Temmuz 1922 – İzmir’deki Yunan Başkomiseri Sterghiades “İonia” devletini ilan etti. (Bu kararı, İstanbul ve Ankara Hükümetleri ile İtilaf Devletleri Ağustos ayı içinde protesto ettiler)

30 Temmuz 1922 – Atatürk’ün, Akşehir’de, Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa ve Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa ile yapılacak taarruzun ayrıntılarını tespit etmeleri.

31 Temmuz 1922- İstiklal Mahkemeleri Kanunu TBMM’de kabul edildi.

31 Temmuz 1922 – Türkiye’nin ilk resmi spor teşkilatı olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı kuruldu.

31 Temmuz 1922 – Ankara İstiklal mahkemesi kapatıldı.

31 Temmuz 1922 – 31 Temmuz 1922 tarihinde 249 numaralı İstiklal Mahakimi Kanunu kabul edilip mahkemelerin görev ve yetkileri yeniden belirlenerek kısıtlandı.

1 Ağustos 1922 – İstanbul Hükümeti, Yunanlıların İzmir’de özerklik ilan edişlerini protesto etti.

1 Ağustos 1922 – İngiliz muhafazakar milletvekili General Townshend, Adana’da verdiği demeçte, “Yunanistan’ın Anadolu’yu boşaltmasından başka bir çaresi yoktur.” dedi.

1 Ağustos 1922 – 1 Ağustos 1922 tarihli 274 numaralı Meclis Kararıyla da İstiklal mahkemelerin faaliyetlerine son verildi.

1 Ağustos 1922 – Yunanlılar İstanbul’u işgal etmek için izin istiyor.

1 Ağustos 1922 – Ankara’dan çağrılan Milli Savunma Bakanı Kazım Paşanın öğleden sonra Alaşehir’e gelişi, taarruz hazırlıklarının tamamlanmasında Milli Savunma Bakanlığına düşen görevlerin tespiti ve tebliği. (Nutuk)

1 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal Paşa, 1 Ağustos’ta Akşehir’e gelen Milli Savunma Bakanı Kazım (Özalp) Paşa ile de gerekli görüşmeyi yaptıktan sonra Ankara’ya dönüp 4 Ağustos’ta taarruz kararını hükümete bildirdi.

4 Ağustos 1922 – Enver Paşa’nın, Buhara’nın doğusunda bir çarpışmada Ruslar tarafından şehit edilmesi.

4 Ağustos 1922 – Enver Paşa Tacakistan (Buhara’da) savaş meydanında öldürüldü. (Cesedi birkaç gün sonra tesadüfen fark edildi.)

4 Ağustos 1922 – İngiltere Başbakanı Lloyd George’un Avam Kamarası’nda konuşması: “...Mustafa Kemal büyük bir general ve büyük bir yurtsever olabilir; ama Müslümanların başı İstanbul’dadır, halifedir(!)”

4 Ağustos 1922 – Atatürk’ün taarruz kararını hükümete bildirmesi.

4 Ağustos 1922 – İngilizler, padişaha bağlı, Bursa başkentli bir “İyonya devleti” kurduğunu da hayal ediyorlardı. Lloyd George 4 Ağustos 1922’de Avam kamarasında bu İyonya devletini desteklediğini açıklamıştı. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.151.)

6 Ağustos 1922 – İsmet Paşa, gizli olarak ordulara taarruza hazırlık emri verdi.

6 Ağustos 1922 – Batı Cephesi komutanı İsmet (İnönü) Paşa, ordulara gizli olarak “**Taarruza Hazırlık**” emri verdi.

6 Ağustos 1922 – Atatürk’ün, Kâzım (Özalp) Paşa ile Akşehir’den -Konya yoluyla- Ankara’ya dönüşü.

7 Ağustos 1922 – Fevzi Paşa, Ankara’ya döndü.

7 Ağustos 1922 - İstanbul’da İngiliz Yüksek Komiseri Sir H. Rumbold, Vahidettin’le görüştü. Padişah, Yunanlıların işgal ettikleri bölgelerin, Hükümetine verilmesi, Anadolu’daki hareketi bastırmada kendisine yardım edilmesini istedi.

9 Ağustos 1922 – Yunanlıların daha önce ilan ettikleri özerklik kararı üzerine Başvekil ve Hariciye Vekili Rauf Bey (Orbay), İtilaf devletlerinin temsilcilerine protesto yazısı göndererek, böyle bir şeyin, Türk çoğunluğun olduğu bir yerde hukuksal bir değerinin olmayacağını bildirdi.

12 Ağustos 1922 – 26 Aralık 1921’den bu tarihe kadar Hindistan’dan gelen yardım parası 14 seferde ve farklı miktarlarda olmak üzere toplam 106 bin İngiliz lirası veya 675 bin Türk lirasıdır. (Bu para Atatürk’ün emrinde, hazine dışında tutuldu ve Osmanlı bankasında saklandı.(Bu paranın 220 bini orduya, 45 bin lirası muhtaçlara verildi. Bu paradan Atatürk’ün elinde kalan sadece 445 bin liraydı ve kalan bu parada ülke imarı için harcanmıştı.) (Mısır eski hıdivi Abbas Hilmi Paşa’nın CHP’ne bağışladığı 900 bin lira ile Hindistan’dan gelen paradan kalanların (445 bin lira) (harcananlar çıkılınca) toplamı 1 milyon 345 bin liraydı. Bu para İş bankasında 2 numaralı hesapta tutuldu. Kişisel harcama yapılmadı.(445 bin lira; 120 bin lira örnek çiftlikler, 250 bin lira İş bankası, 75 bin İşbank ve Maden TAŞ hisse senedi için kullanıldı.) (900 bin lira; İş bankası 2 numaralı hesabındaydı ve hisse senedi alımında kullanıldı.)

13 Ağustos 1922 – Atatürk’ün, gece Ankara’da Sovyet Elçiliği’nde -kaza sonucu- çıkan ve etrafa yayılma tehlikesi gösteren yangını söndürme çalışmalarını izlemesi.

13 Ağustos 1922 – Genelkurmay Karargâhı’nın, Ankara’dan Batı Cephesi’ne hareketi.

14 Ağustos 1922 – Celaleddin Arif Bey, başkanlık görevinden istifa etti.

14 Ağustos 1922 – Fethi (Okyar) Bey’in, Londra’dan Atatürk’e telgrafı: “Hariciye Nezareti’nde, Lord Curzon adına beni kabul eden Müsteşar ile görüştüm. Düşünce ve isteklerimizi Lord Curzon’a bildireceğini söyledi.”

15 Ağustos 1922 – Sovyetlerin Ankara’daki elçilik binası yandı. Mustafa Kemal söndürme çalışmalarını yerinde izledi. (Aralov yangınında Rauf Orbay’ın rolü olabileceğini ima etti.)

16 Ağustos 1922 – Genelkurmay Karargâhı, Akşehir’de göreve başladı.

17 Ağustos 1922 – Başkomutan Mustafa Kemal Paşa’nın Ankara’dan gizli olarak otomobille Konya’ya hareketi. Atatürk, öğleden sonra Konya’ya gelmiş, geceyi -Demiryolları Genel Müdürü olarak-

Konya'da görev yapan Behiç (Erkin) Bey'in evinde geçirmiştir. Amaç kendisinin Ankara'da olduğu ve görüşmek isteyenlere hasta olduğu izlenimini yaratmaktır.

17 Ağustos 1922 – Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, Ankara'dan cepheye hareket etti.

17 Ağustos 1922 – Türk birlikleri Bandırma'ya girdi.

17 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal, Konya'da demiryolları genel müdürü Behiç (Erkin) Bey'in evine geldi. Hastalandı. Bu evde iki gün yattı.

17/18 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal Paşa, 17/18 Ağustos gecesi çok gizlice Ankara'dan ayrılarak otomobile Tuzçölü üzerinden Konya'ya gitti. Ankara'dan ayrıldığını birkaç kişiden başka hiç kimse bilmiyordu.

18 Ağustos 1922 – Enver Paşanın Buhara'da öldürüldüğü New York Times gazetesinde yayınlandı. (Hakimiyet-i Milli vefatı 20 Ağustos 1922 tarihinde duyurdu.)

18/19 Ağustos 1922 – Atatürk'ün, Konya'dan gizli olarak Akşehir'e hareketi.

20 Ağustos 1922 – Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın Konya'dan cephe karargâhının olduğu Akşehir'e gelişi ve Cephe Komutanı İsmet Paşa'ya **26 Ağustos 1922 sabahı için** taarruz emri vermesi. Bugün çıkan Ankara gazetelerinde Paşa'nın Çankaya'da bir çay ziyafeti vereceği haberi yereldi.

20 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal Paşa Batı Cephesi karargahı, Akşehir'de.

20 Ağustos 1922 – Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde yayımlanan haber: "Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri Ağustos'un 21. Pazartesi günü öğleden sonra saat 16.00'da Çankaya'daki köşklerinde şehrimizde bulunan kordiplomatiğe bir ziyafet vereceklerdir. Ziyafette bütün elçiler ve siyasî kişiler hazır bulunacaktır. Birçok kişiye dün bu hususta davetiye gönderilmiştir." (Bu haber, Atatürk'ün cepheye gidişini duyurmama amacıyla yayımlanmıştır). [Kocatürk]

20 Ağustos 1922 – Atatürk, Konya Akşehir'de, Büyük taarruz öncesi son hazırlıkları kontrol etti.

20/21 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal Paşa'nın 1 ve 2nci Ordu Komutanlarını cephe karargahına çağırması, genelkurmay Başkanı ve batı cephesi komutanında olduğu ortamda taarruz emrini savaş oyunu şeklinde açıklaması, taarruz emrini (harekat tasarısı şeklinde) tekrarlaması. (Nutuk)

20/21 Ağustos 1922 – Komutanlarla toplantı yapan Mustafa Kemal 26 Ağustos Cumartesi sabahı için taarruz emri verdi. Atatürk'ün, Akşehir'de Batı Cephesi Karargahı'nda I. Ordu Komutanı Nurettin ve II. Ordu Komutanı Yakup Şevki Paşalara, taarruz plânını harita üzerinde açıklaması ve taarruz emri verşi.

20/21 Ağustos 1922 – Gece, Batı Cephesi Karargâhı'nda Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak), Batı Cephesi Komutanı İsmet (İnönü), 1. Ordu Komutanı Nurettin ve 2. Ordu Komutanı Yakup Şevki (Subaşı) paşalarla bir toplantı yapan Gazi Paşa, taarruz hakkında harita üzerinde bilgi verip 26 Ağustos sabahı taarruz edilmesini emretti.

21 Ağustos 1922 – Yaver Mahmud Soydan'ın notlarından; "Paşa iki gündür **çalıkuşu** okuyor."

21 Ağustos 1922 – Gazetelerde Mustafa Kemal Paşa'nın Çankaya'da bir "çay partisi" düzenlediği şeklinde bir haber çıktı. Oysaki Mustafa Kemal Paşa, 20 Ağustos'ta Akşehir'de Batı Cephesi karargâhında idi. Konya'ya gelir gelmez postaneyi kontrol edip orada olduğunun duyulmamasını sağladı.

21 Ağustos 1922 – Atatürk'ün, Akşehir'den otomobille Konya'ya dönüşü.

21 – 22 Ağustos 1922 – Başkomutanlık karargâhında görevli Mahmut (Soydan)'ın anılarına göre Mustafa Kemal Paşa, 21 ve 22 Ağustos'ta iki gün Çalığışu romanını okudu ve çok beğendi.

22 Ağustos 1922 – Büyük Türk Taarruzunun başlaması.

22 Ağustos 1922 – Yaver Mahmud Soydan'ın notlarından; "Akşehir'deyiz. Paşa makamından çıkmadı. Çalığışu okudu. Çok sevdi."

22 Ağustos 1922 – İstanbul hükümeti, Sevr Antlaşması'yla terk ettiği yerlerdeki memurların maaşlarını kesti. Sevr'deki gibi kapitülasyon sistemi yürürlüğe kondu. Türk maliyesi tamamen Müttefiklerin denetimine geçti. Müttefikler, Sevr'deki gibi İstanbul'u ve Boğazları ellerinde tutup yönetiyorlardı. Hükümeti ve orduyu denetliyorlardı. Silahlara el koymuşlardı. (Turgut Özakman, Vahdettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele, 6. bas. Ankara, 2007, s. 385,386)

22 Ağustos 1922 – Anadolu'daki Yunanistan'ın Küçük Asya Ordusu komutanı Hacıanestî'nin görevden alınarak yerine Trikopis'in atanması. (Trikopis bu atamayı Türklere esir düştükten sonra, 3 Eylül 1922 günü Mustafa Kemal Paşa'dan öğrenmiştir.)

23 Ağustos 1922 – Yunanlıları şaşırtmak amacıyla Bilecik'in doğusundan Rumköy'e gece baskını düzenlendi. Bu baskında Türk kuvvetlerinden kaçan bir erin yapılacak taarruz hakkında Yunanlılara bilgi vermesi üzerine Yunan ordusunun istihbaratı önlem almaya başladı.

23 Ağustos 1922 – Ankara Komutanı Fuat (Bulca) Bey'in, Atatürk'e telgrafı: "Valide iyidir. Dün pek neşeli olarak vakit geçirildi. Pek memnundurlar, dua etmekte ve "Selânik'e ne vakit gideceğiz?" diye sual sormaktadır. Fikriye Hanım da iyidir, hürmetlerini iletmektedir. Başarınıza, hanımların ellerinde Kuran dua etmekteyiz." [Kocatürk]

23 Ağustos 1922 – **Vahdettin** askeri doyurabilmek için **Taksim kışlası ve talimhane meydanını** (Taksim meydanı ve kışlasını) 500.000 liraya "İstanbul Emlak Şirket-i Osmaniyesi" isimli **Fransız şirkete sattı**. Satış mukavelesi 20 Şubat 1913 tarihinde imzalandı. Taksim kışlası satışa çıkarıldığında **içinde Mehmetçiğin kullandığı bir de cami vardı**. Sözleşmeye cami açık kalacak şartı kondu. Şirket şartlar nedeniyle bu alanı yeterince kullanamadığı için ettiği zarara karşılık 700.000 lira tazminat isteyince sözleşme 23 Ağustos 1922'de yenilendi. (Charles Harington, Atilla Oral)

24 Ağustos 1922 – Atatürk'ün, Konya'dan otomobille tekrar Akşehir'e gidişi.

24 Ağustos 1922 – Başkomutanlık, Genelkurmay ve Batı Cephesi, I. Ordu'nun bulunduğu Afyon'un güneyindeki Şuhut kasabasına, 25 Ağustos'ta ise Kocatepe'nin güney batısındaki Çadırılı Ordugâh'a nakledildi.

24 Ağustos 1922 – Başkomutanlık ve Batı Cephesi Karargâhlarının Akşehir'den, cephe gerisinde Şuhut kasabasına nakledilmesi. Akşehir'deki karargâh, Şuhut'a nakledildi.

24 Ağustos 1922 – “Türkiye sınırları içinde açılmış ve açılacak bölge tarım okullarının ziraat bankası tarafından yönetilmesine ilişkin “ 254 sayılı kanun çıkarıldı.

25 Ağustos 1922 – Bugünden itibaren Anadolu’nun dış dünyayla bütün bağlantısı kesildi. Anadolu bir ölüm sessizliğine büründü.

25 Ağustos 1922 – Gece Türk birlikleri, bazı yerlerde düşmana 400 metreye kadar yaklaşmış, verilecek taarruz emrini bekliyordu.

25 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal Paşa, Rauf Bey’e (Başbakan) ordularımızın yarın taarruza başlayacağını bildirdi.

25 Ağustos 1922 – Başkomutanlık, Genelkurmay ve Batı Cephesi Karargâhlarının Şuhut’tan, muharebenin idare edileceği Kocatepe’nin güneybatısında çadırılı ordugâha nakledilmesi.

25 Ağustos 1922 – Anadolu ile dış dünya haberleşmesi tamamen kesildi. Giriş – çıkış ve her türlü haberleşme yasak edildi. Uymayanlar vatana ihanetten yargılanacaktı. Telefonlar kesildi. Haberler sadece resmi tebliğler ile duyurulacaktı.

25 Ağustos 1922 – Batı Cephesi’nde son hazırlıklar yapıldı. Mustafa Kemal Kocatepe’ye çıkarak birlikleri gözden geçirdi. Başkomutanlık karargâhı Kocatepe’nin güneydoğusundaki çadırılı ordugâha nakledildi.

25 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal, şifreyle Ankara’da başvekâlete yarın taarruzun başlayacağını bildirdi. Ayrıca emir üzerine Anadolu’nun dış dünyayla tüm haberleşmesi durduruldu.

25 Ağustos 1922 – **ATATÜRK’ÜN Kocatepe’de duası; “Allah’ım! Senin bana verdiğin fikir ve zeka ile ben bütün planlarımı gerçekleştirdim. Bundan sonrası artık senin mukadderatın...”**

25/26 Ağustos 1922 – Atatürk’ün, cepheden İcra Vekilleri Heyeti Başkanı Rauf Bey’e telgrafı: “...Ağustos’un 26. günü düşmana taarruz başlayacaktır.”

26 Ağustos 1922 – Büyük taarruz öncesi 32 uçagımız uçuşa hazır hale getirildi. (Bu uçaklar bulutlu havaya rağmen başarılı işler yapmıştır.)

26 Ağustos 1922 – Başkomutan Mustafa Kemal Paşa sabah saat 04.00 civarlarında uyandı. Emir erini uyandırıp kahve istedi. Yaver Muzaffer (Kılıç) uyanıp giyinmeye başladığı sırada Mustafa Kemal Paşa’nın çadırının önünde “Allah’ım! Sen Türk Milleti’ni ve ordusunu muzaffer eyle!” dediğini duydu. Kahvesini içti. Gün doğmasına bir saat kala, atıyla Kocatepe’nin zirvesine doğru ilerledi. Birkaç er fenerle yolu aydınlatıyordu. Mustafa Kemal konuşmuyor, sadece ufka bakıyordu. Fevzi Paşa, İsmet Paşa ve Nurettin Paşa da Kocatepe’deydi.

26 – 30 Ağustos 1922 – Dumlupınar Meydan Muharebesi.(Başkomutanlık Meydan Muharebesi)

26 Ağustos 1922 – Büyük Taarruz başladı. (saat : 5:30’da topçu ateşi ile) (Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Muhaberesi ve Büyük Zafer, 26 Ağustos – 9 Eylül 1922). Büyük Taarruz şafak sökerken saat 05.30’da top atışlarıyla başladı. Türk kuvvetlerinin öncü tümenleri süngü hücumuyla önce Tınaztepe’yi, ardından da Belentepe’yi aldı.

26 Ağustos 1922 – Büyük taarruz, Kocatepe’den başladı. Kısa sürede başarıya ulaştı. Türk ordusu 27 Ağustos’ta Afyon’u, 1 Eylül’de Uşak’ı, 2 Eylül’de Eskişehir’i, 3 Eylül’de Nazilli, Simav, Salihli, Alaşehir ve Gördes’i, 6 Eylül’de Balıkesir ve Bilecik’i, 7 Eylül’de Aydın’ı, 8 Eylül’de Manisa’yı düşman istilasından kurtardı.9 Eylül 1922 tarihinde Türk Ordusu İzmir’e girdi. (Ordu **400 kilometrelik taarruz mesafesini 15 günde muharebe ederek kat etmişti.**) (Geldikleri gibi giderler, Kahraman Yusufoglu)

26 Ağustos 1922 – Gazi Mustafa Kemal’in Kocatepe’den Büyük Taarruz’u yönetmesi.

26 Ağustos 1922 – Gazi Mustafa Kemal’in en meşhur Kocatepe resminin, Afyon Kocatepe’de, Saat 11:00’de, Kuvayi Milliye’nin resmi fotoğrafçısı Etem Tem tarafından çekilmesi.

26 Ağustos 1922 – Büyük Taarruz’dan sonra Yunan Ordusunun müstahkem mevzilerinin düşürülmesi ve düşmanın çekilmeye başlaması.

26 Ağustos 1922 – Ankara’da ordunun zaferi için dua okundu.

26 Ağustos 1922 – İznik kurtuldu.

26/27 Ağustos 1922 – Düşmanın Karahisar’ın güneyinde elli ve doğusunda yirmi, otuz kilometre uzunluğundaki müstahkem mevzilerinin düşürülmesi. (Nutuk)

27 Ağustos 1922 – Büyük Taarruz’dan sonra Yunan Ordusunun müstahkem mevzilerinin düşürülmesi ve düşmanın çekilmeye başlaması.

27 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal’den aldığı davet telgrafı üzerine Halide Edip Konya’ya ulaştı. (Köpeği yoldaş, atı doru ve emir eri İbrahim ile) (Aynı gün Afyon alındı.)

27 Ağustos 1922 – Sabaha karşı saldırıya geçen Türk birlikleri Yunan mevzilerini ele geçirmeye başladı. Telaşlanan Trikopis, Afyon’un boşaltılmasını emretti, Yunanlılar malzemelerini imha ederek Afyon’u terketti. Türk birlikleri Afyon’a girdi.

27 Ağustos 1922 – Pazar sabahı saat 04.00’te Kurtkaya tepesi, saat 08.00 civarında Erkmen tepe düştü, gözler Çiğiltepe’ye çevrildi. 57. Tümen Komutanı Albay Reşat Bey, zamanında Çiğiltepe’yi alamayınca Mustafa Kemal Paşa telefonla “Niçin hedefinize varamadınız?” diye sordu. Albay Reşat Bey, yarım saat sonra hedefe ulaşacağını belirtti. Mustafa Kemal Paşa yarım saat sonra Albay Reşat Bey’i aradığında, kendisine şu notu okudular: “Yarım saatte size o mevzileri almak için söz verdiğim halde sözümü tutamamış olduğumdan dolayı yaşayamam.” Albay Reşat Bey intihar etmişti. Çiğiltepe o gün saat 17.30 civarlarında alınacaktı. 20.30’da Afyon ele geçirildi.

27 Ağustos 1922 – Atatürk’ün, cepheden Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı’na harekât hakkında telgrafı: “...Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının müstesna kıymet ve kabiliyeti sebebiyle yüksek Meclis’i tebrik ederim. Komutanlarımızın sevk ve idarede düşman komuta heyetine üstünlüğü belirgin bir surette görünmektedir.” [Kocatürk]

27 Ağustos 1922 – Afyon kurtuldu.

28 Ağustos 1922 – Yunan ordusu büyük kayıplar vererek geri çekilmeye başladı. Yunan kuvvetleri yarıldı, İzmir’e giden mevziler Türk birliklerinin eline geçmeye başladı.

28 Ağustos 1922 – Yunan Ordusu'nun asıl cephesi yarıldı. Güneyden ve doğudan ilerleyen Türk kuvvetleri Yunan Ordusu'nu ayırıp kuşattı.

28 Ağustos 1922 – Atatürk'ün, İcra Vekilleri Heyeti Başkanı Rauf Bey'e telgrafı: "...Askerlerimiz pek keyiflidir. Yorulmak bilmiyorlar. Bu gece Afyonkarahisar'dayım, halk şenlik yapıyor."

28 Ağustos 1922 – Atatürk'ün, cepheden, annesi Zübeyde Hanım ve Fikriye Hanım'a telgrafı: "Buraya geldikten sonra düşmanı kovmak gerektiğinden taarruz ederek Allah'ın lütfuyla attık. Afyonkarahisar'ı aldık. Bu nedenle daha birkaç gün buralarda kalmak lâzım gelecektir. Siz müsterih olunuz! İnşallah duanız berekâtıyla bütün memleketimizi düşmandan kurtarmak nasip olacaktır." [Kocatürk]

28 Ağustos 1922 – Atatürk'ün, akşam Afyonkarahisar'a gelişi.

28 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal'in meclise telgrafı; "Afyon alındı, asker keyifli, durmak istemiyorlar."

29 Ağustos 1922 – Dördüncü gün de ilerleme devam etti. Geri çekilmeye başlayan Yunan kuvvetlerinin izlenmesi emredildi. Afyon ve Kütahya'nın bazı ilçeleri kurtarıldı.

29 Ağustos 1922 – Taarruz başarılı bir şekilde gelişti. Düşmanın kuzey kanadı, Eskişehir cephesi bozuldu, güneydeki kuşatma da devam etti. O akşam düşmanın iki kolordusu Türk Ordusu'nca çevrildi.

29/30 Ağustos 1922 – Atatürk'ün, gece, Afyon Belediye binasının bir odasında Fevzi ve İsmet Paşalarla harp vaziyetini gözden geçirisi. (Atatürk der ki: "Üçümüz vaziyeti bir defa daha gözden geçirdik ve kesinlikle anladık ki, Türkün hakikî kurtuluş güneşi, 30 Ağustos sabahı bütün parlaklığıyla doğacaktır." [Kocatürk])

30 Ağustos 1922 – Büyük Zafer. Yunan ordusunun, tamamen sarılması ve imha edilmesi suretiyle "Dumlupınar Meydan Muharebesi"nin kazanılması.

30 Ağustos 1922 – Yunan ordusunun tamamen sarılması ve imha edilmesi suretiyle **Dumlupınar (Başkomutanlık) Meydan Muharebesi'nin** kazanılması.

30 Ağustos 1922 – Türk Ordusu düşmana kesin darbeyi 30 Ağustos'ta vurdu. 30 Ağustos günü düşmanın beş tümeni (40-50 bin kişi) Türk Ordusu'nca kuşatılmış, çıkış yolları kapatılmıştı. Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, 30 Ağustos'ta saat 14.00'te başlayan savaşı Çalköy yakınındaki 11. Tümen Karargâhı olan Zafertepe'den (Dumlupınartepesi) bizzat yönetti. Düşmanın bir bölümü imha edildi, bir bölümü teslim oldu, kurtulanlar ise İzmir'e doğru kaçmaya başladı. 30 Ağustos 1922'deki bu savaşı, Aslıhanlar-Çal-İşören bölgesinde ve Çalköy'ün doğusunda bizzat 1. hatta 11. Tümen yanında bulunan Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa yönettiği için, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa bu savaşa "Başkomandan Muharebesi" (3 Eylül) adını verdi.

31 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal, Fevzi ve İsmet Paşaların son durumu değerlendirmeleri ve Başkomutan'ın takip emrini vermesi.

31 Ağustos 1922 – Kütahya'nın kurtuluşu.

31 Ağustos 1922 – Çivril'in kurtuluşu.

31 Ağustos 1922 – İzmir'e doğru büyük takip başladı. Yunanlılar geçtikleri yerleri yakıp, yıkıyor, harab ediyor.

31 Ağustos 1922 – Türk Ordusunun İzmir yönünde Yunan kuvvetlerini izlemesi.

31 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal, Rauf Bey'e Yunan askerlerinin teslim olmaya başladığını bildirdi.

31 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal Paşa'nın, bir gün sonra, 31 Ağustos'ta savaş alanında gördüğü manzara şuydu: "Karşıdaki sırtların gerilerindeki bütün vadiler, bütün dereler, bırakılmış topraklarla, otomobillerle, sayısız donanım ve gereçlerle, bu kalıntıların arasında yığınlar teşkil eden ölümlerle, toplatıp karargâhımıza sevk edilen sürü sürü esir kabileleriyle hakikaten bir kıyamet gününü hatırlatıyordu..." (Türk İstiklal Harbi, C. 2, 6. Kısım, s. 275).

31 Ağustos 1922 – Atatürk öğle vaktinde Çalköy'de, yıkık bir evin avlusunda İsmet Paşa ve Fevzi Paşa ile buluştu. Komutanlar, kırık bir kağıt arabasının döşeme ve oklarına ilişerek durumu değerlendirdi. Bütün ordu ile İzmir'e yürümeye karar verdiler. Atatürk, 31 Ağustos gecesi, Dumlupınar'da eski, küçük, iki katlı, kerpiç bir köy evinde kaldı.

31 Ağustos 1922 – Atatürk'ün, sabah Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa, I. Ordu Komutanı Nurettin Paşa ile beraber Adatepe bölgesine giderek muharebe meydanını gezmeleri. (Savaş alanını gezen Mustafa Kemal, yerde yatan ölümleri göstererek, "buna meşru müdafaa için mecbur olduk" dedi. Yerdeki bir Yunan bayrağını da "bir milletin istiklâl alametidir" diyerek yerden kaldırdı).

31 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal Atatürk, büyük taarruz devam ederken harekate katılan başarılı havacıları kabul edip rütbelerini artırdı.

31 Ağustos 1922 – Mustafa Kemal'in muharebe meydanında gördüğü şehit Mehmetçik. (Asker çukurda şehit olmuş ama dışarıdaki kolu il sancağı sımsıkı tutmaktadır)

31 Ağustos 1922 – Uşak Yunanlılarca yakıldı.

31 Ağustos 1922 – Başkomutanlık Meydan savaşının ardından **Fevzi Paşa (Çakmak)** rütbesi Başkomutan Mustafa Kemal Paşa tavsiyesiyle TBMM tarafından **mareşalliğe yükseltildi**.

1 Eylül 1922 – Mustafa Kemal'in orduya beyannamesi: "... Bütün arkadaşlarımın Anadolu'da daha başka meydan muharebeleri verileceğini göz önüne alarak ilerlemesini ve herkesin zihinsel güçlerini ve kahramanlık ve vatanseverlik kaynaklarını yarışircasına göstermeye devam etmesini isterim. **Ordular! İlk Hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!**"

1 Eylül 1922 – Başkomutan Atatürk, 1 Eylül'de "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri" emrini verdi ve büyük takip başladı. "Türkiye Büyük Millet Meclisi Orduları... Afyonkarahisar-Dumlupınar Büyük Meydan Muharebesi'nde zalim ve mağrur bir ordunun esas unsurlarını inanılmayacak kadar az bir zamanda imha ederek büyük ve necip (soylu) milletimizin fedakârlıklarına layık olduğunuzu ispat ediyorsunuz. (...) Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!"

1 Eylül 1922 – Büyük Taarruz'un yedinci gününde Mustafa Kemal emrini verdi: "Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir! İleri!.." Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın Türk Ordusu'na beyannamesi: "Bütün arkadaşlarımın Anadolu'da daha başka meydan muharebeleri verileceğini göz önüne alarak

ilerlemesini ve herkesin zihinsel güçlerini, kahramanlık ve vatanseverlik kaynaklarını yarışircasına göstermeye devam etmesini isterim. ORDULAR! İLK HEDEFİNİZ AKDENİZDİR. İLERİ!”

1 Eylül 1922 – Atatürk’ün, Türk milletine bildirgesi: “Zalim ve mağrur düşman ordusunun esas unsurları, akıllara dehşet verecek kesinlikle imha edildi. Milletın rey ve iradesine dayanan her işın sonucu, millet için hayır ve mutluluk olduğu açıktır.”

1 Eylül 1922 – Mustafa Kemal Paşa, 1 Eylül 1922’de de “Kadınlarınızı ve çocuklarınızı düşman kaçarken emin yerlere saklayınız” şeklinde bir bildiri yayımladı. (Atatürk’ün Bütün Eserleri, C. 13, s. 231)

1 Eylül 1922 – Atatürk’ün, ordu hakkındaki sevgi ve güvenini bildiren Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne cevabı: “...Bu selâm ve güvenden duygulanan ve en kıdemsiz erden komutanlarına kadar en yüksek azim ve imanla savaşılan ordunun, bağımsızlığımızın savunulması uğrunda namus gereğini yerine getireceğini temin ederim.”

1 Eylül 1922 – Türkiye Büyük Millet Meclisi 2. Başkanı Adnan (Adıvar) Bey’in, cephede bulunan Atatürk’e telgrafı: “Bu telgrafı Valide Hanımefendi’nin yatağının yanında yazıyorum. Kendileriyle beraber hepimiz mesuduz. Sağlıkları, kazandığınız zaferden bir kat daha iyileşmiştir. Milletın derdine çare bulucu olurken, bu muhterem kadının hastalığına da çare oluyorsunuz.” [Kocatürk]

1 Eylül 1922 – Gediz ve Seyitgazi’nin kurtuluşu.

2 Eylül 1922 – Yunan Hükümeti’nin Türkiye ile mütareke yapılabilmesi için İngiltere’ye aracılık önerisi.

2 Eylül 1922 – Alaşehir Yunanlılarca yakıldı.

2 Eylül 1922 – Atatürk Uşak’a geldi.

2 Eylül 1922 – Yunan Ordusu Başkumandanı General **Trikopis** ile II. Yunan Kolordusu Komutanı General Diyenis ve bazı yüksek rütbeli subayların **esir** alınması. Türk kuvvetleri Eskişehir ve Dursunbey’e girdi. İzmir’deki ABD konsolosu Yunan ordusunun bitmiş olduğunu, yeniden kurtarılmasının mümkün olmayacağını hükümetine bildirdi.

2 Eylül 1922 – Atatürk’ün, bugün esir alınan Yunan Generali Trikopis’in kılıcını Kâzım (Özalp) Paşa’ya armağan edişi ve yazısı: “General Trikopis’in eşyası arasında ganimet olarak alınan kılıcını, siz kardeşime takdim ediyorum.” [Kocatürk]

2 Eylül 1922 – Atatürk’ün, İcra Vekilleri Heyeti’ne telgrafı: “...Eskişehir ve Uşak’ın düşmesi haberini bekliyorum.”

2 Eylül 1922 – Eskişehir ve Uşak’ın kurtuluşu.

2 Eylül 1922 – Yunan Hükümeti’nin Türkiye ile mütareke yapılabilmesi için İngiltere’ye aracılık önerisi.

3 Eylül 1922 – 30 Ağustos Muharebesi’ne “Başkomutan Muharebesi” adı verildi.

3 Eylül 1922 – Gazi Mustafa Kemal, Dumlupınar’dan Uşak’a geldi.

3 Eylül 1922 – Türk Ordusu ilerlemesini sürdürüyor. Emet, Tavşanlı, Kula, Eşme, Sındırgı, Bayramiç ve Burhaniye kurtarıldı.

3 Eylül 1922 – Yunanlılar Alaşehir yönüne doğru takip edildi.

3 Eylül 1922 – Selendi'nin kurtuluşu.

3 Eylül 1922 – Pire'de savaş aleyhtarı miting yapıldı. Hükümetin istifası istendi.

3 Eylül 1922 – Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'nın Müşir (Mareşal), Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'nın Feril (Korgeneral) rütbesine yükselişi.

3 Eylül 1922 – Atatürk'ün, akşam Uşak'a gelişi.

3 Eylül 1922 – Esir alınan Yunan komutanları General Trikopis ile General Diyenisin, Uşak'ta Başkomutan Atatürk'ün huzuruna getirilişi ve Atatürk'ün General Trikopis'e söyledikleri: "Vicdanınıza karşı vazifenizi yaptığınıza kani iseniz, içiniz rahat olabilirsiniz! En büyük komutanların bile esir oldukları tarihlerde yazılıdır. Meselâ size Napolyon'u gösterebilirim." [Kocatürk]

3 Eylül 1922 – Atatürk'ün, icra Vekilleri Heyeti Başkanı Rauf Bey'e telgrafı: "...Esir alman generallerle görüşüm. Kendilerini teselli ve misafir ettim. Alilerine sağlık haberlerini bildirmelerine müsaade ettim."

3 Eylül 1922 – Batı Cephesi Komutanlığı tarafından, 30 Ağustos 1922'de kazanılan Dumlupınar Muharebesi'ne "Başkomutan Muharebesi" adı verildiğinin bildirilmesi.

3 Eylül 1922 – Ankara Hükümeti'nin Paris Temsilcisi Ferit (Tek) Bey'in, 30 Ağustos Zaferi nedeniyle Başkomutan Atatürk'e tebrik telgrafı: "Türkiye'nin Büyük Çocuğu! Azmin, vatani esaretten kurtardı!"

4 Eylül 1922 – Türk Ordusu İzmir yolunda hızla ilerliyor, İsmet Paşa, İzmir'in kesinlikle tahrip edilmeden kurtarılmasını emretti.

4 Eylül 1922 – Atatürk Eşme'ye geldi. Taarruz planına karşı çıkan Yakup Şevki Paşa, Atatürk'ten özür diledi. Aynı gün Türk Ordusu'nun önünden kaçan kalabalıklar İzmir'e yığılmaya başladı.

4 Eylül 1922 – Yunan birlikleri Alaşehir'i yaktı, geri çekilme devam ediyor. Yunan 13. Tümeni Salihli'ye vardı.

4 Eylül 1922 – İcra Vekilleri Heyeti Başkanı Rauf Bey'in, cephede bulunan Başkomutan Atatürk'e, İstanbul'daki İtilâf Devletleri temsilcilerinin mütareke isteğini bildiren telgrafı.

4 Eylül 1922 – Saray hükümetinin, İtilaf devletlerinin Türk ve Yunan orduları arasında ateşkes isteğini bildirmesi. (Bakanlar kurulu başkanı Rauf Beyin telgrafla bildirmesi.) (Nutuk)

4 Eylül 1922 – Bozüyük, Demirci, Sarıgöl, Buldan'ın kurtuluşu.

4 Eylül 1922 – Atatürk'ün, akşam Eşme'ye gelişi.

4 Eylül 1922 – Yunanlılar Akşehir'i yaktı, Söğüt ve Kula kurtarıldı.

5 Eylül 1922 – Tevhid-i Efkâr gazetesi, Başkomutan Gazi Mustafa Kemal fotoğrafının üstünde "Ordular ilk hedefiniz, Akdeniz'dir, ileri" emri, fotoğrafın altında ise "Düşman Anadolu'nun harimi ismetinde boğulacaktır" yazdı.

5 Eylül 1922 – Türk birlikler, Yunanlıların Milne hattını tutmadan, korudukları mevzileri ele geçirmeye başladı. Alaşehir, tamamen yakılmış ve tahrib edilmiş olarak ele geçirildi.

5 Eylül 1922 – Turgutlu Yunanlılarca yakıldı.

5 Eylül 1922 – Gördes, Salihli, Susurluk, Bilecik, Bozüyük, Simav, Ödemiş ve Kuyucak kurtarıldı. Yörük Ali'nin müfrezeleri Nazilli'ye girdi.

5 Eylül 1922 – Yunan hükümeti Yunan Küçük Asya Ordusu Komutanı Hacıanesti'nin yerine Trikopis'i atadı. Ama Trikopis'in esir düştüğü öğrenilince onun da yerine Polimenekos getirildi.

5 Eylül 1922 – Yunanlılar İzmir'i boşaltmaya başladı.

5 Eylül 1922 – Nazilli, Simav, Salihli, Ödemiş, Alaşehir, Gördes, Pazaryeri'nin kurtuluşu.

5 Eylül 1922 – Atatürk'ün, Vekiller Heyeti'nin 4 Eylül 1922 tarihli telgrafına cevabı: “Anadolu'daki Yunan ordusu kesin şekilde mağlup edilmiştir. Anadolu için herhangi bir görüşmeye gerek kalmamıştır. Mütareke, ancak Trakya için söz konusu olabilir.” [Kocatürk]

5 Eylül 1922 – Fransız Mareşali Lyautey'in, Atatürk ve İsmet Paşa'ya iletilmek üzere, Paris'te Ankara Hükümeti'nin Paris Temsilcisi Ferit (Tek) Bey'e 30 Ağustos 1922 zaferini kutlayan yazısı.

5 Eylül 1922 – Hindistan Merkez Hilâfet Komitesi Başkanı Chotani'nin, Bombay'dan -Atatürk'e iletilmek üzere- Ankara Hükümeti'nin Paris Temsilcisi Ferit (Tek) Bey'e 30 Ağustos Zaferi'ni kutlayan telgrafı.

5 Eylül 1922 – İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold'un, İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a telgrafı: “Yüksek Komiserler, İzmir'de Kemalist kuvvetlerle çatışmaktan sakınmak gerektiği kanısında.”

5 Eylül 1922 – Bilecik kurtarıldı.

6 Eylül 1922 – Manisa Yunanlılarca yakıldı.

6 Eylül 1922 – Bursa'nın Yunanlılarca işgal edilmesi üzerine, T.B.M.M. kürsüsüne örtülmüş olan kara örtü kaldırıldı. 10 Temmuz 1920 günü, Meclis kürsüsüne örtülen siyah örtünün “BÜYÜK ZAFER” üzerine kaldırılması hakkında TBMM kararı.

6 Eylül 1922 – Yunanistan'ın Anadolu ordularına Başkomutan olarak atadığı Polyemekalis İzmir'e geldi.

6 Eylül 1922 – Ankara'da TBMM kürsüsündeki siyah örtü kaldırıldı.

6 Eylül 1922 – Balıkesir, Yunan işgalinden kurtuldu. İnegöl, Yunan işgalinden kurtuldu.

6 Eylül 1922 – Geri çekilme devam ediyor. Yunan birlikleri Manisa'yı yaktı. Ahmetli, Akhisar, Balıkesir, Bilecik, Gönen, Söke, İnegöl, Soma, Kırkağaç, Balya, Kuşadası, Tire, Bayındır, Pazarcık, Ahmetli, Savaştepe ve Domaniç kurtarıldı.

6 Eylül 1922 – Fethi (Okyar) Bey'in, Londra'dan Atatürk'e telgrafı: “İngiltere acele mütareke istiyor. Trakya'nın alınması, azınlıkların değiştirilmesi, harp tazminatı, ülkede yapılan tahriplerin tamiri istenmelidir.”

6 Eylül 1922 – Ankara Hükûmeti'nin Tiflis Temsilcisi Ahmet Muhtar Bey'in 30 Ağustos Zaferi nedeniyle Atatürk'e tebrik telgrafı.

6 Eylül 1922 – Ukrayna Sovyet Hükûmeti'nin, Atatürk'e 30 Ağustos Zaferini kutlayan telgrafı.

6 / 7 Eylül 1922 – İstanbul'da İngiliz Orduları Başkomutanı General Harington'un, İngiltere Savunma Bakanlığı'na telgrafı: "...Durum vahim. Ateşkes için kaybedilecek zaman yok. Yunanlı, Anadolu'dan kaçıp gitmekten başka bir şey düşünmüyor!"

7 Eylül 1922 – Yunan birlikleri Nif (Kemalpaşa) hattına doğru çekilmeye devam etti. Yunanistan'dan gelen takviye kuvvetlerindeki erler İzmir'de karaya çıkmayı reddetti.

7 Eylül 1922 – Aydın, İncirliova, Germencik, Kuşadası'nın düşman işgalinden kurtuluşu.

7 Eylül 1922 – Yunan hükümeti istifa etti. Yeni kabineyi Kalogeropoulos kurdu.

7 Eylül 1922 – Atatürk, Alaşehir ve Salihli'ye geldi. Fahrettin (Altay) Paşa, cephanesi biten süvarilere "kılıca kuvvet" emri verdi. Aynı gün Yunan Hükümeti istifa etti. İtilaf devletlerinin mütareke teklifi de o gün İstanbul'daki TBMM temsilcisi Hamit Bey'e ulaştı.

7 Eylül 1922 – İtilaf Devletleri Temsilci üyelerinin Yunan Hükümeti adına Hamit Bey aracılığı ile Ankara Hükümeti'ne başvurmaları ve Anadolu'yu boşaltmak koşulu ile, **Yunanistan'ın mütareke isteğini** bildirmeleri.

7 Eylül 1922 – Saruhanlı, Turgutlu ve Kuşadası'nın kurtuluşu.

7 Eylül 1922 – Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'nın Salihli'den, Sarıkamış'ta bulunan Doğu ve Diyarbakır'da bulunan Elcezire Cephesi Komutanlıklarına emri: "Musul bölgesi de Misak-ı Milli sınırlarımız içinde olduğundan, gerekirse silahla kurtarılması için komutanlıklarınızca gereken hazırlıkların yapılması ve tasarruf edilebilecek kuvvetlerin hazırlanması".

7 Eylül 1922 – Atatürk'ün, Eşme'den Alaşehir-Salihli yönünde hareketi.

7 Eylül 1922 – Atatürk'ün, Salihli'ye gelişi.

7 Eylül 1922 – Atatürk'ün, Hindistan İslâm halkı tarafından emirlerine gönderilen paradan yüzbin lirayı düşman zulmüne maruz kalan köylülerimize ayırışı. [Kocatürk]

7 Eylül 1922 – Fransız Generali Gouraud'un, Atatürk'e -Albay Mougin aracılığıyla- 30 Ağustos Zaferi'ni kutlayan telgrafı.

7 Eylül 1922 – Ankara Hükûmeti'nin Roma Temsilcisi Celâlettin Arif Bey'in, Roma'dan Başkomutan Atatürk'e, 30 Ağustos Zaferi'ni kutlayan telgrafı.

7 Eylül 1922 – İtilaf Devletleri, Ankara Hükümetine başvurarak mütareke istediler. Yunanistan'ın Anadolu'yu boşaltmasını koşul olarak ileri sürdüler.

7 Eylül 1922 – Aydın'ın kurtuluşu.

8 Eylül 1922 – Manisa ve Nif'in (KemalPaşa) kurtuluşu.

8 Eylül 1922 – Hindistan’da cuma namazından sonra Türk ordularının zaferi için dua edildi. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.47.)

8 Eylül 1922 – Yunan birlikleri İzmir’i boşalttı. Kente binlerce mülteci akın ediyor. Yunan memurları ve kolluk kuvvetleri de İzmir’i terketti. Yunan Ordu Komutanlığı Anadolu’yu boşaltma kararı aldı. Türk birlikleri Manisa’ya girdi. Nif (Kemalpaşa), Selçuk, Saruhanlı ve Sarıgöl kurtarıldı.

8 Eylül 1922 – Atatürk’ün, Salihli’den, Ankara Komutanı Fuat (Bulca) Bey’e telgrafı: “İlâhî adalet, bizim için mesut bir şekilde belirmektedir. Zaferimizin Ankara’da oluşturduğu tesirleri, Meclisle ve Meclis dışında oluşan düşünce ve görüşleri, kısacası Ankara’daki çeşitli çevrelerde hâkim olan kanaat ve hissiyatı öğrenmek istiyorum. Bu husustaki tetkik ve araştırmanız sonucunu, kendi görüşünüze ilâve olarak bildirmenizi rica ederim. [Kocatürk]

8 Eylül 1922 – Fethi (Okyar) Bey’in, Roma’dan, Atatürk’e İtalya Hariciye Nazırı ile görüşmesini bildiren telgrafı.

9 Eylül 1922 – **İzmir’in düşman işgalinden kurtuluşu.** Türk ordusunun İzmir’e girişi. 30 Ağustos Zaferi’nin kazanılmasının ardından Yunan ordularını önüne katan Türk orduları İzmir’e girdi.

9 Eylül 1922 – Atatürk Nif’e (Mustafa Kemal Paşa) geldi. Paşalar, Belkahve’den bir incir ağacının altından İzmir’i görebiliyorlardı. Kadifekale’de Türk Bayrağı dalgalanıyordu. Atatürk için Nif’te tek katlı bir ev hazırlandı. Gazi’yi girişte kar beyaz başörtülü 7-8 kadın karşıladı. Gölgeler gibiydiler. Diz çöktüler, Atatürk’ün ellerinden, dizlerinden öptüler. Başörtüleriyle çizmelerinin tozunu alıp yüzlerine gözlerine sürmek istediler. Sevinç, minnet gözyaşları döktüler... İzmir’in kurtuluş şerefine şarkılar söylendi. Sonra içki getirdiler, içmedi. “Şimdi sırası değil” dedi.

9 Eylül 1922 – İzmir’deki itilaf devletleri konsoloslarının daha önce görüşme tekliflerine Mustafa Kemal Paşa’nın 9 Eylül ‘de İzmir Kemalpaşa’da şeklinde verdiği cevap istikametinde Paşa, o gün Kemalpaşa’dadır ama konsolosların hiçbirisi orada yoktur. (Nutuk)

9 Eylül 1922 – İzmir, 3 yıl 4 ay süren işgal sonucunda Türk birliklerinin eline geçti. Sabah saat 10.30’da Yüzbaşı Şeref Bey komutasındaki süvari birliği hükümet konağının önüne gelerek, Türk bayrağını göndere çekti. Esir edilen Yunan askerleri askeri kıışlada toplandı. İzmir’in içinde kaçamamış olan Rumlar limandaki gemilere sığındı, bazısı da denize atladı.

9 Eylül 1922 – Birinci Tümen Komutam Mürsel Bey, İzmir’in alındığını Ankara’ya bildirdi.

9 Eylül 1922 – Yunanlılar Edremit’ten geri çekildi. Menemen ve Seydiköy kurtarıldı.

9 Eylül 1922 – İstanbul’da Sultanahmet Meydanı’nda gösteriler yapıldı.

9 Eylül 1922 – Atatürk’ün, İzmir’in alınışı haberi üzerine ordulara mesajı: “İlk verdiğim Akdeniz hedefine varmakta orduların gösterdiği gayret ve fedakârlığı hürmet ve takdirde anarım. Orduların bundan sonra verilecek hedeflerin elde edilisinde de aynı istek ve fedakârlığı göstereceklerine güvenim tamdır.”

9 Eylül 1922 – Atatürk’ün, İcra Vekilleri Heyeti Başkanı Rauf (Orbay) Bey’e telgrafı: “Birliklerimiz İzmir doğu sırtlarında düşmanın son direnişini kırdıktan sonra bugün mağlûp düşmanla beraber İzmir’imize zaferle girdi. Ben yarın öğleden itibaren İzmir’de bulunacağım.” [Kocatürk]

9 Eylül 1922 – Atatürk'ün, Nif (Kemalpaşa)'e gelişi ve geceyi burada geçişi.

9 Eylül 1922 – TBMM'nde okunan kutlama telgraflarından birisi de Mehmet Abdülmannan adlı bir Hintliye aitti. Telgrafın bir yerinde şöyle deniyordu; “ Ey İslam'ın alemdarı olan muazzam millet! Sizin zaferiniz bütün İslam'ın zaferidir. Bugün sevinç içinde bulunan yalnız Anadolu değildir. Bütün İslam diyarı sevinçler, saadetler içinde çalkalanmaktadır. İnşallah bugün bütün İslam aleminin kurtuluş ve saadetinin başlangıcı olacaktır.” (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.47.)

9 Eylül 1922 – Ankara Komutanı Fuat (Bulca) Bey'in, Atatürk'e telgrafı: “Valide Hanımefendi sıhhat ve afiyettedirler. Yalnız dört günden beri tarafınızdan hiçbir haber vaki olmamış olması, bizleri üzmüştür. Evinizde, havuz başında, muhterem valdenizin huzurunda cazlar çalınarak zafer şerefine eğlenildi.”

9 Eylül 1922 – Mustafa Kemal'in İzmir'in alınması haberi üzerine ordulara mesajı: “İlk verdiğim Akdeniz hedefine varmakta orduların gösterdiği gayret ve fedâkarlığı hürmet ve takdirle anarım. Orduların bundan sonra verilecek hedeflerin elde edilmişinde de aynı istek ve fedakârlığı göstereceklerine güvenim tamdır.”

9 Eylül 1922 – İşgalciler denize dökülürken, İzmir cayır cayır yanarken, Manisa Salihli'deki Sardes antik kentine ait buluntular çalınmıştı. Sardes antik kenti Osmanlı döneminde Amerikalılar tarafından kazılıyordu. Buluntular İzmir'e taşınmış, bugünkü İzmir Atatürk Lisesi'nin depolarına yerleştirilmişti. Amerikan konsoloslugu buluntuları 56 sandığa yerleştirilerek, New York'a göndermiş, Metropolitan Müzesi'ne teslim etmişti. Cumhuriyet ilan edilir edilmez son derece sert bir dille diplomasi başlattı. 53 sandık dolusu eser 1924 yılında geri alındı.

9 Eylül 1922 – Cumartesi sabahı yükselen güneş, yorgun süvarilerimizin kılıçlarını parlatıyordu. Bornova'da evlerde hâlâ yabancı bayraklar sallanıyordu. 1. ve 2. Süvari Tümenleri, Yunan kuvvetlerine saldırıp sabah saat 9.00'da Bornova'ya girdi. Süvarilerimiz, sabah saat 10.00'da sela sesleri arasında İzmir'deydi. İzmir'e yürürken Rumların açtığı ateşle 4 askerimiz şehit düştü. 2. Tümen 4. Süvari Alayı Komutan Yardımcısı Yüzbaşı Şerafettin önde, süvarileri arkada yalın kılıç dörtnala Punto, Alsancak ve Kordonboyu'ndan Pasaport iskelesine girdiler. Bu sırada Yüzbaşı Şerafettin, atılan bir bombayla başından yaralandı. Başından yüzüne doğru süzülen kanı eliyle sildi. Süvarilerimiz, telaşlı kalabalığın ve düşman askerlerinin şaşkın bakışları arasında dörtnala Konak Meydanı'na doğru ilerliyordu. Pencerelere Türk ve Müttelik bayrakları asılıyor, evlerden, dükkânlardan, sokaklardan halk askerlerimizi alkışlıyordu. Konak Meydanı'na geldiler. Yüzbaşı Şerafettin, Teğmen Ali Rıza Ekici ve Teğmen Hamdi atlarından inip Hükümet Konağı'nın merdivenlerine doğru koştular, binaya girdiler. Bu sırada, konağın önu kalabalıklaşıyordu.

9 Eylül 1922 – Hükümet Konağı'ndaki Yunan Bayrağı'nın yerinde Türk Bayrağı dalgalanmaya başladığında saat 10.30'u gösteriyordu. O dakikalarda 14. Süvari Alayı'ndan Teğmen Zeki Bey, Sarıkışla'ya Türk Bayrağı çekti. Kısa bir süre sonra Asteğmen Besim de Kadifekale'ye bayrak çekecekti. Kordondaki bando [“İzmir Marşı”nı](#) çalıyordu...

9 Eylül 1922 – Halk Fırkası kuruldu. (10 Kasım 1924'te Cumhuriyet Halk Fırkası oldu.) Genel Başkan Atatürk, Genel Sekreter Recep Peker, Başkanvekili de İsmet Paşa oldu.

9 Eylül 1922 – Mustafa Kemal Atatürk, savaş öncesi olduğu gibi (17 Nisan 1919) bir resmini imzalayarak Rauf Orbay'a hediye etmiştir. Resimde şunlar yazılıdır; “Benim çok muhteşem kardeşim ve Türkiye'yi kurtarmakla hakiki yardımcı ve destekçi kardeşim Rauf'a” (Atatürk ölmeden önce Rauf

Orbay'la görüşmek istemiş ama bu görüşme gerçekleşmemiştir.) (Rauf Orbay bir Atatürk muhalifi olsa da asla Mustafa Kemal'e haksızlık etmemiştir.)

10 Eylül 1922 – Gazi Mustafa Kemal'in İzmir'e girişi. Halk Paşa'ya büyük sevgi gösterilerinde bulundu. BÜYÜK ZAFER üzerine İstanbul Hükümeti'nin Mustafa Kemal Paşa'ya "Kumandan-ı besalet unvanı" hitabıyla tebrik telgrafı.

10 Eylül 1922 – Atatürk'ün, Nif (Kemalpaşa)'ten hareketle Turgutlu üzerinden saat 14.00'te - Genelkurmay Başkanı Fevzi ve Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşalarla- İzmir'e gelişi, coşkun gösterilerle karşılanması, Hükümet Konağı'na gidişi. [Kocatürk]

10 Eylül 1922 – Atatürk'ün, Hükümet Konağı balkonundan, Konak Alanı'nı hıncahınç dolduran İzmirlileri selâmlaması ve kısa bir konuşma yapması: "Bu başarı milletindir!"

10 Eylül 1922 – Atatürk'ün, Hükümet Konağı'nda, İzmir'de bulunan yabancı devlet temsilcilerini kabulü.

10 Eylül 1922 – İstanbul Hükümeti'nin, Büyük Zafer üzerine Atatürk'e "Kahraman Komutan!" hitabıyla tebrik telgrafı.

10 Eylül 1922 – Atatürk'ün, geceyi İzmir-Karşıyaka'da İplikçizade Köşkü'nde geçişi.

10 Eylül 1922 – Gemlik Yunanlılar tarafından boşaltıldı. Bursa ele geçirildi.

10 Eylül 1922 – Rum metropoliti Hrisostomos linç edildi.

10 Eylül 1922 – Lord Curzon Yunanlıların Trakya'dan çekilmelerine karşı olduğunu bildirdi.

10 Eylül 1922 – Tevhid-i Efkâr gazetesi manşeti; "26 Ağustos Anadolu zaferi (Büyük Taarruz) öyle muazzam bir vakadır ki... Dünyada hiçbir millete, tarihinin hiçbir devresinde bu kadar şanlı, bu kadar muazzam, bu kadar ferahlık veren bir zafer nasip olmamıştır."

10 Eylül 1922 – Peyam-ı Sabah gazetesi, baş yazarı Ali Kemal'in Atatürk'ten ve milli mücadeleden özür dileyen, Mustafa Kemal'e karşı olmakla yanıldıklarını itiraf eden ibretlik "gayelerimiz bir idi ve birdir" yazısı ile yayın hayatına son verdi.

10 Eylül 1922 – BÜYÜK ZAFER üzerine İstanbul Hükümeti'nin Mustafa Kemal Paşa'ya "Kumandan-ı besalet ünvanı" hitabıyla tebrik telgrafı.

11 Eylül 1922 – Paris'teki Türk temsilciliğine gelen, Cezayir'in Ain Beida kentinden Emir Halid'in telgrafı; "Cezayir müslüman ahalisi, (...) İngiliz uşağı Yunanlıların boyunduruğundan Anadolu'yu kurtaran Kemalist ordunun parlak zaferi için Allah'a şükreder. Ellerini Kairi Mutlak'a açarak yüreğinin derinliğinden Türk halkı için dua eder. Çok yaşa! Muzaffer Gazi Ekselans Mustafa Kemal Paşa'yı saygıyla kutlar." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.29.)

11 Eylül 1922 – Orhaneli'nin kurtuluşu.

11 Eylül 1922 – İngiliz, Fransız ve İtalyanların Çanakkale Boğazı'nın Anadolu yakasına asker göndermeleri.

11 Eylül 1922 – Yunanlıların İzmir’den denize dökülmelerini takiben, Rum ve Ermenilerin İzmir’de kundakçılıkla büyük yangın çıkarmaları.

12 Eylül 1922 – Başkomutan Mustafa Kemal Paşa’nın Anadolu’nun kurtuluşu dolayısıyla millete beyannamesi yayınlandı.

12 Eylül 1922 – Başkomutan Atatürk’ün, Anadolu’nun kurtuluşu nedeniyle millete bildirgesi: “Akdeniz, askerlerimizin zafer teraneleriyle dalgalanıyor... Ordularımızın kabiliyet ve kudreti, düşmanlarımıza dehşet, dostlarımıza güven verecek bir mükemmellikte kendisini gösterdi. Büyük zafer, özellikle senin eserindir. Büyük ve soylu Türk milleti! Anadolu’nun kurtuluşu zaferini tebrik ederken sana İzmir’den, Bursa’dan, Akdeniz ufuklarından ordularının selâmını da sunuyorum.”

12 Eylül 1922 – İzmir’deki İngiliz Başkonsolosu Sir Harry Lamb, Mustafa Kemal Paşa ve Ankara Hükümeti ile İngiltere arasındaki ilişkiler hakkında görüşmesi. Mustafa Kemal, Daily Mail muhabirine; daha fazla savaşıma niyeti olmadığını, ciddi olarak barışı istediklerini ancak Yunanlıların Anadolu’yu boşaltmaya niyetlerinin olmaması üzerine Büyük Taarruz’u başlattıklarını söyledi.

12 Eylül 1922 – Gemlik’in kurtuluşu.

12 Eylül 1922 – Atatürk; “Türk Milleti, Anadolu’nun kurtuluş zaferini kutlarken sana İzmir’den, Bursa’dan, Akdeniz ufuklarından ordularının selamını da sunuyorum.”

12 Eylül 1922 – Milli kuvvetlerin Mudanya taarruzu. Mudanya’ya giriş ve 2. Yunan Tümeni’ni esir oluşu.

12 Eylül 1922 – Urla, Seferihisar ve Kırkağaç’ın kurtuluşu.

12 Eylül 1922 – Akdeniz’deki İngiliz Filosu Başkomutanı Amiral Brock’un, Atatürk’e, Ankara Hükümeti’nin İngilizlere karşı bir harp halinde olup olmadığını soran mektubu.

12 Eylül 1922 – Atatürk’ün, İzmir’e gelen “Daily Mail” gazetesi muhabiri G. Ward Price’e demeci: “...Bu son taarruzu istemedim; fakat Yunanlıları Anadolu’yu terk etmeye mecbur olduklarına inandırıcı başka yol yoktu!” (Bu demeç, 15 Eylül 1922 günü “Daily Mail” gazetesinde yayımlanmıştır). [Kocatürk]

12 Eylül 1922 – Mustafa Kemal’in savaş kayıplarına dair “Millete Beyanname”de verdiği bilgi; “Düşmanın esirlerden başka 100.000’den fazla zayıyatı var. Bizim kaybımız dörtte üçü hafif yaralı olmak üzere 10.000 kişi.”

12 Eylül 1922 – Atatürk’ün, geceyi İzmir 1. Kordon’da, kendisi için hazırlanan bir evde geçişi.

12 Eylül 1922 – Akdeniz İngiliz Filosu Başkomutanı Amiral Brock, Ankara’nın İngilizlerle savaş halinde olup olmadığını, Gazi Mustafa Kemal’e mektupla sordu. (Gazi Mustafa Kemal, 13 Eylül’de yanıt vererek, iki hükümetin siyasal ilişkiler kurabileceğini bildirdi.)

13 Eylül 1922 – İzmir’de büyük bir yangın başladı. İzmir’de düşmanların sabotajı sonucu, Ermeni mahallesinde başlayan büyük yangın.

13 Eylül 1922 – Gazi Mustafa Kemal’in ulusa bildirisi. (Ulus kutlarken, İzmir’den, Bursa’dan, Akdeniz ufuklarından ordunun selamını bildirdi.)

13 Eylül 1922 – İzmir yanıyor. Yangını kimlerin başlattığı tesbit edilemedi. Yüzlerce insan yanarak can verdi. Kaçan Hıristiyanlar limana toplandı. İtilaf kuvvetlerine ait gemiler kimseyi kabul etmemeye karar verdi. Daha sonra yalnız çocuk ve kadınları aldılar.

13 Eylül 1922 – İzmir’de düşmanların sabotajı sonucu, Ermeni mahallesinde başlayan büyük yangın.

13 Eylül 1922 – Karacabey ve Soma’nın kurtuluşu.

13 Eylül 1922 – Atatürk’ün, Amiral Brock’un 12 Eylül 1922 tarihli mektubuna cevabı: “...Her iki hükümetin uygulanagelen şekillere uyararak siyasal ilişkiler kurabileceklerini bildirmekle şeref kazanmaktayım.”

13 Eylül 1922 – Atatürk’ün, Amerikalı gazeteci Richard Eaton’a İzmir’de demeci: “...Ben İngilizlerle değil, Yunanlılarla harp ediyorum. Yirmidört saatte en iyi kıtalarımı Trakya’ya geçirmeye yetecek nakliye gemilerim de mevcuttur. Bu askerler bir işaretimi bekliyorlar!” (Bu demec, Le Figaro gazetesinin 1.10.1922 tarihli sayısında yayımlanmıştır). [Kocatürk]

13 Eylül 1922 – Atatürk’ün, akşam, kalmakta olduğu köşkün balkonundan -düşmanların sabotajı sonucu çıkan- İzmir yangını izlerken yanındaki genç subaylara söyledikleri: “Çocuklar, bu manzaraya iyice bakın! Bu alevler, bir devrin sona erip yeni bir devrin başladığını gösteren bir yangındır. Osmanlı İmparatorluğu’nun son yüzyıllardaki bütün günahları şu ateşle temizlenirken yeni bir Türk Devleti’nin kuruluşu ve Türk milletinin yükselişi de cihana ilân ediliyor!” [Kocatürk]

13 Eylül 1922 – Atatürk’ün, geceyi -İzmir yangını sebebiyle- tekrar Karşıyaka’da İplikçizade Köşkü’nde geçişi.

14 Eylül 1922 – Atatürk’ün karargâhı, Latife Hanım’ın daveti üzerine Göztepe’de Uşaklıgiller Köşkü’ne taşındı.

14 Eylül 1922 – Atatürk’e, İzmir Belediyesi tarafından “İzmir hemşehriliği” unvanı verilşi.

14 Eylül 1922 – Dikili, Foça, Menemen, Bergama ve Karacabey kurtuldu. Bergama, Dikili ve Foça, Menemen’in kurtuluşu.

14 Eylül 1922 – Atatürk’ün, Göztepe’de Uşakîzade Muammer Bey’in köşküne misafir oluşu. (Atatürk, İzmir’e gelişini takiben 10 ve 11 Eylül gecelerini Karşıyaka’da İplikçizade Köşkü’nde, 12 Eylül gecesini ise kendisi için I. Kordon’da hazırlanan bir evde geçirmiş, 13 Eylül gecesini ise -İzmir yangını sebebiyle- tekrar Karşıyaka’da İplikçizade Köşkü’nde kalmış, 14 Eylül’den itibaren -davet üzerine- Lâtime Hanım ailesinin Göztepe’deki köşkünde misafir edilmiştir). [Kocatürk]

14 Eylül 1922 – 9 Eylül 1922’de, Türk ordusunun İzmir’e girişinin ardından, güvenli bir karargâh arayışındaki kurmayları, Başkumandan Mustafa Kemal’e Uşakîzade ailesinin köşkünü de önerdiler. Ailesi yurtdışında olan ve köşkte babaannesiyile birlikte kalan Latife Hanım’dan bir davet mektubu istendi. Bu öneriyi sevinerek kabul eden Latife Hanım, davet mektubunu yazdı ve ebeveynleri o sırada bir yurt dışı seyâhatinde olduğu için köşkte babaannesiyile birlikte kalan Latife Uşakî, 14 Eylül’den itibaren Gazi Mustafa Kemal Paşa’yı köşkte ağırladı. 16 gün süren ve 30 Eylül 1922 tarihinde sona eren bu misafirlikte köşk, “Mudanya Ateşkes Antlaşması” çalışmalarına sahne oldu. Latife Hanım, 17 Haziran 1898 yılında İzmir’de doğdu. İzmir’in tanınmış ailelerinden olan Uşak kökenli Uşakîzade

(sonra Uşşaklı) Muammer Bey ile Adeviye Hanım'ın kızı olan Latife Hanım'ın Vecihe (ö.1992), İsmail, Münci, Ömer ve Rukiye adlarında 5 kardeşi vardı.

14 Eylül 1922 – (13 Eylül 1922 tarihinde başlayan yangın nedeniyle) Mustafa Kemal, İsmet ve Fevzi Paşalarla Göztepe'deki Uşakizade'lerin köşküne geldi. (Yaver Salih ve Muzaffer Kılıç da vardı.)

14 Eylül 1922 – İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold'un, İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a telgrafı: "Savaşan tarafların artık birbirleriyle temasları kalmadı. Konferans çağrısı için şimdi en uygun zamandır. Ordularına "İlk hedefiniz Akdeniz'dir!" diyen Mustafa Kemal'in ikinci hedefi Trakya'dır. Konferans olmazsa Trakya'ya geçmeye çalışacaktır. Gecikirsek güç durumda kalırız." [Kocatürk]

15 Eylül 1922 – İleri gazetesi, Celal Nuri'ye göre sokaktaki her Türk göğsünde Atatürk resmi taşıyordu. Ertesi gün gazetesine; "Sokaklarda Yunan'dan eser yok, Mustafa Kemal paşa çok keyifli" diye yazacaktı.

15 Eylül 1922 – İngiliz kabinesi aldığı kararla, Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya, tarafsız bölgeye saldırmaması için bildiride bulunmayı ve bir konferans toplanmasını öngördü.

15 Eylül 1922 – İzmir ve çevresinde bulunan son Yunan birlikleri de Çeşme'den gemilere bindirilerek Anadolu'yu terketti.

15 Eylül 1922 – Balya, Edremit, Burhaniye, Ayvalık ve Kirmesti'nin (Mustafa Kemal Paşa) kurtuluşu.

15 Eylül 1922 – Llyod George'un, İtilaf Devletleri ve İngiliz dominyonlarını, Türklere karşı Boğazlar'ın müdafaasında birleşmeye çağırması (Fransızlar ve İtalyanlar bu çağrıya olumsuz tavır almışlardır).

15 Eylül 1922 – Buhara Cumhuriyetinden gönderilen üç kılıçtan birisi İzmir'e ilk giren süvari komutanına verilecekti. (Bu kılıç, İzmir'e ilk giren süvari komutanına verilmek üzere Buhara Cumhuriyeti'nden gönderilen "üçüncü kılıçtı"; birinci kılıç Başkomutan Atatürk'e, ikinci kılıç Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya gönderilmişti.) İşte o başı sarılı süvari, bölüğünün başında İzmir'e ilk girip üçüncü kılıcı almaya hak kazanan Yüzbaşı Şerafettin'di. Atatürk, 15 Eylül'de bir törenle "üçüncü kılıcı" İzmir'e ilk giren Yüzbaşı Şerafettin'e verdi.

15 Eylül 1922 – Mustafa Kemal, Fransız Amirali Dumesnil ile İzmir Göztepe'deki Uşakizade köşkünde 'İzmir'de 11 Eylülde çıkan yangınla ilgili' görüştü.

16 Eylül 1922 – İngiliz Kabinesinin, Çanakkale'de tarafsız bölgeye tecavüz edilmemesi için üç devlet tarafından Atatürk'e bildirimde bulunulması ve Doğru meselesinin halli için bir konferans toplanması kararı.

16 Eylül 1922 – İngiltere Savunma Bakanlığı'nın, İstanbul'da General Harington'a gizli telgrafı: "Kabine, iki tümeni daha seferber edip Mustafa Kemal'e karşı koymak niyetindedir. Mustafa Kemal Müttefiklere saldırıya geçecekse önce Çanakkale Boğazı'nın Anadolu kıyılarını işgal edecektir, sanıyoruz."

16 Eylül 1922 – İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold'un, İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a yazısı: "Padişah Hükûmeti, Müttefiklerin tez elden konferans toplamalarını arzuluyor. Mustafa Kemal'in İstanbul'a yaklaşmasından kaygılanıyor. Padişahın geleceği karanlık. Padişah, zaferden dolayı Mustafa Kemal'i kutlamayı reddetti." [Kocatürk]

16 Eylül 1922 – Lord Curzon, Mustafa Kemal'in Boğazlar ve İstanbul üzerine yürüyeceğini, bu nedenle İtilaf devletleriyle İngiliz dominyonlarının tedbir almasını istedi. Fransa ve İtalya bu çağrıya olumsuz cevap verdi.

16 Eylül 1922 – Karaburun'un kurtuluşu.

16 Eylül 1922 – Çeşme kurtarıldı.

16 Eylül 1922 – Almanya'daki İranlı, Afganistanlı, Hindistanlı ve diğer doğulu aydınlar Berlin'de bir toplantı yapıp, Türk zaferini kutladı. O Toplantıda Afganistanlı Abdurrahman Saif; "Öteki uluslarda Türkiye'yi örnek alacak , Türkiye'nin izinde yürüyecek ve İngiliz'i yurtlarından kovacaklardır.." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.39.)

17 Eylül 1922 – Bandırma işgalden kurtarıldı.

17 Eylül 1922 – Mustafa Kemal, Uşakizade köşkünde milli mücadeleye destek veren Falih Rıfkı ve Yakup Kadri ile görüştü. (Hırs ve intikama yer yok dedi.)

18 Eylül 1922 – İtilaf Devletleri, İstanbul ve Boğazlardaki tarafsız bölgelerin tarafsızlığına uyulması konusunda Ankara Hükümetine nota verdi.

18 Eylül 1922 – Erdek ve Biga Yunan işgalinden kurtarıldı.

18 Eylül 1922 – Batı Anadolu'nun Yunan Ordusundan tamamiyle temizlenmesi.

18 Eylül 1922 – Atatürk'le görüşmek üzere İcra Vekilleri Heyeti Başkanı Rauf Bey ve Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey'in, hükümet adına İzmir'e gitmeleri hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı.

18 Eylül 1922 – Mustafa Kemal'in kaldığı Uşakizade köşküne İsmet Paşa, Halide Edip, Fevzi Paşa ve bir grup gazeteci davetliydi. İzmir zaferi kutlandı. (Yakup Kadri, Asım Us, Falih Rıfkı'da oradaydı.)

18 Eylül 1922 – İstanbul'dan bir torpido ile İzmir'e gelen Fransız Yüksek Komiseri General Pellé'nin, Atatürk ile görüşmesi.

18 Eylül 1922 – Atatürk'ün, "Chicago Tribune" muhabiri John Clayton'a İzmir'de demeci: "..Misak-ı Millîmizde sebat ediyoruz. Bütün Türk toprağında gerçek bağımsızlık istiyoruz. Bizim için artık kapitülasyonlar mevcut değildir."

18 Eylül 1922 – İstanbul'da İngiliz Orduları Başkomutanı General Harington'un, İngiltere Savunma Bakanlığı'na telgrafı: "Kararlı bir tutumla Mustafa Kemal Boğazları ve İstanbul'u ele geçirmekten caydırılabilir. Çanakkale mevzilerimizi durmadan güçlendiriyoruz. Donanmanın topları da bana epeyce yardım edecek(!)"

18 Eylül 1922 – İngiliz Kabinesi'nin toplantısı ve bazı kararlar alması: "Akdeniz Orduları Başkomutanı, Mustafa Kemal'in Anadolu'dan Trakya'ya kuvvet geçirmesini önlemekle görevli olacaktır. Savunma Bakanlığı, General Harington'a takviye yetiştirmek için gerekli önlemleri alacaktır." [Kocatürk]

18 Eylül 1922 – Atatürk'ün, İzmir'de sohbet esnasında İkdâm gazetesi muhabiri Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) Bey'e söyledikleri: "Millî Mücadelemizin bu safhası kapanmıştır. Şimdi ikinci safhasını açmamız gerekiyor!"

18 Eylül 1922 – Batı Anadolu'nun Yunan Ordusundan tümüyle temizlenmesi. Anadolu'da bir tek Yunan askeri kalmamıştır.

18 Eylül 1922 – İtilaf Devletleri'nin İstanbul ve Boğazlar çevresindeki işgal bölgelerinin tarafsızlığına uyulması hakkında TBMM hükümetine notası.

18 Eylül 1922 – Erdek'in kurtuluşu.

19 Eylül 1922 – Türk ordusuna Çanakkale üzerine yürümesi için emir verildi. General Harrington, Çanakkale İngiliz komutanına Türkleri durdurma emri verdi.

19 Eylül 1922 – Poincaré, İngilizlerin savaş politikasını sürdürdüklerini, Fransızların Türklere ateş açmayacaklarını söyledi. Fransız ve İtalyan birlikleri, Çanakkale'den çekilmeye başladı.

19 Eylül 1922 – Mustafa Kemal'in ziyaretine gelen Churchill'in yeğeni gazeteci, gezgin ve heykeltıraş Clare Sheridan Mustafa Kemal'den kendisine heykel için poz vermesini ve The New York World için mülakat vermesini istedi.

19 Eylül 1922 – Atatürk'e, İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi Profesörler Kurulu'nun "fahri profesörlük" unvanı vermesi: "İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi Profesörler Kurulu 19 Eylül'de yaptığı toplantıda siz Kurtarıcı Kumandanlarınızı fahrî profesörlüğe oybirliği ile seçmekle şeref duyar."

19 Eylül 1922 – Başkomutan, General Pelle ile İzmir'de görüştü.

19 Eylül 1922 – Fransız ve İtalyan'lar Çanakkale'nin Anadolu yakasını boşaltılar.

20 Eylül 1922 – Fransız ve İtalyan kuvvetleri Çanakkale'den çekildi.

20 Eylül 1922 – General Harrington'un, İngiltere Savunma Bakanlığı'na gizli telgrafı: "...General Charpy, Mustafa Kemal'in Çanakkale'ye saldıracağını söylüyor. Çanakkale, İngiliz politikası için mihenk taşı olacak!"

20 Eylül 1922 – Paris'te, İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon ile Fransa Başbakanı Poincaré arasında görüşme ve Lord Curzon'un söyledikleri: "Mart ayından beri Mustafa Kemal'i konferansa getirmek için harcanan çabalar bop gitti."

20 Eylül 1922 – Boğazlara karşı girişilen Türk hareketini durdurmak ve barış konferansına zemin hazırlamak üzere Fransa – İngiltere ve İtalya temsilcilerinin Paris'te toplanmaları (Bu toplantılar 23 Eylül 1922'ye kadar sürmüştür).

20 Eylül 1922 – Bayramiç'in kurtuluşu.

20 Eylül 1922 – Fransız ve İtalyan kuvvetleri Çanakkale'den çekildi.

20/21 Eylül 1922 – Ayvacık'ın kurtuluşu.

21 Eylül 1922 – Kocaeli tarafsız bölgesindeki İngiliz askerlerinin bölgeyi boşaltarak İstanbul'a hareketi.

21 Eylül 1922 – Atatürk'ün, Akşam gazetesi muharriri Falih Rıfkı (Atay) Bey'e İzmir'de, Büyük Taarruz ve Zafer hakkında demeci: "...Süvari tümenlerimizle, piyade kıtalarımız düşmanı ezip İzmir'e

yürümekte birbirleriyle yarış etmişlerdir. İzmir rıhtımında süvarilerimizin kılıçları denizde şekillenirken, piyadelerimiz Kadifekale’de Türk bayrağını semaya yükselttiler.”

22 Eylül 1922 – Paris’te biraraya gelen Poincaré, Lord Curzon ve Kont Sforza oldukça gergin bir toplantı yaptı.

22 Eylül 1922 – Damat Ferit Paşa eşi ve çocuklarıyla Nice’e kaçtı.

22 Eylül 1922 – Atatürk’ün, İkdam gazetesi muharriri Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) Bey’e İzmir’de, barış şartları hakkında demeci: “...Askerî hareket, siyasî faaliyetin ümitsiz olduğu noktada başlar. Ümidin güven verici bir surette avdeti, orduların hareketinden daha hızlı, hedeflere erişmeyi temin edebilir.”

22 Eylül 1922 – Atatürk’ün, İstanbul ve Boğazlar üzerine harekât ile ilgili Kâzım Karabekir’e telgrafı: “Pek kuvvetli olmamıza rağmen siyasette de pek hesaplı ve mutedil bulunuyoruz. Herhalde meseleyi siyasetle çözümlenmeyi tercih etmekteyiz.”

22 Eylül 1922 – General Harington’un, İngiltere Savunma Bakanlığı’na telgrafı: “...Mustafa Kemal tarafsız bölgeyi çiğnememe kararını bugün verecektir, sanırım. Çiğnerse, karşısında İngiltere’yi ve dominyonları bulacağını açıkça kendisine duyurdum(!)” [Kocatürk]

22 Eylül 1922 – Fransa Başbakanı Poincaré’in, Paris’te İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon’a söyledikleri: “Mustafa Kemal kuvvetleri ileri yürümek istiyor; Mustafa Kemal, onları frenlemeye çalışıyor. Çatışmayı önlemenin tek yolu Mudanya Konferansı’nı başlatmaktır.”

22 Eylül 1922 – Mustafa Kemal Paşa’nın İstanbul ve Boğazlar üzerine hareketi ile ilgili, Kazım Karabekir Paşa’ya telgrafı: “Pek kuvvetli olmamıza rağmen, siyasette de pek hesaplı ve mutedil bulunuyoruz. Herhalde meseleyi siyasetle halletmeyi seçmeliyiz.”

22 Eylül 1922 – Ezine’nin kurtuluşu.

22 Eylül 1922 – Milli kuvvetlerin Susurluk’a girişi.

23 Eylül 1922 – İtilaf devletleri dışişleri bakanlarının imzasını taşıyan notanın gelmesi. (Askeri hareketin durdurulması ve barış konferansı ile ilgilidir.)Notada; konferansa delege gönderilip gönderilmeyeceği soruluyor, boğazdaki tarafsız bölgede asker bulundurulmaması şartıyla, Edirne dahil Meriç’e kadar olan Trakya’nın iadesinin olumlu karşılanacağı bildiriliyordu. Notada ayrıca boğazlardan, azınlıklardan, milletler cemiyetine üyelikten söz ediliyordu. Görüşmeler için Mudanya veya İzmit’te toplantı yapılması teklif ediliyordu. (Nutuk)

23 Eylül 1922 – Paris’te toplanan Fransa Başbakanı ve Dışişleri Bakanı H. Poincaré, İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon ve İtalya’nın Paris Büyükelçisi Kont Sforza barış antlaşması için Venedik veya başka bir yer önererek, Meriç ve Edirne’ye kadar Trakya’nın Türklere bırakılacağını ve antlaşmanın imzalanmasıyla birlikte İstanbul’un boşaltılacağını, ateşkes için de Mudanya’da biraraya gelineceğini açıkladılar.

23 Eylül 1922 – Lord Curzon, 23 Eylül 1922’de Ankara’ya bir nota göndererek “Türklerin Çanakale’deki tarafsız bölgeye asker göndermekten kaçınmalarını” istemişti. Fakat aynı gün Türk Orduları tarafsız bölge sınırlarını aşmışlar ama savaşmamak niyetlerini de belli etmişlerdi.

23 Eylül 1922 – Atatürk'e, İtilâf Devletleri Dışişleri Bakanları imzasıyla "Askerî harekâtın durdurulması ve bir barış konferansının toplanmasıyla ilgili" nota verilmesi. İtilaf Devletleri'nin zaferden sonra ilk notaları.

23 Eylül 1922 – Türk birlikleri tüfeklerini ters asarak "tarafsız bölge"ye girdi. Türk süvarilerinin, Çanakkale'de "tarafsız bölge"ye girişleri.

23 Eylül 1922 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir'in Büyük Zafer'i kutlayan telgrafına cevabı: "12.9.1922 tarihli telgrafınızı 23.9.1922'de İzmir'de aldık. Kahraman ordularımız hakkında gösterilen takdîrîkâr duygularınıza teşekkürlerimizi sunarız."

23 Eylül 1922 – İngiltere Koloniler Bakanı Churchill'in Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Afrika Birliği Genel Valilerine telgrafı: "Kabine, Avrupa'ya yapılacak Türk saldırısına, Mustafa Kemal'in İstanbul'dan Müttefikleri atmasına karşı koymaya ve Gelibolu yarımadasını elde tutmaya karar verdi. Hükûmetinizin bir askerî birlik gönderip gönderemeyeceğini bilmek istiyorum."

23 Eylül 1922 – Lapseki'nin kurtuluşu.

24 Eylül 1922 – Uşak'tan Ankara'ya götürülen Yunan esir kafilesindeki Trikopis, yenilgide hatanın kendisinde olmadığını bir an önce barış yapılmasını beklediğini söyledi.

24 Eylül 1922 – Türk kuvvetleri Çanakkale'de "tarafsız bölge" ye girdi. İngilizler Türk birliklerinin tarafsız bölgeden çekilmesini istedi.

24 Eylül 1922 – Türk Kuvvetlerinin Çanakkale'de "Tarafsız Bölge"yi işgali üzerine, İngiliz Birliklerinin daha dar bir mevziye yerleşmek üzere geri çekilmeleri.

24 Eylül 1922 – Sovyet Hükümeti'nin İtilaf Devletleri'ne Boğazlar sorunuyla ilgili görüşlerini kapsayan notası.

24 Eylül 1922 – Atatürk'ün, İleri gazetesi başyazarı Celâl Nuri (İleri) Bey'e İzmir'de Zafer hakkında demeci: "...Askere istirahat emrediyorum, asker dinlenmiyor ve İzmir'de istirahat ederiz, karşılığıyla cenk ediyorlar!"

24 Eylül 1922 – Atatürk'ün, İzmir Belediyesi tarafından kendisine hemşehrilik unvanı verilmesi üzerine teşekkür telgrafı: "Vatanımızın Akdeniz'e karşı sevgilisi olan, düşman istilâsından kurtarılması için bütün memleketi seve seve senelerce mihnet ve fedakârlıklara sevk etmiş bulunan İzmir'imizin hemşehrilere arasında sayılmak, benim için sonsuz bir sevinç ve övünme kaynağı olmuştur."

25 Eylül 1922 – Atatürk'ün, "Reuter Ajansı" muhabirine İzmir'de, Büyük Zafer ve Trakya hakkında demeci.

25 Eylül 1922 – İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold'un, İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a telgrafı: "2000 kişilik bir Türk süvari kuvveti Erenköy'de görüldü. Bunları tarafsız bölgeden geri çekmesini, Mustafa Kemal'e duyuruyoruz. Yoksa Harington bunları geri çevirecek(!)" [Kocatürk]

25 Eylül 1922 – Hamit (Hasan) Bey'in, İstanbul'dan Atatürk'e telgrafı: "...General Pellé, 2000 süvarimizin Erenköy'den geri çekilmesini rica etti."

26 Eylül 1922 – General Harington’un, Atatürk’e, Türk süvarilerinin Çanakkale’de girmiş oldukları “tarafsız bölge” dışına çekilmesi hakkında telgrafı.

26 Eylül 1922 – Atatürk’ün, General Harington’un 26 Eylül 1922 tarihli telgrafına cevabı: “...Tarafsız bir bölgenin, şimdiye kadar Büyük Millet Meclisi Hükümeti He Müttefik Hükümetler arasında kararlaştırılmış olduğundan haberim yoktur. Süvarilerimizin ve kıtalarımızın harekâtı, mağlup Yunan ordusunu takip harekâtından ibarettir.” [Kocatürk]

27 Eylül 1922 – General Harington’un, Atatürk’e Yunan donanmasının İstanbul’dan uzaklaştırıldığını bildi en telgrafı: “...Yunan donanması, bugün İstanbul’dan çekildi. Arzum çatışmaktan kaçınmaktır. Arzu ederseniz sizinle görüşmeye hazırım.”

27 Eylül 1922 – Yunanistan’da ihtilal. Kral Konstantin tahtı bıraktı. Yunan kralı I. Konstantin Anadolu yenilgisi sonrası tahtını terk etmek zorunda kaldı. Yunanistan’da çıkan askeri ihtilal sonucu, Kral Konstantin’in oğlu lehine tahttan ve Atina’dan ayrılışı.

27 Eylül 1922 – Fransız Doğu Donanması Komutanı Amiral Dumesnil’in, Atatürk’e Türk süvarilerinin tarafsız bölgeden geri alınması hususunda Fransız Hükümeti’nin isteğini bildiren mektubu. [Kocatürk]

27 Eylül 1922 – Atatürk’ün, Kardinal Gasparri’nin artık kan dökülmemesi ve bir an evvel barış yapılmasını isteyen telgrafına cevabı: “Yunan ordusunun terke mecbur olduğu bölgede bulunan bütün şehirlerimiz ve kasabalarımız yanmış ve ahali her türlü zulme maruz kalmıştır. Aynı zulüm, yeni bir şiddetle Trakya’da yapılmaktadır. Bu insanî hissi, bugünkü durumu yaratanlar katında uyandırmanızı sizden rica ederim.”

28 Eylül 1922 – Atatürk’ün, General Harington’un 27 Eylül 1922 tarihli telgrafına cevabı: “...Fransızlar ve İtalyanlar gibi, siz de Asya sahilinde bulunan kıtalarınızı geri çekmeye hazır olduğunuz takdirde, Boğazlar sahilinde bulunan kıtalarımıza yavaş yavaş geri çekilmeleri ve yalnız mülkî idare ile polis örgütünü düzenlemekle yetinmeleri hususunda emir vermeye hazırım!”

28 Eylül 1922 – Atatürk’ün, İzmir’e gelen Fransız Diplomatı Franklin Bouillon ile görüşmesi.

28 Eylül 1922 – Atatürk’ün, Fransız Doğu Donanması Komutanı Amiral Dumesnil’in 27 Eylül 1922 tarihli mektubuna cevabı.

28 Eylül 1922 – İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon’un, İstanbul’daki İngiliz Yüksek Komiseri Rumbold’a telgrafı: “Mustafa Kemal tarafsız bölgeden çekilmezse Yunan donanmasının da Marmara’yı ve Çanakkale Boğazı’nı kullanmasına izin verilecektir. Bunu Ankara’ya duyurunuz(!)” [Kocatürk]

28 Eylül 1922 – Franklin Bouillon’un güvence vermesi üzerine, Türk ordularının Boğazlara yönelik hareketi durduruldu.

29 Eylül 1922 – Gazi Mustafa Kemal, İtilaf Devletleri’nin 23 Eylül notasına yanıt vererek, Mudanya Konferansı’nın kabul edildiğini, İsmet (İnönü) Paşa’nın delege olarak atandığını bildirdi.

29 Eylül 1922 – Atatürk’ün, İtilâf Devletleri Dışişleri Bakanlarının 23 Eylül 1922 tarihli notasını cevaplandırması. (Cevabî notada Mudanya Konferansı’nın kabul edildiği, açılışın 3 Ekim 1922 olmasının uygun olacağı, İsmet Paşa’nın delege tayin edildiği ve konuşulacak hususlar bildirilmiştir.)

29 Eylül 1922 – İtilaf devletlerinin 23 Eylül 1922 tarihli notasına atfen Mustafa Kemal Paşa'nın kısa cevabı; "Mudanya konferansını kabul ediyoruz. Meriç nehrine kadar olan Trakya kesin olarak Türk vatanında kalmalıdır. Konferans için 3 Ekim tarihi uygundur. Milli hükümeti temsilen konferansa batı Cephesi ordular komutanı İsmet Paşa katılacaktır." (Nutuk)

29 Eylül 1922 – Franklin Bouillon'un, Fransız Başbakanı Poincaré'ye telgrafı: "Mustafa Kemal'le 4 saat görüştüm. Durumu güç; askerini zor zaptediyor."

29/30 Eylül 1922 – Atatürk'ün, İcra Vekilleri Heyeti Başkanı Rauf Bey, Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey ve Avrupa'dan dönen Dahiliye Vekili Fethi Bey ile beraber gece yarısı trenle İzmir'den Ankara'ya hareketi.

30 Eylül 1922 - İsmet Paşa, Mudanya Konferansı delegesi olarak Mudanya'ya hareket etti.

30 Eylül 1922 – Atatürk'ün İzmir'de, Uşakizade ailesinin köşkündeki misafirligi sona erdi.

30 Eylül 1922 – Ernest Hemingway'in gazete savaş muhabiri olarak çalışırken ilk gittiği yerlerden biri 1922 senesinde işgal altındaki İstanbul'dur. 30 Eylül 1922 tarihinde Beyoğlu'nda bir otel odasında bulunan Hemingway, o dönemin tahminlerine göre yaklaşık bir buçuk milyon insanın yaşadığı İstanbul'dan derinlemesine bahseder bu makalesinde. Altı günde yayınlanan makale daha sonra kitaplaştırılır. (İşgal İstanbul'u ve iki dünya savaşından mektuplar)

1-2 Ekim 1922 Franklin Bouillon, Müttefik fevkalade komiserleriyle toplantı yaptı.

2 Ekim 1922 – Atatürk'ün, İzmir'den Ankara'ya gelişi ve coşku ile karşılanması.

2 Ekim 1922 – Atatürk'e "Ankara Hemşehriliği" unvanı teklif ediliyor. (Atatürk'ün cevabı: 05.10.1922).

3 Ekim 1922 – **Mudanya Konferansı başladı.** (3-11 Ekim)

3 Ekim 1922 – Konferansa Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'nın başkanlığı altında, İngiltere delegesi general Harrington, Fransa delegesi Charpy, İtalya delegesi general Mombelli katılmışlardır. Franklin Bouillon da Hamit Bey'le birlikte Mudanya'ya geldi.

3 Ekim 1922 – Atatürk'ün, "İzmir Hemşehriliği" unvanı verilisi nedeniyle kendisini kutlayan Erzurum Belediye Başkanlığına cevabı: "...Mevcudiyetimizin ruhunda saklı olan bağımsızlık aşkını anlamayanlarca bütün kurtuluş çarelerinin geçersiz sayıldığı bir sırada mukaddes savaşa önderlik yapan ve bilhassa davamızın en müşkül bir devresinde beni vefalı ve sadık sinesinde kucaklamış bulunan Erzurumlu kardeşlerime karşı daima sıcak bir saygı bağı ile bağlı bulunmaktayım." [Kocatürk]

4 Ekim 1922 – Atatürk'ün, 26 Ağustos Taarruzu, 30 Ağustos ve 9 Eylül Zaferleri hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşması: "...Milletin mukadderatını doğrudan doğruya üzerine alarak ümitsizlik yerine ümit, perişanlık yerine düzen, tereddüt yerine kararlılık ve iman koyan ve yokluktan koskoca bir varlık çıkaran Meclisimizin fedakâr ve kahraman ordularının başında bir asker bağlılığı ve itaatıyla emirlerinizi yerine getirmiş olduğumdan dolayı, bir insan kalbinin nadiren duyabileceği bir memnuniyet içindeyim. Kalbim su sevinçle dolu olarak pek aziz ve muhterem arkadaşlarımı, bütün dünyaya karşı temsil ettikleri hürriyet ve bağımsızlık fikrinin zaferinden dolayı tebrik ediyorum. Bu Anadolu Zaferi, tarih sayfaları arasında, bir millet tarafından tamamen benimsenen bir fikrin ne kadar güçlü ve ne zinde bir kuvvet olduğunun en güzel misali olarak kalacaktır."

4 Ekim 1922 – Mustafa Kemal Paşa, 4 Ekim 1922’de TBMM’de Büyük Taarruz’u anlattığı uzun konuşmasında, bir yıl kadar önce başkomutan olurken söz verdiği gibi “Yunan Ordusu’nun harimi ismetimizde tamamen boğulduğunu” söyledi. “Bu savaşın sonucu Yunanlıların ve Rumların kalbini sındırmıştır. Bu nedenle bu savaşa Rum Sındığı Meydan Savaşı demek çok uygun olur” dedi. 1363 Sırpsındığı Savaşı Türklerin Rumeli’de tutunmasını sağlamıştı, 1922 Büyük Taarruz ise Türklerin Anadolu’da tutunmalarını sağladı.

4 Ekim 1922 – İtilaf Devletleri’nin 23 Eylül notasına, T.B.M.M. Hükümeti geniş yanıtını verdi.

4 Ekim 1922 – Hükümetçe Mustafa Kemal Paşa’nın 29 Eylül 1922 tarihinde notaya verdiği cevabın resmen itilaf devletlerine ayrıntılı olarak meclis tarafından bildirilmesi. (Konferans yeri bu kez Mudanya yerine İzmir olarak teklif edildi. Boğazlar meselesi nedeniyle konferansa Rusya, Ukrayna ve Gürcistan’ın da katılması istendi.) (Nutuk)

4 Ekim 1922 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin gizli oturumundaki görüşmeler esnasında konuşması: “...Şimdi Mudanya Konferansı ister müspet ister menfi sonuca varsın, biz bir an evvel barış masasının başına geçmeliyiz. Biz Mudanya Konferansı menfi çıkarsa barış konferansına gitmekten kaçınacak mıyız? O zaman bir taraftan askerî hareket devam eder, diğer taraftan da barış görüşmeleri devam eder”

4 Ekim 1922 – Atatürk’ün, Ankara’da, Vakit gazetesi başmuharriri Asım (Us) Bey’e demeci: “...Millî emeller dahilinde barış elde edilecektir. Elde edilişi yakındır!”

4 Ekim 1922 – İsmet Paşa’nın, Mudanya Konferansı’nın ilk 2 günündeki görüşmeler ve siyasî hava hakkında Atatürk’e raporu. [Kocatürk]

4 Ekim 1922 – Himaye-i Hayvanat Cemiyeti adıyla Türkiye’deki hayvanları koruma amacı güden ilk dernek kuruldu.

5 Ekim 1922 – Gazi Mustafa Kemal, kendisine önerilmiş olan Ankara hemşehriliğini kabul etti.

5 Ekim 1922 – Fethi Bey Dahiliye vekili oldu.

5 Ekim 1922 – İsmet Paşa’nın, Mudanya Konferansı görüşmeleri hakkında Bursa’dan Atatürk’e geniş raporu.

5 Ekim 1922 – Mustafa Kemal, Ankara’nın ‘Onursal Hemşehriliğini’ kabul etti:

5 Ekim 1922 – Atatürk’ün, Ankara halkına, 2 Ekim 1922 günü teklif edilen Ankara Hemşehriliği’ni kabul ettiğine dair Belediye aracılığıyla yazısı: “...Sevgili milletimizin bütün bir düşmanlık âlemine karşı zaferle taçlandığı İstiklâl [Mücadelesi](#) Tarihi’nde Ankara adı en aziz bir yeri koruyacaktır. Büyük Millet Meclisi, sizin yiğitlik ortamınızda korkusuzca bağımsızlık mücadelesine devam edebilmiştir. Bu sebeple Ankaralı hemşherilerimin, vatanın kurtuluş mücadelesinde ayrı bir şeref hissesi vardır.” [Kocatürk]

5 Ekim 1922 – Atatürk’ün, beraberinde içişleri Bakanı Fethi (Okyar) Bey olduğu halde akşam Albay Mougin’i ziyareti.

6 Ekim 1922 – Mustafa Kemal Paşa’nın İsmet Paşa’ya telgrafı: “Trakya’nın TBMM Hükümetine iadesi kabul edilmediği takdirde 6 -7 Ekim’de hemen İstanbul üzerinde harekate geçiniz.”

6 Ekim 1922 – Atatürk'ün, İsmet Paşa'nın 5.10.1922 tarihli telgrafına cevabı: "...Trakya'nın boşaltılması ve bize teslimi asla belli olmayan bir zamana ertelenemez!"

6 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Batı cephesi ordularının Boğazlar üzerindeki harekâtının durdurulması hakkında İsmet Paşa'ya verdiği yetkiyi kaldırması ve kendisine telgrafı: "Trakya'nın, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'ne iadesi kabul edilmediği takdirde 6/7 Ekim'de hemen İstanbul üzerine harekete geçiniz!"

6 Ekim 1922 – Franklin Bouillon'un, Atatürk'e telgrafı ve Başkomutan'ın cevabı: "...Dostça çalışmalarınızdan olumlu bir sonuç çıkacağını kuvvetle ümit ederim." [Kocatürk]

7 Ekim 1922 – Şile'nin kurtuluşu.

7 Ekim 1922 – İsmet Paşa'nın, Mudanya Konferansı görüşmeleri hakkında Atatürk'e rapor halinde telgrafı.

7 Ekim 1922 – 1916 yılında Doğu cephesinde şehit düşen, 2. Kolordu Komutanı Faik Paşa'nın eşinin Atatürk'e telgrafı: "...İnşallah yakın zamanda, Büyük Komutanımızı İstanbul'un büyük caddelerinden geçerken fevkalâde alkışlarla karşılayacağız! Çünkü sayenizde yeniden dünyaya geldik. Yine, sayenizde o şanslı askerleriniz, şerefli komutanlarınız kusursuz vazifelerini yapmış, vatani kurtarmışlardır." [Kocatürk]

7 Ekim 1922 – Paris Kararları.

8 Ekim 1922 – Atatürk'ün, İsmet Paşa'ya telgrafı: "...Konferansın olumsuz neticeye doğru daha fazla devamından hasil olacak mahzurların ve bütün uygarlık dünyası nazarındaki büyük mesuliyetin sorumluları biz olmadığımızı ve olmak istemediğimizi, dünyanın takdir edeceğine şüphemiz yoktur."

8 Ekim 1922 – İsmet Paşa'nın, Atatürk'e Mudanya Konferansı görüşmeleri hakkında telgrafı.

8 Ekim 1922 – Atatürk'ün, "Büyük Zafer" nedeniyle kendisine gelen tebriklere açık teşekkürü: "Yoğun meşguliyetten ve bu sebeple bunların tümüne ayrı ayrı cevap vermek imkânsızlığından dolayı özel teşekkürlerimi açık olarak ifade ediyorum." [Kocatürk]

9 Ekim 1922 – Fransız ve İtalyan delegeleri, İsmet Paşa ile özel bir görüşme yaptılar.

9 Ekim 1922 – Refet Paşa'nın (Bele) Ankara Hükümetince İstanbul temsilciliğine aynı zamanda Doğu Trakya'yı teslim almaya memur edilmesi.

9 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda konuşması: "Görülüyor ki Trakya'yı bize vermek istemiyorlar ve gelecekte temin etmek istedikleri şekle şimdiden bir şekil vermek istiyorlar. Halbuki bizim istediğimiz şey, Trakya'nın ve İstanbul'un doğrudan doğruya bizim hükümetimize teslim olunmasıdır."

9 Ekim 1922 – İsmet Paşa'nın Atatürk'e telgrafı: "Trakya'yı bize hakikaten vermek fikrinde görünmüyorlar!"

9 Ekim 1922 – İsmet Paşa'nın, Atatürk'e Mudanya Konferansı gelişmeleri ve itilâf Devletleri temsilcilerinin barış şartları hakkında telgrafı.

9 Ekim 1922 – İsmet Paşa'nın, Atatürk'e Mudanya Konferansı görüşmeleri hakkında diğer bir telgrafı: "Fransızlar, bütün güçleriyle İngiliz tekliflerini desteklemekle meşguldürler." [Kocatürk]

9 Ekim 1922 – Franklin Bouillon'un, Mudanya'dan, Atatürk'e telgrafı: "...İngiltere'nin, Konferans'tan evvel yapmak istediği bütün fedakârlıkları yaptığını hissettim(!)"

9 Ekim 1922 – Atatürk'ün, İtilâf Devletlerinin barış şartlarını bildiren İsmet Paşa'ya, görüşlerini bildiren cevabî telgrafı: "...Vuku bulacak öneriler projesi, tarafınızdan kabule uygun bir hale getirildikten sonra, hükümetin onayını almak kaydıyla, tarafınızdan kabul edildiğini ifade edebilirsiniz."

10 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Mudanya Antlaşması'nı imzalamaya yetkili olduğuna dair İsmet Paşa'ya telgrafı: "Sözleşmeyi imza ediniz! İmzanız, Meclis'in de kabulünün eklendiği kuvvetine sahip olacaktır."

10 Ekim 1922 İsmet Paşa'ya antlaşma imzalamada yetki verildi.

10 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Mudanya'da bulunan Franklin Bouillon'un 9.10.1922 tarihli telgrafına cevabı: "...Fransız dostlarımızın, Türkiye'nin belli haklarından fedakârlıkta bulunmasını isteyen hareketlerini yorumlamakta güçlüğü uğruyorum." [Kocatürk]

10 Ekim 1922 – Franklik Bouillon'un, Atatürk'ün 10.10.1922 tarihli telgrafına Mudanya'dan cevabı: "...Adaletten başka bir şey müdafaa etmediğimi bilirsiniz ve milletiniz karşısında şahidim olacaksınız."

10 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Mudanya'da bulunan Franklin Bouillon'un 10.10.1922 tarihli telgrafına cevabı: "...Barış Konferansının yakın zamanda ve bilhassa bizzat bulunmak fırsatını verecek olan İzmir'de olmasını teminin ne kadar mühim olduğunu takdir buyurursunuz, İzmir'in toplantı yeri olmasını temin için bizzat Paris'te vuku bulacak çalışmanızın bir an evvel başlaması uygun olur, görüşündeyim."

10 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda konuşması: "Ordu vazifesini tamamlamıştır. Bundan sonra temini lâzım gelen sonuçlar diplomatik yolla hallolunacaktır!"

10 Ekim 1922 – Atatürk'ün, saat 19.00'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık odasında Sovyet Elçisi Aralof'u kabulü ve görüşmesi (Görüşme esnasında icra Vekilleri Heyeti Başkanı Rauf (Orbay) Bey ve Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal (Tengirşenk) Bey de bulunmuştur). [Kocatürk]

11 Ekim 1922 – **Mudanya Ateşkes Antlaşması imzalandı.** Mudanya'da Batı Cephesi Kumandanı İsmet Paşa'nın başkanlığında, İngiltere delegesi General Harrington, Fransa delegesi General Charpy ve İtalya delegesi General Mombelli'nin katılımlarıyla, "Mudanya Ateşkesi" imzalandı. (Daha sonra da Yunanistan anlaşmayı imzaladı). Anlaşma 15 Ekim 1922 günü yürürlüğe girdi.

11 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti örgütüne ve Belediye Başkanlarına, Mudanya Ateşkes Antlaşması'nın imzalandığını bildiren telgrafı: "...Kazanılan büyük zaferin ilk önemli siyasî sonucu bu suretle Mudanya Konferansı'nda elde edilmiş bulunuyor. Millî sınırlarımız içinde tam bir bağımsızlıkla yaşamamızı temin edecek olan barış devresine pek ziyade yaklaştığımız bu günlerde, millî savaşa önderlik eden ve memleketin bütün maddî ve manevî kuvvetlerini bu mukaddes mücadeleye yönelten saygıdeğer Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve fedakâr halkın temsilcisi bulunan Belediye Heyetlerini selâmlamakla bahtiyarım."

11 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Mudanya Ateşkes Antlaşması'nı takiben General Harington'a telgrafı: "...Barışın kurulması için sarf edilen gayretlerin başarıyla sonuçlanmasını, bütün insanlık adına arzulamakta ve ümit etmekteyim."

14 Ekim 1922 – T.B.M.M.'nin 14 Ekim 1922'de çıkardığı özel bir kanunla ilk "Milli Şehit" ilan edildi. Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey, Ermeni tehcirinde görevini kötüye kullanarak ölümlere sebep olduğu iddiasıyla, idamla yargılanmıştır. Ermeni ayaklanmasının önlenmesi amacıyla çıkarılan "tehcir" uygulanmasında hatalı olduğu için yargılanan ve aklanmasına rağmen idam edilmiştir. (Kemal Bey I. Dünya Savaşı sonrasındaki Mütareke döneminin işgal altındaki İstanbul'unda, işgal güçlerin, Ermeni azınlığın ve bir kısım bürokrasinin işbirliği ile I. Dünya Savaşı sırasındaki Ermeni tehcirleri esnasında yaşananlar için bir sorumlu arayışına girdikleri bir dönemde yargılanarak idam edilmiş).

14 Ekim 1922 – T.B.M.M.'nin 14 Ekim 1922'de çıkardığı özel bir kanunla Boğazlıyan Kaymakamı Mehmet Kemal Bey ilk 'Milli Şehit' ilan edilmiş, ve zaman içinde, zor şartlarda görev yapan yerel mülki amirin sembolü ve kahramanı haline gelmiştir.

14 Ekim 1922 – Mudanya Ateşkes Antlaşması, Yunan Hükümeti tarafından kabul edildi.

15 Ekim 1922 – **Mudanya Mütarekesi yürürlüğe girdi.** Yunan kuvvetlerinin boşaltmaya başladıkları yerleri teslim almak üzere Müttefiklere bağlı kuvvetler Trakya'da harekâta başladı.

15 Ekim 1922 – Yunanlılar Doğu Trakya'yı boşaltmaya başladı.

15 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Kâzım Karabekir ve Refet (Bele) Paşa'yla beraber Ankara'dan Bursa'ya hareketi.

16 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Ankara'dan Bursa'ya gelişi ve coşkuyla karşılanması.

16 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Bursa'da Belediye Heyeti'ni kabulü ve konuşması: "...Üç buçuk sene süren bu mücadeleden sonra ilim açısından, maarif açısından, iktisadiyat açısından mücadelemize devam edeceğimiz ve eminim ki, bunda da muvaffak olacağız!"

16 Ekim 1922 – Atatürk Bursa'da; "Üç buçuk yıl süren bu kavgadan sonra savaşımızı bilimsel alanda, eğitim ve ekonomi alanında sürdüreceğiz. (...) Esnaf olacağız, zanaatçi olacağız..." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.453)

17 Ekim 1922 – Tevfik Paşa'nın Mustafa Kemal Paşa'ya telgrafı: "Yakında toplanması gereken Barış Konferansı'na İstanbul ve Ankara delegelerinin birlikte katılmaları uygun olacaktır. Bu gaye ile önceden bir zatın görüşmek üzere İstanbul'a gönderilmesi."

17 Ekim 1922 – Sadrazam Tevfik Paşa'nın, "yakında toplanması gereken barış konferansına İstanbul ve Ankara delegelerinin birlikte katılmalarının uygun olacağı ve bu gaye ile önceden bir kişinin görüşmek üzere İstanbul'a gönderilmesi hakkında" Atatürk'e telgrafı. [Kocatürk]

17 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Bursa'da kendisini karşılayan çocuklara söyledikleri: "Küçük hanımlar, küçük beyler! Sizler hepiniz geleceğin bir gülü, yıldızı, bir talih ışığısınız. Memleketi asıl aydınlığa kavuşturacak sizsiniz. Kendinizin ne kadar önemli, kıymetli olduğunu düşünerek ona göre çalışınız. Sizden çok şeyler bekliyoruz; kızlar, çocuklar!" [Kocatürk]

18 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Sadrazam Tevfik Paşa'ya bildirilmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'nin İstanbul temsilcisi Hamit (Hasancan) Bey'e yazdığı cevap telgrafı: "Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının kazandığı kesin zaferin doğal sonucu olmak üzere toplanması yakın olan barış konferansında Türkiye Devleti, yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti tarafından temsil olunur!"

18 Ekim 1922 – Mustafa Kemal'in ilk nüfus tezkeresinin tanzim edilmesi.

19 Ekim 1922 – Trakya'yı teslim almakla görevlendirilen Refet Paşa'nın İstanbul'a gelişi.

19 Ekim 1922 – Refet Paşa İstanbul'da coşkun bir kalabalık tarafından karşılandı. Gülcemal vapurundan indiği Kabataş'tan Fatih'e kadar güçlkle ilerleyen Refet Paşa, Fatih'in türbesi önünde büyük bir kalabalığa seslenirken "Yaşasın Büyük Millet Meclisi", "Yaşasın Şanlı Ordu" haykırıları her tarafı inletti.

19 Ekim 1922 – Yunan Kuvvetlerinin Mudanya Mütarekesi gereğince, Trakya'yı boşaltmaya başlamaları.

19 Ekim 1922 – İngiltere'de Lloyd George kabinesinin istifası.

19 Ekim 1922 – Refet Paşa General Harrington'la görüştü.

19 Ekim 1922 – Lâtime Hanım'ın, İzmir'den, Başyaver Salih (Bozok) Bey'e mektubu: "...Paşa Hazretlerine karşı taşıdığım temiz ve ebedî bağlılığı hiç kimse sizin kadar takdir etmemiştir. Bana birkaç kelimecikle sıhhatleri hakkında bilgi verin, olmaz mı? Paşa Hazretleri, rica ve isteğime rağmen Ankara'da en ufak bir vazifeye bile görev vererek beni beraberinde buldurmak istememişlerdi. Yalnız bir gece, sonsuz denizlere benzeyen etkili gözlerini bana dikerek: "Bir yere gitmeyin, beni bekleyin! Bunu emrediyorum!" demişlerdi. Bu cümleyi hatırladıkça "belki bir daha kavuşmak mümkün olacaktı" diyor, memnuniyet içinde yeni bir saadeti bekliyorum." [Kocatürk]

19 Ekim 1922 – Büyük Türk Zaferi üzerine, İngiliz Başbakanı Lloyd George'un istifası (İngiliz Parlamentosu'nda ağır ithamlara uğrayan Lloyd George Başbakanlıktan çekilirken kendisini şöyle savunmuştur: "Arkadaşlar! Yüzyıllar nadir olarak dâhi yetiştirir. Şu talihsizliğimize bakın ki, o büyük dâhi, çağımızda Türk ulusuna nasip oldu ve bizim karşımıza çıktı; Mustafa Kemal'in dehasına karşı elden ne gelirdi!"

19 Ekim 1922 – Trakya'yı teslim almakla görevlendirilen Refet (Bele), İstanbul'a geldi.

19 Ekim 1922 – İngiltere Başbakanı Lloyd George iktidardan düştü. 23 Ekim'de Bonar Law kabinesi kuruldu.

21 Ekim 1922 – Refet Paşa, 100 jandarmayla İstanbul'a geldi.

22 Ekim 1922 – Refet Paşa ile Müttefik generalleri arasında Doğu Trakya'nın teslim edilmesine ilişkin protokol imzalandı.

23 Ekim 1922 – Doğu Trakya'nın devir teslim tarihleri saptandı.

24 Ekim 1922 – Atatürk'ün, "United Press" muhabirine barış şartları üzerine demeci: "...Amerika, Avrupa ve bütün uygarlık dünyası bilmelidir ki, Türkiye halkı her uygar ve kabiliyetli millet gibi, kayıtsız

şartsız hür ve müstakil yaşamaya kesin karar vermiştir. Bu meşru kararı bozmaya yönelik her kuvvet, Türkiye'nin ebedî düşmanı kalır!"

25 Ekim 1922 – Lâtife Hanım'ın, İzmir'den Atatürk'e mektubu: "Mukaddes Paşam, pek mesut dakikalar yaşadım. Şimdi de derin bir teessürün altında ezilmekteyim. Burada bırakmış olduğunuz şeref, bütün ailemin saadet halesidir. Fakat yalnız bendenizin olan çok kıymetli ve ebedî bir şey daha vardır. O da canlı hatıranızdır. ...Meşguliyetiniz arasında, kalbimin en derin köşesinden fıskıran cümlelere göz atmak isterseniz mesut olacağım. Daima emirlerinizi bekler, iki ellerinizi hürmetle öperim, mukaddes Paşam." [Kocatürk]

26 Ekim 1922 – Gazi Mustafa Kemal, kendisine "fahri müderrislik" veren İstanbul Darülfünunu Edebiyat Medresesi'ne teşekkür etti.

26 Ekim 1922 – İsmet Paşa'nın Hariciye vekilliğine seçilmesi. İsmet İnönü, Lozan Konferansı öncesinde Dışişleri Bakanlığı görevine getirildi. Yusuf Kemal Bey'den (Tengirşenk) boşalan Hariciye Vekilliğine İsmet Paşa (İnönü) seçildi.

26 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Profesörler Kurulu'nun 19 Eylül 1922 tarihli kararı gereğince, kendisine "fahri profesörlük" unvanı verilmesi münasebetiyle İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi'ne teşekkür telgrafı: "...Eminim ki, millî bağımsızlığımızı ilim sahasında fakülteniz tamamlayacaktır! Bu şerefli gelişmenin gerçekleşmesini üzerine alan kurulunuz arasında bulunmak bence iftihar sebebidir."

26 Ekim 1922 – Lâtife Hanım'ın İzmir'den Başyaver Salih (Bozok) Bey'e mektubu: "...Sizden çok rica ederim, ekli mektubu Paşa Hazretleri'ne takdim edin. ...Acaba kendilerinden bugünlerde İzmir'i ziyaret edip etmeyeceklerini sorabilir misiniz? Paşa Hazretleri'ni herkesten evvel karşılamak istiyorum. Herkesten önce, 'Paşam, hoş geldiniz!' demek, acaba o günü görmek nasip olacak mıdır?" [Kocatürk]

27 Ekim 1922 – Yusuf Kemal Bey'den (Tengirşenk) boşalan Hariciye Vekilliğine İsmet Paşa (İnönü) seçildi.

27 Ekim 1922 – Müttelikler Ankara ve İstanbul hükümetlerine Lozan'da konferans toplanması çağrısı yaptı.

27 Ekim 1922 – İtilaf Devletleri'nin TBMM Hükümetine, Lozan'da 13 Kasım 1922'de toplanacak barış konferansına temsilci gönderilmesi çağrısı (Aynı çağrı İstanbul Hükümeti'ne de yapılmıştır.)

27 Ekim 1922 – Gazi Mustafa Kemal, Bursa'da öğretmenlere yönelik bir konuşma yaptı. Atatürk'ün, Bursa Şark sinemasında akşam yapılan toplantıda, İstanbul ve Bursa öğretmenlerine hitabı: "...Milletimizin siyasî, sosyal hayatında, milletimizin fikrî eğitiminde de rehberimiz ilim ve fen olacaktır."

27 Ekim 1922 – Atatürk, Bursa'da öğretmenlere konuşmasında; "Memleketimizin en mamur, en latif, en güzel yerlerini üç buçuk sene kirli ayaklarıyla çiğneyen düşmanı mağlup eden zaferin sırrı nerededir bilir misiniz? Ordularımızın sevk ve idaresinde ilim ve fen düsturlarının rehber kabul etmektedir." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.261)

27 Ekim 1922 – Atatürk, Bursa’da öğretmenlere yaptığı konuşmada; “Gerçek kurtuluş toplumdaki marazı tespit edip tedavi etmekle elde edilir ve marazın tedavisi ancak **ilmi ve fenni** bir tarzda yapılacak olursa şifa verici olur. Yoksa ilmin ve fennin dışında bir tedavinin hiçbir zaman hiçbir marazı tedavi edemeyeceği malumdur. Tersine maraz kalıcı olur ve tedavi edilemez hale gelir...” (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.474)

27 Ekim 1922 – İsmet Paşa, Batı Cephesi komutanlığından ayrıldı.

27 Ekim 1922 – Fevzi (Çakmak) Paşa, Genelkurmay Başkanlığı üzerinde kalmak üzere Batı Cephesi komutanlığına atandı.

28 Ekim 1922 – İtilaf devletlerinin 28 Ekim 1922’de toplanacak konferans için milli hükümeti daveti. (İtilaf devletleri İstanbul hükümetini de davete çalışıyordu.) (Nutuk)

28 Ekim 1922 – İtilaf Devletleri, Lozan’da toplanacak Konferans için Ankara ve İstanbul Hükümetlerinden delege gönderilmesini istediler. (Ankara Hükümeti 29 Ekim’de, öneriyi kabul ettiğini bildirdi.)

29 Ekim 1922 – TBMM Hükümetinin İtilaf Devletleri’ne Lozan’daki konferans çağrısını kabul ettiğini bildirmesi.. İsmet Paşa, İstanbul Hükümeti’nin Türkiye’yi ve milli hareketi temsil etmediğini bildirdi.

29 Ekim 1922 – Tevfik Paşa, Ankara Hükümeti’ne Lozan Konferansı’na birlikte katılmanın zorunlu olduğunu beyan eden bir telgraf çekti.

29 Ekim 1922 – Tevfik Paşa’nın TBMM Başkanlığına “Lozan Barış Konferansı’na Bab-ı ali ve Ankara heyetlerinin bir arada iştirakinin uygun olacağını” bildiren telgrafı.

29 Ekim 1922 – Atatürk’ün, Bursa’dan Ankara’ya dönüşü.

30 Ekim 1922 – “Osmanlı İmparatorluğu’nun İnkıraz Bulup Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Teşekkül Ettiğine Dair Heyet-i Umumiye” kararı.

30 Ekim 1922 – Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılıp, T.B.M.M. Hükümetinin kuruluşuna ilişkin kararın alınması.

30 Ekim 1922 – İstanbul’da son Heyet-i Vükela toplantısı yapıldı. (Askeri tıp öğrencileriyle ilgili bir karar alınmıştır.)

30 Ekim 1922 – Osmanlı İmparatorluğu’nun tükenip bittiğine, yeni bir Türkiye Devletinin doğduğuna, Anayasa gereğince egemenlik haklarının millete ait olduğuna dair, Mustafa Kemal Paşa’nın da imzası bulunan önerenin TBMM’de görüşülmeye başlaması.

30 Ekim 1922 – Ankara’da Büyük Millet Meclisi’nde İstanbul Hükümeti ve Tevfik Paşa aleyhinde konuşmalar yapıldı. Padişahlığın kaldırılması yolunda verilen önerge tartışma yarattı.

30 Ekim 1922 – Yunan kuvvetleri Trakya’dan ayrıldı. Çorlu, Sarayköy ve Silivri Türk ordusu tarafından teslim alındı. Rum azınlık da Yunan ordusu ile birlikte göç etti.

31 Ekim 1922 – Meclis toplanamadı. Bunun yerine Müdafaa-i Hukuk Grubu toplantısı yapıldı. (Nutuk)

31 Ekim 1922 – Atatürk'ün, Osmanlı Saltanatının kaldırılmasının zorunlu olduğu hakkında Müdafaa-i Hukuk Grubu toplantısında konuşması.

31 Ekim 1922 – Müdafaa-i Hukuk grubunda “Milli hakimiyetin tahakkuku ve Lozan’a gidecek heyetler meselesinin görüşülmesi ve Mustafa Kemal Paşa’nın “Osmanlı saltanatının” lağvının zaruri olduğu” hakkında konuşması.

31 Ekim 1922 – Bakanlar Kurulu’nun Lozan Konferansı delegesi adaylarını İsmet Paşa, Rıza Nur ve Hasan Hüsnü olarak belirledi.

31 Ekim 1922 – Doğu Trakya’nın Türk mülki memurlarına devir ve teslimi.

31 Ekim 1922 – Çorlu’nun kurtuluşu.

31 Ekim 1922 – Doğu Trakya, Türk Jandarma ve sivil memurlarına teslim edilmeye başlandı. Çorlu, Silivri teslim edildi.

1 Kasım 1922 – Hilafet ve Saltanat’ın birbirinden ayrılarak **Saltanat’ın (Padişahlığın) kaldırılması kararı**. Bu karar Vahdettin’e, Yıldız Sarayı’nda Refet Paşa tarafından tebliğ edilmiştir.

1 Kasım 1922 – TBMM’nin 1 Kasım tarihli kararıyla şahıs hâkimiyetine dayanan devlet şeklinin 16 Mart 1920 tarihinden başlayarak ve ebedi olarak tarihe karıştığını ilanı. (Saltanatın kaldırılması.) (Nutuk)

1 Kasım 1922 – Türk Jandarma birlikleri, Çanakkale Boğazı bölgesinde ve diğer yerlerde yeni durumlarını aldılar.

1 Kasım 1922 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde konuşması: “...Millet mukadderatını doğrudan doğruya eline aldı ve millî saltanat ve egemenliğini bir şahısta değil, bütün fertleri tarafından seçilmiş vekillerden oluşan bir Meclis-i Âli’de temsil etti. İşte o Meclis, Meclis-i Âlinizdir; Türkiye Büyük Millet Meclisi’dir. Milletın saltanat ve egemenlik makamı, yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi’dir!”

1 Kasım 1922 – Mustafa Kemal yapmış olduğu konuşmada, Vahdettin’i “alçak ve cellat” olarak nitelendirerek, “saltanat kuvvetle alınır, şimdi de Türk milleti hakimiyet ve saltanatını isyan ederek kendi eline bilfiil almıştır” dedi. Saltanatın kaldırılmasını öngören kanun şiddetli alkışlar arasında kabul edildi.

1 Kasım 1922 – Atatürk’ün Meclis konuşmasında Hz. Muhammed (sav)’i tarifi; “Yüzü nurlu, sözü ruhani, ergin ve görüşte bedelsiz, sözüne sadık ve halim ve mertlikte başkalarına üstün olan Muhammed Mustafa...”

1 Kasım 1922 – Altıyüzyıllık saltanat kaldırıldı: Kurtuluş Savaşı’nın ilk yıllarında kurulan (23 Nisan 1920) Türkiye Büyük Millet Meclisi, halktan kopuk Osmanlı yönetiminin yanında, halkın içinden seçilen temsilcileriyle “halk iradesi”nin gerçek temsilcisi olmuş, iyice eskimiş ve yıpranmış kişisel saltanatsa, TBMM’yi, yani ulusun egemenliğini tanımamasının yanı sıra, Sevr Antlaşması’nı imzalamış, düşmanla işbirliği yapıp, çıkarttığı ayaklanmalarla Ulusal Kurtuluş Savaşı’nı engellemeye çalışmıştı. 23 Nisan 1920’den başlayarak ulusal egemenliğe dayalı devletin kurulmasıyla kişisel saltanata kalkmış gözüyle bakan Mustafa Kemal, İtilaf Devletleri’nin Lozan Barış Konferansı’na Ankara Hükümetinin

yanı sıra Osmanlı Hükümeti temsilcileri de çağırımları üstüne, 1 Kasım 1922’de TBMM’de yaptığı konuşmada ulus akla aykırı olduğunu belirterek, saltanatın kaldırılmasını istedi. Milletvekillerinin ateşli konuşmalarla Atatürk’ü desteklemelerinden sonra, saltanatın İstanbul’un işgal tarihinden (16 Mart 1920) başlayarak kalkmış olduğu oybirliğiyle kabul edildi. Saltanatın kaldırılmasıyla son padişah VI. Mehmed Vahdettin de, 17 Kasım günü İngiliz Komutanlığına başvurarak, bir İngiliz zırhlısıyla İstanbul’dan ayrıldı.

1 Kasım 1922 – Saltanat kaldırılınca 1 Kasım da Hâkimiyet-i Milliye Bayramı ilan edildi. Zamanla 23 Nisan, Millî Hâkimiyet Bayramı olarak kutlanmaya başlanınca 1 Kasım kutlamalarından vazgeçildi. 1935’te çıkarılan 2739 sayılı kanunla bayram, “Ulusal Egemenlik Bayramı” olarak adlandırıldı.

1 Kasım 1922 – Atatürk, 1 Kasım 1922’de saltanatın kaldırılması nedeniyle mecliste yapacağı konuşmanın el yazısı notlarının bir yerinde “milli egemenliğe” şöyle vurgu yapıyordu: “... Millet mukadderatını (kaderini) doğrudan doğruya eline aldı ve milli saltanat ve hakimiyetini bir şahısla değil bütün efradı (ferleri) tarafından müntehab (seçilen) ve vekillerden tereküb (oluşan) bir meclis-i alide (yüce mecliste) temsil etti. İşte o meclis, meclis-i alinizdir. Milletin saltanat ve hakimiyet makamı yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi’dir ve bu makamı hakimiyetin (egemenlik makamının) hükümetine Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti denir.”

1 Kasım 1922 – Mustafa Kemal, saltanatın kaldırılması dolayısıyla yaptığı konuşmasının bir yerinde; “... **Türk Milletinin atası olan Türk adındaki insan ... Nuh (as)’ın oğlu YAFES’in oğlu olan kişidir.**” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.1, s.288)

1 Kasım 1922 – Saltanatın kaldırılmasından sonra İstanbul’da bazı camilerde Türkçe Hutbe okunması ve minberlerden Türkçe vaaz ve öğüt verilmesi üzerine Şeyhülislamlık Türkçe hutbe ve vaazı yasakladı.

2 Kasım 1922 – Hilâfet ile Saltanatı birbirinden ayıran 1-2 Kasım 1922 tarih ve 308 sayılı Meclis Kararı. 1 Kasım 1922 tarihli kanun gereğince, hilafet ile saltanat birbirinden ayrıldı. İki buçuk yılı aşan bir zamandan beri fiilen hükmünü yürüten milli saltanatın varlığı kabul edildi. Hilafet, açıklık kazanmış bir hakka sahip olmaksızın bir süre daha bırakıldı.

2 Kasım 1922 – Atatürk’ün, “Petit Parisien” muhabirine -barış şartları, iç ve dış siyasî sorunlar hakkında- demeci: “...Biz ne bolşevikiz, ne de komünist; ne biri, ne diğeri olamayız. Çünkü, biz milliyetperver ve dinimize hürmetkarız.”

2 Kasım 1922 – TBMM’nin gizli oturumunda Lozan Konferansı’na katılacak heyetin Hükümetçe belirlenmesi kararı alındı.

2 Kasım 1922 – Atatürk, Ankara İstiklâl İlk Mektebi (İlkokulu)’nde Konserinde

2 Kasım 1922 – Vize ve Demirköy’ün kurtuluşu.

3 Kasım 1922 – Lozan’a gidecek delegelerle ilgili hükümet önerisi kabul edildi.

3 Kasım 1922 – Meclis toplantısında Lozan konferansı için 150 bin lira ödenek ayrıldı. 150 bin lira da yedek bekletildi. Lakin İsmet paşa sonradan 100 bin lira ve daha sonra 20 bin İsviçre Frank’ı daha istedi ve sınırlı bütçeye rağmen istenilen paralar kendisine gönderildi.

3 Kasım 1922 – Diyar Ağa'nın TBMM'nde konuşması; "Türkler ve Kürtler kardeştir, dindaştır. Hepimiz Türk'üz."

4 Kasım 1922 – İstanbul'da Tefvik Paşa kabinesinin istifasıyla son Osmanlı Hükümeti de ortadan kalktı. İstanbul Ankara Hükümetinin denetimine girdi.

4 Kasım 1922 – İstanbul'da TBMM Hükümeti yönetiminin başlamış olduğunun resmen açıklanması. İstanbul'un yönetimine el konulduğuna ilişkin, Ankara Hükümeti kararı: "TBMM Hükümeti, 4 Kasım 1922 öğle vaktinden itibaren İstanbul'un idaresine el koymuştur."

4 Kasım 1922 – İsmet (İnönü) Paşa, Saltanatın kaldırıldığını İtilaf devletlerine bildirdi.

4 Kasım 1922 – Osmanlı Devleti'nin resmi gazetesi Takvimi Vakayı yayınıni durdurdu.

5 Kasım 1922 – İstanbul'un yönetimine el konulduğuna dair Ankara Hükümeti kararının İstanbul Hükümeti'ne tebliği.

5 Kasım 1922 – Refet (Bele), İstanbul'da nezaretlere, her türlü çalışmaları kesmeleri buyruğunu verdi. İstanbul Hükümeti böylelikle sona erdi. Refet (Bele), İstanbul'daki nezaretlere, her türlü çalışmaları kesmeleri buyruğunu verdi. İstanbul Hükümeti böylelikle sona erdi.

5 Kasım 1922 – Lozan'a gidecek heyet, Ankara'dan ayrıldı. İsmet Paşa başkanlığında Türk delege heyetinin Ankara'dan ayrılması. İsmet Paşa başkanlığındaki TBMM Delegasyonu, Lozan görüşmelerine katılmak üzere, İsviçre'ye hareket etti.

5 Kasım 1922 – İsmet Paşa ve heyeti Lozan'a gidişte, Ankara İstasyonundan bizzat Atatürk tarafından uğurlandı. (Görüşmeler 20 Kasım'da başladı. 30 Ocak 1923'de müttelikler Sevr benzeri bir metin sundu, TBMM bunu reddetti. 4 Şubat tarihinde Türk heyeti karşı bir teklif sundu. Bu da kabul olmayınca görüşmeler kesildi. Ana sorun kapitülasyonlardı.) (15 Mart 1921'de Berlin'de Talat Paşa'yı, 6 Aralık 1921'de Roma'da Sait Halim Paşayı ve 21 Temmuz 1921'de Tiflis'te Cemal Paşa ve iki yaverini katleden **ermeniler teröristler bu kez de Lozan'da görüşmelere devam eden İnönü'nün ve heyetin peşine düşmüşlerdi.** Öte yandan Çerkez Ethem ve adamları da İnönü'nün peşindeydi.)

5 Kasım 1922 – Başkomutan Atatürk'ün, I. Ordu Komutanı Nurettin Paşa'nın -Lozan Konferansı'na davet edilmemizle ilgili olarak düşüncelerini bildiren- 29 Ekim 1922 tarihli yazısına cevabı: "...Devlet ve milletin işlerini yürütmeyi üzerine alanlar, her türlü mesuliyeti en yüksek derecede omuzları üstünde tam bir cesaret ve iftiharla tutan insanlar olduğunu bilmek mecburiyetindedir." [Kocatürk]

5 Kasım 1922 – Atatürk bir genelgeyle arkeolojik ve etnografik eserlerin toplanmasını, envanterlenmesini ve yeni müzelerin kurulmasını istedi.

6 Kasım 1922 – T.B.M.M.'nce kabul edilen kanunlar, İstanbul ve Trakya'da uygulanmaya başlandı.

6 Kasım 1922 – Peyam-ı Sabah gazetesinin başyazarı Ali Kemal, kaçırılarak İzmit'e getirildi. Yapılan sorgusunda adaletin karşısına çıkmaya hazır olduğunu, bundan sonra Mustafa Kemal'in milli davası için çalışacağını söyledi. Ancak I. Ordu Kumandanı Nurettin Paşa'nın tertibiyle linç ettirildi.

7 Kasım 1922 – Lozan'a gidecek olan İsmet Paşa ve diğer delegasyon İstanbul'da büyük bir kalabalık tarafından karşılandı.

7 Kasım 1922 – Atatürk'ün, Sovyet Devrimi'nin 5. yıldönümü nedeniyle Kalinin'e kutlama telgrafı.

8 Kasım 1922 – Lozan delegeleri ve İsmet Paşa Darülfünûn'u ziyaret etti.

8 Kasım 1922 – Darülfünun Edebiyat Fakültesi öğrencileri Ali Kemal döneminde uzaklaştırılmış olan Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Ağaoğlu Ahmet ve Hamdullah Suphi gibi hocalarının dönmesini istedi.

9 Kasım 1922 – Babaeski'nin kurtuluşu.

9 Kasım 1922 – Lozan'a gidecek heyet İstanbul'dan ayrıldı.

9 Kasım 1922 – Atatürk'ün, Hindistan Merkez Hilâfet Komitesi Başkanı Seyit Chotani'ye mektubu: "...Bizim bu büyük zaferimizin doğurduğu büyük sonuç yalnız Türkiye'nin mukadderatı üzerine etki yapmakla kalmayacak, aynı zamanda bütün zulüm gören milletleri, kendi hayat ve bağımsızlıklarını tehdit ve baskı altında tutan zalimler aleyhine hareket için gayrete getirecektir." [Kocatürk]

10 Kasım 1922 Kırklareli'nin işgalden kurtuluşu.

10 Kasım 1922 - VI. Mehmet Vahidettin'in son selamlık töreni yapıldı. Vahdettin'in Halife sıfatıyla İstanbul'da son Cuma selamlığı (Namazdan sonra Hamidiye Camisi'nin mahfelinde general Harrington ile bir görüşme yapmıştır).

10 Kasım 1922 – Vahdettin 2 Kasım 1922 gecesi saltanatın kaldırılmasına rağmen son cuma selamlığına 10 Kasım'da çıktı ve namaz sonrası işgal kuvvetleri komutanı Harrington'ı ziyaret ederek İstanbul'dan kaçırılmasını konuştu. (Charles Harrington, Atilla Oral)

11 Kasım 1922 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda konuşması: "...İstanbul vilâyeti halen düşmanlarımız olan İtilâf Devletleri'nin işgali altındadır ve İstanbul, asırlardan beri fena bir idare makinesinin elinde hastadır, hasta olagelmıştır. Bu sebeple biz, başkent olan bu İstanbul'u, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bir vilâyeti haline getirerek idare etmek istiyoruz." [Kocatürk]

11 Kasım 1922 Türk Heyeti Lozan'a vardı.

12 Kasım 1922 – Türk delegasyonu Lozan'a vardı. İsmet Paşa, azınlıklarla ilgili suçlamaları reddetti. Konferans 20 Kasım'a ertelendi.

12 Kasım 1922 – İstanbul Kumandanlığına Selahattin Adil Paşa atandı.

13 Kasım 1922 – İstanbul'da Vahdettin'in maiyetinden ve işbirlikçilerinden 140 kişinin İngiliz Yüksek Komiserliğine sığınması.

13 Kasım 1922 – Tekirdağ'ın kurtuluşu.

13 Kasım 1922 – Saray'ın kurtuluşu.

15 Kasım 1922 – Vahdettin, İngiliz General Harrington'a haber gönderip, hayatının tehlikede olduğunu söyleyerek, yardım istedi.

16 Kasım 1922 – Padişah **Vahdettin'in** İngiliz 2 nci Nöbetçi Taburunun yaptığı planlarla saraydan **gizlice kaçırılarak**, Malaya gemisi ile Malta'ya götürülmesi.

16 Kasım 1922 – **Vahdettin'in Halife-i Müslimin imzasıyla, işgal orduları başkomutanı Harrington'a sığınma mektubu:** "İstanbul'da hayatımı tehlikede gördüğümünden, İngiltere devlet-i fahimesine iltica ve bir an evvel İstanbul'dan başka bir yere naklimi talep ederim efendim."

16 Kasım 1922 – Vahdettin'in kendisini İstanbul'dan kaçırmayı için Harrington'a yazdığı mektup; "İstanbul'da hayatımı tehlikede gördüğümünden İngiltere devletine sığınıyor ve iltica ile bir an evvel İstanbul'dan başka bir yere naklimi talep ediyorum." (Charles Harrington, Atilla Oral)

16 Kasım 1922 – İşgal Orduları Başkomutanı General Harrington'a yazıyla başvuran Padişah Vahdettin, İstanbul'da hayatını tehlikede gördüğünü ve İngiltere'ye sığınmak isteğini bildirdi.

16 Kasım 1922 – Poincare'nin İsmet Paşa'yı Paris'te ziyareti.

17 Kasım 1922 – Vahdettin, İngiliz savaş gemisi Malaya ile İstanbul'dan kaçtı.

17 Kasım 1922 – Mehmet **Vahdettin'in bir İngiliz gemisi ile İstanbul'dan kaçıışı.** Son padişah VI. Mehmed Vahdettin sabaha karşı, yanındakilerle birlikte bir İngiliz ambulansıyla Tophane'ye getirilerek, buradan bir istimbotla Malaya zırhlısına bindirildi. Zırhlı dört gün sonra Malta'ya varacaktır.

17 Kasım 1922 – Sultan Vahdettin'in sabah saatlerinde on yaşındaki oğlu Ertuğrul ve sekiz hizmetlisi ile birlikte (Beş karısını İngiliz General Harrington'a emanet ederek) arabayla deniz töreniyle karşılanarak Tophane rıhtımına, oradan HMS Malaya gemisine götürülmesi. Gemi 09:30'da hareket etmiştir. Vahdettin yanında 500.000 dolar, mücevher ve antikalar götürmüştür. (San Remo'da kendisine Villa Nobel tahsis edilmiştir ve Harrington'a daha sonra teşekkür mektubu yazmıştır.) (Charles Harrington, Atilla Oral)

17 Kasım 1922 – Atatürk'ün, Vahdettin'in kaçıışı üzerine İstanbul'da bulunan Refet Paşa'ya telgrafı: "Emanetleri korumak önemlidir, İngilizler emanetleri ancak silâh kullanarak ve kan dökerek almalıdırlar. Bu hususta gerekenlere, bu açıdan kesin emirler verilmelidir."

17 Kasım 1922 – Mürefte'nin kurtuluşu.

17 Kasım 1922 – Halife Vahdettin İngilizlere sığınıp kaçınca, TBMM, Osmanlı soyundan Abdülmecit Efendi'yi halife seçti.

18 Kasım 1922 – Vahdettin, T.B.M.M.'nce Halifelikten düşürüldü.

18 Kasım 1922 – Abdülmecit Efendi'nin, Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla halife seçilmesi. Kaçan Vahdettin'in yerine Meclis'te yapılan oylama sonucunda Abdülmecid Efendi halife olarak seçildi.

18 Kasım 1922 – Uzunköprü ve Şarköy'ün kurtuluşu.

18 Kasım 1922 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda, yeni halife seçilmesi ve halifenin yetkileri konusunda ileri sürülen bazı iddialara cevabı: "...Türkiye halkının kayıtsız şartsız egemenliğine sahip olduğunu bir defa daha ve kesinlikle tekrar ediyorum. Egemenlik, hiçbir mana, hiçbir şekil ve hiçbir renkte ve belirtide iştirak kabul etmez. Unvanı halife olsun, ne olursa olsun, hiç kimse bu milletin mukadderatına ortak olamaz." [Kocatürk]

18 Kasım 1922 – Atatürk'ün, İstanbul'da bulunan Refet Paşa'ya halifenin durumu hakkında direktifleri: "Abdülmecit Efendi, "Halife-i Müslimîn" unvanını kullanacaktır. Bu unvana, başka sıfat ve kelime ilâve edilmeyecektir. Âlem-i İslâm'a duyurulmak üzere yayımlayacağı bildirmede Türkiye Devleti'nin ve Büyük Millet Meclisi'nin ve Hükûmeti'nin hususî niteliği ve idare şeklinin, Türkiye halkı ve bütün İslâm âlemi için en faydalı ve en uygun olduğu anılacak ve belirtilecektir."

19 Kasım 1922 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Atatürk'ün, Abdülmecit Efendi'ye 1 Kasım 1922 tarihli karar ve esaslar içinde halife seçildiğini bildiren telgrafı.

19 Kasım 1922 – Abdülmecit Efendi'nin halife seçilmesi.

19 Kasım 1922 – Mustafa Kemal Paşa'nın telgrafla Abdülmecit Efendi'ye '1 Kasım 1922 tarihli gerekçe ve ilkeler çerçevesinde meclisin 1 Kasım 1922 tarihli oturumunda halife seçildiğini' bildirmesi. (Nutuk)

19 Kasım 1922 - Lord Curzon ile Poincare'nin Lozan'a gelişleri. Lozan yakınlarında Curzon-Poincare-Mussolini görüşmesi.

20 Kasım 1922 – **Lozan Konferansı'nın başlaması.** (20 Kasım 1922 – 4 Şubat 1923 Birinci Dönem Lausanne Konferansı Tartışmaları)

20 Kasım 1922 – Vahdettin'in General Harrington'a telgrafı; (İstanbul'dan ayrılırken kendisine gösterilen yardım ve nezakete teşekkürü.) (İstanbul'daki Deniz birliği komutanına ve Malaya gemisi kaptan ve mürettebatına teşekkürü.)

20 Kasım 1922 – Vahdettin'in kendisine İstanbul'dan kaçmasına yardım eden Harington'a teşekkür mektubu; "İstanbul'dan ayrılırken göstermiş olduğunuz yakınlık ve yardımlardan etkilendim ve mutlu oldum. Teşekkürlerimi kabul ediniz." (Charles Harington, Atilla Oral)

20 Kasım 1922 – İsmet Paşa'nın, Lozan'dan Atatürk'e, Fransa Başbakanı Poincare ile görüşmesi ve konferansın açılış töreni hakkında bilgi veren telgrafı.

20 Kasım 1922 – Lord Curzon ile İsmet Paşa birer konuşma yaptı. Konferansta İsmet Paşa'nın yanısıra, İngiltere'yi Lord Curzon, Fransa'yı H. Poincaré, İtalya'yı Mussolini, Yunanistan'ı da Venizelos temsil ediyor.

20 Kasım 1922 – Atatürk'ün, Büyük Zafer'i kutlayan İstanbul Türkocağı Genel Sekreteri Dr. Fethi (Erden) Bey'in tebrik telgrafına cevabı: "...Yeni Türkiye'nin dayanağı olan millet ve milliyet fikrinin gelişmesi için yıllarca başarı ile telkin ve yayında bulunmuş olan Türkocağı'nın millî zafer dolayısıyla gönderdiği kutlamaya teşekkür eder özel temennilerine katılırım."

21 Kasım 1922 – Lozan Konferansı'nın ilk oturumu yapıldı. Bu konferansa katılan Türk heyetine İsmet Paşa başkanlık etmiştir.

21 Kasım 1922 – Lozan konferansına gönderilen İsmet Paşa'ya Lord Curzon'un 'Türklerin en değer verdiği sorun nedir?' sorusuna cevabı; "İstiklal!" (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.128.)

21 Kasım 1922 – Reuter haberi; **İslam halifesi sultan Vahdettin'in İstanbul'dan kaçarken beş karısını** (Türk ve Müslümanlara değil de) **İngiliz işgal kuvvetleri komutanı General Harington'a emanet etmesi** UTANÇ VERİCİ BİR İSTEK!" (Charles Harington, Atilla Oral)

23 Kasım 1922 – Enez'in kurtuluşu.

25 Kasım 1922 Edirne işgalden kurtuldu.

25 Kasım 1922 – Edirne'de milli idarenin kurulması.

25 Kasım 1922 – 15 Ekim 1922'de yürürlüğe giren Mudanya ateşkes anlaşması ile Yunan kuvvetleri Doğu Trakya'yı boşalttı. 25 Kasım günü Edirne Valiliğine Şakir Bey (Kesebir) atandı.

25 Kasım 1922 - Edirne'deki düşman yönetiminin TBMM'si Hükümetine geçmesi.

26 Kasım 1922 Çanakkale işgalden kurtuldu. Gelibolu, Maydos ve Lalapaşa'nın kurtuluşu.

26 Kasım 1922 - Çanakkale'deki yönetimin TBMM'si Hükümeti'ne geçmesi.

26 Kasım 1922 – Başyaver Salih (Bozok) Bey'in, İzmirden -Atatürk'e iletilmek üzere- T.B.M.M. Başkanlığı Özel Kalem Müdürü Hayati Bey'e telgrafı: "Bazı engeller nedeniyle ikametgahtaki hazırlık üç dört gün gecikmiştir. Lâtime Hanımefendi, her şeyin muntazam olmasına fevkalâde ehemmiyet verdikleri için azami beş güne kadar bütün eksikler tamamlanacağından Valide Hanımefendi'nin hareketlerinin, ona göre düzenlenmesini rica ederim. ...Paşa Hazretlerinin, valideleriyle birlikte gelmek arzusunda bulunup bulunmadıklarının bildirilmesini rica ederim."

27 Kasım 1922 – Amasya İstiklal Mahkemesi, üyelerinin görevlerinden istifa etmesi, yeni üye seçimlerinin uzun zaman alması ve sonuçsuz kalması üzerine 27 Kasım 1922'de fiilen kaldırıldı.

28 Kasım 1922 – Yunanistan'da yenilgiye neden olan kabine üyeleriyle Başkomutan Hacıanesti, idama mahkum edildi.

28 Kasım 1922 – İsmet Paşa'nın İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Curzon ile Musul konusunda görüşmesi.

28 Kasım 1922 "Sened-i Hakanilerin Balasına Mevzu Tuğra Yerine "Türkiye Büyük Millet Meclisi" Nam-ı Alisinin İkamesi ve Sened-i Mezkure İzafe olunan "Hakani" Kaydının Ref'i ile "Milli" Sıfatı Mübeccelinin Vaz'ı Hakkında Kararname" yayımlandı.

28 Kasım 1922 – Büyük Zafer'in ardından Yunanistan'da darbe oldu. Yunanistan'da "Küçük Asya Felaketi"nden sorumlu asker, sivil yöneticiler yargılanıp 28 Kasım 1922'de ağır cezalara çarptırıldı. Başbakan Gunaris, Başkomutan Hacıanesti ile Teodakis, Baltacis, Stratos ve Protopapadakis adlı bakanlar idama; Stratigos ve Goudas müebbet hapse çarptırıldı. Hacıanesti, Stratigos ve Goudas'ın rütbeleri de indirildi. Kral Konstantin ise tahtını kaybetti. (Michael Llewellyn Smith, Yunanistan'ın Anadolu Hayali, s. 370). General Papulas canını kurtardı, ancak daha sonra bir darbeye karıştığı gerekçesiyle 1935'te kurşuna dizilecekti.

30 Kasım 1922 – Mudanya Ateşkes Antlaşması uyarınca, Doğu Trakya'nın teslim işlemleri tamamlandı. Doğu Trakya'nın Yunanlılarca boşaltılması tamamlandı.

30 Kasım 1922 – Doğu Trakya'nın tamamının teslimi işleminin bitirilmesi. Mudanya Ateşkes Antlaşması uyarınca, Doğu Trakya'nın teslim işlemleri tamamlandı.

2 Aralık 1922 – İsmet Paşa'nın Lozan'da kapitülasyonlarla ilgili söylevi.

2 Aralık 1922 – Gazi Mustafa Kemal TBMM’nde, üç milletvekilinin, seçim kanununun değiştirilmesi yolunda verdikleri önerge üzerinde konuştu.

2 Aralık 1922 – Mustafa Kemal’in meclisteki muhalifleri “Milletvekili olma şartlarını değiştiren” bir yasa teklifi sundular. Buna göre Mustafa Kemal vekil olamazdı. Çünkü tasarı vekillerin bir yerde en az beş yıl ikamet etmesini öngörüyordu ve Mustafa Kemal hiçbir yerde bu kadar uzun kalmamıştı. (Öneri reddedildi.)

2 Aralık 1922 – Meclisin, ikinci başkan Adnan Bey’in başkanlığında yapılan oturumunda “Milletvekilliği kanununda değişiklik yapılması” ile ilgili (Mustafa Kemal Paşa’nın şahsını doğrudan hedef alan ve vatandaşlık haklarından mahrum etmek düşüncesiyle hazırlanan) teklifin görüşülmesi esnasında konuşması; “ ...bu maddenin gerektirdiği şartlar bende yoksa yani beş yıl sürekli olarak bir seçim bölgesinde oturmamış isem o da vatana yaptığım hizmetler yüzündendir....”(Bu konuşma ajans ve basın vasıtasıyla da yayınlanmış ve meclise protesto telgrafları yağmıştır.) (teklif doğal olarak kabul olmamıştır.) (Nutuk)

2 Aralık 1922 – Atatürk’ün, üç milletvekilinin teklif ettiği Seçim Kanunu’nun değiştirilmesi hakkında kanun teklifinin Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde görüşülmesi esnasında konuşması: “Bu kanun teklifi, doğrudan doğruya benim şahsımı vatandaşlık hukukundan düşürme amacına yöneliktir. Bu maddenin istediği şarta sahip bulunmuyorsam, yani, beş sene sürekli olarak bir seçim bölgesinde oturamamış isem, o da bu vatana yaptığım hizmetler yüzündendir. ...Beni vatandaşlıktan düşürme yetkisi bu efendilere nereden verilmiştir? Bu kürsüden resmen yüksek heyetinize ve bu efendilerin seçim çevreleri halkına ve bütün millete soruyorum ve cevap istiyorum!” [Kocatürk]

2 Aralık 1922 – Petit Parisien muhbirine verdiği demeçten: “Biz ne Bolşevik, ne komünist, ne biri ne diğeri olamayız. Çünkü biz milliyetperver ve dinimize hürmetkârız.”

2 Aralık 1922 - Anadolu'daki yenilgileri nedeniyle Yunan hükümet üyeleri ile Yunan orduları başkomutanı Hacıanesti Atina'da idam edildi.

6 Aralık 1922 – Dr. Adnan Bey, T.B.M.M. ikinci başkanlığından istifa etti.

6 Aralık 1922 – Halk Fırkası’nın kurulacağını ilanı. Mustafa Kemal Paşa, 6 Aralık 1922 tarihinde Halk Fırkası adı altında yeni bir siyasi parti kuracağını açıkladı.

6 Aralık 1922 – Mustafa Kemal Atatürk, CHP’nin kurulmasına ilişkin ilk açıklamasını 6 Aralık 1922 tarihinde yaptı ve “halk fırkası” adını kullandı. Mustafa Kemal bu görüşme ile çağdaşlaşma yolunda milletin yardımını ve aydınların saflarına katılmasını istedi.

6 Aralık 1922 – Atatürk’ün, Ankara’da, Hâkimiyet-i Milliye, Yenigün ve Öğüt gazeteleri muhbirlerine “Halk Partisi” adıyla siyasî bir parti kurma görüşünde olduğunu bildiren demeci “...Gördüğüm teveccüh ve itimada lâıyk olabilmek için en mütevazı bir millet ferdi sıfatıyla hayatımı sonuna kadar vatanın hayrına adanmak ermeliyle, barışın yerleşmesini takiben halkçılık esası üzerine dayalı ve “Halk Partisi” adıyla siyasî bir parti kurmak niyetindeyim.” [Kocatürk]

7 Aralık 1922 – Mustafa Kemal Paşa’nın Ankara basını vasıtasıyla halkçılık ilkesine dayanan ve “Halk Partisi” adını taşıyan siyasi bir parti kurmak niyetinde olduğunu açıklayarak bu partinin nasıl bir program izlemesi gerektiğine dair bütün vatanseverlerin yardım ve işbirliğine başvurması. (Nutuk)

9 Aralık 1922 – Avusturya’dan Leopoldine König adlı müzik öğretmenin, Atatürk’e, yazdığı marşı sunan mektubu: “Türk zaferi, güçlü elinizle yaratılan bu şanlı kurtuluş, adaleti seven herkesi içten sevinçlere kavuşturmuştur. Bendeniz de yüksek yönetiminiz altında Türk milletinin kazandığı bu şanlı zafer hakkındaki sevinç ve duygularımı, bestelediğim marşı Ekselanslarına sunmakla belirtmek istiyorum.”

11 Aralık 1922 – İsmet Paşa’nın, Lozan’dan Atatürk’e, Konferansla ileri sürülen tekliflere karşı, görüş isteyen telgrafı.

12 Aralık 1922 – Atatürk’ün, Vakit gazetesi muhabirine demeci: “...Türkiye Devleti’nin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti’nin temel niteliğini anlayabilmek için, Anayasa’sını dikkatle okumak lâzımdır.”

12 Aralık 1922 – Atatürk’ün, İsmet Paşa’nın 11.12.1922 tarihli telgrafına cevabı: “Nerede durmak lâzım geleceğini parlak zekânız ve kuvvetli muhakemeniz kestirebilir!”

13 Aralık 1922 Ali Fuat Paşa, T.B.M.M.nin İkinci başkanı seçildi.

13 Aralık 1922 – Zübeyde hanımın Salih Bozok ve eşi refakatinde hazırlanan özel trenle Ankara’dan İzmir’e hareketi. (Bu Zübeyde Hanımın Ankara’yı son görüşüdür.) (18 Aralık 1923’de İzmir’e varması)

15 Aralık 1922 – Başyaver Salih (Bozok) Bey’in, Lâtife Hanım’a mektubu: “Salı günü öğle üzeri Ankara’ya geldim. Büyük Hanımefendi’yi fazlaca rahatsız, kızlarını da eşiyile beraber İstanbul’a gitmiş buldum. Seyahat yeteneğini kazanır kazanmaz Büyük Hanımefendi’nin benimle beraber seyahati tasarlanmıştır. ...Paşa ile valideleri, gözlerinizden öperler. Kendilerine verdiğim malûmat ve izahattan çok memnun oldular. ...İçeriğinden çok memnun olacağınızı tahmin ettiğim mektupla Paşa Hazretlerinin atı, bugün özel adamımızla yola çıkarılmıştır.” [Kocatürk]

16 Aralık 1922 Dr. Adnan Bey, Hükümetin İstanbul temsilcisi oldu.

17 Aralık 1922 – Zübeyde Hanım’ın, Başyaver Salih (Bozok) Bey’in refakatinde, sabah trenle Ankara’dan İzmir’e hareketi.

17 Aralık 1922 – Zübeyde Hanım’ı Ankara’dan İzmir’e götürmekte olan Başyaver Salih (Bozok) Bey’in, Afyon’dan Atatürk’e telgrafı: “Öğleden sonra saat üçte salimen Afyon’a geldiğimizde trenin fazla sarsıntısına rağmen hastamızda fenalık yoktur. ...Yarın akşam inşallah İzmir’de olacağımızı arz ederim”

18 Aralık 1922 – Zübeyde Hanım’ın, Ankara’dan İzmir’e gelişi ve Karşıyaka istasyonunda Lâtife Hanım tarafından karşılanması. (Zübeyde Hanım, İzmir’e gelişini takiben Karşıyaka istasyonu yakınında -kendisi için hazırlanmış- Lâtife Hanım’ın ailesine ait bir köşke nakledilmiş ve ölüm tarihi olan 14 Ocak 1923 gününe kadar burada tedavi edilmiştir). [Kocatürk]

19 Aralık 1922 – İsmet Paşa’nın, Lozan’dan Atatürk’e mektubu: “...Özlemimin derecesini ifade edemem. Anadolu’da aylarca görüşemediğimiz zamanlar olmuştu. Ama kendimi bu kadar uzak ve istediğim zaman hemen sizi bulamaz, görememiştim, istediği zaman sizinle konuşmak ve buluşmak ihtimali bile, biz insanların en büyük kuvveti olduğunu bir daha tecrübe ediyorum.” [Kocatürk]

22 Aralık 1922 Lozan Konferansı’nın kesilmesi ihtimaline karşı, Başkomutan orduya hazırlık emri verdi.

22 Aralık 1922 – Atatürk'ün, İngiliz kadın gazeteci Grace Ellison'la yaptığı görüşmenin "Morning Post" gazetesinde yayımlanması: "...Bizim, elde etmeye kararlı olduğumuz tam bağımsızlık idealimize meydan okuyacak kimse varsa, o kimse, bu ülkümüzden ilham almış bütün Türkleri ortadan kaldırmak imkânlarını arayıp bulmalıdır. Eminim böyle bir ortadan kaldırmaya, uygar dünya izin vermeyecektir. Aksine, dünya uygarlığı Türkiyemizin de gelecekte bir yeri olduğunu çok geçmeden öğrenecektir. Türkiye, uygarlığı kösteklemek değil, geliştirecektir. Bu yönden uygar ülkeler, onun bağımsızlığını desteklemelidir." (Bu görüşme, Lozan Konferansı'nın toplanmasını izleyen günlerde -1923 Kasım sonu- Ankara'da yapılmıştır). [Kocatürk]

22 Aralık 1922 – İsmet Paşa, Lozan'daki direnişi sırasında adeta yaşlanmıştı. 22 Aralık 1922'de Atatürk'e gönderdiği telgrafta şöyle diyordu: "Görüştüğümüz zaman saçlarımı bembeyaz, yaşımı on yaş daha ileri bulacaksınız."

25 Aralık 1922 – Celal Nuri Bey (İleri) tarafından Kurtuluş Savaşımızın ilk tarihçesi yazıldı, İleri gazetesinde yayımlandı.

25 Aralık 1922 – Atatürk'ün, "Le Journal" muhabiri Paul Erio'ya Çankaya'da demeci: "...Türkler, kapitülasyonların devamının kendilerini pek az bir vakitte ölüme sevk edeceğini pek iyi anlamışlardır. Türkiye, esir olarak mahvolmaktansa, son nefesine kadar mücadeleye karar vermiştir!" (Bu demec, gazetenin 1.1.1923 tarihli sayısında yayımlanmıştır). [Kocatürk]

25 Aralık 1922 – Mustafa Kemal, Le Journal muhabiri Paul Herriot'a patrikhaneye ilgili olarak söyledikleri; "Bir **fesat ve ihanet ocağı olan**, ülkede ayrılık ve uyuşmazlık tohumları saçan, Hristiyan hemşerilerimizin huzur ve refah içinde uğursuzluk ve felaket simgesi olan **Rum Patrikhanesini** artık topraklarımızda barındıramayız."

25 Aralık 1922 – TBMM'nin gizli oturumunda Başbakan H. Rauf Orbay'ın Lozan Konferansı hakkındaki açıklamaları ve görüşmeleri yapıldı.

25 Aralık 1922 – Atatürk; "**Kapitülasyonların** Türk milleti için ne derece iğrenç bir şey olduğunu size anlatamam. Bunları başka biçim ve adlar altında gizleyerek bize kabul ettirmeyi başaracaklarını düşünenler ve hayal edenler, bu konuda pek çok aldanıyorlar. Zira Türkler kapitülasyonların devamının, kendilerini pek az bir zamanda ölüme sürükleyeceğini anlamışlardır. Türkiye esir olarak mahvolmaktansa, son nefesine kadar mücadeleye ve savaşıma azmetmiştir." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.309)

26 Aralık 1922 – Atatürk'ün, İsmet Paşa'nın 19.12.1922 tarihli mektubuna cevabı: "...Aynı özlem derecesiyle seni ne kadar göreceğim geldiğini bilmem tahmin edebilir misin? Parlak bir başarı sonucuyla şerefli dönüşünüzü düşünerek avunmaktayım. Orada kazandığın saygın yeri ve cihana gösterdiğin kudret, zekâ ve liyakati mutlu bir şekilde seyrediyorum." [Kocatürk]

26 Aralık 1922 – Bihar'daki Gaya'da toplanan Hindistan kongresi, Atatürk'ü başarılarından dolayı kutlayıp, İngiliz hükümetinden Türkiye'nin bağımsızlığını ve özgürlüğünü tanımasını istedi. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.49.)

26 Aralık 1922 – 26 Aralık 1922 tarihli bir belgede "Düşmandan kurtarılan yörelerdeki cami, hayrat ve vakıflarda meydana gelen zararın tespiti için kurulan komisyonun hazırladığı raporun ilgililere sunulduğu" belirtiliyor. (BCA, S.606, D.13712, F. 30.10, Y. 140.4.12.)

29 Aralık 1922 – Atatürk'ün, yazdığı marşı kendisine gönderen Leopoldine König adlı Viyanalı müzik öğretmeninın 9 Aralık 1922 tarihli mektubuna cevabı: “Hassas ve ince bir ruhun ifadesi olan mektubunuzu ve milletimizin kazandığı zaferi şakıyan marşınızı aldım. Çok teşekkür ederim. Adalet, geç olsa bile, mutlaka bir gün belirecektir. Bu, Allanın değışmez bir kanunudur.” [Kocatürk]

1922 – Türkiye güreş federasyonu “Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı” bünyesinde kuruldu. federasyon 1923 yılında FILA'ya üye oldu.

1922 Temmuz – Muhammed İkbâl Gazi Mustafa Kemal Atatürk için “Mustafa Kemal Paşaya Sesleniş” adlı şiirini yazdı. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

1923 : YAŞASIN CUMHURİYET.

1 Ocak 1923 – Claude Farrere'in, Atatürk'e telgrafı: “Lâkin, zât-ı devletinizin şurasını bilmelerini arzu ederim ki bütün Fransız milletinin kalbi, tıpkı benim kalbim gibi sizinle beraberdir. Bütün kalbimle ve bütün sadakat ve samimiyetimle zât-ı devletinize bağlıyım Paşa Hazretleri.” [Kocatürk]

4 Ocak 1923 – Sefir İbrahim Abilov, 4 Ocak 1923 günü (Cuma) Cebeci'deki Azerbaycan elçiliğinde yılbaşı ziyafeti verdi. Mustafa kemal yemekte “Evleneceğini” açıkladı.

4 Ocak 1923 – Atatürk'ün, gece Azerbaycan Elçiliğinde verilen ziyafeti şereflendirmesi ve arkadaşlarıyla sohbet esnasında -yakında evleneceğini ifade ederek- söyledikleri: “Ben, sadece evlenmek için evlenmek istemiyorum. Vatanimizde yeni bir aile hayatı yaratmak için önce kendim örnek olmalıyım. Kadın öyle umacı gibi kalır mı?” [Kocatürk]

4 Ocak 1923 – Atatürk'ün, kendisine Adana'dan imzasız bir mektupla küçük boyda bir Kuran gönderiliş nedeniyle Hâkimiyet-i Milliye gazetesi aracılığıyla teşekkürü: “Bence kıymetini takdire imkân olmayan bu hediyeyi en derin ve hürmetkar din duygularıyla muhafaza edeceğim.”

10 Ocak 1923 – Atatürk'ün, Ankara Hacıbayram Mahallesi muhtar seçimi münasebetiyle Ankara hemşehrasi olarak oyunu kullanması ve demeci: “...Diyorsunuz ki istibdat fikri ve gericilik bir daha yer bulamayacaktır. Ben de aynı görüşteyim. Bunu sizin gibi gençlerden işitmek şeref vericidir.”

13 Ocak 1923 – [Gazi](#)'nin Orduyu teftişe çıkması ve kuracağı fırka hakkında halk ile temasa geçmesi.

13 Ocak 1923 – Hariciye Vekili Rauf Bey (Orbay) Büyük Millet Meclisi'nde Lozan'da sürdürülen görüşmeler hakkında hükümetin görüşlerini açıkladı.

13 Ocak 1923 – İsmet Paşa'nın, Lozan'dan Atatürk'e telgrafı: “Nişanlanmak müjdeniz beni mesut etti. Allah'ın izniyle mesut olacaksınız. Hem seni, hem bizi tebrik ederim.”

14 Ocak 1923 – Mustafa Kemal Paşa'nın annesi [Zübeyde](#) Hanım'ın 66 yaşında İzmir'de vefatı. Zübeyde hanım, 18 Aralık 1922 tarihinde geldiği İzmir'de 14 Ocak 1923 tarihinde vefat etti.

14-20 Şubat 1923 - Mustafa Kemal, Batı Anadolu gezisine çıktı.

14 Ocak 1923 – Atatürk'ün, Batı Anadolu'da bir inceleme seyahati için 18.45'te Ankara'dan Eskişehir'e hareketi. Atatürk'ün, Ankara'dan ayrılırken İleri gazetesi başyazarı Celâl Nuri Bey'e

demeci: “...Ben öyle bir parti kurulmasını düşünüyorum ki, parti milletin bütün sınıflarının refah ve mutluluğunu temine yönelmiş bir programa sahip olsun. Milletimizin şartları buna müsaittir.”

15 Ocak 1923 – Zübeyde hanımın na’sının İzmir Karşıyaka Ferik Hacı Osman paşa Cami bahçesine defnedilmesi.

15 Ocak 1923 – Atatürk yaveri Muzaffer (Kılıç) ile birlikte Eskişehir’de.

15 Ocak 1923 – Atatürk’ün, Eskişehir’e gelişi ve Mutasarrıflık Dairesi’nde halkla konuşması: “...Biz bütün milletçe, Hükûmet’çe ve Meclis’çe samimî surette barışa taraftarız. Gerçekten, barış hem kendi menfaatimiz hem de cihanın menfaati yararınadır.” [Kocatürk]

15 Ocak 1923 – Atatürk’ün, annesi Zübeyde Hanım’ın ölümünü bildiren Başyaver Salih (Bozok) Bey’e telgrafı: “Verdiğiniz elim haber, beni çok müteessir etti. Merhumenin uygun bir şekilde cenaze törenini yaptırınız. Cenab-ı Hak, millete hayat ve selâmet versin.”

15 Ocak 1923 – Eskişehir’de mutasarrıf, orman, maarif, baytar müdürleri ve Eskişehir mebusu ile bir araya geldi. Atatürk, düşman tahribatı, tarım ve ekonomi, Eskişehir ormanları, eğitim, yollar, basın, adliye, Lozan Konferansı, yeni hükümet şekli, Osmanlı padişahlarının siyaseti, 1921 Anayasası, I. Dünya Savaşı, Meclis, İslam tarihinde halifelik gibi çok farklı konuda açıklamalar yaptı.

15 Ocak 1923 – Atatürk, 15 Ocak 1923’te Eskişehir’de gazetecilerle ve halka yaptığı görüşmede de Ankara Ahi Cumhuriyeti’nden şöyle söz etmişti: “Selçukluların yıkılmasından sonra Anadolu’da küçük değişik yönetimler yanında yalnız Ankara’da bir cumhuriyet yönetimine rastlıyoruz”. (Arı İnan, Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, s. 30,31) (ANKARA AHI CUMHURİYETİ; Atatürk’ün cumhuriyet düşüncesinin yerli- milli kökleri de vardı. Atatürk kendi ifadeleriyle Ankara Ahi Cumhuriyeti’nden (1290-1354 yılları arasında Ankara’da kurulduğu iddia edilen devlet) esinlendiğini şöyle ifade etmişti: “... Ben Ankara’yı coğrafya kitabından ziyade tarihten öğrendim ve cumhuriyet merkezi olarak öğrendim. Hakikaten Selçuki idaresinin bölünmesi üzerine Anadolu’da kurulan küçük hükümetlerin isimlerini okurken bir Ankara Cumhuriyeti’ni görmüştüm. Tarih sayfalarının bana bir cumhuriyet merkezi olarak tanıttığı Ankara’ya ilk defa geldiğim o gün gördüm ki aradan geçen asırlara rağmen Ankara’da hâlâ o cumhuriyet kabiliyeti devam ediyor...”

15 Ocak 1923 – Mustafa Kemal Paşa’nın İzmit’te olduğu esnada Ankara’da, Afyon milletvekili Hoca Şükrü imzasıyla “İslam Hilafeti ve Büyük Millet Meclisi” adıyla bir broşür yayınlanması, milletvekillerine dağıtılması. (Hilafet demek hükümet demektir sloganıyla halife Abdülmecit’i padişah=devlet Başkanı yapma niyeti.) (Şükrü Hoca Efendi ve arkadaşları millet meclisini halifenin danışma kurulu veya halifeyi meclisin dolayısıyla devletin başkanı gibi göstermek arzusundaydılar.) (Nutuk)

16 Ocak 1923 – Atatürk Bilecik’te. (Vezirhan, Osmaneli)

16 Ocak 1923 – Atatürk’ün, İzmit’e gelişi.

16 Ocak 1923 – Mustafa Kemal İzmit’te yaptığı basın toplantısında “İnkılâbın kanunu mevcut kanunların üstündedir” dedi.

16 Ocak 1923 – Atatürk'ün, Arifiye'ye gelişi ve konuşması: "...Tarihimiz birçok parlak zaferler kaydeder. Fakat, zaferle beraber her şey bırakılmış ve semerelerini toplamayı ecdadımız ihmal etmiştir."

16 Ocak 1923 – TBMM Başkanı Gazi Mustafa Kemal, Bilecik Osmaneli İstasyonu'nda bir öğrencinin okuduğu şiiri dinledi.

16 Ocak 1923 (16-17) – Atatürk'ün, İzmit'te İstanbul gazetecileriyle basın toplantısı: "...Aydınlar gidecekleri muhitlerde başlı başına bir âlem yaratabilirler. Memleketin yalnız bir yerinde değil, beş on yerinde birer bilim merkezi, ışık merkezi, kültür merkezi yapmalıyız, millet bahtiyar olsun. ...Bu Devletin halife ile alâka ve münasebeti yotur. ...Halkı kendi halinde terk edersek bir adım ileri atamayız. ...İnkılâbın kanunu, mevcut kanunların üstündedir. ...Dış siyasetin dayanağı, kuvvetli bir iç siyasettir."

16/17 Ocak 1923 – Atatürk, Eskişehir'den İzmit'e geçti. 16/17 Ocak 1923'te İzmit'te İstanbul gazetecileriyle bir basın toplantısı yaptı. Bu, Atatürk'ün ilk basın toplantısıydı. 16 Ocak 1923 Salı günü, İzmit Kasrı'nın alt katındaki büyük salonda uzun bir masa hazırlanmıştı. Masanın etrafında İstanbul'dan gelen başyazarlar, muhabirler ile İstanbul Milletvekili Dr. Adnan (Adivar) ve eşi Halide Edip (Adivar) ve işgal yıllarında Ankara Hükümeti'nin İstanbul'daki temsilcisi Hilaliahmer (Kızılay) Başkanı Hamit Bey hazır bulunuyordu. Ayrıca Atatürk'ün konuşmalarını kaydetmek için Meclis'in dört katibi de oradaydı.

16-17 Ocak 1923 – Mustafa Kemal, İzmit kasrında İstanbullu gazetecilerle buluştu. (Lozan, Kürt meselesi, Musul'u anlattı.) (Mustafa Kemal'in tek basın bilgilendirme toplantısı buydu. Sabah 09.30'da başladı. 2 gün boyunca sürdü.)

17 Ocak 1923 – Atatürk Halide Edip Adivar hanımefendi ile Gebze, İzmit'te.

17 Ocak 1923 – Atatürk'ün, İzmit'te çeşitli heyetleri kabulü.

17 Ocak 1923 – Atatürk'ün, öğle yemeğini Hereke'de yemesi; Yarımca köyü halkının ricası üzerine Yarımca hemşeriliğini kabulü.

17 Ocak 1923 – Atatürk'ün, annesinin ölümü üzerine başsağlığı dileklerini ileten kişi ve kuruluşlara - Anadolu Ajansı aracılığıyla- açık teşekkürü. Mesajı ertesi gün gazetelerde de yayınlandı.

17 Ocak 1923 – Atatürk'ün, annesinin ölümü nedeniyle Halife Abdülmecit Efendi'nin başsağlığı telgrafına cevabı.

18 Ocak 1923 – Gazi'nin İzmit'te devletin müstakbel faaliyetine dair halka beyanatı. Atatürk'ün, İzmit'te "Anadolu Sineması" salonunda halkla sohbeti: "...Bütün millet emin ve müsterih olsun ki, inkılâbı yapanlar menfi kuvvetleri çıktığı noktalarda imha edecek kudret ve kabiliyet ve tedbire sahiptirler."

18 Ocak 1923 – Mustafa Kemal, İzmit'te Anadolu sinemasında halka 7,5 saat konuştu.

18 Ocak 1923 – Atatürk'ün, I. Ordu Komutanı Nurettin Paşa ile beraber Yarımca ve Hereke'deki (İzmit) ordu birliklerini denetlemesi.

19 Ocak 1923 – Atatürk'ün, Çerkeşli, Tavşancıl, Gebze yöresindeki ordu birliklerini denetlemesi ve tatbikatı izlemesi.

19 Ocak 1923 – Atatürk'ün, İzmit'ten Bilecik'e gelişi.

19 Ocak 1923 – Mustafa Kemal'in halası Emine ve kardeşi Makbule'nin Mustafa Kemal'i İstanbul'dan İzmit'e gelerek ziyaret etmeleri ve başsağlığı dilemeleri.

19 Ocak 1923 – Atatürk'ün, annesinin ölümü nedeniyle başsağlığı dileklerini ileten Lâtife Hanım'a telgrafı: "Acıma bütün kalbinizle iştirak edeceğinize tamamen eminim. Annemin son saatlerini, sizin şefkatli bakım ve dikkatiniz altında geçirmiş olması cidden beni avutuyor. Çok teşekkür ederim."

20 Ocak 1923 – Atatürk'ün, saat 15.00'te Bilecik'ten Bursa'ya gelişi, şehirde ziyaretleri, Bursa Belediyesi'nin Çekirge'deki bir köşkü kendilerine armağan edişi. (Bursa'da 4 gün kaldı.)

20 Ocak 1923 – Mustafa Kemal, Bursa'da kaplıcaları gezdi.

20 Ocak 1923 – İsmet Paşa'nın, Lozan'dan Atatürk'e, annesi Zübeyde Hanım'ın ölümü sebebiyle kendisi ve delege arkadaşları adına başsağlığı telgrafı.

20 Ocak 1923 – Ahmet Emin (Yalman), 20 Ocak 1923'te Hakimiyeti Milliye Gazetesi'nde "Hedefe Mutlaka Varılacaktır" başlıklı yazısında şöyle diyecekti: "Mustafa Kemal Paşa bizimle, toplam 12 saat konuştu. Bize karşı, 'Ben milli meseleler hakkında söz söylemek hakkına sizlerden bin defa fazla sahibim; benim sözlerimi hiç sorgulamadan doğrudan doğruya kabul ediniz' der gibi bir tavır takınmadı. Mustafa Kemal Paşa, Büyük Millet Meclisi'nin Reisi ve Türkiye'nin kurtarıcı kurucusu olduğunu bize unutturmayı başardı..."

21 Ocak 1923 – Atatürk'ün, Bursa Lisesi öğretmenlerinin, şerefine verdiği çayda öğretmenlerle görüşmesi.

22 Ocak 1923 – Atatürk'ün, Bursa'da "Şark Sineması" salonunda halkla konuşması: "...İnsanlar olgunlaşmak için bazı şeylere muhtaçtır. Bir millet ki resim yapmaz, bir millet ki heykel yapmaz, bir millet ki fennin gerektirdiği şeyleri yapmaz; itiraf etmeli ki o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur." Mustafa Kemal, Bursa Şark sinemasında halka hitaben 6 saat konuştu.

22 Ocak 1923 – Askerlikten firar edenlerin tüm tedbirlere rağmen Elcezire Bölgesinde önlenememesi üzerine, 22 Ocak 1923'te 335 numaralı Meclis Kararı ile merkezi Diyarbakir'de bulunmak, sahası Elcezire cephesi mıntıkası olmak ve sırf askerlikten firar edenler ile ilgili davalara bakmak üzere yeni bir İstiklal Mahkemesi kuruldu. Söz konusu mahkeme 9 Mart 1923'ten 11 Mayıs 1923'e kadar iki ay süreyle çalıştı.

22 Ocak 1923 – Atatürk'ün, annesinin ölümü nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin başsağlığı dileklerini ileten Meclis II. Başkanı Ali Fuat (Cebesoy) Paşa'ya cevabı: "...Cenab-ı Hak, büyük validemiz vatani gerçek kurtuluş ve refaha ulaştırmaya ve milletin bağımsızlık ve egemenliğini sağlamlaştırmaya çalışan Meclisimizi tarihî çalışmalarında başarılı kılsın!" [Kocatürk]

23 Ocak 1923 – İsmet Paşa'nın, Lozan'dan Atatürk'e, Konferansla Musul konusundaki görüşmeleri bildiren telgrafı.

23 Ocak 1923 – Atatürk, Bursa Sultanîsi'nde Muallimler (Erkek Lisesi'nde Öğretmenler) tarafından verilen çay ziyafetinde.

23 Ocak 1923 – Atatürk Amerikan milletine beyannamesinin sonunda, “Silahsızlanma ve sürekli barış, ancak ve ancak büyük devletlerin devlet adamlarının ve küçük bütün milletlerin bağımsızlık ve gelişme haklarına eşit suretle sahip olduklarını kabul etmeyi öğrendikleri zaman mümkün olacaktır.” (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.539)

24 Ocak 1923 – Atatürk'ün, sabah, İzmir'e gitmek üzere Bursa'dan ayrılışı.

25 Ocak 1923 – Mustafa Kemal, Alaşehir'de törenle karşılandı, halka hitap etti. Atatürk'ün, Hükümet Alanı'nda konuşması: “...Arkadaşlar! Bundan sonra pek önemli zaferlere kavuşacağız. Fakat bu zafer süngü zaferleri değil, ekonomi, bilim ve kültür zaferleri olacaktır.”

26 Ocak 1923 – Atatürk'ün, Salihli'ye gelişi ve istasyonda halka hitabı: “...Bundan sonra memleketimizi kesin kurtuluşa kavuşturmak için pek kuvvetli ve esaslı tedbirler almak gerekir. Bu tedbirlerin en önemlisi ve en birincisi bilim ve kültürdür.” [Kocatürk]

26 Ocak 1923 – Atatürk'ün, Turgutlu istasyonunda halka hitabı: “Memleket ve milletin iyiliği için çalışanlar, milletin yardım ve itimadından emin bulunmazlarsa elbette kalp kuvveti ile çalışamazlar.”

26 Ocak 1923 – Atatürk, Manisa Turgutlu'da, bir İran'lı'nın Farsça söylediği nutku dinledi.

26 Ocak 1923 – Atatürk'ün, akşam saatlerinde Manisa'ya gelişi ve konuşması: “...Bizim kuvvetimiz, milletin güven ve itimadıdır.”

26 Ocak 1923 – Atatürk'ün beraberinde Fevzi Çakmak ve Kazım Karabekir paşalar ile birlikte, Manisa'dan Menemen'e gelişi, istasyonda karşılanışını takiben İzmir'e hareketi.

26 Ocak 1923 - Manisa'ya ayak bastığı gün ihtiyar bir Türk kadınının “Ahdim var Paşa” diyerek elini öpmesi.

27 Ocak 1923 - Mustafa Kemal'in İzmir'e gidişi, annesinin mezarını (Karşıyaka) ziyaret etmesi.

27 Ocak 1923 – Atatürk'ün, sabah Karşıyaka istasyonunda trenden inerek annesinin mezarını ziyareti ve konuşması: “...Burada yatan annem, zulmün, zorun bütün milleti felâket uçurumuna götüren bir keyfi idarenin kurbanı olmuştur. ...Bu kadar kan dökerek milletin elde ettiği egemenliğin korunması ve savunulması için gerekirse valdemin yanına gitmekte asla tereddüt etmeyeceğim. Millî egemenlik uğrunda canımı vermek, benim için vicdan ve namus borcu olsun!” (Atatürk, annesinin mezarını ziyaretten sonra Karşıyaka istasyonundan tekrar trene binerek saat 13.00'de Basmane'ye gelmiş ve coşkun bir şekilde karşılanmıştır). [Kocatürk]

27 Ocak 1923 – Atatürk'ün, Karşıyaka istasyonunda Lâtife Hanım'ın babası Muammer Bey'le -ilk defa tanışması. Salih (Bozok) hatıralarında, bu olayı şu şekilde anlatmaktadır: “...İzmir'e gelirlirken Karşıyaka'da Atatürk'ü karşıladık. Beni kompartımanlarına yalnız olarak kabul buyurdular ve şu emri verdiler: 'Ben Lâtife Hanımla evlenmeye karar verdim. Şimdi babası burada ise kendisini bu kararımdan haberdar edersin ve hiç kimseye bir şey söylememesini de ilâve edersin! Paşa, o güne kadar Muammer Bey'i görmediğinden tanııyordu. Paşa'nın emirleri gereğince hareket ettim. Muammer Bey'e, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın kayınpederi olacaklarını söylediğim zaman boynuma

sarıldılar ve içini çekerek beni kokladılar. Biraz sonra Paşa Hazretleri de vagonlarından inerek Muammer Bey'le tanıştılar. [Kocatürk]

27 Ocak 1923 – Atatürk'ün saat 13.00'de Basmane istasyonuna gelişi, daha sonra İzmir Valiliğini ziyareti, öğleden sonra Göztepe'de Uşakîzade Muammer Bey'in köşküne gidişi.

27 Ocak 1923 – Mustafa Kemal İzmir hükümet konağında yaptığı konuşmada; “ Efendiler, **NAMUS CEPHESİ** hiçbir zaman yıkılmaz, yenilemez. Bundan dolayı o cephe yıkılmamış, mağlup edilememiştir.”

27 Ocak 1923 – Atatürk'ün, akşam, Şehir Belediyesi tarafından İzmir Hükümet Konağı'nda şerefine tertiplenen ziyafette konuşması: “...Bütün bu başarı, yalnız benim eserim değildir ve olamaz. Bütün başarı, bütün milletin karar ve imanı ile çalışmasını birleştirmesi neticesidir; kahraman milletimizin ve güzide ordumuzun kazandığı başarı ve zaferdir.”

27 Ocak 1923 – Atatürk'ün, İzmir'de, Bulgaristan'ın Edime Başkonsolusu T. Markov'u kabulü ve Türk-Bulgar ilişkileri hakkında görüşmesi (Ertesi günü bir görüşme daha yapılmıştır). [Kocatürk]

29 Ocak 1923 – Mustafa Kemal'in Latife hanımla evlenmeden hemen önce tanzim edilen evlilik ilmühaberi.

29 Ocak 1923 – Mustafa Kemal, Latife Hanım ile evlendi. Atatürk, İzmir'de Lâtife (Uşaklıgil) Hanım'la evlendi. (5 Ağustos 1925'te ayrılmıştır.)Nikâh, Muammer Bey'in Göztepe'deki köşkünde yapılmış, sonra Anadolu Ajansı ile duyurulmuştur. Nikâhta Atatürk'ün şahitliğini Fevzi (Çakmak) ve Kâzım Karabekir, Lâtife Hanım'ın şahitliğini ise İzmir Valisi Abdülhalik (Renda) ve Salih (Bozok) yapmışlardır. İzmir'in tanınmış iş adamlarından Uşakîzade Muammer Bey'in kızı olan Lâtife Hanım, 1898 yılında İzmir'de doğmuştu, İstanbul Amerikan Kolejini bitirdikten sonra bir yıl Londra'da kalmış, birkaç yılda Paris'te kalarak Hukuk Fakültesi'ne devam etmişti, İzmir'in işgalinden bir süre sonra, Yunanlılar tarafından baskı ve kontrol altında tutulan babası Muammer Bey, ailesiyle beraber Fransa'ya gitmişti. Lâtife Hanım, 1921 yılı sonbaharında, yalnız olarak İzmir'e döndü. 11 Eylül 1922'de Atatürk'le tanıştı ve bu tanışma 29 Ocak 1923'te evlilikle sonuçlandı. 2.5 yıllık bir evlilikten sonra 5 Ağustos 1925'te Atatürk'le ayrıldılar. Lâtife Hanım, bu ayrılıktan sonra bir süre İzmir'de yaşadı; daha sonra İstanbul'a yerleşti ve 12 Temmuz 1975'te burada öldü. [Kocatürk]

29 Ocak 1923 – **MUSTAFA KEMAL-LATİFE HANIM EVLİLİĞİ**. Türk Ordusunun İzmir'e girişinin ikinci günü Başkumandan Mustafa Kemal'in şehre geldiğini duydu. (11 Eylül 1922). Bunun üzerine Latife Hanım Kumandanlık karargahına giderek Atatürk'ten güvenlik gerekçesiyle Göztepe'deki konaklarında kalmasını istedi. Atatürk bu çağrışı memnurlukla karşıladı. Bu tanışma taraflar arasında devamlı haberleşmenin başlangıcı oldu. Mustafa Kemal 1923'te annesinin ölümü dolayısıyla gittiği İzmir'de Latife hanımla evlendi (29 Ocak 1923). 1925 yazında Doğu Anadolu gezisinde aralarında geçen tatsız bir tartışmadan sonra 5 Ağustos 1925 tarihinde boşandılar. Öldüğü 1976 yılına kadar İzmir'de ve İstanbul'da yaşayan Latife Hanım, tüm ısrarlara rağmen anılarını anlatmamıştır. NTV

29 Ocak 1923 – Mustafa Kemal'in Latife hanımla nikâhı. Nikah saat 17.00'de 40 davetli önünde kıyıldı. Evlenme akdinde Merkez kadısı Ömer Fevzi İbni Hüseyin'in imzası vardı. (Mustafa Kemal 41, Latife hanım 24 yaşındaydı.)

30 Ocak 1923 – Lozan Konferansı'nda Yunan ve Türk halklarının mübadelesine ilişkin 19 maddelik sözleşme ve protokol imzalandı. Buna göre, Anadolu Türk topraklarında yaşayan Türk uyruklu Rum

Ortodokslar ile Yunan topraklarında yaşayan Yunan uyruklu Müslüman halk zorunlu olarak ahali mübadelesine (nüfus değişimine) tabi tutulacaktır. (Lausanne'de, "Sivil Mevkufinin İadesiyle Harb Esirlerinin Mübadelesine Dair Türk-Yunan İtilafnamesi" imzalandı.)

30 Ocak 1923 – Türk ve Yunan tarafları arasında **Türk ve Rum nüfus mübadelesine dair sözleşme** ve protokol imzalandı. (TBMM 23 Ağustos 1923 tarihinde onayladı, aynı gün yürürlüğe girdi.) (Sözleşmeye göre İstanbul Rum ahali ile Batı Trakya Türk ahali dışında kalan, Türkiye arazisine yerleşmiş Rum Ortodoks dininde bulunan Türkiye tebası ile Yunan arazisinde yerleşmiş Müslüman olan Türk asıllı tebanın 1 Mayıs 1923 tarihinden itibaren zorunlu mübadelesine başlanması kararlaştırıldı.) (30 Ekim 1918'den önce kanunen buralarda yaşayanlar muaf tutulacaktı.) Bu yerli halk konusunda taraflar anlaşamadı, milletler cemiyeti de sorunu çözemedi.

30 Ocak 1923 – Atatürk'ün, İzmir'de Anadolu, Ahenk, Sadayihak, Şark ve Yeni Turan gazeteleri başyazarlarını kabulü ve görüşmesi: "...Türkiye, tam bağımsızlığını temin edecek bir barış ister. ...Muhtaç olduğumuz hayatî gerekleri ve bağımsızlığı temin edinceye kadar başladığımız işte devam olunacaktır. Millettin ciddî kararı budur."

30 Ocak 1923 – Atatürk'ün, İzmir basın mensuplarına Lozan Barış Konferansı hakkında demeci: "...Harbi devam ettirmek sorumluluğundan çekinmezlerse bilmelidirler ki, hükümetimiz vatan ve millete karşı üstlendiği vazifeyi iyi yapabilmek için başvurmaya mecbur olduğu tedbirleri düşünmekten ve almaktan bir an geri kalmamıştır." [Kocatürk]

30 Ocak 1923 – Atatürk, İzmir'de Şark gazetesine verdiği demeçte (Lozan görüşmelerinin devamına dair); "Senelerden beri milletin bu kadar kan dökerek sonsuz fedakârlıklarla gerçekleştirmeye çalıştığı tam bağımsızlığı ihlal eder görülüyor. Kesinti muhtemeldir." diyordu. (Nitekim 4 Şubat 1923 tarihinde görüşmeler kesildi.) (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.129.)

30 Ocak 1923 – Vakit gazetesinde "İzmir'de pek kutlu bir evlenme" başlığıyla Mustafa Kemal Paşa'nın nikâh haberi yayınlandı. Latife hanımın meziyetleri duyuruldu.

31 Ocak 1923 – Mustafa Kemal Atatürk, İzmir'de; "Bugünün icaplarından biri kadınlarımızın her bakımdan yükselmelerini sağlamaktır. Bundan dolayı kadınlarımız da âlim olacaklar ve erkeklerin geçtikleri bütün öğretim derecelerinden geçecekler ve sonra kadınlar erkeklerle beraber yürüyerek birbirinin yardımcısı olacaklardır."

31 Ocak 1923 – İzmir'de halka konuşmasında Atatürk; "**Bizim dinimiz en makul ve en tabii dindir ki ancak bundan dolaydır ki son din olmuştur.** Bir dinin tabii olması için akla, fenne, ilme, mantığa uygun olması lazımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.484)

31 Ocak 1923 – Atatürk İzmir'de halkla konuşmasında; "Biz barış istiyoruz dediğimiz zaman tam bağımsızlık istiyoruz dediğimizi herkesin bilmesi lazımdır. Barışın anlamı budur. Bunu istemeye hakkımız ve gücümüz vardır. On sene, yirmi sene sonra aşağı görülerek ölmektense şimdiden şeref ve haysiyetle ölmeyi üstün tutarız." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.497)

1 Şubat 1923 – Atatürk'ün, Anadolu gazetesi muhabinine barış hakkında demeci: "...Müttefiklerin, Türkiye'nin ve halkımızın varlığı ve gelişmesi için kesin şekilde gerekli olan şartları henüz kabul edip onaylayacak bir zihniyete gelmedikleri anlaşılıyor!"

2 Şubat 1923 – Atatürk'ün, İzmir'de, eski Gümrük Binası'nda yapılan toplantıda çeşitli konular ve Lozan görüşmeleri hakkında konuşması: "...Biz, 'barış istiyoruz!' dediğimiz zaman, 'tam bağımsızlık istiyoruz!' dediğimizi herkesin bilmesi lâzımdır. Bunu istemeye hakkımız ve kudretimiz vardır."

2 Şubat 1923 – Mustafa kemal ve Latife hanım İzmir gümrük binasında düzenlenen toplantıya birlikte katıldılar.

2 Şubat 1923 – Atatürk İzmir'de halka seslenirken; "Arkadaşlar! Sizi temin ederim ki hiç korkmayınız. Kesin olarak arz ediyorum ki bu millet İngiltere'den korkmaz efendiler!" (Bu konuşmayı yaparken dahi İstanbul'da İngiliz donanması demirlemiş vaziyetteydi.) (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.152.)

2 Şubat 1923 – Atatürk İzmir'de halka seslenirken; "Kabul etmek lazımdır ki asıl kurtuluşa ulaşmak, mücadeleyi tatil etmekle değil, ilelebet mücadeleyi devam ettirmekle mümkün olacaktır." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.454)

2 Şubat 1923 – Atatürk İzmir'de halka seslenirken; "kalkınma için yapılması gereken şeylerin çok olduğu anlaşılıyor. Yol yapacağız, demiryolları, limanlar yapacağız. Sonra tamamen çağdaş ve bilimsel araçlar kullanarak tarımımızı yükselteceğiz. Sonra sanatkârlarımızı yetiştireceğiz ve onların sanat eserlerinden yararlanacağız. Çok miktarda dünya ile rekabete girebilecek tarzda hareket edeceğiz. Bu da fabrikalarla olacaktır." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.459)

3 Şubat 1923 – Gazi'nin, İzmir'de kadın hakları ve medreselere dair nutku.

4 Şubat 1923 – **Lozan Konferansı müzakeratının kesilmesi.** Lozan Konferansı'nın iki ay süren görüşmelerinden sonra kesintiye uğraması. Konferans, batılı baş delegelerin uzlaşmaz tutumları nedeniyle kesildi. Lozan Konferansı, önemli noktalardaki uyuşmazlıklar sebebiyle kesildi. (ara verildi)

4 Şubat 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber İzmir'den hareketle Akhisar'a gelişi, Komutanlığı, Belediye'yi ziyareti ve Belediye binasında konuşması: "...Çalışmak demek, boşuna yorulmak, terlemek değildir. Zamanın gereklerine göre ilim ve fen ve her türlü uygar buluşlardan azamî derecede istifade etmek zorunludur." [Kocatürk]

4 Şubat 1923 – İsmet Paşa ve heyetinin Lozan Anlaşması müttefik taslağını 'tam bağımsızlık' ilkesine aykırı bularak reddetmesi. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.129.)

4 Şubat 1923 – Lozan konferansında görüşmelerin ikinci ay sonunda kesilmesi(Nutuk)

5 Şubat 1923 – Atatürk'ün, Akhisar Belediyesi tarafından akşam Türkocağı'nda şerefine tertiplenen ziyafette konuşması: "...Her millet yaşamak mecburiyetindedir. Yaşamak için mücadele şarttır!"

5 Şubat 1923 – Atatürk'ün, Lozan Konferansı'nda görüşmelerin kesilmesi üzerine Vakıf gazetesi muhabirine demeci: "Lozan'da iktisadî meselelerden dolayı kesilme olmuştur. Zerre kadar hayrete düşmeyiniz. Sorumluluğu bize ait olmayan ve olmayacak olan hesaplaşmaların safhaları ne olursa olsun, yasal hukukumuzu her şekilde temine muvaffak olacağımıza şüphesi olmayan kimseleriz. Milletimizin kararı, kuvvetimiz, kabiliyetimiz buna kefildir." [Kocatürk]

5 Şubat 1923 – Atatürk'ün, gece Lâtife Hanım'la beraber, Hat Sineması'nda Akhisar'daki okulların düzenlediği müsamereyi şerefliendirmesi (Müsamerede, kız ve erkek öğrencilerin okudukları şiirler dinlenilmiş, sahneye koydukları temsiller seyredilmiştir).

5 Şubat 1923 – Atatürk'ün, evliliğini kutlayan Halife Abdülmecit Efendi'nin telgrafına teşekkürü.

5 Şubat 1923 – Mustafa Kemal ve Latife hanım, Akhisar yolu üzerindeki Çiftlik kasabasında hastaneyi ziyaret etti. Kasaba Musevilerinden çifte iki beyaz güvercin hediye edildi.

6 Şubat 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber Akhisar'dan Balıkesir'e gelişi, şehirde inceleme ve ziyaretleri, gece şerefine fener alayı düzenlenmesi.

6 Şubat 1923 – Fransız Generali Edvart de Bourbon'un, evliliği nedeniyle Atatürk'e tebrik mektubu: "İslâmın savunması ve Türkiye'nin yeniden kazandığı yüce şanlı şeref için de sizi ayrıca kutlarım."

7 Şubat 1923 – İsmet Paşa görüşmelerin kesintiye uğraması üzerine Lozan'dan ayrıldı.

7 Şubat 1923 – Atatürk eşi Latife hanım ve komutanlarla birlikte Balıkesir'de.

7 Şubat 1923 – Atatürk öğle namazını Balıkesir Zağnos Paşa caminde kıldı. Namazdan sonra mevlit okundu. İstiklal savaşı şehitleri anıldı ve Atatürk minberden hutbenin Türkçeleşmesine, din ve devlet işlerine, bağımsızlık mücadelesine ve İslam'ın yüceliğine ve dinin yaban otlarından temizlenmesine dair hutbe okudu.

7 Şubat 1923 – Balıkesir Zagnos Paşa caminde halka hitabında ilk sözleri; "Ey Millet! Allah Bir'dir, Şanı büyüktür!"

7 Şubat 1923 – Mustafa Kemal'in Balıkesir Zagnos Paşa Camii minberinden halka hitap edişi. Atatürk'ün, Balıkesir'de Zağnos Paşa Camii'nde cuma namazı kılması, şehitler için okunan mevlitten sonra minbere çıkarak bir hutbe vermesi, müteakiben minberden inerek çeşitli soruları cevaplandırması: "...Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir dilde olması ve onların da bugünkü gerek ve ihtiyaçlarımıza temas etmemesi, halife ve padişah namını taşıyan müstebitlerin arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindi. Hutbeden amaç, halkı aydınlatma ve ona doğru yolu göstermektir; başka şey değildir. Yüz, ikiyüz, hattâ bin sene evvelki hutbeleri okumak, insanları bilgisizlik ve dalgınlık içinde bırakmak demektir." [Kocatürk]

8 Şubat 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber Balıkesir'den Balya'ya gelişi, askerî birlikleri teftişi, geçit törenini izlemesi, daha sonra Belediye'yi, Vilâyeti, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti şubelerini ziyareti.

8 Şubat 1923 – Edremit Ergama köyü'nde çevrelerini saran köy çocuklarının zeki yanıtları, Mustafa Kemal'i çok mutlu etmişti. Eşi Latife Hanım'la yaptığı yurt gezilerinden biri.

9 Şubat 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber saat 17.00'de Balya'dan Edremit'e gelişi, gece şerefine fener alayı düzenlenmesi.

9 Şubat 1923 – T.B.M.M. Başkanı Gazi Mustafa Kemal, Edremit yolunda Ergama köyü çocukları ile birlikte.

10 Şubat 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber İzmir'e dönüşü.

10 Şubat 1923 – Atatürk'ün, evliliğini kutlayan Kayseri'de Türk Ortodoksları Başpiskoposu'nun telgrafına teşekkürü.

13 Şubat 1923 – Atatürk, İzmir Sanat Mektebi (Okulu)'nde. (Bölge sanat okulu)

13 Şubat 1923 – Atatürk'ün, İzmir'de Bölge Sanat Okulu'nu ziyareti ve okulun şeref defterine yazdıkları: "...Erişmeye mecbur bulunduğumuz düzeye, bugünkü kadar uzak kalışımızın önemli sebeplerinden biri, sanata ve sanatkârlığa lâyık olduğu derece önem verilmemiş olmasıdır."

16 Şubat 1923 - Lozan Heyeti, İstanbul'a döndü.

17 Şubat 1923 İzmir'de "Türkiye İktisat Kongresi" toplandı. Gazi Mustafa Kemal'in, İzmir'de ilk Türkiye İktisat Kongresi'ni açması. 1923 İzmir'de iktisadi sorunları tartışmak, tüccar, esnaf, köylü ve işçilerin yeni ekonomik yapı içindeki işlevlerini belirlemek amacıyla Birinci Türkiye İktisat Kongresi toplandı. Kongrede Mustafa Kemal, İktisat Vekili Mahmut Esat Bey (Bozkurt) ile kongre başkanlığına seçilen Kazım Karabekir birer konuşma yaptı.

17 Şubat 1923 – Mustafa Kemal'in İzmir'de toplanan Türkiye İktisat Kongresi'ni açış konuşması: "...Siyasi, askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlarsa, meydana gelen zaferler devamlı olamaz, az zamanda söner..."

17 Şubat 1923 – Atatürk'ün, İzmir'de toplanan "Türkiye İktisat Kongresi"ni açış konuşması: "...Yeni Türkiyemizi lâyık olduğu düzeye eriştirebilmek için mutlaka ekonomimize birinci derecede önem vermek zorundayız. Çünkü, zamanımız tamamen bir ekonomi devresinden başka bir şey değildir. ...Kılıç ile zaferler kazananlar sapanla zaferler kazananlara mağlup olmaya ve netice olarak yerlerini onlara vermeye mecburdur. ...Siyasî, askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlarsa meydana gelen zaferler devamlı olamaz, az zamanda söner. ...Ekonomi demek her şey demektir, yaşamak için, mutlu olmak için, insan varlığı için ne lazımsa onların hepsi demektir. Ziraat demektir, ticaret demektir, çalışma demektir, her şey demektir." [Kocatürk]

17 Şubat 1923 – Atatürk; "Halkın sesi, Hakk'ın sesidir." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.107.)

17 Şubat 1923 – Atatürk İzmir İktisat Kongresinde; "Tam bağımsızlığı sağlayacak tek güç, en güçlü temel kesinlikle ekonomidir..." (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.130.)

17 Şubat 1923 – İzmir İktisat kongresindeki konuşmasında Atatürk; "Siyasal, askeri zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar, ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlarsa, kazanılan zaferler devamlı olmaz, az zamanda söner." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.301)

18 Şubat 1923 - Yurt gezisinden dönen Mustafa Kemal Paşa'nın Eskişehir'de Ankara'ya dönmekte olan İsmet Paşa ile bir araya gelmesi, ikilinin Ankara'ya birlikte dönmesi. (Nutuk)

18 Şubat 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber, gece trenle İzmir'den Ankara'ya hareketi.

18 Şubat 1923 – İzmir Verem Mücadele derneği Dr. Behçet Salih öncülüğünde kuruldu. (Dönemin ilk verem savaş derneğidir.) Derneğin kuruluş çalışmaları 14 Nisan 1923 tarihinde resmen tamamlandı.

19 Şubat 1923 – Atatürk'ün Uşak'a gelişi, Lâtife Hanım'la beraber trenden inerek Hükümet Konağı'nı ziyareti, konak balkonundan halka hitabı, daha sonra Türkocağı'na gelişi ve söyledikleri: "...Eğer mensup olduğum milletin şanı, şerefli varsa ben de şanlı ve şerefliyim. Aksi takdirde içinizden herhangi bir adam çıkar da şan, şeref arkasından koşar ve benzersiz olmak isterse biliniz ki başınıza belâdır, belâdır! Millet, bu gibilere asla izin vermemelidir!"

19 Şubat 1923 – İzmir’den trenle Ankara’ya dönmekte olan Atatürk’ün, Lozan’dan dönen İsmet Paşa ile Eskişehir’de buluşma ve görüşmesi.

20 Şubat 1923 – Atatürk’ün, Lâtife Hanım ve İsmet Paşa’yla beraber Ankara’ya gelişi.

20 Şubat 1923 – Ankaralılar trenle gelen yeni evli çifti (Mustafa Kemal ve Latife Hanım) kalabalık halinde merak ve özlemlerle bekliyordu.

20 Şubat 1923 – Atatürk’ün, öğleden sonra, Vekiller Heyeti toplantısına başkanlık edişi.

23 Şubat 1923 – Atatürk’ün, Lâtife Hanımla beraber öğleden evvel Çankaya’da komşularını ziyaret etmeleri, öğleden sonra şehre inerek Hariciye Vekâleti’nde İsmet Paşa’yı ziyaretleri, buradan yaya olarak ve Millet Bahçesi’ni dolaşarak Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne gelişi, daha sonra Genelkurmay Dairesi’ne giderek Fevzi Paşa’yı ziyaretleri, saat 17.30’da Çankaya’ya dönüşleri. [Kocatürk]

24 Şubat 1923 İstanbul Polis Müdüriyeti Umumiyesi lağvedilerek, yerine Ankara’daki Emniyet Umumiye Müdürlüğü’ne bağlı ve İl Teşkilatları düzeyinde İstanbul Polis Müdürlüğü kuruldu.

25 Şubat 1923 – Atatürk’ün, Çankaya’da “Chicago Tribune” muhabirini kabulü.

26 Şubat 1923 – Atatürk’ün, Amerikan milletine hitaben yayımladığı bildirgenin Amerika Senatosu’nda okunarak tutanaklara geçirilmesi “...Yalanlara ve iftiralara inanmayınız. Hürriyet ve bağımsızlık uğrunda harp eden ve tıpkı sizler gibi dünyada ilerleme ve adalet etkeni olmak için samimî bir surette mücadelede bulunan Türk halkına kalbinizi açık bulundurunuz.”

27 Şubat 1923 - T.B.M.M.’nde Lozan Konferansı üzerinde gizli oturumda görüşmeler yapıldı. (6 Mart’da görüşmeler yapıldı. Ankara Hükümetinin karşı barış önerileri, İtilaf Devletleri temsilcilerine 8 Mart’ta verildi)

27 Şubat 1923 – Atatürk’ün, Bitlis’te Küfrevî Şeyhi Abdülbaki Efendi’ye bölgesindeki genel durum hakkında bilgi vermesini isteyen telgrafi.

27 Şubat – 6 Mart 1923 – Mecliste Lozan’dan dönen İsmet paşanın (sözde) barış sağlanmışken imzalamayıp geri döndüğü gerekçesiyle ve delegeler heyetinin tamamının bakanlar kurulu talimatlarına aykırı hareket etmekle suçlanması. (Nutuk)

28 Şubat 1923 – Atatürk’e, İstanbul Belediyesi tarafından “İstanbul hemşehriliği” unvanı verilmesi kararı. Mustafa Kemal’e “İstanbul hemşehriliği” payesi verildi.

1 Mart 1923 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin birinci devre dördüncü toplantı senesini açış söylevi: “...Bilinmektedir ki izlediğimiz siyaset, barışçı siyasettir. Memleketimizi hiçbir hak ve adalete dayanmayarak çiğnemek ve çiğnetmek girişimi muzaffer ordumuzun fedakârane gayretiyle lâayık olduğu başarısızlığa uğratılmış ve milletimiz, tarihin nadir kaydettiği bir zafer kazanarak sevgili yurdumuzu kurtarmıştır.”

1 Mart 1923 – Atatürk meclis konuşmasında son bir yıl içinde vakıf bakanlığınca 126 cami ve mescidin, 31 medrese ve okulun, 22 suyolu ve çeşmenin, 175 gelir getiren yerin (imaret) ve 26 hamamın onarıldığını söyledi.

1 Mart 1923 – Lâife Hanım'ın, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Atatürk'ün dördüncü toplantı yılını açış konuşmasını izlemesi.

1 Mart 1923 – Atatürk'ün, "İstanbul Türk İzciler Ocağı"nın Başkanlığını kabulü nedeniyle İstanbul Valiliği'ne telgrafı: "Vatana yüksek karakterli ve sağlam ruhlu gençler yetiştirmesini temenni ettiğim İstanbul Türk İzciler Ocağı'nın Başbuğluğu'nu büyük bir iftihar hissiyle kabul ediyorum. Genç arkadaşlarıma teşekkür ve selâmlarımın ulaştırılmasını rica ederim." [Kocatürk]

1 Mart 1923 – Ali Fuat Paşa yeniden, TBMM başkanı oldu.

1 Mart 1923 – Atatürk; "Efendiler, geçen yıl içinde Vakıf Bakanlığı, dini yapılar ve hayır kurumlarının onarım ve inşaatında oldukça önemli bir çalışma yapmıştır. Yapılan onarım içinde ülkemizin çeşitli yerlerinde olmak üzere 126 cami ve mescidi şerif ile 31 medrese ve okul, 22 suyu ve çeşme, 175 gelir getiren yer ile 26 hamam bulunmaktadır"

1 Mart 1923 – Atatürk, 1 Mart 1923'te yaptığı Meclis konuşmasında bir yıl içinde 126 tarihi cami ve mescidin onarıldığını belirtti. (Atatürk'ün Bütün Eserleri, C. 15, s. 175). CHP; Atatürk ve İnönü, 1935'ten sonra da cami tamirlerine devam etti. 1937'de mecliste Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bütçesi tartışırken tamir edilen camilerden de söz edildi.

1 Mart 1923 – Atatürk konuşmasında şehitlerimizin çocuklarına on beş bin kitap dağıtılmasını istedi. (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.458)

3 Mart 1923 – Atatürk'ün, Süryanî Patriği İlyas Efendi'yi kabulü.

4 Mart 1923 – İzmir İktisat Kongresi sona erdi. Kongre sonunda on iki maddelik "Misak-ı İktisadi Esasları" kabul edildi. İzmir iktisat kongresinde 1135 delegenin 425'i çiftçidir. (17 Şubat – 4 Mart 1923)

5 Mart 1923 – Mecliste bir konuşma yapan Trabzon mebusu Ali Şükrü Bey, Lozan'da alınan kararlarla birlikte hükümeti de şiddetle eleştirdi.

5 Mart 1923 – Atatürk, Latife hanımın ailesi ile birlikte Çankaya köşkünde.

6 Mart 1923 – Atatürk'ün, hükümete güvenoyu verilmesini isteyen önerge nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gizli oturumunda konuşması: "..Ben, şahsen vicdanıma ve fikrî kanaatime, düşünüşüme ve araştırmalarına dayanak yüksek heyetinize derim ki, delege heyetimiz kendisine verilen görevi tamamen ve pek mükemmel bir şekilde yapmıştır. Milletimizin ve Meclisimizin şerefini yükseltecek bir tarzda dünyaya tanıtmıştır ve muvaffak da olmuştur."

6 Mart 1923 – Fikriye Hanım'ın -Atatürk tarafından tedavi için gönderildiği- Münih'teki sanatoryum'dan kaçarak gizlice İstanbul'a gelişi, T.B.M.M. İstanbul temsilcisi Adnan (Adivar) Bey'in, durumu Atatürk'e bildiren telgrafı: "Fikriye Hanım, bugün geldi. Yarın hemen Ankara'ya hareket etmek istiyor. Yüksek emirlerinizi beklemekteyim."

6 Mart 1923 – Atatürk'ün, Adnan (Adivar) Bey'in 6.3.1923 tarihli telgrafına cevabı: "Fikriye Hanımı tedavi için Almanya'ya göndermiştim. Benden izin almadan, ne sebeple İstanbul'a gelmiştir. Kesinlikle Ankara'ya gelmesine izin veremem. ...Benden izin almadan hareketine müsaade olunmamak için gerekenlere emir vermenizi rica ederim." [Kocatürk]

6 Mart 1923 – İkinci grup üyesi Ali Galip ile Mustafa Kemal'in sert tartışması.

6 Mart 1923 – Lozan görüşmelerinin tartışıldığı meclis toplantısında Atatürk sinirli bir şekilde Trabzon vekili Ali Şükrü Bey'in üzerine yürüdü. Milletvekilleri birbirine girdi. (Ali Şükrü Bey'in 27 Mart 1923'te öldüğü anlaşıldı ve şüpheler azmettirici olarak Mustafa Kemal'e dek haksız yere uzandı. Daha sonra suçu Topal Osman ve yandaşının kendi inisiyatifleriyle işlediği anlaşıldı.)

7 Mart 1923 – Atatürk'ün, İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nun 77. kuruluş yıldönümü nedeniyle öğretmen ve öğrencilere telgrafı: "...Büyük ve asil milletimizin insan gücü üstündeki mücadele ve fedakârlıkları ile kazanılan zaferler pek parlak olmakla beraber, bizi henüz gerçek mutluluk ve kurtuluşa erdştirememiştir. Memleketi ilim, kültür, ekonomi ve bayındirlik alanında da yükseltmek, milletimizin her hususta pek verimli olan kabiliyetlerini geliştirmek, gelecek kuşağa sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermek lâzımdır. Bu kutsal amaçları elde etmek için mücadeleye atılan aydın kuvvetlerin arasında öğretmenler en önemli ve nazik yeri işgal etmektedirler."

11 Mart 1923 – Berthe Georges Gaulis Mustafa Kemal paşa ile Ankara'da ikinci kez görüştü. (Evlilik hakkında)

13 Mart 1923 – Mustafa Kemal, eşi Latife hanımla birlikte ilk kez Yurt gezisine çıktı.

13 Mart 1923 – Mustafa Kemal, Konya, Adana, Mersin ve Tarsus'u içine alan bir yurt gezisine çıktı.

13 Mart 1923 – Atatürk'ün, Latife Hanımla beraber Adana'ya gitmek üzere trenle Ankara'dan hareketi.

13 Mart 1923 – Lozan görüşmeleri öncesi İstanbul'daki İngiliz Yüksek komiseri Rumbold'un Lord Curzon'a gönderdiği rapor; "... Barış yapılırsa **Kemalistler ile anti-Kemalistler arasında şiddetli bir boğuşma olacaktır**. Bu boğuşma, kendini pek beğenmiş Türkiye'yi zayıf düşürecektir."

14 Mart 1923 – Atatürk'ün, trenle Konya'dan geçişi ve istasyonda karşılanışını takiben Adana'ya hareketi.

15 Mart 1923 – Adana Türk ocağındaki erkek lisesi izcilerinin yemin törenini izledi.

15 Mart 1923 – Atatürk, Adana Darüleytamı (Öksüzler Okulu)'nda.

15 Mart 1923 – Atatürk'ün, Lâtime Hanımla beraber Adana'ya gelişi ve Türkocağı'nda konuşması "...Efendiler, bende bu olayların ilk girişim hissi bu memlekette, bu güzel Adana'da olmuştur. Bilirsiniz ki Suriye felâketinden sonra ben, Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı'nı almak üzere buraya gelmişim. O zaman burada bütün memleketin, bütün milletin nasıl bir geleceğe sürüklenmekte olduğunu görmüştüm. Buna engel olabilmek için derhal girişimde bulunmuştum. Fakat, girişimimi o zaman için sonuca götürmek mümkün olamadı."

15 Mart 1923 – Atatürk'ün, Adana Türkocağı hatıra defterine yazdıkları: "Bu ocağın ateşi çok, pek çok eskidir. Onu, asırlarca, söndürmeye çalışmaktan uzak kalmadılar. Fakat buna her girişenin ocağı söndü."

15 Mart 1923 – Mustafa Kemal'in Adana'da seslenişi; " ... **Bu memleket tarihte Türk'tü, halde Türk'tür ve ilelebet Türk olarak yaşayacaktır.**"

15 Mart 1923 – Atatürk'ün, Adana Belediyesi'nin şerefine verdiği ziyafette konuşması: "Düşmanlarımızın hakkımızda uzun asırlarla yoğunlaşan hislerini yalnız bugünkü hadiseler ile silebileceğimizi zannetmek, gerçeği ifade etmek olmaz. Biz bunu zaferlerle değil, ancak bugünkü ilerlemeyi kabul, bugünkü bilimin ve uygarlığın istediği hususların hepsine başvurmak ve bütün uygar milletlerin kültür seviyelerine gerçekten erişmekle yapacağız." [Kocatürk]

16 Mart 1923 – Atatürk'ün, Adana Türkocağı'nda çiftçiler tarafından şerefine verilen ziyafette konuşması: "...Eğer milletimizin büyük ekseriyeti çiftçi olmasaydı, biz bugün dünya yüzünde bulunmayacaktık."

16 Mart 1923 – Atatürk, Adana Darülmüallimîni (Erkek Öğretmen Okulu), Adana Sanayi Mektebi (Sanat Okulu), Adana Darülmüallimatı (Kız Öğretmen Okulu)ve Sultanî Mektebi (Lisesi)'nde.

16 Mart 1923 – Atatürk'ün, Adana Türkocağı'nda tertiplenen Esnaf Cemiyeti çayında konuşması: "...Bir milleti yaşatmak için birtakım temeller lâzımdır ve bilirsiniz ki bu temellerin en önemlilerinden biri sanattır. Bir millet sanattan ve sanatkârdan mahrumsa, tam bir hayata sahip olamaz. Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş olur." [Kocatürk]

16 Mart 1923 – Atatürk Adana esnafıyla konuşmasında; "Bilhassa bizim dinimiz için herkesin elinde bir değer ölçüsü vardır. Bu değer ölçüsü ile hangi şeyin bu dine uygun olup olmadığını kolayca anlayabilirsiniz. Hangi şey ki akla, mantığa, milletin menfaatine, İslam'ın menfaatine uygunsa kimseye sormayın, o şey dinidir. **Eğer dinimiz aklın, mantığın kabul ettiği din olmasaydı en mükemmel din olmazdı, en son din olmazdı.**" (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.484)

16 Mart 1923 – Adana'da yaptığı konuşmada Atatürk; "... bizi yanlış yola sevk edenler, bilirsiniz ki çoğu din perdesine bürünmüşler, saf ve temiz halkımızı hep dini kural sözüyle aldata gelmişlerdir...."

16 Mart 1923 – Mustafa Kemal'in Adana Türk Ocağı'nda söyledikleri; "Elhamdülillah hepimiz Müslümanız, hepimiz dindarız."

16 Mart 1923 – Atatürk Adana'da çiftçilerle yaptığı konuşmada; "Dünyada fetihlerin iki aracı vardır; **biri kılıç diğeri saban**. Zaferinin aracı yalnızca kılıçtan ibaret olan millet, bir gün girdiği yerden kovulur, terzil edilir, sefil ve perişan olur. Öyle milletlerin sefaleti ve perişanlığı o kadar büyük ve kötü olur ki kendi vatanlarında bile mahkûm ve esir bir halde kalabilirler. Onun için gerçek fetih kılıçla değil sabanla yapılandır. Saban kılıç gibi değildir. O kullanıldıkça kol kuvvetlenir. Kılıç kullanan kol ise çok geçmeden yorulduğu halde saban kullanan kol zaman geçtikçe toprağın daha çok sahibi olur. Kılıç ve saban; bu iki fatihten birincisi, ikincisine daima mağlup oldu. Tarihin bütün olayları, hayatın bütün mücadeleleri bunu doğruluyor." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.304)

17 Mart 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber Adana'dan hareketle Mersin'e gelişi, Hükümet Konağı'nı, Belediye'yi, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni ziyareti ve Millet Bahçesi'nde -Türkocağı'nın tertiplendiği- toplantıda konuşması: "...Gerçek refah ve mutluluğa sahip olabilmek için, asıl bundan sonra çalışmak lâzımdır. Sizin için, zafer ve ilerleme sahası iktisadiyatta, ticarettedir. Bunu takdir ediyorsanız, çok çalışmaya mecbursunuz."

17 Mart 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber akşam Adana'dan Mersin'e ve oradan Tarsus'a gelişi ve geceyi burada geçişi.

17 Mart 1923 – Atatürk'ün Mersin'de Mektep (Okul) Ziyareti.

18 Mart 1923 – Atatürk'ün, Tarsus Çiftçiler Yurdu'nda konuşması: "...Memleketimiz şu iki şeyin memleketidir; biri çiftçi, diğeri asker. Biz çok iyi çiftçi ve çok iyi asker yetiştiren bir milletiz, iyi çiftçi yetiştirdik; çünkü topraklarımız çoktur. İyi asker yetiştirdik; çünkü o topraklara kasteden düşmanlar fazladır."

18 Mart 1923 – Atatürk, Tarsus'ta Çağlayan Bahçesi'nde.

18 Mart 1923 – Atatürk'ün, Tarsus Gençlik Yurdu'nda konuşması: "...Muhterem gençler, hayat mücadeleden ibarettir. Hayatta yalnız iki şey vardır: Galip olmak, mağlup olmak. Size, Türk gençliğine bıraktığımız vicdanî emanet, yalnız ve daima galip olmaktır ve eminim daima galip olacaksınız!"

19 Mart 1923 – Atatürk'ün Tarsus'ta Mektep (Okul) Ziyaretleri.

19 Mart 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber Tarsus'tan Konya'ya hareketi.

20 Mart 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber Konya'ya gelişi, Hükümet Konağı'ndan halka söylevi: "...Egemenliğine doğrudan doğruya sahip olmanın değerini pek iyi anlayan millet, bu kutsal egemenliğine karşı baş gösterecek her tehlikeyi boğacaktır!"

20 Mart 1923 – Atatürk'ün, Konya Hükümet Binası'nda esnaf ve tüccarlar tarafından şerefine tertiplenen ziyafette konuşması: "...Bugün için düşündüğüm yegâne şey kapitülasyonlardır. Maddeten, gerçekten, kanla kaldırılmış olan kapitülasyonların bir daha dirilmemek üzere yokluğa gömülmesini temin etmektir. Ticaretimizin de, sanayiimizin de, iktisadiyatımızın da gelişme ve yükselmesi ancak buna bağlıdır."

20 Mart 1923 – Atatürk'ün, Konya Türkocağı'nda gençlere seslenişi: "...Bilirsiniz ki, milliyet teorisini, milliyet ülküsünü çözüp dağıtmaya çalışan teorilerin dünya üzerinde uygulanma kabiliyeti bulunamamıştır. Çünkü tarih, olaylar, hâdiseler ve gözlemler insanlar ve milletler arasında hep milliyetin hâkim olduğunu göstermiştir ve milliyet ilkesi aleyhindeki büyük ölçüde eylemsel tecrübelerle rağmen yine milliyet hissinin öldürülemediği ve yine kuvvetle yaşadığı görülmektedir." [Kocatürk]

20 Mart 1923 – Lozan görüşmelerine ara verilen günlerde Atatürk; "Bugün için düşündüğüm biricik şey kapitülasyonlardır. Maddeten, fiilen kanla kaldırılmış olan kapitülasyonların bir daha dirilmemek üzere yokluğa gömülmesini sağlamaktır." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.310)

20 Mart 1923 - Mustafa Kemal, Konya'da halka seslendi.

20 / 21 Mart 1923 – Atatürk'ün, Konya Türkocağı'nın şeref defterine yazdıkları: "Konya, muhtelif Türk Devletleri yaşamış öz Türk vatanıdır. Konya, asırlardan beri tüten büyük bir Türk ocağıdır. Türk kültürünün esaslı kaynaklarından biridir. Konya Türkocağı, Konya Türklüğünün hakikî bir timsali olmalıdır. Bu Ocağ'tan milletin hissini, ülküsünü daima ısıtacak, nurlandıracak parlak alevler semalara yükselmelidir; çok yükselmelidir!" [Kocatürk]

21 Mart 1923 – Atatürk Konya'ya beşinci gelişinde (Toplam 12 defa gelmiştir.) Dergah'ta sema gösterisi izledi.

21 Mart 1923 – Atatürk'ün Konya Darümuallimîni (Erkek Öğretmen Okulu)'ni Ziyareti.

21 Mart 1923 - Gazi Mustafa Kemal , Konya'da Hilaliahmer (Kızılay) Kadınlar Şubesi'nde yaptığı konuşmada, kadın haklarına değindi.

21 Mart 1923 – Atatürk'ün, Konya Hilâliahmer (Kızılay) Kadınlar Şubesi'nin tertiplelediği çayda Konya kadınlarına hitabı: "...Daha emin, daha dürüst olarak yürüyeceğimiz yol vardır. Büyük Türk kadınına çalışmamızda ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına ilmî, ahlâkî, sosyal, ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapmak yoludur."

21 Mart 1923 – Atatürk'ün, Konya Sultanisi'nde tertiplenen çayda öğretmen ve öğrencilere hitabı: "...Gerçek kurtuluşu istiyorsak her şeyden evvel, bütün kuvvetimiz, bütün hızımızla bilgisizliği ortadan kaldırmaya mecburuz."

22 Mart 1923 – Atatürk'ün, Konya'da Mevlâna Türbesi ve Dergâhı'nı ziyareti ve Dergâh'ta düzenlenen mevlevî semamî izlemesi.

22 Mart 1923 – Atatürk, Konya Darülhilâfetülâliyye Medresesi, Konya Darümuallimâtı (Kız Öğretmen Okulu), Konya Sultanîsi (Erkek Lisesi) ve Konya Darülrifan Mektebi (Okulu)'nde.

22 Mart 1923 – "Biz cahil dediğimiz zaman mektepte okumamış olanları kasdetmiyoruz. Kastettiğimiz ilim, hakikatı bilmektir. Yoksa okumuş olanlardan en büyük cahiller çıktığı gibi, hiç okumak bilmeyenlerden de hakikatı gören hakiki âlimler çıkabilir."

23 Mart 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber sabah Konya'dan Afyon'a hareketi.

23 Mart 1923 – Atatürk'ün Lâtife Hanım'la beraber Afyon'a gelişi ve Belediye binası önünde halka söylevi: "...Felâketlerden ancak millî benliğimize hâkim olduğunuz için kurtuldunuz!"

23 Mart 1923 – Atatürk'ün, Afyon Türkocağı'nda gençlere seslenişi: "...Milletin her vesile ile her vasıta ile böyle güven ve itimadını gördükçe kuvvetim artıyor!"

23 Mart 1923 – Atatürk'ün, Afyon Türkocağı şeref defterine yazdıkları: "...Afyon halkının, gençliğinin, aydınlarının kıymetli duygularını, millî egemenliğin korunmasındaki kesin kararlılıklarını kendi heyecanlı dillerinden işitmek benim için pek çok gönül ferahlığı ve güvene sebep olmuştur. Afyon halkı cidden memleketlerine, millî ölküye sahiptirler."

23 Mart 1923 – Atatürk'ün, Afyon Belediyesi tarafından şerefine verilen ziyafette konuşması: "...Milletimiz, son bulmuş Osmanlı Devleti yerine yeni Türkiye Devleti halinde varlığını göstermişse, bu milletimizin kendi hukukuna, kendi egemenliğine, kendi benliğine sahip olmasından ve millî menfaatleri dışında emellerden uzaklaşarak yürümesinden meydana gelmiştir."

23 Mart 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber gece Afyon'dan Kütahya'ya hareketi. [Kocatürk]

23 Mart 1923 – Mustafa Kemal'in defter şeklindeki ilk nüfus cüzdanının tanzimi. (Nüfusu 1928 senesinde yeniden düzenlenmiştir ve 1934 yılından sonraysa iki nüfus cüzdanı vardır.) (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

24 Mart 1923 – Atatürk ilk kez Time Dergisi'ne kapak oldu. (İkincisi 21 Şubat 1927 tarihinde.)

24 Mart 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber Kütahya'ya gelişi ve Kütahya Lisesi'nde şerefine verilen çayda öğretmenlere seslenişi: "...Memleketimizi, toplumumuzu gerçek hedefine, saadet

hedefine ulaştırmak için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin geleceğini yoğuran kültür ordusu!” [Kocatürk]

24 Mart 1923 – Atatürk Kütahya Sultanîsi (Lisesi)’nde

24 Mart 1923 – Atatürk’ün, Lâtife Hanımla beraber gece Kütahya’dan Ankara’ya hareketi.

25 Mart 1923 – Atatürk’ün, Lâtife Hanım’la beraber Ankara’ya dönüşü.

27 Mart 1923 – Mecliste yapmış olduğu sert eleştirileriyle tanınan Trabzon mebusu Ali Şükrü Bey öldürüldü. Milletvekili Ali Şükrü Bey Topal Osman tarafından öldürüldü.

27 Mart 1923 – Trabzon vekili Ali Şükrü Bey 27 Mart tarihinde ortadan kayboldu. Daha sonraysa öldü anlaşıldı. (Cenazesi 10 Nisan 1923 tarihinde Trabzon’da toprağa verildi.) Soruşturma sonrasında cinayetin Atatürk’ün muhafızı Topal Osman tarafından işlendiği sonucuna varıldı. Muhalifler Atatürk’ü azmettirici olarak suçlamaya kalktılar. Sorgulamada savcı köşke gelerek Atatürk’ün de ifadesini aldı. Sonuçta Topal Osman ve suç ortağı Mustafa Kaptan 5’er yıl kalebentliğine mahkûm edildi. Azmettiricinin ise Rauf Orbay olduğu daha sonradan anlaşıldı.

27 Mart 1923 – Atatürk’e, Afgan Kralı Amanullah Han tarafından “Âliyülâlâ Nişanı” verilşi. “27 Mart 1923 tarihinde Afganistan Emiri (Kralı) tarafından Aliyülâlâ Nişanı irsal kılınmıştır.”

27 Mart 1923 – Atatürk’ün, Çankaya’da, İcra Vekilleri Heyeti Başkanı Rauf (Orbay) Bey’le Dışişleri Vekili İsmet (İnönü) Paşa’yı kabulü ve görüşmesi.

28 Mart 1923 – Atatürk’ün, Çankaya’da Antep ve Kilis heyetlerini kabulü ve bilgi alışı.

31 Mart 1923 – Eski Bahriye Nazırı ve 4. Ordu Komutanı merhum Cemal Paşa’nın eşi Senia Cemal Hanım’ın, Münih’ten Atatürk’e, evliliğini tebrik eden mektubu: “...Sizi bütün kalbimle tebrik eder ve Cenab-ı Hak’tan pek çok zamanlar sevgili eşinizle beraber mesut ve bahtiyar yaşamınız için dua ederim. ...Eşiniz hanımefendiyi de tebrik eder, gözlerinden öperim, İsmet Bey’le [Cemal Paşa’nın yaveri] kendilerine bir sırmalı maşlah takdim ediyorum. Eski Osmanlılarda gelinlere sırmalı bir şey hediye etmek, âdeta bir uğur sayılıyordu, inşallah hayırlı bir barış yaparak en mesut dakikalarında bazı akşam bunu giyerek, burada da kendi saadet ve bahtiyarlıklarına dua eden bir kız kardeşleri olduğunu hatırlarlar.” [Kocatürk]

31 Mart 1923 – İtilaf Devletleri, Lozan’a yeniden delege istediler.

31 Mart 1923 – “Mahkum Askeri ve Sivil Esirler Hakkında Aff-ı Umumi ilanına Dair Kanun” T.B.M.M.’nde kabul edildi.

1 Nisan 1923 – Topal Osman, Ankara’nın Seyranbağları’ndaki evinde yaralı olarak ele geçirildi.

1 Nisan 1923 – T.B.M.M., seçimin yenilenmesi için karar aldı.

1 Nisan 1923 – Yüz yirmi vekilin imzasıyla hazırlanan önerge ile seçimlerin yenilenmesi kanun teklifinin oybirliği ile kabulü. (Nutuk)

1 Nisan 1923 – Atatürk’ün, yeniden seçim kararı hakkındaki önergenin kabulü nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde konuşması: “...Bütün cihan bilmelidir ki, artık bu Devletin ve bu milletin

başında hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır; o da millî egemenliktir. Yalnız bir makam vardır; o da milletin kalbi, vicdanı ve varlığıdır!”

2 Nisan 1923 – Ali Şükrü Bey’in katili olduğu anlaşılan Topal Osman öldürüldü ve cesedi Meclis önünde asılarak teşhir edildi.

3 Nisan 1923 – Birinci Grup diye bilinen Anadolu ve Rumeli Müdafaa-ı Hukuk Grubu’nun bir partiye dönüştürüleceği kararı açıklandı ve Dokuz Umde bildirisi yayınlandı.

3 Nisan 1923 – II: Berzenci kürt ayaklanması başladı.

8 Nisan 1923 - Gazi Mustafa Kemal “Dokuz Umde” ‘yi yayınladı. (Seçim bildirisi niteliğindeki bu ilkeler, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti adına yayınladı.) Mustafa Kemal’in, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı olarak milletvekili seçimi münasebetiyle millete, 9 ilkeyi içine alan beyannamesi.

8 Nisan 1923 – Atatürk 8 Nisan 1923’te “9 Umde/İlke” aldı seçim bildirgesini yayımladı. Bu ilkeler Atatürk’ün kurmayı planladığı Halk Partisi’nin de ilk programı gibiydi. Birinci ilkede, her konuda “milli egemenliğe” uygun hareket edileceği; ikinci ilkede, “saltanatla hilafeti ayıran ve saltanatı kaldıran 1 Kasım 1922 tarihli yasanın değiştirilemeyeceği” belirtilmişti.

8 Nisan 1923 – Atatürk, yayınladığı seçim beyannamesinde; “Barış hakkında görüşümüz, mali, iktisadi, idari bağımsızlığımızı temin etmek şartıyla barışın sağlanmasına çalışmaktır. Bu şartları sağlamayan barış anlaşması kabul olunamaz.” (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.129.)

9 Nisan 1923 – Doğu Anadolu demiryolunun yapımı karşılığında bazı imtiyazların verildiği “Chester Projesi” T.B.M.M. tarafından onaylandı.(Ancak bu proje uygulamadan kaldırıldı.) TBMM, Amerikan Chester şirketine demiryolu yapımı ve Musul petroleri konusunda geniş ayrıcalıklar tanıyan “Chester projesi”ni imzaladı. (Bunda amaç İngiltere ve Fransa’ya karşı ABD ile çıkar ittifakı yapmaktır. Lakin bu projeden sonradan vazgeçildi.)

11 Nisan 1923 – Atatürk’ün, milletvekili seçimi nedeniyle İstanbul halkına bildirgesi: “...Yeni seçim devresini, İstanbul ile bağlantımız tamam olmadan geçiriyoruz. ...İstanbulular! Düşmanın gözü üzerindedir. Reyleriniz parçalanacak mı? İstanbul’umuzun düşmana ümit verecek oy bölünmesi yapmayacağına inanıyorum. Oyların bölünmesinden kimlerin yararlanacağını her an göz önünde tutmak, özellikle sizin görevinizdir.”

11 Nisan 1923 – Mustafa Kemal, yeni seçim dolayısıyla İstanbul halkına yayınladığı beyannamede ; “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin amacının, İstanbul’a kavuşmak olduğunu, memleket yönetimi için güven isteyecek cemiyet ve halk fırkasının memleketin kurtarılmasını sağlamış olan milli egemenlik esaslarını sürdüreceğine” dikkat çekmiştir. (Atatürk’ün Söylev ve demeçleri, Cilt 4, s. 491-493)

11 Nisan 1923 – Atatürk’ün, Vatan gazetesi muhabiri Ahmet Şükrü (Esmer) Bey’e, yeni seçim ve İstanbul hakkında demeci: “...Basının ilkelerimizi tahlil ederek halka anlatması lâzımdır. Ben art arda bildirgeler yayımlayarak halkı aydınlatmaya gayret edeceğim.” [Kocatürk]

12 Nisan 1923 – Atatürk'e İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi'nce takdim edilecek "fahri profesörlük" diplomasının, profesörlerden Necip Asım (Yazıksız), İsmail Hakkı (İzmirli), Şemsettin (Günaltay) Beyler tarafından iletilmesinin karar altına alınması.

13 Nisan 1923 – Londra'da toplanan İtilaf Devletleri temsilcileri, Türkiye'nin 8 Mart'taki notasına cevap vererek, Lozan'da kesintiye uğrayan görüşmeleri sürdürmeye çağırdılar. Türkiye, çağrısı 7 Nisan'da kabul etmişti.

14 Nisan 1923 – Atatürk'ün, Anadolu Ajansı muhabirine eski İttihat ve Terakki Cemiyeti hakkında demeci: "...Bugün kimse İttihat ve Terakki Cemiyeti veya Partisi adına hareket etmek yetkisine sahip değildir."

15 Nisan 1923 – Hıyanet-i Vataniye Kanun'nda önemli değişiklikler yapılarak, kapsamı genişletildi.

15 Nisan 1923 – Milli mücadelenin zaferle sonuçlanmasından sonra TBMM ile İstanbul Hükümeti arasında siyasi iktidarın gerçek sahibinin kim olduğu tartışmaları başladı. Bunun üzerine 1 Kasım 1922'de TBMM tarafından saltanata son verildi ve 18 Kasım 1922'de Abdülmecit halife olarak seçildi. 1 Nisan 1923'te ise Meclis kendini feshederek seçime gitme kararı aldı. Ancak, Meclis dağılmadan bir gün önce 15 Nisan 1923 tarihinde 334 ve 335 numaralı kanunlarla Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun 1. ve 8. maddelerinde değişiklikler yaptı. Yapılan bu düzenleme ile saltanatı geri getirmek için yapılacak faaliyetler Hıyanet-i Vataniye Kanunu kapsamına alındı.

15 Nisan 1923 – Hıyaneti Vataniye Kanunu'nda bir değişiklik yapıldı. Daha önce "Hilafeti, saltanatı ve Osmanlı ülkesini yabancıların elinden kurtarmak amacıyla kurulmuş olan Büyük Millet Meclisi'ni eleştirmek vatana ihanet suçudur" biçimindeki cümle, "Büyük Millet Meclisi'ni eleştirmek vatana ihanet suçudur" biçiminde kısaltıldı. Ayrıca kanuna "1 Kasım 1922'de alınan kararı eleştirmek vatana ihanet suçudur" şeklinde bir madde eklendi. (Ahmet Kuyaş, 1919-1923 Cumhuriyet Kuruluş Öyküsü, s. 42). Böylece meclis korunmaya devam edildi, hilafet savunmasız bırakıldı, ayrıca saltanatçılar susturuldu.

16 Nisan 1923 – TBMM'nin birinci dönem çalışmalarının sona ermesi. Seçimlerin yenilenmesi nedeniyle Birinci Büyük Millet Meclisi son toplantısını yaparak, çalışmalarını bitirdi.

16 Nisan 1923 – Atatürk'ün, orduya mesajı: "...Meşru hukukumuzun temini için devletçe yapılmakta olan barış girişimlerinin neticesini sükûnet ve itimat ile bekliyoruz. Sonuç, bizim tekrar harekete geçmemizi gerektirecek bir şekilde belirirse savaşa ve yiğitlik yolunda aynı vatanperver şevk ile devam edeceğimiz tabiidir."

18 Nisan 1923 – Meclisin son ramazan tatili oldu. (Ramazanda meclis bir ay tatil edilirdi.)

18 Nisan 1923 – Mustafa Kemal, milletin, ordunun, İslam aleminin Ramazan Bayramını kutlayan bir mesaj yayınladı. Dua istedi.

19 Nisan 1923 – Atatürk'ün, -"Hilâfet-i İslâmiye ve Büyük Millet Meclisi" adlı bir kitapçık yayımlayarak dini siyasete âlet eden Afyonkarahisar Milletvekili Hoca Şükrü hakkında- Afyon Millî Eğitim Müdürü Şahin Bey'in mektubuna cevabı: "Mektubunuzu aldım. Memleketin hayat ve kurtuluş esası olan millî egemenlik ilkesi hakkında gösterdiğiniz heyecanlı duygulara teşekkür ederim. En hasis çıkarların etkisinde hareket eden ve sonuç olarak milletin mukadderatını hükümdarların keyfi idaresine

birakmaya çalışan Hoca Şükrü Efendi hakkında kıymet bilir, ileri görüşlü ve vatansever Afyon halkının gösterdiği muamele, milletin gerçek çıkarlarını idrak hususundaki yüksek anlayışı gösterir.” [Kocatürk]

20 Nisan 1923 – Atatürk, Rize Livası İdare meclisi üyelerinden Hüseyin Bey’in gönderdiği yazısı ile kendisine sunulan “Rizelilerin hemşerilik teklifini” kabul etti.

21 Nisan 1923 – 7 Şubat’ta kesintiye uğrayan Lozan Barış Konferansı’nın tekrar başlayacak görüşmelerine katılacak olan İsmet Paşa başkanlığındaki heyet Lozan’a ulaştı.

21 Nisan 1923 – Atatürk’ün, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti aleyhinde faaliyette bulunanlara karşı uyanık bulunulması hakkında Trabzon halkına bildirgesi: “...Trabzonlu fedakâr kardeşlerim! Sizi, tam bir açıklıkla görmekte olduğunuza zerre kadar şüphem olmayan büyük bir gerçekle karşı karşıya bırakıyorum. Ve tamamen eminim ki, hakkın, insafın, vefanın ve vatanseverliğin en yüksek nitelikleriyle donanmış olan siz Trabzonlular doğru ile yanlış yolun belirgin farkını derhal anlayacak ve zamanında temiz vicdanlarınızın kesin kararlarını ifade eden oylarınızı doğru yola vereceksiniz.” [Kocatürk]

21 Nisan 1923 – Atatürk’ün, 9 ilkeyi kabulde tereddüt gösterenlerin uyarılması hakkında Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Trabzon Şubesi ileri gelenlerine telgrafı: “...İlkelerimiz, bütün milletçe dört yıllık bağımsızlık savaşımızın başarıyla taçlandırılmış gerçek sonuçlarına dayanarak daha parlak bir geleceği amaçlayan, millî ve saygı değer gayelehmizdir. Onlar, bütün milletin malıdır.”

23 Nisan 1923 – **4 Şubat 1923’te kesilen Lozan Konferansı’nın ikinci kez toplanması.** Lozan’da görüşmelerin ikinci bölümü başladı. Türk heyeti görüşmelere başlarken İstanbul Hükümeti’nin daha önce taraf olduğu hiçbir anlaşmayı tanımadığını çok açık bir dille ifade etti. Bu tutum Müttefiklerin kapitülasyonları tekrar konulması yolundaki girişimlerini durdurdu ve kapitülasyonlar tamamen kaldırıldı.

23 Nisan 1923 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılış tarihi olan 23 Nisan’ın 3. yıldönümü nedeniyle millete bildiri: “...Vatanımızda millî hükümet esasının kurulması hatırasını yaşatan günün anılması sebebiyle bütün memleketin, bağımsızlık ve millî egemenliğin sonsuz nimetleri içinde ebediyen mesut olmasını temenni ederim.”

23 Nisan 1923 – Atatürk’ün, 23 Nisan’ın 3. yıldönümü nedeniyle orduya mesajı: “...Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılış günü olan bu tarih, vatanımızda millet egemenliğinin kurulmasına başlangıç olmuştur. Her mesut günde sizi hatırlayan ve vatanın savunulmasını sizin büyük liyakatinizden bekleyen komutanınız sıfatıyla hepinizin millî bayramını tebrik ederim.”

23 Nisan 1923 – Çelebi Velayettin Efendi, Alevi – Bektaşî cemaatine 23 Nisan 1923’de gönderdiği bildiride ‘seçimlerde Mustafa Kemal’in adaylarına oy verilmesini’ istedi.

25 Nisan 1923 – Atatürk’ün, Yahya Kemal (Beyatlı) Bey’e “Yahya Kemal Bey Biraderimize” ithafını taşıyan, Mareşal üniformalı resmini armağan ettiği.

25 Nisan 1923 – Atatürk’ün, İstanbul Evkaf-ı İslâmiye Mütevelliler Cemiyeti’nin telgrafına cevabı: “Evkaf işlerini vatan için faydalı olacak bir tarzda düzenleme ve düzeltmenin, barış devrinin en önemli işlerinden birini oluşturacağından eminim.”

28 Nisan 1923 – Atatürk'ün, teklif edilen Rize hemşeriliğini kabul ettiğine dair Rize İl İdare Meclisi'ne yazısı.

16 Mayıs 1923 – Atatürk'ün, bayram nedeniyle Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti örgütüne, belediye heyetlerine ve millet fertlerine tebrik telgrafı: "...Nihayetsiz güçlükler içinde meydana getirdiği orduların kazandığı zaferlerle ebedî iftihara hak kazanan millet, siyasî ve toplumsal faaliyet alanlarında da aynı liyakati gösterecek ve inşallah millî ilerlemenin tam gelişimi içinde çok mesut bayramlara erişecektir."

16 Mayıs 1923 – Atatürk'ün, bayram nedeniyle orduya mesajı: "...Bütün silâh arkadaşlarımın tam bağımsızlık mücadelesinde zafer ve mutluluğa kavuşmalarını, bu feyizli günün kutsallığı hürmetine Cenabıhak'tan dilerim." [Kocatürk]

21 Mayıs 1923 – 1904 yılında Paris'te kurulan, Türkçe adıyla "Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği" FIFA, futbolun dünya çapında yetkili kurumudur. FIFA'nın Merkezi İsviçre'nin Zürih kentindedir. 1923 yılında kurulan Türkiye Futbol Federasyonu, o zamanki adıyla "Futbol Hey'et-i Müttehidesi" aynı yıl FIFA'ya başvurmuş ve 21 Mayıs 1923 tarihinde FIFA'nın 26. üyesi olmuştur. FIFA üyesi Türkiye, ilk milli maçını Cumhuriyetin ilanından üç gün önce 26 Ekim 1923 tarihinde İstanbul Taksim Stadı'nda Romanya'yla oynadı ve bu maç 2-2 sonuçlandı.

21 Mayıs 1923 – Türkiye futbolda 26 ncı üye olarak FİFA'ya üye oldu. (Türk Futbol Federasyonu 1923 yılında Türk İdman cemiyeti ittifakının kurulmasını takiben Yusuf Ziya Öniş tarafından, Şehzadebaşında Letafet Apartmanı salonunda yapılan toplantıda "Futbol Heyet-i Müttehidesi" adı altında kuruldu.)

24 Mayıs 1923 – İsmet Paşa'nın, Lozan'dan Atatürk'e telgrafı: ...Hükümetle aramızda, esasla ilgili anlaşmazlık vardır. Uyuşma olmazsa dönüş mecburiyet ve kararındayım. Başkan makamında bulunan sizin bu fevkalâde zamanda umumî vaziyeti yakından izlemelerini dilerim."

26 Mayıs 1923 – Yunanlılar ile Türkler arasında (Lozan) tazminatlarla ilgili anlaşmaya varılması.

30 Mayıs 1923 - Antakya – İskenderun ve Havalisi Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu.

2 Haziran 1923 – Atatürk'ün, asılsız haber ve propagandalar hakkında Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti örgütüne genelgesi: "Âdi ve menfi emeller takip eden bazı kişiler tarafından çirkin söylentiler çıkarılmaktadır. ...Yeni oluşacak Türkiye Büyük Millet Meclisi, memleketin geleceği üzerinde kesin ve hayatî bir tesir ve öneme sahip bulunduğu, bütün vatandaşların bu ve bu gibi etki ve telkinler karşısında uyanık bulunmalarını temin için bu bilgiyi sunuyorum."

5 Haziran 1923 – Şile'de Rum Değirmenlik Mahallesinde çıkan yangında yaklaşık 550 Rum (çoğu terkedilmiş), 200 Müslüman hanesi, 100 dükkan, 2 kilise, 1 cami, ve bazı resmi binalar yandı, 1500 kişi evsiz kaldı.

9 Haziran 1923 – Atatürk, Ankara Ziraat Mıntıka Mektebi Fennî Sergisinde (Tarım Bölge Okulu Teknik Gösterisinde)

10 Haziran 1923 – Türk dostu Fransız yazar Pierre Loti öldü.

14 Haziran 1923 – Kadınlar Halk Fırkası kuruldu.

14 Haziran 1923 – Atatürk'ün, Çankaya'da kendisine "hemşehrilik" belgesini getiren İstanbul Heyeti'ni kabulü.

15 Haziran 1923 – Yünsa Yünlü Sanayi Şirketi kuruldu. Firmanın, iplik ve kumaş üreteceği ifade edildi

17 Haziran 1923 – Latife Hanımın doğum günü şerefine köşkte küçük bir davet verildi. (Mustafa Kemal hediye olarak Karlsbad'da tuttuğu hatıra defterlerinden birisini verdi.)

21 Haziran 1923 – Atatürk'ün, -28 Şubat 1923 tarihli kararla- kendisine verilen "hemşehrilik" unvanı nedeniyle İstanbul Belediyesi'ne teşekkür yazısı: "...Bu vesile ile tabii hemşehriligi ile övündüğüm İstanbul'un, artık hak edilmiş mesut bir hayat devresi içinde hür ve mesut yükselmesini bekleyerek büyük, küçük bütün halkına en sıcak ve samimi özlemlerimin ulaştırılmasını rica ederim."

23 Haziran 1923 – İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi "fahri profesörlük" diplomasının. Necip Asım (Yazıksız), İsmail Hakkı (İzmirli) ve Şemsettin (Günaltay) Beylerden oluşan heyet tarafından Ankara'da Atatürk'e takdimi.

23 Haziran 1923 – Atatürk'ün, Çankaya'da Sovyet Elçisi Suriç'in güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

24 Haziran 1923 – [Topkapılı Mehmet Bey](#)'e dair vatana üstün hizmet faslından maaş bağlanması hakkında, TBMM aşağıdaki kararı oy birliği ile almıştı: "TBMM Başkanlığından: İstanbul'un düşman altında bulunduğu sırada, Osmanlı ordusunun depolanan silah ve teçhizatını her an ölümlerle karşı karşıya kalarak Anadolu'ya kaçıran, düşmanın gizli istihbarat teşkilatının içinde yuvalanarak, milli kuvvetlere çok yararlı bilgiler sağlayan M.M.Grubu Başkanı Topkapılı Mehmet Bey'e, Vatana Üstün Hizmet faslından ayda 1.500 lira maaş bağlanması Büyük Meclis'in 24 Haziran 1923 tarihli toplantısında oy birliği ile kararlaştırıldı."

24 Haziran 1923 – 24 Haziran 1923 tarihli TBMM kararınca Topkapılı Cambaz Mehmet'e ayda 1.500 lira maaş bağlanır. O devirde bir tavuğun fiyatı 12,5 kuruştur. Bu demektir ki Topkapılı'ya bağlanan maaş, bugünün parasıyla ayda yaklaşık 10 milyar liradır. Peki Topkapılı Cambaz Mehmet böylesine yüksek ve sürekli bir ödül kazanınca ne der? "Ben bir şey yapmadım. Vatanım için, Mustafa Kemal Paşam için üzerime düşen görevi yerine getirmeye çalıştım. Hizmetleri gerçekleştiren arkadaşlarımdır. Ben buna layık değilim" Topkapılı Cambaz Mehmet, bugünün parasıyla ayda yaklaşık 10 milyar lira maaşı Kızılay'a devreder. Tek kuruşunu bile almaz.

24 Haziran 1923 – Lozan Barış Antlaşması imzalandı. Toplam 143 madde ile çeşitli sözleşme ve protokol biçimindeki 17 ek'ten ibaret olan antlaşmanın imzalanması nedeniyle Mustafa Kemal, İsmet Paşa'yı kutladı.

24 Haziran 1923 – Milli mücadeleden sonra TBMM'nin milletvekilliği teklifini geri çevirerek Topkapı'daki mütevazı evine çekilen "Demir" takma lakaplı Topkapılı Cambaz Mehmet TBMM tarafından 24 Haziran 1923 tarihinde, "Vatana Hizmet Faslından mahiye (ayda) 1500 lira maaş ile ödüllendirilmiştir." (Ben sadece üzerime düşeni yaptım diyen Topkapılı bu maaşı da almamış ve Kızılay'a devretmiştir. Topkapılı 1932 yılında hayata veda etmiştir. Mustafa Kemal'in Mim Mim Grubundaki takma adı ise; "NUH'tur."Nuh adı aynı zamanda Mim Mim grubunun parolasıdır.)

25 Haziran 1923 – Mustafa Kemal Paşa İzmir'den milletvekili seçildi.

26 Haziran 1923 – General Harrington, Abdülmecid Efendi'yi ziyaret etti.

28 Haziran 1923 – Darülfünun Mustafa Kemal'e "Fahri Müderrislik Şahadetnamesi" gönderdi.

28 Haziran 1923 – Gazi Mustafa Kemal, kendine "Müderrislik Şahadetnamesi" gönderen İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi'ne teşekkür telgrafı yolladı. Atatürk'ün, kendisine "fahri profesörlük" diploması gönderen İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi'ne teşekkür telgrafı: "...Millî bağımsızlık, millî kültür ile eş olduğu cihetle, işgal etmekte olduğunuz öğretim kürsülerinde memleketin siz bilim adamları da, hiç şüphesiz aynı savaşın kahramanlarıdır."

29 Haziran 1923 - Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında Lozan'da suçluların geri verilmesi ve başka konularda sözleşmeler imzalanması için görüşmeler başladı. (Anlaşma 6 Ağustos'ta imzalandı.)

29 Haziran 1923 – Fenerbahçe, İşgal Kuvvetleriyle oynadığı "General Harrington" kupasını kazandı.

29 Haziran 1923 – Harrington kupası futbol maçı, Taksim Stadı'nda Fenerbahçe ile İngiliz Gardlar karması arasında oynanmıştır. Harrington gazetelere verdiği ilanlarda kendisine güvenen bir Türk kulübüyle, İngiliz Gardlar Karması'nın maç yapmak istediğini belirtmişti. İlanda ayrıca, kazanan takıma özel olarak yaptırılan Harrington Kupası'nın verileceği belirtilmişti. Bu ilanı FB kendisine yönelik bir maç daveti olarak algılamış ve İngilizlere aynı gün şu yazılı cevabı vermişti: "İstanbul ve Havalisi Müttefik Kuvvetleri Komutanlığı Cenab-ı Alisi'ne; Fenerbahçe Spor Kulübü, bütün kulüplere vaki davetinize muttali olmuştur. Kulübümüz, arzu duyulan futbol maçını, yine arzu buyrulan gün ve saatte yalnız kendi kadrosuyla oynamaya hazır ve cevabınıza muntazır olduğunu cenab-ı alilerine bildirmekle kesbi şeref eyler." Maçın adı konmuştu: Gardlar Karması-Fenerbahçe. Harrington, Gardlar karması'nın dünyaca ünlü İngiliz Çelse kulübünden getirttiği dört futbolcuyla takviye etmişti. Maçın önemi, diğer takımları da harekete geçirmiş, FB'nin ezeli rakibi GS, başta Aslan Nihat olmak üzere en iyi birkaç futbolcusunu FB'ye vermeyi teklif etmiş, ancak FB, ezeli rakibine teşekkür ederek bu maça kendi kadrosuyla çıkacağını belirtmiştir. Maç, 29 Haziran 1923'te Taksim Stadı'nda oynanmıştır. Fenerbahçe, Gardlar Karmasını 2-1 yenmiş ve Harrington Kupası'nı almıştır. Bu kupa bugün FB Müzesi'nde sergilenmektedir. İşgal kuvvetleri giderayak FB'den unutamayacakları bir tokat yemişti. Zafer haberi kısa sürede Türkiye sınırlarını aşmış ta İsviçre'ye kadar gitmişti. Lozan Görüşmelerini yürütmek için İsviçre'de bulunan İsmet Paşa, FB'nin İngiliz Gardlar Karması'nı yenerek Harrington Kupası'nı aldığını duyunca çok sevinmiş ve bir telgrafla FB'yi tebrik etmiştir. İsmet Paşa'nın FB'ye gönderdiği telgraf şöyle bitiyordu: "Heyetimiz adına meserretle gözlerinizden öperim... İsmet."

4 Temmuz 1923 – Atatürk'ün, Lozan'da bulunan İsmet Paşa'ya telgrafı: "...Sizce esasen bilinen esas görüş üzerinde kararlı ve ısrarlı olduğumuz ve bunlarda lehimizde başarısızlık halinde askerî vasıtalarla yapılabilecek hususlar ve bunların sonuçları malûmdur. Biz bu harekâtın yapılmasını ve sonucun elde edilmesini memleketimizin yüksek çıkarları için çoktan uygun görmekteyiz. Çok iyi takdir buyurulacağı gibi sizden yiğitçesine bir hareket ve onun kuvvetli bir ihtimal olan neticesini beklerim." [Kocatürk]

10 Temmuz 1923 – İstanbul'da Harp Akademisi Beyazıt'ta Harbiye Nezaretinde kuruldu. 1923-1924 yılları arasında Beyazıt'ta Harbiye Nezaretinde faaliyet göstermiştir.

10 Temmuz 1923 – Türk milletinin ve onun değerli varlığı Türk Silâhlı Kuvvetlerinin insana yaptığı yatırımın en güzel örneği olan Harp Akademileri 1848 yılında kurulmuş, ilk mezunlarını 1849 yılında vermiştir. Kaynak: harpak.tsk.mil.tr

10 Temmuz 1923 – İstanbul'daki en eski askeri kurumlarımızdan olan Harp Akademileri'nden siyasi tarihimizde iz bırakan birçok asker ve devlet adamı yetişmiştir. Akademi de halen kurmaylık eğitimiyle birlikte milli savunma, yüksek komuta vs. konularında da eğitim verilmekte; iletişim, halkla ilişkiler gibi askerlikle ilgili yan kollarda da öğrenciler bilgilendirilmektedir. Kaynak: ibb.gov.tr

10 Temmuz 1923 – Fener Kilisesi Patriği Meletios, Yunanistan'a kaçtı.

12 Temmuz 1923 – İstiklal Marşı için Ali Rifat Bey'in (Çağatay) bestelediği eser seçildi. Bu marş 7 yıl okunduktan sonra 1930'da Osman Zeki Bey'in (Üngör) bestesiyle değiştirildi.

12 Temmuz 1923 – Polonya ile ticaret antlaşması imzalandı.

13 Temmuz 1923 – Atatürk The Saturday Evening Post yazarı İsaac F. Marcossion'a verdiği demeçte; **“Emperyalizm ölüme mahkumdur. (...) Demokrasi insan ırkının ümididir. (...) Yeni Türkiye'nin temelindeki fikir aynen budur. Biz ne zor kullanmak ne de fetih istiyoruz. Yalnız bırakılmamaızı ve kendi ekonomik ve siyasal kaderimizi kendimizin belirlemesine izin verilmesini istiyoruz. Yeni Türk demokrasisinin tüm binası bunun üzerine kuruludur. Şunu da ilave edeyim ki, bu demokrasi Amerikan düşüncesini temsil eder, şu farkla ki siz kırk sekiz devletsiniz, biz bir tek büyük devletiz.”** (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.371)

13 Temmuz 1923 – Atatürk The Saturday Evening Post yazarı İsaac F. Marcossion ile mülakatında; **“Panislamizm, din ortaklığını temel alan bir federasyon demektir. Panturanizm ise ırkı temel alan aynı çeşit bir çaba ve ihtiras ortaklığını temsil ediyordu. Her ikisi de yanlışti. Panislamizm fikri, asırlar önce viyana kapılarında, Türklerin Avrupa'da ulaştıkları en kuzey noktada öldü. Panturanizm de doğu ovalarında mahvolup gitti.”** Devamında şöyle dedi; **“Emperyalizm ölüme mahkumdur. Demokrasi insan ırkının ümididir.”** (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.500)

13 Temmuz 1923 – Atatürk'ün, Amerika'da yayımlanan “The Saturday Evening Post” dergisi yazarlarından Isaac F. Marcossion'u Çankaya'da kabulü ve görüşmesi: **“Yeni Türkiye'nin ilk ve en önemli düşüncesi siyasal değil, ekonomiktir. Biz, dünya üretiminin de, tüketiminin de bir parçası olmak istiyoruz.”** [Kocatürk]

13 Temmuz 1923 – The Saturday Evening Post yazarı İsaac F. Marcossion ile mülakatında Atatürk 'Dünyanın bugünkü hastalığı için ilacınız nedir ?' sorusuna cevaben şöyle der; **“Aptalca şüphe ve güvensizlik değil, akıllıca işbirliği.”** (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.22.)

14 Temmuz 1923 – Atatürk, Ankara'da, Fransız Milli bayramı dolayısıyla Fransız Albay Mougin'in verdiği yemekte yaptığı konuşmasında; **“Fikirler baskı ve şiddetle, top ve tüfekte asla öldürülemez.”** (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.103.)

15 Temmuz 1923 – Birinci Heyet-i İlmiye toplantısı yapıldı. (Toplantı sonunda Halk Eğitimi raporu hazırlandı. 25 Kasım 1933 tarihinde halk eğitimi çalışmalarına başlandı.)

18 Temmuz 1923 – Atatürk'ün, Çankaya'da, dil uzmanlarından Mithat Sadullah (Sander) Bey'i kabulü.

18 Temmuz 1923 – İsmet Paşa'nın, hükümetten beklediği cevabın gecikmesi üzerine Lozan'dan Atatürk'e telgrafı: **“...Eğer hükümet, kabul ettiğimiz şeylerin reddinde kesin ısrarlı ise, bunu bizim yapmaktığımızı imkân yoktur. ...Hükümetten teşekkür beklemiyoruz. Yaptıklarımızın hesabı tarihe bırakılmıştır.”**

19 Temmuz 1923 – Gazi Mustafa Kemal, İsmet İnönü'ye Lozan Konferansı konusunda telgraf gönderdi.

19 Temmuz 1923 – Atatürk'ün, Lozan barış görüşmeleri esnasında İsmet Paşa ile Vekiller Heyeti Başkanı Rauf Bey arasında çıkan anlaşmazlık ve Ankara ile yazışmaların gecikmesi üzerine İsmet Paşa'ya telgrafı: "Hiç kimsede tereddüt yoktur. Kazandığınız başarıyı en sıcak ve samimî hislerimizle tebrik emek için usulen imza olunduğunun bildirilmesini bekliyoruz." [Kocatürk]

20 Temmuz 1923 – İsmet Paşa'nın, Lozan'dan Atatürk'e telgrafı: 'Her dar zamanımda Hızır gibi yetişirsin. Dört, beş gündür çektiğim azabı tasavvur et! Büyük işler yapmış ve yaptırmış adamsın! Sana bağlılığım bir kat daha artmıştır!' [Kocatürk]

23 Temmuz 1923 – Atatürk'ün, akşam Lâtife Hanımla beraber Ankara'dan trenle İzmir'e hareketi.

23 Temmuz 1923 – Türkiye-Polonya dostluk antlaşması imzalandı.

24 Temmuz 1923 – **Lozan Barış Antlaşması imzalandı.** Günümüz Türkiye'sinin sınırlarının çizildiği Lozan Antlaşması imzalandı. Türkiye'nin bugünkü sınırlarını çizen ve Ankara'nın Türkiye'nin meşru hükümeti olarak uluslar arası alanda tanınmasını sağlayan Lozan Barış Antlaşması imzalandı.

24 Temmuz 1923 – Türkiye'nin bağımsız ve egemen bir devlet olarak tanınmasını sağlayan Lozan Barış Antlaşması imzalandı. Gazi Mustafa Kemal: "Bu antlaşma, Türk milleti aleyhine, yüz yıldan beri hazırlanmış ve Sevr Antlaşması'yla tamamlandığı zannedilmiş bir büyük suikastın yıkılışını ifade eden bir belgedir."

24 Temmuz 1923 –Lozan Anlaşması mecliste onaylandı. (Nutuk)

24 Temmuz 1923 – Atatürk önderliğinde Milli Mücadele'ye başlayan Türk ulusu savaş meydanlarında büyük zaferler kazanmış ve Lozan Antlaşması (24 Temmuz 1923 imzalanmış barış antlaşması) ile siyasi ve hukuki alanda tescil etmiştir. Lozan barış görüşmeleri 8 ay sürmüş ve Türk tarafının kayıtsız şartsız bağımsızlık talebi nedeniyle çetin geçmiştir.

24 Temmuz 1923 – Atatürk der ki: "Bu Antlaşma, Türk milleti aleyhine, asırlardan beri hazırlanmış ve Sevr Antlaşmasıyla tamamlandığı zannedilmiş büyük bir suikastın yıkılışını ifade eder bir vesikadır. Osmanlı devrine ait tarihte örneği bulunmayan bir siyasî zafer eseridir." [Kocatürk]

24 Temmuz 1923 – Atatürk'ün, Lozan Antlaşması'nın imzalanması üzerine İsmet Paşa'ya tebrik telgrafı: "Memlekete bir dizi faydalı hizmetlerden ibaret olan ömrünüzü bu defa da tarihî bir başarıyla taçlandırdınız!"

24 Temmuz 1923 – Atatürk'ün, Lozan Antlaşması'nın imzası ve kurban bayramı nedeniyle orduya tebrik mesajı: "...Harp sahasında olduğu kadar siyasî sahada da Türk milletinin hakları, ısrarla ve ehliyetle savunulmuştur. Şimdiye kadar hiçbir ordunun tahammül etmediği derecede ağır bir görevi, büyük mazisinin şöhretine lâayık bir surette yerine getirmiş olan kahraman ordumuz, bugün kurtulan vatanın ufuklarında bayram ve barış güneşinin beraber doğduğunu görüyor. Dünya ve tarih karşısında Türk milletine karşı üstlendikleri görevi başarmaktan dolayı şimdi pek haklı olarak mutluluk ve iftihar duyan aziz silâh arkadaşlarımın, aynı mutluluk ve iftihar hissiyle bayramlarını tebrik ediyorum."

24 Temmuz 1923 – Atatürk'ün, eski Macar Başbakanı Frederik'e yazdığı mektubun, Macar Milli Meclisi'nde şiddetli alkışlarla karşılanması: "...istikamet, metanet ve nefisten fedakârlık, zafere ulaştırır. Ümitsizliğe düşmeyiniz. Zira gelecek, arzu ve imanı olana vaat edilmiştir." [Kocatürk]

27 Temmuz 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber Ankara'dan İzmir'e gelişi.

27 Temmuz 1923 – Atatürk'ün, akşam Göztepe'de kalmakta olduğu köşkün penceresinden halkı selâmlaması ve söyledikleri: "...Memleket ve milletin menfaatine yan bakanların yeri ya denizin dibi yahut toprakların altıdır."

28 Temmuz 1923 – Atatürk'ün, İzmir'de kurularak çalışmalarına başlayan İhtiyat Zabıtları Cemiyeti'ne onbin lira bağışta bulunması.

29 Temmuz 1923 – Atatürk'ün, Yahya Kemal (Beyatlı) Bey'e, Urfa milletvekilliğine seçilmesi nedeniyle memnuniyetini bildiren ve başarı temenni eden telgrafı.

29 Temmuz 1923 – Batı Cephesi karargâhı Ankara'ya taşındı.

2 Ağustos 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber İzmir'den Ankara'ya dönüşü.

2 Ağustos 1923 – İtalya eski Başbakanı Nitti'nin, Lozan Antlaşması'nın imzalanması nedeniyle Atatürk'e kutlama mektubu.

4 Ağustos 1923 – Rauf Bey (Orbay) İcra Vekilleri Heyeti Reisliği'nden (başbakanlık) ayrıldı.

4 Ağustos 1923 – Fethi Ali Okyar'ın, Rauf Orbay'ın başbakanlıktan ayrılması üzerine başbakan seçilmesi.

5 Ağustos 1923 – Çanakkale'de savaşan Avusturyalı General Charles Ryan'ın, Atatürk'e mektubu: "Türkiye'nin eski ve içten bir dostu olarak bu birkaç satırı yazmaya ve Türkiye'nin yeniden canlandırılmasındaki ve memnuniyet verici barışın yapılmasındaki önemli payınız sebebiyle size yürekten tebriklerimi sunmaya kalkıştım. Sizin faaliyetleriniz ve askerlerinizin muhteşem davranışı olmasaydı, Türkiye acınacak durumda olurdu. Şimdi Türkiye'nin, dünya ülkeleri arasındaki eski ve mağrur yerini almak için emin bir yolda bulunduğuna inanıyorum." [Kocatürk]

5 Ağustos 1923 – Genelkurmay Başkanlığı, barış, konuş ve kuruluş planını uygulamaya başladı.

6 Ağustos 1923 Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında Lozan'da suçluların geri verilmesi ve başka konularda sözleşmeler imzalandı. (Görüşmeler 29 Haziran'da başlamıştı.)

6 Ağustos 1923 – Atatürk'ün, Meclis'teki başkanlık odasında, -İzmir'de kurularak çalışmalarına başlayan- İhtiyat Zabıtları Cemiyeti temsilcilerini kabulü ve cemiyetin fahrî başkanlığını kabul edişi.

6 Ağustos 1923 – Lozan görüşmelerine gözlemci olarak katıldığı için anlaşmaya imza koymayan ABD ile 6 Ağustos 1923'de dostluk ve ticaret anlaşması imzalandı. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.245.)

8 Ağustos 1923 – Atatürk'ün, yeni yasama dönemi için seçilen milletvekilleriyle, Halk Partisi kurulması hakkında konuşması.

8 Ağustos 1923 – Mustafa Kemal Atatürk, “Halk Fırkası” ile ilgili geniş bir konuşma yaptı. (9 Ağustos’ta fırka nizamnamesi görüşülmeye başlandı, 9 Eylül’de kabul edildi. 11 Eylül’de fırka resmen kuruldu. 10 Kasım 1923’te fırkanın ismi “Cumhuriyet Halk Fırkası” oldu.) (Atatürk ve siyaset, Cevat Şenol)

10 Ağustos 1923 – Lozan Antlaşması’nın imzalayan İsmet Paşa ve beraberindekiler yurda döndü.

11 Ağustos 1923 – T.B.M.M.’nin ikinci dönemi başladı.

11 Ağustos 1923 – İkinci T.B.M.M.’nin açılması.

11 Ağustos 1923 – Yapılan seçimlerden sonra Büyük Millet Meclisi’nin ikinci dönemi açılarak, çalışmalara başlandı. Birinci Meclis’teki mebusların yüzde 28’i tekrar seçildi. Hıyanet-i Vataniye Kanunu’ndaki değişikliklerle birlikte adaylara getirilen bazı güçlükler nedeniyle, İkinci Grup’un adaylarının seçime katılmama kararı grubun sonu oldu.

11 Ağustos 1923 – Atatürk’ün, İstanbul’dan gelen izcileri Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde teftişi.

13 Ağustos 1923 – Gazi Mustafa Kemal’in, Ankara Milletvekilliğini kazanması.

13 Ağustos 1923 – Atatürk’ün, 2. defa Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı’na seçilmesi.

13 Ağustos 1923 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin ikinci devre I. toplantı yılını açış konuşması: “...Memleketimizi bayındır, halkımızı mutlu yapacağız ve refaha kavuşturacağız. Ümidimiz, kararımız ve bilhassa milletimizin ve Yüce Meclisinizin göstereceği birlik ve dayanışma, ilerleme ve uygarlık yolundaki çalışmamızda elbette başarının kefilisi olacaktır.”

13 Ağustos 1923 – Mustafa Kemal meclis konuşmasında, kurtuluş savaşının ne zorluklarla kazanıldığını anlattı, şehitlerimizin ruhuna FATİHA istedi.

14 Ağustos 1923 – Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde, Fethi (Okyar) Bey’in icra Vekilleri Heyeti Başkanlığı’na seçilmesi.

14 Ağustos 1923 – Fethi Bey (Okyar) yeni İcra Vekilleri Heyeti’ni (Bakanlar Kurulu) kurarak, meclise sundu.

14 Ağustos 1923 – Hükümet programında müzeciliğe geniş yer ayrıldı.

14 Ağustos 1923 – Atatürk’ün, akşam Heyet-i İlmiye üyeleri şerefine Ankara Türkocağı’nda verilen çayda bulunması ve üyelere söyledikleri: “...Şimdiye kadar askerlik ve siyaset alanında kazanılan zaferin, kültür ve bilim alanında da temin edileceğini ümit ederim.”

14 Ağustos 1923 – Sovyet Elçisi Suriç’in, Atatürk’e, Lozan Antlaşması’nın imzası ve Meclis’in 2. devre çalışmalarına başlaması nedeniyle Sovyet Hükümeti adına Çiçerin’in tebriklerini sunan mektubu.

14 Ağustos 1923 – Ankara Milletvekili Atatürk yeniden TBMM Başkanı seçildi.

15 Ağustos 1923 – Atatürk’ün 2. defa Meclis Başkanlığı’na seçilmesi nedeniyle Halife Abdülmecit Efendi’nin tebrik telgrafı.

15 Ağustos 1923 – Mustafa Kemal, TBMM ikinci dönemini açarken milli mücadele sırasında dini siyasete alet ederek halkın yüce duygularını siyasi emellerine alet edenleri “**ŞEYTANLIKLA**” suçladı.

16 Ağustos 1923 – Atatürk'ün, Ankara Türk ocağı toplantısında Ali Sami (Yen)'in sunduğu bilgi üzerine söyledikleri: “...Biz henüz Avrupa derecesine gelmedik. Sporda tek ve açık bir amaç gözetmek lâzımdır. Sporu ya propaganda için yapacağız, yahut da bedensel gelişmemizi temin için yapacağız.”

18 Ağustos 1923 – İzmir'den de seçilmiş olan Gazi Mustafa Kemal, Ankara milletvekilliğini kabul etti.

23 Ağustos 1923 – Meclis akşam saatlerinde, Lozan Barış Antlaşması'nı onayladı. Antlaşma 14'e karşı 213 oyla onaylandı. Antlaşmaya göre onay tarihinden itibaren İstanbul ve Boğazlar 6 hafta içinde boşaltılacak.

23 Ağustos 1923 – Lozan Barış Antlaşması'nın TBMM Görüşmelerinde Dışişleri Bakanı İsmet İnönü anlaşmanın faydalarını içeren bir konuşma yaptı.

23 Ağustos 1923 – **Vahdettin Taksim camisini 7000 liraya Fransızlara sattı.** (Maliye Nazırı Mehmet Rifat Bey'di.) 20 Şubat 1913 tarihli sözleşmede açık tutulması istenen Taksim camii, bu yeni sözleşme ile 'nakledilecek' ibaresiyle anıldı ve Sofraköy'de bir camii yapılması şartıyla satış gerçekleşti. Lakin bu satış resmi gazeteden (Takvim-i Vakayi) dahi saklandı. (Charles Harington, Atilla Oral)

24 Ağustos 1923 – İngilizler İstanbul'u, 24 Ağustos 1923'de terk etmeye başladı. (Terk, 2 Ekim 1923 tarihinde, 13 Kasım 1918'den 1837 gün sonra tamamlandı.)

25 Ağustos 1923 – Yunanistan Lozan anlaşmasını onayladı.

26 Ağustos 1923 – Vakit gazetesi haberi; “ ... milli hükümet nişanları lağvediyor. Eskiden verilmiş olan nişanların hiçbir zaman takılmayacak. Ecnebi nişanlarının takılması müstesnadır. Hükümetçe yalnızca İstiklal madalyasından başka hiçbir madalya ve nişan tanınmamaktadır.”

29 Ağustos 1923 – İngiltere Hükümeti Türkiye ile savaş nedeniyle sürdürdüğü ticaret yasağını kaldırdı.

1 Eylül 1923 – Batı Cephesi karargâhı kaldırıldı.

5 Eylül 1923 – Fethi Bey (Okyar) hükümetin icra programını mecliste okudu.

5 Eylül 1923 – Atatürk'ün, Çankaya'da İleri gazetesi muharriri Suphi Nuri (İleri) ile görüşmesi ve söyledikleri: “...Ordu vazifesini yaptı. Memleketin bilim ve kültür adamları, memurları, milletvekilleri, iş adamları devleti idare mevkiine geçtiler. Kendilerini gösterebilirler. Bu vatani hür ve mutlu bir hale getirsinler!”

5 Eylül 1923 – Atatürk'ün, öğleden sonra Meclis'teki başkanlık odasında Makedonyalılar Cemiyeti üyesi İhsan Bey'i kabulü ve değişim yolu ile gelecek soydaşlarımız hakkında görüşmesi. [Kocatürk]

7 Eylül 1923 – İkdam, Akşam, İleri, Tercüman-ı Hakikat, Tevhid-i Efkâr, Tanin, Vatan ve Vakit gazeteleri, dizgici grevi nedeniyle çıkamayınca ortaklaşa “Müşterek” gazetesini yayımlamaya başladı. “Müşterek” gazete iki hafta çıktı.

9 Eylül 1923 – Halk Fırkası kuruldu. Cumhuriyet Halk Partisi, Atatürk tarafından 9 Eylül 1923'de kuruldu.

9 Eylül 1923 – Halk Fırkasının teşekkülü. Halk Fırkası Tüzüğü onaylandı. Böylece CHP'nin kuruluşu gerçekleştirildi. Halk Fırkası'nın nizamnamesi (tüzüğü) mebus olan üyeler tarafından kabul edildi. Böylece ilk siyasi partinin kuruluşu için gerekli olan ilk adım atıldı.

9 Eylül 1923 – Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki Halk Partisi üyeleri tarafından "Halk Partisi Tüzüğü"nin kabul edilmesi. (Parti, 11 Eylül 1923 tarihinden itibaren kurulmuş, ancak İçişleri Bakanlığı'na kuruluş dilekçesi 23 Ekim 1923 günü verilmiştir). [Kocatürk]

9 Eylül 1923 – CHP Tüzüğü'nün 1. Maddesi'nde aynen şöyle denilmektedir: "Cumhuriyet Halk Partisi; Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde; Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin devamı olarak 9 Eylül 1923 tarihinde kabul edilen 'Parti Tüzüğü' ile kurulmuştur."

9 Eylül 1923 – Cumhuriyet Halk Partisi, Atatürk tarafından, "Halk Fırkası" adıyla 9 Eylül 1923'de kuruldu. Kurtuluş Savaşını örgütleyen ve yürüten "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"nin devamıdır. 20 Kasım 1923'de, "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" Halk Fırkası'nın bünyesine katıldı. Partinin adı 10 Kasım 1924'de "Cumhuriyet Halk Fırkası," 1935 yılında da (4. Kurultay) "Cumhuriyet Halk Partisi" oldu. Halk Fırkası'nın kuruluş dilekçesi 11 Eylül 1923 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na verildi.

9 Eylül 1923 – Halk fırkası kuruldu. (Partinin kökleri 1. Kurultay kabul edilen Sivas kongresine kadar dayanır. Bu kongrede muhtelif müdafaa-i Hukuk cemiyetleri "Anadolu Müdafaa-i Hukuk cemiyeti" adı altında birleşmiştir. (23 Nisan 1920'de TBMM bu cemiyetin delegelerinden oluşmuştur ancak 1922 de meclis birinci grup ve ikinci grup olarak ikiye ayrılmıştır. Birinci grup 8 Nisan 1923'de seçimlere tek liste ile girerek biri dışında bütün milletvekilliklerini almıştır. Mustafa Kemal, Lozan anlaşmasının kabulünden sonra 9 Eylül 1923'te "9 Umde (ilke)" adı verilen siyasi programı ilan etmiş ve iki gün sonra içişlerine verilen dilekçe ile kendisine bağlı milletvekillerinden oluşan "halk fırkasını" kurmuştu.) (Mustafa Kemal ile birlikte parti kurucuları; Refik Saydam, Celal Bayar, Sabit Sağıroğlu, Münir Hüsrev Göle, Cemil Ünaydın, Kazım Hüsnü, Saffet Arıkan, Zülfü Bey ve ilk genel sekreter Recep Peker'di. (10 Kasım 1923'te fırkanın ismi Cumhuriyet halk fırkası oldu. 1935'teki 4. kurultay ile adı Cumhuriyet Halk Partisi oldu.) (Geldikleri gibi giderler, Kahraman Yusufoglu)

9 Eylül 1923 – Atatürk'ün, İzmir'in kurtuluş yıldönümü nedeniyle İzmir Belediye Başkanlığı'na kutlama telgrafı: "9 Eylül 1923 günü, sevgili hemşehrilerimizin samimî ortamında bulunmak benim için bir mutluluk olurdu. Ne çare ki, yine millet ve memleketimizin kurtuluş ve refahına ait mühim uğraşlarım, beni bu mutluluğa erdirmekten, bu şerefli vazife men ediyor."

10 Eylül 1923 – Atatürk'ün, açılışı nedeniyle saygı ve bağlılık dileklerini ileten Tekfurdağı Türkocağı Başkanlığı'na başarı telgrafı.

11 Eylül 1923 – Halk Fırkasının kurulması ve Mustafa Kemal'in Halk Fırkası Genel Başkanlığına seçilmesi. Atatürk'ün, "Halk Partisi Genel Başkanlığı"na seçilmesi.

11 Eylül 1923 – Atatürk'ün, Meclis'teki başkanlık odasında -Mersin'den Ankara'ya gelen- Şeyh Sunusi'yi kabulü.

15 Eylül 1923- Mustafa Kemal'in genel başkanlığa getirildiği Halk Fırkası'nda Umumi Katipliğe (Genel Sekreterlik) de Kütahya mebusu Recep Peker seçildi.

15 Eylül 1923 – Lozan Antlaşması uyarınca Edirne'ye bağlı Karaağaç istasyonu Yunanlılardan teslim alındı.

19 Eylül 1923 – Atatürk'ün, Yarbay İbrahim Bey'in oğlu Kemalettin Efendi'nin hatıra defterine yazdıkları: "Oğlum Kemalettin! Babanın iyi ahlâklı bir insan, temiz bir asker olduğunu öğrendim. Seni, fotoğrafından incelemekle fikir çıkarmaya kalkışmayacağım. Babanın verdiği öğütler kıymetlidir. Ben, yalnız şunu ilâve edeceğim. Hatıra defterini başkalarının yazıları ile doldurmaya heves etmektense, hayat defterini kendi faaliyet ve fazilet eserleriyle doldurmaya bak!" [Kocatürk]

20 Eylül 1923 – İstanbul'da , kapütilyasyonların öngördüğü yabancı devletlere ait postaneler kapatıldı.

21 Eylül 1923 – Bozcaada Yunanlılardan alındı.

21 Eylül 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber, Ankara Türkocağı salonunda toplanan Himaye-i Etfal (Çocuk Esirgeme Kurumu) Kongresi'nin açılışını izlemesi.

22 Eylül 1923 – İmroz Yunanlılardan alındı.

22 Eylül 1923 – Mustafa Kemal Avusturya'da yayınlanan Neue Freie Presse gazetesi muhabirine (Hans Lazar) Cumhuriyet'in İlanı'na dair mülakat verdi. (Sözleri 27 Eylül tarihli Hakimiyet-i Milliyе gazetesinde de yayınlandı.)

23 Eylül 1923 – Evlilik ilmühaberine dair "İzinname-i Şer'i Sureti" tanzimi.

23 Eylül 1923 – Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu rejimin cumhuriyet olduğu açıklı. Nitekim bu gerçeği 23 Eylül 1923'te New Free Press muhabirine verdiği demeçte şöyle itiraf edecekti: "Yeni Türkiye, Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun ilk maddelerini size tekrar edeceğim: Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir. Yürütme kudreti, yasama yetkisi, milletin biricik gerçek temsilcisi olan Meclis'te belirmiş ve toplanmıştır. Bu iki cümleyi bir kelimedede özetlemek mümkündür: Cumhuriyet."

23 Eylül 1923 – Atatürk, gizli Cumhuriyet fikrini 23 Eylül 1923'te New Free Press muhabirine verdiği demeçte şöyle itiraf edecekti: "Yeni Türkiye, Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun ilk maddelerini size tekrar edeceğim: Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir. Yürütme kudreti, yasama yetkisi, milletin biricik gerçek temsilcisi olan Meclis'te belirmiş ve toplanmıştır. Bu iki cümleyi bir kelimedede özetlemek mümkündür: Cumhuriyet."

25 Eylül 1923 – Milli sınırlar dışında kalmış ve Milli Mücadele'ye katılmamış olanlara yapılacak işlemleri belirten 347 sayılı kanun T.B.M.M.'nde kabul edildi.

27 Eylül 1923 – Harp Okulu, İstanbul'da Harbiye'deki binasına taşındı.

27 Eylül 1923 – Atatürk'ün, Avusturya'da yayınlanan "Neue Freie Presse" muhabiri J. H. Lazar'a, Cumhuriyet idaresi, Türkiye'nin doğu, batı ilişkileri hakkında demeci: "...Yeni Türkiye Anayasası'nın ilk maddelerini size tekrar edeceğim: Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Yürütme kudreti, yasama yetkisi milletin yegâne gerçek mümessili olan Meclis'te belirmiş ve toplanmıştır. Bu iki kelimeyi bir kelimedede özetlemek mümkündür: Cumhuriyet!" (Bu görüşme, adı geçen gazetenin 2 Ekim 1923 tarihli sayısında yayımlanmıştır). [Kocatürk]

27 Eylül 1923 – Atatürk'ün Neue Freie Presse muhabirine halifelik sorununa dair verdiği demeç, "...Tarihimizin en mesut devresi hükümdarlarımızın halife olmadıkları zamandır."

28 Eylül 1923 – Atatürk'ün, Rumeli Müslümanlarının yerleştirilmesi ve Yunan tahribatının tamiri için yardım amacıyla İslâm âlemine bildirdiği: "...Yunan idaresindeki Müslümanları buralarda yerleştirmeye, altıyüz bin kişiye ekmek vermeye, mesken bulmaya çalışan Türkler, kardeşlerinin sefaletten yok olmaları için İslâm âleminin iyilikseverliğine müracaat ediyor." [Kocatürk]

30 Eylül 1923 – Fenerbahçe'nin altın harflerle yazdığı tarih; "Beş yıl süren İngiliz işgali 5 gol ile kapandı. FB:5 – İngiliz Takımı:1" (Tevhid-i Efkâr gazetesi, 1 Ekim 1923)

2 Ekim 1923 – Müttelik Kuvvetlerin İstanbul'dan ayrılması. İtilaf Devletlerinin son birlikleri İstanbul'dan ayrıldı.

2 Ekim 1923 – İngilizler, Lozan Antlaşması'ndan sonra, 2 Ekim 1923'te İstanbul'u boşaltıp geldikleri gibi gittiler.

2 Ekim 1923 – İngilizlerin İstanbul'u, 24 Ağustos 1923'de başlayan terki, 2 Ekim 1923 tarihinde tamamlandı. (Böylece 13 Kasım 1918'de başlayan İngiliz işgali, 1837 gün sonra sona ermiş oldu.)

2 Ekim 1923 – Mustafa Kemal'in "geldikleri gibi giderler" dediği işgal güçlerine ait son birlik, İstanbul'dan ayrıldı. İstanbul'un İtilaf Devletleri tarafından tahliyesi. İşgal kuvvetlerine ait son askeri birlikler de İstanbul'dan ayrıldı. İstanbul'da İtilaf Devletleri son birliklerinin, Dolmabahçe önünde Türk bayrağını ve Türk askerini selâmlayarak ayrılmaları. İstanbul'a 13 Kasım 1918'de gelen ve 16 Mart 1920'de kenti tamamen işgal eden İtilaf Devletleri'nin son birlikleri, Dolmabahçe rıhtımından gemilere binerek kenti terk ettiler.

4 Ekim 1923 – Anadolu Müstakil Türk Ortodoksları lideri Papa Eftim, Milli Hükümeti destekleyen beyannamesini yayınladı. Anadolu Müstakil Türk Ortodoks lideri Papa Eftim (Pavli Karahisarlıoğlu), Kuvayı Milliye lehinde bildiri yayınladı.

4 Ekim 1923 – İsmet Paşa'nın General Harrington'a mektubu; (İstanbul'u terk ederken şiddet ve çarpışmalara meydan verilmediği için teşekkürü.)

4 Ekim 1923 – İstanbul'da sansür kaldırıldı.

4 Ekim 1923 – Atatürk'ün, kendisini İstanbul'a davet eden Üsküdar ve Beyoğlu Müdafaa-i Hukuk heyetlerinin telgrafına cevabı: "...Hürriyetine kavuşan sevgili İstanbul'u, çıkacak ilk fırsatta ziyarete koşacağım."

5 Ekim 1923 – İstanbul'un düşman işgalinden kurtuluşu. 5 Ekim 1923'te İstanbul'un Anadolu yakasına gelen Türk ordusu, 6 Ekim 1923 günü coşkun bir bayram havası içinde, sevinç gözyaşları arasında ve çiçek yağmuru altında İstanbul'a girdi.

6 Ekim 1923 – Şükrü Naili (Gökberk) Paşa komutasındaki Türk birlikleri İstanbul'a girdi. Bugün İstanbul'un Kurtuluş Günü olarak kabul edildi. Türk birliklerinin, İstanbul'a girişi ve halk tarafından coşku ile karşılanması.

6 Ekim 1923 – Damat Ferit Paşa, Fransa'nın Nice kentinde öldü. Milli Mücadele'ye karşı oluşuyla tanınan, çeşitli kabinelerde nazırlık ve sadrazamlıkta bulunan daha önce yurt dışına kaçmış olan Damat Ferit Paşa, Fransa'nın Nice kentinde öldü.

6 Ekim 1923 – İngilizler Çanakkale'den ayrıldı.

8 Ekim 1923 – TBMM’nde “İslah ve Teksiri hayvanatı Ehliye kanunu” ile “koşu cemiyetlerine, koşu müsabaka ve sergilerine dair kanun” kabul edildi.

13 Ekim 1923 – Ocak’ta imzalanan Ahali Mübadelesi nüfus değişimi için 17 Temmuz’da hazırlanan iskân cetvelinde aksamaların olması üzerine Mübadele, İmar ve İskân Vekaleti kurularak Anadolu 10 iskân bölgesine ayrıldı.

13 Ekim 1923 – T.B.M.M.’nde “Mübadele İmar ve İskan Vekaleti İhdasına Dair Kanun” kabul edildi.

13 Ekim 1923 – Ankara’yı “Hükümet Merkezi” yapan kanun kabul edildi. Ankara’nın başkent olması. Ankara’nın gurur günü. Ankara, 13 Ekim 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti’nin başkenti ilan edildi.

13 Ekim 1923 – Ankara başkent ilan edildi. Avrupa, bu kararı şaşkınlıkla karşıladı. Yeni başkenti tanımamak için bir hayli direndiler.

13 Ekim 1923 – Büyük Millet Meclisi’nde Ankara’nın hükümet merkezi olmasına ilişkin kanun teklifi kabul edildi. Ankara’nın Yeni Türk Devleti’nin merkezi olduğuna dair Kanunun kabul edilişi.

20 Ekim 1923 – Atatürk’ün, -şehit yetimlerine yardım olmak üzere para gönderen- “New York Türk Yardımlaşma Cemiyeti”ne teşekkür telgrafı. [Kocatürk]

20 Ekim 1923 – Saturday evening post gazetesi, Mustafa Kemal’e “Kemal paşa” başlığıyla yayınlanan röportaj için sayfalarca yer ayırdı. Yazıyı paşanın köpekli resmi süsledi. (Latife Hanım ve köpek yavruları da resimdeydi.)

21 Ekim 1923 – Atatürk’ün, “Subay ve askerî memurların maaş ve fevkalâde ödenekleri hakkındaki Kanun” nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde konuşması: “...Memleketimiz ve milletimiz her ne vakit felâketlere maruz kaldıysa, hiç şüphesiz ki bütün vatan evlâdı, memleket evlâdı, en büyük fedakârlığa katlanmaktan çekinmemiştir. Yalnız, bütün bu memleket evlâdını, vatanın müdafaası için ölüme sevk etmek sorumluluğunu üzerine alan ve aynı zamanda onların ilerisinde göğsünü düşman kurşunlarına geren subaylardır, komutanlardır.” [Kocatürk]

23 Ekim 1923 – Büyük Millet Meclisi’nin ikinci başkanlığını yapan Ali Fuat Bey’in (Cebesoy) istifa etti.

23 Ekim 1923 – Halk Fırkası’nın kuruluş dilekçesi İçişleri Bakanlığı’na verildi; Daha önce tüzüğü kabul edilen Halk Fırkası’nın resmen kurulması için Dahiliye Vekâleti’ne dilekçe verildi.

23 Ekim 1923 – Halk Partisi’nin kuruluş dilekçesinin, Genel Başkan Gazi Mustafa Kemal ve Genel Sekreter Recep (Peker) imzalarıyla İçişleri Bakanlığı’na verilmesi.

23 Ekim 1923 – Atatürk’ün, Lâtife Hanımla beraber Ankara Türkocağı’nda açılan resim sergisini ziyareti ve bazı tabloları satın almaları.

24 Ekim 1923 – T.B.M.M.’nde (362 sayılı) “12 Rebiülevvel Gecesiyle Gününün (Saltanatın kaldırdığı 1 Kasım günü) Milli Bayram Addine Dair Kanun” kabul edildi. (27.5.1935 günlü, 2739 sayılı, ulusal bayramlarla ilgili kanun’la kaldırılmıştır.)

24 Ekim 1923 – Atatürk, Fethi Bey’den İçişleri Bakanlığı görevini bırakmasını istedi.

24 Ekim 1923 – Fethi Bey, 24 Ekim’de İçişleri Bakanlığı görevini bıraktı. Ali Fuat Paşa da aynı gün Meclis İkinci Başkanlığı’ndan ayrıldı.

25 Ekim 1923 – Halk Fırkası Grubu, muhaliflerden Rauf Bey’i Meclis İkinci Başkanlığı’na gıyaben aday gösterdi. Yine muhaliflerden Sabit Bey de gıyaben İçişleri Bakanlığı’na aday gösterildi. Atatürk, Rauf Bey’in Meclis İkinci Başkanlığı’na, Sabit Bey’in de İçişleri Bakanlığı’na aday gösterilmelerini muhaliflerin karşı hamlesi olarak değerlendirdi.

26 Ekim 1923 – Atatürk Bakanlar kurulunu akşam Çankaya’ya toplantıya çağırdı. (Fethi Okyar ve diğer bakanların istifası kararlaştırıldı.)

25-26 Ekim 1923 – Hükümet üyelerinin Çankaya’da Mustafa Kemal Paşa başkanlığında toplanması (Akabinde hükümetin yeni hükümet teşkiline imkân sağlamak maksadıyla 27 Ekim tarihinde istifa etmesi.) (Nutuk)

26 Ekim 1923 – Atatürk kabineyi Çankaya’da topladı. Yapılan durum değerlendirilmesinden sonra kabinenin istifa etmesine karar verildi. Orduların başında bulunan Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa hariç herkes istifa edecekti. İstifa eden vekiller, meclis tarafından yeni kabineye seçilmeleri halinde bu görevi de kabul etmeyeceklerdi. Atatürk, önce Meclis Hükümeti Sistemi’nin zayıflığını herkese gösterecek, sonra da bu sorunu aşmak için rejim değişikliğini gündeme getirecekti. Plan buydu.

26 Ekim 1923 – Atatürk’ün başkanlığında, Çankaya’da Vekiller Heyeti’nin toplanması ve Atatürk’ün teklifi üzerine Fethi (Okyar) Bey Kabinesi’nin istifa kararı alması.

26 Ekim 1923 – Türk Milli Futbol takımının ilk resmi maçı Romanya ile İstanbul’da oynandı. İstanbul Taksim stadındaki maç 2 – 2 berabere bitti.

27 Ekim 1923 – Hükümet istifa etti. Yeni hükümeti kurmak için mecliste kulis çalışmaları başladı. Kısa süre sonra birçok liste ortaya çıktı. Grupların sayısı gittikçe artıyor, hükümet bir türlü kurulamıyor, bunalım derinleşiyordu. Muhalefet teşkilatsızdı ve bir bütün olarak hareket edemiyordu. O gün olup bitenleri Atatürk Nutuk’ta şöyle anlatıyor: “Muhteris grubu (muhalifleri), hükümet kurmakta tamamen serbest bırakıyoruz. Kabinedeki hiçbir vekili işin içine katmaksızın istedikleri kişilerle istedikleri gibi bir Bakanlar Kurulu oluşturup ülkeyi yönetmelerinde hiçbir sakınca görmüyoruz. Fakat hükümet kurup ülkeyi yönetemeyeceklerine eminiz.”

27 Ekim 1923 – Atatürk’ün başkanlığında, Halk Partisi Meclis Grubu’nun toplanması ve Fethi Bey’in Gruba, icra Vekilleri Heyeti’nin istifasını bildirmesi. İcra Vekilleri Heyeti’nin (Bakanlar Kurulu) toplantısında, daha önce Dahiliye Vekiliği’nden istifa eden Fethi Bey’in İcra Vekilleri Heyeti Reisliği’nden (başbakanlık) de ayrılmasının kararlaştırılması sonunda, Fethi Bey bu görevden istifa etti.

27 Ekim 1923 – Fethi (Okyar) Bey Hükümeti istifa etti.

28 Ekim 1923 – Hükümet kurmak için kulis faaliyetleri 28 Ekim akşamına kadar devam etti. Ancak hükümet kurulamadı. Meclis Hükümeti Sistemi tıkanmış, işlemiyordu. Birçok milletvekili sorunu çözmek için Atatürk’ün çağrılmasını istedi. Atatürk, çağrıldı ve geldi. Hazırlanan aday listesindeki bazı kişilerin listeye girmek istemediklerini gördü. Bunun üzerine kesin bir aday listesi hazırlanmasını isteyerek oradan ayrıldı. Atatürk, beklenen anın geldiğine karar verdi. Meclisten Çankaya’ya dönerken bazı arkadaşlarını Çankaya’ya akşam yemeğine davet etti.

28 Ekim 1923 – Mustafa Kemal bazı bakan ve vekilleri Çankaya'ya yemeğe davet etti. (İsmet Paşa, Kazım Özalp, Fethi Okyar, R.Eşref Ünaydın, Fuat Bulca, Kemalettin Sami ve Halit Karsıalan davetliydi. **“YARIN CUMHURİYET’İ İLAN EDECEĞİZ!”**

28 Ekim 1923 – Akşam, İsmet İnönü, Kazım Özalp, Fethi Okyar, Ruşen Eşref Ünaydın, Fuat Bulca, Kemalettin Sami ve Halit Karsıalan Çankaya’da Atatürk’ün sofrasındaydı. Cumhuriyetten önceki son akşam yemeğini yiyeceklerdi. Sonrasını Atatürk’ten dinleyelim: “Yemek sırasında ‘Yarın cumhuriyeti ilan edeceğiz’ dedim. Orada bulunan arkadaşlar derhal düşünceme daldılar. Yemeği bıraktık. O dakikadan itibaren nasıl hareket edileceği konusunda kısa bir program yaparak arkadaşları görevlendirdim.” Atatürk, oradakilere yarın cumhuriyetin nasıl ilan edileceklerini de anlattı. Yapılan plana göre yarınki grup toplantısında Kemalettin Sami Paşa bir önerge vererek Atatürk’ü gruba davet edecekti. Misafirler çabuk gittiler. Atatürk, İsmet Paşa’nın kalmasını istedi. Hemen bir masa başına geçtiler. Yan yana oturdular. Kalem kâğıt İsmet Paşa’nın elindeydi. Atatürk söylüyor, İsmet Paşa yazıyordu. Önce yasa tasarısını görüştüler. Atatürk, 1921 Anayasası’nın bazı maddelerinde cumhuriyet için gerekli değişiklikleri yaptı. Birinci maddenin sonuna “Türkiye Devleti’nin hükümet şekli cumhuriyettir” diye ekledi. İki arkadaş, Sakarya, Büyük Taarruz, Lozan derken şimdi de cumhuriyet için baş başa vermişlerdi. Türkiye’nin kaderinin belirlendiği o geceyi İsmet Paşa şöyle anlatıyor: “Atatürk sonucu bana söylüyordu, ben yazıyordum. Böylece çerçeve tamamlandıktan sonra yeniden okudum. Atatürk, dikkatle dinledi. Düşündü. ‘Hazırlık tamam’ dedi. Ayrılmak üzere izin verdi. Ben köşkte konuktu. Odama çekildim. Ertesi sabah metni tekrar bir gözden geçirdik ve beraberce meclise gittik.” Cumhuriyetin ilanına artık sadece saatler vardı.

28 Ekim 1923 – Mustafa Kemal Paşa, Çankaya Köşkü’nde verdiği akşam yemeğinde, hazır bulunanlara sözü: “Yarın Cumhuriyet’i ilân edeceğiz!”

28 Ekim 1923 – Mustafa Kemal Paşa, Çankaya Köşkü’nde verdiği bir akşam yemeğinde sofradakilere, “Yarın Cumhuriyet’i ilân ediyoruz!” diyerek yeni devletin şeklini belirledi.

28 Ekim 1923 – Atatürk’ün, gece İsmet Paşa ile Anayasa’nın bazı maddeleri hakkında değişiklik teklifi hazırlamaları ve kanun teklifine “Türkiye Devleti’nin hükümet şekli Cumhuriyettir” kaydının konulması.

28 Ekim 1923 – Curtis Lafrance adlı on yaşlarında Amerikalı çocuğun, Atatürk’e mektubu: “Türkiye hakkında yazılan yazıları bir araya topluyoruz. Lütfen imzalı bir resminizle ufak bir mesaj gönderir misiniz?” [27 Kasım 1923 Atatürk’ün Curtis Lafrance mektubuna cevabı: “...Amerika’nın zeki ve çalışkan çocuklarına yegâne tavsiyem, Türkler hakkında her işittiklerine gerçek gözüyle bakmayıp görüşlerini mutlaka ilmî ve esaslı incelemelere dayandırmaya bilhassa önem vermeleridir.”]

28 Ekim 1923 – Mustafa Kemal, İslam alemine ve dünya Müslümanlarına bildiri yayınlayarak Batı Trakya’dan göç etmek zorunda kalan 600.000 Türk için ilk ve son kez yardım talebinde bulundu. (Türkiye üzerine notlar, Metin Aydoğan)

29 Ekim 1923 – Cumhuriyet ilân edildi. (Saat 20:30) Mustafa Kemal Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk Cumhurbaşkanı seçildi.

29 Ekim 1923 – Saat 10.00 – Halk Partisi grubu Fethi Bey başkanlığında toplandı. Bakanlar kurulu üyelerinin seçim görüşmelerine başlandı. (Nutuk)

29 Ekim 1923 – Saat 13.30 – Parti genel kurulu yeniden Fethi Bey Başkanlığında toplandı. Mustafa Kemal Paşa'nın Meclis oturumunda konuşması; "...eksiklik ve yanlışlık, uygulamakta olduğumuz usul ve şekildedir..."(Nutuk)

29 Ekim 1923 – Saat 18.00 - Meclis toplantısı açıldı. Kanun teklifi, Kanuni esasi tarafından usulen incelenip, tutanağı hazırlanırken meclis diğer bazı işlerle meşgul oldu. (Nutuk)

29 Ekim 1923 – Saat 20.30 - Sonunda Başkanlık kürsüsünde oturan Başkan Vekili İsmet Bey (Paşa) Meclis'e özetle şu bilgiyi verdi; "...Yaşasın Cumhuriyet!.." (Alkışlar) (Nutuk)

29 Ekim 1923 – Saat 20.45 – Cumhurbaşkanlığı seçimi yapıldı. Ankara Milletvekili Mustafa Kemal Paşa 158 oyun tamamını alarak Cumhurbaşkanı seçildi. (Nutuk)

29/30 Ekim 1923 – Gece durum ve kararlar memleketin dört yanına duyuruldu ve her tarafta gece yarısından sonra 101 pare top atışı yapılarak ilan edildi. (İlk kabineyi kurma görevi İsmet İnönü'ye verildi ve Meclis Başkanlığına da Fethi Bey seçildi.) (Nutuk)

29 Ekim 1923 – Halk Partisi Grubu sabah saat 10.00'da Fethi Bey (Okyar) başkanlığında toplandı. Bakanlar Kurulu seçimi için görüşmeler başladı. Ancak yine sonuç alınamadı. Bir süre sonra Kemalettin Sami Paşa'nın önergesi okundu. Önergede genel başkan olarak Atatürk'ün sorunu çözmek için görevlendirilmesi isteniyordu. Önerge kabul edildi ve Atatürk toplantıya çağrıldı. Şimdi Atatürk'e kulak verelim: "Görüşmeler sırasında Çankaya'da evimde bulunuyordum. Kemalettin Sami Paşa'nın önergesinin kabul edilmesi üzerine toplantıya davet edildim. Toplantı salonuna girer girmez doğruca kürsüye çıktım ve kısaca şu görüş ve teklifleri ortaya attım." 'Efendiler' dedim. Hükümet üyelerinin seçiminde görüş birliği sağlanamadığı anlaşılmıştır. Bana bir saat kadar müsaade buyurun. Bulacağım çözüm yolunu bildiririm." Fethi Bey bu teklifi oya koydu. Teklif kabul edildi. Atatürk bu bir saat içinde gereken kişileri meclisteki odasına davet ederek onlara 28 Ekim gecesini hazırladığı karar tasarısını gösterip bulduğu çözümü anlattı. Saat 13.30'da parti genel kurulu Fethi Bey'in başkanlığında toplandı. Atatürk tekrar kürsüye çıktı. "Kusur, takip etmekte olduğumuz usul ve şekildedir" dedi. Sonra, "Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun bazı noktalarını açıklığa kavuşturmak lazımdır. Teklifim şudur!" diyerek tasarıyı meclis kâtiplerinden birine verdi. Tasarı okunduğunda, Atatürk'ün "cumhuriyet" teklif ettiği anlaşıldı. Derhal görüşmeler başladı. Birçok milletvekili söz alarak görüşlerini bildirdi. Antalya Milletvekili Rasih (Kaplan) Hoca kürsüye geldi. Ağır ağır ve kendinden emin, "Din bakımından da en uygun hükümet şekli cumhuriyettir" dedi. Sözlerini "Yaşasın cumhuriyet!" diye bitirdi. Meclis birden hareketlendi. Bütün milletvekilleri "Yaşasın cumhuriyet" diye bağırıyordu.

29 Ekim 1923 – İsmet Paşa kürsüye geldi. Milletvekillerinin gözlerinin içine bakarak konuştu: Türkiye'de bir devlet başkanı olmamasının Avrupa ülkeleriyle ilişkileri olumsuz etkilediğini söyledi. Sonra şöyle devam etti: "Millet hâkimiyeti fiili olarak eline almıştır. O halde bunu hukuki olarak dile getirmekten neden çekiniyoruz? Cumhurbaşkanı olmadan başbakan seçilmesini teklif etmek kanunsuz olur. Bunda şüpheye yer yoktur. Başbakanın seçilebilmesi için Gazi Paşa Hazretlerinin teklifinin kanunlaşması gerekir."

29 Ekim 1923 – Sonra meclisin en yaşlı üyesi Abdurrahman Şeref Bey kürsüye geldi: "Hükümet biçimlerini birer birer saymak gereksizdir. Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Kime sorarsanız sorunuz bu cumhuriyettir. Doğan çocuğun adıdır. Ama bu ad kimilerine hoş gelmezmiş varsın gelmesin" dedi.

29 Ekim 1923 – Parti grubu toplantısının ardından meclis toplantısına geçildi. Saat 18.00’de TBMM toplantısı başladı. Tasarı okunduktan sonra oylamaya geçildi. Her milletvekili oyunu bir kaba attı. Seçim 15 dakikada bitti. Oylar sayıldı. O gün oylamaya katılan 158 milletvekilinin tamamı “cumhuriyete” olumlu oy verdi. Meclis Başkanı Çorum Milletvekili İsmet Bey (Eker) sonucu açıkladı: “Tasarı oy birliğiyle kabul edilmiştir.” Meclis coşkuyla dalgalandı. “Yaşasın cumhuriyet” sesleri meclis duvarlarını aşıp Ankara’nın sokaklarına taşdı. Cumhuriyet ilan edildiğinde saat 20.30’u gösteriyordu.

29 Ekim 1923 – Atatürk, 158 oyla, cumhuriyetin ilk cumhurbaşkanı seçildi. Meclis şimdi de “Yaşa Mustafa Kemal Paşa” diye çınılıyordu. Atatürk sanki hiçbir şey olmamış gibi sakin bir şekilde kürsüye geldi. O gün dışı ağrıyordu. Bu nedenle kısa konuştu. Milletvekillerine teşekkür etti. Sözlerini şöyle bitirdi: “Daima milletin sevgi ve güvenine dayanarak hep birlikte ileri gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mutlu, başarılı ve galip olacaktır.”

29 Ekim 1923 – Büyük Millet Meclisi şekli hükümetimizin cumhuriyet olarak ilanına karar verdi. Gazi Paşa Hazretleri müttefikan reisi-i cumhur... (Açık Söz, 30 Ekim 1923)

29 Ekim 1923 – Atatürk’ün, Halk Partisi Meclis Grubu’nun toplantısında, hükümet buhranına hal tarzi bulmak için “Anayasa’nın bazı maddelerinin açıklanması” gerektiğini bildiren konuşması ve Cumhuriyet teklifinin toplantıda kabul edilmesi.

29 Ekim 1923 – Büyük Millet Meclisi’nde, “Anayasa’nın bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi”nin derhal görüşülmesinin önerilmesi ve Türkiye Devleti’nin hükümet şeklinin Cumhuriyet olduğunun, “Yaşasın Cumhuriyet” sesleri arasında kabul edilmesi.

29 Ekim 1923 – T.B.M.M. Başkanı sonucu; “Türkiye Cumhuriyeti için yapılan seçimde oylamaya katılan üyenin sayısı 158’dir. 158 üye oybirliği ile Ankara Mebusu Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerini Cumhurbaşkanlığına seçmişlerdir” ifadesiyle açıklamıştır. Gazi Mustafa Kemal, bu dönemde dört yıl iki gün süreyle görev yapmıştır. 1927, 1931 ve 1935’teki Milletvekili seçimlerinin ardından Atatürk üç kez daha Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir.

29 Ekim 1923 – Atatürk’ün, Cumhurbaşkanı seçilmesi üzerine Meclis’e teşekkürü: “...Daima, muhterem arkadaşlarımın ellerine çok samimî ve sıkı bir surette yapışarak, onların şahıslarından kendimi bir an bile ayrı görmeyerek çalışacağım. Milletin sevgisini daima dayanak noktası sayarak hep beraber ileriye gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti, mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır.”

29 Ekim 1923 – Atatürk’ün, Fransız gazeteci Maurice Pernot’e demeci: “...Memleketimizi çağdaşlaştırmak istiyoruz. Bütün çalışmamız Türkiye’de çağdaş, bu sebeple batılı bir hükümet oluşturmaktır. Uygarlığa girmek arzu edip de, batıya yönelmemiş millet hangisidir?”

29 Ekim 1923 – Mustafa Kemal Fransız gazeteci Pernot’a verdiği demecinde; “Dinime, bizzat hakikate nasıl inanıyorsam ona da öyle inanıyorum, şuura muhalif, terakkiye mani hiçbir şey ihtiva etmiyor.” (Dinime bizzat gerçeğe nasıl inanıyorsam öyle inanıyorum. Şuura aykırı, ilerlemeye engel hiçbir şey içermiyor.)

29 Ekim 1923 – Atatürk bir yabancı basın mensubuna cevabı: “Eğer yabancı düşmanlığından o kadar pahalı elde edilen bağımsızlığa gölge düşürebilecek herşeyden nefret etme anlamı çıkarılırsa, evet bizim yabancı düşmanı olduğumuz söylenebilir... Yabancı girişimcilerin, yabancı amaçlarının içimizde uyandırdığı kaygılar bütünüyle ortadan kalkmış değildir. Eğer bazen ihtiyatlı hareket ediyorsak aşırı

derecede kuşkulu davranıyorsak, bize çok pahalıya mal olan özgürlüğümüzü kaybetmek korkusundandır.”

29 Ekim 1923 – Cumhuriyet ilan edildi. Meclis’teki teşekkür konuşmasını şaşkıncı derecede kısa tuttu. Çünkü dış protezlerini yeni takmıştı, henüz alışmamıştı, konuşurken hem damağını acıtıyordu hem de ısıklık sesi çıkıyordu. (kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

29 Ekim 1923 – Genç Türkiye Cumhuriyeti’nin dinamik Türkiyesi ve O’nun vatansever yöneticileri sayesinde 1923 – 1933 arası 2213 kilometre demiryolu yapıldı. 3500 yeni ve modern bina yapıldı. 1923 – 1932 arası 1701 kilometre yeni karayolu yapıldı. 1923’ten 1926 yılına dek 27.850 kilometre karayolu onarıldı. 1923 – 1938 arası 3038 kilometre demiryolu yapıldı. (Türkiye üzerine notlar, Metin Aydoğan)

29 Ekim 1923 – 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti’nde sadece 13.900 kilometre stabilize, 4450 kilometre toprak olmak üzere toplam 18.250 kilometre karayolu ve 94 adet köprü vardı. 1929 yılında bugünkü Türkiye Cumhuriyeti Karayolları (TCK)’nın temeli olan Bayındırlık Bakanlığı bünyesinde ‘Şose ve Köprüler Reisliği’ kuruldu.

30 Ekim 1923 – 29 Ekim 1923’te saat 18.00’de TBMM’de cumhuriyetin ilanı görüşülmeye başladığında olup bitenleri Anayasa Komisyonu Sözcüsü Celal Nuri (İleri), ertesi gün “İleri” gazetesinde şöyle anlatmıştı: “Anayasa Komisyonu üyeleri başkâtip Veysel Bey’in odasında maddelerin redaksiyonunu yapıyorlardı. Başkan Yunus Nadi zayıf bir petrol lambasının altında maddeleri okuyordu. Ben, kararı kaleme aldım. O yüce yasayı özel bir kâğıt üzerine, özel bir demir kalemlerle ve mavi mürekkeple yazdık... Birkaç günden beri büyük salon elektrikle aydınlatılıyor. Üyeler tam, dinleyici locaları dolmuş. Hatta salonun içinde bile dinleyici dolu. Hemen kürsüye çıktım ve dört gözle beklenen yasa tasarısını sundum... Ruşen Eşref tasarımı yüksek sesle okudu. Herkeste bir heyecan ve büyük olaya tanık olmanın onuru var. Sıralarda oturacak yer yok. Geleceğin cumhurbaşkanı (Atatürk) öndeki sıralardan birine ilişmiş, Fethi Bey (Okyar) biraz ötemde, Şair Mehmet Emin (Yurdakul) coşkun bir durumda. Herkesin yüzünde bir beğeni var... Yurtsever Emin Bey (Yurdakul) ilk madde sırasında söz aldı, kürsüye çıkıp çok heyecanlı bir şekilde tüm meclisin ayakta üç kere ‘Yaşasın Cumhuriyet’ diye bağırmasını önerdi. Sevinç duygularımız son noktasına ulaştı. Herkes ayakta, eller çırpılıyor... Yeri gelmişken uzatmayayım. Şimdi bu satırları kaydederken Ankara’nın kutsal ufuklarına 101 pare top atılıyor.” (Şerafettin Turan, Atatürk, s. 403,404).

30 Ekim 1923 – Cumhuriyet’in İlk Hükümetini, Başvekil sanı ile İsmet (İnönü) kurdu. Mustafa Kemal tarafından, kabineyi kurma görevine İsmet Paşa’nın atanması.

30 Ekim 1923 – Gazi Mustafa Kemal’in ilk Cumhurbaşkanı seçilmesi.

30 Ekim 1923 – İsmet (İnönü) Paşa’nın Cumhuriyet’in ilk Başbakan’ı oluşu. Cumhurbaşkanı Atatürk tarafından, kabineyi kurmaya Malatya Milletvekili İsmet Paşa’nın atanması (Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk kabinesi).

30 Ekim 1923 – Başbakan İsmet İnönü’nün ilk Cumhuriyet kabinesini kurması. Cumhurbaşkanı seçilen Mustafa Kemal’in atadığı Başvekil İsmet Paşa’nın kurmuş olduğu hükümet Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde güvenoyu aldı. Böylece Cumhuriyet’in ilk hükümeti kuruldu.

30 Ekim 1923 – Atatürk'ün İsmet İnönü'ye yazdığı ve memleketin o anki halini anlatan meşhur mektubu. (Cumhuriyet'in ilk cumhurbaşkanı, Cumhuriyet'in ilk gününde, Cumhuriyet'in ilk başbakanına şöyle diyordu: "Bize, geri, borçlu, hastalıklı bir vatan miras kaldı. Yoksul ve esir ülkelere örnek olacağız. Kaderin bizim kuşağımıza yüklediği bir görev bu. Özgür bir toplum oluşturmak zorundayız. Çağdaşlaşmak, bu ideali gerçekleştirmek zorundayız. Bu görevin ağırlığını ve onurunu seninle paylaşmak istedim. Allah yardımcımız olsun.")

30 Ekim 1923 – Çankaya köşkünde büyük yemek verildi. İsmet, Fevzi, Kazım (Özalp) paşalar da eşli olarak icabet ettiler. Mevhibe Hanım da davetliler arasındaydı, teşrif etti.

30 Ekim 1923 – Kazım Karabekir Paşa Trabzon'dayken Cumhuriyet İlanı'nı vilayete gönderilen bir telgraftan öğrendi. (İstanbul şehir halkı da atılan top seslerinden öğrenmişti.)

31 Ekim 1923 – Seferberliğin 1 Kasım 1923 tarihinde kaldırılmasına ilişkin Kanun T.B.M.M.'nde kabul edildi. (Seferberlik 13 Eylül 1921'de ilan edilmişti).

31 Ekim 1923 – 3 Eylül 1914'de ilan edilen Seferberlik kaldırıldı.

31 Ekim 1923 – Atatürk'ün, Cumhurbaşkanı seçilmesi nedeniyle memleketin her tarafından gönderilen tebriklere basın yoluyla açık teşekkürü.

1 Kasım 1923 – Başkanlık için yapılan seçimde Fethi Bey (Okyar) T.B.M.M. başkanlığına seçildi. Ali Fethi Okyar TBMM'de ikinci başkan oldu. Görevini 22 Kasım 1924'e kadar devam ettirdi.

1 Kasım 1923 – Rauf Bey'in (Orbay) tartışmalar yaratan, Cumhuriyet'in ilanına karşı verdiği demeç gazetelerde yayınlandı.

1 Kasım 1923 – Atatürk'ün, Cumhurbaşkanı seçilmesi nedeniyle kendisini kutlayan Halife Abdülmecit Efendi'ye cevap telgrafı: "Türkiye Cumhuriyeti hakkında hayırlı temennilerinize teşekkür ederim."

4 Kasım 1923 – Atatürk'ün, Cumhurbaşkanı seçilmesi nedeniyle kendisini kutlayan Sovyet icra Komitesi Başkanı Kalinin'e teşekkür telgrafı.

11 Kasım 1923 – Atatürk'ün, Çankaya'da, öğle yemeğinden sonra -göğsünde ve sol kolunda şiddetli ağrı ile seyreden- bir koroner spazmı geçirmesi ve Dr. Refik (Saydam) Bey'in tedavisiyle durumun normale dönüşü. [Kocatürk] (O sıralarda eşi Latife Hanım da zatürredir, istirahat etmektedir.)

13 Kasım 1923 – Atatürk'ün, Çankaya'da, öğle yemeğinden sonra bahçede gezinirken yeniden -göğsünde ve sol kolunda ağrı ile seyreden- bir koroner spazmı geçirmesi. (Bu durum üzerine İstanbul'dan Prof. Dr. Neşet Ömer (İrdelp) Bey Ankara'ya çağırılmıştır). [Kocatürk] İstanbul üniversitesinden Prof. dr. Neşet Ömer (İrdelp) Ankara'ya çağırılır.

14 Kasım 1923 – 14 Kasım'da Ankara'ya gelen Dr. Neşet Ömer Çankaya'da Mustafa Kemal'i muayene eder, kronik yetmezlik teşhisinden ziyade aşırı yorgunluk ve yoğunluğa bağlar. (Bir sonraki kalp krizi 22/23 Mayıs 1927'dedir.)

14 Kasım 1923 - Temyiz'in (Yargıtay) Ankara'ya taşınmasını öngören kanun, T.B.M.M.'nde kabul edildi.

16 Kasım 1923 – Padişah **Vahdettin'in** İstanbul İşgal kuvvetleri Başkomutanı General Harington'a mektubu; "Sayın General, İstanbul'da hayatımın tehlikede olduğunu düşünerek **Hükümetinize sığınıyor ve İstanbul'dan başka bir yere gönderilmemi** rica ediyorum."

17 Kasım 1923 – Atatürk'ü muayene edişini takiben Ankara'dan İstanbul'a dönen Prof. Dr. Neşet Ömer (İrdelp) Bey'in gazetecilere demeci: "Gazi Paşa, çok çalışmadan dolayı biraz yorgunluk belirtileri göstermişlerdir; fakat 6 günlük bir istirahatten sonra tamamiyle sağlığına kavuşmuştur. Bu sebeple kendisinin rahatsızlığı "anjin de puatrin" ve benzeri bir hastalık değildir. Gazi Paşa'nın rahatsızlığına tıp terminolojisinde 'yorgunluk' denir." [Kocatürk]

19 Kasım 1923 – Gazi Mustafa Kemal, Halk Fırkası başkanlığına vekalet etmesini bir yazı ile İsmet İnönü'den istedi. (Gazi Cumhurreisi seçildikten sonra, Halk Partisi Başkanlığını vekâleten İsmet Paşa'ya devretti)

19 Kasım 1923 – Atatürk'ün, Halk Partisi Başkanlığına vekâlet etmesi için İsmet Paşa'ya yazısı: "Halk Partisi Genel Başkanlığı ile fiilen uğraşmaya bugünkü vazifem müsait olmadığından sizi vekil tayin ediyorum."

19 Kasım 1923 – Atatürk yazıyla Cumhurbaşkanı seçildiği için Halk Fırkası Başkanlık görevini (yoğun mesaisi nedeniyle) yapamayacağını, bu görevi bundan sonra İsmet İnönü'nün yapacağını açıkladı. (Atatürk'ün söylev ve demeçleri, cilt 4, s. 506)

20 Kasım 1923 – Halk Fırkası, "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" örgütlerini kendi çatısı altında topladı. (Atatürk, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti teşkilat ve görevlerini Halk Partisi'ne devretti. Bu suretle Müdafaa-i Hukuk'çular Halk Partisi ile bütünleştiler.)

20 Kasım 1923 – Cumhuriyet Halk Partisi, Atatürk tarafından, "Halk Fırkası" adıyla 9 Eylül 1923'de kuruldu. Kurtuluş Savaşını örgütleyen ve yürüten "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"nin devamıdır. 20 Kasım 1923'de, "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" Halk Fırkası'nın bünyesine katıldı. Partinin adı 10 Kasım 1924'de "Cumhuriyet Halk Fırkası", 1935 yılında da (4. Kurultay) "Cumhuriyet Halk Partisi" oldu. Halk Fırkası'nın kuruluş dilekçesi 11 Eylül 1923 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na verildi.

20 Kasım 1923 – Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin bütün şubeleri, İsmet Paşa'nın yayınladığı bir genelge ile Halk Fırkası'nın kurulları haline getirilerek, kurul üyeleri de fırka yöneticileri oldu.

21 Kasım 1923 – Atatürk'e, Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı ile yeşil-kırmızı şeritli İstiklâl Madalyası verilmesi.

21 Kasım 1923 – Mustafa Kemal Paşa, Fevzi Paşa, İsmet Paşa, Kazım Karabekir Paşa, Ali Fuat Paşa, Kazım Paşa, Refet Paşa, Fahrettin Paşa, Cafer Tayyar Paşa ve cephede kahramanlık ve fedakarlık gösteren bazı sivil mebuslara, yeşil kırmızı şeritli İstiklal Madalyası verilmesi hakkında Başbakanlık Tezkeresi, TBMM'de kabul edildi.

21 Kasım 1923 – Atatürk'ün, Meclis'teki başkanlık odasında Damar (Arıkoğlu) başkanlığındaki Adana Heyetini kabulü.

24 Kasım 1923 - Hindistan'daki İsmaililerin başkanı Ağa Han ve Emir Ali, İsmet (İnönü) Paşa'ya Hilafet konusunda yazılar yazdılar.

26 Kasım 1923 – Posta Kanunu kabul edildi.

27 Kasım 1923 – Tosya, Osmancık, Erbaa, Vezirköprü, Ladik ve Havza'da meydana gelen deprem sonucunda 5 bin kişi öldü, 40 bine yakın bina da yıkıldı.

27 Kasım 1923 – Atatürk'ün, Curtis Lafrance adlı Amerikalı çocuğun 28 Ekim 1923 tarihli mektubuna cevabı: "...Amerika'nın zeki ve çalışkan çocuklarına yegâne tavsiyem, Türkler hakkında her işittiklerine gerçek gözüyle bakmayı görüşlerini mutlaka ilmî ve esaslı incelemelere dayandırmaya bilhassa önem vermeleridir." [Kocatürk](Mr. Curtis Lafrance'a. Mektubunuzu aldım. Türk vatani hakkındaki alaka ve temenniyatınıza teşekkür ederim. Arzunuz veçhile bir adet fotoğrafımı leffen gönderiyorum. Amerika'nın zeki ve çalışkan çocuklarına yegane tavsiyem: Türkler hakkında her işittiklerine hakikat nazariyle bakmayı kanaatlerini mutlaka ilmi ve esaslı tahkikata istinat ettirmeye bilhassa atf-ı ehemmiyet eylemelidir. Hayatta nail-i muvaffakiyet ve saadet olmanızı temenni ederim. Türkiye Reiscumhuru. Gazi Mustafa Kemal)

3 Aralık 1923 – Teşkilat-ı Esasiye Encümeni (Anayasa Komisyonu) tarafından yeni anayasanın görüşülmesine başlandı.

4 Aralık 1923 – Atatürk'ün, Tercüman-ı Hakikat gazetesi başyazarına İstanbul halkı ve Cumhuriyet hakkında demeci: "...Memleket mutlaka çağdaş, uygar ve yeni olacaktır. Bizim için bu, hayat [davası](#)dır. Türkiye ya yeni fikirle donanmış, namuslu bir idare olacaktır veyahut olamayacaktır. Halk ile çok temasım vardır. O saf kitle, bilmezsiniz, ne kadar yenilik taraftarıdır." [Kocatürk]

5 Aralık 1923 – Ağa Han, hilâfet sorunu ile ilgili olarak İsmet Paşa'ya bir mektup gönderdi. Bu mektup, Tanin, Tevhid-i Efkâr ve İkdâm gazetelerinde yayınlandı.

5 Aralık 1923 – Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu kuruldu.

6 Aralık 1923 – Atatürk'ün, "Türkiye Tarihi" adlı eserini gönderen Prof. Fuat Köprülü'ye mektubu: "...Uzmanlığınızın kendini gösterecek eserleri millete, Cumhuriyete yapılabilecek hizmetlerin en kıymetlileri derecesinde bulunacaktır."

9 Aralık 1923 – İstanbul'da, Ağa Han'ın Başbakan İsmet Paşa'ya gönderdiği mektubu yayımlayan gazeteciler tutuklandı. Ağa Han'ın mektubunu yayımlayan gazeteciler kurulan İstiklâl Mahkemesi tarafından tutuklandı.

10 Aralık 1923 – Türkiye Cumhuriyeti ile Arnavutluk arasındaki Dostluk Antlaşması Ankara'da imzalandı.

10 Aralık 1923 – 50 numaralı Meclis Kararı ile İstanbul'da bir İstiklal Mahkemesi kuruldu. Mahkeme, 10 Aralık 1923 tarihinde bir beyanname yayımlayarak Cumhuriyet'in mevcudiyetine ve esasatına karşı hareket ve teşebbüse cür'et edenleri şiddetle cezalandıracağını açıkladı. Mahkeme ilk iş olarak Ağa Han ile Emir Ali'nin mektubunu yayımlayan gazetecilerle ilgili yargılamaları gerçekleştirdi. Mahkemenin yaptığı diğer önemli yargılamalardan biri İstanbul Baro Reisi Lütfi Fikri Bey'in yargılanması bir diğeri ise Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'e ve Cumhuriyet'e suikast davasıdır. 30 Ocak 1924 tarihinde suikast davasının sonuçlanmasından sonra 5 Şubat 1924 tarihinde mahkemenin

görevine son verildi. İstanbul İstiklal Mahkemesi 10 Aralık 1923 ile 5 Şubat 1924 tarihleri arasında yaklaşık iki ay süre ile çalıştı.

12 Aralık 1923 – TBMM, 15 Mayıs 1919 ile 1 Kasım 1923 arasında üstün hizmet gösterenlere İstiklal Madalyası verilmesini kararlaştırdı.

14 Aralık 1923 – Mustafa Kemal Paşa'nın bir yıl sonraki seçimlere hazırlık, zaferden sonra eğitimle uğraşmaya başlamış kahraman ordumuzu yerinde ziyaret, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk cemiyetini siyasi parti durumuna getirmek için görüş alma düşünceleriyle Batı Anadolu gezisine çıkması. (Nutuk)

15 Aralık 1923 Türkiye-Macaristan dostluk antlaşması imzalandı. (İstanbul)

15 Aralık 1923 – Türkiye ve Arnavutluk arasında dostluk anlaşması imzalandı.

26 Aralık 1923 “Zafer ve Barış Şerefine” kimi suçlar dışında “Aff-ı Umumi Kanunu” T.B.M.M.'nde kabul edildi. (Cumhuriyet'in ilânı şerefine 26 Aralık 1923'te bazı suçlar hariç, genel af çıkarıldı.)

27 Aralık 1923 – Dersim mebusu Lütfi Fikri Bey İstiklâl Mahkemesi tarafından 5 yıl kürek cezasına mahkum edildi.

31 Aralık 1923 – Boğazlar Antlaşması yürürlüğe girdi.

31 Aralık 1923 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber Ankara'dan trenle İzmir'e hareketi.

1924 : TARİH OLAN HİLAFET.

1 Ocak 1924 – [Gazi](#) Mustafa Kemal İzmir'e gitti.

1 Ocak-2 Şubat 1924 – İlk Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, İzmir'de

2 Ocak 1924 – T.B.M.M.'nde “Hafta Tatili Hakkında Kanun” kabul edildi. (O güne değin hafta tatili zorunluluğu yoktu.) (Cuma günü hafta tatili olarak kabul edildi). Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte daha önceden yapılmayan hafta tatili de 2 Ocak 1924 günü yürürlüğe giren bir kanunla Cuma günleri yapılmaya başlandı. 1935'de çıkarılan bir kanunla da cuma yerine, pazar gününün resmi hafta tatili günü olması sağlandı.

2 Ocak 1924 – 394 sayılı 14 maddelik hafta tatili kanunu ile Müslim veya gayri müslim herkes için hafta tatili cumaya alındı. (1935 tarihinde pazar gününe alındı.) (Panzehir, Sinan Meydan)

2 Ocak 1924 – İstanbul İstiklal Mahkemesi'nde gazeteciler beraat etti.

2 Ocak 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber Ankara'dan İzmir'e gelişi.

2 Ocak – 25 Şubat 1924 – Mustafa Kemal'in toplam 52 gün İzmir'de kalması ve sonra Ankara'ya dönmesi.

8 Ocak 1924 – Atatürk'ün, İzmir'de Belediye'yi ziyareti, ilgililerle görüşmesi.

8 Ocak 1924 – Atatürk'ün, İzmir'in Işıklar köyünde kız ve erkek okullarını ziyareti, köylülerle görüşmesi

10 Ocak 1924 – Atatürk'ün, I. İnönü Zaferi'nin 3. yıldönümü nedeniyle İzmir'de Hâkimiyet-i Milliye gazetesi muhabirine demeci: "Yaşama ve bağımsızlık gayemiz, istilâ ve tecâvüz hırsıyla çarpışıyordu. Nihayet, ayın onbirinci günü sabahı muharebe meydanı, meşru gayenin muzafferiyet fecrine bir belirme yeri oldu. Yeni Türkiye Devleti'nin küçük, fakat millî ülkülü genç ordusu en dar bir hesapla üç misli düşmanı İnönü Meydan Muharebesi'nde mağlup etti."

11 Ocak 1924 – İtalya Lozan'ı onayladı.

12 Ocak 1924 – Atatürk'ün, İzmir'de halk arasında bir gezinti yapması.

15 Ocak 1924 – Müttefik Kuvvetler gemilerinin Boğazlardan geçişine izin verildi.

15 Ocak 1924 – Atatürk'ün, kendisine teklif edilen Hilâhmer (Kızılay) Cemiyeti'nin fahrî başkanlığını kabulü.

15 Ocak 1924 – Atatürk'ün, İzmir'de öğleden evvel uzun bir at gezintisi yapması.

16 Ocak 1924 – Atatürk İzmir Sanat Mektebi (Okulu)'nde.

16 Ocak 1924 – Atatürk'ün, İzmir'de Bölge Sanat Okulu'nu ziyareti; öğrenciler tarafından verilen müsamereyi izlemesi ve Okul'un şeref defterine yazdıkları: "...Türkiye Cumhuriyeti, bu sanat mekteplerinin tam gelişmesine çok muhtaçtır."

22 Ocak 1924 – Başbakan İsmet Paşa'nın, Halife Abdülmecit Efendi'nin başkâtibi aracılığıyla bazı isteklerde bulunması üzerine, İzmir'de bulunan Atatürk'e telgrafı ve Cumhurbaşkanı Atatürk'ün cevabı: "...Halife ve bütün cihan, kesin olarak bilmek lâzımdır ki, mevcut ve korunmuş olan halife ve halife makamının, hakikatte, ne dinen ve ne de siyaseten hiçbir mâna ve varlık nedeni yoktur. Türkiye Cumhuriyeti safsatalarla mevcudiyetini, bağımsızlığını tehlikeye maruz bırakamaz. Hilâfet makamı, bizce en nihayet tarihî bir hatıra olmaktan fazla bir ehemmiyete sahip olamaz. Türkiye Cumhuriyeti devlet adamlarının veya resmî heyetlerin, kendisiyle temasını istemesi dahi Cumhuriyetin bağımsızlığına açık tecavüzdür. ...Halifenin hayatının temini ve geçinmesi için Türkiye Cumhurbaşkanı'nun tahsisatından mutlaka aşağı bir tahsisat kâfi gelir. Maksat debdebe ve gösteriş değil, insanca hayat ve geçim temininden ibarettir. Hilâfet hazinesinden maksat ne olduğunu anlayamadım. Hilâfetin hazinesi yoktur ve olamaz. Böyle bir hazineyi ecdadından miras yoluyla elde etmişse resmen ve açık olarak bilgi verilmesini rica ederim." [Kocatürk]

22 Ocak 1924 – İsmet Paşa'nın Mustafa Kemal'e telgrafı; "Halife bütçesinde artış istiyor." (Mustafa Kemal Paşa gayet sinirlendi.

27 Ocak 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber İzmir'den Mersinli'ye kadar bir otomobil gezintisi yapması.

28 Ocak 1924 – Türkiye-Avusturya dostluk, ticaret ve ikamet antlaşmaları imzalandı. (İstanbul)

1/2 Şubat 1924 – Atatürk tarafından, İstanbul gazetecilerinin İzmir'e çağırılması.

2 Şubat 1924 – Prof. Dr. Neşet Ömer (İrdelp) Beyin, Atatürk'ün sağlığı hakkında kamuoyuna açıklanan raporu: "...Halen Cumhurbaşkanı Hazretleri'nin tamamen sıhhatte bulduklarını bildirir bu rapor takdim kılındı."

4 Şubat 1924 – Atatürk'ün, Göztepe'de kalmakta olduğu Köşk'te İstanbul gazetecilerini kabulü ve görüşmesi.

4 Şubat 1924 – İstanbullu gazeteciler Mustafa Kemal'le 3 saat görüştü. Sonrasında Cumhurbaşkanlığı senfoni orkestrası dinlendi. (Görüşülen konular arasında halifelik makamı ve halife de vardı.)

5 Şubat 1924 – Atatürk'ün, İzmir'de, İstanbul gazetelerinin başyazarlarına verdiği yemekte konuşması: "...Türkiye basını, milletin gerçek ses ve iradesinin belirtisi olan Cumhuriyetin etrafında çelikten bir kale oluşturacaktır. Bir fikir kalesi, düşünüş kalesi! Basın mensuplarından bunu istemek. Cumhuriyetin hakkıdır!"

5 Şubat 1924 – İstanbul İstiklal mahkemesi faaliyetlerine son verdi.

6 Şubat 1924 – Rize ve çevresinde çay ve narenciye yetiştirilmesi ile ilgili kanunun kabulü. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

7 Şubat 1924 – İstanbul'da kurulan Kadınlar Birliği faaliyete başladı.

7 Şubat 1924 – Atatürk'ün, Latife Hanım'la beraber İzmir'de Türkocağı ve Altay İdman Yurdu'nu ziyareti.

7 Şubat 1924 – Ecnebi mekteplerinde bina dahilindeki dini alamet ve işaretlerin kaldırılması hakkında karar verilmesi.

7 Şubat 1924 – T.B.M.M.'nde, Milli Mücadelede şehit olan gönüllü ve subayların ailelerine maaş bağlanmasına ilişkin kanun kabul edildi.

9 Şubat 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber İzmir'den hareketle Ayasluğ harabelerini, Kuşadası ve Söke'yi ziyareti, Söke'de Türkocağı'nı hizmete açması.

9 Şubat 1924 – Atatürk'ün İzmir'den Efes'e geçerek incelemelerde bulunması (Arkeolojiye olan ilgisini göstermesi.)

10 Şubat 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber, I. Kolordu'nun yapmakta olduğu harp oyunlarını izlemesi ve Kolordu'nun Komutanı İzzettin (Çalışlar) Paşa'yı tebriki.

10 Şubat 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber Söke'den İzmir'e dönüşü.

10 Şubat 1924 – Atatürk, Fevzi Çakmak Paşa ile İzmir orduevinde Büyük Harp Oyunlarında.

11 Şubat 1924 – Atatürk'ün, yatla İzmir'e uğrayan eski Mısır Hidivi Abbas Hilmi Paşa'yı kabulü.

13 Şubat 1924 – Atatürk'ün, akşam İsmet Paşa'ya beraber -harp oyunları nedeniyle- İzmir'e gelen komutanlar (Fevzi Paşa, Kâzım Karabekir Paşa, Ali Fuat Paşa vb.)'ı istasyonda karşılaması ve komutanlarla beraber Göztepe'deki köşke dönüşü.

13 Şubat 1924 - İstanbul İstiklal Mahkemesi'nin mahkum ettiği gazetecilerin affı T.B.M.M.'nde kabul edildi.

14 Şubat 1924 – Orduda çiftçi askerlere basit ziraat dersleri verilmesi hakkında kanunun kabulü.

14 Şubat 1924 – İstanbul'dan kalkan 'deneme uçağı', 3 saatte Ankara'ya vardı.

14 Şubat 1924 – Mustafa Kemal, İstanbul'dan gelen Darülfünun heyetini kabul etti. (Laiklik ile ilgili fikirlerini sordu.)

15 Şubat 1924 – Hilafetin kaldırılması için İzmir'de karar verildi. Gazi Mustafa Kemal ile İsmet Paşa bu konuda görüştüler.

15 Şubat 1924 – Atatürk'ün başkanlığında, İzmir Orduvi'nde harp oyunlarının açılışı ve Atatürk'ün açış konuşması: "...Arkadaşlar; ehemmiyet ve ciddiyetle ifade ederim ki, Türkiye Cumhuriyeti mukaddes tanıdığı bağımsızlık ve egemenliğini savunmada hoşgörülü olamaz." [Kocatürk]

15 Şubat 1924 – Atatürk'ün halifeliği kaldırmadan evvel Harp Oyunları nedeniyle İzmir'de komutanlarla görüşüp fikirlerini alması. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

15-22 Şubat 1924 – İzmir'de harp oyunları yapıldı. (Bu günlerde, Hilafetin kaldırılması için karar verildi. Gazi Mustafa Kemal ile İsmet (İnönü) bu konuda görüştüler.)

15-22 Şubat 1924 – İzmir'de harp oyunu (Mustafa Kemal, İsmet İnönü, Fevzi çakmak, Kazım Özalp, ordu ve kolordu Komutanları.) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

16 Şubat 1924 – Atatürk'ün, kendisine şiirlerini gönderen Filorinalı Nazım Bey'e mektubu: "...Cumhuriyetin kuvvetlendirilmesi ve yükseltilmesi hususunda kalem ve fikir sahiplerinin göreceği hizmet, tabiidir ki pek geniş ve etkin olur. Bu yoldaki çalışmaların daima beğenileceği ve takdirle karşılanacağı da şüphesizdir." [Kocatürk]

16 Şubat 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber İzmir'de gece Bahribaba Tiyatrosu'nda "Uçurum" adlı temsili seyretmesi.

22 Şubat 1924 – Atatürk'ün, İzmir'de düzenlenen harp oyunlarının sona erışı nedeniyle komutanlara hitaben konuşması: "...Benim için ordumuzun kıymetini ifadede ölçü şudur: Türk ordusunun bir birliği, eşitini mutlaka mağlup eder; iki mislini durdurur ve tespit eder. Şimdilik bundan fazlasını istemiyorum. Çünkü fazlasını milletimizin yaradılıştan sahip olduğu cengâverlik zaten temin etmektedir."

22 Şubat 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber İzmir'den Ankara'ya hareketi.

23 Şubat 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber İzmir'den Ankara'ya dönüşü.

27 Şubat 1924 – Atatürk'ün, Çankaya'da Sovyet Elçisi Suriç'in yenilenen güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin konuşmasına cevap söylevi.

29 Şubat 1924 - Halife Abdülmecit için İstanbul'da son Cuma selamlığı töreni yapıldı.

1 Mart 1924 – **Cumhuriyetin ilk bütçesi** yürürlüğe girdi. (118.254.222 lira.) Adalete 4,5, içişlerine 15, sağlığa 2,2, eğitime 6,1, bayındırlığa 14 ve savunmaya 33 milyon lira ayrılmıştı. (Türkiye üzerine notlar, Metin Aydoğan)

1 Mart 1924 – Eğitim sisteminin millilik ilkesine dayanması prensibi, Atatürk'ün ana hedeflerinden birini teşkil etmektedir. Bu yüzden Atatürk, 1 Mart 1924'te T.B.M.M.'nin açış konuşmasında, eğitim

sisteminin her bakımdan millî nitelikli bir siyasetle belirlenmesi talimatını şu sözlerle vermiştir: “Türkiye’nin terbiye ve maarif siyasetini her derecesinde, tam bir vuzuh ve hiç bir tereddüte yer vermeyen sarahat ile ifade etmek ve tatbik etmek lâzımdır. Bu siyaset, her manasıyla, millî bir mahiyette belirtilmelidir.”

1 Mart 1924 – Gazi Mustafa Kemal, T.B.M.M.’nin açış konuşmasında, öğretimin birleştirilmesi ve ordunun siyasetten ayrılmasınının gereğine işaret etti.

1 Mart 1924 – Gazi Mustafa Kemal’in Türkiye Büyük Millet Meclisi’ni açışı ve Halifeliğin kaldırılması ile öğretimin birleştirilmesi gereğini konuşmasında belirtmesi.

1 Mart 1924 – Cumhurbaşkanı Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin ikinci devre ikinci toplantı yılını açış konuşması: “...İslâm dinini, asırlardan beri alışlageldiği şekilde bir siyaset vasıtası mevkiinden uzaklaştırmak ve yüceltmek gereğini görüyoruz. Mukaddes ve tanrısal inançlarımızı ve vicdanî değerlerimizi, karanlık ve kararsız olan ve her türlü menfaat ve ihtiraslara görünüş sahnesi olan siyasiyattan ve siyasetin bütün kısımlarından bir an evvel ve kesin şekilde kurtarmak, milletin dünyevî ve uhrevî saadetinin emrettiği bir zorunluluktur. Ancak bu suretle İslâm dininin yüksekliği belirir.” [Kocatürk]

2 Mart 1924 – Hilafetin/Şeriye ve Evkaf Vesaletlerinin ilgası-Tedrisatın tevhidi tekliflerinin kabulü.

2 Mart 1924 – C.H.P. Grubu toplantısında, ertesi gün alınacak kararlar üzerinde görüşüldü.

2 Mart 1924 – Şeyh Saffet ve 50 arkadaşının “Hilafetin Kaldırılmasına ve Osmanlı Hanedanının Türkiye dışına çıkarılmasına” dair önerge vermesi. (Önerge 3 Mart’ta mecliste kabul edildi.

3 Mart 1924 – Hilafet kaldırıldı.

3 Mart 1924 – Tevhid-i Tedrisat (Öğretimin Birliği) Kanunu’nun kabulü. Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edilerek, eğitimde birlik sağlandı.

3 Mart 1924 – Hilafetin kaldırılmasına ve Osmanlı hanedanının Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışına çıkarılmasına dair Kanun’un kabulü.

3 Mart 1924 – Şeriye ve Evkaf Vekâleti ile Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti’nin kaldırılmasına dair Kanun’un kabulü. (Şeriye ve Evkaf Vekâletinin dinî hizmetlerini yürütmek üzere Diyanet İşleri Başkanlığı (Laik devlete doğru ilk adım), Erkân-ı harbiye-i umumiye Vekâletinin yerine Genelkurmay Başkanlığı kurulmuştur.) (Genelkurmay Başkanlığı, hükümet ve siyaset dışına çıktı)

3 Mart 1924 – 429 sayılı kanunla Şeriye ve Evkaf Vekâleti kaldırılıp yerine Diyanet İşleri Başkanlığı kuruldu. Cumhuriyetin bir kurumu olmakla birlikte tarihsel kökeni itibarıyla Şeyhülislâmlığa dayanan ve onun geleneksel misyonunu sürdürmek üzere kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı’nın görevi, kuruluş kanunu olan 3 Mart 1924 tarihli ve 429 sayılı Kanun’da ‘İslam dininin itikat ve ibadet alanıyla ilgili işleri yürütmek ve dini kurumları idare etmek’ şeklinde ifade edilmiştir. 1924’te Diyanet İşleri Başkanı olan Rıfat Börekçi, 1941’de ölümüne kadar bu görevde kaldı. 3 Mart 1924 tarihli 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu’yla Medreseler kapatıldı. Bu kanunun 4. maddesine göre 1924’te İstanbul Darülfünunu’nda bir İlahiyat Fakültesi’yle ülkenin değişik yerlerinde 29 imam-hatip okulu açıldı.

3 Mart 1924 – Erkan-ı Harbiye Umumiye Vekilliği kaldırılarak hukuken ordu ile siyaset birbirinden ayrıldı. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

3 Mart 1924 – Atatürk'ün Darülfünun adına saygı ve bağlılık duygularını ileten İstanbul Darülfünun Emni İsmail Hakkı (Baltacıoğlu) Bey'in telgrafına cevabı: "Memleketimizde demokrasi ve cumhuriyet ilkelerinin tam ve kesin şekilde uygulanması ve memleketimizin bilim ve uygarlık tarihinde lâyük olduğu yüksek düzeye erişme hususunda Darülfünunumuzun görüşü ve ilme dayalı şuurlu çalışma ve uyarılarının daima en kıymetli ve yararlı etken olduğunu bu vesile ile de tekrar eder, hakkımda samimî şekilde hislerini belirten muhterem heyetinize teşekkürlerimin iletilmesini rica ederim." [Kocatürk]

3 Mart 1924 – Halife Abdülmecid Efendi trenle İsviçre'ye gönderildi.

3 Mart 1924 – 429 sayılı kanunla Şeriye ve Evkaf Vekâleti kaldırılıp yerine Diyanet İşleri Başkanlığı kuruldu. 1924'te Diyanet İşleri Başkanı olan Rifat Börekçi, 1941'de ölümüne kadar bu görevde kaldı. 3 Mart 1924 tarihli 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu'yla Medreseler kapatıldı. Bu kanunun 4. maddesine göre 1924'te İstanbul Darülfünunu'nda bir İlahiyat Fakültesi'yle ülkenin değişik yerlerinde 29 imam-hatip okulu açıldı. İmam-hatipler, 1930'da öğrenci yetersizliği nedeniyle kapatılacak ancak 1949'da yeniden açılacaktı. İlahiyat Fakültesi ise 1933 Üniversite Reformu sırasında İslam Araştırmaları Enstitüsü'ne dönüştürülecekti. Ancak o da 1936'da öğrenci yetersizliği nedeniyle kapatılacaktı. Cumhuriyet'in ilk Kuran Kursu, 1930'larda Süleymaniye Camii'nde açıldı. (Mustafa Kemal Ulusu, Atatürk'ün Yanı Başında, s. 190.) 1932-1937 arasında Türkiye'de Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı resmi 59 Kuran Kursu vardı. (Gottard Jaschke, Yeni Türkiye'de İslamlık, s. 75, 76).

3 Mart 1924 – Çıkarılan 430 sayılı Tevhid-i tedrisat (Öğretimlerin birleştirilmesi) kanununun 4 ncü maddesi ile; hem imam ve hatip yetiştirilmesi için "İmam – Hatip okullarının açılması" hem de yüksek din uzmanlarının yetiştirilmesi için "ilahiyat fakültelerinin açılması" hedeflenmişti.

3 Mart 1924 – 6 Mart'ta yayınlanarak yürürlüğe giren 3 Mart tarihli Tevhid-i Tedrisat kanunu ile tüm medreseler Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı, genelge ile Medaris-i İlmiye diye bilinenler kapatıldı, Darü'l-Halife medreseleri ise 1924 yılında imam-hatip mekteplerine dönüştürüldü. (Bu okullar 1924 yılında "İmam Hatip mektepleri" adıyla 29 merkezde açıldı. 4 yıllıktı. 1929'da sayısı 2'ye düşen bu okullar, 1930'da öğrenci yokluğu sebebiyle açılmadı. 1930-1948 yılları arasında din eğitimi Diyanet İşleri Başkanlığınca açılan Kur'an Kurslarında verildi. (Atatürk ve İslam, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

3 / 4 Mart 1924 – Abdülmecit'in İstanbul'dan yurt dışına çıkarılışı.

4 Mart 1924 – Son halife [ailesi](#) ile birlikte sabah 05.00'de 3 otomobil ve 3 kamyonetle konaktan ayrıldı. Vali tarafından hükümetçe tahsis edilen 1700 sterlin (15.000 lira) ve pasaportlar kendilerine verildi. Emniyet müdürü Çatalca'ya kadar eşlik etti. Trene Sirkeci'den değil Çatalca'dan ve akşam binilecekti. Damatların bir kısmı Sirkeci'den bindiler. Tren sınırı geçti ve Abdülmecid kendisini müdafa etmek ve hilafetin kaldırılmasına isyanı teşvik için derhal bir bildiri yayınladı; "Halifelîği korudum ve 300 milyon Müslümanın beni yalnız bırakmayacağına eminim" (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

4 Mart 1924 – Atatürk'ün, Ankara'da, İstanbul gazeteleri başmuharrirlerine hilâfetin kaldırılması hakkında demeci: "...Bu kararlar millet ve memleket için herhalde çok hayırlıdır ve pek az zamanda bütün bu iyilikler kendisini gösterecektir." [Kocatürk]

5 Mart 1924 – Halifenin ve hanedan üyelerinin yurdu terk ettiği gazetelerde yer aldı. Halifeciler olaylar çıkacağını umuyordu ama öyle olmadı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

5 Mart 1924 – Yeni çıkan yasa gereği İstanbul’da medreselere el konuldu.

5 Mart 1924 – Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasının ardından TBMM’nin 3 Mart 1924’te kabul ettiği 431 sayılı kanunla, Osmanlı Hanedanı’nın 144 üyesi sınırdışı edildi. Sirkeci İstasyonu’ndan 5 Mart akşamı kalkan Simplon Ekspresi’ndeki yolcular, dönüşü olmayan bir yola çıkmıştı.

5 Mart 1924 – T.B.M.M.’nde “Ziraat ve Ticaret Vekaletleri Teşkiline Dair Kanun” kabul edildi.

8 Mart 1924 – T.B.M.M. Birinci dönem üyelerine İstiklal Madalyası verilmesi yolunda karar aldı.

13 Mart 1924 - T.B.M.M.’nde “Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu” kabul edildi.

18 Mart 1924 - T.B.M.M.’nde “Köy Kanunu” kabul edildi.

18 Mart 1924 – Köylerin kalkınması için 18.03.1924 tarihinde Köy Kanunu çıkarılmış, okul, yol su yatırımları başlatılmış, sıtma ile savaş, Halk Evlerinin açılması (1932), Tarım Kooperatiflerinin kurulması(1924), 1930’lu yıllarda tartışılmaya başlanan Toprak Reformu çalışmaları, Köy Enstitüleri(1936) gibi çeşitli uygulamalar başlatılmıştır.

26 Mart 1924 – İstanbul’da Darülfünun Hukuk Fakültesi öğrencileri boykota gitti.

30 Mart 1924 – Mehmet Rifat (Börekçi), Diyanet İşleri Başkanlığına atandı.

1 Nisan 1924 – Ergani Bakır madeninin devletçe işletilmesi konusunda Kanun, T.B.M.M.’nde kabul edildi.

1 Nisan 1924 – Diyarbakır – Ergani madeninin devlet tarafından işletilmesi hakkında kanun TBMM’nde kabul edildi. (Atatürk ve CHP’nin saklı tarihi, Ali Kuzu)

3 Nisan 1924 – Meclis’te Avukatlık Kanunu kabul edildi.

4 Nisan 1924 – Mehmet Rifat Börekçi’nin ilk diyanet işleri başkanı olarak göreve başlaması. (5 Mart 1941 tarihindeki vefatına kadar bu görevde kalmıştır.) (Börekçi 27 Ekim 1920 ‘de müftülüğü seçerek, vekillik görevinden azlini istemişti. 23 Aralık 1922 tarihinde ise Şer’iye vekaleti heyet-i İtfaiye azalığına başlamıştı.)

8 Nisan 1924 – Dinî mahkemelerin kaldırılması. Şeriye mahkemelerini kaldıran yeni Mahkemeler Teşkilatı Kanunu TBMM’de kabul edildi. Kadıların yerini hakimler aldı (böylece şer’i hükümlere, fıkha göre yargılama yapan Şer’iye Mahkemeleri kaldırılarak hukuktaki ikiliğe son verildi). “Mehakim-i Şer’iyenin İlgasına ve Mehakim Teşkilatına Ait Ahkamı Muaddil Kanun” ile dinsel mahkemeler kaldırılarak mahkemeler birleştirildi. Kanun, Mayıs başında yürürlüğe girdi.

9 Nisan 1924 – Atatürk’ün, Çankaya’da Sovyet Elçisi Suriç’i kabulü ve görüşmesi (Bu görüşmede İsmet Paşa da bulunmuştur).

10 Nisan 1924 – İngiltere’de Lozan’ın onaylanmasını geciktiren Lord Curzon dönemi 22 Şubat 1924’te sona erdi. İşçi Partili yeni başbakan MacDonald, 1 Mart’ta Lozan’ın onay sürecini başlattı. Avam Kamarası 10 Nisan 1924’te Lozan’ı onayladı.

13 Nisan 1924 – Mithat, Mahmut Şevket, Talat Paşalar, Reşit Hikmet Bey ve başkalarının ailelerine vatan hizmetinden dolayı maaş bağlanması konusunda kanun T.B.M.M.’nde kabul edildi.

16 Nisan 1924 – T.B.M.M.’i “Aff-ı Umumi Kanunu” ile, Kurtuluş Savaşı sırasında düşmanlara yardım edenleri bağışladı.

20 Nisan 1924 – **II. Anayasa’nın kabulü.** Yeni Anayasa kabul edildi.1924 Anayasası’nın yürürlüğe girmesi. Yasa önünde eşitlik, kişi dokunulmazlığı, din ve vicdan hürriyeti ve yargısal güvence gibi birçok önemli hakları içeren yeni Teşkilat-ı Esasiye (Anayasa) TBMM’de kabul edildi. 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa’da bazı değişiklikler yapılarak hazırlanan 105 Maddelik yeni Anayasa’nın Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kabulü. Çeşitli tarihlerde bazı değişiklikler yapılan 1924 Anayasası, 27 Mayıs 1960’a kadar yürürlükte kalmıştır). [Kocatürk]

20 Nisan 1924 – Teşkilat-ı Esasiye kanununun 87nci maddesi değiştirilerek “**İlköğretim zorunluluğu**” getirildi. (Türk kızlarının da öğretim eşitliğinin sağlanabilmesi için) (Atatürk ve CHP’nin saklı tarihi, Ali Kuzu)

21 Nisan 1924 - T.B.M.M.’nde “İstanbul Darülfünunu’nun Şahsiyet-i Hükmiyesi Hakkında Kanun” kabul edildi.

22 Nisan 1924 - T.B.M.M.’nde “Anadolu Demiryollarının Mübayaasına ve Müdüriyet-i Umumiyesinin Teşkiline ve Vezaifine Dair Kanun” kabul edildi. (Bu Kanun’la, Devlet Demiryolları kurulmuş oldu.)

23 Nisan 1924 Ankara’da toplanan kurultay ile Türk Ocakları yeniden kuruldu. (İlk kuruluş, 25 Mart 1912. 1931’de kapatılmış, yerlerine Halkevleri açılmıştı.1949’da yeniden kurulmuştur.)

23 Nisan 1924 – Atatürk’ün, 23 Nisan’ın 4. yıldönümü nedeniyle Hâkimiyet-i Milliye muhabinine söyledikleri: “...Beş yıl evvel nasılsa bugün de aynı hislerle doluyum. Halden emin, gelecekte eminim. Bugün nasılsa yarın da öyle olacaktır.”

23 Nisan 1924 – Atatürk’ün, 23 Nisan’ın 4. yıldönümü nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde düzenlenen geçit törenini izlemesi, daha sonra Meclisle kutlamaları kabulü.

23 Nisan 1924 – Kutlama törenlerinde Himaye-i Etfal Cemiyeti’ni Mustafa Kemal’in eşi Latife temsil etti.

24 Nisan 1924 – TBMM’nde kabul edilen bir kanunla demiryollarının hem satın alma hem de inşaa çalışmaları başlatıldı. (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

4 Mayıs 1924 – Atatürk’ün, “New York Herald” muhabinine hilâfet ve yabancı dinî kurumlar hakkında demeci: “...Her adımda patrikhaneler ve hilâfet gibi siyasî, dinî kurumların hukuku ile karşı karşıya geldik. Patrikhanelerin veya hilâfetin itirazlarına maruz olmaksızın hiçbir düzenleme veya ilerici fikir, idare şeklimize sokulamıyordu.”

7 Mayıs 1924 – Yunus Nadi’nin kurduğu ve başyazarlığını yaptığı, Ahmet Rasim Ahmet Refik ve Peyami Safa gibi isimlerin yer aldığı Cumhuriyet gazetesi yayına başladı.

7 Mayıs 1924 – **Cumhuriyet gazetesi** yayın hayatına başladı. İlk sayıda Yunus Nadi’nin Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı röportaj vardı. (Ziya Gökalp, Aka Gündüz, Reşat Ekrem Koçu, Ahmet Rasim, Peyami

Safa, Ahmet Refik, İsmail Habip, Abidin Daver, Vedat nedim, Halit Ziya, Fuat Köprülü, Halit fahri Ozansoy yazarlar arasındaydı. İlk tirajlar 7.000'di. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

7 Mayıs 1924 – Atatürk'ün, Millî Mücadele ve Bağımsızlık Savaşı üzerine Yunus Nadi Bey'le görüşmesinin Cumhuriyet gazetesinde yayımlanması: "...Türkiye'nin ve Türk milletinin ve Türk milleti menfaatlerinin en emin savunmasının ancak Ankara'dan olabileceği olaylarla belli olmuştur."

11 Mayıs 1924 – Atatürk'ün, Çankaya'da Macar Elçisi Tahy de Tahvar'ın güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

11 Mayıs 1924 – Atatürk'ün, Ankara Belediye Başkanı Asaf (ilbay) Bey'i, Orman Çiftliği kurulması için düşünülen arazi üzerindeki çadırlı karargâha çağırarak direktifi: "...Burada bir çiftlik kurmak istiyorum. Bu çiftliğin faydası, memlekette çağdaş ziraat usulünü yerleştirmek için bir örnek teşkil etmesi olacaktır. Modern bir çiftliğe gerekli bütün tertibat ve araçlara sahip olunmalıdır." [Kocatürk]

15 Mayıs 1924 – Sanayi-i Nefise Mektebi (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) öğrencileri ilk resim sergilerini İstanbul'da açtı. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi; Sanat Tarihçisi, Arkeolog, Müzeci, Ressam Osman Hamdi Bey tarafından 1882'de Sanayi-i Nefise Mektebi adıyla kuruldu ve 2 Mart 1883'de öğretime başladı. Ülkemizin ilk sanat ve mimarlık yüksek okulu olan Kurum, 1928'de Güzel Sanatlar Akademisi adını aldı ve böylece ülkemizde Akademi ünvanını alan ilk yükseköğretim kurumu oldu. Güzel Sanatlar Akademisi, 1969'da 1172 sayılı Devlet Güzel Sanatlar Akademileri Kanunu'nun kabul edilmesiyle birlikte bilimsel özerkliğe kavuştu. Kurum, 4.11.1981'de kabul edilen 2547 sayılı Kanun ve 20 Temmuz 1982'de çıkarılan 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile üniversiteye dönüşerek Mimar Sinan Üniversitesi adını aldı.

19 Mayıs 1924 – **Haliç (İstanbul) konferansı** ile İngiltere ile **Musul** görüşmelerinin başlaması. (Konferans 5 hafta sürmüş, 5 Haziran'da netice alınamadan kapanmıştır.)

19 Mayıs 1924 – Musul konusunda ilk görüşmeler İstanbul'da başladı. (İkinci görüşme Cenevre'de oldu.) (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

19 Mayıs 1924 – Musul sorunuyla ilgili Türk-İngiliz heyetleri arasında, Haliç Konferansı diye adlandırılan görüşmeler başladı. 9 hazirana kadar sürecek görüşmelerden sonuç alınamayınca, konu Milletler Cemiyeti'ne götürüldü. Türk-İrak sınırı konusunda Türkiye – İngiltere görüşmeleri İstanbul'da başladı. (5 Haziran'a değin sürmüş, antlaşmaya varılamamış, konu Milletler Cemiyeti'ne götürülmüştür.)

19 Mayıs 1924 – Musul sorunu. Türkiye Lozan'da, İngiltere'nin özerk veya bağımsız Kürdistan planlarını bozdu, ama Musul'u alamadı. İsmet Paşa'nın tüm direnişine rağmen İngiltere, Musul'u Türkiye'ye vermedi. Lozan Antlaşması'nın 3. maddesine göre Musul sorununun 9 ay içinde iki devlet arasında uzlaşmayla çözülmesine, olmazsa Milletler Cemiyeti Konseyi'ne başvurulmasına karar verildi. Musul Sorunu, 19 Mayıs-5 Haziran 1924 tarihleri arasında İstanbul (Haliç) Konferansı'nda görüşüldü.

24 Mayıs 1924 – Yeni Anayasa yürürlüğe girdi.

24 Mayıs 1924 – Yabancı şirketlerce işletilen Anadolu Demiryolları şirketinin millileştirilmesi için Anadolu-Bağdat Demiryolları Müdüriyeti-i Umumiyesi kuruldu.

24 Mayıs 1924 – Türkiye cumhuriyeti yerli demiryollarının millileştirilmesi tamamlandı. (Bu tarih TCDD'nin kuruluş tarihi kabul edilir.)

24 Mayıs 1924 – 24 Mayıs (İstanbul Haliç konferansı) oturumunda İngiliz temsilci Sir Percy Cox, Lozan'daki iddialarını tekrarlamaktan öte (Musul'un Türklere verilmemesinde inatla), Hakkâri, Beytüşşebab, Çölemerik ve Revanduz'un da Irak'a bırakılmasını istedi. Türk temsilci Fethi Bey buna şiddetle karşı çıkınca konferans dağıldı.

26 Mayıs 1924 – **Fikriye** Ankara'ya geldi. (Emine adlı bir çalışanın nüfus kağıdını alarak yola çıkmıştı. Yanına eşya almamış sadece bir tabanca almıştı. Haydarpaşa'dan trene bindi. 26 Mayıs'ta Ankara'ya indi. Faytonla Çankaya köşküne geldi. Latife hanımın muhalefeti nedeniyle köşke alınmadı, adeta kovuldu. Faytonla Ankara'ya geri dönerken **bir el silah sesi duyuldu.**) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

30 Mayıs 1924 – Fikriye Hanım'ın Ankara'da intiharı. Fikriye Hanım, Münih'ten İstanbul'a döndükten sonra, Atatürk'ün Ankara'ya gelmesine izin vermemesi üzerine kısa bir süre İstanbul'da kalmış, daha sonra Gelibolu'ya giderek, eskiden tanıdığı bir ailenin evinde bir sene kadar misafir edilmiştir. Ancak 1924 yılı mayısının sonlarında, başkasına ait bir nüfus cüzdanını kullanarak Gelibolu'dan İstanbul'a, oradan da Ankara'ya gelmeyi başarmış, 30 Mayıs günü Atatürk'le görüşmek üzere Çankaya'ya gitmişti. Köşke varışında bu arzusunun yerine getirilemeyeceği kendisine söylenildiği zaman, geri dönmek üzere -beklemekte olan- payton'a binmiş, payton'da, yanında taşıdığı tabanca ile intihar etmiştir. [Kocatürk] (Turgut Özakman'a göre intihar tarihi 26 Mayıs)

31 Mayıs 1924 – Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kraliyeti arasında Dostluk Antlaşması imzalandı.

1 Haziran 1924 – 1924 – Milli Mücadele aleyhine faaliyet gösterdikleri gerekçesiyle, aralarında gazeteci, yazar, şair ve askerlerin bulunduğu 150 kişi tesbit edildi. Milli Mücadele aleyhinde çalışmaları nedeniyle, Lozan Antlaşması'na bağlı genel af beyannamesinin dışında bırakılan 150 kişinin yurt dışına çıkarılması konusunda Bakanlar Kurulu karar verdi.

1 Haziran 1924 – Vatan gazetesi haberi; "Fikriye Hanım 30 Mayıs 1924'de intihar etti."

5 Haziran 1924 – Ali Haydar Bey (Yuluğ) Ankara şehreminliğine atandı.

5 Haziran 1924 – Silifke'de Cumhuriyet aleyhine vaaz verdiği için Hoca Askerî idama mahkûm edildi.

6 Haziran 1924 – Fener Patrikhanesi dışındaki Türk Ortodoksları İstanbul'da Papa Eftim'in teşebbüsüyle, Panayia Kilisesi nezdinde İstanbul Türk Ortodoks Kilisesi'ni teşkil kararı aldı ve Papa Eftim'i bu kilisenin başkanlığına getirdi. İstanbul'da Papa Eftim (Erenerol)'in girişimi ile Türk Ortodoksları Panayia kilisesinde kongre yaptılar ve "Müstakil İstanbul Türk Ortodoks Kilisesi"ni kurarak başına Papa Eftim'i getirdiler.

6 Haziran 1924 – Japonya'nın Lozan'ı onay belgeleri 6 Haziran 1924'te Paris'e ulaştı.

10 Haziran 1924 – Atatürk'ün, Halk Partisi Yürütme Kurulu üyelerine akşam Çankaya'da yemek vermesi ve memleket sorunları üzerinde sohbeti.

12 Haziran 1924 – Türkiye'nin ilk sanatoryumu olan Heybeliada Sanatoryumu kuruldu.

14 Haziran 1924 – Atatürk'ün, İçişleri Bakanı Recep (Peker) Bey'i ve Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa'yı makamlarında ziyareti ve görüşmeleri.

15 Haziran 1924 – Atatürk'ün, Ankara'nın yeni Belediye Başkanı Haydar (Yuluğ) Bey'i Çankaya'da kabulü ve şehrin imarı hakkında görüşmesi.

16 Haziran 1924 – Atatürk'ün, Çankaya'da Almanya Elçisi Rudolf Nadolny'nin güven mektubunu kabulü.

25 Haziran 1924 – Atatürk'ün, Çankaya'da Polonya Elçisi Kaoll Romain'in güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

26 Haziran 1924 – Atatürk'ün, öğleden sonra Vekiller Heyeti toplantısına başkanlık yapışı.

30 Haziran 1924 – İstanbul posta dağıtıcıları, ücretlerini yetersiz bularak topluca istifa ettiler.

1 Temmuz 1924 – Atatürk'ün, İmar Bakanı Celâl (Bayar) Bey'i makamında ziyareti ve bir süre görüşmesi.

3 Temmuz 1924 – Atatürk'ün, öğleden sonra Vekiller Heyeti toplantısına başkanlık edişi.

6 Temmuz 1924 – Dr. Safiye Ali Hanım başkanlığında bir heyet Uluslararası Kadınlar Kongresi'ne katılmak üzere Londra'ya gitti.

25 Temmuz 1924 – Atatürk'ün, Cebeci bölgesinde otomobille bir gezinti yapması.

25 Temmuz 1924 – (Salih Bozok'un anı defterinden) Mustafa Kemal, Salih Bozok ile birlikte Fikriye'nin mezarını ilk ve son kez ziyaret etti.

25 Temmuz 1924 – Ankara'da Öğretmenler birliği kongresine Mustafa Kemal'de katıldı. (AKI-ı Kemal c.2, Sinan Meydan)

30 Temmuz 1924 – Antep mebusu Kılıç Ali, gazeteci Celal Nuri'nin (İleri) başını silahının kabzasıyla yaraladı.

30 Temmuz 1924 – Atatürk'ün, akşam İsmet Paşa'yı Çankaya'da yemeğe alıkoyması.

3 Ağustos 1924 – Üzerlerinde Türkiye Cumhuriyeti yazısı bulunan ve Türkiye'nin ilk madeni parası olma özelliği taşıyan bronz 10 kuruşluk paralar tedavüle çıktı.

3 Ağustos 1924 – Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk madeni parasının basımı 1924 tarihinde gerçekleşmiştir. Basılan ilk madeni paralar 100 Para, 2,5, 5 ve 10 kuruşlardı.

6 Ağustos 1924 – Atatürk'ün, Çankaya'da, Başbakan ve Dışişleri Bakanı İsmet Paşa ile İmar Bakanı Celâl (Bayar) Bey'i kabulü.

6 Ağustos 1924 – İngiltere çözülemeyen Musul konusunu Milletler Cemiyeti'ne götürdü.

7 Ağustos 1924 - Nesturiler, Hakkâri Valisi'ni pusuya düşürüp esir alarak Nesturi ayaklanmasını başlattı. Ayaklanmaya İngiliz uçakları da destek verdi.

7 Ağustos 1924 – Nusturi isyanı. Hakkari Valisi Halil Rifat Bey, 7 Ağustos 1924'te keşif için geldiği Hangediği'nde, Nuhup Nasturi aşireti Reisi Gülyano'nun saldırısına uğradı ve tutsak edildi. Aynı saldırıda il jandarma komutanı Binbaşı Hüseyin Bey'le Üç jandarma eri de öldürüldü.

7 Ağustos – 28 Eylül 1924 – Nasturi İsyanı. Nasturiler, Süryanilerin Nastur mezhebine bağlı Hristiyan Kürtlerdir. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

8 Ağustos 1924 - Lozan Antlaşması yürürlüğe girdi.

12 Ağustos 1924 – Atatürk'ün, Ankara'ya gelen Berlin Elçisi Kemalettin Sami Paşa'yı kabulü.

15 Ağustos 1924 – Heybeliada Çam limanında Mustafa Kemal'in emriyle sanatoryum kurulmasına başlandı. (Sanatoryum Kasım ayında açıldı. Sekiz yataklı iki koğuştan biri kadınlara ayrılmıştı.)

18 Ağustos 1924 – Atatürk'ün, Sağlık Bakanı Refik (Saydam) Bey'le beraber Dışişleri Bakanlığı'na giderek Başbakan ve Dışişleri Bakanı İsmet (İnönü) Paşa'yı ziyareti.

22 Ağustos 1924 – Ankara'da Muallimler (Öğretmenler) Kongresi toplandı.

22 Ağustos 1924 – Kadınlarımızın yargıçlığa atanmak istemeleri.

25 Ağustos 1924 – Gazi Mustafa Kemal, Ankara'da Muallimler Birliği Kongresi üyelerine verilen çayda.

25 Ağustos 1924 – Atatürk'ün, Ankara'da Öğretmenler Birliği Kongresi üyelerine verilen çayda konuşması: “...Öğretmenler! Yeni kuşağı Cumhuriyetin fedakâr öğretmen ve eğitimcileri, sizler yetiştireceksiniz, yeni kuşak sizin eseriniz olacaktır!” [Kocatürk] Atatürk, 25 Ağustos 1924'te, Ankara'da, toplanan Muallimler Birliği Kongresi'ne katılan üyelere, yeni Türkiye'nin biçimlenmesinde ve yeni nesillerin yetiştirilmesinde en önemli görevin öğretmenlere düştüğünü vurgulamıştır.

26 Ağustos 1924 – Mustafa Kemal'in direktifiyle, Ankara'da Türkiye İş Bankasının kurulması.

26 Ağustos 1924 – İş Bankası kuruldu. Kuruluş için gerekli olan sermaye Hint Müslümanlarının Kurtuluş Savaşı için gönderdikleri yardımdan arta kalan ve Mustafa Kemal'in banka hesabında yatan paradan sağlandı. Bankanın ilk genel müdürlüğüne Celal Bey (Bayar) getirildi.

26 Ağustos 1924 – İş bankası 1 milyon lira sermaye ile kuruldu. (250 bin lirayı Atatürk ödedi ve ödenmemiş 750 bin lira taahhüt edildi. 47 ortaklı İş bankasının en büyük ortağı Atatürk'tü.) (Panzehir, Sinan Meydan)

26 Ağustos 1924 – Atatürk'ün, akşam, sohbet esnasında Türkiye İş Bankası idare Meclisi üyelerine söyledikleri: “Sermayenin azlığına bakarak cesaretiniz kırılmasın! Böyle kurumlar için en kuvvetli sermaye, zekâ, dikkat, iffettir; teknik ve metodik çalışmasını bilmektir. Bu inançla işe sarılınsınız, mutlaka başaracaksınız! ..Bu işte başarı kazanmayı, eğer şahsî bir onur meselesinden daha ileri, millî bir gurur, millî bir onur meselesi yaparsanız çalışmak için, amacınıza ulaşmak ve daha yükselmek için muhtaç olduğunuz ateşi, enerjiyi bol bol yüreklerinizde bulacaksınız!” [Kocatürk]

26 Ağustos 1924 – Cumhuriyet kurulduğunda yerli-milli güçlü bir bankaya ihtiyaç vardı. Bu amaçla Atatürk, 26 Ağustos 1924'te İş Bankası'nı kurdu. Banka 1 milyon sermaye ile kuruldu. Bu paranın dörtte birini, yani 250.000 lirasını Atatürk verdi. Ödenmemiş sermayenin 750.000 lirası ise taahhüt edildi. Atatürk, bankanın Genel Müdürlüğü'ne Celal Bayar'ı getirdi. Atatürk, İş Bankası'nın kuruluşu için verdiği 250.000 lirayı nereden mi buldu? Hindistan Müslümanları, Milli Mücadele'ye destek olmak için aralarında para toplayıp bizzat Atatürk'ün şahsına, Ankara'ya göndermişlerdi. Hindistan'dan 14 seferde Atatürk'e gönderilen toplam para 675.000 Türk lirasıydı. (Cumhurbaşkanlığı Arşivi, A.III-10-a, Dos.44, F.47, F.10-23, Türk İstiklal Harbi, İdari Faaliyetler, C.VII, s. 175.) Atatürk,

Büyük Taarruz öncesinde ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için bu paranın 500.000 lirasını Milli Savunma Bakanlığı'na verdi. Yunan ordusunun kaçarken yakıp yıktığı şehirlerimizde aç kalan insanlarımıza da 110.000 lira yardım etti. (Sabahattin Selek, Anadolu İhtilali, C.1, s.143.) Böylece Atatürk'ün elinde 65.000 lira kaldı. Ancak Büyük Zafer'den sonra Bakanlar Kurulu, Atatürk'ün ordunun ihtiyaçları için verdiği 500.000 liranın 380.000 lirasını Atatürk'e geri verdi. Milli Mücadele sonrasında Atatürk'ün elinde 380.000+65.000=445.000 lira vardı. Ayrıca zengin Mısır Hidivi Abbas Hilmi Paşa, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına girerken CHP'ye 900.000 lira bağışlamıştı. (Hasan Rıza Soyak, Atatürk'ten Hatıralar, C.2,s.686.) Atatürk, Hindistan Müslümanlarının gönderdiği paradan kalan bu 445.000 lirayı, ülke için en verimli biçimde şöyle değerlendirdi:

1. 250.000 liraya -Türk ekonomisini geliştirmek için- İş Bankası'nı kurdu.
2. 120.000 liraya -tarım ve hayvancılığı geliştirmek için- örnek çiftlikler kurdu.
3. 65.000 liraya da İş Bankası'ndan Maden T.A.Ş. hisseleri satın aldı. (Bu hisse gelirlerini örnek çiftliklerde kullandı.)

Abbas Hilmi Paşa'nın verdiği 900.000 liranın bir kısmını İş Bankası 2 numaralı hesaba yatırdı. Bir kısmıyla da İş Bankası'ndan hisse senetleri aldı.

26 Ağustos 1924 - Cumhuriyet döneminin ilk ulusal bankası olan İş Bankası, Atatürk'ün direktifleriyle İzmir Birinci İktisat Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda 26 Ağustos 1924 tarihinde kuruldu. İş Bankası ilk Genel Müdürü Celal Bayar'ın liderliğinde iki şube ve 37 personel ile hizmete başladı. Nominal sermayesi 1 milyon TL'ydı. Bu sermayenin fiilen ödenen 250 bin TL'lik bölümü ise bizzat Atatürk tarafından karşılanmıştı.

27 Ağustos 1924 – Fransa Lozan'ı onayladı.

29 Ağustos 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber Ankara'dan trenle Dumlupınar'a hareketi.

30 Ağustos 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber Eskişehir-Afyon üzerinden Dumlupınar'a gelişi.

30 Ağustos 1924 – Atatürk, Başkomutanlık Meydan Muharebesinin (Dumlupınar) kazanılmasının ikinci yıldönümü törenlerinde Zafer tepe, Altıntaş, Kütahya'da.

30 Ağustos 1924 – Atatürk; “ Savaş, savaşma ve sonunda meydan savaşı karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir. Ulusun çarpışmasıdır ...”(Komutan Atatürk, Celal Erikan)

30 Ağustos 1924 – Atatürk'ün Dumlupınar'da Meçhul Asker Anıtı'nın temelini atması ve “Başkomutan Meydan Muharebesinin ikinci yıl dönümü nedeniyle yapılan törende konuşması: “...Hiç şüphe etmemelidir ki yeni Türk Devleti'nin, genç Türk Cumhuriyeti'nin temeli burada sağlamlaştırıldı; ebedî hayatı burada taçlandırıldı. ...Bu anıt Türk vatanına göz dikeceklere, Türk'ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, hücumunu, kudret ve iradesindeki şiddeti hatırlatacaktır!” (Atatürk, törende Fevzi (Çakmak) Paşa'nın, Darülfünun Rektörü İsmail Hakkı Bey'in, basın adına Ahmet Ağaoğlu'nun, Türkocakları adına Hamdullah Suphi Bey'in, Öğretmenler Birliği adına Nüzhet Haşim Bey'in, Barolar adına Muhiddin Baha Bey'in, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı adına Ali Sami Bey'in, Kızılay adına Dr. Âkil Muhtar Bey'in, T.B.M.M. adına Fethi (Okyar) Bey'in konuşmalarını dinlemiş, daha sonra kendisi kürsüye gelmiştir). [Kocatürk]

30 Ağustos 1924 – 31 Ağustos 1922 tarihinde gördüğü askerin anısına yapılacak Şehit Asker anıtının temel atma töreninde söyledikleri (Asker çukurda şehit olmuş ama dışarıdaki kolu il sancağı sım sıkı tutmaktadır); **“Bu sahada akan Türk kanları, bu semada uçmakta olan şehit ruhları, devlet ve Cumhuriyet’imizin ebedi muhafızlarıdır.”**

30 Ağustos 1924 – Atatürk’ün, Dumlupınar’da 30 Ağustos törenini takiben askerî geçit törenini izlemesi.

30 Ağustos 1924 – Atatürk’ün, Lâtife Hanım’la beraber akşam Dumlupınar’dan Bursa’ya hareketi.

31 Ağustos 1924 – Atatürk’ün, Lâtife Hanım’la beraber Dumlupınar’dan Afyon-Eskişehir yoluyla Bursa’ya gelişi.

31 Ağustos 1924 – Atatürk, Bursa Askeri lise öğrencileri ile birlikte.

1 Eylül 1924 – Ankara Devlet Konservatuvarı’nın temelini oluşturan Musiki Muallim Mektebi Ankara’da açıldı. Ankara’da Musiki Muallim Mektebi kuruldu.

1 Eylül 1924 – Ankara’da Musiki Muallim Mektebi kuruldu. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

5 Eylül 1924 – Türk atletizm tarihinde ilk Türkiye şampiyonası bu tarihte Eskişehir’de yapıldı. (1930 yılında balkan oyunlarında 100 metreyi 11.1 saniyede koşan Semih Türkdoğan’ın aldığı gümüş madalya ülkemizin Atletizmde aldığı ilk madalyadır. (Türkiye Atletizm federasyonu 1924 yılında IAAF’ye üye oldu. 1924 Paris olimpiyatlarına katılan atletizm takımımız başarı gösteremedi.)

09 Eylül 1924 - 09 Eylül 1924 akşamı Bursa Milli Sinema salonundaki müsamereye bütün maiyetiyle teşrif eden Gazi Mustafa Kemal, yapılan izci tablolarını, oynanan zeybek oyunlarını ve Reşat Nuri Güntekin’in Ümidin Güneşi dramı ve aynı yazarın Gazeteci Düşmanı (Gazanfer Paşa : Samih Efendi, Bir gazete muhabiri : İrfan Efendi, Nefer : Şakir Efendi, Nefer : Demir Efendi) komedisini son derece beğenerek bu eserde milli mücadeleye iştirak etmiş Gazanfer Paşa rolünü oynayan oymak bey muavini Samih Efendi’yi çağırıp teşekkürlerini ifade etmiş ve yaveri Salih Bozok vasıtasıyla oymağın yöneticilerini Çekirge’deki evine davet ederek oymağa 100 lira hediye etmişlerdir. (Samih Nafiz Tansu)

10 Eylül 1924 - Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün Hamidiye zırhlısıyla Mudanya’dan ayrılışları.

11 Eylül 1924 – Atatürk Bursa’da.

11 Eylül 1924 – Atatürk’ün, Bursa’nın kurtuluşunun 2. yıldönümünde Bursa’da konuşması: “Efendiler, bu kurtuluş gününü size tebrik ederken bu dağlarda, bu ovalarda kanlarını döken şehitlerimizi ve vatanları için, milletleri için minnet ve meşakkat bilmeyen kahraman gazilerimizi hürmetle yâd ederim.”

11 Eylül 1924 – Atatürk’ün, saat 16.30’da Lâtife Hanım’la beraber Bursa’dan Mudanya’ya hareketi.

11 Eylül 1924 – Mustafa Kemal’in direktifiyle İsviçre Üniversitesinde eğitim görmüş 26 hukukçudan teşkil komisyon, Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt başkanlığında dünyadaki çağdaş medeni kanunları incelemeye başladı. (Akl-ı Kemal c.2, Sinan Meydan)

12 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber Hamidiye kruvazörü ile Mudanya'dan hareketle İstanbul'dan geçerek -Trabzon'a gitmek üzere- Karadeniz'e çıkışı.

12 Eylül 1924 – Atatürk'ün Hamidiye kruvazörü ile İstanbul'dan geçişi nedeniyle İstanbul Belediye Başkanı Emin (Erkul) Bey'in, içişleri Bakanı Recep (Peker) Bey'e İstanbul halkının sevinç ve teşekkürlerini bildiren telgrafı.

13 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Hamidiye kruvazörü ile Trabzon'a gitmek üzere Karadeniz'de seyahati.

13 Eylül 1924 – Büyük Erzurum depremi yaşandı.

14 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Trabzon'a gitmek üzere Hamidiye kruvazörü ile Karadeniz seyahatine devam etmesi.

14 Eylül 1924 – Atatürk'ün, gazetelerde yayınlanmak üzere açıklaması: “Ali Haydar Mithat ve Doktor Hüseyin Suat namındaki zatların kendilerini selâmlamadığımdan dolayı, Belediye Başkanı'nın, halk adına olan telgrafına iştirak etmediklerini, İçişleri Bakanlığı'na telgraf ile bildirdiklerinden haberdar oldum, İstanbul'dan geçerken, binmiş olduğum gemi, usulü gereğince İstanbul'u ve muhterem halkını selâmlamıştır. Eğer, ayrıca Ali Haydar Mithat ve Hüseyin Suat adındaki zatları selâmlamamış ise, adı geçenlerin esasen selâmlanmaya lâayık bulunmamalarından ileri gelmiştir.” (Mithat Paşa'nın oğlu olan Ali Haydar Mithat ile Hüseyin Cahit Yalçın'ın kardeşi olan Dr. Hüseyin Suat Beyler, içişleri Bakanı Recep (Peker) Bey'e birer telgraf çekerek “İstanbul halkı adına 12 Eylül 1924'de Belediye Başkanı tarafından kendisine çekilen telgrafa -Cumhurbaşkanı Hazretlerinin şehrin önünden geçerken halkı selâmlamadıkları gerekçesiyle- iştirak etmediklerini bildirmişlerdi. Oysa ki, Hamidiye kruvazörü, Boğaz'dan Karadeniz'e çıkarken top atışlarıyla İstanbul halkını selâmlamış bulunuyordu). [Kocatürk]

15 Eylül 1924 – Atatürk, 15 Eylül 1924 Trabzonlular tarafından heyecanla karşılandı.

15 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber Hamidiye kruvazörü ile saat 11.00'de Trabzon'a gelişi ve rıhtımda büyük törenle karşılanması.

15 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Trabzon'da Belediye'yi, Halk Partisi Merkezi'ni, Vilâyeti ziyareti; akşam, Trabzon Belediyesi tarafından şereflerine verilen ziyafette konuşması: “...Arkadaşlar, beş sene evvel ilk defa Samsun'a ayak bastığım zaman bana kalp kuvveti veren vatandaşlarımın ilk safında kahraman Trabzonluların bulunduğunu asla unutmayacağım. Sakarya kanlı savaşına Üçüncü Tümen ile yetişen Trabzon evlâtlarının muharebe meydanında gösterdikleri fedakârlığın kıymetli hatırası daima dimağimde canlı kalacaktır.” [Kocatürk]

15-17 Eylül 1924 – Atatürk'ün Trabzon'u ilk ziyareti. (Atatürk Trabzon'u 27-29 Kasım 1930'da ikinci kez ve 10-12 Haziran 1937'de üçüncü ve son kez ziyaret etmiştir.) Atatürk, 15-17 Eylül 1924 tarihlerinde Trabzon'u ilk kez onurlandırdığında bu gün Trabzon Müzesi olarak düzenlenen konakta ağırlandı. 15 Eylül günü Soğuksu semtine yaptığı gezintide Köşkü görmüş ve çok beğenmiştir.

16 Eylül 1924 – ATATÜRK'ün Trabzon lisesini ziyareti ve Türk Tarih Tezi konulu iki saatlik konuşmasından sonra derslere girmesi, din dersinde derin bilgisini ispat etmesi.

16 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Trabzon'da ziyaret ve incelemeleri, Öğretmen Okulu'nun hatıra defterine yazdıkları: “...Memleketin muhtaç olduğu öğretmen miktarı düşünülürse bunun daha yüz misline çıkması gerekir. Sayı eksikliği, yetişen öğretmenlerimizin kıymet ve faziletteki yüksekliği ile ancak

telâfi edilebilir. Yeni kuşak, en büyük cumhuriyetçilik dersini bugünkü öğretmenler topluluğundan ve onların yetiştirecekleri öğretmenlerden alacaktır!”

16 Eylül 1924 – Atatürk’ün, akşam, Trabzon Halk Partisi’ni ziyareti ve şereflerine verilen ziyafette konuşması: “Bütün cihan bilsin ki benim için bir taraftık vardır; bir tarafım. O da cumhuriyet taraftarlığı, fikrî, sosyal inkılâp taraftarlığı! Bu noktada yeni Türkiye topluluğunda bir ferdi hariç düşünmek istemiyorum!”

16 Eylül 1924 – Atatürk’ün, Erzurum’daki zelzeleyi haber alması üzerine Erzurum Valiliği’ne telgrafı: “Erzurum ilinin muhtelif bölgelerinde zelzele olduğu üzüntü ile haber alındı. Bilgi verilmesini ve zarar derecesinin bildirilmesini rica ederim.” [Kocatürk]

16 Eylül 1924 – Atatürk’ün, zelzele hakkında bilgi veren Erzurum Valisi’ne telgrafı: “Başladığım seyahati bu elim vaziyet karşısında yarı bırakmak kararını verdim. Trabzon-Erzurum yolunun hali ve Trabzon’da istifadeye elverişli otomobil bulamamak dolayısıyla bu yolla derhal hareket mümkün olmamıştır. Gereken aracı buldurarak diğer bir yönden hareket edeceğim. Muhterem hemşehrilerimin ıstıraplarını ortadan kaldırmak için en etkili surette çalışacağımı bildirmenizi rica ederim.”

16 Eylül 1924 – Atatürk Trabzon Lisesi, Trabzon Erkek Muallim Mektebi (Öğretmen Okulu) ve Trabzon Ticaret Mektebi (Okulu)’nde.

17 Eylül 1924 – Atatürk’ün, Lâtife Hanım’la beraber Hamidiye kruvazörü ile öğleden sonra Trabzon’dan ayrılışı ve saat 18.00’de Rize’ye gelişi.

17 Eylül 1924 – Mustafa Kemal ve eşi Latife Hanım Rize’yi ziyaret etti. Halk coşkuyla karşıladı. (20 Nisan 1923 tarihinde Atatürk, Rize Livası İdare meclisi üyelerinden Hüseyin Bey’in gönderdiği yazısı ile kendisine sunulan “Rizelilerin hemşerilik teklifini” kabul etti.) (Panzehir, Sinan Meydan)

17 Eylül 1924 – Atatürk’ün, Rize’de Vilâyeti, Belediye’yi, Halk Partisi ve Komutanlık binalarını ziyareti ve heyetleri kabulü.

18 Eylül 1924 – Atatürk’ün, Lâtife Hanımla beraber saat 14.30’da Hamidiye kruvazörü ile Rize’den Giresun’a hareketi.

18 Eylül 1924 – Atatürk’ün, Rize’den ayrılırken, medreselerin açılmasını isteyen bir hoca heyetine bağırarak söyledikleri: “Mektep istemiyorsunuz; halbuki, millet, onu istiyor. Bırakınız, artık bu zavallı millet, bu memleket evlâdı yetişsin! Medreseler açılmayacaktır; millete mektep lâzımdır!”

18 Eylül 1924 – Rize gezisi sırasında iki müftünün medreselerin açılması için verdikleri bir dilekçeye sinirlenen Atatürk şöyle diyordu; “Eğitim öğretim birliğini mi istemiyorsunuz? Bu millet mektep yapmayacak mı? Şimdiye kadar geri kalmamızda en büyük etkenin ne olduğunu bilmiyor musunuz? Hayır! Medreseler açılmayacak.” Atatürk daha sonra Valiye dönerek; “Bu adamlar burasını İran gibi mi yapmak istiyorlar?” (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.439)

18 Eylül 1924 – Atatürk’ün, medreselerin tekrar açılması için kendisine dilekçe veren iki müftüye cevabı nedeniyle tebriklerini sunan İzmir Milletvekili Mahmut Esat (Bozkurt) Bey’e telgrafı: “Gezdiğim ve gördüğüm her yerde millet, cehalete ve taassuba harp ilânı halindedir. Uygarlık ve ilerleme

yolunda bir an kaybetmeye izni yoktur. Paslı beyinlerin şoursuz sözleri, anide milletin müşterek ve müthiş feveranıyla bunalmaktadır. Bunu gözlerimle gördüm.” [Kocatürk]

19 Eylül 1924- Mustafa Kemal'in, Rize'de, kendisine 'Medreselerin yeniden açılmasını istiyoruz' yazılı dilekçe veren Rize ve Pazar müftülerine sinirlenmesi; “ ... hayır, medreseler açılmayacak!”

19 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtime Hanımla beraber Hamidiye kruvazörü ile Rize'den Giresun'a gelişi ve Giresunlular adına konuşan bir gencin söylevine cevap konuşması: “Bu sözlerinizle bütün memleket gençliğine tercüman olmaktadır. Muharebe meydanlarında kanlarını akıtan şehitlerin ruhları bu sözleri işitmekte ve huzura erişmektedir. Memleketin şurlu ve zinde gençliği karşısında hissettiğim bahtiyarlık büyüktür.”

19 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtime Hanımla beraber öğleden sonra Hamidiye kruvazörü ile Giresun'dan Ordu'ya gelişi, şehirde ziyaretleri ve akşam Ordu'dan ayrılırken halka hitabı: “...Bu şurlu gösterinizle Türk milletinin bütün cihan karşısında sonsuza dek yaşayacağını bir daha ispat etmiş olan sizin samimî çehreleriniz ve sevimli gözleriniz karşısında, günlerce kalmak ve sizinle samimî sohbetlerde bulunmak isterdim!”

19 Eylül 1924 –Atatürk, Ordu'ya, öğleden sonra Hamidiye Kruvazörü ile geldi. (Atatürk, 19 Eylül günü Giresun'u ve Ordu'yu birkaç saatliğine ziyaret ederek Samsun üzerinden Erzurum'a geçti.) 13.00 sularında Giresun yönünden beliren kruvazör, 14.00 sularında Ordu açıklarında demirledi ve top atışlarıyla kenti selamladı. Önceden tasarlanan karşılama töreni için yüzlerce kayık, sandal, mavna, bayraklarla donatılarak kruvazöre doğru açıldı. Kayığın birinde sporcu giysileri içinde Ordulu gençler de vardı ve Atatürk'ü kendi kayıkları ile karaya çıkarmak istiyorlardı. Bir kayıkta da Vali, belediye başkanı ve diğer yöneticiler vardı. Bu yönetici kurulu kruvazöre çıkarak Cumhurbaşkanını karşıladılar.

19 Eylül 1924 - Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün Ordu'ya ilk adımını attığı yer, bugünkü İlkadım Anıtının olduğu yeri. Binlerce Ordulu, Ata'sını alkışlarla karşıladı. Atatürk, ilk olarak belediyeyi, belediyeden sonra aynı binada bulunan Cumhuriyet Halk Fırkasını, daha sonra valiliği ziyaret etti.

19 Eylül 1924 - Atatürk, Ordu'da İdmanyurdu Kulübünü ziyaret etti. Kulübün anı defterine şunları yazdı: "İdmanyurdu'nun yeni teşekkül etmiş olmasına rağmen mevcudiyetini derhal ihsas ve izhar eder ruhta gençlerden mürekkep olduğunu gördüm. Memnunum. İdmanın bedeni olduğu kadar fikri olmasına dikkati celbederim. Gazi M. Kemal / 19 Eylül 1340, Ordu

19 Eylül 1924 - Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, Ordu'da, İdmanyurdu Kulübü binasından ayrıldıktan sonra, bu kez de Gençlik Yükselme Birliği Kulübü yöneticileri tarafından davet edildi. Bu daveti kırmayan Mustafa Kemal Atatürk, kısa bir süre bu kulübe ve daha sonra İhtiyat Zabıtları Kulübüne uğradı. Atatürk, Gençlik Yükselme Birliği Kulübünde, Keçiköy İlkokulu müdürü kendisine tanıtılırken, o yörenin çok yeşil olduğunu gemiden gördüğünü söyleyerek, okulun adının "Yeşilyurt" olarak değiştirilmesini istedi.

19 Eylül 1924 – Atatürk'ün Ordu'dan gemiyle ayrılırken halka hitabı; "Muhterem Ordu Ahalisi, Hakkımda gösterdiğiniz samimi tezahürat bende pek derin hissiyat bıraktı. Maalesef ciddi bir sebep aranızda fazla kalmama mani oluyor. Bunun için müteessirim. Fakat vaat ediyorum; ilk fırsatta

aranızda daha fazla kalmakla bu teessürü izale edeceğim. Gönül arzu ederdi ki burada günlerce kalayım ve sevimli köylerinizi temaşa ile zevk alayım. Arkadaşlar! Sizin gibi şuurlu bir millete malik olan bu devlet, bütün cihana karşı iftihar etmek hakkına maliktir. Büyük teessürlerle sizden ayrılıyorum. Fakat vaadimi yaptığım zaman bu teessürlerim zail olacaktır. Allahaismarladık." (Bu seslenişinin ardından, iki saat kadar kaldığı Ordu'dan ayrıldı.)

19 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber akşam Hamidiye kruvazörü ile Ordu'dan Samsun'a hareketi.

19 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Hamidiye kruvazörü ile Ordu-Samsun yolculuğu esnasında, gece gemide verdiği ziyafette Hamidiye Komutanı'nın konuşmasına cevabı: "...Millî Mücadele esnasında donanmamızın toplu olarak kullanılmasına imkân yoktu. Bununla beraber dağınık ve vatansevercesine hizmetler pek çoktur."

20 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Hamidiye kruvazörünün hatıra defterine yazdıkları: "...Sınırlarının önemli ve büyük parçaları deniz olan Türk Devleti'nin donanması da önemli ve büyük olmak gerekir. O zaman Türk Cumhuriyeti daha kaygısız ve emin olacaktır. Mükemmel ve güçlü bir Türk donanmasına sahip olmak amaçtır."

20 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber sabah Hamidiye kruvazörü ile Ordu'dan Samsun'a gelişi, Belediye binasında görüşmeleri, akşam Şehir Belediyesi'nin şerefine verdiği ziyafette konuşması: "Düşmanların İzmir'e çıktıkları günlerde idi ki, İstanbul'dan çıkarak Samsun'a gelmişim. Ben Samsun'u ve Samsun halkını gördüğüm zaman memleket ve millete ait bütün düşüncelerimin, kararlarımın her halde yerine getirilebilir olduğuna bir defa daha kuvvetle inandım. Samsunluların hal ve vaziyetlerinde gördüğüm, gözlerinde okuduğum vatanseverlik, ümit ve tasavvurlarımı olumlu kanaata ulaştırmaya kâfi gelmişti." [Kocatürk]

20 Eylül 1924 – Atatürk, Samsun'da, Hamidiye kruvazörü mürettebatı ile birlikte.

21 -23 Eylül 1924 – Atatürk Samsun'da incelemelerde bulundu.

21 Eylül 1924 – Mustafa Kemal Paşa, "Halk, köylüler bana her yerde iş programını şu iki kelime ile ihtar ettiler; Yol, mektep" dedi.

21 Eylül 1924 – Nemlioğlu Galip bey adlı bir Türk müteşebbisin imtiyazını aldığı Samsun – Çarşamba demiryolu hattının temel atma töreninde Mustafa Kemal konuşmasını takiben kazma küreği olarak demiryolu düzenleme işlerini kendi eliyle başlattı. (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

21 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Samsun-Çarşamba demiryolu hattının temel atma töreninde konuşması: "Memleket idaresinde cesaretle, kişisel belirsiz düşüncelerle ne yapılmak arzu ettiğini bilmeyenlere, halkın sağduyusuna başvurmayı tavsiye etmelidir. Halk, köylüler bana her yerde iş programını şu iki kelime ile ihtar ettiler: Yol, mektep!"

21 Eylül 1924 – Atatürk'ün, öğleden sonra Samsun'da Hükümet Konağı'nı, Komutanlığı, hastaneleri ve -Samsun'a ilk gelişinde kaldığı- Mıntıka (Mantika) Palas'ı ziyareti, akşam halk arasında tiyatro seyretmesi.

22 Eylül 1924 – Gazi Mustafa Kemal Samsun’da, İstiklal Ticaret Mektebi’nde öğretmenlerle yaptığı konuşmada: “Dünyada her şey için medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için, en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlimin ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, dalalettir” dedi.

22 Eylül 1924 – Atatürk Samsun’da öğretmenlere seslenirken; “Dünyada her şey için, uygarlık için, yaşam için, başarı için, en gerçek yol gösterici bilimdir. Bilimin dışında yol gösterici aramak aymazlıktır, bilgisizliktir, sapkınlıktır. Yalnız, bilimin yaşadığımız her dakikadaki evrelerinin gelişimini algılamak ve ilerleyişini zamanla izlemek koşuldur. Bin, iki bin, binlerce yıl önceki bilim dilinin çizdiği ilkeleri, şu kadar bin yıl sonra bugün aynen uygulamaya kalkışmak elbette bilimin içinde bulunmak değildir.”

22 Eylül 1924 – Mustafa Kemal Samsun’da Ticaret Okulu’ndaki konuşmasında bilime olan inancını belirten, ünlü konuşmasını yaptı: “Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir.” Atatürk’ün, Öğretmenler Birliği’nin Samsun İstiklâl Ticaret Mektebi’nde şerefine verdikleri çayda konuşması: “Bu çay ziyafetini düzenleyenlere özel olarak teşekkür ederim. Bu vesile beni, Samsun’un çok aydın ortamında buldurmuş oldu. Bu vesile beni, kafaları ilim ve fen ile bezenmiş kıymetli insanlardan oluşmuş bir topluluk huzurunda bulunmakla pek mutlu etti. Dünyada her şey için, uygarlık için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir, ilim ve fennin dışında yol gösterici aramak dalgınlıktır, bilgisizliktir, doğru yoldan sapmaktır! Yalnız, ilim ve fennin yaşadığımız her dakikadaki gelişimini kavramak, ilerlemeleri zamanında izlemek şarttır.”

22 Eylül 1924 – Atatürk’ün Samsun İstiklâl Ticaret Mektebi (Okulu)’nda Muallimlerle (Öğretmenlerle) Konuşması.

22 Eylül 1924 – Samsun’da “nereden esin ve kuvvet aldığı” yolunda yöneltilen bir soruya verdiği cevapta, “uyanışı düne borçlu olduğumuzu” belirterek şöyle demiştir: “Diyebilirim ki bugünkü uyanışı düne, geçmişe borçluyuz. Herhalde babalarımızın, analarımızın, eğitimcilerimizin ruh ve zihinlerimizin gelişmesinde verimli etkileri vardır... Şimdi burada büyük bir kişiye rastladım. O, benim ortaokul birinci sınıfta öğretmenim idi. Bana henüz ilk bilgileri öğretirken gelecek için ilk düşünceleri de vermişti. Açıklamak istiyorum ki ilk esin, ana baba kucağından, sonra okuldaki öğretmenin dilinden, vicdanından, eğitiminden alınır.” ATATÜRK’ün Samsun’daki kalabalık arasında görüp kendisinden övgü ile söz ettiği, Selânik Askerî Ortaokulundaki Fransızca Öğretmeni olan Yüzbaşı Nakiyüddin YÜCEKÖK idi. ATATÜRK’ün öğrenim hayatında etkisi altında kaldığını söylediği bir diğer öğretmeni Manastır Askerî Lisesinde Tarih Öğretmeni Topçu Yüzbaşı Mehmet Tefik BİLGE’dir.

22 Eylül 1924 – Atatürk’ün, Samsun’da Öğretmenler Birliği’ni ziyareti ve Birliğin hatıra defterine yazdıkları: “...Bütün Türkiye’yi içine alan Öğretmenler Birliği’nin, bütün milleti aydın birlik haline getirdiği zaman, Türk milletinin nasıl bir demir kütle olacağını düşünmek cidden büyük zevk ve saadettir!” [Kocatürk]

22 Eylül 1924 – Atatürk, Samsun’da öğretmenlerle yaptığı konuşmasında; “Dünyada her şey için, maddiyat için, maneviyat için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir. İlimin ve fennin dışında yol gösterici aramak gaflettir, cehalettir, sapkınlıktır. Yalnız ,ilmin ve fennin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının gelişmesini kavramak ve ilerlemelerini zamanında izlemek şarttır. Bin, iki bin, binlerce sene önceki ilim ve fen dilinin çizdiği kuralları, şu kadar bin sene sonra bugün aynen uygulamaya kalkışmak, elbette ilim ve fennin içinde bulunmak değildir.” (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.470)

23 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Samsun'da bazı heyetleri kabulü ve şehrin ihtiyaçları hakkında bilgi alması.

23 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber evinde misafir kaldıkları Şahinzade Remzi Bey'in aile albümüne hatıra olarak yazdıkları: "Samsun'da kaldığımız günler içinde misafir olduğumuz Şahinzade Remzi Bey'in evinde, evin sahibi tarafından gördüğümüz misafirserverliği ve nezaketi özellikle kaydederim." [Kocatürk]

24 Eylül 1924 – Atatürk'ün 24 Eylül 1924 tarihinde Amasya'ya ziyareti esnasında şerefine verilen yemekte yaptığı konuşması; "Efendiler! Bundan beş sene evvel buraya geldiğim zaman bu şehir halkı da bütün millet gibi hakiki vaziyeti anlamamışlardı. Fikirlerde karışıklık vardı. Dimağlar adeta durgun bir halde idi. Ben burada bir çok zevatla beraber Kamil Efendi Hazretleri'yle de görüştim. Bir cami-i şerifte (Beyazıt) hakikatı halka izah ettiler. Efendi hazretleri halka dediler ki: "Milletin şerefi, haysiyeti, hürriyeti ve istiklali hakikaten tehlikeye düşmüştür. Bu felekatten kurtulmak icap ederse, vatanın son bir ferdine kadar ölmeyi göze almak lazımdır. Padişah olsun, halife olsun isim ve unvanı her ne olursa olsun hiçbir şahıs ve makamın hikmet-i mevcudiyeti kalmamıştır. Yegane kurtuluş çaresi halkın doğrudan doğruya hakimiyeti eline alması ve iradesini kullanmasıdır." İşte Efendi Hazretlerinin bu aydınlatıcı vaaz ve nasihatından sonra herkes çalışmaya başladı. Bu münasebetle Müftü Kamil Efendi Hazretleri'ni takdirle yadediyorum. Ve genç Cumhuriyetimiz bu gibi ulema ile iftihar eder."

24 Eylül 1924 – Mustafa Kemal Amasya'da belediye binasında yaptığı konuşmada milli mücadeleye katkı sağlayan din adamlarından övgüyle söz etti. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

24 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber Erzurum'a gitmek üzere saat 10.00'da otomobille Samsun'dan ayrılışı ve Havza'ya gelişi.

24 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Havza'da konuşması: "...Havza'ya ve Havzalılara çok borçluyum. Kalbî bağlılığımı ebediyen saklayacak, sizi hiç unutmayacağım. Muhterem Havzalılar! İlk cüreti, ilk cesareti gösteren, ilk örgüt yapan siz oldunuz. İnkılâp ve Cumhuriyet Tarihi'nde kahraman Havza'nın ve Havzalıların büyük bir yeri vardır."

24 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber öğleden sonra Havza'dan Amasya'ya hareketi.

24 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber saat 19.30'da Havza'dan Amasya'ya gelişi ve karşılayıcılara hitaben konuşması: "...Cumhuriyet bayrağı altında birlik, kararlılık ve gayret en esaslı ilkemiz olmalıdır"

24 Eylül 1924 – Atatürk'ün, gece Amasya Belediyesi tarafından şerefine verilen ziyafette konuşması: "Benim için, memleket için, inkılâp için çok mühim günler geçirdiğim bir şehirde bulunuyorum. Millettin varlığını tanımayı alçalma sayanlar, kendilerinin Allah'ın gölgesi olduğunu iddia dalgınlığında, cüretinde, sahtekârlığında bulunanlar, en nihayet bu mukaddes varlığa ilk defa bu şehirde hürmete mecbur edilmişlerdir!" [Kocatürk]

25 Eylül 1924 – Mustafa Kemal Amasya'da yetimler yurdunda (Dar'ül Eytam) ziyarete gördüğü Zehra'yı (İNAL) evlat edindi. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

25 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber sabah Amasya'dan hareketle saat 16.00'da Tokat'a gelişi.

26 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Tokat Valiliği'nde ilgililerden şehrin sorunları hakkında bilgi alışı, daha sonra Kolordu Dairesi'ni ziyareti, akşam Tokat Musiki Yurdu tarafından verilen konseri izlemişi.

27 Eylül 1924 – Atatürk'ün, sabah Tokat Belediyesi'ni ziyareti, daha sonra Lâtife Hanımla beraber Tokat'tan hareketle saat 16.30'da Sivas'a gelişi, Sivas Kongresi'nin toplandığı lise salonunda şehir temsilcilerini kabulü, akşam şerefine verilen yemekte teşekkür konuşması.

27 Eylül 1924 – Atatürk Sivas Lisesi'nde.

28 Eylül 1924 – Nasturi isyanı.

28 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber sabah Sivas'tan hareketle 11.30'da Zara'ya gelişi, bir süre dinlendikten sonra Zara'dan hareketle yolda Hafik'e de uğrayarak saat 18.00'de Suşehri'ne varışı ve geceyi burada geçişi. [Kocatürk]

29 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber sabah Suşehri'nden hareketle akşam saat 18.00'de Erzincan'a gelişi, Belediye'yi, Vilâyet ve Kolordu Dairelerini, Halk Partisi'ni ziyareti, akşam şereflerine verilen ziyafette konuşması: "Erzincan'ın az zamanda lâyük olduğu ve Cumhuriyet'in kendisinden beklediği derecede ışık ve ilerleme kaynağı olacağına tamamen inanıyorum."

29 Eylül 1924 – Atatürk, Cumhuriyetin, ilanından sonra, eşi Latife Hanımla birlikte çıktığı uzun sonbahar gezisi sırasında 29 Eylül 1924 günü Erzincan'a üçüncü defa geldi.

29 Eylül 1924 sabahı Erzincan'a hareket eden Atatürk'ü, yolda Refahiye'den gelen kalabalık bir heyet karşılamış ve Refahiye'de bir kahve içmelerini istemiş, onları kırmayarak bir süre Refahiye'de dinlenmiş, öğle yemeğini eski milletvekillerinden Şebinkarahisarlı Tefik Bey'in evinde yemiş, daha sonra Erzincan'a hareket etmiştir. Şehre girişinden Belediyeye kadar olan caddeyi okullar, esnaf birlikleri ve halk doldurmuş büyük bir karşılama yapılmıştı. Atatürk, beraberindekilerle kısa bir süre Belediye binasında dinlendikten sonra Vilayete, kolorduya gitti. O gece müfettişlik Dairesinde Erzincanlılar adına bir yemek veriliyordu. Yemekte Erzincanlı Münir Ziya Atasev bir konuşma yaptı. Atatürk, bu konuşmayı cevaplandırdı. Erzincanlıların kendisi için gösterdikleri sevgi ve bağlılığa teşekkür ettikten sonra: "Erzincan'ın az zamanda layık olduğu ve Cumhuriyetin kendisinden beklediği mertebede nur ve feyz kaynağı olacağına tamamen inanıyorum" dedi. O gece fener alayı yapıldı.

30 Eylül 1924 - Atatürk, 30 Eylül 1924 sabahı tekrar geleceğini ve bir gece daha kalacağını söyleyerek Erzincan'dan ayrılarak Erzurum'a hareket etti.

30 Eylül 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber sabah Erzincan'dan hareketle saat 17.00'de Erzurum'a gelişi, Vilâyet Konağı'ni ziyareti, Cumhuriyet Caddesi'ni hizmete açışı.

30 Eylül 1924 – Atatürk'ün, akşam Erzurum'da şerefine verilen ziyafette konuşması: "Muhterem hemşehrilerim kahraman Erzurumluların bugün hakkımda gösterdikleri samimî, mertçe, sevgi dolu gösterilerden dolayı fevkalâde memnunum. Benim buraya gelişim, bütün milletin ateşten bir çember içine alınmış olduğu bir zamana tesadüf etti. Bütün millet, bu çemberin içinden nasıl çıkacağını düşünmekle meşguldü. Memleketin batı bölgesi düşman ayaklarına terk edilmiş ve oradaki halk silâha sarılmış, buranın halkı ise memleketin felâketten kurtulması için ayağa kalkmış bir vaziyette idi. Ben işte böyle bir zamanda Erzurum'a geldim. Burada gördüğüm samimiyet, mertlik, vefakârlık benim, memleketi kurtarmak için her türlü fedakârlığı yapmam hususundaki karar ve kuvvetimi artırmış idi. O

zamanki vaziyetimi çok iyi biliyorsunuz. Burada rütbemi, resmî mevkiimi, üniformamı attım ve bütün kâinata ilân ettim ki milletin sinesinde bir ferdim!” [Kocatürk]

30 Eylül 1924 – Milletler Cemiyeti Konseyi, 30 Eylül 1924 tarihli oturumunda 3 üyeli özel bir komisyon kurulmasına karar verdi. Londra’da, Türkiye’de ve Bağdat’ta incelemeler yapan komisyon, 16 Temmuz’da hazırladığı raporu Milletler Cemiyeti Genel Sekreterliği’ne sundu.

1 Ekim 1924 – Atatürk’ün, Erzurum’da “Depremden Zarar Görenlere Yardım Komisyonu”nun çalışmalarını denetlemesi ve felâketzedelere harcanmak üzere gerek kendisi gerekse Lâtife Hanım’ın onar bin lira bağışta bulunması.

2 Ekim 1924 – Atatürk, depremde zarar görenlerle birlikte Erzurum Hasankale (Pasinler)’de.

3 Ekim 1924 – Atatürk’ün, Erzurum’da, deprem felâketzedeleri yararına tertiplenen at yarışlarını izlemesi, daha sonra “Depremden Zarar Görenlere Yardım Komisyonu” toplantısına katılması. [Kocatürk]

4 Ekim 1924 – Atatürk’ün, Lâtife Hanım’la beraber Erzurum’dan hareketle saat 18.00’de Sarıkamış’a gelişi ve geceyi burada geçişi.

4 Ekim 1924 – Atatürk Sarıkamış’ta (Latife Hanım ile birlikte) Erzurum’dan gelmişlerdi. Gece burada kaldılar. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

5 Ekim 1924 – Atatürk’ün, Sarıkamış’ta Türkocağı’nı, Hükümet Binası’nı ve Belediye’yi ziyareti, heyetleri kabulü, akşam Lâtife Hanım’la beraber Kurtuluş Savaşı ile ilgili bir piyesi seyretmesi.

6 Ekim 1924 – Atatürk ve Latife hanım trenle Sarıkamış’tan Kars’a geldiler. Türk Ocağı binasında kaldılar. Yoğun ilgi ve sevgi vardı. Gündüz etkinliklere katıldılar. Gece müsamere vardı. İcabet ettiler. Müsamere başında öğrenciler “**Hoş gelişler ola Mustafa Kemal Paşa**” türküsünü seslendirdi. Atatürk, onları dinlerken birkaç kez ayağa kalkıp selamladı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

6 Ekim 1924 – Atatürk’ün, Lâtife Hanım’la beraber sabah Sarıkamış’tan hareketle öğle vakti Kars’a gelişi, şehirde ziyaret ve tetkikleri, Türkocağı’nda millî oyunları izlemesi, akşam 21.00 ‘de trenle tekrar Sarıkamış’a hareketi.

6 Ekim 1924 – Atatürk Kars Kız İlk Mektebi (İlkokulu)’nde.

7 Ekim 1924 – Atatürk’ün, Sarıkamış’ta ilgililerle görüşme ve tetkikleri, günün bir bölümünü istirahatle geçirmesi.

7 Ekim 1924 – Sarıkamış’ta akşam, Ordu Komutanı Ali Sait Paşa’nın, evinde Atatürk şerefine ziyafeti. (Bu ziyafet sonrası, yemek salonunun yanındaki hususi dairelerine geçen Atatürk ile Lâtife Hanım arasında -Lâtife Hanım’ın yemekteki yersiz bir davranışı üzerine- tartışma olmuştur). [Kocatürk]

8 Ekim 1924 – Mustafa Kemal Paşa ve Latife Hanım öğleden sonra Sarıkamış’tan Erzurum’a geldiler. Mustafa Kemal Paşa Latife hanımı Salih Bozok’la birlikte Ankara’ya gönderdi. İsmet Paşaya’da iletilmek üzere mektup yazarak Latife Hanımdan boşanacağını bildirdi. Bu mektup da Salih Bozok’a verildi. (Latife Hanım Erzincan’a kadar ağladı. Orada Mustafa Kemal’e bir mektup yazıp bıraktı. Mustafa Kemal Paşa dönüş yolunda bu mektubu okudu ve Salih Bozok’a haber gönderip Kayseri’de

kendisini beklemelerini istedi. Kayseri’de buluştular ve Ankara’ya birlikte döndüler. Bu Latife Hanım için son şansı.) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

9 Ekim 1924 – Atatürk’ün, Erzurum’da sabah Muş ve Bitlis’ten gelen heyetleri kabulü.

9 Ekim 1924 – Atatürk Erzurum Lisesi ve Erkek Muallim Mektebi (Öğretmen Okulu)’nde.

9 Ekim 1924 – Atatürk’ün, Erzurum’dan hareketle depremde zarar gören Hasankale (Pasinler) ve köylerinde incelemelerde bulunması (akşam tekrar Erzurum’a dönüşü).

9 Ekim 1924 – Öğleden sonra Belediye’yi, Komutanlığı, okulları, hastaneleri ziyareti; Lise’de ve Erkek Öğretmen Okulu’nda şereflerine verilen çaylarda öğretmenlerle sohbeti.

9 Ekim 1924 – Atatürk, Erzurum’da, 4. Kolordu Komutanı Ali Sait (Akbaytugan) ile birlikte, şehrin ileri gelenleriyle görüştü.

9 Ekim 1924 – Atatürk’ün, Lâtife Hanım’ı Ankara’ya götürmek üzere Başyaver Salih (Bozok) Bey’e direktifi, bu direktif üzerine Lâtife Hanım’ın otomobille Erzurum’dan ayrılışı ve Atatürk tarafından uğurlanışı. (Lâtife Hanım, Erzincan’a geldiğinde -oraya bir gün sonra Atatürk’le beraber gelecek olan- Kılıç Ali’ye verilmek üzere Kolordu Komutanı Asım (Gündüz) Paşa’ya bir mektup bırakmıştır. Kılıç Ali’ye verilecek olan bu mektubun içinde ayrıca, kapalı zarf içinde Lâtife Hanım tarafından Atatürk’e yazılmış bir mektup da bulunuyordu. Bu mektup, Atatürk’ün Erzincan’a geldiği 10 Ekim 1925 gecesini Kılıç Ali tarafından kendisine sunulmuştur). [Kocatürk]

10 Ekim 1924 – Atatürk’ün, sabah Ankara’ya dönmek üzere Erzurum’dan ayrılışı.

10 Ekim 1924 – Atatürk’ün, saat 13.00’te Tercan’a gelişi ve öğle yemeğini burada yemesi.

10 Ekim 1924 – Atatürk’ün, akşam Erzincan’a gelişi ve gece Halk Partisi tarafından şerefine verilen ziyafette bulunması.

10 Ekim 1924 – Atatürk’ün Erzincan’a dördüncü gelişi. Erzurum dönüşü 10 Ekim 1924 günü Erzincan’a tekrar geldi. Öğleden sonra saat 13.00’da Tercan’a uğradı. Tercanlılar büyük hazırlık yapmışlardı. Bu defa Latife Hanım yanında değildi. Onu Kayseri’ye göndermişti. Tercan’da öğle yemeğini yiyen Atatürk, Erzincan’a hareket etti. Akşama doğru Erzincan’a geldi. Gittiği yerlerde karşılama töreni istemiyordu. Ancak Erzincan’da binlerce halk yine yollara, caddelere dökülmüştü. O geceyi de Erzincan’da geçirdi.

10 Ekim 1924 – Atatürk’ün, gece, Lâtife Hanım’ı Ankara’ya götürmekte olan Başyaver Salih (Bozok) Bey’e telgrafı: “Kayseri’den ileri geçmeyiniz, orada beni bekleyiniz!” (Erzurum’dan Kayseri’ye gelmiş olan Lâtife Hanım, bu telgraf üzerine, Kayseri’ye 60 km mesafede Sivas yoluna doğru giderek Atatürk’ü karşılamış, beraber Atatürk’ün otomobiliyle Kayseri’ye gelmişlerdir). [Kocatürk]

11 Ekim 1924 – Atatürk’ün Erzincan’dan ayrılışı.

11 Ekim 1924 – TBMM yeni binasına taşındı; Cumhuriyet Bayramı’nın ilk kutlama töreni burada yapıldı.

11 Ekim 1924 – Atatürk’ün, sabah 11.00’de Erzincan’dan hareketle, akşam geç vakit -o tarihlerde il merkezi olan- Şebinkarahisar’a gelişi ve geceyi burada geçişi.

11 Ekim 1924 – Türkiye-Çekoslavakya arasında dostluk anlaşması imzalandı.

12 Ekim 1924 – Atatürk'ün, Şebinkarahisar'da sabah Belediye'yi, Halk Partisi'ni, Türkocağı'nı, Vilayeti, Alay Komutanlığı'nı ziyaretleri, öğleye doğru hareketle saat 20:00'de Sivas'a gelişi.

12 Ekim 1924 – Atatürk Şebinkarahisar Orta Mektebi (Ortaokulu)'nde.

13 Ekim 1924 – Atatürk'ün, sabah Sivas'tan hareketle akşamüzeri Lâtife Hanımla beraber Kayseri'ye gelişi, Belediye'yi ziyareti, gece kaldığı evin önünde toplanan halkı selâmlaması ve onlara seslenişi: "Mazinin kararsız, çürümüş zihniyeti ölmüştür. Bütün dünya bilmelidir ki Türk milleti hakkını, haysiyetini, şerefini tanıtmaya gücü yetecek kadar kuvvetlidir. Türk vatanının bir karış toprağı için bütün millet bir vücut olarak ayağı kalkar!" [Kocatürk]

13 Ekim 1924 – Atatürk'ün Şarkışla İptidai Mektebi (İlkokulu)'ni Ziyareti.

14 Ekim 1924 – Atatürk'ün, Kayseri'de Vilâyet'i, Komutanlığı, Halk Partisi'ni ve Ticaret Odası'nı ziyareti, yeni yapılan Memleket Hastanesi'ni hizmete açışı, öğleden sonra Kayseri Lisesi'nde şereflerine verilen müsamereyi izlemesi. [Kocatürk]

14 Ekim 1924 – Atatürk Kayseri Lisesinde.

14 Ekim 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber Kayseri Lisesi'nin hatıra defterine yazdıkları: "Kayseri Lisesi'ni müdürüyle, öğretmenleriyle, bütün öğrencisiyle Cumhuriyetin ateşli, feyizli bir ocağı bulduk."

15 Ekim 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber Kayseri'den hareketle gece Yozgat'a gelişi.

16 Ekim 1924 – Atatürk'ün, Yozgat'ta Vilâyet'i ve Belediye'yi ziyareti, Vilâyette yapılan toplantıda ilgililerden şehrin sorunları hakkında bilgi alması, Yozgat'ın kazalarında doktor olmadığını, Memleket Hastanesi'nde de yalnız bir operatör bulunduğunu öğrenince söyledikleri: "İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerdeki doktorları, milletin hayat ve sağlığı ile ilgilendirmek çarelerini bulmalıyız!" [Kocatürk]

16 Ekim 1924 – Topkapı Sarayı müze olarak ziyarete açıldı.

17 Ekim 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber Yozgat'tan hareketle saat 17.00'de Kırşehir'e gelişi, Vilâyet'te heyetleri kabulü.

17 Ekim 1924 – Atatürk Kırşehir Yeşilyurt İlk Mektebi (İlkokulu)'nde

17 Ekim 1924 – Atatürk'ün, Fransız edibi Anatole France'ın ölümü nedeniyle Fransa Cumhurbaşkanı Doumergue'e başsağlığı telgrafi. [Kocatürk]

18 Ekim 1924 – Meclis **yeni binasında** ilk kez toplandı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

18 Ekim 1924 – Cumhurbaşkanı Atatürk'ün çağrısı üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin -Musul meselesiyle ilgili olarak- olağanüstü toplantısı. Bu toplantı Meclis'in yeni binasındaki ilk toplantı oldu.

18 Ekim 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber Kırşehir'den hareketle saat 13.00'te Ankara'ya gelişi ve törenle karşılanması.

19 Ekim 1924 – Atatürk'ün, doğu seyahati izlenimleri hakkında Cumhuriyet gazetesi muhabirine demeci: "...Kesinlikle bir daha gördüm ki, ilerlemeyi, yükselmeyi ve yüzyılın gereklerini seven ve isteyen güzide bir milletimiz vardır. Türk'e olumlu ve iyi bir şey veriniz; bunu reddetmesi ihtimali yoktur. Halkın karanlığı aşmak, refaha ve iyiliğe varmak arzusu elle tutulacak kadar belirgindir. Cumhuriyet'in eli bu arzuyu tutmuştur." [Kocatürk]

21 Ekim 1924 – Atatürk'ün, İstanbul'da Fransız Hastanesi'nde tedavi görmekte olan büyük Türk düşünürü Ziya Gökalp'e telgrafı: "Rahatsızlığınızdan çok üzüntü ile haberdar oldum. İyileştığınız haberi bütün memleketçe beklenmektedir. Süratle iyileşmeniz için Avrupa'da tedavinize ihtiyaç varsa gereken her şeyin yapılmasını üzerime alıyorum."

21 Ekim 1924 – Atatürk'ün, Fransa ile Türkiye arasında gerçekleştirilecek hava ulaşımı hakkında Fransa Cumhurbaşkanı Doumergue'e cevap mektubu: "...Memleketlerimizi birbirine bağlayan ilişkilerin daha fazla kuvvetlenmesini görmek hususunda en samimî temennilerimi arz ederim." [Kocatürk]

22 Ekim 1924 – Ziya Gökalp'in yakın dostlarından Profesör Halim Sabit ve Doktor M. Zekeriya Beylerin -müşterek imza ile- Atatürk'e telgrafı: "Ölüm yatağında bulunan Ziya Gökalp Bey'e yüksek telgraflarınızı okuduk. Çok duygulandı, içinde minnet okunan ve günlerden beri gülmeyen gözlerinde bir minnet şulesi parıladı. Bize aynen şu cümleleri yazdırdı: Teşekkürlerimi yazınız. Ölürken, beni hatırladığı için minnettarım. Gazi Paşa ve Lâtife Hanım'a ithaf ederek yazdığım Türk Medeniyeti Tarihi eserimi bastıramadan ölüyorum. Çocuklarıma babalık vazifemi yapamadım. Onları milletime ve Halaskarımıza bırakıyorum' dedi ve sözünü bitiremedi. O dakikadan beri muntazam söz söyleyemediği için son vasiyeti hükmünde olan bu ifadesini, hakkında gösterilen samimî alâkadan cesaret alarak Halaskarımıza arzı vicdan borcu bildik." [Kocatürk]

25 Ekim 1924 – Türk milliyetçiliğinin önemli isimlerinden Ziya Gökalp öldü.

26 Ekim 1924 – Bazı komutanların siyaseti seçmeleri nedeniyle bunalım doğdu.

26 Ekim 1924 – Kazım Karabekir Paşa meclise dönmek istediğini belirterek 1nci Ordu Komutanlığı görevinden istifa etti. (Daha öncede Doğu cephesi Komutanı iken istifa etmiş ve meclise gelmiş ama bir süre sonra tekrar askerliğe dönmek isteyince 1nci Ordu Komutanlığına atanmıştı.) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

26 Ekim 1924 – Atatürk'ün, Ziya Gökalp'in ölümü üzerine eşi Vecihe Hanım'a başsağlığı telgrafı: "Muhterem eşiniz Ziya Gökalp Bey'in bütün Türk âlemi için pek elim bir kayıp teşkil eden ölümü sebebiyle başsağlığı dileklerini ve Türk milletinin samimî kalbî teessürlerini sunar ve Türk milleti ve hükümetinin büyük düşünürün ailesi hakkında müşfik hislerini temin ederim efendim."

26 Ekim 1924 – Lâtife Hanım'ın, Ziya Gökalp'm ölümü üzerine -Lâtife Gazi M. Kemal imzasıyla- eşi Vecihe Hanım'a başsağlığı telgrafı: "Türkiye'nin ilim âlemi için çok kıymetli bir uzuv olan muhterem eşiniz Ziya Gökalp Bey'in kaybı nedeniyle üzüntü ve başsağlığı dileklerini arz ederim, efendim."

26 Ekim 1924 – Ziya Gökalp'in eşi Vecihe Hanım'ın, Atatürk'ün gönderdiği başsağlığı telgrafına cevabı: "...Hayatını millete adayan ve bu sebeple onun kurtarıcısı olan zât-ı devletlerine dünyada en ziyade hürmet ve sevgi beslediğini bildiğim merhum eşimin elim kaybı karşısında büyük Türk milletinin ve

onun kurtarıcısı Gazimizin gösterdiği üzüntü, bu matemli günlerimizde üzgün kalplerimize teselli veren en büyük kuvvet olmuştur.”

26 Ekim 1924 – Ziya Gökalp’in eşi Vecihe Hanım’ın, Lâife Hanım’ın gönderdiği başsağlığı telgrafına cevabı: “Eşimin kaybı nedeniyle nihayetsiz acımıza iştirak ettiğinizi bildiren başsağlığı telgrafınız, bizi çok derinden duygulandırmış ve minnettar etmiştir. Teşekkürlerimi arz ederim, efendim.” [Kocatürk]

26 Ekim 1924 – Kazım Karabekir Paşa, Birinci Ordu Müfettişliğinden ayrıldı; artık milletvekili olarak çalışacağını bildirdi.

29 Ekim 1924 – Milletler Cemiyeti Konseyi’nin, Türk – Irak Sınırını, Musul’u, Irak’a Bırakacak Biçimde Saptaması.

29 Ekim 1924 – Milletler Cemiyeti Konseyi’nde Musul’u dışarıda bırakan Irak sınırı geçici olarak tesbit edildi.

29 Ekim 1924 – T.B.M.M. ikinci binasında Cumhuriyetin yıldönümünü kutladı.

29 Ekim 1924 – Brüksel’de olağanüstü bir toplantı yapan Milletler Cemiyeti Meclisi, Türkiye ile Irak arasında “Brüksel Sınırı” denilen geçici bir sınır belirledi. Bu, Musul’u Irak’a bırakan bir sınırdı. 13 Şubat 1925’te Şeyh Sait İsyanı çıktı. Bu isyan Türkiye’nin, Türk-Kürt birlikteliği tezini zayıflattı. Sonuçta Milletler Cemiyeti, 16 Aralık 1925’te Brüksel Hattı’nın kuzeyini Türkiye’ye, güneyini ise Irak’a bıraktı. Türkiye, Milletler Cemiyeti kararından bir gün sonra, 17 Aralık 1925’te SSCB ile bir dostluk ve tarafsızlık anlaşması yaparak tepkisini gösterdi.

30 Ekim 1924 – Atatürk’ün, milletvekili olan komutanlara telgrafı: “Bana olan itimat ve sevginize dayanarak gördüğüm ciddî lüzum üzerine derhal milletvekilliğinden istifa ettiğinizi telgrafla Meclis Başkanlığı’na bildirmenizi teklif ederim. Önemli olan askerî görevinize kayıtsız şartsız kendinizi vermek, sebep olarak kayda değer. Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi (Çakmak) Paşa Hazretleri aynı lüzuma dayanarak teklifim üzerine istifasını vermiştir.” [Bu telgraf 3. Ordu Müfettişi Cevat (Çobanlı) 1. Kolordu Komutanı İzzettin (Çalışlar), 2. Kolordu Komutanı Ali Hikmet (Ayerdem) 3. Kolordu Komutanı Şükrü Naili (Gökberk) 5. Kolordu Komutanı Fahrettin (Altay) ve 7. Kolordu Komutanı Cafer Tayyar (Eğilmez) Paşalara çekilmiştir]. [Kocatürk]

30 Ekim 1924 – Mustafa Kemal aynı zamanda milletvekili olan ordu ve kolordu komutanlıklarına bir telgraf gönderip ya askerliği ya milletvekilliğini seçmelerini istedi. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

1 Kasım 1924 – Meclis açış konuşmasında yurt savunmasından söz ederken “Hava Kuvvetlerine Yüce Meclis’in özellikle ilgisini ve dikkatini çekmek isterim” dedi.

1 Kasım 1924 – TBMM Birinci Dönem oturumları Kasım’da başladı. Yasama yılı başlangıç tarihi, Kasım ayı olarak belirlendi. Daha önce 1 Mart idi.

1 Kasım 1924 – Cumhurbaşkanı Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin II. devre II. toplantı yılını açış konuşması: “...Hiç şüphe etmemelidir ki, Anadolu ortasında süratle meydana getirilecek yeni ve bayındır bir Ankara, asırlarca ihmal edilen Türk vatani için başlı başına bir uygarlık merkezi, Türk Devleti için pek önemli bir dayanak olacaktır!”

3 Kasım 1924 – Atatürk Topkapı sarayının onarılıp, müze olarak açılması için Bakanlar Kurulu kararı çıkarttı. (1931 yılında da Konya **Mevlana Dergâh ve Türbesi**, tekke ve zaviyelerin kapatılması kanununa istisna yaratılarak, **müzeleştirildi**. (1935 yılında da Ayasofya Camisi müzeleştirildi.) (1937 yılında ülkenin ilk resim ve heykel müzesi kuruldu. 17 Yılda toplam 25 arkeoloji müzesi açıldı.) (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

3 Kasım 1924 – Teyyare Cemiyeti Başkanı Fuat Bey, Diyanet İşleri Başkanı'na yazı gönderip, zekât ve fitrelerin kuruma verilmesini istedi. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

9 Kasım 1924 – Aralarında Rauf Bey (Orbay), Refet Paşa (Bele) ve Dr. Adnan Bey'in (Adivar) bulunduğu bazı mebuslar Halk Fırkası'ndan istifa etti.

10 Kasım 1924 – “Halk Fırkası”nin, “Cumhuriyet Halk Fırkası” adını alması. Halk Fırkası'ndan istifa eden milletvekillerinin kuracağı partinin adının “Cumhuriyet Fırkası” olacağı haberi üzerine Halk Fırkası'nın adı Cumhuriyet Halk Fırkası olarak değiştirildi. Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF), 9 Eylül 1923'te Atatürk tarafından kurulmuş olan, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk siyasi partisidir. 1927-1946 yılları arasındaki TBMM seçimlerine tek parti olarak katılmıştır. Başlangıçta “Halk Fırkası” olan parti adı 10 Kasım 1924'te “Cumhuriyet Halk Fırkası” olarak değiştirildi. Mayıs 1935'de 4. Kurultayda Cumhuriyet Halk Partisi adı benimsendi. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın kökleri Sivas Kongresi'ne dayanır. 4-11 Eylül 1919'da toplanan Sivas Kongresi'nde, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde işgale direnmek amacıyla kurulan müdafaa-yı hukuk cemiyetleri Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirilmiştir.

12 Kasım 1924 – Atatürk'ün, Çankaya'da akşama doğru eski Mısır Hidivi Abbas Hilmi Paşa'yı kabulü.

12 Kasım 1924 – Atatürk'ün, İstanbul Darülfünunu profesörlerinden Fuat (Köprülü), Ali Nihat (Tarlan) Beyleri ve diğer bazı öğretim üyelerini kabulü.

12 Kasım 1924 – Atatürk'ün, akşamüzeri Başbakan İsmet (İnönü) Paşa'ya daha sonra rahatsız bulunan Sağlık Bakanı Refik (Saydam) Bey'i evlerinde ziyareti.

13 Kasım 1924 – Atatürk'ün, Milli Eğitim Bakanı Vasıf (Çınar) Bey'i Keçiören'deki evinde ziyareti.

14 Kasım 1924 – Londra'da yayınlanan Kurtuluş savaşı karşıtı 'Times' gazetesi 14 Kasım'da Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını, Mustafa Kemal'in attığı her adımı eleştirdiği için kutluyor ve Türkiye'deki İngiliz çıkarlarının korunması umutlarını bu partinin başarısına bağlıyordu. (Türkiye üzerine notlar, Metin Aydoğan)

17 Kasım 1924 – **Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının** kurulması. (1925 yılının Haziran ayının başında, Bakanlar Kurulu kararı ile feshedilmiştir.)

17 Kasım 1924 – Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, eski ittihatçılar, saltanat ve halife yanlıları tarafından, Kazım Karabekir başkanlığında kuruldu. Muhalifler bu partiyi muhalefetten ziyade bölücülük maksatlı kullandı. Şeyh Sait ayaklanmasına sebep oldu. Bu nedenle ülke bütünlüğünü temine tehdit oluşturduğu kanaatiyle tehlikeli bulunup 3 Haziran 1925 tarihinde kapatıldı. (Atatürk ve siyaset, Cevat Şenol)

17 Kasım 1924 – Başkanlığını Kazım Karabekir Paşa'nın, genel sekreterliğini Ali Fuat Paşa'nın (Cebesoy) yaptığı, yönetim kurulunda Mersin mebusu Besim Bey, Trabzon mebusu Muhtar Bey,

Erzurum mebusu Rüştü Paşa, Bursa mebusu Necati Bey, Ordu mebusu Faik Bey ile Dr. Adnan Bey gibi isimlerin bulunduğu Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kuruldu.

17 Kasım 1924 – Yeni parti, Meclisin ikinci döneminde Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan ayrılan milletvekillerinin katılması ile Meclis içinde kuruldu. Fırka'nın başkanı General Kazım Karabekir, İkinci Başkanı H.Rauf Orbay (eski başbakan) ve genel sekreteri de Ali Fuat Cebesoy'du.

17 Kasım 1924 – Terakkiperver Cumhuriyet Partisi'nin kuruluşu. Başlıca kurucuları: Kâzım Karabekir, Ali Fuat (Cebesoy), Rauf (Orbay), Adnan (Adivar), Refet (Bele) vb. Partinin Genel Başkanlığını Kâzım Karabekir, Genel Sekreterliği'ni Ali Fuat (Cebesoy) üstlenmiştir. (Terakkiperver Cumhuriyet Partisi, 3 Haziran 1925'te Bakanlar Kurulu kararıyla kapatılmıştır). [Kocatürk]

17 Kasım 1924 – Atatürk'ün, Çankaya'da İran Elçisi Mirza Sadek Tababai'nin güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

20 Kasım 1924 – Atatürk'ün, Çankaya'da Avusturya Elçisi August'un güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

21 Kasım 1924 – Atatürk'ün, Cumhuriyet Halk Partisi Grup idare Heyeti'nin gizli toplantısında konuşması: "...Biz, büyük bir inkılâp yaptık. Memleketi bir çağdan alıp yeni bir çağa götürdük. Birçok eski müesseseleri yıktık. Bunların binlerce taraftarı vardır. Fırsat beklediklerini unutmamak lâzım. En ileri demokrasilerde bile rejimi korumak için, sert tedbirlere müracaat edilmiştir. Bize gelince, inkılâbı koruyacak tedbirlere daha çok muhtacız." [Kocatürk]

21 Kasım 1924 - İsmet (İnönü) Paşa, Başbakanlıktan çekildi. (22 Kasım'da Fethi (Okyar) Bey Başbakan oldu. 2 Mart 1925'e değin Başbakanlıkta kaldı.)

21 Kasım 1924 – İsmet İnönü Başbakanlığı bıraktı. Bu göreve Fethi Okyar atandı. Hükümet kuruldu. Meclis başkanlığına Kazım Özalp seçildi. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

22 Kasım 1924 – Mustafa Kemal'in CHP grubunda konuşması; "...biz büyük bir [inkılap](#) yaptık. Memleketi bir çağdan alıp yeni bir çağa götürdük..."(Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

22 Kasım 1924 – İstifa eden İsmet Paşa'nın yerine Fethi Bey (Okyar) başbakanlığa getirildi. Fethi Bey'in kabinesi güven oyu aldı.

22 Kasım 1924 – Fethi (Okyar) Bey'in Başbakanlığa atanması ve kabine kuruluşu (2 Mart 1925'de istifa etmiştir).

22 Kasım 1924 – Atatürk'ün, Başbakanlıktan istifa eden İsmet Paşa'ya yazısı: "...Gerek sizin ve gerek başkanlığını yaptığınız Bakanlar Kurulu'nun vatan ve milletin kurtuluş ve mutluluğunu üstlenen hizmetlerinden dolayı teşekkürlerimi sunar ve zât-ı devletlerine sağlık ve esenlik temenni ederim."

24 Kasım 1924 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber, İsmet (İnönü) ailesini ziyaret ederek İnönü'nün kayınvaldesinin ölümü nedeniyle başsağlığı dileklerini iletmeleri.

25 Kasım 1924 – Kazım Paşa (Özalp) TBMM başkanı seçildi.

25 Kasım 1924 – Atatürk'ün, Le Matin gazetesi yazarı Madam Titaniya'ya Türkiye-Fransa ilişkileri ve hilâfetin kaldırılması hakkında demeci: "...Hilâfet, mazinin bir rüyası olup zamanımızda yeri yoktu!" [Kocatürk]

26 Kasım 1924 – Kazım Özalp TBMM'nin 3. başkanı seçildi. Görevini 1 Mart 1935'e kadar sürdürdü.

27 Kasım 1924 – 17 Kasım 1924'te kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın başkanlığına Kâzım Karabekir Paşa seçildi. (Terakkiperver Cumhuriyet Partisi, 3 Haziran 1925'te Bakanlar Kurulu kararıyla kapatılmıştır).

1 Aralık 1924 – Türkiye ile Estonya arasında dostluk anlaşması imzalandı.

11 Aralık 1924 – Atatürk'ün, "Times" gazetesi İstanbul muhabirinin, siyasî partiler hakkında yazılı sorularına cevabı: "...Millî egemenlik esasına dayanan ve bilhassa cumhuriyet idaresine sahip bulunan memleketlerde siyasî partilerin mevcudiyeti tabiidir. Türkiye Cumhuriyeti'nde de, birbirini denetleyen partilerin doğacağına şüphe yoktur." [Kocatürk]

20 Aralık 1924 - "Kırkkilise İsminin Kırklareli'ye Çevrilmesi Hakkında Kanun" T.B.M.M.'nde kabul edildi.

29 Aralık 1924 - T.B.M.M.'nde "Bahriye Vekaleti Teşkilî Hakkında Kanun" kabul edildi.

1925 : DEV İNKILAPLAR.

1 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber saat 17.00'de trenle Ankara'dan Konya'ya hareketi.

3 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'la beraber trenle Konya'ya gelişi. Atatürk'ün, Konya'da tuttuğu günlük notlardan: "...Memleket ve milletin kurtuluşu ve mutluluğu için çalışmaktan başka bir amacım yoktur. Bu, bir insan için kâfi bir sevinç ve haz temin eder. Ben ve benimle beraber olanlar, hedefimizin yüceliğine, yolumuzun doğruluğuna eminiz. Bunda asla şüphe ve tereddüdümüz yoktur."

3 Ocak 1925 – Türkiye-Letonya dostluk antlaşması (Varşova) yapıldı.

4 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Konya'da ziyaret ve tetkiklerde bulunması.

4 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Konya'da, Adana'nın kurtuluş gününe katılacak olan T.B.M.M. Heyeti'ni kabulü.

4 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Konya'da tuttuğu günlük notlardan: "...Milleti idarede ilkemiz, milletin müşterek ve umumî görüş ve eğilimlerine uymaktır. Bu görüş ve eğilimlerin gerçek ve ciddî olabilmesi, milletin maddî ve manevî ihtiyaç kaynaklarından gelmesine bağlıdır." [Kocatürk]

5 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Konya'da Kolordu'yu, Vilâyet'i, Belediye'yi ve Cumhuriyet Halk Partisi Merkezi'ni ziyareti.

5 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Konya'da tuttuğu günlük notlardan: "...Biz keyfî hareket etmeyiz. Müstebit asla değiliz. Hayatımız, bütün faaliyetimiz memleket işlerinde keyfî ve müstebit hareket edenlere karşı mücadele ile geçmiştir. Bizim akıl, mantık ve zekâ ile hareket etmek belirgin özelliğimizdir. Bütün hayatımızı dolduran olaylar, bu gerçeğin kanıtıdır." [Kocatürk]

6 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Konya'da bazı şehir ve kasaba heyetlerini kabulü, dertlerini dinlemesi, daha sonra Meram'a kadar bir gezinti yapması.

6 Ocak 1925 – Atatürk'ün Konya Mekteplerine (Okullarına) Davet Edilmesi ve ertesi gün ziyareti.

7 Ocak 1925 – Belçika Lozan'ı onayladı.

7 Ocak 1925 – Recep Bey (Peker) Cumhuriyet Halk Fırkası'nın genel sekreterliğine getirildi.

7 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Konya'da tuttuğu günlük notlardan: "...Ankara, hükümet merkezidir ve ebediyen hükümet merkezi kalacaktır!"

8 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Konya'da "Musul Tetkik Heyeti"ni kabulü ve görüşmesi.

10 Ocak 1925 – Atatürk Konya Lisesi Müsamesesinde

11 Ocak 1925 – Atatürk Konya Erkek Muallim Mektebi (Öğretmen Okulu) Müsamesesinde

11 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Birinci İnönü Zaferi'nin 4. yıldönümü nedeniyle Konya'da Alâeddin Tepesi'nde yapılan törende konuşması: "...Birinci İnönü Meydan Muharebesi, İnkılâp Tarihimizin çok önemli, çok verimli bir sayfasıdır. Bizden sonrakiler ve bütün cihan bu sayfayı mütalâa ve tetkik ettikçe Türk inkılâb'ını yapan bugünkü Türk ordusunu ve bu orduyu sinesinden çıkaran bugünkü Türk topluluğunu elbette saygıyla anacak ve takdir edecektir!"

13 Ocak 1925 – Kurtuluş Savaşı komutanlarından Halit Paşa, Meclis'te Ali Çetinkaya tarafından bir kaza kurşunuyla vuruldu.

13 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber sabah Konya'dan hareketle saat 14.00'te Adana'ya gelişi, Belediye'yi, Vilâyet Konağı'nı, Türkocağı ve Cumhuriyet Halk Partisi Merkezi'ni ziyaretleri ve akşam trenle Dört Yol'a hareketi.

17 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Lâtife Hanımla beraber Dört Yol'dan Adana'ya dönüşü ve gece şerefine fener alayı düzenlenmesi.

17 Ocak 1925 – Atatürk'ün, akşam Konya Türkocağı salonunda, Adana'nın kurtuluş gününe ait bir müsamereyi izlemesi.

18 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Adana'da Memleket Hastanesi'ni, daha sonra Ziraat Mektebi'ni ziyaretleri ve kısa bir konuşması: "...Eğitime ayrılan zamanlarınızı boş geçirmemenizi iyi bir çiftçi, çağdaş gelişme ve ilerlemeyi kavrayan bir ziraatçı olmanızı, ziraat sahasında emin ve metin adımlarla yürümenizi tam bir ciddiyetle istiyorum!" [Kocatürk]

18 Ocak 1925 – Atatürk Adana Ziraat Mektebi (Tarım Okulu)'nde

19 Ocak 1925 – Atatürk'ün, Adana'da Liseyi, Kız ve Erkek Öğretmen Okullarını ve Cumhuriyet Halk Partisi Merkezi'ni ziyaretleri.

19 Ocak 1925 – Atatürk Adana Erkek Lisesi ve Adana Kız ve Erkek Muallim Mekteplerinde (Öğretmen Okullarında)

19 Ocak 1925 – Mecliste yol mükellefiyeti kanunu kabul edildi. 542 sayılı “**Yol mükellefiyeti kanunu**” çıkartıldı. Buna göre öğrenci, asker, malul ve çok çocuklu olanlar hariç 18-60 yaş arası erkekler yılda 6-12 gün yol inşaatında çalışacak yahut karşılığı parayı ödeyecekti. (Türkiye üzerine notlar, Metin Aydoğan)

20 Ocak 1925 – Atatürk’ün, Lâtife Hanım’la beraber öğleden evvel Adana’dan Tarsus’a hareketi.

20 Ocak 1925 – Atatürk’ün, Lâtife Hanım’la beraber Tarsus’tan Mersin’e gelişi.

20 Ocak 1925 – Atatürk’ün, Afgan Kralı Amanullah Han’a kardeşinin ölümü nedeniyle başsağlığı telgrafı.

26 Ocak 1925 – Atatürk’ün, Mersin’de, çiftçilerin traktör ve diğer ziraat aletleriyle yaptığı geçit törenini izlemesi; öğleden sonra bir portakal bahçesinde çiftçiler tarafından verilen yemeği şereflendirmesi.

27 Ocak 1925 – Atatürk’ün, Mersin’den Silifke’ye gelişi.

28 Ocak 1925 – Atatürk’ün, Silifke’den Taşucu kasabasına gelişi ve geceyi burada geçişi.

28 Ocak 1925 – Atatürk Silifke Lisesi’nde

28 Ocak 1925 – Atatürk’ün, Silifke’de Türkocağı’nı ve Sultanî Mektebi (Lise)’ni ziyareti ve okulun hatıra defterine yazdıkları: “Bu nur ocağında, geleceğin parlak güneşleri doğuş halindedir.”

29 Ocak 1925 – Atatürk’ün, Taşucu’ndan Tekir köyüne gidişi. (Atatürk burada çiftlik ([Gazi Çiftliği](#)) kurmak üzere bir miktar arazi satın almıştır).

29 Ocak 1925 – Atatürk’ün, Tekir köyünden Mersin’e dönüşü.

1 Şubat 1925 – Genç’te Şeyh Sait isyanı çıktı.

2 Şubat 1925 – Atatürk’ün, Lâtife Hanım’la beraber Ankara’ya dönüşü.

3 Şubat 1925 – Atatürk’ün. Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa’yı makamında ziyareti, daha sonra Vekiller Heyeti’nin olağanüstü toplantısına iştirak etmesi.

5 Şubat 1925 – Atatürk’ün, Meclis’teki odasında öğleden sonra İstanbul Belediye Başkanı Emin (Erkul) Bey’i kabulü.

9 Şubat 1925 – Kars mebusu Halit Paşa, daha önce tartıştığı Afyon mebusu Ali Bey (Çetinkaya) tarafından TBMM’de vuruldu.

11-15 Şubat 1925 – Doğu’da Şeyh Sait ayaklanması başladı.

13 Şubat 1925 – Doğu’da Genç ilçesine bağlı Piran’da Şeyh Sait ayaklanması başladı. (Kesin olarak bastırılışı: 31 Mayıs) Doğu’da Ergani’nin Piran köyünde, haklarında eşkiya oldukları için tutuklama kararı olan köylülerin jandarmaya teslim olmayıp, ateş açmaları üzerine Şeyh Sait Ayaklanması başladı.

13 Şubat – 31 Mayıs 1925 – **Şeyh Sait İsyanı** .(14 Nisan 1925 tarihinde Şeyh Sait İran'a kaçarken Varto civarında yakalandı. Seyit Abdülkadir'de İstanbul'da daha önce yakalanmıştı. Bu isyan Türkiye Cumhuriyeti'ndeki en büyük isyandır. 3000 kişiden fazla isyancı vardır. İstiklal mahkemesi Seyit Abdülkadir ve Şeyh Sait'le birlikte 47 kişiye idam cezası vermiştir. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

14 Şubat 1925 – Kurtuluş Savaşı komutanlarından Halit Paşa öldü. (T.B.M.M.'nde Ali Çetinkaya ile vuruşması sonucu) Ali Bey'in (Çetinkaya) vurduğu Kars mebusu Halit Paşa öldü.

16 Şubat 1925 Türk Hava Kurumu (Türk Tayyare Cemiyeti adı ile) kuruldu. THK, Cumhuriyet'in ilanından 16 ay sonra 16 Şubat 1925'de Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün emirleriyle "Türk Tayyare Cemiyeti" adıyla kuruldu. Cemiyet'in kuruluş amacı; Türkiye'de havacılık sanayisini kurmak havacılığın askeri, ekonomik, sosyal ve siyasal önemini anlatmak; askeri, sivil, sportif ve turistik havacılığın gelişmesini sağlamak; bütün bunlar için gerekli araç ve gereci hazırlamak; personeli yetiştirmek ve uçan bir Türk gençliği yaratmaktır. Kaynak: THK.org.tr

16 Şubat 1925 – Şeyh Sait'e bağlı kuvvetler Genç ilinin merkezi Darahini'yi alarak kasabayı yağmaladı.

16 Şubat 1925 – Atatürk, Türkiye'de havacılığı geliştirmek için çok uğraştı: Yurt dışından uçak aldirarak hava kuvvetlerini güçlendirdi. Havacılık eğitimi için yurt dışına öğrenciler gönderdi. Havacılık sanayinin temellerini atmak için 16 Şubat 1925'te Türk Tayyare Cemiyeti'ni (Türk Hava Kurumu'nu) kurdu. 10.000 lira bağış yanında, Nutuk'un telif gelirini de bu kuruma bıraktı. Herkesi bu kuruma yardıma çağırırdı. Yapılan yardımlarla THK, birçok uçak aldı. 1933'te Devlet Hava Yolları'nı, 1935'te Türk Kuşu'nu kurdu. Manevi kızlarından Sabiha Gökçen'in pilot olmasını sağladı.

16 Şubat 1925 – Atatürk'ün direktifleriyle Türk Teyyare Cemiyeti kuruldu.

17 Şubat 1925 – Aşar (ondalık) vergisinin kaldırılması. Aşar'ın kaldırılmasına dair Kanun'un kabulü. Osmanlı toprak sisteminden kalan 'Aşar Vergisi' kaldırıldı. Osmanlı döneminden kalma ve esası köylünün ürününün belirli bir bölümünü aynı vergi olarak devlete vermesi temeline dayanan aşar vergisi kaldırıldı. Böylece köylü ağır bir yükten kurtuldu.

17 Şubat 1925 – AŞAR VERGİSİ, çağdışı bir vergiydi. Mültezimler eliyle toplanıyor, birçok haksızlığa hatta zulme sebep oluyordu. Bütçenin beşte birini (%21,3) oluşturan bu vergi kaldırılmak zorundaydı. Konuyu bilen milletvekillerinin hazırladığı yasa tasarısı alkışlarla kabul edildi. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

17 Şubat 1925 – Öşür vergisi kaldırıldı. Böylece köylünün bütçedeki vergi yükü % 40'dan % 10'a düşürüldü. (Türkiye üzerine notlar, Metin Aydoğan)

21 Şubat 1925 – Şeyh Sait'e bağlı kuvvetler Kıs ovasında hükümet kuvvetleriyle çarpıştı.

21 Şubat 1925 – Bazı doğu illerinde sıkıyönetim ilan edildi. Atatürk'ün başkanlığında, gece Vekiller Heyeti toplantısı ve doğu illerinin bir kısmında "sıkıyönetim" ilânı.

21 Şubat 1925 – Bakanlar kurulu 12 il ve 2 ilçede (Doğu) sıkıyönetim ilan ettiğini açıkladı ve isyan sözcüğünü ilk kez kullandı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

21 Şubat 1925 – Atatürk'ün, Çankaya'da İsmet Paşa ile Şeyh Said İsyanı'na karşı alınacak önlemler hakkında görüşmesi.

21 Şubat 1925 – Atatürk'ün başkanlığında, akşam Çankaya'da Cumhuriyet Halk Partisi Başkan Vekili İsmet Paşa, Başvekil Fethi Bey, Meclis Başkanı Kâzım (Özalp) Paşa'nın katılımıyla bir toplantı yapılarak Şeyh Said isyanı ve alınacak önlemlerin görüşülmesi.

21 Şubat 1925 – Mecliste bütçe görüşmeleri esnasında Diyanet İşleri Başkanlığı neşriyatı konusunda, Kur'an meal ve tefsiri ile hadis tercümelerinin devlet eliyle yaptırılması ve bunun için diyanet bütçesine 20 bin liralık ek bütçe tahsisine karar verildi.

21 Şubat 1925 – TBMM'nde Kur'an'ın Türkçe meal ve tefsiri konuşulurken Başvekil Ali Fethi (Okyar) bey cevaben din konusunda Ahmet Hamdi Akseki tarafından hazırlanan 13 adet eseri vekillere tanıttı ve anlattı.

21 Şubat 1925 – TBMM'nde Diyanet İşleri bütçesi görüşülürken Eskişehir mebusu Abdullah Azmi Efendi (Torun) tarafından 53 imzalı bir önerge ile Kur'an ve bazı İslami eserlerin Türkçeleştirilmesine dair ödenek tahsisi istemesi.

21 Şubat 1925 – TBMM'nde diyanet işleri başkanlığı bütçesi görüşülürken Kamil Miras dahil 53 vekilin imzalı önergesiyle uygun bir hadis kitabının Türkçeleştirilmesi istendi. (Buhari'nin kısaltılmış hadis kitabı tercüme görevi Babanzade Ahmet Naim'e verildi. Lakin III ncü ciltten sonra Ahmet Bey'in vefat etmesi üzerine görev Kamil Miras'a devredildi.) (Toplam 12 cilt eser tamamlandığında Sahih-i Buhari adıyla 1928-1950 yılları arasında 60.000 adet basılarak ülkeye ücretsiz dağıtıldı.) Eserin ilk 3 cildi halen Atatürk'ün özel kütüphanesinde ve Atatürk üzerinde çizili notlar almıştır.)

23 Şubat 1925 – Doğu illeri için sıkıyönetim meclis genel kurulunda kabul edildi.

24 Şubat 1925 – Şeyh Said'e bağlı kuvvetler Elazığ'ı ele geçirdi. Şeyh Said'in adamları Genç, Maden, Siverek, Ergani ve Varto'dan sonra Elazığ'ı da ele geçirdi.

24 Şubat 1925 – Atatürk'ün, yeni kurulan Türk Tayyare Cemiyeti'ne tebrik ve başarı telgrafı: "...Cemiyetinize hayırlı çalışmalarında yardım, benim için haz ve övünç sebebidir. Kurucularını tebrik eder, cemiyetin hedefine doğru sürat ve başarı ile ilerlemesini temenni ederim." [Kocatürk]

25 Şubat 1925 – Dinin siyasete alet edilmemesi hakkındaki kanun kabul edildi. Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nda "Dinin politikaya alet edilemeyeceği ve bu suçun da vatan hıyaneti sayılacağı"na ilişkin değişiklik yapıldı.

25 Şubat 1925- TBMM Şeyh Said isyanından sonra dinin siyasete alet edilmemesi hakkında bir kanun çıkardı. (Atatürk ve demokratik Türkiye, Halil İnalcık)

25 Şubat 1925 – TBMM, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bir Kuran tefsiri ve tercümesi ile bir hadis kaynağı hazırlayıp halka dağıtmasını kararlaştırdı. (Bu iş için Diyanet'e 20.000 liralık ek bütçe verildi).

25 Şubat 1925 – TBMM, 25 Şubat 1925'te, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bir Kuran tefsiri ve tercümesi ile bir hadis kaynağı hazırlayıp halka dağıtmasını kararlaştırdı. (Bu iş için Diyanet'e 20.000 liralık ek bütçe verildi).

25 Şubat 1925 – Atatürk'ün isteği ile II. TBMM'nde bir grup milletvekili hutbelerin Türkçeleştirilmesini gündeme getirmiş, beş kişiden oluşturulan bir komisyon 1926 yılsonunda 58 örnek hutbe ile Diyanet İşleri Başkanlığına bir "reform taslağı" sunmuştur. (Ayrıca DİB Rifat Börekçi Kur'an ve Hadis metinlerinin nasihat kısımlarının da Türkçe okunmasını istemiştir. Bu yasal düzenleme 1928 yılında hayata geçmiştir.) (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

26 Şubat 1925 – Şeyh Sait kuvvetleri Hani'yi işgal etti.

26 Şubat 1925 – Fransız şirketince yönetilen Tütün Rejisi'nin 1 Mart'ta kaldırılmasına ilişkin "Tütün İdare-i Muvakkatesi ve Sigara Kağıdı İnhisarı Hakkında Kanun" T.B.M.M.'nde kabul edildi.

28 Şubat 1925 – Atatürk'ün, Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa'yı makamında ziyareti ve görüşmesi.

1 Mart 1925 – Hükümet kararıyla lağvedilen Tütün Rejisi Fransızlardan satın alındı. Tütün rejisinin Fransızlardan alınmasına ilişkin kanun mecliste kabul edildi.

1 Mart 1925 – Atatürk'ün, Şeyh Sait isyanı ve destekçilerine karşı Darülfünun adına lanet ve kınama hislerini bildiren İstanbul Darülfünun Emini İsmail Hakkı (Baltacıoğlu) Bey'e cevap telgrafı: "...Büyük milletimizin insan gücü dışında uzun ve ciddî mücadelesinin ve pek yüksek fedakârlıklarının mutlu sonucu olan inkılâp aleyhine ne şekil ve surette olursa olsun belirecek eğilim ve girişimlerin umumî nefret ve mukavemetle karşılanacağı tabîî idi. Birkaç günden beri bunun en açık ve soylu işaretlerini görmekle övünüyoruz."

1 Mart 1925 – Atatürk'ün, Şeyh Sait isyanı'nı kınayan ve inkılâplara bağlılığını bildiren Trabzon halkına telgrafı: "...Muhterem halkımızın her taraftan yükselen hararetle lanet ve nefret hislen karşısında gerici zihniyet girişimlerinin ebediyen eriyeyeğine itimadım tamdır." [Kocatürk]

1 Mart 1925 – Atatürk'ün, yakın bir arkadaş grubunu, Anadolu Ajansı'nı Batılı anlamda bir haber ajansı kimliğine kavuşturmakla görevlendirmesiyle 1 Mart 1925'te "Anadolu Ajansı Türk Anonim Şirketi" kuruldu. O tarihlerde, Batı ülkelerinde bile örneği görülmeven böyle bir yapılanmayla Anadolu Ajansı, özerk statüye kavuştu. Anadolu Ajansı, 1 Mart 1925'te Devletin %40 hissedarı olduğu bir anonim ortaklık haline getirilmiştir. Merkezi Ankara'da bulunan Anadolu Ajansı; genel müdürlük birimleri dışında, yurt içinde halen 22 bölge ve büro müdürlüğü ile hizmet vermektedir.

2 Mart 1925 – Atatürk'ün, Cumhuriyet Halk Partisi Yürütme Kurulu toplantısında konuşması: "...Milletin elinden tutmaya lüzum vardır, inkılâbı, başlayan tamamlayacaktır!"

2 Mart 1925 – Fethi (Okyar) kabinesi istifa etti. İsmet (İnönü) 3 Mart'ta Hükümeti kurdu. (Bu olay da Şeyh Sait Ayaklanmasına bağlıdır)

3 Mart 1925 – Başbakan İsmet İnönü, Şeyh Sait Ayaklanmasının bastırılması için hükümete geniş yetkiler veren Takrir-i Sükûn Kanunu'nu TBMM'den çıkardı. (Takrir-i Sükun (huzur ve güveni sağlama, anarşiyi önleme) Kanunu) (Gereğe ve tarihe; İngilizler, Orta Doğu'daki zengin petrol yataklarını denetim altında tutmak için daha Birinci Dünya Savaşı yıllarından itibaren bazı faaliyetlerde bulunmuşlardı. Bunlardan biri de Güneydoğu Anadolu'da kendi himayelerinde bir devletin kurulmasıydı. Lozan Antlaşması'yla bu oyun bozuldu. Fakat İngilizler, emellerinden vazgeçemediler. Lozan'da halledilemeyen Musul sorununun görüşüldüğü sırada, cumhuriyet rejimine karşı olanları

kullanarak Güneydoğu ve Doğu Anadolu illerinin bir kısmında etkili olan bir ayaklanma çıkarttılar. Şeyh Sait isimli kişinin başkanlığında çıkmış olan bu ayaklanmaya Şeyh Sait Ayaklanması adı verilmiştir. Şeyh Sait Ayaklanması, Ergani ilçesine bağlı Piran köyünde başladı (13 Şubat 1925). Kısa sürede etrafa yayıldı. Muş, Elazığ ve Diyarbakır yöresinde etkili olan ayaklanmanın bastırılması için hemen tedbirler alındı, önce sıkıyönetim ilân edilerek olaylar yatıştırılmaya çalışıldı. Bu yeterli olmayınca Başbakan Fethi Bey istifa etti. 3 Mart 1925'te başbakan olan İsmet İnönü, ayaklanmanın bastırılması için hükümete geniş yetkiler veren Takrir-i Sükûn Kanunu'nu TBMM'den çıkardı. Diğer taraftan ordu birlikleri harekete geçirildi. Yapılan plânlı askerî harekât ile, isyancılar dağıtılıp, elebaşları yakalandı. Suçlular İstiklâl Mahkemelerinde yargılandılar. Suçlu görülenler çeşitli cezalara çarptırıldılar. Yapılan soruşturmada isyancıların bir kısmının Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'na mensup oldukları belirlendi. Bunun üzerine parti 3 Haziran 1925'te kapatılarak, cumhuriyet rejimine yönelen önemli bir tehlike ortadan kaldırılmış oldu.)

3 Mart 1925 – Yeni hükümet İsmet Paşa başkanlığında kuruldu. İsmet (İnönü) Paşa'nın Başbakanlığa atanması ve kabine kurusu. (25 Ekim 1937'e kadar bu görevde kalmıştır).

4 Mart 1925 – Şeyh Sait Ayaklanması.

4 Mart 1925 – TBMM isyan bölgesinde ve Ankara'da birer İstiklal Mahkemesi kurulmasına karar verdi.

4 Mart 1925 – Takrir-i Sükûn Kanunu'nun Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabulü.

4 Mart 1925 – 4 Mart 1925'te Ali Fethi Bey Başvekillikten istifa etti ve yerine İsmet Paşa Başvekilliğe getirildi. İsmet Paşa Başvekilliğe getirildiği gün 578 numaralı Takrir-i Sükun Kanunu'nu çıkararak Ankara ve ayaklanmanın olduğu bölgede birer İstiklal Mahkemesi kurulmasını teklif etti. Aynı gün kabul edilen 117 numaralı Meclis Kararı ile Ankara ve Şark İstiklal Mahkemeleri kuruldu. Söz konusu kararla Şark İstiklal Mahkemesine verdiği idam kararlarını uygulama yetkisi verilirken, Ankara İstiklal Mahkemesinin vereceği idam kararlarının Meclis'in onayından sonra infaz edilmesi hükme bağlandı. Ancak 20 Nisan 1925 tarihinde, Meclis'in tatilde olduğu süre boyunca Ankara İstiklal Mahkemesine de verdiği idam kararlarını uygulama yetkisi tanındı. Şark İstiklal Mahkemesi yaklaşık iki yıl süren görevi sırasında birçok önemli davaya baktı. Bunların başında mahkemelerin kurulmasına gerekçe gösterilen Şeyh Said ve arkadaşlarının davası geliyor. Şapka kanununun çıkarılmasıyla memleket genelinde hükümete karşı oluşan tepki ve protestolar üzerine, Ankara İstiklal Mahkemesi; bu hareketleri Cumhuriyet'e karşı yapılan ayaklanma teşebbüsleri şeklinde algılayarak Sivas, Tokat, Erzurum, Rize, Giresun ve Ankara'da gezici olarak görev yaptı ve ayaklanma saydığı bu olaylara müdahil oldu. Farklı tarihlerde altışar aylık uzatmalarla yaklaşık iki yıl görev yapan bu iki mahkeme, 7 Mart 1927 tarihinde Meclis'in aldığı karar ile kapatıldı. Söz konusu bu iki mahkemeden sonra 1949 yılına kadar herhangi bir İstiklal Mahkemesi kurulmamasına rağmen, Takrir-i Sükun Kanunu 4 Mart 1929 tarihine kadar yürürlükte kaldı. Son olarak 4 Mayıs 1949 tarihinde çıkarılan 5384 numaralı "İstiklal Mahakimi Kanunu ile Tadillerinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun" ile İstiklal Mahkemeleri tamamen lağvedildi.

5 Mart 1925 – Atatürk'ün, öğleden sonra Millî Savunma Bakanı Recep (Peker) Bey'i ziyareti, daha sonra onunla birlikte içişleri Bakanı Cemil (Uybadın) Bey'i makamında ziyareti.

6 Mart 1925 – İstanbul'da yayınlanan Tevhid-i Efkâr, Son Telgraf, İstiklâl, Aydınlık, Orak-Çekiç ve Sebilürreşat adlı gazeteler yeni çıkan yasaya dayanılarak kapatıldı.

7 Mart 1925 – Şeyh Sait kuvvetleri Diyarbakır üzerine hücumla geçti.

7 Mart 1925 – Atatürk'ün, Şeyh Sait isyanı nedeniyle millete ve orduya bildiirgesi: "...Vatanın her köşesinde, kamu huzurunu bozan olayın, yalnız oradaki vatandaşları değil, en uzak yerlerdeki vatandaşların rahatını, saadetini, çalışma hayatını, ekonomi ve üretimini etkilediği ve zarar verdiği açıktır. Yüksek memurların ve mazisi şan ve şerefle dolu olan Cumhuriyet ordusu mensuplarının vatanın iç ve dış bütünlüğü için fedakârlık ve vazife hislerini beklerim!" [Kocatürk]

8 Mart 1925 – Diyarbakır'da Mürsel Paşa komutasındaki ordu birlikleri Şeyh Sait kuvvetlerini dağıttı. Hükümet güçleri, Diyarbakır yakınlarında Şeyh Sait'in adamlarıyla yapılan çarpışmalarda galip gelen taraf oldu.

8 Mart 1925 – Atatürk'ün, akşamüzeri, beraberinde Kemalettin Sami Paşa olduğu halde Ankara'da bazı ziyaretlerde bulunması.

8 Mart 1925 – Adliye vekillerinden Prof. Seyit (Bey) öldü.

9 Mart 1925 – 6 Mart'ta Bakanlar Kurulu Kararı ile kapatılan dört gazeteden sonra bugün iki gazete daha kapatıldı.

12 Mart 1925 – Atatürk'ün, Çankaya'da İtalya Elçisi Montagna Giulio Cesare'in güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

14 Mart 1925 – T.B.M.M.'de 9 Şubat'ta vurulan Kars mebusu Halit Paşa öldü (tartıştığı Afyon mebusu Ali Bey Çetinkaya tarafından T.B.M.M.'de vuruldu).

14 Mart 1925 – Atatürk'ün, Belçika Elçisi Baron Jean de Villenfagne'nin güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

15 Mart 1925 – İngiliz Büyükelçisi Mr. Lindsay beş kişilik heyetiyle Ankara'ya geldi, Çankaya'da Atatürk'e güven mektubu sundu. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

20 Mart 1925 – Atatürk'ün, Anadolu seyahatine çıkmak üzere bir "Halkı Aydınlatma Heyeti" oluşturan İstanbul Darülfünunu Öğrenci Birliği'nin telgrafına cevabı: "...Memleketin aydın gençliğinin, taassup ve gericiliğe karşı mücadelesindeki yüksek vazifesini idrak ile girişim sahasına geçmesi takdire değerdir!"

22 Mart 1925 – Atatürk'ün, öğleden sonra kabine toplantısına başkanlık edişi.

23 Mart 1925 – Doğu illerinin bir bölümünde ilan edilen sıkıyönetim 1 ay daha uzatıldı.

23 Mart 1925 – Atatürk'ün, vatandaşlara bayram mesajı: "...Bugünlerde Cumhuriyet, şanlı ordusunun kahramanlığı ve bütün vatan evlâtlarının koruma ve yardımı ile büyük bir gericilik tehlikesini bastırmak ve isyan ve ihanetin başlarını Cumhuriyet mahkemelerinin adaletinin pençesine teslim etmiş olmakla bir defa daha parlak bir zafer kazanmıştır."

23 Mart 1925 – Atatürk'ün, orduya bayram mesajı: "...Memleketi büyük bir gericilik ve gerileme tehlikesine karşı savunma yolunda yeniden büyük zafer kazanan komutanlarımızı, subaylarımızı ve askerlerimizi bu vesile ile selâmlarım." [Kocatürk]

25 Mart 1925 – Şeyh Sait'e bağlı kuvvetler Silvan'ı ele geçirdi.

25 Mart 1925 – Mecliste bir grup vekil hutbelerin Türkçeleştirilmesi için önerge vermişti. Teşkil edilen heyet 1926 sonunda hazırladığı 58 hutbeyi Diyanet İşleri Başkanlığına sundu. DİB başkanı Rifat Börekçi' de ayet ve hadislerin nasihat bölümlerinin Türkçe olmasını istedi. (Hazırlanan ve seçilen **51 hutbe** metinleri 17 Şubat 1927'de "**Türkçe Hutbeler**" ismiyle DİB'lğinca kitaplaştırıldı ve dağıtıldı. Kitabın önsözünü Rifat Börekçi yazdı.

26 Mart 1925 – Atatürk'ün, Genelkurmay Başkanlığı'nı ziyareti ve -Başbakan İsmet Paşa, Millî Savunma Bakanı Recep (Peker) Bey'le beraber- Şeyh Sait isyanı bölgesinden gelen raporları incelemesi.

27 Mart 1925 – Atatürk'ün, Türkocakları üyelerine söyledikleri: "Bu gibi sosyal ocaklar hep batı memleketlerinde yoğunlaşmıştır. Şimdi doğu, bu boşluğun cezasını çekmektedir. Türk Cumhuriyeti'nin inkılâbı, ocaklara dayanmaktadır."

31 Mart 1925 – Ordu birlikleri Lice ve Silvan'ı ele geçirdi.

31 Mart 1925 – İsyân bölgesinde Divan-ı Harp'çe verilen idam cezalarının ayrıca onay gerektirmeden yerine getirilmesi hakkındaki kanun kabul edildi.

1 Nisan 1925 – Hükümet güçleri Lice ve Silvan'ı geri aldı.

5 Nisan 1925 - Şeker Fabrikalarının kurulması ile ilgili kanun T.B.M.M.'nde kabul edildi.

12 Nisan 1925 – Şeyh Sait ve adamları yakalandı. Ayaklanma hükümet güçleri tarafından bastırıldı.

13 Nisan 1925 – Şeyh Sait Ayaklanması'nın olduğu bölgede, Divanı Harb'in verdiği idam cezalarının, onay gerektirmeden yerine getirilmesi hakkındaki kanun kabul edildi.

14 Nisan 1925 – Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın İstanbul merkez şubesinde arama yapıldı, parti yöneticilerinden bir bölümünün evleri arandı.

16/17 Nisan 1925 – İstanbul'da Tanin gazetesi sahibi Hüseyin Cahit Bey (Yalçın) tutuklandı, gazetesi süresiz olarak kapatıldı.

17 Nisan 1925 – Ankara-Yahşihan demiryolu işletmeye açıldı. (20 Kasım : Yahşiyân – Yerköy demiryolu işletmeye açıldı)

18 Nisan 1925 – Sanayi ve Maadin Bankası kuruldu.

19 Nisan 1925 - "Cumhuriyet'in İlan günü olan 29 Teşrinievvel (Ekim) Gününün Milli Bayram Addi Hakkında Kanun T.B.M.M.'nde kabul edildi.

19 Nisan 1925 - T.B.M.M.'nde "Ticaret Sanayi ve Maadin Bankası Kanunu" kabul edildi.

20 Nisan 1925 – Bazı doğu illerindeki sıkıyönetim 7 ay uzatıldı.

21 Nisan 1925 – Atatürk ve Milli Mücadele Kahramanları (İsmet İnönü, Celal Bayar, Mareşal Fevzi Çakmak, Abdülhak Renda) tarafından kurulan, ilk memurlar Tüketim Kooperatifi.

22 Nisan 1925 - T.B.M.M.'nde "Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu" kabul edildi.

22 Nisan 1925 - T.B.M.M.'nde "Kadastro Kanunu" kabul edildi.

23 Nisan 1925 – 23 Nisan, 1925 yılından itibaren "**Çocuk Günü**", 1926'dan itibaren ise "Çocuk Bayramı" olarak görülmeye başlandı. (Resmi adı; Hâkimiyet-i Milliye Bayramı olsa da fiilen "Çocuk bayramı" olarak kutlandı. İlk kapsamlı çocuk bayramı kutlamaları 1927 yılında yapıldı. (1924 yılında Himaye-i Eftal cemiyetini Latife Hanım temsil etti.) (Panzehir, Sinan Meydan)

5 Mayıs 1925 – Gazi çiftliklerinin temeli, Atatürk Orman Çiftliği alanında Yassıdere mevkinde Türk Çiftçisine örnek teşkil etmesi amacıyla 5 Mayıs 1925 tarihinde hıdrellez günü atıldı. (Toplam 150.395 dönümdü.)

5 Mayıs 1925 – Atatürk, Ankara'da Gazi Orman çiftliğinin yapım çalışmalarını izledi.

5 Mayıs – 21 Eylül 1925 – Mustafa Kemal her gün birkaç saatini Gazi Çiftliğinde geçirmiştir. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

5 Mayıs 1925 – Yunanistan'daki Ermeni komitecilerinin Gazi Mustafa Kemal'i öldürmekle görevlendirdikleri Manok Manükyan Ankara'da idam edildi.

6 Mayıs 1925 – Atatürk'ün, Aydın Valisi Ziya Bey'i kabulü

7 Mayıs 1925 – Gazeteci Hüseyin Cahit Bey (Yalçın) İstiklal Mahkemesi tarafından Çorum'da müebbet sürgün cezasına çarptırıldı.

12 Mayıs 1925 – Atatürk'ün, akşam İstanbul Belediye Başkanı Emin (Erkul) Bey'i kabulü.

14 Mayıs 1925 – Doğu İstiklal Mahkemesi'nde Şeyh Sait ve adamlarının duruşması başladı.

15 Mayıs 1925 – Mustafa Kemal, Türk Teyyare Cemiyeti açılış töreninde; " ... **İstikbal göklerde**dir. Göklerini koruyamayan uluslar yarınlardan emin olamazlar." (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

21 Mayıs 1925 – Bursa'da yayınlanan Yoldaş gazetesi komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle kapatıldı; sahibi İbrahim Hilmi Bey ise İstiklal Mahkemesi'ne sevk edildi.

24 Mayıs 1925 – Atatürk'ün, ilk murassa nişanın kendisine verilışı nedeniyle Türk Tayyare Cemiyeti'ne teşekkür yazısı.

30 Mayıs 1925 – Atatürk'ün, Vakit gazetesi başyazarı Asım (Us)'a ziraat hakkında demeci: "...Biz memleketimizde 20 milyon Türk'ü bugünkü iptidaî vasıtalarla çalışmaya bırakırsak bu Devlet hiçbir zaman kurtulamaz. Memleketimizin en büyük servet kaynağı topraktır. Türkiye Cumhuriyeti, topraktan çıkan servetle yaşıyor."

31 Mayıs 1925 – 13 Şubatta başlayan Şeyh Sait İsyanı bastırıldı.

31 Mayıs 1925 – Atatürk'ün, -Şeyh Sait isyanı sebebiyle ilân edilen- kısmî seferberliğin kaldırılması nedeniyle millete bildirgesi: "...Türk vatanperverliğinin birinci işareti, vatan savunması daveti karşısında her işi bırakarak silâh altına koşmaktır. Cumhuriyeti savunmuş olmanın verdiği haklı şeref

ve gurur hisleriyle yuvalarına dönmeye başlayan evlâtlarımızı sevgi ve minnet ile tekrar selâmlarım!”
[Kocatürk]

3 Haziran 1925 – **Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın** merkez ve şubelerinin **kapatılması** hakkında Bakanlar Kurulu kararı. Bakanlar Kurulu, Ankara İstiklal Mahkemesi'nin teklifiyle Cumhuriyet'in ilk muhalefet partisi olan Terakkiperver Fırka'yı kapattı. Partinin kapatılmasına gerekçe olarak 'irticayı körüklemesi' gösterildi. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, dini ve gericiği kışkırttığı gerekçesiyle hükümet tarafından kapatıldı. Hükümet, Takrir-i Sükun Kanunu'na dayanarak, 3 Haziran 1925 tarihinde bütün memlekette irticayı tahrik etmesi nedeniyle Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılmasını kararlaştırmıştır.

3 Haziran 1925 – Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, ülke bütünlüğünü temine tehdit oluşturduğu kanaatiyle tehlikeli bulunup 3 Haziran 1925 tarihinde kapatıldı. (Atatürk ve siyaset, Cevat Şenol)

3 Haziran 1925 – Hükümet, Diyarbakır ve Ankara İstiklal mahkemelerinin kararlarını dikkate alarak Takrir-i Sükun kanununa dayanarak “Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının tüm şube ve merkezlerinin” kapatılmasına karar verdi.

7 Haziran 1925 – Ankara'da, Marmara Köşkü havuzunun, Atatürk'ün huzurlarında ilk defa su ile doldurulmuşu.

10 Haziran 1925 – Nehri ayaklanması.

12 Haziran 1925 – İstanbul Muallimler Cemiyeti kongresi yapıldı.

14 Haziran 1925 – Cumhuriyet'in ilk şeker fabrikası, Alpullu'da üretime başladı.

16 Haziran 1925 – Atatürk'ün, Viyana'dan gelen heykeltıraş Heinrich Krippel'e, yapacağı heykel için 1,5 saat süre ile model olması.

19 Haziran 1925 – Atatürk'ün, akşam Çankaya'da, Prag Elçisi Vasıf (Çınar) Beyi kabulü.

20-22 Haziran 1925 – İstanbul'da Velid Ebuzziya, Fevzi Lütfü (Karaosmanoğlu) ve bazı gazeteciler tutuklandılar; Doğu İstiklal Mahkemesi'nde yargılanmak üzere Diyarbakır'a götürüldüler. İstanbul'da tutuklanan, aralarında Velid Ebuzziya, Fevzi Lütfü (Karaosmanoğlu), Eşref Edip, Sadri Ethem gibi isimlerin olduğu gazeteciler Şark (Doğu) İstiklal Mahkemesi'nde yargılanmak üzere Diyarbakır'a gönderildi.

25 Haziran 1925 – Yunanistan'da, General Theodoros Pangalos bir darbeyle iktidarı ele geçirdi.

28 Haziran 1925 – Doğu İstiklal Mahkemesi'nce (Diyarbakır İstiklal Mahkemesi) ölüm cezasına çarptırılan Şeyh Sait ve arkadaşları idam edildi. Şeyh Sait ve 46 arkadaşı, 28/29 Haziran 1925'te gece yarısı idam edildi.

29 Haziran 1925 – Diyarbakır İstiklal Mahkemesi'nce idama mahkûm edilen Şeyh Sait ile adamları idam edildi. Doğu İstiklal Mahkemesi'nde yapılan yargılamalar sonunda idama mahkum edilen Şeyh Sait ve 46 adamının cezaları infaz edildi (28 Haziran 1925'te gece yarısı idam edildi).

1 Temmuz 1925 – İlk piyango, Türkiye Tayyare Cemiyeti Mektepleri yararına düzenlendi.

7 Temmuz 1925 – Atatürk'ün, akşamüzeri General Mougin'in veda ziyaretini kabulü.

15 Temmuz 1925 – Atatürk'ün, Erzurum Valisi Zühtü Bey'i kabulü ve Erzurumlulara iltifatı.

18/19 Temmuz 1925 – Devlet Su işlerinin teşkiline esas olarak, 527/4190 sayılı tezkere, 22 Temmuz 1925 tarihinde mecliste kabul edildi. (Umur-u Nafia Müdirriyet-i Umumiye'sine bağlı "Sular Fen Heyeti Müdürlüğü" kurularak, bağlı alt müdürlüklerde oluşturuldu.) 1929 yılındaki kuraklık ve kıtlık nedeniyle "Sular Umum Müdürlüğü" teşkil edildi. (1936 yılında Çubuk 1 Barajı hizmete girdi.)

22 Temmuz 1925 – Atatürk'ün, Başyaver Rüsuhi (Savaşçı) Bey'i yanına alarak trenle Yozgat yönünde hareketi, Lâtime Hanım'ın aynı gün İzmir'e hareketinden sonra geç vakit yine trenle Ankara'ya dönüşü (Atatürk'ün bu seyahatinden kimsenin haberi olmadığı için dönüşünde kendisini istasyonda, sadece - durumu bilen- İsmet Paşa, Salih Bozok ve Kılıç Ali karşılamışlardır.

22 Temmuz 1925 – Lâtime (Uşaklıgil) Hanım'ın -bir gün evvelki yakışsız bir davranışı nedeniyle- Atatürk'ün direktifiyle Yaver Muzaffer (Kılıç) Beyin refakatinde öğleden sonra Ankara'dan İzmir'e gönderilişi, istasyonda İsmet (İnönü) tarafından uğurlanışı (Bugün Lâtime Hanım'a, Atatürk'ün direktifiyle -Siirt milletvekili Mahmut (Soydan) Bey tarafından- "Bir müddet İzmir'e gidip ayrı kalmalarının daha uygun olacağı" bildirilmiştir). [Kocatürk]

22 Temmuz 1925 – Latife Hanım'ın köşkten son kez ayrılarak trenle İzmir'e hareketi. (5 Ağustos 1925'de boşandılar)

29 Temmuz 1925 – Lâtime Hanım'ın, İzmir'den Salih (Bozok) Bey'e mektubu: "...Salih Bey, bundan üç yıl önce bana karşı babalık vazifesini yapacağını, babama vaat etmiştin. O şimdi Avrupa'da; işlerine mâni olmamak için burada olduğumu haber bile vermedim. ..Öksüzüm, kimsem yok. Onun için ikinci babalık vazifesini üzerine alan ve sözünün eri olan Salih Bey'e yazıyorum. Git Paşa ile görüş. Ben kocamdan eminim. Çünkü değerbilirdir, yüksek ruhludur, insandır. Aramızdaki gerginliğe son vermesini, güzel bir mazinin vereceğini kuvvetle rica et. Ben kendisine yazdığım bir mektupla seni eşinle göndermesini rica ettim. Bir haftadır uykusuz, gıdasız, idama mahkûmum. Sebebi çocukluk; halbuki çocuklar bu ağır cezadan bağışlanmıştı." [Kocatürk]

5 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, Hollanda Elçisi Baron van Rengers'in güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

5 Ağustos 1925 – Mustafa Kemal'in, Latife (Uşaklıgil) Hanım'dan ayrılması.

6 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, Çankaya'da Yunan Elçisi Argyropulos'un güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

7 Ağustos 1925 – Reşkotan ve Raman ayaklanması.

10 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, Ankara istasyonu yakınındaki höyüklerde yapılan arkeolojik kazıları yerinde izlemesi ve ilgililerden bilgi alışı.

11 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, Başbakanlığa Lâtime Hanımla evliliklerinin 5.8.1925 tarihinde sona erdiğini bildiren yazısı.

11 Ağustos 1925 – Mustafa Kemal'in 5 Ağustos 1925'te biten evliliğini bu tarihte yazı ile (tezkere) meclis başkanlığına bildirmesi. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

11 Ağustos 1925 – Mustafa Kemal'in başvekâlete yazdığı "Boşanma tezkeresi" sonrası başbakanlıkça "Bilimum vekaletlere, müstakil ve mülhak makamata" yazılmış olan "Heyet-i vekiliye (Bakanlar Kurulu kararı) karar sureti" tanzimi. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

11 Ağustos 1925 – Ankara'ya gelen Kastamonu Heyeti'nin, Atatürk tarafından kabulü ve heyetin kendisini Kastamonu'ya davet edişi.

12 Ağustos 1925 – Gizli Türkiye Komünist fırkası mahkeme kararıyla kapatıldı. (Atatürk ve siyaset, Cevat Şenol)

12 Ağustos 1925 – Nazım Hikmet, Şefik Hüsnü (Değmer) ve Hikmet (Kıvılcımlı) Ankara İstiklal Mahkemesi tarafından mahkûm edildi.

12 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, Lâtife Hanım'dan ayrılışı hakkında hükümet bildirisi: "Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri, Başbakanlığa yazdıkları 11 Ağustos 1925 tarihli tezkerelerinde, Uşakızade Lâtife Hanımefendi Hazretleri ile evlilik bağına son vererek birbirlerinden ayrılmaya karar verdiklerini ve 5 Ağustos 1925 tarihinde boşanma vuku bulmuş olduğunu bildirmiştir. Durum malûm olmak üzere Vekiller Heyeti kararı ile resmen tebliğ olunur." [Kocatürk]

12 Ağustos 1925 – Atatürk ile Latife hanımın boşanma haberi, 12 Ağustos 1925 günü radyoda yayımlanan bir hükümet bildirisi ile halka duyuruldu.

14 Ağustos 1925 – Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk posta pulları tedavüle çıkarıldı.

15 Ağustos 1925 – Atatürk'e, -Şeyh Sait İsyanı'yla ilgili olarak- tutuklu bulunan gazetecilerden Suphi Nuri (İleri), İsmail Müştak (Mayakon), Ahmet Emin (Yalman), Ahmet Şükrü (Esmer) imzalarıyla Adana'dan telgraf: "Biz, yüksek dehanızın kurduğu rejimin tabii ve samimî adamları ve hizmetkârlarıyız. Gericilerin suikastını kolaylaştırma gibi bir zan altından kurtarılmamızı en derin saygılarımıza ekleyerek rica ederiz." (Gazeteciler ayrıca Diyarbakır'dan da aynı anlamda bir telgraf daha çekmişler, telgraflar Atatürk tarafından Doğu İstiklâl Mahkemesi'ne gönderilmiştir). [Kocatürk]

15 Ağustos 1925 – Başbakan İnönü'nün 'ATATÜRK'ün boşanmasına dair gerekli işlemleri buyuran' bakanlar kurulu kararını yazı ile ilgili birimlere göndermesi. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

16 Ağustos 1925 – Lâtife Hanım'ın babası Uşakızade Muammer Bey'in, İzmirden, Atatürk'e mektubu: "Pek muhterem Paşa Hazretlerine. Kızım hakkındaki yüksek kararlarını, Trieste'den perşembe günü akşamı dönüşümde öğrendim. Millet ve memleketin Muhterem Reisi ve en büyük kurtarıcısı olan zât-i devletlerini gittikçe artan hürmetlerle sevmiştik. Yine de sevmekte devam edeceğiz. Şerefliendirici fırsatlar belirdiğinde tenennilerimizin arasına arzına müsaade buyurulmuş olmasından doğan minnettarlığımı takdim eder ve yüksek teveccühlerinizi çok niyaz eylerim efendim." [Kocatürk]

23 Ağustos 1925 – Mustafa Kemal Paşa mareşal üniforması ile Kastamonu gezisine çıktı.

23 Ağustos 1925 – Gazi Mustafa Kemal'in, Kastamonu'da **ilk defa şapka giymesi**. Atatürk'ün, panama şapkasıyla sabah otomobille Ankara'dan Kastamonu'ya hareketi ve öğleyin Çankırı'ya gelişi.

23 Ağustos 1925 – Atatürk Çankırı Kız İlk Mektebi (İlkokulu)'nde.

23 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, öğle yemeğinden sonra Çankırı'dan hareketle akşam Kastamonu'ya gelişi ve halk tarafından coşkun şekilde karşılanması. (Atatürk'ün Ankara'dan hareketi ve Kastamonu'ya geliş tarihi, bazı kaynaklarda, 24 Ağustos 1925 gösterilmiştir). [Kocatürk]

23 Ağustos 1925 – İstanbul'da Sarayburnu'nda Mustafa Kemal'in ilk heykeli dikildi.

24 Ağustos 1925 – Atatürk Kastamonu'da.

24 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, üzerinde Mareşal üniforması olduğu halde Kastamonu Kışlası'nı ziyareti ve burada bir sözü: "Bir Türk dünyaya bedeldir!"

24 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, Kastamonu Memleket Hastanesi'ni, Şehir Kitaplığı'nı, Belediye'yi ziyareti ve Belediye salonunda konuşması: "Uygarlık öyle kuvvetli bir ateştir ki, ona yabancı kalanları yakar, mahveder! İçinde bulunduğumuz uygarlık ailesinde lâıyk olduğumuz yeri bulacak, onu koruyacak ve yükselteceğiz. Refah, mutluluk ve insanlık bundadır." [Kocatürk]

25 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, öğleye doğru Kastamonu'dan İnebolu'ya hareketi, Ecevit ve Küre'den geçerek İnebolu'ya gelişi.

25 Ağustos 1925 – Mustafa Kemal İnebolu'da çok yoğun sevgi gösterileri ile karşılandı.

26 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, İnebolu'da Mareşal üniformasıyla, yaya olarak, kaldıkları evden Belediye binasına gelişi, burada muhtelif heyetleri kabulü, daha sonra Hükümet binasında memurlarla görüşmesi.

26 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, saat 18.00'de İnebolu çarşısında sivil elbise ve elinde panama şapkasıyla dolaşması.

26 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, gece İnebolu'da denizcilerin ve kayıkçıların, kaldığı evin önünde millî gösteriler yapması üzerine, onlara hitabı: "...Ben şimdiye kadar millet ve memleket hayrına ne gibi hamleler, inkılâplar yapmış isem hep böyle halkımızla temas ederek, onların ilgi ve sevgilerinden, gösterdikleri samimiyetten kuvvet ve ilham alarak yaptım!" [Kocatürk]

26, 27 Ağustos 1925 – Atatürk İnegöl, Kastamonu'da şapkayı halka tanıttı.

27 Ağustos 1925 – Mustafa Kemal Paşa şapka ile İnebolu Türkocağına geldi. (Kastamonu seyahati boyunca, kıyafet inkılabı ile ilgili konuşmaları.)

27 Ağustos 1925 – Atatürk Kastamonu ve İnebolu'da giyim devrimini tanıtılışının yıldönümü.

27 Ağustos 1925 – Mustafa Kemal, sivil giysisi ve Panama şapkasıyla İnebolu Türkocağı'nda ünlü söylevini verdi: "Açık söylemek isterim, bu serpuşun adına 'şapka' derler."

27 Ağustos 1925 – Mustafa Kemal'in İnebolu Türk Ocağı'nda halka hitabı; "...Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkı uygardır. Tarihte uygardır, gerçekte uygardır. Uygarım diyen halk bunu ispat etmek zorundadır..." (Alkışlarla devam eden konuşmasında daha sonra şapkayı tanıttı.) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

27 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, sivil elbise ve elinde panama şapkası ile İnebolu Türkocağı'na gelişi ve ünlü şapka nutkunu söylemesi: "...Bunu açık söylemek isterim! Bu serpuşun ismine şapka denir! Redingot gibi, bonjur gibi, smokin gibi, frak gibi, işte şapkamız!"

28 Ağustos 1925 – Mustafa Kemal'in elinde panama şapkası ile İnebolu'da Türk Ocağına gelmesi ve giyim ve şapka hakkında bir konuşma yapması.

28 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, elinde panama şapkası ile sabah, İnebolu'dan Devrekani'ye gelişi, öğle yemeğinden sonra tekrar Kastamonu'ya dönüşü.

28 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, saat 15.00'te Kastamonu'dan Taşköprü'ye hareketi, burada Belediye ve Hükümet dairelerini ziyareti, tekrar Kastamonu'ya dönüşü.

29 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, Kastamonu Kışlası'nda öğleyin şerefine verilen ziyafette konuşması: "Milleti sevk ve idare edenlerin dayanağı ordu olmuştur. Diğer milletlerde ordu ile millet daima yekdiğeri ile karşı karşıyadır. Halbuki, bizde tamamiyle tersinedir, ikinci Meşrutiyet'i kahraman subaylarımız ilân ettikleri gibi, bu inkılâpları da yine bunların fedakârlığına borçluyuz. Bundan sonraki yükselme ve ilerleme de sizin şuurlu kuvvetinizle olacaktır."

29 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, saat 14.00'te Kastamonu'dan Daday'a hareketi, Hükümet ve Belediye'yi ziyaretleri ve Belediye'de Dadayhlara hitabı. [Kocatürk]

30 Ağustos 1925 – Atatürk, Kastamonu'da 30 Ağustos 1925'te söylediği bir nutukta türbelerin, tekkelerin ve zaviyelerin kapatılmasının ve tarikatların kaldırılmasının işaretini vermiştir; "Ölülerden medet ummak, medeni bir cemiyet için, şindir(lekdir). Efendiler ve ey millet, biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler ve meczuplar memleketi olamaz. En doğru en hakiki tarikat, medeniyet tarikatıdır."

30 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, Kastamonu Türkocağı'nı ziyaretten sonra Cumhuriyet Halk Partisi Merkezi'ne gelişi ve konuşması: "...Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz! En doğru ve en gerçek tarikat, uygarlık tarikatıdır!"

30 Ağustos 1925 – Mustafa Kemal halka hitaben; "... Efendiler! **Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılapların amacı**, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş, bütün anlam ve görünüşüyle medeni bir sosyal topluluk haline getirmektir. İnkılaplarımızın asıl hedefi budur. Bu gerçeği kabul etmeyen zihniyetleri perişan etmek zaruridir." (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

31 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, Ankara'ya dönmek üzere Kastamonu'dan otomobille hareketi ve uğurlamaya gelen halka veda konuşması.

31 Ağustos 1925 – Atatürk'ün, Kastamonu dönüşü Çankırı'ya gelişi, Hükümet konağında heyetleri kabulü ve söyledikleri: "...Tekkeler mutlaka kapanmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti, her alanda uyarıda bulunacak kudrete sahiptir. Hiçbirimiz tekkelerin uyarmasına muhtaç değiliz. Biz uygarlıktan, bilim ve fenden kuvvet alıyoruz ve ona göre yürüyoruz, başka bir şey tanımıyoruz. Doğru yoldan ayrılmışların amacı, halkı kendinden geçmiş ve aptal yapmaktır. Halbuki halkımız aptal ve kendinden geçmiş olmamaya karar vermiştir. Bunlar basit bir durum gibi görünür; fakat önemi vardır. Biz cihan ailesi içinde uygarız. Her görüş açısından uygarlığın gereklerini uygulayacağız." [Kocatürk]

31 Ağustos 1925 – Atatürk Çankırı Orta Mektebi (Okulu)'nde

1 Eylül 1925 – Atatürk'ün, Kastamonu gezisinden Ankara'ya dönüşü, devlet büyükleri tarafından ellerinde şapka olduğu halde karşılanması ve karşılayıcıları şapkasıyla selâmlaması.

1-2 Eylül 1925 – Ankara'da Birinci Türk Tıp Kongresi toplandı.

1-2 Eylül 1925 – Birinci Türk Tıp Kongresi Sağlık bakanı Refik Saydam'ın açış konuşmasıyla yapıldı. Kongrenin ikinci günü Mustafa Kemal Paşa bir süre katıldı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

2 Eylül 1925 – Tekke ve Zaviyeler kapatıldı.

2 Eylül 1925 – Sivas'ta gericiler şapka ve tekkeler konusunda ayaklandı. (İstiklal Mahkemesi'nce cezalandırıldılar)

2 Eylül 1925 – Tekke ve zaviyelerin kapatılması ve memurların şapka giymesine karar verildi.

2 Eylül 1925 – Türbelerin, tekke ve zaviyelerin seddipilmiye sınıfı ve devlet memurları kıyafeti kararlarının ilanı. Tekke ve zaviyelerin kapanması ve tarikatların yasaklanması, din görevlilerinin kıyafetlerinin düzenlenmesini ve memurların şapka giymesini düzenleyen hükümet kararı yayınlanarak, yürürlüğe girdi.

2 Eylül 1925 – Atatürk'ün, Çankaya'da "Birinci Millî Türk Tıp Kongresi" adına kendisini ziyaret eden heyeti kabulü.

2 Eylül 1925 – Atatürk'ün, öğleden sonra Mecliste Birinci Millî Türk Tıp Kongresi'ne katılan doktorları, ayrı ayrı tanışarak, kabulü.

2 Eylül 1925 – Atatürk'ün, öğleden sonra, kabine toplantısına başkanlık edişi.

2 Eylül 1925 – Devlet memurlarına şapka mecburiyeti getiren 2431 sayılı hükümet kararnamesi kabul edildi, yayınlandı.

4 Eylül 1925 – İstanbul'da bir baloda Türk Kadınları ilk kez güzellik yarışmasına katıldı.

7 Eylül 1925 – Bakanlar Kurulu kararıyla 3.5 milyon TL sermayeli TOMTAŞ kuruldu. Hisselerin %51'i Türk Milli Savunma Bakanlığı'nın % 49'u Alman Jankers Uçak Fabrikası'nındı. THK da 125.000 TL sermaye ile TOMTAŞ'a katıldı. TOMTAŞ, Kayseri'de ve Eskişehir'de birer uçak fabrikası kuracaktı. Kayseri'de üretim, Eskişehir'de tamir, onarım yapılacaktı.

8 Eylül 1925 – Atatürk'ün, milletin yükselme ve ilerlemesi yolunda alınan kararları desteklediklerini bildiren İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Dekanı Hüsnü Hamit Bey'in telgrafına cevabı: "...Aydın gençliğimizin yenileşme ve ilerleme yolundaki millî harekete karşı gösterdiği ilgi ve duyarlığa teşekkürlerimi sunarım."

13 Eylül 1925 – Gazi Mustafa Kemal, Elazığ İstiklal Mahkemesi'nde yargılanan gazetecileri bağışladı.

13 Eylül 1925 – Doğu İstiklal Mahkemesi'nde yargılanan gazeteciler Mustafa Kemal'den affedilmeleri için talepte bulundu. Mustafa Kemal'in isteği üzerine gazeteciler affedildi.

13 Eylül 1925 – Doğu İstiklâl Mahkemesi'nde duruşmaları tamamlanmak üzere olan 10 gazetecinin, toplu olarak Atatürk'e telgrafı: "...Vicdanlarımızda hasıl olan uyanıklığı gelecekteki hareketlerimizde rehber edinerek yüksek amacımıza doğru, temiz alınla yürüyebilmek için itimadınızın feyzini bizlerden

esirgememenize pek muhtacız. Mahkeme huzurunda meydana çıkan masumiyetimiz, ancak büyük kurtarıncının yüksek vicdanından duyacağımız af ve müsamaha müjdesiyledir ki bizim için kıymetli olur!” (Atatürk, bu başvuruyu bir telgrafla Doğu İstiklâl Mahkemesi’ne bildirmiştir: “...Bunu da nazar-ı insafa almak uygundur.”) [Kocatürk]1 Ekim 1925 Bursa dokuma fabrikası, Gazi Mustafa Kemal’in konuşmasıyla açıldı.

15 Eylül 1925 – Açılış için hazırlıklarını yapmakta olan Ankara Hukuk Mektebi Öğretim Kurulu’nun, Atatürk’e “Öğretim Kurulu Fahrî Başkanlığı’nı vermesi.

20 Eylül 1925 – Atatürk’ün, Ankara Hukuk Mektebi Öğretim Kurulu Başkanı Mahmut Esat (Bozkurt) Bey’e -15 Eylül 1925 tarihinde kendisine verilen- Öğretim Kurulu Fahrî Başkanlığı’nı memnuniyetle kabul ettiğini bildiren yazısı.

20 Eylül 1925 – Atatürk’ün, Ankara’dan trenle İzmit’e hareketi.

21 Eylül 1925 – Atatürk’ün, Ankara’dan trenle İzmit’e gelişi, Reşitpaşa vapuruna geçerek geceyi limanda vapurda geçişi.

22 Eylül 1925 – Atatürk’ün, İzmit’ten Reşitpaşa vapuru ile Mudanya’ya gelişi ve -kendisini İstanbul’a davet eden- İstanbul Heyeti’ni kabulü ve söyledikleri: “...İstanbul’u ziyaret etmeyi çok isterim. Bu arzumun gerçekleşmesinde doğrusu bugüne kadar çok gecikmeler oldu. Bunun sebepleri kolaylıkla izah edilebilir, inşallah bu sebeplerin ortadan kalkmasıyla İstanbul ve İstanbulluları da ziyaret etmek bahtiyarlığına kavuşacağım.”

22 Eylül 1925 – Atatürk’ün, Reşitpaşa vapurunun hatıra defterine yazdıkları: “Gördüğümüz intizam ve mükemmeliyet, Seyrisefain (Denizbank) idaremizin yetenekli ellerde bulunduğuna şüphe bırakmamaktadır. Bu yazılarım teşekkürdür.”

22 Eylül 1925 – Atatürk’ün, Mudanya’dan Bursa’ya gelişi.

23 Eylül 1925 – Atatürk’ün, Bursa Türkocağı’nda konuşması: “...Güzel bir serpuş olan şapkadan pek az bir zamanda dervişler, mürit ve hocalar da memnun kalacaklardır! Zeki insanlar, uygar olmayan bir kılık altında kişisel ve bilimsel kıymetlerini kaybetmektedir. Bu sebeple şerefli yerlerini korumak için uygar kılığa bürünmek lâzımdır.”

24 Eylül 1925 – Mustafa Kemal, Bursa Türk ocağında; çarşaf ve peçenin kalkması gerektiğini söyledi. (Akl-ı Kemal c.2, Sinan Meydan)

25 Eylül 1925 – Atatürk’ün Bursa’da, İstanbul’dan gelen Muallim Mektebi Heyetini (Öğretmen Okulu Kurulunu) Kabulü

25 Eylül 1925 – İstanbul’da, tulumbacı teşkilatı yerine, modern motorlu itfaiye teşkilatı kuruldu.

25 Eylül 1925 - Atatürk’ün emri ile 25 Eylül 1925 tarihinde ilk devlet müzesi örneği olan Ankara Etnografya Müzesi’nin temeli, görkemli bir törenle atıldı. İlk temel harcını dökmek için malayı İsmet İnönü’ye Koyunoğlu kendisi vermiş ve ilk temel taşını koydurmuştur. Temelinden itibaren müze olarak planlanmış binanın temel atma töreni devrin milli eğitim bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver’in güzel bir konuşması ile son bulmuştur. (Ankara Etnografya Müzesi’nin kurulmasına hazırlık olmak üzere 2 Temmuz 1924 tarihli ve 648 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı emri ile İstanbul’da başlangıçta Prof.

Celal Esad Arseven başkanlığında ve sonra 21 Mayıs 1925 tarihli ve 3585 sayılı emri ile İstanbul Müzeleri Müdürü Halil Ethem başkanlığında özel bir komisyon kurulmuştur. Komisyonun satın aldığı 1250 parça eser önce İstanbul'da Dar-ül Fünun'da bir odada muhafaza edilmiştir. 1 Şubat 1924 tarihli anlaşma ile Macar Türkolog'un etnografya müzesini kurmakla görevlendirilmesinden sonra 12 ağustos 1926 tarihli emir ile bu koleksiyon Süleymaniye Külliyesinde bir binaya nakledilmiştir. Komisyonun bu çalışmaları devam ederken müze binasını yapımı içinde Ulu Önder Atatürk'ün de direktifleri ile Oldukça kutsal bir öneme haiz ve vakıf arazisi olan Namazgâh Tepesi Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce 15 Kasım 1925 tarihli Bakanlar Kurulu kararı gereğince, Millî Eğitim Bakanlığı'na müze yapılmak üzere bağışlanmıştır.)(Müzenin inşaatı 1926 yılında tamamlanmıştır. İnşaatın tamamlanmasından sonra Macar Türkolog Prof. J. Meszaroş'un hazırladığı rapor doğrultusunda yapı 1927 yılında Etnografya Müzesi şeklinde düzenlenmiştir. İstanbul müzeleri müdürü Halil Ethem Bey başkanlığında kurulan komisyon tarafından müze için satın alınan eşyalar İstanbul'dan bu binaya getirilerek sergilenmiştir.)

26 Eylül 1925 – Atatürk Bursa Muallimler (Öğretmenler) Birliği Müsamesesinde

27 Eylül 1925 – Atatürk, Bursa Asker Hastanesinde.

28 Eylül 1925 – Bursa'da binlerce kişinin, şapka inkılâbını benimsediklerini göstermek üzere Atatürk'ün kalmakta olduğu Cumhuriyet Kasrı'na gidişi ve Atatürk'ün konuşması: "...Hep beraber izlediğimiz yol doğrudur. Bu yol bizi mutluluğa erİştirecektir!"

29 Eylül 1925 – Atatürk'ün, Bursa'dan Mudanya'ya gidişi.

29 Eylül 1925 – Atatürk'ün, Mudanya'da Cumhuriyet Halk Partisi'ni ziyareti ve Parti'nin hatıra defterine yazdıkları: "Muhterem Mudanyalıların geçen seçimde gösterdikleri vefayı ve programımıza şuurlu bağlılığını ispat eden hareketlerini teşekkür ve takdirde kaydetmeyi vazife sayıyorum."

30 Eylül 1925 – Atatürk'ün, Mudanya'dan Bursa'ya dönüşü.

1 Ekim 1925 – Atatürk Bursa'da dokuma fabrikasının temel atma töreninde ; **"Bursa'da her şeye ait fabrikalar çoğalsın, hiç olmazsa türbelerin adedine yaklaşsın."** (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.318)

2 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Bursa Kız Öğretmen (Muallim) Okulu'nda verilen müsamereyi izlemesi.

3 Ekim 1925 – Atatürk'ün, İstanbul'dan gelen Türk lokantacıları tarafından Bursa Belediyesi'nde şerefine verilen ziyafette konuşması: "...Memleketimizde bu tür sanatkârlar ihtiyaç ile orantılı tarz ve miktarda yetiştirilmemiştir."

4 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Bursa'dan Gemlik'e gelişi, bir süre kaldıktan sonra akşamüzeri tekrar Bursa'ya dönüşü.

5 Ekim 1925 – İlk Cumhuriyet Altını İstanbul Darphanesinde basıldı. İlk para Mustafa Kemal Paşa'ya gönderildi.

7 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Bursa'da çeşitli heyetleri kabulü.

8 Ekim 1925 – Yahudi ve Ermeni ruhani başkanları, Lozan Antlaşması'nın 'Azınlıkların Korunması' ile ilgili hükümlerinin tanıdığı haklardan vazgeçerek, Türk toplumu içinde Türk yasalarıyla yaşamak istediklerini açıkladılar.

8 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Bursa'dan Balıkesir'e hareketi.

8 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Balıkesir'e gelişi ve Belediye önünde konuşması: "...Türk milletini kendi nefsinin bile anlamaktan men eden seller, setler imha edilmiştir, yıkılmıştır. Ve mütemadiyen imha edilecektir, yıkılacaktır!"

9 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Balıkesir'de heyetleri kabulü, şehirde tetkik ve ziyaretleri.

10 Ekim 1925 – Atatürk'ün, sabah Balıkesir Türkocağı'nı ziyareti ve ocağın hatıra defterine yazdıkları: "...Milletin yüzyılın uygarlığının bugünkü ve yarınki gereklerini iyi aşlamaya Balıkesir Türkocağı'nın verimli bir kaynak, başarılı bir kurum olmasını temenni ederim."

10 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Balıkesir'den Akhisar'a gelişi ve Türkocağı'nda konuşması: "...Şapka giyelim mi, giymeyelim mi gibi sözler manasızdır. Şapka da giyeceğiz, batının her türlü uygarlık eserlerini de alacağız. Efendiler, uygar olmayan insanlar uygar olanların ayakları altında kalmaya mahkûmdurlar!"

10 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Akhisar Belediyesi'ni ziyareti ve belediyenin hatıra defterine yazdıkları: "...Memleket güzeldir, halk temiz, sağlıklı ve aydındır. Sevgi bağlılığı, bu aydın çevrenin havasında ne kadar derin bir kaynaşma ile saklıdır."

10 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Akhisar'dan Manisa'ya gelişi ve Belediye balkonundan halka söylevi: "...Felâketler insanları, akılları başında olan milletleri daima kararlı hamlelere sevk eder!"

10 Ekim 1925 – Diyanet İşleri Başkanlığı Elmalılı Hamdi Yazır ve Mehmet Akif Ersoy ile "**Kur'an Tefsir ve tercüme sözleşmesi**" yaptı. Beyoğlu 4. Noteri imzalı bu sözleşmeye DİB adına Aksekili Ahmet Hamdi Efendi imza attı. Bu sözleşmeye göre 1000'er lirası peşin olmak üzere her ikisine de 6000'er lira ödenecekti. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

11 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Manisa'dan İzmir'e gelişi ve Belediye binası balkonundan halka söylevi: "...Arkadaşlar! Birbirimize daima gerçeği söyleyeceğiz! Felâket ve saadet getirsin, iyi ve fena olsun, daima gerçekten ayrılmayacağız!"

11 Ekim 1925 – Mustafa Kemal İzmir'e gitti. (Fahrettin Altay ve Kazım Özalp paşalarla birlikte.)

11 Ekim 1925 – Atatürk'ün İzmir'de Belediye balkonundan halka seslenmesi.

11 Ekim 1925 – "İcra Vekilleri Heyet-i Celilesinin 2626 Numaralı ve 11 Teşrinievvel 1341 Tarihli Kararnamesi yayınlandı: Resmi Merasimde Giyilecek Elbise ve Teferruatı Hakkında Talimatname" (Frak, silindir v.b.)

11 Ekim 1925 – Atatürk, Ayşe Afetinan'ı okul ziyaretlerinin birinde İzmir'de gördü. Afet İnan o zamanlar ilk maaşını dahi almamış genç bir öğretmendi. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

12 Ekim 1925 – Atatürk'ün, sabahleyin Kemalpaşa yakınlarında yapılmakta olan sonbahar ordu manevraları alanına gelişi, manevraları izlemesi, daha sonra Kemalpaşa'ya dönerek Askerlik Dairesi'nde bir süre dinlenişi, Türkocağı'nı ziyareti.

12 Ekim 1925 – Atatürk Kemalpaşa Türk Ocağı'nda halka hitaben yaptığı konuşmada: "Arkadaşlar! Hayatım boyunca sevimli geçirdiğim bir gece vardır. O gece, Ordumuzun İzmir'e girdiği gün (9 Eylül

1922 gecesi) burada geçirdiğim gecesidir. O vakit buradan geçerken bu muhterem halkın gördüğü zulüm ve işkenceye karşı resmimi koyunlarından çıkararak beni tanıdıklarını ve otomobilime atlayarak kucakladıklarını unutamam. Bugün o hatırayı yaşıyorum, mutluyum”

12 Ekim 1925 – Atatürk’ün, öğleden sonra Bornova’yı ziyareti, akşam İzmir’e dönüşü.

13 Ekim 1925 – Atatürk’ün, İzmir Kız Lisesi’ni ziyareti ve okulun hatıra defterine yazdıkları: “Müdür hanım ve bey öğretmenlerin ciddî, isabetli çalışmasının eserleri kolaylıkla ve takdirle görülmektedir.”

13 Ekim 1925 – Atatürk’ün, saat 17.00’de İzmir Türkocağı’nı ziyareti, burada bazı heyetleri kabulü, daha sonra Musiki Yurdu gençlerinin verdiği konseri izlemesi.

13 Ekim 1925 – Atatürk’ün, Karşıyaka’da annesi [Zübeyde](#) Hanım’ın kabrini ziyareti ve çelenk koyusu.

13 Ekim 1925 – Atatürk’ün, Karşıyaka Spor Kulübü’nü ziyareti ve kulübün hatıra defterine yazdıkları: “Karşıyaka Spor Kulübü’nde karşı karşıya bulunduğum gençlik iftihara çok değerlidir. Bu gençlik karşısında geleceğin kuvveti, ne kadar belirgin görünmektedir.”

13 Ekim 1925 – Atatürk’ün, İzmir Müstahkem Mevki Komutanlığı tarafından şerefine verilen ziyafette konuşması: “...Kahraman Türk ordularının kazandıkları büyük zaferlerde şahsıma düşmüş olan vazifeleri yapabilmişsem çok bahtiyarım. Yalnız bu noktada bir gerçeği izah için arz edeyim ki, benim, ordularımızı sevk ve yönelttiğim hedefler, esasen ordularımın her erinin, bütün subaylarının ve komutanlarının görüşlerinin, vicdanlarının, kararlarının, ülkülerinin yöneldiği hedefler idi!” [Kocatürk]

13/14 Ekim 1925 – Atatürk İzmir Kız Muallim Mektebi (Kız Öğretmen Okulu) Müsamesesinde

14 Ekim 1925 – Atatürk İzmir Sanat Mektebi (Okulu) ve İzmir Kız Lisesi’nde.

14 Ekim 1925 – Atatürk, İzmir Muallimler Birliği’nin Erkek Muallim Mektebindeki (Öğretmenler Birliği’nin Erkek Öğretmen Okulundaki) Çay Ziyafetinde ve Öğrenci Müsamesesinde

14 Ekim 1925 – Gazi Mustafa Kemal, İzmir Erkek Muallim Mektebi’nde yaptığı konuşmada : “Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak muallimlerdir” dedi.

14 Ekim 1925 – Atatürk’ün, İzmir Belediyesi tarafından şerefine verilen ziyafette konuşması: “...Türk, esaret kabul etmeyen bir millettir. Türk milleti esir olmamıştır!”

14 Ekim 1925 – Atatürk’ün, İzmir’de Altay Spor Kulübü’nü ziyareti ve kulübün hatıra defterine yazdıkları: “Altay Spor Kulübü’nde tanıdığım gençlik iftihara değerlidir. Bu gençlik karşısında geleceğin kuvveti ve saadeti ne belirgin görülmektedir!”

14 Ekim 1925 – Atatürk’ün, İzmir Erkek Öğretmen Okulu’nda İzmir öğretmenleri tarafından şerefine verilen çayda konuşması: “...Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir!” (Bu çayda, genç bir öğretmen olan Afet (İnan) Hanım, öğretmen arkadaşları adına yazdığı bir söylevle Atatürk’ün takdirini toplamış, o günden itibaren Atatürk’ün yüksek himayelerine kavuşarak manevî kızı sıfatıyla yanında bulunmuştur.

14 Ekim 1925 – Atatürk’ün, İzmir Bölge Sanat Okulu’nu ziyareti ve okulun hatıra defterine yazdıkları: “Bu defaki ziyaretimde daha çok memnun oldum. Her yıl biraz daha ilerleme var; daha çok lâzım!”

14 Ekim 1925 – Atatürk'ün, İzmir Kız Öğretmen Okulu'nu ziyareti ve öğrencilerle konuşması: "Cumhuriyet ahlâkî fazilete dayanan bir idaredir. Cumhuriyet fazilettir! Sultanlık korku ve tehdide dayalı bir idaredir. Cumhuriyet idaresi faziletli ve namuslu insanlar yetiştirir. Sultanlık korkuya, tehdide dayalı olduğu için korkak, zelil, sefil, rezil insanlar yetiştirir. Aradaki fark bunlardan ibarettir."

14 Ekim 1925 – Atatürk'ün, İzmir Kız Öğretmen Okulu'nda zeybek dansını izledikten sonra söyledikleri: "...Zeybek dansı her sosyal salonda kadınla beraber oynanabilir ve oynanmalıdır."

14 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Kız Öğretmen Okulu'nun hatıra defterine yazdıkları: "İzmir Kız Öğretmen Okulu'nda geçirdiğim gecenin saatleri halde değil, gelecekte bütün milletin yaşayacağı hayattan örnek oldu." [Kocatürk]

14 Ekim 1925 – Türkiye'de ilk betonarme köprü, Menderes Nehri üzerinde yapıldı.

15 Ekim 1925 – Atatürk'ün, İzmir Ziraat Okulu'nu ziyareti ve okulun hatıra defterine yazdıkları: "İzmir Ziraat Mektebi yetenekli ellerde verimli eserini göstermiştir. Ziyaretimden memnunum."

15 Ekim 1925 – Atatürk İzmir Ziraat Mektebi (Tarım Okulu), İzmir Erkek Lisesi ve İzmir Darüleytâmı (Öksüzler Okulu)'nda

15 Ekim 1925 – İzmir Belediyesi'nin, "Naim Palas" binasını Hazine'den satın alarak Atatürk'e hediye edişi. (Bu tarih A.İ. ve A.M., s.21'de 13 Ekim 1926 olarak gösterilmiştir). [Kocatürk]

16 Ekim 1925 – Atatürk'ün, trenle İzmir'den Konya'ya hareketi.

16 Ekim 1925 – Atatürk'ün, saat 17.00'de İzmir'den Uşak'a gelişi, Belediye'yi, Şefkat Yurdu'nu ziyareti, gece hareketi.

17 Ekim 1925 – Atatürk'ün, saat 11.00'de trenle Konya'ya gelişi, karşılanması, panama şapkasıyla halkı selâmlaması ve kalacağı köşke gidişi.

18 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Konya'da Vilâyet'i, Belediye'yi, Türkocağı'nı ve Öğretmenler Birliği'ni ziyareti.

18 Ekim 1925 – Atatürk Konya Muallimler (Öğretmenler) Birliği'nde

18 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Konya Belediyesi'ni ziyaretinde konuşması: "...Konya'da bayındırlığa ve uygarlığa sarf olunan çalışmanın verimli sonuçları meydandadır. Özellikle aziz Konya halkının, en son onurlandığım tarihten bugüne kadar duygularında, görüşlerinde, yenilik ve ilerleme yolunda yürüme kararında ne derece yüksek fark gördüğümü takdirlerle ifade ederim."

18 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Konya Türkocağı'nı ziyareti'nde konuşması: "...Verimli ve parlak alınlarınızda çok büyük ümitler görmekten duyduğum zevk ve mutluluk büyüktür!"

18 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Konya Öğretmenler Birliği'ni ziyaretinde konuşması: "...Her türlü başarı sırrının, her tür kuvvetin, kudretin gerçek kaynağının, milletin kendisi olduğuna inancımız tamdır!" [Kocatürk]

18 Ekim 1925 – Türkiye ve Bulgaristan arasında dostluk anlaşması Ankara'da imzalandı.

19 Ekim 1925 – Atatürk Konya Muallimler Birliği'nin Kız Muallim Mektebi (Öğretmenler Birliği'nin Kız Öğretmen Okulu)'ndeki Müsamesesinde.

19 Ekim 1925 – Atatürk'ün, Konya Öğretmenler Birliği müsamesesinde konuşması: "...Zaman, bütün gerçekleri en geri olanlara dahi anlatacaktır. Milletimizi vehimlerden nefsinin kurtarmaya gücü yetecek hale getirmeye çok çalışalım!"

20 Ekim 1925 – Atatürk'ün, akşam saat 20.00'de trenle Konya'dan Afyon'a hareketi.

21 Ekim 1925 – Atatürk'ün, trenle Konya'dan Afyon'a gelişi ve Belediye Dairesi'nde şerefine verilen ziyafette konuşması: "...Ben vazifemin bitmediğini, yüklediğim sorumluluğun da yüksek ve çetin olduğunu idrak ediyorum. Arkadaşlar! Bu vazife bitmeyecektir, ben toprak olduktan sonra da devam edecektir. Ben ise, sevine sevine bütün varlığımı bu kutsal vazifeme hasredeceğim ve onun yüksek sorumluluğunu yüklenmekle mesut olacağım. Vazifeye başarı ile devam edeceğim. Çünkü büyük milletimizin kalp ve vicdanında, bana karşı sarsılmaz bir güven ve itimat taşımakta olduğunu görüyorum. Bu benim için büyük kuvvettir, büyük yetkidir!"

21 Ekim 1925 – Atatürk Afyon'da; "Görevim bitmemiştir, bitmeyecektir. Ben toprak olduktan sonra da devam edecektir." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.544)

21 Ekim 1925 – Atatürk'ün, öğleden sonra trenle Afyon'dan Ankara'ya hareketi.

22 Ekim 1925 – Atatürk'ün, trenle Ankara'ya dönüşü.

28 Ekim 1925 – Türkiye Cumhuriyeti adına basılan ilk 5 liralık altının, Maliye Bakanı Abdülhalik (Renda) Bey tarafından Atatürk'e takdimi.

28 Ekim 1925 – Türkiye ile Sırp-Hırvat ve Sloven devleti arasında Dostluk Antlaşması imzalandı.

28 Ekim 1925 – Türkiye ve Yugoslavya arasında dostluk anlaşması imzalandı.

1 Kasım 1925 – Sason İsyanı.

1 Kasım 1925 – Cumhurbaşkanı Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışında yaptığı konuşma: "Bilim ve eğitimde ilerlemeye yönelik genel isteği yerine getirebilmekten daha çok uzağız. Önümüzdeki yıl için sizlerden devletçe yapılabilecek en büyük özveriye rica ederken, varlıklı olan vatandaşlarımıza da korunmalarına verilmiş olan çocuklarımızı özel girişimleri ile okutup yetiştirmelerini önemle öğütlerim."

1 Kasım 1925 – Cumhurbaşkanı Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin II. dönem III. toplanma yılını açış konuşması: "...Cumhuriyet devrinin kendi zihniyet ve ahlakıyla donanmış basınını yine ancak Cumhuriyet'in kendisi yetiştirir."

2 Kasım 1925 – Diyanet İşleri Reisi Rifat Efendi (Börekçi) şapka giymenin dini bir sakınca teşkil etmediğini söyledi.

3 Kasım 1925 – Atatürk'ün, Çankaya'da İtalya Elçisi Orisini Baroni'nin güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

5 Kasım 1925 – Ankara Hukuk Fakültesi, Atatürk tarafından açıldı. Ankara Hukuk Mektebi açıldı.

5 Kasım 1925 – Atatürk'ün, Ankara Hukuk Mektebi'nin açılış töreninde konuşması: "...Bugün tanık olduğumuz olay, yüksek memur ve uzman bilginler yetiştirmek girişiminden daha büyük bir öneme sahiptir. Yıllardan beri devam eden Türk İnkılâbı, varlığını ve zihniyetini, toplum yaşamının temeli olan yeni hukuk esaslarında belirlemek ve gerçekleştirmek çaresine girişmiştir. Cumhuriyetin yardımcısı (Güç ve dayanağı) olacak bu büyük kurumun açılışında hissettiğim mutluluğu, hiçbir girişimde duymadım ve bunu gösterme ve ifade etmekle memnunum." (Mektebin adı 1927 yılında "Ankara Hukuk Fakültesine çevrilmiştir). [Kocatürk]

6 Kasım 1925 – Mustafa Kemal, yakın dostlarına Atatürk orman Çiftliğinde piknik verdi. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

9 Kasım 1925 – Atatürk'ün, Çankaya'da şair Abdülhak Hâmit (Tarhan) Bey'i kabulü.

14 Kasım 1925 – Sivas'ta duvarlara şapka aleyhine yazılar yazıldı.

14 Kasım 1925 – Gazi Mustafa Kemal'in Mütareke sıralarında Şişli'de oturduğu eve bir plaka kondu.

17 Kasım 1925 – Atatürk'ün, Türk Antropoloji Dergisi'nin ilk sayısının gönderilişi nedeniyle Dr. Nurettin Ali (Berkol) Bey'e teşekkür mektubu: "Türk'ü ve Türk toplumunu tetkik amacını güden kuruma kıymetli çalışmalarında başarılar temenni ederim."

19 Kasım 1925 – 18 Mayıs 1925 günü meclis gizli oturumunda görüşülen savaş sanayi kurulması önergesi 19 Kasım 1925'de kabul edildi. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

21 Kasım 1925 – Genelkurmay Başkanlığı Muamelat-ı Zatiye Dairesi (personel başkanlığı) tarafından Atatürk'ün boyu; 1.74 m. ve kilosu 74 olarak kaydedildi.

22 Kasım 1925 – Kayseri'de şapka devrimine karşı gösteriler yapıldı.

22 Kasım 1925 – Atatürk'ün, Tekirdağ Heyeti'ni kabulü.

22 Kasım 1925 – Atatürk'ün, İzmir Cumhuriyet Halk Partisi Heyeti'ni kabulü.

22 Kasım 1925 - İstanbul Darülfünunu'na İnkılap tarihi kürsüsü ve bir [inkılap](#) müzesi kurulması konusunda Edebiyat Fakültesi meclisinde karar alındı.

23 Kasım 1925 Şuray-ı Devlet (Danıştay) yeniden kuruldu. Şurayı Devlet (Danıştay) kanunu kabul edildi.

24 Kasım 1925 – Erzurum'da da şapka devrimine karşı gösteriler yapıldı. Olaylardan sonra tutuklananlardan 13 kişi idama mahkûm oldu. Erzurum'da bir ay sıkıyönetim ilan edildi.

25 Kasım 1925 – Şapka giyilmesi hakkında Kanun'un kabulü. Şapka Yasası (Şapka Devrimi). Şapka giyilmesi konusundaki kanun, TBMM'de kabul edildi. Kanun, 28 Kasım'da yürürlüğe girdi.

25 Kasım 1925 – Kanun kabul edilirken, Rize'de şapka ve diğer inkılaplara karşı gösteriler yapıldı. Rize'de de olaylar sonunda 8 kişi idama mahkûm oldu.

25 Kasım 1925 – Atatürk'ün, akşam, Çankaya'da yapılan kabine toplantısına başkanlık edışı.

26 Kasım 1925 – Atatürk'ün, akşam Başbakanlığa giderek İsmet (İnönü) Paşa'yla bir süre görüşmesi (Görüşme esnasında içişleri Bakanı Cemil (Uybadin) Bey de bulunmuştur).

27 Kasım 1925 – Kahramanmaraş'ta şapka bahane edilerek olaylar çıkarıldı. 59 kişi tutuklandı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

28 Kasım 1925 – Şapka Devrimi'ne ilişkin yasa yürürlüğe girdi.

30 Kasım 1925 – Tekke ve zaviyeler ile türbelerin kapatılmasına ve türbedarlıklar ile birtakım unvanların kaldırılmasına dair Kanun'un kabulü.

30 Kasım 1925 – Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Kapatılmasına Dair Kanun, 677 sayılı yasanın kabulü. Salahiyetsiz sarık ve ruhani kıyafet taşıyanların cezalandırılmasına ilişkin kanun çıktı.

30 Kasım 1925 – Meclisin duvarına “Hakimiyet Milletindir” sözü levha şeklinde asıldı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

3 Aralık 1925 – İstiklal mahkemesi “**Rize mülteci ayaklanmasını**” soruşturmak için Erzurum'dan Trabzon'a gelip, 4 Aralık'ta Rize'ye geçti. Mahkeme 11 Aralık tarihinde çalışmaya başladı. 11-13 Aralık tarihleri arasında toplam 143 yargılama yapıldı. 14 Aralık günü karar açıklandı ve 8 idam, 55 mahkûmiyet açıklanırken kalanlar beraat etti. Tespit olunan suçları ‘ Hükümet aleyhine isyana teşvik’ suçudur. (**Şapka takmama suçu değildir.**) (Panzehir, Sinan Meydan)

7 Aralık 1925 – İstiklal Mahkemesi, Erzurum'da çalışmalarına başladı.

7 Aralık 1925 – Niğde'nin Pertek köyündeki bir kilisenin camiye çevrilmesi kararlaştırıldı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

8 Aralık 1925 – Maarif Vekaleti “Türk Birliğini Parçalamaya Çalışan Cereyanlar” üzerine bildiri yayınladı. (Kürt, Laz, Çerkez, Kürdistan, Lazistan adlarının kullanılmaması, bu konularda mücadele edilmesi)

9 Aralık 1925 – T.B.M.M.'nde “Yerli Kumaştan Elbise Giyilmesine Dair Kanun” kabul edildi. Yerli kumaştan elbise giyilmesi kanunu çıktı. Ekonomik amaçla ve yerli malların tüketimini arttırmaya yönelik, Yerli Kumaştan Elbise Giyilmesine Dair Kanun TBMM'de kabul edildi.

12 Aralık 1925 – Ankara-Ereğli demiryolunun yapımına ilişkin kanun kabul edildi.

16 Aralık 1925 – Milletler Cemiyeti Konseyi (Cemiyet-i Akvam), daha önce saptanan “Brüksel hattı”nı, Türk-İrak sürekli sınırı olarak kabul etti. Bu karar uyarınca Musul Irak'ta kaldı.

16 Aralık 1925 – Milletler Cemiyeti, 16 Aralık 1925'te Brüksel Hattı'nın kuzeyini Türkiye'ye, güneyini ise Irak'a bıraktı. Türkiye, Milletler Cemiyeti'nin “Musul'un Irak'ta kalması” kararına istinaden Musul'u mecburen İngiltere mandasındaki Irak'a bıraktı.

17 Aralık 1925 – Türkiye, Milletler Cemiyeti kararından bir gün sonra, 17 Aralık 1925'te SSCB ile bir dostluk ve tarafsızlık anlaşması yaparak tepkisini gösterdi.

17 Aralık 1925 – Türk – Sovyet tarafsızlık ve saldırmazlık antlaşması ve bağlı üç protokol Paris'te imzalandı. (S.S.C.B. bu antlaşmayı 7 Kasım 1945'te bozdu.)

17 Aralık 1925 – Türkiye'nin Musul ile ilgili Milletler Cemiyetinin komisyon raporunu imzaladığı günün ertesinde 17 Aralık günü "Türk-Sovyet dostluk ve saldırmazlık paktı" Paris'te imzalandı. (Bu anlaşma üç yıllıktı. Önce iki yıl daha e sonra 1945 yılına dek uzatıldı.) (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

21 Aralık 1925 – Karadeniz bölgesindeki yargılamaları bitiren İstiklal mahkemesi 21 Aralık tarihinde Giresun'dan İstanbul'a geldi.

22 Aralık 1925 – Uşak'ta Şeker Fabrikası kurma çalışmaları devam ederken yine aynı yıllarda İstanbul'da da özel şahısların ve bazı milli bankaların iştiraki ile 14.6.1925 'de 500.000 TL sermayeli "İstanbul ve Trakya Şeker Fabrikaları T.A.Ş." kurulmuştur. 22.Aralık.1925 tarihinde Alpullu Şeker Fabrikasının temeli atılarak onbir ayda fabrikanın montajı bitirilmiş ve 26.11.1926 tarihinde fabrika işletmeye açılarak ilk Türk şekerini üretmiştir.

25 Aralık 1925 – Vecihi Hürkuş'un İzmir Seydişehir'de yapıp bitirdiği "Vecihi K-VI" model uçağı ile başarılı bir deneme uçuşu gerçekleştirmesi. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

26 Aralık 1925 – Milletlerarası saat ve takvimin kabulü hakkında Kanun kabul edildi. Günün 24 saate bölünmesine (Evrensel saat diliminin uygulanmasına) ilişkin 697 sayılı yasa TBMM'nce kabul edildi.

26 Aralık 1925 – Uluslararası saat ve takvim'in kullanımı TBMM'de kabul edildi. Saat, takvim ve zaman ölçüleri konusunda uluslar arası standartları getiren kanunlar kabul edildi. Hicri takvim yerine miladi takvim alınmıştır: Miladi takvim, Türkiye'de 1927 yılında kullanıma giren Gregoryen takvimine verilen isim.

26 Aralık 1925 – Miladi takvimin kabulüne ilişkin 698 sayılı yasa TBMM'nce kabul edildi.

28 Aralık 1925 – Atatürk'ün, Yüksek Askeri Şûra'nın açılışı nedeniyle konuşması: "...Şûra'nın açılışı nedeniyle konuşması: "...Şûra'yı oluşturan muhterem üyelerin bilhassa muharebe meydanlarında kazanılmış yüksek tecrübe ve bilgilerinin, istenilen çalışma ve vazifelerin vatanın ihtiyacına en iyi cevap verecek neticelerle taçlanacağını temin edeceğine şüphem yoktur!"

1926 : İZMİR SUİKASTİ.

1 Ocak 1926 – İzmir fuarının bugünkü yer ve şekli ile temeli atıldı. İzmir fuar paraşüt kulesi yapımına da aynı tarihte başlandı.

3 Ocak 1926 – Atatürk'ün, Türk Tayyare Cemiyeti Genel Merkezi'ni ziyareti ve ilgililerden bilgi almasını takiben çalışmalar hakkında takdirlerini bildirmesi.

6 Ocak 1926 – İstihbarat örgütü Milli Emniyet Hizmetleri Başkanlığı adı ile 6 Ocak 1926 günü Fevzi Paşa'nın çok gizli genelgesi ile kuruldu. (Merkezi Ankara'da Hacıbayram Camisi yakınında küçük bir binaydı. Örgütte Ankara'da eğitim görmüş, yurtdışında kurslar almış kimseler vardı. Başkanlığına Şükrü Ali Bey getirildi. İlk şubeler; İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Diyarbakır ve Kars'ta açıldı.) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

12 Ocak 1926 – Atatürk'ün, Kahire Elçisi Muhittin (Akyüz) Paşa'yı kabulü.

21 Ocak 1926 – Hazro ayaklanması.

21 Ocak 1926 – Mala Haco ayaklanması.

26 Ocak 1926 – Atatürk'ün, Almanya Cumhurbaşkanlığına seçilen Hindenburg'a tebrik mektubu.

30 Ocak 1926 – Türkiye – Şili dostluk antlaşması imzalandı.

1 Şubat 1926 – Atatürk'ün, akşam Ankara-Eskişehir yolunda ilk istasyon olan, [Gazi](#) istasyonu'nun açılış töreninde bulunması.

1 Şubat 1926 – Gazi çiftliği istasyon binası açılışı yapıldı. Devlet Demiryollarının yaptığı orta büyüklükteki ilk istasyondur. Atatürk bu zarif istasyonu çok beğendi. Ulaştırma bakanı Behiç Erkin'e, Devlet Demiryolları yeni Genel müdürüne ve mimarlara çokça teşekkür etti. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

2 Şubat 1926 – Eşme Müftüsü Hacı Ahmet Nazif Efendi, Milli Mücadele'deki hizmetleri yüzünden Madanoğlu Mustafa'nın kızkardeşinin oğulları Kamil ve Haydar tarafından öldürüldü.

4 Şubat 1926 – İskilimli Atıf Hocanın idamı.

4 Şubat 1926 – İskilimli Atıf Hoca'nın, Ankara İstiklal mahkemesince 25 Şubat 1925'te mecliste onaylanan "Dinin siyasete alet edilmesi" ve Kurtuluş savaşı yıllarında Teali İslam Cemiyeti başkanlığı sırasında İngiliz uçaklarıyla attığı milli cephe karşıtı beyanları nedeniyle "VATAN HAINLIĞI" suçlarından dolayı idama mahkûm edilmesi. (Şapka kanununa muhalefetten değil, vatana ihanetten yargılanmış ve suçlu bulunmuştur.) (Aynı yargılamada Babaeski Müftüsü [Ali Rıza](#)'da idam edilmiş ancak mesela Elmalılı Hamdi Yazır ve Ahmet Hamdi Akseki gibi hocalar beraat etmiştir.) (Panzehir, Sinan Meydan)

7 Şubat 1926 – Atatürk'ün, Kahire Elçisi Muhittin (Akyüz) Paşa'yı kabulü.

11 Şubat 1926 – Atatürk'ün, Hâkimiyet-i Milliye gazetesine imzalı resmini armağan edişi (Gazetenin 29.10.1926 günkü sayısında yayımlanmıştır).

11 Şubat 1926 - İstanbul'da Mahmut (Soydan) "Milliyet" gazetesini çıkarmaya başladı. (Bugünkü "Milliyet" değildir. 1935'te "Tan" adı ile yayını sürdürmüştür. Bugünkü "Milliyet" 3 Mayıs 1950'de çıktı.) Başyazarı Siirt milletvekili Mahmut Bey'di. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

16 Şubat 1926 – Atatürk'ün, Çankaya'da Fransa'nın Suriye Yüksek Komiseri Henri de Jouvenel'i kabulü.

16 Şubat 1926 – Atatürk'ün, Ankara'da Hâkimiyet-i Milliye gazetesinin yeni binasının açılış töreninde bulunması.

17 Şubat 1926 – Yurttaşlar Yasası (Türk Medeni Kanunu) T.B.M.M.'de kabul edildi. Hukuksal düzenin çağdaş bir yapıya kavuşması yolunda en önemli adım; İsviçre Medeni Kanunu'nu esas alan kanunla, kişi, aile, miras ve eşya hukuku yeniden düzenlendi. Bu kanunla Türk vatandaşları arasında din, dil, ırk ve mezhep ayrımı sona erdi. Medeni Kanunu'nun Kabulü (Kadının medeni haklara kavuşması, çok evliliğin yasaklanması, hukuk düzeninin çağdaşlaştırılması)

17 Şubat 1926 – İsviçre Medeni kanunu ufak farklarla Türk Medeni kanunu olarak kabul edildi. (Akl-ı Kemal c.2, Sinan Meydan)

18 Şubat 1926 – Fransa ile “Dostluk ve İyi Komşuluk sözleşmesi” imzalandı. (20 Ekim 1921 Ankara İtilafnamesine göre güney sınırlarının sahada çizilmesindeki anlaşmazlıkları gidermek ve müteakip ilişkileri düzenlemek üzere) Bu tarihte paraf edilen anlaşmayı Fransa 30 Mayıs 1926’da imzaladı. (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

18 Şubat 1926 – Erzurum Belediye Başkanı Nafiz (Dumlu) Bey’in, Atatürk’ü ziyareti ve Erzurumlular tarafından satın alınarak Atatürk’e hediye edilen Erzurum’a ilk gelişlerinde kaldıkları evin anahtarlarını kendisine teslimi.

18 Şubat 1926 – Atatürk’ün, gece, Ankara Kulübü’nde düzenlenen -elçilerin de katıldığı- baloyu şerefliendirmesi.

22 Şubat 1926 – Atatürk’ün, akşam Fransız Büyükelçisi Albert Sarraut tarafından Fransız Elçiliği’nde şerefine verilen çay ziyafetinde bulunması.

22 Şubat 1926 – Atatürk’ün, Erzurum Belediye Başkanı Nafiz ve Erzurum Meclis-i Umumî üyesi Tevfik Beyleri Ankara’da kabulü ve ziyaretçilerin Erzurum’un Türk İnkılâbı’na bağlılığını belirtmeleri.

24 Şubat 1926 – Atatürk’ün, Çankaya’da Afganistan Elçisi Gulam Ceylâni Han’ın güven mektubunu kabulü ve Elçi’nin söylevine cevap konuşması.

26 Şubat 1926 – Devlet İstatistik Enstitüsünün temeli sayılan “Merkezi İstatistik Dairesi” 3517 sayılı kanunla kuruldu. Kurumun adı 1930 yılında İstatistik Umum Müdürlüğü oldu.

27 Şubat 1926 – Atatürk’ün, öğleyin, Ankara istasyonuna gelerek, Mersin’e giden İsmet Paşa’yı uğurlaması.

1 Mart 1926 – Ceza hukuku alanında yeni düzenlemeler getiren, 1889 İtalyan Zanardelli yasası temel alınarak hazırlanan yeni Türk Ceza Kanunu TBMM’de kabul edildi. Yeni “**Türk Ceza Kanunu**” kabul edildi.

1 Mart 1926 – Atatürk’ün, Ankara’da açılan Devlet Resim Sergisi’ni ziyareti ve serginin açılışı nedeniyle düzenlenen çayda bulunması.

3 Mart 1926 – Hakimlerin özlük haklarını düzenleyen kanun “Hakimler Kanunu” kabul edildi.

8 Mart 1926 – Atatürk’ün, Ankara’da Türkiye İş Bankası’nın, şerefine düzenlediği çayda bulunması.

13 Mart 1926 – Atatürk’ün, Falih Rifkî (Atay) ve Mahmut (Soydan) Beylere anlattığı hayatına dair hatıraların kısaltılmış şeklinin Milliyet gazetesinde yayımlanması: “...Büyüklük odur ki, hiç kimseye iltifat etmeyeceksin, hiç kimseyi aldatmayacaksın, memleket için gerçek ülkü neyse onu göreceksin, o hedefe yürüyeceksin! Herkes senin aleyhinde bulunacaktır, herkes seni yolundan çevirmeye çalışacaktır. İşte sen bunda mukavemeti yok eden olacaksın. Kendini büyük değil, küçük, zayıf, vasıtasız, hiç telâkki ederek, kimseden yardım gelmeyeceğine inanarak bu engelleri aşacaksın. Ondan sonra sana büyüksün derlerse, bunu diyenlere de güleceksin!”

13 Mart 1926 – Atatürk'ün, Çankaya'da Arnavutluk Elçisi Rauf Bey'in güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

14 Mart 1926 – Atatürk'ün, Falih Rifki (Atay) ve Mahmut (Soydan) Beylere anlattığı hayatına ait hatıraların ilk tefrikasının Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde yayımlanması: “Ben harbin müttefiklerimiz için iyi netice vereceğine inanmıyordum. Fakat olupbittiden sonra bulunduğum cephelerde harbi başarıya ulaştırmaya çalıştım. Başka cephelerde ise sanki aksine müsabaka vardı.”

14 Mart 1926 - Gazi Mustafa Kemal'in anıları, Ankara'da “Hakimiyeti Milliye” İstanbul'da “Milliyet” gazetesinde yayımlanmaya başlandı. 15 Mart'tan itibaren de Cumhuriyet gazetesi yayınlanmaya başlar.

17 Mart 1926 - T.B.M.M.'de “Demir Sanayinin Tesisine Dair Kanun” kabul edildi.

20 Mart 1926 – Başbakan İsmet Paşa'nın, İzmir'den Atatürk'e telgrafı: “Güney sahillerinde pek istifadeli bir seyahatten sonra İzmir'e geldim. ..Her yerde halkımızın Cumhuriyete bağlılık ve Cumhurbaşkanlarına sevgi ve saygı hislerinin taşkın ve pek derin derecede bulunduğunu sonsuz sevinç ve iftiharla arz ederim.”

20 Mart 1926 – Atatürk'ün, İsmet Paşa'nın 20 Mart 1926 tarihli telgrafına cevabı: “Seyahatiniz esnasında, vatandaşlarımızın Cumhuriyet ve naçiz şahsım hakkındaki tezahürlerinden pek duygulandım.”

22 Mart 1926 – Memurların çalışmalarını ve özlük haklarını düzenleyen Memurin Kanunu TBMM'de kabul edildi.

22 Mart 1926 – İspirto ve alkollü içkiler üzerindeki devlet tekeli düzenleyen kanunla, maarif teşkilatı hakkındaki kanun kabul edildi.

22 Mart 1926 – Atatürk'ün, Zonguldak Heyeti'ni kabulü.

24 Mart 1926 – Atatürk'ün, yeni Polonya Elçisi Bader'in güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

24 Mart 1926 - Türkiye'de petrol arama ve işletilmesinin devletçe yönetilmesini öngören kanun T.B.M.M.'de kabul edildi.

28 Mart 1926 – Atatürk'ün, Giresun Heyeti'ni kabulü.

1 Nisan 1926 - T.B.M.M.'de “Zafer Bayramı Kanunu” ile 30 Ağustos günü bayram olarak kabul edildi.

5 Nisan 1926 – Atatürk'ün, Diyarbakır Belediye Meclisi'nin kendisini fahrî hemşehriliğe seçişi nedeniyle teşekkür telgrafı.

6 Nisan 1926 – Başbakan İsmet İnönü başkanlığındaki bakanlar kurulu (Atatürk'ün isteğiyle) Konya'daki Mevlana Tekkesinin müze olarak tanzimine karar aldı. (Aksi halde tekkelerle birlikte kapatılması gerekiyordu.)

10 Nisan 1926 – Türk uyruğunda bulunan her türlü şirket ve müesseselerde işlemlerin ve kayıtların Türkçe tutulması zorunluluğuna ilişkin yasa benimsendi. “İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun” T.B.M.M.’de kabul edildi.

11 Nisan 1926 – Atatürk’ün, yeni Danimarka Elçisi Andreas Oldenburg’un güven mektubunu kabulü ve Elçi’nin söylevine cevap konuşması.

11 Nisan 1926 – Bakanlar kurulu güneybatı Anadolu ile Ege’de seferberlik ilan etti. (İtalya’nın Mussolini ile Türkiye ve Tunus’u hedef alan tehditkar açıklamaları nedeniyle tedbir olarak) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

20 Nisan 1926 – Kabotaj Kanunu kabul edildi. (1 Temmuz 1926 yürürlüğe girdi.)

20 Nisan 1926 – Atatürk’ün, Çankaya’da Bursa Heyeti’ni kabulü.

22 Nisan 1926 - “Borçlar Kanunu” T.B.M.M.’de kabul edildi.

22 Nisan 1926 – Türk – İran Güvenlik ve dostluk anlaşması imzalandı. Bu anlaşma sınır sorununu çözemeyince 23 Ocak 1932 tarihinde “Uzlaşma, adli tesviye ve hakem anlaşması” imzalandı. (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

23 Nisan 1926 Samsun – Kavak Demiryolu işletmeye açıldı.

23 Nisan 1926 – Milliyet gazetesi 23 Nisan 1926’da “Çocuk Bayramı” manşeti attı. Böylece “Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı”nın adı konmuş oldu.

23 Nisan 1926 – Uçaklarda ihtiyaç duyulacak teknik personeli yetiştirmek üzere teyyare makinist mektebi açıldı.

26 Nisan 1926 – Atatürk’ün, Ankara’da Türkocakları delegelerine demeci: “Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiziz; Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur.”

29 Nisan 1926 – Ecnebilerin kabotaj hakkının nihayet bulması.

3 Mayıs 1926 – Atatürk’ün, Çankaya’da Sivas Heyeti’ni kabulü.

5 Mayıs 1926 – Gazi Orman Çiftliğinin 1. kuruluş yıldönümünün kutlanması, bu nedenle yüzlerce davetlinin çiftliği ziyareti.

7 Mayıs 1926 – Atatürk’ün. Çankaya’da Burdur Heyetini kabulü.

7 Mayıs 1926 Gazi Mustafa Kemal yurt gezisine çıktı.

7 Mayıs 1926 – Atatürk’ün, Ankara’dan trenle Konya’ya hareketi.

8 Mayıs 1926 – Atatürk’ün, Ankara’dan trenle Konya’ya gelişi, buradan Tarsus’a hareketi.

9 Mayıs 1926 – Atatürk’ün, Konya’dan Tarsus’a gelişi.

10 Mayıs 1926 – Atatürk’ün, Tarsus’tan hareketle saat 22.00’de Mersin’e gelişi.

11 Mayıs 1926 – Atatürk’ün, Mersin’den Ertuğrul yatı ile Silifke’ye hareketi.

12 Mayıs 1926 – Atatürk'ün, Silifke'ye gelişi.

13 Mayıs 1926 – Atatürk'ün, Tekir köyüne giderek kurmaya çalıştığı çiftlikte incelemeler yapması.

13 Mayıs 1926 - T.B.M.M'de "Sıtma Mücadelesi Kanunu" kabul edildi.

14 Mayıs 1926 – Atatürk'ün, Silifke'den saat 9.00'da Mersin'e gelişi, Cumhuriyet Halk Partisi Merkezi'ni, Belediye'yi, Vilâyet'i ve Türkocağı'nı ziyareti.

15 Mayıs 1926 – Bir İngiliz zırhlısına binerek Malta'ya kaçan ve daha sonra İtalya'nın San Remo kentine yerleşen son Osmanlı padişahı VI. Mehmet Vahdettin öldü.

16 Mayıs 1926 – Atatürk'ün Mersin'den Adana'ya gelişi. Vilâyet'i, Belediye'yi, Cumhuriyet Halk Partisi Merkezi'ni, Türkocağı'nı ziyareti ve akşamüzeri Adana'dan Dört Yol'a hareketi.

16 Mayıs 1926 – Birinci Ağrı isyanı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

16 Mayıs 1926 – **Vahdettin'in** San Remo'da öldüğü haberi gazetelerde yayınlandı. (**Haciz konulan cenazesi** borçlar ödenene kadar bir müddet evde beklemek zorundaydı. Borçlar ödenince cenaze Şam'a getirilecek ve orada Sultan Selim camisinde toprağa verilecekti.) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

18 Mayıs 1926 – Atatürk'ün, akşamüzeri Konya'ya gelişi ve geceyi burada geçişi.

20 Mayıs 1926 – Atatürk'ün, Konya'dan trenle saat 10.00'da Bozüyük'e gelişi. Bozüyük Kereste Fabrikası'nı ziyareti ve konuşması: "...Cumhuriyet hükümetinin, namuslu, vatansever, cumhuriyetçi iş adamlarına daima yardımcı olacağına şüphe edilmemelidir!"

20 Mayıs 1926 – Atatürk'ün, öğleden sonra Bozüyük'ten otomobille Bilecik'e gelişi, akşama doğru Bursa'ya hareketi.

20 Mayıs 1926 – Atatürk'ün, akşam Bursa'ya gelişi. (Atatürk'ün. Sabiha Gökçen'i tanınması, 13 Haziran'a kadar kaldığı bu Bursa seyahatinde gerçekleşmiştir. O zamanlar 12-13 yaşlarında olan Sabiha Hanım, Atatürk'ün kaldığı -kendi evlerine komşu- köşke gelerek Atatürk'ün elini öpmüş, okuma isteğinde olduğunu söylemiştir. Küçük Sabiha, konuşması ve isteğiyle Atatürk'ün takdirini kazanmış; o günden itibaren Atatürk'ün yüksek himayelerine kavuşarak manevî kızı sıfatıyla yanında bulunmuştur. [Kocatürk]

22 Mayıs 1926 T.B.M.M'de "Emlak ve Eytam Bankası Kanunu" kabul edildi.

22 Mayıs 1926 – Emlak ve Eytam Bankası'nın kuruluşu.

22 Mayıs 1926 – Atatürk'ün, Bursa'da Belediye'yi, Türk ocağını, Vilâyet'i ziyareti.

22 Mayıs 1926 – Mustafa Kemal Bursa Türk Ocağı'nda; (Din dilinin Türkçeleştirilmesinde yanlış yapılmaması konusunda yetkili ve bilgili olanlara) "Kur'an Türkçeye tercüme edilmeli midir?" diye sordu. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

23 Mayıs 1926 – Atatürk'ün, Bursa'da 11. Tümen Karargâhı'nı, daha sonra Osman Gazi Türbesi'ni ziyareti ve türbenin bahçesinde bir süre istirahat edişi.

25 Mayıs 1926 – Atatürk'ün, Bursa'da Balıkesir ve İnegöl'den gelen heyetleri kabulü.

26 Mayıs 1926 “Mücadele-i Milliye'ye İştirak Etmeyen Memurin Hakkında Kanun” T.B.M.M'de kabul edildi.

26 Mayıs 1926 – Atatürk'ün, Bursa Türkocağı'nı ziyareti ve ocaklılarla sohbeti.

26 Mayıs 1926 – Milli Mücadele'ye katılmayan memurların işlerine son verilmesine dair kanun TBMM'de kabul edildi. Bu kanuna göre daha önce kurulan ve Milli Mücadele'ye katılmayan kadroları tesbit etmekle görevli askeri Heyet-i Mahsusa'ların yanında bir de sivil Heyet-i Mahsusa'lar kuruldu. Bu kurullar yargılama yetkisine de sahipti.

28 Mayıs 1926 - Ödemiş'te, İlk Kurşun Anıtı açıldı.

28 Mayıs 1926 – Portekiz Lozan'ı onayladı.

29 Mayıs 1926 – **Türk Ticaret Kanunu** TBMM'de kabul edildi.

29 Mayıs 1926 – Bursa 'da Darülelhan (İstanbul Belediye Konservatuarı) öğretmen ve öğrencilerinin verdiği konserden sonra bayan sanatçılarla fotoğraf çektirmesi.

31 Mayıs - 1926 T.B.M.M'de “İskan Kanunu” kabul edildi.

31 Mayıs 1926 – Atatürk'ün, Bursa'da İstanbul şehri temsilcilerini kabulü ve söyledikleri: “İstanbulluların doğrudan doğruya içinde bulunmak, onları bizzat selâmlamakla bahtiyar olacağım günün, uzak olmadığını söyleyebilirim!”

1 Haziran 1926 – Atatürk'ün, Bursa'da, yüz yirmi yaşlarında bulunan Zaro Ağa'yı kabulü.

1 Haziran 1926 – Atatürk'ün, Bursa'da gece, Doğu Musiki Heyeti'nin konserini izlemesi.

1 Haziran 1926 – Cumhuriyet Türkiye'sinin “3'üncü Londra Baskısı Posta Pulları” serisi tedavüle çıktı. Pulların üzerinde lâtin harfleri ile TURK POSTALARI ifadesi yer almaktadır.

2 Haziran 1926 - T.B.M.M'de Genel Nüfus Sayımı konulu kanun kabul edildi.

2 Haziran 1926 – Türkiye ile Finlandiya arasında ticaret antlaşması imzalandı.

3 Haziran 1926 – Atatürk'ün, Bursa'da İzmit Heyeti'ni kabulü.

4 Haziran 1926 – Atatürk'ün, otomobille Bursa'dan Mudanya'ya gelişi.

5 Haziran 1926 – Musul Anlaşması. Ankara'da, Türkiye, İngiltere ve Irak arasında Musul Antlaşması imzalandı. Musul Sorunu Musul vilayeti Misak-ı Milli'ye göre önceleri Türkiye sınırlarındaydı. Ancak Mudanya Mütarekesi imzalandığında Musul halen İngiliz işgalinde görünüyordu. Lozan'da da çözülemeyince sonunda konuyu Milletler Cemiyeti'nin çözmesi kararlaştırıldı. Milletler Cemiyeti'nin bağlayıcı kararına göre Musul Irak toprakları içinde bırakıldı. Lozan'da çözülmeyen Musul sorunu, İngiltere ile Ankara'da imzalanan 5 Haziran 1926 tarihli antlaşmayla Kerkük dahil Irak'a bırakıldı. Anlaşma, sadece 25 yıl boyunca bölgedeki petrol gelirinin % 10'unun Türkiye'ye bırakılmasını öngörüyordu.

5 Haziran 1926 – Türkiye, Irak ve İngiltere arasında Ankara Antlaşması imzalandı. Böylece bugünkü Türkiye- Irak sınırı çizildi. Antlaşmanın 1. maddesinde ve ekinde Türkiye-İrak sınırı çok ayrıntılı olarak tarif edilmişti. 5. maddesinde ise tarafların, 1. maddede belirlenen sınır çizgisinin “kesinliğini ve bozulmazlığını kabul ederek bunu değiştirmeyi amaçlayan herhangi bir girişime geçmemeyi” kabul ettikleri belirtilmişti. Antlaşma, sınırlar konusunda süresizdi. Sınır değiştirilmemek üzere çizilmişti.

5 Haziran 1926 – Atatürk’ün, Gülcemal vapurunun hatıra defterine yazdıkları: “...Gülcemal vapurunda gördüğümüz intizam ve mükemmeliyet takdire değer. Genel müdüre, geminin süvarisine ve bütün mürettebatına teşekkür ederim.”

5 Haziran 1926 – Atatürk’ün, Mudanya’dan Bursa’ya dönüşü.

5 Haziran 1926 – Atatürk’ün, akşam, İstanbul Şehir Tiyatrosu’nun Öğretmenler Birliği’nde sahnelediği piyesi izlemesi

5 Haziran 1926 – Irak ile dostluk anlaşması imzalandı. (Bu anlaşma 1937 Nisan’ında yenilendi ve süresi uzatıldı.)

8 Haziran 1926 – Atatürk’ün, Bursa’da Anadolu Ajansı muhabirine Hava Kuvvetlerimizin kuvvetlendirilmesine dair demeci.

9 Haziran 1926 – Atatürk’ün, Cumhuriyet Halk Partisi Bursa Merkezi tarafından şeretine düzenlenen kır ziyafetine katılması.

10 Haziran 1926 – Atatürk’ün, Bursa’da tiyatro sanatçılarına söyledikleri: “...Sizin vatana en büyük hizmetiniz Anadolu’muzu baştanbaşa dolaşıp halkımıza sanatın ne olduğunu anlatmanız olacaktır!”

10 Haziran 1926 – Atatürk’ün, Bursa’da kendisine tespih armağan eden Kehribarcı Ali Baba’nın hatıra defterine yazdıkları: “Sanatınızdaki emek ve başarınızı takdir ve tebrik ederim.”

11 Haziran 1926 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin tatile girmesi nedeniyle gönderdiği telgrafa cevabı: “...Her toplantı yılı memlekete feyiz ve mutluluk temin eden Meclisinize teşekkür ve saygılarımın arzını dilerim.”

11 Haziran 1926 – Atatürk’ün, Bursa’da küçük gezintiler yapması.

12 Haziran 1926 – Yeniçeri Ocağı’nın yerine Eşkinci Askeri Teşkilatı’nın kurulmasına başlandı.

12 Haziran 1926 – Genç Türkiye Cumhuriyeti’ni Avrupalılara tanıtmak amacıyla ‘yüzer sergi’ haline dönüştürülen “Karadeniz Gemisi” İstanbul’dan hareket etti. İsveç’e kadar gidip dönecek olan gemide yerli ürünler ve çeşitli sanat eserlerinin sergileneceği ve geminin uğradığı limanlarda halkın ziyaretine açılacağı açıklandı.

12 Haziran 1926 – Karadeniz vapuru İstanbul’dan demir aldı. Türkiye’yi tanıtan çeşitli ürünlerin sergilendiği gemi, 12 Haziran 1926 tarihinde İstanbul’dan demir aldıktan sonra 12 ülkede 16 şehri ziyaret etti.

13 Haziran 1926 – Atatürk’ün, sabah saat 8.00’de Bursa’dan hareketle Mudanya’ya, buradan da Karadeniz vapuruyla Bandırma’ya gelişi.

13 Haziran 1926 – Atatürk'ün, Bandırma Balıkesir'deki Karadeniz vapurunda açılan gezici sergiyi ziyareti ve geminin hatıra defterine yazdıkları: "Sergi, başarıya ulaşmış bir eserdir. Bende gayet iyi izlenimler meydana getirdi. Sunuş tarzı çok iyidir. Hazırlayıcısını takdir ve tebrik ederim."

13 Haziran 1926 – Atatürk'ün akşam Bandırma'dan Balıkesir'e gelişi.

14 Haziran 1926 – Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'ya İzmir'de suikastta bulunulacağı haber alındı. Suikast girişimini, Giritli Şevki, Vali Kazım Dirik'e ihbar etti. Suikast girişimi faileri Ziya Hurşit ve arkadaşları tutuklandı. İzmir'de Mustafa Kemal Paşa'ya karşı suikast girişimi ortaya çıkarıldı. Girişim, suikast sonrasında, suikast planını gerçekleştirecek olanları Sakız adasına kaçırarak olan motorcunun ihbarı üzerine ortaya çıkarıldı. Atatürk'e karşı, İzmir'de hazırlanan suikast girişiminin meydana çıkması (Suikast girişimini İzmir'de motorculuk işleriyle meşgul Giritli Şevki adında şahıs, İzmir Valisi Kâzım (Dirik) Bey'e haber vermiştir.

14 Haziran 1926 – Atatürk'ün, Balıkesir'de Cumhuriyet Halk Partisi'ni, Öğretmenler Birliği'ni, Belediye'yi, Türkocağı'nı ziyareti, akşam Belediye'de şereflerine verilen baloda bulunması. (Atatürk, 15 Haziran'da İzmir'de bulunmak üzere bugün Balıkesir'den hareket edeceği sırada İzmir Valisi'nden, İzmir'de kendisine karşı tertiplenen bir suikast girişiminin meydana çıkarıldığını bildiren ve hareketinin ertelenmesini rica eden bir telgraf almıştır. [Kocatürk]

15 Haziran 1926 – Giritli Şevki'nin Mustafa Kemal'e yazdığı, yapılacak suikastı ihbar eden mektubu.

15 Haziran 1926 – Giritli Şevki'nin, İzmir emniyet amiri Mehmet Ali Bey'e Mustafa Kemal'e yapılacak suikastı haber vermesi, birlikte İzmir valisi Kazım (Dirik) paşaya gitmeleri.

15 Haziran 1926 – Kazım Dirik Paşanın suikast ihbarını İzmir il sınırında Mustafa Kemal'e yüz yüze bildirmesi, Mustafa Kemal'in yolculuğu bir gün tehir etmesi, Ziya Hurşit ve adamlarının baskınlarla yakalanması.

15 Haziran 1926 – Atatürk'e suikast girişimi elebaşları (Ziya Hurşit ve arkadaşları)'nın İzmir'de tutuklanması.

15 Haziran 1926 – Atatürk'ün, Balıkesir'de Orduevi'ni ziyareti ve akşam saat 19.00'da İzmir'e hareketi.

15 Haziran 1926 – Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün akşam 21.00'de Balıkesir'den İzmir'e trenle hareketi.

15 Haziran 1926 – Mustafa Kemal Paşa, gece Naim Palas'a yerleşip hemen canına kast etmeyi planlayanlarla görüştü. Eski vekil Ziya Hurşit'de yakalananlar arasındaydı. Emri veren Sarı Efe Edip Bey idi.

16 Haziran 1926 – Mustafa Kemal, Gürcü Yusuf (Bombacı) ve Laz İsmail ile de görüştü, suikasti sordu.

16 Haziran 1926 – Mustafa Kemal Atatürk'ün İzmir'e yapacağı seyahati fırsat bilen eski İttihatçılar, Mustafa Kemal Atatürk'e karşı bir suikast hazırladı. Ziya Hurşit ve adamları Mustafa Kemal Atatürk'e, Gaffarzade Oteli yakınında silah ve bombalarla saldıracaklardı. Ancak suikastçilerin Sakız Adası'na kaçmasını sağlayacak motorcu Şevki korkuya kapılıp durumu Vali Kazım Dirik'e bildirdi ve aralarında birçok ünlü ismin de bulunduğu suikastçiler tutuklanıp, yargılandı. Bunların önderleri idam edildi.

16 Haziran 1926 – Atatürk İzmir Bornova Ziraat Mektebi (Tarım Okulu)'nde

16 Haziran 1926 – Atatürk'ün, saat 9.30'da Soma'ya gelişi, istasyonda kısıbır kalıştan sonra hareketi.

16 Haziran 1926 – Atatürk'ün, Manisa'ya gelişi, otomobille istasyondan Vilâyet'e gidişi, Türkocağı heyetini kabulü, öğle yemeğini Vilâyetle yedikten sonra İnşaat Malzeme Fabrikası sergisini, Belediye'yi ve Cumhuriyet Halk Partisi'ni ziyareti.

16 Haziran 1926 – Atatürk'ün, saat 16.00'da Menemen'e gelişi, bir saatlik kalıştan sonra hareketi.

16 Haziran 1926 – Atatürk'ün, akşam İzmir'e gelişi ve halk tarafından coşku ile karşılanması.

17 Haziran 1926 – Kadıköy Su Şirketi devletleştirildi.

17 Haziran 1926 – İsmet Paşa'nın suikast teşebbüsünden dolayı Mustafa Kemal'e geçmiş olsun telgrafı.

17 Haziran 1926 – Ankara İstiklal Mahkemesi, İzmir suikasti için özel bir trenle İzmir'e geldi.

18 Haziran 1926 – Mustafa Kemal'in İzmir suikast girişimi hakkında Anadolu Ajansına demeci: **"... Alçak girişimin benim şahımdan ziyade mukaddes Cumhuriyetimize ve onun dayandığı yüksek ilkelerimize yönelmiş bulunduğuna şüphe yoktur. Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır; fakat Türkiye Cumhuriyeti sonsuza kadar yaşayacaktır!"**

18 Haziran 1926 – Mustafa Kemal Paşa suikast girişimini Anadolu Ajansına açıkladı.

18 Haziran 1926 – Mustafa Kemal'in İsmet Paşa'ya suikaste ilişkin telgrafı; "Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TCF), ikinci grup mensupları, Rauf Bey, Kazım Karabekir, Arif Bey, Doktor Adnan Bey şüphelidir. İstiklal mahkemesi durumu incelemelidir. TCF'nin tüm reis ve bazı mebuslarını tutuklamak ve cezalandırmak gerekebilecektir."

18 Haziran 1926 – Atatürk'ün, İzmir'de Bornova Ziraat Mektebi'ni ve Türkocağı'nı ziyareti.

19 Haziran 1926 – Mustafa Kemal Paşa'nın İsmet İnönü'ye telgrafı; "terakkiperver Cumhuriyet Fırkası reis ve bazı mebuslarının sorumluluğu malumdur. Cafer Tayyar, Kazım Karabekir, Refet Paşa, Arif Beylerin bilgisi vardır. Suikastı takiben İstanbul'da meclis açma istekleri ortadadır."

19 Haziran 1926 – Mustafa Kemal'in İsmet Paşa'ya "Kazım Karabekir Paşa ve Fuad Paşanın ve emsalinin tutuklanmaları gerektiğine, İsmet Paşa'nın derhal İzmir'e gelmesini istediğine" dair telgrafı.

20 Haziran 1926 – Mustafa Kemal'e İzmir'de suikast girişimiyle ilgili tutuklamalar devam ediyor; eski Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası lider kadrosundan Ali Fuat (Cebesoy) tutuklandı; Kazım Karabekir Paşa da 22 Haziran günü tutuklandı.

20 Haziran 1926 – Atatürk'ün, İzmir'de "Suikast'ı Lanetleme Heyeti"ne hitabı: "...Ben ölürsem, soylu milletimizin beraber yürüdüğümüz yoldan asla ayrılmayacağına eminim; bununla müsterihim! Düşmanlarımız, düşünebildikleri iğrenç çarelere istedikleri kadar girişinler. Onların boğazlanmışcasına hareketleri bizim inkılâp ateşimizi söndüremez!"

20 Haziran 1926 – İsmet Paşa'nın; suikast girişiminden sonra Atatürk'ün isteğiyle İzmir'e gelmesi, Ziya Hurşid'in mebus kardeşi Faik (Günday) ile görüşmesi, suikaste ikna olması.

22 Haziran 1926 – Atatürk'ün, İzmir'deki suikast girişiminin memleketçe lanetlenmesi nedeniyle millete bildirgesi: "...Şahsımdan ziyade milletin varlığı aleyhine yönelik olduğu anlaşılan gizli siyasî tertibat karşısında bütün milletin duyduğu, pek vakur ve asil bir şekilde gösterdiği pek temiz duygular beni teselli etmektedir. Muhterem ve soylu milletimiz tarafından şahsım hakkında lütfen gösterilen samimî ve kalbî sevgi gösterilerinden dolayı derin teşekkürlerimi açık olarak belirtirim."

23 Haziran 1926 – İsmet Paşa'nın gazetecilere Atatürk'e suikast ile ilgili bilgilendirme yapması.

24 Haziran 1926 – Atatürk'ün, suikast girişimi sebebiyle, ordunun üzüntülerini bildiren Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa'nın telgrafına cevabı: "...Gösterilen sevgi eserine teşekkürlerimi sunar ve kıymetli ordumuza selâm ve sevgilerimi iletirim."

24 Haziran 1926 – Atatürk'ün, -İsmet Paşa, Fahrettin (Altay) ve Tevfik Rüştü (Araş) ile beraber- İzmir'de Karşıyaka Spor Kulübü'nü ziyareti ve kulübün hatıra defterine yazdıkları: "Bu defaki ziyaretimde, geçen aylarca harcanan çalışma ve gayretin kıymetli izlerini gördüm. Teşekkür ve tebrik ederim."

24 Haziran 1926 – Atatürk'ün, suikast girişimiyle ilgili olarak İzmir'de Yunus Nadi Bey'e demeci: "...Suikast görünürde şahsıma yönelmiş olmakla beraber, gerçekte milletin talihine kurşun sıkılmak isteniyordu!"

26 Haziran 1926 – Kazım Karabekir, Ali Fuat, Cafer Tayyar, Bekir Sami ve Rüştü Paşa, Mustafa Kemal'e İzmir'de hazırlanan suikastla ilgili olarak Ankara İstiklal Mahkemesi'nde yargılanmaya başladılar.

26 Haziran 1926 – Mustafa Kemal'e karşı suikast girişiminin sanıkları İzmir'de Milli Sinema salonunda yargılanmaya başladı. Tutuklananlar arasında Ziya Hurşit ve arkadaşlarının yanısıra Kazım Karabekir Paşa, Ali Fuat Paşa (Cebesoy), Cafer Tayyar Paşa, Refet Paşa (Bele) ve Mersinli Cemal Paşa da yer alıyor.

26 Haziran 1926 – Gaziye suikastle ilgili tutuklanan kazım Karabekir Paşa Ankara'dan trenle, Refet, Cafer Tayyar, Ali Fuad paşalar İstanbul'dan Gülcemal vapuruyla İzmir'e getirildiler.

26 Haziran 1926 – Atatürk'e suikast ile ilgili duruşma başladı. (Bugün Milli kütüphane olan eski Elhamra sineması)Önde tutuklular arkada eşleri vardı.

27 Haziran 1926 – Atatürk'ün, suikast girişimi hakkında gazete muhabirlerine demeci: "...Fikirlerini, hislerini ve girişimlerini gizli tutanlar, gizli vasıtalar uygulamaya girişenler, mutlaka utanması gereken, akıl ve mantığın dışında hareket edenler olabilirler. Bu gibi girişimcilerin sonu daima hüsrandır!"

30 Haziran 1926 – Atatürk'ün, Başbakan İsmet Paşa'yla İzmir'den Çeşme'ye gidişi.

30 Haziran 1926 – Atatürk'ün, Çeşme'ye gitmek üzere Urla'dan geçerken, şerefine verilen çayda konuşması: "...İnkılâp içerde ve dışarda pek çok şeyleri başarmıştır; fakat daha vazifemiz bitmemiştir. Gençliğin pek çok çalışması lâzımdır. Bu noktada dikkatinizi çekerim."

30 Haziran 1926 – 885 sayılı İskan kanunu çıkarıldı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

1 temmuz 1926 – Türk Ceza Kanunu yürürlüğe girdi. Kanun 1889 İtalyan Zanardelli yasası esas alınarak hazırlandı.

1 Temmuz 1926 – Türk Ceza Kanunu ile Kabotaj Kanunu yürürlüğe girdi.

1 Temmuz 1926 – Deniz taşımacılığına ve ticaretine ilişkin esasları düzenleyen Kabotaj Kanunu yürürlüğe girdi.

1 Temmuz 1926 – 26 Nisan’da kabul edilen ve 1 Temmuz 1926’da yürürlüğe giren 815 sayılı ‘Kabotaj kanunu’ ile karasuları ve limanlarda gemilerin Türk bayrağı takması, ticaret hakkının sadece Türkiye Cumhuriyeti’ne ait olması temin edildi.

2 Temmuz 1926 – İzmir futbol karması ile İstanbul futbol karması maç yaptı.

3 Temmuz 1926 – Atatürk’e suikasttan tutuklu paşalar mahkeme heyetine ifade verdi.

6 Temmuz 1926 – Atatürk’ün, Çeşme’de İzmir İstiklâl Mahkemesi Heyeti ile görüşmesi.

8 Temmuz 1926 – Atatürk’ün, Çeşme’den İzmir’e dönüşü.

9 Temmuz 1926 – Atatürk’ün, İsmet Paşa’yla beraber, trenle İzmir’den Ankara’ya hareketi.

10 Temmuz 1926 – Atatürk’ün, gece trenle İzmir’den Ankara’ya dönüşü.

11 Temmuz 1926 – Mustafa Kemal Paşa, kendisine suikast ile ilgili karar duruşmasının bir gün öncesi İsmet İnönü ile birlikte Ankara’ya döndü.

13 Temmuz 1926 – Atatürk’ün, saat 13.30’da Çankaya’da Trabzon Heyeti’ni kabulü.

13 Temmuz 1926 – İzmir Suikast [davas](#)ında aralarında Ziya Hurşit, İsmail Canbulad, Sarı Efe Edip, Ayıcı Arif, Ahmet Şükrü, Rüştü Paşa gibi isimlerin bulunduğu 13 kişi idama mahkum oldu. Kararın okunduğu günün gecesi idamlar infaz edildi. Sanıklardan Kazım Karabekir ve Ali Fuat Paşa’nın bulunduğu paşalar beraat etti.

13 Temmuz 1926 – Atatürk’e Suikast duruşması 13 Temmuz 1926 tarihine değin sürdü. Duruşma halka açıktı. İstiklal mahkemesi heyeti sahnede kurulu kürsüdeydi. Heyet başkanı Afyon mebusu Kel Ali (Çetinkaya), üyeler Antep vekili Kılıç Ali, Aydın vekili Reşit Galip, Savcı ise Denizli vekili Necib Ali’ydi.

13 Temmuz 1926 – Atatürk’e suikast davası karar duruşması yapıldı. Altısı mebus, 15 kişi için idam kararı verildi.

13 Temmuz 1926 – İzmir’de Atatürk’e suikastten suçlu bulunanların gece yarısı başlayan idamları sabah 03.00’de tamamlandı. İdam edilenler arasında tek Paşa’ Şükrü Paşa’ydı. İdam edilenler Kadifekale Kokluca mezarlığına gömüldü.

14 Temmuz 1926 – Mustafa Kemal Paşa’ya yönelik İzmir Suikastı girişimi gerekçesiyle Ziya Hurşit ve arkadaşları idam edildiler.

15 Temmuz 1926 – Mustafa Kemal’e İzmir’de suikast girişimi iddiasıyla tutuklu Kazım Karabekir Paşa, Ali Fuat Paşa (Cebesoy) ve arkadaşları serbest bırakıldı.

15 Temmuz 1926 – İzmir suikastı ile ilgisi olduğu sanılan Ali Fuat Paşa, İstiklal Mahkemesi'nde yargılanarak 15 Temmuz 1926'da tahliye edilince meclise döndü. Kasım 1927'de ordudan açığa alınarak 5 Aralık 1927'de emekliğe ayrıldı.

15 Temmuz 1926 – Atatürk'ün, saat 16.00'da Çankaya'da Vali başkanlığındaki Kırklareli Heyeti'ni kabulü.

19 Temmuz 1926 – İzmir Suikastı davasında idama mahkum eski Ankara Valisi Abdülkadir Bey Trakya sınırında yakalandı.

20 Temmuz 1926 – İstanbul tıp fakültesinden mezun olanlar arasında bir bayan diş hekimi de vardı. Şaziye Yusuf Hanım Türkiye'nin ilk bayan diş hekimi oldu. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

25 Temmuz 1926 – Atatürk'ün, Moskova'dan gelen Rus havacısı Mecalop ve Rus gazetecisi Kolcuni'yi, Sovyet Elçisi Suriç'in refakatinde kabulü.

26 Temmuz 1926 – Atatürk'ün, korgeneralliğe yükselişi nedeniyle Fahrettin (Altay) Bey'e tebrik telgrafı: "...Bu vazifeyi yaparken sizin Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna ve vatanın kurtuluşuna esas olan Millî Mücadele'de ve muharebe meydanlarında gösterdiğiniz fedakârcasına çalışmalarınızı takdirle anıyorum."

27 Temmuz 1926 – İzmir Suikastı sanıklarından Kara Kemal yakalanmak üzereyken intihar etti.

1 Ağustos 1926 – Mustafa Kemal ile İzmir'de Emile Hilderbrand imzasıyla Los Angeles Examiner gazetesinde sahte bir mülakat yayımlandı. Sözde görüşme tarihi 22 Haziran 1926'ydı. (Yalan haberde Mustafa Kemal, Hristiyanları katleden ittihatçılardan bahsediyordu.)

2 Ağustos 1926 – Aralarında gazeteci Hüseyin Cahit (Yalçın) ve İttihatçı Maliye Nazırı Cavit Bey'in de bulunduğu, suikast sanıklarının bir bölümü Ankara'da İstiklal Mahkemesi'nde yargılanmaya başladı.

2 Ağustos 1926 – Bozkurt gemisi ile Fransız Lotus gemisi Ege Denizi açıklarında çarpıştı; Bozkurt gemisi battı, 8 kişi öldü.

8 Ağustos 1926 – Atatürk'ün, Çankaya'da Vali başkanlığındaki Kırşehir Heyeti'ni kabulü.

10 Ağustos 1926 – Eski ittihatçıların Ankara'da (Atatürk'e suikastten) yargılanması eski meclis binasında başladı. İttihat ve Terakki, Halk partisini parçalayarak iktidarı ele geçirmekle suçlanıyordu. (Eski Maliye bakanı Cavid Bey ile Dr. Nazım İzmir'den getirildi. Yurtdışındaki Rauf Orbay ve Dr. Adnan gıyaben yargılandı. İdama mahkûm edilen eski ittihatçı bakan Kara Kemal yakalanacağı sırada intihar etti.

17 Ağustos 1926 – Atatürk'ün, Çankaya'da Mardin Heyeti'ni kabulü.

18 Ağustos 1926 – Atatürk'ün, Çankaya'da Tekirdağ Heyeti'ni kabulü ve söyledikleri: "...Trakya'nın sevimli ve güzel bir parçası olan Tekirdağ'ın bende ayrı ve tatlı bir hatırası saklıdır. Umumî Harp esnasında 19. Tümen Komutanlığı'nı Tekirdağ'da üzerime almış ve tümeni orada oluşturmuştum. Bu tümeni teşkil etmeğlim Maydos, Arıburnu ve Anafartalar'daki askerî çalışmalarımın esasını oluşturmuştur. Yüksek heyetinizle görüşmek suretiyle bu hatırayı canlandırdığından sizlere ayrıca teşekkür eder ve muhterem Tekirdağ halkına hürmet ve selâmlarımın ulaştırılmasını rica ile en kısa zamanda ziyaretlerine geleceğimi bildiririm." [Kocatürk]

21 Ağustos 1926 - Karadeniz vapuru Fransa, Marsilya'da.

22 Ağustos 1926 – Atatürk'ün, saat 16.00'da Çankaya'da Vali başkanlığındaki Bolu Heyeti'ni kabulü.

26 Ağustos 1926 – Ankara İstiklal Mahkemesi suikast davasında dört idam kararı verdi. Cavit Bey'le birlikte yine eski İttihatçılardan Dr. Nazım, Yenibahçeli Nail ve Filibeli Hilmi idama mahkum edildi. İdam kararları aynı günün gecesi yerine getirildi. 26 sanık ise beraat etti.

28 Ağustos 1926 – New York Times (Atatürk'e suikast girişiminden sorgulanarak suçlu bulunan siyasilerden) 4 Türk'ün idam edildiğini, dünyaya duyurdu. (Hükümler gece 03.00'de Cebeci'deki Umumi Hapishane önünde infaz edildi.)

29 Ağustos 1926 – Atatürk'ün, saat 16.00'da Çankaya'da Vali başkanlığındaki Kayseri Heyeti'ni kabulü.

30 Ağustos 1926 – Atatürk'ün, saat 18.30'da Çankaya'da Malatya Heyeti'ni kabulü.

5 Eylül 1926 – Karadeniz Gemisi, 86 günde 10 bin mil yol katettikten sonra 5 Eylül 1926 tarihinde İstanbul'a döndü. Yıllarca sözü edilen bu tarihi gezi 86 gün 22 saat sürüyor. İstanbul'da döndüğü gün takvimler 5 Eylül gününü gösteriyor. Toplam 9.981 mil yol kat eden gemi bu uzun sefer boyunca 2.778 ton kömür tüketmiş. Kullandığı tatlı su miktarı da 971 ton.

11 Eylül 1926 – Ankara otomatik telefon santrali işletmeye açıldı.

11 Eylül 1926 – Atatürk'ün, Ankara'ya gelen Amiral Yamamoto başkanlığındaki Japon Denizci Heyeti'ni kabulü.

16 Eylül 1926 – Atatürk'ün, Ankara Uçak Alanı'nda Alman Pilotu Hanyeke'nin paraşütle atlayış gösterilerini izlemesi.

17 Eylül 1926 – Atatürk'ün, saat 15.00'te Çankaya'da Vali başkanlığındaki Mersin Heyeti'ni kabulü.

30 Eylül 1926 – Atatürk'ün, Çankaya'da Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Kongresi adına Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey başkanlığındaki spor heyetini kabulü.

30 Eylül 1926 – Atatürk, Çankaya'da Türkiye İdman Cemiyetleri ittifakı heyeti ile toplantı yaptı, Türk sporunun geleceğine dair önemli açıklamalarda bulundu. (AKI-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

3 Ekim 1926 – İstanbul Sarayburnu'ndaki Atatürk heykelinin açılış töreni. [Kocatürk]

3 Ekim 1926 – İstanbul Sarayburnu'ndaki dünyanın (Heinrich Krippel imzalı) **ilk Atatürk anıtı** açıldı.(Heinrich Krippel imzalı)

3 Ekim 1926 – Gülhane parkında Avusturyalı Sanatçı Heinrich Krippel'in yaptığı Atatürk heykeli 3 Ekim tarihinde açıldı. (Heykel sivil kıyafetliydi.) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

4 Ekim 1926 – Medeni Kanun yürürlüğe girdi.

4 Ekim 1926 – Medeni kanun yürürlüğe girdi. Medeni Kanun ile ilgili haber ertesi günkü Milliyet gazetesinde şöyle duyuruldu: "Türkiye dün medeni ve içtimai inkılabını fiilen yaptı ve medeni kanunun tatbikatına başladı. Bundan sonra, ne bir saniyelik sinirin verdiği cinnet nöbetiyle " benden

boşsun” demekle karı boşanabilecek, ne de aile işlerimiz sarığın tasallutu altında kalabilecektir. Şimdi her Türk kayıtsız şartsız kendi medeni hakkına sahiptir.”

5 Ekim 1926 – İstanbul Boğazi’nda trenler için vapur seferleri başlatıldı.

6 Ekim 1926 – Türkiye’de ilk uçak fabrikası Kayseri’de açıldı. (Kayseri Teyyare Fabrikası)

6 Ekim 1926 – Tayyare ve Motor Türk Anonim Şirketi (TOMTAŞ)’nin Faaliyete Geçmesi. TOMTAŞ’ın resmi açılışı 6 Ekim 1926’da icra edilen devlet töreni ile yapılmış ve törene devletin zirvesinden yoğun bir katılım olmuştur. Heyet Ankara’dan Kayseri’ye uçakla gitmiştir. Mustafa Kemal Paşa çok önem verdiği bu tesisin açılışına katılamamış ancak daha sonra Kayseri’ye yaptığı ziyaretlerde tesisleri ziyaret etmiştir. 3 Mayıs 1928’de yukarıda bahsedilen nedenlerle şirket faaliyeti sona ermiştir.

6 Ekim 1926 – Kayseri Uçak Fabrikası için gereken malzeme Almanya’dan getirildi. 6 Ekim 1926’da devlet töreniyle açılan fabrika, 6 hangarda 50 Türk, 120 Alman işçiyle üretime başladı. Türk personel Almanya’da eğitim aldı. Fabrika, kurulduğunda dünyanın büyük uçak fabrikalarından biriydi. Fakat Alman Jankers’in bazı sözlerini yerine getirememesi, yönetim sorunları, Türk ve Alman personel arasındaki anlaşmazlıklar vb. nedenlerle TOMTAŞ 1928 yazında çalışmalarını durdurdu.

8 Ekim 1926 – Atatürk’ün, Ankara dolaylarında yapılan askerî manevraları izlemesi.

14 Ekim 1926 – Atatürk’ün, Ankara dolaylarında yapılan askerî manevraların bitişi nedeniyle silâh arkadaşlarına yazısı: “...Kıymeti ve kahramanlığı denenmiş olan ordumuz, bu münasebetle de vatan vazifesini yerine getirecek kuvvete sahip olduğunu göstermiştir.”

21 Ekim 1926 – Atatürk’ün, Çankaya’da, Polonya Elçisi Wierusz Kowalski’nin güven mektubu kabulü ve Elçi’nin söylevine cevap konuşması.

22 Ekim 1926 – Doğu vilayetlerinde sıkıyönetim 1 yıl daha uzatıldı.

28 Ekim 1926 – Atatürk’ün, Çankaya’da, yeni Fransız Elçisi Daeschner’in güven mektubunu kabulü ve Elçi’nin söylevine cevap konuşması.

29 Ekim 1926 – Atatürk’ün, Cumhuriyetin 3. yıldönümü nedeniyle Ankara’da kutlamaları kabulü ve geçit törenini izlemesi.

29 Ekim 1926 – Atatürk’ün, T.B.M.M.’nde Erzincan Heyeti’ni kabulü.

29 Ekim 1926 – Konya Atatürk Anıtı (Heinrich Krippel imzalı) açıldı.

1 Kasım 1926 – Mustafa Kemal’in, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ikinci dönem dördüncü toplanma yılını açış konuşması: “... Bu büyük millet, arzu ve istidadının yöneldiği istikametleri görmeye çalışan ve görebilen evladını daima takdir ve himaye etmiştir...”

1 Kasım 1926 – Harf Devrimi 1353 Sayılı Kanunla Yürürlüğe girdi. 1 Kasım 1928’de Latin esasından alınan harfler (Türk dilinin özelliklerini belirten işaretlere de yer vererek) “Türk harfleri” adıyla 1353 Sayılı Kanunla kabul edilmiştir. Yazı dilinde kullanılan Arap harflerinin yerine Türk harflerinin alınmasını ifade eden Harf Devrimi yapılmıştır. Aslında Atatürk, 9 Ağustos 1928 gecesini İstanbul’da Sarayburnu Parkı’nda düzenlenmiş bir şenlik sırasında, Harf Devrimini halka şöyle duyurmuştur; “Arkadaşlar, güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz... Bu yeni harflerle

behemehal pek çabuk bir zamanda mükemmel bir surette anlaşacağız ki, Milletimizin yazısıyla kafasıyla bütün medeniyet aleminin yanında olduğunu gösterecektir.”

1 Kasım 1926 – Dünya Bankası, Türkiye’ye turizm amaçlı 26 milyon Dolar kredi verdi. Krediyle, Antalya Turizm Projesi’nin gerçekleştirileceği ve yapılacak tesislerden 60 bin turistin yararlanacağı belirtildi.

3 Kasım 1926 – Atatürk’e karşı planlanan İzmir Suikastından suçlu bulunan Rüştü Paşa idam edildi.

4 Kasım 1926 – Atatürk’ün, İzmir suikastının sonuçsuz kalması nedeniyle duyulan umumî sevinci ileten Türkiye Büyük Millet Meclisi Heyeti’ne demeci: “...Büyük Türk milletinin her görüş açısından duyarlık ve eğilimlerini kendi kalplerinde, vicdanlarında ve kişiliklerinde temsil eden Meclisimizin bana ulaştırdığınız bu duyguları çok kıymetlidir. Bunu hayatımda erişebileceğim en büyük mükâfatlardan biri sayıyorum.”

6 Kasım 1926 – Atatürk’ün, T.B.M.M.’nde, İzmir Valisi Kâzım (Dirik) Paşa’yı kabulü ve kendisini İzmirililere selâmlarını iletmekle görevlendirmesi.

10 Kasım 1926 – Atatürk’ün, Ankara’da ünlü İtalyan Heykeltıraşı Canonica’yı kabulü.

13 Kasım 1926 – Atatürk’ün, saat 16.00’da Çankaya’da, Vali başkanlığındaki Antalya Heyeti’ni kabulü.

13 Kasım 1926 – Atatürk’ün, Ankara’nın başkent oluşunun 3. yıldönümü nedeniyle Çankaya’da Belediye Başkanı Haydar (Yuluğ) Bey başkanlığında Ankara Heyeti’ni kabulü ve söyledikleri: “...Ankaramızın hükümet merkezi olmasındaki karar, geçen olaylarla da doğrulanmıştır.”

20 Kasım 1926 – Diyanet İşleri Başkanı Rıfat Börekçi’nin yayınladığı bildiri ile “Cüzhan, Devirhan, Şifahan, Dersihan, Ecza, Şeyhu’l-kurra gibi ikinci sınıf din hizmetleri kaldırıldı. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

21 Kasım 1926 – Atatürk’ün, akşam Çankaya’da, eski Mısır Hidivi Abbas Hilmi Paşa onuruna ziyafeti.

22 Kasım 1926 – Atatürk’ün, Çankaya’da, İngiliz Büyükelçisi George Clerk’in güven mektubunu kabulü ve Elçi’nin söylevine cevap konuşması.

26 Kasım 1926 – Türkiye’nin ilk şeker fabrikası, 1926’da Alpullu’da faaliyete geçti. Alpullu şeker fabrikasında devletin ilk şekeri üretildi.

1 Aralık 1926 – Türkiye ve Yunanistan arasında yerli halkın mübadelesine dair “ahali değişimi” anlaşması imzalandı. Bu anlaşmada gerginliği azaltamayınca taraflar yumuşadı ve 10 Haziran 1930 tarihinde yeni ve kalıcı bir anlaşma imzalandı. (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

4 Aralık 1926 – Atatürk’ün, Çankaya’da, Yunan Elçisi Camados’un güven mektubunu kabulü ve Elçi’nin söylevine cevap konuşması.

9 Aralık 1926 – Maarif Vekaleti’nin emriyle Darülelhan’da (konservatuar) Türk musikisi öğretimine son verildi.

16 Aralık 1926 – Atatürk’ün, izinli olarak Ankara’da bulunan Roma Elçisi Suat (Davaz) ve Atina Elçisi Cevat (Ezine) Beyleri akşam yemeğine daveti. (Yemekte İsmet Paşa da bulunmuştur).

17 Aralık 1926 – Uşak Şeker Fabrikası açıldı.

17 Aralık 1926 – Uşak'ta mahalli birçok müteşebbisin iştiraki ile 19.4.1923 tarihinde 600.000 TL sermaye ile kurulan ' Uşak Terakki Ziraat T.A.Ş. ' 6.11.1925 tarihinde ilk Şeker Fabrikasının temelini atmış ve fabrika 17.12.1926 tarihinde işletmeye açılmıştır.

19 Aralık 1926 – Atatürk'ün, akşam Çankaya'da, Yüksek Askerî Şûra üyeleri şerefine bir ziyafet vermesi.

21 Aralık 1926 – Atatürk'ün, Çankaya'da Kastamonu Heyeti'ni kabulü ve konuşması: "...En uygun bir fırsatta yine memleketinizi ziyaretle Kastamonu halkının temiz sinesinde bulunmak, en büyük arzularımdandır!"

31 Aralık 1926 – Atatürk'ün, Çankaya'da, Vali başkanlığındaki Isparta Heyeti'ni kabulü.

1927 : ATATÜRK İSTANBUL'DA.

6 Ocak 1927 – Milli İstihbarat Teşkilatı'nın kuruluşu.

18 Ocak 1927 – Lozan Antlaşması Amerikan Senatosu tarafından reddedildi.

19 Ocak 1927 – Atatürk'ün, Çankaya'da, Vali başkanlığındaki Ankara Şehir Meclisi Heyeti'ni kabulü ve mektep ve yol çalışmaları hakkında dikkatlerini çekmesi.

27 Ocak 1927 – Atatürk'ün T.B.M.M.'nde, yeni seçilen milletvekillerini kabulü.

31 Ocak 1927 – Atatürk'ün, -Sanayi ve Maden Bankası'nın düzenlediği- Millî Sanayi Ürünleri Sergisi'ni ziyareti ve ilgililere takdirlerini bildirmesi.

15 Şubat 1927 – İzmir'de Eski Eserler Müzesi açıldı.

16 Şubat 1927 – Atatürk'ün, T.B.M.M.'nde, Ankara Belediye Heyeti'ni kabulü ve Ankara'nın bayındırlık işlerini görüşmesi.

16 Şubat 1927 – Atatürk'ün, T.B.M.M.'nde, Ticaret Odaları Genel Kongresi adına saygılarını ileten heyeti kabulü ve ekonomik mücadelede izlenmesi gereken yol hakkında görüşlerini bildirmesi.

17 Şubat 1927 – Amerika Birleşik Devletleri ile yeniden siyasal ilişkilerin kurulması için notalar alınıp verildi.

21 Şubat 1927 – Atatürk 21 Şubat 1927 (ve 24 Mart 1923)'de Time Dergisi'ne kapak oldu.

24 Şubat 1927 – Atatürk'ün, Ankara Palasla "Çocuk Esirgeme Kurumu" balosunu şerefliendirmesi.

28 Şubat 1927 - Doktorlar dünkü kanamayı muayene ederler. Hastalığa siroz başlangıcı ve sebebin alkol olduğu kanaatine varırlar. (Bu tarihten [vefatı](#)na kadar Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp (Özel hekim) hep Mustafa Kemal'in yanında kalacaktır.) (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

2 Mart 1927 – "Takrir-i Sükun Kanunu" nun ikinci maddesini değiştiren ve konunu iki yıl daha uzatan kanun TBMM'de kabul edildi.

3 Mart 1927 – Mevlana türbesi ve dergâhı Konya Asar-ı Atika müzesi olarak resmen açıldı. (Bakanlar Kurulu kararı 6 Nisan 1926)

6 Mart 1927 – İstanbul radyosu yayın hayatına başladı.

7 Mart 1927 – İstiklal Mahkemelerinin görevi sona erdi. Ankara İstiklal mahkemesi kapatıldı.

11 Mart 1927 – Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyet Rusya arasında “Ticaret ve deniz ulaşımı sözleşmesi” imzalandı. (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.517)

19 Mart 1927 – Atatürk’ün, Türkocağı Ankara şubesinin yıllık toplantısı nedeniyle kendisine gönderilen saygı telgrafına teşekkür mektubu.

21 Mart 1927 – Atatürk’ün, Çankaya’da Mısır Elçisi Abdülâzam Raşit Paşa’nın güven mektubunu kabulü.

21 Mart 1927 – Ankara Etnoğrafya müzesi yanındaki geniş alanda Türk Ocakları Genel Merkezinin temel atma töreni yapıldı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

24 Mart 1927 – Eski Erzurum Belediye Başkanı ve Manisa milletvekili Nafiz (Dumlu) Bey tarafından, Erzurumluların saygı ve bağlılıklarını sunmak üzere Atatürk şerefine bir balo verilmesi.

28 Mart 1927 – Sanayi teşvik kanunu çıkarıldı.

10 Nisan 1927 – Binaların Numaralandırılması ve Sokaklara İsim verilmesi Hakkında Kanun’a göre binalar numaralandırılmaya ve sokaklar adlandırılmaya başlandı.

10 Nisan 1927 - Yerköy-Kayseri Demiryolu işletmeye açıldı.

17 Nisan 1927 – Bu tarihli 1011 sayılı bütçe kanununun 14 ncü maddesine göre Türkiye’de gerçekten ne kadar cami ve din görevlisi ihtiyacı olduğunun 31 Mayıs tarihine kadar tespiti kararlaştırıldı. (Bu konudaki nizamname 5 Ağustos 1928’de kabul edildi. 25 Aralık 1932’de nizamname genişletilerek “Cami ve mescitlerin sınıflandırılması hakkında nizamname adıyla yürürlüğe girdi. Bu sayede ihtiyaç fazlası ve tahrip edilmiş vaziyetteki camiler belirlendi. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

19 Nisan 1927 – 1011 sayılı kanun ile yurt genelinde bütün camilerin ihtiyacı olan din adamlarının gerçek sayısının 31 Mayıs 1928 tarihine kadar tespit edilmesi kararlaştırıldı. Bu konudaki nizamname 5 Ocak 1928’de kabul edildi. Bu nizamname daha sonra genişletildi ve “cami ve mescitlerin sınıflandırılması” hakkında nizamname adıyla yürürlüğe girdi. Ayrıca ihtiyaç fazlası camiler belirlendi.(1927 yılında 14.425 okula karşılık, 28.705 cami vardı.) (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

23 Nisan 1927 – Himaye-i Eftal cemiyeti, kendi bünyesinden dört kişilik bir ekip teşkil ederek tüm Yurt’ta örnek tören kutlama programı oluşturdu. Bu program örneğini yayınladığı “Gürbüz Türk Çocuğu” dergisinin özel sayısı ile yayınladı. Bu sayede etkinlikler yaygınlaştı ve benzer hale geldi. Atatürk’ün de desteği ile kutlamaların esasları herkesçe bilinir oldu. (Bu yıl ki etkinliklerde Atatürk çocuk temsilcilere otomobil tahsis etti, bando ile konserler verdirtti. Ayrıca gece düzenlenen cemiyet balosuna da katıldı. O baloda 10 bin lira bağış toplandı. Türk Ocağı, halkevleri ve gazi çiftliklerinde de etkinlikler düzenlendi, piyes ve gösteriler yapıldı. 1929 yılından itibaren ise 23 Nisan organizasyon görevi Türk Ocağı’na verildi. Yine çocuklara sembolik makam tahsisleri de 1929 yılında başladı.)

(Himaye-i Eftal derneğinin icra ettiği balolardan Atatürk'ün katıldıkları şunlardı; 23 Nisan 1927, 26 Temmuz 1928, 23 Nisan 1929, 7 Nisan 1932 ve 6 Aralık 1934) (Özetle Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının tarihi gelişimi şu şekildeydi; 23 Nisan 1921 – Hakimiyet-i Milliye Bayramı ilan edildi. 23 Nisan 1925 – Hakimiyet-i Milli Bayramı aynı zamanda Çocuk Günü olarak kutlanmaya başlandı. 23 Nisan 1926 – Hakimiyet-i Milliye Bayramı aynı zamanda Çocuk bayramı olarak kutlandı. 23 Nisan 1927 – İlk kapsamlı Çocuk bayramı kutlamaları yapıldı. 23 Nisan 1929 – Çocuk Bayramı bir haftaya yayıldı. “Çocuk haftası” olarak kutlandı.1935'te çıkan 2739 sayılı “Ulusal Bayram ve Genel tatiller hakkında kanun” ile 23 Nisan “Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” olarak kutlanmaya başladı.) (Panzehir, Sinan Meydan)

27 Nisan 1927 – Türkiye’de ilk radyo yayını başladı. “Türk Telsiz Telefon AŞ adıyla çalışmalarına başlayan özel kuruluş, yayınlarını 1938’de devlet radyosu kurulana kadar sürdürdü.

28 Nisan 1927 – Atatürk'ün, Türkocakları IV. Kurultayı üyelerini kabulü ve görüşmesi.

1 Mayıs 1927 – Türk Hava Mecmuasının 23 ncü sayısında Atatürk'ün yönlendirmesiyle hazırlanan, Münir Hayri imzalı “**Ay’a seyahat mümkün müdür**” adlı uzunca bir teknik makale yayınlandı. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

12 Mayıs 1927 – Türkçülük ve halkçılık görüşleriyle tanınan Ahmet Hikmet Müftüoğlu öldü. Türk milliyetçiliğine hem siyasî hem de edebî alanda hizmet etmiş yazarlarımızdan Ahmet Hikmet Müftüoğlu 1870’de İstanbul’da doğmuştu.

18 Mayıs 1927 – Cumhurbaşkanlığı için Almanya’da yaptırılan hususî vagon, Ankara’ya getirilişi.

22 Mayıs 1927 – Atatürk'ün, gece, göğsünde ve sol kolunda şiddetli ağrı ile seyreden bir koroner spazmı geçirmesi (Bu durumun 3 gün sonra tekrarlaması üzerine Berlin Tıp Fakültesi Dahiliye Kliniği Direktörü Prof. Dr. Kraus ile Münih Tıp Fakültesi Dahiliye Kliniği Direktörü Prof. Dr. von Romberg Ankara’ya davet edilmiştir). [Kocatürk]

22-23 Mayıs 1927 – Mustafa Kemal şiddetli göğüs ağrısı ile uyandı. 3 gün sancısı sürdü. Göğsü ve sol kolu ağrıyordu. Kalp krizi değil aşırı yorgunluktan diye teşhis kondu. Tansiyonu normaldi ancak kalp ritminde ufak bozukluklar vardı. Doktorlar çok sigaraya bağladılar ve kalp ağrısı diye isimlendirdiler. Mustafa Kemal kısa sürede iyileşti ve bir daha kalbe bağlı rahatsızlık veya nefes darlığı yaşamadı.

22/23 Mayıs 1927 – Mustafa Kemal gece yatakta göğüs ve sol kolunda şiddetli ağrıyla ikinci kalp krizi geçirir. (İlki 14 Kasım 1923) 6 Haziran’da Berlin Tıp Fakültesi II. Dâhiliye Kliniği direktörü Prof. Dr. Friedrich Kraus ile Münih Tıp fakültesi dâhiliye direktörü Prof. Dr. Ernest Von Ramberg köşke gelip Mustafa Kemal’i muayene ederler. Teşhis tütüne bağlı kalp anjiniidir. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

23 Mayıs 1927 – Nafia vekâletine bağlı “Devlet Demiryolları ve Limanları İdare-i Umumiyesi” kuruldu. Bu kurum 30 Ocak 1929’da “Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğü” adını aldı.

25 Mayıs 1927 – Atatürk'ün, Çankaya’da İran Elçisi Mirza Sadek Tababai’nin güven mektubunu kabulü ve Elçi’nin söylevine cevap konuşması

25 Mayıs 1927 Türkiye-Meksika dostluk antlaşması imzalandı.

27 Mayıs 1927 – Atatürk, üçüncü defa kalp spazmı geçirdi.

28 Mayıs 1927 “Lozan’da Akdolunan Aff-ı Umumi Beyanname ve Protokolünde Mevzubahis 150 Kişilik Listede İsimleri Muharrer Eşhası Türkiye Tabiiyetinden İskatı Hakkında Kanun” TBMM’de kabul edildi.

28 Mayıs 1927 – Yüzellilikler’in vatandaşlıktan çıkarılmasına dair kanun TBMM’de kabul edildi.

29 Mayıs 1927 – Ankara-Kayseri demir yolu İsmet Paşa tarafından açıldı.

31 Mayıs 1927 – Türkiye ile Çekoslovakya arasında Ticaret ve İkamet Antlaşması imzalandı.

31 Mayıs 1927 – Türkiye cumhuriyeti yerli demiryollarının millileştirilmesi 24 Mayıs 1924 tarihinde tamamlandı. (Bu tarih TCDD’nin kuruluş tarihi kabul edilir.) Kuruluş olarak TCDD (Demiryolları), “Devlet Demiryolları ve Limanları İdare-i Umumiyesi” adıyla 31 Mayıs 1927 tarihinde kuruldu. Kurum, 29 Temmuz 1953 tarihinde 6186 sayılı kanunla Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) adını aldı.

1 Haziran 1927 Devlet Demiryolları ve Limanları İdaresi kuruldu. Devlet Demiryolları ve Limanları İdare-i Umumiyesi kuruldu.

2 Haziran 1927 – Atatürk’ün, 1 Temmuz 1927’de İstanbul’a geleceğinin İstanbul şehri idarecilerine resmen bildirilişi.

3 Haziran 1927 – Atatürk’ün, Ankara’da himayelerinde düzenlenen 1. Gazi Koşusu’nu izlemesi

6 Haziran 1927 – Almanya’dan davet edilen Prof. Dr. Kraus ve Prof. Dr. von Romberg’in, Ankara’ya gelişleri ve Çankaya’da Atatürk’ü muayene edişleri. (Hekimler Ankara’da 4 gün kalmışlardır). [Kocatürk]

6 Haziran 1927 – Doktorlar Mustafa Kemal’i bir kez daha muayene etti. Sigara ve alkolü azaltmasını ve rejim yapmasını tavsiye ettiler.

10 Haziran 1927 – Atatürk’ün, Ankara’da himayelerinde düzenlenen 2. Gazi Koşusu’nu izlemesi.

10 Haziran 1927 – Atatürk, Gazi Orman çiftliğinde at ile gezinti yaptı.

15 Haziran 1927 – İstanbul Emraz-ı Akliye ve Asabiye Hastanesi yani bugün ki Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi hizmete girdi.

16 Haziran 1927 – TBMM’de Yedek Subaylarla ilgili kanun kabul edildi.

17 Haziran 1927 – “Ziraat eğitiminin iyileştirilmesi” kanunuyla Ankara’da mükemmel laboratuvarları ve en iyi teknik araçları olan ‘Yüksek Ziraat Mektebi’ ve ‘Yüksek Veterinerlik Enstitüsü’ açıldı. (Türkiye üzerine notlar, Metin Aydoğan)

18 Haziran 1927 – TBMM’de “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu” kabul edildi.

19 Haziran 1927 – 1097 sayılı “Bazı şahısların Doğu mıntıklarından Batı illerine nakline dair kanun” çıkarıldı. Bu kanunla 1500 aile batıya nakledildi. Toprak ve hak kaybına uğramadılar. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

20 Haziran 1927 – TBMM'den "Ziraat ve Baytar Enstitüleri ile Ali Mektepleri Tesisine ve Ziraat Tedrisatının İslahına Dair kanun" kabul edildi. Tarım Okulları kurulmasını öngören kanun kabul edildi.

20 Haziran 1927 – Memurların Maaş Kanunu kabul edildi.

21 Haziran 1927 – Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edildi.

25 Haziran 1927 – Umumi müfettişlik teşkilatı hakkında kanun mecliste kabul edildi. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

26 Haziran 1927 – TBMM II. Dönem çalışmaları sona erdi, meclis seçim kararı aldı.

27 Haziran 1927 – TBMM'de "Umumi Müfettişlikler Teşkiline Dair Kanun" kabul edildi.

28 Haziran 1927 – Atatürk'ün, Millî Savunma Bakanlığı'na askerlikten emekliliğini isteyen dilekçesi.

30 Haziran 1927 – Mustafa Kemal'in vermiş olduğu dilekçe üzerine askerlikten emekliye ayrılması hakkında kararname düzenlenmesi.

30 Haziran 1927 – Gazi Mustafa Kemal, İsmet İnönü, Kazım Özalp askerlikten emekliye ayrıldılar.

30 Haziran 1927 – Atatürk'ün, İstanbul'a gitmek üzere trenle Ankara'dan hareketi.

30 Haziran 1927 –Atatürk'ü Ankara'dan İzmit'e götürecek tren saat 17.15'de hareket etti. İzmit'te inilip Ertuğrul gemisine geçildi. Yat İzmit'ten 1 Temmuz günü 12.30'da hareket etti.

1 Temmuz 1927 – İstanbul'dan 16 Mayıs 1919'da ayrılan Mustafa Kemal, kurtuluştan sonra ilk kez İstanbul'a gelişinde büyük törenlerle karşılandı.

1 Temmuz 1927 – Mustafa Kemal İstanbul'da yoğun ilgiyle karşılaştı. (Vapurlar, tekneler, Hamidiye kruvazörü karşılama için gelmişti. Karşılama heyeti Burgaz vapurundan tekneyle Ertuğrul yatına çıktı, tablo muhteşemdi. Ertuğrul Yatı İstanbul'a yaklaşırken filo arkadan takip ediyordu. Selimiye kışlasından top atışları eşliğinde Ertuğrul yatı Dolmabahçe'ye yanaştı.

1 Temmuz 1927 – Saat 18.07'de Gazi, sekiz sene sonra İstanbul'daydı. İstiklal marşı çalıyordu, Dolmabahçe sarayına geçti.

1 Temmuz 1927 – Mustafa Kemal'in yeni geldiği Dolmabahçe sarayından halka sesleniş; "Sekiz sene evvel acılarla çıktığım bu şehre müsterih olarak geldiğim için bahtiyarım. Vatanın selameti, refah ve imarı için yoğun mesai ile çok çalışmak şarttır. İlim ve fen ile ilerlemek mecburidir. Artık bu saray Allah'ın gölgesi olduğunu savunanların değil halkındır, ulusundur."

1 Temmuz 1927 – Gazi Mustafa Kemal'in Cumhurbaşkanı sıfatıyla, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra İstanbul'a ilk gelişi. Sekiz yıl sonra İstanbul'da büyük törenlerle karşılanan Mustafa Kemal, önce İzmit'e geldi. Buradan Ertuğrul yatına geçerek, Hamidiye zırhlısı ile torpido gemilerinin eşliğinde, top atışları arasında Boğaz'a girerken yüzlerce kayık, mavna ve römorkör tarafından karşılandı.

1 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Ankara'dan trenle İzmit'e gelişi, İstanbul'a gitmek üzere Ertuğrul yatına geçişi ve saat 12.50'de hareketi.

1 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, İzmit'ten Ertuğrul yatı ile akşamüzeri İstanbul'a gelişi, coşkun şekilde karşılanması ve Dolmabahçe Sarayı'na geçişi. (Kurtuluş'tan sonra İstanbul'a ilk gelişi).

1 Temmuz 1927 – Atatürk, Ertuğrul yatında Tefik (Bıyıklıoğlu) Bey ile görüştü.

1 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı salonunda İstanbul halkı temsilcilerini kabulü ve konuşması: "...Artık bu saray, Allah'ın gölgelerinin değil, gölge olmayan, gerçek olan milletin sarayıdır. Ve ben burada milletin bir ferdi, bir misafiri olarak bulunmakla bahtiyarım!"

1 Temmuz 1927 – Atatürk şerefine, gece Dolmabahçe Sarayı önünde denizden ve karadan büyük fener alayı düzenlenmesi.

1 Temmuz 1927 – Gazi Mustafa Kemal, CHP İkinci Kurultayı'nda tarihi büyük nutkunu söyledi.

1 Temmuz 1927 – 500 ve 1000 liralık banknotlar tedavüle çıktı.

2 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Vali başkanlığındaki Kırklareli Heyeti'ni kabulü.

2 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, saat 19.00'da Dolmabahçe Sarayı'ndan İstanbul motoruyla Beylerbeyi Sarayı'na gidişi, bir süre sonra Söğütlü yatıyla Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

2 Temmuz 1927 – İstanbul'da bulunan İngiltere, Almanya ve Mısır Elçilerinin, Afganistan Dışişleri Bakanı Mahmut Tarzi Han'ın -Atatürk'ün İstanbul'a gelişi nedeniyle- Dolmabahçe Sarayı'na gelerek Özel Defter'i imzalamaları.

2 Temmuz 1927 – Atatürk şerefine, gece Dolmabahçe Sarayı önünde büyük fener alayı düzenlenmesi ve Atatürk'ün Dolmabahçe Sarayı penceresinden halkı selâmlaması.

3 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, otomobille İstanbul'da muhtelif semtleri dolaşması, Edirnekapı Şehitliği'ni ziyareti.

3 Temmuz 1927 – İstanbul'da bulunan bazı yabancı elçi ve [ataşelerin](#) -Atatürk'ün İstanbul'a gelişi nedeniyle- Dolmabahçe Sarayı'na gelerek Özel Defter'i imzalamaları.

4 Temmuz 1927 – Atatürk, İsmet İnönü ve Kazım Özalp ile birlikte ordu ile ilişkisin, kesip sivil hayata geçti.

5 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, saat 19.00'da Dolmabahçe Sarayı'ndan Yeniköy'e giderek orada oturmakta olan kız kardeşi Makbule Hanım'ı ziyareti, daha sonra Tarabya'da Tokatlıyan Oteli'ne gelişi, bir süre dinlendikten sonra Tarabya'dan motorla Sirkeci'ye geçişi, buradan otomobille Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

6 Temmuz 1927 – Danıştay göreve başladı.

6 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, akşamüstü Göksu Kasrı ve Beylerbeyi Sarayı'nı gezişi, akşam Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

7 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Öğretmenler Birliği İstanbul Merkez Heyeti'ni kabulü ve öğretmenlere söyledikleri: "...Öğretmenler her vesileden istifade ederek halka koşmalı, halk ile beraber olmalı ve halk, öğretmenin çocuğa yalnız alfabe okutur bir varlıktan ibaret olmayacağını anlamalıdır!"

8 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, akşamüzeri Dolmabahçe Sarayı'ndan sahil yolunu izleyerek otomobille Sarıyer'de Çırçır Suyu'na gidişi, burada kısa süre dinlendikten sonra Tarabya'da Tokatlıyan Oteli'ne gelişi, akşam Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

8 Temmuz 1927 – Ankara Hukuk Okulu ilk mezunlarını verdi.

9 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, İstanbul'da 3. Kolordu Komutanlığı Karargahı'nı, Vilâyet ve Belediye'yi ziyareti.

10 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, akşamüzeri Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul İl Merkezi'ni ve Türk Tayyare Cemiyeti şubesini ziyareti.

10 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Afganistan Dışişleri Bakanı Mahmut Tarzî Han ve Afganistan Elçisi Gulâm Ceylani Han'ı kabulü.

11 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, İstanbul'da motorla deniz gezintisi yapması: Üsküdar çarşısında halk arasında dolaşması.

12 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, günü Dolmabahçe Sarayı'nda istirahatle geçirişi, gece Taksim Bahçesi'ni şerefleldirişi, saat 24.00'de Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

13 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Abdülhak Hâmit (Tarhan), Samipaşazade Sezai ve Danıştay Başkanı Nusret Bey'i kabulü

14 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, akşam Ankara motoru ile Büyükkada'ya gidişi, bir süre Yat Kulüp'te kaldıktan sonra Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

14 Temmuz 1927 – Atatürk İstanbul Büyükkada'da denizci birliğini denetledi.

15 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, İstanbul'dan hareketle Mudanya üzerinden Bursa'ya gelişi, burada İsmet Paşa ile görüşmesi, gece tekrar İstanbul'a dönüşü.

16 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'ndan hareketle Beylerbeyi Sarayı'na gidişi, bir süre istirahat ettikten sonra tekrar Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

17 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, günü Dolmabahçe Sarayı'nda çalışmakla geçirmesi, gece saat 24.00'de Ankara motoru ile Boğaziçi'nde bir gezinti yapması, daha sonra Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

21 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, akşamüzeri Ankara motoruyla Sarayburnu Parkı'na giderek bir saat kadar burada istirahat etmesi, tekrar motorla Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

21 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Maliye Bakanı Abdülhalik (Renda), Bükreş Elçisi Hüseyin Ragıp (Baydur) ve Gaziantep Milletvekili Ali Cenani Beyleri kabulü.

22 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, öğleden sonra Söğütlü yatıyla Boğaziçi'nde bir gezinti yapması, akşamüzeri Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

23 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda 3. Kolordu Komutanı Şükrü Naili (Gökberk) Paşa, Gümüşhane Milletvekili Hasan Fehmi (Ataç) ve Kastamonu Milletvekili Velet (İzbudak) Beyleri kabulü.

24 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Kahire elçimiz Muhittin (Akyüz) Paşayı kabulü.

25 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda içişleri Bakanı Cemil (Uybadin) Beyi kabulü.

26 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Lozan Antlaşması'nın 4. yıldönümü nedeniyle Dolmabahçe Sarayı'nda kendisini ziyaret eden İstanbul Darülfünunu Hukuk Fakültesi Heyeti'ne söyledikleri: "...Lozan Barışı, Türk tarihinde bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasî bir zafer oluşturan bu antlaşmanın Osmanlı tarihinde örneği yoktur!"

28 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Ordu Müfettişi Ali Sait (Akbaytogan) Paşa, İstanbul Şehremini Muhittin (Üstündağ) ve İzmir Milletvekili Şükrü (Saraçoğlu) Beyleri kabulü.

31 Temmuz 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Afyon Milletvekili Ruşen Eşref (Ünaydın) Bey'i kabulü.

1 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, Bursa'dan İstanbul'a gelen Başbakan İsmet Paşa'yı Dolmabahçe Sarayı'nda kabulü ve görüşmesi.

2 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Ziraat Bakanı Sabri (Toprak) Bey'i kabulü.

2 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, gece Söğütlü yatıyla Boğaziçi'nde bir gezinti yapması.

2 Ağustos 1927 – Milletlerarası Lahey Adalet Divanında Bozkurt-Lotüs [davası](#)nın görüşülmesine başlandı.

4 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, saat 20.00'de Dolmabahçe Sarayı'nda Başbakan İsmet İnönü'yü kabulü.

5 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, saat 12.30'da Söğütlü yatıyla Moda'ya gelişi, buradan Ertuğrul yatına geçerek güverteden deniz yarışlarını izlemesi.

7 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Başbakan İsmet Paşa'yı kabulü.

7 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, akşamüzeri Söğütlü yatıyla Tarabya açıklarına kadar bir gezinti yapması.

8 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, Ankara Erkek Öğretmen Okulu'nun temel atma töreni sebebiyle Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey tarafından kendisine gönderilen saygı ve bağlılık telgrafına cevabı: "Çok önemli ve ağır ödevlerini daima muvaffakiyetle başardıklarına tanık olduğum fedakâr öğretmenlerimize genç ve kıymetli arkadaşlar yetiştirecek olan Ankara Öğretmenler Okulu'nun temel taşının atıldığını öğrenmekle pek memnun oldum. Bu yoldaki teşekküre değer faaliyet ve başarıların devamını temenni ederim." [Kocatürk]

10 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Başbakan İsmet Paşa'yı kabulü. (İsmet Paşa geceyi Dolmabahçe Sarayı'nda geçirmiştir).

10 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda tedavi amacıyla gittiği Avrupa'dan dönen Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa'yı kabulü.

11 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, akşam saat 20.00'de İsmet Paşa ile beraber Dolmabahçe Sarayı'ndan otomobile Tarabya'ya gidişi, Tokatlıyan Oteli'nde bir süre istirahat ettikten sonra gece Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

12 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, akşamüzeri İsmet Paşa ile beraber Dolmabahçe Sarayı'ndan otomobille Kâğıthane yolunu izleyerek Silâhtarağa'ya gidişi, daha sonra Kemerburgaz'da bir çiftlikle kısa süre istirahati takiben Haliç'te Ankara motoruna binerek Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

15 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, saat 16.00'da Dolmabahçe Sarayı'nda Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa'yı kabulü.

16 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Ankara Milletvekili Ali Fuat (Cebesoy) Paşa'yı, daha sonra Berlin Büyükelçimiz Kemalettin Sami Paşa'yı kabulü.

18 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Yüksek Askerî Şûra üyelerinden Cevat (Çobanlı) ve Yakup Şevki (Subaşı) Paşaları kabulü.

22 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Afyon Milletvekili Ruşen Eşref (Ünaydın) Bey'i kabulü.

24 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, Üsküdar yangınında açıkta kalanlara yardım olmak üzere 5.000 lira bağışta bulunması.

24 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Millî Savunma Bakanı Recep (Peker) Beyi kabulü.

25 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Kâzım (Özalp) Paşayı kabulü.

26 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, saat 17.00'de Dolmabahçe Sarayı'nda içişleri Bakanı Cemil (Uybadin), Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati, Bayındırlık Bakanı Behiç (Erkin), Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü (Araş), Ticaret Bakanı Rahmi (Köken) ve Ziraat Bakanı Sabri (Toprak) Beyleri kabulü.

27 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Başbakan İsmet Paşa'yı kabulü.

27 Ağustos 1927 – Gazi Mustafa Kemal'e suikast hazırlamak üzere Sisam Adası'ndan Anadolu'ya geçen Hacı Sami ölü, arkadaşları yaralı olarak yakalandı.

27 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, gece Dolmabahçe Sarayı'nda -Türk Tayyare Cemiyeti tarafından hazırlanan- İstiklâl Savaşı ile ilgili bir filmi izlemesi.

28 Ağustos 1927 – Atatürk'ün başkanlığında, Dolmabahçe Sarayı'nda Bakanlar Kurulu toplantısı. (Seçim işleri görüşülmüştür).

29 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, milletvekili seçimi nedeniyle Cumhuriyet Halk Partisi programındaki esasları açıklayan seçim bildirgesi: "...Türk Cumhuriyeti'ne ve aziz vatanımıza gelecekte daha büyük hizmetler yapabileceğimize tam güvenim vardır. Türk milletinin geleceği, bugünkü evlâtlarının görüş isabeti ve yorulmak eğiliminde olmayan çalışma gayretiyle büyük ve parlak olacaktır."

29 Ağustos 1927 – Atatürk 1927 seçimleri için Cumhuriyet Halk firkasını destekleyen bir beyanname yayınladı. (Atatürk ve siyaset, Cevat Şenol)

29 Ağustos 1927 – Atatürk'ün, milletvekillerinin uyacağı esaslar hakkında genelgesi: "...Cumhuriyet Halk Partisi'ne mensup milletvekillerinin, milletvekili sıfatını özel iktisadî hayatları için değerden düşürmemelerine Parti Genel Başkanlığı da özel dikkat gösterecektir." [Kocatürk]

4 Eylül 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Kâzım (Özalp) Paşa'yı kabulü.

4 – 25 Eylül 1927 – İzmir Fuarı'nın temeli sayılan "9 Eylül Mahalli Sergisi" 4-25 Eylül 1927 tarihleri arasında, Mithat paşa Sanat Enstitüsünde açıldı. Serginin teklifi İzmir ticaret odasına aitti ve İzmir Valisi Kazım Dirik'in kararı ile açıldı. Bu ilk sergiye 71 resmi kuruluş, 195 yerli, 9 ülkeden 72 kuruluş katıldı.

7 Eylül 1927 – Atatürk'ün, milletvekili seçimini takiben millete bildirgesi: "...Evlâtlarının serbest reyleriyle memleketin mukadderatını kalben güven beslediği ellere bırakan Türkiye, millî ülküsünde ısrar ve millî çalışmalarında sarsılmaz birlikte muhterem ve kuvvetli bir varlık olduğunu bir kere daha göstermiş oluyor."

7 Eylül 1927 – Atatürk'ün vatandaşlara seçim sonu duyurusu; "Cumhuriyet Halk Fırkası"nın halkın oylarıyla işbaşına getirilmesinden duyduğu memnuniyeti, Cumhuriyet'in millete hazırladığı geleceğin çok parlak olduğunu" ifade etti. (Atatürk'ün Söylev ve demeçleri, cilt 1, s. 434-436)

8 Eylül 1927 – Samsun-Havza demiryolu hattı işletmeye açıldı.

8 Eylül 1927 – İzmir'de daha sonraları Uluslararası İzmir Fuarı'nın çekirdeğini oluşturacak 9 Eylül Sergisi açıldı.

11 Eylül 1927 – Atatürk'ün, Hürriyet-i Ebediye Tepesi'nde şehitleri ziyareti, dönüşte tramvayla halk arasında Beyoğlu'na gelişi, kısa süre Tokathyan'da kaldıktan sonra Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

14 Eylül 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Kâzım (Özalp) Paşa ve İçişleri Bakanı Cemil (Uybadın) Beyi kabulü.

15 Eylül 1927 – Atatürk'ün, akşamüzeri Dolmabahçe Sarayı'ndan otomobille Florya'ya gidişi, gece Hadımköy'den trene binerek Sirkeci'ye gelişi, buradan otomobille Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

18 Eylül 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Lahey'den dönen Adalet Bakanı Mahmut Esat (Bozkurt) Bey'i kabulü.

18 Eylül 1927 – Atatürk'ün Dolmabahçe Sarayı'nda Trakya bölgesini teftişten dönen Milli Savunma Bakanı Recep (Peker) Bey'i kabulü.

19 Eylül 1927 – Atatürk'ün, İstanbul polisinin başarılı çalışmaları nedeniyle kendilerini tebrik ettiğini İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne bildirmesi.

24 Eylül 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü (Araş) Bey'i kabulü.

29 Eylül 1927 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Ziraat Bakanı Sabri (Toprak) Bey'i kabulü.

30 Eylül 1927 – Atatürk'ün, saat 10.00'da İstanbul'dan Ankara motoru ile Mudanya'ya hareketi (Mudanya'dan da otomobille Bursa'ya hareket etmiştir).

1 Ekim 1927 – Atatürk'ün, Bursa'ya gelişi.

4 Ekim 1927 – Atatürk'ün, Bursa'da Şehitlik'i ziyareti.

5 Ekim 1927 – Atatürk'ün, Veteriner Kongresi'nin saygı ve bağlılık telgrafına teşekkürü.

9 Ekim 1927 – Atatürk'ün, Bursa'dan Ankara'ya hareketi.

10 Ekim 1927 – Atatürk'ün, Bursa'dan Ankara'ya dönüşü.

10 Ekim 1927 – Memur maaşları ilk kez peşin ödendi.

11 Ekim 1927 – İkinci Türk Tıp Kongresi toplandı. Atatürk kongreyi bir süre ziyaret etti.

12 Ekim 1927 – Amerika Birleşik Devletleri'nin İlk Türkiye Büyükelçisi Joseph C.Grev, Ankara'dan Gazi Mustafa Kemal'e itimatnamesini sundu.

12 Ekim 1927 – Atatürk'ün, Çankaya'da Amerika Büyükelçisi Joseph C. Grew'in güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

14 Ekim 1927 – Cumhuriyet Halk Fırkası'nın İkinci Büyük Kurultayı Ankara'da toplandı. Mustafa Kemal Nutuk'u bu kurultayda, günde 6 saat olmak üzere toplam 36.5 saatte ve 6 günde okudu. Nutuk Türkiye'de olduğu gibi dünyada da büyük yankılar yarattı. Okunan metnin tümü ilk olarak yüzbin adet basıldı.

15-20 Ekim 1927 – Cumhuriyet Halk Partisi'nin "II. Büyük Kongresi"nin Ankara'da toplanması

15 Ekim 1927 – Atatürk, oturumu açış konuşmasında; "Erzurum ve Sivas kongrelerinden bu yana Cumhuriyet Halk Fırkasının tarihi gelişimini" açıkladı ve elindeki nizamname projesini tanıttı. (Atatürk'ün Söylev ve demeçleri, cilt 1, s. 351-353)

15 Ekim 1927 – Cumhuriyet Halk Fırkasının 2 nci kurultayında "**Halkçılık, Milliyetçilik, laiklik ve Cumhuriyetçilik**" dört temel ilke olarak kabul edildi. (**Devletçilik ve İnkılapçılık** ilkeleri daha sonra 1931 yılında eklendi.) (Atatürk ve CHP'nin saklı tarihi, Ali Kuzu)

15 Ekim 1927 – Mustafa Kemal'in kongrede 36 saat 33 dakika süren **Büyük Nutku'nu okumaya başlaması**. Gazi Mustafa Kemal'in C.H.P. İkinci Kurultayı'nda tarihi büyük nutkunu söylemesi.

19 Ekim 1927 – Gazi Mustafa Kemal mülklerini C.H.P.'ye bırakacağını söyledi.

19 Ekim 1927 – Amele Teali Cemiyeti kapatıldı.

20 Ekim 1927 – Mustafa Kemal'in Cumhuriyet Halk Partisi II. Büyük Kongresi'nde okuduğu Büyük Nutku'nu bitirmesi: "... Bugün ulaştığımız netice, asırlardan beri çekilen millî felâketlerin doğurduğu uyanıklığın ve bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların karşılığıdır. Bu neticeyi Türk gençliğine emanet ediyorum. Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklalini, Türk Cumhuriyeti'ni ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. ... Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur!"

20 Ekim 1927 – Atatürk'ün Büyük Nutkunu Gençliğe Hitabe ile bitirişi.

20 Ekim 1927 – Gazi Mustafa Kemal Paşa nutkunun sonuna gelmişti. Saat 20.15'ti. Gençliğe hitabesini tane tane ve hisli vaziyette okudu. Saatler 20.25'ti. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

27 Ekim 1927 – Atatürk'ün, Basın Cemiyeti Başkanı Hakkı Tarık (Us) Bey'in Büyük Söylev nedeniyle telgrafına cevabı: "Hitabe'nin, gençliğimizin ve büyük milletimizin ruhunda uyandırdığı temiz yankıları dinlemekle pek mutluyum!"

28 Ekim 1927 – Türkiye'de birinci genel nüfus sayımı yapıldı. (Sonuç:13.648.270) (Tarihimizin ilk nüfus sayımı ise II.Mahmut tarafından 1831 tarihinde yapılmıştı. Bu ilk nüfus sayımında sadece Müslüman erkekler sayılmıştı. Amaç asker ve vergi verebileceklerin tespiti edilmesiydi. 1935'ten itibaren her 5 yılda bir düzenli olarak nüfus sayımları 1990 yılına kadar yapılmıştır.)

28 Ekim 1927 – Cuma günü ilk nüfus sayımı yapıldı. (Belçika ve İsviçre'den uzmanlar getirilmişti. (13.648.270 kişiydik.) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

29 Ekim 1927 – Atatürk'ün, Cumhuriyetin 4. yıldönümü nedeniyle Ankara'da büyük geçit törenini izlemesi, tebrikleri kabulü, akşam Türkocakları tarafından tertiplenen baloyu şereflendirişi.

1 Kasım 1927 – Gazi Mustafa Kemal'in ikinci defa Cumhurbaşkanlığına seçilmesi. TBMM'nin Üçüncü Dönemi açıldı.

1 Kasım 1927 – Atatürk'ün, Cumhurbaşkanı olarak yemini ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin III. dönem I. toplanma yılını açış konuşması: "...Büyük Millet Meclisi, Türk milletinin asırlar süren arayışlarının özü ve onun bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı timsalidir. Türk milleti, mukadderatını Büyük Millet Meclisi'nin kifayetli ve vatanperver eline bıraktığı günden itibaren karanlıkları sıyrıp kaldırmış ve ümitleri boğan felâketlerden milletin gözlerini kamaştırın güneşler ve zaferler çıkarmıştır."

1 Kasım 1927 – Atatürk'ün, ikinci defa Türkiye Cumhurbaşkanlığı'na seçilmesi nedeniyle millete bildirgesi: "...Naçiz ferdi olmakla övündüğüm Türk milletinin mutluluğu ve hizmeti uğrunda bütün kabiliyet ve varlığımı vermek gayret ve kararıyla duygulu ve dolu bulunuyorum. Asla şüphe yoktur ki, Cumhuriyet'in gelecek evlâtları bizden daha çok refaha kavuşmuş ve bahtiyar olacaklardır!"

1 Kasım 1927 – Atatürk'ün, yeni cumhurbaşkanlığı devresinde yapılacak işler hakkında millete bildirgesi: "...Dünyanın zorunlu gidişinde asil milletimize düşen yüksek ödevlerin yerine getirilmesine çalışacağız. Bu ödevler, uygarlık ve insanlık ailesinde Türk milletinin lâyük olduğu yüksek itibar mevkiini koruma ve yükseltmesine hizmet etmek olacaktır." [Kocatürk]

1 Kasım 1927 – Anadolu Halk Bilgisi Derneği kuruldu. Merkezi Ankara'da olan derneğin, Türk folklor çalışmaları yapmak amacıyla kurulduğu bildirildi.

4 Kasım 1927 – Ankara'da, Etnografya Müzesi önünde ve Yenişehir'deki Atatürk heykellerinin açılışı. Gazi Mustafa Kemal, Ankara Etnografya Müzesi önünde ve Yenişehir'de dikilen heykelinin açılışını yaptı.

4 Kasım 1927 – Ankara Etnografya müzesi önüne İtalyan Heykeltıraş Pietro Canonica'ya yaptırılan bronz Atatürk heykelinin açılışı.

4 Kasım 1927 - Afgan Kralı Amanullah Han Ankara'da Gazi Mustafa Kemal'i ziyaret etti.

6 Kasım 1927 – Bünyan mensucat fabrikası törenle hizmete açıldı. (Sanayi teşvik kanunundan yararlanarak yapılmıştı.) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

7 Kasım 1927 – Atatürk'ün, Sovyet Devrimi'nin 10. yıldönümü nedeniyle, Kalinin'e tebrik telgrafı.

17 Kasım 1927 – İstanbul radyosundan dokuz gün sonra Ankara Radyosu yayın hayatına başladı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

18 Kasım 1927 – Ankara Telsizi (radyosu) yayına başladı.

19 Kasım 1927 – Ankara'ya gelen Alman ressamı A. Kampf'ın, Çankaya'da Atatürk'ün resmini yapmaya başlaması.

21 Kasım 1927 – Samsun Amasya demir yolu hattı işletmeye açıldı.

24 Kasım 1927 – Ankara'da, Ulus Meydanı'ndaki Zafer Anıtı'nın açılışı. (Heinrich Krippel imzalı) Ankara Zafer Anıtı açıldı.

27 Kasım 1927 – Ankara Ulus meydanındaki "Zafer Anıtı" törenle ve gururla açıldı. (Yeni Gün gazetesi ve Ankara Belediyesinin maddi desteği ile yapılmıştı.) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

4 Aralık 1927 – Cumhuriyet döneminin ilk kağıt paraları tedavüle çıkarıldı.

5 Aralık 1927 – Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Washington Büyükelçisi Ahmet Muhtar Bey güven mektubunu sundu.

5 Aralık 1927 – Türkiye Cumhuriyeti'nin bastırıldığı ilk kağıt para 5 Aralık 1927 tarihinde tedavüle girdi. Tedavülde olan evrakı nakdiyeler ise, 4 Aralık 1927 tarihinden itibaren dolaşımdan çekilmeye başladı ve 4 Eylül 1928 tarihinde tedavülden kaldırıldı.

11 Aralık 1927 – Hükümet Doğu illerinde Birinci Genel Müfettişlik kurulmasına karar verdi.

11 Aralık 1927 – Doğu illerinde Birinci Genel Müfettişlik kurulmasına karar verildi; müfettişliğe İbrahim Tali Bey (Öngören) atandı.

24 Aralık 1927 – TBMM'de eski Bahriye Vekili İhsan Bey (Eryavuz) hakkında Yavuz gemisinin onarımına ilişkin yolsuzluk yapıldığı iddiasıyla soruşturma açılmasına karar verildi. Açılan dava Yavuz-Havuz Davası olarak adlandırılacaktır.

25 Aralık 1927 – İlk kadın avukat Süreyya Ağaoğlu göreve başladı.

1928 : HOŞGELDİN "TÜRKÇE" !

1928 – Amsterdam Olimpiyatları başladı. (İlk dördüncülüğümüzün alınması. Tayyar Yalaz)

1 Ocak 1928 – Bu tarihten itibaren camilerdeki din hizmetlerini yürüten imam-hatip ve müezzin dışındaki tüm kadrolar iptal edildi. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

2 Ocak 1928 – Atatürk'ün, Yahya Kemal (Beyatlı) Bey'e "Yahya Kemal Beyefendiye" ithafını taşıyan resmini armağan edişi.

8 Ocak 1928 – Adliye Vekili Mahmut Esat (Bozkurt) Ankara Türk Ocağı'nda Latin Harfleri konusunda konuştu.

13 Ocak 1928 – Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti'nin İstanbul'da yapılan toplantısında "Türkiye'de Türkçeden başka lisan konuşulmaz" şeklinde bir karar alındı.

16 Ocak 1928 – T.B.M.M'İ, Ticaret ve Ziraat vekaletlerinin, İktisat vekaleti olarak birleştirilmesini sağlayan kanunu kabul etti.

23 Ocak 1928 – Atatürk'ün, Yugoslav Elçisi Y. Taditch'in güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması

29 Ocak 1928 – Hristiyanlık propagandası ile öğrencilere zararlı olan Bursa Amerikan Kız Koleji Bakanlar Kurulu Kararı ile kapatıldı.

31 Ocak 1928 – Türk [Eğitim](#) Derneği, Atatürk'ün işaret ettiği hedef doğrultusunda, çoğu cumhuriyetin kurucuları arasında yer alan isimlerin bir araya gelmesiyle, 31 Ocak 1928'de kuruldu. Türk Maarif Cemiyeti (Türkiye Eğitim Derneği) kuruldu.1946 yılında Türk Eğitim Derneği adını aldı. (Kaynak: www.ted.org.tr)

31 Ocak 1928 - Türk Eğitim Derneği (TED), Atatürk'ün ve Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran kadroların öncülüğünde 31 Ocak 1928 tarihinde doğmuş ve 12 Aralık 1939 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile Kamuya Yararlı Dernek statüsü edinmiştir. (İlk adı "Türk Maarif Cemiyeti" olan Dernek, 1946 yılından itibaren, "Türk Eğitim Derneği" adı altında çalışmalarını başarıyla sürdürmektedir.)

3 Şubat 1928 – Hutbe İstanbul'da Türkçe okunmaya başlandı.

4 Şubat 1928 – Atatürk'ün, "Türk Maarif Cemiyeti" temsilcilerini kabulü ve Cemiyeti himayelerine alışı.

5 Şubat 1928 – İstanbul'da hutbenin Türkçe okunmaya başlaması.

19 Şubat 1928 – Atatürk'ün, Yahya Kemal (Beyatlı) Bey'e "Yahya Kemal Beyefendiye" ithafını taşıyan resmini armağan edişi.

20 Şubat 1928 – Atatürk'ün, gece, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü (Araş) ve eşinin verdiği resepsiyonu şerefliendirmesi.

1 Mart 1928 – Âli İktisat Meclisi çalışmalarına başladı.

7 Mart 1928 – Atatürk, Himaye-i Eftal cemiyetine, halka da örnek olmak adına, fakir çocuklara dağıtılmak üzere 1000 lira başışta bulundu. (Panzehir, Sinan Meydan)

8 Mart 1928 – Atatürk'ün, "Le Matin" gazetesi muhabinine Türk demokrasisi hakkında demeci: "...Türk demokrasisi Fransız ihtilâlinin açtığı yolu izlemiş, lâkin kendisine has ayırıcı özellikle gelişmiştir. Her ne kadar milletlerin ve demokrasilerin işbirliği yapmaları lâzım ve mümkünse de, işbirliği ancak bir tek amaca, yani barışa yönelik ise mümkün ve yararlı olur."

8 Mart 1928 – Başbakan İnönü Türk Ocağı Hars heyetinde Latin yazısı konusunda danışma toplantısı yaptı. (Panzehir, Sinan Meydan)

8 Mart 1928 – Atatürk Le Matin gazetesi muhabirine verdiği demeçte; “Demokrasilerin sulha dönük olması halinde yararlı olabileceğini” vurguladı. (Atatürk’ün Söylev ve demeçleri, cilt 3, s. 81)

12 Mart 1928 – Atatürk’ün, “Le Matin” gazetesi muhabirine bir kısım basının sağlığı ve hastalığı hakkında kasıtlı yayını ile ilgili demeci: “...Ölüme doğru en çok atılanlardan biriyim. Kurşun ve gülle yağmuru altında birçok muharebelere iştirak ettim. Hatta ölüm bir defa kalbimin yanından sıyrarak geçti. Kalbimin üzerinde bir saat vardı ve bu saat mermi parçasının şiddetini kırdı. Sağlığım tamamen yerinde, kuvvetim de daha iyiye gitmekte. Ölmeye asla niyetim yok!”

29 Mart 1928 – Atatürk’ün, Çankaya’da Yunan Elçisi Jean Papas ile Danimarka Elçisi Otto Cari Mohr’un güven mektuplarını kabulü ve Elçilerin söylevlerine cevap konuşmaları.

1 Nisan 1928 – Atatürk’ün, Torbalı depreminde zarar görenlere yardım olmak üzere 10.000 lira bağışta bulunması.

5 Nisan 1928 – Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından Laiklik ilkesinin ve Anayasa değişiminin kabulü.

10 Nisan 1928 – Laiklik ile ilgili önemli Anayasa değişikliklerinin yapılması. Anayasa’nın dinle ilgili maddeleri kaldırıldı.

14 Nisan 1928 – Eski Ticaret Bakanı Ali Cenani Bey, bakanlık bütçesinin kullanılmasında usulsüzlük yaptığı gerekçesiyle dokunulmazlığı kaldırılarak Yüce Divan’a verildi.

15 Nisan 1928 – Atatürk’ün, yapımı tamamlanan Ankara Etnografya Müzesi binasını ziyareti. (Atatürk, bu ziyaretinde Afgan Kralı Amanullah Han’ın Mayıs ayında Ankara’ya gelişlerinde müzenin açılış töreninin yapılmasını emretmiştir).

15 Nisan 1928 – Mustafa Kemal Ankara Etnoğrafya müzesini ziyaret etti. Müze 18 Temmuz 1930’da halkın ziyaretine açıldı. 1938 yılında kasım ayında iç avlusu geçici kabir olana kadar da ziyarete açık kaldı. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

16 Nisan 1928 - İlk Divan-ı Ali Kararı alındı. Eski Bahriye Vekili İhsan (Topçu) ile Dr. Fikret Divan-ı Ali mahkum oldular.

17 Nisan 1928 – Deniz kuvvetlerine ilk kez 2 denizaltı katıldı. İsimleri 1. İnönü ve 2. İnönü’ydü. Denizaltılar Hollanda’da yapılmıştı, (Sonraki iki denizaltımızın isimleri ise Dumlupınar ev Sakarya olacaktı.) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

3 Mayıs 1928 – Tayyare ve Motor Türk Anonim Şirketi (TOMTAŞ)’nin faaliyeti sona erdi.

5 Mayıs 1928 – Atatürk, Ankara [Gazi](#) Orman çiftliğinin üçüncü kuruluş yıldönümü kutlamalarına katıldı.

10 Mayıs 1928 – Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati ile Ankara okullarının spor jimnastik gösterilerini izledi.

10 Mayıs 1928 – Atatürk Ankara Mekteplerinin Terbiye-i Bedeniye (Okullarının Beden Eğitimi) Şenliklerinde.

11 Mayıs 1928 – Ankara okullarının beden eğitimi şenliği ve Atatürk'ün, beden eğitimi gösterileri yapan öğrencilerin geçit törenini izlemesi. Türkiye'de ilk defa Ankara'da düzenlenen Ankara okullarının spor gösterilerini seyretti. Atatürk, Ankara'da, Milli eğitim bakanı Necati Bey ile Beden eğitimi şenliğine katıldı.

17 Mayıs 1928 – Türkiye Cumhuriyeti Hıfzısıhha Müessesesi hakkında kanun TBMM'de kabul edildi.

17 Mayıs 1928 – Atatürk'ün, Çocuk Esirgeme Kurumu Kongresi adına saygılarını ileten heyeti kabulü.

18 Mayıs 1928 – Atatürk'ün, Romanya Elçisi Filality'nin yenilenen güven mektubunu kabulü.

19 Mayıs 1928 – Atatürk'ün, Belçika Elçisi Baron Louis Leclercq'in güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

19 Mayıs 1928 - T.B.M.M'de "Yüksek Mühendis Mektebi Kanunu" kabul edildi.

20 Mayıs 1928 – Uluslararası rakamların kullanılmasına ilişkin 1288 sayılı yasa TBMM'nce kabul edildi.

20 Mayıs 1928 – Afgan Kralı Amanullah Han'ın Gazi Mustafa Kemal'i Ankara'da ziyareti.

20 Mayıs 1928 – Atatürk'ün, Ankara'ya gelen Afganistan Kralı Amanullah Han ve Kraliçe Süreyya'yı istasyonda karşılaması.

20 Mayıs 1928 - Afgan Kralı Amanullah Han ile Kraliçe İstanbul'da Gazi Mustafa Kemal tarafından kabul edildi.

20 Mayıs 1928 – Atatürk'ün, Afganistan Kral ve Kraliçesi'yle beraber, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki görüşmeleri izlemesi ve İstiklâl Madalyası takılışı töreninde hazır bulunması.

20 Mayıs 1928 – Atatürk'ün, Afganistan Kralı Amanullah Han ve Kraliçe Süreyya şereflerine Ankara Palasla verilen ziyafette konuşması: "...Geleceğin yüksek ufuklarından doğmaya başlayan güneş, asırlardan beri ıstırap çeken milletlerin talihidir! Bu talihin artık bir daha siyah bulutlara bürünmemesi, milletlerin ve onların önderlerinin dikkat ve fedakârlığına bağlıdır!"

20 Mayıs 1928 - Gazi Mustafa Kemal Sarayburnu'nda Türk Harfleri hakkındaki nutkunu söyledi.

20 Mayıs 1928 – Milletlerarası rakamların kullanılması hakkında Kanun'un kabulü.

21 Mayıs 1928 – Atatürk'ün, Afganistan Kralı Amanullah Han ve eşiyle beraber, öğleden sonra at yarışlarını izlemesi.

22 Mayıs 1928 – Afganistan Kralı Amanullah Han ve Kraliçe Süreyya'nın, akşam Atatürk şerefine ziyafeti.

22 Mayıs 1928 Türkiye – Afganistan dostluk ve işbirliği antlaşması yapıldı.

23 Mayıs 1928 - T.B.M.M'de "Damga Resmi Kanunu" kabul edildi.

23 Mayıs 1928 – Türk Vatandaşlık Kanunu TBMM'de kabul edildi. Buna göre vatandaşlığın belirlenmesinde soy ya da kan bağı ilkesi esas alındı.

23 Mayıs 1928 – Yeni alfabe ve yazıyı incelemek için dil heyeti/encümeni kuruldu. İnönü heyetin 17 – 19 Temmuz arasında toplantılarına katıldı. (Panzehir, Sinan Meydan)

24 Mayıs 1928 – Latin rakamlarının kabulü.

25 Mayıs 1928 – Atatürk'ün, Afganistan Kralı Amanullah Han'la beraber Ankara'da resim Sergisi'ni ziyareti.

25 Mayıs 1928 – Türkiye ile Afganistan arasında bir dostluk anlaşması imzalandı.

25 Mayıs 1928 – Moskova'da imzalanan 1 Mart 1921 tarihli anlaşma ile gelişen Türk – Afgan ilişkileri neticesi Afgan Kralı Amanullah Türkiye'ye geldi ve 25 Mayıs 1928 tarihinde Ankara'da "Türk – Afgan Dostluk ve İşbirliği Anlaşması" imzalandı. (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

25 Mayıs 1928 - İspençiyarı ve Tıbbi Müstahzarlar kanununun çıkartılması. (Bu kanun 3 Ağustos 1936 tarihinde yerli firma ve malları korumak için yeniden düzenlenmiştir.)

27 Mayıs 1928 – Afganistan Kralı Amanullah Han'ın, Ankara'dan ayrılırken Hâkimiyet-i Milliye gazetesi muhabirine demeci: "...Gazi, dünyanın en büyük adamı ve en önemli bir askeridir. Kendileriyle haberleşiyor, tanışıyor ve seviyordum. Fakat görüşükten sonra kıymetinin büyüklüğünü daha iyi anladım."

28 Mayıs 1928 – Hükümet Millet Mektepleri açılması konusunda karar aldı. Millet Mekteplerinin açılması kanunu kabul edildi. Türk Vatandaşlığı Kanunu kabul edildi.

30 Mayıs 1928 – Türk – İtalyan tarafsızlık ve uzlaşma anlaşması imzalandı.

1 Haziran 1928 – Atatürk'ün, Torbalı ve çevresindeki deprem nedeniyle İzmir Valiliği'ne telgrafı: "...Memleketin her tarafından üzüntü ve ıstıraba iştirak haberleri alıyorum. Bu müşterek ıstırap ve hassasiyet, teselliye gerektiren bir harekettir."

4 Haziran 1928 – Atatürk'ün, trenle Ankara'dan İstanbul'a hareketi, İstanbul'a varışı.

5 Haziran 1928 – Atatürk'ün, Ankara'dan İstanbul'a gelişi.

5 Haziran 1928 – Atatürk, TBMM Başkanı Kazım Özalp, İçişleri bakanı Şükrü Kaya ve 1. Ordu müfettişi Ali Sait (Akbaytugan) ile birlikte İzmit'te.

5 Haziran 1928 – Atatürk, Tuzla – İstanbul'da incelemelerde bulundu.

6 Haziran 1928 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayında Abdülhak Hâmit (Tarhan) Bey'i kabulü, akşamüzeri Ankara motoru ile Boğaziçi'nde bir gezinti yapması.

9 Haziran 1928 – Atatürk'ün, otomobille İstanbul içinde bir gezinti yapması.

11 Haziran 1928 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Avrupa'dan dönen Türkiye İş Bankası Genel Müdürü Celâl (Bayar) Bey'i kabulü.

13 Haziran 1928 – Türkiye Cumhuriyeti ile Düyun-ı Umumiye (Osmanlı Genel Borçları) alacaklıları arasında ödemeye ilişkin sözleşme imzalandı. Düyunu Umumiye (Dış Genel Borçlar) hakkında Paris'te, ilgililerle bir anlaşma yapıldı.

13 Haziran 1928 – Lozan anlaşmasının 46 ncı maddesi Osmanlı Borçlarının ödenme şeklini ilgili tarafların anlaşmasına bırakmıştı. Çoğunluğu Fransız olan alacaklılarla anlaşma 13 Haziran 1928’de sağlandı. 1919 ekonomik buhranı nedeniyle aksamalar yaşanınca 22 Nisan 1933 yılında Paris’te yeni ve daha lehimize bir borç anlaşması imzalandı. (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

13 Haziran 1928 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Yüksek Askerî Şûra üyelerinden Cevat (Çobanlı) ve Yakup Şevki (Subaşı) Paşalarla, Kolordu Komutanlarından Ali Hikmet (Ayerdem) ve Şükrü Naili (Gökberk) Paşaları kabulü

16 Haziran 1928 – Atatürk’ün, İstanbul’da Türkiye İş Bankası Yenicami (Eminönü) Şubesi’ne gelişi, binayı gezerek ilgililerden bilgi alışı.

20 Haziran 1928 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Paris Büyükelçimiz Fethi (Okyar) Bey’i kabulü.

23 Haziran 1928 – Türk vatandaşlık kanununun kabulü.

23 Haziran 1928 – Atatürk’ün, Fethi (Okyar) Bey’le beraber Söğütlü yatı ile Dolmabahçe’den Haydarpaşa’ya gelişi, Fethi Bey’i Ankara’ya uğurlayışı, tekrar Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

26 Haziran 1928 – Yeni Türk alfabesini hazırlamak amacıyla kurulan Dil Encümeni, ilk toplantısını Ankara’da yaptı.

26 Haziran 1928 – Harf devrimi için bir kurul toplanması. Yeni Türk Alfabesi’ni hazırlayacak olan Dil Encümeni Ankara’da çalışmalarına başladı.

28 Haziran 1928 – Atatürk’ün, Ankara motoru ile Büyükkada Yat Kulübü’ne gelişi, tarihçi Ahmet Refik (Altınay) Bey’le kısa görüşmesi, daha sonra Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

2 Temmuz 1928 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Başbakan İsmet Paşa, Paris Büyükelçimiz Fethi (Okyar), Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü (Araş) ve Saffet (Arıkan) Beyleri kabulü ve öğle yemeğine misafir edişi.

8 Temmuz 1928 – Ankara Hukuk Mektebi ilk mezunlarını vermeye başladı.

10 Temmuz 1928 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Kabil Elçiliği’ne atanan Hikmet (Bayur) Bey’i kabulü ve kendisine Lâtin harfleriyle ithafı bir resmini armağan edişi.

13 Temmuz 1928 – Atatürk’ün, Fethi (Okyar) Bey’le beraber Dolmabahçe’den otomobille hareket ederek Büyükdere’ye kadar bir gezinti yapması.

24 Temmuz 1928 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda, Lozan Barış Antlaşması’nın 5. yıldönümü nedeniyle gençliğin teşekkür ve bağlılık duygularını ileten İstanbul Darülfünunu Heyeti’ni kabulü.

24 Temmuz 1928 – Atatürk’ün, Ankara Hukuk Mektebi’nin ilk mezunlarını tebrik telgrafı: “...Ankara Hukuk Mektebi’nin ilk mezunlarını ve profesörlerini tebrik ve mezun efendilerin memlekete hayırlı hizmetlerde bulunmalarını temenni ederim.” [Kocatürk]

26 Temmuz 1928 – Türkçülük hareketinin önde gelen isimlerinden Tunalı Hilmi Bey vefat etti.

26 Temmuz 1928 – Atatürk’ün, gece “Çocuk Esirgeme Kurumu” ve “Türk Maarif Cemiyeti” balolarını şereflendirmesi.

29 Temmuz 1928 – Atatürk'ün, izinli olarak Türkiye'ye dönen Sofya Elçimiz Hüsrev (Gerede) Bey'i kabulü.

29 Temmuz 1928 – Atatürk'ün, Güzel Sanatlar Birliği Edebiyat Şubesi adına Halit Ziya (Uşaklıgil) ve Hüseyin Rahmi (Gürpınar) Beyleri kabulü ve kendisine teklif edilen bu şubenin fahrî başkanlığını kabul edişi.

1 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Lâtin Harfleri Komisyonu üyelerinden Falih Rıfki (Atay), Ahmet Cevat (Emre) ve Mehmet Emin Beyleri kabulü, alfabe ve gramer konuları üzerinde görüşmesi.

8 Ağustos 1928 – Hakkı Şinasi Paşa İstanbul'da Taksim Anıtı'nı açtı. İstanbul'da Taksim Cumhuriyet Anıtı'nın açılması. İstanbul'da İtalyan heykeltıraş Canonica'nın yaptığı Taksim Cumhuriyet Anıtı açıldı.

8 Ağustos 1928 – Ünlü İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica'nın yaptığı "Taksim Cumhuriyet Anıtı" açıldı. İki buçuk yılda bronz ve mermerden yapılan anıtın yapımına Türk heykeltıraşları Hadi Bara ve Sabiha Bengütaş yardım etmişti. Parası halkın bağışlarından karşılanmıştı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

9 Ağustos 1928 – Türk Latin harflerinin Sarayburnu'nda tanıtımı.

9 Ağustos 1928 – Gazi Mustafa Kemal'in Sarayburnu'nda Türk Harfleri hakkında nutkunu söylemesi. Mustafa Kemal İstanbul'da Sarayburnu'nda düzenlenen toplantıda yaptığı konuşmada Yazı Devrimi konusunda ilk açıklamayı yaparak şöyle dedi: "Bizim ahenktar, zengin lisanımız yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir."

9 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Sofya Elçisi Hüsrev (Gerede) Bey'i kabulü.

9/10 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, İstanbul Sarayburnu Parkı'nda Cumhuriyet Halk Partisi tarafından tertiplenen gece toplantısında yeni harfler hakkında konuşması: "...Bizim ahenkli, zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Asırlardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulunduran, anlaşılmayan ve anlamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak ve bu gereği [anlamak](#) mecburiyetindeyiz! Anladığımızın belirtisine yakın zamanda bütün dünya tanık olacaktır. Buna kesinlikle eminim."

10 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, saat 18.00'de otomobille Taksim Cumhuriyet Anıtı önüne gelerek, bir süre anıtı seyretmeleri.

11 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey de hazır bulunduğu halde, Lâtin Harfleri Komisyonu üyelerini kabulü.

11 Ağustos 1928 – Dolmabahçe sarayında yeni Türk harfleri konusunda ilk uygulama dersi açıldı. Bu kongrede harf devrimini başlatan önergeyi İnönü vermişti. (İnönü ilk başlarda Latin alfabesine kesinlikle karşı çıkıyordu.) (Panzehir, Sinan Meydan)

14 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Basın Cemiyeti Kongresi'nin saygı telgrafına selâm ve iltifatlarını ileten cevabı. (Bu telgraf yeni Türk harfleriyle yazılmıştır). [Kocatürk]

16 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, yeni Türk harfleri hakkında Adalet Bakanı Mahmut Esat (Bozkurt) Bey'in telgrafına cevabı: "...Gerçekten yeni Türk yazısı, Türkün yaradılıştan gelen zekâ ve kabiliyetini geliştirebileceğinden yeni yazımızı tarlalarında çalışan çiftçilerimize, sürüleri başında dağlarda dolaşan

çobanlarımıza kadar en az bir zamanda yaymaya çalışmak hepimizin vicdan ve millî haysiyet borcudur.”

17 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Moda'daki deniz yarışlarını izlemesi, akşam Kalamış Belvü Palas'ta verilen bir baloyu şereflendirmesi.

18 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda yeni Türk harfleri ve gramer kuralları üzerine Yunus Nadi Bey'e demeci.

22 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Yüksek Askerî Şûra üyelerinden Yakup Şevki (Subaşı) ve Cevat (Çobanlı) Paşaları kabulü.

23 Ağustos 1928 – Gazi Mustafa Kemal'in Tekirdağ'ında yeni harfler üzerine konuşması ve memurları sınava çekmesi.

23 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile İstanbul'dan Tekirdağ'a gelişi, şehirde ziyaretleri, yeni harflerle ilgili olarak halkla görüşmesi. (Öğleden sonra saat 13.00 sıralarında yatla tekrar İstanbul'a hareket etmiştir).

23 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Tekirdağ dönüşü İstanbul'da Anadolu Ajansı muhabirine yeni Türk harfleri ile ilgili demeci: “...Az zaman sonra, yeni Türk harfleriyle, gözler kamaştırıcı Türk manevî gelişiminin erişebileceği kudret ve itibarın milletlerarası seviyesini gözlerimi kapayarak şimdiden o kadar parlak görüyorum ki, bu manzara beni kendimden geçiriyor!” [Kocatürk]

25 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı salonunda İbrahim Necmi (Dilmen) Bey'in yeni Türk harfleri ve okunuşu ile ilgili tartışmalı konferansını izlemesi (Bu konferansı 150 kadar milletvekili de izlemiştir).

25 Ağustos 1928 – Ankara'da toplanan dördüncü Muallimler Birliği Kongresi'nde öğretmenler, yeni Türk Harfleri'ni öğretecekleri konusunda ant içtiler.

27 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Söğütlü yatıyla İstanbul'dan Mudanya'ya, Mudanya'dan da otomobille Bursa'ya gelişi, il Genel Meclisi salonunda memurları yeni harflerden imtihan edişi, akşam tekrar Mudanya üzerinden İstanbul'a hareketi.

27 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Ertuğrul yatıyla Mudanya'dan İstanbul'a dönerken harf inkılâbı hakkında söyledikleri: “...Türk milleti yaptığını şuurla ve bunca bin yılların hayatında açtığı devasız yaraları acele tedavi etmek acısıyla, gerçek denilen cevheri bulmuş olduğuna inanarak uzun adımlarla kurtuluş aramaya karar vermiştir. Bunun önüne set çekmek isteyenlerin sonu, Türkün kuvvetli ayakları altında ezilmektir.”

27/28 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Mudanya'dan Ertuğrul yatıyla İstanbul'a dönüşü.

28 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, öğretmenlerin yeni yazıyı öğrenme ve öğretmedeki fedakâr çalışmalarını nedeniyle Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey'e telgrafı: “Yeni Türk yazısını öğrenmek ve öğretmek hususunda memleketin her tarafında sarf edilen ateşli faaliyet ve çalışmalarını derin bir haz ve memnuniyetle görüyorum. Öğretmenlere teşekkür ve selâmlarımın iletilmesini rica ederim.” [Kocatürk]

28 Ağustos 1928 - Kellog paktı 28 Ağustos 1928'de Paris'te ABD, Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya, Belçika, Polonya, Çekoslovakya ve Japonya tarafından kuruldu. Paktın amacı 'savaşın, ulusal siyasetin aracı olarak kullanılmaması' ilkesiydi.

29 Ağustos 1928 – Atatürk'ün huzurunda, (TBMM Başkanı Kazım Özalp ve başbakan İsmet İnönü ile birlikte) Dolmabahçe Sarayı salonunda yeni Türk harflerinin okunuş ve yazılışı ile ilgili tartışmalı konferans ve Atatürk'ün tahtaya yazılan bir notu: "Milleti bilgisizlikten kurtarmak için kendi diline uymayan Arap harflerini terk edip Lâtin esasından Türk harflerini kabul etmekten başka çare yoktur!"

29 Ağustos 1928 – Dolmabahçe'de elçiler salonunda (Süfera) kara tahta önünde yeni Türk harfleri üzerine büyük bir toplantı yapılması.

29 Ağustos 1928 – Atatürk, Dolmabahçe sarayında icra edilen yeni Türk harfleri konulu toplantıya katıldı.

29 Ağustos 1928 – Dil encümeninin hazırladığı alfabeyi (elifba) ve raporu inceleyen Atatürk, İnönü ve vekillerin olduğu bir toplantıda Dolmabahçe sarayında yapılan kongrede tespit edilen hususların (Latin harfleri ve yeni alfabe dahil) hayata geçirilmesi kararı aldı. (Panzehir, Sinan Meydan)

29 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda şair ve yazarlardan oluşan sofrada Halit Fahri (Ozansoy) Bey'e hitaben yazdırdıkları: "...Şiirlerin şen, neşeli, faal Türk milletinin sevinç, neşe, faaliyet, his ve hareketlerini şakiyacaktır. Buna mevcudiyetini hasredeceksin!" [Kocatürk]

30 Ağustos 1928 – Atatürk'ün, 30 Ağustos Zaferi'nin 6. yıldönümü nedeniyle basın temsilcilerine demeci: "30 Ağustos'ta yönettiğim muharebe, Türk milletinin yanımda bulunduğu halde idare ettiğim ilk ve son muharebedir. Bir insan, kendisini milletle beraber hissettiği zaman, ne kadar kuvvetli buluyor bilir misiniz? Bunu tarif müşküldür."

1 Eylül 1928 – Atatürk'ün, Dolmabahçe'den Ertuğrul yatı ile Çanakkale'ye gelişi, Vilâyet ve Belediye'yi ziyaret ederek yeni harfler hakkında halkla konuşmaları.

1 Eylül 1928 – Atatürk'ün, saat 16.00'da Maydos (Eceabat)'a hareket ederek Arıburnu, Conkbayırı ve Anafartalar bölgelerini ziyareti.

2 Eylül 1928 – Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile Çanakkale'den Gelibolu'ya gelişi, Hükümet Konağı ve Belediye'de yeni harfler hakkında halkla konuşması.

2 Eylül 1928 – Atatürk'ün, deniz manevraları nedeniyle Donanma Komutanı Fahri (Engin) Bey'e tebrik telgrafı: "...Donanmamızın bugün görmüş olduğum düzen ve mükemmeliyetinden çok memnunum ve övünüyorum."

2 Eylül 1928 – Atatürk'ün, akşam Çanakkale'den İstanbul'a dönüşü.

2 Eylül 1928 – Kütahya – Tavşanlı Demiryolu işletmeye açıldı.

4 Eylül 1928 – Atatürk'ün, Galatasaray Kulübü Başkanı Necmettin (Sadak) Bey'e mektubu: "Mektubunuzu aldım. Türk gençliğinin spor sahasında gösterdiği kabiliyet ve faydalı faaliyeti takdirle görüyor ve izliyorum."

4-20 Eylül 1928 – İkinci fuar sergisi İzmir’de açıldı. 1927 yılındaki sergiyle aynı yerde açılan bu sergi uluslararası mahiyetteydi.

5 Eylül 1928 – Arnavutluk’ta Cumhurbaşkanı Ahmet Zago 1 Eylül’de krallığını ilan edince Mustafa Kemal çok kızdı ve yeni rejimi asla tanımayacağını bildirdi. (Akl-ı Kemal c.2, Sinan Meydan)

9 Eylül 1928 – Atatürk’ün, Darülfünun ve yüksekokul öğrencilerini taşıyan vapur Dolmabahçe Sarayı önünden geçerken gençlerin kendisine sevgi gösterisinde bulunmaları üzerine, Saray’ın penceresinden onları selâmlaması (Gençlerin gösterilerine devam etmesi üzerine Cumhurbaşkanlığı Orkestrası, Saray balkonuna çıkarak bazı parçalar çalmış, gençler de birlikte Cumhuriyet Marşı’nı söylemişlerdir).

9 Eylül 1928 – Üniversite gençliği 9 Eylül’ün altıncı yıldönümünde Boğaziçi gemisiyle Dolmabahçe sarayı önüne geldi. Atatürk’e sevgi gösterilerinde bulundu. Atatürk saray balkonuna Cumhurbaşkanlığı orkestrasını çağırdı ve marşlar çaldırdı. Gençler marşlara gemiden eşlik ettiler. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

14 Eylül 1928 – Atatürk’ün, İzmir vapuru ile İstanbul’dan Karadeniz’e hareketi.

14 Eylül 1928 – Atatürk’ün, Karadeniz yolculuğuna başlarken kendisini uğurlayan donanma mensuplarına -Donanma Komutanı Fahri (Engin) Bey aracılığıyla- telsiz mesajı: “Karadeniz’in dalgaları içinde en çok haz ve sevincimi gerektiren kalbî hissim, samimî hatıram siz olmaktadır. Bunu size ve adreslerini bilmediğim bütün arkadaşlara ve evlâtlara iletiyorum.” [Kocatürk]

15 Eylül 1928 – Atatürk’ün, İzmir Vapuru ile Sinop’a gelişi, şehirde tetkik ve ziyaretleri, gece Samsun’a hareketi.

15 Eylül 1928 – Atatürk Sinop Yatı Mektebi (Okulu)’nde

16 Eylül 1928 – Atatürk’ün, Sinop’tan Samsun’a gelişi, akşam öğretmenler tarafından düzenlenen baloyu şereflendirmesi.

16 Eylül 1928 – Atatürk Samsun’da 15 nci Tümen Karargahını ziyaret etti.

16/17 Eylül 1928 – Atatürk Samsun İstiklâl İlk Mektebi’nde Verilen Muallimler (İlkokulu’nda Verilen Öğretmenler) Balosunda

17 Eylül 1928 – Atatürk’ün, Samsun’da sabah yazdıkları: “Saat 8.00’i çeyrek geçiyor. Yazı odasındayım. İsmet Paşa’yı beklerken bu satırları yazıyorum. Samsun’a üçüncü defa geliyorum, ilk gelişim malûmdur: 19 Mayıs 1919... ” [Kocatürk]

17 Eylül 1928 – Atatürk’ün, Samsun’da ziyaret ve incelemelerde bulunması.

18 Eylül 1928 – Atatürk’ün, Samsun’dan Amasya’ya gelişi, bir süre sonra Turhal yolu ile Tokat’a hareketi.

18 Eylül 1928 – Atatürk’ün, Tokat’a gelişi ve geceyi burada geçişi.

19 Eylül 1928 – Atatürk’ün, Tokat’tan Sivas’a gelişi.

20 Eylül 1928 – Atatürk'ün, sabah Sivas'ta incelemeleri, Sivas Kongresi'nin toplandığı lise salonunu ziyareti ve lisenin hatıra defterine yazdıkları: "İlk Kongremizin toplandığı salonu görmekten çok duygulandım!"

20 Eylül 1928 – Atatürk Sivas Lisesi'nde

20 Eylül 1928 – Atatürk'ün, Sivas'tan hareketle Kayseri'ye gelişi.

20 Eylül 1928 – Atatürk Kayseri'de yeni Türk harflerini halka tanıttı.

20 Eylül 1928 – Atatürk'ün, öğleden sonra Kayseri'den Ankara'ya hareketi.

21 Eylül 1928 – Atatürk'ün, Kayseri'den Ankara'ya gelişi.

21 Eylül 1928 – Atatürk'ün, yeni harflerin kullanılışı nedeniyle gramerde yapılacak değişiklikler hakkında Başbakanlığa yazısı. Gazi Mustafa Kemal, başvekalete gönderdiği yazıda Türk Harflerinin kolaylıkla uygulanması konusunda direktif verdi.

27 Eylül 1928 – Atatürk'ün, Çankaya'da Fransız Büyükelçisi Charles de Chambrun'un güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

29 Eylül 1928 – Yeni Türk Harfleri Marşı yayımlandı.

1 Ekim 1928 – Atatürk'ün, Ankara'da Hâkimiyet-i Milliye gazetesi yönetim yerini ziyareti.

1 Ekim 1928 – İngiliz gazeteci Grace M. Elison'ın, Mustafa Kemal ile Kurtuluş savaşı yıllarında görüştüğünde edindiği izlenimlerini anlattığı "Turkey To-day" adlı eserini; "Türkiye Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya, dostu olduğum Türk Ulusuna ilişkin büyük anı" şeklinde imzalayarak sunması. (Dehanın kodları, Yrd. Doç.Dr. Ali Güler)

7 Ekim 1928 – İstanbul'da tramvay işçileri greve başladı. Grev 8 gün sürdü.

13 Ekim 1928 – L'illustration dergisinin 13 Ekim 1928 tarihli sayısının kapağında Başöğretmen Atatürk'ün yeni Türk harflerini tanıtan bu fotoğrafı yer almıştır.

19 Ekim 1928 – Atatürk'ün, ismet Paşa ile Ankara'da at yarışlarını izlemesi.

21 Ekim 1928 – Atatürk'ün, Çankaya'da İran Elçisi Furugi Muhammed Ali'nin güven mektubunu kabulü.

21 Ekim 1928'de Uçak üretmek üzere kurulan fabrikanın ortaklarından Alman Jankers, anlaşmazlıklar nedeniyle hisselerini 520.000 TL karşılığında THK'ya devretti.

25 Ekim 1928 – Atatürk'ün Çankaya'da Irak Elçisi Suphi Bey, Mısır Elçisi Ratip Bey ve Polonya Elçisi Kazimierz Olszovvsky'in güven mektuplarını kabulü ve Elçilerin söylevlerine cevap konuşmaları.

29 Ekim 1928 – Atatürk'ün, Cumhuriyetin 5. yıldönümü nedeniyle Ankara'da geçit törenini izlemesi.

29 Ekim 1928 – Atatürk'ün, Sofya'da yayımlanan "La Bulgarie" gazetesi muhabirine Türk-Bulgar ilişkileri ve Bulgaristan hatıraları hakkında demeci.

1 Kasım 1928 – Yeni Türk harflerinin kabul ve tatbiki hakkında Kanun'un kabulü. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in Türkiye Büyük Millet Meclisinin üçüncü dönem ikinci toplantı yılını açış konuşması: "... Büyük Millet Meclisinin kararıyla Türk harflerinin kesinlik ve yasallık kazanması, bu memleketin yükselme mücadelesinde başlı başına bir geçit olacaktır..."

1 Kasım 1928 – **Yeni Türk Alfabesinin kabulü.** Yeni Türk harflerinin kabul ve tatbiki hakkında Kanun'un kabulü. 1 Kasım 1928'de Latin esasından alınan harfler, (Türk dilinin özelliklerini belirten işaretlere de yer vererek) "Türk harfleri" adıyla 1353 Sayılı Kanunla kabul edilmiştir. Yazı dilinde kullanılan Arap harflerinin yerine Türk harflerinin alınmasını ifade eden Harf Devrimi yapılmıştır. Aslında Atatürk, 9 Ağustos 1928 gecesini İstanbul'da Sarayburnu Parkı'nda düzenlenmiş bir şenlik sırasında, Harf Devrimini halka şöyle duyurmuştur; "Arkadaşlar, güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz.(...) Bu yeni harflerle behemehal pek çabuk bir zamanda mükemmel bir surette anlaşacağız ki, Milletimizin yazısıyla kafasıyla bütün medeniyet aleminin yanında olduğunu gösterecektir."

1 Kasım 1928 – Gazi Mustafa Kemal'in yıllık söylevinde yeni harflere değinmesi. Türkiye Cumhuriyeti modernleşme yolunda çok önemli bir adım atarak Arap harflerinin yerine Latin temeline dayalı Yeni Türk Harfleri'ni kabul etti. (Harf ve Dil Devrimi)

1 Kasım 1928 – Yeni Türk alfabesi 1353 sayılı kanunla kabul edildi. (Panzehir, Sinan Meydan)

1 Kasım 1928 – Türk alfabesi (Latin harfli) 28 harf olarak TBMM'nce kabul edildi. ("Ğ" harfi daha sonra ilave oldu.) (Atatürk'ün yanı başında, M. Kemal Ulusu)

1 Kasım 1928 – Türkiye'de Latin harflerine geçilince Orta Asya Türk devletlerinin Latin harfleri kullanan Türki Devletler ile Arap harfleri kullanan Türkiye'den etkilenmeyeceklerini düşünen **Sovyetlerin** oyunu bozuldu ve Türkiye ile olan kültürel bağlarını kesmek adına derhal Sovyetlerdeki Türklere **Arap harfleri kullanma zorunluluğu** getirdi. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

1 Kasım 1928 – Cumhurbaşkanı Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin III. dönem II. toplantı yılını açış konuşması: "...Büyük Millet Meclisi'nin kararıyla Türk harflerinin kesinlik ve yasallık kazanması, bu memleketin yükselme mücadelesinde başlı başına bir geçit olacaktır."

1 Kasım 1928 – Cumhurbaşkanı Atatürk'e, milletin şükran hatırası olmak üzere altın levha üzerinde kabartma bir alfabe takdim edilmesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı.

1 Kasım 1928 – Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'ya altın levha üzerine kabartma bir alfabe hediye edildi.

8 Kasım 1928 – Mustafa Kemal'in halka yeni yazıyı öğretmek üzere faaliyete geçecek olan Millet Mekteplerinin Genel Başkanlığını ve **Başöğretmenliğini** kabul etmesi.

11 Kasım 1928 – Millet mektepleri teşkilatına başlanması.

11 Kasım 1928 – TBMM'nde "**Millet Mektepleri talimatnamesi**" kabul edildi, 1 Ocak 1939'da Millet Mekteplerinin ilk dershanesi açıldı. (Akl-ı Kemal c.2, Sinan Meydan)

11 Kasım 1928 – Atatürk'ün, Çankaya'da İsviçre Elçisi Martin Henri'nin güven mektubunu kabulü.

23 Kasım 1928 – İnhisarlar İdaresi (Tekel) rakı imalatına başladı.

24 Kasım 1928 – Atatürk'e başöğretmen sıfatının verilmesi. Atatürk'ün Türkiye'de ilk dikilen heykeli Gülhane parkındadır. Bu heykel, Avusturyalı Kripel tarafından yapılmış ve şu an bulunduğu yere 1926 yılında dikilmiştir. 24 Kasım 1928 yılında Gülhane'de düzenlenen törende Atatürk'e "Başöğretmen" sıfatı verilmiştir. Atatürk kurduktuğu kara tahta üzerinde Latin harflerini halka tanıtarak burada ilk dersini vermiştir. (1839 tarihinde Tanzimat Fermanı'nın Gülhane'de okunmasından dolayı bu fermana; Gülhane Hattı Hümayunu denir. Padişahların Dolmabahçe Sarayı'na taşınması, daha sonra Avrupa demiryolunun Sirkeci'ye Sarayburnu'ndan geçerek gelmesi üzerine parkın ağaçları, köşkleri sökülüp yıkılmış, burası garip bir eğlence yerine dönerek "Bitli Kağıthane" adını almıştır. II. Abdülhamid 1880'lerde ilk büyük müzenin burada (Gülhane Parkında) yapılmasına izin verdi. Müze-i Hümayun'un yapılması sonrasında, 1912 yılında dönemin İstanbul Şehremini (Belediye Başkanı) Cemil Paşa tarafından bahçe düzenlemesi yapıldı ve park haline getirilerek halka açıldı.)

28 Kasım 1928 – İlk kadın avukat Beyhan Hanım, İstanbul I. Ticaret Mahkemesinde bir kadını savundu.

1 Aralık 1928 – Yeni Türk harflerinin kullanımı yürürlüğe girdi. Gazeteler, mecmualar, levha, tabela ve ilanlar yeni harflerle basılmaya başladı.

1 Aralık 1928 – Osmanlı borçlarının tasfiyesine ilişkin anlaşma TBMM'de onaylandı.

1 Aralık 1928 – II. İktisat Şurası toplandı (1/14 Aralık 1928).

1 Aralık 1928 – Vakit gazetesinin 30 Kasımda başlattığı "Mutlu Çiftler Müsabakası" ilgiyle karşılandı.

11 Aralık 1928 – İkinci İktisat Şurası toplandı.

19 Aralık 1928 – Atatürk'ün, Ankara'da İtalya Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Grandi'yi kabulü.

27 Aralık 1928 – İstanbul Belediyesi, eski harflerle yazılı tabelalarını değiştirmeyen dükkan sahiplerini cezalandırdı.

27 Aralık 1928 – İstanbul'da bazı esnaf ve işyeri sahipleri, eski harflerle yazılı olan tabelalarını değiştirmedikleri için belediye tarafından cezalandırıldı.

31 Aralık 1928 Anadolu ve Mersin – Tarsus – Adana Demiryolları ile Haydarpaşa Limanının satın alınmasına ilişkin antlaşma T.B.M.M'de bir kanunla onaylandı.

1929 : MİLLET MEKTEPLERİ.

1 Ocak 1929 – Anadolu demiryolu hattı ile Haydarpaşa Limanı millileştirildi.

1 Ocak 1929 – Yeni harfleri ve bu harflerle yazıyı halka öğretmek üzere **Millet Mekteplerinin** açılması.

3 Ocak 1929 – Türkiye'nin posta telgraf ve telefon genel müdürü, merkezi İsviçre'nin Bern şehrinde bulunan Uluslararası Posta, Telgraf ve Telefon Teşkilatı'na bir mektup yazarak bundan sonra "Constantinople" yerine "İstanbul" adının kullanılması gerektiğini resmen bildirmiştir."

4 Ocak 1929 – Türkiye-Uruguay dostluk antlaşması imzalandı.

9 Ocak 1929 – Milli müzeler müdürü Halil Ethem Eldem, Topkapı sarayının düzenlenmesi sırasında **1513 tarihli Piri Reis adlı eski bir denizciye ait harita** buldu. Deri üzerine yapılmış harita renkli resimlerle de süslüydü. Atatürk derhal haritanın çoğaltılmasını ve dünya merkezlerine duyurulmasını emretti. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

11 Ocak 1929 – Arap harfleriyle yazılmış eserleri çevirmek amacıyla Dil Encümeni'ne dahil bir komisyon kuruldu.

17 Ocak 1929 – Atatürk, manevi kızı Nebile (İrdelp) hanımın Ankara Palas'ta düzenlenen düğününe katıldı. (1927 yılının Temmuz ayında üç kız öğrenci, İstanbul Çapa Öğretmen Okulu'ndan Dolmabahçe Sarayı'na getirilmişti. Bunların içinde Nebile de vardı. Atatürk'ün manevi kızı Nebile, öğrenimine devam etmesi için Ankara'ya getirildi. Viyana Büyükelçiliği Başkatibi Tahsin Bey ile evlendi. Düğünü 17 ocak 1929'da Ankara Palas'ta yapıldı.)

17 Ocak 1929 – Atatürk'ün manevi kızı Nebile'nin Viyana Büyükelçiliği Başkatibi Tahsin bey (Baç) ile düğünü Ankara palas otelinde yapıldı. Törene Atatürk'te katıldı. Nebile hanım eşiyile Paris'e yerleşti ama evliliği yürümedi. İkinci evliliği Brüksel Büyükelçilik görevlisi Kamil Bey'in oğluydu. O evlilikte yürümedi. Menenjit hastalığı nedeniyle kör olmuştu. Makbule'yle anlaşamazdı. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

19 Ocak 1929 – TBMM, Türkiye'nin Kellog Paktı'na katılmasını onayladı. (Kellog paktı 28 Ağustos 1928'de Paris'te ABD, Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya, Belçika, Polonya, Çekoslovakya ve Japonya tarafından kurulmuştu. Paktın amacı 'savaşın, ulusal siyasetin aracı olarak kullanılmaması' ilkesiydi.)

30 Ocak 1929 – Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'nin kurulması.

7 Şubat 1929 – Hilal-i Ahmer (Kızılay) günü ilk kez kutlandı. Hilaliahmer' (Kızılay) günü Türkiye'de ilk defa kutlandı.(Kızılay, savaş alanında yaralanan ya da hastalanan askerlere hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım etmek arzusundan doğmuştur. 11 Haziran 1868 tarihinde "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulan Kızılay, 1877'de "Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti", 1923'de "Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti", 1935'te "Türkiye Kızılay Cemiyeti" ve 1947'de "Türkiye Kızılay Derneği" adını almıştır. Kuruluşa "KIZILAY" adını büyük önder Atatürk vermiştir.)

12 Şubat 1929 – Stalin tarafından sürgün edilen eski savaş komiseri Troçki, 'İliç' adlı bir şileple İstanbul'a geldi.

17 Şubat 1929 - İsmet (İnönü) Paşa "İlmi İstılahlar Encümeni"nde öz Türkçe bir konuşma yaptı.

18 Şubat 1929 – Darülfunun'da hocalar Köprülüzade Fuat Bey başkanlığında toplanarak bilimsel terimleri Türkçeleştirme çalışmalarına başladı.

28 Şubat 1929 – Atatürk'ün, Türk alfabesinin sadeleştirilmesi nedeniyle tebrik telgrafı gönderen "İngiliz Heceyi Sadeleştirme Cemiyeti"ne cevabı: "...İnsanlar arasında kolay ve hevesli okumak vasıtasının temin edilmesi, hem millî gelişmeye hem de milletler arasında anlaşmaya çok hizmet eder."

3 Mart 1929 – Diyanet İşleri Başkanlığının kurulması. (429 sayılı kanunla dini müesseselerin, camilerin, mescitlerin yönetiminin tek elde toplanması, müftü, vaiz, imam-hatip, müezzin-kayyumların tayin ve azillerinin de yine tek bir kurum tarafından gerçekleştirilmesi amacıyla kurulmuştur.)

4 Mart 1929 – Takrir-i Sükun Kanunu yürürlükten kalktı.

6 Mart 1929 – Türkiye ve Bulgaristan arasında ‘tarafsızlık, uzlaşma, adalet ve hakem anlaşması’ imzalandı.

4 Nisan 1929 – Yargılama sisteminde önemli değişiklikler getiren Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu TBMM’de kabul edildi.

4 Nisan 1929 – İstanbul’da Darülfünun öğrencilerinin yaptığı toplantıda [gençlik](#) yerli malı kullanmaya çağrıldı.

4 Nisan 1929 – Yerli malları haftası ilk kez kutlandı.

9 Nisan 1929 - TBMM’de “Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu” kabul edildi.

12 Nisan 1929 – Yeni milli [eğitim](#) bakanı eğitimimin amacını belirtti; “Türkiye Cumhuriyeti eğitiminin amacı, milli eğitim ve öğretimdeki amacı, bilinçli Cumhuriyetçi, bilinçli demokrat ev bilinçli Laik vatandaşlar yetiştirmektir.” (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

12 Nisan 1929 – Cumhurbaşkanı genel sekreteri M. Tevfik Bıyıklıoğlu imzasıyla Paris Büyükelçisi Fethi Okyar’a çekilen telgraf ; “Reisicumhur hazretleri Fransız hukuk fakültelerinde okutulan derslere ait kitaplarla, en kapsamlı ve geniş genel tarih kitaplarından rica etmektedir.”

15 Nisan 1929 – Birçok şehirde Yunus Emre’yi anma törenleri yapıldı.

19 Nisan 1929 – Atatürk’ün, Çankaya’da İngiltere’nin eski Mısır Fevkalâde Komiseri Lord Lloyd’u kabulü.

23 Nisan 1929 – İlk kez Çocuk bayramı ve çocuk haftası kutlandı.

23 Nisan 1929 – Atatürk 23 Nisan Hâkimiyeti Milliye (Millî Egemenlik) Bayramı Kutlamalarında Çankaya İlk Mektebi (İlkokulu)’ni Ziyareti

23 Nisan 1929 – Atatürk’ün, öğleden sonra Ankara Palas’ta düzenlenen “Çocuk Balosu”nu şerefliendirmesi.

24 Nisan 1929 - İcra ve İflas Kanunu kabul edildi.

6 Mayıs 1929 – Atatürk, Marmara köşkünde (Ankara) dinlendi.

13 Mayıs 1929 - TBMM’de “Ticaret Kanunu” kabul edildi.

16 Mayıs 1929 – Türkiye’de ilk mason locası (Maşrak-ı Azam’ı), 16 Mayıs 1929 tarihinde Cemiyetler kanununa uygun olarak bir yardım cemiyeti şeklinde örgütlendi ve örgütlenmesi ‘Türk Yükseltme Cemiyeti’nin kuruluşuyla tamamlandı. (1924 – 1935 yılları arası toplam 24 loca berat aldı.) (1932 yılında bu cemiyet adını “Türkiye Yüksek Masonluk cemiyeti” olarak değiştirdi. (Panzehir, Sinan Meydan)

25 Mayıs 1929 – İstanbul’da 4. Beynelmilel Ajanslar Kongresi toplandı.

30 Mayıs 1929 – TBMM’de yapılan görüşmeler sonunda eski Bahriye Vekili Mahmut Muhtar Paşa’nın, Seyrisefain İdaresi için vapur alımında yolsuzluk yaptığı gerekçesiyle Divan-ı Ali’ye sevk edilmesi kararlaştırıldı.

30 Mayıs 1929 – Atatürk’ün, 28.5.1929 günü İstanbul’da toplanan “4. Uluslararası Ajanslar Kongresi”nin saygı telgrafına cevabı: “Hakkımda gösterilen samimî duygulara teşekkür eder, başarılar dilerim.”

1 Haziran 1929 Türk harfleri devlet işlerinde zorunlu olarak kullanılmaya başlandı. 1 Kasım 1928’de 1353 sayılı yasa ile Latin harflerine geçiş kanunlaşmıştı. Buna göre harf değişimleri en geç bu tarihe kadar bitirilecekti. (Türkiye üzerine notlar, Metin Aydoğan)

2 Haziran 1929 – Muş ili kuruldu.

2 Haziran 1929 – Yol ve köprüler yapımına ilişkin kanun TBMM’de kabul edildi.

5 Haziran 1929 – Tarım Kredi Kooperatifleri Yasası çıkarıldı.

7 Haziran 1929 – Vatikan bağımsız devlet oldu.

8 Haziran 1929 – Anadolu’daki topraksız köylülere devlet tarafından toprak verilmesine ilişkin kanun kabul edildi.

8 Haziran 1929 – Sanayi Koruma Kanunu kabul edildi.

8 Haziran 1929 – Milli sanayi teşvik kanunu çıkarıldı.

10 Haziran 1929 – TBMM’de “Yol ve Köprü Yapımına Dair Kanun” kabul edildi.

11 Haziran 1929 – Türkiye-Romanya Ticaret ve Seyrüsefer Antlaşması imzalandı.

11 Haziran 1929 – İstanbul’da hayat pahalılığı 1914’ten 1929’a 16 kat arttı.

11 Haziran 1929 – Atatürk’ün, Basın Cemiyeti Genel Kurulu’nun saygı telgrafına cevabı: “Genel Kurul toplantısı münasebetiyle hakkımda gösterilen hislere teşekkür ederim.”

11 Haziran 1929 – 1505 sayılı kanunla doğu illerinden hükümete “arazi istimlak hakkı” tanındı. (1515 sayılı kanunla da geniş uygulama hakkı ve yetkisi verildi.) (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

29 Haziran 1929 – Atatürk’ün, Avrupa’da tedavi görmekte olan Sabiha (Gökçen) Hanım’a mektubu: “Sanatoryum’dan gönderdiğin mektubu da aldım. Oradaki hayat ve bakımdan hoşnut olduğundan ve doktorların dediklerini çok itina ile takip ettiğinden pek memnun oldum. Aldığımız raporlardan anladığımıza göre esasen hastalığın o kadar mühim değildir. Sıhhat ve rahatına, bildirdiğin gibi itinada devam edersen az zamanda tamamiyle iyileşeceğin şüphesizdir. ..Gözlerinden öperim.” [Kocatürk]

1 Temmuz 1929 – İstanbul-Ankara telefon hattı hizmete girdi. Ankara ile İstanbul arasında ilk telefon bağlantısı kuruldu.

4 Temmuz 1929 – Cumhurbaşkanı [Gazi](#) Mustafa Kemal, Orman Çiftliği’nde.

5 Temmuz 1929 – Mersin-Adana Demiryolu (67 kilometre) devletleştirildi.

10 Temmuz 1929 – Ta Hronika gazetesi sorumlu yazı işleri müdürü Madam Mihailidi “Türklüğe hakaret” iddiasıyla 3 yıl hapse mahkûm oldu.

14 Temmuz 1929 – Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, Orman Çiftliği’nde.

15 Temmuz 1929 – Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği kuruldu. Birlik Cumhuriyet döneminde kurulan ilk sanatçı topluluğudur.

16 Temmuz 1929 – Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, Çankaya Köşkü’nde, kütüphanesinde çalıştı.

17 Temmuz 1929 – Hükümeti devirme iddiasıyla yargılanan komünistlerin davası sonuçlandı: Dr. Hikmet (Kıvılcımlı), Hüsamettin (Özdoğu) ve Laz İsmail beyler 4’er yıl 6’şar ay hapse mahkum edildi.

18 Temmuz 1929 – Atatürk’ün, gece yarısından sonra Ankara’nın Tahtakale bölgesinde çıkan yangın yerine gelişi ve alınan önlemleri denetlemesi.

24 Temmuz 1929 – Atatürk’ün, Lozan Antlaşması’nın 6. yıldönümü nedeniyle İsmet (İnönü) Paşa’ya telgrafı: “Devlet ve milletin bağımsızlığını bütün cihana pek parlak şekilde tanıtan Lozan Barış Antlaşması’nın yıldönümünde, barış yolundaki uğraşı ve çalışmalarınızı takdirde anmak benim için bir zevktir.”

28 Temmuz 1929 – 48 ülke, savaş esirlerine ilişkin Cenevre Konvansiyonu imzalandı.

30 Temmuz 1929 – Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal’e suikast girişimi iddiasıyla yargılanan Kadriye Hanım ve arkadaşları beraat ettiler.

3 Ağustos 1929 – Mekke’de Suudi Arabistan Emirliği ile Türkiye arasında bir dostluk anlaşması imzalandı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

5 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, Ankara’da toplanan Türkçe öğretmenlerinin saygı ve bağlılık duygularını ileten Millî Eğitim Bakanı Cemal Hüsnü (Taray)’ın telgrafına cevabı: “Türkçe öğretmenlerine pek yüksek ve vatanî vazifelerinde başarı temenni ederim”

5 Ağustos 1929 – Gazi Mustafa Kemal trenle Ankara’dan İstanbul’a doğru yola çıktı.

5/6 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, Eskişehir’den geçerken istasyonda Sakarya gazetesi başmuharririne demeci: “Türk milletinin toplumsal düzenini bozmaya yönelik didinmeler, boğulmaya mahkûmdur. Türk milleti, kendinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak isteyen karıştırıcı, sefil, vatansız ve milliyetsiz beyinsizlerin saçmalamalarındaki gizli ve kirli emelleri anlayamayacak ve onlara hoşgörü ile davranacak bir topluluk değildir. O. şimdiye kadar olduğu gibi doğru yolu görür. Onu yolundan saptırmak isteyenler ezilmeye, kahredilmeye mahkûmdur. Bunda köylü, işçi ve bilhassa kahraman ordumuz candan beraberdir. Bundan kimsenin şüphesi olmasın!”

6 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, trenle (TBMM Başkanı Kazım Özalp ve Başbakan İsmet İnönü ile birlikte.) Ankara’dan İstanbul’a gelişi.

9 Ağustos 1929 – Atatürk, Ali Fethi Okyar ile birlikte Ankara Türk Ocağında.

9 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, akşam Fethi (Okyar) Bey’in Büyükdere’deki yalısında kendisini görmeye gelen İstanbullulara seslenişi: “...Beni görmek demek, mutlaka yüzümü görmek değildir. Benim

fikirlerimi, benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu kâfidir! Benim kuvvetim, benim size olan sevgim ve sizin bana olan sevginizdir. Bu millet, bu memleket yeni rejim üzerinde dünyanın en makbul bir varlığı olacaktır. Ben bunu kendi gözlerimle görmeden ölmeyeceğim!”

10 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, İstanbul’dan Ertuğrul yatı ile İmralı adasına gelişi (Ada önlerinde 2 saat kadar kalmış, adaya çıkmamıştır). [Kocatürk]

10 Ağustos 1929 – Atatürk yatla milletvekili Tahsin Uzer’in Büyükdere’deki yalısına gitti.

15 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, Avrupa’da tedavi görmekte olan Sabiha (Gökçen) Hanım’a mektubu: “Kızım Sabiha’ya, sağlığınız hakkındaki son mektubuna memnun oldum. Semmering’den de istifade etmeni temenni ederim. Gözlerinden öperim.”

16 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, akşam Dolmabahçe Sarayı’nda, Ferit İbrahim Bey tarafından Gazi Orman Çiftliği’nde çekilen filmi seyretmesi.

19 Ağustos 1929 – İstanbul’da doktorlar, kafeslerin kaldırılmasını istediler.

19 Ağustos 1929 - Yalova Termal Kaplıcaları'nın kaderi, 19 Ağustos 1929 'da ulu önder M. Kemal Atatürk'ün gelmesiyle değişmiştir. Termal'e hayran kalan Atatürk, buranın dünyaca ünlü bir sağlık merkezi ve su şehri olması için büyük çaba sarf etmiştir. Türkiye'nin bir çok yerinden meşhur ustaları getirerek buranın yeniden imar ve ihyasını sağladı. Bugün Yalova Termal Kaplıcaları'nın dünyaca üne sahip olması Atatürk'ün sayesinde.

21 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, Ertuğrul yatı ile İstanbul’da Yalova’ya gidişi, buradan Bursa’ya geçişi.

21 Ağustos 1929 – Yalova köşkünün yapımına başlandı. (Tamamlanması: 12 Eylül 1929)

22 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, Bursa’dan hareketle Yalova’ya gelişi, akşam İstanbul’a dönüşü.

24 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, Ertuğrul yatı ile İstanbul’dan tekrar Yalova’ya gelişi.

25 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, Yalova’dan İstanbul’a dönüşü.

28 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, akşama doğru Ertuğrul yatı ile İstanbul’dan Yalova’ya gidişi.

28 Ağustos 1929 – Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa’nın 30 Ağustos Zaferi’nin 7. yıldönümü nedeniyle Atatürk’e tebrik telgrafı: “Yüksek dehalarının ve mucizeler yaratan isabetli ve kudretli irade ve idarelerinin yadigârı olan Zafer Bayramı’nı, bütün silâh arkadaşlarım adına tebrik eder, Cumhuriyet ordusunun sonsuz bağlılık ve saygılarını arz ederim.”

28 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, Yalova’dan Ertuğrul yatı ile İstanbul’a dönüşü.

30 Ağustos 1929 – Temeli 30 Ağustos 1924 günü atılan Dumlupınar’daki Meçhul Asker Anıtı’nın, törenle açılışı.

31 Ağustos 1929 – Atatürk’ün, 30 Ağustos Zaferi’nin 7. yıldönümü nedeniyle Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa’nın tebrik telgrafına cevabı: “...Bu büyük günde kudretli ordumuzun subaylarına ve asker arkadaşlarıma hürmet ve sevgilerimin ulaştırılmasına aracılığınızı rica ederim.”

31 Ağustos 1929 – Atatürk'ün, Avrupa'da tedavi görmekte olan Sabiha (Gökçen) Hanım'a mektubu: "Semmering'ten gönderdiğin mektubu aldım. Tamamen iyileştiğine memnun oldum. ..Gözlerinden öperim kızım."

31 Ağustos 1929 – Atatürk'ün, gece yatla Kadıköy ve Fenerbahçe sahillerinde ve Boğaziçi'nde bir gezinti yapması.

1 Eylül 1929 – Okullarda **Arapça ve Farsça dersler kaldırıldı**. Okullarda Arapça ve Farsça dersleri Maarif Vekaleti tarafından kaldırıldı.

2 Eylül 1929 – Türkiye'de ilk kez Güzellik Kraliçesi seçildi. (Kraliçe Feriha Tevfik) Cumhuriyet gazetesi tarafından düzenlenen Güzellik Yarışması'nda Feriha Tevfik Hanım Türkiye Güzeli seçildi.

3 Eylül 1929 – Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile Dolmabahçe'den Yalova'ya geçişi, gece Yalova'dan İstanbul'a dönüşü.

3 Eylül 1929 – 125 genç kızın katıldığı **ilk güzellik yarışmasını**, Balıkhan nazırlarından Mehmet Tevfik Bey'in torunu **Feriha Tevfik** Hanım kazandı. (İlk Türkiye güzelimiz oldu.)(Yarışma Cumhuriyet gazetesince tertip edilmişti, mayolu değil kıyafetliydi. Irk, din ve mezhep farkı aranmadan tüm namuslu kızlara açık olarak düzenlendi. (Bar kadın ve kızları (!) katılamayacaktı.) (Yarışmayı sonraki yıllarda; Mübeccel Namık (1930), Naşide Saffet Esen (1931), Keriman Halis (1932), Nazire Hanım (1933) kazanmıştır.) 1933 yılında seçmelere hile karıştırıldığı iddiası üzerine yarışmalara son verildi ve 1950 yılına kadar da düzenlenmedi. 1950 yılında Demokrat parti zamanında güzellik yarışmaları yeniden başladı ve bu kez kızlar mayolu olarak yarıştı.) (Panzehir, Sinan Meydan)

4 Eylül 1929 – Atatürk'ün, Söğütlü yatı ile Boğaziçi'nde bir gezinti yapması.

6 Eylül 1929 – Atatürk'ün, akşam Sakarya motoru ile Boğaziçi'nde bir deniz gezintisi yapması.

7 Eylül 1929 – Atatürk'ün, Ayasofya Camii ve Topkapı Sarayı'nda incelemelerde bulunması, daha sonra Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

7 Eylül 1929 – Atatürk'ün Ayasofya cami bakım çalışmalarını 11.00'de ziyareti. (Panzehir, Sinan Meydan)

9 Eylül 1929 – Fevzi Paşa-Gölbaşı Demiryolu açıldı.

11 Eylül 1929 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Taksim ve Şişli taraflarında bir gezinti yapması.

12 Eylül 1929 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ertuğrul yatı ile Yalova'ya gidişi.

12 Eylül 1929 – 21 Ağustos 1929 tarihinde yapımına başlanan Yalova köşkü, 12 Eylül 1929'da tamamlandı. (Köşk çınar ağacına verdiği zarar yüzünden 8 Ağustos 1930 saat 15.00'de yürütülerek 3 günde doğuya doğru 5 metre kaydırılmış ve çınarın dalları kurtarılmıştır.) (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

12, 13 Eylül 1929 – Atatürk'ün. Yalova'da Baltacı Çiftliği'nde.

15 Eylül 1929 – Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği'nin ilk sergisi Ankara'da açıldı.

15 Eylül 1929 – Atatürk, genel sekreteri M. Tefvik Bıyıkoğlu aracılığı ile, Paris büyükelçisi Fethi Bey'den Sümerlerin geliş yeri ve medeniyeti hakkında en son tetkikleri kapsayan eserlerin gönderilmesini istedi.

16 Eylül 1929 – Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, Yalova'da, okumak isteyen sığırtmaç Mustafa ile.

17 Eylül 1929 – Atatürk'ün, Ankara'da toplanan III. Millî Türk Tıp Kongresi'nin saygılarını ileten Sağlık Bakanı Refik (Saydam)'m telgrafına cevabı: "Kongrenin muhterem üyelerine teşekkürlerimin ulaştırılmasına aracılığınızı rica eder, Kongreye takdire değer çalışmalarında başarılar dilerim."

18 Eylül 1929 – Atatürk'ün, gece Ertuğrul yatı ile Yalova'dan İstanbul'a dönüşü.

21 Eylül 1929 – Atatürk'ün, Şişli Çocuk Hastanesi'ne giderek tedavi görmekte olan küçük çoban Sığırtmaç Mustafa'yı ziyareti.

22 Eylül 1929 – Atatürk'ün, küçük çoban Sığırtmaç Mustafa'yı Şişli Çocuk Hastanesi'nde tekrar ziyaret ederek tedavisi hakkında bilgi alması.

30 Eylül 1929 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya hareketi.

1 Ekim 1929 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya dönüşü.

1 Ekim 1929 – Yerli sanayi ve ticareti koruyan yeni gümrük tarifeleri yürürlüğe girdi.

6-10 Ekim 1929 – Atina'da 'Dünya Barış Konferansı' düzenlendi. (Burada bir Balkan birliğinin kurulması düşüncesi ortaya atıldı.)

11 Ekim 1929 – Yavuz Savaş Gemisi'nin onarımı bitti; gemi Türk Deniz Kuvvetleri'ne teslim edildi.

14 Ekim 1929 – Atatürk'ün, Ankara'ya gelen İngiltere Akdeniz Filosu Başkomutanı Amiral Frederick Field'i kabulü.

22 Ekim 1929 – Atatürk'ün, Ankara'da Türkiye İş Bankası'nı ziyareti ve binayı gezişi.

24 Ekim 1929 – ABD'de borsa dibe vurdu. Bugün tarihe "kara gün" olarak geçecekti.

24 Ekim 1929 – Atatürk'ün. Ankara'da Hâkimiyet-i Milliye gazetesi yönetim yeri ile Anadolu Ajansı'nı ziyareti.

29 Ekim 1929 – Atatürk'ün, Cumhuriyetin 6. yıldönümü nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kutlamaları kabul ettikten sonra geçit törenini izlemesi.

29 Ekim 1929 – Atatürk, Ankara Palas'ta düzenlenen kostümlü Cumhuriyet balosuna teşrif etti.

29 Ekim 1929 – Amasya'da Atatürk heykelinin açılışı.

1 Kasım 1929 – Mustafa Kemal'in Türkiye Büyük Millet Meclisinin üçüncü dönem üçüncü toplantı yılını açış konuşması: "... Meclisimizin en büyük eseri olan Türk harfleri, memleketin umumi hayatına tamamen tatbik olunmuştur. İlk müşkülât, milletin ülkü kuvveti ve uygarlığa olan sevgisi sayesinde kolaylıkla yenilmiştir..."

7 Kasım 1929 – Atatürk'ün, Ankara'da İtalya eski Maliye Nazırı Kont Volpi'yi kabulü.

12 Kasım 1929 – Yeni harflerle basılan ilk Türk posta pulları kullanıma girdi.

24 Kasım 1929 – Atatürk'ün, Milli Savunma Bakanlığını ziyareti.

24 Kasım 1929 – Atatürk, Türk Ocağı Başkanı Hamdullah Suphi Tanrıöver ile birlikte Ankara Türk Ocağı binasının devam eden inşaatında incelemelerde bulundu.

25 Kasım 1929 – İstanbul'a gelen Alman biyografi yazarı Emil Ludwig'in demeci: "Ben öteden beri büyük simaları tetkik ile meşgulüm. Avrupa'm büyük devlet adamları ile görüştüm. Onların karakterleri ve görüşlerini öğrendim. Büyük Gazi de meydana getirdiği büyük eserlerle kendisinden çok söz ettirmiş bir şahsiyettir. Bu sebeple özellikle Gazi ile görüşmek isterim. Bu amaçla Ankara'ya gideceğim." [Kocatürk]

26 Kasım 1929 – Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında Geçici Ticaret Antlaşması imzalandı.

29 Kasım 1929 – Tekirdağ'da Atatürk Anıtı açıldı.

30 Kasım 1929 – Gazi Mustafa Kemal, Alman tarihçi Emil Ludwig'i Çankaya'da kabul etti.

30 Kasım 1929 – Atatürk'ün, Çankaya'da Emil Ludwig'i kabulü ve görüşmesi: "...Kapıda duran nöbetçi bile benden korkmaz; isterseniz kendisinden sorunuz. Korku üzerine egemenlik kurulamaz. Toplara dayalı egemenlik yaşamaz! Böyle bir egemenlik ve hatta diktatörlük, ancak ihtilâl halinde geçici bir zaman için gerekir."

30 Kasım 1929 – Atatürk'ün, Çankaya'da Yunan Elçisi Polychronadis'in güven mektubunun kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

1 Aralık 1929 – Alman biyografi yazarı Emil Ludwig'in Ankara'dan ayrılırken gazetecilere demeci: "Gazi Hazretleri ile görüşmem o kadar kıymetlidir ki, bunu bir iki kelime ile sınırlamak imkânı yoktur. Bütün dünya Gazi Hazretleri'nin yalnız faaliyetini bilirler. Fakat, ben kendileri ile görüşürken dünyanın meçhulü olan diğer bir meziyetini keşfettim. Gazi Hazretleri eylem adamı oldukları kadar da bir düşünürdüler."

4 Aralık 1929 – Hükümet, Türk parasının değerini yükseltme amacıyla bazı tedbirlerle birlikte her yerde vatandaşların özellikle yerli malı kullanmasını öngören bir kararname yayınladı.

4 Aralık 1929 – Atatürk'ün, Kayseri-Sivas hattında Gemerek istasyonunun açılışı nedeniyle kendisine saygı telgrafı çeken halka memnuniyetini ve selâmlarını bildirmesi.

7 Aralık 1929 – Atatürk'ün, Yalova'ya gitmek üzere Ankara'dan Derince'ye hareketi.

8 Aralık 1929 – Atatürk'ün, Ankara'dan Yalova'ya gelişi.

9 Aralık 1929 – Türkiye-İtalya Tahkimnamesi imzalandı.

12 Aralık 1929 – Başbakan İsmet Paşa, "Başlıca hedefimiz milli paramızı kıymetlendirerek altına bağlamaktır" dedi.

13 Aralık 1929 – Atatürk'ün, Başbakan İsmet (İnönü) Paşa'ya telgrafı: "Millî paramızın kıymetini koruma yolunda hükümetin aldığı önlemlerin iyi sonuçlar vermekte olmasından memnunum. Büyük

Millet Meclisi'nin bu vesile ile de beliren itimadı ve bütün milletin fiilî tasvibi, iktisat mücadelemizde başarınız için pek kıymetli bir teşviktir.”

15 Aralık 1929 – Atatürk'ün, Yalova'dan Marmara vapuru ile Derince'ye gelişi, buradan trenle Ankara'ya hareketi.

16 Aralık 1929 – Atatürk'ün, Yalova'dan Ankara'ya dönüşü.

16 Aralık 1929 – Atatürk'ün, Çankaya'da Sovyet Hariciye Komiser Vekili Karahan'ı kabulü (Karahan, bir ziyaret esnasında Moskova'dan beraberinde getirdiği Semerkant'ta Timur'un türbesini konu alan yağlıboya bir tabloyu Atatürk'e armağan etmiştir).

17 Aralık 1929 – Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti kuruldu.

17 Aralık 1929 – Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında daha önce imzalanmış olan Karşılıklı Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması'nın uzatılması için hazırlanan protokol, Ankara'da Sovyetler adına Karahan ile Türkiye Cumhuriyet adına Tefik Rüştü Bey (Araş) arasında imzalandı.

18 Aralık 1929 – Atatürk Ankara'da kendi himayesinde TBMM Başkanı Kazım Özalp başkanlığında ve ekonomi bakanı Rahmi Bey'in genel müdürlüğünde bir “Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti” kurdurttu. (Cemiyet 1932 sonuna dek illerde ve ilçelerde 250 şube açtı.) (AKI-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

18 Aralık 1929 – Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti kuruldu. Cemiyetin başkanlığına Meclis Başkanı Kâzım Paşa getirildi.

20 Aralık 1929 – Atatürk, Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak Paşa'nın kızının Ankara'daki nişan törenine katıldı.

25 Aralık 1929 – Çıkarılan kararname ile **“Türk köylüsüne işleyebileceği kadar toprak dağıtılması”** kabul edilmiştir. (AKI-ı Kemal c.2, Sinan Meydan)

28 Aralık 1929 – Atatürk'ün, Çankaya'da Irak Elçisi Rauf Bey'in güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

28 Aralık 1929 – Mustafa Kemal'in emri üzerine Batı Cephesi'ne bağlı birlikler Kuva-yı Seyyare'ye karşı harekete başladı.

31 Aralık 1929 – Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, Hariciye Köşkü'nde yılbaşı balosunda

31 Aralık 1929 – Sovyet Sosyalist Şûralar Birliği Merkez İcra Komitesi Başkanı Kalinin'in, Atatürk'e telgrafı: “Türkiye'ye seyahati Sovyet-Türk protokolünün imzasıyla kendini gösteren Hariciye Komiser Vekili Karahan'ın derin bir destek ve samimiyetle kabulünden dolayı en sıcak teşekkürlerimin kabulünü rica ederim. Türk-Sovyet ilişkilerinin inkişafını daima en samimi bir alâka ile izlemiş olduğumdan, bu belgenin memleketlerimizi bağlayan ve bugünkü verimli iktisadî faaliyetlerine çok lüzumlu barışın teminatı derecesinde bulunan dostane ilişkilerin takviyesi yolunda bir adım daha oluşturduğunu görmekle bahtiyarım.”

1930 : KUBİLAY'IN ŞEHİT EDİLMESİ.

3 Ocak 1930 – Atatürk'ün, Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'ne ilk üye olarak kaydedilmesi.

5 Ocak 1930 – Atatürk'ün, Kalinin'in 31.12.1929 tarihli telgrafına cevabı: “..Ankara'da Türk-Sovyet protokolünün imzası, memleketlerimizin arasında müşkül zamanlarda kurulan ve iki tarafın karşılıklı anlaşmaları ve barış gayesine hizmet etmek hususundaki samimî arzuları sayesinde gelişen dostane münasebetler için pek ziyade memnuniyeti gerektiren bir olaydır.”

7 Ocak 1930 – Atatürk Ankara Hukuk Mektebi (Fakültesi)'nde

11 Ocak 1930 – Atatürk'ün, Hâkimiyet-i Milliye gazetesi Basımevi'ni ziyareti ve burada 2 saat kadar süren incelemeleri.

22 Ocak 1930 – [Gazi](#) ve Türklük aleyhine propaganda yapmaktan dolayı Resimli Ay gazetesi aleyhine dava açıldı. (27 Şubat – Resimli Ay gazetesinin davası mahkûmiyetle bitti).

30 Ocak 1930 – Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti (Ulusal Ekonomi ve Araştırma Kurumu) kuruldu.

1 Şubat 1930 – Kayseri – Şarkışla Demiryolu işletmeye açıldı. (30 Ağustos'ta : Ankara – Kayseri – Sivas Demiryolunu İsmet (İnönü) Sivas'ta açtı.)

1 Şubat 1930 – T.B.M.M. 'nde “İstatistik Umum Müdürlüğünün Vazife ve Selahiyetleri Hakkında Kanun” kabul edildi. (1962'de Devlet İstatistik Enstitüsü'ne dönüştürülmüştür.)

3 Şubat 1930 – Türkiye ile Fransa arasında dostluk antlaşması imzalandı.

5 Şubat 1930 – Çemberlitaş'taki Feyziati Lisesi tamamen yandı.

5 Şubat 1930 – Atatürk Ankara'da Muhasebe Kursunda.

6 Şubat 1930 – Atatürk'ün, Etnografya Müzesi'ni ziyareti ve Müze'de toplanan sanat eserleri üzerinde incelemeleri.

17 Şubat 1930 – İstanbul'da Türk Gazeteciler Birliği kuruldu.

20 Şubat 1930 – Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu TBMM'de kabul edildi.

26 Şubat 1930 – Atatürk'ün, akşam Ankara'dan İzmir'e hareketi.

27 Şubat 1930 – Atatürk'ün, Ankara'dan İzmir'e gelişi.

1 Mart 1930 – Türkiye ile Büyük Britanya arasında Ankara'da “Ticaret ve Seyrisefain Sözleşmesi” imzalandı.

1-5 Mart 1930 – Atatürk, Fahrettin Altay Paşa, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey ve Afet İnan Hanımefendi ile birlikte İzmir'de.

5 Mart 1930 – Atatürk'ün, İzmir'den Antalya yönüne hareketi.

6 Mart 1930 – Atatürk'ün, öğleye doğru Isparta'ya gelişi ve yemekten sonra Burdur'a hareketi.

6 Mart 1930 – Atatürk'ün, öğleden sonra Burdur'a gelişi ve Antalya'ya hareketi.

6 Mart 1930 – Isparta’da öğle yemeği yedi.

6 Mart 1930 – Atatürk’ün, Antalya’ya gelişi.

6 Mart 1930 – Atatürk’ün, Antalya’da akşam yemeğinden önce Genel Sekreteri Hasan Rıza (Soyak) Bey’le bir sohbeti ve söyledikleri: “...Münasebet düştükçe daima tekrar ediyorum; bütün bu dertlerin, bütün bu ihtiyaçların giderilmesi, her şeyden evvel, pek başka şartlar altında yetişmiş; bilgili, geniş düşünceli, azim, feragat ve ihtisas sahibi adam meselesidir, sonra da zaman ve imkân meselesi... İleri milletler düzeyine erişmek işini bir yılda, beş yılda, hatta bir kuşakta tamamlamak da imkânsızdır. Biz şimdi o yol üzerindeyiz; kafiye hedefe doğru yürütmek için, insan gücünün üstünde gayret sarf ediyoruz; başka ne yapabiliriz ki...”

8 Mart 1930 – Atatürk’ün, Antalya’da kazalardan gelen heyetleri kabulü ve şehirde incelemeler yapması.

9 Mart 1930 – Hidayet İsmail ve Nigar Şevkat adlı iki genç kadının felsefe bölümünü bitirdiği haberi Cumhuriyet gazetesinde yer aldı.

9 Mart 1930 – Atatürk’ün, Antalya Müzesi’ni gezişi, Aspendos’a giderek tarihî incelemelerde bulunması.

10 Mart 1930 – Atatürk Antalya Lisesi’nde

12 Mart 1930 – Atatürk’ün, sabah Antalya’dan otomobille hareket ederek öğleyin Burdur’a gelişi, Valiliği ve Belediye’yi ziyareti, öğleden sonra Ankara’ya hareketi.

13 Mart 1930 – Atatürk’ün, Antalya’dan Ankara’ya dönüşü.

20 Mart 1930 – Yeni çıkan Belediye Kanunu ile kadınlar ilk defa belediye seçimlerine katıldı.

24 Mart 1930 – Atatürk’ün, Ankara’ya gelen Macar Dışişleri Bakanı Walko’yu kabulü

28 Mart 1930 – Ulu Önder Atatürk’ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti’ne kadar İstanbul’un adı, “Konstantiniyye” idi. Atatürk son tarih olarak 28 Mart 1930’u verdi ve bu tarihten sonra yurt dışından gelecek mektuplarda şehrin adı olarak Konstantiniyye yazılması durumunda mektupların iade edileceğini bildirdi.

31 Mart 1930 – Afet (İnan) Hanım, partiye yazılan ilk kadın üye oldu.

1 Nisan 1930 – Cumhuriyet gazetesinde “Zafer” başlığıyla “İlk kez bir Türk kadınının dün fırkaya (CHP’ye) aza kaydı yapıldı. Bu bayan Ankara muallimlerinden Afet Hanım’dır” deniliyordu.

3 Nisan 1930 – Türk kadınlarına belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanıyan yeni Belediye Kanunu’nun kabulü. Türk kadınına seçme ve seçilme hakkını da tanıyan “Belediye Kanunu” T.B.M.M’nde kabul edildi.

3 Nisan 1930 – Afet İnan, Atatürk’ün isteği ile Belediye Kanunu’nda kadınlara hak tanınması konusundaki ilk konferansını verişti.

3 Nisan 1930 – Atatürk’ün, Ankara’da Türkocakları Merkezi’nde Afet (İnan) Hanım’ın kadın haklarına dair konferansını izlemesi.

6 Nisan 1930 – Yarın gazetesi sorumlu müdürü Arif Oruç heyecan uyandırıcı yayın yapmaktan tutuklandı.

6 Nisan 1930 – Atatürk'ün, Çankaya'da Afgan Elçisi Gulâm Nabi Han'ın güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması: "...Türk ve Afgan milletleri arasında mevcut ilişkiler kuvvetlidir. Bu bozulmaz dostluk ve kardeşlik bağlarının her gün daha ziyade artacağını kabul ediyorum."

7 Nisan 1930 – Cumhuriyet gazetesi, CHP'ye İstanbul'da ilk kaydolan kadının Resmîye Hakkı Şinasi Hanım olduğunu yazıyordu.

8 Nisan 1930 – 1580 sayılı Belediyeler Kanununun çıkması (kadınlara da seçme hakkı tanınıyor).

9 Nisan 1930 – Hükümet Türk parasının değerini koruma hakkında bazı tedbirler öngören bir kararname yayınladı.

11 Nisan 1930 – Türk Kadınlar Birliği İstanbul'da Sultanahmet'te, kanunlarla kazanılan hakları kutlama amacıyla bir miting düzenledi.

12 Nisan 1930 – Atatürk'ün, Çankaya'da İtalya Büyükelçisi Pompeo Aloisi'nin güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

12/13 Nisan 1930 – Atatürk'ün, turne dolayısıyla Ankara'da bulunan Darülbeyaz (İstanbul Şehir Tiyatrosu) sanatçılarını Çiftlik'teki Marmara Köşkü'nde yemeğe daveti ve sanatçıların ayrılırken elini öpmek istemeleri üzerine söyledikleri: "Biz hepimiz milletvekili olabiliriz, bakan olabiliriz, hatta cumhurbaşkanı olabiliriz; ama hiçbirimiz sanatkâr olamayız. Böyle olunca sanatkâr el öpmez; sanatkârın eli öpülür!"

19 Nisan 1930 – Atatürk'ün, Çankaya'da Japon Büyükelçisi Yoshida'nın güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

21 Nisan 1930 – Atatürk'ün, Ankara'da Millî Sanayi Sergisi'ni ziyareti.

23 Nisan 1930 – Türk ocakları altıncı kurultayı 23 Nisan günü Türk ocakları genel merkezinin salonunda toplandı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

23 Nisan 1930 – Türk Ocakları kurultayında Aksaray delegesi olarak katılan Afet İnan, Atatürk'ün görevlendirmesiyle, Türk Tarihinin genişliğini ve derinliğini ortaya koyup **Türk Tarih Tezini** açıkladı. (Türk Tarih Kurumunun da, Türk Dil Kurumunun da KORUYUCU (Himaye edeni) Başkanı Atatürk'tür.) (AKI-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan) (**Atatürk'e göre Türk Tarih Tezi**; Türk ırkının kültür yurdu Orta Asya'dır. İlk çağlardan beri yüksek bir ziraat hayatına sahip olan, madenleri kullanan bu topluluk sonraları, Orta Asya'dan doğuya, güneye, batıya Hazar Denizi'nin kuzey ve güneyine yayıldı. Bu yayılma neticesinde Türk dili ve kültürü de yayıldı. Gittiği yerlerde yabancı dillere ve kültürlere tesir ettiği gibi, onlardan da tesirler aldı. (Afet İnan, ATATÜRK'ün Tarih Tezi, Belleten III, 10(1939), s. 245-246)

24 Nisan 1930 – TBMM'de Türkiye'de genel sağlık şartlarını koruma ve halk sağlığını düzeltmek amacıyla bir dizi temel hükmü içeren Umumi Hıfzısıhha Kanunu kabul edildi.

27 Nisan 1930 – Türk Ocakları Kurultayı Ankara'da toplandı.

27 Nisan 1930 – Atatürk'ün Türk Ocakları VI. Kurultayı toplantısına katılması. Atatürk'ün, Ankara'da Türkocakları VI. Kurultayı'nın çalışmalarını izlemesi.

28 Nisan 1930 – Türk Ocakları VI: Kurultayı'nın son gününde Türk Tarihi Tetkik Heyeti oluşturulması kararı alındı.

28 Nisan 1930 – Türk ocakları altıncı kurultayı son oturumunda Atatürk'ün direktifleriyle, Afet İnan tarafından Türk tarihinin araştırılması için 40 imzalı önerge sunuldu.

29 Nisan 1930 - İlk Türk Kadın Yargıçlar (Nezahet (Gürel), Beyhan Hanım) Asliye Mahkemesi üyeliğine atandı.

4 Mayıs 1930 – Cumhuriyet gazetesi, ilk kadın yargıcımız Beyhan Hanım'ın dün ilk defa mahkemeye çıktığını yazıyor ve fotoğrafını veriyordu. Haberde, Beyhan Hanım'ın ilk kadın avukatlardan olduğu, Birinci Ticaret Mahkemesi'nde işe başladığı belirtiliyordu.

8 Mayıs 1930 – Kırklareli'nde, Atatürk Heykeli'nin açılışı.

21 Mayıs 1930 – Türkiye ile Macaristan arasında Ankara'da Ticaret ve Seyrisefain Antlaşması imzalandı.

22 Mayıs 1930 – TBMM'de Askeri Ceza Kanunu kabul edildi.

22 Mayıs 1930 – Gazi Mustafa Kemal'e T.B.M.M'nce altın bir alfabe levhası sunuldu. (Bu Levha, Anıt – Kabir müzesindedir.)

22 Mayıs 1930 – Atatürk'ün manevi kızı Rukiye Ergin Jandarmam yüzbaşı Hüsnü Erkin ile Ankara Belediyesinde nikâhlandı. Düğünleri Dolmabahçe sarayında 22 Mayıs 1930 tarihinde yapıldı. (Atatürk törene katıldı ve Rukiye ile ilk dansı o yaptı.) (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

31 Mayıs 1930 – Atatürk'ün, Ankara civarında Gâvurkale'deki Eti harabelerinde incelemelerde bulunması.

31 Mayıs 1930 – Dolmabahçe Sarayı salonunda "Beynelmilel Turizm Kongresi" düzenlendi.

31 Mayıs 1930 – İstanbul'da Galata Köprüsü'nden müruriye (geçiş parası) kaldırıldı.

1 Haziran 1930 – Resmi ve özel bütün kurumlarda Arap harflerinin kullanılış izni sona erdi. (1 Kasım 1928 tarihli Yeni Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun gereğince, devlet muamelelerinde ve kayıtlarda tamamen yeni harfler kullanılmaya başlandı.)

1 Haziran 1930 – İstanbul'da Galata Köprüsü'nde 85 yıldır alınan geçiş ücreti kaldırıldı. İstanbul'da Galata Köprüsü'nden geçenlerden alınmakta olan ve 'müruriye' adı verilen geçiş ücreti kaldırıldı. Köprü 1845'te açıldığında, geçiş tarifesi yayalar için 5 para, hamallar için 10 para, yüklü arabalar için 5 kuruş, yüklü beygirler için 40 para, koyunlar için 3 para olarak belirlenmişti.

2 Haziran 1930 – Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, Orman Çiftliği'nde.

3 Haziran 1930 – Askerî ve Mülkî Emeklilik Kanunu kabul edildi.

4 Haziran 1930 – Mustafa Kemal **Türk Ocağı Türk Tarihi tetkik Heyeti**'ni kurdu. 16 kişilik bu heyet ilk toplantısını 4 Haziran 1930 senesinde Türk Ocağı merkez binasında Hamdullah Suphi Tanrıöver başkanlığında yaptı. 1931 Nisanında Türk ocakları kapatılınca, bu heyetinde tüzel kişiliği kayboldu.) (AKI-Kemal, C.4, Sinan Meydan)

4 Haziran 1930 – **Türk Tarihi Tetkik heyeti** Ankara'da ilk toplantısını yaptı. Ekip, 16 kişiden oluşuyordu. Heyet başkanlığına Tefik Bey (Bıyıklıoğlu) seçildi.

5 Haziran 1930 – Atatürk'ün, Çankaya'da, Çanakkale savaşları esnasında sağ kolunu kaybeden Fransız Generali Gouraud'u kabulü ve görüşme esnasında hazır bulunan Fransız Büyükelçisi Charles de Chambrun'a söyledikleri: "Türk topraklarında yatan onun şerefli kolu, memleketlerimiz arasında son derece kıymetli bir bağdır."

9 Haziran 1930 – Tütün tekeli hakkında kanun TBMM'de kabul edildi. T.B.M.M'de "Tütün İhisarı Kanunu" kabul edildi.

9 Haziran 1930 – Atatürk'ün, akşam trenle Ankara'dan İstanbul'a hareketi.

10 Haziran 1930 – Jandarma Kanunu kabul edildi.

10 Haziran 1930 – Kurtuluş Savaşı'nı desteklemiş olan Fransız yazarı Claude Farrere İstanbul'a geldi.

10 Haziran 1930 – Türkiye ile Yunanistan arasında, "Ahali Mübadelesi Antlaşması" imzalandı.

10 Haziran 1930 – Türkiye ve Yunanistan arasında ahali değişimi anlaşması yeniden imzalandı. Buna göre yerleşim tarihi ve doğum yılı ne olursa olsun tüm ahali "Lozan ile öngörülen yerli ahali" kapsamına alındı ve sorun çözüldü. (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

11 Haziran 1930 – TC Merkez Bankası Kuruluş Kanunu kabul edildi. T.B.M.M'de "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu" kabul edildi. Yasa ile banknot çıkarma hakkı, Maliye Bakanlığı'ndan alınarak Merkez Bankası'na verildi.

11 Haziran 1930 – Cumhuriyet Yönetiminin, banknot ihracı imtiyazının, kurulacak bir milli bankaya verilmesi konusundaki kararlılığı çerçevesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisince 11 Haziran 1930 tarih ve 1715 sayılı Kanun ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının kurulması kabul edilmiştir. Banka, gerekli hazırlıklar tamamlanarak 3 Ekim 1931 tarihinde faaliyete geçirilmiş ve banknot ihracı imtiyazı münhasıran Merkez Bankasına verilmiştir.

11 Haziran 1930 – Atatürk'ün, Ankara'dan İstanbul'a gelişi.

11 Haziran 1930 – Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, İstanbul'da halk arasında dolaştı.

12 Haziran 1930 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ertuğrul yatı ile Yalova'ya gidişi, yapılmakta olan köşk yapımı ile ilgili bilgi alması, akşam tekrar İstanbul'a dönüşü.

13 Haziran 1930 – Atatürk'ün, Dolmabahçe'den motorla Beylerbeyi Sarayı'na gidişi, akşama doğru Boğaziçi'nde bir gezinti yapması, akşam Sığırtmaç Mustafa'yı görmek üzere Şişli Sıhhat Yurdu'na gidişi. (Doktorlar, Sığırtmaç Mustafa'nın Hastane'den çıktığı söylemişlerdir). [Kocatürk]

15 Haziran 1930 – Sığırtmaç Mustafa'nın, Dolmabahçe Sarayı'na giderek Atatürk'ün elini öpmesi.

15 Haziran 1930 – Türkiye Cumhuriyeti ilk dış kredisini aldı. Amerikan Yardım Bankası'ndan sağlanan kredinin 10 milyon dolar olduğu açıklandı.

15 Haziran 1930 – Atatürk Yalova İskelesinde.

17 Haziran 1930 – Atatürk'ün, Ertuğrul yatıyla İstanbul'dan Yalova'ya gidişi.

20 Haziran 1930 – İran sınırından geçen eşkiya çetelerinin kışkırtması sonucu Zeylan bucağında ayaklanmalar başladı. (1930 Doğu Ayaklanması)

20 Haziran 1930 – Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile Yalova'dan İstanbul'a dönüşü.

26 Haziran 1930 – Maliye uzmanı Rist, Türk maliyesi hakkında hazırladığı raporu Maliye Bakanı Şükrü Saraçoğlu'na verdi.

26 Haziran 1930 – Atatürk, manevi kızlarından Rukiye Hanım'ın düğün törenine katıldılar.

30 Haziran 1930 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Yalova'ya gelişi.

1 Temmuz 1930 – Askeri birlikler eşkiyalık ve ayaklanma hareketlerinin baş gösterdiği Ağrı Dağı ve çevresini kuşatmaya başladı. 1926'dan beri bölgede yer yer görülen ayaklanmaları bastırmak üzere harekete geçen askeri birlikler, Ağrı Dağı ve çevresini kuşatmaya başladı.

11 Temmuz 1930 – Atatürk'ün, Yalova'dan İstanbul'a dönüşü.

12 Temmuz 1930 – Zeylan Bucağı'ndaki ayaklanmanın tamamıyla bastırıldığına ilişkin hükümet bildirisi yayımlandı.

12 Temmuz 1930 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Yalova'ya gidişi.

17 Temmuz 1930 – Atatürk Yalova'da.

18 Temmuz 1930 – Ankara Etnoğrafya Müzesi halka açıldı.

18 Temmuz 1930 – Ankara Etnoğrafya müzesi 18 Temmuz 1930 da halka açılmış ve 1938 Kasım ayında müzenin iç avlusu, geçici kabir olarak ayrılıncaya kadar açık kalmıştır. Atatürk'ün naşı, 1953'te Anıtkabir'e nakline kadar burada kalmıştır. Bu kısım halen Atatürk'ün anısına hürmeten sembolik bir kabir şeklinde korunmaktadır. 15 yıl süreyle Etnoğrafya Müzesi Anıtkabir işlevi görmüştür. Devlet başkanlarının, elçilerin, yabancı heyetlerin ve halkın ziyaret yeri olmuştur. Bu süre içinde müzede çalışmalar sürdürülmüş; 6-14.10.1956 tarihinde, Uluslararası Müzeler Haftası nedeniyle, gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra müze tekrar halkın ziyaretine açılmıştır. (Önceleri müzede inkılap tarihi ve resim şubelerinin bulunması milli eğitim bakanlığınca gerekli görüldüğünden, bu iki şube ile ilgili eserler de toplanmış, ancak daha sonra 22 eylül 1943 tarihli bir emir ile ilgili eserler dil ve tarih coğrafya fakültesine bağlı inkılap tarihi kürsüsüne devredilmiş ve 14 sayılı kararla enstitü tarafından müzeye bir şeref diploması verilmiştir. Sergilerden toplanan Türk ressamlarının eserleri ise önce gazi eğitim enstitüsüne, daha sonra ise İstanbul'da Resim ve Heykel Müzesi'ne devredilmiştir.)

21 Temmuz 1930 – Atatürk'ün, Yalova'da Tahran'a Elçi olarak atanan Hüsrev (Gerede) Bey'i kabulü ve Türk-İran ilişkileri ve dostluğu üzerine talimat vermesi: "Bugünkü Türkiye Cumhuriyeti ricali, mazinin mânâsız kör dövüşlerini bilir. Onu hiçbir sebep ve suretle, asla tekrar etmek istemez!"

22 Temmuz 1930 – Atatürk'ün, Yalova'da -Bulgar Basın Cemiyeti'nin Türk gazetecilerinden bir heyeti Sofya'ya daveti nedeniyle- Türk Basın Cemiyeti Başkanı Hakkı Tarık (Us)'a demeci.

24 Temmuz 1930 – Atatürk'ün, Lozan Barış Antlaşması'nın 7. yıldönümü nedeniyle Başbakan İsmet (İnönü) Paşa'ya telgrafı: "Lozan Antlaşması'nı imzaladığınız büyük günün şerefli hatırasını kutlar, bundan duyduğum iftiharlarımı takdim eder ve sevgi ile gözlerinizden öperim."

24 Temmuz 1930 – İsmet (İnönü) Paşa'nın Atatürk'ün kutlama telgrafına cevabı: "...Lozan büyük bir eserin ancak bir aynasıdır. Eseri yaratana ve takip edene bağlılığımız ebedîdir, aziz ve büyük Başkanımız!"

24 Temmuz 1930 – Atatürk'ün, Yalova'da kendisini ziyaret eden Fethi (Okyar) Bey'e çiftliklerini ve yapılmakta olan binaları gezdirmesi.

26 Temmuz 1930 – Başyazarlığını Selim Ragıp (Emeç) Bey'in yaptığı Son Posta Gazetesi İstanbul'da yayınlanmaya başladı.

26 Temmuz 1930 – Atatürk'ün, demiryolunun Sivas'a ulaşması nedeniyle Bayındırlık Bakanı Recep (Peker) Bey'e telgrafı: "Doğuya giden demiryolunun Sivas'a ulaşmasından pek memnun oldum. Sizinle beraber kıymetli mühendislerimizin, memleketin servet ve refahını yükseltecek olan bu mühim ve hayırlı işi başarmak hususundaki muvaffakiyetleri takdir ve tebrike değerdir."

28 Temmuz 1930 – Atatürk'ün, Yalova'da yakın arkadaşlarıyla sohbeti ve Fethi (Okyar) Bey'e söyledikleri: "...Memlekette muhalif bir parti kurmak lâzımdır. Böyle bir parti kurulursa Meclis'te münakaşa daha serbest olur. Meselâ, siz böyle bir partinin başına geçerseniz bildiklerinizi serbestçe Meclis'te söylersiniz; bu suretle uygulamada görülen birçok hataların önü alınmış olur." [Kocatürk]

29 Temmuz 1930 – Atatürk'ün gece Fethi (Okyar) Bey'le beraber, Ertuğrul yatı ile Yalova'dan İstanbul'a hareketi.

29 Temmuz 1930 – Atatürk Yalova'da Paris Büyükelçisi Fethi Bey'e muhalif bir parti kurmasını istediğini bildirdi. (Serbest Cumhuriyet Fırkası) 22 Temmuz'da Paris'ten İstanbul'a gelen Fethi Bey, 23 Temmuzdan itibaren 8 gün Yalova'da Atatürk'ün konuğu oldu. İstanbul'a birlikte döndüler. Bir günde Büyükdere'de Necmeddin Molla'nın evinde birlikte kaldılar. (Atatürk ve siyaset, Cevat Şenol)

30 Temmuz 1930 – Atatürk'ün, akşam Büyükdere'de Fethi (Okyar) Bey'in evine yemeğe gelişi ve sohbet esnasında bir sözü: "Sizin partinizin ismini buldum: Serbest Cumhuriyet Fırkası. Bu isme ne dersiniz?"

30 Temmuz 1930 – Atatürk'ün, sabah Yalova'dan İstanbul'a gelişi.

1 Ağustos 1930 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Yalova'ya gidişi.

1 Ağustos 1930 – Mustafa Kemal Yalova'ya geldi. (6 Ağustos'ta Fethi Bey geldi. Fethi Bey, Serbest Cumhuriyet Fırkası kurma işleriyle meşguldü. Cumhuriyet Halk Fırkası genel sekreteri Saffet Bey'de oradaydı.) (Atatürk ve siyaset, Cevat Şenol)

7 Ağustos 1930 – Atatürk'ün, akşam Yalova'da Denizyolları İşletmesi tarafından düzenlenen baloda İsmet (İnönü) ve Fethi (Okyar) Bey'e söyledikleri: "...Ben şimdi bir babayım. Siz ikiniz de benim evlâdımsınız. İkiniz arasında benim gözümde hiçbir fark yoktur. Benim istediğim sadece, memleket

işlerinin Büyük Millet Meclisi'nde açıkça tartışılmasıdır. Büyük Millet Meclisi'nde, Türk milletinin gözü önünde, açıkça konuşulmayacak hiçbir iş yoktur." [Kocatürk]

8 Ağustos 1930 – Bir ağacın kesilmemesi için raylı sistemle taşınan köşkün inşaatını izledi. (Afet İnan Hanımefendi ve Yunus Nadi Abaloğlu ile birlikte)

8 Ağustos 1930 – Saat 15.00'de Yalova Köşkü teknik personel nezaretinde 3 günde yürütülerek yerinden 5 metre uzağa çekildi. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

9 Ağustos 1930 – Görevinden istifa eden Paris Büyükelçisi Ali Fethi Bey (Okyar) yeni bir parti kurmak için temaslara başladı.

9 Ağustos 1930 – Cumhuriyet gazetesi, "Kadınlarımız hayatta muvaffak oluyorlar" diyerek İsmet Hanım'ın Sicil Müdürü olduğunu yazıyor ve fotoğrafını basıyordu.

9 Ağustos 1930 – Paris Büyükelçisi Fethi (Okyar) Bey'in, Atatürk'e yeni bir parti kurulması isteğiyle ilgili mektubu: "Cumhuriyet idaresinin memleketimizde ebedîleşmesi için, bir partili hükümet idaresi yerine tartışma hürriyetini kurmak ve hükümetten millet işleri hakkında ciddî hesap istemeyi temin etmek ve bu işlerde hata varsa herkesin gözü önünde cereyan edecek serbest tartışma sonucu düzeltmeye çalışmak gayelerinin gerçekleşmesine, Cumhuriyet'in kurucusu olmak sıfatıyla herkesten evvel Başkanımızın taraftar bulduklarına asla şüphe edemem. Cumhuriyet'in âşıkı olmak sıfatıyla bu gayelerin gerçekleşmesi mukaddes emelimdir. Bu sebeple tam ve gerçek cumhuriyetçi ve bütün anlamıyla lâik ve fakat Cumhuriyet Halk Partisi'nin malî ve iktisadî ve iç ve dış siyasetlerinin bir çok noktalarına karşı bulunan ayrı bir parti ile siyasî mücadele sahnesine atılmak kararındayım. Bu siyasî kararımın ne yolda yorumlanacağını bilmek lüzumunu hissediyorum. Cevabınızı bekler ve en derin kalbî sevgilerimle beraber hürmet ve saygılarımı sunarım."

10 Ağustos 1930 – Atatürk'ün, yeni bir parti kurulması isteği hakkında Fethi Bey'in 9.8.1930 tarihli mektubuna cevabı: "Büyük Millet Meclisi'nde ve millet karşısında, millet işlerinin serbest münakaşası ve iyi niyet sahibi kişilerin ve partilerin düşüncelerini ortaya koyarak, milletin yüksek menfaatlerini aramaları benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir. Memnuniyetle tekrar görüyorum ki, lâik cumhuriyet esasında beraberiz. Zaten benim siyasî hayatta bir taraflı olarak daima aradığım ve arayacağım temel budur. Bu nedenle Büyük Meclisle aynı temele dayanan yeni bir partinin faaliyete geçerek millet işlerini serbest münakaşa etmesini cumhuriyetin esaslarından sayarım!"

10 Ağustos 1930 – Atatürk'ün, akşam Yalova'da arkadaşlarıyla sohbeti ve söyledikleri: "Lâzımdır ki insanlar evvela siyasî rengini, reyini ve kararını açık ve milletçe anlaşılır tarzda ifade etsin. Merdane, namuskârane hareket budur. Fethi Beyefendi ancak bu tarzda hareket edebilir arkadaşlardandır ve böyle hareket etmiştir. Açık ve doğru hareket etmek ve bu suretle Türk'ün yüksek siyasî kurumunu, Cumhuriyeti yükseltmek... Bugünün Türk toplumu, mazinin en derin uygarlıklarında kuruculuk iddia eden bu Türk milletinin bugünkü çocukları, açık ve doğru yolu bulmuşlardır!"

10 Ağustos 1930 – "Yürüyen köşk" haberi 10 Ağustos 1930 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlandı. Mustafa Kemal eleştirileri anlayışla karşıladı. Ama, devletin başka işi yok mu diyenlere şu yanıtı verdi: "O çınar ağacı devlettir!"

11 Ağustos 1930 – İran, Türkiye'nin doğudaki olaylarla ilgili olarak çalışma teklifini kabul etti.

12 Ağustos 1930 – **Serbest Cumhuriyet Fırkası kuruldu.** Fethi Okyar başkanlığa getirildi. Fethi Bey'in genel başkanlığında Serbest Cumhuriyet Partisi'nin kuruluşu. Fethi Bey'in öncülük ettiği ve aralarında Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan istifa etmiş 15 milletvekilinin bulunduğu Serbest Cumhuriyet Fırkası kuruldu. Ağaoğlu Ahmet (Agayef), Nuri Conker gibi isimlerin yer aldığı partinin danışıklı olduğu yolunda söylentiler yayıldı.

12 Ağustos 1930 – Serbest Cumhuriyet Fırkası, danışıklı ancak acele vaziyette resmen ve hukuken Fethi Bey'in İstanbul Valiliği'ne gönderdiği dilekçe ile kuruldu. (Cumhuriyet gazetesi, 13.8.1930; Hakimiyet-i Milliye Gazetesi, 13.8.1930)

12 Ağustos 1930 – Serbest Cumhuriyet Fırkası kuruldu. (Lideri Fethi (Okyar) Gericilerin Fırka'ya sızması sonucu, Fırka **17 Kasım 1930**'da kendi kendini feshetti.)

20 Ağustos 1930 – Atatürk'ün, Yalova'da gece sofrada arkadaşlarına söyledikleri: "Milletin, şahıslara kendini unutacak ve kendini kaptıracak kadar tutkun olması iyi netice vermez. Bunun tarihte misalleri çoktur."

23 Ağustos 1930 – Atatürk'ün, Yalova'da gece sofrada söyledikleri: "...Biz bu müesseseyi (cumhuriyeti) hacılara, hocalara terk etmek için meydana getirmediğimiz. Tarihi, Octave'a bırakamayız. ...Cumhuriyet müessesesinin bir müstebit eline geçeceğini mezarımda bile duysam, millete karşı haykırmak isterim. ..Cumhuriyetin milletin kalbinde kök saldığını görmek, yegâne emelimdir."

28 Ağustos 1930 – Edirne'de hükümetin kuruluşuna izin vermediği Türk Cumhuriyet Amele ve Çiftçi Partisi girişimi sonuçsuz kaldı.

31 Ağustos 1930 – Vilayet ve şehremanetinin birleştirilmesi hakkındaki kanun uygulamaya konuldu. Buna göre, vali aynı zamanda belediye başkanı oldu.

1 Eylül 1930 – Atatürk'ün, demiryolunun Sivas'a ulaşması nedeniyle Başbakan İsmet (İnönü) Paşa'ya telgrafı: "...Demiryolu ağının Sivas'a ulaşması münasebetiyle bu sahada da elde edilen parlak başarı, milletin yüksek anlayış ve kabiliyetinin ve başkanı bulunduğunuz Hükümet'in takdire değer çalışmasının eseridir."

2 Eylül 1930 – Atatürk'ün, Prof. Sadri Maksudi (Arsal) Bey'in "Türk Dili için" adlı kitabına yazdıkları: "Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî hissin gelişmesinde başlıca etkidir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil, şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır!"

2 Eylül 1930 – Mustafa Kemal; "Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, **dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.**" (Utkan Kocatürk, Atatürk ve [Devrim](#) Kronolojisi, 1973, s.326-327)

5 Eylül 1930 – Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın önderi Ali Fethi Bey'in İzmir'e gelişi sırasında olaylar oldu.

5 Eylül 1930 – Halk Fırkası'nın binası taşlandı. Olaylar sırasında iki kişi öldü, yaralananlar oldu.

5 Eylül 1930 – Serbest Cumhuriyet Fırkası lideri Fethi Bey'in 4 Eylül'de İzmir'e gelişinden sonra, bazı kişiler gösteri yaparak Cumhuriyet Halk Fırkası binasını ve Anadolu gazetesi idarehanesini taşladılar.

5 Eylül 1930 – Atatürk'ün, Yalova'dan İstanbul'a dönüşü.

6 Eylül 1930 – Atatürk'ün, İstanbul'da bir gezinti yapması, Gülhane Parkı'nda İsmet İnönü Paşa ve Kılıç Ali ile birlikte halk arasında bir süre dinlenişi, akşam üzeri Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

8 Eylül 1930 – Fethi Bey'in Manisa'da yaptığı konuşmada olaylar oldu.

8 Eylül 1930 – Cumhurbaşkanlığı Makamı'nın bildirisi: "Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Hazretleri'nin yeni Serbest Cumhuriyet Fırkası'na karşı Devlet Başkanı olarak vaziyetleri, kendi açık mektuplarında belirtilmiştir. Buna rağmen, şurada burada açıkça veya ima yoluyla Reiscumhur Hazretleri'nin yeni parti ile beraber olduğu halka ifade edilmekte ve yayılmaktadır. Bu gibi ifade ve haberler gerçeğe tamamen ve kesin şekilde aykırıdır."

9 Eylül 1930 – Yunus Nadi Bey'in, Cumhuriyet gazetesinde "Serbest Cumhuriyet Partisi Başkanı Fethi Bey'in İzmir seyahati esnasında Cumhuriyet Halk Partisi aleyhine gelişen gösteriler nedeniyle" Atatürk'ten bir açıklama yapmasını isteyen mektubu.

10 Eylül 1930 – Cumhurbaşkanı Atatürk'ün, Yunus Nadi Bey'in Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 9 Eylül 1930 tarihli mektubuna cevabı: "Cumhuriyet gazetesinde bana hitaben yazılan açık mektubu okudum. Bu mektupta, son günlerde İzmir'de meydana gelen olaylar işaret olunarak, beni Cumhuriyet Halk Partisi'nden başka partilerin kendilerine mal etmeye çalıştıkları görüldüğünden söz edilerek durumun aydınlatılması için gerçeğin ifadesi isteniyor. Ben, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Genel Başkanım. Cumhuriyet Halk Partisi, Anadolu'ya ilk ayak bastığım andan itibaren kurulup benimle çalışan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nden doğmuştur. Bu örgüte tarihen bağlıyım. Bu bağı çözmek için hiçbir sebep ve lüzum yoktur ve olamaz!"

13 Eylül 1930 – Atatürk'ün, Bakanlar Kurulu'nun teklifiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni, hükümetin millî para siyasetine yön vermek üzere 22 Eylül 1930 günü, olağanüstü toplantıya çağırması.

14 Eylül 1930 – Atatürk'ün, Sakarya motoru ile Boğaziçi'nde bir gezinti yapmasını takiben gece Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

14 Eylül 1930 – Son Posta gazetesi sorumlu müdürü Selim Ragıp Bey (Emeç) tutuklandı.

17 Eylül 1930 – Türkiye – Lituanya Dostluk Antlaşması Moskova'da imzalandı.

18 Eylül 1930 – Vecihi Hürkuş "Vecihi XIV" uçağını yaptı ve 30 Eylül'de 15 dakika İstanbul'da uçurup Ankara'ya gitti. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

19 Eylül 1930 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya hareketi.

20 Eylül 1930 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

22 Eylül 1930 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin olağanüstü toplantısında Başbakan İsmet Paşa'nın millî para siyaseti ve doğu olayları hakkındaki konuşmasını izlemesi.

24 Eylül 1930 – Fethi Bey, Gümüşhane mebusu olarak TBMM'ye girdi.

24 Eylül 1930 – Adana'da Ahali Cumhuriyet Fırkası kuruldu.

25 Eylül 1930 – Atatürk'ün, kendisine ömür boyu cumhurbaşkanlığı teklifi söylentileri üzerine gazetecilere demeci: “Siz ve kamuoyu bilmelisiniz ki, bu yoldaki teklifler hoşuma gitmemiştir ve gitmez! Dedığınız gibi bir teklifi, benim idealimi cidden rencide eden bir mânada telâkki ederim.”

25 Eylül 1930 – İsmet Paşa'nın Başbakanlıktan istifası.

26 Eylül 1930 – Yeni kabinenin tekrar İsmet (İnönü) Paşa tarafından kuruluşu.

26 Eylül 1930 – Orhan Kemal'in babası Abdülkadir Kemali “Ahali Cumhuriyet Fırkasını” kurdu.

27 Eylül 1930 – İsmet Paşa'nın kurduğu yeni hükümet çalışmalarına başladı.

27 Eylül 1930 – Atatürk'ün demeci: “...Eğer İsmet Paşa hükümet kurmayı kabulden kesinlikle kaçınınsaydı, Başbakanlığı bizzat üstlenmekten başka çare kalmazdı. Ya ben ya İsmet Paşa!”

30 Eylül 1930 – İlk sivil tayyarecilerimizden Vecihi Bey, kendi yaptığı tayyaresiyle Göztepe'den Yeşilköy'e uçtu. Vecihi Bey, Anadolu halkına ilk uçak gezilerini yapma olanağı da sağlamıştı.

30 Eylül 1930 – Cumhuriyet gazetesi, Behice Hanım'ın eğitimini tamamlayarak Cumhuriyetin ilk kadastro mühendisi olarak atandığını yazıyordu.

3 Ekim 1930 – Atatürk'ün, Cumhuriyet gazetesine demeci: “...Milletin umumî eğilimi benim şu veya bu zorunluluk karşısında başbakan olmamı gerektirirse bu vazifeyi tam bir tevazu ve minnetle yapmaya hazırım!”

5 Ekim 1930 – Türkiye'nin de katıldığı Birinci Balkan Konferansı Atina'da başladı.

5 Ekim 1930 – Atina'da Birinci Balkan Konferansı yapıldı. Bu konferansa Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya, Yugoslavya, Yunanistan ve Türkiye katılmıştı.

6 Ekim 1930 – I. Balkan Konferansı Atina'da toplandı. Balkan Konferansları 1930'da başladı. İlk konferans Atina'da, ikincisi İstanbul'da, üçüncüsü Bükreş'te, dördüncüsü de [Selanik](#)'te oldu ve 1934 yılında imzalandı.

6 Ekim 1930 – Atatürk'ün, İstanbul'un kurtuluşunun 7. yıldönümü nedeniyle İstanbul Valisi Muhittin (Üstündağ) Bey'in şehir adına gönderdiği saygı ve bağlılık telgrafına cevabı: “...İstanbul halkının sevincine bütün kalbimle iştirak ederim. Hakkımda gösterilen hislerden de pek minnettirim.”

6 Ekim 1930 – Atatürk'ün, Çankaya'da İngiltere'nin Irak Komiseri Hempres'i kabulü.

9 Ekim 1930 – Safiye Ayla Mullen Ruj'da konser vermeye başladı.

12 Ekim 1930 – Balkan Atletizm Şampiyonası'nda Türkiye 15 puanla 5. oldu.

12 Ekim 1930 – Mustafa Kemal öğle yemeğini dişlerini tedavi eden diş hekiminin (Musevi asıllı diş hekimi Sami Günzberg) muayenehanesinde yedi. Diş protezini de o yapmaktaydı. Ölçüler Fransa'ya gönderildi. Alt çene protezi Kılıç Ali'nin oğlu tarafından Anıtkabir Komutanlığına, altın dökümlü üst çene ise Şişli Atatürk müzesindedir.) (Sonsuza Yolculuk, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

15 Ekim 1930 – Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın da katıldığı belediye seçimlerinde yer yer olaylar çıktı. Yeni partinin bazı üyeleri tutuklandı.

16 Ekim 1930 – Atatürk'ün, Çankaya'da Romanya Elçisi Jean Çarp ve Yugoslavya Elçisi Nechich'in güven mektuplarını kabulü ve Elçilerin söylevlerine cevap konuşmaları.

25 Ekim 1930 – Atatürk'ün, Çankaya'da İsveç Elçisi M.de Heidenstan ve Irak Elçisi Naci Şevket Bey'in güven mektuplarını kabulü ve Elçilerin söylevlerine cevap konuşmaları.

26 Ekim 1930 – Yunanistan başbakanı Elefterios Venizelos resmi bir ziyaret için Türkiye'ye geldi.

27 Ekim 1930 – Yunan Başbakanı Venizelos Ankara'da Atatürk'ü ziyaret etti.

27 Ekim 1930 – Atatürk'ün, Ankara'ya gelen Yunanistan Başbakanı Venizelos ve Dışişleri Bakanı Mihalakopulos'u kabulü, görüşmesi ve bir sözü: "Üzücü mazi, ebediyen kapanacaktır. Artık aramızda harp olmayacaktır."

28 Ekim 1930 – Atatürk'ün, Ankara'ya gelen Macar Başbakanı K. Bethlen'i kabulü.

29 Ekim 1930 – Ankara'daki Cumhuriyet Bayramı törenleri.

29 Ekim 1930 – Yunan Kralı Venizelos ve Macar Başbakanı Berthler Mustafa Kemal Atatürk'ü ziyaret etti.

29 Ekim 1930 – Atatürk'ün, Cumhuriyetin 7. yıldönümü nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kutlamaları kabulü, daha sonra Ankara'da geçit törenini izlemesi (Töreni Yunanistan Başbakanı Venizelos, Dışişleri Bakanı Mihalakopulos ve Macar Başbakanı Bethlen de misafir olarak izlemiştir).

29 Ekim 1930 – Atatürk, Ankara'da, Cumhuriyet Bayramı kutlamaları sebebiyle, Yunan Başbakanı Elevation Venizelos onuruna verilen davete katıldı.

30 Ekim 1930 – İzmir'deki sel afetinde 117 kişi boğuldu, 690 ev yıkıldı ve 2000 vatandaş açığa kaldı.

30 Ekim 1930 – Atatürk'ün, Ankara Türkocağı'nda tertiplenen Cumhuriyet balosunda, misafir Yunan gazetecilerinin ricası üzerine demeci: "Yunan gazetecilerini burada görmekle bahtiyarım. Yaklaşma temininde basının rolü çok kıymetlidir."

30 Ekim 1930 – Türk-Yunan ilişkileri: Venizelos'un, 27-31 Ekim 1930'da Ankara'yı ziyareti sırasında 30 Ekim 1930 tarihli dostluk, tarafsızlık, uzlaşma ve hakem anlaşması imzalandı.

30 Ekim 1930 – Türkiye ile Yunanistan arasında üç anlaşma imzalandı.

30 Ekim 1930 – **Yerleşik ahali sorununun çözümü** ile Türkiye ve Yunanistan arasında dostluk gelişme gösterdi. 30 Ekim'de Venizelos Türkiye'ye geldi ve 3 anlaşma imzalandı. (1.Dostluk , tarafsızlık, uzlaşma ve hakemlik anlaşması. 2. Deniz kuvvetlerinin sınırlandırılması protokolü. 3. İkamet, ticaret ve seyrüsefer sözleşmesi.) (1931 Ekim'inde Başbakan İsmet İnönü ve dışişleri bakanı Tefik Rüştü Aras iade-i ziyaret ile Yunanistan'ı ziyaret etti.) (1954 yılına kadar ilişkiler bu sıcaklıkta devam etti.) (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

31 Ekim 1930 – Atatürk'ün, Ankara Musiki Muallim Mektebi'nde Ekrem Zeki Bey'in konserini izlemesi.

1 Kasım 1930 – Mustafa Kemal'in Türkiye Büyük Millet Meclisinin üçüncü dönem dördüncü toplantı yılını açış konuşması: "... Geçen senenin önemli olaylarından biri de Sivas'a demiryolunun ulaşmasıdır.

Bu kadar müşkülât içinde vatani bir misli daha genişletmeye ve kuvvetlendirmeye yardımcı olan bu eserin gelecekte Türk milleti tarafından şükranla anılacağına eminim!...”

2 Kasım 1930 – Bir deniz yolculuğu yapmakta olan Bulgar Kralı III. Boris’in Atatürk’e telgrafı: “Sofya’dan çekilen bir telgraf, zât-ı devletlerinin, Kraliçe’yi ve beni nazikâne davet haberini verdi. Bu lütufkârlıktan pek derin bir şekilde memnun olduk. Bu davete uyamadığımızdan cidden üzgünüz. Son günlerdeki fırtınalar, seyahatimizin uzamasına sebep olduğundan Boğaziçi’ni, büyük üzüntülerle gece geçmek mecburiyetinde kaldık.”

2 Kasım 1930 – Atatürk’ün, Bulgar Kralı III. Boris’in telgrafına cevabı: “Fırtına dolayısıyla vuku bulan gecikmenin siz ve Kraliçe Hazretleri’nin biraz istirahatlerine mani olduğundan ben de pek üzgünüm.”

8 Kasım 1930 – Atatürk’ün, Çankaya’da Mısır Elçisi Abdülmalik Hamza, Polonya Elçisi Kazimierz Olszowsky ve Norveç Elçisi Bentzon’un güven mektuplarını kabulü ve Elçilerin söylevlerine cevap konuşmaları.

9 Kasım 1930 – Atatürk’ün, Ankara’ya gelen Amerika İktisat Bakanlığı Müsteşarı Klein’ı kabulü.

11 Kasım 1930 – Fox Film Şirketi, Ankara Gazi Çiftliği’ni filme aldı. Atatürk’ün, Fox Film Şirketi tarafından Ankara Gazi Orman Çiftliği’nin filme alınması nedeniyle Amerikan milletine hitaben bir konuşma yapması: “...Türk milleti, tabiatı gereği demokrattır. ..Esas hamuru demokrasi olan Türk milleti, demokrasinin kendisi olduğunu ispat etmiş olan Amerikalılara derin ve kuvvetli bir dostluk hisseder. Ümit ederim ki bu gözlem, iki millet arasındaki dostluğu kökleştirecektir. Yalnız bu kadarla kalmayacaktır, belki bütün insanlığı birbirini sevmeye ve bu müşterek sevgiye mâni olan mazi hurafelerini silmeye, dünyayı barış ve huzur alanına sokmaya vesile olacaktır.”

11 Kasım 1930 – Atatürk kendisiyle görüşen ABD Ticaret müsteşarı Julius Klein’a şöyle diyordu; “Türk milleti yaratılış bakımından **demokrattır**. Eğer bu gerçek şimdiye kadar medeni insanlık tarafından tamamiyle anlaşılammış bulunuyorsa bunun sebeplerini, muhterem sefiriniz, Osmanlı İmparatorluğunun son devirlerini anlatarak çok güzel izah ettiler.” (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.371)

16 Kasım 1930 – Fethi (Okyar) Bey’in, Serbest Cumhuriyet Partisi’nin kendisini kapattığına dair bildirgeyi Atatürk’ün bilgisine sunması. (Kapatma bildirgesi 17 Kasım 1930 günü ilân edilmiştir).

17 Kasım 1930 – Serbest Cumhuriyet Fırkası kendini feshetti. (Kuruluş: 12 Ağustos 1930).

17 Kasım 1930 – Fethi Bey, 12 Ağustos 1930’da kendisinin, Atatürk’ün isteği ve desteğiyle kurduğu Serbest Cumhuriyet Fırkasını olumsuz gelişmeler üzerine kapattı.

17 Kasım 1930 – Atatürk’ün, yurt gezisine çıkmak üzere trenle Ankara’dan Kayseri’ye hareketi.

18 Kasım 1930 – Atatürk’ün, Ankara’dan Kayseri’ye gelişi, şehirde Belediye’yi, Komutanlığı, Cumhuriyet Halk Partisi’ni ve Lise’yi ziyareti.

18 Kasım 1930 – Atatürk Kayseri Lisesi’nde

19 Kasım 1930 – Atatürk, beraberinde Şükrü Kaya Bey, Recep Peker Bey ve Kılıç Ali ile Kayseri Erkek lisesini ziyaret etti.

19 Kasım 1930 – Atatürk'ün, saat 14.30'da trenle Kayseri'den Sivas'a hareketi.

20 Kasım 1930 – Atatürk'ün, Kayseri'den Sivas'a gelişi, şehirde ziyaret ve incelemeleri ve Lise binasında Sivas Kongresi'nin toplandığı tarihî salonu ziyaretini takiben okul'un şeref defterine yazdıkları: "Bugün de aynı duygulanma, aynı kuvvetle devam ediyor!"

20 Kasım 1930 – Atatürk Sivas Kız Muallim Mektebi (Öğretmen Okulu)'nde, Sivas Lisesi'nde

21 Kasım 1930 – Atatürk'ün, Sivas'tan Tokat'a gelişi.

21 Kasım 1930 – Atatürk Amasya Orta Mektebi (Ortaokulu)'nde.

22 Kasım 1930 – Atatürk'ün Turhal ve Amasya'yı ziyaretleri.

22 Kasım 1930 – Atatürk, Turhal, Tokat'ta.

22 Kasım 1930 – Atatürk, Amasya Müftüsü Abdurrahman Kamil Efendi ile görüştü.

22 Kasım 1930 – Atatürk Amasya'da belediye binasını ziyaret etti.

22 Kasım 1930 – Atatürk'ün, saat 21.00'de Amasya'dan Samsun'a gelişi.

23 Kasım 1930 – Atatürk'ün, Samsun'da ziyaret ve incelemeleri.

24 Kasım 1930 – Atatürk'ün, Samsun'dan Çarşamba'ya gidişi, ilçede ziyaret ve incelemeleri, Türkocağı hatıra defterine yazdıkları: "Çarşamba Türkocağı'nda tanıdığım gençlik iftihara lâyıktır."

24 Kasım 1930 – Atatürk'ün, akşam Çarşamba'dan Samsun'a dönüşü.

26 Kasım 1930 – Atatürk'ün, Samsun'da Vilâyet'i, Belediye'yi, Lise'yi ve Türkocağı'nı ziyareti, gece Ege vapuruyla Trabzon'a hareketi.

26 Kasım 1930 – Atatürk'ün, Samsun Türkocağı'ndan ayrılırken söyledikleri: "Milletin kıymetli ve seçkin gençleriyle konuşmak benim için saadettir. Bu saadeti uzatmak isterdim; fakat vapuru bekletmemek lâzım. Çok memnun oldum."

26 Kasım 1930 – Atatürk Samsun Lisesi'nde

27 Kasım 1930 – Atatürk'ün İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve Kılıç Ali ile, Ege vapuruyla Samsun'dan Trabzon'a gelişi ve şehirde bazı ziyaretlerde bulunması.

27-29 Kasım 1930 – Atatürk'ün Trabzon'u ikinci ziyareti. 27–29 Kasım 1930 tarihlerinde Trabzon'u ikinci kez onurlandırdığında da Eski Türk Ocağı binasında ağırlandı.

28 Kasım 1930 – Atatürk'ün, Trabzon Cumhuriyet Halk Partisi'ni ziyareti ve konuşması: "...Her an tarihe karşı, cihana karşı hareketimizin hesabını verebilecek bir vaziyette bulunmak lâzımdır!"

29 Kasım 1930 – Atatürk ve beraberindekiler öğleden sonra Trabzon'dan İstanbul'a Ege Vapuru ile hareket ettiler.

30 Kasım 1930 – Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği “Ses Kraliçesi” yarışmasını Hudadat Şakir Hanım kazandı.

30 Kasım 1930 – Paris’teki bir film şirketinin düzenlediği uluslararası ses yarışmasının Türkiye bölümü, Cumhuriyet gazetesince gerçekleştirildi. Yarışmaya katılan 38 kişiden Hudadat Şakir Hanım, 20 Jüri üyesinden 16’sının oyuyla “Türkiye Ses Kraliçesi” seçildi.

1 Aralık 1930 – Atatürk’ün Ege vapuruyla Trabzon’dan İstanbul’a gelişi.

2 Aralık 1930 – Atatürk’ün, İstanbul’da Harp Akademisi, Harp Okulu, Mülkiye ve Galatasaray Lisesi’ni ziyaretleri.

2 Aralık 1930 – Atatürk Harbiye Mektebi (Harp Okulu)’nde, Harp Akademisi’nde, Galatasaray Lisesi’nde ve Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Fakültesi)’nde.

3 Aralık 1930 – Atatürk’ün, Fox Film Şirketi tarafından Ankara Gazi Orman Çiftliği’nde çevrilen - kendisinin de Amerikan milletine demecini içeren- filmi beraberinde Makbule Atadan Hanım, Afet İnan hanım ve Şükrü Kaya bey ile Elhamra Sineması’nda izlemesi.

4 Aralık 1930 – Atatürk’ün, İstanbul’dan Yalova’ya gidişi, akşam tekrar İstanbul’a dönüşü.

7 Aralık 1930 – Atatürk diş hekiminin (Sami Günzberg) muayenehanesine gitti. (Sonsuza Yolculuk, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

13 Aralık 1930 – Atatürk diş hekiminin (Sami Günzberg) muayenehanesine gitti. (Sonsuza Yolculuk, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

13 Aralık 1930 – Milli İktisat ve Tasarruf Haftası tüm yurttta başladı.

14 Aralık 1930 – Atatürk’ün, Galatasaray Lisesi’ne imzalı resmini göndermesi. [Kocatürk]

14 Aralık 1930 – Atatürk’ün, İstanbul’da Cerrahpaşa ve Haseki Hastanelerini ziyareti, ilgililerden bilgi alışı ve Cerrahpaşa Hastanesi şeref defterine yazdıkları: “Gördüklerimden memnun oldum. Temizlik, intizam, ciddî çalışma takdire değerdir.”

15 Aralık 1930 – Atatürk’ün, İstanbul Darülfünunu’nu ziyareti, gençlik tarafından heyecanla karşılanması.

15 Aralık 1930 – Darülfünun hatıra defterine yazdıkları: “İstanbul Darülfünunu’nda yüksek profesörler ve kıymetli gençlerle yakından tanıştığımдан çok memnun oldum. İlim sembolü olan bu yüksek kuruluşumuzun büyük hizmetleriyle iftihar edeceğimize şüphe yoktur!” Kaynak: İstanbul Üniversitesi istanbul.edu.tr

15 Aralık 1930 – Atatürk’ün Avrupa’ya Tarih Tahsiline (Öğrenimine) Gidecek Talebeleri (Öğrencileri) Kabulü

16 Aralık 1930 – Atatürk’ün, İstanbul’da bazı fabrikaları gezerek incelemelerde bulunması.

17 Aralık 1930 – Atatürk’ün, İstanbul’da Mezbaha’yı, Darülaceze’yi, Deri Fabrikası ve Kâhtane köyünü ziyareti.

18 Aralık 1930 – Atatürk'ün, İstanbul'da Kolordu Komutanlığı, Vilâyet, Belediye, Cumhuriyet Halk Partisi il merkezini ve Türkocağı'nı ziyareti, Türkocağı konferans salonunda gençlere seslenişi: "...Cumhuriyeti, onun gereklerini yüksek sesle anlatınız. Cumhuriyet ilkelerini sevdiniz. Bunu kalplere yerleştirmek için hiçbir fırsatı ihmal etmeyiniz!"

18 Aralık 1930 – Atatürk İstanbul Türk Ocağını ziyaret etti, gençlerle sohbetlerde bulundu.

19 Aralık 1930 – Atatürk'ün, Alpullu, Kırklareli ve Edirne'yi ziyaret etmek üzere akşam İstanbul'dan Trakya'ya hareketi.

20 Aralık 1930 – Atatürk'ün, öğleye doğru Alpullu'ya gelişi, Şeker Fabrikası'nı ziyareti.

20 Aralık 1930 – Fabrika'nın hatıra defterine yazdıkları: "...Memleketimizin her müsait bölgesinde şeker fabrikalarının çoğalması ve bu suretle memleketin şeker ihtiyacının temini, mühim hedeflerimiz arasında tanınmalıdır!"

20 Aralık 1930 – Atatürk'ün, öğleden sonra saat 15.00'te Kırklareli'ne gelişi, Vilâyet'i, Süvari Tümen Komutanlığını, Belediye'yi ve Cumhuriyet Halk Partisi Vilâyet Merkezi'ni ziyareti ve konuşması: "...Cumhuriyetin temelini lâik bir dünya görüşüne dayalı olduğu hiçbir zaman unutulmamalı ve bu gerçek gözden kaçmamalıdır. Zira Türk halkı teokratik yönetimden çok ıstırap çekmiştir. Geri kalışının nedenleri arasında bunun önemli bir yeri vardır."

20 Aralık 1930 – Atatürk'ün, Kırklareli Cumhuriyet Halk Partisi Vilâyet Merkezi'nin hatıra defterine yazdıkları: "...Cumhuriyet Halk Partisi mensuplarının halkçılık, devletçilik kavramlarını çok güzel anlamış olduklarını en iyi açıklayan sözler, köylü ve çiftçilerin ağızlarından işitiliyor. Gördüklerimden ve işittiklerimden pek ziyade memnunum."

21 Aralık 1930 – Ahali Cumhuriyet Fırkası bakanlar kurulu kararıyla feshedildi.

21 Aralık 1930 – Atatürk'ün, öğleden sonra Kırklareli Türkocağı'nı ziyareti ve konuşması: "...Her ulus devlet hayatında, fikir hayatında ve ekonomik hayatta bir şeyler yapar; bir şeyler yaratır, işte bu üç hayatın toplamından meydana gelen değerlere 'hars' ya da 'kültür' denir."

21 Aralık 1930 – Atatürk Kırklareli Ziya Gökalp İlk Mektebi (İlkokulu)'nde.

21 Aralık 1930 – Atatürk'ün, Kırklareli Türkocağı hatıra defterine yazdıkları: "Kırklareli Türkocağı'nda çok kıymetli arkadaşlarla geçirdiğim zamanın hatırasını ölmez hislerle saklayacağım."

21 Aralık 1930 – Atatürk'ün, saat 15.30'da Kırklareli'nden hareketle yolda Çorlu'ya uğrayarak saat 17.30'da Edirne'ye gelişi.

22-25 Aralık 1930 – Atatürk Edirne'de.

22 Aralık 1930 – Atatürk'ün, Edirne Cumhuriyet Halk Partisi Merkezi'ni ziyareti ve heyetlerle görüşmesi.

23 Aralık 1930 – Menemen'de İnkılaplar aleyhine ayaklanma çıktı. Öğretmen yedek subay Kubilay şehit edildi. Menemen'de, Kubilây adlı yedek subay öğretmenin, bir kısım gericiler tarafından şehit edilmesi.

23 Aralık 1930 – Menemen’de Cumhuriyet karşıtı olayda yedek subaylığını yapmakta olan öğretmen Kubilay şeriat isteyenler tarafından öldürüldü. Genç Cumhuriyet rejiminin 1925 yılındaki Şeyh Sait isyanından sonra tanık olduğu ikinci önemli irtica olayı, “Menemen Olayı – Kubilay Olayı” olarak tarihe geçti. Menemen olayının izleri toplumsal bellekten hiç silinmedi. Kubilay “devrim şehidi” olarak simgeleşti.

23 Aralık 1930 – Atatürk’ün, Edirne’de özel girişime ait Çeltik İşletmesi’ni, pirinç tarlalarını gezişi ve köylülerle görüşmesi.

23 Aralık 1930 – Türkiye ile Yunanistan arasında, nüfus mübadelesi gerçekleştirildi.

24 Aralık 1930 – Atatürk’ün, Edirne’de bazı okulları ve Belediye’yi ziyareti, incelemelerde bulunması.

24 Aralık 1930 – Atatürk’ün Edime Mekteplerini (Okullarını), Atatürk Edirne İlköğretim okulunu, Edirne Kız Muallim Mektebi (Öğretmen Okulu)’nu, Edime Erkek Muallim Mektebi (Öğretmen Okulu)’nu, Edime Erkek Lisesi’ni, Edime Orta Mektebi (Ortaokulu)’ni, Edime Erkek Yatı Mektebini (Ortaokulunu) ve Edime Sanayi Mektebi (Sanat Okulu)’nu ziyareti.

25 Aralık 1930 – Atatürk’ün, sabah Edirne Türk Ocağı’ni ziyareti, gençlerle görüşmesi, gösterdikleri içten duygu ve sevgi gösterileri nedeniyle Edirnelilere teşekkürü.

25 Aralık 1930 – Atatürk Edirne müzesini ve Selimiye camisini ziyaret etti.

25 Aralık 1930 – Atatürk’ün, öğleden sonra Edirne’den ayrılışı ve akşam İstanbul’a dönüşü.

25 Aralık 1930 – Atatürk, Edirne’den otomobille hareketini takiben Havsa’da 15 dakika kadar Cumhuriyet Halk Partisi binasını ziyaret etmiş, daha sonra Babaeski’ye gelerek, Belediye’yi ziyaretini takiben İstanbul’a dönmek üzere trenle ayrılmıştır.

27 Aralık 1930 – Dolmabahçe Sarayı’nda, Atatürk’ün başkanlığında İsmet (İnönü), Fevzi (Çakmak), Kâzım (Özalp), Fahrettin (Altay) Paşalar ve İçişleri Bakanı Şükrü Kaya’nın katılımıyla Menemen olayı ile ilgili bir toplantı yapılması.

28 Aralık 1930 – Atatürk’ün, Kubilây’ın Menemen’de şehit düşmesi nedeniyle orduya başsağlığı mektubu: “...Büyük ordunun kahraman genç subayı ve Cumhuriyet’in ülkücü öğretmeni topluluğunun kıymetli üyesi Kubilây’ın temiz kanı ile Cumhuriyet, hayatini tazelemiş ve kuvvetlendirmiş olacaktır!”

28 Aralık 1930 – 23 Aralık 1930 Salı günü meydana gelen olay üzerine Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, 28 Aralık’ta orduya başsağlığı mesajı yayınladı.

28 Aralık 1930 – Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa da aynı tarihte yayımladığı bir tamim ile Atatürk’ün mesajını orduya tebliğ etti.

29 Aralık 1930 – Atatürk’ün, İstanbul Çarşıkapı’daki Ayakkabıcılar Cemiyeti Merkezi’ni ziyareti, üyelerle görüşmesi, yerli kunduracıların sunulduğu sergiyi gezişi ve Cemiyet’in hatıra defterine yazdıkları: “...Kunduracılar sergisinde gördüğüm her türlü ayakkabılar, sanatkârlarımızın çok ilerlemiş bulduklarını ispat eden eserlerdir. Vatandaşlara yerli ayakkabılara rağbet göstermelerini tavsiye ederim.”

31 Aralık 1930 – İstanbul Darülfünun’da (Üniversite) Menemen olayı (Kubilay Olayı) nedeniyle miting düzenlendi.

31 Aralık 1930 – Menemen ile Balıkesir ve Manisa’da 1 ay süre ile sıkıyönetim ilan edildi. Menemen olayı nedeniyle Menemen ve Manisa’da bir ay müddetle örfi idare ilan edildi.

1931 : TÜRK TARİHİ TETKİK CEMİYETİ.

1 Ocak 1931 – Menemen’de şeriat isteyenlerin yargılanması için Korgeneral Mustafa Muğlalı başkanlığında bir Divanı Harp kuruldu. (Menemen’de 23 Aralık 1930’da yedek subay öğretmen Kubilay şeriat isteyenler tarafından öldürüldü).

2 Ocak 1931 – Menemen (Kubilay) olayı nedeniyle kurulan Divan-ı Harp bu tarihte çalışmaya başladı. (mahkeme 200 kişiyi tutukladı. Mahkemenin yargıladığı 105 kişiden 27’si beraat ederken, 37 kişi idama mahkûm edildi. Karar Meclis’e onaya sunuldu. Meclis 2 Şubat 1931’de kararı onayladı ve karar 3 Şubat tarihinde sabaha karşı uygulandı. (Elebaşı Mehmet, Kubilay’ın şehit edildiği yerde asıldı.) (Atatürk ve siyaset, Cevat Şenol)

3 Ocak 1931 – Ankara’da Menemen(Kubilay) olayı nedeniyle büyük bir miting düzenlendi. (Saat 14.00’de Ankara Türk ocakları merkezinde icra edildi.) (Atatürk ve siyaset, Cevat Şenol)

3 Ocak 1931 – Atatürk’ün, gece Ege vapuruyla İstanbul’dan Mudanya’ya hareketi (Geceyi gemide geçirmiştir).

4 Ocak 1931 – Atatürk’ün, İstanbul’dan Mudanya’ya gelişi, buradan otomobille Bursa’ya geçişi, şehirde ziyaret ve incelemeleri.

5 Ocak 1931 – Ziraat Kongresi İktisat Bakanı Mustafa Şeref Bey’in (Özkan) konuşmasıyla Ankara’da açıldı.

5 Ocak 1931 – Atatürk’ün, Bursa’da Türkocağı’nı, Tümen Komutanlığı’nı ziyareti, saat 17.00’de Mudanya’ya hareketi.

5 Ocak 1931 – Atatürk’ün, gece saat 23.00’te Ege vapuru ile Mudanya’dan Derince’ye gelişi, buradan trenle Ankara’ya hareketi.

6 Ocak 1931 – Atatürk’ün, Ankara’ya dönüşü.

7 Ocak 1931 – Çankaya’da, Atatürk’ün başkanlığında İsmet Paşa, Kâzım (Özalp) Paşa, Fahrettin Paşa, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve Millî Savunma Bakanı Zekâi (Apaydın) Bey’in katılımıyla bir toplantı yapılarak Menemen olayının görüşülmesi.

7 Ocak 1931 – Atatürk’ün, Ankara’da “Ziraat Sergisi”ni ziyareti.

10 Ocak 1931 – Ankara Hukuk Fakültesi öğrencileri Hâkimiyet-i Milliye Meydanı’nda “Kubilay Mitingi” düzenledi.

11 Ocak 1931 – Atatürk’ün, Ankara’da “Gazi Öğretmen Okulu”nu ziyareti, derslere girerek incelemelerde bulunması. Atatürk Ankara Gazi Muallim Mektebi (Öğretmen Okulu)’nde

- 12 Ocak 1931 – Atatürk'ün, yeni Millî Savunma Bakanlığı binasını gezmesi.
- 13 Ocak 1931 – Atatürk'ün, Ankara'ya gelen Japon Prensi Takamutsu'yu Çankaya'da kabulü.
- 13 Ocak 1931 – Atatürk'ün, Japon Prensi Takamutsu şerefine verilen ziyafette konuşması.
- 15 Ocak 1931 – (Heinrich Krippel imzalı) Samsun'daki Onur Anıtı Samsun'a getirildi.
- 18 Ocak 1931 – Atatürk'ün Ankara'da İsmetpaşa Kız Enstitüsü'nü ziyareti.
- 18 Ocak 1931 – İstanbul Galata'daki Agopyan Hanındaki bir patlama sonucu 7 kişi öldü, 8 kişi yaralandı.
- 18 Ocak 1931 – Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği "Türkiye Güzellik Kraliçesi" yarışmasını Naşide Saffet Hanım kazandı.
- 19 Ocak 1931 – Karadeniz'de fırtına çıktı; Türk, Yunan ve Hollanda bandıralı üç vapur battı.
- 19 Ocak 1931 – Atatürk'ün, İsmet ve Kâzım (Özalp) Paşalarla beraber akşam, Ankara Türkocağı salonunda Fransız tiyatro sanatçılarının temsilini izlemesi.
- 25 Ocak 1931 – Atatürk'ün başkanlığında kabine toplantısı ve 1931 yılı bütçesinin görüşülmesi.
- 25 Ocak 1931 – Atatürk'ün, akşam trenle Ankara'dan İzmir'e hareketi.
- 25 Ocak 1931 – Atatürk'ün, Ankara'dan ayrılırken söyledikleri: "...Dilimiz, aydınlarımızın tarafında kaybolmuştur."
- 25 Ocak 1931 – Mustafa Kemal CHP İzmir kongresinde; "... maksadımız güç kazanmak değil bütün hayatımızı hakiki hedeflere sevk ederek, en nihayet millete bir gün eliyle tutacağı maddi eserler vermektir..."(Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)
- 26 Ocak 1931 – Atatürk'ün, Eskişehir, Kütahya ve Afyon'dan geçişi, Uşak'a 7 kilometre uzaklıkta trenden inerek Şeker Fabrikası'nı ziyareti, saat 19.00'da Uşak'tan İzmir'e hareketi.
- 27 Ocak 1931 – Balkan Birliği Cemiyeti Ankara'da kuruldu.
- 27 Ocak 1931 – Atatürk'ün, trenle İzmir'e gelişi.
- 29 Ocak 1931 – Menemen Olayı davası sonuçlandı. 37 kişiye idam cezası verildi.
- 29 Ocak 1931 – Atatürk'ün, İzmir'de Vilâyet'i, Belediye'yi, Müstahkem Mevki Komutanlığı'nı ve Cumhuriyet Halk Partisi Merkezi'ni ziyareti.
- 29 Ocak 1931 – Atatürk'ün, Cumhuriyet Halk Partisi İzmir İl Kongresi'nde konuşması: "...Vatandaşlara, kamuoyuna daima gerçeği söylemek vazifemiz olsun. Herkese, arzularının tamamen yapılabilir olduğuna dair fikir vermek bizim için fayda vermez. Partimizin amacı, böyle gün kazanmak değildir!"
- 30 Ocak 1931 – Atatürk'ün, İzmir'den hareketle Kemalpaşa kazası ve Armutlu köyüne gidişi, incelemelerini takiben akşam tekrar İzmir'e dönüşü.
- 30 Ocak 1931 – Atatürk'ün, akşam İzmir Elhamra sinemasında halk arasında film seyretmesi.

31 Ocak 1931 – Atatürk'ün, İzmir'de Ziraat Bankası, İş Bankası, Ticaret ve Sanayi Odası'nı ziyareti ve konuşması: "...Kooperatif yapmak, maddî ve manevî kuvvetleri, zekâ ve maharetleri birleştirmektir. Yoksa bir zayıfla bir kuvvetlinin birleşmesinden bahsetmiyorum. Birleşmenin böylesi, zayıf olanın kuvvetliye esir olması demektir."

31 Ocak 1931 – Atatürk'ün, 13.1.1931 günü Türkiye'ye gelen Japon Prensi Takamutsu'ya gösterilen yakın ilgiye teşekkür eden Japon İmparatoru'na cevabı: "...Prens ve Prenses Takamutsu'nun burada gördükleri iyi kabul, sizinle beraber Hanedanları ve Japon milleti hakkındaki gerçek dostluk ve sevgi duygularımızın çok samimî bir gösteresidir." [Kocatürk]

31 Ocak 1931 – Atatürk, İzmir Ziraat Bankası'nı ziyaret etti.

1 Şubat 1931 – Atatürk'ün, İzmir'de Erkek ve Kız Liselerini ziyareti ve öğretmenlerle sohbeti.

1 Şubat 1931 – Atatürk İzmir Kız Muallim Mektebinde (Öğretmen Okulu)

2 Şubat 1931 – Atatürk'ün, İzmir'de Karşıyaka Kız Öğretmen Okulu'nu ziyareti ve okulun hatıra defterine yazdıkları: "Karşıyaka Kız Öğretmen Okulu'nu ikinci defa ziyaret ediyorum. Çok memnun oldum. Bundan sonraki ziyaretlerimde daha çok memnun olacağıma inandıran çok yüksek gelişme eserleri gördüm"

3 Şubat 1931 – Menemen sanıklarından 27 kişi idam edildi. Bir mahkum infazlar yapılırken kaçtı.

3 Şubat 1931 – Atatürk'ün, İzmir'de Âsar-ı Atika (Eski Eserler) Müzesi'ni ziyareti, incelemeleri ve müzenin hatıra defterine yazdıkları: "İzmir Âsar-ı Atika Müzesi'ni gezdim. Büyük gayret ve dikkatle istifadeli bir hale getirilmiş, memnun oldum."

3 Şubat 1931 – Atatürk'ün, İzmir'den Aydın'a gelişi ve Türkocağı'nda konuşması: "Türkocakları, Cumhuriyet Halk Partisi'nin kültür şubesidir. Ocaklılar, Cumhuriyet Halk Partisi'nin programını vatandaşlara izah etmekle asıl görevlerini yapmış, ülkülerine en büyük hizmeti yerine getirmiş olurlar."

4 Şubat 1931 – Atatürk'ün, Aydın'dan Nazilli ve Denizli'ye gelişi.

4 Şubat 1931 – Atatürk Denizli Orta Mektebi ve Köy Muallim Mektebi (Ortaokulu ve Köy Öğretmen Okulu)'nde.

5 Şubat 1931 – Atatürk'ün, Denizli'den İzmir'e dönüşü.

5 Şubat 1931 - Denizli ziyaretinden dönen Mustafa Kemal Atatürk'ü, tren garında İzmir'e uğurlayacak heyetin arasında TBMM 1'inci dönem Denizli Milletvekili Hacı Mazlum Bababalım da vardı. Sohbet esnasında Hacı Mazlum Bababalım'ın Atatürk'e aktardığı karayolu ile şehirlerarası yolcu taşımacılığı fikri, Atatürk tarafından takdir ve teşvik görmüştü. Ancak o dönemin şartları nedeniyle Bababalım'ın bu önemli projesi (Pamukkale Turizm) hayata geçirilemedi.

6 Şubat 1931 – Atatürk'ün, akşam trenle İzmir'den Balıkesir'e hareketi.

7 Şubat 1931 – Atatürk'ün, Balıkesir'e gelişi, şehirde ziyaret ve incelemeleri ve Türkocağı'nda konuşması: "Halkın sağlığından faydalanarak milletin maneviyatına saldıran kimselerle onların ardından gidenler, elbetteki birtakım cahillerden ibarettir. Bunlar, Türk milleti için yüzkarası

oluşturacak vaziyetlerin meydana gelmesinde daima etken olmuşlardır. Milletimizin önünde açılan kurtuluş ufuklarında aralıksız yol almasına mani olmaya çalışanlar, hep bu müesseseler * ve bu müesseselerin mensupları olmuştur. Millete anlatmalıdır ki, bunların millet bünyesinde yaptıkları tahribatı hissetmek lâzımdır. Bu gibilerin mevcudiyetini müsamaha ile karşılayanlar, Menemen’de Kubilây’ın başı kesilirken kayıtsızca seyretmeye tahammül ve hatta alkışlamaya cesaret edenlerle birdir.”

8 Şubat 1931 – Atatürk’ün, öğleden sonra Balıkesir’den İzmir’e dönüşü.

8 Şubat 1931 – Atatürk’ün, saat 16.25’te Ege vapuru ile İzmir’den Antalya’ya hareketi.

9 Şubat 1931 – Türk İktisatçıları Cemiyeti ilk toplantısını yaptı.

10 Şubat 1931 – İstanbul’da yargılanan komünistler çeşitli hapis cezalarına çarptırıldı.

10 Şubat 1931 – Atatürk’ün, Ege vapuru ile İzmir’den Antalya’ya gelişi, saat 18.00’de yine Ege vapuruyla Taşucu’na hareketi.

11 Şubat 1931 – Atatürk’ün, Ege vapuruyla Antalya’dan Taşucu’na gelişi, karaya çıkarak otomobile Silifke’ye gidişi, tekrar Taşucu’na dönüşle saat 21.00’de Ege vapuruyla Mersin’e hareketi.

12 Şubat 1931 – Atatürk’ün, Ege vapuruyla Mersin’e gelişi, şehirde ziyaretleri, saat 18.00’de trenle Adana üzerinden Malatya’ya hareketi.

13 Şubat 1931 – Atatürk’ün, Malatya’ya gelişi, şehirde ziyaretleri ve Türkocağı’nda konuşması: “...Bütün vatan bir demir kitle haline gelecektir. Demiryolları memleketin tüfekten, toptan daha önemli bir güvenlik silâhıdır. Demiryolları, Türk milletinin refah ve uygarlık yollarıdır!”

14 Şubat 1931 – Atatürk’ün, gece Malatya’dan trenle Dört Yol’a hareketi.

14 Şubat 1931 – Türkiye güzeli Naşide Saffet Hanım Avrupa’nın “güzel göz kraliçesi” oldu.

15 Şubat 1931 – Atatürk’ün, Malatya’dan Dört Yol’a gelişi, ilçede incelemeleri, akşam üzeri Adana’ya hareketi.

16 Şubat 1931 – Atatürk’ün, Dört Yol’dan Adana’ya gelişi.

17 Şubat 1931 – Atatürk’ün, Adana’da Valiliği, Cumhuriyet Halk Partisi Merkezi’ni, Belediye’yi ziyaretleri, daha sonra Türkocağı’nda konuşması: “Milliyetin çok belirgin niteliklerinden biri dildir. Türk milletindenim diyen insan, her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan, Türk kültürüne, topluluğuna bağlılığını iddia ederse buna inanmak doğru olmaz!”

17 Şubat 1931 – Atatürk’ün, akşam üzeri Adana’dan Konya’ya hareketi.

18 Şubat 1931 – Atatürk’ün, Adana’dan Konya’ya gelişi.

20 Şubat 1931 – Atatürk’ün, Konya’da incelemeler yapması ve Başbakan İsmet Paşa’ya müzeler, eski sanat ve uygarlık eserlerinin korunması hakkında telgrafı: “...Memleketimizin hemen her tarafında emsalsiz defineler halinde yatmakta olan eski uygarlık eserlerinin ilerde tarafımızdan meydana çıkarılarak bilimsel bir şekilde korunma ve tasnifleri ve geçen devirlerin sürekli ihmali yüzünden pek

harap bir hale gelmiş olan âbidelerin korunmaları için müze müdürlüklerinde ve kazı işlerinde kullanılmak üzere arkeoloji uzmanlarına kesin lüzum vardır. Bunun için Millî Eğitim Bakanlığı'nca dışarıya öğretime gönderilecek öğrenciden bir kısmının bu şubeye ayrılması uygun olacağı fikrindeyim.”

21 Şubat 1931 – Atatürk'ün, Konya'da Âsar-ı Atika (Eski Eserler) ve Mevlâna Müzelerini ziyareti, incelemelerde bulunması ve Mevlâna Müzesi hatıra defterine yazdıkları: “Bilgi eseri olduğu anlaşılan tertip ve intizamdan çok memnun oldum.”

22 Şubat 1931 – Atatürk'ün, Konya Orduevi'nde konuşması: “...Bütün tarih bize gösteriyor ki, milletler yüksek amaçlarına erişmek istediği zaman, bu atılımları karşısında üniformalı çocuklarını bulmuşlardır. Tarihin bu genelliği içinde yüksek bir istisna bizim tarihimizde, Türk tarihinde görülür. Bilirsiniz ki, Türk milleti ne vakit yükselmek için adım atmak istemişse, bu adımların önünde daima baş olarak, daima yüksek millî ideali gerçekleştiren hareketlerin önderi olarak kendi kahraman çocuklarından oluşan ordusunu görmüştür!”

27 Şubat 1931 – Emlak-ı Metruke Müdürlüğü kapatılarak Mülki Emlak İdaresi'ne devredildi.

28 Şubat 1931 – Atatürk'ün, Konya'da Cumhuriyet Halk Partisi Merkezi ve Türkocağı'nı ziyareti ve konuşmaları: “...Partimizin yüksek ülküsünü ve programının esaslarını bütün vatandaşlara anlatmalıdır.”

1 Mart 1931 – Atatürk'ün, Konya'da Ordu Müfettişi Fahrettin (Altay) Paşa'yı, daha sonra Kolordu Komutanlığı'nı ziyareti, akşam Konya'dan Afyon'a hareketi.

2 Mart 1931 – Atatürk'ün, Konya'dan Afyon'a gelişi, şehirde ziyaret ve incelemeleri, akşam Ankara'ya hareketi.

2 Mart 1931 – Atatürk, Afyonkarahisar lisesini ziyaret etti.

3 Mart 1931 – Atatürk'ün, milletvekili seçiminin yenilenmesinin uygun olacağı hakkında Cumhuriyet Halk Partisi Başkanlığı'na mektubu: “...Her türlü girişimlerimizde ilham ve kuvvet kaynağı olan milletimizin hakkımızdaki güveni tekrar belirince, millî ülkümüze yürümekte dayandığımız temel ne kadar sarsılmaz olduğu bir daha görülmüş olacağı inancındayım.”

3 Mart 1931 – Atatürk'ün, Afyon'dan Ankara'ya gelişi.

3 Mart 1931 – İstanbul'da toplanan Berberler Kongresi'nde berber dükkânlarının Cuma günleri tatil edilmesi kararlaştırıldı.

5 Mart 1931 – TBMM'de seçim kararı alındı.

7 Mart 1931 – Menemen'de olaylar nedeniyle ilan edilmiş olan sıkıyönetim kaldırıldı.

10 Mart 1931 – Recep Bey (Peker) Cumhuriyet Halk Fırkası genel sekreterliğine getirildi.

10 Mart 1931 – Savua Otel'i'nde kalan Troçki İstanbul'da kiralık ev aradığını ilan etti.

10 Mart 1931 – İstanbul'da yayımlanan Bildircin, Piliç ve Çapkın Kız mecmuaları hakkında müstehcen yayın davası açıldı.

12 Mart 1931 – Atatürk'ün, Paris'te kurulan "Hitit Cemiyeti"nin Fahrî Başkanlığı'nı kabul etmesi.

15 Mart 1931 – Yeni Avukatlık Kanunu TBMM'de kabul edildi.

15 Mart 1931 – Atatürk'ün, Ankara'da Türkiye İş Bankası Merkezi'ni ziyareti ve incelemeleri.

15 Mart 1931 - Gölbaşı – Malatya Demiryolu işletmeye açıldı.

16 Mart 1931 - İlk kadın Operatör Dr. Suat, Haseki Nisa Hastanesi'nde sınav vererek uzmanlık belgesi aldı.

17 Mart 1931 – Yenigün Gazetesi, Dr. Suat Hanım'ın bir tıp heyeti tarafından yapılan sınav sonunda operatörlük sertifikası aldığını yazıyordu. Gazete, ilk kadın operatör Suat Hanım'ın bir de fotoğrafını yayımlıyordu.

22 Mart 1931 – Atatürk, 1931'de Konya gezisinde Selçuklu eseri Alaaddin Camii, Karatay Medresesi, Sahip [Ata](#) Medresesi, cami ve türbesinin, Sırçalı Mescit ve İnce Minareli Cami'nin ve ek yapılarının harabe halde olmasından ve orduya verilmesinden çok rahatsız olur. 22 Mart 1931'de Başvekil İsmet İnönü'ye çektiği telgrafta derhal bu camilerin ve ek yapılarının boşaltılıp restore edilmesini ister.

22 Mart 1931 – Mustafa Kemal'in Konya'da müzelerdeki eski eserleri gördükten sonra dönemin başbakanı İsmet İnönü'ye telgrafı: " Memleketin her tarafında eşsiz vesikalar halinde yatmakta olan eski medeniyet eserlerinin, ilerde arkeologlarımız tarafından çıkarılıp tasnif ve korunmaları, bakımları için çok çalışılması ve arkeoloji tahsisli için yurt dışına daha fazla öğrenci gönderilmesi ..."

23 Mart 1931 - "Türkiye'de İlk Tahsillerini Mektepte Yapacak Türk Vatandaşı Çocukların Türk Mekteplerine Girmelerine Dair, 23 Eylül 1911 Tarihli Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu'na Müzeyyel Kanun" T.B.M.M'de kabul edildi.

23 Mart 1931 – TBMM'de ilköğretimin Türk okullarında yapılmasını zorunlu hale getiren yasa kabul edildi.

24 Mart 1931 – Mustafa Kemal Paşa Türk Ocakları'nı CHP ile birleştirme kararı hakkında demeç verdi.

24 Mart 1931 – Atatürk'ün, Türkocakları'nı Cumhuriyet Halk Partisi ile birleştirme kararı hakkında demeci: "...Kurtuluş tarihinden beri ilmî sahada halkçılık ve milliyetçilik ilkelerini yaymaya sadakatle ve imanla çalışan ve bu yolda memnuniyeti gerektiren hizmetleri geçmiş olan Türkocaklarının, aynı esasları siyasî ve pratik sahada gerçekleştiren partimle bütün manasıyla tek vücut olarak çalışmalarını münasip gördüm. Bu kararım ise, millî kuruluş hakkında duyduğum itimat ve güvenin ifadesidir!"

26 Mart 1931 – Ölçüler Kanunu TBMM'de kabul edildi. Meclis'te kabul edilen Ölçüler Kanunu ile uluslararası standartlara uyum sağlandı. Bu kanunla beraber okka, endaze gibi ölçülerin yerine kilo, metre, gram gibi Batı ölçüleri kabul edildi. Türkiye Beynelmillel Ölçüler Bürosu'na katıldı.

28 Mart 1931 – Atatürk'ün, Çankaya'da Afgan Elçisi Sultan Ahmet Han ve İran Elçisi Mirza Sadık Han'ın güven mektuplarını kabulü ve Elçilerin konuşmalarına cevap konuşmaları. [Kocatürk]

29 Mart 1931 – Türk ocaklarının VII nci kurultayında Türk Tarihi Tetkik Heyeti'nin kapatılma kararı alınca, 15 Nisan 1931'de "Türk Tarihi tedkik Cemiyeti" adıyla yeniden teşkilatlanmış ve 1935 yılında adı önce "Türk Tarih Araştırma Kurumu" ve daha sonra "Türk Tarih Kurumu" olarak değiştirilmiştir.

10 Nisan 1931 - Ankara’da Türk Ocakları Fevkalade Kurultayı toplandı. Türk Ocakları’nın lağvını kabul etti. (1949’da yeniden kuruldu.)

10 Nisan 1931 - Türk ocaklarının, siyasi parti bünyesinde faaliyet göstermesine dair yapılan çalışmalar neticesinde Türk Ocağı'nın kapatılması yolu da açılmış olur. Ocağın 10 Nisan 1931 günü yapılan son (olağanüstü) kurultayında, derneğin 264 şubesi ile birlikte tüzel kişiliğini feshetmesine karar verilir. Bu, şube temsilciliklerine CHP milletvekillerinin seçtirilmesi sonucu kolaylıkla elde edilmiş bir karardır. Bu kararla Türk Ocağı'nın görkemli Genel Merkez yapısı, yurt alanına yayılmış 141 parça mülkü, bütün nakdi varlıkları Cumhuriyet Halk Partisine devredilmiştir.

12 Nisan 1931 – Türk ocağının olağanüstü kurultayı toplandı. Genel Başkan Hamdullah Suphi Bey, Atatürk’ün isteği doğrultusunda, “Türk Ocağının kapatılarak bütün haklarının partiye devredilmesinin yerinde olacağını” söyledi. Kurul ve kurultay bu öneriyi kabul etti. Kurumun tüm hak ve borçları partiye devredildi. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

13 Nisan 1931 – Fevzipaşa – Malatya demiryolu hattı işleme açıldı.

15 Nisan 1931 – Gazi Mustafa Kemal tarafından **Türk Tarih Kurumu**’nun (Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti) kurulması. Türk Tarih Kurumu Atatürk’ün eseridir. Türk ulusunun büyüklüğüne ve üstün uygarlık yeteneklerine içten inanmış olan Atatürk, onu en uygar milletlerin düzeyine çıkarmak için önce tarihini bilmesi ve bunun içinde onu ilk kaynaklardan kendisinin araştırarak öğrenmesi gerektiğine inanıyordu. Atatürk’ün direktifleriyle, 16 üye tarafından, 15 Nisan 1931’ de “Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti” adı altında kurulan Kurum’un adı 3 Ekim 1935’te Türk Tarih Kurumu’na çevrildi.

15 Nisan 1931 – Mustafa Kemal, 12 Nisan 1931 tarihinde Türk Ocakları kapatılınca tüzel kişiliğini kaybeden Türk Tarihi tetkik heyeti yerine, Türk Tarihi tetkik Cemiyeti’ni kurdurttu. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

16 Nisan 1931 – Atatürk’ün, akşam Ankara’da Kâzım (Özalp) Paşa’nın evine gelişi, oğlu İlter’in ismini Teoman olarak değiştirmesi.

17 Nisan 1931 – Atatürk’ün, Ankara’da “II. Yerli Mallar Sergisi”ni ziyareti ve incelemeleri.

20 Nisan 1931 – Mustafa Kemal CHP’nin ilkelerini yeniden açıkladı.

20 Nisan 1931 – Atatürk’ün, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı sıfatıyla Parti programını açıklayan bildirgesi: “Yapmak yeteneğinde olmadığımız işleri uyuşturucu, oyalayıcı sözlerle yaparız diyerek, millete karşı gündelik siyaset izlemek âdetimiz değildir.” C.H.P. Genel Başkanı Gazi Mustafa Kemal imzası ile yayınlanan seçim bildirisinde ‘Yurtta Sulh, Cihanda Sulh’ ilkesi de yer aldı.

21 Nisan 1931 – Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Kongresi Ankara’da toplandı.

23 Nisan 1931 – Edirne’de, “Gazi Heykeli”nin açılış töreni.

23 Nisan 1931 – Çocuk Bayramı’nın sürdüğü günlerde, Yenigün’de küçük kız öğrencilere “İleride ne olmak istersiniz” diye bir soru sorulmuştu. Kızların çoğu “muallime” (öğretmen) olmak istediklerini belirtmişti.

27 Nisan 1931 – Atatürk'ün, milletvekili seçiminin sonuçlanması nedeniyle millete bildirgesi: "...Yeni seçilen milletvekili arkadaşlarımla birlikte gösterilen güvene lâyık olmak için bütün kuvvetimizi sarf edeceğimizi kamuoyuna arz ederim."

2 Mayıs 1931 – Atatürk'ün, sabah Ankara'dan hareketle Sakarya'ya kadar trenle gidip dönmek suretiyle bir seyahat yapması.

4 Mayıs 1931 – T.B.M.M'nin altıncı Dönem fevkalade toplantısında Gazi Mustafa Kemal üçüncü kez Cumhurbaşkanlığına seçildi.

4 Mayıs 1931 – Dördüncü Büyük Millet Meclisi'nin açılışı.

4 Mayıs 1931 – Atatürk'ün, üçüncü defa Cumhurbaşkanı seçilmesi üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne teşekkürü ve Cumhurbaşkanı sıfatıyla ant içmesi: "Cumhurbaşkanı sıfatıyla, Cumhuriyetin kanunlarına ve millî egemenlik esaslarına riayet ve bunları savunma, Türk milletinin saadetine sadıkane ve bütün kuvvetimle çaba sarf etme, Türk Devleti'ne yönelecek her tehlikeyi tam bir şiddetle men, Türkiye'nin şan ve şerefini koruma ve yükseltmeye ve üstlendiğim görevin gereklerine varlığını vermekten ayrılmayacağıma -huzurunuzda- namusum üzerine söz vererek ant içerim." [Kocatürk]

4 Mayıs 1931 – Atatürk'ün, Çankaya'da Danimarka Elçisi Schon Peter'in güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

4 Mayıs 1931 - Irak Kralı Emir Faysal Ankara'da Mustafa Kemal'i ziyaret etti.

6 Mayıs 1931 – Nâzım Hikmet beş şiir kitabından dolayı yargılandı. (10 Mayıs beraat etti.)

10 Mayıs 1931 – Mustafa Kemal'in Ankara'da toplanan Cumhuriyet Halk Partisi Üçüncü Büyük Kongresi'ni açış konuşması: "... Millet için ve milletçe yapılan işlerin hatırası her türlü hatıraların üstünde tutulmazsa millî tarih kavramının kıymetini takdir etmek mümkün olamaz!"

10 Mayıs 1931 – Cumhuriyet Halk Fırkasının 3. Büyük Kongresi'nde, "Altı Ok"un simgelediği ilkeler kabul edildi. Bu kurultayda Fırka, "Altı Ok" ilkelerini ilk kez resmileştirerek, partinin devletle özdeşleştirilmesi düşüncesini sistemli hale getirdi. Bu kurultayda kabul edilen tüzük gereği bütün Türk gençleri partinin doğal üyesi sayıldı.

10 Mayıs 1931 – Bu kurultayda ilk kez tüzükten ayrı olarak bir de program yapıldı. "Cumhuriyetçilik", "Halkçılık", "Milliyetçilik", "Laiklik" ilkelerinin yanı sıra "Devletçilik" ve "Devrimcilik" ilkeleri de parti tüzüğü ve programına girdi. Böylece partinin simgesi haline gelen "Altı Ok" ile ilgili altı ilke belirlendi.

10 Mayıs 1931 – Nâzım Hikmet 6 Mayıs'ta başlayan davasında beş şiir kitabından dolayı yargılandı. 10 Mayıs beraat etti.

10-18 Mayıs 1931 – Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Üçüncü Büyük Kurultayı Ankara'da toplandı.

13 Mayıs 1931 – Son posta gazetesi yazarı İbrahim Hakkı (Konyalı) tarafından '**tarihi değeri olan belgelerin ot balyaları gibi çemberlenip, vagonlarla Bulgaristan'a gönderildiği**'haberi 13 Mayıs 1931 tarihli gazetesinde duyuruldu. (Ertesi gün haberin devamı yayınlandı. 19 ve 21 Mayıs tarihlerinde de başka gazeteler olayı haber yaptılar. SANSÜR UYGULANMADI, KONU KAPATILMAYA ÇALIŞILMADI.) Hükümetin devreye girmesiyle satış işlemi durduruldu, Bulgaristan hükümeti ile temasa geçildi.

Toplam 54 çuval evrak geri alındı. Çok azı hariç tamamına yakını geri alınmış oldu.) (Panzehir, Sinan Meydan)

17 Mayıs 1931 – CHP Kongresi’nde yeni Fırka Tüzüğü kabul edildi.

19 Mayıs 1931 – Atatürk’e, Cumhuriyet Halk Partisi Üçüncü Büyük Kongresi kararı gereğince bütün delegelerin imzalarıyla bir tutanak sunulması: “En Büyüğümüz! Yalnız şunu bil ki azmin ve iraden nasıl her zaman bizimle ve bizimse sevgimiz, saygımız ve kopmaz bağlılığımız da her zaman senindir ve seninledir.”

31 Mayıs 1931 – Cumhuriyet gazetesi, mahkemelerde stajlarını tamamlayan hukuk mezunu hanımların 6’sının hakimliğe tayin edildiğini, böylece Türkiye’deki kadın hakim sayısının 9’a yükseldiğini yazıyordu. Ayrıca İstanbul, Ankara, İzmir “Asliye mahkemelerine aza mülazımlıklarına” atanan hanımların adları veriliyordu: Suat ve Muazzez İstanbul’a, Muammer, Hayriye Ankara’ya, [Zübeyde](#) ve Hikmet İzmir’e...

1 Haziran 1931 – Bursa-Mudanya demiryolu devlet tarafından satın alındı. 42 kilometre uzunluğundaki hat işletmeye 1892 yılında açılmıştı.

2 Haziran 1931 – Devlet Denizyolları İdaresi’yle Liman İşletmesi birbirinden ayrıldı.

7 Haziran 1931 – Atatürk’ün, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti’nin Fransız arkeologu Prof. Delaport şerefine Ankara Halkevi’nde verdiği çay ziyafetinde bulunması.

10 Haziran 1931 – Başbakan İsmet İnönü (Maliye bakanlığının İstanbul defterdarlığına verdiği “lüzumsuz evrakların satılması” emri ile işgüzar memurların ihmaliyle tarihi belgelerin yok pahasına sehven Bulgaristan’a satılması üzerine) bir genelge yayınlarak bundan sonra devlet dairleri elindeki tarihi değeri olan evrakların hiçbir şekilde satılmamasını istedi. (13 Mayıs 1931 tarihli Son posta gazetesi haberinde yer alan **‘tarihi değeri olan belgelerin ot balyaları gibi çemberlenip, vagonlarla Bulgaristan’a gönderilmesi’** olayı ile ilgili olarak)(Panzehir, Sinan Meydan)

11 Haziran 1931 – Merkez bankası 11 Haziran tarihinde 1715 sayılı kanunla kuruldu. (Kanun 30 Haziran 1930’da resmi gazetede yayınlandı. Banka 3 Ekim 1931’de bağımsız ve anonim bir şirket olarak faaliyete başladı.)

20 Haziran 1931 – Sakarya Köprüsü ulaşımına açıldı.

27 Haziran 1931 – Arazi Vergisi Kanunu kabul edildi.

1 Temmuz 1931 – Belediye mezarlıkları nizamnamesi çıkarıldı. Buna göre Evkaf sorumluluğundaki mezarlıklara belediyelere devredildi.

3 Temmuz 1931 – Cumhuriyet gazetesi, İş Bankası Beyoğlu Şubesi Muamelat Şefliği’ne, bankanın Ankara memurlarından Hatice Hanım’ın tayin edildiğini yazıyordu. “Kendisi bir banka şefliğine tayin edilen ilk Türk kadınıdır” deniliyordu.

4 Temmuz 1931 – Atatürk’ün, Amerika’nın bağımsızlık günü nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Hoover’e kutlama telgrafı: “İstiklâl gününün yıldönümü münasebetiyle hararetli tebriklerimin ve gerek zât-ı devletlerinin şahsî saadeti gerek büyük memleketin refahı hakkındaki samimî temennilerimin kabulünü rica ederim.” (Hoover, bu telgrafa şu cevabı vermiştir: “Zât-ı devletleri’nin

sıhhati ve Türk milletinin devamlı saadeti hakkında karşılıklı ve samimî temennilerimi arz etmekle bahtiyarım”). [Kocatürk]

5 Temmuz 1931 – Atatürk’ün, Çankaya’da Brezilya Elçisi Pementel Brondos’un güven mektubunu kabulü ve Elçi’nin konuşmasına cevap söylevi.

6 Temmuz 1931 – Irak Kralı Faysal’ın resmi ziyaretle Ankara’ya gelmesi. Atatürk’ün, Kral faysal’ı garda başbakan İsmet İnönü ve bakanlarıyla karşılaşması. (Faysal Ankara’da 2-3 gün kalıp sonra İstanbul’a geçti, Dolmabahçe’de ağırlandı. 12 Temmuz 1931’de ülkeden ayrıldı.) (Atatürk’ün yanı başında, M. Kemal Ulusu)

6 Temmuz 1931 – Atatürk’ün, Ankara’ya gelen Irak Kralı Faysal’ı istasyonda karşılayışı.

6 Temmuz 1931 – Atatürk’ün, Irak Kralı Faysal şerefine akşam Ankara Palas’ta verilen ziyafette konuşması.

6 Temmuz 1931 – Atatürk, Irak Kralı Faysal ile Ankara Marmara Köşkünde.

7 Temmuz 1931 – Yenigün gazetesinde Selim Sırrı Tarcan, Düzce’de bir Türk kızının eczane işlettiğini anlatıyordu. (Sami N. Özerdim, “Cumhuriyet ve Kadın”, Ulus) O günlerde gazeteler, müftülük nikahı, kız çocuklarını evlendirme, başörtüsü tartışmalarıyla değil, okuyan, meslek sahibi olan, çalışan; hayata katılan kadın haberleriyle doluydu.

15 Temmuz 1931 – Irak Kralı Faysal’ın, Türk topraklarından ayrılırken Karaağaç’tan Atatürk’e teşekkür telgrafı.

15 Temmuz 1931 – Yüksek Sağlık Şûrası, Sağlık Bakanı Doktor Refik Bey’in (Saydam) başkanlığında ilk defa toplandı.

19 Temmuz 1931 – Atatürk’ün, Ankara’da Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (Türk Tarih Kurumu) toplantısına başkanlık edişi. Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, Ankara Türk Ocağında (Resim ve Heykel Müzesi) Türk Tarih Kurumu toplantısında.

20 Temmuz 1931 – Mustafa Kemal Paşa “Köylü hepimizin velinimetidir” dedi.

20 Temmuz 1931 – Atatürk’ün, trenle Ankara’dan İstanbul’a hareketi.

20 Temmuz 1931 – Atatürk’ün, Ankara’dan İstanbul’a giderken gece Eskişehir istasyonunda trenden inerek halkla konuşması: “Köylü hepimizin velinimetidir! Bu soylu unsurun refahını düşünceğiz!”

21 Temmuz 1931 – Atatürk’ün, Ankara’dan İstanbul’a gelişi.

22 Temmuz 1931 – İthalat sınırlamaları sistemine ilişkin kanun TBMM’de kabul edildi.

22 Temmuz 1931 – Atatürk’ün, İstanbul’dan Ertuğrul yatı ile Yalova’ya gidişi.

25 Temmuz 1931 – Cumhuriyet’in ilk basın yasası olan Matbuat Kanunu TBMM’de kabul edildi.

25 Temmuz 1931 – Yeni kanun “hilafet”, “saltanat”, “anarşizm”, “komünizm” yanlısı yayınlara ilk kez açık yasak getiriyor, hükümete de “ülke çıkarlarına ters düşme” durumunda yayınları “geçici

kapatma” yetkisi tanıyordu. Basın üzerinde denetimi arttıran bu yasaya karşı çıkan tek milletvekili, gazeteci Hakkı Tarık Bey (Us) oldu.

1 Ağustos 1931 – New York’tan uçarak Yeşilköy’e inen Russel Boardman ve John Polando adlı havacılar Yalova’da Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildi.

1 Ağustos 1931 – Atatürk’ün, Yalova’da, New York’tan uçarak Yeşilköy’e inen Russel Boardman ve John Polando adlı Amerikalı havacıları kabulü ve söyledikleri: “...Kıtaları birleştirirken, milletleri yaklaşıtıyorsunuz. Sizin gibi kahramanlar, milletleri birbirlerinin saadetleri ve kaderleriyle ilgilenen bir aile fertleri haline getirirler. Şüphe etmem ki siz, uygarlığını hayranlıkla izlediğimiz Yeni Dünya’nın büyük diyarı ile eski dünya kıtalarının birleştikleri yerde bulunan Yeni Türkiye’yi böyle vasıtasız birleştirirken, Amerikalıların ve Türklerin kalplerini de birbirine daha ziyade yaklaştırdınız.”

1 Ağustos 1931 – Atatürk’ün, Amerikalı havacıların başarısı nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Hoover’e tebrik telgrafı: “Amerikalı kahramanlar, Türk ulusunun kalbini sevinçle doldurmuştur. Başarmış oldukları harikulade işin sonunda bu cesur gençlerin yüzlerinde gördüğüm neşe ve kararlılık ifadesi bana şu inancı verdi ki, insanlık için kazandıkları bu büyük zafer onlar için yalnız bir başlangıçtır.”

7 Ağustos 1931 – Atatürk’ün, Yalova’dan Bursa’ya gelişi, Uludağ’da incelemeleri, daha sonra Mudanya’dan İstanbul’a hareketi.

7/8 Ağustos 1931 – Atatürk’ün, Mudanya’dan İstanbul’a gelişi.

8 Ağustos 1931 – Atatürk’ün, akşam İstanbul’dan Ertuğrul yatı ile Yalova’ya gidişi.

23 Ağustos 1931 – Atatürk’ün, liseler için tarih kitapları yazılırken, Türk Tarih Kurumu’na gönderdiği mektup: “...Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa, değişmeyen hakikat, insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır.”

25 Ağustos 1931 – Atatürk’ün, Yalova’dan Ertuğrul yatı ile İstanbul’a dönüşü.

26 Ağustos 1931 – Atatürk’ün, İstanbul’dan Ertuğrul yatı ile Zonguldak’a gelişi, maden ocaklarında incelemeleri. (Aynı gün akşamüzeri tekrar İstanbul’a hareket etmiştir).

31 Ağustos 1931 – Atatürk’ün, akşam İstanbul’dan Yalova’ya hareketi.

2 Eylül 1931 – Kelkit Irmağı üzerindeki Akçağlı Köprüsü’nün yapımı tamamlandı.

2 Eylül 1931 – Vecihi Hürkuş’un, Türk Teyyare Cemiyeti adına düzenlediği Birinci uçuş Turu. (02.09.1931): Ankara, Kızılcahamam, Gerede, Bolu, Ereğli, Zonguldak, Cide, Sinop, Samsun, Trabzon, Of, Rize, Gümüşhane, Bayburt, Suşehri, Zara, Hafik, Sivas, Şarkışla, Akdağmadeni, Sorgun, Yozgat, Sungurlu, Kalecik, Ankara.

6 Eylül 1931 – Atatürk’ün, Yalova’dan Ertuğrul yatı ile Büyükada’ya gelişi, Yat Kulüp’te bir süre kalışı, tekrar Yalova’ya dönüşü.

8 Eylül 1931 – Bulgaristan’da yayımlanan “Yüzellilikler”in gazetesi Açık Söz kapatıldı.

8 Eylül 1931 – Atatürk’ün, sabah Yalova’dan İstanbul’a dönüşü.

9 Eylül 1931 – Atatürk'ün, Sakarya motoru ile Dolmabahçe'den Fenerbahçe'ye kadar bir gezinti yapması, daha sonra Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

14 Eylül 1931 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı balkonunda bilim adamlarıyla sohbet esnasında söyledikleri: "...Şair Mehmet Emin (Yurdakul)'in, ilk defa [Manastır](#) Askerî İdadisi'nde öğrenci iken okuduğum "Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur" mısraıyla başlayan şiirinde, bana ulusal benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımı bulmuştum. Fakat ben asıl bunu, orduya katıldığım ilk günlerde, bir Anadolu çocuğunun gözyaşlarında gördüm ve kuvvetle duydum. Ondan sonra Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım oldu. Kendimi hiçbir zaman Osmanlılığın telkin ettiği başka ulusları öven ve Türklüğü aşağı gören eksiklik duygusuna kaptırmadım." [Kocatürk]

14 Eylül 1931 – Mustafa Kemal; "... Şair Mehmet Emin Yurdakul'un ilk kez Manastır Askeri İdadisinde öğrenciyken okuduğum 'Ben bir Türk'üm, dinim, cinsim uludur' dizeleriyle başlayan manzumesinde bana ulusal benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımı bulmuştum." (Dehanın kodları, Yrd. Doç.Dr. Ali Güler)

14 Eylül 1931 – Atatürk Dolmabahçe sarayında; "... Türklük hakkında yanlış görüş; doğrudan Türk aydınlarının kendisini bilmemesinden ve başka uluslarda şu veya bu sebeple üstünlük varsayarak kendisini onlardan aşağı görüp nefesine güvenini yitirmesindedir." (AKI-Kemal, C.4, Sinan Meydan)

15 Eylül 1931 – Atatürk'ün, Sakarya motoru ile Suadiye'ye kadar bir gezinti yapması.

17 Eylül 1931 – Atatürk'ün, akşam Sakarya motoru ile Dolmabahçe'den hareketle Bostancı'ya, oradan da Suadiye plajına gelerek burada verilen baloyu şerefliendirmesi.

18 Eylül 1931 – İlk sesli Türk filmlerinin (İstanbul Sokaklarında, Kaçakçılar) seslendirme işlemlerini Paris'te tamamlayan Darülbedayi sanatçıları İstanbul'a döndü.

18 Eylül 1931 – Atatürk'ün, "Vatandaş İçin Medenî Bilgiler" adlı iki ciltlik eser hakkında Başbakan İsmet (İnönü) Paşa'ya yazısı: "...Kitaplar yazılırken ve yazıldıktan sonra bizzat ilgilendim; bunların, yazılmalarında izlenen amaçlara hizmet edecek kıymet ve nitelikte olduklarını bilhassa kaydederim. Bundan başka bu kitapların memlekette yurttaşlara okutulması için ilgiyi artıracak her tedbirin kıymetli olacağı görüşündeyim."

21 Eylül 1931 – Atatürk'ün, İstanbul'da öğleden sonra Kâzım (Özalp) Paşa'nın oğlu Teoman'ın sünnet düğününü şerefliendirmesi.

25 Eylül 1931 – Atatürk'ün, akşam İstanbul'dan Ankara'ya hareketi.

26 Eylül 1931 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

26 Eylül 1931 – Atatürk'ün, İkinci Balkan Konferansı'nın Ankara'da yapılan son birleşiminde delegelere hitaben Fransızca konuşması: "...Artık insanlık kavramı, vicdanlarımızı arıtmaya ve hislerimizi yüceltmeye yardım edecek kadar yükselmiştir!"

27 Eylül 1931 – ABD'li komutan McArthur Türkiye'yi ziyaret etti.

3 Ekim 1931 – Başvekil İsmet Paşa Yunan başbakanı E. Venizelos'un davetlisi olarak Atina'ya gitti. Atina'da törenlerle karşılanan İsmet Paşa'ya gösterilen bu konukseverlik Venizelos karşıtı kralcı basının eleştirilerine neden oldu.

3 Ekim 1931 – Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, 3 Ekim 1931 tarihinde faaliyete geçirilmiş ve banknot ihracı imtiyazı münhasıran Merkez Bankasına verilmiştir.

3 Ekim 1931 – Merkez bankası 11 Haziran tarihinde 1715 sayılı kanunla kuruldu. Kanun 30 Haziran 1930'da resmi gazetede yayınlandı. Banka 3 Ekim 1931'de bağımsız ve anonim bir şirket olarak faaliyete başladı.

15 Ekim 1931 – Başbakan İsmet İnönü ile Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın Yunanistan'ı ziyaretleri sırasında, 1930 Türk-Yunan Dostluk Antlaşması yürürlüğe konuldu.

21 Ekim 1931 – Kıbrıslı Rumlar, Enosis için ayaklandı. İngilizler çok sert önlemler alarak ayaklanmayı bastırdı.

25 Ekim 1931 – Mustafa Kemal İstanbul'da toplanan 2nci Balkan konferansının son oturumuna katılarak Fransızca bir konuşma yaptı. (Dehanın kodları, Yrd. Doç.Dr. Ali Güler)

25 Ekim 1931 – İkinci Balkan Konferansı İstanbul'da yapıldı. Atatürk bu konferansta konuşmasında; "Balkan milletlerinin asırları kapsayan bir ortak tarihi vardır. Bu tarihin kötü hatıraları varsa, onlara sahip olmakta bütün başkanlar ortaktır. Türklerin hissi ise daha acı olmamıştır. Siz geçmişin karışık his ve hesaplarının üstüne çıkarak derin kardeşlik hisleri arayacaksınız." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.520)

26 Ekim 1931 – Gazi Mustafa Kemal, İkinci Balkan Konferansı'nın son toplantı gününde üyelerle konuşmasında şunları söyledi : "İnsanları mesut edeceğim diye onları birbirine boğazlatmak gayr-ı insani ve son derece teesüfe şayan bir sistemdir."

27 Ekim 1931 – Atatürk'ün, Ankara'da Sovyet Hariciye Komiseri Litvinof'u kabulü.

29 Ekim 1931 – Atatürk'ün, Cumhuriyet Bayramı nedeniyle Ankara'da geçit törenini izlemesi, gece Cumhuriyet Balosu'nu şerefliendirmesi.

29 Ekim 1931 – Atatürk'ün, Ankara'da Genelkurmay Başkanlığı yeni binasını hizmete açışı.

29 Ekim 1931 – Bursa'da, Hükümet Parkı içindeki Gazi Heykeli'nin açılışı (Gaziyolu gazetesi, 28.10.1931, Bursa). [Kocatürk]

1 Kasım 1931 – Mustafa Kemal'in Türkiye Büyük Millet Meclisinin dördüncü dönem birinci toplantı yılını açış konuşması: "... Türkiye'nin güvenliğini gaye tutan, hiçbir milletin aleyhinde olmayan bir barış doğrultusu, bizim daima kuralımız olacaktır."

7 Kasım 1931 – Atatürk'ün, öğleden sonra Çankaya'da Başbakan İsmet Paşa'yı kabulü, saat 18.00'de otomobille şehirde bir gezinti yapması.

8 Kasım 1931 – Atatürk'ün, akşam Yeni Sinema'ya giderek film izlemesi, saat 24.00'de Çankaya'ya dönüşü.

9 Kasım 1931 – Vecihi Hürkuş'un, Türk Teyyare Cemiyeti adına düzenlediği ikinci uçuş Turu. (09.11.1931) : Ankara, Gölbaşı, Bağla, Şereflikoçhisar, Aksaray, Konya, Beyşehir, Seydişehir, Alanya, Manavgat, Antalya, Fethiye, Köyceğiz, Muğla, Göktepe, Kale, Tavas, Karacasu, Babadağ, Denizli, Çal,

Çivril, Karahallı, Ulubey, Uşak, Kütahya, Eskişehir, Çukurhisar, İnönü, Bozüyük, Karaköy, Söğüt, Geyve, Adapazarı, İzmit, İstanbul.

10 Kasım 1931 – Atatürk'ün, saat 19.00'da Marmara Köşkü'ne gidişi, akşam yemeğinden sonra geceyi burada geçişi.

11 Kasım 1931 – Atatürk'ün, günü ve geceyi Marmara Köşkü'nde geçişi.

12 Kasım 1931- Atatürk'ün, ünlü Türk pehlivanı Kurtdereli Mehmet'e takdir mektubu: "Seni cihanda büyük ün almış bir Türk pehlivanı tanıdım. Parlak başarılarının sırrını şu sözlerle açıkladığını öğrendim: 'Ben her güreşte arkamda Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefini düşünürdüm.' Bu dediğini en az yaptıkların kadar beğendim. Onun için senin bu değerli sözünü Türk sporcularına bir meslek ilkesi olarak kaydediyorum! Bununla, senden ve sözlerinden ne kadar memnun olduğumu anlarsın."

12 Kasım 1931 – Atatürk'ün, Çankaya'da Finlandiya Elçisi V. Tanner'in güven mektubunu kabulü.

12 Kasım 1931 – Atatürk'ün, akşam Yeni Sinema'ya giderek film izlemesi, saat 24.00'de Marmara Köşkü'ne gelerek geceyi burada geçirmesi.

13 Kasım 1931 – Atatürk'ün, günü Marmara Köşkü'nde geçirmesi.

14 Kasım 1931 – Atatürk'ün, akşam Yeni Sinema'ya giderek film izlemesi, saat 24.00'de Marmara Köşkü'ne gelerek geceyi burada geçirmesi.

15 Kasım 1931 – Atatürk'ün, günü Marmara Köşkü'nde geçirmesi.

16 Kasım 1931 – Atatürk'ün, öğleden sonra Marmara Köşkü'nden Çankaya'ya dönüşü.

17 Kasım 1931 – Atatürk'ün, akşam Maraş Milletvekili Mithat (Şayiam) Bey'in evine gelişi, akşam yemeğini burada yemesi.

19 Kasım 1931 – Atatürk'ün, öğleden sonra Kayaş'a, daha sonra Marmara Köşkü'ne doğru otomobille bir gezinti yapmasını takiben Çankaya'ya dönüşü.

19 Kasım 1931 – Altın rezervi yapmaya başlayan Merkez Bankası, 3 milyon dolarlık altın satın alındı.

22 Kasım 1931 – Atatürk'ün, akşam Yeni Sinema'ya giderek film izlemesi.

26 Kasım 1931 – Atatürk'ün, akşamüzeri Marmara Köşkü'ndeki çay ziyaretinde bulunması, gece geç saatte Çankaya'ya dönüşü.

27 Kasım 1931 – Atatürk'ün, akşamüzeri İsmet Paşa'nın Köşkü'ne gidişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

30 Kasım 1931 – İktisadi Buhran Vergisi Kanunu TBMM'de kabul edildi.

30 Kasım 1931 – Atatürk'ün, Çankaya'da İsveç Elçisi Boheman ve Hollanda Elçisi Verschuur'u, daha sonra Türk-Amerikan Cemiyeti 2. Başkanı M. Cening'i kabulü.

1 Aralık 1931 – Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'nin yayın organı aylık "**İktisat ve Tasarruf**" dergisinin ilk sayısı "**İlk hedef Akdeniz'di, ikinci hedef İktisat**" manşetiyle yayınlandı. (Yayın müdürü Dr. Vedat

Nedim (Tör)) (Derginin her sayısında yerli malı kullanımı ve tasarruf teması işlendi.) (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

2 Aralık 1931 – Atatürk'ün, Çankaya'da Bulgar Başbakanı Muşanof'u kabulü.

4 Aralık 1931 – Atatürk'ün, akşamüzeri Bulgar Başbakanı Muşanof şerefine, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği tarafından Marmara Köşkü'nde verilen çayda bulunması.

5 Aralık 1931 – Atatürk'ün, Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Fakültesi)'nin 55. kuruluş yıldönümü nedeniyle kendisine gönderilen saygı telgrafına cevabı: "Mülkiye Mektebi'nin 55. yıldönümü münasebetiyle toplanan mezunlarının hakkımda gösterdikleri samimî duygulara teşekkür ederim."

5 Aralık 1931 – Atatürk'ün, Bulgar Başbakanı Muşanof şerefine Cumhurbaşkanlığı Orkestrası'nın Ankara Halkevi'nde verdiği konseri izlemesi ve Muşanof'la bir süre görüşmesi.

5 Aralık 1931 – Başbakan İsmet İnönü İle Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın Yunanistan'ı ziyaretleri sırasında, 1930 Türk-Yunan Dostluk Antlaşması yürürlüğe konuldu.

7 Aralık 1931 – Atatürk'ün, Çankaya'da Mısır eski Hidivi Abbas Hilmi Paşa'yı kabulü.

7 Aralık 1931 – Atatürk'ün bu talimatı doğrultusunda Başbakan İsmet İnönü, 7 Aralık 1931 tarihli bir yazıyla bu camilerin ve medreselerin tahliye edilerek onarılmasını emreder. İnönü, ayrıca ülkenin değişik yerlerindeki tarihi camileri korumak için birkaç başvekalet genelgesi yayımlar. (Bkz. Sinan Meydan, Elcevap, s. 258-261).

9 Aralık 1931 – Atatürk'ün, öğleden sonra şehirde otomobille bir gezinti yaparak akşamüstü Çankaya'ya dönüşü.

11 Aralık 1931 – Atatürk'ün, akşam Ankara'da Bulgar Opereti'ni izlemesi.

12 Aralık 1931 – Atatürk'ün, Çankaya'da Fransız Büyükelçisi Charles de Chambrun'u kabulü.

12 Aralık 1931 – Atatürk'ün, millî ekonomi ile ilgili aldığı kararlar nedeniyle Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'ne telgrafı: "...Büyük milletimizin her millî ve vatanî işte gösterdiği şuurlu hassasiyetin bu yeni gösterisi, beni pek duygulandırdı. Devletçe öteden beri uygulana gelmekte olan önlemler ve uyanık halkımızın daima harikalar yaratan büyük gayreti sayesinde bugünkü güçlüğü de kolaylıkla yeneceğimize itimadım tamdır. Türk kuvvet ve zekâsının yenmediği ve yenemeyeceği güçlük yoktur."

14 Aralık 1931 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan İsmet Paşa ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Recep (Peker) Bey'i kabulü.

14 Aralık 1931 – Resmi gazeteye yansıyan TBMM kararıyla **idam edilen ilk kadın** Isparta'nın Darıbükü köyünden Hasan kızı Fatma oldu. (Altın ve tarla yüzünden cinayet) Suçun infazı 14 Aralık 1931 tarihinde gerçekleşti. (Panzehir, Sinan Meydan)

16 Aralık 1931 – Atatürk'ün, öğleyin Gazi Orman Çiftliği'ne gidişi, akşamüzeri Marmara Köşkü'ne gelişi, saat 19.00'da Çankaya dönüşü.

18 Aralık 1931 – Atatürk'ün, Çankaya'da saat 8.00'den 16.00'a kadar kütüphanesinde çalışması.

19 Aralık 1931 – Atatürk'ün, geceyi Çankaya'da kütüphanesinde çalışarak geçirmesi.

21 Aralık 1931 – Atatürk'ün, saat 10.30'da Ruşen Eşref (Ünaydın) Bey'in evine gelişi, bir süre dinlendikten sonra Marmara Köşkü'ne gidişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

24 Aralık 1931 – Türkiye'nin ilk sivil havacılık kulübü Aero Kulüp İstanbul'da kuruldu.

24 Aralık 1931 – Atatürk'ün, öğleye doğru Marmara Köşkü'ne gelişi, bir süre dinlendikten sonra İsmet Paşa'nın Köşkü'ne uğrayarak saat 14.00'de Çankaya'ya dönüşü.

25 Aralık 1931 – Atatürk'ün, akşam Yeni Sinema'ya giderek film izlemesi.

26 Aralık 1931 – Atatürk'ün, saat 10.00'da Kılıç Ali Bey'in evine gidişi, saat 14.00'de Çankaya'ya dönüşü.

28 Aralık 1931 – Atatürk'ün, sabah Sarıkışla'ya giderek 8. Tümen'in arazi tatbikatını izlemesi.

29 Aralık 1931 T.B.M.M'de "Gümrük ve İnhisarlar Vekaleti İhdasına dair Kanun" kabul edildi.

29 Aralık 1931 T.B.M.M'de "Ziraat Vekaleti Teşkiline Dair Kanun" kabul edildi.

30 Aralık 1931 – Atatürk'ün, öğleden sonra Marmara Köşkü'ne, daha sonra Halkevi'ne gelişi, saat 20.30'da Çankaya'ya dönüşü.

31 Aralık 1931 – İstanbul'da Taksim Meydanı'nda yerli mallarının kullanılması için bir miting yapıldı.

31 Aralık 1931 – İzmir'de erkek haklarının savunuculuğunu yapmak üzere Erkekler Birliği adıyla bir dernek kuruldu.

31 Aralık 1931 – Atatürk'ün, Çankaya'da akşamüstü Irak Başbakanı Nuri Paşa'yı kabulü.

31 Aralık 1931 – Atatürk'ün, gece Hilâliahmer Cemiyeti (Kızılay)'nin Ankara Palas'taki balosunu şereflendirmesi.

1932 : ANA DİLDE İBADET.

3 Ocak 1932 – Atatürk'ün, öğleden sonra Çankaya'da İsmet Paşa'yı kabulü, saat 18.30'da Yeni Sinema'yı giderek film izlemesi, gece saat 23.00'da Kılıç Ali Bey'in evine uğrayışı.

4 Ocak 1932 – Atatürk'ün, gece Ankara Türkocağı'nda Faruk Nafiz (Çamlıbel)'in yazdığı "Akın" piyesini seyretmesi.

8 Ocak 1932 – Atatürk'ün, saat 16.30'da Salih (Bozok) Bey'in evine gelişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

9 Ocak 1932 – Atatürk'ün, yeni Cumhurbaşkanlığı binasını gezmesi, saat 15.00'de otomobille şehirde bir gezinti yaparak Rasim Ferit (Talay) ve Kılıç Ali Beylerin evlerine uğradıktan sonra akşam Çankaya'ya dönüşü.

11 Ocak 1932 – Atatürk'ün, Çankaya'da saat 13.30'da İsmet Paşa'yı kabulü.

11 Ocak 1932 – Atatürk'ün, akşam Ankara'dan trenle İstanbul'a hareketi.

12 Ocak 1932 – Atatürk'ün, trenle Ankara'dan İstanbul'a gelişi ve Söğütlü yatı ile Dolmabahçe'ye geçişi.

15 Ocak 1932 – Samsun'da [Gazi](#) Heykeli'nin açılış töreni.

16 Ocak 1932 – Atatürk'ün, saat 16.00'da Dolmabahçe Sarayı'ndan hareketle Fatih, Aksaray, Edirnekapı ve Şişli taraflarında otomobille bir gezinti yapması, saat 18.00'de Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

17 Ocak 1932 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'ndan otomobille hareket ederek Pangaltı'da Yolunca Çiftliği Süthanesi'ni, daha sonra Ayazpaşa ve Maslak Köşklerini gezerek saat 17.30'da Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

17 Ocak 1932 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Fethi (Okyar) ve Ruşen Eşref (Ünaydın) Beyleri ayrı ayrı kabulü.

17 Ocak 1932 - Kurtuluş Savaşı komutanlarından Derviş Paşa öldü.

18 Ocak 1932 – Atatürk'ün, İstanbul Öğretmenler Birliği Kongresi Başkanı Prof. Fuat Köprülü'nün öğretmenler adına saygı telgrafına cevabı: "...Teşekkür ve sevgilerimin muhterem öğretmenlerimizle ulaştırılmasına aracılığınızı rica ederim."

19 Ocak 1932 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'ndan otomobille hareket ederek Maslak ve Kağıthane yöresinde bir gezinti yapması.

20 Ocak 1932 – Atatürk'ün Ziraat Mezunları Kongresi'nin saygı ve bağlılık telgrafına cevabı: "Ziraat Mezunları Kongresi münasebetiyle hakkımda gösterilen hislere teşekkür eder ve çalışmalarınızın hayırlı ve başarılı sonuçlarını beklerim."

21 Ocak 1932 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'ndan otomobille hareket ederek Fatih ve Şişli taraflarında bir gezinti yapması.

22 Ocak 1932 – Yerebatan Camisindeki Türkçe Kuran'ın ilk kez okunması. İstanbul Yerebatan Camii'nde ilk defa Hafız Yaşar (Okur) tarafından Türkçe Kuran okundu. (İstanbul'da ilk Türkçe hutbe : 3 Şubat 1928)

22 Ocak 1932 – Atatürk'ün, akşam İstanbul'da Opera Sineması'nda "Çanakkale" filmini seyretmesi, daha sonra Pera Palas'a uğrayarak Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

23 Ocak 1932 – Dışişleri bakanı Tevfik Rüştü Aras Milletler Cemiyeti silahsızlanma konferansında 13 Haziran 1932 günü Türkiye'nin Milletler Cemiyeti ile işbirliğine hazır olduğunu bildirdi. Bunun üzerine Cemiyet konseyi (asamblesi) 1932 Temmuz ayında 43 devletin ittifakı ile Türkiye'yi üye yaptı.

23 Ocak 1932 – Mustafa Kemal'in talimatına uygun olarak, Riyaset-i Cumhur İncesaz Heyeti Şefi Binbaşı Hafız Yaşar (Okur) İstanbul'da Karaköy'deki Yeraltı Camii'nde ilk kez Cuma namazından sonra Yasin Suresi'ni önce Arapça sonra da Türkçe okudu.

25 Ocak 1932 – Atatürk'ün, Samsun'da Gazi Heykeli'nin açılış töreni nedeniyle halkın sevgi ve bağlılık telgrafına cevabı: "Muhterem Samsun halkının şahsıma karşı besledikleri asil duyguların kıymetli bir

belirtisini bildiren telgrafınızdan pek duygulandım. Teşekkür, sevgi ve selâmlarımın muhterem halka sunulmasını rica ederim.”

25 Ocak 1932 – Atatürk’ün, akşam İstanbul Darülbeyahii (İstanbul Şehir Tiyatrosu)’nde piyes seyretmesi.

27 Ocak 1932 – Atatürk’ün, akşamüzeri Dolmabahçe Sarayı’ndan otomobille hareket ederek İstinye, Maslak, Şişli ve Karaköy yoluyla bir gezinti yapıp Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

27 Ocak 1932 – Atatürk’ün, gece Beyoğlu’nda Turkuvaz Lokantası’na gelişi, geç saatlerde Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

28 Ocak 1932 - Balkan Konferansı İstanbul’da açıldı. (31 Ocak’ta kapandı)

28 Ocak 1932 – Atatürk Galatasaray Lisesi’ni üç kez ziyaret etmiştir. (2 Aralık 1930, 28 Ocak 1932, ve 1 Temmuz 1933) Kaynak: Galatasaray.org

28 Ocak 1932 – Atatürk Galatasaray Lisesi Müsameresinde

28 Ocak 1932 – Atatürk’ün, akşamüzeri Dolmabahçe Sarayı’ndan otomobille hareket ederek Beyazıt ve Şişli tarafından bir gezinti yapması.

28 Ocak 1932 – Atatürk’ün, akşam Dolmabahçe Sarayı’nda sofrada, Maarif Vekili Esat (Sagay) Bey hakkında sert tenkitlerde bulunan Dr. Reşit Galip’e müdahalesi: “Yorgun görünüyorsunuz, gidip istirahat edebilirsiniz!” Reşit Galip, Atatürk’ün bu yerinde müdahalesine “Burası milletin sofrasıdır, kovulmamalıyım; kalkmam!” şeklinde yersiz bir cevap vermiş, bu cevap üzerine Atatürk “O halde biz kalkalım; masayı beyefendiye bırakalım!” diyerek sofradan ayrılmıştır. Bu olayı takiben Reşit Galip, Ankara’ya dönmüş, büyük üzüntü ve pişmanlık duygularıyla Atatürk’e, 30 Ocak 1932 tarihini taşıyan bir mektup göndermiştir. Atatürk’ün, bu olaydan kısa süre sonra Reşit Galip’i bağışladığını, Reşit Galip’in 24 Mart 1932 akşamından itibaren Atatürk’ün sofrasında tekrar yer aldığını, nihayet 19 Eylül 1932’de Maarif Vekilliği’ne atandığını görüyoruz. [Kocatürk]

29 Ocak 1932 – Atatürk’ün, gece Beyoğlu’nda Turkuvaz Lokantası’na gelişi, geç saatlerde Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

30 Ocak 1932 – Dr. Reşit Galip’in, Ankara’dan Atatürk’e mektubu: “Yüce, büyük Paşam, siz insanların ruhunu, fikrini açık bir sayfa gibi okursunuz. Size, tapınırcasına bir iman, sevgi ve saygı ile bağlı olduğumu, teveccüh ve itimadınızı hayatımın kıymeti ölçülmez mazhariyeti saydığımı bilirsiniz. Kusur ve kabahatimin çok büyük olduğunu biliyorum. Onun affı ancak sizden istenebilir. Çünkü siz, af ile ders ve ceza vermek mertebelerinden çok daha yükseklerdesiniz. Sizi üzmüş olmak ıstırabının dayanılmaz acısını bütün şiddetiyle çektim. Ellerinizi bin kere öperek atfınızı dilerim.” (Dolmabahçe Sarayı, Dr. Reşit Galip 28 Ocak 1932)

30 Ocak 1932 - Gazi Mustafa Kemal İstanbul’a geldi.

30 Ocak 1932 – Türkçe Kur’an’ın tümü ilk defa Ayasofya Caminde okundu ve radyodan yayınlandı.

30 Ocak 1932 – İlk Türkçe ezan Atatürk talimatıyla Hafız Rifat Bey tarafından fatih Caminde okundu. (İkinci namazı)

31 Ocak 1932 – Atatürk'ün, akşamüstü Dolmabahçe Sarayı'ndan otomobille hareket ederek Beyazıt ve Şişli taraflarında bir gezinti yapması.

1 Şubat 1932 – Atatürk'ün, saat 10.30'da Dolmabahçe Sarayı'nda İsmet Paşa'yı kabulü.

1 Şubat 1932 – Atatürk'ün, akşam Dolmabahçe Sarayı'nda "Balkan Konferansı Konseyi" üyeleri şerefine verilen ziyafette bulunması.

1 Şubat 1932 Malatya – Fırat Demiryolu işletmeye açıldı.

1 Şubat 1932 – Ankara'da birinci tütün kongresi toplandı.

2 Şubat 1932 – Atatürk'ün, akşamüstü Dolmabahçe Sarayı'ndan otomobille hareket ederek Beyoğlu, Şişli, Maslak ve Boyacıköy'de bir gezinti yapması, akşam yemeğini İsmet Paşa'yla beraber yemesi.

3 Şubat 1932 – "Kadir Gecesi" Ayasofya'da, Kuran'ın Türkçe okunduğu bir törenle kutlandı. Bugüne rastlayan Kadir Gecesi'nde Ayasofya'da yatsı namazından sonra aralarında birçok tanınmış hafızın bulunduğu Mevlidhan Heyeti Türkçe mevlid ve Kur'an okudu. Radyodan yapılan canlı yayın büyük yankı yarattı. Ankara'da Atatürk heykelinin yanına monte edilen hoparlörden de halka dinletilen yayını halk yağın karaltında dinledi. Türkçe Kur'an İslam ülkelerinde de değişik tepkilere yolaçtı. Kimi çevreler bunu "dinsizlik" diye değerlendirirken bazıları da olumlu karşıladı.

3 Şubat 1932 – Atatürk'ün, akşamüstü Dolmabahçe Sarayı'ndan otomobille hareket ederek Fatih ve Şişli taraflarında bir gezinti yapması.

4 Şubat 1932 – Atatürk'ün, akşamüstü motorla Kadıköy ve Boğaziçi'nde bir gezinti yapması, gece Maksim salonunda Darülaceze (Güçsüzler [Evi](#))'nin verdiği balo'yu şerefliendirmesi.

5 Şubat 1932 – İlk Türkçe hutbe Süleymaniye Camii'nde okundu.

5 Şubat 1932 – Atatürk'ün, akşam yemeğinden sonra motorla Dolmabahçe Sarayı'ndan hareket ederek Büyükdada'da Fethi Bey'in evine gidişi, geç saatlerde Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

9 Şubat 1932 – Atatürk'ün, akşamüstü otomobille Edirnekapı, Nişantaşı taraflarında bir gezinti yapması.

11 Şubat 1932 – Atatürk'ün, akşam İstanbul Darülbeyazıt'ında Faruk Nafiz (Çamlıbel)'in yazdığı "Akın" piyesini seyretmesi.

12 Şubat 1932 – Atatürk'ün, öğleden sonra otomobille Büyükdere'ye kadar bir gezinti yapması.

12 Şubat 1932 – Atatürk beraberindeki heyetle Belgrad ormanlarında (İstanbul) incelemelerde bulundu.

15 Şubat 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoru ile Boğaziçi'nde bir gezinti yapması.

16 Şubat 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Maslak'a kadar bir gezinti yapması.

18 Şubat 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Büyükdere, Aksaray ve Fatih taraflarında bir gezinti yapması.

19 Şubat 1932 – **Halkevlerinin açılması.** Cumhuriyet'in siyasal ve kültürel ideolojisini halka benimsetmek ve yaymak amacıyla Halkevleri kuruldu. Feshedilen Türk Ocakları'nın işlevini de yüklenmesi düşünülen Halkevleri'nin amacını CHP Genel Sekreteri Recep Peker; "ulusu katılaştırmak, sınıfsız katı bir kitle haline getirmek" biçiminde açıkladı.

19 Şubat 1932 – Halkevleri Ankara'da törenle açıldı. (Türkiye genelinde Ankara dahil aynı anda 14 Halkevi açıldı. Kısa sürede bu rakam 24 oldu. (1933 yılında Halkevleri sayısı 80'i aştı. Buralarda; 1663 toplantı yapıldı, 500.529 kişi katıldı, 915 konferans verildi, 373 konser, 515 temsil düzenlendi. Etkinlikleri 478.837 kişi izledi. Buralardaki kitap sayısı 60.000'i aştı.) (1935 yılında Halkevleri sayısı 103'e, 1936 yılında 136'ya çıktı. 1936 yılında Halkevlerine üye sayısı 55.000 oldu.) (Halkevleri 2 Mayıs 1951'de kapatıldı ancak 27 Mayıs 1961'den sonra kültür dernekleri adıyla yeniden çalışmaya başladı.) (AKI-Kemal c.2, Sinan Meydan)

20 Şubat 1932 – Atatürk'ün, akşamüstü motorla Boğaziçi'nde bir gezinti yapması.

22 Şubat 1932 – Atatürk'ün, George Washington'un 200. doğum yıldönümü nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Hoover'e telgrafı.

22 Şubat 1932 – Atatürk'ün, akşamüstü otomobille Fatih, Edirnekapı ve Şişli taraflarında bir gezinti yapması.

23 Şubat 1932 – Atatürk'ün, akşam Elhamra Sineması'nda film izlemesi, daha sonra Pera Palas'a gidişi ve geç saatte Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

1 Mart 1932 – Atatürk'ün, akşamüstü otomobille Bakırköy ve Şişli taraflarında bir gezinti yapması.

4 Mart 1932 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya hareketi.

5 Mart 1932 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

14 Mart 1932 – Atatürk'ün, akşamüstü Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi'ne gelişi, bir süre kaldıktan sonra Çankaya'ya dönüşü.

15 Mart 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri Kılıç Ali Bey'in, daha sonra Şükrü Kaya Bey'in evlerine uğrayışı, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

19 Mart 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri Ruşen Eşref (Ünaydın) Bey'in evine uğrayışı, bir süre dinlendikten sonra Çankaya'ya dönüşü.

20 Mart 1932 – Atatürk'ün, Çankaya'da, Habeşistan Elçisi Babjeranda Zellake Ajoudou'nun güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

21 Mart 1932 – Atatürk'ün, saat 22.00'de Sağlık Bakanı Refik (Saydam) Bey'in evine uğrayışı, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

23 Mart 1932 – Atatürk'ün, öğleden sonra Ankara Orduevi'ni ziyareti, daha sonra Marmara Köşkü'ne gidişi, saat 19.00'da Anadolu Kulübü'ne gelişi.

2 Nisan 1932 – Atatürk'ün, Çankaya'da kütüphanesinde gün boyunca çalışması.

3 Nisan 1932 – Atatürk'ün, akşam Ankara Halkevi'nde Behçet Kemal (Çağlar)'ın yazdığı "Çoban" piyesini seyretmesi.

5 Nisan 1932 – Atatürk'ün, akşam ve gece Çankaya'da kütüphanesinde çalışması.

6 Nisan 1932 – Atatürk'ün, akşamüstü Çankaya'da İsmet Paşa'yı kabulü.

7 Nisan 1932 – Atatürk'ün, akşam Ankara Halkevi'nde düzenlenen Çocuk Esirgeme Kurumu balosunu şereflendirmesi.

8 Nisan 1932 – Atatürk'ün, öğleden sonra Ankara Halkevi'ne gelişi, uzunca bir süre kaldıktan sonra Çankaya'ya dönüşü.

9 Nisan 1932 – İlk kadın hakim Mürüvvet hanım, Adana'da göreve başladı.

12 Nisan 1932 – Atatürk'ün, saat 9.00'da Kılıç Ali Bey'in evine gelişi, daha sonra Marmara Köşkü'ne gidişi ve şehirde kısa bir gezinti yapışı.

13 Nisan 1932 – Atatürk'ün, saat 18.00'de İsmet Paşa'nın Köşkü'ne gelişi ve kendisiyle görüşmesi.

19 Nisan 1932 – Atatürk'ün, gün boyunca Çankaya'da kütüphanesinde çalışması.

21 Nisan 1932 – 21 Nisan 1932'de Vecihi Sivil Tayyare Mektebi isimli ilk Türk Sivil Havacılık Okulu'nu açmıştır. Okulda ilk Türk kadın pilotu olan Bedriye Gökmen ile birlikte 12 pilot yetiştirmiştir.

23 Nisan 1932 – Atatürk'ün, Rusya'ya gidecek olan Başbakan İsmet Paşa ile Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü (Aras)'ı istasyonda İstanbul'a uğurlaması.

23 Nisan 1932 – Kütahya – Balıkesir demiryolu hattı işleme açıldı.

24 Nisan 1932 – İsmet Paşa Ankara'dan Moskova'ya uğurlandı. Sovyetler 8 milyon dolarlık bir kredi verdiler. (Bu kredi 20 yıl süreliydi, karşılığı mal olarak alınacak ve faiz uygulanmayacaktı.) (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

26 Nisan 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri Kılıç Ali Bey'in evine gidişi, daha sonra Marmara köşkü'ne gelişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

1 Mayıs 1932 - Ankara'da Milli Sanayi Sergisi açıldı.

9 Mayıs 1932 – Kara Harp okulu mezunları İstanbul Taksim'deki Cumhuriyet Anıtı önünde **"Türk Gençliğine emanet vatan ve Cumhuriyetin muhafazası uğruna canlarını edaya hazır olduklarını"** and içerek belirttiler. Atatürk bu olay üzerine okul komutanına telgraf çekerek memnuniyetini belirtti.

10 Mayıs 1932 – Atatürk'ün, kendi tavlalarında yetiştirilen "Çankaya" adlı bir yaşındaki İngiliz tayını Nis'teki süvari yarışmalarında başarı kazanan Teğmen Saim Bey'e armağan edişi.

17 Mayıs 1932 – Atatürk'ün, saat 11,30'da atla bir gezinti yapması.

18 Mayıs 1932 – Atatürk'ün, saat 11.00'de Çankaya'dan yürüyerek Edirne Milletvekili Şakir (Kesebir) Bey'in evine gidişi, bir süre dinlendikten sonra tekrar Çankaya'ya dönüşü.

18 Mayıs 1932 – Milliyet gazetesi haberi; 1922 yılında Vahdettin Ayaspaşa Müslüman mezarlığının bir bölümünü 17.000 liraya ecnebilere satmış, Ağa Cami avlusunu da yine ecnebilere 50 yıllığına kiraya vermiş.” (Sonrasında Ayaspaşa mezarlığına 40 küsur apartman yapılmıştır.) (Charles Harington, Atilla Oral)

20 Mayıs 1932 – Atatürk’ün, Çankaya’da Amerika Büyükelçisi General Sherrill ve Litvanya Elçisi Jurgis Baltrusaitis’in güven mektuplarını kabulü ve Elçilerin söylevlerine cevap konuşmaları.

21 Mayıs 1932 – İngiliz Büyükelçisi George Clerk’in, Çankaya’da Atatürk’ü ziyareti ve İngiltere Krallığı adına General Aspinall-Oglander tarafından yazılan “Gelibolu Savaşı’nın Resmî Tarihi” adlı iki ciltlik İngilizce büyük eseri ithaf 11 olarak takdimi. (Bu eser, bugün Anıtkabir Atatürk Kitaplığı’nda bulunmaktadır). [Kocatürk]

21 Mayıs 1932 – Atatürk’ün, gün boyunca Çankaya’da kütüphanesinde çalışması.

22 Mayıs 1932 – Ağrı ayaklanmasına katılanların yargılanması sona erdi. 34 sanık hakkında idam cezası verildi. Adana Ağır Ceza Mahkemesi, Ağrı Dağı bölgesindeki ayaklanmaya katılanlardan 34 kişiyi idama mahkum etti.

31 Mayıs 1932 – Atatürk’ün, gün boyunca Çankaya’da kütüphanesinde çalışması.

1 Haziran 1932 – Maliye Bakanlığı’na bağlı Tekel Genel Müdürlüğü kuruldu.

2 Haziran 1932 – Atatürk’ün, gün boyunca Çankaya’da kütüphanesinde çalışması.

4 Haziran 1932 – Türkiye’deki yabancıların kamu işlerinde çalışması yasaklandı.TBMM’de Türkiye’de yabancıların çalışmasına kısıntılar getiren Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Kanunu kabul edildi. Herhangi bir ustalık gerektirmeyen işler yabancılara yasaklandı. Bazı işler Bakanlar Kurulu’nun iznine tabi kılındı.

5 Haziran 1932 – Atatürk’ün, İtalya seyahatinden Ankara’ya dönen Başbakan İsmet Paşa’yı istasyonda karşılayışı.

8 Haziran 1932 – Atatürk’ün, gün boyunca Çankaya’da kütüphanesinde çalışması.

11 Haziran 1932 – Atatürk’ün, Çankaya’da İsmet Paşa’yı kabulü ve görüşmesi.

11 Haziran 1932 – Atatürk’ün gece, Ankara Halkevi’nde Aka Gündüz’ün yazdığı “Mavi Yıldırım” adlı oyunu seyretmesi.

12 Haziran 1932 – Hicaz Naibi Emir Faysal, Türkiye’yi ziyaret etti.

12 Haziran 1932 – Gazi Mustafa Kemal, Hicaz Genel Valisi Emir Faysal’ı Ankara’da kabul etti. Atatürk’ün, Çankaya’da Hicaz Umumî Valisi Emir Faysal’ı kabulü, akşam Emir Faysal şerefine Çankaya’da verilen ziyafette konuşması.

14 Haziran 1932 – Atatürk’ün, akşam Emir Faysal’ın verdiği ziyafeti şerefleştirmesi.

16 Haziran 1932 – Atatürk’ün, öğleden sonra ve akşamüstü Çankaya’da kütüphanesinde çalışması.

17 Haziran 1932 – Türkiye Turing ve Otomobil Kulübü ile Milliyet gazetesince ilk kez düzenlenen otomobil yarışı, İstinye- Zincirlikuyu arasında yapıldı.

18 Haziran 1932 – Atatürk'ün, Genelkurmay Başkanlığı'nı ziyareti ve Mareşal Fevzi Çakmakla görüşmesi.

19 Haziran 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri Kılıç Ali Bey'in evine gelişi, akşam Çankaya'ya dönüşü

20 Haziran 1932 – Atatürk'ün, binası yanan Fenerbahçe Spor Kulübü'ne 500 lira bağışta bulunması.

21 Haziran 1932 – Atatürk'ün, öğleden sonra atla Söğütözü'ne doğru bir gezinti yapması.

21 Haziran 1932 – Atatürk'ün, gece Ankara Halkevi'nde amatör "Bulgar Bale Topluluğu"nun gösterisini izlemesi.

27 Haziran 1932 – Atatürk'ün, sabah, Çubuk kazasının kuzeyindeki Gazipaşa yaylasına gidişi, bir süre dinlendikten sonra akşamüzeri Çankaya'ya dönüşü.

29 Haziran 1932 – Atatürk'ün, Çankaya'da sabahtan başlayarak saat 13.00'de kadar Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin bir kısım üyeleriyle çalışması.

1 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, Çankaya'da gün boyunca Hasan Cemil (Çambel) Bey'le beraber çalışması.

2 – 11 Temmuz 1932 – Atatürk'ün liselerin müfredatına girmek üzere 4 ciltlik Türk Tarih Tezi hazırlatması, Milli eğitim bakanlığına talimatla gönderip okutulmasını istemesi.

2 Temmuz 1932 – İlk Türk Tarih Kongresi. Birinci Türk Tarih Kurultayı, Atatürk'ün huzurunda Ankara Halkevi'nde toplandı.

2 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, Ankara Halkevi konferans salonunda çalışmalarına başlayan "Birinci Türk Tarih Kongresi"nin açılışını izlemesi. (Kongre 11 Temmuz 1932'de son bulmuştur).

2 Temmuz 1932 – Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin hazırladığı Birinci Türk Tarih Kongresi Ankara'da Türk Ocağı binasında toplandı. Başkanlığını Akçuraoğlu Yusuf'un yaptığı kongrede, ünlü "tarih tezi" Reşit Galip, Afet Hanım, Sadri Maksudi (Arsal) gibi isimler tarafından savunuldu. Köprülüzade Mehmet Fuat Bey ile Zeki Velidi (Togan) teze karşı eleştirilerde bulundu. Cemiyet daha sonra Türk Tarih Kurumu adını alacaktır.

2 Temmuz 1932 – Keriman Halis Hanım Türkiye Güzellik Kraliçesi seçildi.

3 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, öğleden sonra "Türk Tarih Kongresi"nde (Ankara Halkevi'nde (günümüzde Devlet Resim ve Heykel Müzesi)) Dr. Reşit Galip'in konferansını izlemesi.

4 Temmuz 1932 – İçişleri Bakanı Şükrü Kaya otomobiliyle Ankara'dan İstanbul'a giden ilk kişi oldu.

5 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, sabah Ankara Halkevi'ne giderek Türk Tarih Kongresi'nin çalışmalarını izlemesi, saat 13.00'de Çankaya'ya dönüşü.

6 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, gün boyunca Ankara Halkevi'nde Türk Tarih Kongresi'nin çalışmalarını izlemesi.

7 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, gün boyunca Ankara Halkevi'nde Türk Tarih Kongresi'nin çalışmalarını izlemesi.

8 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, saat 18.00'de "Türk Tarih Kongresi" üyelerine Marmara Köşkü'nde çay ziyafeti vermesi ve üyelerle görüşmesi.

9 Temmuz 1932 – Türkiye Milletler Cemiyeti'ne üye oldu.

9 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, gün boyunca Ankara Halkevi'nde Türk Tarih Kongresi'nin çalışmalarını izlemesi.

10 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, sabah Ankara Halkevi'nde Türk Tarih Kongresi'nin çalışmalarını izlemesi, saat 13.00'de Çankaya'ya dönüşü.

11 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, sabah Ankara Halkevi'nde Türk Tarih Kongresi'nin çalışmalarını izlemesi, saat 13.00'de Çankaya'ya dönüşü.

12 Temmuz 1932 – "**Türk Dil Kurumu**" kuruldu. Gazi Mustafa Kemal tarafından Türk Dil Kurumu'nun kuruluşu. Türk Dil Kurumu, "Türk Dili Tetkik Cemiyeti" adıyla 12 Temmuz 1932'de Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla kurulmuştur. Cemiyetin kurucuları, hepsi de milletvekili ve dönemin tanınmış edebiyatçıları olan Sâmih Rif'at, Ruşen Eşref (Ünaydın), Celâl Sahir (Erozan) ve Yakup Kadri (Karaosmanoğlu)'dir. Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin amacı, "Türk dilinin öz güzelliğini ve zenginliğini meydana çıkarmak, onu yeryüzü dilleri arasında değerine yaraşır yüksekliğe erdirmek" olarak tespit edilmiştir. Kaynak: tdk.org.tr

12 Temmuz 1932 – Mustafa Kemal'in direktifiyle "Türk Dili Tetkik Cemiyeti"nin kurulması. (Daha sonra "Türk Dil Kurumu" adını almıştır.)

12 Temmuz 1932 – Atatürk, bugün akşamüzeri Çankaya'da -dilcilerin de katıldığı- Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti toplantısına başkanlık etmiş, toplantı sonunda şunları söylemiştir: "Dil işlerini düşünecek zaman da gelmiştir; ne dersiniz? Öyle ise Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti gibi, bir de ona kardeş, bir dil cemiyeti kuralım. Adı Türk Dili Tetkik Cemiyeti olsun!" Aynı gün, kurulacak cemiyetin başkan, genel sekreter ve üyeleri belirlenmiş, daha sonra izin için hükümete başvurulmuştur. (Cemiyetin adı, III. Türk Dil Kurultayı'nın 31 Ağustos 1936 günkü birleşiminde kabul ettiği tüzük değişikliği ile "Türk Dil Kurumu"na çevrilmiştir). [Kocatürk]

12 Temmuz 1932 – Mustafa Kemal program ve tüzüğünü kendisinin hazırladığı Türk Dili Tetkik Cemiyeti'ni kurmuştur. Bu cemiyet 1936'da Türk Dil Kurumu'na dönüştürüldü. (Türk Tarih Kurumunun da, Türk Dil Kurumunun da KORUYUCU (Himaye edeni) Başkanı Atatürk'tür.)

12 Temmuz 1932 – Yugoslavya Kralı Aleksandre Gazi Mustafa Kemal'i İstanbul'da ziyaret etti.

15 Temmuz 1932 – Kültür ve sanat dergisi "Varlık"ın ilk sayısı çıktı.

15 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, saat 19.30'da Ankara'dan trenle Derince'ye hareketi.

16 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, trenle Ankara'dan Derince'ye gelişi, buradan Ertuğrul yatı ile Yalova'ya geçişi.

18 Temmuz 1932 – Ezanın Türkçe okunacağı açıklandı. Uygulamaya kısa süre sonra geçildi.

18 Temmuz 1932 – Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan İstanbul Müftülüğü'ne yazılan özel – 636 sayılı yazı ile ezan ve kametin birkaç ay içinde Türkçe okunacağı bildirildi. (16 Haziran 1950'de, D.P. İktidarı, TCK'nın ilgili maddesinde değişiklik yaparak ezanın Arapça okunmasına olanak verdi)

18 Temmuz 1932 – Türkiye Milletler Cemiyeti'ne üye oldu. Türkiye Cumhuriyeti Milletler Cemiyet'ine 56'ncı üye olarak girdi. (Milletler Derneği, Cemiyet-i Akvam).

18 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, Yalova'da, İtalyan Filosu Komutanı Amiral Morno ve İtalya Büyükelçisi Baron Aloiz'i kabulü.

18 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri Yalova'dan Baltacı ve Millet Çiftliklerine gidişi.

22 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, Yalova yakınındaki Çınarcık'a gelişi, burada Çoban Mehmet ve diğer bazı pehlivanların güreşlerini izlemesi.

23 Temmuz 1932 – Alman mimar Hermann Jansen'in hazırladığı Ankara Planı onaylandı.

23 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, Millet Çiftliği'ne gelişi, daha sonra motorla bir deniz gezintisi yapması.

24 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, Sakarya motoru ile Yalova'dan hareketle Marmara'da bir gezinti yapması, Büyükada'ya uğrayarak Yat Kulüple bir süre dinlenmesi, daha sonra tekrar Yalova'ya dönüşü.

27 Temmuz 1932 – İzmir'de Gazi Heykeli'nin açılış töreni ve Başbakan İsmet Paşa'nın söylevi. İzmir'de Gazi Mustafa Kemal'in heykeli, İsmet (İnönü)'nün konuşması ile açıldı.

29 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, Millet Çiftliği'nde İsmet Paşa'yı kabulü.

30 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, İzmir'de 27 Temmuz 1932 günü yapılan Gazi Heykeli'nin açılış töreni nedeniyle, Belediye Başkanı Dr. Behçet (Uz) Bey'in şehir adına çektiği saygı ve bağlılık telgrafına cevabı: Millî Mücadele heyecanımızın sembolü olan güzel İzmir'de heykelimin dikilmesi vesilesiyle muhterem İzmirliilerin hakkımda gösterdikleri değerbilirlik ve çok asilâne duygulardan pek heyecanlıyım. Muhterem İzmir'lilere teşekkürlerimin, selâm ve sevgilerimin ulaştırılmasını rica ederim."

30 Temmuz 1932 – Türkiye parasızlıktan dolayı Amerika'da yapılan Olimpiyatlara katılamadı.

30 Temmuz 1932 – Atatürk Yalova'da.

31 Temmuz 1932 – Atatürk'ün, Yalova'dan İstanbul'a hareketi ve Dolmabahçe Sarayı'na gelişi.

31 Temmuz 1932 – Türkiye Güzellik Kraliçesi Keriman Halis (Atatürk'ün verdiği soyadı : Ece) Belçika'da yapılan yarışmada Dünya Güzellik Kraliçesi seçildi.

31 Temmuz 1932 – Türkiye güzeli Keriman Halis, Belçika'da yapılan dünya güzellik yarışmasında "Dünya Güzellik Kraliçesi" seçildi. (31 Ağustos 1932 tarihinde Sirkeci'ye döndüğünde milli kahraman gibi karşılandı.)

1 Ağustos 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoru ile Boğaziçi'nde bir gezinti yapması.

2 Ağustos 1932 – Atatürk'ün, Keriman Halis'in dünya güzeli seçilmesi nedeniyle Cumhuriyet gazetesi başmuharriri Yunus Nadi Bey'e demeci: "...Türk ırkının dünyanın en güzel ırkı olduğunu tarihî olarak bildiğim için, Türk kızlarından birinin dünya güzeli seçilmesini çok tabii buldum. Fakat Türk gençlerine bu münasebetle şunu hatırlatmayı gerekli görüyorum: Övündüğünüz tabii güzelliğinizi usulüne uygun şekilde korumasını biliniz ve bu yolda uyanık bir gelişmenin kesintisiz gerçekleşmesini ihmal etmeyiniz. Bununla beraber, asıl uğraşmaya mecbur olduğunuz şey, analarınızın ve atalarınızın oldukları gibi, yüksek kültürde ve yüksek fazilette dünya birinciliğini tutmaktır."

2 Ağustos 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoru ile Boğaz'da bir gezinti yapması, Göksu Kasrı'na uğrayarak bir süre dinlendikten sonra saat 20.00'de Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü (Gece de Adalar yönünde bir deniz gezintisi yapmıştır).

3 Ağustos 1932 – "Asıl uğraşmaya mecbur olduğumuz şey, yüksek kültürde ve yüksek fazilette dünya birinciliğini tutmaktır."

4 Ağustos 1932 – Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile Dolmabahçe'den Yalova'ya hareketi ve saat 20.00'de Yalova'ya gelişi.

9 Ağustos 1932 – Atatürk'ün, Yalova Millet Çiftliği'nde Alman Büyükelçisi Nadolny Rudolf'u kabulü.

12 Ağustos 1932 – Atatürk'ün, Yalova'da Fransız arkeologlarından Prof. Delaport'u kabulü.

14 Ağustos 1932 – Atatürk'ün, Yalova'da, Millet Çiftliği'nde Amerika Büyükelçisi Sherrill'i kabulü.

18 Ağustos 1932 – Atatürk'ün, Yalova'da, Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin amacı ve Türk dili çalışmaları üzerine Yunus Nadi ile görüşmesi: "...Amaç, Türk milletine kendi mazisinde mevcut ve miras kalmış, geleceğini de kapsayan kendi kültürünü ortaya çıkararak göstermektir."

18 Ağustos 1932 – Atatürk Yalova köşkünde bazı gazetecilerin ve dilcilerin bulunduğu toplantıda "**kültür**" kelimesinin Türkçe olduğunu ispat etti.

18 Ağustos 1932 – Dünya güzeli seçilen Keriman Halis Hanım'ın, Paris'ten Atatürk'e saygı ve teşekkür telgrafı: "Bu başarımla, sizin memleket kadınlığına aşıladığınız fikirler eseridir!"

24 Ağustos 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri Yalova'da Baltacı Çiftliği'ne, buradan da Sakarya motoru ile Sultanhisar'a gelişi, saat 20.00'de Yalova'ya dönüşü.

29 Ağustos 1932 – Atatürk'ün, Türk dilini özleştirme çalışmaları nedeniyle Millî Türk Talebe Birliği'nin çektiği saygı ve bağlılık telgrafına cevabı: "Dilimiz çok zengindir, güzeldir. Bunu ortaya çıkaracaklar sizin gibi duygusu derin, yorulmaz Türk gençleridir. Türkçemizi günün en ileri bilgi dili yapmak değerli araştırmacılarınızdan beklenir. Sizlere uğurlar dilerim."

29 Ağustos 1932 – Yalova'da gece sofrada, Atatürk'le İsmet Paşa arasında bir tartışma olması. (Bu tartışma, 'dizbağı nişanı olayı' olarak bilinmektedir).

30 Ağustos 1932 – Yalova'da, gece sofrada Atatürk'ün, İsmet Paşa'ya dönerek söyledikleri: "Hatırlar mısın, Rayak Bölgesi Komutanı olarak vazifem başına giderken Şam'daki karargâhında sana uğradığım o karlı geceyi? Sirtında kaputunla bir masanın başına oturmuş, bir gaz lâmbasının ışığında önüne serdiğin haritayı tetkik ediyordun! "Vaziyeti nasıl görüyorsun?" diye sormuştum. "Kötü, çok kötü" demiştin, "Düşmanın tipiden istifade ederek gün ağarmadan bir baskın yapması beklenebilir." Ben

“Şu halde ne duruyorsun? Bir an evvel geriye çekilmek kararını versene!” deyince, sen buna karşılık vaziyeti Grup Komutanlığı’na bildirdiğini, henüz cevap alamadığını ve kendiliğinden bir karar veremeyeceğini söylemiştin. Ben de “Emir mi bekliyorsun?” demiştim, “O emri Rayak Bölgesi Komutanı yetkime dayanarak ve bütün mesuliyeti üstüme alarak sana ben veriyorum!” Atatürk’ün bu sözleri üzerine İsmet Paşa’nın cevabı: “Nasıl hatırlamam, nasıl unutabilirim o geceyi! Sen benim imdadıma Hızır gibi erişmiştin. Nitekim, senin emrini yerine getirdikten birkaç saat sonra düşman kuvvetleri mevzilerimizi işgal etmişti; biraz daha bekleseydim, korktuğum felâkete uğramaktan beni hiçbir mucize kurtaramayacaktı!” (Alıntı yaptığımız kaynakta, Atatürk’ün o günkü görevi, gerekse kuvvetleriyle Şam’a gelen 3. Kolordu Komutanı Albay İsmet (İnönü) Bey’in karargâh yeri yanlış gösterilmiştir. Biz, metindeki bu anımsama yanlışını doğrusuyla düzelttik. Atatürk’ün, İsmet Paşa’ya anımsattığı olayla ilgili olarak İzzettin Çalışlar, 27 Eylül 1918 tarihli günlüğüne şunları yazmıştır: “.4. Ordu büyük kısmıyla Maan’a gelmiş. Ordu karargâhı da Maan’da. 20. Kolordu (Ali Fuat Paşa) da çekiliyor. 3. Kolordu (İsmet Paşa)’dan haber yok! 22. Kolordu (Refet Bele) esir! Cevat (Çobanlı) ve Mustafa Kemal Paşalar Dera’ya gelmişler, inşallah bu haber de yanlış çıkar! İsmet Bey’in akıbeti şüpheli, Allah korusun!” [Kocatürk]

31 Ağustos 1932 – Atatürk’ün, Yalova’dan Ertuğrul yatı ile İstanbul’a hareketi ve Dolmabahçe Sarayı’na gelişi.

2 Eylül 1932 – Atatürk’ün, Keriman Halis’in saygı ve teşekkür telgrafına cevabı: “...Donanmış olduğunuz maddî ve manevî kıymet ve fazilet içinde mutlu olmanızı dilerim, kızım!”

3 Eylül 1932 – Atatürk’ün, akşamüzeri motorla Boğaz’da bir gezinti yapması.

4 Eylül 1932 – Dünya Barış Konferansı Viyana’da toplandı.

4 Eylül 1932 – Atatürk’ün, akşamüzeri Dolmabahçe Sarayı’nda Başbakan İsmet Paşa ve Meclis Başkanı Kâzım (Özalp) Paşa’yı kabulü.

5 Eylül 1932 – Atatürk’ün, İstiklâl Caddesi’nde İpekiş Mağazası’nı ziyareti ve üretilen kumaşların niteliği hakkında bilgi alışı.

5-13 Eylül 1932 – İstanbul’da uluslararası mason birliğinin 8nci Konvan’ı tolandı.

6 Eylül 1932 – Atatürk’ün, akşamüzeri Sakarya motoru ile Büyükdere’ye kadar bir gezinti yapması.

7 Eylül 1932 – Atatürk’ün, akşamüzeri Dolmabahçe’den otomobille Florya’ya gidişi, dönüşünde Edirne’den gelen posta trenine binerek yolcular arasında saat 20.30’da Sirkeci istasyonuna gelişi.

7 Eylül 1932 – Atatürk’ün, akşam Ayazpaşa Park Otel’e gelerek yemeği burada yemesi, geç saatlerde Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

10 Eylül 1932 – Atatürk’ün, akşamüzeri motorla Boğaziçi’nde bir gezinti yapması.

11 Eylül 1932 – Atatürk’ün, akşamüstü otomobille Taksim, Şişli, Bomonti, Mecidiyeköy, Ortaköy, Yıldız ve İhlamur Köşkü’nü izleyen bir gezinti yapması.

12 Eylül 1932 – Atatürk’ün, İktisat Vekili Celâl (Bayar) Bey’in göreve başlaması nedeniyle kendisine çektiği telgrafa cevabı: “...Bütün dünyada olduğu gibi memleketimizde de en başta bulunan önemli işimiz, iktisat işidir. Bu işte en yüksek başarıyı temine çalışmak hayattır, zarurîdir. Bunun için bu işte

bütün devlet teşkilâtının, bütün yurttaşların ve hepimizin ciddî duygularla alâkalı olmamız gereği tabiidir.”

13 Eylül 1932 – Atatürk’ün, akşamüzeri Sakarya motoru ile Boğaz’da bir gezinti yapması.

15 Eylül 1932 – Atatürk’ün, akşamüzeri otomobille Yeşilköy’e kadar bir gezinti yapması.

16 Eylül 1932 – Atatürk’ün, akşamüzeri otomobille Beyoğlu, Şişli ve Maslak’ta bir gezinti yapması, akşam İstiklâl Caddesi’nde Florya sinemasında film seyretmesi.

20 Eylül 1932 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda “Dil Encümeni” toplantısında bulunması.

21 Eylül 1932 – Himaye Etfal Cemiyeti tarafından düzenlenen Alaturka Güreş müsabakaları Taksim Stadyumu’nda yapıldı.

23 Eylül 1932 – Atatürk’ün, Ahmet Rasim’in ölümü üzerine, çocuklarına başsağlığı telgrafı: “Değerli babanızın ölümü büyük kayıptır. Çok acı duydum!”

24 Eylül 1932 – Atatürk’ün, saat 12.30’da Sakarya motoru ile Büyükdere’ye kadar bir gezinti yapması, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı’nda Türk Dili Tetkik Cemiyeti’nin toplantısına başkanlık edişi.

26 Eylül 1932 – Tayyareci Vecihi Bey (Hürkuş), pilot yetiştirmek amacıyla Yeşilköy’de özel tayyare mektebi açtı.

26 Eylül 1932 – “Dil Bayramı” ilk kez kutlandı.

26 Eylül – 5 Ekim 1932 – Dolmabahçe sarayında (İstanbul) Birinci Türk Dili Kurultayı yapıldı.

26 Eylül 1932 – İlk Türk Dil Kongresi toplandı. 26 Eylül – 5 Ekim 1932 tarihleri arasında yapılan Birinci Türk Dili Kurultayı’nın çalışma programını Atatürk hazırlamıştı.

26 Eylül 1932 – Cumhurbaşkanı, Kurucu ve Koruyucu Başkan Gazi Mustafa Kemal, 13.30-19.00 saatleri arasında, Dolmabahçe Sarayı’nda çalışmalarına başlayan I. Türk Dili Kurultayı’nın açış toplantısında hazır bulundular. Kurultay açış konuşmalarını ve oturumda sunulan Sâmih Rifat Bey’in “Türkçenin Ari ve Sami Lisanlarla Mukayesesi” başlıklı konferansını dinlediler. Yüzyıllar boyunca Türk diline giren yabancı kelimeler Türkçe’den arındırıldı. (Kurultay, 5 Ekim 1932 tarihine kadar çalışmalarını sürdürmüştür).

27 Eylül 1932 – Gazi Mustafa Kemal, General Mac Arthur’la görüştü. Atatürk’ün, saat 17.00’de Dolmabahçe Sarayı’nda Genelkurmay Başkanı General Mac Arthur’u kabulü ve görüşmesi: “...Avrupa devlet adamları, başlıca anlaşmazlık konusu olan önemli siyasî sorunları, her türlü millî egoizmlerden uzak ve yalnız umumun yararına olarak, son bir gayret ve tam bir iyi niyetle ele almazlarsa korkarım ki, felâketin önü alınamayacaktır.”

27 Eylül 1932 – Atatürk’ün, Dolmabahçe sarayında ABD Gnkur. Başkanı McArthur ile birinci dil kurultayına katılıp bazı dil tezlerini dinlemesi.

27 Eylül 1932 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda İktisat Bakanı Celâl (Bayar) Bey’i kabul ederek bir süre görüşmesi.

27 Eylül 1932 – Vecihi Hürkuş, Genelkurmay Başkanlığı onayı ile Kadıköy’de ülkenin ilk sivil uçuş okulunu (Vecihi Sivil Uçak Okulu) açtı. (Parasızlık nedeniyle 1934 yılında kapattı.) (1954 yılında ise ülkenin ilk özel havayolu şirketini “Hürkuş Havayolları” kurdu.)

28 Eylül 1932 – Atatürk, 14.00’de birinci dil kurultayı salonuna gelerek, bazı tezleri dinledi, Ruşen Eşref Önaydın ve Celal Sahir Erozan ile görüştü.

29 Eylül 1932 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Türk Dil Kurultayı çalışmalarını izlemesi.

29 Eylül 1932 – Atatürk’ün, gece Dolmabahçe Sarayı’nda Fahrettin (Altay) Paşa’nın kızının nikâh düğününü şereflendirmesi.

30 Eylül 1932 – Atatürk’ün, Sakarya motoru ile Boğaziçi’nde ve Haliç’te bir gezinti yapması.

1 Ekim 1932 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Türk Dil Kurultayı çalışmalarını izlemesi.

2 Ekim 1932 – Atatürk’ün, öğleye doğru Sakarya motoru ile Boğaz’da bir gezinti yapması.

3 Ekim 1932 – İngilizlerden bağımsızlığını kazanan Irak, Milletler Cemiyeti’ne katıldı.

3 Ekim 1932 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Türk Dil Kurultayı çalışmalarını izlemesi.

4 Ekim 1932 – Atatürk’ün, Diyarbakır gazetesi sahibine Dolmabahçe Sarayı’nda demeci: “Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı hep bir ırkın evlâtları, hep aynı cevherin damarlarıdır.”

4 Ekim 1932 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Türk Dil Kurultayı çalışmalarını izlemesi.

5 Ekim 1932 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Türk Dil Kurultayı’nın son gün çalışmalarını izlemesi. 26 Eylül – 5 Ekim 1932’de yapılan Birinci Türk Dili Kurultayı’nın çalışma programını Atatürk hazırlamıştı. (26 Eylül 1932 – “Dil Bayramı” ilk kez kutlandı).

5 Ekim 1932 – Mustafa Kemal’in başkan olduğu kurultayda, Türkçe’nin eski bir dil oluşunun yanısıra diğer dünya dilleriyle ilişkisi üzerine 22 adet tebliğ sunuldu.

6 Ekim 1932 – Atatürk’ün, akşamüzeri otomobille Tarabya’ya gidişi, Sakarya motoru ile Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

6 Ekim 1932 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Macar tarih bilgini Prof. Zayti Ferencz’i kabulü.

6 Ekim 1932 – Türk tarih Kongresinde bir bildiri sunan ve Atatürk’le görüşen Zajti Ferenc beraberinde getirdiği belge, bulgu ve eserleri Türk Tarih Kurumu’na bağışladı.

7 Ekim 1932 – Atatürk’ün, Dolmabahçe’den Sakarya motoru ile Yalova’ya gelişi, akşam tekrar Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

10 Ekim 1932 – Atatürk’ün, öğleye doğru Sakarya motoru ile Üsküdar Araba İskelesi’ne geçişi, buradan da otomobille Alemdağ yoluyla Şile’ye gelişi, incelemeleri; akşam Ertuğrul yatıyla Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

11 Ekim 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoru ile adalar çevresinde bir gezinti yapması, saat 19.00'da -Heybeliada'dan motora binen- İsmet Paşa'yla beraber Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

14 Ekim 1932 – Atatürk'ün, öğleden sonra Sakarya motoru ile Yassıada'ya gidişi, saat 18.00'de Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

14 Ekim 1932 – Atatürk'ün, akşam Tahsin (Üzer) Bey'in kızının nişan törenini şereflendirdiği.

15 Ekim 1932- Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoru ile Boğaziçi'nde bir gezinti yapması.

17 Ekim 1932 – Atatürk'ün, öğleden sonra Sakarya motoru ile Maltepe ve Yassıada yönünde bir gezinti yapması.

17 Ekim 1932 – Birinci Türk Dil kurultayında seçilen Yönetim kurulu yayınladığı bildiri ile 'dil devriminin amacını' açıkladı.

18 Ekim 1932 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Fransa'nın Suriye Yüksek Komiseri Ponsot ve Fransa Büyükelçisi Charles de Chambrun'u kabulü.

19 Ekim 1932 – Atatürk'ün, öğleden sonra Sakarya motoru ile Boğaziçi'nde ve Florya'da bir gezinti yapması.

20 Ekim 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Şişli ve Beyazıt taraflarında bir gezinti yapması.

21 Ekim 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Topkapı, Bakırköy, Yedikule yoluyla Beyoğlu'ndan Şişli'ye gelişi, Tünel, Tophane yoluyla Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

22 Ekim 1932 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ertuğrul yatı ile Derince'ye gelişi, buradan trenle Ankara'ya hareketi.

23 Ekim 1932 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

25 Ekim 1932 – Atatürk'ün, Çankaya'da İtalya Elçisi Lojacone, Yugoslavya Elçisi Dr. Yankoviç ve İspanya Elçisi Juan Manuel de Aristejui'nin güven mektuplarını kabulü ve Elçilerin söylevlerine cevap konuşmaları.

27 Ekim 1932 – Atatürk'ün, Çankaya'da İran Dışişleri Bakanı Furugî Han'ı kabulü.

29 Ekim 1932 – Atatürk'ün, Cumhuriyetin 9. yıl dönümü nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde düzenlenen kabul törenini takiben geçit resmini izlemesi.

29 Ekim 1932 – Atatürk'ün, akşam Ankara Palas'ta, Cumhuriyet'in 9. yıldönümü nedeniyle düzenlenen ziyafeti şereflendirmesi.

1 Kasım 1932 – Mustafa Kemal'in Türkiye Büyük Millet Meclisinin dördüncü dönem ikinci toplantı yılını açış konuşması: "... **Millî kültürün** her çığırda açılarak yükselmesini Türkiye Cumhuriyeti'nin temel dileği olarak temin edeceğiz!..."

2 Kasım 1932 – Atatürk'ün, akşamüzeri Ankara Halkevi'ne gidişi, daha sonra Ankara Numune Hastanesi'ne gelerek -bir ameliyat geçirmiş olan- Kâzım (Özalp) Paşa'nın oğlu Teoman'ı ziyareti.

13 Kasım 1932 - Dr. Müfide Kazım ilk kadın Hükümet Tabibi oldu.

16 Kasım 1932 – Çankaya’da akşam, Atatürk’ün sofrasında, Abdülhak Hâmit (Tarhan) ve eşi Lüsyen Hanım’ın da davetli olarak bulunması.

29 Kasım 1932 – Jön Türk hareketinin önderlerinden düşünür Abdullah Cevdet öldü.

30 Kasım 1932 – Ulukışla-Niğde demiryolu hizmete açıldı.

3 Aralık 1932 – Türk Dil Kurumu ilk başkanı Samih Rifat öldü.

5 Aralık 1932 – Atatürk’ün, Samih Rifat Bey’in ölümü nedeniyle Türk Dili Tetkik Cemiyeti (Türk Dil Kurumu)’ne mektubu: “...Bu acı karşısında Genel Merkez Heyetinizin gösterdiği duyarlık, Türk milletinin bilginleri için her zaman besleyegeldiği yüksek saygının yeni bir belirtisidir. Türk dilinin yükselmesi uğrunda yıllardan beri emek vermiş Başkanınızın yaptığı gibi bıkmadan, usanmadan çalışmak için içtiğiniz andı kutlarım. Bu andı hepinizin sağ ve sağlam olarak yerine getirmenizi dilerim.”

7 Aralık 1932 – Atatürk, Armstrong’un “Bozkurt” kitabındaki yalanlara 7 Aralık günü Akşam gazetesinde Necmettin Sadok eliyle cevap verdi.

7 Aralık 1932 – Muhsin Ertuğrul’un “Bir Millet Uyanıyor” filmi, gösterime girdi. Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu’nun eserinden uyarlanan film, vatan hainlerinden Said Molla ve yandaşlarına karşı mücadele eden Kuvayi Milliyeci bir yüzbaşıyla emir erinin kahramanlık öyküsü üzerine kurulmuş. Yüzbaşı Davut ve emir eri Tilki, cephede savaşırken İzmir düşmandan geri alınır. Filmin unutulmayan sahnelerinden biri Yahya Kaptan rolündeki Atıf Terzioğlu’nun çeşmeden su içerken düşmanlar tarafından öldürülmesidir. Bu yolla ünlene Terzioğlu, soyadını Kaptan olarak değiştirir. Filmin bir başka özelliği, Atatürk’ün Çankaya Köşkü’nde kamera karşısına geçip büyük nutkunu kendi sesiyle okuması. Bu tarihsel sahne sonradan filme eklenmiş.

12 Aralık 1932 – Adile Ayda ilk kadın Dışişleri memuru seçildi.

16 Aralık 1932 – Samsun-Sivas demiryolu hattı işletmeye açıldı.

18 Aralık 1932 – Atatürk’ün, Ankara’da İsmet Paşa Kız Enstitüsü’nde açılan “Birinci Kadın İktisat Sergisi”ni ziyareti ve incelemeleri.

18 Aralık 1932 – Atatürk Ankara İsmetpaşa Kız Enstitüsü’ndeki Birinci Kadın İktisat (Ekonomi) Sergisinde

25 Aralık 1932 – Atatürk’ün, saat 15.00’de Başbakanlığa gelerek kabine toplantısı’na başkanlık yapışı.

26 Aralık 1932 – Atatürk’ün, gece Ankara Orduevi’ndeki müsamereyi şereflendirmesi.

27 Aralık 1932 – Atatürk’ün, Heyet-i Temsiliye ile Ankara’ya geldiği günün ilk defa olarak törenle kutlanması.

27 Aralık 1932 – Atatürk’ün, saat 14.00’de -Ankara’ya gelişinin 13. yıldönümünü kutlayan Ankaralıları izlemek üzere- Kılıç Ali Bey’in evine gidişi.

27 Aralık 1932 – Atatürk'ün, Ankara'ya gelişinin 13. yıldönümü nedeniyle Ankaralıları söyledikleri: "...Ankara'ya geldiğimden sonraki mücadele hayatımızda hürriyet ve bağımsızlık âşığı kahraman Ankaralıların gösterdikleri vefa ve yardımları her vakit minnetle anarım!"

27 Aralık 1932 – Çankaya'da, akşam Atatürk'ün sofrasında, dört Ankara Efesi'nin davetli olarak bulunması.

31 Aralık 1932 – Atatürk'ün, yeni yıl nedeniyle Türk-Yunan dostluğu üzerine Atina Ajansı'na demeci: "Türkiye ve Yunan anlaşması ve dostluğu, milletler arasında çalışma beraberliğinin ve yeni siyaset [anlayışının](#) gerçekleşmiş çok güzel bir örneği ve insanlığın, doğu Akdeniz ve Balkanlarda ilerleme ve yükselmesinin bir ifadesidir" (Aynı gün Yunan Cumhurbaşkanı, Başbakanı ve Dışişleri Bakanı da Anadolu Ajansı'na demeç vermişlerdir).

31 Aralık 1932 – Atatürk'ün, gece Kızılay'ın Ankara Palas'ta düzenlediği Yılbaşı Balosu'nu şereflendirmesi ve saat 24.00'ten sonra Millî Eğitim Bakanı Reşit Galip tarafından -yeni yıl armağanı olarak- kendisine 3 kitap takdimi nedeniyle söyledikleri: "Bu anda duyduğum mutluluk büyüktür. Kendisinden ve diğer vekillerimizden her an böyle armağanlar beklerim. Vekil Bey'in naçiz dedikleri bu armağan gerçekte çok değerlidir!" [Kocatürk]

31 Aralık 1932 – Yapımı yeni tamamlanan Çankaya Köşkü'nün Fotoğrafları 31 Aralık 1932 tarihinde Fransız L'ILLUSTRATION dergisinde yayınlanmıştır. (12 fotoğraf)

1932 – Türkiye, 1907 yılında kurulan "Uluslararası yat yarış birliği"ne 1932 yılında üye oldu. (25 Mayıs 1957 tarihinde Türkiye Yelken Federasyonu resmen kuruldu.)

1933 : ONUNCU YIL NUTKU.

4 Ocak 1933 – Atatürk'ün, saat 17.00'de Ankara Halkevi'nde Türk Dili Tetkik Cemiyeti toplantısına başkanlık yapması, cemiyetin faaliyetleri hakkında bilgi alması; daha sonra Musiki Muallim Mektebi'ni ziyareti.

4 Ocak 1933 – Atatürk Ankara Musiki Muallim Mektebi (Müzik Öğretmen Okulu) Müsamesesinde

8 Ocak 1933 – Atatürk'ün, öğleden sonra Etimesgut'a gidişi, akşamüzeri Çankaya'ya dönüşü.

8 Ocak 1933 – I. Beş Yıllık Kalkınma Planı kabul edildi.

11 Ocak 1933 – Atatürk'ün, saat 14.00'de İsmet Paşa'nın köşküne gelişi, daha sonra [Gazi](#) Orman Çiftliği'ne gidişi.

12 Ocak 1933 – TBMM'de Dahili İstikraz'a (İç Borçlanma) ilişkin kanun kabul edildi.

14 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da Yunan Elçisi Sakellapoulos'un güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

15 Ocak 1933 – Atatürk'ün, saat 20.00'de trenle Ankara'dan Eskişehir'e hareketi.

16 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Eskişehir'de Valiliği, Belediye'yi, Komutanlığı, Halkevi'ni ziyareti, Eskişehir Lisesi'nde derslere girişi ve saat 18.00'de trenle Derince'ye hareketi.

16 Ocak 1933 – Atatürk Eskişehir Gazi Mustafa Kemal İlk Mektebi (İlkokulu) ve Eskişehir Lisesi'nde

16 Ocak 1933 - Kurtuluş Savaşı Dışişleri Bakanlarından Bekir Sami öldü.

17 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Derince'den Gülcemal vapuru ile saat 18.00'de Mudanya'ya gelişi, daha sonra saat 18.30'da Bursa'ya varışı.

18 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Bursa'da Valiliği, Belediye'yi ve Komutanlığı ziyareti, şehirde tetkikleri.

19 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Bursa'da İpekiş Fabrikası'nı ve Askerî Hastane'yi ziyaretleri ve İpekiş Dokuma Fabrikası'nın hatıra defterine yazdıkları: "İpekiş Fabrikası'nda gördüklerimden çok sevinç duydum."

20 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Bursa'dan Gemlik'e gelişi, akşam Gülcemal varupı ile Bandırma'ya hareketi.

21 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Bandırma'dan Balıkesir'e gelişi, Valiliği, Belediye'yi, Kolordu Karargâhı'nı ve Cumhuriyet Halk Partisi'ni ziyareti.

21 Ocak 1933 – Atatürk Balıkesir Lisesi'nde

22 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Balıkesir'de Lise'yi ve Öğretmen Okulu'nu ziyareti, bazı derslere girişi, gece 24.00'te trenle Kütahya'ya hareketi.

22 Ocak 1933 – Atatürk'ün Balıkesir Kız ve Erkek Orta Mekteplerini (Ortaokullarını) ziyareti ve Mektep (Okul) Müsameresine katılışı.

23 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Balıkesir'den Kütahya'ya gelişi, resmî ziyaretleri ve Kiremit Fabrikası'nı gezmesi.

23 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Ülkü dergisine ithafli resmini armağan edişi: "Ülkü'den, öz ülkümüzü yayma yolunda kutlu verimler beklerim." (Ülkü dergisi, sayı: 70, 1938). [Kocatürk]

24 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Kütahya'da okulları ziyareti, akşama doğru trenle hareket ederek gece Afyon'a gelişi ve 23.30'da Afyon'dan Konya yönünde hareketi.

25 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Konya üzerinden trenle Adana'ya gelişi ve şehirde resmî ziyaretleri.

25 Ocak 1933 – Millî Eğitim Bakanı Reşit Galip'in, Atatürk'e telgrafı: "... Mekteplere her zaman olduğu gibi bu seferki seyahatlerinde de ayrılan derin alâka payından dolayı övünen ve minnettar kalan bütün öğretmen ve öğrenci evlâtlarımız adına sonsuz şükranlarımı sunarım."

25 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Millî Eğitim Bakanı Reşit Galip'in telgrafına cevabı: "Ziyaret ettiğim okullarda öğretmenlerin, öğrencilerin verimli çalışma ve yüksek heyecanını görmekteyim."

25 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti Başkanı Yusuf Akçura'ya telgrafı: "Yalnız Eskişehir'de değil, gezdiğim diğer yerlerde de verimli çalışmalarınızın parlak ürünlerini sevinçle görmekteyim. Cemiyetinizin bu yolda memlekete yapmakta olduğu ve yapacağı hizmet ölçülemeyecek kadar büyüktür. Üyelerin gözlerinden öperim." [Kocatürk]

26 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Adana'dan trenle hareketi, Fevzipaşa'dan geçilerek Narlı'ya gelişi, burada trenden inerek otomobille Gaziantep'e gelişi, Halkevi'ni ziyareti, akşam şerefine büyük bir yemek verilmesi ve geceyi Vali Konağı'nda geçirmesi.

27 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Gaziantep'te Valiliği ve Belediye'yi ziyareti, İl Genel Meclisi'nin kendisine hemşehrilik belgesi sunuşu.

27 Ocak 1933 – Atatürk'ün, öğleden sonra Gaziantep'ten Narlı'ya gelişi, buradan da trenle Adana'ya hareketi.

27 Ocak 1933 – Prof. Dr. Fuat Köprülü'nün, Atatürk'e bayram tebriki: "Türk milletine öz benliğinin tükenmez kudretini veren büyük kurtarıcı ve yol göstericimizin sonsuz saygılarımla bayramını kutlarken, varlığımızı karanlıklardan kurtaran bu mukaddes ışığın başımızdan eksik olmamasını ona candan bağlı her Türk gibi Tanrı'dan dilerim."

28 Ocak 1933 – Atatürk'ün Afet İnan hanım ile, Gaziantep'ten Adana'ya dönüşü ve buradan Mersin'e geçerek resmî ziyaretlerde bulunuşu.

28 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Prof. Dr. Fuat Köprülü'nün 27 Ocak 1933 tarihli bayram tebriki telgrafına cevabı: "Hakkımdaki samimî duygularınıza teşekkür eder, başarılar dilerim."

28 Ocak 1933 – Atatürk'ün, akşam Gülcemal vapuru ile Mersin'den Antalya'ya hareketi.

29 Ocak 1933 – Atatürk'ün, saat 17.30'da Gülcemal vapuruyla Mersin'den Antalya'ya gelişi. (Atatürk, karaya çıkmamış, Antalya'da bulunan Başbakan İsmet Paşa ve bazı heyetleri vapurda kabul etmiştir).

29 Ocak 1933 – Atatürk'ün, saat 21.00'de Gülcemal vapuru ile Antalya'dan İzmir'e hareketi. [Kocatürk]

30 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Gülcemal vapuru ile Akdeniz'de -Fethiye ve Marmaris koylarına da girilerek- İzmir'e doğru yola devam etmesi.

31 Ocak 1933 – Atatürk'ün, Gülcemal vapuruyla saat 14:00'de Antalya'dan İzmir'e gelişi.

1 Şubat 1933 – Bursa'da Türkçe ezan aleyhine gösteri yapıldı. Olay, Bursa'da Ulucamii müezzini yerine bir başkasının ezanı Arapça okuması nedeniyle müdahale eden polis memurunun bu davranışını bahane eden bir grubun kışkırtmasıyla meydana geldi. Vilayet konağı önüne gelen tahrikçiler, emniyet güçleri tarafından yakalanarak haklarında dava açıldı.

1 Şubat 1933 – Bursa'da Türkçe ezana küçük çaplı bir direniş yaşandı. (Nakşibendi tarikatından 300 kişilik bir grup Bursa Ulu Camide ezanın yeniden Arapça okunmasını istedi. Evkaf müdürü reddedince vilayete gittiler. Polis 15 kişiyi gözaltına aldı. Mustafa Kemal haber alınca derhal Bursa'ya gitti ve Bursa Nutku 'nu beyan etti.

1 Şubat 1933 – Atatürk'ün, İzmir'de Valilik, Komutanlık, Belediye ve Cumhuriyet Halk Partisi Merkezi'ni ziyareti, okulları gezmesi.

2 Şubat 1933 – Atatürk'ün, Bornova'da yeni yapılan Ziraat Mektebi'ni ziyareti.

3 Şubat 1933 – Atatürk'ün, İzmir'de Millî Kütüphane'yi ziyareti, kitapları tetkiki ve bilgi alışı.

3 Şubat 1933 – Atatürk'ün, kendisini Isparta'ya davet eden telgrafa cevabı: “Arzuma rağmen Isparta'ya uğramaya imkan bulamadığımdan üzgünüm. İktisat Vekili Celâl (Bayar) Beyefendi, adıma da güzel Isparta'yı ve onun muhterem halkını ziyaret edecek ve hepinize sevgi ve saygılarımı sunacaktır.”

3 Şubat 1933 İstanbul – Ankara arasında ilk uçak seferi denemesi yapıldı.

4 Şubat 1933 – Atatürk'ün, İzmir'den trenle hareket ederek Afyon'a gelişi, buradan -Antalya'dan dönen- İsmet Paşa ile beraber Bilecik'e hareketi.

5 Şubat 1933 – Atatürk'ün, sabah saat 5.00'de Bilecik'e gelişi. Bilecik'ten otomobille hareket ederek saat 9.30'da Bursa'ya gelişi.

6 Şubat 1933 – Gazi'nin Bursa'da gericilik olayı üzerine söyledikleri.

6 Şubat 1933 – Atatürk'ün, Bursa'da bazı kişilerin ezan ve kametin Türkçe okunması nedeniyle 1 Şubat'ta çıkardıkları olay hakkında Anadolu Ajansı aracılığıyla resmî bildiri: “...Olaya dikkatimizi bilhassa çevirmemizin sebebi, dini siyaset ve herhangi bir tahrike vesile etmeye asla müsamaha etmeyeceğimizin bir daha anlaşılmasıdır. Meselenin mahiyeti esasen din değil, dildir. Kesin olarak bilinmelidir ki, Türk milletinin milli dili ve milli benliği bütün hayatında hâkim ve esas kalacaktır!”

6 Şubat 1933 – Atatürk'un, akşam Bursa'dan Mudanya'ya, buradan da Gülcemal vapuru ile İstanbul'a hareketi.

6 Şubat 1933 – Atatürk'ün, gece Bursa'dan İstanbul'a gelişi.

7 Şubat 1933 – İstanbul Evkaf Müdürlüğü bütün camilerde ezanın Türkçe okunmasını zorunlu kılan bir tebliğ yayınladı.

7 Şubat 1933 İstanbul'da camilerde ezan ve kametin Türkçe olarak okunmaya başlanması.

8 Şubat 1933 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda eski Mısır Hidivi Abbas Hilmi Paşa, Berlin Büyükelçisi Kemalettin Sami Paşa, Pertev (Demirhan) Paşa ve Şair Abdülhak Hâmit'i kabulü.

9 Şubat 1933 – Nazire Hanım, Türkiye güzeli seçildi.

10 Şubat 1933 – Atatürk'ün, Topkapı Sarayı'nı ziyareti, sarayın muhtelif bölümlerinde incelemeleri ve Topkapı Eski Eserler Müzesi Müdürü Tahsin (Öz) Bey'den bilgi alışı.

14 Şubat 1933 – Atatürk'ün, beraberinde Kemalettin Sami Paşa olduğu halde Dolmabahçe'den Sakarya motoru ile Suadiye'ye gelerek Paşa'yı bırakması, otomobille Kadıköy'e gelerek Kadıköy iskelesinden vapura binip halk arasında Karaköy'e gelişi ve Vali Muhittin (Üstündağ) Bey'le akşam yemeği için Tarabya'da Tokatlıyan'a gidişi.

16 Şubat 1933 – Atatürk'ün, gece Pera Palas'ta düzenlenen baloyu şereflendirmesi.

22 Şubat 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Beyazıt ve Şişli taraflarında bir gezinti yapması.

24 Şubat 1933 – Atatürk'ün, Ankara Halkevi'ndeki söylevini radyodan dinledikten sonra Başbakan İsmet Paşa'ya telgrafı: “Halkevi'nde yaptığınız konuşmayı zevkle dinledim. Tebrik ve teşekkür ederim.

Necip Ali Bey'in demeç ve açıklamasından da çok memnun oldum. Kendisini tarafımdan takdir ve taltif buyurmanızı rica ederim."

25 Şubat 1933 – İstanbul'da Vagon-Li (Yataklı Vagonlar) Şirketi'nin Beyoğlu şubesi önünde toplanan öğrenciler şirket yönetimini, şirkette çalışan bir Türk memura Türkçe konuştuğu için işten uzaklaştırma cezası verdiği gerekçesiyle protesto etti.

26 Şubat 1933 – Atatürk'ün, akşam trenle İstanbul'dan Ankara'ya hareketi.

27 Şubat 1933 – Atatürk'ün, trenle İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

28 Şubat 1933 – Atatürk'ün, Roosevelt'e yapılan suikast nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Hoover'e telgrafı: "Pek muhterem Roosevelt aleyhine yapılan alçakça suikast girişimi, üzüntüme sebep oldu. Bu vesile ile dostane sevgilerimin ve asil Amerikan milleti hakkında Türk halkının hislerini tazeleme teminatının kabulünü sizden rica ederim."

2 Mart 1933 – TBMM'de Türk Parasını Koruma Kanunu kabul edildi.

2 Mart 1933 – Atatürk'ün gece Çankaya'da film izlemesi.

6 Mart 1933 – Türkçe Kur'an, hutbe, tekbir ve ezandan sonra salat'ın da Türkçeleştirilmesine Diyanet İşleri Başkanı Rifat Börekçi'nin talimatıyla karar verildi.

7 Mart 1933 – Türk Dili Tetkik Cemiyeti (TDTC) Genel Merkez Kurulu, Kurum binasında Gazi Mustafa Kemal'in başkanlığında toplandı. Toplantıda Arapça ve Farsça kelimelere karşılık bulunması için bir dil anketi açılmasına karar verildi. 8 Mart gününe de sarkan toplantıya TDTC Başkanı ve Millî Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip (Baydur), Ruşen Eşref (Ünaydın), İ. Necmi (Dilmen), Besim (Atalay), Celâl Sahir (Erozan), Ahmet Cevat (Emre), Prof. Ragıp Hulûsi (Özdem), Hâmit Zübeyr (Koşay), Hasan Âli (Yücel)'in yanı sıra CHP Genel Sekreteri Recep (Peker) ve Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Yusuf Hikmet (Bayur) Beyler de katıldılar. Alınan karar uyarınca dil anketi açılıp birçok Arapça ve Farsça kelimeye Türkçe karşılık bulundu.

7 Mart 1933 – Atatürk'ün Türk Dili Tetkik cemiyeti Genel Merkez kurulunu toplaması, toplantı sonunda arapça ve farsça kelimelere karşılık bulunması için dil anketi yapılmasına karar verilmesi.

8 Mart 1933 – Osmanlıca'dan Türkçeye karşılık bulma programının çalışmaları sonunda 4 ay içinde belirlenen 1382 Arapça – farsça sözcükten 1100 tanesine Türkçe karşılık bulunmuş, bunların 640 tanesi benimsenerek kabul görmüştür.

8 Mart 1933 – Atatürk'ün başkanlığında Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin toplantısı ve dil çalışmaları hakkında bazı kararlar alınması.

8 Mart 1933 – Atatürk'ün, gece Çankaya'da film izlemesi.

10 Mart 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Gazi Orman Çiftliği'ne kadar bir gezinti yapması, geceyi Çankaya'da film izleyerek geçirmesi.

12 Mart 1933 – Atatürk'ün, Erzurum'un kurtuluş günü nedeniyle İstanbul Halkevi'nde toplantı düzenleyen Erzurumlu gençlerin saygı ve bağlılık telgrafına cevabı: "Erzurum'un kurtuluşunun

yıldönümünü ben de sizinle beraber kutlar, saygıdeğer halka hakkımda gösterdikleri sevgiden dolayı teşekkür ederim.”

14 Mart 1933 – Atatürk'ün, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Roosevelt'e göreve başlaması nedeniyle tebrik telgrafı.

14 Mart 1933 – Atatürk'ün, öğleden sonra otomobille şehirde bir gezinti yapması.

16 Mart 1933 – Atatürk'ün, gece Çankaya'da film izlemesi.

19 Mart 1933 – Atatürk'ün, orduya hitaben Fahrettin (Altay) Paşa'ya –onun ağzından- bir söylev dikte etmesi: “...Silâhlarımızı büyük Türk ulusunu ezmek isteyenlerin gözlerine doğrultalım. Bunda amaç, düşman olsun. Bu amaca giden kurşun, Türk'ün ülkü kurşunudur!”

21 Mart 1933 – Atatürk Yüksek Ziraat Mektebi (Tarım Okulu) Stajyerlerinin Müsamesesinde

21 Mart 1933 – Atatürk'ün, gece Ankara Halkevi'nde, Gazi Orman Çiftliği öğrencilerinin verdiği temsili izlemesi.

22 Mart 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da Sovyet Büyükelçisi Suriç ve beraberindeki Sovyet dilbilimcisi iki profesörü kabul edişi.

22 Mart 1933 – Atatürk'ün, gece Çankaya'da yapılan kabine toplantısında bulunuşu.

24 Mart 1933 – Atatürk'ün, gece Çankaya'da film izlemesi.

25 Mart 1933 – Atatürk Ankara Erkek Lisesi Müsamesesinde

26 Mart 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan İsmet Paşa ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü (Araç) Bey'i kabulü.

26 Mart 1933 – Atatürk'ün, gece Mısır Elçiliği'ndeki suareyi şerefliendirmesi.

26 Mart 1933 – Atatürk, Mısır büyükelçiliğinde verilen davete geç saatte katıldı. Sabaha kadar süren davette Atatürk sabahın erken saatlerinde şöyle dedi; “Doğuda şimdi doğacak olan güneşe bakınız. Bugün günün ağardığını nasıl görüyorsam uzaktan bütün doğu milletlerinin uyanışlarını da öyle görüyorum.”

27 Mart 1933 – Atatürk'ün, dil çalışmalarına gösterdikleri yakın ilgi nedeniyle Millî Türk Talebe Birliği'ne telgrafı: “Millî ölküye ulaştıran öz dil yolunda durmadan, şaşmaz büyük adımlarla yürümeye verdiğiniz değerden dolayı sizi överim. Yürekten sevgiler çocuklarım!”

27 Mart 1933 – Atatürk, Mısır sefarethanesinde; **“Sömürgecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacaktır.”** (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.91.)

28 Mart 1933 – Atatürk'ün, gece Çankaya'da film izlemesi.

29 Mart 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da Amerika Büyükelçisi Sherrill'in veda ziyaretini kabulü.

2 Nisan 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da yapılan Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin toplantısına başkanlık edişi.

7 Nisan 1933 – Atatürk'ün, gece Çankaya'da film izlemesi.

8 Nisan 1933 – Mustafa Kemal'in Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adına yayınladığı 9 umde (ilke); "1. Egemenlik ulusundur. 2. TBMM dışında hiçbir makam ulusal yazgıya egemen olamaz. 3. Bütün yasalarda, örgütlerde, yönetimde, eğitimde, ekonomide ulusal egemenlik içinde davranılır. 4. Saltanatın kaldırılması değişmez bir ilkedir. 5. mahkemeler, yasalar düzeltilecektir. 6. Aşar vergisi kaldırılacaktır.7. Öğretim birleştirilecektir. 8. Askerlik süresi kısaltılacaktır. 9. Barış konusunda mali, iktisadi, siyasi bağımsızlığımızın kesin olarak sağlanması koşuldur."

9 Nisan 1933 – Atatürk'ün, öğleden sonra Gazi Orman Çiftliği'ne gidişi, akşamüzeri Çankaya'ya dönüşü.

13 Nisan 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Keçiören yöresinde bir gezinti yapması, geceyi Çankaya'da film izleyerek geçirmesi.

15 Nisan 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da Bulgar Elçisi Antonof'un güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin konuşmasına cevap söylevi.

15 Nisan 1933 Samsun – Çarşamba Demiryolu işletmeye açıldı.

17 Nisan 1933 – Atatürk'ün başkanlığında, Çankaya'da Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti üyelerinin katıldığı toplantıda, hazırlanmakta olan "Türk Tarihinin Ana Hatları" adlı müsvettelerin okunarak tartışılması. (Çankaya'daki bu toplantılar, 20 nisan 1933'e kadar 4 gün devam etmiş, daha sonra 22 Nisan – 13 Mayıs 1933 tarihleri arasında da Türk Tarih Kurumu'nda toplanılarak müsvettelerin okunması tamamlanmıştır). [Kocatürk]

17 Nisan 1933 – Razgrad'da Bulgarların, Türk mezarlığını yıkmaları.

18 Nisan 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin toplantısına başkanlık yapması.

19 Nisan 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin toplantısına başkanlık yapması.

20 Nisan 1933 – İstanbul'da Razgrad Olayları başladı. İstanbul'da yüksek öğrenim gençliği, Razgrad'da Bulgarların, Türk mezarlığını yıkmaları üzerine (17 Nisan) İstanbul'daki Bulgar mezarlığına çelenk koyarak gösteri yaptı.

20 Nisan 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin toplantısına başkanlık yapması.

22 Nisan 1933 – Türkiye Cumhuriyeti ile, Osmanlı Düyunu Umumiyesi hamilleri (alacaklılar) arasında, Paris'te borçların saptanması ve ödeme şekli hakkında anlaşma imzalandı. Osmanlı borçlarının tasfiyesi.

22 Haziran 1933 – İkinci borçlar anlaşması (Osmanlı Borçlarının ödenmesi) (İlk anlaşma 13 Haziran 1928 tarihlidir ve 1929 ekonomik buhranı nedeniyle hayata geçirilememiş, ikinci bir anlaşmayı gerekli kılmıştı.)

24 Nisan 1933 – Atatürk'ün, öğleden sonra Ankara Halkevi'ne gelerek, burada çalışmalarını sürdüren Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti toplantısına başkanlık yapması.

25 Nisan 1933 – Atatürk'ün, öğleden sonra Ankara Halkevi'ne gelerek, burada çalışmalarını sürdüren Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti toplantısına başkanlık yapması.

26 Nisan 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Ankara Halkevi'ne gelerek, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin toplantısına başkanlık yapması.

27 Nisan 1933 – Atatürk'ün, Razgrad olayını protesto amacıyla yapılan gençlik gösterisinin izin alınmadan yapılması nedeniyle kovuşturmayla geçilmesi üzerine, izinsiz gösteriyle ilgileri olmadığını bildiren Türk Talebe Birliği Kongresi daimî delegelerine telgrafı: “Gençliğin çalışkan, hassas ve milliyetçi yetişmesi esas dileklerimizdendir. Gençlik her türlü faaliyetlerinde Cumhuriyet kanunlarına ve Cumhuriyet kuvvetlerinin usul ve kurallarına uymaya da dikkatli olmalıdır. Cumhuriyet hükümetinin millî meselelerde vazifesini bilir olduğuna ve kanunların ve adlî kuvvetlerin adaletine emin olunuz.” [Kocatürk]

27 Nisan 1933 – Adana – Fevzipaşa demiryolu hattı satın alındı.

28 Nisan 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Ankara Halkevi'ne gelerek, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin toplantısına başkanlık yapması.

29 Nisan 1933 – Atatürk'ün, öğleden sonra Ankara Halkevi'ne gelerek, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin toplantısına başkanlık yapması.

30 Nisan 1933 – İstanbul'da öğrenciler, Bulgaristan'ın Deliorman bölgesindeki Razgrad'da Türk mezarlığına yapılan saldırıyı protesto etmek için gösteriler yaptı. Bulgar Başkonsolosluğu önünde toplanan bir grup öğrencinin yanısıra bir grup da Bulgar mezarlığına siyah çelenk bıraktı.

30 Nisan 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Ankara Halkevi'ne gelerek, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin toplantısına başkanlık yapması.

4 Mayıs 1933 – Atatürk'ün, akşam saat 21.30'da İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın evine gidişi, gece Çankaya'ya dönüşü.

5 Mayıs 1933 – Atatürk'ün, Ankara'ya 18 km uzaklıktaki Ahlatlıbel bölgesinde devam eden arkeoloji araştırmalarını izlemesi.

6 Mayıs 1933 – Atatürk'ün, saat 18.00'de Başbakan İsmet Paşa'nın köşküne gidişi.

8 Mayıs 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Ahlatlıbel bölgesine giderek, burada yapılan kazıları izlemesi.

9 Mayıs 1933 – Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan arasında Geçici Ticaret Antlaşması imzalandı.

10 Mayıs 1933 – Atatürk'ün, Türk bağımsızlık savaşı ve inkılâbımız üzerine sohbet esnasında söyledikleri: “...İki Mustafa Kemal var: Biri ben, fert olan, fani olan Mustafa Kemal... İkinci Mustafa Kemal'den ise “Ben” diye bahsedemem. Ondan ancak “Biz” diye bahsedebilirim. O Mustafa Kemal, yani sizler, bu akşam etrafımda olanlar, memleketin her köşesinde çalışan köylüler, uyanık, aydın, vatansever, milliyetçi vatandaşlar... İşte ben onların hayalini tespit ediyorum, onların hayalini gerçekleştirmeye çalışıyorum. O Mustafa Kemal, ölmez! O, Türk milletinin ihtiyaçları ile beraber,

gitgide uyanan şuuru ile beraber, gelişe gelişe ebedî olarak yaşayacaktır. Bizde cumhuriyeti yapan, inkılâbı yaratan, o “Biz” diye ifade edebileceğim Mustafa Kemal’dir!”

10 Mayıs 1933 – Eğitim bakanlığı Talim ve Terbiye kurulunun 10 Mayıs 1933 gün ve 101 sayılı kararıyla “**öğrenci andının** ilkokullarda her sabah ve her sınıfta birlikte ve özenle okunmasına” karar verildi.

14 Mayıs 1933 – Atatürk’ün, Çankaya’da Arnavutluk Elçisi Cavit Leskoviku’nun güven mektubunu kabulü ve Elçi’nin söylevine cevap konuşması.

17 Mayıs 1933 – Atatürk’ün, saat 17.30’da Kılıç Ali Beyin evine gidişi, saat 20.30’da Çankaya’ya dönüşü.

18 Mayıs 1933 – Çankaya’da akşam, Atatürk’ün sofrasında Abdülhak Hâmit (Tarhan) ve eşi Lüsyen Hanım’ın da davetli olarak bulunuşu.

19 Mayıs 1933 – Atatürk’ün, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Roosevelt’in devlet başkanlarına gönderdiği, devletlerin karşı karşıya olduğu güçlükler ve dünya barışı ile ilgili söylevine cevabı: “...Ekonomik kalkınma için her memlekette yapılan gayretlerin, makul ve iyi düşünülmüş uluslararası toplu tedbirlerle tamamlanması zorunlu olduğunda tamamıyla aynı görüşteyiz.”

23 Mayıs 1933 – Çıkarılan kanunla “Devlet Hava Yolları” kuruldu.

24 Mayıs 1933 – Atatürk’ün, öğleden sonra Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi’ne gelişi, saat 20.00’de Çankaya’ya dönüşü.

25 Mayıs 1933 – Atatürk’ün, Marmara Köşkü’nde, Gazi Orman Çiftliği’nin 8. kuruluş yıldönümü şenliğinde bulunması.

27 Mayıs 1933 – Atatürk’ün, gece İsmet Paşa’nın köşküne gidişi, bir süre kaldıktan sonra Çankaya’ya dönüşü.

31 Mayıs 1933 – İstanbul Darülfünununun kapatılmasına ve Millî Eğitim Bakanlığınca yeni bir üniversite kurulmasına dair Kanun’un kabulü. MEB, “İstanbul Üniversitesi”ni kurmakla görevlendirildi. (Bu kanunla 31 Temmuz 1933’te İstanbul Darülfünunu kapatılmış, 1 Ağustos 1933’te İstanbul Üniversitesi kurulmuştur).

31 Mayıs 1933 – TBMM’de İstanbul Darülfünunu’nun kapatılıp, yerine **İstanbul Üniversitesi** adı altında yeni bir yüksek öğrenim kurumunun kurulmasına ilişkin kanun kabul edildi: İstanbul Üniversitesi 1 Ağustos’ta açıldı ve 18 Kasım’da derslere başlandı. “1933 Üniversite Reformu” diye bilinen bu kanunla üniversite Maarif Vekaleti’ne bağlı bir kuruluş oluyor, idari, mali ve bilimsel özerkliğini kaybederek siyasi otoritenin denetimine giriyordu.

31 Mayıs 1933 – Atatürk’ün, saat 17.00’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne gelişi, saat 19.30’da Çankaya’ya dönüşü.

31 Mayıs 1933 – Demiryolu hattı Elazığ’a ulaştı.

2 Haziran 1933 – Atatürk’ün, öğleden sonra İsmet Paşa’nın köşküne gidişi, daha sonra şehirde otomobille bir gezinti yaparak Çankaya’ya dönüşü.

3 Haziran 1933 – Sümerbank'ın kurulmasına ilişkin kanun TBMM'de kabul edildi.Sanayi ve Maadin bankası ile devlet sanayi ofisinin yerine Sümerbank kuruldu.

3 Haziran 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Etimesgut, Çakırlar ve Gazi Orman Çiftliği yöresinde otomobille bir gezinti yapması.

4 Haziran 1933 – Atatürk'ün, Genelkurmay Başkanlığı'na gidişi ve Mareşal Fevzi Çakmakla görüşmesi.

4 Haziran 1933 – Atatürk'ün, akşam, devlet ve fikir adamlarıyla sohbet esnasında söyledikleri: “Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir. Biz Cumhuriyet'i kurduk, o on yaşını doldururken demokrasinin bütün gereklerini sırası geldikçe uygulamaya koymalıdır. Kadın haklarını tanımak da bunun bir gereği olacaktır. Müsterih olunuz!”

5 Haziran 1933 – Atatürk'ün, öğleden önce şehirde otomobille bir gezinti yapması, daha sonra ismet Paşa'nın köşküne gidişi, öğleden sonra Çankaya'ya dönüşü.

7 Haziran 1933 – Tedavüldeki madeni Osmanlı paralarının toplatılması ve bunların yerine yeni madeni paralar basılmasını öngören kanun kabul edildi.

8 Haziran 1933 Halk Bankası'nın kurulmasını öngören Kanun T.B.M.M'de kabul edildi. Halk Bankası ve Halk Sandıkları Kanunu kabul edildi.

8 Haziran 1933 – Ödünç Para verme Kanunu TBMM'de kabul edildi.

8 Haziran 1933 – Atatürk'ün, Yunan eski Başbakanı Venizelos'a yapılan suikast nedeniyle Yunanistan Cumhurbaşkanı Zaimis ve Venizelos'a üzüntülerini bildiren telgrafları.

9 Haziran 1933 – Atatürk'ün, akşam Kılıç Ali Bey'in evine gidişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

10 Haziran 1933 – Atatürk'ün, akşam Ali Fuat Paşa'nın Marmara Köşkü'nde verdiği ziyafeti şereflendirmesi.

10 Haziran 1933 – “Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Kanunu” T.B.M.M'de kabul edildi. (Açılış : 30.10.1933. Enstitü, 30 Haziran 1948 günlü “Üniversiteler Kanununa ek kanun”la Ziraat ve Veteriner Fakülteleri olarak Ankara Üniversitesi'ne bağlandı.

11 Haziran 1933 – Atatürk'ün, Afgan Kralı Nadir Han'a kardeşinin ölümü sebebiyle başsağlığı telgrafı.

11 Haziran 1933 – “Cumhuriyet İlanının Onuncu Yıldönümü Kutlama Kanunu” T.B.M.M'de kabul edildi.

11 Haziran 1933 – T.B.M.M'de “Belediyeler Bankası Kanunu” kabul edildi.

12 Haziran 1933 – İzmir Rihtım Şirketi'nin satın alınması ile ilgili Kanun T.B.M.M'de kabul edildi. (Sözleşme 3 Ekim 1932'de parafe edilmişti)

12 Haziran 1933 – Atatürk, 12 Haziran 1933'te 2307 sayılı özel bir kanun çıkarttırarak –Medeni Kanun gereği akrabalarına, yakınlarına kalması gereken “mahfuz hisse” dâhil- tüm mal varlığını millete bağışlamanın yolunu açtı. O, mal mülk edinmek için değil, tüm malını mülkünü millete bırakmak için “özel kanun” çıkarttırmıştı. Bunun dünyada bir örneği daha yoktur.

12 Haziran 1933 – “Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin Kanun-ı Medenî'nin 452. Maddesine Göre Olan Tasarruflarının Mahfuz Hisseler Hakkındaki Hükümden Müstesna Olduğuna Dair Kanun” T.B.M.M'de kabul edildi.

12 Haziran 1933 – Atatürk'ün hazineye devredeceği mallarında, mirasçılarının mahfuz hisselerini önleme amacıyla 2307 sayılı Kanun'un Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabulü: “Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin, Medenî Kanun'un 452. maddesi dairesindeki tasarrufları, mahfuz hisseler hakkındaki hükümden müstesna olup bütün mallarında muteberdir.”

14 Haziran 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da Polonya Elçisi Potocki'nin güven mektubunu kabulü ve Elçi'nin söylevine cevap konuşması.

15 Haziran 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri atla, Çankaya'dan istasyon'a kadar bir gezinti yapması, buradan otomobille Marmara Köşkü'ne gelişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

18 Haziran 1933 – Atatürk'ün, öğleye doğru, atla Çankaya'dan Söğütözü'ne, oradan da Gazi Orman Çiftliği'ne kadar bir gezinti yapması.

18 Haziran 1933 – Atatürk'ün, gece saat 02.30'da atla Gazi Orman Çiftliği yakınında Mühye köyüne gidişi, sabahleyin otomobille çiftliğe dönüşü.

19 Haziran 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri atla Gazi Orman Çiftliği yöresinde bir gezinti yapması, geceyi Marmara Köşkü'nde geçirmesi.

20 Haziran 1933 – Maarif Vekaleti üniversitede Cumhuriyeti ve devrimleri genç kuşaklara öğretecek bir İnkılâp Enstitüsü açılmasını karar altına aldı. Milli Eğitim Bakanlığı, üniversitede bir İnkılâp Enstitüsü açılması hakkında karar aldı.

20 Haziran 1933 – Atatürk'ün, öğleden sonra Balgat köyü yöresindeki kazıları izlemesi.

22 Haziran 1933 – Atatürk'ün, Genelkurmay Başkanlığını ziyareti ve Mareşal Fevzi Çakmakla görüşmesi.

22 Haziran 1933 – Atatürk'ün, Ankara yakınında Yalıncağ Köyü'nde incelemeleri, köyde yemek yemesi ve köy işleri hakkında bilgi alması.

24 Haziran 1933 – Atatürk Ankara İsmetpaşa Kız Enstitüsü'nde ve Ankara Kız Lisesi İmtihanlarında (Sınavlarında)

27 Haziran 1933 – Atatürk'ün, Ankara'da İsmet Paşa Kız Enstitüsü'nü ziyareti. Ankara İsmetpaşa Kız Enstitüsü İmtihanlarında (Sınavlarında)

27 Haziran 1933 – Atatürk'ün, Polonya Cumhurbaşkanlığına yeniden seçilen İgnace Mascicki'ye kutlama telgrafı.

27 Haziran 1933 – Atatürk'ün gece Nuri (Conker)'in evine gidişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

28 Haziran 1933 – Anıtlar Yüksek Kurulu oluşturuldu.

28 Haziran 1933 – Atatürk'ün, Ankara Erkek Lisesi m ziyareti ve sınavlarda bulunması.

29 Haziran 1933 – Atatürk'ün. Ankara Hukuk Fakültesi sınavlarında bulunması.

29 Haziran 1933 – Atatürk'ün, akşam trenle Ankara dan İstanbul'a hareketi.

29 Haziran 1933 – Sivas – Erzurum demiryolu hattı inşasına başlandı.

30 Haziran 1933 – Atatürk'ün, trenle Ankara'dan İstanbul'a gelişi.

1 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, İstanbul'da Galatasaray Lisesi'ni ziyareti ve sınavlarda bulunuşu.

2 Temmuz 1933 – Atatürk'ün İstanbul Darülfünunu'nu ziyareti ve Hukuk Fakültesi sınavlarında bulunuşu.

4 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, sabahın erken saatlerinde İstanbul'dan yatla Yalova'ya hareketi ve sabah Yalova'ya gelişi.

4 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Yalova'dan yatla İstanbul'a hareketi, saat 21.00'de Dolmabahçe Sarayı'na gelişi.

4 Temmuz 1933 – Atatürk'ün. Amerika'nın bağımsızlık günü nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Roosevelt'e kutlama telgrafı.

5 Temmuz 1933 – Millî Eğitim Bakanı Reşit Galip in, Ankara'dan Atatürk'e telgrafı: "Kurtuluş zaferinden sonra ne olmak istersiniz? sorgusunda bulunan bir arkadaşımıza. 'Maarif Vekili olmak isterdim' buyurmuştunuz. Bu dileğiniz ilk bakıma elde edilmemiş görünür. Gerçekçe, her zaman Maarif Vekilliği işini bilfiil izlemeye en büyük önemi verdiniz. ...Buradaki teftişlerden sonra İstanbul'da Galatasaray Lisesi ve Darülfünun sınavlarına alakanızın yayılışı, profesörlerden en küçük köy öğretmenlerine kadar bütün maarif ailesinin vazife aşk ve heyecanını artırdı."

6 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoru ile Dolmabahçe den Büyükkada'ya gelişi, burada Fethi (Okyar) Bey'in köşküne gidişi, akşam Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

6 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip'in 5 Temmuz 1933 tarihli telgrafına cevabı: "Telgrafınızı aldım, memnun oldum. Teşekkür ederim."

7 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri motorla Boğazda bir gezinti yapması, daha sonra Kalamış koyuna gidişi, geç saatlerde Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

8 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Küçükçekmece ve Florya'da bir gezinti yapmasını takiben gece motorla Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

10 Temmuz 1933 – Sümerbank resmen faaliyete geçti.

14 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile İstanbul'dan Çanakkale'ye gelişi, şehirde kısa süre kaldıktan sonra Yalova'ya geçişi.

15 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, akşam Yalova'dan İstanbul'a dönüşü.

16 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri motorla Boğaz'da bir gezinti yapması, Rasim Ferit (Talay) Bey'in evine uğraması, gece Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

18 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Yalova'ya gidişi.

19 Temmuz 1933 – Denizli Çivril'de meydana gelen 5.7 büyüklüğündeki depremde 20 kişi öldü.

24 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, Lozan Barış Antlaşması'nın 10. yıldönümü nedeniyle İsmet Paşa'ya telgrafı: "Bugün, Lozan günüdür. Bu günü millete kazandıran zât-ı devletlerini bütün kalbimle tebrik eder ve gözlerinizden öperim."

24 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, Yalova'da Millet Çiftliği'nde denize girişi, daha sonra motorla Karamürsel'e gelişi, oradan da İstanbul'a dönüşü.

25 Temmuz 1933 – Lev Troçki, sığınmacı olarak Heybeliada'dan Fransa'ya gitti.

25 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri, bir deniz kazası geçiren Millî Eğitim Bakanı Reşit Galip'i Moda'daki köşkünde ziyareti.

25 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, akşam Ertuğrul yatıyla İstanbul'dan Yalova'ya geçişi.

27 Temmuz 1933 – Gazi Mustafa Kemal, Dolmabahçe'de eski Afgan Kralı Amanullah Han'la görüştü.

27 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, Adatepe torpidosuyla Yalova'dan İstanbul'a dönüşü ve Dolmabahçe Sarayı'nda eski Afgan Kralı Amanullah Han'ı kabulü.

27 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, akşam Adatepe torpidosu ile İstanbul'dan Yalova'ya geçişi ve geminin hatıra defterine yazdıkları: "Adatepe ile yaptığım kısa yolculuğun değerli hatırasını unutmayacağım. Yakından tanımak fırsatına sahip olduğum seçme deniz komutanlarımız, genç subaylarımız ve denizcilerimizle iftihar ettim."

31 Temmuz 1933 – TBMM'de kabul edilen yasa gereği İstanbul Darülfünun'u kapatıldı.

31 Temmuz 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Ankara motoruyla Yalova'dan İstanbul'a gelişi, Dolmabahçe Sarayı'nda kısa bir süre dinlendikten sonra tekrar Yalova'ya dönüşü.

1 Ağustos 1933 – İstanbul Üniversitesi kuruldu. Kanunla kapatılan İstanbul Darülfünun'un yerine İstanbul Üniversitesi'nin kurulması.

1 Ağustos 1933 - 31 Temmuz 1933 tarihinde kapatılan Darülfünun'un yerine 1 Ağustos 1933'te İstanbul Üniversitesi kuruldu. İstanbul Üniversitesi, aynı senenin Kasım ayında Türkiye'nin "ilk ve tek üniversitesi" olarak eğitim vermeye başladı.

1 Ağustos 1933 – Atatürk'ün, Yalova'da öğleden sonra Fransız Büyükelçisi Charles de Chambrun'u kabulü.

6 Ağustos 1933 – Atatürk'ün, Başbakan İsmet Paşa'ya mektubu: "İsmet, büyük adamsın; hassas olduğun kadar his veren adamsın. ...Sen, beni muhakkak çok seviyorsun. Ya ben seni! Buna cevap istemez. Gözlerinden öperim!"

12 Ağustos 1933 – Atatürk'ün, sabah Ertuğrul yatı ile Yalova'dan Pendik'e gelişi, İsmet Paşa'yla beraber Yalova'ya dönüşü.

17 Ağustos 1933 – Atatürk'ün, Yalova'dan İstanbul'a dönüşü ve Dolmabahçe Sarayı'nda Türk Dili Tetkik Cemiyeti Merkez Heyeti'nin toplantısına başkanlık edişi.

19 Ağustos 1933 – Atatürk'ün, sabah İstanbul'dan Yalova'ya gidişi, akşam dönüşü.

20 Ağustos 1933 – Atatürk'ün, Sovyet Rusya'dan ithal edilen bazı malların yerli mallardan düşük fiyatla satılması üzerine, önlem alınması hususunda Başbakanlığa telgrafı: "...Aksi takdirde Rusların, Türk pazarından bir miktar mal satın almakla bize görünüşte temin ettikleri fayda, haksız rekabetle tamamen hiçe indirilmiş olur."

20 Ağustos 1933 – Atatürk'ün, Dolmabahçe'den motorla Büyükdada'ya gidişi.

21 Ağustos 1933 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda eski Fransız Başbakanı Herriot'u kabulü ve 2,5 saat görüşmesi. (Atatürk, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü (Araş) Beyin de hazır bulunduğu bu görüşme esnasında Herriot'ya Büyük Nutuklarından bir nüshayı imzalı olarak armağan etmişlerdir). [Kocatürk]

22 Ağustos 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Rasim Ferit (Talay) Bey'in evine gidişi, geç saatlerde Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

23 Ağustos 1933 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'ndan Yalova'ya gelişi.

24 Ağustos 1933 – Eski Fransız Başbakanı Herriot'un, İstanbul'dan ayrılırken Havas Ajansı muhabirine demeci: "Cumhurbaşkanı olarak Gazi Mustafa Kemal ile mülakatların en faydalısını ve en dikkate değer olanını yapmakla övünüyorum. Ciddiyeti ve zekâsının genişliği bende derin bir izlenim bıraktı. Asker, kelimenin bütün kuvvetli manasıyla bir hükümet adamı olmuştur. Gazinin eseri, çeşitli yönleri içindeki yekpareliği ile şayan-ı hayrettir. O, Türkiye'ye gerçek bir Cumhuriyet verdi. Yüzeysel görüşler ve iftiralar onun eserinin başarısını örtemez!"

26 Ağustos 1933 – Atatürk'ün, Türkiye İş Bankası'nın 9. kuruluş yıldönümü nedeniyle Yalova'da, İş Bankası Heyeti'ni kabulü ve demeci: "İş Bankası mütevazı bir sermaye ile işe başlamıştır, mütevazı olan maddî sermayesi idi, fakat manevî sermayesi çok büyüktü, çünkü işin başında gayet kıymetli, iyi ahlâklı, sebatlı Celâl (Bayar) Bey ve onun yanında birkaç kişiyi geçmeyen güzide arkadaşlar bulunuyordu. Bu maddî sermayenin yüzlerce misli ile işe başlamış ve hiçbir başarı göstermeden batmış nice kurumlar tanırız. Demek ki bir kurumun yaşaması, gelişmesi, başarı kazanması o kurumun başına geçenlerin ahlâklı, dürüst, imanlı kişiler olmasına bağlıdır, İş Bankası, memleketimizin iktisadiyatına çok yararlı hizmetler yapmıştır. Bence bütün bu hizmetlerin üstünde daha mühim olan bir hizmeti de bankacılıkta gençlerimizi yetiştirmiş olmasıdır. En çok bununla iftihar ederim"

30 Ağustos 1933 – Atatürk'ün, Yalova'da Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ı kabulü.

1 Eylül 1933 – Denizyolları İşletmeleri, devlet tekeline alındı.

1 Eylül 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Yalova'dan motorla Büyükdada Yat Kulübüne gelişi, gece tekrar Yalova'ya dönüşü.

2 Eylül 1933 – Kayseri – Ulukışla demiryolu hattı ulaşımına açıldı.

3 Eylül 1933 – Kayseri-Ulukışla hattının tamamlanmasıyla, Karadeniz ile Akdeniz'i birbirine bağlayan demiryolu tamamlandı.

3 Eylül 1933 – Atatürk'ün, Yalova'dan motorla Heybeliada'da Kenetlettin Samı Paşa'nın köşküne gelişi, bir süre istirahatten sonra araba ile adada bir gezintiyi takiben tekrar Yalova'ya dönüşü.

5 Eylül 1933 – Atatürk'ün, Yalova'dan Ertuğrul yatı ile İstanbul'a hareketi. Geceyi yatta geçirmiştir.

6 Eylül 1933 – Atatürk'ün sabah Yalova'dan İstanbul'a dönüşü.

7 Eylül 1933 – Atatürk'ün akşam trenle İstanbul'dan Ankara'ya hareketi.

8 Eylül 1933 – Atatürk'ün, trenle İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

9 Eylül 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Maraş Milletvekili Mithat (Şayiam) Beyin evine uğrayışı, gece Çankaya'ya dönüşü.

11 Eylül 1933 – Atatürk'un, Çankaya'da Ankara'ya gelen Yunanistan Başbakanı Çaldaris, Dışişleri Bakanı Maximos ve Ekonomi Bakanı Pesmazoğlu'nu kabulü.

11 Eylül 1933 – Atatürk'ün, akşam Ankara'dan trenle İstanbul'a hareketi.

11 Eylül 1933 – Atatürk'ün, Yunanistan Başbakanı Çaldaris ve arkadaşlarını kabulünden sonra akşam trenle Ankara'dan İstanbul'a giderken yolda İsmet Paşa'ya telgrafı: "İnsanlığın huzur ve saadeti için bütün milletlerin bizim gibi gerçek dost olmasını temenni ederim. Kıymetli misafirlerimize ve Ankara Türk dostluğunun ciddi ve gerçek duygularını göstermekte olduklarına emin olduğum bütün arkadaşlara selâm."

12 Eylül 1933 – Atatürk un, Ankara dan İstanbul'a gelişi.

14 Eylül 1933 – Türkiye ile Yunanistan Dostluk Antlaşması imzaladı. Türkiye ile Yunanistan arasında "İçtenlikli anlaşma paktı" imzalandı.

14 Eylül 1933 – Atatürk'ün, gece İzzettin (Çalışlar) Paşa'nın kızının Dolmabahçe Sarayı'nda yapılan nikâh töreni ve düğününü şereflendirmesi.

14 Eylül 1933 – Türkiye ve Yunanistan arasında "Samimi Anlaşma Pakti" imzalandı. On yıl süreli bu anlaşma sınırların değişmezliğini garanti ediyordu.

15 Eylül 1933 – Atatürk un, Türk-Yunan Antlaşması'nın imzalanması nedeniyle Başbakan İsmet Paşa'ya tebrik telgrafı: "...Bu pakt, iki milletin karşılıklı büyük menfaatlerini kuvvetlendiren kardeşlik inkişaf sahasına enginlik veren kıymetli bir vesikadır. İki taraf için kalpten arzu edilen verimi vermesini temenni ve hükümetimizi tebrik ederim."

15 Eylül 1933 – Atatürk ün, Türk-Yunan Antlaşması'nın imzalanması nedeniyle Yunan yöneticilerinin gönderdiği telgrafa cevabı: "...Türkiye Cumhuriyeti, milletler arasında dostluk ve barış fikrinin gelişme ve gerçekleşmesi yönünden kendine düşen ödevini, ciddi ve samimi bir surette daima yerme getirmeden geri kalmayacaktır."

17 Eylül 1933 – Albert Einstein' imzasını taşıyan 17 Eylül 1933 tarihli, OSE (Yahudi Nüfusu Koruma Grupları Birliği) tarafından (Avrupa'daki yahudi nüfusun Türkiye'ye sığınabilmesi için) bir mektup Atatürk'e teslim edilmek üzere T.C. Başbakanlığı'na gönderildi.

19 Eylül 1933 – Atatürk'ün, gece Maksim salonunda Türk-İtalyan güreş karşılaşmalarını izlemesi.

19 Eylül 1933 – Maksim salonu sahnesinde **Türk ve İtalyan milli takım güreşçileri** karşılaştı. Netice son müsabakaya kadar berabere gitti. Atatürk heyecanla ve güreşçimize destek vermek için müsabakayı birkaç dakika geciktirip salona geldi. Ağır sıklet güreşçimiz (Çoban Mehmet) Atatürk'ün gelişiyile aldığı moralle İtalyan rakibini tuş etti ve Türk Milli takımı böylece galip geldi. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

20 Eylül 1933 – Başbakan İsmet İnönü ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın, Sofya'yı ziyaretinde, 1929 Tarafsızlık Antlaşması'nın süresi uzatıldı.

23 Eylül 1933 – Dolmabahçe Sarayı'nda, akşam Atatürk'ün sofrasında, Abdülhak Hâmit ve eşi Lüsyen Hanım'ın da davetli olarak bulunması.

25 Eylül 1933 – Atatürk'ün, Bulgaristan'dan dönen Başbakan İsmet Paşa ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey'i Dolmabahçe Sarayı'nda kabulü ve Sofya görüşmeleri hakkında bilgi alış.

26 Eylül 1933 – Gazi Mustafa Kemal, Dolmabahçe'de Venizelos'u kabul etti. Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Yunanistan eski Başbakanı Venizelos'u kabulü ve görüşmesi.

26 Eylül 1933 – Türk Dil Bayramının ilk kez kutlanması. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

27 Eylül 1933 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda İngiliz Büyükelçisi George Clerck'in veda ziyaretini kabulü.

28 Eylül 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Beylerbeyi Sarayı'na gidişi, bir süre dinlendikten sonra tekrar Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

29 Eylül 1933 – Atatürk'ün, gece İstanbul motoruyla İstanbul dan Yalova'ya gidişi.

30 Eylül 1933 – Atatürk'ün, akşam İstanbul motoruyla Yalova'dan İstanbul'a gelişi.

4 Ekim 1933 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda İstanbul'a gelen Yugoslavya Kralı Alexandre'ı kabulü. Gazi Mustafa Kemal, Dolmabahçe'de Yugoslavya Kralı I. Aleksandr ile Kraliçeyi kabul etti.

4 Ekim 1933 – Atatürk bu ziyaret esnasında Yugoslavya Kralı ile yarım saat kadar görüşmüş, daha sonra Kral'ın ziyaretini iade için, kalmakta olduğu gemiye gitmiştir. Akşam da Kral şerefine Dolmabahçe Sarayı'nda bir ziyafet verilmiştir.

4 Ekim 1933 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda öğleden sonra, Yunanistan eski Başbakanı Venizelos ve eşini kabulü. [Kocatürk]

4 Ekim 1933 – Türk İnkılap Enstitüsü'nde ilk İnkılap dersi Milli Eğitim Bakanı Yusuf Hikmet (Bayur) tarafından verildi.

4 Ekim 1933 – Gazi Mustafa Kemal Cumhuriyet'in onuncu yıldönümü dolayısıyla tarihi nutkunu söyledi.

5 Ekim 1933 – Eskişehir Şeker Fabrikası'nın açılışı.

8 Ekim 1933 – Plastik sanatlar alanında, Batı'daki çağdaş yaklaşımlara açık bir sanat gurubu olarak kurulan 'd Grubu', ilk sergisini Beyoğlu'ndaki Mimoza Şapka Mağazası'nda açtı. 'd Grubu', ilk sergisinden başlayarak, uzun süredir Batı'da yaygın olan kimi eğilimleri tanıtmaya çalıştı.

9 Ekim 1933 – Atatürk'ün, akşam İstanbul'dan trenle Ankara'ya hareketi.

10 Ekim 1933 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

15 Ekim 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da, Ankara'ya gelen Romanya Dışişleri Bakanı Titulesco'yu kabulü.

17 Ekim 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da Amerika Büyükelçisi Robert Pect Skinner ve Japonya Büyükelçisi Vikont Kintoma Mushkoji'nin güven mektuplarını kabulü ve Elçilerin söylevlerine cevap konuşmaları.

17 Ekim 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da Fransız Büyükelçisi Kammerer, Meksika Büyükelçisi Genaro Estrado, Avusturya Büyükelçisi Bucberger'in güven mektuplarını kabulü ve Elçilerin söylevlerine cevap konuşmaları.

17 Ekim 1933 – Türkiye ile Romanya arasında "Dostluk, saldırmazlık, hakem ve uzlaşma anlaşması" imzalandı.

19 Ekim 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Anadolu Kulübü'ne gidişi, gece Çankaya'ya dönüşü.

21 Ekim 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da Macar Başbakanı Gömböş ve Dışişleri Bakanı M. De Kanya'yı kabulü.

24 Ekim 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ziyareti.

26 Ekim 1933 – TBMM'de Cumhuriyet'in 10. Yılı münasebetiyle hazırlanan Genel Af Kanunu kabul edildi. Bu aflu TCK'nun değişik maddelerinde hüküm giymiş gazeteci ve siyasetçinin yanısıra İstiklal Mahkemeleri'nde yargılanarak, hüküm giymiş sanıklar da affedildi.

26 Ekim 1933 – TBMM genel af kanununu Cumhuriyetin onuncu yılı şerefine kabul etti, tüm suçları affetti. Mahkûmlar haberi alınca Atatürk ve Cumhuriyete dair tezahüratlar yaptılar. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

26 Ekim 1933 – Türk kadınlarına Köy İhtiyar Heyetlerine seçme ve seçilme hakkı tanındı.

27 Ekim 1933 – Milli Eğitim Bakanlığı'na Hikmet Bayur atandı.

27 Ekim 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'da Ankara'ya gelen General Vorosilof başkanlığındaki Sovyet Heyeti'ni kabulü.

28 Ekim 1933 – Atatürk'ün, Çankaya'daki kitaplığında sohbet esnasında Afet (İnan) Hanım'a söyledikleri: "...Tarihî olayların seyri sırasında, bazen fizyolojik arızalar mühim rol oynarlar. Tabiat ya engel olur veyahut yardım eder!"

29 Ekim 1933 – Cumhuriyet'in Onuncu Yılı kutlandı.

29 Ekim 1933 – Atatürk, **Onuncu yıl nutku**'nu Ankara Hipodromunda Cumhuriyet Bayramı törenleri esnasında okudu.

29 Ekim 1933 – Mustafa Kemal'in, Cumhuriyet'in 10'uncu Yıl Dönümü nedeniyle Türk milletine ünlü söylevi: "... Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve

yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. ... Asla şüphem yoktur ki Türklüğün unutulmuş büyük medeni vasfı ve büyük medeni kabiliyeti bundan sonraki gelişimiyle geleceğin yüksek medeniyet ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır. ... Ne mutlu Türk'üm diyene!"

29 Ekim 1933 – “Ben, manevî miras olarak hiçbir nass-ı katı(ayet), hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevî mirasım, bilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü güçlükler önünde, belki amaçlara tamamen eremediğimizi, fakat asla ödün vermediğimizi, akıl ve bilimi rehber edindiğimizi onaylayacaklardır. Zaman hızla dönüyor, milletlerin, toplumların, bireylerin mutluluk ve mutsuzluk anlayışları bile değişiyor. Böyle bir dünyada, asla değişmeyecek hükümler getirdiğini iddia etmek, aklın ve bilimin gelişimini inkâr etmek olur. Benim, Türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra, beni benimsemek isteyenler, bu temel eksen üzerinde akıl ve bilimin rehberliğini kabul ederlerse, manevî mirasçılarım olurlar.” (Hamdullah Suphi Tanrıöver'den naklen, Cemal Kutay, Mustafa Kemal'in Ufuktaki Manevî Mirasçısı ile Sohbet, s.2-3;İsmet Giritli, Kemalist [Devrim](#) ve İdeolojisi, s. 13)(Cumhuriyet Bayramı açılış konuşmasından)

29 Ekim 1933 – Atatürk, Sovyet heyeti başkanı Mareşal Kliment Yefromoviç Voroşilov ile görüştü.

29 Ekim 1933 – Atatürk akşam Cumhuriyet balosuna katıldı.

29 Ekim 1933 – Atatürk, Türkiye'nin “millî” adını taşıyan ilk kütüphanesi için, İzmir Milli Kütüphanesi için arsa tahsis ettirdi. Bina yapılması için bütçe tahsis ettirdi. İnşaat halindeyken iki defa bizzat denetledi. 29 Ekim 1933'te Cumhuriyet'in onuncu yıldönümünde açılmasını sağladı. (Kaynak; Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

30 Ekim 1933 – Atatürk'ün, saat 17.00'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Macar Heyeti'ni kabulü ve söyledikleri: “...Bir milletin büyüklüğü coğrafi yüzölçümü ile değil, yüreğinin asaleti, ülküsünün yüksekliği ile ölçülür!”

30 Ekim 1933 – Atatürk'ün Meclis'den Çankaya'ya dönerken İsmet Paşa'nın köşküne uğraması.

30 Ekim 1933 – Atatürk'ün, gece Ziraat Bankası'nın düzenlediği baloyu şerefliendirmesi.

31 Ekim 1933 – Atatürk'ün, Cumhuriyetin 10. yıldönümü nedeniyle Roosevelt'in Türk milletine hitaben yayımladığı mesaja karşılık olmak üzere Amerikan milletine mesajı: “...Türkiye'de doğan inkılâp güneşi yükselerek sıcaklığını yaydıkça, Türk milletinin kalbi büsbütün dünyanın büyük ve takdire değer eserlerine karşı sıcak bir sevgiyle dolmuş, bütün ilerleme ilkelerini tamamıyla benimsemiştir!”

31 Ekim 1933 – Atatürk'ün, Cumhuriyetin 10. yıldönümü nedeniyle Türk Dostları Cemiyeti Başkanı Amiral Bristol'un kutlama telgrafına cevabı: “...Türk dostları ile onların ünlü başkanı, bize duygularının yeni bir delilini daha gösterdiler.” [Kocatürk]

1 Kasım 1933 – T.B.M.M.'nin IV. Dönem III. Toplanma yılı Mustafa Kemal Paşa'nın konuşmasıyla açıldı. Cumhurbaşkanı Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin IV. dönem III. toplantı yılını açış konuşması: “...Geçen on sene, gelecek devirler için bir başlangıçtan başka bir şey değildir. Bununla beraber, eski devirlerin tarihi karşısında, Cumhuriyetin bu on senesi, eşi görülmeven bir diriliş ve göz kamaştırıcı bir ileri atılış anıtıdır!”

2 Kasım 1933 – Atatürk'ün, Ankara İsmetpaşa Kız Enstitüsü'nde açılan "Maarif Sergisi"ni, Ticaret Okulu'nda "İktisat Sergisi"ni ve Halkevi'nde "İnkılâp Resim Sergisi"ni gezmesi ve -sergi nedeniyle- Ticaret Okulu'nun hatıra defterine yazdıkları: "Gördüklerim yüreğimi sevinç ve büyük umutlarla doldurdu. Türk çocuklarının yüksek kabiliyetine inancım tamdır. Bu bilgi yapısında yetişmek fırsatına erişen çocuklarımızı tebrik eder ve memlekete faydalı olmalarını dilerim."

2 Kasım 1933 – Telgraf şirketi devlete devredildi.

3 Kasım 1933 – Atatürk'ün, Roosevelt'in 29 Ekim 1933 tarihli kutlama telgrafına cevabı: "Cumhuriyet'in 10. yıldönümü münasebetiyle zât-ı devletleri tarafından bana gönderilen lütufkâr temenni ve tebriklerden derin bir şekilde duyulandım. Bundan dolayı zât-ı devletlerine samimî teşekkürlerimi bildiririm."

3 Kasım 1933 – Atatürk'ün, Kalinin'in 29 Ekim 1933 tarihli kutlama telgrafına cevabı: "...Çalışmalarımızın başarısını ve yükselme eserinin gerçekleşmesine olan şahsî hizmetimi tarif için kullandığınız sözleri minnettarlıkla karşılarım."

3 Kasım 1933 – Atatürk'ün, Herriot'un 29 Ekim 1933 tarihli kutlama telgrafına cevabı: "Cumhuriyetçi ve cumhuriyet fikirlerini o kadar soylu bir görüşle temsil etmekte olan bir parti tarafından bana yöneltilen sözlerden pek duygulanmış olarak size ve partinize, gerek kendi adıma ve gerek Cumhuriyet hükümeti adına çok dostane selâmlarımı arz ederim."

3 Kasım 1933 – Atatürk'ün, Japon İmparatoru Hirohito'nun 29 Ekim 1933 tarihli kutlama telgrafına cevabı: "...En sıcak teşekkürlerimi ve şahsî saadetleri ve Japonya'nın refahı için olan en samimî temennilerimi kabul buyurmalarını rica ederim." [Kocatürk]

4 Kasım 1933 Mustafa Kemal Paşa'nın [Selanik](#)'te doğduğu ev müze haline getirildi.

4 Kasım 1933 – Atatürk'ün Selanik'te doğduğu eve, Yunan Hükümeti tarafından bir hatıra levhası konulması: "Türk milletinin büyük inkılâpçısı ve Balkan Birliği'nin koruyucusu Gazi Mustafa Kemal bu evde dünyaya gelmiştir. 29.10.1933" [Kocatürk]

4 Kasım 1933 – Mustafa Kemal'in doğduğu evin dış cephe duvarına çift kanatlı kapısının sağ köşesine mermer plaka asıldı. Bu levha 29 Ekim 1933 günü Selanik belediyesinin Cumhuriyetin onuncu yılı sebebiyle karar alarak hazırlattığı levhaydı. Aynı kararda evin sahibinden satın alınarak Mustafa Kemal'e hediye edilmesi de vardı. Levhada Türkçe, Yunanca ve Fransızca olarak şu yazıyordu; "**Türk Milletinin büyük müceddidi ve balkan İttihadının müzahiri Gazi Mustafa Kemal burada dünyaya gelmiştir. İşbu levha Türkiye Cumhuriyeti'nin onuncu yıl dönümü münasebetiyle konulmuştur. Selanik, 29 Ekim 1933.**"

4 Kasım 1933 – Atatürk'ün, öğleden sonra Prof. Hermann Jansen ve Prof. Holzmeister'i kabulü, daha sonra yeni Cumhurbaşkanlığı Binası'nı gezmesi.

4 Kasım 1933 – Atatürk'ün, akşamüzeri Kılıç Ali Bey'in evine uğrayışı, akşam Çankaya'ya dönüşü.

14 Kasım 1933 – Albert Einstein'a hükümet tarafından teklifin mevcut yasal mevzuata göre uygun olmadığı için (Avrupa'daki yahudi nüfusun Türkiye'ye sığınabilmesi ricası) olumsuz karşılandığına dair bir mektup gönderildi.

18 Kasım 1933 – Darülfünun’un yerini alan “İstanbul Üniversitesi” ilk defa öğretime açıldı.

20 Kasım 1933 – Atatürk’ün, kapatılan İstanbul Darülfünunu’nun yerine kurulan İstanbul Üniversitesi’nin öğretime açılması nedeniyle kendisine gönderilen saygı ve bağlılık telgrafına cevabı: “İstanbul Üniversitesi’nin açılmasından çok sevinç duydum. Bu yüksek ilim ocağında kıymetli profesörlerin elinde, Türk çocuğunun müstesna zekâ ve eşsiz kabiliyetinin çok büyük gelişmelere erişeceğini eminim!”

20 Kasım 1933 – Atatürk’ün, İstanbul Üniversitesi’nin açılışı nedeniyle Millî Eğitim Bakanı Hikmet (Bayur) Bey’in, gençliğin ve öğretim üyelerinin saygı ve bağlılıklarını bildiren telgrafına cevabı: “...Hakkımdaki duygularınızdan dolayı size ve bütün profesörlere ve öğrencilere teşekkür ve sevgilerimi sunar, başarılar dilerim.” [Kocatürk]

21 Kasım 1933 – Atatürk’ün, öğleden sonra Ankara Numune Hastanesi’ni ziyareti.

22 Kasım 1933 – Atatürk’ün, öğleden sonra Çankaya’da Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti’nin toplantısına başkanlık yapması.

23 Kasım 1933 – Atatürk’ün, gece Anadolu Kulübü’ne gelişi, geç saatlerde Çankaya’ya dönüşü.

26 Kasım 1933 – Atatürk’ün, Çankaya’da Macar Elçisi Tahy’nin veda ziyaretini kabulü.

27 Kasım 1933 – Türk dışişleri bakanının Belgrad ziyaretinde Türkiye ile Yugoslavya arasında “Dostluk ve saldırmazlık anlaşması” imzalandı.

28 Kasım 1933 – Atatürk’ün, öğleden sonra Çankaya’da Başbakan İsmet Paşa’yı kabulü ve görüşmesi.

30 Kasım 1933 – Atatürk’ün, akşam Kâzım (Özalp) Paşa’nın evine gelerek kızının nişan törenini şerefliendirmesi.

1 Aralık 1933 İktisat Vekaleti’nin hazırladığı, T.C. Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı Başbakanlığa sunuldu.

3 Aralık 1933 – Sultanahmet’teki Adliye Sarayı, 3 Aralık gecesi bütünüyle yandı.

4 Aralık 1933 – Eskişehir Şeker Fabrikası kuruldu. Atatürk’ün, Eskişehir Şeker Fabrikası’nın, -Ankara’ya getirilen- hatıra defterine yazdıkları: “Eskişehir Şeker Fabrikası, millî ölküye derin ilginin yükselmiş, değerli vesikasıdır. Türkiye Cumhuriyeti’ni, böyle sanayi kuruluşlarıyla zenginleştirenlere, güzelleştirenlere minnet!”

5 Aralık 1933 – Atatürk’ün, Mülkiye Mektebi’nin 57. kuruluş yıldönümü nedeniyle Mülkiyelilerin sevgi ve bağlılık telgrafına cevabı: “...Mülkiyelilerin bana bildirdikleri duygular, değerli bir topluluğun yüksek yurt, vazife, inkılâp ve ölkü kavramlarına beslediği bilinçli ve aydınlık sevgiyi ve saygıyı gösterdiğinden beni çok sevindirdi!”

5 Aralık 1933 – Milli bankalarımızdan bazılarının ortaklığı ile iki şirket teşekkül ettirilmiş ve bunlardan “Anadolu Şeker Fabrikaları T.A.Ş.” 5.12.1933 tarihinde Eskişehir Şeker Fabrikasını işletmeye açmıştır.

11 Aralık 1933 – Atatürk’ün, Çankaya’da Alman Büyükelçisi Rosenberg’in güven mektubunu kabulü.

12 Aralık 1933 – Atatürk’ün, öğleden sonra Ankara Halkevi’ni ziyareti.

14 Aralık 1933 – Atatürk'ün, Tevfik Rüştü (Araş) Bey'in kızının nikâhı nedeniyle Ankara Palas'ta İsmet Paşa tarafından verilen çayı şereflendirmesi.

15 Aralık 1933 – Sivas – Samsun demiryolu hattı işleme açıldı.

21 Aralık 1933 – Ankara'da Türkiye Cumhuriyet ile Bulgaristan arasında bir Ticaret Antlaşması imzalandı.

21 Aralık 1933 – Atatürk Gazi Terbiye (Eğitim) Enstitüsü'nde

27 Aralık 1933 T.B.M.M, Şehit Kubilay'ın annesine maaş bağlayan kanunu kabul etti.

1934 : MUSTAFA KEMAL ARTIK “ATATÜRK”

1 Ocak 1934 – Ölçüler Kanunu yürürlüğe girdi.

1 Ocak 1934 – Türk İnkılabı dersleri (Yüksek Tahsilde) başladı.

2 Ocak 1934 – Atatürk'ün, sabah Marmara Köşkü'ne gelişi ve Gazi Orman Çiftliği yöresinde avlanması.

4 Ocak 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Kılıç Ali Bey'in evine uğrayışı, bir süre dinlendikten sonra akşamüzeri Çankaya'ya dönüşü.

8 Ocak 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Macar Elçisi Michel Yungert Arnöthy'nin güven mektubunu, Romanya Elçisi Jean P. Carp'ın da veda mektubunu kabulü.

10 Ocak 1934 – Atatürk'ün, akşamüzeri Nuri (Conker) Bey'in evine gidişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

12 Ocak 1934 – Yunanistan eski Başbakanı Venizelos'un, Nobel Ödülü Komitesi Başkanlığı'na Atatürk'ü, Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterdiğini bildiren mektubu: “Barışı sağlamlaştırma hareketi, yeni ve seçkin Türk Devleti'ne bugünkü görüntüsünü veren tüm iç reform hareketleri ile birlikte yürümüştür. Mustafa Kemal Paşa'yı, Yüksek Nobel Barış Ödülü için aday göstermekle şeref kazanırım.”

28 Ocak 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Başbakanlığı ziyareti ve İsmet Paşa ile görüşmesi.

1 Şubat 1934 – Atatürk'ün, Ankara'dan otomobille Kırşehir'e gelişi, geceyi Kırşehir'de Vali Konağı'nda geçişi.

2 Şubat 1934 – Atatürk'ün, Kırşehir'den hareketle akşam Yerköy'e gelişi.

3 Şubat 1934 – Atina'da, Türkiye, Romanya, Yunanistan ve Yugoslavya arasında 'Balkan Pakti' imzalandı.

3 şubat 1934 – Atatürk'ün, Yerköy'den Yozgat'a gelişi, resmî ziyaretleri, gece Yerköy'e dönüşü.

3 Şubat 1934 – Atatürk Yozgat Lisesi'nde

4 Şubat 1934 – Atatürk'ün, Yerköy'den Kayseri'ye hareketi, yolda Şefaati ve Boğazköy'de trenden inerek halkla konuşması, akşam üzeri Kayseri'ye gelişi ve coşkuyla karşılanması.

5 Şubat 1934 – Atatürk'ün, Kayseri'de Uçak Fabrikasını, Müze'yi, Mimar Sinan Camii'ni ziyaretleri, öğleden sonra Kayseri'den hareketle 20.30'da Niğde'ye gelişi ve coşkuyla karşılanması.

6 Şubat 1934 – Atatürk'ün, Niğde'den hareketle Konya'ya gelişi, resmî daireleri ziyareti ve geceyi Konya'da geçişi.

7 Şubat 1934 – Atatürk'ün, Konya'dan Ankara'ya gelişi, Gazi istasyonunda İsmet Paşa tarafından karşılanması.

9 Şubat 1934 – Atina'da Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya arasında "**Balkan Paketi**" imzalandı. İmzalanan paktın maddelerinde, Arnavutluk ile Bulgaristan'ın da ileride pakta katılmalarını sağlayacak bir esneklik getirildi.

9 Şubat 1934 – Balkan Antantı, Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya arasında imzalandı. Bu anlaşmaya göre sınırlar garanti ediliyor, siyasal farklılıkları barışçı yollarla çözme ilkesi getiriliyor ve ortak siyasi görüş egemen kılınyordu.)

9 Şubat 1934 – Atatürk'ün, öğleye doğru İsmet Paşa'nın köşküne gelişi, daha sonra Dışişleri Bakanlığı'na giderek Tefik Rüştü (Araş) Bey'le görüşmesi.

11 Şubat 1934 – Atatürk'ün, Balkan Antantı'nın imzası nedeniyle kutlama telgrafı gönderen Yunanistan Cumhurbaşkanı Alexandre Zaimis'e cevabı: "...Antlaşmayı imza eden memleketlerin devlet adamlarının anlayış ve uzağı görüşleri ürünü olan bu antlaşma ile Balkanlarda bir huzur ve mutluluk dönemi açtıklarını görmekte bahtiyarım."

13 Şubat 1934 – Atatürk'ün, akşam Anadolu Kulübü'ne gelişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

15 Şubat 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da İngiltere Büyükelçisi Percy Loraine'in güven mektubunu kabulü.

16 Şubat 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Kılıç Ali Bey'in evine gelişi, daha sonra Marmara Köşkü'ne gidişi.

18 Şubat 1934 – İstanbul Üniversitesi'ne bağlı Dil Mektebi açıldı.

19 Şubat 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Yang Şiyeh başkanlığındaki Çin Askerî Heyeti'ni kabulü.

23 Şubat 1934 – Hızla örgütlenmesini genişleten Halkevleri'nin 2. Kuruluş Yılı kutlandı.

25 Şubat 1934 – Atatürk'ün, akşamüzeri Salih (Bozok) Bey'in evine uğrayışı, daha sonra Ankara Halkevi'ni ziyareti.

26 Şubat 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Romanya Elçisi Edmond Ciuntu ve Afgan Elçisi Sultan Ahmet Han'ın güven mektubunu kabulü.

4 Mart 1934 – İstanbul Üniversitesi'nde açılan Türk İnkılap Enstitüsü'nde ilk dersi Maarif Vekili Yusuf Hikmet Bey (Bayur) verdi. İstanbul Üniversitesi'nde Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü öğretime başladı.

6 Mart 1934 - Eski Milli Eğitim Bakanlarından Dr. Reşit Galip öldü.

8 Mart 1934 – Atatürk'ün, akşam Anadolu Kulübü'ne gelişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

10 Mart 1934 – Yahya Kemal (Beyatlı)'ın, Yozgat milletvekilliğine seçilmesi nedeniyle Atatürk'e teşekkür telgrafı: "Türk milletinin büyük ve engin şerefli başkanının yüksek yakınlığı eseri olarak bu defa Yozgat milletvekilliğine seçilmem sebebiyle kalbim minnetle doludur. Ondokuz seneden beri dehasının yıldızı arkasından gittiğim büyük başkanımızın yakınlığı hayatımın yegâne değeridir. Derin teşekkür ve saygılarımı arz ederim, efendim."

11 Mart 1934 – Atatürk'ün, akşamüzeri Ankara Orduevi'ni ziyareti.

15 Mart 1934 – Atatürk'ün, akşam Ankara Halkevi'nde Meclis Başkanı Kâzım (Özalp) Paşa'nın kızının düğününü şereflendirmesi.

18 Mart 1934 – İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın, Çanakkale şehitleri için yapılan törende, hayatlarını kaybeden diğer millet askerlerine de hitap edilmek üzere Atatürk'ün yazdırdığı söylevi okuması: "...Bu memleketin toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatanın toprağındasınız. Huzur ve sükûn içinde uyuyunuz. Sizler, mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlâtlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz, evlâtlarınız bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve huzur içinde rahat rahat uyuyacaklardır. Onlar, bu toprakta canlarını verdikten sonra, artık bizim evlâtlarımız olmuşlardır." (Kaynaklarda bu olayın yılı belirtilmesine rağmen ayı ve günü gösterilmemiştir. 1934 yılına ait gazetelerde de -Şükrü Kaya'nın başka bir görevle Gelibolu'ya gidişi dışında- açıklayıcı bir bilgi bulunmamaktadır. Biz gerçek tarih tespit edilinceye kadar bu konuşma tarihini ihtiyatla- 18 Mart 1934 olarak kabul ediyoruz). [Kocatürk]

19 Mart 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Vali başkanlığındaki Edirne Heyeti'ni kabulü ve kendisine, Edirneliler adına hediye edilen Sarayıcı Çiftliği tapu senedinin takdimi.

20 Mart 1934 - Başvekil İsmet (İnönü) Paşa Ankara Halkevi'nde [devrim](#) tarihi dersi verdi.

21 Mart 1934 – Atatürk'ün akşamüzeri Genelkurmay Başkanlığı'ni ziyareti ve Mareşal Fevzi Çakmakla görüşmesi.

23 Mart 1934 – Atatürk'ün, akşamüzeri Nuri (Conker) Bey'in evine uğrayışı, bir süre dinlendikten sonra Marmara Köşkü'ne gidişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

24 Mart 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Danimarka Elçisi Axel Noergaard'ın güven mektubunu kabulü.

24 Mart 1934 – Atatürk'ün, akşamüzeri Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü (Araş) ve Bolu Milletvekili İsmail Hakkı (Uzmay) Beylerin evlerine uğrayışı, akşam Çankaya'ya dönüşü.

27 Mart 1934 – Atatürk'ün, akşam Kılıç Ali Bey'in evine gidişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

4 Nisan 1934 - Ankara'da Türkiye – Çin dostluk antlaşması imzalandı.

5 Nisan 1934 – Pusur köprüsü (Diyarbakır-Siirt arası Pusur suyu üzerindeki köprü) hizmete açıldı.

7 Nisan 1934 – Atatürk'ün, akşam trenle Ankara'dan İzmir yönünde hareketi.

8 Nisan 1934 – Atatürk'ün, Uşak'ta topçu birliklerini, Salihli'de istihkâm taburunu, topçu alayını teftiş edişi; saat 19.00'da Manisa'ya gelişi, geceyi trende geçişi.

9 Nisan 1934 – Atatürk'ün, sabah Manisa'dan hareketle Muradiye istasyonunda ve Menemen'de piyade alaylarını, Foça civarında müstakil topçu bataryasını teftiş edişi ve Foça'dan vapurla 19.30'da İzmir'e gelişi.

9 Nisan 1934 – Atatürk'ün askeri manevraları izlemek ve birincisi düzenlenmekte olan çocuk balosunu izlemek üzere İzmir'e gelişi.

10 Nisan 1934 – Atatürk İzmir'de.

11 Nisan 1934 – Atatürk İzmir'deki Teyyare Alayını denetledi.

11 Nisan 1934 – Atatürk'ün, İzmir'den hareketle Reşadiye, Seferihisar ve Bornova'da bazı askerî kuruluşları denetlemesi ve tekrar İzmir'e dönüşü.

11 Nisan 1934 – Atatürk'ün, akşam yemeği sohbetinde söyledikleri: “Arkadaşlar, yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâplar için bilimin ve aydınların yoluna gideceğiz; hedef ve hünerimiz cahil kütleyi de aydınlatarak yolumuzda yürütmek ve onu selâmete çıkarmaktır. Cumhuriyetimizi, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak isteğimizi köstekleyecek herhangi bir referanduma gitmek yalnız cehalet değil hıyanet olur. Yüzde seksenine okuma yazma öğretilmemiş bir memlekette inkılâplar plebisitle olmaz!”

12 Nisan 1934 – Atatürk'ün, İzmir'de Gazi İlkokulu'nu ziyareti ve saat 20.00'de çocuk balosunu şerefliendirmesi.

12 Nisan 1934 – Atatürk İzmir Gazi İlk Mektebi (İlkokulu)'nde ve İzmir'de Çocuk Balosunda.

12 Nisan 1934 – Atatürk'ün akşam İzmir palas salonunda Hakimiyet-i Milliye çocukları için verilen baloyu şerefliendirmesi.

13 Nisan 1934 – Atatürk'ün, İzmir'den hareketle Bergama, Dikili ve Ayvalık'ta inceleme ve denetlemelerde bulunması, akşam Edremit'e gelişi ve geceyi burada geçirmesi.

13 Nisan 1934 – Atatürk Gömeç (Armutova) Köyü İlk Mektebi (İlkokulu)'nde.

14 Nisan 1934 – Atatürk'ün, Edremit'ten hareketle Küçükkuşu, Ayvalık ve Ezine üzerinden Çanakkale'ye gelişi ve akşam şerefine verilen baloda bulunuşu.

15 Nisan 1934 – Atatürk'ün, Çanakkale'den hareketle Balya üzerinden Balıkesir'e gelişi, bazı askerî birlikleri denetlemesi.

15 Nisan 1934 – Kurtuluş Savaşı komutanlarından Kemalettin Sami Paşa öldü.

16 Nisan 1934 – Atatürk'ün, Balıkesir'den trenle Eskişehir'e gelişi, bir süre halkla görüşmesi, daha sonra Ankara'ya hareketi.

17 Nisan 1934 – Atatürk'ün, saat 01.00'de Eskişehir'den trenle Ankara'ya gelişi.

18 Nisan 1934 – Atatürk'ün, Genelkurmay Başkanlığı'nı ziyareti ve Mareşal Fevzi Çakmak'la görüşmesi.

19 Nisan 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Yugoslavya Dışişleri Bakanı Yevtiç'i kabulü.

19 Nisan 1934 – Atatürk'ün, Berlin Büyükelçimiz Kemalettin Sami Paşa'nın ölümü nedeniyle başsağlığı telgrafı gönderen Almanya Cumhurbaşkanı Mareşal Hindenburg'a cevabı: "...Kemalettin Sami Paşa'nın ölümüyle kıymetli evlâtlarından birini kaybeden Türkiye, Almanya'nın şahsınızda bu ölümün matemine samimiyetle iştirakına karşı duygulanmasını daima koruyacaktır."

20 Nisan 1934 – Rusların Ankara'daki 29 Ekim 1933 törenlerine uçakla katılmaları nedeniyle 5 uçaktan oluşan Türk uçuş ekibi Sovyetler Birliği'ne iade-i ziyaret maksatlı gönderildi. Dönüşte uçaklar Romanya'yı da ziyaret etti. Atatürk uğurlamada heyete; "Kendinizi Ruslara iyi gösterin" demişti.

25 Nisan 1934 – Atatürk'ün, akşamüzeri İsmet Paşa'nın köşküne gelişi, bir süre kaldıktan sonra otomobille şehirde bir gezinti yaparak Çankaya'ya dönüşü.

27 Nisan 1934 – Haftalık resmi tatil, cuma gününden pazara alındı.

27 Nisan 1934 - Menemen-Bandırma-Manisa Demiryolu satın alındı. (27 Mayıs: Basmane – Afyon Demiryolu satın alındı.

28 Nisan 1934 – Atatürk, beraberinde Celal Bayar bey ve Kılıç Ali olmak üzere Ankara Muhafız Alayında denetlemelerde bulundu.

30 Nisan 1934 – Atatürk'ün, İsmet Paşa'yla beraber trenle Ankara'dan İstanbul'a hareketi.

1 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, İstanbul'a gelişi, İsmet Paşa'yla beraber, merhum Kemalettin Sami ve Derviş Paşaların kabirlerini ziyaret edişi.

2 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, Kalamış vapuruyla Dolmabahçe'den hareket ederek -Moda iskelesinde İsmet Paşa'yı da alarak- Yalova'ya gelişi.

3 Mayıs 1934 – Kayseri Uçak Fabrikasında yapılan ilk parti 6 avcı uçağından biri, 50 dakikalık uçuşla Kayseri'den Ankara'ya geldi.

4 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, Yalova'dan Bursa'ya gelerek öğle yemeğini burada yemesi ve tekrar Yalova'ya dönüşü.

5 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, Yalova'dan vapurla Derince'ye gelişi, buradan trenle Ankara'ya hareketi.

6 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, Ankara'ya gelişi.

6 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan İsmet Paşa, Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü (Araş) Bey'i kabulü.

7 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Yunan Savunma Bakanı General Kondilis ile Yunan Genelkurmay Başkanı'nı kabulü.

9 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, gece Anadolu Kulübü'ne gidişi geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

9 Mayıs 1934 – Gazi Orman Çiftliği'nde Ankara Kız Lisesi öğrencileriyle.

10 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, akşam Celâl (Bayar) Bey'in evine gidişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

12 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, Kız Lisesi'nin Ankara Halkevi'nde düzenlediği müsamerayı onurlandırması.

12 Mayıs 1934 – Atatürk, kız Enstitüsü yılsonu sergisinde, Ankara. (İsmet İnönü ve Afet İnan ile birlikte)

16 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, Cumhuriyet gazetesinin kuruluşunun 10. yıldönümü nedeniyle Yunus Nadi'ye telgrafı: "Gazetenizin onuncu yıl dönümünü idrak etmesinden memnun oldum. Başarı temenni ederim."

16 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, atla bir saatlik bir gezinti yapması.

17 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, akşam Marmara Köşkü'nde, Türk Tayyare Cemiyeti Başkanı Fuat (Bulca) Bey'in kızının nişan törenini şerefliendirmesi.

20 Mayıs 1934 – Kayseri pamuklu bez kombinasyonunun temeli atıldı. Bu fabrika beş yıllık sanayi planının ilk eseri olacaktı. (16 Eylül 1935'te büyük bir törenle işletmeye açıldı.)

21 Mayıs 1934 – Yabancıların belirli iş alanlarından uzaklaştırılıp bu işlerin yerli halka bırakılmasına dair 25 Mayıs 1935'de başlamak üzere yasal düzenleme yapıldı.

26 Mayıs 1934 – Atatürk'ün, akşam Diyarbakır Milletvekili Kâzım (Sevüktekin) Paşa'nın evine gidişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

31 Mayıs 1934 – İran Şahı Rıza Pehlevi, Türkiye'yi ziyaret etti.

2 Haziran 1934 – Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu TBMM'de kabul edildi.

2 Haziran 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Irak Elçisi Naci Şevket'in güven mektubunu kabulü.

8 Haziran 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra içişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın evine gidişi, daha sonra Marmara Köşkü'ne gelişi ve geceyi burada geçişi.

9 Haziran 1934 – Atatürk'ün, günü Marmara Köşkü'nde geçişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

10 Haziran 1934 – İran Şahı Pehlevi, Türkiye'yi ziyaret amacıyla Gürbulak'ta Türk sınırına geldi ve törenle karşılandı.

11 Haziran 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Ankara Halkevi'ni ziyareti.

14 Haziran 1934 – Hükümetin toprak dağıtımında yetkisini artıran 2510 sayılı "İskan kanunu" çıkarıldı. Yasanın çıkarılışından 1938'e dek topraksız köylülere 2.999.825 dönüm toprak dağıtıldı. (1925 bütçesinde de daha önce çıkarılan 716 sayılı yasaya dayanarak hükümet 6,7 milyon dönüm tarla, 157 bin dönüm bağ ve 170 bin dönüm bahçe dağıtmıştı.) (Türkiye üzerine notlar, Metin Aydoğan)

14 Haziran 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Ankara Halkevi'ni ve Atlı Spor Kulübü'nü ziyareti.

15 Haziran 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Ankara Halkevi'ni ziyareti.

16 Haziran 1934 – İran Şehinşahi Rıza Pehlevi Gazi Mustafa Kemal'i Ankara'da ziyaret etti. İran Şahı Rıza Pehlevi'nin Gazi Mustafa Kemal'i Ankara'da ziyareti.

16 Haziran 1934 – Atatürk'ün, trenle Samsun'dan Ankara'ya gelen İran Şahı Rıza Pehlevi'yi istasyonda karşılaması

16 Haziran 1934 – Atatürk'ün, akşam Çankaya'da İran Şahı Rıza Pehlevi şerefine verdiği ziyafette konuşması: "...Barış içinde gelişmekten başka amaçları olmayan milletlerimizin, aynı zamanda umumî barışa hizmet etmeyi en şerefli ödev saydıklarına şüphe yoktur."

17 Haziran 1934 – Atatürk'ün, İran Şahı Rıza Pehlevi şerefine İsmet Paşa tarafından verilen öğle yemeğinde bulunması.

17 Haziran 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Ankara'da İran Şahı Rıza Pehlevi ile askerî birliklerin, izcilerin ve okulların katıldığı geçit törenini izlemesi.

17 Haziran 1934 – Atatürk'ün, akşam Ankara Palas'ta İran Şahı Rıza Pehlevi şerefine Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü (Araş) Bey tarafından verilen ziyafette bulunması.

18 Haziran 1934 – II. Dil kurultayı Dolmabahçe Saray'ında toplandı.

18 Haziran 1934 – Liman İşlerinin Hükümetçe İdaresine İlişkin Kanun TBMM'de kabul edildi.

18 Haziran 1934 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Kâzım (Özalp) Paşa'nın İran Şahı Rıza Pehlevi şerefine evinde düzenlediği öğle yemeğinde bulunması, akşam Şah'ın İran Elçiliği'nde verdiği ziyafeti şerefliendirmesi.

19 Haziran 1934 – Ankara Halkevi'nde İran Şahı onuruna ilk Türk operası 'Özsoy' oynandı.

19 Haziran 1934 – Atatürk'ün, akşam Ankara Halkevi'nde, İran Şahı Rıza Pehlevi ile beraber -onun şerefine oynanan- "Özsoy" operasını izlemesi.

19 Haziran 1934 – Ankara halkevi salonunda 15.30'da "**Öz Soy**" operası Gazi ve İran şahı'nın huzurunda sahne aldı. (**İLK TÜRK OPERASIYDI.**) Son perdede ki iki kardeşin arayışı sahnesi, opera provasından farklı oynandı. Seyirciler şaşırılmıştı, merakla bekledi ve sahneye çıkan konuşmacı bu iki kardeşi (Atatürk ve Şah'ı eliyle işaret ederek gösterdi, salonda alkış koptu.) Tur ve İraç Türkiye ve İran'dı. Opera ikili ilişkilerde sonraları çok olumlu katkı sağlamıştı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

20 Haziran 1934 – Atatürk'ün, İran Şahı Rıza Pehlevi ile beraber trenle Ankara'dan Eskişehir'e hareketi.

20 Haziran 1934 – Atatürk'ün, Dünya Uyuşturucu Maddelerle Mücadele Cemiyeti Başkanı Richmond P. Holison'a -Cenevre'de imzalanan "Uyuşturucu maddelerin üretim ve dağıtımını sınırlama Sözleşmesi"nin yıldönümü nedeniyle- mektubu: "...Türkiye Cumhuriyeti hükümeti, kendi ülkesi içinde uyuşturucu maddeleri kontrol için daha çok yasaklayıcı önlemler aldığı gibi Türkiye'nin dünyadaki yasadışı uyuşturucu madde ticaretine merkez oluşturması ihtimalini de kesin olarak ortadan kaldırmıştır. Ve Türkiye bu gayeye erişmek için samimî olarak çalışmaktan asla vazgeçmeyecektir"

21 Haziran 1934 – 2525 sayılı **Soyadı Kanunu kabul edildi.** Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan her Türk gencinin adıyla birlikte bir soyadı kullanmasını zorunlu kılan Soyadı Kanunu TBMM'de kabul edildi. Halkı soyadı almaya teşvik etmek için gazeteler çeşitli öneri listeleri yayınlamaya başladı.

21 Haziran 1934 – Atatürk, İran Şahı Pehlevi ve İsmet İnönü ile birlikte Eskişehir’de. (Birinci Teyyare Alayını denetlediler.)

21 Haziran 1934 – Atatürk’ün, İran Şahı Rıza Pehlevi ile beraber Eskişehir’de Hava Meydanı Mektebi’ni gezmesi, Afyon’da Kolordu Karargahı’nı ziyareti ve daha sonra Uşak yönünde hareketi .

22 Haziran 1934 – Atatürk’ün, İran Şahı Rıza Pehlevi ile Uşak’ta topçu kıtasını denetlemesi, daha sonra Manisa üzerinden İzmir’e gelişi ve Kız Öğretmen Okulu ile Halkevi’ni ziyareti.

22 Haziran 1934 – Atatürk, İran Şahı Rıza Pehlevi ile İzmir Bornova Ziraat Mektebi (Okulu)’ni ve İzmir Erkek Muallim Mektebi (Öğretmen Okulu)’ni ziyareti.

23 Haziran 1934 – Atatürk’ün, İran Şahı Rıza Pehlevi ile Seydiköy yöresinde askerî manevrayı izlemesi.

23 Haziran 1934 – Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, İzmir (Gazimir)’de bir askerî birlikte İran Şahı ve Başbakan İsmet İnönü ile bir Mehmetçiği sınav yaptı.

24 Haziran 1934 – Atatürk’ün, İran Şahı Rıza Pehlevi ile Menemen’de piyade alayını denetlemesi, daha sonra Soma üzerinden Balıkesir’e gelişi.

24 Haziran 1934 – Atatürk Balıkesir Necatibey Muallim Mektebi (Öğretmen Okulu)’nde

25 Haziran 1934 – Atatürk’ün, İran Şahı Rıza Pehlevi ile Balıkesir’den Çanakkale’ye gelişi, buradan Gülcemal vapuruyla İstanbul’a hareketi.

26 Haziran 1934 – Atatürk’ün, İran Şahı Rıza Pehlevi ile Çanakkale’den İstanbul’a gelişi ve Sarayburnu’nda karaya çıkışı.

27 Haziran 1934 – Atatürk’ün, öğleden sonra İran Şahı Rıza Pehlevi ile [Harp Akademisi](#)’ni ziyareti.

28 Haziran 1934 – Atatürk Metris Çiftliği’nde Toplu Atış Mektebi ve İhtiyat Zabitler Mektebi (Atış Okulu ve Yedek Subaylar Okulu) Talimlerinde

29 Haziran 1934 – Atatürk’ün, İran Şahı Rıza Pehlevi ile beraber motorla Moda ve Suadiye’ye gidişi, daha sonra Büyükkada Yat Kulübü’nü ziyareti.

1 Temmuz 1934 – Atatürk Maltepe Piyade Atış Mektebi (Okulu)’nde

2 Temmuz 1934 – “Basma, Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu” yürürlüğe girdi.

3 Temmuz 1934 – Trakya’nın bazı şehir ve kasabalarında Yahudilere yönelik olaylar başladı.

3 Temmuz 1934 – Trakya’dan İstanbul’a Yahudi göçü başladı. Hükümet bölgede sıkıyönetim ilan etti. Bazı tutuklamalar oldu, olaylarla ilgili soruşturmaya başlandı.

3 Temmuz 1934 – Atatürk’ün, Ertuğrul yatı ile İstanbul’dan Yalova’ya gelişi.

6 Temmuz 1934 – İran Şahı Rıza Pehlevi’nin Gürcübulak’ta Türkiye’den İran sınırına geçişi ve Şah’ın teşekkür telgrafına Atatürk’ün cevabı.

7 Temmuz 1934 – İçişleri Bakanı Şükrü Bey (Kaya) Trakya Yahudilerinin durumunu incelemek üzere Trakya’ya gitti.

7 Temmuz 1934 – Atatürk'ün, Yalova'dan Ertuğrul yatı ile Derince'ye gelişi, buradan trenle Ankara'ya hareketi.

8 Temmuz 1934 – Atatürk'ün trenle Ankara'ya gelişi.

14 Temmuz 1934 – Atatürk cumhuriyetten sonra ilk kez Adapazarı'na 14 Temmuz 1934 tarihinde gelmiştir.

16 Temmuz 1934 – Atatürk'ün, otomobille Ankara'dan Kızılcahamam'a hareketi ve geceyi yolda çadırda geçişi.

16 Temmuz 1934 – İlk süttozu fabrikası Bursa'da açıldı.

17 Temmuz 1934 – Atatürk'ün, Gerede üzerinden Bolu'ya gelişi, resmî ziyaretleri ve gece Bolu Halkevi'nde kalışı.

18 Temmuz 1934 – Atatürk'ün, Bolu'dan ayrılırken sabah Halkevi şeref defterine yazdıkları: "Bolu Halkevi'nde bir gece kaldım. Bolu'nun güzelliğinden, halkın coşkun sevinçlerinden çok duygulandım."

18 Temmuz 1934 – Atatürk'ün, Bolu'dan hareketle Düzce-Hendek üzerinden akşam saat 20.00'de Adapazarı'na gelişi (Gece yarısına doğru, trenle İstanbul'a hareket etmiştir).

19 Temmuz 1934 – Atatürk'ün, İstanbul'a gelişi ve Haydarpaşa'dan Dolmabahçe Sarayı'na geçişi.

20 Temmuz 1934 – Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile İstanbul'dan Yalova'ya gidişi.

30 Temmuz 1934 – Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile Yalova'dan İstanbul'a dönüşü.

31 Temmuz 1934 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda dil çalışmaları ve 2. Türk Dil Kurultayı hazırlıklarıyla meşgul olması.

31 Temmuz 1934 – Atatürk'ün, akşam Dolmabahçe'den Ertuğrul yatı ile Çanakkale'ye hareketi.

1 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, saat 10.00'da Ertuğrul yatı ile Çanakkale önlerine gelişi, karaya çıkmaksızın saat 13.30'da Yalova'ya hareketi.

1 Ağustos 1934 – Yolçatı – Elazığ demiryolu hattı işletmeye açıldı.

2 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, saat 01.30'da Çanakkale'den Yalova'ya gelişi.

8 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, Almanya Cumhurbaşkanı Mareşal Hindenburg'un ölümü üzerine, oğluna başsağlığı telgrafı.

11 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, Yalova'dan İstanbul'a dönüşü.

12 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Türk Dili Tetkik Cemiyeti toplantısına başkanlık edişi.

13 Ağustos 1934 – 5 yıllık sanayileşme planı gereği Bakırköy Bez fabrikası hizmete açıldı.

14 Ağustos 1934 – İzmit Birinci kağıt fabrikası ile Paşabahçe şişe ve cam fabrikasının temelleri atıldı.

15 Ağustos 1934 – Zonguldak'ta kömür yıkama fabrikası hizmete açıldı, antrasit fabrikasının temeli atıldı.

18-23 Ağustos 1934 – Dolmabahçe Sarayı'nda İkinci Türk Dil Kurultayı toplandı. Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı salonunda açılan "İkinci Türk Dil Kurultayı"nın çalışmalarını izlemesi. (Kurultay 23 Ağustos 1934'e kadar devam etmiştir).

18 Ağustos 1934 – Atatürk, Afet İnan ve İsveçli Prof. Dr. Eugene Pittard ile birlikte İstanbul Florya'da tarih üzerine çalıştılar.

18 Ağustos 1934 – II. Türk Dil Kurultayı, Mustafa Kemal'in koruyucu başkanlığında Dolmabahçe Sarayı'nda çalışmalarına başladı. 23 Ağustos'a kadar sürecektir kurultayda Türkçe'nin sadeleşmesi ile birlikte yapılan tarama çalışmaları ve diğer sorunlar tartışıldı.

18-22 Ağustos 1934 – İkinci Dil kurultayında Tahsin Mayatek'in, Dolmabahçe sarayında Atatürk'ün huzurunda "Maya dilindeki Türkçe kelimeler hakkında izahat" konulu bir tez sunması.

19 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda 2. Türk Dil Kurultayı çalışmalarını izlemesi.

20 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda 2. Türk Dil Kurultayı çalışmalarını izlemesi.

21 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda 2. Türk Dil Kurultayı çalışmalarını izlemesi.

22 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda 2. Türk Dil Kurultayı çalışmalarını izlemesi.

23 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda 2. Türk Dil Kurultayı'nın son gün çalışmalarını izlemesi.

26 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, akşam Türkiye İş Bankası'nın 10. kuruluş yıldönümü nedeniyle düzenlenen vapur gezintisini şereflendirmesi.

27 Ağustos 1934 – Atatürk ve Afet Hanım İzmir Vapuru'nda dans ettiler.

28 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, akşam motorla Büyükkada Yat Kulübü'ne gelişi, buradan gece Ertuğrul yatıyla Yalova'ya gidişi.

29 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, Uluslararası 4. İzmir Fuarı'nın açılışı nedeniyle Başbakan İsmet Paşa'nın telgrafına cevabı: "...26 Ağustos Türk budunu için her yıl yepyeni kazançlar verimi olacaktır."

29 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile Yalova'dan Tuzla'ya hareketi.

30 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Ertuğrul yatı ile Tuzla'dan Dolmabahçe Sarayı'na gelişi.

30 Ağustos 1934 – Atatürk'ün, gece Dolmabahçe Sarayı'nda Tevfik Rüştü (Araş) Bey'in kızının düğününü şereflendirmesi.

4 Eylül 1934 – Atatürk'ün, Almanya Cumhurbaşkanlığı'na seçilmesi nedeniyle Adolf Hitler'e tebrik telgrafı.

6 Eylül 1934 – Atatürk'ün, gece Büyükkada'da Kızılay Balosu'nu şerefliendirmesi.

9 Eylül 1934 – Atatürk'ün, İzmir'in 12. kurtuluş yıldönümü nedeniyle kendisine gönderilen saygı ve kutlama telgrafına cevabı.

11 Eylül 1934 – Atatürk'ün, akşamüzeri motorla Heybeliada'ya geçerek İsmet Paşa'nın köşkü'ne gidişi, akşam Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

12 Eylül 1934 – Atatürk'ün, akşamüzeri Galatasaray'da Türkiye İş Bankası Sergisi'ni ziyareti.

17 Eylül 1934 – Türkiye, Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti) üyeliğine kabul edildi. Türkiye'yi temsilen Hariciye Vekili Tevfik Rüştü Aras'ın katıldığı toplantıda Türkiye, 52 ülkeden 48'inin kabul oyu kullandığı toplantıda Milletler Cemiyeti Konseyi üyeliğine katıldı.

20 Eylül 1934 – Atatürk'ün, akşam İstanbul'dan trenle Ankara'ya hareketi.

21 Eylül 1934 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

26 Eylül 1934 – Atatürk'ün, "Dil Bayramı" nedeniyle Ankara Halkevi'nde yapılan toplantıyı şerefliendirmesi.

26 Eylül 1934 – Gazi Mustafa Kemal, yanında Başbakan İsmet (İnönü) Bey olduğu hâlde saat 17.30'da Ankara Halkevi'ni teşrif edip locasından Türk Dili Tetkik Cemiyeti'ce düzenlenen II. Dil Bayramı toplantısını izleyip saat 19.30'da Çankaya Köşkü'ne döndüler. Aynı gün; TDTC Başkanı ve Millî Eğitim Bakanı Abidin (Özmen) ve TDTC üyelerinden Besim (Atalay), Naim Hâzım (Onat) ve Velet Çelebi (İzbudak) Beylerle görüştüler.

26 Eylül 1934 – Atatürk'ün, İstanbul'da toplanan Parlamentolar Birliği Konferansı üyelerinin telgrafına cevabı: "...Çalışmalarınızda tam bir başarıyla Türkiye'deki kalışınızın zevkli olması hakkındaki samimî temennilerimi iletirim."

27 Eylül 1934 – Atatürk'ün, akşamüzeri İsmet Paşa'nın köşküne gidişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

30 Eylül 1934 – Keçiöbolu'da kükürt, Isparta'da gülsuyu fabrikaları hizmete açıldı.

3 Ekim 1934 – İsveç Velihtı Prens Gustav Adolf, Ankara'da Gazi Mustafa Kemal tarafından kabul edildi. Atatürk'ün, Ankara'ya gelen İsveç Velihtı Prens Güstav Adolf'u istasyonda karşılaması ve akşam Çankaya'da şerefine verilen ziyafette konuşması.

4 Ekim 1934 – Atatürk'ün, İsveç Velihtı Güstav Adolf'un şerefine İsveç Elçiliği'nde verilen yemekte bulunuşu, akşam saat 20.00'de Velihtı'ı Ankara istasyonundan uğurlaması.

8 Ekim 1934 – Türk kadınına seçme ve seçilme hakkı tanındı. 8 Ekim 1934'de kabul edilen ve 5 Aralık 1934'de yürürlüğe giren yasayla kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanındı.

9 Ekim 1934 – Atatürk'ün, Üçüncü Balkan Güreş Kongresi'nin saygı ve bağlılık telgrafına cevabı: "Kongre dolayısıyla hakkımda gösterilen duygulara teşekkür ederim."

9 Ekim 1934 – Atatürk'ün, Fransa Dışişleri Bakanı Bartu'nun suikast sonucu ölümü nedeniyle Fransa Cumhurbaşkanı Albert Lebrun'a başsağlığı telgrafı.

9 Ekim 1934 – Atatürk'ün, Yugoslavya Kralı Alexandre'in ölümü üzerine Kraliçe Mari, Veliht Piyer ve Krai Naibi Prens Paul'a başsağlığı telgrafları.

10 Ekim 1934 – Atatürk'ün, akşamüzeri Tevfik Rüştü (Araş) Bey'in evine uğrayışı, daha sonra Millî Savunma Bakanlığı'nı ziyareti.

15 Ekim 1934 – Atatürk'ün, akşamüzeri İsmet Paşa'nın köşküne gidişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

16 Ekim 1934 – Atatürk'ün, Fransız devlet adamlarından Poincare'in ölümü nedeniyle eşine ve Fransa Cumhurbaşkanı Albert Lebrun'a başsağlığı telgrafları.

17 Ekim 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Finlandiya Elçisi Onni Talas'ın güven mektubunu kabulü.

19 Ekim 1934 – Turhal Şeker Fabrikası açıldı. “ Turhal Şeker Fabrikası T.A.Ş. ” de 19.10.1934 tarihinde Turhal Şeker Fabrikasını işletmeye açmıştır. 833.500 çiftçi istifade edecek, 1.000 kişiden fazla çalışanı olacaktır.)

19 Ekim 1934 – Mübadele Komisyonu görevini tamamladı. Anadolu ve Trakya Rumları ile Yunanistan Müslümanlarının mübadelesini düzenlemekle görevli Komisyon 7 Ekim 1923'de kurulmuştu.

23 Ekim 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Sovyet Büyükelçisi Karahan'ın güven mektubunu kabulü.

23 Ekim 1934 – Atatürk'ün, İstanbul Üniversitesi'ne imzalı fotoğrafını armağan edişi.

24 Ekim 1934 – 24.10.1934 tarihli belge ile görüldüğü gibi onarılamayacak kadar harap halde bulunan, tarihi değeri olmayan ihtiyaç fazlası camiler ve mescitler elden çıkarıldı. Maalesef bazı tarihi camiler de tasnif dışı bırakıldı ve ordu tarafından kullanıldı. Yurt gezilerinde tarihi camileri de gezen Atatürk, bu yanlışa hemen müdahale eder.

27 Ekim 1934 – Cumhuriyet gazetesi hükümetin kararıyla 12 gün kapatıldı.

28 Ekim 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Romanya Dışişleri Bakanı Titulesco'yu kabulü.

29 Ekim 1934 – Atatürk'ün, Cumhuriyet'in 11. yıldönümü nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde tebrikleri kabulü, Orduevi ve Halkevi'ndeki Cumhuriyet Balolarını şereflendirmesi.

31 Ekim 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Romanya, Yunanistan ve Yugoslavya Dışişleri Bakanları şerefine çay ziyafeti vermesi.

1 Kasım 1934 – Ankara Kızılay'da Güven Anıtı açıldı. Atatürk'ün, Ankara'da açılan Güven Anıtını saat 17.00'de ziyareti.

1 Kasım 1934 – Güven Anıtı (Ankara Kızılay) ve parkı törenle hizmete açıldı. (Anıtı ANton Hanek ve Jozef Thorak yapmıştı. Heykelin gövdesinde “Türk, övün, çalış, güven!” sözleri yazılıydı.

1 Kasım 1934 – Mustafa Kemal'in Türkiye Büyük Millet Meclisinin dördüncü dönem dördüncü toplantı yılını açış konuşması: “... Güzel sanatların hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilerletilmesini istediğinizi

bilirim. Bu yapılmaktadır. Ancak bunda en çabuk, en önde götürülmesi gerekli olan Türk musikisidir. Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir...”

2 Kasım 1934 – Dahiliye Vekili Şükrü Kaya bir talimat yayınlarak radyolarda Türk musikisine ait eserlerin çalınmasını durdurdu. İçişleri Bakanı Şükrü (Kaya) Bey’in genelgesiyle radyo programlarından alaturka musiki kaldırıldı.

4 Kasım 1934 – Atatürk’ün, Çankaya’da -yeni Belçika Kralı’nın tahta çıkışını bildiren- Belçika Heyeti’ni kabulü.

8 Kasım 1934 – Atatürk, “Atatürk” soyadını tarihte ilk kez, TBMM’de resmi olarak kabul edilmeden 16 gün önce, 8 Kasım 1934’te Sümerbank tarafından açılan serginin hatıra defterine yazdı.

8 Kasım 1934 – Atatürk’ün, yeni Bayındırlık Bakanlığı binasının açılış törenini şereflendirmesi.

12 Kasım 1934 – Türkiye’de ilk kez bir kadın, belediye başkan yardımcısı oldu: Bursa Belediye Meclisi, Zehra Hanım’ı Başkan Yardımcılığı’na seçti.

14 Kasım 1934 – TBMM’de yerel seçimlerin yapılması yolunda karar alındı.

17 Kasım 1934 – Matbuat Umum Müdürlüğü’nün, Atatürk’ün basına bir dileğini ileten bildirisi: “Gazetelerde öz Türkçe yazıların, başmakale yerinde bölünmeden ve öteki yüzlere atılmadan yazılmasını Cumhurbaşkanı, gazete sahibi arkadaşlarından dilemektedir. Gazetenin en başındaki öz Türkçe yazı, siyasî başmakale olabileceği gibi, gazetelerin dil inkılâbına yardım olarak yazdıkları örnek yazılar da olabilir. Bu düzenin, gazetelerde en uzak yedi gün içinde başlayabileceğini Cumhurbaşkanı, arkadaşlarının özeninden beklemektedir.”

20 Kasım 1934 – Atatürk’ün, gece Anadolu Kulübü’ne gelişi, geç saatlerde Çankaya’ya dönüşü.

20 Kasım 1934 – Konya Ereğli’de ince bez fabrikası temeli atıldı.

22 Kasım 1934 – Atatürk’ün, Çankaya’da İsveç Elçisi Winther’in güven mektubunu kabulü.

24 Kasım 1934 – Ayasofya camisi Atatürk’ün emriyle 2/1589 sayılı bakanlar kurulu kararıyla müze yapıldı. (Müze 1 Şubat günü ziyarete açıldı.)

24 Kasım 1934 – Mustafa Kemal’e **“ATATÜRK”** soyadı verildiğine dair Kanun’un Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabulü.

24 Kasım 1934 – 2587 sayılı özel kanun ile Mustafa Kemal Paşa’nın adının **“Kamal”** (sonradan yine Kemal) ve soyadının **ATATÜRK** olması yasalaştı.

25 Kasım 1934 – Atatürk’ün, akşamüzeri Çankaya’da Başbakan İsmet Paşa ve Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak’ı kabulü.

25 Kasım 1934 – İsmet Paşa, 1934 yılında “İnönü” soyadını aldı.

25 Kasım 1934 – Atatürk’ün, Başbakanlığa İsmet Paşa’ya “İnönü” soyadını verdiğini bildiren mektubu: “Başbakan İsmet Paşa Hazretleri’nin, inkılâp tarihimizin ilk şerefli ve parlak sayfası olan İnönü Meydan Muharebelerinin baş kahramanı olmuş bulunması itibarıyla, soyadı kanunu gereği olarak, alacağı aile isminin ‘İnönü’ olmasını çok yerinde bulduğumdan kendilerine bu soyadını verdiğimi bildiririm.”

25 Kasım 1934 – Atatürk'ün, eşi ve kızıyla Türkiye'yi ziyaretleri esnasında gördükleri yakınlığa teşekkür eden İsveç Veliahı Prens Gústav Adolf'un mektubuna cevabı.

26 Kasım 1934 – **Efendi, Bey, Paşa, Hazretleri vb. lakap ve unvanların kaldırıldığına** dair 2590 sayılı Kanun'un kabulü. TBMM'de, yeni bir kanunla, "ağa, hacı, hafız, hoca, molla, efendi, bey, beyefendi, paşa, hanım, hanımefendi, hazretleri" gibi lakap ve unvanlar kaldırıldı. Kanunla Ağa, hacı, hafız, hoca, molla, efendi, bey, beyefendi, paşa, hanım, hanımefendi, hazretleri gibi lakap ve unvanlar kaldırılıyor; bütün yurttaşlar, kadın erkek, kanun karşısında ve resmi belgelerde yalnız adlarıyla anılır deniliyordu.

26 Kasım 1934 - İsmet Paşa "İnönü" soyadını aldı. Mustafa Kemal Atatürk İsmet Paşa'ya bir mektup göndererek, kendisine "İnönü" soyadını verdiğini bildirdi.

26 Kasım 1934 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Kâzım Paşa'ya Atatürk tarafından "Özalp" soyadının verilışı.

28 Kasım 1934 – Milli Mücadele'nin Gazetesi Hakimiyet-i Milliye "Ulus" adıyla çıkmaya başladı.

3 Aralık 1934 – Hangi dine mensup olursa olsun, din adamlarının mabet ve ayinler dışındaki dini kisve taşımalarının yasaklanmasına dair kanun kabul edildi.

3 Aralık 1934 – Kıyafet Kanunu'nun kabulü. Bazı kıyafetlerin giyilemeyeceğine dair kanun. TBMM'de din adamlarının dini kisveleri sadece ibadet yerlerinde ve törenlerde giyebileceklerine dair kanun teklifi kabul edildi.

3 Aralık 1934 – Bazı kıyafetlerin giyilemeyeceğine dair Kanun'un kabulü. (Bu kanunla din adamlarının - hangi din ve mezhebe mensup olursa olsunlar- mabet ve âyinler haricinde ruhanî kıyafet taşımaları yasaklanmıştır). [Kocatürk]

5 Aralık 1934 – Türk kadınlarına milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanıyan Anayasa değişikliğinin kabulü.

5 Aralık 1934 – **Türk Kadınına Seçme ve Seçilme Hakkı'nın tanınması.** Kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanıyan Anayasa değişikliğinin kabulü. 8 Ekim 1934'de kabul edilen ve 5 Aralık 1934'de yürürlüğe giren son yasayla da kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanındı. Teşkilat-ı Esasiye Kanununun 10 ve 11. maddeleri değiştirilerek kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı.

6 Aralık 1934 – Ankara kadınlarının, kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınması nedeniyle Ankara Halkevi'nde toplantısı, Atatürk ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne teşekkür kararı alınması.

6 Aralık 1934 – Atatürk'ün, gece Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Ankara Palas'taki kostümlü balosunu şerefliendirmesi.

7 Aralık 1934 – Türk Kadınlar Birliği, kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesini kutlamak üzere İstanbul'da Beyazıt Meydanı'nda bir miting yaptı. Mitingte Nakiye Elgün de bir konuşma yaptı.

7 Aralık 1934 – Atatürk'ün, kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınması nedeniyle kendisine teşekkür telgrafı gönderen Türk Kadınlar Birliği Başkanı Lâtife Bekir (Çeyrekbaşı) Hanım'ın telgrafına cevabı: "Erdemli Türk kadınlığının, yeni çalışma yolunda kendine düşen büyük işi güvenle başaracağına kuşku yoktur."

8 Aralık 1934 – Atatürk'ün, Mühendisler Birliği'nin yeni binasının açılışı nedeniyle Bayındırlık Bakanı Ali Çetinkaya'nın mühendisler adına kendisine gönderdiği bağlılık telgrafına cevabı: "Değerli Türk mühendisleri arkadaşlarımızın bildirdiğiniz temiz duygularından dolayı duyduğum kıvancın büyük olduğunu bildiririm. Kendileri için bugüne kadar olduğu gibi bundan böyle de büyük işler başarmalarını dilerim."

9 Aralık 1934 – Atatürk'ün, kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınması nedeniyle kendisine çekilen saygı ve bağlılık telgraflarına cevabı: "..Türk kadınlığının yeni girdiği siyasal alanda da değerli işler başarmasını dilerim."

13 Aralık 1934 – Türk Dil Komisyonu tarafından, Edebiyat derslerinin yeni dile göre nasıl okutulacağını kararlaştırma kararı aldı.

15 Aralık 1934 – Atatürk'ün, akşamüzeri İsmet İnönü'nün köşküne gidişi, daha sonra otomobille Marmara Köşkü'ne kadar bir gezinti yapması, akşam Çankaya'ya dönüşü.

17 Aralık 1934 – TBMM'de Mustafa Kemal'in dışında kimsenin "Atatürk" soyadını kullanamayacağına dair kanun kabul edildi.

17 Aralık 1934 – "Atatürk" soyadının veya bunun başına ve sonuna söz konularak yapılan adların, hiçbir kimse tarafından öz ve soyadı olarak alınamayacağına dair Kanun'un kabulü.

17 Aralık 1934 – Kasım 1934 tarihli Kanun'la "Kemal" öz adlı Türkiye Cumhurbaşkanı'na verilen "Atatürk" soyadının veya bunun başına ve sonuna söz konularak yapılan adların hiçbir kimse tarafından öz ve soyadı olarak alınamayacağına dair Kanun TBMM'de kabul edildi.

17 Aralık 1934 – İstanbul Rihtım, Dok, Antrepo Şirketi, devlet tarafından satın alındı

19 Aralık 1934 – Atatürk'ün, manevî kızlarından Sabiha Hanım'a "Gökçen" soyadını verişti.

24 Aralık 1934 – Atatürk'ün, öğleden sonra Kılıç Ali'nin evine gidişi, daha sonra Gazi Orman Çiftliği'ne kadar bir gezinti yaparak Çankaya'ya dönüşü.

26 Aralık 1934 – Menemen'de yapılan Kubilay anıtı törenle açıldı.

27 Aralık 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Sovyet Büyükelçisi Karahan'ı, daha sonra Ankara Valisi Nevzat Tandoğan başkanlığındaki -Ankara'ya gelişinin 15. yıldönümünü kutlayan- Ankara Heyeti'ni kabulü.

27 Aralık 1934 – Ankara halkevinde 21.00'de [Ata](#)'nın Ankara'ya gelişinin yıldönümü onuruna kutlama gecesi düzenlenmişti. **Bayönder** (Necil Kazım Akses) ve **Taşbebek** (Adnan Saygun) kısa operaları sergilendi. Bu operalar için orkestrayı Adnan Saygın yönetti. Atatürk ve Afet Hanım çokça beğendiler ve tebrik ettiler. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

27 Aralık 1934 – Atatürk'ün, Ankara'ya gelişinin 15. yıldönümü nedeniyle Ankara Halkevi'nde düzenlenen töreni şereflendirmesi.

30 Aralık 1934 – Atatürk'ün, Çankaya'da Irak Dışişleri Bakanı General Nuri'yi kabulü.

31 Aralık 1934 – Atatürk'ün, gece Kızılay Balosu'nu, daha sonra Ankara Palas'ta düzenlenen baloyu şereflendirmesi.

1935 : İLK KADIN MİLLETVEKİLLERİ.

1 Ocak 1935 – İstanbul Rihtım Şirketi Devletçe satın alındı.

1 Ocak 1935 – Atatürk'ün, gece İsmet İnönü'nün köşküne gidişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

2 Ocak 1935 – Atatürk'ün, yeni yılını kutlayan vatandaşlara Anadolu Ajansı ile teşekkür ve iyi dileklerini iletmesi.

4 Ocak 1935 – Atatürk'ün, öğleye doğru Anadolu Kulübü'ne gidişi ve gün boyunca burada çalışması.

7 Ocak 1935 – Atatürk'ün akşam Kılıç Ali'nin evine gidişi, gece Çankaya'ya dönüşü.

8 Ocak 1935 – Atatürk'ün, öğleye doğru İzmir Milletvekili Rahmi Köken'in evine gidişi, öğleden sonra Çankaya'ya dönüşü.

9 Ocak 1935 – Atatürk'ün, öğleye doğru Marmara Köşkü'ne gidişi, daha sonra Anadolu Kulübü'ne gelişi ve geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

11 Ocak 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra Genel Sekreterlik binasına gidişi, daha sonra otomobille Orman Çiftliği'ne kadar bir gezinti yapmasını takiben Çankaya'ya dönüşü.

12 Ocak 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da İtalya Büyükelçisi Galli Carlo'nun güven mektubunu kabulü.

15 Ocak 1935 – Atatürk'ün, boğazından biraz rahatsızlığı nedeniyle günü Çankaya'da dinlenmekle geçirmesi.

21 Ocak 1935 – Atatürk'ün, akşam İsmet İnönü ile beraber trenle Ankara'dan İstanbul'a hareketi.

22 Ocak 1935 – Atatürk'ün, Ankara'dan İstanbul'a gelişi.

23 Ocak 1935 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Başbakan İsmet İnönü ve Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ı kabulü.

26 Ocak 1935 – Atatürk'ün, öğle vakti otomobille Beyoğlu'nda bir gezinti yapması, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

27 Ocak 1935 – Atatürk'ün, günü Dolmabahçe Sarayı'nda çalışmakla geçirmesi.

28 Ocak 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra otomobille Topkapı'ya kadar bir gezinti yapması, akşamüzeri Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

30 Ocak 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Beyoğlu ve Şişli yörelerinde bir gezinti yapması, daha sonra Güneş Kulübü'nü ziyareti.

31 Ocak 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri Dolmabahçe Sarayı'nda Türk Dili Tetkik Cemiyeti üyeleriyle görüşmesi.

1 Şubat 1935 – Atatürk'ün, günü Dolmabahçe Sarayı'nda çalışmakla geçirmesi.

1 Şubat 1935 – Atatürk'ün, İsmet İnönü, Fevzi Çakmak, Şükrü Kaya ve Recep Peker'i kabulü.

1 Şubat 1935 – Ayasofya Kilisesi, müze olarak halkın ziyaretine açıldı. Bir süre önce Müzeler İdaresi'ne devredilen Ayasofya, Atatürk'ün isteği üzerine müze olarak hizmete açıldı.

1 Şubat 1935 – Ayasofya müzesi ziyarete açıldı. Atatürk 6 Şubatta müzeyi ziyaret etti. Daha önce de bakım ve yenileştirme sırasında 7 Eylül 1929 tarihinde ziyaret etmişti.)

2 Şubat 1935 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda, milletvekili genel seçimiyle ilgili olarak Başbakan İsmet İnönü ve C.H.P. Genel Sekreteri Recep Peker'le çalışması.

2 Şubat 1935 – Atatürk'ün saat 17.00'de Dolmabahçe Sarayı'nda Bakanlar Kurulu ve Cumhuriyet Halk Partisi Yönetim Kurulu'nun toplantısına başkanlık yapması.

2 Şubat 1935 – Atatürk'ün, milletvekili seçimi nedeniyle Cumhuriyet Halk Partisi örgütüne ve ikinci seçmenlere bildirgesi: "...Cumhuriyetçi ve milliyetçi olmakla beraber Partimiz programından başka bir programla ve partili olmanın tabîî kayıtları dışında serbest çalışacak samimî yurttaşların ulus kürsüsünden yapacakları tenkitler ve söyleyecekleri düşüncelerle millî çalışmanın kuvvetleneceğine inanıyoruz."

2 Şubat 1935 – Kız Teknik Öğretmen Okulu kuruldu.

3 Şubat 1935 – Atatürk'ün, saat 16.00'da Dolmabahçe Sarayı'nda Bakanlar Kurulu ve Cumhuriyet Halk Partisi Yönetim Kurulu toplantısına başkanlık yapması.

4 Şubat 1935 – Atatürk "Kemal" yerine **Kamal** adını ilk kez 4 Şubat 1935 tarihinde bir seçim bildirisinin sonunda imza şeklinde kullandı. (Atatürk 1935 yılından sonra Arapça olan Mustafa adını da pek kullanmadı. Çünkü sevmiyordu. (**Mustafa** adı, Atatürk'ün babası [Ali Rıza](#) Bey'in küçükken düşürerek ölümüne sebep olduğu öz kardeşinin adıydı. Atatürk'e de Mustafa adını bu yüzden vermişti.)

4 Şubat 1935 – Atatürk'ün, milletvekili genel seçimi nedeniyle millete bildirgesi: "...Müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir eğitiminde olduğu kadar beden eğitiminde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir kuşak yetiştirmek, ana siyasetimizin açık dileğidir."

4 Şubat 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Uluköy'e kadar bir gezinti yapması, Maslak, Şişli, Beyoğlu yoluyla Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

5 Şubat 1935 – Atatürk'ün, günü Dolmabahçe Sarayı'nda çalışmakla geçirmesi.

6 Şubat 1935 – Atatürk'ün, saat 12.00'de otomobille Yeşilköy'e kadar bir gezinti yapması, dönüşte Ayasofya'yı gezmesi.

7 Şubat 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoruyla Büyükdere'ye kadar bir gezinti yapması, akşam Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

8 Şubat 1935 – Milletvekili seçimleri yapıldı.

8 Şubat 1935 – Atatürk, ikinci seçim bildirgesinde imzasını yine “Kamal Atatürk” şeklinde attı. (Kemal değil)

8 Şubat 1935 – Atatürk’ün, milletvekili seçimlerini takiben akşam, millete bildirgesi: “...Ulusça gösterilen birlik, ölküye bağlılık bütün gözleri yeniden yurdumuza çekmiştir. Öz dileğimiz yurdun yüceliği, yurttaşın genliğidir.”

8 Şubat 1935 – Atatürk’ün, gece Pera Palas’ta düzenlenen Halkevi Balosu’nu şereflendirmesi.

10 Şubat 1935 – Atatürk’ün, öğleye doğru Şişli tramvay durak yerinden [ata](#) binerek Hürriyet-i Ebediye Abidesi, Mecidiyeköy, Zincirlikuyu’ya kadar bir gezinti yapması, Golf Kulübü’ne uğraması, burada kısa bir dinlenmeden sonra otomobille Tarabya’da Tokatlıyan’a uğrayıp akşamüzeri Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü. [Kocatürk]

11 Şubat 1935 – Atatürk’ün, günü Dolmabahçe Sarayı’nda çalışmakla geçirmesi.

13 Şubat 1935 – Atatürk’ün, akşamüzeri otomobille Süleymaniye yöresinde bir gezinti yapması, Beyoğlu yoluyla Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

15 Şubat 1935 – Atatürk’ün, öğleye doğru atla bir gezinti yapması, akşamüzeri Güneş Kulübü’nün çayını şereflendirmesi.

16 Şubat 1935 – Atatürk’ün, Ege vapuru ile İstanbul’dan Ege’ye doğru yolculuğa çıkması.

17 Şubat 1935 – Atatürk’ün, saat 16.30’da Ege vapurundan Zafer destroyerine geçişi ve Alanya yönünde hareketi. [Kocatürk]

18 Şubat 1935 – Atatürk Alanya’da.

18 Şubat 1935 – Atatürk Evi Müzesi (Alanya) Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün 18 Şubat 1935’te Alanya’ya yaptığı ziyaret sırasında bir süre kaldığı evdir. Ev, sahibi Tevfik Azakoğlu tarafından Kültür Bakanlığı’na bağışlanarak 1987 yılında müze haline getirilmiştir. 19. yüzyıl Türk mimarisinin özelliklerini yansıtan bahçe içinde üç katlı binanın giriş katında Atatürk’ün kişisel eşyaları, fotoğraflar, Atatürk’ün Alanyalılara gönderdiği telgraf ve diğer tarihi belgeler sergilenmektedir. Üst katın odaları ise geleneksel bir Alanya evinin etnografik eşyalarıyla donatılmıştır.

18 Şubat 1935 – Atatürk’ün, Zafer destroyeri ile sabah saat 8.00’de Alanya’ya gelişi, karaya çıkıp kısa bir dinlenmeden sonra destroyere dönerek Antalya’ya hareketi.

18 Şubat 1935 – Atatürk’ün, Zafer destroyeri ile saat 13.30’da Antalya’ya gelişi ve coşkun şekilde karşılanması.

18 Şubat 1935 – Atatürk’ün, Zafer destroyerinin hatıra defterine yazdıkları: “...Zafer içinde geçirdiğimiz saatlerin hatırası unutulmayacaktır.” [Kocatürk]

18 Şubat 1935 - “Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanunun Tatbik Suretini Gösterir Nizamname” yayınlandı.

19 Şubat 1935 – Atatürk'ün, Antalya'da bir gezinti yapması ve saat 22.30'da Ege vapuru ile Taşucu'na hareketi.

20 Şubat 1935 – Atatürk'ün, Ege vapuru ile Taşucu'na gelişi, buradan Silifke'ye gidişi ve tekrar Taşucu'na dönüşü

21 Şubat 1935 – Fransız misyonerlerinin işlettiği bazı okullar millileştirildi.

21 Şubat 1935 – Atatürk'ün, Ege vapuru ile Taşucu'ndan Mersin'e gelişi, karaya çıkmaksızın saat 18.00'de Fethiye yönünde hareketi.

22 Şubat 1935 – Atatürk'ün, Ege vapuru ile saat 20.35'de Fethiye'ye gelişi.

23 Şubat 1935 – Atatürk'ün, Ege vapuru ile Marmaris'e gelişi.

24 Şubat 1935 – Atatürk'ün, Ege vapuru ile Marmaris'ten İstanbul'a hareketi.

25 Şubat 1935 – Atatürk'ün, Ege vapuru ile Çanakkale'den geçerek gece İstanbul'a gelişi ve Dolmabahçe'ye çıkışı.

27 Şubat 1935 – Atatürk'ün, akşam trenle İstanbul'dan Ankara'ya hareketi.

28 Şubat 1935 – Atatürk'ün, trenle İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

1 Mart 1935 – Atatürk'ün TBMM'de **dördüncü defa** Cumhurbaşkanı seçilmesi.

1 Mart 1935 – Yeni hükümeti kurma görevi tekrar İsmet İnönü'ye verildi.

1 Mart 1935 – İlk kadın milletvekillerinin katıldığı beşinci dönem T.B.M.M çalışmalarına başladı. 1 Mart 1935 yılında toplanan TBMM'de tam 18 kadın milletvekili yer aldı.

1 Mart 1935 – Atatürk'ün, dördüncü defa Cumhurbaşkanı seçilmesi üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde ant içmesi ve konuşması: "...Bu içtiğim antla üzerime aldığım onurlu görevin, kutsal olduğu kadar ağır da bulunduğunu pek iyi anlıyorum. Buna benim özel gücüm, ancak sizin, seçkin arkadaşlarımla ayrılmaz birliği ve arasız yardımı ile yetebilir. Bu değerli güvencin benden esirgenmeyeceğine inancım büyüktür."

1 Mart 1935 – Kayseri'de Atatürk Heykeli'nin törenle açılışı.

1 Mart 1935 – Açılan Beşinci Meclis'in albümünde tam 17 kadın milletvekilinin fotoğrafı vardı.

2 Mart 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille şehir içinde ve Keçiören yöresinde bir gezinti yaptıktan sonra Marmara Köşkü'ne gelişi, bir süre dinlenişini takiben Çankaya'ya dönüşü.

3 Mart 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra İsmet İnönü'nün köşküne uğraması, daha sonra Gazi Orman Çiftliği'ne gelişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

3 Mart 1935 – Atatürk'ün gece 21.35'de Bolu Milletvekili İsmail Hakkı (Uzmay)'ın evine gidişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

6 Mart 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da Sovyet Büyükelçisi Karahan'ı kabulü.

7 Mart 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da Japon Büyükelçisi İyemasa Tokugawa'nın güven mektubunu kabulü.

8 Mart 1935 – Atatürk'ün, Çankaya Köşkü'nde verilen çay ziyafetinde bulunması.

9 Mart 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Çubuk Barajı'na gidişi, daha sonra Gazi Orman Çiftliği'ne uğrayarak Çankaya'ya dönüşü.

10 Mart 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Gazi Orman Çiftliği'ne, oradan da Anadolu Kulübü'ne gelişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

17 Mart 1935 – Atatürk'ün, gece Karpiç'e gidişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

23 Mart 1935 – Atatürk'ün, suikasttan kurtulan Suudi Arabistan Kralı Abdülaziz İbn-i Suut'a geçmiş olsun telgrafi.

27 Mart 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da Fransa'nın Suriye Fevkalâde Komiseri Kont de Martel ile Fransa Büyükelçisi Kammerer'i kabulü.

27 Mart 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da Bulgaristan Elçisi Pavlof'un güven mektubunu kabulü.

28 Mart 1935 – Atatürk'ün, saat 19.30'da Cumhuriyet Halk Partisi Ankara İl Balosu'nu şerefliendirmesi.

30 Mart 1935 – Tahsin Bey (Mayatek)'in Atatürk'ün güneş dil teorisi ve Türklerin kökeni (Mu kıtası) çalışmaları kapsamında maslahatgüzarlığına başlamak üzere Mexico'ya varması.

9 Nisan 1935 - 2/2295 sayılı kararname ile ordudaki rütbe adlarının yeni karşılıkları (bugünkü adları) saptandı.

11 Nisan 1935 – Atatürk'ün, gece Kılıç Ali'nin evine gidişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

14 Nisan 1935 – Bu geceden başlayarak uyumadan dil bilginleriyle Çankaya Köşkünde çalıştı.

15 Nisan 1935 – Atatürk'ün, gün boyunca Çankaya'da bazı dil bilginleriyle çalışması.

16 Nisan 1935 – Atatürk'ün, gece Kılıç Ali'nin evine gidişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

17 Nisan 1935 – Atatürk'ün, İsmet İnönü ile beraber Ankara Halkevi'nde Moskova Devlet Tiyatrosu sanatçılarının verdiği konseri ve bale gösterisini izlemesi.

17 Nisan 1935 – Dışişleri bakanı Tefik Rüştü Aras Milletler Cemiyeti konseyinde boğazların silahsızlandırılması konusunun yeniden ele alınmasını istedi. (Lozan anlaşması ile boğazlar ve adaların silahsızlandırılması esastı, tahkimat ve asker bulundurmak yasaklanmıştı.)

18 Nisan 1935 – İstanbul'da toplanan "Milletler Arası İlk Kadın Kongresi." Dünya Kadınlar Birliği'nin 12. Kongresi İstanbul'da Yıldız Sarayı'nda toplandı. Bu kongrenin Türkiye'de yapılması kararı son seçimlerde TBMM'ne 18 kadın milletvekilinin girmesi üzerine alınmıştı. Kongre 25-26 Nisan'da sona erdi.

18 Nisan 1935 – Atatürk'ün, gece Türk Maarif Cemiyeti'nin Ankara Halkevi'nde düzenlediği baloyu şereflendirmesi.

21 Nisan 1935 – Atatürk'ün, gece Marmara Köşkü'nde Sovyet sanatçıları şerefine Dışişleri Bakanlığının düzenlediği suareyi şereflendirmesi.

22 Nisan 1935 – İstanbul'da Beylerbeyi Sarayı'nda Atatürk'ün öncülüğünde "Milletlerarası Kadın Kongresi" toplandı.

22 Nisan 1935 – Atatürk'ün, İstanbul'da toplanan Milletlerarası Kadınlar Kongresi'ne telgrafı: "...Siyasî ve sosyal hakların kadın tarafından kullanılmasının, insanlığın mutluluğu ve saygınlığı bakımından gerekli olduğuna eminim!"

22 Nisan 1935 – Uluslararası Kadın Hakları (Sufrajistler) derneğinin 12nci kongresi İstanbul Beylerbeyi sarayında Türk Kadınlar Birliğinin ev sahipliğinde yapıldı.

23 Nisan 1935 – Resmen "23 Nisan Ulusal Egemenlik Bayramı ve Çocuk haftası" ifadesi ilk defa kullanıldı. (1981 yılında günün adı "23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı" oldu.)

24 Nisan 1935 – 10 Ağustos 1933 tarihinde yapımına başlanan Göksün Köprüsü (Adıyaman – Kahta-Pötürge'yi Gölbaşı istasyonuna bağlayan yolda, Göksü ırmağı üzerinde, 112 metre uzunluğunda) hizmete açıldı.

26 Nisan 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da Milletlerarası Kadınlar Kongresi Heyeti ile Balkan Ekonomi Konseyi üyelerini ayrı ayrı kabulü ve Milletlerarası Kadın Kongresi Heyetine söyledikleri: "Türk kadınının dünya kadınlığına elini vererek dünyanın barış ve güvenliği için çalışacağına emin olabilirsiniz."

26 Nisan 1935 – Atatürk'ün, saat 17.00'de Çankaya'da, Sovyet sanatçıları şerefine bir çay vermesi. Bu çayda, Milletlerarası Kadınlar Kongresi Heyeti ile Balkan Ekonomi Konseyi üyeleri de hazır bulunmuştur.

27 Nisan 1935 – Atatürk'ün, Ankara'da Türk Tayyare Cemiyeti Merkezi'ni ziyareti ve "Türkkuşu" üyelerinin çalışmaları hakkında bilgi alışı.

28 Nisan 1935 – Atatürk'ün, Hilâiahmer'e "**Kızılay**" adını verişinin Kızılay Kurultayı'nda alkışlarla kabul edildiği. ATATÜRK'ün Hilaliahmer'e "Kızılay" adını verişinin Kızılay Kurultayı'nda kabul edilmesi.

28 Nisan 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da Recep Peker ve Tefik Rüştü Aras'ı kabulü.

29 Nisan 1935 – Atatürk'ün, Kadın Esirgeme Kurumu'nun Ankara Orduevi'nde düzenlediği geceyi şereflendirmesi ve Kurum üyelerinden birinin verdiği izahatta "yoksul kadınlara yardım ediyoruz" cümlesi üzerine yazdırdıkları: "...Kadın denilen varlık, kendiliğinden yüksek bir varlıktır. Onun yoksulluğu olamaz. Kadına yoksul demek, onun bağrından kopup gelen bütün beşeriyetin yoksulluğu demektir. Eğer insanlık bu halde ise, kadına yoksul demek lâıyk görülebilir. Gerçek bu mudur? Eğer kadın dünyada çalışan, başarı kazanan, zengin olan, maddî ve manevî zengin eden insanları yetiştirmişse, ona yoksul sıfatı verilebilir mi? Verenler varsa, onlara nankör denirse doğru olmaz mı? Bizce, Türkiye Cumhuriyeti anlamınca kadın, bütün Türk tarihinde olduğu gibi, bugün de en muhterem mevkide, her şeyin üstünde yüksek ve şerefli bir varlıktır."

1 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri Rasim Ferit Talay'ın evine gidişi, bir süre dinlendikten sonra Çankaya'ya dönüşü.

2 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, saat 12.30'da Çubuk Barajı'na gidişi ve öğle yemeğini burada yemesi.

3 Mayıs 1935 – **"Türkkuşu"** Atatürk tarafından hizmete açıldı.

3 Mayıs 1935 -Türk Hava Kurumu'nda yaptığı konuşmada da şöyle dedi: "Türk çocuğu, her işte olduğu gibi havacılıkta da en yüksek düzeyde, gökte, seni bekleyen yerini az zamanla dolduracaksın..."

3 Mayıs 1935 – ATATÜRK'ün Türkkuşunun hizmete açılması nedeniyle Etimesgut Havaalanında yapılan törende konuşması: "... Türk çocuğu! Her işte olduğu gibi, havacılıkta da, en yüksek düzeyde, gökte seni bekleyen yerini az zamanda dolduracaksın!..."

4 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, öğleden evvel Ankara Numune Hastanesi'ni ziyareti, geceyi kütüphanesinde çalışmakla geçirmesi.

5 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da Romanya Elçisi Eugene Fliotti'nin güven mektubunu kabulü.

6 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, saat 11.15'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gelişi.

7 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra Çankaya'da kütüphanesinde çalışması, İsmet İnönü ve Tefik Rüştü Aras'ı kabulü.

7 Mayıs 1935 – 2739 sayılı "Ulusal Bayram ve Genel tatiller Hakkında Kanun" ile hafta tatili cumartesi 13.00'den pazar 24.00'e kadar uzatıldı. (1974 yılında cumartesi ve pazar günlerinin tamamı tatilden sayıldı.)

8 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, Ulusal Ekonomi ve Artırma Kurumu'nun Genel Kongresi nedeniyle kendisine gönderilen bağlılık telgrafına teşekkürü.

8 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, öğleye doğru Nuri Conker'in evine gidişi, daha sonra Marmara Köşkü'ne gelerek öğle yemeğini burada yemesi.

9 Mayıs 1935 – CHP Dördüncü Büyük Kurultayı Ankara'da toplandı. Kurultayda "firka" yerine "parti" sözcüğü benimsendi. Partinin adının "Cumhuriyet Halk Fırkası"ndan "Cumhuriyet Halk Partisi"ne dönüştürüldüğü bu kurultay, aynı zamanda parti genel başkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün katıldığı son kurultay oldu.

9 Mayıs 1935 – ATATÜRK'ün, Cumhuriyet Halk Partisi IV. Büyük Kurultayı'nı açış konuşması: **"Uçurum kenarında yıkık bir ülke... Türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar... Yıllarca süren savaş... Ondan sonra, içeride ve dışarıda saygı ile tanınan yeni vatan, yeni sosyete, yeni devlet ve bunları başarmak için arasız devrimler... İşte Türk Genel Devrimi'nin bir kısa ifadesi!"**

9 Mayıs 1935 – CHP 4ncü genel kongresinde "Kemalizm" kavramı; "Yalnız birkaç yıl içinde değil, geleceği de kapsayan tasarımlarımızın ana hatları burada toplu olarak yazılmıştır. Partinin yürüttüğü bu esaslar 'Kemalizm' prensipleridir."

9 – 16 Mayıs 1935 – Toprak reformu ilk kez, CHP dördüncü kurultayında telaffuz edildi.

11 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, İngiliz Kralı V. George'a tahta çıkışının 25. yıldönümü nedeniyle tebrik telgrafı.

14 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, akşam "Türkkuşu" uçuş alanını ziyareti ve çalışmalar hakkında bilgi alışı.

15 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, Mareşal Pilsudski'nin ölümü nedeniyle Lehistan (Polonya) Cumhurbaşkanı Moscicki'ye başsağlığı telgrafı.

15 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, Cumhuriyet Halk Partisi Dördüncü Büyük Kurultayı üyeleri şerefine Gazi Orman Çiftliği'nde verilen ziyafette bulunması.

16 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da Çin Elçisi General Ho-Yao-Tsu'nun güven mektubunu kabulü.

17 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, Cumhuriyet Halk Partisi Dördüncü Büyük Kurultayı'nın bitişi nedeniyle Ankara Valisi Nevzat Tandoğan'ın Ankara Palas'ta verdiği çayı şereflelendirmesi.

17 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, akşam Ankara'dan trenle İstanbul'a hareketi.

18 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, Sakarya motoruyla Kadıköy ve Moda'ya kadar gezinti yapması.

19 Mayıs 1935 – İngiliz casus T. E. Lawrence (Arabistanlı Lawrence) motosiklet kazasında öldü.

22 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, İstanbul'da Hürriyet-i Ebediye Tepesi'ne giderek, burada yapılan askerî manevraları izlemesi.

23 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, sabah, Kağıthane'nin kuzey surlarında yapılan askerî manevraları izlemesi.

23 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, akşam Kalamış vapuruyla İstanbul'dan Yalova'ya gidişi.

24 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, Yalova'da Baltacı ve Millet Çiftliklerine gidişi.

24 Mayıs 1935 – 16 Şubat 1925'te kurulan 'Türk Teyyare Cemiyeti'nin adı "Türk Hava Kurumu" oldu. (Cemiyetin ilk başkanı Mustafa Kemal'in yaveri Cevat Abbas Gürer, ikinci başkanı yine Atatürk'ün yakın dostu Ahmet Fuat Bulca oldu. Bu atamalar Mustafa Kemal'in konuya verdiği önemin göstergesidir.)

25 Mayıs 1935 – Ankara'da Basın Birliği oluşturmak üzere Birinci Türk Basın Kurultayı toplandı.

25 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, akşam Yalova'dan hareketle Büyükada'ya gelişi ve geceyi Yat Kulüp'te geçişi.

26 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, Büyükada Yat Kulüp'te Amerikalı kadın gazeteci Gladys Baker'ı kabulü.

26 Mayıs 1935 – ABD'li ünlü gazeteci Miss Gladys Baker'ın görüşme sonunda Atatürk'e sorusu "Mutlu musunuz?" ve Atatürk'ün cevabı; "Evet! Çünkü muvaffak oldum!"

26 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, Türk Tecim ve Endüstri Odaları Genel Kurultayı adına bağlılık telgrafı gönderen Ekonomi Bakanı Celâl Bayar'a teşekkürlerini bildiren cevabı.

26 Mayıs 1935 – Atatürk'ün, akşam Büyükada'dan Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

27 Mayıs 1935 – Ulusal bayram ve genel tatiller hakkında Kanun TBMM’de kabul edildi. Haftalık resmi tatil, cuma gününden pazara alındı. TBMM’de hafta sonu tatilini, ulusal ve dini bayramların tatil sürelerini düzenleyen kanun kabul edildi. Buna göre hafta sonu olarak Pazar günü kabul edildi. Tatil ise Cumartesi saat 13’ten başlayıp, Pazartesi sabahına kadar sürecek biçimde belirlendi.

27 Mayıs 1935 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Amerikalı kadın gazeteci Gladys Baker’in sorularına cevapları: “Yeni Türkiye’yi görmüş ve tanımış olanlar bilirler ki, Türk Cumhuriyeti topluluğu kendisine hedef olarak insanlığı ve kültürü almıştır. Türk’ün yeni gittiği yol ve varmak istediği nokta kültür hayatında yükselmek, insanlık yolunda ilerlemek ve elinden geldiği kadar barışa ve insanlığa hizmet etmektir.” “...Türkiye’de bolşeviklik olmayacaktır. Çünkü Türk Hükûmeti’nin ilk gayesi, halka hürriyet ve mutluluk vermek, askerlerimize olduğu kadar, sivil halkımıza da iyi bakmaktır!” [Kocatürk]

27 Mayıs 1935 – Atatürk’ün, Birinci Türk Basın Kurultayı’nın saygı telgrafına teşekkürlerini bildiren cevabı.

27 Mayıs 1935 – Atatürk’ün, Türk Hava Kurumu Altıncı Kurultayı’nın sevgi ve bağlılık telgrafına teşekkürlerini bildiren cevabı.

28 Mayıs 1935 – Atatürk’ün, akşamüzeri motorla Adalar yöresinde bir gezinti yaptıktan sonra Suadiye’de Falih Rıfkı Atay’ın evine uğraması, burada bir süre dinlendikten sonra Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

28 Mayıs 1935 – Fransa Cumhurbaşkanı Albert Lebrun’un, bir görüşme esnasında Paris Büyükelçimiz Suat Davas’a söyledikleri: “Ben Mussolini’nin siyasetini hiç beğenmiyorum; kararsız bir siyaset izlediğini zannediyorum. Gazi Mustafa Kemal emsalsiz bir asker ve dâhi bir komutan olduğu halde ne kadar barışsever; bunu takdir etmek lâzımdır, insaniyet barışa muhtaçtır; barışı her halde temin etmek zorunluğu karşısında bulunuyoruz.”

29 Mayıs 1935 – Atatürk’ün, Türk Hava Kurumu’na 10.000 lira bağışta bulunması ve söyledikleri: “...Bu ulus, en zor zamanlarda memleket ödevlerine canla, başla koşmuştur. ...İstediklerinden daha fazlasını başaracaklardır. Tuttukları yol doğrudur.”

29 Mayıs 1935 – Atatürk’ün, akşamüzeri Göksu Kasrı’na gidişi, kısa bir süre dinlendikten sonra Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

31 Mayıs 1935 – Atatürk’ün, sabaha karşı motorla İstanbul’dan Yalova’ya geçişi.

31 Mayıs 1935 – Atatürk’ün, saat 16.00’da Yalova’dan motorla hareket ederek Heybeliada’ya gelişi, İsmet İnönü’nün köşküne uğrayarak bir süre kaldıktan sonra Heybeliada’dan hareketle akşam Sirkeci iskelesine çıkışı, buradan otomobille Florya’ya giderek geceyi burada geçirmesi.

1 Haziran 1935 – Atatürk’ün, akşamüzeri Florya’dan Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

2 Haziran 1935- Türkiye’de ilk kez pazar günü resmi tatil uygulamasına başlandı.

2 Haziran 1935 Eski Milli Eğitim Bakanlarından, büyükelçi Vasıf Çınar öldü.

3 Haziran 1935 – Atatürk’ün, Prenses Ingrid ile Danimarka Velihtı Frederik’in evlenmeleri nedeniyle İsveç Kralı Gustaf Adolf’a tebrik telgrafı.

3 Haziran 1935 – Atatürk'ün, akşam İstanbul'dan trenle Ankara'ya hareketi.

4 Haziran 1935 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

5 Haziran 1935 – Vakıflar kanunu çıkarıldı.

6 Haziran 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da Alman Büyükelçisi Rosenberg'in veda ziyaretini kabulü.

7 Haziran 1935 – Atatürk'ün, Moskova Büyükelçimiz Vasıf Çınar'ın ölümü nedeniyle Sovyetler Birliği Merkez İcra Komitesi Başkanı Kalinin'in başsağlığı telgrafına cevabı.

7 Haziran 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri Kılıç Ali'nin evine uğrayışı, kısa bir süre kaldıktan sonra Çankaya'ya dönüşü.

10 Haziran 1935 – Mülkiye Mektebi'nin adının 'Siyasal Bilgiler Okulu' olarak değiştirilmesine karar verildi

10 Haziran 1935 – İstanbul'da öğrenimi sürdüren Mekteb-i Mülkiye'nin adının Siyasal Bilgiler Okulu olarak değiştirilip, Ankara'ya taşınmasına dair kanun kabul edildi.

10 Haziran 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da Macar Elçisi Zoltan de Mariassy'in güven mektubunu kabulü.

14 Haziran 1935 – Ankara Üniversitesinin ilk fakültesi Dil ve Tarih-Coğrafya fakültesi kurulmasına dair kanun TBMM'nde kabul edildi. (Dünyada benzeri olmayan bir fakülte olacaktı.)

14 Haziran 1935 – Maden, Tetkik ve Araştırma Enstitüsü ve Etibank'ın kurulmasına dair kanunlar ile Diyanet İşleri Reisliği Teşkilatı'nın görevlerine ilişkin kanun TBMM'de kabul edildi.

14 Haziran 1935 – MTA, Etibank ve Elektrik İşleri Etüd idaresi kurulmasına dair 3 kanun mecliste kabul edildi.

14 Haziran 1935 – Etibank Genel Müdürlüğü kuruldu. T.B.M.M'de "Etibank Kanunu" kabul edildi.

14 Haziran 1935 – Amortisman Sandığı Kanunu, Elektrik İşleri Etüt İdaresi Kanunu, Maden Tetkik Arama Enstitüsü Kuruluş Kanunu ve Etibank'ın kurulmasına ilişkin kanun kabul edildi.

14 Haziran 1935 – "Diyanet İşleri Reisliği Teşkilat ve Vazifelerine Dair Kanun" T.B.M.M'de kabul edildi.

14 Haziran 1935 – T.B.M.M'de "Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Kurulması Hakkında Kanun" kabul edildi.

14 Haziran 1935 – T.B.M.M'de "Elektrik İşleri Etüt İdaresi Teşkiline Dair Kanun" kabul edildi.

14 Haziran 1935 – Maden hammadde ve enerji üretimi ile bu işler için gerekli sermayeye ait bankacılık işlemlerini yürütmek amacıyla Atatürk'ün direktifleriyle ETİBANK kuruldu.

16 Haziran 1935 – Atatürk'ün, öğleye doğru otomobille Çubuk'a gidişi, burada kısa bir süre dinlendikten sonra Karagöl'e gelişi, öğle yemeğini burada yemesi; öğleden sonra Melekşah köyüne uğrayarak Ankara'ya gelişi, Keçiören kır kahvesinde bir süre dinlendikten sonra akşam Çankaya'ya dönüşü.

17 Haziran 1935 – Türkiye’de şeker üretimini rasyonel hale getirmek amacıyla İş Bankası, Ziraat Bankası ve Sümerbank’ın ortaklığıyla Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. kuruldu. Bazı kaynaklarda 6 Temmuz 1935’te kurulduğu belirtilen 22 milyon Türk Lirası sermayeli şirkete mevcut 4 şeker fabrikasının (Alpulu, Uşak, Eskişehir, Turhal) bağlandığı açıklandı.

17 Haziran 1935 – Atatürk’ün, Genelkurmay Başkanlığını ziyareti ve Mareşal Fevzi Çakmakla görüşmesi.

18 Haziran 1935 – Atatürk’ün, Ankara’da Kızılay Genel Merkezi’ni ziyareti ve ilgililerden çalışmalar hakkında bilgi alışı.

18 Haziran 1935 – Atatürk’ün, saat 21.00’de Celâl Bayar’ın evine gidişi, gece Çankaya’ya dönüşü.

20 Haziran 1935 – Atatürk’ün, Çankaya’da Çekoslovakya Elçisi Karel Halla’nın güven mektubunu kabulü.

22 Haziran 1935 – 22.06.1935 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2800 sayılı “Diyanet İşleri Reisliği Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun”, Diyanet İşleri Başkanlığının ilk teşkilat kanunudur. Bu kanunda, teşkilatın yapısı, kadro durumu, merkez ve taşra görevlilerinin nitelikleri ve tayin usulleri belirlenmiş, her vilayet ve kazada bir müftü bulunacağı hükme bağlanmış, müftü seçimi usulü belirlenmiştir.

22 Haziran 1935 – Maden tetkik Arama enstitüsü (MTA) 14 Haziran 1935’de kabule dilen ve 22 Haziran 1935’te resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 2804 sayılı kanunla kuruldu.

23 Haziran 1935 – Atatürk’ün -Çubuk yöresinde- Melekşah köyüne gidişi, öğle yemeğini burada yemesi.

24 Haziran 1935 – Enerji ve tabii kaynaklar bakanlığına bağlı bir kamu iktisadi teşekkülü olarak (KİT) Elektrik işleri etüd idaresi kuruldu.

27 Haziran 1935 – Atatürk’ün, akşam Ankara’dan trenle İstanbul’a hareketi.

28 Haziran 1935 – Atatürk’ün, Ankara’dan trenle Haydarpaşa’ya gelişi, motorla Dolmabahçe Sarayı’na uğradıktan sonra Florya’ya geçişi ve gece tekrar Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

28 Haziran 1935 – Atatürk, Afet İnan ile birlikte, Florya’da (İstanbul) yapımına başlanan köşk inşaatını denetledi.

1 Temmuz 1935 – Aydın demiryolu devletleştirildi.

1 Temmuz 1935 – Mimar Sinan’ın biyolojik ve morfolojik yapısını incelemek üzere mezarı açıldı.

1 Temmuz 1935 – Atatürk İstanbul’da, Celal Bayar, Afet İnan ve Kılıç Ali ile birlikte tekne ile gezinti yaptı. Tekneden Ortaköy’deki deniz yarışlarını izledi.

1 Temmuz 1935 – Atatürk’ün, Afet İnan ve Celal Bayar ile birlikte kotra ile Ortaköy’de Deniz Ticaret Okulu önüne gelerek, Denizcilik Bayramı nedeniyle burada yapılan deniz yarışlarını izlemesi, gece Ankara vapuruyla yapılan deniz gezintisine katılması.

2 Temmuz 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoru ile Florya'ya gidişi, gece geç saatlerde Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

4 Temmuz 1935 – Atatürk'ün öğleye doğru Florya'ya gidişi, denize girişi, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

5 Temmuz 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoruyla Boğaz'da bir gezinti yapması, Üsküdar Salacak sahil gazinosunda bir süre dinlendikten sonra Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

7 Temmuz 1935 – Atatürk adına, Cumhurbaşkanlığı Başyaveri tarafından Avrupa binicilik yarışmalarında başarı kazanan subaylara Dolmabahçe Sarayı'nda imzalı birer kol saati verilmesi.

7 Temmuz 1935 – Atatürk'ün, öğleden önce Florya'da halk ile beraber denize girişi, akşamüzeri Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

8 Temmuz 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Florya'ya gidip dönüşü, saat 21.00'de Güneş Kulübü'ne gidişi.

9 Temmuz 1935 – Moda Deniz (Yat) Kulübü'nün, Atatürk'ün şereflendirmesiyle törenle açılışı. [Kocatürk] Moda Deniz Kulübü Derneği 8 Nisan 1935 tarihinde büyük önderimiz Atatürk'ün ilham ve emirleri ile İsmet İnönü'nün onursal başkanlığında kurulmuştur. Kulübün ilk Başkanlık görevini 1935-1938 yılları arasında Celal Bayar üstlenmiştir.

10 Temmuz 1935 – Atatürk'ün Ertuğrul yatı ile Dolmabahçe Sarayı'ndan Yalova'ya gelişi.

10 Temmuz 1935 – Sabiha Gökçen Rusya'daki Koktebel Yüksek Planörcülük Okuluna bir grup Türk'le birlikte (7 erkek ve 1 kız) eğitime gönderildi. Burada altı ay eğitim aldı.

12 Temmuz 1935 – Atatürk'ün, Türk Dil Kurumu'nun 3. kuruluş yıldönümü nedeniyle kendisine gönderilen saygı telgrafına cevabı: "Türk Dil Kurumu'nun üç sene içinde yaptığı işler çok büyüktür. Kurum içinde çalışan arkadaşlar onunla övünebilirler. Kurumunuzu kutlar, tam başarılar dilerim."

15 Temmuz 1935 – Atatürk'ün, Yalova'dan Bursa'ya gelişi, geceyi Çekirge'deki köşkünde geçirmesi.

16 Temmuz 1935 – Atatürk'ün, Uludağ'da bir gezinti yapması.

16 Temmuz 1935 – Atatürk'ün, akşam sofrada, bir müzik öğretmenine utla bir parça çaldırdıktan sonra söyledikleri: "Bu parçalar, atalarımızın yadigârı kıymetli eserlerdir. Bunların kaybolmamaları lâzımdır."

17 Temmuz 1935 – Atatürk'ün, Bursa'dan hareketle Mudanya'ya gelişi, buradan Ertuğrul yatı ile Florya'ya uğrayarak Dolmabahçe'ye dönmesi.

21 Temmuz 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra motorla Dolmabahçe Sarayı'ndan Florya'ya gelişi, geceyi burada geçişi.

21 Temmuz 1935 – Mustafa Kemal'in, gece saat 02.00'de özel kalem müdürüne, Paris Büyükelçiliğine gönderilmek üzere bir kitap sipariş listesi vermesi.

22 Temmuz 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

25 Temmuz 1935 – Atatürk'ün, saat 18.45'de Şişli Sağlık Yurdu'na gidişi, burada hasta bir dişine küçük bir müdahale yapılması.

1 Ağustos 1935 – Atatürk'ün, gece Pera Palas'ta İzmir Milletvekili Kâzım İnanç Paşa'nın kızının evlenme düğününü şereflendirmesi.

1 Ağustos 1935 – Mimar Sinan'ın Türk olup olmadığının tespiti için bu tarihte Süleymaniye camisindeki türbesi tarihçi ve antropologlarca açıldı, kafatası çıkartılarak ölçüldü. Türk olduğu ispatlandı. Sonuçlar arz edilince Atatürk, Mimar Sinan'ın heykelinin yapılmasını istedi. Bu heykel 1956 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya fakültesinin bahçesine yapıldı. (Bu arada antropologlarca yurt genelinden kalıtım anketi kapsamında toplanan ve ölçülen kafataslarının sergileneceği müze yapılması gecikince Mimar Sinan'ınki dâhil bazı kafatasları kayboldu.)

2 Ağustos 1935 – Atatürk'ün, elyazısı ile Türk Tarih Kurumu'na direktifi: "Sinan'ın heykelini yapınız!"

5 Ağustos 1935 – Atatürk'ün Florya'ya gidişi, geceyi burada geçişi.

5 Ağustos 1935 – Fevzi Paşa – Ergani Demiryolu işletmeye açıldı.

6 Ağustos 1935 – Atatürk'ün, saat 21.00'de Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

8 Ağustos 1935 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Başbakan İsmet İnönü ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Arası'ı kabulü.

10 Ağustos 1935 – Atatürk'ün akşamüzeri Dolmabahçe Sarayı'ndan Florya'ya gidişi. (Atatürk, 19 Eylül 1935 gününe kadar burada kalmıştır).

12 Ağustos 1935 – Atatürk'ün Florya'da denize girişi.

14 Ağustos 1935 – Atatürk'ün, günü Florya'da kütüphanesinde çalışarak geçirmesi.

16 Ağustos 1935 – Cumhurbaşkanı Atatürk, Florya'da.

16 Ağustos 1935 – Atatürk, 4 ncü Balkan Şampiyonasında şampiyon olan güreş milli takımını bizzat kabul ederek tebrik ve taltif etti.

20 Ağustos 1935 – Atatürk'ün, Florya'da denize girişi.

21 Ağustos 1935 – Atatürk'ün, Florya Köşkünde saat 16.00'da Bakanlar Kurulu'na başkanlık edişi.

21 Ağustos 1935 – İsmet İnönü'nün Mustafa Kemal'e doğu raporu.

22 Ağustos 1935 – Uluslararası 5. İzmir Fuarı'nın açılışında, Ekonomi Bakanı Celâl Bayar'ın, Atatürk'ün devletçilik ilkesini açıklayan mesajını okuması: "Türkiye'nin uyguladığı devletçilik sistemi, ondokuzuncu yüzyıldan beri sosyalizm nazariyecilerinin ileri sürdükleri fikirlerden alınarak tercüme edilmiş bir sistem değildir. Bu, Türkiye'nin ihtiyaçlarından doğmuş, Türkiye'ye özgü bir sistemdir."

25 Ağustos 1935 – Atatürk'ün, Florya'da denize girişi.

25 Ağustos 1935 – Nazilli Sümerbank Basma Fabrikasının temeli atıldı.

27 Ağustos 1935 – Atatürk'ün, Florya'da denize girişi.

28 Ağustos 1935 – Atatürk'ün, Florya'da denize girişi, sandalla bir gezinti yapması.

29 Ağustos 1935 – Atatürk'ün, Florya'da denize girişi.

31 Ağustos 1935 – Atatürk'ün, Florya'da denize girişi.

2 Eylül 1935 – Keban Maden Köprüsü (Elazığ – Keban arası) (Fırat nehri üzerinde) hizmete açıldı.

3 Eylül 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri motorla Florya'dan Heybeliada'ya gelerek İsmet İnönü'nün köşküne uğraması, gece Florya'ya dönüşü.

3 – 12 Eylül 1935 – Atatürk'ün Afet İnan ve ekibine **Ertuğrul yatını tahsis ederek**, Marmara ve Ege bölgelerindeki tarihi abideleri ve kazı yerlerini görmeye göndermesi.

4 Eylül 1935 – İstanbul telefon şirketi hükümet adına işletilmeye başlandı.

15 Eylül 1935 – Munzur suyu köprüsü (Dersim – Tunceli) hizmete açıldı.

16 Eylül 1935 – Kayseri pamuklu bez kombinası hizmete açıldı. (Beş yıllık sanayi planının ilk eseri.)

19 Eylül 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra -10 Ağustos 1935 gününden beri kalmakta olduğu- Florya'dan Ertuğrul motoruyla Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

21 Eylül 1935 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda, Piatakof başkanlığında Sovyet Sanayi Heyeti'ni kabulü.

21 Eylül 1935 – Atatürk'ün, İsmet İnönü ve Fevzi Çakmakla beraber akşam trenle İstanbul'dan Ankara'ya hareketi.

22 Eylül 1935 – Atatürk'ün, İsmet İnönü ve Fevzi Çakmak'la beraber İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

26 Eylül 1935 – Atatürk'ün, Dil Bayramı'nın 3. yıldönümü nedeniyle Türk Dil Kurumu'na tebrik telgrafı: "...Türk Dil Kurumu'nun verimli çalışmasını ve bütün yurttaşların dil işlerine gösterdiği büyük ilgiyi sevinçle anarım. Bayramınız kutlu olsun."

28 Eylül 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra ve akşamı Çankaya'da kütüphanesinde çalışarak geçirmesi.

1 Ekim 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra ve akşamı Çankaya'da kütüphanesinde çalışarak geçirmesi.

2 Ekim 1935 – Türkiye – İran – Irak arasında üçlü bir dostluk anlaşması paraf edildi.

3 Ekim 1935 – 15 Nisan 1931' de "Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti" adı altında kurulan Kurum'un adı 3 Ekim 1935'te Türk Tarih Kurumu'na çevrildi.

9 Ekim 1935 – Türk **mason** cemiyetinin, "faaliyetlerine son verip tüm mallarını Halkevlerine vermeyi kabul ettiklerini" belirten kapanış beyannamesini, 9 Ekim 1935 tarihinde Anadolu ajansına vermesi. (Localar 1948'de İnönü'nün Cumhurbaşkanlığında yeniden açıldı. 1951 yılında Demokrat parti zamanında ise localar bir hayli çoğaldı ve örgüt 1935'de el konulan mallarını da geri aldı.)

10 Ekim 1935 – Türkiye'deki mason locaları faaliyetlerini durdurarak, bütün mallarını Halkevlerine bağışladı.

10 Ekim 1935 – Mustafa Kemal Atatürk'ün Ankara Çankaya köşkünde doktor Mim Kemal Öke'ye hitaben; “**Mason** cemiyetinin faaliyetini inkılaplarıma muarız gördüğüm için kapatılmasını elzem gördüm. Bu dakikadan itibaren bu cemiyeti ölmüş biliniz ve bir daha diriltmeye teşebbüs etmeyiniz.”

10 Ekim 1935 – Anadolu Ajansı 10 Ekim 1935 tarihinde, mason cemiyetlerinin kapandığını ve mallarının Halkevleri'ne bağışlandığını duyurdu.

10 Ekim 1935 – Atatürk'ün, saat 18.00'de Çankaya'da Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ı kabulü.

12 Ekim 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan İsmet İnönü ve İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'yı kabulü.

13 Ekim 1935 – Türkiye Mason Locaları, İçişleri Bakanlığınca kapatıldı.

18 Ekim 1935 – Ağustos ayının sonlarında Atatürk'e bir suikast girişiminin ortaya çıkarılmasıyla başlayan soruşturma sonunda Urfa milletvekili Ali Saip Ursavaş ilgili görülerek, dokunulmazlığı kaldırıldı.

20 Ekim 1935 – Türkiye'de İkinci Nüfus Sayımı yapıldı. Sonuçlara göre Türkiye'nin nüfusu; 8 milyon 221 bin 248'i kadın, 7 milyon 936 bin 770'i erkek olmak üzere toplam 16 milyon 158 bin 018 kişi olarak belirlendi. (1930 ile 1935 arası nüfus % 18,6 (2.540.497 kişi) artmıştı ve Ankara, İzmir ve İstanbul nüfusları 100.000'i geçmişti.)

20 Ekim 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Gazi Orman Çiftliği'ne gidişi, dönüşte İsmet İnönü'nün köşküne uğraması, bir süre dinlendikten sonra akşam Çankaya'ya gelişi.

21 Ekim 1935 – Çerkez Ethem ve kardeşlerinin Atatürk'e hazırladığı suikast üzerine İstanbul Üniversitesinde gençlik, protesto mitingi yaptı.

21 Ekim 1935 – Gençliğin, Atatürk'e suikast girişimini lanetleme amacıyla İstanbul Üniversitesi'nde büyük mitingi (Çerkez Ethem ve kardeşi Resifin hazırladığı düşünülen bu suikast girişimi elebaşlarından 5 kişi, Suriye sınırından yurda girmiş ve biri güvenlik kuvvetleri tarafından yakalanmıştı. Bu olayın meydana çıkışı memlekette büyük üzüntüye sebep olmuş, bu arada birçok şehirlerde suikastı lanetleme mitingleri düzenlenmiştir).

21 Ekim 1935 – Atatürk'ün, suikast girişimini lanetleyen kurum ve fertlere teşekkürü: “Büyük milletimin bana karşı gösterdiği derin ilgi ve sevgiden kıvanç duydum!” [Kocatürk]

22 Ekim 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra Türk Dil Kurumu'na gelişi, oradan da Gazi Orman Çiftliği'ne giderek akşam Çankaya'ya dönüşü.

22 Ekim 1935 – Ankara'da, Hâkimiyet-i Milliye Meydanı'nda 50.000 kişinin iştirakiyle Atatürk'e suikast girişiminin lanetlenmesi.

23 Ekim 1935 – İstanbul'da, Atatürk'e suikast girişimini lanetleme mitingleri.

23 Ekim 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da Yugoslavya Elçisi Branko Lazarevitch'in güven mektubunu kabulü.

23 Ekim 1935 -Etibank faaliyete geçti.

24 Ekim 1935 – I. Belediyeler Kongresi başladı.

24 Ekim 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra Çankaya'da Başbakan İsmet İnönü ve İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'yı kabulü.

25 Ekim 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri Keçiören'e giderek kır gazinosunda bir süre dinlenmesi, dönüşte Manisa Milletvekili Hikmet Bayur'un evine uğradıktan sonra Çankaya'ya gelişi.

28 Ekim 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra Çankaya'da Alman Büyükelçisi Frederich von Keller, Meksika Elçisi Ramon Negri ve Mısır Elçisi Mofty El-Gazaerly'nin güven mektuplarını kabulü ve Elçilerin konuşmalarına cevap söylemeleri.

29 Ekim 1935 – Atatürk'ün, Cumhuriyet'in 12. yıldönümü nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde tebrikleri kabulü, Hipodrom'da yapılan geçit töreninde hazır bulunuşu.

30 Ekim 1935 – Demiryolu hattı Ergani üzerinden Diyarbakır'a ulaştı.

1 Kasım 1935 – ATATÜRK'ün Türkiye Büyük Millet Meclisinin beşinci dönem birinci toplantı yılını açış konuşması: " ... Olaylar Türk milletine iki önemli kuralı yeniden hatırlatıyor: Yurdumuzu ve haklarımızı savunacak kuvvette olmak! Barışı koruyacak uluslararası çalışma birliğine önem vermek! ..."

7 Kasım 1935 – Türk- Sovyet Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması 10 yıl süreyle uzatıldı.

8 Kasım 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra, Çankaya'da -yapımı tamamlanmak üzere olan- kız kardeşi Makbule Hanım'ın kalacağı köşkü ve Hariciye Köşkü'nü gezmesi.

14 Kasım 1935 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Cebeci ve Keçiören taraflarında bir gezinti yapması.

14 Kasım 1935 – "Etimoloji, Morfoloji ve fonetik bakımından Türk Dili" adıyla hazırlanan makaleler kitaplaştırıldı.

19 Kasım 1935 – Atatürk'ün manevi kızı Zehra (İnal) Londra'dan Fransa'ya ve oradan da Ankara'ya gelmek üzere yola çıktı. Fransa'da Calais – Paris Ekspresine bindirildi. Amiens civarında rahatsızlandı, kompartımandan çıktı, 04.20'de hava almak için açtığı kapıdan düşerek can verdi. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

20 Kasım 1935 – Atatürk'ün, saat 21.30'da Ali Hikmet Ayerdem Paşa'nın evine uğrayışı, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

21 Kasım 1935 – Atatürk'ün manevi kızı Zehra'nın (İNAL) cenazesi, Şişli Sıhhat Yurdundan alınarak Teşvikiye camine ve namazı müteakip oradan Maçka Mezarlığına defnedildi.

21 Kasım 1935 – Daily Mail Gazetesi'nin, Atatürk'ün manevi kızı Zehra'nın vefatına dair verdiği haberi; "İntihar değil kazadır."(Zehra 1912 doğumluydu, 1935 senesinde vefat ettiğinde 23 yaşındaydı.)

22 Kasım 1935 – Fevzipaşa-Diyarbakir (Diyarbakır) demiryolu ulaşımına açıldı.

23 Kasım 1935 - Çalışmalarına son veren İstanbul Haliç Şirketinin işletmesi Belediyeye geçti. İstanbul-Haliç Şirketi'nin faaliyetine son verildi; vapur hizmetlerini İstanbul Belediyesi üstlendi.

24 Kasım 1935 – Atatürk'ün, Fevzipaşa Diyarbakır demiryolu hattının açılışı nedeniyle Bayındırlık Bakanı Ali Çetinkaya'nın vatandaşların gösteri ve sevgilerini bildiren telgrafına cevabı: "Yurdumuzun demir ağlarla örülmesi sahasında kazanılan bu yeni başarı, güven ve genliğimizi artıracaktır. Bu yolda başarıların devamını dilerim."

25 Kasım 1935 – Cenevre'deki Afet İnan'a yazdığı mektupla birlikte, Çankaya'daki sofrasında çekilmiş bir fotoğrafını imzalı olarak göndermesi.

26 Kasım 1935 – Atatürk'ün, Moskova'da havacılık eğitimi gören Sabiha Gökçen'e telgrafı: "...Başarılı çalışmalarını duydukça çok memnun oluyorum. Senden sık sık haber bekliyorum. Gözlerinden öper, sağlıklar dilerim."

26 Kasım 1935 – Afyon-Isparta demiryolu açıldı.

28 Kasım 1935 – Bursa'da Merinos Fabrikası ile Gemlik'te Suni İpek Fabrikasının temel atıldı.

29 Kasım 1935 - Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası açıldı.

7 Aralık 1935 – Atatürk'ün, gece Çocuk Esirgeme Kurumu'nun düzenlediği baloyu şerefliendirmesi. (1935'te Hakimiyet-i Milliye ve Çocuk Bayramı birleştirilerek "Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı" adına kavuştu.)

10 Aralık 1935 – Zonguldak Türk Antrasit Fabrikası işletmeye açıldı.

11 Aralık 1935 – Atatürk'ün, Siyasal Bilgiler Okulu'nun 59. kuruluş yıldönümü nedeniyle gece Ankara Palas'ta düzenlenen toplantıda Başbakan İsmet İnönü tarafından kendisine iletilen bağlılık ve saygı telgrafına cevabı: "Bana içten sevgilerini haykıranlar, yarım asırdan beri büyük Türk ulusunun tam anlamıyla millet olmasına çalışan, onunla en modern bir Türk Devleti kurmak için insanlık fedakârlıklarının hiçbirini kendilerinden esirgemeyen kültür, idare, intizam, devlet anlayışlarını en son ilmî telâkkilere göre billûrlaştırmaya çalışmış ve çalışan yüksek arkadaşlarımdır."

15 Aralık 1935 – Pangaltı Ermeni Kilisesi'nde toplanan bir grup Ermeni, Franz Werfel'in, "Musa Dağ'da Kırk Gün" adlı eserini "Türk milleti hakkında iftiralarla dolu olduğu" gerekçesiyle yaktı (kitap ABD'de İngilizce yayımlandı, 1934).

17 Aralık 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra otomobille Keçiören'e gidişi, kır gazinosunda bir süre dinlendikten sonra akşamüzeri Çankaya'ya dönüşü.

20 Aralık 1935 – Atatürk'ün, Çankaya'da Amerika Büyükelçisi Robert P. Skinner'in veda ziyaretini kabulü.

21 Aralık 1935 – Atatürk'ün, öğleden sonra Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi'ne gidişi, akşamüzeri Çankaya'ya dönüşü.

25 Aralık 1935 – TBMM'de Tunceli Vilayeti'nin İdaresi Hakkında Kanun kabul edildi. "Tunceli Kanunu" olarak bilinen kanuna göre eskiden Elazığ'a bağlı bir ilçe olan Dersim, il yapıldı ve adı Tunceli olarak değiştirildi.

25 Aralık 1935 – 2884 sayılı "Tunceli ilinin idaresi hakkında kanun " adlı özel kanunun çıkarılması. (Tunceli'ye genel müfettiş yetkisine sahip, korgeneral rütbesinde vali atanmıştır.)

25 Aralık 1935 – 2883 sayılı, “İkinci Umum Müfettişlik ve Müşavirlerinin Teşkilat Kadroları Hakkındaki Kanun’un kabul edilmesiyle Köy Büroları, kurulmuştur.

27 Aralık 1935 – Atatürk’ün Ankara’ya gelişinin 16. yıldönümünün kutlanması ve Ankara Halkevi’nde bir müsamere düzenlenmesi (Ulus Kızılay 28.12.1935). [Kocatürk]

28 Aralık 1935 – Atatürk’ün, akşamüzeri otomobille şehirde bir gezinti yapması, Manisa Milletvekili Hikmet Bayur’un evine uğraması, akşam Çankaya’ya dönüşü.

31 Aralık 1935 – Atatürk’ün, gece Başbakan İsmet İnönü’nün köşküne gidişi, daha sonra Ankara Palas ve Sergievi’ndeki yeni yıl balolarını şerefliendirmesi, geç saatlerde Çankaya’ya dönüşü.

1935 – Türk Spor Kurumu dergisi başyazılarını Behçet Kemal çağlar yazmıştır. Yazılarında Türk spor kurumunun amaçlarını ve Kemalizm’in spor politikalarını kaleme almıştır.) (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

1936 : MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ.

1 Ocak 1936 – Miladi ilk Yılbaşı tatili yapıldı. 31 Aralık günü Yılbaşı akşamıyken, 1 Ocak günü tatil günleri arasına alınıyor ve yeni yılın ilk günü olarak kutlanmaya başlanıyor. Not: 26 Aralık 1925 Uluslararası saat ve takvim’in kullanımı TBMM’de kabul edildi. 1 Ocak 1926’dan itibaren cumartesi günleri öğleden sonra başlamak üzere pazar günü tatil ilan edildi (yılbaşı günü hâlâ tatil değildi, kutlanıyor ama tatil günleri arasına alınmıyordu). 1935’te çıkarılan yasayla o senenin yılbaşından itibaren 1 Ocak günü tatil ilan edildi.

2 Ocak 1936 – Soyadı Kanunu yürürlüğe girdi.

2 Ocak 1936 – Atatürk’ün, öğleye doğru Tevfik Rüştü Aras’ın evine gidişi, saat 13.00’de Çankaya’ya dönüşü.

6 Ocak 1936 – Atatürk’ün, Çankaya’da Afganistan Dışişleri Bakanı Feyz Muhammed Han’ı kabulü.

7 Ocak 1936 – Atatürk’ün, akşamüzeri İsmet İnönü’yle beraber Marmara Köşkü’ne kadar bir gezinti yapması.

8 Ocak 1936 – Dil, Tarih ve Coğrafya Okulu Ankara’da Atatürk’ün de katıldığı bir törenle öğretime başladı.

8 Ocak 1936 – Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’nin açılışı, ilk ders Prof. Afet İnan tarafından verilmiştir.

8 Ocak 1936 – Atatürk’ün, Ankara Halkevi salonunda “Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin açılış törenini izlemesi (Açılış konuşmasını Millî Eğitim Bakanı Saffet Arıkan yapmış, ilk dersi Afet (İnan) vermiştir.

8 Ocak 1936 – Atatürk’e suikast hazırlamak suçundan sanık 8 kişinin Ankara Ağır Ceza Mahkemesi’nde duruşmalarının başlaması (Sanıklar, 17 Şubat 1936 günü delil yetersizliği sebebiyle beraat ettiklerinden serbest bırakılmışlardır).

9 Ocak 1936 – **Dil, Tarih ve Coğrafya Okulu** Ankara’da Atatürk’ün de katıldığı bir törenle öğretime başladı. (Açılış konuşmasını Millî Eğitim Bakanı Saffet Arıkan yapmış, ilk dersi Afet (İnan) vermiştir. Atatürk ve Afgan dışişleri bakanları töreni locadan izledi.

9 Ocak 1936 – Dil ve Tarih-Coğrafya fakültesinin açılışında konuşan Nafi Atuf Kansu Sümer ve Hititlerin Türk olduğunu ifade etti.

9 Ocak 1936 – Atatürk’e suikast hazırlamak suçundan sanık 8 kişinin Ankara Ağır Ceza Mahkemesi’nde duruşmalarının başlaması (Sanıklar, 17 Şubat 1936 günü delil yetersizliği sebebiyle beraat ettiklerinden serbest bırakılmışlardır).

11 Ocak 1936 – Atatürk’ün, öğleden sonra otomobille Hava Alanı’na, oradan da [Gazi](#) Orman Çiftliği’ne gidişi, akşamüzeri Çankaya’ya dönüşü.

12 Ocak 1936 – Atatürk’ün, Çankaya’da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi profesörleriyle Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu üyelerine çay ziyafeti vermesi.

15 Ocak 1936 – Atatürk’ün, öğleden sonra otomobille Etlik yöresinde bir gezinti yapması, akşamüzeri Çankaya’ya dönüşü.

18 Ocak 1936 – Atatürk’ün, öğleden sonra Rasim Ferit Talay, Kâzım Sevüktekin ve Nuri Conker’in evlerine uğrayışı, akşam Çankaya’ya dönüşü.

20 Ocak 1936 – Ankara’da toplanan Birinci Sanayi Kongresi İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı’nın esaslarını görüşmeye başladı. Ankara’da toplanan Endüstri Kongresinde İkinci Beş Yıllık Sanayi Planının esasları kabul edildi.

21 Ocak 1936 – Atatürk’ün, akşamüzeri Anadolu Kulübü’ne, akşam Karpiç’e gidişi.

22 Ocak 1936 – Atatürk’ün, Kurun (Vakit) gazetesinde, Hatay [davası](#)yla ilgili olarak, Asım Us imzasıyla yayımlanan başyazısı: “...Acaba Fransız devlet adamlarının bu işi böyle çıkmaza sokmaktan maksatları ne olabilir? ...Biz artık Fransız devlet adamlarına hitap etmeye gerek görmüyoruz. Bundan sonra Fransızların kendi menfaatleri namına dostları ve müttefikleri olan devletlerin, gerçeği yakından görerek durumun gereğine göre hareket etmelerini istiyoruz!” (Atatürk tarafından yazdırılıp Asım Us imzasıyla Kurun (Vakit) gazetesinde dizi halinde yayımlanan bu başyazıların sayısı beş olup 22-26 Ocak 1937 günlerinde yayımlanmıştır). [Kocatürk]

23 Ocak 1936 – Atatürk’ün, gece Karpiç’e gidişi.

24 Ocak 1936 – Atatürk’ün, akşamüzeri otomobille Keçirören’e kadar bir gezinti yapması.

25 Ocak 1936 – Atatürk’ün, Çankaya’da Yunan Büyükelçisi Raphael’in güven mektubunu kabulü.

25 Ocak 1936 – Atatürk’ün, akşamüstü Türkkuşu’nu ziyareti, dönüşte İsmet Paşa’nın köşküne uğraması, akşam Çankaya’ya gelişi.

25 Ocak 1936 – İstanbul’da Vapurculuk Şirketi ile yapılan sözleşme, bütün kabotajın Denizyolları İdaresine geçmesini sağladı.

31 Ocak 1936 – Atatürk'ün, öğleden sonradan başlayarak gece sabaha kadar Çankaya'da kütüphanesinde çalışması.

1 Şubat 1936 – Cenevre'de tarih doktorası yapan Afet İnan, Atatürk'ün isteği ile Güneş Dil teorisini uluslararası düzeye taşımaya denemiştir. 1 Şubat'ta Cenevre'den Atatürk'e yazdığı mektupta batılı bilim insanlarının bu teori hakkında henüz net bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmiştir. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

2 Şubat 1937 – Bursa Merinos Fabrikası'nın Atatürk tarafından törenle açılması.

4 Şubat 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan İsmet İnönü'yü kabulü.

6 Şubat 1936 – İstanbul Çiçek Borsası Şişhane'de açıldı.

6 Şubat 1936 – Beyaz Olimpiyatlarda ilk kez Türk Bayrağı dalgalandı. (Garmisch Parten – Kirchen Olimpiyatları).

7 Şubat 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan İsmet İnönü, Adalet Bakanı Şükrü Saraçoğlu, Bayındırlık Bakanı Ali Çetinkaya ve Dışişleri Siyasi Müsteşarı Numan Menemencioglu'nu kabulü.

8 Şubat 1936 – Atatürk'ün, akşam trenle Ankara'dan İstanbul'a hareketi.

9 Şubat 1936 – Atatürk'ün, Ankara'dan İstanbul'a gelişi.

10 Şubat 1936 – Atatürk'ün, Topkapı Eski Eserler Müzesi'ni ziyareti ve incelemelerde bulunması.

14 Şubat 1936 – Atatürk'ün, Türk Tarihi Kurumu Başkanlığı'na yazısı: "Viyana Elçisi Bay Cevat Üstün'ün kaleme aldığı "Viyana Seferi" isimli inceleme ile İstanbul Komutanı General Halis Bıyıktay'ın bunun hakkında yazdığı görüş ve düşüncelerini, ilişik olarak gönderiyorum. Her iki eserin, tetkik ve tenkit edilmek üzere Genelkurmay Başkanlığı'na verilmesini ve alınacak karşılığın iletilmesini temenni ederim. Askerî mütalâalar tenkit edilmelidir." [Kocatürk]

17 Şubat 1936 – Aralarında Urfa mebusu Ali Faik Ursavaş'ın da bulunduğu, Atatürk'e suikast girişiminden dolayı yargılanan 8 kişi beraat etti.

19 Şubat 1936 – Atatürk'ün, saat 12.00'de otomobille Maslak'a kadar bir gezinti yapması, öğle yemeğini Pera Palasla yedikten sonra akşamüzeri Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

20 Şubat 1936 – Atatürk'ün, akşam İsmet İnönü ve Tefrik Rüştü Aras'la beraber Pera Palas'a gidişi.

21 Şubat 1936 – İzmir Havagazı şirketi satın alındı.

27 Şubat 1936 – Atatürk'ün, Sakarya motoruyla Boğaziçi'nde Kavaklar'a kadar bir gezinti yapması.

29 Şubat 1936 – Atatürk'ün, gece Sipahi Ocağı'ndaki baloyu şereflendirmesi.

29 Şubat 1936 – Tahsin Mayatek'in Mexico'dan Atatürk'e gönderdiği 7 nci rapor. (İlk altı rapor kayıptır ve muhtemelen dil teorisi ile ilgilidir.) (7nci rapor: İngiliz Albay J. Churcward'ın kitaplarının tanıtımı ve kayıp kıta Mu'ya ilişkin temel bilgiler)

2 Mart 1936 – Atatürk'ün, saat 13.30'da motorla Yalova'ya hareketi, akşam saat 20.00'de Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

3 Mart 1936 – Atatürk'ün, öğleden sonra motorla Büyükdere'ye kadar bir gezinti yapması, Moda Yat Kulübü'ne uğraması, akşam Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

4 Mart 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobile Beyoğlu yöresinde bir gezinti yapması.

6 Mart 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoruyla, beraberinde Başbakan İsmet İnönü ve Ekonomi Bakanı Celâl Bayar olmak üzere Boğaz'da ve Moda Koyu'nda bir gezinti yapması, akşam Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

9 Mart 1936 – Atatürk'ün, öğleyin Sakarya motoruyla Büyükdere'ye kadar bir gezinti yapması.

10 Mart 1936 – Atatürk'ün, akşam trenle İstanbul'dan Ankara'ya hareketi.

11 Mart 1936 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

15 Mart 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri İsmet İnönü'nün köşküne gidişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

16 Mart 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da Amerika Büyükelçisi Mac Murray'ı Kabulü.

17 Mart 1936 – Romanya dışişleri bakanı Türkiye'yi ziyaret etti.

18 Mart 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri İsmet İnönü'yle beraber Gazi Orman Çiftliği'ne gidişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

19 Mart 1936 – Atatürk'ün, günü Çankaya'da çalışmakla geçirmesi.

23 Mart 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan İsmet İnönü ve Adalet Bakanı Şükrü Saraçoğlu'nu kabulü.

24 Mart 1936 – (Heinrich Krippel imzalı) Afyonkarahisar'daki ünlü Büyük Utku Anıtı açıldı.

25 Mart 1936 - Afyon – Karakuyu, Bozanönü – Isparta Demiryolları işletmeye açıldı.

26 Mart 1936 – Afyon – Karakuyu demiryolu hattı hizmete açıldı.

26 Mart 1936 – Bozanönü-Isparta demiryolu hattı işleme açıldı.

27 Mart 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri C.H.P. Genel Sekreteri Recep Peker'in evine gidişi, dönüşte Kılıç Ali'nin evine uğrayarak Çankaya'ya dönüşü.

27 Mart 1936 – Atatürk'ün, gece Falih Rıfkı Atay'ın evine gidişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

7 Nisan 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan İsmet İnönü, Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ı kabulü.

9 Nisan 1936 - İstanbul Telefon Şirketi satın alındı.

10 Nisan 1936 – Türkiye, verdiği nota ile Lozan Boğazlar sözleşmesine imza atan devletlere, İtalya ve Almanya'nın saldırgan tutumlarını ve güvenlik ihtiyaçlarını gerekçe göstererek boğazlar ve adaların

silahsızlandırılması maddesinin” barış ve güvenliğin tesisi” için değiştirilmesi isteğini (ilki 17 Nisan 1935 tarihindeydi) yeniledi.

11 Nisan 1936 – Atatürk’ün, akşamüzeri Ankara Halkevi’ni ziyareti.

14 Nisan 1936 – Atatürk’ün, saat 18.00’de İsmet İnönü’nün köşküne gidişi, akşam Anadolu Kulübü’ne gelişi, geç saatlerde Çankaya’ya dönüşü.

17 Nisan 1936 – Atatürk’ün, Çankaya’da Fransız Büyükelçisi Kammerer’in veda ziyaretini kabulü.

17 Nisan 1936 – Atatürk’ün, saat 17.00’de Fransız Büyükelçisi Kammerer’in Türkiye’den ayrılışı nedeniyle Türk Tarih Kurumu’nun verdiği çayda bulunması.

20 Nisan 1936 – Cumhuriyet Gazetesi: “Bu ne insafsızlık! Seferihisar’da tarihi bir cami ahır yapılmış!” (Haberin detaylarını okuduğumuzda, o camiyi (Kasım Çelebi Camii) Yunan işgal ordularının ahır yaptığını öğreniyoruz. Yunan işgal ordularının ahır yaptığı o camiyi, 1936’da CHP onarıp yeniden ibadete açıyor.)

23 Nisan 1936 – Atatürk’ün, akşamüzeri Anadolu Kulübü’ne, gece Karpiç’e gidişi, geç saatlerde Çankaya’ya dönüşü.

26 Nisan 1936 – Atatürk’ün, akşamüzeri kız kardeşi Makbule Hanım’ın köşküne gidişi, bir süre kaldıktan sonra dönüşü.

5 Mayıs 1936 – Atatürk’ün, Mısır Kralı I. Fuat’ın ölümü nedeniyle Prens Faruk’a başsağlığı telgrafı.

6 Mayıs 1936 – Ankara’da Devlet Konservatuvarı kuruldu.

8 Mayıs 1936 – Atatürk’ün, akşamüzeri Nuri Conker’in evine gidişi, akşam Çankaya’ya dönüşü.

14 Mayıs 1936 – Atatürk’ün, Çankaya’da İran Büyükelçisi Halil Fahimi’yi kabulü.

14 Mayıs 1936 – Atatürk’ün, akşamüzeri Keçiören’de Recep Peker’in evine gidişi, akşam Çankaya’ya dönüşü.

16 Mayıs 1936 – Atatürk’ün, Çankaya’da, 8. Edward’ın tahta çıkışı nedeniyle İngiliz Büyükelçisi Percy Loraine’in yeni güven mektubunu kabulü.

16 Mayıs 1936 – Atatürk’ün, Çankaya’da Fransız Büyükelçisi Henri Ponsot’un güven mektubunu kabulü.

16 Mayıs 1936 – Atatürk’ün, akşam trenle Ankara’dan İstanbul’a hareketi.

17 Mayıs 1936 – Atatürk’ün, Ankara’dan İstanbul’a gelişi.

17 Mayıs 1936 – Atatürk, Feneryolu’ndaki bir kır kahvesinde.

18 Mayıs 1936 – Atatürk’ün, akşamüzeri otomobile İhlamur Kasrı’na gidişi, daha sonra Beyoğlu’nda bir gezinti yaparak Dolmabahçe Sarayı’na dönüşü.

27 Mayıs 1936 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda İngiliz Lortlar Kamarası üyelerinden Lord Loyd’u kabulü.

28 Mayıs 1936 – Atatürk'ün, İstanbul'da Harp Akademisi askerî tatbikatını izlemek üzere Topçu Atış Mektebi'ne gitmesi ve geceyi tatbikat sahasında geçirmesi.

29 Mayıs 1936 – Türk Bayrağı Kanunu kabul edildi. Türkiye Cumhuriyeti'nin simgesi olan bayrak için "Türk Bayrağı Hakkında Kanun" TBMM'de kabul edildi. Bu kanunla Türk bayrağı kesin biçim ve oranlarıyla belirlendi.

30 Mayıs 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri Florya'ya gidişi, geceyi burada geçişi.

31 Mayıs 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoruyla Florya'dan Yalova'ya geçişi.

1 Haziran 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoruyla Yalova'dan İstanbul'a hareketi, Florya'ya gelerek geceyi burada geçirmesi.

1 Haziran 1936 – T.B.M.M'de "Bankalar Kanunu" kabul edildi.

2 Haziran 1936 – Atatürk'ün, akşam Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

3 Haziran 1936 – Atatürk'ün, İstanbul'dan otomobille Çorlu'ya gelişi, Çorlu ve Muratlı'da incelemeleri, gece Çorlu'dan trenle İstanbul'a dönüşü ve geceyi Florya'da geçişi. Atatürk, Çorlu'da Kolordu Karargâhı'nı ziyaret etmiş, öğleden sonra Muratlı'ya geçerek yeni yapılan göçmen evlerinde incelemelerde bulunmuştur. [Kocatürk]

5 Haziran 1936 – "Maliye Bakanlığı Kuruluş Kanunu" çıkarıldı.

5 Haziran 1936 – Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü kuruldu.

5 Haziran 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

6 Haziran 1936 – Atatürk'ün, vapurla İstanbul'dan Mudanya'ya gelişi, Mudanya'dan otomobille Bursa'ya geçişi ve geceyi Bursa'da geçişi.

8 Haziran 1936 – İşveren-işçi ilişkilerine düzenleyici hükümler getiren İş Kanunu kabul edildi. Sosyal Haklar ve Sosyal Güvenlik açısından ilk önemli adım olan "İş Kanunu" kabul edildi

8 Haziran 1936 – 3008 sayılı "İş kanunu" kabul edildi. Bu kanun çalışan kadın işçi haklarını da içeriyordu. (Akl-ı Kemal c.2, Sinan Meydan)

8 Haziran 1936 – 1934 yılında hazırlanan tasarı bu tarihte kanunlaşarak 3008 sayılı "İş Yasası" doğmuş, 1937 yılında yürürlüğe girmiştir.

8 Haziran 1936 – Atatürk'ün, Bursa'dan Mudanya'ya gidişi, vapurla Mudanya'dan Haydarpaşa'ya geçişi, buradan trenle Ankara'ya hareketi.

9 Haziran 1936 – Dış ticarete devlet denetimini sıkılaştıran 19/06/1930 tarih ve 1705 sayılı kanuna ek kanun kabul edildi.

9 Haziran 1936 – Atatürk'ün, trenle İstanbul'dan Ankara'ya giderken Eskişehir'e uğrayışı, burada Komutanlık, Valilik, Belediye ve C.H.P. İl Merkezi'ni ziyareti, Uçak Mektebi'ni denetlemesi, uçuşları seyretmesi ve Mektebin şeref defterine yazdıkları: "Çok sevindim gördüklerimden!"

9 Haziran 1936 – Atatürk Eskişehir Tayyare Mektebi (Uçak Okulu)'nde

9 Haziran 1936 – Atatürk'ün, saat 19.45'de trenle Eskişehir'den Ankara'ya gelişi.

9 Haziran 1936 – Cumhurbaşkanı Atatürk, 1. Ordu Komutanı Fahrettin Altay ve manevi kızı pilot Sabiha Gökçen'le, Eskişehir'de Tayyare Mektebinde uçuşları izledi.

9 Haziran 1936 – Atatürk'ün, akşam Hariciye Köşkü'ne giderek burada toplanan kabineye başkanlık edişi.

10 Haziran 1936 – Van Gölü'nde devletçe gemi işletilmesini öngören kanun kabul edildi.

12 Haziran 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da Polonya Büyükelçisi Michel Sokolnicky ve Bulgaristan Büyükelçisi Todor Christov'un güven mektuplarını kabulü.

12 Haziran 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da İran Elçisi Halil Fahimi'yi kabulü.

14 Haziran 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da Çin Elçisi General Ho Yao-Tsu'yu Kabulü.

15 Haziran 1936 – 1931'den beri Cumhuriyet Halk Partisi genel sekreterliğini yapmakta olan Recep Peker, değişmez genel başkan Mustafa Kemal Atatürk tarafından görevinden alındı. Genel sekreterlik görevi Başvekil Sükrü Kaya'ya verildi.

15 Haziran 1936 – Ankara'da Gazi Orman Çiftliği Tren İstasyonu'nda çiçekle karşılanışı

15 Haziran 1936 – Atatürk'ün, akşam trenle Ankara'dan İstanbul'a hareketi.

16 Haziran 1936 – Atatürk'ün, Ankara'dan İstanbul'a gelişi, akşamüzeri motorla Florya'ya geçişi, geceyi burada geçişi.

17 Haziran 1936 – Atatürk'ün, Başbakan İsmet İnönü'yle beraber Florya'da yaya bir gezinti yapması.

18 Haziran 1936 – Recep Peker'in CHP Genel Sekreterliği görevinden alınmasından sonra Başbakan İsmet İnönü'nün yayınladığı bir genelgeyle, İçişleri Bakanlığı ile parti genel sekreterliği birleştirildi. Bunun yanısıra illeri valilerine de partinin il başkanlığı görevi verildi. Bu parti ile devletin içice geçmesi ve bütünleşmesi yolunda önemli bir adım oldu.

18 Haziran 1936 – Şükrü Kaya CHP genel sekreteri oldu.

18 Haziran 1936 – Atatürk'ün, uçakla Ankara'ya dönecek olan İsmet İnönü'yü Yeşilköy Hava Alanı'ndan uğurlaması.

19 Haziran 1936 – Cumhurbaşkanı Atatürk, Florya'da.

21 Haziran 1936 – Atatürk'ün, öğleden sonra Florya'da bir sandal gezintisi yaparak yirmi dakika kadar kürek çekmesi. Cumhurbaşkanı Atatürk, Florya'da küçük Ülkü ile

22 Haziran 1936 – Boğazlar sözleşmesini değiştirecek konferans İsviçre'de Montreux'da toplandı. Sözleşme 20 Temmuz 1936 tarihinde imzalandı.

25 Haziran 1936 – Atatürk, makbule hanımı İstanbul Alibeyköy kuzeyindeki çiftliğinde ziyaret etti.

27 Haziran 1936 – Atatürk'ün, Florya'da öğleden sonra denize gidişi.

29 Haziran 1936 – Atatürk'ün, Florya'da öğleden sonra denize girişi, akşamüzeri çevrede yaya bir gezinti yapması.

30 Haziran 1936 – Atatürk'ün, Silifke Ziraat Bankası'na, Tekir köyünden 6 kişiyle beraber, bölgede "Tarım Kredi Kooperatifi" kurmak istediklerini bildiren dilekçesi (Gerekli işlemler Temmuz ayında tamamlanmıştır). [Kocatürk]

30 Haziran 1936 – Mustafa Kemal, İçel'in Tekir köyünde 36 çiftçi ile birlikte 2836 sayılı yasaya göre Tarım Kredi Kooperatifi kurmak için Silifke Ziraat Bankası'na başvurdu. Kurulan bu **İLK** Kooperatifin kayıtlarda 1 numaralı ortağı Mustafa Kemal Atatürk'tür. (AKI-ı Kemal c.2, Sinan Meydan)

4 Temmuz 1936 – Atatürk, Mimar Seyfi Arkan'a projelendirilen Florya Deniz Köşkü'nde 4 Temmuzda denize girdi. Yazlık bir konut olarak aynı yılın 14 Ağustosunda kullanıma açılan köşk, Atatürk tarafından 1936'nın yaz aylarında da uzunca bir süre kullanılmış, aralarında İngiliz Kralı VIII. Edward'ın da bulunduğu kimi önemli konuklar burada ağırlanmıştı.

8 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, Florya'da öğleden sonra Başbakan İsmet İnönü'yü kabulü.

10 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, Florya'da öğleden sonra denize girişi, sandalla bir gezinti yapması.

10 Temmuz 1936 – Mustafa Kemal'in boğazlar konusunda kaleme aldığı Montreux makalesi, Yunus Nadi imzasıyla Cumhuriyet gazetesinde yayınlandı.

10 Temmuz 1936 – İnönü Planör kampı hizmete girdi.

11 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, gece Sakarya motoruyla Florya'dan Büyükkada'ya gelişi ve geceyi burada geçişi.

12 Temmuz 1936 – Berlin Olimpiyatları'nda Türkiye'ye ilk olimpiyat madalyasını Mersinli Ahmet (Kireççi) getirdi. 71 kiloda üçüncü oldu.

12 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, saat 13.30'da Sakarya motoruyla Büyükkada'dan Florya'ya dönüşü, sandalla gezinti yapışı, denize girişi.

13 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, Tekir Tarım Kredi Kooperatifi'nin 1 sayılı kurucusu olması nedeniyle kendisini kutlayan Ekonomi Bakanı Celâl Bayar'ın teşekkür telgrafına cevabı: "...Tarım Kredi Kooperatiflerinin az zamanda bütün yurdu kaplamasını başarıcı gayretinizden bekliyoruz."

14 Temmuz 1936 – Türkiye, olimpiyatlarda ilk altın madalyayı aldı. Yaşar Erkan, Berlin Olimpiyatları'nda, güreşte 61 kiloda birinci geldi.

14 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, öğleden sonra Yeşilköy Hava Alanı'na giderek uçakla Ankara'ya dönecek olan İsmet İnönü'yü uğurlaması.

18 Temmuz 1936 – Atatürk Floryada.

18 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, Florya köşkünde sohbet esnasında yazdığı notlardan: "...Güzel sanatlarda başarı, bütün inkılapların başarı kazandığının en kesin delilidir. Bunda başarı kazanamayan

milletlere ne yazıktır. Onlar, bütün başarılarına rağmen uygarlık alanında yüksek insanlık sıfatıyla tanınmaktan daima mahrum kalacaklardır!" [Kocatürk]

20 Temmuz 1936 – **Montrö Antlaşması'nın imzalanması.** (Montreux'de, Boğazlar Sözleşmesi'nin imzalanması). Boğazların, Türk Hükûmeti'nin tam egemenliğine geçişini sağlayan "Montreux Sözleşmesi"nin imzalanması. Türkiye'nin İstanbul ve Çanakkale boğazları üzerindeki tüm haklarını tanıyan ve kabul eden Montrö Antlaşması imzalandı. Serbest geçiş ilkesi korunurken Türkiye'nin ve Karadeniz'in güvenliğinin esas alınması karar bağlandı. Bu antlaşma ile Boğazlar tamamen Türk hakimiyetine geçti. Türk askerleri "gayri askeri" adı verilen bölgelere girdi.

20 Temmuz 1936 – Montreux Sözleşmesi, Türkiye, İngiltere, Fransa, Sovyetler birliği, Japonya, Bulgaristan, Yunanistan ve Yugoslavya arasında (sonradan da İtalya) imzalandı. (Buna göre boğazların silahsızlandırılmasına dair Lozan anlaşmasının sözleşme maddesi kaldırıldı. Ticari ve silahlı gemilerin boğazlardan geçiş esasları düzenlendi. Sözleşme 20 yıllıktı. Lakin itiraz olmadığı için halen yürürlükte. (İtalya sözleşmeye 1938 yılında imza atmıştır.)

20 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, Montrö Sözleşmesi'nin imzalanmasından sonra söyledikleri: "Milletin yüksek seciyesine, ordusunun bükülemez pazısına ve uygar insanlığın aldatılamaz sağduyusuna dayanarak ve güvenerek zekâ, mantık ve enerjinin, bütün insanlığın muhtaç olduğu barış ve huzur veren sonuçlar doğurabileceğinin bir delili olan Montrö Konferansı eseri, cidden sevinmeye ve sevindirmeye değer bir tarihî olaydır."

20 Temmuz 1936 – Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin 28. maddesinde antlaşmanın "20 yıl" olduğu belirtilmişti. Süre bitiminde taraflardan biri itiraz etmezse antlaşma devam edecekti. (İsmail Soysal, Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları, C.1, 3. Bas, Ankara, 2000, s. 507, 519)

21 Temmuz 1936 – Montreux Sözleşmesi'nin imzalanması üzerine, Türk askeri Çanakkale ve İstanbul boğazlarındaki gayri askeri sahalara yerleşti.

21 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, Florya Köşkü'nde Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ı kabulü.

22 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, Montrö Sözleşmesi'nin imzalanması nedeniyle İstanbul Valisi Muhittin Üstündağ tarafından -şehir adına- çekilen telgrafa cevabı: "Yurdumuzun Boğazlardaki güvenini belgeleyen Montrö Sözleşmesi münasebetiyle muhterem halkın coşkun heyecan ve sevinçlerini bildiren telgrafına samimî teşekkürlerimi bildiririm."

22 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, akşam Başbakan İsmet İnönü'yü Haydarpaşa'dan Ankara'ya uğurlaması, tekrar Florya'ya dönüşü.

22 Temmuz 1936 – Tahsin Mayatek'in, Kuzey Amerika'da Texas eyaletinde yaşayan yerlilerin lisanında tespit ettiği 25 Türkçe kökenli sözcüğü bildiren 8 nci raporu.

24 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, Florya Köşkü'nde Başbakan İsmet İnönü, Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Araş ve Adalet Bakanı Şükrü Saraçoğlu'nu kabulü.

24 Temmuz 1936 – Tahsin Mayatek'in Sümerlerin Türklüğü tezini inceleyen 10 ncu raporu.

25 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, Montrö Sözleşmesi'nin imzası nedeniyle tebrik telgrafı gönderen İran Şahi Rıza Pehlevi'ye teşekkürü.

27 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, Florya Köşkü'nde Başbakan İsmet İnönü'yü kabulü.

28 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, Florya'dan Sakarya motoruyla Haydarpaşa'ya gelerek trenle Ankara'ya hareketi.

29 Temmuz 1936 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

31 Temmuz 1936 – Montrö Sözleşmesi'nin imzalanması nedeniyle "Meclisin, Atatürk'e minnet ve teşekkürlerinin iletilmesi" ve "Kahraman orduya saygı ve selâmlarının bildirilmesi" hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi kararları.

1 Ağustos 1936 – Ankara Türk Sigorta A.Ş. kuruldu.

1 Ağustos 1936 – Tahsin Mayatek'in 9 ncu raporu.

2 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, akşam trenle Ankara'dan İstanbul'a hareketi.

3 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, Ankara'dan Derince'ye gelişi ve Florya'ya geçişi.

3 Ağustos 1936 – 25 Mayıs 1928 tarihli İspençiyarı ve Tıbbi Müstahzarlar kanununun yerli ilaç sanayisini koruma konusundaki eksiklerini tamamlamak ve yabancı firmaların yurt içinde ilaç yapım tesisi kurmalarını engellemek için dönemin Sağlık Bakanı Dr. Refik Saydam'ın desteğiyle 2-5127 sayılı bakanlar kurulu kararı çıkartılması. Bu karar 11 yıl sonra Dr. Behçet Uz'un bakanlığı sırasında yürürlükten kaldırıldı. (1927 yılında da "Eczacılar ve eczaneler hakkında kanun çıkartılmıştı.)

4 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, Florya'da denize girişi.

5 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, Florya'da akşamüzeri denize girişi, sandal gezintisi yapması.

6 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, Florya'da öğleden sonra denize girişi, sandal gezintisi yapışı, geceyi çalışarak geçirmesi.

9 Ağustos 1936 – Atatürk'ün İsmet İnönü ve Şükrü Kaya ile birlikte, Ertuğrul yatıyla Florya'dan Moda'ya gelişi ve yattan Moda koyunda -Moda Deniz Kulübü tarafından tertiplenen- deniz yarışlarını izlemesi, gece Florya'ya hareketi ve geceyi yatta geçirmesi.

10 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, Florya'dan Ertuğrul yatı ile Yalova'ya gelişi.

10 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, Yalova'da gece boyunca uyumaksızın çalışması.

11 Ağustos 1936 – Trakya'da askeri manevralar başladı. Beş gün süren manevralarda Kurtuluş Savaşı'nın önde gelen komutanları da bulundu.

11 Ağustos 1936 – Berlin Olimpiyatları ile Türkiye Cumhuriyeti ilk altın madalyalarını kazandı

13 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, askerî manevralar nedeniyle Org. Fahrettin Altay'ın gönderdiği telgrafa cevabı: "...Sizin ve bütün kahraman ordumuzun sevgi ile gözlerinden öperim. Yarın, yorulmak

bilmemiş ve bilmeyecek olan şanlı ordumuzun geçit törenini gözlerimin önünde canlandırarak mesut olacağım.”

16 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile Yalova'dan İstanbul'a gelişi.

17 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Başbakan İsmet İnönü ve Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras'ı kabulü.

22 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda -3.Türk Dil Kurultayı'na gelen- yabancı dil bilginlerini kabulü ve söyledikleri: “Dünya dil âlimlerinin Türk âlimleriyle beraber çalışmaları, dil biliminin şimdiye kadar çözemediği birçok güçlüklerin çözümünü kolaylaştıracaktır. Bundan, büyük gerçekler de meydana çıkacaktır.”

22 Ağustos 1936 – Atatürk, üçüncü dil kurultayının hemen tüm toplantılarına katıldı.

24 Ağustos 1936 – Üçüncü Türk Dili Kurultayı İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda çalışmalarına başladı. Bu kurultayda alınan karara göre Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin adı Türk Dil Kurumu olarak değiştirildi.

24 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda “Üçüncü Türk Dil Kurultayı”nın açılış törenini ve çalışmalarını izlemesi (Kurultay, 31 Ağustos 1936 günü kapanmıştır).

24-31 Ağustos 1936 – Atatürk, İsmet İnönü ile birlikte, İstanbul Dolmabahçe'deki üçüncü dil kurultayına katıldı. (Şair Abdülhak Hamit Tarhan ve TDK genel sekreteri İbrahim Necmi Dilmen ile görüştü.)

25 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda 3. Türk Dil Kurultayı'nın çalışmalarını izlemesi.

26 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, Türkiye İş Bankası'nın 12. kuruluş yıldönümü nedeniyle demeci: “İş Bankası, Cumhuriyet tarihinde ekonomi bakımından başlıbaşına yer alacaktır. Bu kurum, çok küçük bir servetin bile ekonomik hayatta fert çıkarlarına ayrılmayıp ulus çıkarlarına ayrılmasından çıkabilecek olan büyük sonuçları, az bir zamanda ve özellikle yepyeni bir devlet kuruluşunun türlü inkılâp güçlükleri içinde dünya çapında göstermiştir.”

26 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, gece Taksim Bahçesi'nde Türkiye İş Bankası'nın 12. kuruluş yıldönümü nedeniyle düzenlenen ziyafeti şerefliendirmesi.

26 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda 3. Türk Dil Kurultayı'nın çalışmalarını izlemesi.

27 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda 3. Türk Dil Kurultayı'nın çalışmalarını izlemesi.

28 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda 3. Türk Dil Kurultayı'nın çalışmalarını izlemesi.

29 Ağustos 1936 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda 3. Türk Dil Kurultayı'nın çalışmalarını izlemesi.

1 Eylül 1936 – Atatürk, Devletçilik görüşünü açıkladı.

2 Eylül 1936 – Atatürk'ün, gece Beylerbeyi Sarayı'nda düzenlenen Balkan Festivali'ni şereflelendirmesi.

2 Eylül 1936 – Atatürk'ün, Beylerbeyi Sarayı'ndaki Balkan Festivali'nde General Kâzım Dirik'e okuttuğu nottan: "...Beşeriyette saadet, işte böyle insanoğullarının birbirine yaklaşması, insanların birbirini sevmesi, hepsinin temiz his ve düşüncelerini birleştirmesiyle olacaktır. Bu geceki birleşik vaziyetimiz, bu insancıl idealin yüksek işaretidir, işte bunun için ev sahibi olarak bütün kıymetli misafirlerimize derin sevinçlerimi ifade ederim."

2 Eylül 1936 – Atatürk'ün, Beylerbeyi Sarayı'ndaki Balkan Festivali'nde bir Türk çocuğuna yazdırıp okuttuğu nottan: "...Bir millet çok şeyde inkılâp yapabilir ve bunların hepsinde de başarı kazanabilir. Fakat musiki inkılâbdır ki milletin yüksek gelişiminin belgesidir." [Kocatürk]

2-3 Eylül 1936 – Cumhurbaşkanı Atatürk, İstanbul Beylerbeyi sarayında düzenlenen Balkan Festivalinde oyunları izledi.

4-6 Eylül 1936 – İngiltere Kralı VIII. Edward İstanbul'da Atatürk'ü ziyaret etti.

4 Eylül 1936 – İngiltere Kralı Edward VIII'in İstanbul'da Atatürk'ü ziyareti. Atatürk'ün, İstanbul'a gelen İngiliz Kralı VIII. Edward'ı Tophane rıhtımında karşılayışı.

4 Eylül 1936 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda İngiliz Kralı VIII. Edward'ı kabulü (Kabul ve görüşme esnasında İngiltere Büyükelçisi Percy Loraine de hazır bulunmuştur). [Kocatürk]

4 Eylül 1936 – Atatürk'ün Dolmabahçe'de İngiltere Kralı VIII. Edward şerefine yemek vermesi.

4 Eylül 1936 – Atatürk'ün, saat 18.30'da beraberinde İsmet İnönü, Tevfik Rüştü Araş, Londra Büyükelçisi Fethi Okyar ve Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Cevat Açıkalın olmak üzere İngiltere Kralı VIII. Edward'ın yatında verilen kokteyl'e gidişi.

4 Eylül 1936 – Atatürk, çiftliklerini Devlete, bir kısım gayrimenkullerini de Ankara Belediyesi'ne bağışladı.

5 Eylül 1936 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda bazı Türk Dil Kurumu üyeleriyle çalışma yapması.

6 Eylül 1936 – Atatürk'ün, İngiliz Kralı VIII. Edward'la beraber Ertuğrul yatından, Moda'da düzenlenen deniz yarışlarını izlemesi.

6 Eylül 1936 – Atatürk'ün, gece Sirkeci istasyonundan İngiliz Kralı VIII. Edward'ı uğurlaması.

7 Eylül 1936 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Irak Dışişleri Bakanı Nuri Sait Paşa ve Irak Elçisi Naci Şevket'i kabulü.

7 Eylül 1936 – Atatürk'ün, İngiliz Kralı VIII. Edward'ın Türkiye topraklarından ayrılırken gönderdiği teşekkür telgrafına cevabı: "Majesteleri bütün kalpleri kendisine çekmiştir. Ben, şahsen bu cazibeyi bütün genişliği ile hissetmenin büyük zevkini duydum." (Bu ziyaretten sonra, İngiliz Kralı Edward ABD'li Wallis Simpson ile evlenebilmek için tahttan çekilme kararı vermiştir ve böylece kendi isteğiyle tahtı bırakan ilk İngiliz hükümdarı olmuştur).

8 Eylül 1936 – Ankara ve İstanbul Radyo şirketleri devlet tarafından satın alındı.

8 Eylül 1936 – Atatürk'ün, gece Dolmabahçe Sarayı'ndan otomobille Florya'ya gelişi, geceyi Florya Köşkü'nde geçişi.

9 Eylül 1936 – Atatürk'ün, Florya'da öğleden sonra denize girişi, daha sonra bürolarında çalışması.

11 Eylül 1936 – Atatürk'ün, günü Florya Köşkü'nde çalışmakla geçirmesi.

13 Eylül 1936 – Atatürk'ün, saat 16.30'da Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na gelerek Türk Dil Kurumu toplantısına başkanlık yapması, gece Florya'ya dönüşü.

14 Eylül 1936 – Milli Eğitim Bakanlığı, ilkokullarda okutulacak "alfabe" kitabını kabul etti. Alfabe'nin yazarları: Murat Özgün ve İlhan Gökçe.

15 Eylül 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na gelişi.

19 Eylül 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Sarıyer'e kadar bir gezinti yapması.

20 Eylül 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoruyla Heybeliada'ya geçerek İsmet Paşa'nın köşküne gelişi, geç saatlerde Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

22 Eylül 1936 – Atatürk'ün, akşam İsmet İnönü ile Haydarpaşa'ya gelerek onu Ankara'ya uğurlaması, Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

25 Eylül 1936 – Atatürk'ün, Uluslararası 6. İzmir Fuarı'nın kapanışı nedeniyle İzmir Belediye Başkanı Dr. Behçet Uz'un bağlılık telgrafına teşekkür cevabı.

25 Eylül 1936 – Kara Harp Okulu İstanbul'dan Ankara'ya şu anki binalarına taşındı.

27 Eylül 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri motorla Büyükkada Yat Kulüp'e gelişi, geceyi burada geçirmesi.

28 Eylül 1936 – Atatürk'ün, öğleden sonra Büyükkada Yat Kulüp'ten araba ile Ruşen Eşref Ünaydın'ın evine gelişi, bir süre dinlendikten sonra, akşamüzeri Sakarya motoruyla Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

29 Eylül 1936 – Atatürk'ün, Dil Bayramı'nın 4. yıldönümü nedeniyle Türk Dil Kurumu tarafından çekilen saygı telgrafına cevabı: "...Türk Dil Kurumu'na bundan sonraki çalışmalarında da başarılar dilerim."

1 Ekim 1936 – Türkiye'de Pazarlıksız Satış Kanunu uygulaması başladı.

6 Ekim 1936 – Atatürk'ün, akşam trenle İstanbul'dan Ankara'ya hareketi.

7 Ekim 1936 – Osmanlı devletinin son sadrazamı Tevfik Paşa İstanbul'da öldü.

7 Ekim 1936 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

9 Ekim 1936 – Türkiye, Fransa'ya verdiği nota ile Suriye gibi "İskenderun Sancağına" da bağımsızlık verilmesini istedi (Fransa 10 Kasım 1936'da verdiği cevapla konuyu Milletler Cemiyeti'ne havaleyi teklif etti, Türkiye teklifi kabul etti).

10 Ekim 1936- Mustafa Kemal'in Hatay konusunda kaleme aldığı "Hatay Meselesi – Tarihten Bir yaprak; Bir Türk Camiasının Adı" yazısı, İsmail Müştekin Mayokan imzasıyla Cumhuriyet gazetesinde yayınlandı.

12 Ekim 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da Adalet Bakanı Şükrü Saraçoğlu ve Millî Eğitim Bakanı Saffet Arıkan'ı kabulü.

15 Ekim 1936 – Atatürk'ün, saat 18.30'da Başbakan İsmet İnönü'nün köşküne gidişi, bir süre kaldıktan sonra Çankaya'ya dönüşü, gece Bolu Milletvekili İsmail Hakkı Uzman'ın evine gidişi, geç saatlerde Çankaya'ya dönüşü.

18 Ekim 1936 – Atatürk'ün, öğleden sonra Ankara Hipodromu'nda at yarışlarını izlemesi

18 Ekim 1936 – Yunan Başbakanı Metekas Türkiye'yi ziyaret etti.

19 Ekim 1936 – Atatürk'ün, Türk Dil Kurumu'nu ziyareti ve ilgililerle dil işleri üzerinde görüşmesi.

20 Ekim 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da Afganistan Savunma Bakanı Mareşal Mahmut Han'ı kabulü.

21 Ekim 1936 – Atatürk'ün, Genelkurmay Başkanlığı'nı ziyareti ve doğu seyahatinden dönmüş olan Fevzi Çakmak'la iki saat kadar görüşmesi.

26 Ekim 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri İsmet İnönü'nün köşküne gidişi, daha sonra otomobille Gazi Orman Çiftliği'ne kadar bir gezinti yaparak Çankaya'ya dönüşü.

26 Ekim 1936 – Kurtuluş Savaşı komutanlarından General Şükrü Naili Gökberk öldü.

27 Ekim 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri kız kardeşi Makbule Hanım'ın köşküne gidişi, akşam yemeğini burada yedikten sonra geç saatlerde Çankaya Köşkü'ne dönüşü.

28 Ekim 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da Yugoslavya Başbakanı Stoyadinoviç'i kabulü.

29 Ekim 1936 – Atatürk'ün, Cumhuriyet'in 13. yıldönümü nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde tebrikleri kabulü, daha sonra geçit törenini izlemesi.

29 Ekim 1936 – Atatürk'ün, gece Ankara Palas'ta, Halkevi'nde ve Orduevi'nde düzenlenen Cumhuriyet suarelerini şerefliendirmesi.

29 Ekim 1936 – Atatürk'ün, Ankara Palas'ta düzenlenen suare esnasında Yugoslavya gazetecilerine Türk-Yugoslav ilişkileri üzerine demeci: "Gerçekleştirdiğimiz müşterek dostluk devam edecektir. Bu dostluğun devamına ve daima daha kuvvetlenmesine çalışacağım. Bu dostluk bütün barış dostları için bir işaret teşkil eder. Böyle bir dostluk ancak insanî ve kardeşçe hislerle yerleşir"

29 Ekim 1936 – Atatürk'ün, Ankara Palas'ta düzenlenen suarede yabancı misafirlerle sohbet esnasında söylediği bir söz: "Biz kimsenin düşmanı değiliz; yalnız insanlığın düşmanı olanların düşmanıyız!" [Kocatürk]

31 Ekim 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gelişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

1 Kasım 1936 – Atatürk'ün, Ankara Sergievi'nde açılan "Elişleri ve Küçük Sanatlar Sergisi"ni ziyareti.

1 Kasım 1936 – Ankara Devlet Konservatuvarı öğretime başladı.

1 Kasım 1936 – Atatürk Toprak Kanunu üzerindeki düşüncelerini açıkladı.

1 Kasım 1936 – ATATÜRK'ün Türkiye Büyük Millet Meclisinin beşinci dönem ikinci toplantı yılını açış konuşması: "... Cumhuriyet, yeni ve sağlam esaslarıyla Türk milletini emin ve sağlam bir gelecek yoluna koyduğu kadar, asıl fikirlerde ve ruhlarda yarattığı güvenlik itibariyle büsbütün yeni bir hayatın müjdecisi olmuştur..."

1 Kasım 1936 – Yazıhan – Hekimhan demiryolu hattı işletmeye açıldı.

2 Kasım 1936 – Ankara'da hıfzısıhha okulu Dr. Refik Saydam'ın konuşması ile açıldı.

3 Kasım 1936 – Ankara'da Çubuk Barajı açıldı.

5 Kasım 1936 – Eski adı Mekteb-i Mülkiye olan Siyasal Bilgiler Okulu, İstanbul'dan Ankara'ya taşındı.

6 Kasım 1936 – İzmit'te ilk kağıt ve karton fabrikası açıldı. SEKA'nın çekirdeğini oluşturan İzmit Kağıt ve Karton Fabrikası hizmete girdi. Yılda 16 bin ton kağıt üretecek olan fabrikanın 3 milyon 300 bin liraya mal olduğu açıklandı. Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları adıyla İzmit'te kurulan fabrika, selüloz ve kağıt üretimi gerçekleştiriyor.

6 Kasım 1936 – İzmit birinci kağıt fabrikası hizmete açıldı, ikinci kağıt fabrikasının temeli atıldı. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

8 Kasım 1936 – Ankara'da yapımı tamamlanan Çubuk Barajı hizmete girdi.

9 Kasım 1936 – Montreux (Montrö) Boğazlar Sözleşmesi resmen yürürlüğe girdi. Montrö Sözleşmesi ile Boğazlar üzerindeki Türk egemenliği kesin olarak kabul edilmiştir. Türk boğazlarından geçiş rejimini ve boğazlar bölgesinin güvenliği işlerini düzenleyen bu sözleşme, 24 Temmuz 1923'de Lozan Antlaşması ile birlikte imzalanan Boğazlar Sözleşmesinin yerine geçmiştir.

10 Kasım 1936 – Atatürk'ün, kendisine saygılarını sunan Siyasal Bilgiler Okulu mensuplarına telgrafı: "Siyasal Bilgiler Okulu'nun bundan sonra da memleket için, verimi daima artan bir kültür ve bilim kaynağı olmakta devam edeceğine şüphem yoktur."

10 Kasım 1936 – Dışişleri Bakanlığı'nın, Atatürk'ün doğum günüyle ilgili olarak, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'ne yazısı: "İngiltere Maslahatgüzarı Mösyö Morgan, Bakanlığımıza müracaat ederek Cumhurbaşkanımızın doğum günü münasebetiyle İngiltere Kralı VIII. Edward tarafından hususî ve samimî bir tebrik telgrafı çekileceğini söylemiş ve Atatürk'ün doğum tarihinin bildirilmesini rica etmiştir. Durumu arz eder ve İngiltere Büyükelçiliği'nce istenilen bilgi uygun görüldüğü takdirde bildirilmesine müsaadelerinizi rica ederim." (Yazıya verilen cevap için Bk. 12.11.1936). [Kocatürk]

12 Kasım 1936 – Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin, Dışişleri Bakanlığı'nın 10.11.1936 tarihli yazısına cevabı: "Cumhurbaşkanı Atatürk'ün 19 Mayıs 1881 tarihinde doğmuş olduklarını arz ederim."

18 Kasım 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da Alman İktisat Bakanı Dr. Schacht'ı kabulü.

18 Kasım 1936 – Filyos-Çatalağzı demiryolu hattı işletmeye açıldı.

20 Kasım 1936 – Atatürk'ün, Amerika Birleşik Devletleri Başkanlığı'na yeniden seçilmesi nedeniyle Roosevelt'e tebrik telgrafı.

22 Kasım 1936 – Halit Ziya Uşaklıgil'in son anıları Saray ve Ötesi, Cumhuriyet gazetesinde tefrika edilmeye başladı.

22 Kasım 1936 – Gazi'ye tireme ve ateşli hastalığı nedeniyle Dr. Refik Saydam ve Dr. Asım Arar zatürre teşhisi koydu. 5 gün yatak istirahati önerdi. (Atatürk'ün son 100 günü, Cevat Şenol)

23 Kasım 1936 – Atatürk'ün, gece Çankaya Köşkü'nde toplanan Bakanlar Kurulu'na başkanlık yapması.

23 Kasım 1936 – İstanbul'da tramvay ücretlerine on paralık zam yapılması üzerine, Hüseyin Cahit Yalçın, İstanbul Valisi Muhittin Üstündağ'ı mahkemeye verdi.

27 Kasım 1936 – Hatay meselesinin Milletler Cemiyeti'ne götürülmesi TBMM'de kabul edildi.

27 Kasım 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da İngiltere Büyükelçisi Percy Loraine ve İran Büyükelçisi Halil Fahimi'yi kabulü.

28 Kasım 1936 – Ereğli Kömür Şirketi'nin Hükümetçe satın alınma sözleşmesi imzalandı.

29 Kasım 1936 – Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde [Devrim](#) Tarihi dersleri başladı.

4/5 Aralık 1936 – Gece Atatürk'ün manevi kızı Afet İnan'a yazdığı mektuptan bir cümle: "... Mu ve May, yani Uygur Türk alfabesinin bütün medeni dünyada ilk alfabe olduğunu görmekle..."

5 Aralık 1936 – Atatürk'ün, gece Ankara Palas'ta "Çocuk Esirgeme Kurumu"nun balosunu şereflendirmesi. (30 Haziran 1921 – Mustafa Kemal'in öncülüğünde "Çocuk Esirgeme Kurumu" kuruldu.)

6 Aralık 1936 – Atatürk, Seyhan nehrinin taşması sonucu Adana ve çevresinde meydana gelen felaket nedeniyle maaşından 10.000 lira yardımda bulundu. (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

8 Aralık 1936 – Atatürk'ün, Balıkçılar Kongresi adına Ekonomi Bakanı Celâl Bayar'ın gönderdiği saygı ve bağlılık telgrafına teşekkürü: "Ekonomi hayatımızda yeni bir atılım oluşturan deniz ürünlerimizin işletilmesini incelemek üzere toplanan Kongre'de bana gösterilen yüksek hislerden duygulandım. Teşekkür ve başarılar dilerim."

8 Aralık 1936 – Atatürk'ün, Adana ve çevresindeki su baskını sebebiyle zarar gören vatandaşlara yardım için Kızılay'a 10 bin lira bağışta bulunması.

8 Aralık 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri kız kardeşi Makbule Hanım'ın kaldığı köşke gelişi, akşam yemeğini burada yemesi.

10 Aralık 1936 – Atatürk'ün, akşam Ankara Palasla Fransız Büyükelçisi Henri Ponsot ile Hatay davasıyla ilgili görüşmesi.

14 Aralık 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri Türk Hava Kurumu Başkanı Fuat Bulca'nın evine uğrayışı, bir süre dinlendikten sonra Ankara Halkevi'ndeki müsamereyi şereflendirmesi.

14 Aralık 1936 – Milletler Cemiyeti **İskenderun Sancağı** konusunu görüşmeye başladı. 27 Ocak 1937'de sancak için bir statü belirlendi. Buna göre İskenderun Sancağı, içişlerinde bağımsız, dışişlerinde Suriye'ye bağlı ayrı bir varlık olacaktı. Burası Milletler Cemiyeti gözetiminde olacak, gözetim görevi Fransa tarafından yürütülecekti. Fransa ve Türkiye anlaşacak, sancağın toprak bütünlüğü garanti edilecekti.

15 Aralık 1936 – Ankara'da 19 Mayıs Stadyumu Başbakan İsmet İnönü'nün söylevi ile açıldı.

16 Aralık 1936 – Celal Bayar'ın Mustafa Kemal'e doğu raporu.

18 Aralık 1936 – Atatürk'ün, tahta çıkışı nedeniyle İngiltere Kralı VI. George'a tebrik telgrafı.

23 Aralık 1936 – Atatürk'ün, Başbakan İsmet İnönü ile beraber Genelkurmay Başkanlığı'nı ziyareti ve Fevzi Çakmakla görüşmesi.

24 Aralık 1936 – Atatürk'ün, akşamüzeri Gazi Orman Çiftliği eski Müdürü Kastamonu Milletvekili Tahsin Coşkan'ın, çiftlik içindeki evine gidişi, daha sonra İsmet İnönü'nün köşküne uğrayarak akşam Çankaya'ya dönüşü.

25 Aralık 1936 – Şark Demiryolları hükümet tarafından satın alındı.

25 Aralık 1936 – Atatürk'ün, Gaziantep'in 15. kurtuluş yıldönümü nedeniyle Gaziantep'lilere telgrafı: “...Türküm diyen her şehir, her kasaba ve en küçük Türk köyü, Gaziantep'ileri kahramanlık misali olarak alabilir! En eski çağlardan beri tarihî Türk yurtlarında, Türklüğün yüksek varlığını kahramanlıkla tespit etmiş olanlarla, şahsen beraber olduğumu ifade etmekten duyduğum zevk ve mutluluk yücedir.”

27 Aralık 1936 – İstiklal Marşı'nın güftesini yazan şair Mehmet Akif Ersoy İstanbul'da öldü.

29 Aralık 1936 – Atatürk'ün, Çankaya'da Romanya Elçisi Alexandre Telemaque'ın güven mektubunu kabulü.

30 Aralık 1936 – Atatürk'ün, trenle Ankara'dan İstanbul'a hareketi.

31 Aralık 1936 – Atatürk'ün, Ankara'dan İstanbul'a gelişi ve Dolmabahçe Sarayı'na geçişi.

31 Aralık 1936 – Atatürk'ün, gece Park Otel'e gidişi, geç saatlerde Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

1937 : HATAY'IN BAĞIMSIZLIĞI VE ALTI OK.

1 Ocak 1937 – Şark Demiryolları (Sirkeci – Edirne) satın alındı.

2 Ocak 1937 – Türk – İtalyan centilmenlik anlaşması imzalandı. Buna göre Akdeniz'deki statükonun değişmezliği esas alınıyordu. (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

4 Ocak 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille bir gezinti yapması, Vefa Bozacısı'na uğrayarak boza içmesi.

5 Ocak 1937 – Atatürk'ün, Haydarpaşa'dan trenle Konya'ya hareketi.

6 Ocak 1937 – Atatürk'ün, trenle İstanbul'dan Eskişehir'e gelişi, burada Başbakan İsmet İnönü, Mareşal Fevzi Çakmak, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüşdü Araş ve İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ile görüştüktan sonra Konya'ya hareketi.

7 Ocak 1937 – Atatürk'ün, trenle Konya'ya gelişi, istasyonda karşılanması, kısa süre sonra Ankara'ya hareketi.

8 Ocak 1937 – Atatürk'ün, saat 16.00'da trenle Ankara'dan İstanbul'a hareketi, Eskişehir'de trenden inerek Orduevi'ni ziyareti, daha sonra trene dönüşü.

10 Ocak 1937 – Atatürk'ün, Ankara'dan İstanbul'a gelişi ve Dolmabahçe Sarayı'na geçişi.

16 Ocak 1937 – Atatürk'ün, Yüksek Ticaret Okulu'nun 54. kuruluş yıldönümü nedeniyle gece Pera Palas salonlarında düzenlenen toplantıyı şerefliendirmesi ve gençlerle görüşmesi.

16 Ocak 1937 – Atatürk'ün, Cenevre'de bulunan Afet (İnan)'a mektubu: "Hatay üzüntüsüne, Nuri Conker'in ölümü acısı karıştı; bu acının açtığı yaranın derinliğini tahmin edersin!"

17 Ocak 1937 – Atatürk'ün, akşam çocukluk arkadaşlarından Asaf İlbay'ın evine gelişi ve sohbet esnasında söyledikleri: "...Her zaman samimî olalım, bütün duygularımızı samimîliğe, açıklığa ve dürüstlüğe doğru yönlendirelim. İçi başka, dışı başka insanlar vicdan rahatlığı duyamazlar" (Bu ziyarette İsmet İnönü ve Sabiha Gökçen de bulunmuştur). [Kocatürk]

22 – 27 Ocak 1937 – Mustafa Kemal'in Asım Us imzasıyla vakit gazetesinde beş adet yazısının yayınlanması (Hatay meselesi ve Fransa'ya yöneltilen eleştirilerle ilgilidir.) (Dehanın kodları, Yrd. Doç.Dr. Ali Güler)

23 Ocak 1937 – Atatürk'ün, Kurun gazetesinde Hatay davasıyla ilgili olarak Asım Us imzasıyla yayımlanan ikinci başyazısı: "...Fransa, bugün kendisine pek mütemayil bir dostunu daha kaybetmek üzeredir!"

24 Ocak 1937 – Atatürk'ün, Kurun gazetesinde Hatay davasıyla ilgili olarak Asım Us imzasıyla yayımlanan üçüncü başyazısı: "...Dostlarımızın kendilerine düşen vazifeyi yapmaları pek lüzumlu olduğu inancındayız. Biz dostluğa lâıyk ve lâzım olduğu kadar hürmette, hak ve menfaatlere azamî riayette kusur etmiyoruz. Fakat Türkiye Cumhuriyeti'ne eski Osmanlı imparatorluğu'nun bir uzantısı gözü ile bakılarak ona karşı dejenere bir politika izlendiği ve hâlâ bu sevdada yaşayan diplomatların siyasette hakim olduklarını görürsek bunun yalnız isabetsiz değil, aynı zamanda tehlikeli bir meslek olduğunu söylemekten de kendimizi alamayız." [Kocatürk]

25 Ocak 1937 – Atatürk'ün Kurun gazetesinde Hatay davasıyla ilgili olarak Asım Us imzasıyla yayımlanan dördüncü başyazısı: "Başbakan İsmet İnönü, onbeş gün evvel Hatay sorunu üzerinde konuşurken şöyle demişti: 'Onbeş gün bekleyiniz.' ... Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne ve onun hükümetine hitap ediyoruz: Onaltıncı gündeyiz. Vaziyet nedir? Bizi, Türk milletini yeniden aydınlatınız!" [Kocatürk]

27 Ocak 1937 – Cenevre'de Milletler Cemiyeti toplantısında, **Hatay'ın bağımsızlığı** kabul edildi.

27 Ocak 1937 – Atatürk'ün, Kurun gazetesinde Hatay davası ile ilgili olarak Asım Us imzasıyla yayımlanan beşinci başyazısı: "...Türkiye Cumhuriyeti çok haklı olduğu Hatay davasını ortaya atarken

bunun bütün sonuçlarını düşünmemiş olduğunu kim iddia edebilir? Dava uluslararası olmuştur. Davasında haklı olan Türkiye'dir. Artık, dinlenilecek sözün kimin ağzından çıktığına çok dikkat etmelidir. Türk'ün sözü, Türk'ün haklı ve yerinde sözü Türk'ün kendisidir. Ona uymamak, onu tanımamak, onu hiçe saymak, buna cesaret gösterenlerin düşünmedikleri akıbetle karşılaşacaklarına asla şüphe etmemelidir.”

27 Ocak 1937 – Cenevre'de Milletler Cemiyeti toplantısında Hatay'ın bağımsızlığının kabul edilmesi. (Bu karar, 29 Mayıs 1937'de Cenevre'de toplanan Milletler Cemiyeti Konseyi'nde de Hatay Anayasasıyla beraber onaylanmış, bağımsızlık rejimi 29 Kasım 1937 günü yürürlüğe girmiştir. 2 Eylül 1938'de Hatay Millet Meclisi açılarak Devlet Bakanlığı'na Tayfur Sökmen seçilmiştir. Devletin adı “Hatay Devleti” olarak kabul edilmiş, 23 Haziran 1939'da Türkiye ile Fransa arasında yapılan antlaşma ile de Hatay Türkiye'ye bırakılmış, 7 Temmuz 1939 tarih ve 3711 sayılı Kanunla yeni Hatay ili kurulmuştur). [Kocatürk]

27 Ocak 1937 – Atatürk'ün, Milletler Cemiyeti toplantısında Hatay'ın bağımsızlığının kabul edilmesi üzerine Başbakan İsmet İnönü'ye telgrafı: “Başarılmış olan millî davada izlenen uygar ve insanî yola, uluslararası lâyük olduğu kıymetin verileceğine şüphe yoktur. Türkiye Cumhuriyeti haklı olduğuna inandığı davasını, büyük ve âdil hakem heyeti olmasını daima arzu ettiği ve bu sıfat ve yetkisinin daha çok çetin meselelerin çözümünde en yüksek kudret ve kuvvete sahip olmasını temenni ettiği Milletler Cemiyeti'ne bırakmakla insanlık adına isabetli bir harekette bulunmuştur. Bu suretle uygarlık adına da yüksek bir vazife yapmış olmakla sadece takdir ve tebrike lâyiktir!”

27 Ocak 1937 – Atatürk'ün 27 Ocak 1937 tarihli telgrafına Başbakan İsmet İnönü'nün cevabı: “Hatay davasında hükümetin izlediği yol ve hareket, yüksek şefimizin ilham ve telkini eseridir.”

29 Ocak 1937 – “Hatay davasının başarılmaması nedeniyle Atatürk'e, İsmet İnönü Hükûmeti'ne ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'a teşekkür edilmesi” ve “Kahraman orduya selâm gönderilmesi” hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi kararları.

31 Ocak 1937 – Hatay'ın bağımsızlığına kavuşması dolayısıyla bütün yurttaki gösteriler yapıldı.

31 Ocak 1937 – İstanbul'da Beyazıt meydanında, Hatay'ın bağımsızlığa kavuşması nedeniyle düzenlenen büyük miting takiben, halkın vapurlarla Dolmabahçe Sarayı önüne gelerek Atatürk'e sevgi gösterilerinde bulunması ve Atatürk'ün balkona çıkarak halkı selâmlaması.

31 Ocak 1937 – Şevket Süreyya Aydemir'in dönemin çok okunan Tan gazetesinde yazısı; “**Ormansızlaşan Türkiye'den, yeşil Türkiye'ye!**”(Atatürk'ün Yeşil Cennet Türkiye gayesinin anlaşılması için okunması gereken bir yazıdır.) (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

1 Şubat 1937 – Atatürk'ün, Hatay davasının başarılmaması nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin teşekkürlerini ileten Meclis Başkanı Abdülhalik Renda'ya cevabı: “Hatay mukadderatının tespitini memnuniyete değer görmüş olan büyük Kamutay'ın hakkımızda taltif kararı vermiş olduğunu bildiren telgrafınızı memnuniyetle aldım. Teşekkür ve minnetlerimi bildirmekle bahtiyar olduğumun Kamutay'a arz edilmesini dilerim.”

3 Şubat 1937 – Atatürk'ün, öğleye, doğru otomobille Bakırköy'e kadar bir gezinti yapması, gece Gardenbar'ı şereflendirmesi.

4 Şubat 1937 – İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi açıldı.

5 Şubat 1937 – Altı ok, Anayasa'ya girdi. (T.B.M.M'de görüşülerek, kabul edilen "Teşkilat-ı Esasiye Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun" la altı ilke de Anayasa'ya alındı. Malatya milletvekili İsmet İnönü ve altı arkadaşının önerdiği değişiklik, ikinci maddeyi şu biçime soktu : "Türkiye Devleti Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Laik ve İnkılapçısıdır.")

5 Şubat 1937 – 1924 anayasasında 5 Şubat 1937'de değişiklik yapılması ve altı ilkenin Türkiye Cumhuriyeti'nin özellikleri olarak Anayasada yer alması. (Atatürk ve CHP'nin saklı tarihi, Ali Kuzu)

5 Şubat 1937 – Anayasanın birinci maddesindeki "Türk devletinin dini İslam'dır" ibaresi yerine "Türk Devleti'nin laik olduğu" ibaresi yazıldı. (Atatürk ve demokratik Türkiye, Halil İnalcık)

6 Şubat 1937 – Atatürk'ün, gece Güneş Kulübü'ne gidişi, daha sonra saat 24.00'de Pera Palas'ta Türk Hava Kurumu'nun düzenlediği baloyu şereflendirmesi.

8 Şubat 1937 – T.B.M.M'de "Orman Kanunu" kabul edildi.

12 Şubat 1937 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Başbakan İsmet İnönü, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Araş ve Sağlık Bakanı Dr. Refik Saydam'ı kabulü.

12 Şubat 1937 – Atatürk'ün, [Selanik](#)'te doğduğu evin, sahibinden satın alındığını ve kendi emirlerine verilmesinin kararlaştırıldığını bildiren- Selanik Belediye Başkanı Marcuriu'ye teşekkür telgrafı.

13 Şubat 1937 – Atatürk'ün doğduğu evin anahtarlarının, Selanik Türkiye Cumhuriyeti Konsoloslukuna teslimi. (Selanik T.C. Konsolosluk Arşivi). Atatürk'ün Selanik'te doğduğu ev Selanik Belediyesi'nce satın alınarak Atatürk'ün buyruğuna verildi.

13 Şubat 1937 – Anayasanın 74 ncü maddesine şu fıkra eklendi; "**Çiftçiyi toprak sahibi yapmak** ve ormanları devlet tarafından idare etmek için istimlak olunacak arazi ve ormanların istimlak bedelleri ve bu bedellerin ödenmesi sureti özel kanunlarla tayin edilir." (1934-1938 yılları arasında 90 bin aileye 3 milyon dönüm toprak dağıtıldı. 1923 – 1938 tarihleri arası bu rakam toplam 246.431 aileye, ve 9.983.750 dekar rakamına ulaştı.) (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

15 Şubat 1937 – Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın, Selanik'te Atatürk'ün doğduğu [evi](#) ziyareti.

19 Şubat 1937 – Atatürk'ün, saat 12.00'de Florya'ya gidişi, öğle yemeğini burada yedikten sonra akşam Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

19 Şubat 1937 – Atatürk'ün evi Selanikli Serabini isimli Türkiye'den mübadil Rum sahibinden Selanik belediyesince alındı. Ancak ev 19 Şubat 1937'de boşaltılabildi ve anahtarları Selanik Başkonsolosuma teslim edildi. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

23 Şubat 1937 – Atatürk'ün, Halkevlerinin 5. kuruluş yıldönümü nedeniyle, kendisine gönderilen saygı ve bağlılık telgrafına cevabı: "...Halkevlerine başarılar dilerim."

23 Şubat 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra motorla Boğaziçi ve Haliç'te bir gezinti yapması, akşamüzeri Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

27 Şubat 1937 – Mustafa Kemal, Balkan ittifakına dâhil devletlerin dışişleri bakanları şerefine Çankaya'da Hariciye köşkünde verdiği yemek ve suareye burnu kanadığı için geç gelir. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

28 Şubat 1937 Meteoroloji Genel Müdürlüğü kuruldu.

28 Şubat 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra Heybeli vapuruyla Yalova'ya kadar bir gezinti yapması, gece Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

6 Mart 1937 – Atatürk'ün, gece Gardenbar'ı şereflendirmesi.

7 Mart 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra motorla Heybeliada, Büyükkada, Kadıköy ve Boğaziçi yönünde bir gezinti yapması.

9 Mart 1937 – Atatürk'ün, akşam trenle İstanbul'dan Ankara'ya hareketi.

10 Mart 1937 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

12 Mart 1937 – Atatürk'ün, saat 16.30'da Türk Dil Kurumu'na gelişi, dil çalışmalarına başkanlık yapışı, saat 23.00'de Çankaya'ya dönüşü.

13 Mart 1937 – Atatürk'ün, I. Çekirdeksiz Üzüm Millî Kongresi'nin saygı ve bağlılık telgrafına cevabı: "İhracat ürünlerimiz arasında önemli bir yeri olan kuru üzümün standart tiplerini tespit için toplanan kongrenin yüksek hislerini bildiren telgrafı büyük memnuniyetle aldım. Teşekkür eder, değerli çalışmanızda verimli başarılar dilerim."

15 Mart 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da Japon Büyükelçisi Toshihiko Taketomi'nin güven mektubunu kabulü.

16 Mart 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da İngiltere Büyükelçisi Percy Loraine ve Mısır Büyükelçisi Mofty El-Gazaerly'i kabulü.

17 Mart 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da Romanya Dışişleri Bakanı Antonesco'yu kabulü.

17 Mart 1937 – Atatürk'ün, gece Romanya Dışişleri Bakanı Antonesco şerefine Ankara Palasla verilen ziyafette konuşması: "...Milletler gam ve keder bilmemelidir. Şeflerin vazifesi, hayatı neşe ve şevkle karşılamak hususunda milletlerine yok göstermektir! Bütün insanlığın varlığını kendi şahıslarında gören adamlar mutsuzdur. Herhangi bir şahsın, yaşadıkça memnun ve mesut olması için lâzım gelen şey, kendisi için değil, kendisinden sonra gelecekler için çalışmaktır. Hayatta tam zevk ve mutluluk, ancak gelecek nesillerin şerefi, varlığı, mutluluğu için çalışmakta bulunabilir."

21 Mart 1937 – TBMM'de 1935'te kabul edilen Tunceli Kanunu'ndan sonra bölgede özellikle karakol, yol ve köprü inşaatlarına karşı çıkan aşiretler Nevroz gecesi ayaklanma başlattı. Ordu birlikleri isyanı bastırmak üzere bölgede harekâta başladı.

26 Mart 1937 – Atatürk'ün, Bursalı gençlerin Ankara Halkevi'nde tertipledikleri geceyi şereflendirmesi ve gençlere hitabı: "...Gençler, benim gelecekteki emellerimi gerçekleştirmeyi üstlenen gençler! Bir gün bu memleketi sizin gibi beni anlamış bir gençliğe bırakacağımdan dolayı çok memnun ve mesudum. Buna cidden sevinmekteyim. Fakat, beraber yaşadığımız müddetçe benim hedefime yürümenizi hepinizden istemek, yasal bir hakkım olarak tanınmalıdır." [Kocatürk]

29 Mart 1937 – Türk dil kurumu **ceyp ve teceyp** kelimelerinin Türkçe karşılıklarının bulunması için para ödüllü yarışma tertip etti. Yarışma bu tarihte sonuçlandı ve buna göre **ceyp=sinüs, teceyp=cosinus** olarak belirlendi. Kazanan yarışmacıya parası ödendi.

30 Mart 1937 – Atatürk'ün, Amerika'da Tylers Okulu'nda meydana gelen patlama ve can kaybı nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Roosevelt'e başsağlığı telgrafı.

30 Mart 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri kız kardeşi Makbule Hanım'ın kaldığı köşke gelişi, bir süre dinlendikten sonra ayrılışı.

31 Mart 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Çubuk Barajı'na kadar bir gezinti yaptıktan sonra Çankaya'ya dönüşü.

31 Mart 1937 – Atatürk Çankaya köşkünde sinüs ve cosinüs terimlerinin gelişimini 'söğüt dalları' ile anlattı. Bu açıklamanın anısı olmak üzere bu sahne bronz levhaya döküldü ve levha Türk Dil Kurumunda sergilendi. Levha halen TDK genel binasındadır.

3 Nisan 1937 – Karabük demir ve çelik fabrikasının temeli Başbakan İnönü tarafından atıldı.

3 Nisan 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Çubuk Barajı'na kadar bir gezinti yapması.

4 Nisan 1937 – Konya Ereğli'de Sümerbank dokuma ve bez fabrikası işletmeye açıldı.

6 Nisan 1937 – Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Roosevelt'in, Cumhuriyet Türkiye'si ile ilgili bir filmi Beyaz Saray'da seyretmesi üzerine Atatürk'e, teşekkür ve tebrikleriyle beraber, kendisiyle buluşma fırsatını ümit ettiğini bildiren mektubu.

7 Nisan 1937 – Türkiye – Mısır dostluk, ikamet ve tabiiyet antlaşması yapıldı.

7 Nisan 1937 – Türkiye ve Mısır arasında "Bozulmaz Barış ve Samimi ve Daimi Dostluk Anlaşması" imzalandı.

9 Nisan 1937 – Atatürk'ün, Belgrad'a gidecek olan Başbakan İsmet İnönü'yü saat 19.30'da, Ankara istasyonundan İstanbul'a uğurlaması.

11 Nisan 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Keçiören'e kadar bir gezinti yapması.

12 Nisan 1937 – Şair-i âzam diye ünlenmiş Abdülhak Hamit Tarhan İstanbul'da öldü.

13 Nisan 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da İngiliz Generali Townshend'in eşi Madam Townshend'i kabulü.

15 Nisan 1937 - Selaların kaldırıldığı, diyanet işleri reisliğinin, yazısı ile valiliklere bildirildi.

17 Nisan 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri Ergazi köyüne gelerek Çakırlar Çiftliği'ni gezmesi.

18 Nisan 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Çubuk Barajı'na kadar bir gezinti yapması.

22 Nisan 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra Gazi Orman Çiftliği'ne gidişi, dönüşte İsmet İnönü'nün köşküne uğrayarak akşam Çankaya'ya gelişi.

23 Nisan 1937 – İstanbul'da, Yedek Subay Okulu'nda Atatürk Anıtı'nın açılış töreni. İstanbul Yedek Subay Okulu'nda (Harbiye) Atatürk Anıtı açıldı.

23 Nisan 1937 – Atatürk'ün, veda ziyaretinde bulunan Sovyet Büyükelçisi Karahan'ı kabulü.

24 Nisan 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan İsmet İnönü'yü kabulü.

25 Nisan 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri İsmet İnönü'nün köşküne gidişi, bir süre kaldıktan sonra Çankaya'ya dönüşü.

26 Nisan 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da Irak Dışişleri Bakanı Naci Elasil'i Kabulü.

27 Nisan 1937 – Atatürk'ün, Çankaya Köşkü'nde Irak Dışişleri Bakanı Naci Elasil şerefine verilen çay ziyafetinde bulunması.

28 Nisan 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri Ankara Numune Hastanesi'ni ziyareti, akşam kız kardeşi Makbule Hanım'ın kaldığı köşke gelişi ve akşam yemeğini burada yemesi.

29 Nisan 1937 – Atatürk'ün Selanik başkonsolosumuz vasıtasıyla Atina belediye bakanına ve Makedonya genel valisine verilmek üzere teşekkürlerini ve fotoğrafını göndermesi. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

2 Mayıs 1937 – Diş hekimi Sami Günzberg Çankaya Köşkünde Atatürk'ün diş ve protezlerini muayene etti. (Sonsuza Yolculuk, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

3 Mayıs 1937 – Türk Hava kuvvetlerine bağlı uçak filosu Dersim'e (Tunceli) askeri harekate başladı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

4 Mayıs 1937 – Dersim isyanı büyüyünce Ankara'da Atatürk'ün ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın da katıldığı gizli bir toplantı yapılması. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

4 Mayıs 1937 – Atatürk'ün Cumhurreisi olarak başkanlık ettiği hükümet toplantısında, Tunceli'de ayaklanmacılara karşı daha etkili saldırılarda bulunulmasını, köylerdeki halkın toplanarak başka yerlere nakledilmesini ve daha başka önlemlerin alınmasını içeren "Tunceli Tenkil Harekâtı" kararları alındı.

4 Mayıs 1937 – Türkiye Cumhuriyeti Genelkurmay Başkanlığı " Atatürk başkanlığındaki toplantı kararlarını içeren uyarı bildirimlerini" uçaklarla Dersim bölgesine attı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

4 Mayıs 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra Ankara Numune Hastanesi'ni ziyareti, dönüşte İsmet İnönü'nün köşküne, daha sonra Genelkurmay Başkanlığı'na uğraması.

7 Mayıs 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da Genelkurmay Başbakanı Mareşal Fevzi Çakmak'ı kabulü.

11 Mayıs 1937 – Atatürk'ün, Ankara Halkevi'nde Cevat Abbas Gürer'in "Atatürk ve 19 Mayıs" konulu konferansını takiben Halkevi'ne gelişi ve halkoyunlarını izleyişi.

11 Mayıs 1937 – Atatürk, çiftlik ve mülklerinin devrine ait resmi belgeleri imzalamak için Orman Çiftliği içindeki Marmara Köşküne geldi.

12 Mayıs 1937 – Atatürk'ün, Hindenburg balonunun karaya inerken patlaması sonucu meydana gelen can kaybı nedeniyle Almanya Cumhurbaşkanı Adolf Hitler'e başsağlığı telgrafı.

15 Mayıs 1937 – Atatürk'ün, Ankara Hukuk Fakültesi son sınıf öğrencilerinin Halkevi'nde verdikleri çay nedeniyle Adalet Bakanı Şükrü Saraçoğlu tarafından kendisine çekilen saygı ve bağlılık telgrafına cevabı: “Bana gösterilen temiz ve samimî hisleri bildiren telgrafınızı memnuniyetle aldım. Teşekkür eder ve Ankara Hukuk Fakültesi'ne ışıklı yolunda daima ilerlemeler ve başarılar dilerim.”

15 Mayıs 1937 – Atatürk'ün, Mamak Baruthanesi'ndeki patlama nedeniyle üzüntülerini bildiren Fransa Cumhurbaşkanı Albert Lebrun'a teşekkür telgrafı.

17 Mayıs 1937 – Atatürk'ün, İngiltere Kralı VI. George'un taç giyme töreni nedeniyle tebrik telegafı.

19 Mayıs 1937 – İngiltere Kralı VI, George'un, doğum yıldönümü nedeniyle Atatürk'e tebrik telgrafı: “Doğum gününüzün yıldönümü nedeniyle Ekselânsınız'a kalbî tebriklerimi ve aynı zamanda sıhhat ve uzun ömürler temennilerimi takdim ile samimî bir zevk duyarım.”

21 Mayıs 1937 – Atatürk'ün, 19 Mayıs 1937 günü Ankara Stadyumu'nda yapılan tören nedeniyle milletin sevgi ve bağlılık duygularını ileten içişleri Bakanı ve C.H.P. Genel Sekreteri Şükrü Kaya'ya teşekkür telgrafı: “...19 Mayıs gününün yıldönümünde Ankara Stadyumu'nda toplanan muhterem yurttaşların ve bilinçli ve gürbüz gençliğin yüksek ve kalbî hislerini bildiren telgrafınızı büyük sevinçle aldım. Teşekkür eder ve Türk'ün, sınırı olmayan yükselme ve ilerlemesinde daima başarılar dilerim.”

21 Mayıs 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ı kabulü.

24 Mayıs 1937 – Atatürk'ün, doğum yıldönümünü tebrik eden İngiltere Kralı VI. George'a teşekkür telgrafı.

25 Mayıs 1937 – Malatya bez fabrikasının temeli atıldı.

26 Mayıs 1937 – Atatürk'ün, Başbakan İsmet İnönü şerefine Atina'da verilen ziyafet sırasında, Ankara'dan Yunan Başbakanı Metaxas'a telefonla mesajı: “Balkan Müttefik Devletlerinin, Balkanlardaki sınırları tek bir sınırdır. Bu sınıra göz dikenler, güneşin yakıcı ışınlarıyla karşılaşılır. Bundan sakınılmasını tavsiye ederim. Sınırlarımızın bir ve onu savunan kuvvetlerimizin bir ve ayrılmaz olduklarını söylemekle en büyük insanlık ve askerlik zevkini duyduğumu size bildirmekle mesudum.” General Metaxas'ın, telefonla Atatürk'e cevabı “Tamamıyla ve her zaman için aynı görüşteyiz.”

26 Mayıs 1937 – Emekli Yunan Generali Sonakos İlias'ın, Atatürk'e mektubu: “...Balkanların bir tek sınır ve cephe teşkil ettiği hakkındaki demecinizi, birleşik Balkan orduları varlığını nefsinde toplamış ve temsil etmiş olan bir komutanın canevinden yükselen bir gerçek olarak yorumluyorum. Balkan Devletlerinin bugünkü birlik ve ortaklığı ezelden beri tabî ve zorunlu bir ihtiyaçtı.”

26 Mayıs 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri Ankara Halkevi'nde sahneye konan “Ayışığı” adlı adapte çocuk operetini izlemesi ve ilgilileri kutlaması.

26 Mayıs 1937 – Atatürk Türk Maarif Cemiyeti Ankara Yenışehir Lisesi Müsamesesinde

27 Mayıs 1937 – TBMM 4. Dönem 46. Birleşiminde Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bütçesi konuşulurken söz alan İçel Milletvekili S. Fikri Mutlu, yaptığı konuşmada ilginç bilgiler veriyor: “Suriye'de yaşayan bazı kötü niyetli kişilerin güya Türkiye'de camiler kapatılıyor, camiler yıkılıyor diye

sürekli propaganda yapmakta olduklarını çok yakından işittik. Yeni Türkiye, memleketin imarı, irfanı ve daha birçok yenilikler uğrunda birçok para harcamak ihtiyacında olduğu bir devirde bulunuyor. Böyle bir devride görüyor ve anlıyoruz ki, 300 küsur bin lira yalnız camilerin tamirine (...) sarf ediliyor. Oradaki hain düşüncenin havayı bulandırmak istediği gibi Türkiye’de camilerin kapatılmamış olduğunu buradan aydınlatmak istiyorum.”Vakıflar Genel Müdürü Rüştü B. ise konuşmasında, aralarında Mimar Sinan’ın eseri Manisa’daki Muradiye Camii’nin de olduğu camilerle birlikte 4000 küsur tarihi eseri tamir ettiklerini, ancak yeterli ödenek olmadığından tamirlerin istenilen düzeyde iyi olmadığını belirtti. Kütahya Milletvekili Neşit Uluğ ise şöyle dedi: “Vakıflar Genel Müdürlüğü, sayın başbakanımızın pek yakından gösterdiği alaka ile son senelerde hakikaten çok faydalı işler gördü. Memleketin milli eserlerini teşkil eden çok kıymetli camilerimizi ve daha bazı abidelerimizi tamir etti...” (TBMM Zabıt Ceridesi, S.6. C. 18, 27 5 1937, s. 292). CHP, tarihi camilerin gelişigüzel tamir edilmemesi için 1936’da bir “fenni şartname” hazırlamıştı. Cami tamirleri bu şartnameye göre yapılıyordu. 1935’te Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün bütçesine, cami tamirleri için, 1 milyon liralık ek bütçe ayrılıyor ve bu bütçeyle öncelikle tarihi camiler tamir ediliyordu.

28 Mayıs 1937 – Atatürk’ün, murassa madalya alması nedeniyle Sabiha Gökçen’i Çankaya’da kutlaması ve gece Marmara Köşkü’ndeki sofrada söyledikleri: “Türk Hava Kurumumuzun, Gökçen’e murassa madalya vermesi, bir takdirin, bir değerbilirliğin örneğidir. Ama bizim bir tek değil, birlerce Gökçen’e ihtiyacımız olduğu unutulmamalıdır!”

29 Mayıs 1937 – Milletler Cemiyeti Konseyi bağımsız Hatay devletinin anayasasını onayladı.

29 Mayıs 1937 – Milletler Cemiyeti’nin Hatay için hazırladığı anayasa Milletler Cemiyeti konseyince kabul edildi. (Hazırlama esnasında Türk ve Fransız görüşleri alınmıştı.) Aynı gün Türkiye ve Fransa arasında Hatay’ın bütünlüğü anlaşması imzalandı. (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

29 Mayıs 1937 – Türkiye ile Fransa arasında “Sancak”ın (Hatay) Tamamiyet-i Mülkiyesini Tekeffül eden Antlaşma” ile “Türkiye – Suriye Hududunun Teminine dair Antlaşma ve Müşterek Beyanname ve Beyannameye bağlı Protokol” Cenevre’de imzalandı.

30 Mayıs – 8 Haziran 1937 – Ürdün Kralı Abdullah’ın, Türkiye’ye yaptığı ziyaret.

31 Mayıs 1937 – Atatürk’ün, Çankaya’da Ürdün Kralı Abdullah’ı kabulü.

31 Mayıs 1937 – Atatürk’ün, saat 19.00’da Ankara Palas’a gelerek Ürdün Kralı Abdullah’ın ziyaretini iade ettiği.

31 Mayıs 1937 – Atatürk’ün, gece Ürdün Kralı Abdullah şerefine verilen suarede bulunuşu.

1 Haziran 1937 – Atatürk’ün, Çankaya’da Sovyet Büyükelçisi Karsky’nin güven mektubunu kabulü.

3 Haziran 1937 – Ertuğrul gemisi şehitleri anısına Japonya’da dikilen anıt açıldı.

3 Haziran 1937 – Atatürk’ün, öğle zamanı otomobille Gazi Orman Çiftliği’ne kadar bir gezinti yapması, dönüşte İsmet İnönü’nün köşküne uğraması.

4 Haziran 1937 – Orman Genel Müdürlüğü kuruldu.

4 Haziran 1937 – Atatürk’ün, akşam trenle Ankara’dan İstanbul’a hareketi.

4 Haziran 1937 – Atatürk'ün, Ankara'dan İstanbul'a gelişi.

4 Haziran 1937 - T.B.M.M'de "Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Kanunu" kabul edildi.

6 Haziran 1937 – Ürdün Kralı Abdullah Atatürk'ü ziyaret etti. (Atatürk'ün yanı başında, M. Kemal Ulusu)

6 Haziran 1937 – Atatürk'ün, Beylerbeyi Sarayı'nda Ürdün Kralı Abdullah'ı ziyareti.

7 Haziran 1937 – Hekimhan – Çetin demiryolu hattı işleme açıldı.

8 Haziran 1937 – Sabiha Gökçen'in, kendi kullandığı uçakla Boğaz'da İzmir vapurunun üstünde, akrobasi hareketleri yaparak Atatürk'ü uğurlaması. Atatürk'ün vapurun güvertesinden gösteriyi izlemesi.

8 Haziran 1937 – Atatürk'ün, saat 17.00'de İzmir vapuru ile İstanbul'dan Trabzon'a hareketi.

8 Haziran 1937 – Ürdün Kralı Abdullah'ın, 30 Mayıs'ta başlayan Türkiye ziyareti sona erdi.

9 Haziran 1937 - T.B.M.M'de "Ankara'da Bir Tıp Fakültesi Tesisi Hakkındaki Kanun" kabul edildi.

10 Haziran 1937 – Atatürk'ün, saat 15.00'de İzmir vapuru ile Trabzon'a gelişi ve coşkuyla karşılanması.

10-12 Haziran 1937 – Atatürk'ün Trabzon'u üçüncü ve son kez ziyareti. Atatürk, 10–12 Haziran 1937 tarihlerinde üçüncü ve son kez Trabzon'u onurlandırdığında, iki gece Köşkte kalmıştır.

10 Haziran 1937- Atatürk'ün Trabzon'a üçüncü ve son gelişleri 10 Haziran 1937 tarihine rastlar, Ege vapuru ile İstanbul'dan Trabzon'a gelen Atatürk, doğruca kendi Köşküne gelmiş, iki gecesini bu Köşk'te geçirmişti. Bu son gelişlerinde: (Mal ve Mülk bana ağırlık veriyor. Bunları milletime bağışlamakla ferahlık duyacağım. İnsanın serveti kendi manevi kişiliğinde olmalıdır. Ben büyük milletime daha çok şeyler vermek istiyorum.) diyerek, bütün mal ve mülk varlığını hazineye bağışladığını noter huzurunda tescil ettirmişti. Atatürk 12 Haziran 1937 sabahı Trabzon'dan İstanbul'a döndü.

11 Haziran 1937 – **Atatürk, bütün çiftliklerini ve mallarını millete bağışladığını** açıkladı. Atatürk, kendi tasarrufunda bulunan bütün çiftlikleri, tesisleri, demirbaşları ve hayvanlarıyla devlete bağışladı. Atatürk, Trabzon'da yaptığı açıklamada çiftliklerini, içindeki bütün gayri menkulleriyle birlikte millete bağışladığını açıkladı.

11 Haziran 1937 – Atatürk'ün, Trabzon'da otomobille şehri gezmesi, Vilâyet Konağı'nı, Halkevi'ni, Parti Merkezi'ni, Belediye'yi, Komutanlığı ziyaretleri ve halkın gösterdiği büyük sevgi nedeniyle Başbakan İsmet İnönü'ye telgrafı: "...Bu kadar saygı ve bağlılık ifade eden millî heyecan karşısında bir naçiz kalbin durmaması, yine o millî heyecanın verdiği kuvvet sayesinde ancak mümkün olabilmiştir!"

11 Haziran 1937 -Trabzon'dan başbakanlığa resmi yazı gönderdi, sahibi olduğu tüm taşınmazları Hazine'ye bağışladı. (Kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

11 Haziran 1937 – Atatürk'ün, Başbakanlığa, bütün çiftliklerini ve mallarını hazineye bağışladığını bildiren telgrafı: "...Kullanma yetkim altındaki bu çiftlikleri, bütün tesisleri, hayvanları ve demirbaşları

ile beraber, hazineye hediye ediyorum. Gereken kanunî işlemin yapılmasını dilerim.” (Resmî işlemler 11 Mayıs 1938 günü tamamlanarak Atatürk tarafından imzalanmıştır).

11 Haziran 1937 – Atatürk’ün, Trabzon’da gece şerefine verilen gardenparti’de bulunuşu. [Kocatürk]

12 Haziran 1937 – Atatürk’ün, modern çiftliklerini devlete bağışlaması.

12 Haziran 1937 – Atatürk’ün sabah Trabzon’dan İstanbul’a döndü. Atatürk’ün, sabah 5.30’da İzmir vapuruyla Trabzon’dan İstanbul’a hareketi.

12 Haziran 1937 – Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin, “Çiftliklerini hazineye bağışlaması nedeniyle Atatürk’e Meclisin samimî hislerinin ve teşekkürlerinin sunulması” kararı.

12 Haziran 1937 – Atatürk, 12 Haziran 1937’de bir vasiyet mektubuyla örnek çiftliklerini Hazine’ye bıraktı. 11 Mayıs 1938’de Ankara Ulus Matbaası ile eşyalarını ve civarındaki bir arsayı CHP’ye bağışladı. 5 Eylül 1938 tarihli vasiyetiyle de İş Bankası’ndaki nakit, hisse senetleri ve Çankaya’daki menkul ve gayrimenkullerini CHP’ye bıraktı.

13 Haziran 1937 – Atatürk’ün, çiftliklerini hazineye bağışlaması nedeniyle millet ve Meclis adına kendisine teşekkür telgrafı çeken Başbakan İsmet İnönü’ye cevabı: “...Söz konusu olan hediye, yüksek Türk milletine benim asıl vermeyi düşündüğüm hediye karşısında hiçbir kıymete sahip değildir. Ben, gerektiği zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim!”

13 Haziran 1937 – Atatürk’ün, çiftliklerini hazineye bağışlaması nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin samimî hislerini ve teşekkürlerini bildiren telgrafına cevabı: “Yapılan bir vazifedir!”

13 Haziran 1937 – Atatürk’ün, İzmir vapuru ile Trabzon’dan İstanbul’a gelişi.

13 Haziran 1937 – Sabiha Gökçenin, kendi kullandığı uçakla Boğaz’ın girişinde, akrobasi hareketleri yaparak İzmir vapurunu karşılaması, Atatürk’ün güverteden gösteriyi izlemesi.

13 Haziran 1937 – Atatürk’ün, gece Dolmabahçe Sarayı’nda -davet ettiği- Münir Nurettin Selçuk’un konserini izlemesi.

13 Haziran 1937 – Mustafa Kemal’in İsmet İnönü’ye yazdığı mektuptan; “ ... **ben gerektiği zaman, en büyük armağanım olmak üzere Türk Milletine canımı vereceğim.**” (Atatürk ve CHP’nin saklı tarihi, Ali Kuzu)

14 Haziran 1937 – Hatay’ın Bağımsızlık Antlaşması Büyük Millet Meclisi tarafından onaylandı.

15 Haziran 1937 – İş Kanunu yürürlüğe girdi.

17 Haziran 1937 – “Kadıköy Su Şirketi”nin satın alınmasına dair sözleşme imzalandı.

18 Haziran 1937 – İsmet İnönü, savunma bakanı Recep Saydam, Kazım Özalp, Jandarma genel komutanı Naci Tınaz ile birlikte Elazığ’a gitti. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

19 Haziran 1937 – Atatürk’ün, Sakarya motoruyla İstanbul’dan Yalova’ya gelişi.

20 Haziran 1937 – Atatürk’ün, akşamüzeri Baltacı ve Millet Çiftliklerine gidişi, akşam Yalova’daki köşke dönüşü.

20 Haziran 1937 – Ürdün Kralı Abdullah'ın, 30 Mayıs – 8 Haziran 1937 tarihleri arasında Türkiye'ye yaptığı ziyaret nedeniyle Atatürk'e teşekkür mektubu.

22 Haziran 1937 – Atatürk'ün, Yalova'da -isteği üzerine- Yalova Kaplıcası Başhekimi Dr. Nihat Reşat Belger tarafından muayenesi (bu muayenede dikkate değer bir bulgu tespit edilmemiştir). [Kocatürk]

22 Haziran 1937 – Diş hekimi Sami Günzberg Çankaya Köşkünde Atatürk'ün diş ve protezlerini muayene etti. (Sonsuza Yolculuk, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

23 Haziran 1937 – Atatürk'ün, İbn-i Sina'nın 900. doğum yıldönümü nedeniyle Türk Tarih Kurumu tarafından düzenlenen törende kendisine gönderilen saygı telgrafına cevabı: "...Törende bana karşı gösterilmiş olan temiz ve yüksek hislerden duygulandım. Teşekkür eder ve Türk ilim adamlarına daimî başarılar dilerim."

25 Haziran 1937 – Atatürk'ün, Yalova'dan Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

28 Haziran 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'ndan Florya'ya gidişi ve geceyi burada geçişi.

1 Temmuz 1937 – Toprakkale, İskenderun, Fevzipaşa – Meydanı ekber demiryolları devletleştirildi.

1 Temmuz 1937 – İslâhiye demiryolu hattı işletmeye açıldı.

1 Temmuz 1937 – Fevzipaşa meydanı Ekber demiryolu işleme açıldı.

3 Temmuz 1937 – Atatürk'ün, Ürdün Kralı Abdullah'ın 20 Haziran 1937 tarihli teşekkür mektubuna cevabı: "Emin olabilirsiniz ki, burada bırakmış olduğunuz hatıra, size karşı olan dostluk ve kardeşlik duygularımızı bir kat daha kuvvetlendirmiştir."

4 Temmuz 1937 – Türkiye ve Fransa arasında dostluk anlaşması imzalandı.

7 Temmuz 1937 – İngiltere hükümeti Filistin'in üçte ikisini Araplara, üçte birini Yahudilere bırakmayı öneren Peel Raporunu yayımladı.

8 Temmuz 1937 – Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Tahran'da Sadabat Paktı'nın imzalanması. Türkiye ile İran, Irak ve Afganistan arasında saldırmazlık paktı ("Sadabat Paktı") imzalandı.

8 Temmuz 1937 – 2 Ekim 1935'te parafe edilen üçlü dostluk anlaşması bu tarihte Afganistan'ın da katılımıyla dördü olarak Tahran'da Sadabat Sarayı'nda (Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında) "**Sadabat paktı**" adıyla imzalandı. (Süresi 5 yıldır. Saldırmazlık, dostane ilişkiler, sınırlara riayet, düşmanlığı engelleme konularını içeriyordu.) (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

8 Temmuz 1937 – Tahran'da Sadabat Paktı imzalandı. (3 Ekim 1935 tarihinde Cenevre'de Türkiye, İran ve Irak arasında bir anlaşma paraf edilmişti. Daha sonra bu ittifaka Afganistan'da katıldı. Sadabat Paktı Ortadoğu'da Müslüman ülkeler arasında imzalanan ilk dayanışma anlaşmasıydı.)

8 Temmuz 1937 – İtalya'nın Habeşistan'ı ilhakı üzerine, Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında **Sadabat Paktı** adı verilen bir saldırmazlık paktı imzalandı.

8 Temmuz 1937 – İran Şahı Rıza Pehlevi'nin, Sadabat Paktı'nın imzalanması nedeniyle Atatürk'e tebrik telgrafı: "...Bundan sonra çözülmeyen bir bağ ile bağlanmış olan memleketlerimiz, bu olay yolu ile samimî ve verimli işbirliklerini barışın hizmetine koyabileceklerdir."

8 Temmuz 1937 – Atatürk'ün, İran Şahı Rıza Pehlevi'nin 8 Temmuz 1937 tarihli telgrafına cevabı: "...Memleketlerimizin, barış idealinde müşterek bir eseri olan bu antlaşmanın hepimiz için ve dünya barışı için kutsal olmasını dilerim."

9 Temmuz 1937 – Atatürk'ün evinin tapu senedinin Atatürk'e Atina'daki Türk Büyükelçiliği vasıtasıyla gönderilmesi. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

9 Temmuz 1937 – Altı Ok'un Anayasa'ya girmesi. Atatürk'ün, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Roosevelt'in 6 Nisan 1937 tarihli mektubuna cevabı: "...Sizinle bir an evvel buluşmak benim de samimî arzum olduğundan sevimli ve kuvvetli şahsiyetinizi Türkiye'de selâmlayacağım günü sabırsızlıkla bekliyorum!" [Kocatürk]

10 Temmuz 1937 – Atatürk'ün, Sadabat Paktı'nın imzası nedeniyle tebrik telgrafı gönderen Irak Kralı Gaziyülevvel'e cevabı: "Birbirine kardeşlik ve dostluk bağlarıyla bağlı dört devletin dünya barışı yolunda verimli bir işbirliğini temin edecek olan bu antlaşmayı memleketlerimiz için çok hayırlı bir eser telâkki eder, hepimize uğurlu olmasını dilerim."

10 Temmuz 1937 – Atatürk'ün, Sadabat Paktı'nın imzası nedeniyle tebrik telgrafı gönderen Afganistan Kralı Muhammet Zahir Han'a cevabı: "Dört kardeş millet arasında mevcut en sıkı dostluk bağlarını bir kat daha pekiştirerek cihan barışının esaslı desteklerinden birisini oluşturan bu önemli eserin, milletlerimizin barışseverliği sayesinde meydana gelmiş olması, hepimiz için iftihar gerektiren bir olaydır." [Kocatürk]

13 Temmuz 1937 – Fransa, Hatay'ın bağımsızlığını resmen ilan etti. (4 Temmuz 1938 – Türk-Fransız ikili antlaşması Ankara'da imzalandı).

14 Temmuz 1937 – Yeni ithalat rejimi başladı.

15 Temmuz 1937 – Atatürk'ün, Florya'dan otomobille Yakuplu köyü ve Angurya çiftliğine kadar bir gezinti yapması ve akşam Florya'ya dönmesi.

17 Temmuz 1937 – Atatürk'ün, demiryolunun Zonguldak'a ulaşması nedeniyle Vali'nin halkın saygı ve teşekkürlerini sunan telgrafına cevabı.

17 Temmuz 1937 – Cumhurbaşkanı Atatürk, Florya'da.

19 Temmuz 1937 – Atatürk'ün, İtalyan bilgini Marconi'nin ölümü nedeniyle ailesine başsağlığı telgrafı: "Bütün insanıyet, uğradığınız kaybı acı bir şekilde hissetmektedir!"

22 Temmuz 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri Florya'dan hareketle Kılıç Ali'nin evine gidişi, akşam Florya Köşkü'ne dönüşü.

25 Temmuz 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri Florya'dan yatla Moda'ya geçerek deniz yarışlarını izlemesi, gece Moda Deniz Kulübü'nün balosunu şerefliendirmesi, tekrar Florya'ya dönüşü. [Kocatürk]

2 Ağustos 1937 – İzmir'de bir petrol deposunda yangın: 17 işçi yandı.

7 Ağustos 1937 – Atatürk'ün, Florya'dan hareketle akşamüzeri Halkalı Ziraat Okulu'nu ziyareti, akşam tekrar Florya'ya dönüşü.

7 Ağustos 1937 – Atatürk Halkalı Ziraat Mektebi (Tarım Okulu)'nde

10 Ağustos 1937 – Atatürk'ün, Florya'dan hareketle Büyükçekmece yakınında Mimar Sinan köyünü ziyareti, gece tekrar Florya'ya dönüşü.

11 Ağustos 1937 – Atatürk'ün, Florya'dan hareketle saat 17.00'de İskeçe çiftliğine gidişi, akşam tekrar Florya'ya dönüşü.

16 Ağustos 1937 – Atatürk'ün, akşam Florya istasyonundan trenle Çerkezköy'e hareketi, geceyi Çerkezköy'de trende geçirmesi.

16 Ağustos 1937 – Hekimhan – Çetinkaya demiryolu hattı hizmete açıldı.

17 Ağustos 1937 – Atatürk'ün, Çerkezköy yakınlarında askerî manevraları izlemesi, Lüleburgaz ve Çorlu'da askerî kuruluşları ziyareti , akşam saat 21.10'da Çorlu'dan trenle Florya'ya hareketi.

17/18 Ağustos 1937 – Atatürk'ün, saat 2.30'da Çorlu'dan Florya'ya gelişi.

18 Ağustos 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra Florya'da denize girişi, saat 20.00'de Florya istasyonundan trenle tekrar Çerkezköy'e hareketi, saat 23.00'te Çerkezköy'e gelişi.

19 Ağustos 1937 – Atatürk'ün, öğleden önce ve öğleden sonra Çerkezköy yakınlarındaki askerî manevraları izlemesi.

19 Ağustos 1937 – Atatürk Tekirdağ Çerkezköy'de, Trakya Manevralarını izledi. (İsmet İnönü ile birlikte)

20 Ağustos 1937 – Atatürk'ün, öğleden önce, Çerkezköy yakınındaki askerî manevraları izlemesi, öğleden sonra Çerkezköy'den trenle Florya'ya hareketi, saat 17.30'da Florya'ya gelişi.

26 Ağustos 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri Florya'dan hareketle Kılıç Ali ve Salih Bozok'un evlerine uğrayışı, gece Florya Köşkü'ne dönüşü.

28 Ağustos 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na gelişi, Başbakan İsmet İnönü ve Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ı kabulü, tekrar Florya'ya dönüşü.

1 Eylül 1937 – Bükreş'te toplanan 17 nci Uluslararası Antropoloji ve Prehistorya kongresinde Türk Tarih Kurumu Başkanı H.R. Tankut'un "Maya alfabesi ve Mayaların Türk menşei" konulu bir tebliğ sunması.

1 Eylül 1937 – Atatürk'ün, akşam Sarıyer'de Canlılık Gazinosu'na gelişi ve yemeği burada yemesi.

2 Eylül 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri Acar motoruyla Florya'dan hareketle Büyükkada'da Anadolu Kulübü'ne gelişi, gece Florya'ya dönüşü.

5 Eylül 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri Acar motoruyla Adalar yönünde bir gezinti yapması, Büyükkada'ya uğraması, geceyi motorda geçirmesi.

6 Eylül 1937 – Atatürk'ün, saat 9.30'da Acar motorundan Florya Köşkü'ne geçişi.

6 Eylül 1937 – Atatürk'ün, saat 17.30'de Yeşilköy Hava Alanı'na gelerek, Bükreş'teki Uluslararası Arkeoloji Kongresi'nden dönen Afet (İnan) Hanım'ı karşılaması.

10 Eylül 1937 – Dersim isyanı lideri Seyit Rıza Erzincan'da yakalandı. (yargılamadan sonra o dahil 11 kişi idam edildi.) (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

12 Eylül 1937 - Tunceli'de olay çıkaran Seyit Rıza ve arkadaşları teslim oldu.

12 Eylül 1937 – Mart'ta başlayan ayaklanmanın önderlerinden Seyit Rıza Erzincan'da teslim oldu. Dersim isyanının elebaşı Seyit Rıza teslim oldu: yargılama sonucu 15 Kasım'da idam edildi.

14 Eylül 1937 – Akdenizde korsanlık hareketlerine karşı alınacak ortak önlemler hakkında Türkiye – İngiltere – Fransa – Rusya – Romanya – Bulgaristan – Yunanistan – Yugoslavya – Mısır ve Arnavutluk arasında “Nyon Sözleşmesi”nin imzalanması.

14 Eylül 1937 – Nyon Sözleşmesi'nin imzalanmasını takiben Atatürk'ün İstanbul'dan Ankara'da bulunan Başbakan İsmet İnönü'ye telgraf notu: “Nyon Konferansı'nda imza ettiğimiz sözleşmenin, Türkiye Devleti'nin çok beklediği yüksek faydaları temin eder nitelikte olduğunu size temin ederim; bütün sonuçlarıyla.”

14 Eylül 1937 – Atatürk'ün, gece, Nyon Sözleşmesi'ni tetkik ve tasdik üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni 18 Eylül 1937 günü olağanüstü toplantıya davet edişi. (Olağanüstü toplanan T.B.M.M., Nyon Antlaşması'm onaylamıştır). [Kocatürk]

15 Eylül 1937 – Atatürk'ün, Florya Köşkü'nde Prof. Pittard'ı kabulü, dil ve tarih konuları üzerinde görüşmesi.

16 Eylül 1937 – Atatürk'ün, saat 17.00'de otomobille Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na gelişi, saat 18.00'de Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ı kabulü.

16 Eylül 1937 – Atatürk'ün, akşam trenle İstanbul'dan Ankara'ya hareketi.

17 Eylül 1937 – Atatürk'ün, İstanbul'dan Ankara'ya gelişi.

17 Eylül 1937 – Çankaya'da akşam sofrada, Atatürk ile İsmet İnönü arasında bir tartışma olması.

18 Eylül 1937 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille Keçiören ve Çubuk Barajı'na bir gezinti yapması, dönüşte Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne uğraması, daha sonra Marmara Köşkü'ne gelişi.

18 Eylül 1937 – Atatürk'ün, İsmet İnönü ile beraber akşam trenle Ankara Çiftlik istasyonundan İstanbul'a hareketi.

18 Eylül 1937 – Atatürk'ün, trenin hareketinden kısa bir süre sonra vagon salonunda İsmet İnönü ile yalnız görüşmesi: “..Mesai arkadaşlığımıza bir müddet ara vermemiz uygun olacaktır...” [Kocatürk]

19 Eylül 1937 – Atatürk'ün, Ankara'dan İstanbul'a gelişi.

20 Eylül 1937 – Başvekil İsmet İnönü, başbakanlıktan ayrılmak için Atatürk'ten izin istedi. İnönü'nün yerine İktisat Vekili Celal Bayar vekalet etmeye başladı.

20 Eylül 1937 – İkinci Türk Tarih Kurultayı, Dolmabahçe Sarayı'nda toplandı. Kongreye katılan ünlü antropolog Eugene Pittard Atatürk'le Florya'da uzun bir görüşme yaptı.

20-25 Eylül 1937 – İkinci Türk Tarih kongresinde Prof. İsmail Hakkı İzmirli sunduğu bildiride 'Hz. Muhammed'in Türk olabilme ihtimali' tezini anlattı, çarpıcı tezler sundu. (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

20-25 Eylül 1937 – İkinci Türk Tarih kongresinde Hz. Muhammed ve bazı İslam büyüklerinin Türklükle ilgisi üzerine çarpıcı tezler öne sürülmüştür. (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

20 Eylül 1937 – Dolmabahçe Sarayı Velihaht Dairesi'nde, Atatürk'ün de isteğiyle, Türkiye'nin ilk resim ve heykel müzesi açıldı. Atatürk, Türkiye'nin ilk resim galerisini Dolmabahçe'de açtı.

20 Eylül 1937 – Atatürk'ün, saat 10.00'da ikinci Türk Tarih Kurultayı nedeniyle Dolmabahçe Sarayı'nda düzenlenen "Tarih Sergisi"ni açışı.

20 Eylül 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra İsmet İnönü ile beraber Dolmabahçe Sarayı'nda ikinci Türk Tarih Kurultayı'nın açılışını ve çalışmalarını izlemesi.

20 Eylül 1937 – İsmet İnönü'nün, dinlenmek üzere bir buçuk ay izin alarak Başbakanlıktan ayrılması ve Ekonomi Bakanı Celâl Bayar'ın Başbakan Vekilliği'ne atanması. (İsmet İnönü'nün Başbakanlıktan istifası: 25 Ekim 1937).

21 Eylül 1937 – Atatürk'ün, Ekonomi Bakanı Celal Bayar'a mektubu: "Başbakan Malatya Mebusu İsmet İnönü, şiddetli sürmenaj [fazla çalışmanın sebep olduğu yorgunluk] neticesi olarak mutlak istirahat şeklinde izne ihtiyaç hissetmekte olduğundan bahisle tedavisini bitirebilmek üzere bir buçuk ay müddetle izin istemiş ve isteği uygun bulunarak Başbakanlık Vekâleti'ne sizin atanmanız uygun görülmüştür. Durum Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na ve kendisine bildirilmiştir."

21 Eylül 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda 2. Türk Tarih Kurultayı çalışmalarını izlemesi.

21 Eylül 1937 – Atatürk'ün, saat 19.00'da Acar motoruyla bir gezinti yapması, Florya'ya gelerek geceyi burada geçirmesi.

22 Eylül 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na gelerek 2. Türk Tarih Kurultayı'nın çalışmalarını izlemesi.

23 Eylül 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda 2. Türk Tarih Kurultayı'nın çalışmalarını izlemesi.

23 Eylül 1937 – Atatürk'ün, gece Acar motoruyla Florya'ya gelişi, geceyi burada geçişi.

24 Eylül 1937 – Atatürk'ün, Florya'da denize girişi.

25 Eylül 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na gelerek 2. Türk Tarih Kurultayı'nın son gün çalışmalarını izlemesi ve kapanış töreninde bulunması.

25 Eylül 1937 – Atatürk'ün, akşam motorla bir gezinti yaparak Florya'ya gelişi, geceyi burada geçişi.

26 Eylül 1937 – Atatürk'ün Afet İnan Hanımefendi ile akşamüzeri ikinci Türk Tarih Kurultayı'na katılan tarih öğretmenlerine Beylerbeyi Sarayı'nda verilen çayı şereflendirmesi, öğretmenlerle görüşmesi, akşam Florya'ya dönüşü.

28 Eylül 1937 – Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin, Başbakan İsmet İnönü'nün izin alması üzerine bazı gazetelerdeki asılsız haber ve yazılar üzerine bildirisini: "Türk kamuoyunun böyle hareketleri tasvip etmeyeceğine şüphe yoktur!"

29 Eylül 1937 – Atatürk'ün, 26 Eylül Dil Bayramı'nın, 6. yıldönümü nedeniyle Türk Dil Kurumu'nun saygı ve bağlılık telgrafına cevabı "...Değerli çalışmalarınızda başarılarınızın sürmesini dilerim."

29 Eylül 1937 – Atatürk'ün, akşam Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

1 Ekim 1937 – Filyos – Çatalağzı demiryolu hattı hizmete açıldı.

3 Ekim 1937 – Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile Dolmabahçe'den Yalova önlerine gelişi, buradan Derince'ye geçişi, saat 19.00'da Derince'den trenle Ankara'ya hareketi.

4 Ekim 1937 – Atatürk'ün, trenle Derince'den Ankara'ya gelişi, İsmet İnönü ve Celâl Bayar tarafından karşılanması.

5 Ekim 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da Irak Dışişleri Bakanı Tevfik Essuveydi'yi kabulü.

7 Ekim 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan Vekili Celâl Bayar, Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ı kabulü.

8 Ekim 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra trenle Ankara'dan Aydın'a hareketi.

9 Ekim 1937 – Atatürk, Nazilli'de. (Aydın)

9 Ekim 1937 – Nazilli Basma Fabrikası Atatürk tarafından açıldı. (Ekim 1937 – Nazilli Sümerbank Basma fabrikası bizzat Atatürk tarafından açıldı. Temeli 25 Ağustos 1935'te atılan fabrikanın inşası 18 ayda tamamlandı, 8 milyon liraya mal oldu. Tesiste 2500 işçi istihdam edildi. Tesis içinde; sinema ve tiyatro salonu, radyo yayını, kreş, halkevi, hamam, hastane, okul, lojman, atölye, laboratuvar ve elektrik santrali dahi vardı. (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

10 Ekim 1937 – Atatürk Ege manevralarını izledi. (Söke, Aydın)

10 Ekim 1937 – Atatürk'ün, sabah Söke bölgesinde askerî manevraları izlemesi, daha sonra Kuşadası yoluyla Çamlık'a gelişi ve bu bölgedeki askerî tatbikatı izlemesi, geceyi Çamlık'ta trende geçirmesi.

11 Ekim 1937 – Atatürk'ün, Çamlık bölgesinde askerî manevraları izlemesi ve komutanlarla görüşmesi.

11 Ekim 1937 – Atatürk'ün, Ege manevra bölgesinden ayrılırken Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak ve Manevra Komutanı Orgeneral İzzettin Çalışlar'ı kabul ederek ordu manevralarından memnun olduklarını ifade etmesi.

12 Ekim 1937 – Atatürk'ün, İsmet İnönü ile beraber Aydın'dan trenle Ankara'ya hareketi.

12 Ekim 1937 – Atatürk'ün, Aydın'dan Ankara'ya dönerken trendeki sohbet esnasında yazdırdığı notta: "...Büyük devletler arasındaki mücadele, gerginlik, düşmanlık o haldedir ki bunların arasında bulunarak bir badireye karışmak ihtimali vardır. Bu ihtimale karşı ise son derecede dikkatli, tedbirli ve soğukkanlı bulunarak, postu kurtarmaya çalışmak vaziyetindeyiz."

12 Ekim 1937 – Atatürk'ün, Aydın'dan Ankara dönerken trendeki sohbet esnasında, "yazı" kelimesinin açıklanmasıyla ilgili olarak yazdırdığı notta: "Yazı, bu Türk kelimesi, şu anlamı işaret eder: Herşey, hususiyle bir şey. O da insan zekâsının, düşüncesinin, kafasındaki geniş parlaklığın, o zekâ parlaklığının bütün buluş ve görüşlerinin, yapılarının ifadesine yarayan bir şeydir, objedir." [Kocatürk]

13 Ekim 1937 – Atatürk'ün, saat 21.10'da Aydın'dan trenle Ankara'ya gelişi.

13 Ekim 1937 – Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın, orduya genelgesi: "Ege manevrasını başlangıcından itibaren bütün ayrıntıları ile yerinde izleyen Cumhurbaşkanımız Atatürk, ordumuzun en modern silâhları pek iyi kullanmasını, komutanlarla subaylarımızın sevk ve idaredeki kabiliyet ve maharetlerini fevkalâde takdir buyurmuşlar, beraberlerinde bulunan hükümet erkânının da bu takdirlerle iştirak ettiklerini bildirmişler ve bu takdirlerin selâmları ile birlikte bütün orduya duyurulmasını emir buyurmuşlardır. Orduya gösterilen bu yüksek iltifatları, benim de göğsümü iftiharla kabartmıştır."

18 Ekim 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da İsmet İnönü, Başbakan Vekili Celâl Bayar ve içişleri Bakanı Şükrü Kaya'yı kabulü.

19 Ekim 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da Yunan Başbakanı Metaxas'ı kabulü ve Balkan Devletleri arasındaki ilişkiler hakkında uzun bir görüşme yapması.

21 Ekim 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan Vekili Celâl Bayar ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ı kabulü.

22 Ekim 1937 – Dersim bölgesinde 21 Mart gecesi başlayan ayaklanma bastırıldı. Dört yıl için çıkarılan Tunceli'nin İdaresi Hakkında Kanun, çeşitli eklerle 1947'ye kadar sürdü.

24 Ekim 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da İran Dışişleri Bakanı Sami'i'yi kabulü.

25 Ekim 1937 – İsmet İnönü'nün Başbakanlıktan çekilmesi (aynı gün Celal Bayar'ın kurduğu hükümet açıklandı). İsmet İnönü'nün Başbakanlıktan istifası ve yeni Kabine'yi Celâl Bayar'ın kuruşu. Atatürk'ün, Başbakanlıkla Celâl Bayar Kabinesinin ilk toplantısına başkanlık yapması.

25 Ekim 1937 - İsmet İnönü'nün, dinlenmek üzere bir buçuk ay izin alarak (20 Eylül 1937) Başbakanlıktan ayrılması ve Ekonomi Bakanı Celâl Bayar'ın Başbakan Vekilliği'ne atanması. (İsmet İnönü'nün Başbakanlıktan istifası: 25 Ekim 1937).

25 Ekim 1937 – İsveçli arkeolog T.J.Arne, ikinci tarih kongresinden sonra ülkesine dönünce Svenska Dugblodet adlı gazetede "Atatürk'ün Dil ve tarih teorisi" başlıklı bir makale yayınlaması. (Maalesef yazar tezi çürütmeye çalışıyordu.)

28 Ekim 1937 – Atatürk'ün, Çankaya'da Romanya Başbakanı Georges Tataresco'yu kabulü ve görüşmesi.

28 Ekim 1937 – Başbakan İsmet İnönü, Ankara'da paraşüt kulesinin açılışını yaptı.

28-30 Ekim 1937 – Atatürk Ankara’da son defa Cumhuriyet Bayramı törenlerine katıldı.

29 Ekim 1937 – Atatürk’ün, Cumhuriyet Bayramı nedeniyle saat 13.00’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde tebrikleri kabulü.

29 Ekim 1937 – Atatürk’ün, Cumhuriyetin 14. yıldönümü nedeniyle Ankara’daki geçit törenini izlemesi. (28-30 Ekim 1937 tarihleri arasında Atatürk, Ankara’da son defa Cumhuriyet Bayramı törenlerine katıldı).

29 Ekim 1937 – Atatürk’ün, geçit töreni esnasında, kendi kullandığı uçakla stadyum üzerinde akrobasi hareketleri yapan Sabiha Gökçeni, gösterilerin bitiminde şeref tribününde kutlaması ve söyledikleri: “Teşekkür ederim. Çok başarılıydın! Halk seni tek başına bu tehlikeli hareketleri yaparken görünce çok heyecanlandı. Hem heyecanlandı hem de mutluluk duyarak gururlandı!”

29 Ekim 1937 – Atatürk, Yugoslavya, Romanya, Yunanistan Genelkurmay Başkanları ile birlikte Cumhuriyet Bayramı kutlamalarına katıldı. (Ankara) (Romanya başbakanı Georges Tattaresco ile de görüştüler.)

29 Ekim 1937 – Atatürk’ün, gece Cumhuriyet Bayramı balosunda Fransa Büyükelçisi Henri Ponsot’ya sohbet esnasında söyledikleri: “...Ben toprak büyütme dileklisinde değilim: barış bozma alışkanlığım yoktur; ancak antlaşmaya dayanan hakkımızın isteyicisiyim. Onu almasam edemem. Büyük Millet Meclisi’nin kürsüsünden milletime söz verdim: Hatay’ı alacağım! Milletim benim dediğime inanır. Sözümü yerine getiremezsem onun huzuruna çıkamam, yerimde kalamam. Ben şimdye kadar yenilmedim, yenilemem; yenilsem bir dakika yaşayamam!” [Kocatürk]

30 Ekim 1937 – Ankara Gar binası törenle açıldı.

30 Ekim 1937 – İsmet Paşa’nın, Peşte karması ile Ankara karması arasındaki futbol maçını izlemek üzere öğleden sonra 19 Mayıs Stadyumu’na gelişi, stadyum’dan ayrılırken kendisine sevgi gösterilerinde bulunulması.

30 Ekim 1937 – Atatürk’ün, -İsmet İnönü’ye stadyumda sevgi gösterileri yapıldığının kendisine iletilmesi üzerine- söyledikleri: “Gördün mü büyük milleti! Kendisine hizmet edenleri işte böyle daime takdir ve hürmetle karşılar! Aferin, pek memnun oldum.” [Kocatürk]

1 Kasım 1937 – ATATÜRK’ün Türkiye Büyük Millet Meclisinin beşinci dönem üçüncü toplantı yılını açış konuşması: “... Milletimizin layık olduğu yüksek uygarlık ve refah seviyesine varmasını alıkoyabilecek hiçbir engel düşünmeye yer bırakılmadığını ve bırakılmayacağını huzurunuzda söylemekle bahtiyarım!...”

1 Kasım 1937 – Atatürk’ün, saat 17.00’de Çankaya’da Yugoslav, Romen, Yunan Genelkurmay Heyetleri şerefine bir çay vermesi.

1 Kasım 1937 – Komutan, milletvekili ve T.B.M. Meclisi Başkan Vekilliği görevlerinde de bulunan Conker’in yaşantısı 1.11.1937 günü son buldu.

1 Kasım 1937 – Atatürk; “Bu yıl içinde denizaltı gemilerimizi ülkemizde yapmayı başardık... Hava Kuvvetlerimiz için yapılmış olan üç yıllık program, büyük milletimizin yakın ve bilinçli ilgisiyle şimdiden

başarılmış sayılabilir. Bundan sonrası için bütün uçaklarımızın ve motorlarının ülkemizde yapılması ve savaş sanayimizin bu temele göre geliştirilmesi gerekir.”

1 Kasım 1937 – Atatürk, Meclis açış konuşmasında şöyle dedi: “Hava Kuvvetlerimiz için yapılmış olan üç yıllık program, büyük milletimizin yakın ve bilinçli ilgisiyle şimdiden başarılmış sayılabilir. Bundan sonrası için bütün uçaklarımızın ve motorlarının ülkemizde yapılması ve savaş sanayimizin bu temele göre geliştirilmesi gerekir...”

1 Kasım 1937 – Atatürk, 1 Kasım 1937'deki Meclis konuşmasında sadece “uçaklarımızın” değil, “motorlarının” da ülkemizde yapılmasını istemişti. (Bu doğrultuda, 1945'te Gazi Orman Çiftliği'nde THK Gazi Uçak Motoru Fabrikası kuruldu. Fabrika, 30 Ekim 1948'de açılıp üretime başladı. İlk açılışta fabrikada toplam 141 personel görev aldı. Fabrika, bina, makine ve tüm teçhizatlarıyla birlikte 9 milyon liraya mal oldu. Makineler İngiltere, Amerika ve İsviçre'den alındı. Fabrika “Gipsy Major-10” uçak motoru üretti. 1948-1949'da bu fabrikada Yüksek Mühendis Şükrü Er ve ekibince ilk yerli Türk motoru yapıldı. Fabrika, 1952'de Makine ve Kimya Endüstri Kurumu'na devredildi.) Atatürk Cumhuriyeti'nde sadece devlet değil, özel teşebbüs de uçak fabrikaları kurdu. Vecihi Hürkuş'un kurduğu “Vecihi Faham Tayyare İnşa Fabrikası (1930-1942)” ve Nuri Demirağ'ın kurduğu “Nuri Demirağ Tayyare Fabrikası (1936-1943)” çok sayıda özgün tasarım uçak üretti.

1 Kasım 1937 – Mustafa Kemal'in meclis konuşması; “Büyük davamız en uygar ve en gelişmiş ulus olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarında değil düşüncelerinde de temelli bir devrim yapmış olan büyük Türk ulusunun dinamik idealidir.” (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

4 Kasım 1937 – Amerika'daki Mark Twain Cemiyeti'nin Atatürk'e madalya verışı.

5 Kasım 1937 – Atatürk'ün, saat 16.30'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gelişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

6 Kasım 1937 – Belediyeler Bankası açıldı.

7 Kasım 1937 – Atatürk Singeç Köprüsünü bizzat hizmete açtı. (Elazığ – Hozat yolunda, (Pertek bölgesinde) (Akl-ı Kemal c.2, Sinan Meydan)

8 Kasım 1937 – Celal Bayar hükümetinin programı TBMM'de okundu. Bayar hükümeti güvenoyu aldı.

10 Kasım 1937 – Atatürk'ün, Celâl Bayar Kabinesi'nin programı hakkında sözleri: “...Millete yepyeni bir program bildirdiniz. Bu program, benim millete vaat ettiğim hususlardır! Ben milletle beraber Celâl Bayar'ın ve arkadaşlarının programının nokta nokta uygulandığını izleyeceğim. Daha iyi açıklayayım: Ben Türkiye Cumhurbaşkanı Atatürk ve Türk milleti, Başbakan Celâl Bayar'ın ve onun Hükûmeti'nin programını izliyoruz ve fiilî sonucunu görmek istiyoruz.”

10 Kasım 1937 – Atatürk'ün, saat 19.30'da Başbakan Celâl Bayar'ın köşküne gidişi, gece Çankaya'ya dönüşü.

12 Kasım 1937 – Atatürk'ün, saat 17.00'de kız kardeşi Makbule Hanım'ın kaldığı köşke uğraması.

12 Kasım 1937 – Atatürk'ün, Başbakan Celâl Bayar, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve Bayındırlık Bakanı Ali Çetinkaya ile beraber saat 18.30'da Ankara'dan trenle -Diyarbakır yönünde- doğu seyahatine çıkışı.

13 Kasım 1937 – Atatürk Sivas'ta. (Sabiha Gökçen ile)

13 Kasım 1937 – Atatürk Sivas Lisesi'nde

13 Kasım 1937 – Atatürk'ün, saat 9.40'da Sivas'a gelişi, bazı ziyaretleri, Sivas Kongresi'nin toplandığı salonu gezişi ve Çetinkaya'ya hareketi.

13 Kasım 1937 –Atatürk'ün Sivas'ta konuşması; "Burada bir milletin kurtuluşunu hazırlayan kararlar verildi."

13 Kasım 1937 – Atatürk Sivas lisesinde geometri dersine girdi. Öğrencilerin arapça terimleri karıştırmaya üzerine derhal eline tebeşir alıp tahtaya geçti ve matematiksel kelimeleri Türkçeleştirmeye başladı.

14 Kasım 1937 – Atatürk Malatya'da. (Sabiha Gökçen ile)

14 Kasım 1937 – Atatürk'ün, saat 13.00'de Malatya'ya gelişi, Mensucat Fabrikası ve Memleket Hastanesi inşaatlarını denetlemesini takiben Halkevi'ni ziyareti, saat 14.00'de Diyarbakır'a hareketi.

15 Kasım 1937 – Atatürk Ergani – Diyarbakır'da. (Sabiha Gökçen ile)

15 Kasım 1937 – Atatürk'ün, saat 18.00'de Diyarbakır'a gelişi, Halkevi ve Orduevi'ni ziyareti, Halkevi'nde orkestra tarafından şerefine verilen konseri dinledikten sonra kısa konuşması:" Yirmi sene sonra tekrar Diyarbakır'da bulunuyorum. Dünyanın en güzel ve en modern binası içinde, modern, nefis bir müziği dinleyerek... İnsanlığın uygar bir halkı huzurunda, bu halkın evinde duyduğum zevk ve saadetin ne kadar büyük olduğunu elbette takdir edersiniz. Bunu kaydetmekle bahtiyarım."

15 Kasım 1937 – Atatürk Diyarbakır'da misafir kaldığı Vali Mithat Altıok'un evinde ev sahibinin kızlarına matematik ve geometri terimlerinin Türkçelerini öğretti. (Bu gezisinden sonra geometri kitabını kısa sürede bitirdi.)

16 Kasım 1937 – Atatürk Diyarbakır'da. (Sabiha Gökçen ile)

16 Kasım 1937 – Atatürk'ün, Diyarbakır'da 3. Umumî Müfettişliği, Valiliği, Kolordu Karargâhı'nı, Hava Alanı'nı ve 20 yıl önce Diyarbakır'da iken kaldığı Karargâh binasını ziyareti.

16 Kasım 1937 – Atatürk'ün, Irak ve İran sınırlarına ulaşacak olan Diyarbakır-Cizre demiryolu hattının temel atma töreninde bulunması.

16 Kasım 1937 – Atatürk'ün, saat 18.45'te Diyarbakır'dan trenle Elâzığ'a hareketi ve gece Elazığ'a gelişi.

16 Kasım 1937 – Diyarbakır – Cizre demiryolu hattı temeli atıldı.

17 Kasım 1937 – Atatürk Elazığ'da. (Sabiha Gökçen ile)

17 Kasım 1937 – Atatürk'ün, sabah Elazığ'da 4. Genel Müfettişliği ziyareti, daha sonra Tunceli'nin Pertek kazasına hareket ederek Murat nehri üzerinde Singeç Köprüsü'nü hizmete açışı, buradan Pertek'e gelişi, saat 19.00'da Elazığ'a dönüşü.

17 Kasım 1937 – Atatürk Tunceli'de. (Singeç köprüsünün (Pertek) açılışını yaptılar.) (Pertek Tunceli Halk evini ziyaret ettiler.) (Sabiha Gökçen ile)

17 Kasım 1937 – Atatürk Tunceli'ye gitti. 33 askerimizi şehit eden aşiretlerin yıktıkları köprüyü kendi elleriyle hizmete açarak Türkiye Cumhuriyeti'nin gücünü gösterdi. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

18 Kasım 1937 – Atatürk'ün, Elazığ'dan hareketle saat 15.30'da Narlı istasyonuna gelişi, trenden inerek istasyondaki halkla sohbeti ve Adana'ya hareketi.

18 Kasım 1937 – Atatürk trenle Adana'ya geldi. (Sabiha Gökçen ile)

18 Kasım 1937 – Dersim Ayaklanması bastırıldı.

19 Kasım 1937 – Atatürk'ün, sabah Adana'ya gelişi, şehirde incelemeleri, daha sonra Mersin'e geçişi, saat 17.00'de Mersin'den Konya'ya hareketi.

19 Kasım 1937 – Atatürk, Adana Kız Enstitüsünü ziyaret etti. (Sabiha Gökçen ile)

19 Kasım 1937 – Atatürk öğleye doğru Mersin'de. (Sabiha Gökçen ile) (Narenciye bahçelerinde incelemelerde bulundular.)

20 Kasım 1937 – Atatürk'ün, Konya üzerinde saat 13.00'de Afyon'a gelişi, Belediye'de bir süre dinlendikten sonra Asrî Mezarlık'ı gezmesi, Eskişehir'e hareketi.

20 Kasım 1937 – Atatürk Afyonkarahisar'da. (Sabiha Gökçen ile)

20 Kasım 1937 – Atatürk'ün, saat 14.20'de Eskişehir'e gelişi, kısa süre sonra Ankara'ya hareketi.

20 Kasım 1937 – Atatürk'ün, gece saat 23.30'da doğu seyahatinden trenle Ankara'ya dönüşü ve doğu seyahati izlenimleri hakkında demeci: "...Gerçek insanlık tereddütsüz kabul eder ki, Türkiye Cumhuriyeti ve onun bugünkü sahipleri olan Türkler, bütün dünya uygarlık ve insanlığı için bir benzeme örneğidir." [Kocatürk]

20 Kasım 1937 – Hekimhan – Çetinkaya demiryolu hattı Divriği'ye ulaştı.

21/22 Kasım 1937 – Atatürk'ün başkanlığında, kabine toplantısı ve siyasî müsteşarlıkların kaldırılması kararı.

23 Kasım 1937 – Atatürk'ün, öğleden sonra otomobile Gazi Orman Çiftliği'ne kadar bir gezinti yapması, dönüşte Keçiören'de Cevat Abbas Gürer'in evine uğraması.

29 Kasım 1937 – Hatay'ın bağımsızlık statüsü yürürlüğe girdi.(!) Milletler Cemiyeti'nce kabul edilen tasarı esasları çerçevesinde Ekim 1937'de Antakya ve İskenderun'da Türk konsoloslukları açıldı. 29 Kasım 1937'de bağımsız rejim yürürlüğe girdi.

29 Kasım 1937 – Hatay anayasası bu tarihte yürürlüğe girecekti ancak Türkiye ve Suriyedeki karışıklıklar nedeniyle giremedi ve seçimler yapılamadı. Milletler Cemiyeti bir seçim tüzüğü hazırladı ve seçimin 15 Temmuz'dan önce tamamlanmasını kararlaştırdı. (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

30 Kasım 1937 – Atatürk'ün, Hatay'da yürürlüğe giren yeni rejim (bağımsızlık)'le ilgili olarak Ulus gazetesi başyazarı Falih Rifki Atay'a demeci: "...Hatay'da Fransız delegesi, Hataylıların çok şevk ve heyecanla bayram yapmaları doğal olan bir günde eğer Hatay Türklerini serbestçe bugünü

kutlamaktan men edecek önlemler almışsa, buna yazık demekle yetinirim. Çünkü böyle bir zihniyet, devletler arasında yüksek dostluk ilişkilerinin bugün ve yarın için olumlu yolda yürümek lüzumunun henüz anlaşılmamış olmasından ileri gelir!”

30 Kasım 1937 – (1937 – Kasım sonu) – Alman devlet adamı Dr. Ernest Jackh’ın, Türkiye’yi ziyaretini takiben Atatürk’e mektubu: “..Ankara’dan Atina’ya yolculuğumda tekrar Çanakkale Boğazı’ndan geçtim. Oradaki görüşmemizi hatırladım ve Çanakkale Boğazı’nda kazandığınız zaferin tarihî önemini özetlemeye karar verdim: Türkiye için bir millet olarak varlığını, kurtuluş ve bağımsızlığını temin; merkez devletleri için Macaristan, Avusturya ve Almanya’ya kuzey-doğudan bir hezimet ve çöküşe sebep olacak bir tehdidin 1915’te önlenmesi ve 1918 yılına kadar da böyle bir tehlikeye karşı uyanıklığı; Çarlık Rusyası için batılı müttefiklerinden siyasî, iktisadi ve askerî ayrı düşüşü ve bu suretle çöküşünü temin... gibi olaylardan ibarettir.” [Kocatürk]

2 Aralık 1937 – Gençliğin, İstanbul Beyazıt Meydanı’nda, Türk Hatay’ın bağımsızlığına kastedenleri protesto amacıyla büyük mitingi ve Atatürk’e telgrafı: “...Bilinçli heyecanlarımızı bütün bağlılığımızla ulaştırıyoruz, Büyük [Atamız!](#)”

4 Aralık 1937 – Atatürk’ün, gece Falih Rıfkı Atay’ın evine gidişi, geç saatlerde Çankaya’ya dönüşü.

6 Aralık 1937 – Türkiye, 1927’de imzalanan Türkiye-Suriye iyi komşuluk sözleşmesini feshetti.

6 Aralık 1937 – Atatürk’ün, gece Tevfik Rüştü Aras’ın kaldığı Hariciye Köşkü’ne gidişi, geç saatlerde Çankaya’ya dönüşü.

9 Aralık 1937 – Atatürk’ün, Çankaya’da “Alman Gençlik Örgütü” Başkanı Baldur von Schirach’ı kabulü.

12 Aralık 1937 – Atatürk’ün, akşam, Tevfik Rüştü Aras’ın kaldığı Hariciye Köşkü’ne gidişi, gece Çankaya’ya dönüşü.

17 Aralık 1937 – Atatürk’ün, öğleye doğru Keçiören’de Cevat Abbas Gürer’in evine gidişi, öğle yemeğini burada yemesi, öğleden sonra Çankaya’ya dönüşü.

18 Aralık 1937 – Atatürk’ün, akşamüzeri Keçiören’de Cevat Abbas Gürer’in evine gidişi, akşam yemeğini burada yemesi, gece Çankaya’ya dönüşü.

19 Aralık 1937 – Atatürk’ün, akşam Kılıç Ali’nin evine gidişi, akşam yemeğini burada yemesi, gece Çankaya’ya dönüşü.

21 Aralık 1937 – Atatürk -üstelik Hatay meselesinin gündemde olduğu günlerde- 21 Aralık 1937’de Ankara’da, Suriye Başbakanı Cemil Mardam’la yaptığı görüşmede, Suriye’nin bağımsız olması için Suriye’ye askeri yardımda bulunabileceğini söyleyerek Fransa’ya meydan okudu. (Bkz. Atatürk’ün Bütün Eserleri, C.30, s. 120-122).

21 Aralık 1937 – Atatürk, Suriye Başbakanı Cemil Mardam’la yaptığı görüşmede Suriye’nin bağımsız olması için gerekirse **Suriye’ye askeri yardımda bulunabileceğini** belirterek Fransa’ya adeta meydan okudu. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.74.)

21-22 Aralık 1937 – Atatürk’ün, Ankara’da Suriye Başbakanı Cemil Mardam’la görüşmesi.

23 Aralık 1937 – Mustafa Kemal'in Afet İnan'a yazdığı mektuptan; "... gece meşguliyetimiz bildiğin gibi **dil** dersleri, gündüz de yalnız olarak aynı mesele üzerinde birkaç saat çalışıyorum." (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

25 Aralık 1937 – Atatürk'ün, Gaziantep'in kurtuluşunun 16. yıldönümü nedeniyle gece Ankara Halkevi'nde düzenlenen toplantıyı şerefleştirmesi ve Gaziantep'lilere telgrafı: "...Eğer bir gün millet, vatan ve Cumhuriyet'in yüksek menfaatleri gerektirirse, o çevre kahramanlarının geçmişte olduğundan daha yüksek kahramanlıklar göstermeye hazır bulduklarına da şüphem olmadığı bilinmelidir!"

27 Aralık 1937 – T.B.M.M'de "Denizbank Kanunu" kabul edildi.

27 Aralık 1937 – Atatürk'ün Ankara'ya gelişinin 18. yıldönümünün, Ulus Meydanı'nda yapılan büyük bir törenle kutlanması.

27 Aralık 1937 – Atatürk Çankaya köşkünde Balkan temsilcilerine hitap ederken; "Balkan ittifakı, bizim öteden beri samimiyetle üzerinde durduğumuz bir idealdir. Bu kadar yüksek bir idealin temel taşı, yalnız geçici politika esaslarında kalmaz. Bunun esas temel taşları kültür ve ekonomi cevheri ile dolu olmalıdır. Çünkü kültür ve ekonomi her türlü siyasete yön veren bazlardır." (1923, Sinan Meydan, 3. Baskı., s.520)

31 Aralık 1937 – Atatürk'ün **son** yılbaşı gecesi. Tebrik mesajı yayınlandı. "Yeni yıl münasebetiyle yurdun her tarafından vatandaşların duygularını ve samimi temennilerini bildiren telgraflar gelmektedir, bundan mütehassis olan Atatürk, teşekkürlerinin ve saadet dileklerinin iletilmesini emir buyurmuşlardır" denildi. Yılbaşı gecesi Çankaya'da arkadaşlarıyla birlikteydi. (Kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

1938 : SONSUZA YOLCULUK "ALEYKÜMSELAM"

1 Ocak 1938 – Atatürk'ün, yeni yıl nedeniyle kendisine gönderilen kutlama telgraflarına Anadolu Ajansı aracılığıyla açık teşekkürü.

1 Ocak 1938 – Atatürk'ün, gece saat 23.45'de -o günlerde ağır bir grip geçirmekte olan- İsmet İnönü'ye mektubu: "Benim sevgili dostum, kardeşim, aziz evlâdım! Dün akşam yeni yıl tebrikini aldım, çok duygulandım. Derhal Başyaverimle, senin hakkındaki sarsılmaz kardeşlik ve arkadaşlık hislerimle tebriklerimi bildirdim. Bu defa biraz uzunca süren rahatsızlığın, senden ziyade beni üzdü. Zaman zaman, seni yatağında ziyareti düşündüm; rahatsız olmandan sakınarak bunu dolaylı yaptım. Artık iyisin! Yakın aldığım haberler, bunu doğrulamaktadır. Tekrar yeni senenin, senin, benim ve bütün Türk milletinin huzur, sükûn ve parlaklıklar ile karşılaşacağını müjdesi gibi gördüğümü, size ulaştırıyorum. ..Derin muhabbetle, sarsılmaz kardeşlik, arkadaşlık hisleriyle gözlerinden öperim" [Kocatürk]

1 Ocak 1938 – Şark Demiryolları, Türk idaresi tarafından işletilmeye başlandı.

2 Ocak 1938 – 1937 harekâtına rağmen ıslah olmayan Kürt aşiretleri Dersim'de yine ayaklandı. (7 Jandarma erini pusuyla şehit ettiler. Karakol basıp iki eri daha şehit ettiler.) (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

4 Ocak 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da akşam sofrada yazdırdıkları: "...Biz bir Türk bestesini dinlediğimiz zaman, ondan geçmişin uyanma bırakması lâzım gelen hikâyesini kalbimize giren oklar gibi duymak isteriz. Acı olsun, tatlı olsun biz bir beste dinlerken ve farkında olmaksızın hislerimizin inceler olduğunu duymak isteriz. Bütün bunlardan başka musikiden beklediğimizin maddî, fikri ve hissî uyanıklık ve çevikliğin kuvvetlenmesi olduğuna şüphe yoktur. Yeni şairlerimizden, ediplerimizden, musikî bilginlerimizden ve bilhassa ses sanatkârlarından istediğimiz ve aradığımız bunlardır."

4 Ocak 1938 – Mustafa Kemal'in Afet İnan'a mektubu; "... Hatay işi dil işini geride bıraktı. Kafam yalnız onunla meşgul." (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan)

7 Ocak 1938 – Atatürk Orman Çiftliği bu tarihte çıkarılan 3308 sayılı kanunla 13 Ekim 1938 yılında Devlet Ziraat İşletmeleri kurumuna bağlandı. Bu kanunla özelleştirme yapılabiliyor ve arazi kurumlara terk edilebiliyordu. 7 Haziran 1949 yılında bu kanun yürürlükten kaldırıldı.

8 Ocak 1938 – Atatürk'ün, öğleden sonra Genelkurmay Başkanlığı'na giderek Mareşal Fevzi Çakmak'la, daha sonra Başbakanlığa gelerek Celâl Bayar'la görüşmesi.

10 Ocak 1938 – 3295 sayılı kanunla Denizbank kuruldu. 1934 yılında İstanbul Liman işletmeleri kurulmuştu.

14 Ocak 1938 – Atatürk'ün, akşam Tevfik Rüştü Aras'ın kaldığı Hariciye Köşkü'ne gidişi, akşam yemeğini burada yemesi.

14 Ocak 1938 Türkiye-İrak-İran-Afganistan arasında aktedilen "Sadabat Paktı" T.B.M.M'de onaylandı.

17 Ocak 1938 – Atatürk'ün, dört yeni denizaltı gemisinin isimlendirilmesi hakkında Başbakan Celâl Bayar'a el yazısıyla direktifi: "Yeni dört denizaltı gemilerimiz için bulduğumuz isimler şunlardır: 1) Saldıray 2) Batıray, 3) Atılay, 4) Yıldıray. Bunların manalarını izaha bile hacet olmadığı kanaatindeyim. Mânaları, som Türkçe olan bu kelimelerin kendisindedir; yani saldıran, batıran, atılan, yıldırın."

18 Ocak 1938 – Atatürk'ün, İçişleri Bakanlığı'nda "İstanbul plân ve maketini incelemesi ve ilgililerden bilgi alışı.

20 Ocak 1938 – Atatürk'ün, Yalova'ya gitmek üzere akşam Ankara'dan trenle Derince'ye hareketi.

20 Ocak 1938 – Atatürk Yalova da dinlenmek üzere Ankara'dan İzmit'e giderken 20 Ocak 1938 günü Eskişehir garında durdu.

21 Ocak 1938 – Atatürk'ün, trenle İzmit üzerinden Derince'ye gelişi, buradan Akay vapuru ile Yalova'ya geçişi ve yeni yapılan Termal Otel'in ilk misafiri oluşu.

22 Ocak 1938 – Atatürk İzmit üzerinden Derince'ye geçti.

22 Ocak 1938 – Atatürk'ün son kez Yalova'ya gelmesi. (Derince'den vapurla Yalova'ya, oradan yeni yapılan termale geçmesi.) (Atatürk'ün yanı başında, M. Kemal Ulusu)

22 Ocak 1938 – Atatürk'ün, bazı şikâyetleri üzerine Yalova'da Dr. Nihat Reşat Belger tarafından muayenesi ve ilk defa olarak "siroz başlangıcı" teşhisinin konulması (bu teşhis, daha sonra diğer hekimlerle beraber Fransa'dan davet edilen Prof. Dr. Fiessinger tarafından da doğrulanmıştır). Dr.

Nihat Reşat Belger, Atatürk'ü muayene ettiği dönemde Yalova Kaplıcası İşletme Müdürü ve Başhekimi olarak görev yapıyordu. Hem İstanbul'da hem Paris'te tıp eğitimi görmüş, değerli bir iç hastalıkları uzmanı idi; ancak profesör unvanını taşıyamıyordu. 1938 yılı ortalarına doğru İstanbul Tıp Fakültesi Hidroklimatoloji profesörlüğüne atandı ve 1943 yılına kadar üniversitede hizmet verdi. Atatürk'ün sağlığı ile ilgili olarak düzenlenen raporların hiçbirinde profesör unvanını kullanmadı. [Kocatürk]

22 Ocak 1938 – Bursa'daki Merinos fabrikasının açılış töreni için Yalova'ya geldi. Yalova kaplıcalarının müdürü doktor Nihat Reşat Belger tarafından muayene edildi. İlk ve doğru teşhisi işte bu doktor koydu. "Kanaatim o kadar kesindir ki, teşhisimin isabetinde şüphenin gölgesi yoktur, karaciğeriniz büyümüş ve sertleşmiş, kaşıntının sebebi budur, karaciğer rahatsızlığıdır" dedi! (Kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

22 Ocak 1938 – Yalova'da 'Termal Oteli' açıldı.

23 Ocak 1938 – Atatürk'ün, Yalova'ya çağrılan Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp tarafından muayenesi.

23 Ocak 1938 – Dr. neşet Ömer Yalova'da Atatürk'ü muayene etmiş ve Reşat Belger hastalığının karaciğer büyümesi ve sertleşmesi olduğu sonucuna varmışlardı.

24 Ocak 1938 - İzmir Telefon İşletmesi Hükümetçe satın alındı.

25 Ocak 1938 – Atatürk'ün, Yalova'da eski Mısır Hidivi Abbas Hilmi Paşa'yı kabulü.

26 Ocak 1938 – Cenevre'de başlayan Türkiye ile Fransa arasındaki görüşmelerde Hatay sorunu ele alındı.

1 Şubat 1938 – Sümerbank Gemlik Suniipek Fabrikası Atatürk tarafından işletmeye açıldı.

1 Şubat 1938 – Atatürk'ün, öğleden sonra Yalova'dan Bursa'ya hareketi, yolda Gemlik Suni İpek Fabrikası'nın açılış törenini şereflendirmesi ve Fabrika'nın şeref defterine yazdıkları: "Suni İpek Fabrikası'nı ziyaretten duyduğum bahtiyarlık büyüktür. Bu değerli kurumun millet için kutlu olmasını dilerim."

1 Şubat 1938 – Atatürk'ün, saat 16.30'da Yalova'dan Bursa'ya gelişi ve Çelikpalas Oteli'nde kalışı.

2 Şubat 1938 – Bursa Merinos Fabrikası'nın Atatürk tarafından törenle açılması.

2 Şubat 1938 – Bursa kaplıcalardaki 34.380 liralık hissesini ve otele bitişik köşkünü Bursa belediyesine bağışladı. (Panzehir, Sinan Meydan)

3 Şubat 1938 – Atatürk'ün, öğleden sonra Bursa'dan Mudanya'ya hareketi, Mudanya'dan Ege vapuruyla İstanbul'a gelişi ve geceyi vapurda geçişi.

4 Şubat 1938 – Atatürk'ün, saat 12.00'de Ege vapurundan Dolmabahçe Sarayı'na geçişi.

6 Şubat 1938 – Atatürk'ün, akşam Park Otel'e gelişi, yemeği buradan yemesi, geç saatlerde Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

7 Şubat 1938 – Atatürk'ün, öksürük ve göğüs ağrısı nedeniyle gece Dolmabahçe Sarayı'na çağrılan Dr. Nihat Reşat Belger tarafından muayenesi ve zatürree (pnömoni) teşhisinin konulması (Atatürk, bu teşhis üzerine 10 gün kadar tedavi altına alınmıştır).

8 Şubat 1938 – Atatürk'ün, Prof. Dr. Neşat Ömer İrdelp ve Dr. Nihat Reşat Belger tarafından tekrar muayenesi ve zatürree tedavisine devam edilmesi.

19 Şubat 1938 – Atatürk'ün, Ankara'dan İstanbul'a gelen İsmet İnönü'yü kabulü. (İsmet İnönü, Atatürk'ün daveti üzerine bir hafta kadar Dolmabahçe Sarayı'nda misafir olarak kalmış, 24 Şubat 1938 günü onunla beraber trenle Ankara'ya hareket etmiştir). [Kocatürk]

19 Şubat 1938 – İçişleri Bakanı ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Şükrü Kaya'nın, halkevlerinin 6. kuruluş yıldönümü nedeniyle Atatürk'e telgrafı: "Yarattığınız büyük idealler içinde çalışarak gösterdiğiniz yüksek hedefe bir an evvel varmak isteyen halkevleri, bugün 6. yıldönümünü coşku ile kutladılar. Bu güzel vesile ile de Büyük Şeflerine inan ve bağlılıklarını bir daha coşku ile tekrarladılar."

21 Şubat 1938 – Atatürk'ün, halkevlerinin 6. kuruluş yıldönümü nedeniyle kendisine gönderilen telgraflara Anadolu Ajansı aracılığıyla açık teşekkürü.

22 Şubat 1938 – Atatürk'ün, halkevlerinin 6. kuruluş yıldönümü nedeniyle İçişleri Bakanı ve C.H.P. Genel Sekreteri Şükrü Kaya'nın 19 Şubat 1938 tarihli telgrafına cevabı: "Kültür alanındaki gelişmemizde önemli bir vazife gören halkevlerinin yıldönümü münasebetiyle gönderdiğiniz telgraftan çok duygulandım. Teşekkür eder ve halkevlerine bilinçli ve ışıklı çalışmalarında başarılar dilerim." [Kocatürk]

24 Şubat 1938 – Atatürk'ün, İsmet İnönü ile beraber akşam trenle İstanbul'dan Ankara'ya hareketi.

25 Şubat 1938 – Atatürk'ün, İsmet İnönü ile beraber İstanbul'dan Ankara'ya Gelişi.

25 Şubat 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da Yunanistan Başbakanı ve Balkan Antantı Konseyi Başkanı General Metaxas, Yugoslavya Başbakanı Stoyadinoviç ve Romanya Dışişleri Müsteşarı Commen'i ayrı ayrı kabulü ve görüşmesi.

27 Şubat 1938 – Atatürk'ün, akşamüzeri Çankaya'da, Balkan Antantı Konseyi üyeleri şerefine çay ziyafeti. Atatürk, Balkan Antantı konseyi üyeleriyle Ankara'da bir araya geldi.

27 Şubat 1938 – Atatürk'ün, akşama doğru şiddetli bir burun kanaması geçirmesi (bu kanama nedeniyle, akşam Balkan Antantı üyeleri şerefine verilen yemeğe geç gelmiştir).

27 Şubat 1938 – Atatürk'ün, akşam Hariciye Köşkü'nde Balkan Antantı Konseyi üyeleri şerefine verilen yemek ve kabul töreninde bulunması ve Balkan gazetecilerine demeci: "Balkan ittifakı, bizim öteden beri samimiyetle üzerinde durduğumuz bir idealdir. Bu idealin her gün geniş bir saha üzerinde daha ziyade genişlemesini görmekle bahtiyarım." [Kocatürk]

28 Şubat 1938 – Atatürk'ün, Balkan Antantı ile ilgili olarak Yunan gazetecilerine demeci: "Uzun barış devreleri tarihte nadirdir. İçinde bulunduğumuz devreyi mümkün olduğu kadar uzatmak için elden gelen gayreti ve iyi niyeti sarf etmeliyiz. Milletleri idare edenler için ilk ve en müşkül vazife, şahsî gurura kapılmaktan kendilerini korumaktır. Herkesi memnun edecek bir adaletle varmak güçtür. Mutlak mânada bir hakkaniyet belki hiçbir zaman dünya yüzünde kurulamayacaktır. Bununla beraber bütün kuvvetlerimizi bu yüksek ideale doğru çevirmeli ve buna yaklaşmak için elden neler gelirse hepsini yapmalıyız."

28 Şubat 1938 – Atatürk'ün, Başbakan Celâl Bayar'ı kabulü ve yabancı hekim getirilme isteğine karşı söyledikleri: "Ortada Hatay meselesi var; hastalığım dışarıda duyulursa fena olur. Dr. Neşet Ömer'le konu: bizim doktorlar bir muayene ve konsültasyon yapsınlar..." [Kocatürk]

28 Şubat 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da İsmet İnönü'yü kabulü.

28 Şubat 1938 – Beş doktordan oluşan heyet konsültasyon yaptı. Karaciğerde büyüme, siroz başlangıcı ve ayak bileğinde ödem saptandı.

28 Şubat 1938 – Mustafa Kemal'in sağ akciğerinde tespit edilen gayri tabiliğin 12 Ağustos 1921 tarihli kırıktan kaynaklandığı değerlendirildi. (Sonsuza Yolculuk, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

4 Mart 1938 – Atatürk'ün, akşamüzeri, Evkaf Apartmanı'nda faaliyet gösteren Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni ziyareti ve ilgililerden çalışmalar hakkında bilgi alışı.

4 Mart 1938 – Atatürk Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde

6 Mart 1938 – Atatürk'e, Çankaya'da Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp, Prof. Dr. Akil Muhtar Özden, Dr. Hüsametkin Kural, Dr. Ziya Naki Yaltırım ve Dr. Asım Arar'dan oluşan bir hekim grubu tarafından muayene ve konsültasyon yapılması.

6 Mart 1938 – Atatürk'ün, akşam, Yeni Sinema'da ses sanatkarı Melek Tokgöz ve saz arkadaşlarının konserini izlemesi.

9 Mart 1938 – Atatürk'ün, Ankara Halkevi'nde güreş karşılaşmalarını izlemesi.

10 Mart 1938 – Atatürk'ün, akşamüzeri Gazi Orman Çiftliği'ne, daha sonra Anadolu Kulübü'ne gidişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

11 Mart 1938 – Atatürk'ün, Etimesgut Türkkuşu Meydanı'nda, uçuşları izlemesi ve uçuş yapan gençleri tebrik edişi.

12 Mart 1938 – Atatürk'ün, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Frank tarafından -davet üzerine- muayenesi.

12 Mart 1938 – Atatürk'ün, akşam Başbakan Celâl Bayar'ın evine gidişi, akşam yemeğini burada yemesi.

13 Mart 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da özel hekimi Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp'i kabulü ve görüşmesi.

13 Mart 1938 Kurtuluş Savaşı komutanlarından Orgeneral Cevat Çobanlı öldü.

15 Mart 1938 – Atatürk'ün, Başbakan Celâl Bayar'ı kabulü ve onun yabancı hekim getirilmesi isteğini tekrarlaması üzerine cevabı: "Çocuk, ne yapacaksan çabuk yap; ben hastayım!" [Kocatürk]

22 Mart 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan Celâl Bayar ve İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'yı kabulü.

24 Mart 1938 – Devlet tarafından Cumhurbaşkanı için satın alınan Savarona yatına, İngiltere'nin Southampton limanında bayrak çekme merasimi. Törende Londra Büyükelçimiz Fethi Okyar da hazır bulunmuş, yat teslim alınışını takiben Hamburg'da inşa edildiği fabrikada bakımdan geçirilip bazı

değişiklikler yapıldıktan sonra 22.5.1938 günü buradan hareketle 1.6.1938'de İstanbul'a gelmiştir.
[Kocatürk]

24 Mart 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan Celâl Bayar'ı kabulü.

28 Mart 1938 – Paris'ten davet edilen Prof. Dr. Fiessinger'in Ankara'ya gelişi ve Çankaya'da Atatürk'ü muayenesi.

28 Mart 1938 – Ankara'ya gelen Fransız Prof. Dr. Fissenger Mustafa Kemal'i muayene etti, karın kısmında az da olsa su toplandığını tespit etti.

29 Mart 1938 – Atatürk'ü muayene eden Prof. Dr. Fiessinger'in, hazırladığı raporu Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'ne sunması.

30 Mart 1938 – Atatürk'ün hastalığı hakkında Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğince ilk defa resmi tebliğ yayınlaması. Cumhurbaşkanlığı genel sekreterliği Atatürk'ün sağlık durumunda endişe verecek bir durum olmadığını, doktorlar tarafından kendisine istirahat önerildiği yolunda bir açıklama yapıldı.

30 Mart 1938 – Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin, -Fransa'dan davet edilen Prof. Dr. Fiessinger'in Atatürk'ü muayenesinden sonra- **Atatürk'ün hastalığı hakkında ilk resmî bildiri** yayınlaması (bu bildiri, Fiessinger'in muayenesi sonucu Atatürk'ün sağlığında endişe verici bir durum olmadığını belirlediği ve kendisine 1,5 ay kadar istirahat tavsiyesinin yeterli görüldüğü belirtilmiştir). [Kocatürk]

30 Mart 1938 – Prof. Dr. Fiessinger'in, akşam Ankara'dan trenle İstanbul'a hareketi.

30 Mart 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan Celâl Bayar'ı kabulü.

30 Mart 1938 – Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin, Fransa'dan davet edilen Prof. Dr. Fissenger'in ATATÜRK'ü muayenesinden sonra ATATÜRK'ün hastalığı hakkında ilk resmî bildiri yayınlaması. (Bu bildiri, Fissenger'in muayenesi sonucu ATATÜRK'ün sağlığında endişe verici bir durum olmadığını tespit edildiği ve kendisine 1,5 ay kadar istirahat tavsiyesinin yeterli görüldüğü belirtilmiştir.)

31 Mart 1938 – Prof. Dr. Fiessinger'in, akşam ekspresle İstanbul'dan Paris'e hareketi ve gazetecilere Atatürk hakkında söyledikleri: "Bu kadar dinamizmin, bu kadar zekâ ve canlılığın bir arada toplanması pek enderdir. Zamanımızın birçok büyük adamlarıyla temas ettim; fakat Büyük Şefiniz Atatürk, bunlardan hiçbiriyle bir tutulamaz!" [Kocatürk]

31 Mart 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ı kabulü.

7 Nisan 1938 – İstanbul'da Balkan Matbuat Birliği ile Balkan Paktı Ekonomik Konseyi toplandı.

11 Nisan 1938 - Üsküdar ve Kadıköy Su Şirketi satın alındı.

13 Nisan 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan Celâl Bayar ve İsmet İnönü'yü kabulü.

15 Nisan 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan Celâl Bayar ve Adalet Bakanı Şükrü Saraçoğlu'nu kabulü.

18 Nisan 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da Başbakan Celâl Bayar ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ı kabulü.

21 Nisan 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ı kabulü.

2 Mayıs 1938 – Mussolini kupası Uluslararası binicilik yarışmasında Türk binicilik ekibi takım halinde birinci oldu. (Atatürk'ün yanı başında, M. Kemal Ulusu)

5 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, saat 13.00'de otomobille Gazi Orman Çiftliği'ne gidişi, öğle yemeğini burada yemesi, akşamüzeri Çankaya'ya dönüşü.

7 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, öğleden evvel otomobille Çubuk Barajı'na kadar gezinti yapması, öğle Çankaya'ya dönüşü.

11 Mayıs 1938 – Atatürk, çiftliklerini ve taşınmazlarını ulusa bağışladı.

11 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, Başbakanlığa gönderdikleri 11 Haziran 1937 tarihli telgrafla hazineye hediye ettikleri çiftliklerinin resmî işlemlerinin tamamlanarak kendisi tarafından imza edilmesi.

11 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, mülkiyeti üzerinde olan -11 Haziran 1937 günü bağışı dışında- Ulus Matbaası'nı, bütün demirbaş eşyası ve civarındaki arsalarıyla beraber Cumhuriyet Halk Partisi'ne bağışlaması (Atatürk, bugün ayrıca Hipodrom ve Stadyum civarındaki arsaları ve çarşı içerisindeki bir otel ve altındaki dükkânları da Ankara Belediyesi'ne bağışlayarak resmî işlemlerini imzalamıştır). [Kocatürk]

11 Mayıs 1938 – Atatürk, Ankara'daki Ulus matbaasını, eşyalarını ve bir ev arsasını CHP'ne bıraktı. (Panzehir, Sinan Meydan)

11 Mayıs 1938 – Atatürk, Ankara'da hipodrom ve stadyum civarı arsaları ile bir otel ve altı dükkânı Ankara belediyesine bıraktı. (Panzehir, Sinan Meydan)

13 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da Adalet Bakanı Şükrü Saraçoğlu'nu kabulü.

14 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, akşamüzeri Gazi Orman Çiftliği'ne gelişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

14 Mayıs 1938 – Türklerle birlikte hareket eden Aleviler üzerinde şiddet ve baskılar artmıştır. Hatay'da yaşayan Aleviler Atatürk'e telgraf çekerek, kendilerine baskı yapıldığını duyurdu. Alevi kesim olmak üzere diğer unsurları Türkler aleyhine kışkırtmasına karşı bir takım çalışmalar yapılmıştır. Özellikle Fransızların Alevilere "Siz ne Türk, ne Arap ve ne de Müslümansınız, sizler ehli salip bakayası olduğunuzdan Türkler ve Araplar sizlere fena muamele yapmaktadırlar..." propagandası. (Kaynak: atam.gov.tr)

15 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, akşamüzeri otomobille şehirde bir gezinti yapması, Anadolu Kulübü'ne gidişi, akşam Çankaya'ya dönüşü.

17 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, sabah Gazi Orman Çiftliği'ne gelişi, öğleden sonra Çankaya'ya dönüşü.

18 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da Yugoslavya Savunma Bakanı Orgeneral Mariç'i kabulü.

19 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, Çankaya'da saat 14.00'de Başbakan Celâl Bayar'ı kabulü.

19 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, saat 15.00'den itibaren Gençlik ve Spor Bayramı nedeniyle 19 Mayıs Stadyumu'nda gösterileri izlemesi. Atatürk son defa 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı gösterilerini izledi ve Hatay sorunu ile ilgili olarak -rahatsızlığına rağmen- Güney gezisine çıktı.

19 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, saat 17.00'de trenle Ankara'dan Mersin'e hareketi.

19 Mayıs 1938 – İngiltere Kralı VI. George'un, doğum yıldönümü nedeniyle Atatürk'e tebrik telgrafı.

19 Mayıs 1938 – Atatürk'ün Yugoslavya Savunma bakanı orgeneral Lujibomir MARIÇ'i Ankara'da kabulü.

20 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, saat 13.00'te Hatay Sorunu nedeniyle Ankara'dan trenle Mersin'e gelişi, askerî birliklerin geçit törenini izlemesi ve geceyi Mersin'de Vali Konağı'nda geçişi. (20 – 24 Mayıs 1938)

20 Mayıs 1938 – Atatürk Mersin'e gitti. (27 Mayıs 1938'de İstanbul'a döndü. Döndüğünde yorgun ve bitkindi.)

21 Mayıs 1938 – Atatürk Mersin Viranşehir harabelerinde incelemelerde bulundu. Mersin'e döndü.

21 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, doğum yıldönümünü kutlayan İngiltere Kralı VI. George'a teşekkür telgrafı.

22 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, akşamüzeri, motorla Mersin kıyılarında bir deniz gezintisi yapması.

23 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, bir süre Mersin Vali Konağı'nda istirahat edişi, daha sonra portakal bahçelerinde incelemelerde bulunması.

23 Mayıs 1938 - İstanbul Elektrik Şirketi satın alındı.

24 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, saat 13.00'te Mersin'den trenle hareket ederek saat 13.50'de Tarsus'a gelişi, burada bir saatlik istirahatten sonra Adana'ya hareketi, saat 16.30'da Adana'ya gelişi ve Atatürk Parkı önünde piyade ve topçu birliklerinin geçit törenini izlemesi, akşam trenle Ankara'ya hareketi.

24 Mayıs 1938 - Atatürk'ün son kez geldiği Adana'da askeri geçit törenini izlemesi.

25 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, Adana'dan trenle Ankara'ya dönüşü.

26 Mayıs 1938 – Atatürk, Ankara'dan son kez ayrıldı. Atatürk'ün, akşam trenle Ankara'dan İstanbul'a hareketi.

27 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, Ankara'dan İstanbul'a gelişi (ölüm tarihine kadar İstanbul'da kalmıştır). [Kocatürk]

28 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, akşamüzeri Dolmabahçe'den otomobille Florya'ya gelişi, akşam saat 21.00'de tekrar Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü.

28 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, akşam Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na dönerken bir fenalık geçirmesi.

29 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, akşam geçirdiği rahatsızlık üzerine Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp tarafından muayene edilmesi. (Neşet Ömer, bu muayenesinde karında su toplanmaya başladığını belirlemiştir). [Kocatürk]

31 Mayıs 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Başbakan Celâl Bayar'ı kabulü.

1 Haziran 1938 – Devlet tarafından Cumhurbaşkanı için satın alınan Savarona yatının İstanbul'a gelişi.

1 Haziran 1938 – Atatürk, Hatay'ı anavatana kavuşturan seyahatinin dönüşünde bakanlar kuruluna son kez başkanlık etti. (Sonraki tarihlerde 3 Mayıs 1938'de ikinci komaya girene dek her hafta cuma günü Dolmabahçe veya Savarona'da Başbakan'ı kabul edip bilgi alacaktır.)

1 Haziran 1938 – Atatürk, hekimlerin tavsiyesi üzerine Savarona yatında dinlenmeye başladı. Atatürk'ün, saat 15.30'da Savarona yatına geçişi (Atatürk, bu tarihten 25 Temmuz 1938 gününe kadar yatta kalmıştır). [Kocatürk] Atatürk 1 Haziran 1938 günü saat 15.30'da yanında Hasan Rıza Soyak, Salih Bozok, Kılıç Ali ve Yaver Celal olduğu halde, Acar motoru ile Savarona Yatı'na gelmiştir. Atatürk evvelce planları görmüş ve yatı çok beğenmişti. Son zamanlarda giderek artan rahatsızlığı nedeniyle pek sevdiği bu yatta çoğu zamanını yatakta geçirdi. Bir gün şöyle dedi: -Bir çocuk oyuncağını bekler gibi bu yatı beklemiştim. Mezarım mı olacak bu tekne benim? Atatürk'ün Savarona'da geçirdiği altı hafta boyunca, kabine toplantıları düzenlendi, Romanya Kralı Carol da dahil olmak üzere önemli konuklar, devlet başkanları ağırlandı.

1 Haziran 1938 – Atatürk'ün ölümcül hasta olduğu sırada 1 Haziran 1938 Çarşamba günü saat 6.30'da Florya önlerinde demirleyen Savarona, aynı gün saat 12.30'da hareket ederek 13.45'de Dolmabahçe Sarayı'nın önünde demirlemiştir.

2 Haziran 1938 – Atatürk'ün, Savarona'da, Başbakan Celâl Bayar, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, İstanbul Valisi Muhittin Üstündağ'ı kabulü ve İstanbul imar projesi üzerinde görüşmesi.

2 Haziran 1938 – Atatürk'ün, Savarona'da Türk Tarih Kurumu ile Türk Dil Kurumu Kol Başkanlarını kabulü ve görüşmesi.

2 Haziran 1938 – Atatürk'ün, Savarona'da akşam yemeğinden sonra yatta kendisini ziyaret eden milletvekili hekimleri kabulü ve hastalığıyla ilgili görüşmesi.

3 Haziran 1938 – Devlet Havayolları Umum Müdürlüğü Kuruluş Kanunu kabul edildi.

3 Haziran 1938 – Atatürk'ün, saat 15.30'da Savarona yatı ile Dolmabahçe'den hareketle önce Yeşilköy-Florya, daha sonra Boğaz yönünde olmak üzere Marmara'da beş saat kadar süren bir deniz gezintisi yapması.

5 Haziran 1938 – Atatürk ve Ali Fuat (Cebesoy) Paşa barıştı. (Kurtuluş savaşı sonrasında Ali Fuat paşa muhalif Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasına geçti ve İzmir suikastı nedeniyle yargılanıp beraat etti.) Atatürk 5 Haziran 1938 yılında Ali Fuat Paşayı ve Fethi Okyar'ı Savarona'ya davet etmiş, ikiliyi burada iki ay misafir etmiştir.

8 Haziran 1938 – Prof. Dr. Fissenger ikinci kez Türkiye'ye geldi. Savarona yatında Mustafa Kemal'i muayene etti. 10 Haziran'da ülkesine ayrıldı.

9 Haziran 1938 – Prof. Dr. Fiessinger'in, Atatürk'ün emri ile İstanbul'dan Ankara'ya gelerek safra kesesi iltihabından rahatsız bulunan İsmet İnönü'yü muayenesi, akşam tekrar İstanbul'a hareketi.

10 Haziran 1938 – Prof. Dr. Fiessinger'in, Atatürk'ün tedavisi hususunda gereken direktifleri verdikten sonra akşam İstanbul'dan Paris'e hareketi.

11 Haziran 1938 – Atatürk'ün, Ankara'dan İstanbul'a gelen Başbakan Celâl Bayar'ı Savarona yatında kabulü.

12 Haziran 1938 – Türkkuşu öğretmenlerinden Pilot E. Ali YILDIZ, 12 Haziran günü 14 saat 20 dakika **planör** uçuşu yaparak **dünya rekoru** kırdı.

14 Haziran 1938 – Atatürk'ün, Savarona yatından Cenevre'de bulunan Afet (İnan)'a mektubu: "...Tamamen iyileşme ümidi ve şansı kuvvetlidir."

15 Haziran 1938 – Noter Kanunu kabul edildi.

15 Haziran 1938 – Türkiye'nin şartları göz önüne alınarak Medeni Kanun'daki evlenme yaşı kadınlarda 15'e, erkeklerde 17'ye indirildi.

15 Haziran 1938 – Amerika'daki Mark Twain Cemiyeti Başkanı'nın, resmini göndermesi nedeniyle Atatürk'e teşekkür mektubu: "Zamanımıza, geçmiş devirlerin Büyük İskender, Jül Sezar ve Napolyon'undan daha şanlı bir isim bıraktınız. Askerî ve sivil dehânız bütün insanlık tarihi üzerinde derinden etkili olmuştur." [Kocatürk]

16 Haziran 1938 – Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kuruldu. Spor artık devlet denetiminde.

16 Haziran 1938 – Türk medeni kanununda **evlenme yaşına** ait maddenin değiştirilmesi ile evlenme yaşı **kızlar** için 15, **erkekler** için 17'ye çıkarıldı. (Daha sonra **18** yaşından küçük olanlar için ana-baba izin şartı getirildi.)

16 Haziran 1938 – Atatürk'ün, Savarona'da, Başbakan Celâl Bayar, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Araş, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve daha sonra Maliye Bakanı Fuat Ağralı'yı kabulü ve görüşmesi.

16 Haziran 1938 – Atatürk'ün, Savarona yatında, o gün Balkan turuna çıkmak üzere kullandığı uçakla Yeşilköy'den Atina'ya uçacak olan Sabiha Gökçen'i kabulü ve söyledikleri: "Birkaç saat sonra senin büyük bir Balkan turuna çıktığını ve Türk kadınlığını göklerde şerefle temsil ettiğini, bütün dünya radyoları yayımlayacaklar, herkese duyuracaklar! ..Seni geçirmeye gelmek isterdim Gökçen; ama ne yazık ki bacaklarımda, dizlerimde derman bulamadım. Ama bu sözlerime sakın üzülme! Balkan turun, hepimiz için hayırlı olsun çocuğum!"

16 Haziran 1938 – Kadın Havacımız Sabiha Gökçen tek başına uçakla Balkan turuna çıktı. (Sabiha Gökçen'in Atatürk'ün isteği ile tek başına VULTEE-V tipi bir uçakla beş gün süreli İstanbul- Atina – [Selanik](#) – Sofya – Bükreş – İstanbul güzergâhında Balkan turu yapması.) (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

17 Haziran 1938 – Sermayesinin tamamı devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan 'İktisadi Teşekküllerin Teşkilatı ile İdare Murakebeleri Hakkında Kanun' TBMM'de kabul edildi.

18 Haziran 1938 – Hususi yatı ile seyahate çıkan Romanya Kralı Karol'un İstanbul'a gayri resmi ziyaret için uğraması, Atatürk'ü ziyaret etmesi. (Atatürk'ün yanı başında, M. Kemal Ulusu)

19 Haziran 1938 – Romanya Kralı II. Carol, Atatürk'ü İstanbul'da ziyaret etti.

19 Haziran 1938 – Atatürk'ün, Savarona yatında Romanya Kralı II. Carol'u kabulü ve görüşmesi.

20 Haziran 1938 – Atatürk'ün, Hatay sorunu nedeniyle Savarona yatında Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ın da katıldığı dört buçuk saat süren Bakanlar Kurulu olağanüstü toplantısına başkanlık edışı

20 Haziran 1938 – T.B.M.M'de kabul edilen "Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkındaki 2739 Sayılı Kanuna Ek Kanun" ile 19 Mayıs günü "Gençlik ve Spor Bayramı" kabul edildi.

20 Haziran 1938 – '**Dağ Başını Duman Almış'** marşı Gençlik ve Spor Bayramı marşı olarak kabul edildi.

20 Haziran 1938 – 19 Mayıs tarihi "Gençlik ve Spor Bayramı" olarak kabul edilirken, bu bayramın marşı da 'Dağ başını duman almış' marşı kabul edildi. (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

21 Haziran 1938 – Türkiye Milletler Cemiyeti'ne bir nota verdi. Notada Türkiye'nin Hatay'daki Milletler Cemiyeti Komisyonu ile ilişkilerini kestiği bildirildi.

21 Haziran 1938 – Atatürk'ün, Savarona yatında, kullandığı uçakla Balkan turunu tamamlayarak bugün Yeşilköy'e inen Sabiha Gökçen'i kabulü ve söyledikleri: "Gökçen, döndüğüne sevindim. Beni çok mutlu ettiğini biliyor musun bu yaptıklarında? Kaç gündür dünya ajanlarını dikkatle izliyorum. Hepsi senden uzun uzun sitayişle bahsediyorlar. Türk gençlerini, Türk kızlarını şerefle temsil ettin çocuğum. Bu, benim için en büyük mükâfat sayılır!"

24 Haziran 1938 – Toprak mahsulleri ofisi kuruldu. (Türkiye üzerine notlar, Metin Aydoğan)

24 Haziran 1938 – Türkiye Hatay'daki Milletler Cemiyeti Komisyonu ile her türlü ilişkiyi kestiğini bildirdi.

24 Haziran 1938 – Hatay'da siyasi partiler feshedildi.

24 Haziran 1938 – Atatürk'ün, Savarona yatı ile akşamüzeri İstanbul'dan Erdek'e gelişi, gece saat 21.30'da Erdek'ten İstanbul'a hareketi (Atatürk, Erdek'te donanmamız tarafından selâmlanmış ve Donanma Komutanı Amiral Şükrü Okan'ı Savarona yatında kabul etmiştir). [Kocatürk]

24 Haziran 1938 – T.B.M.M, "Toprak Mahsulleri Ofisi Kurulması Hakkında Kanun"u kabul etti.

25 Haziran 1938 – Savarona yatının, -Erdek dönüşü- sabaha karşı Büyükdere önünde demirlemesi, akşam saat 23.30'da buradan hareket ederek gece saat 02.00'de Büyükdere önünde demirlemesi.

26 Haziran 1938 – Atatürk'ün, günü, Büyükdere önünde demirlemiş bulunan Savarona yatında istirahatle geçirmesi.

27 Haziran 1938 – Savarona yatının saat 12.55'te Büyükdere önünden hareketle saat 14.25'te Dolmabahçe önlerine gelişi.

27 Haziran 1938 – Atatürk'ün, Savarona yatında -Ankara'da gelen- Başbakan Celâl Bayar'ı kabulü.

28 Haziran 1938 – Türk Basın Birliği Kanunu kabul edildi.

28 Haziran 1938 – T.B.M.M, “Cemiyetler Kanunu”nu kabul etti.

28 Haziran 1938 – TBMM’de Cemiyetler Kanunu ile Türk Basın Birliği’nin kurulmasına ilişkin kanun kabul edildi. Yeni Cemiyetler Kanunu’na göre “sınıf esasına müstenit (dayalı)” cemiyet kurmak yasaklandı.

29 Haziran 1938 – Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü kuruldu.

29 Haziran 1938 – Hükümet tarafından hazırlanan Yüzellilikler’in affına dair kanun, uzun tartışmalardan sonra kabul edildi. Kanun İstiklal Mahkemeleri ve Heyet-i Mahsusa’lar tarafından verilmiş kararları da kapsıyor.

29 Haziran 1938 – TBMM 150’likler diye bilinen hainler için de Atatürk’ün rızasıyla af tasarısını kabul etti. (Cumhuriyet, Turgut Özakman)

29 Haziran 1933 – Atatürk’ün, Savarona yatında, İstanbul Valisi Muhittin Üstündağ’ı kabulü ve İçişleri Bakanı Şükrü Kaya da hazır bulunduğu halde İstanbul’un imarı hakkında bilgi alışı ve bazı direktifler verışı.

3 Temmuz 1938 – Atatürk’ün, Savarona yatında, Ankara’dan gelen Başbakan Celâl Bayar’ı kabulü.

3 Temmuz 1938 – Türkiye ve Fransa arasında 13 Haziran 1938’de Antakya’da askeri heyetlerce yapılan görüşmeler sonucu 3 Temmuz 1938’de bir anlaşma imzalandı. Buna göre her iki taraf Hatay’da 2.500’er asker bulunduracaktı. (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

3-4 Temmuz 1938 – Türkiye ve Fransa, Hatay’da eşit sayıda asker bulundurmaları konusunda anlaşma yaptı. Birlikler 4 Temmuz’da Hatay’a girdi.

4 Temmuz 1938 – Türk-Fransız ikili antlaşmasının (Hatay üzerinde) Ankara’da imzalanması.

4 Temmuz 1938 – Türkiye ve Fransa, Hatay’da eşit sayıda asker bulundurmaları konusunda anlaşma yaptı.

4 Temmuz 1938 – Türk birlikleri 4 Temmuz’da Hatay’a girdi.

4 Temmuz 1938 – Hatay’ın toprak bütünlüğünü korumak için 2500 Türk ve 2500 Fransız askeri görevlendirildi.

4 Temmuz 1938 – Antakya’da, 3.7.1938 günü Türk ve Fransız Askerî Heyetleri arasında imzalanan “Askerî Antlaşma” gereğince her iki hükümetin Hatay’da eşit sayıda asker bulundurmaya kararlaştırmaları üzerine birliklerimize ait öncü müfrezelerin Hatay’a girişi. (Ana kuvvetler 5. 7. 1938’de girmiştir).

5 Temmuz 1938 – Şükrü Kanatlı komutasındaki Türk birlikleri, Hatay’a girdi. Fransa ile yapılan antlaşma gereği Hatay’ın toprak bütünlüğünü korumak için öngörülen 2500 kişilik askeri birlik Orgeneral Şükrü Kanatlı komutasında Hatay’a girdi.

5 Temmuz 1938 – Türk birliklerinin tümü Hatay’daki konuş yerlerine geldi.

5 Temmuz 1938 – Fransızların Hatay’da ilan ettiği sıkıyönetim kaldırıldı.

6 Temmuz 1938 – Atatürk’ün, Hatay [davas](#)ının sonuca ulaşması nedeniyle yurdun her tarafından kendisine gönderilen telgraflara Anadolu Ajansı aracılığıyla cevabı: “Hatay millî meselemizin dostça tedbirlerle olumlu sonuca ulaştırılmasından duyulan sevinç yerindedir.”

6 Temmuz 1938 – Atatürk’ün, Hatay Türklerinin saygı ve teşekkür telgrafına cevabı: “Sizin için artan saadet ve refah dilerim!”

8 Temmuz 1938 – Atatürk’ün, Savarona yatında, izinli olarak İstanbul’a gelen Londra Büyükelçisi Fethi Okyar’ı kabulü.

9 Temmuz 1938 – “Bakanlar Kurulu” Atatürk’ün başkanlığında toplandı.

9 Temmuz 1938 – Atatürk Savarona’da yapılan hükümet toplantısına başkanlık etti (bu toplantı Atatürk’ün, Bakanlar Kurulu’na son başkanlık yapışdır).

10 Temmuz 1938 – Atatürk’ün, saat 14.00’te Savarona yatından Acar motoruna geçerek Florya’ya gelişi; Deniz Köşkü’nde bir süre istirahatten sonra, Boğaz’da Büyükdere’ye kadar kısa bir gezintiyi takiben tekrar Dolmabahçe önlerinde Savarona yatına dönüşü.

10 Temmuz 1938 – Atatürk’ün, gece ateş yükselişinin eşlik ettiği bir rahatsızlık geçirmesi (yapılan muayene sonucu zatürree başlangıcı teşhisi konulmuştur).

12 Temmuz 1938 – Atatürk’te yüksek ateş görüldü.

13 Temmuz 1938 – İstanbul’da yapılan ilk Türk uçağı Ankara yolunda düştü.

15 Temmuz 1938 – Dr. Hulusi Ateş, Dr. Asım Arar İstanbul’a gelip Dr. Neşet Ömer ile birlikte zatürree teşhisi koydular.

16 Temmuz 1938 – Prof. Dr. Fiessinger’in, Paris’ten üçüncü defa gelişi ve Savarona yatında Atatürk’ü muayenesi.

18 Temmuz 1938 – Atatürk’ün, zatürree başlangıcı nedeniyle bir haftadır devam eden ateşinin 36.5 dereceye düşürülerek hastalığın kontrol altına alınışı.

20 Temmuz 1938 – FİSKOBİRLİK kuruldu. Giresun ve Ordu bölgesinde yetiştirilen fındığı tesislerinde işleyen ve dış pazarlara satan FİSKOBİRLİK, dünya fındık piyasasında söz sahibi önemli bir kuruluş durumunda.

23 Temmuz 1938 – Atatürk’ün, saat 11.30’da Savarona yatı ile Dolmabahçe önünden hareketle Moda, Florya, Adalar ve Boğaz’da bir gezinti yapması. (Bu gezinti esnasında Moda’dan bir motorla gelerek Başbakan Celâl Bayar da yata binmiş, yat geceyi Büyükdere önlerinde demirleyerek geçirmiştir).

24 Temmuz 1938 – Atatürk’ün, Lozan Antlaşması’nın 15. yıldönümü nedeniyle telefonla İsmet İnönü’yü aratarak iltifatlarını ve iyi dileklerini iletmesi.

24 Temmuz 1938 – Atatürk'ün, Savarona yatı ile saat 16.30'da Büyükdere önünden ayrılarak Dolmabahçe önüne gelişi, burada bir saat kaldıktan sonra saat 19.00'da hareketle Marmara Ereğlisi önlerine varışı, gece Dolmabahçe önüne dönüşü.

24/25 Temmuz 1938 – Atatürk'ün, gece saat 1.00'de Savarona yatından Dolmabahçe Sarayı'na geçişi.

25 Temmuz 1938 – Atatürk, Savarona'dan 56 gün sonra, Dolmabahçe sarayındaki yatağına geri döndü.

26 Temmuz 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda İzmir, Afyon ve Kütahya'daki askerî denetlemelerden dönen Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ı, Başbakan Celâl Bayar'la beraber kabulü ve kendisinden bilgi alışı.

26 Temmuz 1938 – İsmet İnönü'nün, Atatürk'e mektubu: "Büyük, Sevgili Atatürk, Lozan günü vesilesiyle iltifatınızı söyletmek lütfunda bulundunuz. Kendi ıstırabınızı unutarak bana yeniden sağlık, bahtiyarlık verdiniz. Şükran ve minnetlerimi kabul buyurunuz. Velinimetim Atatürk, kesinlikle eminim ki bu hastalık günlerini geçireceğiz. Siz, bütün afiyet ve neşenizle ve şerefle daha çok uzun seneler millet ve memleketi idare buyuracaksınız. Derin tazimle ve dayanılmaz bir özleyişle ellerinizden öperim velinimetim."

30 Temmuz 1938 – Atatürk'ün, sabah -Bükreş'ten dönen- Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras'ı, öğleden sonra -Ankara'dan gelen- İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'yı kabulü ve görüşmesi.

30 Temmuz 1938 – Atatürk'ün, öğleden sonra Başbakan Celâl Bayar'la Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras'ı beraber kabulü ve görüşmesi.

30 Temmuz 1938 – Atatürk'e, Dolmabahçe Sarayı'nda sürekli ve danışman hekimler tarafından muayene ve konsültasyon yapılması.

31 Temmuz 1938 – Viyana'dan davet edilen Prof. Dr. Eppinger'in İstanbul'a gelişi ve Dolmabahçe Sarayı'nda Atatürk'ü muayenesi.

1 Ağustos 1938 – Berlin'den davet edilen Prof. Dr. Bergmann'ın İstanbul'a gelişi ve Dolmabahçe Sarayı'nda Atatürk'ü muayenesi. Atatürk'e, Dolmabahçe Sarayı'nda saat 17.00'de Prof. Dr. Eppinger ve Prof. Dr. Bergmann'ın da katılımıyla sürekli ve danışman hekimler tarafından muayene ve konsültasyon yapılması.

2 Ağustos 1938 – Hatay'da yapılan seçimler için sayımın sonuçları belli oldu. Şehirde yaşayan 57 bin seçmenin 36 bini Türk olarak saptandı.

2 Ağustos 1938 – Atatürk'e, Dolmabahçe Sarayı'nda Prof. Dr. Eppinger, Prof. Dr. Bergmann, Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp ve Dr. Nihat Reşat Belger tarafından konsültasyon yapılması

3 Ağustos 1938 – Afet (İnan)'ın İsviçre'den İstanbul'a gelişi, Dolmabahçe Sarayı'nda Atatürk tarafından kabulü.

3 Ağustos 1938 – Atatürk'e, Dolmabahçe Sarayı'nda saat 11.00'de Prof. Dr. Eppinger ve Prof. Dr. Bergmann'ın da katılımıyla sürekli ve danışman hekimler tarafından konsültasyon yapılması.

4 Ağustos 1938 – Atatürk'e, Dolmabahçe Sarayı'nda saat 15.00'de Prof. Dr. Bergmann'ın da katılımıyla sürekli ve danışman hekimler tarafından konsültasyon yapılması. Atatürk'ü muayene için çağrılan Prof. Dr. Eppinger'in, Viyana'ya dönmek üzere İstanbul'dan ayrılışı.

6 Ağustos 1938 – 17.00'de Prof. Dr. Bergman'ın katılımıyla konsültasyon yapıldı. Prof. Bergman Berlin'e gitmek üzere akşam İstanbul'dan ayrıldı. (Atatürk'ün son 100 günü, Cevat Şenol)

7 Ağustos 1938 – Times gazetesinde ilk defa "Atatürk ve Atatürk Türkiye'sine ait" bir özel sayı yayınlandı.

8 Ağustos 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Paris Büyükelçisi Suat Davaz'ı kabulü.

9 Ağustos 1938 – İsmet İnönü'nün, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak'a mektubu: "...Dr. Araş bana, Atatürk'ün cihan değer selâmlarını getirdi. Atatürk'e en derin saygılarla minnetlerimi ve en samimî afiyet dileklerimi takdim ederim. Bir münasip fırsatta yüce huzurlarına arz ederseniz size çok teşekkür ederim. Sevgilerle selâmlar..." (Bu mektubun Atatürk'e arz edilmesi üzerine, onun emriyle Genel Sekreter tarafından Atatürk'ün teşekkür, sevgi ve iyi dileklerini bildiren bir cevap yazılmıştır). [Kocatürk]

10 Ağustos 1938 – Atatürk'ün, harf inkılâbının 10. yıldönümü nedeniyle Kültür Bakanı Saffet Arıkan'ın telgrafına cevabı: "Türk'ün kültür sahasındaki kabiliyetinin gelişmesine temel olan harf inkılâbının onuncu yıldönümü münasebetiyle gönderdiğiniz telgrafı memnuniyetle aldım. Teşekkür eder ve milletimize kültür sahasında sonsuz başarılar dilerim."

15 Ağustos 1938 – Divriği – İliç demiryolu hattı hizmete açıldı.

18 Ağustos 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Hatay'dan gelen Tayfur Sökmeni kabulü.

19 Ağustos 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda, izinli olarak Türkiye'de bulunan büyükelçileri (Moskova Büyükelçisi Zekâi Apaydın, Varşova Büyükelçisi Ferit Tek, Tahran Büyükelçisi Enis Akaygen, Brüksel Büyükelçisi Cemal Hüsnü Taray, Sofya Büyükelçisi Şevki Berker, Bağdat Büyükelçisi Tahir Lütfi Tokay) toplu olarak kabulü, görüşmesi ve direktifleri.

20 Ağustos 1938 – Atatürk'ün, Uluslararası 8. İzmir Fuarı'nın açılışı nedeniyle Başbakan Celâl Bayar'a telgrafı: "...Fuarın yıldan yıla ayrı bir gelişme eseri gösterdiğine dair olan haberinizden çok memnun oldum. Vazifelilere takdirlerimin ve sayın halka teşekkür ve sevgilerimin iletilmesini diler, gözlerinizden öperim."

22 Ağustos 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda 8. Uluslararası İzmir Fuarı'nın açılışından dönen Başbakan Celâl Bayar'ı kabulü.

23 Ağustos 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Başbakan Celâl Bayar, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Araş ve Maliye Bakanı Fuat Ağralı'yı kabulü.

24 Ağustos 1938 – Demiryolu Kemah'a ulaştı. İliç – Kemah demiryolu hattı hizmete açıldı.

28 Ağustos 1938 – Atatürk'ün, Doğu Manevraları'nın bitişi nedeniyle Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ın telgrafına cevabı: "Türk ordusunun yarattığı zaferin bu yıldönümü günlerinde kalbim orduya karşı takdir ve şükran hisleriyle doludur. Sizin ve tercüman olduğunuz aziz silâh arkadaşlarınızın

hakkımda gösterdikleri samimî ve asil duygular, o günlerdeki hatıralarımı canlandırdı, heyecanlarımı artırdı.”

28 Ağustos 1938 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Sabiha Gökçen’i kabulü ve söyledikleri: “30 Ağustos’u bensiz kutlayacaklar! Oysa o kadar isterdim ki törene katılmayı.. Çocuklarımızı görmeyi, modern araç ve gereçlerle donanan ordumuzun geçişini görmeyi.. Biliyor musun Gökçen, bayrağımızı da özledim; onun şöyle anlı şanlı dalgalanışını, göklerle bütünleşmesini.”

29 Ağustos 1938 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Elâzığ’dan İstanbul’a dönen Başbakan Celâl Bayar’ı kabulü.

29 Ağustos 1938 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Millî Savunma Bakanı Kâzım Özalp’i kabulü

29 Ağustos 1938 – Atatürk’ün, İtalya Büyükelçisi Ottavio de Peppo’nun güven mektubunu kabulü.

29 Ağustos 1938 – Askeri Mahkeme, Nazım Hikmet (Ran) ve başkalarını mahkum etti.

30 Ağustos 1938 – 30 Ağustos Zaferi’nin 16. yıldönümünün bütün yurttta coşku ile kutlanması.

30 Ağustos 1938 – Atatürk’ün, Dolmabahçe Sarayı’nda Başbakan Celâl Bayar’ı kabulü ve İstanbul’da yapılan 30 Ağustos töreni hakkında bilgi alışı.

30 Ağustos 1938 – Atatürk’ün, Sabiha Gökçen’i kabulü, bugünkü tüm gazetelerde yer alan 30 Ağustosla ilgili yazıları okutarak dinlemesi. [Kocatürk]

2 Eylül 1938 – Hatay’da Ağustos ayında yapılan seçimlerde, Türkler 40 Milletvekilliğinin 22’sini kazandı. Meclisi 2 Eylül 1938 tarihinde ilk toplantısını yapıp bağımsız devlet için “Hatay Cumhuriyeti” adını kabul etti. Resmi dil Arapça ve Türkçe olsa da tüm vekiller Türkçe yemin etti. (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

2 Eylül 1938 – Bağımsız Hatay Devleti Millet Meclisi’nin ilk toplantısının yapılması. Hatay Millet Meclisi açıldı, cumhurbaşkanlığına Tayfur Sökmen seçildi. Hatay Millet Meclisi açıldı ve Devlet Başkanlığı’na Tayfur Sökmen seçildi.

3 Eylül 1938 – Atatürk’ün, Hatay Millet Meclisi’nin açılması ve Devlet Başkanı’nın seçilmesi üzerine Başbakan Celâl Bayar’a telgrafı: “...Cumhuriyet hükümetinin bu başarısını tebrik ederim.”

3 Eylül 1938 – Atatürk’ün, Trans-İran demiryolunun açılış töreni nedeniyle İran Şahı Rıza Pehlevi’ye tebrik telgrafı.

4 Eylül 1938 – Atatürk’ün, Hatay Devlet Başkanlığı’na seçilen Tayfur Sökmen’e tebrik telgrafı: “Hatay’daki çalışmalarınızda başarınızı temenni eder ve Hatay’ın yeni idare altında pek çok saadet ve refahlar görmesini yürekten temenni ederim.”

5 Eylül 1938 – Atatürk’ün hastalık durumu hakkında, günlük resmi tebliğlerin yayımına başlandı. 17 Ekim 1938 Atatürk, ilk defa komaya girdi.

5 Eylül 1938 – ATATÜRK’ün Dolmabahçe Sarayı’nda [vasiyetini yazması](#). (Vasiyetname, 6 Eylül 1938 günü Dolmabahçe Sarayı’na çağırılan İstanbul Altıncı Noterine ATATÜRK tarafından teslim edilmiştir.) (Açılış: 28 Kasım 1938)

5 Eylül 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda vasiyetini yazması: "Sahip olduğum bütün para ve hisse senetleriyle Çankaya'daki taşınır ve taşınmaz mallarımı Cumhuriyet Halk Partisi'ne aşağıdaki şartlarla, terk ve vasiyet ediyorum: 1 – Para ve hisse senetleri, şimdiki gibi, İş Bankası tarafından faizlendirilecektir. 2 – Her seneki faizden, bana nispetleri şerefi saklı kaldıkça, yaşadıkları müddetçe, Makbule'ye ayda bin, Afet'e 800, Sabiha Gökçen'e 600, Ülkü'ye 200 lira ve Rukiye ile Nebile'ye şimdiki yüzer lira verilecektir. 3- Sabiha Gökçen'e bir ev de alınabilecek ayrıca para verilecektir. 4- Makbule'nin yaşadığı müddetçe Çankaya'da oturduğu ev de emrinde kalacaktır. 5- İsmet İnönü'nün çocuklarına yüksek öğrenimlerini tamamlamaları için muhtaç olacakları yardım yapılacaktır. 6- Her sene faizden arta kalan miktar yarı yarıya, Türk Tarih ve Dil Kurumlarına tahsis edilecektir." (Vasiyetname, 6 Eylül 1938 günü Dolmabahçe Sarayı'na çağrılan İstanbul Altıncı Noteri'ne Atatürk tarafından teslim edilmiştir. Vasiyetnamenin Ankara Üçüncü Sulh Hukuk Hakimliği'nce açılışı: 28 Kasım 1938). [Kocatürk]

5 Eylül 1938 – Atatürk, 5 Eylül 1938'de Dolmabahçe'de vasiyet mektubuna son şeklini verdi. Daha sonra vasiyetini 6 Ekim 1938'de İstanbul 6. Noteri İsmail Kunter'e teslim etti. Atatürk'ün vasiyeti, 28 Kasım 1938'de Ankara Üçüncü Sulh Hukuk Hakimliği'nde açıldı. Atatürk vasiyetine, "Malik olduğum bütün nakit ve hisse senetleri ile Çankaya'daki menkul ve gayrimenkul emvalimi, Halk Partisi'ne atideki şartlarla terk ve vasiyet ediyorum" diye başlıyor. Sonra şartlarını sıralıyor. "Nakit ve hisse senetleri şimdiki gibi İş Bankası tarafından nemalandırılacaktır" diyordu. Atatürk'ün vasiyetine göre; İş Bankası'ndaki yüzde 28'lik Atatürk hisselerinin geliri, (Atatürk'ün 6 manevi kızına "yaşadıkları sürece" vasiyette miktarları belirtilen aylıkları ödendikten sonra) her yıl yarı yarıya TTK ve TDK arasında paylaşılacaktı. Öyle de yapıldı. Atatürk, vasiyetinde CHP'ye herhangi bir para bırakmadı. İş Bankası'ndaki paranın tüm gelirini TTK ve TDK'ya bıraktı. Vasiyet gereği CHP, sadece Atatürk'ün İş Bankası'ndaki hisselerinin yönetiminden sorumluydu. Uygulamada CHP, İş Bankası'nın yönetim kurullarına -Atatürk hisseleri oranında- 3 veya 4 üye soktu.

6 Eylül 1938 – Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu kuruldu.

6 Eylül 1938 – Atatürk'ün, -5 Eylül 1938 tarihli- vasiyetini, Dolmabahçe Sarayı'na çağırıldığı İstanbul Altıncı Noteri İsmail Kunter'e teslimi ve söyledikleri: "Bu benim vasiyetimdir. Gerekli zaman lütfen kanunî muamelesini yaparsınız!"

6 Eylül 1938 – Prof. Dr. Fiessinger 4. kez İstanbul'a geldi. Prof. Dr. Mim Kemal Öke ile birlikte Atatürk'ü Dolmabahçe sarayında muayene etti.

7 Eylül 1938 – Hatay Devleti Anayasası kabul edildi. Başbakan Abdurrahman Melek, "Programımızın ruhu ve esası Kemalizm rejimi ve bütün icabatıdır" dedi.

7 Eylül 1938 – Atatürk'ün, kendisine Meclisin ve Hatay halkının minnet ve bağlılıklarını bildiren Hatay Millet Meclisi Başkanı Abdülgani Türkmen'in telgrafına cevabı: "...Hatay Millet Meclisi'ne başladığı mühim vazifede başarılar ve Hatay halkına yeni idare altında saadetler dilerim."

7 Eylül 1938 – Atatürk'e, Prof. Dr. Mim Kemal Öke tarafından birinci defa karın ponksiyonu yapılarak toplanan mayi(su)'in dışarı alınması (bu işlem sırasında Prof. Dr. Fiessinger de hazır bulunmuştur). [Kocatürk]

7 Eylül 1938 – Atatürk'ün karnında biriken fazla su Prof. Dr. Mim Kemal Öke tarafından (1. ponksiyon) alındı. İşleme Prof. Dr. Fiessinger'de nezaret etti.

7 Eylül 1938 – Birinci ponksiyon (Karından su alınması) Prof. Dr. Fissenger ve Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp nezaretinde Prof. Dr. Mim Kemal Öke tarafından gerçekleştirildi. (12 litre su çıkarıldı.)

7 Eylül 1938 – Atatürk **Son kahvesini** 7 Eylül 1938 sabahı içti. (Kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

8 Eylül 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda, bir gün sonra Milletler Cemiyeti toplantısına katılmak üzere Cenevre'ye gidecek olan Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ı kabulü ve görüşmesi.

8 Eylül 1938 – Atatürk'ün sağlık durumu hakkında Dr. Nihat Reşat Belger, Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp ve Prof. Dr. Fiessinger'in müşterek raporu.

8 Eylül 1938 – Doktorlar Atatürk'e **alkole bağlı olmayan** safra yollarındaki kronik tıkanma sonucu gelişen **siroz** teşhisi koydu.

9 Eylül 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda, Paris Büyükelçisi Suat Davaz'ı kabulü ve görüşmesi.

10 Eylül 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve Budapeşte Büyükelçisi Behiç Erkin'i kabulü ve görüşmesi.

11 Eylül 1938 – Atatürk'ün sağlık durumu hakkında Dr. Nihat Reşat Belger, Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp ve Prof. Dr. Fiessinger'in müşterek raporu: "Yatakta kesin istirahatin devamı. ..Ankara'ya dönüş, bütün yorgunluklardan kaçınmak, 100 metreden fazla yayan yürümek, karın sarılı olmak ve ikinci ponksiyondan itibaren 6 gün geçmiş bulunmak şartıyla mümkün olabilir. Seremonilere gelince, en aşağı 4 ay müddetle seremoniler, yorulmamak ve ayakta durmamak ve yürümek şartıyla kabul edilebilir. Aksi takdirde seremonilerden kaçınmak gerekir. Şimdilik ve ponksiyonların arası 3 ayı bulmadan evvel, otomobil veya deniz motoruyla gezinti uygun değildir. Radyo ile nutuk söylemek 15-20 dakikalık kısa zamanla sınırlı kalmak şartıyla mümkün olabilir. Mühim ziyaretler, şezlongta ve mümkün ponksiyonlardan 5-8 gün sonra kabul edilecektir; bu ziyaretler nadir ve kısa olacaktır. Alelaide ziyaretler, yorulmamak şartıyla günde 1 -2 saati geçmemelidir. Özet olarak, mümkün olduğu kadar yatakta istirahate devam etmek ve her türlü yorgunluk sebeplerinden kaçınmak şarttır."

11 Eylül 1938 – Doktorların rapor ve tavsiyesi; istirahat, azami 15-20 dakika sürekli konuşma, en çok 100 metre yürüyüş.

12 Eylül 1938 – Atatürk'ün, İzmir'in 16. kurtuluş yıldönümü nedeniyle Belediye Başkanı Behçet Uz tarafından çekilen 9 Eylül 1938 tarihli saygı telgrafına cevabı: "...İzmirliilerin hakkımda belirttiklerini bildirdiğiniz duygulardan çok hislendim. Teşekkür, sevgi ve iyi dileklerimin sayın halka iletilmesini dilerim."

12 Eylül 1938 – Prof. Dr. Fiessinger yaptığı tetkiklerin analizi için Paris'e dönmek üzere akşam İstanbul'dan ayrılır.

13 Eylül 1938 – Basın Kurumu Fevkaledede Kongresi İstanbul'da açıldı.

16 Eylül 1938 – İkinci Dersim harekâtı tamamlandı. (Cumhuriyet tarihi yalanları, Sinan Meydan)

16 Eylül 1938 – İkinci beş yıllık kalkınma planı. (II. Dünya savaşı tehdidi nedeniyle bu plan uygulanamamış yerine bizzat Mustafa Kemal'in hazırladığı 4 yıllık plan uygulanmıştır.) (Akl-ı Kemal, c.3, Sinan Meydan)

17 Eylül 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Ankara'dan İstanbul'a gelen Başbakan Celâl Bayar ve İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'yı kabulü.

18 Eylül 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Başbakan Celâl Bayar'ı kabulü, hükümetçe hazırlanan 4 yıllık yeni ekonomik plân hakkında görüşmesi ve söyledikleri: “Bizim bu ve buna benzer işleri başarmamız için en çok üç sene süremiz vardır; ondan evvel de fırtına kopmaz demiyorum... Ne yaparsak bu dar müddetin içine sıkıştırmaya bakmalıyız. Bütçe filân düşünmeye gerek yoktur; memleketin bütün kuvvet kaynaklarını seferber ederek bu işleri yapmak lâzımdır.”

19 Eylül 1938 – Atatürk'ün sağlık durumu hakkında Dr. Nihat Reşat Belger ve Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp'in müşterek raporu: “Genel durum çok yorgun ve takatsizdir. Asit toplanması, ilerleyici bir şekilde devam etmektedir. Ankara'ya dönüşü olası görünmemektedir.”

22 Eylül 1938 – 11.05'de Mim Kemal Öke tarafından 2. ponksiyonun yapılması. Doktorların müşterek raporu; karaciğer büyük kalmıştır, iştah ve umumi hal 4-5 gün öncesine göre daha iyidir.

22/23 Eylül 1938 – Atatürk'e Prof. Dr. Mim Kemal Öke tarafından ikinci ponksiyonun yapılması.(12 litre su alındı.)

26 Eylül 1938 – Atatürk'ün **son rüyası**. İlk komasının akşamı görmüş ertesi gün Afet İnan'a anlatmıştır. “Demek ölüm böyle olacak. Salih'e söyle ikimizde kuyuya düştük ama o kurtuldu.” (Bir ömrün öteki hikayesi, Sinan meydan)

26 Eylül 1938 – Atatürk'ün, Dil Bayramı nedeniyle Türk Dil Kurumu Genel Sekreteri İbrahim Necmi Dilmen'in söylevini radyodan dinlemesi ve takdirlerini bildirmesi.

26 Eylül 1938 – Atatürk'ün, gece şiddetli bir iç sıkıntısı ve baş dönmesi geçirmesi

26 Eylül 1938 – Dr. Nihat Reşat ve Neşet Ömer'in müşterek raporu; yorgunluk ve güçsüzlük hâkimdir, deri altı yağ dokusu azalmaktadır.

27 Eylül 1938 – Atatürk'ün, Dil Bayramı'nın 7. yıldönümü nedeniyle Türk Dil Kurumu'nun telgrafına cevabı: “Dil Bayramı münasebetiyle bana karşı gösterilen temiz duygulardan çok duygulandım. Teşekkür eder, verimli çalışmalarınızda sürekli başarılar dilerim.”

27 Eylül 1938 – Atatürk'ün, Dil Bayramı'nın 7. yıldönümü nedeniyle gönderilen kutlama telgraflarına Anadolu Ajansı aracılığıyla açık teşekkürü.

28 Eylül 1938 – Atatürk, ünlü Osmanlı denizcisi Barbaros Hayrettin Paşa'nın muhteşem Preveze zaferine yakışır bir anma töreni hazırlattı. (Panzehir, Sinan Meydan)

28 Eylül 1938 – Atatürk'ün, Barbaros'u anma töreni nedeniyle denizde düzenlenen ışık oyunlarını Dolmabahçe Sarayı'nın penceresinden izlemesi.

28 Eylül 1938 – Atatürk'ün, Barbaros'u anma töreni nedeniyle İstanbul Valisi Muhittin Üstündağ'ın halkın saygı ve bağlılık duygularını bildiren telgrafına teşekkür cevabı.

2 Ekim 1938 – Cenevre'den dönen dışişleri bakanı Tefik Rüştü Aras'ı Dolmabahçe'de kabulü.

3 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Başbakan Celâl Bayar ve Atina Büyükelçisi Ruşen Eşref Ünaydın'ı birlikte kabulü ve görüşmesi.

4 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Makbule (Atadan), Afet (İnan) ve Sabiha Gökçen'i beraber kabulü (Atatürk'ün yanında 40 dakika kalmışlardır). [Kocatürk]

5 Ekim 1938 – İsmet İnönü'nün, Atatürk'e mektubu: "Sevgili Atatürk! Muhterem Celâl Bayar bana sizin selâmınızı getirdi. Çok sevindim. Sizin bir an evvel sağlığınıza kavuşmanız yegâne ve samimî dileğimdir. İki mübarek ellerinizden, sevgili ve can verici yüzünüzden, doymadan binlerce öperim, sevgili Atatürk, büyük Atatürk, velinimetim Atatürk!"

5 Ekim 1938 – Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Hanım, Afet İnan ve Sabiha Gökçen'i birlikte kabulü, 55 dakika görüşmesi.

6 Ekim 1938 – İstanbul'un kurtuluşunun 15. yıldönümü nedeniyle gece düzenlenen fener alayı ile Tophane Caddesi'ni geçerek Dolmabahçe Sarayı önüne gelen halkın, "Yaşa Atatürk! Var ol Ulu Önder!" haykırışlarıyla gösterilerde bulunması.

6 Ekim 1938 – Afet İnan'ı (10 dakika), sonra genel sekreteri Hasan Rıza Soyak'ı (25 dakika) kabulü.

6 Ekim 1938 – Atatürk'ün Geceyi hafif rahatsızlıkla geçirmesi.

7 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda saat 11 .00'de Almanya'daki askerî manevralardan dönen 2. Ordu Müfettişi Orgeneral İzzettin Çalışlar'ı, saat 13.00'de Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ı kabulü.

7 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Makbule (Atadan), Afet (İnan) ve Sabiha Gökçen'i beraber kabulü (Atatürk'ün yanında 45 dakika kalmışlardır).

7 Ekim 1938 – Atatürk'ün, İstanbul'un 15. kurtuluş yıldönümü nedeniyle İstanbul Vali ve Belediye Başkanı Muhittin Üstündağ tarafından çekilen saygı telgrafına cevabı: "...Sayın halkın bana karşı gösterdiklerini bildirdiğiniz samimî hislerden çok duygulandım. Aziz İstanbullulara candan teşekkür ve sevgilerimin iletilmesini rica eder, hepinize daima artan refah ve saadetler dilerim."

8 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak'ı, daha sonra Kılıç Ali'yi kabulü ve görüşmesi.

8 Ekim 1938 – Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Hanım, Afet İnan ve Sabiha Gökçen'i birlikte kabulü, 63 dakika görüşmesi.

8 Ekim 1938 – Sürekli ve danışman hekimlerin Atatürk'ü topluca ziyareti (25 dakika)

9 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Ankara-Erzurum demiryolunun Erzincan'a ulaşması nedeniyle Başbakan Celâl Bayar'ın telgrafına cevabı: "Muhterem halkın bu önemli ve mesut olaydan pek yerinde olarak duyduğu hislerini belirtirken bana karşı gösterdiğini bildirdiğiniz hislerden çok duygulandım."

9 Ekim 1938 – Atatürk'ün, kız kardeşi Makbule (Atadan), Afet (İnan) ve Sabiha Gökçen'i beraber kabulü (Atatürk'ün yanında 35 dakika kalmışlardır).

9 Ekim 1938 – Atatürk'ün, 25 dakika süreyle radyo dinlemesi.

10 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Başbakan Celâl Bayar'ı kabulü ve 70 dakika görüşmesi.

10 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Makbule (Atadan), Afet (İnan) ve Sabiha Gökçeni beraber kabulü (Atatürk'ün yanında 80 dakika kalmışlardır).

10 Ekim 1938 – İliç – Kemah demiryolu hattı Erzincan'a ve daha sonra Erzurum'a ulaştı.

11 Ekim 1938 – Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp'in Atatürk'ü ziyareti ve 30 dakika yanında kalışı.

11 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Afet (İnan)'ı, daha sonra Sabiha Gökçen'i kabulü.

11 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Başbakan Celâl Bayar, Londra Büyükelçisi Fethi Okyar ve Salih Bozok'u beraber kabulü ve 45 dakika görüşmesi.

12 Ekim 1938 – Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp'in Atatürk'ü ziyareti ve 10 dakika yanında kalışı.

12 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Afet (İnan)'ı, daha sonra Sabiha Gökçen'i kabulü.

12 Ekim 1938 – Atatürk'ün, akşam saat 19.15'den 23.00'e kadar radyo dinlemesi.

13 Ekim 1938 – Sürekli ve danışman hekimlerin Atatürk'ü topluca ziyareti (45 dakika)

13 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ı kabulü ve 45 dakika görüşmesi.

13 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Afet (İnan)'ı kabulü ve 40 dakika görüşmesi.

14 Ekim 1938 – Sürekli ve danışman hekimlerin Atatürk'ü topluca ziyareti (20 dakika)

15 Ekim 1938 – Sürekli ve danışman hekimlerin Atatürk'ü topluca ziyareti (30 dakika)

15 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Belediye seçimlerinin sonuçlarını bildiren Başbakan Celâl Bayar'a cevap telgrafı: "...İstiklâl Savaşı ve Türk inkılâbı, her hamlesinde ve her safhasında, milletimizin yüksek siyasî ve uygar karakteriyle memleket işlerindeki şuurlu birliğine dayanarak başarıya erişmiştir. Dün ve bugün olduğu gibi yarın da memleket ve millet için yegâne kudret, mutluluk ve refah kaynağı, inkılâp ilkeleri ve Cumhuriyet rejimidir"

15 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Afet (İnan), Sabiha Gökçen ve kız kardeşi Makbule (Atadan)'ı ayrı ayrı kabulü.

15 Ekim 1938 – Atatürk'ün, saat 19.00'dan itibaren bir süre radyo dinlemesi.

15 Ekim 1938 – Komaya girip hayata gözlerini yummadan önce, en son, Türk Tarih Kurumu'nun Belleten dergisini inceledi. (kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

16 Ekim 1938 – Atatürk'ün akşama doğru **ilk ağır komaya girişi**. (Koma 17 ve 18'nde de devam etmiş, komadan 19'nda çıkmıştır.)

16 Ekim 1938 – Atatürk, ilk ciddî komaya 16 Ekim 1938 günü girmiş ve bu koma hali 17 ve 18 Ekim günleri de devam etmiş, 19 Ekim günü ise yavaş yavaş komadan çıkmıştır.

16 Ekim 1938 – Gece 22.45 Doktorların müşterek raporu; Bilinç zayıf, refleksler hafif, duyarlılık az, hareketler sınırlı.

17 Ekim 1938 – Atatürk Dolmabahçe Sarayı'nda koma halinin ciddî olarak devam etmesi.

17 Ekim 1938 – Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin, Atatürk'ün geçirmekte olduğu rahatsızlığa ait sabah ve akşam yayımlanan iki bildirisi: "...Karaciğer hastalığı normal seyrini izlerken 16.10.1938 pazar günü birdenbire umumî halsizlikle birlikte sindirim ve sinir sistemine ait belirtiler göstermeye başlamıştır." (Atatürk'ün sağlık durumu ile ilgili bu bildirimler, 22 Ekim 1938 gününü de içermek üzere sabah ve akşam günde 2 defa yayımlanmıştır). Atatürk'ün sağlık durumuyla ilgili yayımlanan bildirimlerde imzası bulunan hekimler şunlardır: Sürekli hekimler: Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp, Prof. Dr. Mim Kemal Öke, Dr. Nihat Reşat Belger. Danışman hekimler; Prof. Dr. Âkil Muhtar Özden, Prof. Dr. Hayrullah Diker, Prof. Dr. Süreyya Hidayet Serter, Dr. Abrevaya Marmaralı, Dr. Mehmet Kâmil Berk. [Kocatürk]

17 – 23 Ekim 1938 – Bu tarih aralığına ait 11 adet (Komalar nedeniyle sıklaşmıştır) Atatürk'ün durumuna dair sağlık bülteni yayınlanması.

18 Ekim 1938 – Atatürk Dolmabahçe Sarayı'nda koma halinin ciddî olarak devam etmesi.

19 Ekim 1938 – Atatürk'ün, zaman zaman komadan çıkışı ve akşama doğru komanın tamamen açılışı.

19 Ekim 1938 – Başbakan Celâl Bayar başkanlığındaki Bakanlar Kurulu'nun, T.B.M.M. Başkanı Abdülhalik Renda ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın da katılımıyla Dolmabahçe Sarayı'nda bir toplantı yapması.

19 Ekim 1938 – Sağlık Bakanı Dr. Hulusi Alataş'ın, sürekli ve danışman hekimlere -Atatürk'ü tedavide gösterdikleri başarı nedeniyle- Bakanlar Kurulu'nun tebrik ve teşekkürlerini bildirmesi. [Kocatürk]

20 Ekim 1938 – Komayı atlatan Atatürk'ün, tamamen kendine gelişi ve durumunun düzelmeye başlaması.

20 Ekim 1938 – Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin, Atatürk'ün sağlığı ile ilgili bildirisi: "Umumî durum iyiliğe gitmekte olup, sinirsel belirtiler tamamen geçmiştir."

21 Ekim 1938 – Atatürk'ün, saat 11.10'da Başbakan Celâl Bayar'ı kabulü ve 6 dakika görüşmesi.

21 Ekim 1938 – Atatürk'ün sağlığı hakkında yayımlanan iki bildirimde "geceyi ve gündüzü rahat geçirdikleri ve umumî durumda iyiliğin devam ettiği"nin bildirilmesi.

21 Ekim 1938 – Dr. Nihat Reşat ve Neşet Ömer'in müşterek raporu; gazdan şikayet, ponksiyon isteniyor, Ankara'ya gidilmek isteniyor.

22 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak'a söyledikleri: "Gel bakalım, ne dersin; biz gittik, geldik! Bu doktorlar insana âdeta can veriyorlar!"

22 Ekim 1938 – Atatürk'ün, küçük Ülkü'ye kabulü ve 10 dakika görüşmesi.

22 Ekim 1938 – Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin, Atatürk'ün sağlığı hakkında bildirisi: "...Doktarların saat 20.00'de verdiği rapora göre hastalık normal seyrine dönmüştür. Günlük bildiri yayımlamaya gerek kalmamıştır."

22 Ekim 1938 –Günlük bildiri yayınına gerek kalmamıştır.

23 Ekim 1938 – Sürekli ve danışman hekimlerce Atatürk'e konsültasyon yapılması.

23 Ekim – 08 Kasım 1938 – Atatürk'ün hastalık hali normale dönünce sağlık raporlarının günlük olarak yayınlanması kararlaştırıldı.

25 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Cumhuriyet'in 15. yıldönümü nedeniyle orduya göndereceği mesajı, Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak'a dikte etmesi.

25 Ekim 1938 – Atatürk'ün, küçük Ülkü ve annesini kabulü.

26 Ekim 1938 – Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Hanım, Afet İnan ve Sabiha Gökçen'i birlikte kabulü, 15 dakika görüşmesi.

27 Ekim 1938 – Sürekli ve danışman hekimlerin Atatürk'ü kontrol ve muayeneleri (15 dakika)

27 Ekim 1938 – Atatürk'ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde adına okunacak 1 Kasım söylevi üzerinde Başbakan Celâl Bayar'la 40 dakika görüşüp metin üzerinde düzeltme ve ilâveler yapması.

27 Ekim 1938 – Atatürk'ün Türk Dil Tezi, Güneş Dil teorisi konusundaki son çalışmaları. (Devamına ömrü vefa etmemiştir.) (Akl-ı Kemal, C.4, Sinan Meydan) (**Güneş Dil Teorisi**; Bu teoriye göre bütün dillerin temelinde Türkçe yer almaktaydı. Bu tez Türk Tarih tezine de uygundu ve her ikisi birbirini takviye edip güçlendirecekti. Dilde yabancı kelime olamazdı çünkü zaten o kelimenin kaynağı Türkçe idi ve Türkçe kökenli o kelime anayurduna geri dönmüş demektir.)

28 Ekim 1938 – Ankara Radyosu bir yıl gibi kısa sürede tamamlanarak hizmete girdi.

28 Ekim 1938 – Atatürk'ün, akşam Sabiha Gökçen'i kabulü ve söyledikleri: “Yarın bayram, değil mi Gökçen? Bu günü halkımla, halkımın içinde kutlamak isterdim. Beni Cumhuriyet Bayramı'nda halkımdan uzak tutan bu hastalığa lanet ediyorum.”

28 Ekim 1938 – Ankara Radyosu yayına başladı.

29 Ekim 1938 – **Kuleli Askeri Lisesi** öğrencileri, vapurla Dolmabahçe önünden geçerken hep bir ağızdan İstiklal Marşını söyleyerek Atatürk'ü selamladılar.

29 Ekim 1938 – Kuleli Askeri lisesi öğrencilerinin 29 Ekim tören dönüşü Dolmabahçe sarayı önünden geçerken [Ata](#)'sını selamlaması, İstiklal marşını söylemesi, Atatürk'e sevgi gösterisinde bulunmaları, Atatürk'ün öğrencileri selamlaması.

29 Ekim 1938 – ATATÜRK'ün, Cumhuriyet'in 15'inci Yıl Dönümü nedeniyle [Türkiye Cumhuriyeti Ordusuna mesajı](#): “... Türk vatanının ve Türklük camiasının şan ve şerefini, iç ve dış her türlü tehlikelere karşı korumaktan ibaret olan vazifeni, her an yapmaya hazır olduğuna benim ve büyük ulusumuzun tam bir inan ve itimadımız vardır...”

29 Ekim 1938 – Bitkindi. Cumhuriyet Bayramı törenlerine katılabilmesi imkânsızdı. Sabiha Gökçen başucundaydı, gözyaşlarını içine akıtarak “gelecek seneki törenlere katılırsınız” diye moral vermeye çalışıyordu ki... El işaretleriyle sözünü kesti. “Bana gelecek bayramdan bahsetme Gökçen” dedi. “Hatta gelecek aydan da bahsetme, ekim ayını çıkarabilsem bile kasım ayını çıkarabileceğimi sanmıyorum!”(Kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

29 Ekim 1938 – TBMM’nde tören ve meclis başkanının Atatürk adına tebrikleri kabulü, hipodromda geçit töreni yapılması.

29 Ekim 1938 – Atatürk’ün Türk Ordusuna mesajı hipodrom törenleri esnasında geçit töreninden önce Celal Bayar tarafından okunmuştur.

30 Ekim 1938 – Dolmabahçe’ye gelip kendisini ziyaret etmek istediğini bildiren İnönü’nün mektubuna cevabı; “Yakında ben zaten Ankara’ya geleceğim, zahmet etmeyin.”

31 Ekim 1938 – (Kasım sonu) – İsmet İnönü’nün, eski Özel Kalem Müdürü Vedit Uzgören’le Atatürk’e gönderdiği -İstanbul’a gelerek kendisini görmek arzusunda olduğunu bildiren- mektubun, Atatürk’e sunulması ve Atatürk’ün -İsmet İnönü’ye iletilmek üzere- Vedit Uzgören’e söyledikleri: “Yakında ben Ankara’ya geleceğim; orada görüşürüz. Bu nedenle zahmet etmesin, Ankara’da kalıp istirahat etsin ve doktorların tavsiyelerine harfiyen riayette bulunsun; bunları bir emir olarak teşekkür ve selâmlarımla beraber kendisine söylersiniz!..” [Kocatürk]

1 Kasım 1938 – ATATÜRK’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisinin beşinci dönem dördüncü toplantı yılını açış konuşmasının Başbakan Celâl Bayar tarafından okunması: “... Memleketimizi her gün daha çok kuvvetlendirmek, her alanda her türlü ihtimallere karşı koyabilecek bir hâlde bulundurmak ve dünya olaylarının bütün safhalarını büyük bir uyanıklılıkla izlemek, barışsever siyasetimizin dayanacağı esasların başlangıcıdır!..”

1 Kasım 1938 – Eskiköy-Çetinkaya ve Yazıhan-Demirhan demiryolu hatları işletmeye açıldı.

1 Kasım 1938 – Atatürk, tereyağı sürülmüş bir dilim ekmeği ucundan ısırabildi, bütün gün hepsi buydu, portakal suyu içti, salep içti.

1 Kasım 1938 – Sürekli ve danışman hekimlerin Atatürk’ü kontrol ve muayeneleri (10 dakika)

2 Kasım 1938 – Atatürk’ün, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Abdülhalik Renda’nın -Meclisin duygularını ileten- telgrafına cevabı: “Büyük Millet Meclisi’nin, yeni yıl çalışmalarına başlarken hakkımda gösterdiğini bildirdiğiniz yüksek hislerden çok duygulandım. Büyük Kamutay’a teşekkür ve derin saygılarımı arz ederim” [Kocatürk]

2 Kasım 1938 – Atatürk, birkaç kaşık bezelye püresi yedi, portakal suyu, sahleple içti.

2 Kasım 1938 – Dr. Neşet İrdelp’in Atatürk’ü muayenesi (10 dakika)

2 Kasım 1938 – TBMM Başkanı Abdülhalik Renda’nın meclisin duygularını bildiren telgrafına cevabı.

3 Kasım 1938 – Atatürk, tereyağlı ekmeği yedi, iki defa üzüm suyu içti.

4 Kasım 1938 – Atatürk, sütlü kahve, iki defa üzüm suyu içti.

4 Kasım 1938 – Sürekli ve danışman hekimlerin Atatürk’ü kontrol ve muayeneleri (10 dakika)

5 Kasım 1938 – Atatürk’ün, Ankara’dan gelen Başbakan Celâl Bayar’ı son kez kabulü ve çeşitli konular hakkında bilgi alışması.

5 Kasım 1938 – Atatürk, bamya püresi yiyemedi, sahleple içebildi.

5 Kasım 1938 – Dr. Neşet İrdelp'in Atatürk'ü muayenesi (10 dakika)

6 Kasım 1938 – Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Hanım, Afet İnan ve Sabiha Gökçen'i birlikte kabulü, 20 dakika görüşmesi.

6 Kasım 1938 – Atatürk, sadece elma suyu ve sütle besleniyordu. Anca kaşıkla verilebiliyordu.

6 Kasım 1938 – Sürekli ve danışman hekimlerin Atatürk'ü 10.25'te kontrol ve muayeneleri (10 dakika)

7 Kasım 1938 – Sürekli ve danışman hekimlerin Atatürk'e 10.30'da konsültasyon yapmaları.

7 Kasım 1938 – Atatürk'e, saat 12.20'de Dr. Mehmet Kâmil Berk tarafından -üçüncü defa- karın ponksiyonu yapılarak toplanan mayi (su)'in boşaltılması. (10 litre)

7 Kasım 1938 – Atatürk, yarı uyur yarı uyanıktı. Zaman zaman bilincini kaybediyordu. Ömründe ilk defa canı "enginar" çekti. İstanbul'da bulmak mümkün değildi, Hatay'a telgraf çekildi. Yetişmedi, yemek kısmet olmadı. (Kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

8 Kasım 1938 – Atatürk'ün, **ikinci ve son defa ağır komaya** girişi. (Bugün saat 19.00 sıralarında başlayan koma, gittikçe ağırlaşarak ölüm anına kadar devam etmiştir).

8 Kasım 1938 – Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin, Atatürk'ün sağlığına ait akşam tekrar resmî bildiri yayımlamaya başlaması: "...Bugün saat 18.30'da hastalık birdenbire normal seyrinden çıkarak şiddetlenmiş ve sıhî vaziyetleri yeniden ciddiye kazanmıştır."

8 Kasım 1938 – Atatürk artık kendinde değildi. Bir ara başını sağa çevirdi, "aleykümselam" dedi. Son kelimesi buydu. "Aleykümselam."

8 Kasım 1938 – Son komaya girmeden önce Atatürk'ün başını sağa çevirip, biriyle konuşur gibi karşıya bakarak "**Aleykümselam**" demesi. (Bu söz O'nun son sözüdür.) (Atatürk ve İslam, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

8 Kasım 1938 – Atatürk'ün 18.35'te içtiği **dört kaşık elma suyu** aldığı **son gıda** oldu.

9 Kasım 1938 – Atatürk'te, ağır koma halinin devam etmesi. İstem dışı kasılmalar yaşadı, aşırı ter vardı.

9 Kasım 1938 – Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin, Atatürk'ün sağlığıyla ilgili olarak saat 10.00, saat 20.00 ve saat 24.00'te olmak üzere üç bildiri yayımlaması (saat 24.00'teki bildiride "Umumî durumun tehlikeli bir hal aldığı" bildirilmiştir). [Kocatürk]

10 Kasım 1938 Atatürk'ün Dolmabahçe Sarayı'nda saat **dokuz beş geçe maddi hayata gözlerini kapaması.**

10 Kasım 1938 – Hükümet bildirisini; "... Ebedi Türk milleti eserlerini yaşatacaktır. Gençlik Cumhuriyeti daima koruyacak ve O'nun izinden yürüyecektir. Kemal Atatürk, Türk'ün tarihinde ve günlünde daima yaşayacaktır."

10 Kasım 1938 – Mustafa Kemal için ölüm raporu yazıldı. Dokuz tıp profesörü imzaladı. "**10 Kasım 1938 Perşembe sabahı, saat dokuz beş geçe, muazzez ve büyük hasta terk-i hayat**

eylemiştir.” Profesör Mehmet Kamil Berk, bizzat Mustafa Kemal’e ait M.K.A. amblemlı ipek mendille çenesini bağladı. (kaynak: yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

10 Kasım 1938 – Atatürk, 10 Kasım 1938’de öldüğünde, İş Bankası’nda 2 numaralı hesabında, 1.446.872 lira 3 kuruş (Adalet Bakanı Halil Özyürek’in 1950’de meclisteki açıklamasına göre 1.519.892 lira 1 kuruş) ile 114.891 adet hisse senedi vardı. Atatürk, bu parayı, tek kuruşuna bile dokunmadan CHP’nin denetimine ve yönetimine bıraktı. Atatürk ölürken, İş Bankası’ndaki şahsi hesabında ise sadece 73.019 lira 98 kuruşu vardı. Kişisel tüm mal varlığı buydu. (Soyak, s. 686.) Çünkü neredeyse tüm maaşını, sosyal yardımlara, çalışanlara, yardıma muhtaç olanlara harcamıştı.

10 Kasım 1938 – Atatürk’ün vefatını takiben **İran’da** saray ve hükümet **bir ay “resmi matem”** ilan etti. İran’daki tüm resmi binalarda ve yurt dışı temsilciliklerinde bayraklar yarıya indirildi. Atatürk toprağa verilinceye dek on bir gün İran bayrakları yarıya inmiş vaziyette dalgalandı. İran meclisi Atatürk’ü anmak için özel olarak toplandı, Şah Rıza Pehlevi Atatürk’ün cenaze törenine olağanüstü bir heyet ve kendi muhafız alayından 52 er ve 3 subaydan oluşan bir manga asker gönderdi. “Atatürk için bunlar az bile” dedi. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.120.)

10 Kasım 1938 – Hıfzısıhha Enstitüsü müdürü Dr. Nuri Hakkı Aktansel tarafından yüzünün ve sağ elinin mulajının alınması.

10 Kasım 1938 – Salih Bozok’un vefatından sonra boş bir odaya girip kalbine sıkıldığı kurşunla yere yığılması.

10 Kasım 1938 – Atatürk hayata veda ettiğinde şahsi parası 73.019 lira 98 kuruştı. (Panzehir, Sinan Meydan)

10 Kasım 1938 – **Selanik** Belediye başkan ve meclis üyelerinin Selanik konsolosluğuna gelmesi, Atatürk’ün doğduğu evin bulunduğu Apastolu Pavlu sokağına “**Atatürk Caddesi**” isminin verilmesini kararlaştırdıklarını bildirmesi. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

11 Kasım 1938 – Sürekli ve danışman hekimlerin otopsi yapılmasına gerek olmadığını bildiren raporları.

11 Kasım 1938 – Sürekli ve danışman hekimlerin tahnit işlemi yapılmasına dair raporları. (Tahnit işlemi Gülhane Hastanesi Patolojik Anatomi hocası Prof. Dr. Lütfi Aksu tarafından Dolmabahçe sarayında yapılmıştır.)

11 Kasım 1938 – TBMM, İsmet İnönü’yü oy birliğiyle Cumhurbaşkanı seçti. Büyük Önder Atatürk’ün ölümü üzerine, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı’na Malatya Milletvekili İsmet İnönü’nün seçilmesi (İsmet İnönü, 22 Mayıs 1950 tarihine kadar bu görevde kalmıştır).

11 Kasım 1938 – Sürekli ve danışman hekimlerin, Atatürk’e tahnit yapılmasına dair raporu: “Atatürk’ün defnetme merasimi yapılınca kadar nâşın korunması için, gereken şekilde Gülhane Patolojik Anatomi Profesörü Dr. M. Lütfi Aksu tarafından tahnit yapılmasına karar verilmiş ve bu tahnit hemen yapılmıştır.” (Raporda Hükümet adına Sağlık Bakanı Dr. Hulusi Alataş ve Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Dr. Asım Arar’ın da imzaları bulunmaktadır). Atatürk’ün nâşının, öğleden evvel -Gülhane Hastanesi Patolojik Anatomi hocası- Prof. Dr. Lütfi Aksu tarafından Dolmabahçe Sarayı’nda tahnit edilmesi. [Kocatürk]

11 Kasım 1938 – Mustafa Kemal'in naaşı, İstanbul Üniversitesi İslam Tetkikleri Enstitüsü Başkanı Ordinaryüs Profesör Şerafettin Yaltkaya'nın nezaretinde, özel hafızı Yaşar Okur tarafından yıkandı. Profesör Mustafa Hayrullah Diker ve Profesör Süreyya Hidayet Serter'in nezaretinde, patolojik anatomi profesörü Lütfi Aksu tarafından tahnit işlemi yapıldı. Vücudun bozulmadan korunmasını sağlayacak olan solüsyon, 200 gram formaline, bir gram sublime, 200 gram tuz, 10 gram acide pehenque, bir litre su'dan oluşuyordu. Profesör Lütfi Aksu tahnit işlemi bitirdikten sonra, iki küçük şişeye bu solüsyondan doldurdu, ağızlarını lehimledi, üzerlerine yapıştırdığı etikete terkihi yazdı, Mustafa Kemal'in kollarının arasına sıkıştırdı. Yüzünün ve sağ elinin maskı alındı. Kurşun galvanizli tabuta yerleştirildi, kapağı kapatıldı. Gül ağacından tabuta yerleştirildi, kapağı kapatıldı. Üzerine Türk Bayrağı örtüldü. (kaynak: yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

11 Kasım 1938 – Atatürk'ün vefatından bir gün sonra 1933 yılında Atatürk'ün talimatıyla kurulan "Güneşspor Kulübü" kendisini feshetti. (Kuruluştaki adı 'Ateş Güneş' Kulübüydü. 25 Ekim 1934 tarihinde Atatürk 'Ateş' kelimesini kaldırttı.) (Akl-ı Kemal, c.1, Sinan Meydan)

13 Kasım 1938 – General Harrington'ın İsmet Paşa'yı Cumhurbaşkanı seçildiği için kutlayan ve iyi dilekler bildiren mektubu.

16 Kasım 1938 – Atatürk'ün Türk bayrağına sarılı tabutunun, Dolmabahçe Sarayı'nın büyük tören salonunda bir katafalk üzerine yerleştirilerek milletin ziyaretine bırakılması (tabut 18 Kasım 1938 akşamına kadar burada kalmıştır). (19 Kasım Dolmabahçe Sarayı tören salonunda Atatürk'ün cenaze namazı kılınmıştır. Cenaze namazını İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Ord. Prof. Şerafettin Yaltkaya kıldırıştır). [Kocatürk]

16 Kasım 1938 – Dolmabahçe Sarayı'nda muayede salonunda katafalka yerleştirildi. Sabah saat 10'da ziyarete açıldı. İnsan seli aktı. GÜya saat 24'te son verilecekti ama, mümkün değildi. 200 binden fazla yurttaş bayrağı sarılı tabutun önünden hiçkırı hiçkırı geçti, yüzbinlerce yurttaş sıradaydı, aralıksız devam edildi. (kaynak: yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

16 Kasım 1938 – Naaşın sarayda katafalka yerleştirilerek halkın ziyaretine açılması (18 Kasım akşamına kadar burada kalmıştır.)

17 Kasım 1938 – Atatürk'ün halkın taziyesi için ziyarete açılan cenazesini görmek için gelen kalabalıkta Saat 20.00 sularında yaşanan **izdihamda** 7'si kadın 11 vatandaşı hayatını kaybetti. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

17 Kasım 1938 – Hava çoktan kararmıştı, gece yarısı olmuştu. Ortaköy yönüne uzanan kuyruğun ucu bucağı görülmüyordu. Maalesef, izdihamdan dalgalanma oldu... Durun ittirmeyin demeye kalmadı, girişin kapısının önünde, Saat Kulesi'nin çevresinde çığlıklar yükseldi. Atlı polisler arkadan yüklenen kalabalığı dağıtana kadar iş işten geçti, insanlar sıkıştı, ezildi, 11 kişi hayatını kaybetti. Ertesi günkü gazeteler, hükümetin resmi tebliğini yazıyordu: Denizyolları işletmesi müdürü Raufi Manyasizade'nin 16 yaşındaki kızı Bilun, İstiklal Caddesi'nde oturan bayan Anna, İstiklal Caddesi'nde oturan Rona Kışnır ve kızı Bella, Bakırköy'den Hatice hanım, Kurtuluş semtinden sütçü Diyamandı, Topkapı'da oturan Abdülhamid bey, Aksaray Laleli'de oturan bayan Kevser Mehmed, Tarlabası'nda oturan Satenik Ohannes, Saint Benoit öğrencisi 15 yaşındaki Paul Kuto ve Beyoğlu Lüksemburg otelinde kalan bay Leon'du. Kadın erkek, genç yaşlı, Müslüman Hıristiyan Musevi, Rum Ermeni... "Ne Mutlu Türküm

Diyene” şemsiyesi altındaki tüm yurttaşlar, memleketin ortak paydası Mustafa Kemal’e gözyaşı döküyordu. (kaynak: yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

18 Kasım 1938 – Kalabalık artarak devam etti. Ulus gazetesi muhabiri Cemal Kutay şunları yazıyordu: “Bütün millet, kendisine haysiyet, hürriyet, istiklal, güzel şeyler armağan etmiş şefkatli bir babadan öksüz kaldığında nasıl gözyaşı döker? İşte öyle gözyaşı döküyordu. Şahit olmayanlara, bu asrın hadisesini, bu vefa ve minnet selini, yazı, söz, fotoğraf, beste, tabloyla anlatmak mümkün değildir. Zerrece protokol yoktu. Merasim gibi hiçbir fani hissini izi yoktu. Vakar içinde tavaf eden millet vardı. Kadınlar çoğunlukta idi.” (kaynak: yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

18 Kasım 1938 – Ulu önderin vefatı tüm İslam dünyasını yasa boğdu. Hindistan Ligi Genel Başkanı Muhammed Ali Cinnah, 11 Kasım 1938 günü bir duyuru yayımlayarak 18 Kasım 1938 gününün bütün Hindistan’da “Kemal günü” olarak kutlanmasını önerdi. Öneri kabul edildi ve 18 Kasım’da okullarda ve devlet dairelerinde, bayraklar yarıya indirildi, camilerde Atatürk’e dualar edildi. (Sinan Meydan, 1923, 3. Baskı, s.59.)

19 Kasım 1938 – Sabah, Dolmabahçe Sarayı tören salonunda Atatürk’ün cenaze namazının kılınması.

19 Kasım 1938 – Cenaze namazını İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Ord. Prof. Şerafettin Yaltkaya kıldırıştır.

19 Kasım 1938 – Cenaze namazı tabutun sarayda muayede salonunda (resmi törenden önce) büyük avizenin altına konmuş, iki masa üzerine konmasıyla kılındı. (İmamlığı Ord. Prof. Mehmet Şerafettin Yaltkaya yaptı.) (Namaz saati kimi kaynaklarda 08.10, 08.15 ,07.30 geçmektedir.) Sandukanın başında ezan Hafız Yaşar tarafından Türkçe okunmuştur. Telkin ve tekbirlerde Türkçedir. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

19 Kasım 1938 – Atatürk’ün tabutunun, saat 8.21’de Dolmabahçe Sarayı’ndan top arabasına konularak törenle Sarayburnu rıhtımına, buradan Zafer torpidosu aracılığıyla Yavuz zırhlısına nakledilmesi, daha sonra bu gemi ile İzmit’e getirilişi, yine Zafer torpidosuna nakledilerek karaya çıkarılışı, cenazenin saat 20.30’da özel trenle (Beyaz Trenle) (beyaz trenin yemekli vagonunda orta masaya konularak) İzmit’ten Ankara’ya (Direksiyon binasına) gönderilişi.

19 Kasım 1938 – Cumartesi 09.00’da cenaze alayı tramvay yolunu takiben Sarayburnu’na vardı. Naaş 12.42’de Zafer torpidosuna, 13.20’de Yavuz zırhlısına kondu. Yavuz 19.30’da İzmit Mayın iskelesine yanaştı. 20.23’te beyaz trene kondu. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

19 Kasım 1938 – Saat 08.10. Cenaze namazı kılındı. Camiye götürülmesinin dinen şart olup olmadığı Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Rifat Börekçi’ye danışıldı. Milli Mücadele kahramanı Börekçi muhteşem izah etti. “Mustafa Kemal Atatürk’ün cenaze namazı, tertemiz hale getirdiği vatan toprağının her yerinde kılınabilir” dedi. Dolmabahçe Sarayı’ndaki cenaze namazını, Mehmet Rifat Börekçi’den sonra ikinci diyanet işleri başkanımız olan Ordinaryüs Profesör Şerafeddin Yaltkaya kıldırıldı. (İzdiham yüzünden 11 kişinin hayatını kaybetmesi, 50’den fazla kişinin ciddi şekilde yaralanması, bu kararın alınmasında ana etkeni. Cenaze namazına Türkiye’nin dört bir yanından gelecek olan yüzbinlerce vatandaşı sıraya sokabilmek asla mümkün değildi. Sarayın hemen bitişiğindeki Dolmabahçe Camisi’nde bile kılınsa, mahşeri kalabalığı düzen içinde tutabilmek imkânsızdı. Daha büyük facia olacağı kesindi. Cenaze namazının sarayda kılınmasının temel sebebi buydu. Öte yandan, izdiham faciası yüzünden İstanbul valisi ve İstanbul emniyet müdürü görevden

alınmıştı, savcılık soruşturması neticesinde İstanbul emniyet müdürü ve yardımcısının görevi ihmalden yargılanmalarına karar verilmişti.) (kaynak: yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

19 Kasım 1938 – Atatürk'ün cenaze namazı, Ankara'ya naklinden önce, Dolmabahçe sarayında yerine getirildi. (Makbule Hanım takip ve koordine etti.) (AKI-Kemal, C.4, Sinan Meydan)

19 Kasım 1938 – Mustafa Kemal'in tabutu, muayede salonunda büyük avizenin altına yerleştirilen iki mermer masaya konuldu. Arkadaşları, hizmetlileri, diyanet görevlileri saf tuttu. Şerafeddin Yaltkaya yerini aldı. Onun hemen arkasında Mustafa Kemal'in özel hafızı Yaşar Okur ve hafız İsmail vardı. Yaşar Okur "Allah için namaza, meyyit için duaya, uyun imama ey hazirun" diye seslendi. Tekbir, Türkçe verildi. "Allahu ekber" yerine "Tanrı uludur" denildi. Namazın sonunda selam verilirken de "esselamü aleyküm ve rahmetullah" yerine "esenlik üzerinize olsun" denildi. (kaynak: yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

19 Kasım 1938 – Saat 08.30 ... Dolmabahçe Sarayı'nın kapısında onbinlerce rengârenk çelenk, göz alabildiğine insan vardı, Dolmabahçe'nin önündeki ağaçlı caddede iğne atsan yere düşmezdi. 12 generalin omuzlarında top arabasına taşındı. Top arabasına üç çift siyah katana koşulmuştu. İstanbul'dan ebediyen ayrılıyordu. Cenaze korteji saat tam 09.00'da hareket etti. Tramvay yolunu takip ederek, Tophane, Karaköy, Galata köprüsü, Eminönü, Bahçekapı, Sirkeci ve Salkımsöğüt üzerinden, Gülhane parkı içinden Sarayburnu'na gelindi. Rihtımdaki duba üzerinden Zafer muhribine taşındı. Haydarpaşa önünde demirli olan Yavuz zırhlısına nakledildi. Güverteye yerleştirildi. Seyir esnasında birer dakika arayla matem topu atıldı. Hamidiye kruvazörü, Zafer ve Tınaztepe muhripleri, Dumlupınar ve Gür denizaltıları, Doğan ve Martı hücumbotları eşlik ediyordu. Türk donanması, tarihinin gelmiş geçmiş en hüzünlü görevini yerine getirmek üzere yola çıktı. İzmit Mayın İskelesi'ne yanaşıldı. Yurt gezilerinde kullandığı beyaz trene konuldu. (kaynak: yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

19 Kasım 1938 – Atatürk'ün naaşı, İstanbul'dan Ankara'ya, hazin bir törenle yola çıkarıldı.

20 Kasım 1938 – Atatürk'ün tabutunun, saat 10.00'da başta Cumhurbaşkanı İsmet İnönü olmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Bakanlar, milletvekilleri, diğer devlet ve ordu ileri gelenleri tarafından Ankara İstasyonu'nda törenle karşılanması.

20 Kasım 1938 – Pazar günü tren 10.03te Ankara ağına geldi. Cenaze alayı meclise ulaştı. Naaş katafalka kondu. 12.10'dan, itibaren halkın ziyaretine açıldı. (Gece 23.50'ye dek sürdü.)(İhtiram nöbeti 20 Kasım sabah 10.30'da başlamış, 21 Kasım tören saati olan 09.00'a dek sürmüştür.) (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

20 Kasım 1938 – Atatürk'ün tabutunun, trenden alınarak top arabasına konulması ve büyük törenle Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne getirilerek Meclis önünde hazırlanan katafalka yerleştirilmesi. [Kocatürk]

20 Kasım 1938 – 20 kasım sabahı ağır ağır Ankara Garı'na girildi. Milli Mücadele'nin başında karargâh olarak kullanılan direksiyon binası, bu defa ebedi uğurlamaya ev sahipliği yapıyordu. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, TBMM Başkanı Abdülhalik Renda, Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak karşıladı. Başbakan Celal Bayar, İstanbul'dan beri yanındaydı, beyaz trendeydi. Mustafa Kemal'in tabutu TBMM önünde katafalka konuldu. Saat 12 ile 24 arasında onbinlerce vatandaş tarafından gözyaşlarıyla ziyaret edildi, kuyruk kesilmedi, resmi törenin başlayacağı 21 Kasım sabahına kadar devam etti. (kaynak: yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

21 Kasım 1938 – Atatürk'ün cenazesinin Etnografya Müzesi'ndeki geçici kabre konulması.

21 Kasım 1938 – Atatürk'ün naaşı, törenle Etnografya Müzesi'ndeki geçici istirahatgahına getirildi.

21 Kasım 1938 – Atatürk'ün tabutunun, Türkiye Büyük Millet Meclisi önündeki katafalktan alınarak büyük törenle geçici kabir olarak ayrılan Etnografya Müzesi'ne getirilişi ve hazırlanan mermer lahdin üzerine konulması.

21 Kasım 1938 – Tören 09.42'de tabutun top arabasına konmasıyla başladı. 12 general refakat etti. Chopin'in matem marşıyla 10.45'te hareket edildi. 13.35'te geçici kabre ulaşıldı. Tabut müze girişindeki mermer satıha konuldu. Çelenkler yerleştirildi. Törene pek çok yabancı ülkeden küçük kıtalar katıldı. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

21 Kasım 1938 – 21 Kasım saat 09.00'da 12 milletvekilinin omuzunda top arabasına taşındı. Chopin'in cenaze marşı eşliğinde ihtiram yürüyüşü başladı. Etnografya Müzesi'ne hareket edildi. Müzenin giriş salonunda mermer katafalka konuldu. Cumhurbaşkanı İnönü liderliğinde saygı duruşu yapıldı. Dört ay orada kaldı. Meşaleler eşliğinde ihtiram nöbeti tutuldu. Vatandaşlar tarafından ziyaret edildi. (kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

21 Kasım 1938 – İsmet İnönü “ Bütün ömrünü hizmetine vakfettiği milletinin ihtiram kolları üzerinde Ulu Atatürk'ün fani vücudu istirahat yerine tevdi edilmiştir. Hakikatte yattığı yer Türk Milleti'nin O'nun için aşk ve iftiharla dolu olan kahraman ve vefalı göğsüdür.” (Sonsuza Yolculuk, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

28 Kasım 1938 –Atatürk'ün tek sayfalık **vasiyetnamesi** Ankara 3'üncü Sulh Hukuk Hâkimliği'nce açıldı.

28 Kasım 1938 – Atatürk, vasiyetinde; parasının nemasından yakınlarına, manevi evlatlarına aylık, İnönü'nün çocuklarına yüksek öğrenim ödeneği bağlanması koşuluyla parasını ve Çankaya'daki mülkünü CHP'ye bıraktı. Nemadan kalacak miktarın her yıl Türk Dil ve Tarih kurumlarına paylaşılmasını istedi.

6 Aralık 1938 – Atatürk'e, yüce kişiliğine uygun bir anıtmezar yaptırılması düşüncesi ile hükümet, Anıtkabir inşaatının yapılacağı yerin tespiti için özel bir komisyon kurdu. Bu komisyon; Başbakanlık Müsteşarının başkanlığında, Milli Savunma Bakanlığı'ndan General Sabit ve Hakkı, Bayındırlık Bakanlığı'ndan Yapı İşleri Genel Müdürü Kazım, İçişleri Bakanlığı'ndan Müsteşar Vehbi Demirel, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Yüksek Öğretim Genel Müdürü Cevat Dursunoğlu'ndan meydana geliyordu. Komisyon ilk toplantısını 6 Aralık 1938'de yaptı.

9 Aralık 1938 – Başkent Ankara'nın yeni tren garı hizmete açıldı.

11 Aralık 1938 – Sivas-Erzincan demiryolu açıldı.

12 Aralık 1938 – Sivas-Erzincan demiryolu hizmete girdi.

16 Aralık 1938 – Toplantıda, Anıtkabir konusunda yerli ve yabancı bilim adamlarının düşüncelerinden faydalanılması ve komisyon toplantılarına bu alanda ünlü kişilerin çağırılması kararlaştırıldı. Bu arada, o dönemde yurdumuzda çalışan Ankara'nın imar planını hazırlamış olan ünlü şehircilik uzmanı Prof. Jansen'e, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yeni binasının mimarı Prof. Holzmeister'e, Dil ve Tarih-Coğrafya

Fakültesi binasının mimarı Prof. Taut' a ve Güzel Sanatlar Akademisi'nden Prof. Belling'e de başvuruldu. Bu komisyon ikinci toplantısını 16 Aralık 1938'de yaptı.

26 Aralık 1938 – CHP 1. Olağanüstü Kurultayı. Cumhuriyet Halk Partisi olağanüstü kurultayı toplandı. Kurultay İsmet İnönü'yü değişmez genel başkan seçti.

26 Aralık 1938 – Atatürk'ün vefatı üzerine toplanan olağanüstü kurultayda Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, “değişmez genel başkanlığa” seçildi. Kurultay ayrıca, Atatürk'ü “**Ebedi Şef**” ilan ederken, İnönü'ye de “Milli Şef” unvanını verdi. Partinin Genel Başkan Yardımcılığına Başbakan Celal Bayar, Genel Sekreterliğine İçişleri Bakanı Refik Saydam getirildi.

1939 : MİLLETİM NEREYE İSTERSE ORAYA GÖMSÜN.

17 Ocak 1939 – Trabzon Milletvekili olan Yüksek Mühendis Mithat Aydın, Etlik, Keçiören, Cebeci, Altındağ'ı gezerek [Anıtkabir](#) için en uygun yeri arıyordu. En son, o zamanlar üzerinde birkaç küçük yapı bulunan Rasattepe'ye çıktı. Bu tepe, şehrin ortasındaydı ve çevresi boştu. Burada yapılacak Anıtkabir çok uzaklardan görülebilirdi. Mithat Aydın, komisyonun 17 Ocak 1939 tarihli son toplantısında, Anıtkabir yeri olarak Rasattepe'yi ileri sürdü. Anıtkabir'in Rasattepe'de yapılması oylamaya sunuldu. Sonuçta Anıtkabir'in Rasattepe'de yapılması büyük çoğunlukla kararlaştırıldı. Karar hükümete bildirildi ve Rasattepe'de kamulaştırma çalışmalarına 7 Temmuz 1939'da başlandı.

31 Mart 1939 – Atatürk'ün, Kurşun galvanizli tabutu, katafalkın altına açılan kabre indirildi. Anıtkabir tamamlanana kadar, 15 yıl orada kaldı. (Mustafa Kemal kendisi için kabir yeri seçmemişti. Toprağa verileceği yer için vasiyette bulunmamıştı. “Milletim nereye istiyorsa oraya gömsün” demişti.) (Kaynak; Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

23 Haziran 1939 – Hatay'ın Türkiye'ye katılmasına ilişkin antlaşma, Ankara'da imzalandı. Fransa ve Türkiye arasında imzalanan antlaşmayla Hatay Fransız egemenliğinden çıktı. Fransa Hatay üzerindeki bütün hak iddialarından vazgeçerek kent Türkiye'nin bir ili olarak ilhak edilmesini kabul etti. (**Hatay adı: eski Türklerin Çin topraklarına verdiği addır.**)

23 Haziran 1939 – Fransa ve Türkiye arasında imzalanan anlaşma ile Fransa, Hatay'ın Türkiye'ye katılması kabul etti. Buna karşılık Türkiye'de Suriye'nin toprak bütünlüğüne ve bağımsızlığına saygı gösterecekti. 1939 Temmuz ayında ise hayat Türkiye topraklarına vilayet olarak katıldı. (20. YY. Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu)

29 Haziran 1939 – 29 Haziran 1939 günü Hatay Türkiye'ye katılmıştır. Hatay Devleti Meclisi, oybirliğiyle Türkiye'ye katılma kararı aldı. Hatay Millet Meclisi 29 Haziran 1939 gününde oybirliğiyle aldığı kararla Türkiye Cumhuriyeti'ne katıldı. 7 Temmuz 1939 gününde çıkarılan bir yasa ile de Hatay ili kuruldu ve anavatana katılma işlemi kesinleştirildi.

30 Haziran 1939 – Hatay'ın Türkiye'ye katılması. Meclis, Hatay Antlaşması'nı onayladı ve 7 Temmuz'da Hatay il oldu.

5 Temmuz 1939 – Enver Paşa'nın çocuk ve torunlarının vatandaşlığa alınmaları ve yurda dönmelerine izin veren yasa çıktı.

5 Temmuz 1939 – Valilerin Cumhuriyet Halk Partisi il başkanlığı görevlerine son verildi.

7 Temmuz 1939 – Hatay vilayetinin kurulması yasalaştı. 7 Temmuz 1939 gününde çıkarılan bir yasa ile de Hatay ili kuruldu ve anavatana katılma işlemi kesinleştirildi. (Hatay Millet Meclisi 29 Haziran 1939 gününde oybirliğiyle aldığı kararla Türkiye Cumhuriyeti'ne katıldı).

7 Temmuz 1939 – Anıtkabirin inşası için Rasattepe kamulaştırma çalışmalarına başlandı. 23 Mayıs 1939 tarihinde Başbakan Refik Saydam, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki bütçe görüşmeleri esnasında yaptığı konuşmada; Rasattepe üzerinde kadastro işlemlerinin yapıldığını, bu arazinin bazı bölümlerinin devlete, belediyeye ve özel şahıslara ait olduğunu belirlediğini, arazinin kapladığı alan ve sınırlarının tespit edildiğini ve gereken haritaların çizildiğini belirtti. Başbakan ayrıca; Anıtkabir için 205.000 TL. İstimlak bedeli, 45.000 TL. uluslararası proje yarışması olmak üzere toplam 250.000 TL. ödenek ayrıldığını ve 287.000 metrekarelik alanın kamulaştırılmasının planlandığını belirtti. 7 Temmuz 1939 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Rasattepe'nin kamulaştırılmasına karar verildi.

23 Temmuz 1939 – Hatay, Anavatan'a katıldı. Hatay'da yönetim Türk hükümetine devredildi.

19 Ekim 1939 – Türk-İngiliz-Fransız Üçlü İttifakının Ankara'da imzalanması. Türkiye ile İngiltere ve Fransa arasında Ankara'da yapılan anlaşma. Buna "Üçlü İttifak" adı da verilmiştir. Başbakan Dr. Refik Saydam Türkiye'nin Başdelegesi idi. II. Dünya Savaşının başlaması sırasında Almanya'nın Orta Avrupa'da, İtalya'nın da Akdeniz'de egemenlik kurma istekleri karşısında üç devlet arasında karşılıklı yardım ve dostluk için bir üçlü anlaşma gücü kuruldu. Bu anlaşma Türkiye için daha çok bir savunma hazırlığı niteliğinde idi. Bu anlaşmada yüklenen koşullar arasında Türkiye'nin kuzey komşusu Rusya ile silâhlı bir anlaşmazlığa düşmeyeceğine dair açık kayıtlar konulmuştu. Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Sözlüğü 1918-2000

1953 : ATATÜRK EBEDİ İSTİRAHATĞAHINDA.

31 Mart 1939 – Atatürk'ün cenazesi cuma günü 14.00'te Etnoğrafya müzesindeki metfene kondu. (İçi kurşun dışı gül ağacı kaplı tabut salon ortasında açılan mezara yerleştirildi. Üzerine beyaz mermer set konuldu. Toprak tüm illeri temsilen Ankara toprağıdır. Ankara belediyesi bu inşaatın imar raporunu hazırladı. Nitekim 6 Kasım 1953 tarihinde mezar bu rapora göre açılacaktı. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

9 Ekim 1944 – Anıtkabir'in temel atma töreni yapıldı. Başbakan Şükrü Saraçoğlu, Anıtkabir'in temelini attı. Rasattepe'de, Anıtkabir inşaatına başlanması ve ilk harcı Başbakan Şükrü Saraçoğlu'nun koyması. Anıtkabir'in inşaatına 9 Ekim 1944 günü saat 10.00'da görkemli bir temel atma töreni ile başlandı. (Kaynak: www.anitkabir.tsk.tr/)

1 Eylül 1953 – Anıtkabir inşası tamamlandı.

4 Kasım 1953 – [Ata](#)'nın tabutu geçici kabirden çıkarıldı. (6 Kasımda işlem raporlaştırıldı.) 100 erkek ve 40 kız öğrenci 18.00'den itibaren sabah generallere teslim edene kadar "Gençlik Nöbeti" tuttu. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

9 Kasım 1953 – Prof. Dr. Kamile Mutlu tabutu açmış, maktulü kontrol etmiş ve tabut ertesi sabaha kadar yine kapatılmıştır. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

9 Kasım 1953 – Atatürk'ün tabutunun, sabah, görevli heyet huzurunda açılarak rapor düzenlenmesi. Atatürk'ün tahnit edilmiş nâşının hiç bozulmamış olduğu görüldükten sonra, gerekli rapor düzenlenerek heyet tarafından imzalanmıştır. (Düzenlenen raporda, Atatürk'ün nâşının kurşun tabuttan ceviz tabuta alınma işleminin bugün yapıldığı yazılmış ise de, bu işlem tahnit durumunu tespit ile görevli tıp profesörü Kâmile Şevki Mutlu'nun önerisi ve heyetin uygun görmesi ile 10 Kasım 1938 sabahına bırakılmıştır). [Kocatürk]

9 Kasım 1953 – Saat 07.30. Profesör Kamile Şevki Mutlu, Etnografya Müzesi'nde geçici kabirden çıkarılan ve katafalkın üzerine konulan gül ağacı tabutun önündeydi, titriyordu. “Galiba bayılacağım” diye mırıldandı. Saygı duruşu yapıldı. “Başlayalım lütfen” dedi. Yardımcı olmaları için Yüksek Teknik Öğretmen Okulu'ndan 10 öğretmen getirilmişti. Gül ağacı tabutun vidalarını söktüler, kapağı kaldırdılar, kurşun tabutun lehimlerini söktüler, onun da kapağını kaldırdılar. Ortalığı tahnitte kullanılan solüsyonun kokusu sardı. (kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

9 Kasım 1953 – Cenaze, kahverengi muşambaya sarılıydı. Taşınma sırasında zarar görmesin diye, naaş ile tabut arasındaki boşluklar talaşla doldurulmuştu. Talaş ıslaktı, iyiye işaretti, koruyucu solüsyonun uçup gitmediğini gösteriyordu. Profesör Mutlu, muşambayı göğüs hizasına kadar açtı. Vücut parafinli sargılarla örtülüydü. Yüzü ise, ıslak pamukla kaplıydı. Adeta zaman durmuştu. Çıt çıkmıyordu. Nefesler tutulmuştu. Profesör Mutlu pamuk tabakasını yavaşça kaldırdı. Mustafa Kemal Atatürk'ün yüzü ortaya çıktı. Hiç bozulmamıştı. Teni bronzdu. Altın saçları rengini kaybetmemişti. Kalın kaşlarından birkaç tel kopmuştu... Sol göz kapağının üstüne düşmüşlerdi. Sakalı hafif uzamıştı. İnce dudakları yapışık. 15 sene önce Dolmabahçe'de yatağında uyur gibiydi. Ne bozulma ne kokuşma vardı... İki yıl önce rahmetli olan Profesör Lütfi Aksu'nun tahniti son derece başarılıydı. Profesör Kamile Şevki Mutlu, Mustafa Kemal'le yüz yüzeydi. Yanağına dokundu. Okşadı. Kadınları özgürleştiren adam, ölümünden 15 yıl sonra bir kadın tarafından yanağı okşanarak uğurlanıyordu. Pek çok özelliği gibi bu konuda da dünya tarihinde ilk ve tek'ti. Profesör Kamile Şevki Mutlu o an neler hissetti dersiniz? “Bir an için sanki konuşacakmışız gibi hissettim” diyecekti. Salonda derin sessizlik hâkimdi. Duygular darmadağındı. Mustafa Kemal'in naaşı çıkarıldı. Bir tek kare fotoğraf çekildi. Dualarla kefenlendi. Ceviz ağacından yeni tabuta konuldu. Türk Bayrağı örtüldü. (Kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

10 Kasım 1953 – Salı sabahı 09.05'te saygı duruşu ile başlayan törende top arabasına konan naaşı 1953 mezunu Harbiyeliler çekiyordu. (Önde 90, arkada 46 Harbiyeli vardı.) Kortej; opera, Ulus, gar, Tandoğan yoluyla Anıtkabir'e ulaştı. Kortejin uzunluğu 1,5 kilometre idi. Tabut aslanlı yoldan askerlerin omuzunda geçti, mozole önündeki katafalka konuldu. Saat 12.42 idi. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç Dr. Ali Güler)

10 Kasım 1953 – Top arabasına yerleştirildi. Opera, Ulus, TBMM, Gar, Tandoğan güzergahıyla Anıtkabir'e ulaştı. Şeref holünün önünde katafalka yerleştirildi. Cumhurbaşkanı Celal Bayar konuşma yaptı. “Atatürk... Seni halife yapmak, padişah yapmak isteyenler oldu. İltifat etmedin. Milli irade yolunu seçtin. Hayat ve şahsiyetini milletin hizmetine vakfettin. Türk'ün gıpta ettiği, taziz ettiği, övdüğü ve övündüğü vasıflara maliktin, bütün bu meziyetlerinle Türk'ün ta kendisiydin. Şimdi seni, kurtardığın vatanın her köşesinden gönderilen mukaddes topraklara veriyoruz. Bil ki, hakiki yerin, daima inandığın ve bağlandığın Türk Milleti'nin minnet dolu sinesidir. Nur içinde yat.” 42 tonluk yekpare mozolenin tam altında yer alan sekizgen odaya indirildi. (Kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

10 Kasım 1953 – Saat 13.30... Mustafa Kemal vatan toprağına defnedildi. Sırasıyla, Cumhurbaşkanı Celal Bayar, TBMM başkanı Refik Koraltan, ikinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Başbakan Adnan Menderes, dışişleri bakanı Fuat Köprülü, TBMM eski başkanı Abdülhalik Renda ve kız kardeşi Makbule birer kürek toprak attı. Anıtkabir komutanı yüzbaşı Halit Yener, üsteğmen Cemal Tezgörücü, üsteğmen Mustafa Eser'den sonra, Muhafız Alayı'ndan 12 Mehmetçik, toprak kapatma işlemini tamamladı. (Kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

10 Kasım 1953 – 12.55'te Cumhurbaşkanı Celal Bayar konuştu. Sadece protokol zevatı alt kata indi. Mezar odasına girildi. Muhafız alayından 12 Mehmetçik tabutla mozoleye geldiler. Merdivenden tabut özel kızakla indirildi. Tekrar omuzlara alınan tabut mezar odasına getirildi. 13.30'da gömme işlemi başladı. Mezara toprak atanlar odadan çıkıp dışarıda defin zaptına imza attı. Sure yazılı bir kâğıt toprağına karıştırıldı. Ata'nın ölüm raporu gümüş muhafaza içinde mezara kondu. Anıtkabir Bölük komutanlığı personeli mezarın kapanma işini yaptı. Defin bitince mezar odasının anahtarları Cumhurbaşkanlığına gönderildi. (Sonsuza Yolculuk , Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

10 Kasım 1953 – Cenaze töreni Ankara Radyosu'ndan naklen yayınlandı. Güzergâh boyunca 28 noktadan 28 spiker tarafından aktarıldı. Mezar odasındaki canlı yayını spiker Suat Taşer yaptı. Devlet tiyatrosu sanatçıları ve şairler, Mustafa Kemal Atatürk'ü anlatan özlü sözlerle naklen yayına katıldılar. (Kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

10 Kasım 1953 – Behçet Kemal Çağlar mesela şöyle diyordu; “Fikir ölür mü? Eser ölür mü? Millet adam ölür mü? Bayrak adam ölür mü hiç? Biz bu toprağın üstünde duranlar, biz o emaneti alanlar, doğum tarihimiz kaç olursa olsun, hep birden 19 Mayıs 1919 tevellütlüyük. Nüfus tezkerelerimizde doğum yerimiz neresi gösterilirse gösterilsin, hepimiz Dumlupınarlıyız, hepimiz Sakaryalıyız” diyordu. (Kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

10 Kasım 1953 – [Selanik](#) Atatürk [evi](#) Atatürk'ün Etnoğrafya müzesinde bulunan na'sının Anıtkabir'e nakledildiği gün törenle ziyarete açıldı. (Ev 1981 yılında yeniden onarım geçirdi. (Bu evin aslına uygun bir benzeri Atatürk Orman Çiftliğindedir ve 10 Kasım 1981 tarihinde ziyarete açılmıştır.) (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

17 Kasım 1953 – 17 Kasım 1953... Anıtkabir ziyarete açıldı. İlk gün sadece bir saat izin verildi. 70 bin kişi girebildi. (Kaynak: Yılmaz Özdil, Mustafa Kemal)

17 Kasım 1954 – Makbule hanımın dört çocuğı evlat edinmesi. (Hatice Mualla, Mustafa Demir bey, Fikret Avcı, Zeynelabidin Bey.) (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

19 Mayıs 2014 – Atatürk'ün dedesi Kızıl Hafız Ahmet Efendi'nin Kocatürk taşlı mahalledeki 90'lı yıllarda yıkılmış olan evinin yerine bir “Atatürk anı evi” yapılması, devlet töreni ile açılışı. (Benim Ailem, Yrd. Doç. Dr. Ali Güler)

SONSUZ MİNNET VE SEVGİYLE

aturkkronolojisi.com

&

(aturkicimizde.com)